GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

Central Archaeological Library

NEW DELHI

ACC. NO. 70400

CALL NO. R417.1 Sir

D.G.A. 79

SELECT INSCRIPTIONS
bearing on Indian History and Civilization

70160

SELECT INSCRIPTIONS
bearing on
Indian History and Civilization

From the Sixth to the Eighteenth Century A.D.

Edited by

DINES CHANDRA SIRCAR

70400

VOLUME II

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
New Delhi

MOTILAL BANARSIDASS
Delhi □ Varanasi □ Patna

अवाप्ति 70500 दिनांक 29/7/83
निर्देश 417.11 Sjx
नई दिल्ली
केन्द्रीय पुरातत्व पुस्तकालय

© MOTILAL BANARSIDASS
Head Office : Bungalow Road, Delhi-110 007
Branches : 1. Chowk, Varanasi-221 001 (U.P.)
2. Ashok Rajpath, Patna-800 004 (Bihar)

ISBN: 0 89581 106-5

First Edition : *Delhi*, 1983

Printed in India
By Shantilal Jain, at Shri Jainendra Press,
A-45, Phase I, Naraina, New Delhi-110 028
Published by Narendra Prakash Jain, for Motilal Banarsidass,
Delhi-110 007.

PREFACE

The circumstances underlying the preparation of a Selection of Inscriptions relating to the history and civilization of India and dating from the sixth century B.C. down to the age of the Great Mughals, which was intended to include the epigraphical records prescribed for study in some of the Indian Universities, in about two years' time from the commencement of 1939, have been delineated in the Preface to the first edition (1942) of Vol. I of this work, published by the University of Calcutta. That volume contains the texts of a good number of important inscriptions belonging to the period from the sixth century B.C. to the fall of the Imperial Guptas in the sixth century A.D. The epigraphic texts were presented in it in Devanāgarī characters with explanatory notes but without translations, though Sanskrit *Chhāyā* was supplied in the case of all the records couched in the Prakrit and Old Persian languages.

The publication of Vol. II of the work containing the inscriptions of the period from the sixth to the eighteenth century A.D. was delayed for several reasons. The later phase of the Second World War created an abnormal situation in the country, and I also had to leave the University of Calcutta within a few years thereafter and became involved in various pursuits. Moreover, some difficulties were noticed when I took up the question of publishing the volume. In the first place, it was felt that, in order to make the work more useful to the students of the subject, the plan of Vol. II should better be a little different from that of Vol. I. Of course, it was realised, even at the time of the preparation of the work that, as a selection, its latter part would be less representative than the earlier section because the small number of available inscriptions belonging to the early period made it possible to select almost all the important records, while the number of later epigraphs being quite large, many important inscriptions had to be excluded from the selection in consideration of space. Numerous epigraphs of the later period,

particularly among those coming from the southern areas of India, are couched in the regional languages, so that, for avoiding inconvenience, very few of them could be selected. What was now further realised is that the majority of the earlier epigraphs are more or less small in size while many of the later records are very big, some of them containing a few hundred stanzas or many hundreds of lines of writing. Even excluding too big inscriptions from the selection, it was now felt that summaries of the contents of the records in English should better be supplied for the benefit of the readers, and a considerable time was required to prepare them.

Another difficulty that was felt related to the inscriptions of the early rulers of Bengal which means the present West Bengal and Bangladesh and, in some cases, includes Bihar. When the scheme for the preparation of the Selection was adumbrated, the idea was to include all such records, and this could be done in Vol. I without much difficulty because the number of the inscriptions of this category is small, and they are also not big in size; but the volume of such epigraphs for Vol. II was found to be almost equal to that of the inscriptions selected from the rest of India. It was therefore possible to include only a few of the early medieval records of the Bengal region in the Selection. Then it was decided to publish the early inscriptions of Bengal in a separate volume. Another cause of delay was the necessity to prepare a fresh copy of the work for the press.

It may be mentioned that, in spite of the difficulty in including in this volume all important inscriptions of particular ruling families, an attempt has been made to make it as useful to the students of history as possible through the summaries and some explanatory notes. The Glossary and Index will also possibly serve the purpose of such notes in some cases. It is expected that the Selection will give an idea about the epigraphical and numismatic sources of Indian history of the medieval age. Let us hope that the reception of the present volume will not be dissimilar to what has been accorded to Vol. I of the work by the students of Indian history all over the world.

The present volume is somewhat different from its predecessor in the matter of form and the use of types, and also suffers from a little lack of uniformity. The typographical scheme followed here is practically the same as in Vol. I. Vowels—अ = a, आ = ā, इ = i, ई = ī, उ = u, ऊ = ū, ऋ = ṛi, ॠ = ṛī, ऌ = ḷi, ॡ = ḷī, ए = e, ऐ = ai, ओ = o, औ = au; Consonants—क = k, ख = kh, ग = g, घ = gh, ङ = ṅ, च = ch, छ = chh, ज = j, झ = jh, ञ = ñ, ट = ṭ, ठ = ṭh, ड = ḍ, ढ = ḍh, ण = ṇ, त = t, थ = th, द = d, ध = dh, न = n, प = p, फ = ph, ब = b, भ = bh, म = m, य = y, र = r, ल = l, व = v, श = ś, ष = ṣ, स = s, ह = h, ड़ = ḍ̤, ढ़ = ḍ̤h, ळ = ḻ, ं = ṁ, : = ḥ, *upadhmānīya* (ᳵ) = ḥ̤, *jihvāmūlīya* (ᳶ) = *ẖ*, *chandrabindu* or *ānunāsika* (iँ) = ṃ. As in the *Epigraphia Indica*, *sandhi* and *samāsa* are shown in the transliterated passages in the following way : वागर्थाविव संपृक्तौ = *vāg-arthāv = iva sampṛiktau.*

Although Vol. II of my *Select Inscriptions* was sent to the publishers a little over three decades after Vol. I had been taken up by the press for printing, I am indeed happy that it has been possible for me to make it ready for publication after all. I am extremely grateful to my pupil, Dr. D. R. Das, for help in revising the volume for the press. I have also received some assistance from Dr. S. Bandyopadhyay, another pupil of mine. It is again a matter of satisfaction to me that Messrs. Motilal Banarsidass have been good enough to undertake its publication and my sincere thanks are due to them.

The Glossary and Index of the volume have been prepared by Drs. D. R. Das and S. Bandyopadhyay, and I am extremely thankful to them for their help.

Photographs of the Plates were kindly supplied by the Archaeological Survey of India.

645 New Alipore, D. C. SIRCAR
Calcutta 700 053.

CONTENTS

BOOK I

EASTERN INDIA AND BANGLADESH

(from the Seventh to the Fifteenth Century A.D.)

Page

CHAPTER I. ASSAM

A—*The Bhauma-Nārakas*

1. Dūbī Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (*c.* 600-50 A.D.) 1

B—*The Mlechchhas*

2. Parbatīyā Copper-plate Inscription of Vanamālavarman (*c.* 835-60 A.D.) 16

CHAPTER II. PRE-PĀLA BENGAL (WEST BENGAL AND BANGLADESH)

A—*The Gauḍas and their Subordinates*

3. Midnapore Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (*c.* 600-25 A.D.), Regnal Year 8 24
4. Midnapore Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (*c.* 600-25 A.D.), Regnal Year 19. 26
5. Inscription on Some Gold Coins of Śaśāṅka (*c.* 600-25 A.D.) 28
6. Tipperah Copper-plate Inscription of Lokanātha, [Gupta] Year [3*]44 (664 A.D.) 28

B—*The Rātas*

7. Kailāṇ Copper-plate Inscription of Śrīdhāraṇarāta (*c.* 665-75 A.D.), Regnal Year 8 36

Page

C—*The Khaḍgas*

8. Ashrāfpur Copper-plate Inscription of Devakhaḍga (*c.* 670-85 A.D.), Regnal Year 13 — 41

CHAPTER III. BIHAR (EXCLUDING PĀLA AND SENA INSCRIPTIONS)

A—*The Later Guptas*

9. Aphsaḍ Stone Inscription of Ādityasena (*c.* 660-75 A.D.) — 44
10. Deo-Baraṇārk Stone Inscription of Jīvitagupta II (*c.* 700-710 A.D.) — 50

B—*The Khayaḍavālas*

11. Tārāchaṇḍī Rock Inscription of Pratāpadhavala, [Vikrama] Year 1225 (1169 A.D.) — 54

C—*Miscellaneous*

12. Bodhgayā Inscription of Mahānāman, [Gupta] Year 268 (587 A.D.) — 56
13. Bodhgayā Buddha Image Inscription of Vīryendra — 59
14. Nālandā Stone Inscription of Vipulaśrīmitra — 60

CHAPTER IV. THE PĀLAS OF BENGAL AND BIHAR AND THEIR VASSALS AND CONTEMPORARIES (EXCLUDING GURJARA-PRATĪHĀRA INSCRIPTIONS)

A—*The Pālas*

15. Khālimpur Copper-plate Inscription of Dharmapāla (*c.* 775-812 A.D.), Regnal Year 32 — 63
16. Nālandā Copper-plate Inscription of Devapāla (*c.* 812-50 A.D.), Regnal Year 35 — 71
17. Bhāgalpur Copper-plate Inscription of Nārāyaṇapāla (*c.* 855-910 A.D.), Regnal Year 17 — 80
18. Bādāl Stone Pillar Inscription of the time of Nārāyaṇapāla (*c.* 855-910 A.D.) — 87

B—*The Chandras*

19. Paśchimbhāg Copper-plate Inscription of Śrīchandra (*c.* 925-75 A.D.), Regnal Year 5 — 92

Pages

20. Betkā-Pāikpāḍā Vāsudeva Image Inscription of the time of Govindachandra (*c.* 1020-55 A.D.), Regnal Year 23 — 101

C—*Miscellaneous*

21. Gayā Śītalā Temple Inscription of Yakshapāla (*c.* 1075-85 A.D.) — 102
22. Bhubaneswar Stone Inscription of Bhavadeva, Minister of Harivarman (*c.* 1090-1110 A.D.) — 105
23. Rājghāṭ Stone Inscription of Bhīmadeva [Minister of Madanapāla (*c.* 1143-62)] — 112

CHAPTER V. THE SENAS OF BENGAL AND BIHAR AND THEIR SUCCESSORS

A—*The Senas*

24. Deopāḍā Stone Inscription of Vijayasena (*c.* 1096-1159 A.D.) — 115
25. Sanokhār Tāmrakholī Inscription of Ballālasena (*c.* 1159-79 A.D.), Regnal Year 9 — 123
26. Mādhāinagar Copper-plate Inscription of Lakshmaṇasena (*c.* 1179-1206 A.D.) — 124
27. Madanpāḍā Copper-plate Inscription of Sūryasena (*c.* 1210-15 A.D.), Regnal Year 2, and of Viśvarūpasena (*c.* 1206-22 A.D.), Regnal Year 14 — 131

B—*The Later Devas*

28. Mehār Copper-plate Inscription of Dāmodara, Śaka 1156, Regnal Year 4 (1234 A.D.) — 140

C—*Miscellaneous*

29. Bodhgayā Stone Inscription of the time of Aśokachalla, Lakshmaṇasena Year 51 (*c.* 1230 A.D.) — 146
30. Bodhgayā Stone Inscription of the time of Aśokachalla, Lakshmaṇasena Year 74 (*c.* 1253 A.D.) — 149

CHAPTER VI. ORISSA AND ITS NEIGHBOURHOOD

A—*The Bhañjas*

31. Keśarī Copper-plate Inscription of Śatrubhañja (*c.* 11th century A.D.) — 157

Pages

B—*The Somavaṁśis*

32. Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (*c.* 1100-10 A.D.), Year 5 156

C—*The Gaṅgas*

33. Viśākhapaṭnam Copper-plate Inscription of Anantavarman Choḍagaṅga, Śaka Year 1040 (1118 A.D.) 164
34. Nagarī Copper-plate Inscription of Anaṅgabhīma III, Śaka 1151 and 1152 (1230-31 A.D.) 176

D—*The Sūryavaṁśis*

35. Rajahmundry Copper-plate Inscription of Raghudeva, Viceroy of Kapileśvara, Śaka Year 1378 (1456 A.D.) 195

BOOK II

NORTHERN, CENTRAL AND WESTERN INDIA, PAKISTAN AND NEPAL

(from the Sixth to the Thirteenth Century A.D.)

CHAPTER I. NORTHERN INDIA AND ITS NEIGHBOURHOOD

A—*The Maukharis of Kanauj*

1. Aśīrgaḍh Copper Seal Inscription of Śarvavarman (*c.* 575-85 A.D.) 213
2. Nālandā Fragmentary Seal Inscription of Suvratavarman (?) (*c.* 605-10 A.D.) 215

B—*The Pauravas of Brahmapura*

3. Taleśvar Copper-plate Inscription of Dyutivarman, Regnal Year 5 217

C—*The Pushyabhūtis of Thāneśvar and Kanauj*

4. Bānskherā Copper-plate Inscription of Harsha (Harshavardhana), [Harsha] Year 22 (628 A.D.) 221
5. Madhuban Copper-plate Inscription of Harsha (Harshavardhana), [Harsha] Year 25 (631 A.D.) 224

	Pages
6. Sonpat Copper Seal Inscription of Harsha (Harshavardhana, 606-47 A.D.)	227
D—*The Mauryas of Kanauj*	
7. Nālandā Stone Inscription of the time of Yaśovarman (*c.* 725-53 A.D.)	229
E—*The Gurjara-Pratihāras*	
8. Barah Copper-plate Inscription of Bhoja I, [Vikrama] Year 893 (836 A.D.)	233
9. Jodhpur Stone Inscription of Bāuka, [Feudatory of Bhoja I], [Vikrama] Year 894 (837 A.D.)	236
10. Gwalior Stone Inscription of Bhoja [I] (*c.* 836-85 A.D.)	242
11. Inscription on Some Billon Coins of Bhoja I Ādivarāha (*c.* 836-85 A.D.)	247
12. Mahīsantosh Sūrya Image Inscription of the time of Mahendrapāla I (*c.* 885-908 A.D.), Regnal Year 15.	248
13. Partābgaḍh Stone Inscription of Mahendrapāla II, [Vikrama] Year 1003 (946 A.D.)	249
14. Khajurāho Stone Inscription of Dhaṅga of the time of Vināyakapāla, [Vikrama] Year 1011 (954 A.D.)	258
F—*The Kings of Kārttikeyapura*	
15. Pāṇḍukeśvar Copper-plate Inscription of Lalitaśūra, Regnal Year 22 (854 A.D.)	268
G—*The Gāhaḍavālas*	
16. Chandrāvatī Copper-plate Inscription of Chandradeva, [Vikrama] Year 1150 (1092 A.D.)	273
17. Basāhi Copper-plate Inscription of Govindachandra, issued in the reign of Madanapāla, [Vikrama] Year 1161 (1104 A.D.)	279
18. Kamauli Copper-plate Inscription of Govindachandra, [Vikrama] Year 1182 (1125 A.D.)	283
19. Saheṭh-Maheṭh Copper-plate Inscription of	

Govindachandra, [Vikrama] Year 1186 (1129 A.D.) 288

20. Sārnāth Stone Inscription of Kuma(mā)-radevī, Queen of Govindachandra (*c*. 1114-55 A.D.) 293
21. Machhlīshahr Copper-plate Inscription of Hariśchandra, [Vikrama] Year 1253 (1197 A.D.) 299

CHAPTER II. CENTRAL INDIA

A—*The Pāṇḍuvaṁśis*

22. Rājim Copper-plate Inscription of Tīvara (*c*. 580-95 A.D.), Regnal Year 7 307

B—*The Śailas*

23. Ragholī Copper-plate Inscription of Jayavardhana II, Regnal Year 3 312

C—*The Chandellas*

24. Darbat Śāntinātha Image Inscription of the time of Kīrtivarman, [Vikrama] Year 1132 (1075 A.D.) 317
25. Garra Copper-plate Inscription (No. 1) of Trailokyavarman, [Vikrama] Year 1261 (1205 A.D.) 318

D—*The Kalachuris of Tripurī and Ratanpur*

26. Bilhāri Stone Inscription of Yuvarāja II (*c*. 980-95 A.D.) 321
27. Inscription on Some Gold Coins of Gāṅgeya (*c*. 1015-41 A.D.) 336
28. Vārāṇasī Copper-plate Inscription of Karṇa, [Kalachuri] Year 793 (1042 A.D.) 337
29. Sarkhon Copper-plate Inscription of Ratna II, [Kalachuri] Year 880 (1128 A.D.) 349

CHAPTER III. WESTERN INDIA

A—*The Early Kalachuris*

30. Vaḍner Copper-plate Inscription of Buddharāja, [Kalachuri] Year 360 (608 A.D.) 355

Pages

B—*The Guhilas*

31. Sāmolī Stone Inscription of the time of Śīlāditya, [Vikrama] Year 703 (646 A.D.) 360
32. Chāṭsū Stone Inscription of Bālāditya (c. 900-20 A.D.) 363

C—*The Maitrakas and their Contemporaries*

33. Copper-plate Inscription of Vishṇusheṇa, [Vikrama] Saṁvat 649 (592 A.D.), with an Endorsement of Avanti, [Kalachuri] Year 357 (605 A.D.) 372
34. Alīnā Copper-plate Inscription of Śīlāditya VI Dhrūbhaṭa, [Gupta-Valabhī] Year 447 (766 A.D.) 377

D—*The Paramāras*

35. Nāgpur Museum Stone Inscription of Naravarman, [Vikrama] Year 1161 (1104 A.D.) 391

E—*The Chaulukyas (Solaṅkis)*

36. Verāval Stone Inscription of the time of Arjuna, Hijrī Year 662, Vikrama year 1320, Gupta-Valabhī Year 945 and Siṁha Year 151 (1264 A.D.) 402

CHAPTER IV. NORTH-WESTERN INDIA AND PAKISTAN

A—*The Chāhamanas*

37. Delhi-Siwālik Stone Pillar Inscription of Vīsala (Vigraha IV), [Vikrama] Year 1220 (1163 A. D.) 409
38. Inscription on Some Silver Coins of Pṛithvīrāja III (*c.* 1175-93 A.D.) 412

B—*The Trigartas*

39. Baijnāth Stone Inscription of the time of Jayachchandra, [Laukika] Year 80, [Śaka] Year 1126 expired (1204 A.D.) 413
40. Baijnāth Stone Inscription of the time of Jayachchandra, [Śaka] Year 1126 (1204 A.D.) 420

Pages

C—*The Kings of Chanpakā*

41. Suṅgal Copper-plate Inscription of Vidagdha (11th century A.D.), Regnal Year 4 426

D—*The Śāhis*

42. Dewāi Stone Inscription of Bhīma (*c.* 9th century A.D.) 430
43. Barīkoṭ Stone Inscription of Jayapāla (*c.* 965-1001 A.D.) 431

CHAPTER V. NEPAL

A—*The Ṭhākurīs*

44. Inscription on Some Copper Coins of Aṁśuvarman (1st half of the 7th century A.D.) 432

B—*The Later Lichchhavis*

45. Kāṭhmaṇḍū Stone Inscription of Jayadeva II Parachakrakāma, Nepal (Ṭhākurī-Lichchhavi) Year 159 (*c.* 737-38 A.D.) 433

BOOK III

THE DECCAN AND ITS NEIGHBOURHOOD

(from the Seventh to the Sixteenth Century A.D.)

CHAPTER I. THE CHĀLUKYAS OF BĀDĀMI

1. Aihole Stone Inscription of Pulakeśin II, Kali Year 3735, Śaka Year 556 (634 A.D.) 443
2. Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kīrtivarman II, Śaka Year 679 (757 A.D.) 451

CHAPTER II. THE RĀSHṬRAKŪṬAS

3. Paiṭhaṇ Copper-plate Inscription of Govinda III, Śaka Year 716 (794 A.D.) 457
4. Pāṭaṇ (Nesarikā) Copper-plate Inscription of Govinda III, Śaka Year 727 (805 A.D.) 469
5. Sanjān Copper-plate Inscription of Amoghavarsha I, Śaka Year 793 (871 A.D.) 478

Pages

6. Sāṅglī Copper-plate Inscription of Govinda IV Suvarṇavarsha, Śaka Year 855 (933 A.D.) 495
7. Chinchani Copper-plate Inscription of the time of Kṛishṇa III (939-67 A.D.) 503
8. Kandhār Stone Pillar Inscription of Kṛishṇa III (*c.* 939-67 A.D.) 510

CHAPTER III. THE EASTERN CHĀLUKYAS OF VEṄGĪ

9. Yelivarru Copper-plate Inscription of Amma II Vijayāditya (945-70 A.D.) 516

CHAPTER IV. THE CHĀLUKYAS OF MĀNYAKHEṬA AND KALYĀṆA

10. Nīlgunda Copper-plate Inscription of Vikramāditya VI, Chālukya-Vikrama Years 12 = Prabhava (1087 A.D.) and 48 = Śobhakṛit (1123 A.D.) 523

CHAPTER V. THE SEVUṆA-YĀDAVAS

11. Gadag Stone Inscription of Bhillana V, Śaka Year 1113 (1191 A.D.) 536

CHAPTER VI. THE HOYSAḶA-YĀDAVAS

12. Gadag Stone Inscription of Vīra-Ballāla II, Śaka Year 1114 (1192 A.D.) 540

CHAPTER VII. THE KĀKATĪYAS

13. Moṭupalli Stone Pillar Inscription of Gaṇapati, Śaka 1166, Krodhin (1244-45 A.D.) 550
14. Pākhāl Stone Pillar Inscription of the time of Gaṇapati (1199-1261 A.D.) 560
15. Malkāpuram Stone Pillar Inscription of the time of Rudrāmbā, Śaka Year 1183 (1261 A.D.) 574

CHAPTER VIII. THE TULUVAS OF VIJAYANAGARA

16. Kāñchīpuram Copper-plate Inscription of Kṛishṇadevarāya, Śaka Year 1450 (1528 A.D.) 592

BOOK IV

THE FAR SOUTH

(from the Seventh to the Eleventh Century A.D.)

CHAPTER I. THE PALLAVAS — *Pages*

1 Vunnaguruvayapalem Copper-plate Inscription of Paramesvaravarman I (*c.* 669-700 A.D.), Regnal Year 19 — 605

2. Kālahasti Copper-plate Inscription of Narasiṁhavarman II (*c.* 700-25 A.D.), Regnal Year 12 — 608

3. Velūrpalaiyam Copper-plate Inscription of Nandivarman III (*c.* 820-45 A.D.) — 612

CHAPTER II. THE CHOḶAS

4. Leiden Copper-plate Inscription of Rājarāja I (985-1016 A.D.) issued by Rājendra I (1012-44 A.D.) — 620

5. Tañjāvūr Rājarājeśvara Temple Inscription of Rājendra I (1012-44 A.D.), Regnal Year 19 — 633

6. Inscription on Some Silver Coins of Rājendra I (1012-44 A.D.) — 640

CHAPTER III. THE PĀṆḌYAS

7. British Museum Copper-plate Inscription of Neḍuñjaḍaiyaṇ (*c.* 765-815 A.D.), Regnal Year 3 — 641

BOOK V

THE MUSLIM RULERS

(from the Eleventh to the Eighteenth Century A.D.)

CHAPTER I. THE YAMINĪS

1. Inscription on Some Gold Coins of Sultān Maḥmūd Hijrī Year 397 (1006-07 A.D.) — 649

2. Inscription on Some Silver Coins of Sultān

Pages

Mahmūd, Tājikīya Saṁvat (Hijrī) 418 (1018 A.D.) 650

CHAPTER II. THE GHŪRĪS

3. Inscription on Some Gold Coins of Muizuddīn Muḥammad bin Sām (1203-06 A.D.) 652
4. Inscription on Some Billon Coins of Muizud-dīn Muḥammad bin Sām (1203-06 A.D.) 653
5. Inscription on Some Billon Coins of Muizud-dīn Muḥammad bin Sām (1203-06 A.D.) 654

CHAPTER III. THE SLAVE DYNASTY

6. Inscription on Some Billon Coins of Shamsud-dīn Iltutmish (1211-36 A.D.), Hijrī [6*]24 (1226-27 A.D.) 655
7. Inscription on Some Billon Coins of Shams-ud-dīn Iltutmish (1211-36 A.D.) 656
8. Inscription on Some Billon Coins of Shamsud-dīn Iltutmish, [Vikrama] year 1283, Hijrī 624 (1226-27 A.D.) 658
9. Inscription on Some Billon Coins of Shamsuddīn Iltutmish (1211-36 A.D.) 659
10. Inscription on Some Billon Coins of 'Alāud-dīn Masūd Shāh (1141-46 A.D.), [Vikrama year] 1300 (1243-44 A.D.) 660
11. Inscription on Some Billon Coins of Nāsirud-dīn Maḥmūd I (1246-69 A.D.) 661

CHAPTER IV. THE KHALJĪS

12. Inscription on Some Billon Coins of 'Alāud-dīn Muḥammad Shāh (1296-1316 A.D.), [Hijrī] 700 (1300-01 A.D.) 662

CHAPTER V. THE TUGHLUQS

13. Inscription on Some Copper Coins of Muḥammad bin Tughluq (1325-51 A.D.) 663

CHAPTER VI. THE EARLY MUGHALS AND SŪRS

14. Inscription on Some Silver Coins of Bābur (1526-30 A.D.), Hijrī 937 (1530-31 A.D.) 664

Pages

15. Inscription on Some Silver Coins of Shir Shāh (1540-45 A.D.), [Hijrī] 948 (1541-42 A.D.) 665
16 Shershāhī Bronze Canon Inscription of the time of Shīr Shāh, [Hijrī] Year 948 (1541 A.D.) 667

VII. Akbar and his Successors

17. Khokarākoṭ Bilingual Stone Inscription of the time of Akbar (1556-1605 A.D.), [Hijrī] Year 973, [Vikrama] Year 1623 (1565-66 A.D.) 668
18. Inscription on Some Silver Coins of Akbar (1556-1605 A.D.), Ilāhī Year 44 (1599-1600 A.D.) 670
19. Inscription on Some Gold Coins of Akbar, Ilāhī Year 45 (1600-01 A.D.) 671
20. Inscription on Some Gold Coins of Akbar, Ilāhī, Year 49 (1604-05 A.D.) 672
21. Inscription on Some Gold Coins of Akbar, Ilāhī Year 50 (1605-06 A.D.) 673
22. Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr (1605-27 A.D.), Regnal Year 9, [Hijrī] Year 1023 (1614-15 A.D.) 674
23. Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr, Regnal Year 14, Hijrī 1028 (1618-19 A.D.) 675
24. Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr, Regnal Year 28, [Hijrī] Year 1037 (1627-28 A.D.) 676
25. Indian Museum (Calcutta) Inscription of the time of Aurangzīb (1657-1707 A.D.), Śaka Year 1588, [Bengali] Year 1074 (1666 A.D.) 677
26. Inscription on Some Gold Coins of Aurangzīb 'Alamgīr (1658-1707 A.D.), Regnal Year 50, [Hijrī] Year 1118 (1706-07 A.D.) 679

Chapter VII. The Rulers of Bengal

27. Rājshāhī Inscription of Saifud-dīn Fīrūz Shāh, [Hijrī] Year 887 (1475 A.D.) 680

Pages

28. Inscription on Some Silver Coins of Husain Shāh (1493-1518 A.D.), [Hijrī] Year 899 (1493-94 A.D.) 682
29. Dhurail Stone Inscription of the time of Muḥammad Shāh, Śaka Year 1455 (1533 A.D.) 683

BOOK VI

SOUTH-EAST ASIA

(from the Seventh to the Fourteenth Century A.D.)

CHAPTER I. MALAYASIA

1. Ligor Stone Inscription of Śaka Year 697 (775 A.D.) 687

CHAPTER II. INDONESIA

2. Changgal Stone Inscription of Sañjaya, Śaka Year 654 (732 A.D.) 690
3. Kalasan Stone Inscription of Paṇaṅkaraṇa, Śaka Year 700 (778 A.D.) 694
4. Kelurak Stone Inscription, Śaka Year 704 (782 A.D.) 697
5. Simpang Mahākshobhya Image Inscription of Śrījñānaśivavajra (Kṛitanagara, 1268-92 A.D.), Śaka Year 1211 (1289 A.D.) 700
6. Padang Chaṇḍi Amoghapāśa Statue Inscription of Udayādityavarman, Śaka Year 1269 (1347 A.D.) 703

CHAPTER III. Combodia (KAMPUCHEA)

7. Phnom-penh Stone Inscription of Bhavavarman II, Śaka Year 561 (639 A.D.) 707
8. Prah That Kvan Pir Inscription of Pushkara, Śaka Year 638 (716 A.D.) 709

Pages

9. Prah Khan Temple Inscription of Sūryavarman I, Śaka Year 924 (1002 A.D.) 710

CHAPTER IV. VIETNAM

10. My-son Stelae Inscription of Prakāśadharman, Śaka Year 579 (658 A.D.) 712
11. Yang Tikuh Stelae Inscription of Indravarman I, Śaka Year 721 (809 A.D.) 719
12. Po Nagar Stelae Inscription of Parameśvaravarman I, Śaka Year 972 (1050 A.D.) 723
13. My-son Temple Inscription of Indravarman IV, Śaka Year 1085 (1163 A.D.) 725

SUPPLEMENT

1. Egrā Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (*c.* 600-25 A.D.) 727
2. Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (*c.* 600-50 A.D.) 731
3. Copper-plate Inscription of Bhavadeva Abhinavamṛigāṅka (*c.* 765-80 A.D.), Regnal year 2 744
4. Rāyāpur Copper-plate Inscription of Āhavanalla, Śaka Year 1104 (1182 A.D.) 751

GLOSSARY 759
INDEX 773
ADDENDA ET CORRIGENDA 817

LIST OF PLATES

I. Kailāṇ Copper-plate Inscription of Śrīdhāraṇarāta; Obverse—pp. 37-38.
II. Do.; Reverse—pp. 38-40.
III. Aphsaḍ Stone Inscription of Ādityasena (*c.* 660-75 A.D.)—pp. 45-48.
IV. Khālimpur Copper-plate Inscription of Dharmapāla (*c.* 775-812 A.D.), Regnal year 32; Obverse—pp. 64-67.
V. Do.; Reverse—pp. 67-69.
VI. Paśchimbhāg Copper-plate Inscription of Śrīchandra, Regnal year 5; Obverse—pp. 94-97.
VII. Do.; Reverse—pp. 97-99.
VIII. Deopāḍā Stone Inscription of Vijayasena (*c.* 1096-1159 A.D.)—pp. 116-21.
IX. Mehār Copper-plate Inscription of Dāmodara, Śaka 1156, Regnal year 4 (1234 A.D.), Obverse—pp. 141-43.
X. Do.; Reverse—pp. 143-44.
XI. Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (*c.* 1100-10 A.D.), Regnal year 5; Plate I—pp. 157-58.
XII. Do.; Plate II A—pp. 159-60.
XIII. Do.; Plate II B—pp. 160-61.
XIV. Do.; Plate III—pp. 161-63.
XV. Banskherā Copper-plate Inscription of Harsha, [Harsha] year 22 (628 A.D.)—pp. 221-23.
XVI. Nalanda Stone Inscription of the time of Yaśovarman (*c.* 725-53 A.D.)—pp. 230-32.
XVII. Gwalior Stone Inscription of Bhoja I (*c.* 836-85 A.D.) —pp. 242-46.
XVIII. Khajurāho Stone Inscription of Dhaṅga, of the time of Vināyakapāla, [Vikrama] year 1011 (954 A.D.)—pp. 259-66.
XIX. Pāṇḍukeśvar Copper-plate Inscription of Lalitaśūra, Regnal year 22 (854 A.D.)—pp. 269-71.

XX. Chandrāvatī Copper-plate Inscription of Chandradeva, [Vikrama] year 1150 (1093 A.D.); Plate I —pp. 274-76.
XXI. Do.; Plate II—pp. 276-78.
XXII. Rājim Copper-plate Inscription of Tīvara(*c.* 680-95 A.D.), Regnal year 7; Plate I—p. 308.
XXIII. Do.; Plate II A—pp. 308-09.
XXIV. Do.; Plate II B—p. 309.
XXV. Do.; Plate III—pp. 309-10.
XXVI. Do.; Seal—p. 307.
XXVII. Sarkhon Copper-plate Inscription of Ratna II, [Kalachuri] year 880 (1128 A.D.); Plate I—pp. 350-52.
XXVIII. Do.; Plate II—pp. 352-54.
XXIX. Vaḍner Copper-plate Inscription of Buddharāja, [Kalachuri] year 360 (608 A.D.), Plate I—pp. 355-56.
XXX. Do.; Plate II—pp. 357-58.
XXXI. Copper-plate Inscription of Vishṇusheṇa, [Vikrama] Saṁvat 649 (592 A.D.), with an Endorsement of Avanti, [Kalachuri] year 357 (605 A.D.); Plate I—pp. 373-74.
XXXII. Do.; Plate II—pp. 374-76.
XXXIII. Suṅgal Copper-plate Inscription of Vidagdha (11th Century A.D.), Regnal year 4—pp. 427-29.
XXXIV. Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kīrtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate I—p. 452.
XXXV. Do.; Plate II A—pp. 452-53.
XXXVI. Do.; Plate II B—p. 453.
XXXVII. Do.; Plate III A—pp. 453-54.
XXXVIII. Do.; Plate III B—p. 454.
XXXIX. Do.; Plate IV A—p. 454.
XL. Do.; Plate IV B—pp. 454-55.
XLI. Do.; Plate V—p. 455.
XLII. Chinchani Copper-plate Inscription of Kṛishṇa III (839-67 A.D.)—pp. 504-08.
XLIII. Vunnaguruvayapālem Copper-plate Inscription of Parameśvaravarman I (*c.* 669-700 A.D.), Regnal year 19; Plates I and II A—p. 606.

XLIV. Do.; Plates II B and III—pp. 606-07.
XLV. Ligor Stone Inscription of Śaka 697 (775 A.D.) —pp. 687-89.
XLVI. Egrā Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (*c.* 600-25 A.D.) ; Obverse—pp. 727-29.
XLVII. Do.; Reverse—pp. 729-30.
XLVIII. Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhâskaravarman (*c.* 600-50 A.D.); Plate I—pp. 732-33.
XLIX. Do.; Plate II A—pp. 733-34.
L. Do.; Plate II B—pp. 734-35.
LII. Do.; Plate III A—pp. 735-36.
LII. Do.; Plate III B—pp. 736-38.
LIII. Do.; Plate V A—pp. 738-39.
LIV. Do.: Plate V B—pp. 739-40.
LV. Do.; Plate VI A—pp. 740-41.
LVI. Do.; Plate VI B—pp. 741-42.
LVII. Do.; Plate VII—pp. 742-43.

BOOK I
EASTERN INDIA AND BANGLADESH
(from the Seventh to the Fifteenth Century A.D.)

CHAPTER I

ASSAM

A—The Bhauma-Nārakas

No. 1—Dūbī Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.)

DŪBĪ, Kāmrūp District, Assam

D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXX, pp. 287 ff.; cf. P. D. Chaudhury, *Journ. As. Res. Soc.*, XI, Nos. 3-4, pp. 33-38; XII, Nos. 1-2, pp. 16-33.

Language : Sanskrit
Script: Siddhamātṛikā

Metres : Vv. 1, 13, 22 **वंशस्थविल**; Vv. 2, 37, 50-53, 58, 62, 67-68, 70, 75 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 3 **उपजाति (इन्द्रवज्रा–वंशस्थविल)**; Vv. 4, 6, 9, 11, 18, 20, 28, 49, 57 **उपजाति (इन्द्रवज्रा–उपेन्द्रवज्रा)**; Vv. 5, 15, 40 **उपजाति (इन्द्रवंशा–वंशस्थविल)**; Vv. 7-8, 10, 12, 17, 25, 27, 29, 32-36, 41-48, 59, 61, 65 **अनुष्टुभ्**; Vv. 14, 16, 56 **इन्द्रवंशा**; Vv. 19, 26, 30, 76 **इन्द्रवज्रा**; V. 21 **उपेन्द्रवज्रा**; Vv. 23-24 **उपजाति (उपेन्द्रवज्रा–इन्द्रवंशा)**; Vv. 31, 66, 69, 73-74 **स्रग्धरा**; V. 39 **उपजाति (इन्द्रवंशा–इन्द्रवज्रा)**; V. 54 **मन्दाक्रान्ता**; Vv. 60, 64 **आर्या**; Vv. 63, 71 **वसन्ततिलक**; V. 72 **शिखरिणी**.

Summary: From NARAKA was born BHAGADATTA. The latter's son was VAJRADATTA from whose family sprang PUSHYAVARMAN. The latter was succeeded by his son SAMUDRAVARMAN whose son from queen Dattavatī was BALAVARMAN. On Balavarman's death, the throne passed to his son KALYĀṆAVARMAN, born of queen Ratnadevī. His son by his wife Gandharvavatī was GAṆAPATIVARMAN. His wife Yajñadevī gave birth to MAHENDRAVARMAN. His successor NĀRĀYAṆAVARMAN was born of queen Suvratā. Nārāyaṇa's son by queen Devamatī was MAHĀBHŪTAVARMAN. CHANDRAMUKHAVARMAN was the son born of the

latter's queen Vijñānavatī. His son was STHIRAVARMAN who shifted the capital to a city on the bank of a holy river (Brahmaputra). His wife Nayanadevī gave birth to SUSTHITAVARMAN. His queen Dhruvalakshmī brought forth two sons, viz. SUPRATISHṬHITAVARMAN and BHĀSKARAVARMAN. Not long after Susthitavarman's death, the GAUḌA army, strong in naval warfare, invaded the Kāmarūpa country. The two brothers, Supratishṭhitavarman and Bhāskaravarman, fought valiantly, but were ultimately captured and taken to the Gauḍa country. However, they were later allowed to return home. Sometime afterwards, on his elder brother's death, BHĀSKARAVARMAN occupied the throne. He accepted the royal fortune after a ceremony of purification and renewed an old charter granted by his ancestor MAHĀBHŪTAVARMAN. The original donees were *Bhaṭṭamahattara* Priyaṅkaraghoshasvāmin and *Āvasarika-Bhaṭṭa* Devaghoshasvāmin belonging to a Ghosha family. In renewing the charter, the grant was made in favour of the persons (*aṁśapatis*) who were entitled to the shares of the property granted to the original donees.—Nārāyaṇavarman and Sthiravarman are described each as having celebrated two AŚVAMEDHA sacrifices; but Mahābhūtavarman (Bhūtivarman), who is stated to have performed the horse-sacrifice in the Badaganga inscription of his time is not credited with any Aśvamedha. This is possibly because, of the two sacrifices assigned to Nārāyaṇa, the second one was celebrated when the king was too old and the *de facto* ruler of the land was his son Mahābhūta or Bhūti. Some scholars, however, think that it was not Nārāyaṇa but his father Mahendra who was the performer of two Aśvamedhas.

SEAL

Within thick raised border, below elephant standing to front above dividing line—

1. श्रीमान्नरक-तनयो भगदत्त-वज्रदत्तान्वयो महाराजा-
2. धिराज-श्रीप्राग्ज्योतिषेन्द्र-पुष्यवर्म्मा तत्पुत्रो महाराजाधिरा-

3. ज-श्रीसमुद्रवर्म्मा तस्य तनयो दत्तदेव्यां महाराजाधिराज–
4. श्रीव(ब)लवर्म्मा तेन जातो[1] देव्यां श्रीरत्नवत्यां महाराजाधिराज–
5. श्रीकल्याणवर्म्मा श्रीगन्धर्व्ववत्यां श्रीगणपतिवर्म्मा श्री य–
6. ज्ञवत्यां श्रीमहेन्द्रो द्विस्तुरगमेधाहर्त्ता[2] श्रीसुव्रतायां श्री नारा–
7. यणवर्म्मा श्रीदेवमत्यां श्रीभूतिवर्म्मा श्रीविज्ञानवत्यां श्री–
8. चन्द्रमुखवर्म्मा श्रीभोगवत्यां द्विरश्वमेधया–
9. जी श्रीस्थिरवर्म्मा तेन[3] श्रीनयनायां[4] श्री–
10. सुस्थितवर्म्मा तेन[3] श्री ध्रुवलक्ष्म्यां[5]
11. श्रीभास्करवर्म्मेति (॥*)

---

1. Properly तस्माज्जातो. See, however, *Ep. Ind.*, XXIX, p. 122.
2. The epithet probably qualifies the following name of Nārāyaṇa-varman as in the case of Sthiravarman below.
3. See note 1 above.
4. She is elsewhere called Nayanadevī or Navanaśobhā. Her husband's name is sometimes found as Sthitavarman.
5. Her name is sometimes given as Śyāmādevī, and her husband is sometimes called Susthiravarman.

TEXT[1]

First Plate

1. [2]प्रण[म्य देवं शशिशेखरं प्रियं
पिनाकिनं भस्मकर्णविभूषितं(तम् ।)
विभूत]³ये भूतिम[तां]
2. सुजन्मनां
करो[मि] भूयः स्फुटवाचमुज्व(ज्ज्व)लां(लाम्) ॥ 1
येनेयम्व(यं व)सु[धा वराहवपुषा स्थित्यै प्र]–
3. जानां पुरा ।[4]
गुप्तोद्धि(द्धृ)त्य दयालुना प्रियतया पोत्त्रे च संस्थापिता (।*)
तस्या[भूत्सु]–
4. त उत्तमो(ऽ*)मृतभुजान्तापाय(य) यः शक्तिमा–
न्नाम्नासौ नरकः क्षितौ क्षि-
5. तिभुजान्रा(जां रा)जाधिराजो विभुः ॥ 2
दिग्दन्तिहस्त-स्फुटकर्क्कशे[न]
जित्वा [करे]णाहवमूर्द्धिन शक्रं(क्रम्) ।[5]

6. तन्मातृतो यो [वि]जहार कुण्डले
तस्या[त्म]जः श्री–भगदत्त-नामा ॥ 3[6]
तृपात्मजो[7] वज्रधर-प्र–
7. भावः
श्री-वज्रदत्तः क्षितिपो महात्मा ।
अधीत्य साङ्गाङ श्च(ङ्गांश्च)तुरो(ऽ*)थ वेदा–
न्वाक्यं प्रमाणं स[मया]–
8. खिलं यः (॥*) 4
[ज्ञात्वा] गजानां विनयोन्नयक्रम–
न्तथा हयानाङ्कु[ल]शीलसौष्ठवं(वम्) ।
[देवासु]–
9. राचार्यमतञ्च तत्व(त्त्व)तः
स वाजिमेवैरयजन्महर्द्धिभिः ॥ 5
[तद]न्वये [रा]जसु रा[ज]–
10. राज–
स्स(स)मानकीर्त्तिष्वमरेन्द्रसद्म(त्त्वः) (।*)
य(या)तेष्वभूद्भूपतिरिन्द्रकल्पः
श्री-[पुष्य]व[र्म्मा]रि-व(ब)ल–
11. प्रमाथी ॥[8] 6
चञ्चलापि यमासाद्य पतिं विष्णुमिवापरं(रम्) ।[5]
लक्ष्मीः पा[णि-गृहीते]व साद्ध्वी जा–
12. [ता] निरा[कुला] ॥ 7
तस्य पुण्योदयोत्थानां कर्म्मणां किन्न पश्यथ ।[5]
फलं तद्वङ श(वंश)–ज[न्मानो]
13. भुञ्ज[ते] × U–U × [॥] 8
[पुण्यानि?] [कर्म्मा]णि व(ब)हूनि कृत्वा
सुतं स लेभे U U– U

Second Plate : First Side

14. – – [9]।
शक्रेण – – U U–U – –
यातो नरेन्द्र[स्त्रिदि]वौक[सानाम्] ॥ 9
× ×[10] [नुस्मृत्य] भूपाला विनि–
15 × × U–U × (।*)

तस्य [ता]दृगभूद्वा(द्बा)हुररिनारी-विलापदः ॥ 10
गते तु तस्मिन्स्त्रि(स्मिंस्त्रि)दशेश-सख्य-
मभून्नरेन्द्र(:*) पितृ-
16. [तु]ल्य[11]–विक्क्रमः (।*)
प्रख्यातिमान्ज्ञा(ञ्ज्ञा)न-गुणोदयोर्ज्जितः
समुद्रतुल्य(:*) स समुद्रवर्म्मा ॥ 11
अगाध-स्वच्छ-गम्भीरो
17. व्याल-रत्नोपसेवितः (।*)
महत्वा(त्त्वा)च्छैत्य-योगाच्च तुल्यो जलधिना नृपः ॥ 12
चिरं स भुक्त्वा नृपसङ्घ-पूजितो
गुणान्वितः
18. शत्त्रु-तमोपहो वशी ।[5]
क्षितिं समग्रां [शु]भ-रत्न-मण्डितां
जगाम योगाभिरतस्त्रिविष्टपं(पम्) ॥[8] 13
श्री-दत्तवत्यां प्रथि[तो म]-
19. हाव(ब)लः
श्रीमानभीष्टस्थितिकारणक्क्रमात् (।*)
धर्म्मानुगः पार्थिवलक्षणैः श्रितः
प्रज्ञागुणैराप नरेन्द्र-
20. तामसौ ॥ 14
शरान्स सोढ्वा ज्वलनोपमान्रणे
जित्वा व(ब)लीयान्स व(ब)लानपि द्विषः (।*)
वु(बु)भोज भौ[मान्व]-
21. य-भूषणो मही[ं]
यतस्ततो(ऽ*)भूद्व(द्ब)लवर्म्म-संज्ञकः ॥ 15
भुक्त्वा महीङ्कुन्ध[12]–रत्नभूषितां(ता)-
मिष्ट्वा च नैकैः
22. क्रतुभिः सुदक्षिण (।*)
कृत्वा रिपूणां व(ब)ल-[मान-ख]ण्डन-
[न्ध्या]नेन यातो दिवमेव कामद[:] ॥ 16
तस्य कल्या-
23. णशेषेण कल्याणचय-संभृतः (।*)
कल्याणवर्म्मा नृपतिर्भूतः कल्याणकारकः ॥ 17
श्री-रत्नदेवी-प्रभ-

24. वो मनस्वी
भु(भू)तोपकारैक-रस-प्रवृत्त(:*) (।*)
[वृ]त्तारि-शक्तिर्न्निहतारि-पक्षः
क्षपाकराकार-मुखो म[हौजाः] (।।*) 18
25. कर्म्माणि कृत्वा स शुभानि राजा
हत्वा रिपूणां महता[ङ्कुलानि] ।[5]
[भुक्त्वा] च भो[गान्सु]कृ[तैरु]पात्ता-
न्कालेन
26. श[क्राति]थिताञ्जगा[म] ।। 19
U–U– – U U–U– –
U–U – – UU–U युग्म[:] (।*)

Second Plate : Second Side

27. गणेन्द्रवर्म्माजनि भूमिनाथो
गान्धर्व्ववत्या[ं] तिमिरारि-कान्तिः ।। 20
ग[णे]न्द्र-[तुल्य]: स ग[णे]न्द्र-
28. वर्म्मा ।[4]
प्रभाव-योगातिशयैरुपेतः (।*)
क्षितिक्षितां क्षारमिव क्षतेषु
द्विषां प्रतापाय
29. सुतं स लेभे ।।[5] 21
गुणैः पितेवाभवदेष भूतले
क्षितिं स भुक्त्वा जनकोपमो व(ब)ली ।[5]
जनं समाहू-
30. य गुणान्वितं सुतं
नियोज्य राज्यन्दिवमेव यातवान् ।।[8] 22
स यज्ञदेवी-तनयो जितारि-
र्म्महेन्द्रव-
31. र्म्मामरराज-विक्क्रमः (।*)
बुभोज राज्य(ं*) रजनीकराभः
पपौ च सम्यक्स्वसु[तामि]व प्रजां(जाम्) ।।[8] 23
विजि-
32. त्य गां सागर-मेखलान्तां

द्विषः समानीय वशं व(ब)लेन (।*)
ईजे स राजा क्रतुभिर्म्महेन्द्रव–
च्छ्री–

33. मुत्र(त्र)ाञ्चाप शचीमिव प्रियां(याम्) ।।[8] 24
आद्या भूपाल-मर्य्यादा स्थितिर्द्दर्शन-दर्प्पणे ।[5]
तस्मि–

34. [न्नृ]पेन्द्र-चन्द्रे तु देवी क(का)न्तिरिवाश्रिता ।।[8] 25
तस्यामदित्यामिव चक्रपाणि–
र्न्नारायणो मानुषतां प्रप[द्य] (।*)

35. तेनेव नाम्ना कलिजान्निहन्तुं
दोषां(षान्) प्रजाया इव पार्थिवो(ऽ*)भूत् ।। 26
तस्य देवमतिर्द्देवी पत्नीत्वं प्र[त्य]–

36. पद्यत ।[5]
पद्मा नारायणस्येव श्री-नारायणवर्म्मणः ।। 27
भूत्यै प्रजानामिव कार्त्तिकेयः
भूताधिप(:*) प–

37. र्व्वतराज-पुत्र्यां(त्र्याम्) ।[5]
गुणाधिवासो वसतिं विभूत्या(:*)
श्री-देवमत्यामुदपीपदत्सः ।। 28
श्री-महाभूतव(व)र्म्माणं

38. महाभूतमिवापरं(रम् ।)
तं ख्यात-व(ब)ल-वर्म्माणमभ्यसिञ्चच्च [मा]नदः ।। 29
भुक्त्वा स भोग(गा)न्प्रचुरान्यथेच्छ-
न्दत्व[ा] (त्वा)

39. [ज]नेभ्यश्च यथाभिकामं(मम्) ।[5]
सौम्यो(ऽ*)पि राजा भयकृद्रिपूणां
योगेन यातः स्वतनं(नुं) विह(हा)य ।।[8] 30
पित्र्यं सं–

40. प्राप्य राज्यं सुरपति-सदृशः ख्यातवीर्यो(ऽ*)मितश्री-
[र्न्निर्ज्जि]त्यारातिचक्रं स्वभुज-युग-व(ब)लादात्तशस्त्रं स–

Third Plate : First Side

41. [मस्तम्] (।*)
[दे]व्या [म्वि (व्यां वि) जानवत्यां] श [शि-स] म-वदनं सूनूमुत्पाद्य धीमा-
निष्ट्वासौ वा [जिमेध] न्नरप [ति] रगमच्छ क्क- [वासं]
यशस्वी ॥ 31

42. ततः क्रमाप्त-विजयः श्रीमद्भूपेन्द्र-भूषितः (।*)
श्री-चन्द्रमुखवर्म्माख्यो व (ब) भूव वसुधाधिपः [॥] 32

43. स्मर-लीला-चलापाङ्गैर्लोचनैः पुरयोषितां (ताम्) ।[5]
गतवानेकपात्रत्वं परस्परजिहीर्ष्यया ॥[8] 33
सिङ्हा (सिंहा) स [न]—

44. गतो राजा रराज सवितेव सः (।*)
रत्नभाभिः स (सु) पटुभिर्न्नयनानन्दकृत्सुधी (:*) ॥ 34
आनन्दहेतुर्ल्लोकानां स्व [य]—

45. मानन्दिलः सुखी ॥[8] (।)
जनयामास तनयं द्वे (दे) वीम्भोगवतीम्प्रति ॥[8] 35
स पूर्व्वोपात्त-धर्म्मेण विद्या-भूति-ज-

46. यादिभि [:] (।*)
वर्द्धमानं सुतं दृष्ट्वा र (रा) जागात्परमा (`*) मुदं (दम्) ॥[8] 36
कृत्वासौ विधिवद्व्रतं व (ब) लवतां

47. मानापभङ्गं द्विषां
जित्वा सागर-मेखलां वसुमे (म) तीमिष्ट्वा च यज्ञै [र्म्मु] हुः (।*)
दानेनार्थिजनं

48. श्रिया च सुहृदः सन्तोष्य पृथ्वीपति-
र्यातः शक्क्र-सलोकतां पृथुव (ब) लः संस्थाप्य पुत्रं क्षितौ । (॥) 37

49. स पुत्री तेन मुमुदे लोकान्तर-गतो (ऽ*) पि सन् (।*)
रामेणेव पुरा राज्ञा स्वर्गे दशरथो नृपः ॥ 38
कृत्वा य [था] व-

50. त् [पि] तृ- देव-तर्प्पणं
पौरान्स सम्यक्परिसान्त्व्य च प्रभुः (।*)
लग्ने [ध्रु]वे सर्व्व-गुणोपपन्ने
सिङ्हा (सिंहा) सनं सिङ्ह (सिंह) इवा—

51. रुरोह ॥[8] 39
अप्रच्युतं कर्म्म कृतन्ततो द्विजै-
र्ध्रुवाभिषेकं [वि] धिवच्च शान्तिकं (कम् ।)

स-शङ्खनाद सह-
52. दुन्दुभिः (भि)-स्वनं
सुरेशवत्सो(ऽ*)नुव(ब)भूव भूमिपः ॥ 40
तस्य देवकुलोद्यान-भवनाराम-शोभ[या] (।*)
53. तिरस्कृत-सुनासीरपुर-क[र्व्व]ट-पत्तने ॥[5] 41
निर[स्त]-स्तेय-दुर्भिक्ष-मरकोपद्रवादिके ।[5]
नित्य-य

Third Plate : Second Side

54. × U– व्यग्र-स्वलङ्कृत-जनातते ॥[8] 42
× × × × U– × × × × × × U–U × (।*)
× × × × U–U ×
55. स्कन्धावारे सरित्पतिः (।*) 43
नैव वस्तु जगत्यस्ति निर्द्दोषमिति यन्मतं(तम्) ।[5]
वीत-[दोषानुव(ब)न्धेन]
56. स्व-गुणैस्तदपाकृत(म्*) ॥[8] 44
वीतरागेण तेनेह सकलङ्का नृपाः कृताः (।*)
इन्दुनेव महीद्ध्राणां गु[हाः]
57. स-तमसः कृताः ॥ 45
संख्यात-[कुल]-सारेण सारेण जगतीभृता(म्*) ।[8]
जगदानन्द-चरितैर्द्धात्रा कृता इव
58 क्षितौ ॥ 46
ता(त)त्सङ्ग-विरहे नृणां मरणं जीवतामपि ।[5]
सत्सङ्गमो हि विदुषां भूषा रक्षा च गीयते (॥*) 47
59. प्रणतानेक-सामन्त-शिरोमणि-शिखारुणो(णौ ।)
स्थलपद्मश्रियं(य)न्धत्तः पादौ यस्य [जि]ता-
60. त्मन(:*) ॥ 48
श्रीमानपुरे श्री-स्थिरवर्म्म-नामा
नीत्वा [च त]स्मिन्कतिचिद्दिनानि (।*)
स-पौर-भृत्यैः [सह] व(ब)[न्धु]–
61. भिश्च
पुण्ये नदे सो(ऽ*)थ पुरीमकार्षीत् ॥ 49
तस्याराति-कुलारविन्द-शशिनो भौमा[न्वय]-
62. श्ल(श्ला)घिनो
नानाशास्त्रपदार्थ-निश्चित-मतेर्व्वे[दे]षु चाधीतिनः (।*)

प्रख्यातान्वय-पौरुष-
63. स्य नृपतेरापन्नतृष्णाच्छिद्रो
देवी श्रीरिव रूपिणी [प्रियतमा] कान्ताभवन्मानिनी ॥[5] 50
64. पौलोमीव शतक्रतोः पशुपते[र्दुर्गेव शै]लेन्द्रजा [।[4]]
– – –UU–U–UU
65. U– – –U– –U–(।*)
– – –UU–U–UUU– – –U– –U–
– – –U

Fourth Plate : First Side

66. U–U–U विपुलोर्व्वीव प्रजाजन्मभूः ॥ 51
तृय्यामग्निरिवाद्ध्व[रेषु] विपुलो नी[त्वा] U– –U–
67. [शास्त्राणा]मिव सम्यगद्ध्ययनतः स(*)स्कार-राशिर्म्महान् ।
तस्यां सज्जन-सङ्गताविव परो धर्म्म[ा]–
68. [नु]भावागमो
जातो वङश(वंश)धुरा[ं] समुन्नमयितुं पृथ्वीतलाखण्डलः ॥ 52
स्कन्देनेव गिरीन्द्रज(जा)दिति–
69. [रिव] [त्रै]लोक्यभर्त्रा भृशं ।[4]
कृष्णेनेव च देवकी भगवता दैत्यारिण(णा) श्रीमता ।
प्रोत्खाताहित-मण्डल(ले)न
70. [व(ब)लिना] सम्पूर्णचन्द्र-त्विषा
सा श्री-सुस्थिनवर्म्मणा गुणवता देवी चि[रं] नन्दिता ॥[8] 53
य(या)ते स्वर्ग्ग पि–
71. [तरि] जगतां भर्त्तरि क्ष्मातलेन्द्रे
कालेनेष्टं स्व-सुकृत-फलं भोक्तुमाख[ण्ड]लाभे (।*)
रक्षां पृथ्व्याः पृथुरिव
72. [गुणैः] स्वैरि(र)यं संविधत्ते
शौर्य्याक्क्रान्त-क्षितिपति-शिरोरत्न-विद्योतिताङ्घ्रिः(तांह्रिः) ॥ 54
येन व्याकर-
73. णोदको नय-तिमिः साङ्ख्योरु-नक्रो महान्-
[मी]माङ्सा(मांसा)-व(ब)हु-[सा]रसानुरसितः(त)स्तर्क्कानि-
74. लाद्यो[जितः] ।[5]

व्याख्यानोर्म्मि-परंपरातिगहनो न्यायार्थ-फेनाकुलः(ल)-
स्तीर्णो(ऽ*)ज्ञेय-सरित्पति-प्रकरणः
75. [स्रो]तो वि – –U–[।।*] 55
[धीरागमैर्भाषण]मर्थवतया
शक्तिर्ज्जयेनोत्तमवङ्श(वंश)ता श्रिया ।[5]
दानेन सम्पद्वि-
76. न[येन शूरता]
– –U– – UU–U–U–[।।*] 56
कृतापकारे(ऽ*)प्युपकारवृत्तो
वशी विजेता प्रभुरि-
77. [न्द्रियाणां(णाम्)] (।*)
U–U– –UU–U– –
U–U– –[सुरराज]-कल्पः ।। 57
येनाकृष्ट-पर U–
78. UUU– – –U– –U–
– – –UU–U–UUU– – –U– भूयसी (।*)

Fourth Plate : Second Side

79. – – –UU–U–UUU लेनापन्न-तृष्णाच्छिदो ।[4]
वाग्मित्व[˙] पदवाक्य–UUU– – –U– –U–[।।*] 58
80. शमिताशेषदूरितं लोकेशमिव शङ्करं(रम्) ।[5]
चेतसा भक्तिभूतेन तस्याराद्ध्य[˙*] नृशङ्करं(रम्) ।।[8] 59
[तस्य] श्री-[द्ध्रुव]-
81. लक्ष्मीर्लक्ष्मीरिव लक्षिता क्षितौ विष्णोः (।*)
प्रभविष्णोर्भार्य्याभूद्भूत्यै भ्राजिष्णु-चक्रस्य ।।[8] 60
अनेकोरु-[द्यु]–
82. मद्रत्न-निकरोपरिचारिणी (।*)
म्वे(वे)लेवोदन्वतस्तस्य साभूद्भर्त्तुर्म्महीभुजां(जाम्) ।। 61
तस्यां तस्य महेश्वरस्य वशि[नो]
83. देवस्य देव्यां शुभौ ।[4]
शम्भोः स्कन्द-विनायकाविव जगत्पूज्यावभूता(˙*) सुतौ (।*)

नानादिग्वनितामुखानि UU
84. यैरन्यैर्गुणानां गणैः
सूर्य्याचं(च)न्द्रव(म)स(सा)विवाङ्शु(वांशु)-विस[रै]रुद्भासि–
तानि स्फुटं(टम्) ॥ 62
यत्रा तयोः प्र[थित]–
85. योः स्वगुणैः पृथिव्या[ं]
व्यालक्षित-क्षितिप-लक्षणयोरिहैक(:*) ।
श्रीमानरिदमनेन्द्र[13] इति [प्र]-
86. तोभी[14]
भीमाकृतिर्युधि सुहृत्सु च चन्द्र-चारुः ॥ 63
श्रीमानरिदमनेन्द्रश्चन्द्र इवाखण्ड[ल]-[15]
87. मण्डलो ह्यपर(:*) (।*)
सज्जनकुमुदानन्दो दुर्ज्जन-मनुजाव्ज(ब्ज)-सङ्कोचः ॥ 64
सुप्रतिष्ठित–
88. वर्म्माख्य एकः श्रीमान्स्त(मांस्त)थापर(:*) ।[5]
श्रीमद्भास्करवर्म्माख्यो वर्म्म-प(द्ध)तितौ(तः) पि(प्रि)यौ ॥ 65
यो ज्ये[ष्ठः]
89. श्रेष्ठवक्त्रः प्रवर-करि-कराकार-वा(बा)हु[र्म्मृगाक्ष](:*)
सिङ्ह(सिंह)-स्कन्ध(:*)U– –UUUUUU–स्तम्भ[चा]-
90. रूरुरुच्चै[:] (।*)
चित्त्रो रूपेण नानाश्रुत-सुभगसुधा-सार-संपूर्ण्ण––
– – – –U– –
91. प्रथितपृथुयशाः –U– – U– – ॥ 66
येन – U U–U–U U U– – –U– –U–

Fifth Plate : First Side

92. – – –U U –U लोदित-शशि-प्रस्पर्द्धिकान्तित्विषा ।[4]
स्मृत्युत्तुङ्गित-लोकलोचन-चयस्याग्रे(ऽ*)–
93. द्य [या]वत्क्षितौ
चेतो-भित्तिषु चारु-रूप-चरितेनात्मात्त् चित्त्रीकृतः ॥ 67
यावेतौ प्रथमे वयस्यपि पृथुप्र-
94. [स्पर्द्धि]-सत्वो(त्त्वो)द्गमौ
शक्राङ्शं(क्रांशं) विधिना प्रगत्य पितरि क्ष्मान्तर्न्निलीने क्रमात् (।*)

प्राप्ते गौड-व(ब)ले व(ब)[लि]न्यपि
95. [ज]ले विस्रम्भ-संर(*)भतः
स्तोकैरेव व(ब)लाच्युताविव व(ब)लैय्यौं लीलयोपस्थितौ ।।[14] 68
तत्रोपस्थाय युद्धे
96. [हरि]-कुलिश-शतैस्तूर्ण्णमाकर्ण्णपूर्ण्णै-
र्व्वा(र्बा)णैर्व्वा(र्बा)णासुराजावजित-भुज-व(ब)लौ ताविवावाप्त-
दर्प्पौं (।*)
गौडा-
97. [नां ली]लयैव प्रवर-करिघटाः क्रौञ्ज(ञ्च)-शैलावलीव-
द्व(द्ब)ह्वीः(ह्वी)स्ता(स्ते)षामभेत्तां हत-विविध-रिपू-
98. [णाश्च] वा(बा)णैर्यथा तैः ।। 69
नानासायक-शक्ति-चक्र-कनयः(य)-प्रासा[सि]-घातैः शितैः
कृत्वा
99. [व्याकु]ल-विह्वल(*) व(ब)लमहो तत्तूर्ण्णमेव द्विषां(षाम्) ।
तिग्मैस्तच्छर-तोमरैः सुव(ब)हुशश्छन्नौ हि मो-
100. हङ्गतौ
वन्याभिः करिणां घटाभिरहितै[र्व्या]वेष्ट्य चासादितौ ।। 70
देशं स्वकं विधिवशादुपनीतयोश्च
101. तैः शत्रुभिः खलु ययोर्गुणवत्तयैव (।*)
प्राप्य स्वराज्यमचिरात्पुनरागतौ तौ
पित्तृचं जगद्भृश-
102. मिदन्तु नन[न्दतु]श्च ।। 71
[त]तो दे[वे ज्येष्ठे] जन-मनसि सेव्ये विधिवशा-
त्तमस्याक्षिप्याशाः शशभृति यथास्तं प्रतिगते (।*)
103. U तालो – – –UUUUU– –UUU–
U – – –यैव [ज्वलि]त उरुरुगभास्कर इह ।। 72
देवे श्री-भास्करे
104. –UUUUUU– –U– – U – –
– – – – U– –UUUUUU– पप्लवे लोकभू[त्यै ।]

Fifth Plate : Second Side

105. – – – –U– –UUUUUU – –U– –U[लोत्थं(त्थम्)]।[5]
– – – –U– –UUUUUU– –U श्रा-
106. सीत् समृद्ध्यैः(द्ध्यै) ।। 73
नाना-शास्त्रार्थ-तत्व(त्त्व)-श्रुत-वितत-धियो येन वादित्वमुच्चै-

स्तद्वच्चालङ्कृतैः सु[स्फुट]–
107. ललित-पदं सर्व्व-मार्ग्गं कवित्वं(त्वम्) ।[5]
येन प्राप्य प्रभाभिः प्रतिहत-तमसां साधु संसत्सु सर्व्वं
[स्वेच्छा]–
108. घातोच्छृतोच्चैर्न्निज-जय-जनिता स्वा पताके(का) च दिक्षुः(क्षु)॥74
धर्म्मः प्रस्खलितः कलिं पुनरपि प्र[ध्वं]–
109. स्य संरोपितः
कीर्त्तिर्दुर्ज्जनवागुरोदरगता मुक्त्वा मृगीवोज्झिता ।[5]
लक्ष्मीः क्षीव-विलास-[नीत]–
110. विधिना संस्कृत्या(त्य) च स्वीकृता
भूयो येन महेश्वराश्रय-नयः स्फायि-प्रतापार्च्चिषा ॥[16]॥ 75
[श्री-भूति]-
111. वर्म्मा प्रददौ द्विजेभ्यो
येभ्यः परं शासनमाक्षतन्तत् (।*)
भूयः समुज्वा(ज्ज्वा)ल्य ददौ तदर्थे
[श्री-भा]-
112. स्करः सम्प्रति तेभ्य एव ॥ 76
कौशिको वाजसनेयी भट्ट-महत्तरः प्रियङ्करघोगस्व(स्वा)मी ।[5]
[कौशिको]
113. वाजसनेयी श्रावसरिको भट्ट-देवघोषस्वामी (।*) यत्ताङश(त्तांश)-
पतयः भट्ट-प्रियङ्कर[घोष]–
114. स्वामी ।[5] भट्ट-पि(प)राशरघोषस्वामी (।*) भट्ट-विष्णुघोषस्वामी ।[5]
भट्ट-यज्ञघोषस्वा[मी] (।*)
115. भट्ट-रुद्रघो[षस्वा]मी ।[5] भट्ट-वाजिघोषस्वामी (।*) भट्ट-द्ध्रुवघोष-
स्वामी (।*) [भट्ट-भू]म[घो]–
116. षस्वामी ।[5] दक्षघोषस्वामी (।*) श्रेयस्करघोषस्वामी (।*) मौद्गल्यो
[वृ(बृ)हस्पति]स्वामी (।*) माण्ड[व्यो]
117. .....।[5] कौशिकः कभट्टस्वामी ।[5] [आ]त्रे[यो] ....

1. From the original plates.

2. There is no trace of the symbol for सिद्धम् at the beginning of the line.

3. Most of the *aksharas* placed within square brackets in this line and in the following lines are totally lost. The lost *aksharas* in verse 1 have been

restored from the Nidhanpur copper-plate inscription of Bhāskaravarman, which also begins with the same stanza.

4. This mark of punctuation, indicated by a short horizontal stroke, is unnecessary.

5. The punctuation mark is indicated by a short horizontal stroke.

6. The metre is a variety of उपजाति having three of the feet in इन्द्रवज्रा and one in वंशस्थविल. The double *daṇḍa* at the end of the stanza is preceded by an unnecessary punctuation mark.

7. तदात्मजो or नृपात्मजो is intended; cf. *Ep. Ind.*, XXIX, p. 157 and note 2.

8. The double *daṇḍa* is preceded by an unnecessary punctuation mark.

9. One may suggest सुरराज-कल्पम्.

10. The lost *aksharas* may have been तम°.

11. The *akshara* तु looks more like त्यौ.

12. A word like काञ्चन in the place of कुञ्च would suit both the metre and the sense.

13. The metre requires a word like अराति instead of अरि. But the expression अरिदमनेन्द्र, found both in verses 63 and 64, seems to indicate a secondary name of Supratishthitavarman.

14. प्रशोभी seems to be intended.

15. This ल is redundant.

16. There is a sign between the double *daṇḍas*.

B—The Mlechchhas

No. 2—Parbatīyā Copper-plate Inscription of Vanamālavarman (c. 835-60 A.D.)

Parbatīyā near Tezpur, Darrang District, Assam
P. D. Chaudhury and D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXIX, pp. 145-59.

Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Metres : V. 1 स्रग्धरा; Vv. 2, 18, 29-30 अनुष्टुभ्; Vv. 3-6, 8-9, 11, 15, 17, 19, 21-23 आर्या; Vv. 7, 12-13 इन्द्रवज्रा; V. 10 गीति; V. 14 वसन्ततिलक; Vv. 16, 25 मन्दाक्रान्ता; V. 20 रथोद्धता; Vv. 24, 26-27 शार्दूलविक्रीडित; V. 28 उपजाति.

Summary : From ĀDIVARĀHA and the goddess EARTH sprang NARAKA. His two sons were BHAGADATTA and VAJRADATTA. When Bhagadatta obtained lordship over PRĀGJYOTISHA, his brother Vajradatta went to the forest, and, propitiating ĪŚVARA (Śiva), obtained the lordship over UPARIPATTANA as well as the future lordship of Prāgjyotisha for his descendants. In his lineage was born SĀLAMBHA, the ruler of Prāgjyotisha. When Sālambha joined in heaven the past kings of the country beginning with SĀLASTAMBHA and ending with HARSHA, his brother ARATHI became king. Arathi's queen JĪVADEVĪ gave birth to HARJARA. MAṄGALĀ, the queen of Harjara, gave birth to VANAMĀLA who rebuilt the temple of HETUKA-ŚŪLIN (Śiva). From HAḌAPEŚVARA, situated on the bank of the LOHITYA-BHAṬṬĀRAKA (Brahmaputra), VANAMĀLAVARMADEVA made a gift of the village called HAPOSAGRĀMA which was attached to the *maṇḍala* of SVALPA-MAṄGOKA (the Smaller Maṅgoka) situated in the UTTARAKŪLA (on the northern bank of the the Brahmaputra). The gift village was made *a-chāṭa-bhaṭa-praveśa* and *mukt-aparikara*. The donee was a Brāhmaṇa named CHŪḌĀMAṆI who was the eldest son of Jejjaṭa. Three of Chūḍāmaṇi's brothers also lived with him.

TEXT[1]

First Plate

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति ।
श्रीमत्कैलासभूभृत्पृथुकनकशिला-सञ्चयास्फालनोत्थै-
रासा[रैर्है]म-पङ्काविल-तु-
2. हिनजडैः सिक्त-वैमानि-सार्थैः ।
अम्भः-क्रीडा-प्रसक्त-प्रवरसुरवधू-केशहस्तच्युतैर्व्वो
नाके-
3. शद्रु-प्रसूनैररुणितसलिलो(ऽ*)व्यात्स लौहित्य-सिन्धुः ॥ 1
स पुनातु पिनाकी वो यन्नाटचे स्वर्द्धु-
नी-जलम् ।
4. कीर्ण्णं रेचकवातेन तारकाप्रकरायितम् ॥ 2
नरक इति सूनुरासीदादिवराहस्य भु-
5. वि तदुद्धारे ।
अदितेः कुण्डल-हरणे प्रतापमपि यो हरेरहरत् ॥ 3
कृष्णेन तन्निहत्य च सृ-
6. ष्टौ[3] भगदत्त-वज्रदत्ताख्यौ ।
तस्य सुतौ तद्वनिता-करुणविलाप-हृत-हृदयेन ॥ 4
संप्राप्ते भगदत्ते
7. श्रीमत्प्रागज्योतिषाधिनाथत्वम् ।
वनमितरो(ऽ*)पि तदेत्य प्राराधयदीश्वरन्तपसा ॥ 5
तुष्णे(ष्टे)न
8. तेन तस्मै दत्तमुपरिपत्तनाधिनाथत्वम् ।
प्राग्ज्योतिषाधिराज्यं कालेन त(द*)न्वयस्यापि ॥ 6
9. तस्यान्वये(ऽ*)भूत्क्षितिपाल-मौलि-
माणिक्यरोचि-स्फुरिताङ्घ्रि(तांह्रि)-पीठः ।
प्राग्ज्योतिषे
10. शः क्षत-वैरि-वीरः
मालम्भ इत्युद्धत-नामधेयः ॥ 7
सत्पूर्व्वनृपति-गुण-सम्पदौघ-रागानु-
11. रञ्जितदिगन्तैः ।
सालस्तम्भ-प्रमुखै(:*) श्री-हर्षान्तैर्म्महीपालैः ॥[4] 8

दिवमारूढैराद्यस्य[5] भूभुजो(ऽ*)ने-
12. कवैरि-वीरो(ऽ*)भूत् ।
भ्राता शौर्यत्यागैरसमो नाम्नारथीति नृपः ॥ 9
श्री-जीवदेवी-[सं]ज्ञा राज्ञी
हृदयानुगाभवत्तस्य ।
व(ब)हुजन-वन्द्या महतः प्रभातसन्ध्येव तेजसो जननी ॥ 10
तस्यान्तस्य तु
13. राज्ञः सुतो(ऽ*)भवन्नृपशिरो(ऽ*)र्चिताङह्रि(तांह्रि)युगः ।
श्री-हर्जरो न्नृ(नृ)पेन्द्रः श्रिया स्वयं यः समुपगूढः ॥ 11
15. [धर्म्मप्रवादेषु*] [युधिष्ठिरो यो]
[भी]मो(ऽ*)रिवर्गे स[मरे] च जि[ष्णुः] ।
एको(ऽ*)प्यनेकैरिति सद्[गु]णो(णौ)-

Second Plate : First Side

16. घै-
निःशेष-कुन्ती-तनयत्वमेतः ॥ 12
गोपीजनारञ्जित-मानसस्य
से[र्ष्ये]व वक्षः परिहृ(त्य*) विष्टोः(ष्णोः) ।
निः-
17. शेषरामाजन-देह-संस्थ-
मादाय सौन्दर्यमिहाजगाम ॥ 13
वर्ण्णाद्यशेष-गुणजातमयम्व(म्ब)भार
पत्यु-
18. र्ममातुल-व(ब)लस्य रथाङ्गपाणेः ।
तेनाहमग्रमहिषी जगतीभुजो(ऽ*)स्य
भूता जने न खलु लाघवमभ्यु-
19. पैमि ॥ 14
इति यस्य महादेवी विगणय्य मनोनुगामवल्लक्ष्मीः ।
श्री-मङ्गलाभिधाना प्रमदारत्नोत्तमन्नृ-
20. पतेः ॥ 15
तस्याशेषक्षितिप-मकुटोद्घृष्ट-पादाब्ज(ब्ज)-पीठ-
स्याद्भू(भू)त्सूनुर्नृपगुण-महारत्नमाला-विभूष(:*) ॥(।)
21. तस्यां(स्या)न्देव्यामखिल-भुवनानन्दको यः शशीव

श्रीमान्ख्यातो जगति वनमालाभिधानः क्षिति(ती)-

22. शः ॥ 16

जलनिधि-तट-वनमाला-सीमावधि-मेदिनी-पतित्वस्य ।

योग्य इति नाम धाता च-

23. क्रे वनमाल इति यस्य ॥ 17

प्रचण्डाराति-मत्तेभघटा-ध्वान्तोरु-संहतिम् ।

दिवाकरायितं

24. येन विदार्य रणभूमिषु ॥ 18

क्षितितनय-नृप[6]-वंश-प्रभव-नरेन्द्रामलाम्व(म्ब)रे येन ।

स्फु-

25. टमेव मृगाङ्कायितमुत्सार्याराति-ति(मि*)रो(रौ)घम् ॥ 19

भूरिदृप्त-रिपुवीर-वाहिनी-

शैल-व-

26. ज्रमुरुविक्रमासिना ।

येन राजकमशेषमस्यता

श्रीरकारि चिरमेकभर्तृका ॥ 20

यस्य प्रताप भीत्या

27. व(ब)हु-रिपु-जयिनो(ऽ*)पि मेदिनीपालाः ।

केचि(द्*) दिशो विजगृहुः प्रसभमलं चामराण्यन्ये ॥ 21

राज्ञामन्येषां

28. ये निशितानाजाविषू(न्*) नृपा मुमुचुः ॥(।)

यस्य त एव विभीत्या भूमीर्दूरन्निजा विजहुः ॥ 22

यैरभिमुखं रिपु(पू)-

29. णामाघटिता मत्तकरि-घटा-व(ब)न्धाः ।

तैर्विक्रमैक-हेतेय(र्य)स्या[ ]जलयः कृता(ः*) क्षितिपैः ॥ 23

धूरूहे नहु-

30. षस्य येन पतितं कालान्तरादालयं

सौधं भक्तिनताखिलामर-वर-व्रातार्चिताङ्घ्रेः(तांह्रेः) पुनः ।

प्रालेया-

31. चल-शृङ्गतुङ्गमतुल-ग्रामेभ-वेश्याजनै-

र्युक्त(*) हेतुक-शूलिनः क्षितिभुजा भक्त्या नव(*) चक्रुषा[7] ॥ 24

Second Plate : Second Side

32. यस्यानन्त-द्युतिमतिसिता नागलोके हसन्ती ।
दिङ्नागानां श्वसित-जनितां शीकरालीञ्च दिक्षु
33. ॥[8] 25
प्रप्रीत-समस्तवर्ण्णाश्रमादपरिमित-सुभट-साधु-विद्वज्जनाधिष्ठानाद्विचित्र-
गज-तुरग-शिवि-
34. कारूढैर्म्महानरपतिभिरवनिपतिसेवार्थं गच्छद्भिः प्रत्यागच्छद्भिश्च सङ्कु-
ल-महाराज-मा-
35. र्गादसंख्य-गजतुरगपदातिसाधन-निरन्तर-निरुद्ध-सकल-दिगन्तरादुभयवेला-
चलो-
36. त्थितोतु(त्तु)ङ्ग-तरुगहन-विश्रान्तमत्तबर्हिण-केकारवोद्भ्रान्त-भुजग-
व्रातमुक्त-फुत्कार-पवन-प्र-
37. कम्पितानेक-लता-विगलित-कुसुमनिकर-परिमल-सुरभि-सलिलेन ।[9]
तदुपवनलग्न-दा-
38. वानलदह्यमान-कृष्टा(ष्णा)गरु-धूमसम्भवाम्वु(म्बु)धर-वृष्ट-सुगन्धि-
जलौघप्रवाहिना ।
39. [10]सकल-सुरासुरमकुटमणि-मयूखमञ्जरी-रञ्जित-चरणपीठाभ्यां श्री-
कामेश्वर-महागौरीभटा(ट्टा)रिकाभ्यामधिष्ठित-शिरसः कामकूट-
गिः(गि)रेः सतत-नितम्व(म्ब)-
40. क्षालनादधिकतर-पवित्र-पयः-सम्पूर्ण्णस्रोतसा । उभयतट-महीधरोपवन-
ग्रन्थिपर्ण्णा-
42. ङ्कुरभुजां क्वचित्स्वय(ं*)मृतानामा(म)न्यत्र पुण्डरीकैर्हृत-यूथा-
नामपरत्र वृकसङ्घैर्वि(ङ्घैर्वि)निहतार्द्धभ-
43. क्षित-माङ्सो(मांसो)ज्झितानां कस्तु(स्तू)रिका-मृगाणां मदगन्धे-
नामोदित-सकलतीरोपकण्ठ-निवासिजन-
44. पदेन । मज्जन्नो(त्तो)य-विलासिनी-कुचकलशतटाश्लिष्ट-मद्व(द)-
पङ्काविल-सुगन्धयम्भसा । वेश्याङ्गना-
45. भिरिव नानाभरण-शोभित-प्रकटावयवाभिः । वा(बा)ल-कुमारि-
काभिरिव क्वणत्किङ्किणीमाला-धा-
46. रिणीभिः । कर्ण्णाटीभिरिव कठिनाभिघात-सम्व(संव)र्द्धि(त*)-
वेगाभिः । वारस्त्रिभिरिव चामर-धारिणीभि(:*)॥

Third Plate

47. श्री-हडपेश्वरात्स परममाहेश्वरो मातापितृपादानध्यातः परमेश्वर-

परमभट्टारको महाराजाधिराज–

48. श्री-वनमालवर्मदेवः कुशली । उत्तरकु(कू)ले स्वल्पमङ्गोक-मण्डल–
प्रतिव(ब)द्ध(ं*) पूर्व्वे अक्षिदाहिका । दक्षिणपू-

49. र्व्वे चण्डिका-पुष्कि(ष्क)रि(णी*)। दक्षिणे दीर्घाङ्ग(:*)। दक्षिणपश्चिमे
वटवृक्ष(:*) । पश्चिमे वेणुविटप(:*) । पश्चिमोत्तरे शा–

50. ल्मली । उत्तरे वृ(बृ)हदाली । उत्तरपूर्व्वे धवल-पुष्कि(ष्क)रिणी ।
एवमष्ट-सीमापर्यन्तमचाटभटप्रवेशं हु-

51. पोसग्रामं मुक्तोपरिकरं कृत्वा ।[12]।
त्यागी सत्यधनः परोपकृतिमान् साधुः सतां सम्मतः
शास्त्रा–

52. र्थान्मृ(मृ)ततृप्तधीः ।[13] कलियुगे त्वर्याः[14] स एकगृहो[15]
वेदाभ्यास-रतश्च साम-चरणः शाण्डिल्यगोत्रो महा-

53. न्
भटो(ट्टो) जेज्जटः(ट) इत्यभूत्(भूद्) गुणनिधिः सन्मा(म्मा)–
नितो राजभिः ॥ 26

तस्म्यं(स्यं)ते गुणशालिनो नि–

54. जकुल-प्रद्योत्(त)-दक्षकृ(क्रि)यो(या)
जाताः सत्व(त्त्व)-हितैक-दत्त-मनसः(स)श्चूडामणिर्देटोभा[16] ।
गर्ग्गश्च[17]

55. ततो(ऽ*)प्य(प्यु)दार-चरिता(तः) शम्भू(:*) समेताः सुताः
नो भिन्नाश्च परस्पर(ं*) विनयिनो धर्म-क्षयाशङ्क-

56. या ॥ 27

तत्राग्रजाय प्रददौ द्विजाय
ग्रामं हि चूडामणये प्रशास्यः(स्य ।)[18]
हपोसनामानमि-

57. ह प्रयत्नात्
पू(पु)ण्ये(ऽ*)हनि प्रीति-मना नरेन्द्रः ॥ 28

मातापित्रोरात्मनश्च पुण्ययशो(ऽ*)भिवृ-

58. द्धये[19] अतः सर्व्वैरनुमन्तव्यमिति ।

व(ब)हुभिर्वसुधा दत्ता राजभि(:*) सगरादिभि(:*) ।
यस्य यस्य यदा भु(भू)मिः(मिस्)

59. तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 29

स(स्व)-दत्तां पर-दत्ताम्वा(त्तां वा)यो हरेत्(त) वसु(ं*)धरां(राम्।)
स विष्टा(ष्ठा)यां कृमिर्भूत्वा पितृभि(:*) सह पच्यते ॥ 30

1. From the original plates now preserved in the Assam State Museum, Gauhati, and impressions prepared at the office of the Government Epigraphist for India.

2. Expressed by symbol.

3. The word *sṛishṭa* has been used here in the sense of *visṛishṭa*.

4. The metre of verses 8-9 is *Āryā*. But both of them are defective from the metrical point of view.

5. A word like *yuktasya* seems to suit the context better than *ādyasya*.

6. The word *nṛipati* would suit the metre better.

7. There is an ornamental design at this place to cover the space at the end of the verse.

8. As known from the Tezpur plates, this is merely the first half of a stanza in the *Mandākrāntā* metre, the latter half of it running as follows:—

सम्पूर्णेन्दोर्वियति विमलामंशुमालां विचित्रां
राज्ञो(ऽ*)नल्पा विचरतितरां कीर्त्तिरद्याप्यजस्रम् ॥

This verse is followed in that inscription by four more stanzas which are not found in the present record. The amended text of these verses as given in the *Kāmarūpaśāsanāvalī* (pp. 62-63) runs as follows:

सत्यगाम्भीर्यतुङ्गत्वप्रतापत्यागविक्रमैः ।
यो(ऽ*)जयद्धर्मजाब्ध्यद्रिभानुकर्णमरुत्सुतान् ॥
यस्य यशः-शशिनेदं भुवनं धवलीकृतं विलोक्य दृशा ।
सव्रीड इवोदेति प्रालेयमरीचिरद्यापि ॥
देवागारं वाद्यगीतप्रणादैर्नानारामाः सत्त्रिणां व्याहृतैश्च ।
गायन्त्यद्याप्यब्जरम्याः सुवाप्यो देशे देशे शालिनों यस्य कीर्त्तिम् ॥
बहुहेमरौप्यगजवाजिमहीप्रमदादिरत्ननिचयं बहुशः।
प्रददावावारमनिशं निगदन् प्रमिताक्षरोऽपि वहुवागभवत् ॥

9. The *daṇḍa* in this case as also in the following lines have been used as a comma is done in English and is really unnecessary.

10. The passage *sakala ....srotasā* (lines 39-41) is found in the Tezpur plates after *ubhaya . . . . . . janapadena* (lines 41-44).

11. A passage has been omitted at this place. In the amended text of the Tezpur plates, as given in the *Kāmarūpaśāsanāvalī* (p.64), the passage missing in the inscription under discussion runs as follows.—

दशवदनान्तःपुरिकाभिरिव रुं(रू)षित-सन्तत-दशनाभिः पवन-कामिनीभिरिवात्यन्तवेगवतीभिः रमणीयदलुहाङ्गनाभिरिव सकलजन-मनोहारिणीभिः नटीभिरिव नर्त्तकपुरुषाक्रमण-संवर्द्धितोत्कम्पाभिर्दुर्गतदेवपालिभिरिव सततोत्तानस्थानकामिनीभिर्नौभिरलङ्कृतोभयतीरोपान्त-देशेन श्री-लौहित्यभट्टारकेण सनाथ°.

The expressions *daluhāṅganābhiḥ* and *devapālibhiḥ* are doubtful.

12. There is an ornamental design between the two *daṇḍas* apparently used to separate the prose portion from the following section in verse.

13. The *daṇḍa* is superfluous.

14. Possibly the reading intended is *Trayyāḥ sa ek-āśrayaḥ.*

15. As the first half of the stanza ends here, a *daṇḍa* is necessary after *gṛihaḥ* which is not required to be joined in *Sandhi* with the following word.

16. The metre requires a short syllable in the place of *ṭo*. Was the intended name *Debhaṭa*?

17 The metre requires °*ch=aiva.*

18. The word intended may also have been *praśasyam* (to go with °*grāmam*) or *praśasyah* (to go with *narendraḥ*).

19. This passage may be taken as half of a stanza in the *Anushṭubh* metre.

CHAPTER II

PRE-PĀLA BENGAL
(WEST BENGAL AND BANGLADESH)

A—The Gauḍas and their Subordinates

No. 3—Midnapore Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.), Regnal year 8

Midnapore, Midnapore District, West Bengal

M.N. Basu, *Mādhavī*, Āshāḍha, B.S. 1345, pp. 3 ff.; D.C. Sircar, *Pravāsī*, Śrāvaṇa, B. S. 1350. pp. 291 ff.; R. C. Majumdar, *JRASB*, Letters, XI, p. 9.

Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā
Metre : Vv. 1-10 अनुष्टुभ् (श्लोक)

Summary: While ŚAŚĀṄKA was ruling the earth (i.e. was the king emperor), *Mahāpratihāra* ŚUBHAKĪRTI was governing DAṆḌABHUKTI (district around Danton in Midnapore). The *Karaṇa* (*Adhikaraṇa*, office of local administration) of TĀVĪRA informed its present and future *Ādhis* (*Ādhikaraṇikas*, administrative officers) that Śubhakīrti had purchased from it 20 *droṇas* (*droṇavāpas*) of ordinary land and one *droṇavāpa* of homestead land at KUMBHĀRAPADRAKA situated in the *uddeśa* (administrative unit) of KECHAKAPADRIKĀ and granted the land in favour of the *Mādhyandina* Brāhmaṇa DHĀMYASVĀMIN of the BHĀRADVĀJA-GOTRA for the religious merit of his parents. The charter was issued on the 12TH DAY OF PAUSHA in the 8TH REGNAL YEAR of king Śaśāṅka.

TEXT[1]

First Side

1. [सम्व (संव)]त् ८ पौष-दि १० (+*) २ अस्मिन् दिवस-मास-सम्व-(संव)त्सरे
विष्णोः पोत्ताग्र-विक्षे-

2. प-क्षणभावित-साध्वसां (साम्) (।*)

शेषाशेष-शिरो-मध्यमध्यासीन-महातनुं(नुम्) ॥ 1
कामारा–
3. ति-शिरोभ्रष्ट-गङ्गौघ-ध्व(स्त*)-कल्मषां(षाम्) (।*)
श्री-शशाङ्के महीम्पाति चतुर्ज्जलधि-मेखलां(लाम्) ॥ 2
4. यस्य गाम्भीर्य-लावण्य-व(ब)हुरत्नतयानया (।*)
न समः क्षारकालुष्याव्यालोपेय[1a]-
5. तयोदधि(:*) ॥ 3
तस्य पाद-नख-ज्योत्स्ना-विभूषित-शिरोमणौ (।*)
श्रीमान्महाप्रति-
6. हारे शुभकीर्त्तौ विचक्षणे:[2] ॥ 4
दण्डभुक्तिमिमां पाति पितृवत्पापवर्जिते (।*)
7. धर्मशास्त्रानुरोधेन न्यायान्यायं विचेतरि ॥ 5
अस्यां तावीर-करणं विप्र-प्र–
8. धान-सङ्गतं(तम्) (।*)
भविष्यद्वर्त्तमानाधीन्विज्ञापयति सूनृतं(तम्) ॥ 6
क्रीत्वास्मत्तो
9. यथान्यायं शुभकीर्त्तिरे(र)यं वु(बु)धः (।*)
चत्वारिङ्श(रिंश)द्दौ द्रोणान् द्रोणवापं च
10. वास्तुनः ॥ 7
केचकपद्रिकोद्देशे[3] ग्रामे कुम्भारपद्रके ।
भरद्वाज-सगोत्रा–
11. य माध्यन्दिनाय धीमते (॥*) 8
धाम्यस्वामिन एतस्मै पित्त्रो(:*) पुण्याभिवृद्धये (॥*) 9[4]
12. तद्यो वास्मत्कुले जातो मोहादन्यो(ऽ*)पि वा नरः (।*)
पापं प्रकुरुते मोहान्म[5]हा–

Second Side

[पा*]तकवान्भवेत् ॥ 10

1. From the original plate.

1a. Read *kshāra-kālushya-vyāl-āpeya*°.

2. The *Visarga* sign is redundant.

3. *Uddeśa* was a group of villages. Kumbhārapadraka (i.e. Kumbhakārapadraka) was probably in the vicinity of Mahā-Kumbhārapradraka mentioned in the following record.

4. This is only half of a stanza.

5. Read *lobhān*° on the analogy of the other plate, for *mohād*° is already used in the first half of the verse.

No. 4— Midnapore Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.), Regnal year 19

Midnapore, Midnapore District, West Bengal.
M. N. Basu, *Mādhavī*, Āshāḍha, B.S. 1345, pp. 3 ff.; D. C. Sircar, *Pravāsī*, B.S. 1350, Śrāvaṇa, pp. 291 ff.; R. C. Majumdar, *JRASB*, Letters, XI, pp. 7-8.

Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā
Metre : Vv. 1-12 अनुष्टुभ् (श्लोक)

Summary : The inscription states that, when king ŚAŚĀṄKA was ruling over the whole earth, and his *Sāmanta* (feudatory) *Mahārāja* SOMADATTA was governing DAṆḌABHUKTI with UTKALA-DEŚA (i.e. the Midnapore-Balasore region), Somadatta's *Amātya* (administrator) PRAKĪRṆADĀSA informed the *Karaṇa* at TĀVĪRA that Soma had granted the locality called Mahā-Kumbhārapadraka in favour of the Brāhmaṇa BHAṬṬEŚVARA or *Bhaṭṭa* ĪŚVARA of the KĀŚYAPA-GOTRA. For some of the expressions, see the previous grant (No.3).

TEXT[1]

1. [स*]म्व(संव)त् १०(+*)९ भाद्र-दि १० (+*) ९ (॥*)
विष्णोः पोत्त्राग्र-विक्षेप-क्षण-भा[वित-साध्वसां(साम्)*] (।*)
[शेषा*]-
2. शेष-शिरोमध्यमध्यासीन-महातनुं(नुम्) ॥ 1
कामाराति-शिरोभ्रष्ट-[गङ्गौघ-ध्वस्त*]-
3. कल्मषां(षाम्) (।*)
श्री-शशाङ्के महीं पाति चतुर्जलधि-मेखलां(लाम्) ॥ 2
तस्य पाद-न[ख-ज्योत्स्ना*]-
4. विभूषित-शिरोमणौ (।*)
श्री-सामन्त-महाराज-सोमदत्ते गुणाधिके ॥ 3
स × × ×[2]
5. गमोत्सन्न-कालेय-ध्वान्त-संहतौ (।*)
सहितामुत्कलदेशेन[3] दण्डभुक्ति प्रशा[सति ॥*] 4

6. सत्य-शौर्य-कृतास्त्रत्व-रूप-विद्यादयः पृथक् (।*)
पाण्डवेषु स्थिताः सन्ति य[स्मि]–
7. न्नेकत्र ते गुणाः ॥ 5
अमात्यो यस्य गुणवान्प्रकीर्णदास इति श्रुतः[3] (।*)
साधुकारि–
8. तया नित्यं यः पूज्यैः पूज्यते द्विजैः ॥ 6
आगामिनो नृपान्सर्व्वान् ज्ञापयित्वा
9. प्रणम्य च (।*)
प्राह तावीरकं सर्व्वं करणं लोक-सङ्गतं(तम्) ॥ 7
भूमेर्गोचर्म्म-मात्रा[या*]
10. दाने स्वर्गः फलं स्मृतं(तम्) (।*)
पराशर-सुतस्योच्चैर्व्वाचं श्रुत्वेति भाषितं(तम्) ॥ 8
ते[ने][दं च*]
11. समाम्नात(तं) मनु-शास्त्रानुवर्त्तिना (।*)
श्री-सामन्तेन कृतिना सोमदत्ते[न]
12. धीमता ॥ 9
भट्टेश्वराय गुणिने काश्यपायाध्वर्य्यवे[4] ।
मुहाकुम्भारपद्रको[5]
13. दत्तः सर्व्वमण्डल-वर्ज्जित(:*) ॥ 10
तद्यो(ऽ*)त्रास्मत्कुले जातो मोहादन्यो(ऽ*)पि वा [नरः ।*]
14. पापं प्रकुरुते लोभान्महापातकवान्भवेत् ॥ 11
सुखानामन्ववाये(ऽ*)ि[स्मन्] ×
× स्यात्यल्पधीमतः (।*)
द्विजदेवस्य भाहेतोः श्लोकाः × × × × सहिता [: कृताः *] [॥*] 12

1. From the original plate.
2. The lost *aksharas* may have been *ttva-samā*.
3. This foot of the stanza has one syllable in excess.
4. There is one syllable short in this part of the stanza
5. Read *Mahā°*. *Kumbhāra* is a modification of *kumbhakāra*, 'a potter', and Mahā-Kumbhārapadraka means 'the Big Kumbhārapadraka' there having been at least one other locality called 'the Small Kumbhārapadraka' which may be the village mentioned in the other grant. *Varjita* = *bahishkrita*. Read *datto maṇḍala°*.

No. 5— Inscription on Some Gold Coins of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.)

D. C. Sircar, *Stud. Ind. Coins*, p. 381, No. *XV*/13

The coin is of the 80-Rati Suvarṇa standard, weighs 139.7 grains and is ·8 inch in diameter.

First Side

ŚIVA half-turned to right, reclining on couchant bull to left, with right hand resting on bull's hump and left hand raised, orb of the moon above bull's neck (indicating *śaśāṅka*, 'the moon'); below in exergue—*jayaḥ* (victory); in right margin—*Śrī-Śa*(*śāṅka**), vertically written.

Second Side

LAKSHMĪ, nimbate, seated on lotus, facing, with elephant on either side sprinkling water on her; lotus in her left hand resting on knee and right hand out-stretched; legend—*śrī-Śaśāṅkaḥ*.

No. 6— Tipperah Copper-plate Inscription of Lokanātha— [Gupta] year [3*]44 (664 A.D.)

Tipperah (Comilla) District, Bangladesh.
R.G. Basak, *Ep. Ind.*, XV, pp. 306 ff.; cf. D.C. Sircar, *Ind. Hist. Quart.*, XXIII, p. 233.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.
Metres : Vv. 1, 3, 6-8 शार्दूलविक्रीडित; V. 2 स्रग्धरा; Vv. 4-5, 9 वसन्ततिलक; Vv. 10-12 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary: There was a Brāhmaṇa *Adhimahārāja* of the BHĀRADVĀJA-GOTRA. His son was *Sāmanta* ŚRĪNĀTHA. His eldest son BHAVANĀTHA transferred the crown to his brother's son and became like a *ṛishi*. That king's son, born of his queen GOTRADEVĪ (daughter of the Pāraśava Keśava, granddaughter of Vīra and great-

granddaughter of Sthāvara), was LOKANĀTHA. He fought obstinately with JAYATUṄGAVARSHA and conquered some territory of JĪVADHĀRAṆA (of the Rāta dynasty) probably as the general of the GAUḌA king.—LOKANĀTHA granted a piece of land in the forest region in the SUVVUṄGA-VISHAYA to his own Brāhmaṇa subordinate *Mahāsāmanta* PRADOSHAŚARMAN who made an application through the *Dūtaka*, the *Rājaputra* LAKSHMĪNĀTHA, to that effect for the maintenance of worship of the god ANANTANĀRĀYAṆA. At the request of Pradoshaśarman, plots of land each measuring several *pāṭakas* and *droṇas* were granted for the maintenance of *bali*, *charu* and *sattra*, etc., and for the dwelling of a number of Brāhmaṇas.—The *Kumārāmātyas*, *Mahāsāmantas* and *Vishayapatis* along with their offices and with the chief businessmen and people of the country were informed of that grant.—The grant was prepared by the *Sāndhivigrahika* PRAŚĀNTADEVA. It was issued in the month of Phālguna in the [Gupta] year [3*]44 (664 A.D.).

TEXT[1]

Seal

कुमारामात्याधिकरणस्य (।*)[2]
लोकनाथस्य (।*)[3]

First Side

1. – – – – – [4]त्कुमारामात्या अधिकरणञ्च सुव्वुङ्ग - विषये
[5]ब्रा (ब्रा) ह्मणार्य-पुरस्सरान्वर्त्तमानान्भाविनश्च श्री-सामन्त-म[6]......
2. ....[वि*]षय-पतीन्साधिकरणान्स[प्र]धान-व्यवहारि-ज (।*)-
नपदान्वो (न्बो) धयन्त्यस्तु वो विदितमिह हि ॥
य[स्याशेष-विधि] U–U
3. U U – – – [ध]रो विग्रहो
येनायं भुवनत्रय-[स्थि]ति-सुख-प्राप्त्यर्थमान्माष्टधा[7] (।*)
प्रत्येक[ं] प्रभू[8]तादि-तुल्यमहिमा – –U – – U–
4. [कायेनो[9]]ज्झित-मन्मथः स जय[ति] ध्वस्ताशुभः शङ्करः ॥ 1
शम्भोः पादाब्ज (ब्ज)-रेणु-प्रकर-कृत-शिरः-पूत-दिव्याभिषेक(:*)
प्राप्ताचन्द्रा U– – UUU

5. [मु]नि-भरद्वाज-सद्वङ् श-[10]जातः (।*)
श्रीमान्प्रख्यातकीर्त्तिः प्रभवदधिमहार(ा*)ज-शव्दा(ब्दा)धिकारः ।[11]
संसारोच्छित्ति-हेतुः[12] प्रशमितदुरितो–U ण्ा[थो]-[13]
6. (ऽ*)वनीशः ॥ 2
सूनुस्तस्य महात्मनो गुणनिधेः प्रख्यात-वीर्यो महा-
न्सामन्तो युधि लव्ध(ब्ध)-पौरुष-धनो धर्म्य-क्रियैका[14]श्र[यः] (।*)
[श्रीणा]-[15]
7. थो भगवानिव प्रतिहत-[व्या]पत्स्व-शक्त्यास्पदै-
र्वीरो(ऽ*)भूदवनीतल-प्रकटित-प्राप्तव्य-यावत्क्रियः ॥ 3
तस्या[त्म]जो(ऽ*) पि गुणवान्भ[व]-
8. नाथ-[16]नामा
संसार-सा[ग]र-जलोत्तरणैक-चित्तः (।*)
भ्रातुः सुते गुणवति प्रतिपाद्य राज्यं
श्रीमानभूद्दृषि-समो वि[धि-पूत-स*]–
9. त्वः[17] ॥ 4
तेनोदपादि कुलसन्ततये सदृश्या–
म्वि(म्बि)भ्रत्पतिव्रत-गुणाभरणोज्वलायाम[18] (।*)
गोत्रश्रियामिव महौजसि गोत्रदे[व्या]-
[म]–
10. ष्टायिका-विहित-जन्मनि पुत्रवर्यः ॥ 5
यस्या स्थावर-संज्ञको द्विजवरः प्रार्यो जनन्याः पितु-
[र्वो]राख्यो द्विजसत्तमो [विधिविदा*]–
स्मान्यः प्रमातामहः (।*)
प्रख्यातो नृपगोचरा[19] वल-गन[20]-प्राप्ताधिकारः कृती
साधुः पारशवः सतामभिमतो मा[तामहः]
12 केश[वः] ॥ 6
दौहित्रस्स तु के[व]शस्य[21] गुणवान्सत्यैक-व(ब)न्धुस्सदा
दोर्दण्ड-ज्वलितोत्तमासि-सिचिव[22]-प्रज्ञा-जयत्साधनः (।*)
नि[र्व्या]-
13. जोर्ज्जित-सत्व[23]-सार-तुरगः श्री-लोकनाथो [नृ]पो
यस्मिञ्छ्री-परमेश्वरस्य[24]व(ब)हुशो यातं क्षयम्[25] सैनिकम् ॥ 7
दुर्लङ्घ्यो
14 जयतुङ्गवर्ष-स(म*)रे सद्यः-[प्रयो]गो(ऽ*)र्थिनां
नीतौ नीतिविधानतनिचतुरो[26] नित्यप्रहृष्ट-प्रजः(।*) ..

मैत्र्यापादित-निर्वृ [ति*]र्व (र्ब)हु-[गु]-
15. णो विद्व[त्प्रि]य[स्स]र्वदा
सार्वः सा[धु]-समाश्रयः पटुमतिर्लब्ध (ब्ध)-प्रतापोदयः ॥ 8
इत्याप्त-मन्त्र-सुविनिश्चित-कृत्य-वस्तुः
श्री-जीव-
16. धारण-नृप[स्त] [नुताम्*][पेत्य] (।*)
यस्मै ददौ स[27]-विषयं सह साधनेन
श्री-पट्ट-प्राप्त[28]-करणाय विहाय युद्धं(द्धम्) ॥ 9
तत्सुत-राजपु[त्र]-
17. लक्ष्मीनाथ-[दूत]केना[ज्ञा] (।*) [अ]गस्त्य-सगोत्रस्य व्रा(ब्रा)ह्मणस्य देवशर्मणः प्रपौत्रेण जयशर्मस्वामिनः पौत्रेण द्विज-गुरु-[ज]-
18. नताती[29]तोषस्य [तो]षशर्मणो विप्रस्य पुत्रेण यथाविधि-हुताग्न्य-ग्न्याहित-वु(बु)धस्वामिन(:*) प्रमातामहस्य सूनोः प्रथित-गु-
19. ण-गणस्य धर्मार्ज[नतया ?] वृ(बृ)हस्पतिस्वा[मि]नो दुहितरि यथार्थि-जनाभ्यर्थितार्थ-दत्त-सुवचनायां सुवचनायां व्रा(ब्रा)ह्मण्यामुत्प-
20. न्नेन यथाचाराचरण-प्रतिष्ठितोभय-कुल-[प्रा]प्त-[जन्म]ना विदित-[भुज]-व(ब)ल-वीर्येण[30]द्विज-साधुजनतोपभुज्यमान-विभवेनोदारान्वयिना द्विजन्मना [वि]-
21. [लुप्ता]शेष- दोषेण महासामन्त-प्रदोषशर्मणा विज्ञापिता वयं(यम् ।) सु[व्वु]ङ्ग-विषये मृग-महिष-वराह-व्याघ्र-सरिसृपा[31]दिभिर्यथेच्छमनु-भूयमान-गृ[ह?]-
22 सम्भोग-गहन-गुल्म-लता-विताने कृताकृताविरुद्धाटवी-भूखण्डो[32] म[या?] देवावसथं(थ)ङ्कारयित्वा भगवानविदितान्तो(ऽ*)नन्त-नारायण स्थापयित.......
23. [दि ?] ममोपरि कृत-प्रसादा(:*) पादस्तत्र भगवतो(ऽ*)मरवरासुर-दिनकर-शशधर-कुवेर–किन्नर-विद्याधर-महोरग-गन्धर्व-वरुण-य]क्ष]....
24. ....भिष्टुत-वपुषो(ऽ*)नन्तनारायणस्य सततमष्टपुष्पिका-व(ब)लि-चरु-सत्र(त्र)-प्रवृत्तये तत्र कृत-सामान्यानाञ्च चातुर्विद्य-व्रा(ब्रा)ह्मणा–[र्या]णां......
25. ...[कृताकृ*]ताविरुद्धाटवी-भू-खण्ड(:*) ताम्रे(ऽ*)भिलिख्य माता-पित्रोर्मम च पुण्य-प्रवृ[द्धये] सर्वतो(?)भोगेना[ग्र]हार........
26. ..... [लोक?]नाथेण(न)...... प्रतिपा[दितः ?] ....
परम– – – – – –

Second Side

27\. ....

28\. ....

29\. ...धिके चतुश्चत्वारिंशदश[33]त्संवत्सरे फाल्गु[न-मा]से– – – – –
क–व(ब)वन्ध-दर्शनैकस्य– – – –

30\. .....[अ]त्र पूर्वेण कणामोटिका-पर्वतो दक्षिणेन पङ्क-वापि(?)-
कोभय-ग्राम-[सी]मा पश्चिमेन जयेश्वर-ताम्र-पथ(प्रस्त)र-खण्ड...

31\. ....व(ब)ल-मण्डलिका उत्तरेण महत्तर-रणशुभ-पुष्करिणी इत्येवमव-
धृत-चतु(:*)सीमक-सुवुङ्ग[34]-कृताकृताविरुद्धाटवी-भूख[ण्ड] .....

32\. ..... पट्टा[रोपितो] महासामन्त-प्रदोषशर्मणो मातापित्रोरस्य च
पुण्योपचयाय एतदीय-मठे भगवतो(ऽ*)नन्तनारायणस्य पूजा-विधि-
सम्पत्तये ......

33\. [द]त्त(:।*)प्रत्येक-पाटक-भोगोद्यमकृद्वैरि(दि)क(काः।)भट्टानन्तदेव-
स्वामि-पाटक ६ भट्ट-धर्मदास-पाटक १ भट्ट-नागदत्त-पाटक १ भट्ट-केशव-
पाटक १ भट्ट-गद(?)-

34\. नन्दि-पाटक १ भट्ट-मेघसोम-पाटक १ उदयचन्द्र-पाटक १ भट्ट-मनोज्ञ-
देव-पाटक १ खलिष-कर्मा(र्ि*)न्तक-प्रभ-प्रापि-भट्ट-जयसोम-

35\. स्वामि-[35] अर्द्धपाटक भट्ट-पूर्णदाम-द्रो[36] २० भ[ट्ट]-विदेश-द्रो २०
भट्ट-यज्ञदेव-द्रो २० भट्टामरदेव-द्रो २० ला[द्र?]-स्वामि-[द्रो १०]
[भट्ट]-पूर्ण-

36\. घोष-द्रो १० भट्ट-उग्रसोम-द्रो २० मनोरथ-साधारणं(ण)-[र]वि ×
ल-रासञ्श्चाल-भिक्षत-भ्रात(तृ)-पाटक-द्वय २ हरिशर्म-द्रो १०
(+*) ७ जनसोम-द्रो १० (+*)५(?)

37\. विन्द-द्रो १०(+*) ५(?)भट्ट-भानु..... [द्रो-१०] [कण-विश्व-
खड्ग-वद]र-विचक्षण-प(?)ति-गोवर्द्धर(न)-प्रभावरिष-विष्णु-अन्दसूरि-
पितृकेश्विरन्तचर-

38\. त(?)-हर्षभूति-सु[भ्रा]त-भण्ड-अर्द्ध-हर्ष-मा[द्र-ख]लिश...... ज्ञद्वृद्धि-
द्रो ह(१०)अटव्यांमस्यैव[37] द्रो २० विदग्ध-प्रमख[38]-पाटक १कव क-[द्रो]
२० महे[श?]-

39\. तेजसोम-जनार्दनान्द-नृ[ग ?] – – – –सदेश(?)-[श]ङ्कर-द्रो २०
रुद्र-विकसित-दिवाकर-हरिश-विजय-वामन-गोपिशर्म-आनन्द-[द्रो
२०?]

40. सुतोष(?)-लच्छूका[भ्या(*)] पाटक १ (?) न.... सूक्ष्मभूतेः पाटक १ रुद्र-दामोदराभ्यां पाटक (१*) आन्द-नृसोम-विदग्ध-जनार्दन-[उप ?]-

41. ति-स्कन्द-इ(ई)शा[न]...... न...... पति-कृष्ण-भव-रुद्र-सुरट-जन-सोम-विदग्ध-वप्प(?)-धृति-अवलिप्त-[द्रो ?] १० बु(बु)द्धदत्तशर्म-

42. वप्प(?)शर्म.........धाम-नव-च[क्र]....जय-शिव-विष्णु-सुजात-शर्मद्रो २० व(ब)न्धु-वेदजु-लव्वु-धृति-जयामित्र-देव-श्र(?)धु-विदेश-जीवमहासक-

43. विहि-सु(?)यत-उग्र-[प्रतोषक]- - - - अर्थ-अड्ड(त*)-सन्तोष-दैतगण-रु(रू)प-सन्तु(?)-विष्णुमित्र-निस्तारण-गोविन्द-[द्रो ?] १० कणादुग्ध-प×-

44. वप्प(?)-सुषेण-लव्वु........... [लिङ्ग]-शोक-हम्वो-शुभ-गुणतोष-वप्प(?)-शोक-वप्प(?)-अतिथि-भानु-क्षीर-गण्ड-निधि...

45. भद्र-जनार्द्दन-भास्कर-[वप्प ?].....[द्रो] २० देवदत्त-द्रो २० धनङ्कर-भट्ट-त्र(ब्र)ह्मदत्त-द्रो २० भट्ट-अपदत्त-द्रो २० स्वामिदत्त-वप्प (?)-चन्द्र-पन...

46. कृष्ण-हरिष-विकसित-म[नोरथ]-वृकश-नयन-चित्र-विपश्चित-यज्ञ-सुकृत-तोष-चन्द्र-वप्प(?)णि-अहि-मर्कट-चन्द्र-प्राण-नन्द-स(ा*)धारण....

47. भट्ट-साधारण-द्रो २० क्षेमभूति-पाटक-द्वय वप्प(?)-देव-प्रशान्त-वुधस्वामि-प्रकाश-गौण-पाटक (१*) राजि-पूयदाम-द्रो २० आनन्द-इन्द्रस्वामि-द्रो [२०].....

48. नारायण-हरिदेव-चन्द्रकेश-पाटक १ भट्ट-सूत-द्रो १० भट्ट-पिञ्छदेवस्य पाटक १ नन्दगोप-वन[मा]लि-तृ(त्रि)लोचन-ख[न्य]...

49. सत्रोपयोगाय पाटक(१*) पूजिष्णु-[अहि]...[स्वा]मि-पाटक ६ समृध-सङ्ग-सन्तोष-जयशर्म-दैदव-इवष्टि(ष्णि?)-नरविजय-शम्भुविजय-गुप्तजय...

50. ...भटातसुरि-द्रो ६ प्रिय-द्रो १० मधु(?)वा....लक्ष्मण-धननन्द-पराशा(?)...इन्द्र-हरि-धृति-इच्छदेव-गुणज-महाराज-ददिभट-सरप....वक-

51. [कृ]ता भूमयस्ताम्रपटे समारोपिता अस्य मातापित्रोरात्मनश्च पुण्य-प्रसवार्थम्भगवद(न*)न्तनारायणाय (य*)था-लिखित-व्रा(ब्रा)-ह्मणेभ्यश्च सर्वते(तो)-भोगेनाग्र....

52. .....षा सङ्गवतिर्थ[39]-[पू]जनोपचीयमान-सं[स्का]रत्वान्नृप-गौरवा-दातिथेय-प्रयत्वाच्च[40] सततमनुमन्तव्याः पालनियाश्च[41](।*) दानाच्छ्रेयो-(ऽ*)नु-पाल[नं].....

53. .....दोष-दर्श[ना]य भगवता [व्या] सेन गीता(:*) श्लोकाः (।*)
षष्टिम्वर्ष-सहस्राणि[42] स्वर्गे मोदति भूमिद(:।*)
आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्ये[व] [नरके वसेत्*] (॥*) 10
54. [पूर्व-दत्तां द्विजाति*]भ्यो यत्नाद्रक्ष युधिष्ठिर (।*)
मही[*] महिमता[43]ञ्छ्रेष्ठ दानाच्छ्रेयो(ऽ*)नुपालनं(नम् ॥) 11
व(ब) हुभिर्वसुधा दत्ता राजभिस्सगरादिभि(:*) (।*)
यस्य यस्य [यदा भूमिस्त*]-
55. [स्य तस्य तदा*] फलमिति (॥*) 12
कृतं [सा]न्धिविग्रहिक-प्रशान्त[दे]वेन (॥*) भोगि-भवदासस्य द्रो २०
पाचक-वसु-द्रो २० भ....[द्रो २०]...
56. .....वाचकत्वेन सुधाम(?)-द्रो २० विर(?)ह-द्रो १० (+*) ६
उत्खात-कामन-नरदत्तस्य द्रो १०(+*)६ प्रकृताय-पादमूल-[य]– – –
57. – – – – – रक अविष – – – ततया – – – – – – – – – सित
– – – – –

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XV.
2. Inscribed below the figure of Lakshmī on a lotus. Basak thinks that the passage is written in characters of the time of the early Gupta emperors. The characters may be slightly different; but there is no reason to believe that the forms of these letters are very much earlier than the characters on the plate.
3. Inscribed on a smaller seal impressed on the proper right side of the figure of Lakshmī.
4. The name of the place of issue is illegible.
5. *Ba* has been throughout written by the sign for *va*. *Rya* looks more like *rrya* here and elsewhere.
6. Basak suggests *Mahāsāmanta* correctly.
7. Read °*tm=āshṭadhā*.
8. Read *prabhu*°.
9. Basak suggests the alternative *kopena* or *krodhena* for *kāvena*.
10. Read *sad-vaṁśa*.
11. The sign of punctuation is unnecessary.
12. Read *hetoḥ*.
13. Possibly a name like *Viśvanātha* or *Lokanātha* is intended.
14. Basak's transcript has *kṛi*°.
15. Read °*nātha*.
16. Basak suggests *ṇā*(*nā*). In the illustration, *tha* looks like *thā*.
17. Read °*ttvaḥ*.
18. Read °*jjvalāyām*.

19. Read *gocharo.*
20. Read *bala-gaṇa.*
21. Read *Keśavasya.*
22. Read *sachiva.*
23. Read *sattva.*
24. This *Parameśvara* seems to have been one of Śaśāṅka's successors on the Gauḍa throne.
25. Read *kshayaṁ.*
26. Read *vidhānato'=atichaturo.*
27. Read *sva.*
28. The use of *prā* is an instance of poetic licence, as ordinarily it would have made the preceding syllable long. *Pra, hra, bra* and *vra* are supposed to be exceptions to the general rule. Cf. *Kumārasambhava*, VII. 11; *Śiśupālavadha*, X. 60. *Śrī-paṭṭa-prāpta-karaṇa*=Lokanātha.
29. Read *janatāti°.*
30. *Rya* has been written in this inscription like *rrya* as already noted.
31. Read *sarī°.*
32. Read *khaṇḍe.*
33. Read *°riṁśa°*. The year, taken as 44, is referred by Basak to the Harṣa era. He thus assigns it to 650 A. D. It is very doubtful if the Harsha era was popular in Eastern Bengal which was evidently beyond the pale of Harshavardhana's influence.
34. We have *Suvvuṅga* in two other instances.
35. From here, in many cases, the rules of *sandhi* are not observed.
36. *Dro* evidently stands for *droṇa* or *droṇavāpa.*
37. Read *aṭavyām=asy=aiva.*
38. Read *pramukha.*
39. Read *saṅgama-tīrtha.*
40. Read *priya.*
41. Read *°nīyā°.*
42. Read *shashṭiṁ varsha°.*
43. We need not correct *mahi* to *mahī°.*

B— The Rātas

No. 7—Kailān Copper-plate Inscription of Śrī-dhāraṇarāta (c. 665-75 A.D.), Regnal year 8

Kailān or Kailāin, Chandina P.S., Tipperah (Comilla) District, Bangladesh.

D. C. Sircar, *Bhāratavarsha*, B. S. 1353, Vaiśākha, pp.369-74; *Ind. Hist. Quart.*, XXIII, pp. 221 ff.; cf. D. C. Bhattacharya, *Vaṅgīya Sāhitya Parishat Patrikā*, LIII, pp. 41 ff.

Language : Sanskrit

Script : Siddhamātṛikā

Metres : Vv. 1-2 आर्या; V.3 वसन्ततिलक; Vv. 4-6 अनुष्टुभ् (श्लोक)

Summary : On the 7th *tithi* of the bright half of the month of Śrāvaṇa in the EIGHTH REGNAL YEAR of *Samataṭeśvara Prāptapañchamahāśabda* ŚRĪDHĀRAṆARĀTA who was born of Bandhudevī, the *Agramahishī* of king Jīvadhāraṇarāta, and whose brother was *Yuvarāja Prāptapañchamahāśabda* śrī-Baladhāraṇarāta-bhaṭṭāraka, an order as regards the grant of 25 *pāṭakas* of land made by the king was transmitted to the *Vishayapatis* of the two *Vishayas* called GUPTĪNĀṬANA and PAṬALĀYIKĀ and to their *Adhikaraṇa* (office) by the *Kumārāmātyas* stationed at Devaparvata (capital of Samataṭa and situated on the southern end of the Maināmatī hill near Comilla) and by their *Adhikaraṇa*. The grant was made at the request of the *Mahāsāndhivigrahika* Jayanātha and the gift land was dedicated to the *Bhagavat* TATHĀGATARATNA (Buddha) or RATNATRAYA (Buddhist trinity) for the worship of the Buddha, the reading and writing of Buddhist religious texts and the provision of food, clothing and other necessaries for the ĀRYA-SAṄGHA as well as to a number of Brāhmaṇas for the performance of their *pañcha-mahāyajña*.

TEXT[1]

Seal

A

1. श्रीमत्समत[टेश्व]र—पादानुध्या[तस्य]
2. कुमारामा[त्याधिक]रण[स्य] (॥*)

B

श्री-श्रीधारणरातस्य (॥*)

First Side

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति (॥*)
विलसन्ति यस्य शश्वद्दितिसुत-दमनेन विक्रमोद्गाराः (।*)
स्स(स) जयति हरिरेकार्ण्णवमध्योद्धृत-मेदिनी-भारः ॥ 1
प्रज्ञातिशय-विशो-
2. धित-गुणराशौ दुग्धसिन्धुवद्धौता (।*)
यस्य श्रीरपिः(पि) सश्रीः स श्री-श्रीधारणो जयति ॥ 2
अथ मत्तमातङ्ग-शत-सुख-विगाह्यमान-विविध-तीर्थया नौभि-
3. रपरिमिताभिरुपरचितकुलया परिकृतादभिमतनिम्नगामिन्या क्षीरोदया
सर्व्वतोभद्रकाद्देवपर्व्वताच्छ्रीमत्समतटेश्वर-पादानु-
4. ध्याताः कुमारामात्या अधिकरणञ्च गुप्तीनाटन-पटलायिक[यो]-
र्व्विषयपती[3] अधिकरणञ्च वो(बो)धयन्ति (।*)विदितम-
5. स्तु वो निरुपमगुणगणौघशालिनि जगा(ग)दुदय-स्थिति-निरोध-विवि-
धप्रपञ्च-धामनि विवु(बु)ध-सत्तमे शतमख-शत्रु-शातन-व्यस-
6. नविलसितायतौ भगवति पुरुषोत्तमे परमया विनिवेशिताशय-श्रद्धया
शव्द(ब्द)विद्यादि-विविध-समय-परिगम-जनित-स्वक(:*)
7. स्वकगुण-विशेष-घन-घटित-वु(बु)द्धिरविकल-शक्ति-त्रितय-सम्पदुद्गतो
यथारुचि-प्रवर्त्तित-षाड्गुण्य-गोचरश्चापचक्र-विक्री-
8. डित इव गतः कलासु कौशलमनतिशय-सुन्दरमतिमधुर-चित्रगीतेरुत्पाद-
यिता कविरपरिमित—गो-हिरण्य-भूमि-प्र-
9. दान-पुण्यकीर्त्तेरसम-सम-प्रतापोपनत-सामन्त-चक्रस्य सुगृहीत-
नाम्नो देवस्य समतटेश्वर-श्री-जीवधारणरातभट्टा-
10. रकस्य सूनुरुदितोदितकुलायामपरिमित-प्रजाधारिण्यां साक्षादिव वसुन्ध-
रायामग्रमहिष्यामुत्पन्नः श्रीव(ब)न्धुदेव्यां[4] प्रसादा–
11. तिशय-सुमुखेन पित्रा स्वयमर्प्पिताधिराज्यः पितेव पालयिता[प]गतो[5]
वु(बु)द्धिनिग्रहादनभिमत-प्राण-निग्रहे मनुरपर इ-
12. व परमकरुणाश्रयः कुलवसतिरिव सत्व(त्त्व)-सम्पदो जन्मभूमिरिव
प्रियवचन-जातस्य गज-तुरग-सतत-पीडन–
13. क्रमोचित-श्रम-वलित-तनुविभागरम्यत(द)र्शनः परमवैष्णवो(ऽ*)-
नेकप्राणि-कोटीशतसहस्र-जीवितस्य प्रदायकतया
14. परमकारुणिको मातापितृपादानुध्यातः प्राप्त-पञ्च-महाशव्दः(ब्दः)

समतटेश्वरः श्री-श्रीधारणरातदेवः कुशली ।

15. पितृचरण-शुश्रूषणैकशीलस्य विजित-चक्षुरादि-करणारामतया[6] विनयस्येव मूर्तिमतो हस्त्यश्व-प्रहरण-विद्या–

16. भिरनुगत-शव्द(ब्द)विद्या-पा(प)रिश्रमस्यापयापितृ-पितामहाक्रामोचित-प्रवयसः[7] श्री(श्रि)येव नायक-गुणसम्पदा स(सु)–

17. समापूर्यमाण-सन्ततेराज्ञाशत-प्रापिणो युवराज-प्राप्तपञ्चमहा–शव्द(ब्द)-श्री–बलधारणरातभट्टारकस्य

18. मुखेन स्फुट-चित्र-वल्गु–भाषिणा समादिशतिस्म ॥ विज्ञापितम्महा-सन्धिविग्रहाधिकृत-श्री-जयनाथेन यत्किञ्चि–

19. ल्लोक-द्वितय-सुख-निव(ब)न्धनङ्कर्म्मं कर्त्तव्यमस्मादु(दृ)शैस्तत्सर्व्वम्प्र-सा(दाद्*) देवपादानामेतन्मूलत्वादाशयश्च विदितो वत्सलः पादी–

20. यो यथा जन्मशतमप्युनुग्रहीतुमिच्छति लोकमनुजीविनमतो वन्द-(विज्ञा)प्यते पादीय-संविधान(**) सव्यपेक्षणम्पुण्यक्रिया-

21. णान्तेनार्हसि भूम्यास्तोकया प्रसादङ्कर्त्तुन्तामहमवाप्य प्रीतप्रीतवु(बु)द्धि-रपगत-सा(सं)सार-दोषनिर्मलस्यासंसक्तस्या-

22. पि संसक्तस्य जगति महाकरुणया सर्वज्ञस्य भगवतस्तथागतरत्नस्य गन्ध-धूप-दीप-माल्यानुलेपनार्थन्तदुपदिष्ट-

23. मार्ग्गस्य धर्म्मस्य लेखनवाचनार्थमार्यसङ्घस्य च चीवर-पिण्डपातादि-वि-विधोपचारार्थमधिगत-विद्यानामपि व्रा(ब्रा)ह्मणार्या-

24. णाम्पञ्च-महायज्ञ–प्रवर्त्तनार्थं मातापित्रोरात्मनः पुत्र-पौत्र-सन्ततेर्जगतश्च पुण्योपचयार्थम्वि(थँ वि)भज्य प्र(द*)दामि (इ*)ति(।*) विज्ञापन–

25. यानया युक्ततरमावेदितमिति प्रसन्नमानसैः पञ्चविंशतिरस्माभिरस्य–क्षेत्रं(त्र)-पाटकाः प्रसादीकृतास्ते यूयमस्मत्कटक-

26. शासन-सनाथमारोप्य श्रीतापताम्रम्प्रयच्छत तानिति(।*)पितृचरण-प्रसादादवाप्तस्य समतटाद्यनेक-देशाधिराज्यस्याष्ट–

27. मे सम्व(संव)त्सरे श्रावण-मासस्य तिथौ सित-सप्तम्यां श्रावित-निर्जातायामाज्ञायां सीम-लिङ्गानि दातुं लिखिते विषयपताव–धिकरणे च

28. तत्प्रतिलिखितकदर्शनेन भवन्ति सीमलिङ्गानि यत्र ॥ गुप्तीनाटने खडोव्वा(ब्बा)लिका-[त्रतुवापाटकोरखल्लाष्टदण्डाना]–

Second Side

29. म्प्रापिणामष्टादशानाम्पाटकानां सीम-लिङ्गानि यत्र पूर्वेण दशग्रामे नायविड्डिक[8]-विल्ल-भङ्गेन नौपृ–

30. थ्वी श्रीक्षेत्रं निष्क्रान्तक-प्रविष्टक-भङ्गेन नौपृथ्वी श्री-डङ्केल्ल-नौस्थिरवेगा क्षेत्राणि दक्षिणेन नौस्थिरवेगा प–
31. श्चिमेन म्वि(द्वि)ष्खलिका नदी उत्तरेणापि द्विष्खलिका नदी नाय–वड्डिक[9]-विल्लश्च ॥ निधानीखाडोब्वा(ब्बा)-रङ्कु पोत्तके[10] वप्प–
32. यशः-प्रापिणां पञ्चानाम्पाटकानां प्रथमखण्डे पूर्व्वेण तीरदेशीय–ताम्रं दक्षिणेन नौशिवभोगा पश्चिमेन
33. स्वताम्रं(म्रम्) उत्तरेणार्द्धत्रिक-शत-कुलपुत्रकानां क्षेत्रं द्वितीये पूर्व्वेण स्व-ताम्रं दक्षिणेन दण्ड-जयसेन-क्षेत्रं[11] प–
34. श्चिमेनाड्वागङ्गा उत्तरेणार्द्धत्रिक-शत-कुलपुत्रकानां क्षेत्रं(त्रम्) ॥ पटलायिका-करलकोटं(ऽ*)पि[12] व(ब)हिःक्षेत्रपाटक-
35. द्वयस्य पू(र्व्वे*)ण देवीम[ठ-ताम्रम्प्रविष्टेन युक्तञ्च?][13] वेलोञ्चम-पश्चिमाली स-व्यजनेन मित्रव(ब)लविहार-ताम्र-
36. मादित्यमण्डपो नौदण्डकश्च दक्षिणेन कञ्चारक-पुष्करिणी नौदण्डकश्च पश्चिमेन नौदण्डकः
37. प्रविश्य ईषद्व्यजनेन गण्डिदेव-मेटोञ्चम-पूर्व्वाली-निष्क्रान्तक–व्यजनेन वेन्धनादी(नां*) मल्लकर्म्म-
38. काराणां क्षेत्रं स-व्यजनेन निष्क्रम्य महाकायस्थ-भास्करचन्द्र-ताम्र–मुत्तरेण करलविहार-नौ[दण्डकः क्षे ?]–[14]
39. त्र-भ[ङ्गे]न च स-व्यज(ने*)न-श्री-तापस-धनदेव-क्षेत्रञ्चेति (।*) एवमवधृत-सीमानः पञ्चविंशति-पाटका इति पूरि–
40. ते महति भान(गे) विभज्य प्रतिपादिता इति गौर[वात्]
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलमिति स्व-[दान-फ]–
41. लापेक्षयाप्युपरिलिखितैरिमे
दानानुमोदनविधैः [परि]पालनीया
– – U – U U U – U U–[विभावाः](।*)[15]

श्लो-
42. का मुनेरपि पराशरवंश-केतो-
र्भा(र्भा)व्या(:*)भुवन-रक्षण-[व(ब)न्धकर्त्रेति][16] (॥*) 3
व(ब)हुभिर्वसुधा दत्ता राजभिस्सगार(गरा)दिभि(:*) (।*)
43. यं(य)स्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 4
षष्टिम्व(ष्टिं व)र्ष-सहस्राणि स्वर्गे मोदति भूमिद(:*) (।*)
आक्षेप्ता चानुमन्ता
44. च तान्येव नरके वसेत् ॥ 5
स्व-दत्ताम्पर-(द*)त्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।

45. स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिस्सह पच्यते ॥ 6
विभागश्चायं भगवतो रत्नत्रयस्य रङ्कुपोत्तकस्तत्रार्द्ध-पाटको
भिक्षदस्य (।*) खडोव्वा(ब्वा)लिका व्रा(ब्रा)ह्मणार्याणां भिक्ष-
46. दस्य तत्रापि पञ्चपाटकाः करलकोट्ट(ट्टे) पाटक-द्वयञ्च[17](।*)
भोक्तृणाम्व्रा(म्ब्रा)ह्मणानान्नामानि पदानि च (।*) भट्ट-दिवाकर(:*) ।
47. तस्य पञ्चपदानि ॥ भट्ट-भवः प[18] ५ ॥ भट्ट-वत्सः प ५ ॥
वलीवर्द्दयशाः वृषभयशास्तयोः प ५ ॥ भट्ट-भद्रः प ५ (॥*)
48. भट्ट-ललितः प ५ ॥ नारायणः प ५ ॥ आलोकः प ५ ॥
वलीवर्द्दचन्द्रः प ३ ॥ चन्द्रस्वामिनः प २ ॥ साधारणघो-
49. षः प २ ॥ पशुपतेः प ५ ॥

1. From the original and estampages prepared by me.
2. Expressed by symbol.
3. Cf. line 34. *Ye* was originally engraved for *yi*. The *akshara* read here rather doubtfully as *yo* looks like *hi*. I am not sure if the reading intended was (*ba**)*hir-vvishaya*.
4. The reading *va*(*ba*)*ndhu*° is not certain.
5. The reading *jagato* may not be impossible.
6. The reading may possibly also be °*karaṇagrāmatayā*.
7. The intended reading seems to be either °*yāpita-pitāmaha- kram-ochita*°, or *yāpi* (*ta-pi**) *tṛi-pitāmaha-kram-ochita*°.
8. Cf. °*vaḍḍika*° in line 31. *Villa*=a lake.
9. Cf. °*viḍḍika*° in line 29.
10. Cf. *Ind. Hist. Quart.*, XIX, p. 17n, p. 20 and n.
11. *Daṇḍa* is an abbreviation of the designation *Daṇḍanāyaka*. Āḍvā gaṅgā=a local stream.
12. Cf. *Karalakoṭṭa* in line 46.
13. These letters are indistinct.
14. The letters are indistinct.
15. The letters of the second foot of the stanza are not distinct.
16. The letters are not quite distinct. Better read *bandhakartrā* // *iti* //
17. Cf. line 34.
18. *Pa*=*padāni* (i.e. quarters). The word *tasya* is understood in most of these cases.

C— The Khaḍgas

No. 8— Ashrāfpur Copper-plate Inscription of Devakhaḍga (c. 670-85 A.D.), Regnal year 13

Ashrāfpur, Dacca District, Bangladesh.
G. M. Laskar, *Mem. A.S.B.*, I, No. 6, pp. 89-90; cf. R. C. Majumdar, *JPASB*, XIX, pp. 375 ff.
Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā
Metres : Vv. 1-2 उपजाति (इन्द्रवज्रा and उपेन्द्रवज्रा); V.3 वसन्ततिलक

Summary : The charter begins with an adoration to the MUNĪNDRA (Buddha) and records the grant of several plots of land, measuring 9 *pāṭakas* and 10 *droṇas*, by king DEVAKHAḌGA, in favour of the Buddhist monastery built by the monk SAṄGHAMITRA, for the long life of prince RĀJARĀJABHAṬA. One of the plots of land is stated to have been in the *jāgīr* held by the queen PRABHĀVATĪ and another in that of the *Sāmanta* VANṬIYOKA.— The grant was issued on the 13TH OF VAIŚĀKHA in the 13TH REGNAL YEAR of king Devakhaḍga. It was written by a Buddhist named PŪRADĀSA at the victorious royal camp at KARMĀNTA which N. K. Bhattasali identified with modern Baḍ-Kāntā near Comilla. Devakhaḍga seems to have extirpated the Rātas.

TEXT[1]

1. स्वस्ति ।
जयत्यविद्या-हृति-हेतु-भूत(:*)
संतीर्ण्ण-संसार-महाम्वु(म्बु)-राशि(:*) (।*)
अनुत्तरावाप्ति* U – U – –
2. – – U– – भगवा(न्*) मुनीन्द्र(:*) ॥ 1
जयत्यशेष-क्षितिपाल-मूलि-[2]
मालामणि-द्योतित-पादपीठ(:*) (।*)
U–U
3. [पाद]-प्रणतोत्तमांग(:*)

श्री-देवखड्गो नृपतिर्ज्जितारिः ॥ 2
झाटल्योद्यानिका-तरला-सं[व (ब) द्ध*] – – – –

4. [महा]देवी-श्री-प्रभावत्या भुज्यमानक[3]-पाटक-द्वयं भन्तरीको-[4]
[शु]भं[5]सुका(क)या भुज्य(मानक*) – –

5. [ट*]क(:*) कोदारवोरके श्रीमित्रावल्यां सामन्त-वण्टियोकेन भुज्य-
मानकद्वयर्ध-[पाटकः*] – –

6. [रे]लतलके श्री-नेत्रभटेन भुज्यमानक-द्वयर्ध–पाटक(:*)[6] परानाटन-
नादर्वामि – – –

7. त्पल-गर्भ (र्भे) दश-द्रोणवापा शिवह्लदिका शोग्गवर्गे नर्तकी अर्धपाटक
– – –

8. ....श्रीमेते श्रीशर्वान्तरेण भुज्यमानक(:*) महत्तर-शिखरादिभिः
कृष्यमा[णक*]–

9. [प*]ाटक(:*) विहार-वास्तु-द्वयञ्च रोल्लवायिका-उग्रवोरके वन्द्य-
ज्ञानमतिना – – –

10. क-पाटक(:*) तीसनाद-जयदत्त-कटके द्रोणिमठिकायां पाटक(:*) ।
इ[त्येते*]–

11. षु पाटकेषु दश-द्रोणाधिकेषु समुपगत - विषयपती[न्] कुटुम्वि(म्बि)नश्च
समा[ज्ञापयति ।*]

12. [वि]दितमस्तु भवतां(ताम्) (।*) एते दशद्रोणाधिक-नव-पाटका यथा–
भुञ्जनाद[पनीय*]

13. राजराजभट्ट(ट)स्यायुष्क.मार्थ (र्थम्) आचार्य-वन्द्य-संघमित्र–पादै(:*)
कारि[त*]

14. – – विहार-विहारिका-चतुष्टयमेकगण्डीकृतं तद्विषय–
पत्यादिभिः [कुटुम्बिभिश्च]

15. [निर्विवादै*]र्भवितव्यमिति (॥*) सम्वत्[7]१०(+)३ वैशाख-दि १०
(+*)३(॥*)
आयुश्चलं

16. U U U–U U– U – –
पुण्यं च सर्वगति-दुःख-भयापहारि (।*)
भूमेश्च दानमि U–UU–U

17. वुध्वा (बुद्ध्वा)
भोगीश्वरैः सकरुणैः प्रतिपालनीयम् ॥ 3
दूतको(ऽ*)त्र परम[सौ][गत*] – – –

18. [लि[खितं जय[8]-कर्मान्त-वासके परमसौगतोपासक-पूरदासे[ने][ति*](॥*)

1. From Plate II in *Proc. A.S.B.*, No. III, March, 1885, with the help of the published transcript.

2. Read *mauli*

3. Laskar reads *māṇaka.*

4. Laskar suggests *Bhaṭṭārikā.*

5. Laskar suggests *haṁ.*

6. Laskar suggests that 50 *droṇas* or *droṇavāpas* made one *pāṭaka.* At some places, it was 40 *droṇavāpas* (cf. Vol. I, 1965, p. 342, note 4).

7. Read *saṁvat.*

8. For *jaya* used in the sense of *jayayukta*, see *śrī-vijaya* in names like Śrī-vijaya-Kāñchīpura. The Khaḍgas had their capital in the Dacca region while the Rātas ruled from Devaparvata on the southern end of the Maināmatī hill near Comilla.

Chapter III

BIHAR

(Excluding Pāla and Sena Inscriptions)

A—The Later Guptas

No. 9—Aphsaḍ Stone Inscription of Ādityasena (c. 660-75 A.D.)

Aphasaḍ or Aphsaṇḍ (also called Jāfarpur), Gaya District, Bihar.

Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, pp. 202 ff.; Sircar, *Ep. Ind.*, XXXVII, pp. 183 ff.

Language : Sanskrit

Script : Siddhamātṛikā

Metres : V. 1 शार्दूलविक्रीडित; V.2 आर्या; V.3 स्रग्धरा; V.4 आर्या; V.5 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 6-7 आर्या; V.8 स्रग्धरा; Vv. 9-10 श्लोक (अनुष्टुभ्); V.11 वसन्ततिलक; V.12 आर्या; V.13 श्लोक (अनुष्टुभ्); V.14 शार्दूलविक्रीडित; V.15 आर्या; Vv.16-17 शार्दूलविक्रीडित; Vv.18-19 वसन्ततिलक; V. 20 शार्दूलविक्रीडित; V.21 स्रग्धरा; V. 22 वसन्ततिलक; V.23 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 24 स्रग्धरा; Vv. 25-27 शार्दूलविक्रीडित; V.28 श्लोक (अनुष्टुभ्); Vv. 29-30 शार्दूलविक्रीडित

Summary : There was an illustrious king named Kṛishṇagupta. To him was born Harshagupta. From him sprang Jīvitagupta. His son Kumāragupta defeated [Maukhari] Īśānavarman (c.550-75 A.D.) and advanced as far as Prayāga where he committed religious suicide. His son Dāmodaragupta broke up the proudly stepping array of mighty elephants, belonging to the Maukhari king, which had previously thrown aloft in battle the troops of the Hūṇas in order to trample them to death, but became unconscious on the battlefield and expired. The fame of his son, Mahāsenagupta, marked with the honour of victory over Susthitavarman [of Prāgjyotisha] was still sung on the banks of the Lohitya (Brahmaputra). His son Mādhavagupta associated himself with the glorious Harshadeva (Harshavardhana). His son Āditya-

SENA caused to be made a temple of VISHṆU. His mother *Mahādevī* ŚRĪMATĪ built a religious institution and his queen KOṆADEVĪ caused a tank to be dug there. This eulogy was composed or engraved by SŪKSHMAŚIVA of the GAUḌA clan.

TEXT[1]

सिद्धम्[2](॥*)
आसीद्दन्ति-सहस्र-गाढ-कटको विद्याधराध्यासितः
सद्वंशः स्थिर उन्नतो गिरिरिव श्रीकृष्णगुप्तो नृपः ।
दृप्तारातिमदान्ध-वारण-घटा-कुम्भस्थलीः क्षुन्दता
यस्यासंख्य-रिपु-प्रताप-जयिना दोष्णा मृगेन्द्रायितं(तम्) ॥ 1
सकलः कलङ्क-रहितः
2. क्षत-तिमिरस्तोयधेः शशाङ्क इव ।
तस्मादुदपादि सुतो देवः श्री-हर्षगुप्त इति ॥ 2
यो योग्याकाल-हेलावनत-दृढ-धनुर्भीम-बाणौघ-पाती
मूर्तः[3] स्वस्वामि-लक्ष्मी-वसति-विमुखितैरीक्षितः साश्रुपातं(तम्) ।
घोराणामा-
3. हवानां लिखितमिव जयं श्लाघ्यमाविर्द्दधानो
वक्षस्युद्दाम-शस्त्र-व्रण-कठिन-किण-ग्रंथि-लेखा-च्छलेन ॥ 3
श्री-जीवितगुप्तो(ऽ*)भूत्क्षितीश-चूडामणिः सुतस्तस्य ।
यो दृप्त-वैरि-नारी-मुख-नलिन-वनैक-शेशेरकरः[4] ॥ 4
4. मुक्तामुक्त-पयः-प्रवाह-शिशिरासूत्तुङ्ग-तालीवन-
भ्राम्यद्दन्ति-करावलून-कदली-काण्डासु वेलास्वपि ।
श्च्योतत्स्फार-तुषार-निर्झर-पयः-शीते(ऽ*)पि शैले स्थिता-
न्यस्योच्चै-र्द्विषतो मुमोच
5. न महा-घोरः प्रताप-ज्वरः ॥ 5
यस्यातिमानुषं कर्म्म दृश्यते विस्मयाज्जनौघेन ।
अद्यापि कोशवर्द्धन-तटात्प्लुतं पवनजस्येव ॥ 6
प्रख्यात-शक्तिमाजिषु पुरःसरं श्री-कुमा-
6. रगुप्तमिति ।
अजनयदेकं स नृपो हर इव शिखिवाहनं तनयं(यम्) ॥ 7
उत्सर्प्पद्वात-हेला-चलित-कदलिका-वीचि-माला-वितानः
प्रोद्यद्धूली-जलौघ-भ्रमित-गुरु-महा-मत्त-
7. मातंग-शैलः ।
भीमः श्रीशानवर्म्म-क्षितिपति-शशिनः सैन्य-दुग्धोद-सिन्धु-

र्ल्लक्ष्मी-संप्राप्ति-हेतुः सपदि विमथितो मन्दरीभूय येन ॥ 8
शौर्य-सत्यव्रत-धरो यः प्रयाग-गतो घ-

8. ने (नी)।
अम्भसीव करीषाग्नौ मग्नः स पुष्प-पूजितः ॥ 9
श्री-दामोदरगुप्तो (ऽ*) भूत्तनयस्तस्य भूपतेः ।
येन दामोदरेणैव दैत्या इव हता द्विषः ॥ 10
यो मौखरेः समितिषूद्ध-

9. त-हूण-सैन्या
वल्गद्घटा विघटयन्नुरु-वारणानां
संमूर्च्छितः सुरवधुर्वरयं[5] ममेति
तत्पा[णि]-पङ्कज-सुख-स्पर्शाद्विवु (बु) द्धः[6]॥ 11
गुणवद्विज[7]-कन्याना (ं*) नानालङ्कार-यौवन-

10. वतीनां ।
परिणायितवान्स नृपः शतं निसृष्टाग्रहाराणां (णाम्) ॥ 12
[श्री]-महासेनगुप्तो (ऽ*) भूत्तस्माद्वीराग्रणी (ः*) सुतः ।
सर्व्व-वीर-समाजेषु लेभे यो धुरि वीरता[ं] (ताम्) (॥*) 13
[श्री]मत्सुस्थितवर्म्म-युद्ध-विजय-

11. श्लाघा-पदाङ्कं मुहु-
र्यस्याद्यापि विवु (बु) द्ध-कुन्द-कुमुद-क्षुण्णाच्छ-हार-[श्रि*] त[ं] (तम्) ।
लौहित्यस्य त[टे]षु [शी]तल-त[ले]षू[त्फुल्ल]-नाग[द्रु]म-
च्छाया-सुप्त-विवु (बु) द्ध-[सि][स-द्ध][मि]मथु[नैः] स्फ[ी] तं यशो गीयते ॥
वसुदेवा- 14

12. दिव तस्माच्छ्री-[से]वन-[शो]भोदित-चरण-युगः ।
श्री-माधवगुप्तो (ऽ*) भून्माधव इव विक्रमैक-रस[ः] (॥*) 15
– – – [अ] नु[स्मृ] तो धुरि र[णे] श्लाघावतामग्रण[ी]ः
सौजन्यस्य[8] निधानमर्थ-निध-[9]

13. य-त्यागोधुराणां[10] ध (व ?) र[ः] ।
लक्ष्म[ी]-स[त्य]-[स]रस्वती-कुलगृह[ं] धर्मस्य सेतुर्दृढः
पूज्यो[?] ना[स्ति] स [भू]त[ले] U U U – – – U – सद्गुणैः ॥ 16
चक्र[ं] पाणितलेन सो (ऽ*) प्युदवहत्तस्यापि शार्ङ्ग[ं] धनु-

14. र्नाशायासुहृदा[ं] सुखाय सुहृदां तस्याप्यसिर्नन्दकः ।
प्राप्ते विद्विषतां वधे प्रतिह[तं*] तेनापि – –U–
– – – UU–U– U U U – – न्याः प्रणेमुर्ज्जनाः ॥ 17
आजौ मया विनिहता व (ब)-

15. लिनो ल्पिष[न्तः]
कृत्य[ं] न म(मे)(ऽ*)स्त्यपरमित्यवधार्य्य वीरः (।*)
श्री-हर्षदेव-निज-स[ं]गम-वाञ्छया [च]
– –U–UUU–UU–U– – ।। 18
[श्री]मान्व(न्ब)भूव दलितारि-करीन्द्र-कुम्भ-
मुक्ता-रजः-
16. पटल-पांसुल-मण्डलाग्रः ।
आदित्यसेन इति तत्तनयः क्षितीश-
चूडाम[ि]णर्ई UU–UU – U – – (।।*) 19
– – –UU–U मागतमरि-ध्वंसोत्थमाप्तं यशः
श्लाघ्यं
17. सर्व-धनुष्मतां पुर इति श्लाघां परां वि(बि)भ्रती ।
आशीर्व्वाद-परंपरा चिर-सरद्- U– –U –
– – – UU– U –UUU– – – U यामास यं(यम्) ।। 20
आजौ स्वेद-च्छलेन ध्व–
18. ज-पट-शिखया मार्ज्जतो दान-पङ्कं
खड्गं क्षुण्णेन मुक्ता-शकल-सिकतिल –U – – U – –[।*]
– – – – U– – U U U U U U – म[त्त]-मात[ं]ग-घातं
तद्गन्धाकृष्ट-सर्प्पद्व(द्ब)-
19. हल-परिमल-भ्रान्त[11]-मत्तालि-जालं(लम्) ।। 21
आव(ब)द्ध-भीम-विकट-भ्रुकुटी-कठोर-
स[ं ग्र]ाम – U U U–UU–U – –[।*]
– – U – U U व-वल्लभ-भृत्य-वर्ग्ग-
गोष्ठीषु पेश-
20. लतया परिहास-शीलः ।। 22
सत्य-भर्त्तृ-व्रता यस्य मुखोपध[ा]न-तापसी ।
प[ि]रहा[स] U – × × × × × × U –U × [।।*] 23
– – – –U– ज्ञः सकल-रिपु-व(ब)ल-ध्वंस-हेतुर्ग्गरी-
21. या-
न्निस्त्रिंशोत्खात-घात-श्रम-जनित-जडो (ऽ*) प्युर्ज्जित-स्व-प्रतापः ।
युद्धे मत्तेभ-कुम्भस्थ[ल]UUUU– –U– – U– –
– – [श्वे]तातपत्र-स्थगित-वसुमती-मण्डलो लो–
22. कपालः ।। 24
आजौ मत्त-गजेन्द्र-कुम्भ-दलन-स्फीत-स्फुरद्दोर्युगो

ध्वस्ता[नेक]-रिपु-प्रभाव UU– – – यशोमण्डलः ।
न्यस्ताशेष-नरेन्द्र-मौलि-चरण-स्फार-प्रतापान-
23. लो
लक्ष्मीवान्समराभिमान-विमल-प्रख्यात-कीर्त्तिर्नृपः ॥ 25
येनेयं शरदिन्दु-विम्व(म्ब)-धवला प्रख्यात-भूमण्डला
लक्ष्मी-संगम-कांक्षया सु-महती कीर्त्तिश्चिरं कोपिता ।
याता सा-
24. गर-पारमद्भुततमा सापत्न्य-वैरादहो
तेनेदं भवनोत्तमं क्षितिभुजा विष्णोः कृते कारितं(तम्) ॥ 26
तज्जनन्या महादेव्या श्रीमत्या कारितो मठः ।
धार्मिकेभ्य[12] स्वयं दत्तः सुर-लो–
25. [क]-गृहोपमः ॥ 27
शंखेन्दु-स्फटिक-प्रभा-प्रतिसम-स्फार-स्फुरच्छीकरं
नक्र-क्रान्ति-चलत्तरङ्ग-विलसत्पक्षि-प्रनृत्यत्तिमि ।
राज्ञ्या खानितमद्भुतं सुतपसा पेपीयमानं
26.[13] जनै-
स्तस्यैव प्रिय-भार्यया नरपतेः श्री-कोणदेव्या सरः ॥ 28
यावच्चन्द्र-कला हरस्य शिरसि श्रीः शार्ङ्गिनो वक्षसि
व्र(ब्र)ह्मास्ये च सरस्वती कृत
27. U – – – U – – U – ।
[भोगे] भूर्भुजगाधिपस्य च तडिद्यावद्घनस्योदरे
तावत्कीर्त्तिमिहातनोति धवलामादित्यसेनो नृपः ॥ 29
सूक्ष्मशिवेन गौडेन प्रशस्तिर्व्विकटाक्षरा ॥[14]
28. [यत्नाद्वि*][नि]र्मिता सम्यग्धार्म्मिकेन सुधीमता ॥ 30

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III.
2. Expressed by symbol.
3. Read *mūrttaiḥ*.
4. Read *śiśirakaraḥ*.
5. Read *vadhūr=varayan*.
6. Read *spariśād°* for *sparśād°* for the sake of metre. The record does not distinguish between *ba* and *va*.
7. Read *°vad-dvija°*.
8. Read *saujanyasya*.
9. Read *nichaya*.
10. Read *tyāgoddhurāṇām*.

11. Read *bhrānta.*

12. Read *dhārmikebhyah.*

13. This line begins from below *ndu* of *śaṅkh-endu* in the previous line. This fact shows that there was originally some defect in the stone for which the last three lines could not be begun from the proper place.

14. Only one line is required for proper punctuation.

15. Fleet read...*mā* (?)*mitā.* But his *mi* may be read as *rmi* (cf. *rmmi* in *dhārmmikeṇa* of the same line). His *mā* is clear: but the *ā*-sign may actually be the *i*-sign of *ni* although the *akshara* would then have a smaller shape.

No. 10—Deo-Baraṇārk Stone Inscription of Jīvitagupta II (c. 700-10 A.D.)

Deo-Baraṇārk (Deva-Varuṇārka), near Arrah, Shahabad District, Bihar.

Bhagwanlal Indraji, *Arch. Surv. Ind.*, XVI, pp. 68, 73 ff.; Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, pp. 215 f.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā

Summary : There was the illustrious MĀDHAVAGUPTA. His son, from Queen ŚRĪMATĪDEVĪ, was ĀDITYASENA. His son, from the queen KOṆADEVĪ, was DEVAGUPTA. His son, from Queen KAMALADEVĪ, was VISHṆUGUPTA. His son, from the queen IJJĀDEVĪ, was JĪVITAGUPTA II. From the victorious camp near GOMATĪKOṬṬAKA, Jīvitagupta informed various officers like the messengers, markers of boundaries, *Rājaputras*, *Rājāmātyas*, *Mahādaṇḍanāyakas*, *Mahāpratīhāras*, *Kumārāmātyas*, *Rājasthānīyas*, *Uparikas*, *Chauroddharaṇikas*, *Dāṇḍikas*, *Daṇḍapāśikas*, etc., about the grant of the village of VARUṆIKĀ belonging to the VĀLAVĪ-VISHAYA in the NAGARA-BHUKTI (i.e. the province of Nagara or Śrīnagara, i.e. Pāṭaliputra) in favour of the god VARUṆAVĀSI-BHAṬṬĀRAKA (worshipped in the Deo-Baraṇārk temple). Mention is made of the Maukhari kings ŚARVAVARMAN and AVANTIVARMAN as former rulers of the territory around the gift land. The grant was made together with the *udraṅga*, *uparikara*, proceeds of fines for ten offences, and other incomes. —The inscription is damaged and fragmentary.

TEXT[1]

1. [सिद्धम्*॥] [वरुणवासिने*][2][न]मः (॥*) स्वस्ति शक्ति-त्रयोपात्त-जयशब्दा (ब्दा)[3] न्महा-नौ-हास्त्यश्व[4]-पत्ति-सम्भार-दुर्निवाराज्जयस्कन्धा-वारात्[5] गोमतिकोट्टक-समीप-वास-
2. [कान्महाराज*][6]-श्री-माधव]गुप्तस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यातः परमभट्टा-रिकायां राज्ञ्यां महादेव्यां श्री-श्रीमत्यामुत्पन्नः परमभागवतःश्री[7]-आदित्य[से]-
3. [नदेवस्तस्य] पु[त्र]स्तत्पादानुध्यातः परमभट्टारिकायां राज्ञ्यां महादेव्यां श्री-कोण[दे*] व्यामुत्पन्नः परममाहेश्वर-परमभट्टारक-महार[ा]ज[ा]-

4. धिराज-परमेश्वर]–श्री-दे]वगुप्त[दे]वस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातः परम-भट्टारिकाया[ं] राज्ञ्या[ं] महादेव्या[ं*] श्री-कमलदेव्यामुत्पन्नः परममाहे–

5. [श्वर-परमभट्टारक-म]हाराजा[धि]राज-परमेश्वर-श्री-विष्णुगुप्तदेवस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातः परमभट्टारिकाया[ं*] राज्ञ्या [ं*] महादेव्या[ं*] श्री-इज्जादे[व्या]-

6. [मुत्पन्नः परममाहेश्वर*][8]-परमभट्टारक-महाराजाधिराज–परमेश्वर-श्री-जीवितगुप्तदेव(:*) कुशली नगर[भु-]क्तो वालवी-वैषयिक-श्री-वा

7. – – – – – – – – – – – – [पट्टोलि?]कान्त×पाति[9]–वहणिकाग्राम-गोष्ठ[ान]कुल-तलावाटक(के) दूत-सीमकर्मकर–मद्या-

8. – – – – – – – – – –[समुपागतान् सर्व्वानेव*][राज-राजा]नक[10]-राजपुत्र-राजामत्त्र[11]-महा[कार्त्ता]कृतिक[12]-महादण्डनायक-महाप्रतीहार-मह[ा]सा–

9. [मन्त-महादौःसाधसाधनिक*]–प्रमातृ-सर[भङ्ग][13]-कुम[ा]रामात्य-राज-स्थानीयोपरिक * * * * *[दाशापरा*]धिक-[14]चौरोद्धरणिक-दाण्डिक-दण्ड–

10. [पाशिक*] – – – – [तदायुक्तक-विनियुक्तक-हस्त्यश्वो]ष्ट्रव(ब)ल-व्या[पृ]त[15]-किशोरवडवा-गोमहिषाधिकृत-दूत[प्रैष]णिक-गमागमिक- अ-

11. भित्वरमाण-[विषय*]पति[16]-[चाटभट*]– – –सेवकादीन[न्यांश्चाकीर्त्ति]-ता[न*]स्मत्पादप्रसादोपजीविनश्च[17] प्रतिवासिनश्च व्रा(ब्रा)ह्मणोत्तरा[न्*] महत्तर-कु[टु-]म्वि(म्बिपु)-[रो]-[18]

12. गान्मानयति वो(बो)धयति समादिशति च [मतमस्तु भवतां] विज्ञा-पितं श्री-वरुणवासिभट्टारक-प्रतिव(ब)द्ध-भोजक-सूर्यमित्त्रेण उपरि लिखि–

13. [त*]– –ग्रामादि-संयुक्त परमेश्वर-श्री-वा(बा)लादित्यदेवेन स्व-शासनेन भगवश्री(च्छ्री)-वरुण–वासि-भट्टारक– – – –

14. – – – – – – – – – –क– – – – – – – व(?) परिव(?)हक[19]– – – – – –भोजक-हन्समित्त्रस्य समापत्या[20] यथाकालाध्यासिभिश्च एवं[21] परमेश्वर–

15. श्री-शर्व्ववर्म्म – – – – – – – – – – भोजक-रिषिमित्त्र[22] – – – – – – यतकं[23] एवं परमेश्वर-श्री[म*]दवन्तिवर्म्मणा पूर्व्वदत्तकमवल–

16. [म्व्य(म्ब्य)] – – – – – – – – – – एवं मह][ा]रा[जाधिरा*]ज-परमेश्वर-[श्री-जीवितगुप्तदेव*][24]– – – –शासन-दानेन भोजक-दु[र्द्ध]र-मित्त्रस्यानुमो-

17. [दित*] – – – – – [तेन भु?]ज्यते(।*) तदहं किमपि (?)

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY New Delhi

--------- एवं ----- मतिमान् -- ानुपा(मो)दितमिति[25]
सर्व्वं(?)- समाज्ञापना(?)(।*) एता

18. --------- पयु ------------------
वरुणवास्यायतनं तदनु दत्तं......

19. -------------- त्यक्ष ---------------
सोद्रङ्गं सोपरिकरं स-दशापराध-पञ्च - -

20. -------- (॥*)

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III.

2. Bhagwanlal Indraji supplied *Varuṇavāsibhaṭṭārakāya* here; but as Fleet has pointed out, only five or six *aksharas* appear to have been destroyed. We therefore suggest *Varuṇavāsine* after the *Siddham* symbol.

3. *Va* and *ba* are not distinguished in the record.

4. Read *hastyaśva*.

5. *Sandhi*, which is not compulsory in prose, has not been observed here.

6. As there is not room enough for epithets like *Paramabhāgavata* or *Paramamāheśvara*, we suggest *Mahārāja*.

7. Read *śry-Āditya*. *Sandhi* has also been ignored in *śrī-Ijyāde*° below.

8. One may also supply *Paramabhāgavata*°.

9. Fleet reads °*kāntashpāti*.

10. Fleet reads......*taka*; but *rājaputra* is generally preceded by *rājānaka* or *rāja-rājānaka*. The letter read as *ta* looks like *na*.

11. Read *rājāmātya*.

12. Fleet reads *mahā*......*kshatika*. There can hardly be any doubt that the word intended is *mahākarttākṛitika* which stands between *amātya* and *mahādaṇḍanāyaka*, *e.g.*, in the Monghyr plate of Devapāla.

13. Fleet reads.........*pra* (?) *mātasā* which is evidently *Pramātri-Sarabhaṅga*. We supply *Mahādauḥsādhasādhanika* because it generally follows *Mahāsāmanta* in the lists of officers (cf. the Monghyr plate).

14. Fleet reads... ..*dhika*. This is undoubtedly *Dāśāparādhika* which generally precedes *Chauroddharaṇika* in the list of officers (cf. the Monghyr plate).

15. Fleet reads......*ka*......*rshṇi* (?) *vala-vyāyata*. This is evidently a misreading of the passage *tadāyuktaka-viniyuktaka-hastyaśvoshṭrabalavyā-pṛitaka* of the Monghyr plate of Devapāla. *Ka* of *Vyāpṛitaka* is not found here.

16. Fleet read *Kiśo* (?) *ra vā* (?) *ta* (?) *ka* (?) *grāma*...*ha*...............*da*......
.........*ta*......*yanika-ga*......*palikarma* which is evidently a misreading of the passage *kiśora-vaḍavā-go-mahishājāvikādhyaksha-dūtapraishaṇika-gamāgamika-abhitvaramāṇa-vishayapati* of the Monghyr plate. Here the reading appears to be *go-mahish-ādhikṛita* as in the Nālandā plate of Devapāla.

17. The restoration has been made considering the space occupied by the illegible *aksharas*, the existing traces of them and similar passages of other early inscriptions. Fleet read.........*rasaka*........... *tāsmat-pāda-prasād-opa°*. etc.; but °*saka* of his *rasaka* is clearly *seva* and *kādī* after it is also certain.

18. Fleet read *ka* (? *ku*) *kshi* (?) *pura*. See, however, line 36 of the Monghyr plate where we have *mahattara-kuṭumbi-puroga-Med-Āndhraka-Chaṇḍāla-paryantān*. We have omitted the latter portion to make room for the customary phrase *mānayati*, etc.

19. This is doublful.

20. Read *Haṁsamitrasya samāpattyā*.

21. Better read °*sibhiś=ch=aivam*.

22. Read *Ṛishimitra* or better *Bhojakarshimitra*.

23. Read *yatakam=cham*.

24. The name of the donor seems to have stood here.

25. The meaning is not clear.

B—The Khayaḍavālas

No. 11—Tārāchaṇḍī Rock Inscription of Pratāpadhavala, [Vikrama] year 1225(1169 A.D.)

Tārāchaṇḍī near Sasaram, Shahabad District, Bihar.
Colebrooke, *Misc. Essays.*, II, pp. 295f.; Fitz. Edward Hall, *Journ. Am. Or. Soc.*, VI, pp. 547 f.; D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXIV, pp. 23 ff.

Language : Sanskrit
Script : Early Nāgarī
Metre : Vv. 1-2 वसन्ततिलक

Summary : *Mahānāyaka* PRATĀPADHAVALA, the lord of JĀPILĀ (modern Japlā or Japlā-Dināra, about 25 miles from Dehri-on-Sone) declared to his sons, grandsons and other relatives that, for the village of KALAHAṆḌĪ and BAḌAYILĀ, the Brāhmaṇas of SVARṆAHALA OR SUVARṆAHALA obtained a spurious copper-plate grant by fraud and bribery from an officer of king VIJAYACHANDRA of GĀDHINAGARA (i.e. Kānyakubja) and that they should ignore the spurious charter and collect taxes, etc., from those villages as usual. The date of the record is [Vikrama] SAṀVAT 1225, JYESHṬHA BA-DI 3, WEDNESDAY (16TH APRIL, 1169 A. D.). The inscription ends with the signature of *Rājaputra* Śatrughna. It is difficult to say whether Pratāpadhavala was an independent ruler or a vassal of Vijayachandra. He seems to have ruled over the Palamau District together with the southern part of Shahabad and the adjoining area of Gaya.

TEXT[1]

1. सिद्धम्[2]
स्वस्त्युद्गत-प्रथित-कीर्त्तिधरः समन्ता-
द्देवः प्रतापधवलो वदति स्ववंश(शम्) ।
ग्रामेष्वमीषु कलहंडि-समीपगेषु
विप्रैः सुवर्ण्णहलजैरिह छद्मना यत् ॥ 1
2. उत्कोच्य गाधिनगराधिप-दास-देऊ–

हस्तात् कुताम्व्र(म्र)मिमकं प्रगृहीतमास्ते ।
नात्र प्रतीति-विषयः परितो विधेयः
शू(सू)च्यग्र-भेद्यमपि भूमितलं
3. न तेषाम् ॥ 2
संवत् १२२५ ज्येष्ठ-वदि ३ वु(बु)धे । जापिलाधिपति-महानायक-प्रतापधवल–चरणाः । आत्मवंशोद्भवानां पुत्र-पौत्रादीनां स्वरूपं कथयन्ति ।
4. यदेतत् सुवर्ण्णहलीय-लोकैः कान्यकुव्जा(ब्जा)धिप-श्री-विजयचंद्र-भूप-दास-देऊ-पर्ा(पा)श्वात् उत्कोचं दत्वा(त्त्वा) कलहंडी-व(ब)डयिला-ग्रामयोः कुताम्व्र(म्र)मानीतं छद्मना । तत्र प्रतीतिर्न कार्या (।*)
5. सर्वथा लम्पटा अमी द्विजाः । शू(सू)च्यग्रभेद्यापि भूमिर्द(र्न्न) र्त(ते)-षामस्ति । इति ज्ञात्वा भाग-भै(भो)गादिकं ग्रहीष्यथ विलप्स्यथ चेति ।
6. महाराजपुत्र–श्री-स(श)त्रुघ्नस्य ः॥[3]

1. From impressions. For the spurious grant mentioned here, see *Ep. Ind.*, XXXV, pp. 153 ff.
2. Expressed by symbol.
3. A *visarga*-like sign here is part of the mark of punctuation.

C — Miscellaneous

No. 12 — Bodhgayā Inscription of Mahānāman, [Gupta] year 268 (587 A.D.)

Bodhgayā, Gaya District, Bihar.
Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, pp. 276 f.

Language : Sanskrit
Script : Late Brāhmī
Metre : V. 1 स्रग्धरा; Vv. 2-3 शार्दूलविक्रीडित; V. 4 आर्या; V. 5 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 6 शार्दूलविक्रीडित; V. 7 स्रग्धरा; V. 8 आर्या; V. 9 स्रग्धरा.

Summary : The disciples of MAHĀKĀŚYAPA (BUDDHIST) roamed at one time over the country at the feet of the mountain of LAṄKĀ; and in succession from them there were, in hundreds, disciples and their disciples. Amongst them was the *Śramaṇa* BHAVA. His disciple was RĀHULA. After him there came the ascetic UPASENA (I). His disciple MAHĀNĀMAN, who was born in the island of LAṄKĀ and was an inhabitant of ĀMRADVĪPA, built a mansion for the Teacher of Mankind (the BUDDHA) with a pavilion open on all sides at the exalted BODHIMAṆḌA.—The inscription was incised in the [GUPTA] YEAR 268 (587 A.D.), on the 9th of the bright fortnight of the month of CHAITRA.

TEXT[1]

1. [सिद्धम्][2]
व्याप्तो येनाप्रमेयः सकल-शशि-रुचा सर्व्वतः सत्व[3]—धातुः
क्षुण्णाः पाषण्ड-योधास्सुगति-पथ-रुधस्तर्क्क-शस्त्राभियुक्ताः (।*)
सम्पूर्ण्णो
2. धर्म्म-कोषः प्रकृति-रिपु-हृतः साधितो लोकभूत्यै ।[4]
शास्तुः शाक्यैक-व (ब)[5]न्धोर्ज्जयति चिरतरं तद्यशस्सार-तन्त्रम् ॥ 1
नैरोधों शुभ-भावना-
3. मनुसृतः संसार-संक्लेशजि-
न्मैत्रेयस्य करे विमुक्ति-वशिता यस्याद्भुता व्याकृता ।
निर्व्वाणावसरे च येन चरणौ दृष्टौ मुनेः
4. पावनौ ।[6]

पायाद्वः स मुनीन्द्र-शासन-धरः स्तुत्यो महाकाश्यपः ॥ 2
संयुक्तागमिनो विशुद्ध-रजसः सत्वा[7]नुकम्पोद्यताः
शिष्या
5. यस्य सकृद्विचेरुरमलां लङ्काचलोपत्यकाम् (।*)
तेभ्यः शील-गुणान्वितश्च शतशः शिष्य-प्रशिष्याः क्रमा-
ज्जातास्तुङ्ग-नरेन्द्र-
6. वंश-तिलकाः प्रोत्सृज्य राज्य-श्रियम् ॥ 3
ध्यानोदयाहित-हितः शुभाशुभ-विवेककृद्विहत-मोहः (।*)
सद्धर्म्मातुल-विभवो भवो व(ब)भूव
7. श्रमणस्ततः ॥ 4
राहुलाख्यश्च[8] तच्छिष्य उपसेनो यतिर्यतः (।*)
महानामा क्रमादेवमुपसेनस्ततो(ऽ*)परः ॥ 5
वात्सल्यं शरणा-
8. गतस्य सततं दीनस्य वैशेषिकं
व्यापत्सायक-सन्तति-क्षत-धृतेरार्त्तस्य चापत्यकं(कम्) ।
क्रूरस्याहित-कारिणः प्रविततं व(ब)न्धोर्यथा-
9. भावतः(त)
एवं सच्चरितोद्भवेन यशसा यस्याचितं भूतलं(लम्) ॥ 6
आम्रद्वीपाधिवासी पृथु-कुल-जलधिस्तस्य शिष्यो महीयान्
10. लङ्का-द्वीप-प्रसूतः पर-हित-निरतः सन्महानाम-नामा ।
तेनोच्चैर्व्वो(र्ब्बो)धिमण्डे शशि-कर-धवलः सर्व्वतो मण्डपेन ।[9]
11. कान्तः प्रासाद एष स्मर-व(ब)ल-जयिनः कारितो लोक-शास्तुः ॥ 7
व्यपगत-विषय-स्नेहो हत-तिमिर-दशः प्रदीपवदसङ्गः (।*)
12. कुशलेनानेन जनो वो(बो)धि-सुखमनुत्तरं भजताम् ॥ 8
यावद्ध्वान्तापहारी प्रवितत-किरणः सर्व्वतो भाति भास्वा-
न्यावत्पूर्णो(ऽ*)म्वु(म्बु)-
13. राशिः फणि-फण-कुटिलैरुर्म्मि-चक्रैस्समन्तात् (।*)
यावच्चेन्द्राधिवासो विविध-मणि-शिला-चारु-शृङ्गः सुमेरुः
शोभाऽढ्यम्(ढ्यं)
तावदेतद्भवनमुरु मुनेः शाश्वतत्वम्प्रयातु ॥ 9
14. सम्वत्[10] २००(+*) ६० (+*) ८ चैत्र शु-दि[11] ९ ॥

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III.
2. Expressed by symbol.
3. Read *sattva*.

4. The mark of punctuation is unnecessary.
5. *Ba* and *va* are not distinguished in this inscription.
6. The mark of punctuation is unnecessary..
7. Read *sattv-ā°*.
8. Fleet's transcript has *°lākhyāś=cha*.
9. The mark of punctuation is unnecessary.
10. Read *Saṁvat*. Fleet reads the year as 269.
11. *Śu* is abbreviation of *śukla-paksha* and *di* of *divasa*.. Fleet reads 7 in place of 9.

No. 13— Bodhgayā Buddha Image Inscription of Vīryendra

Bodhgayā, Gaya District, Bihar.
T. Bloch, *Arch. Surv. Ind.*, A. R., 1908-09, pp. 157-58.

Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya of c. 10th century A.D.
Metre : V. 1 श्लोक (अनुष्टुभ्)

Summary : The image was a pious gift of the *Sthavira* VĪRYENDRA who knew the *Vinaya* (*Vinaya-piṭaka*) and was an inmate of the SOMAPURA (Paharpur, Rajshahi District, Bangladesh) monastery, an inhabitant of SAMATAṬA and a follower of the Mahāyāna system.

TEXT[1]

(*near the right shoulder of the image*)

1. सिद्धम्[2]
अनेन शुभमार्ग्गेण प्रविष्टो लोकनायकः (।*)
2. अतश्च वो(बो)धिमार्ग्गो(ऽ*)यं
3. मोक्षमार्ग्ग-प्रकाशकः ।(॥)

(*on the base*)

1. श्री-सामतटिकः[3] प्रवर-म-
2. हायान-यायिनः श्रीमत्सोमपुर[4]-महा-
3. विहारीय-विनयवित्स्थविर-वीर्य्येन्द्रस्य (।*)
4. यदत्र पुण्यन्तद्भवत्वाचार्य्योपा-
5. [ध्याय]-मातापितृपूर्व्वङ्गमं कृत्वा सकल-
6. [सत्त्व-राशे]रनुत्तर-ज्ञानावाप्तय इति (॥*)

1. From Bloch's transcript. There are other inscriptions on the image; but they are repetitions of the usual formula *Ye dharmā*, etc. Bhandarkar does not take cognisance of this record in his List.
2. Symbol pronounced also as *Oṁ siddhiḥ* or *Siddhir=astu*.
3. Read °*taṭika-pravara*° or °*taṭikasya*.
4. Somapura has been identified with the excavated monastic site at Paharpur. *Sthavira* Vīryendra belonged to Samataṭa (South-East Bengal with its capital at Devaparvata on the Mainămatī hill near Comilla), but lived at the monastery of Somapura which was in Puṇḍravardhana or Varendra.

No. 14— Nālandā Stone Inscription of Vipulaśrīmitra

Nālandā, Patna District, Bihar
N. G. Majumdar, *Ep. Ind.*, XXI, pp. 98 f.

Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya of c. 12th century A.D.
Metres : Vv. 1-2 शार्दूलविक्रीडित; V.3 मन्दाक्रान्ता; V.4 शिखरिणी; V.5 मालिनी; V.6 वसन्ततिलक; V.7 इन्द्रवज्रा; V.8 शार्दूलविक्रीडित; V. 9 उपजाति; V. 10. शार्दूलविक्रीडित; V.11 वसन्ततिलक; V. 12 शार्दूलविक्रीडित; V. 13. अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : The inscription beginning with adoration to the BUDDHA, the DHARMA-CHAKRA and TĀRĀ, is a *praśasti* recording the benefactions of the monk VIPULAŚRĪMITRA, disciple of AŚOKAŚRĪMITRA, disciple of MAITRĪŚRĪMITRA, disciple of KARUṆĀŚRĪMITRA of SOMAPURA (Paharpur near Rajshahi in Bangladesh), who died when his abode was burnt by the VAṄGĀLA army. In connection with the benefactions, it mentions a casket for the *Prajñāpāramitā* manuscript, a temple of KHASARPAṆA, a monastery of the PITĀMAHA (Buddha) at CHOYAṆḌAKA, an image of the Jina (Buddha) DĪPAṄKARA at HARSHAPURA, and the temple of Tārā at Somapura. The record seems to have been composed by Kanakaśrī and engraved by Vaśishṭha.

TEXT[1]

1. सिद्धम्[2] नमो वु(बु)द्धाय[3] ॥
अस्तु स्वस्त्ययनाय वः स भगवान् श्रीधर्म्मचक्रः किय-
द्यन्नाम श्रुतवान्भवोऽस्थिर-वपुर्निर्जीवमुत्ताम्यति ।
तत्र श्रीघन-शासनामृत-रसैः संसिच्य
2. वौ(बौ)द्धे पदे
तं धेयादपुनर्भवं भगवती तारा जगत्तारिणी ॥ 1
श्रीमत्सोमपुरे[4] व(ब)भूव करुणाश्रीमित्र-नामा यतिः
कारुण्याद्गुणसंपदो हित-सुखाधानादपि प्राणि-
3. नां(नाम्) ।
यो वङ्गाल-व(ब)लैरुपेत्य दहन-क्षेपाज्ज्वलत्यालये
संलग्नश्चरणारविन्द-युगले वु(बु)द्धस्य यातो दिवं(वम्) ॥ 2

तस्याच्छिद्र-व्रत-परिचितस्योचित-स्मेर-कीर्त्तेः
शिष्योऽधृष्यः
4. सुकृत-घटितो वु(बु)द्धिमान् वु(बु)द्धिमत्सु ।
मैत्रीश्रीरित्युपरि विदितो मित्रवत्(वन्)मित्र-नामा
[स]त्व(त्त्व)स्यार्थे स्वमुदयमुपादित्सुरुत्साहवान् यः ।। 3
प्रशिष्यो (ऽ*) प्यन्विष्याश्रय-
5. मलभमानैरिव गुणै-
रधीतः संश्लिष्टो यतिरमल-शीलः समभवत् ।
अशोकश्रीमित्रो गुणसमुदये यस्य हृदये
सहस्रैरष्टाभिः प्रतिवसति संबु(बु)द्ध-जन-
6. नी ।। 4
तदनु च विपुलश्रीमित्र इत्याविरासी-
द्विपुल-विमल-कीर्त्तिः सज्जनानन्द-कन्दः ।
अमृतमयकलाभिः क्षालिताशेषदोषः
सततमुपचित-श्रीः शुक्ल-प-
7. क्षे शशीव ।। 5
श्रीमत्खसर्प्पण-महायतने प्रयत्नात्[5]
मञ्जूषया विहितया जननी जिनानां(नाम्) ।
येन भ्रमत्यविरतं प्रतिमाश्चतस्रः
सत्रेषु पर्व्वणि समर्प्पयति स्म
यश्च ।। 6
8. चोयण्डके यस्य पितामहस्य
विहारिकायां नवकर्म्म चित्रं(त्रम्) ।
हर्षाभिधाने च पुरे जिनस्य
दीपङ्करस्य प्रतिमां व्यधत्त ।। 7
अष्टौ यश्च महाभयानि जग-
9. तां निर्मूलमुन्मूलितुं
तारिण्या भवनं व्यधत्त सुकृती शाल-ह्रदालंकृतिं(तिम्) ।
श्रीमत्सोमपुरे चतुर्षु लयनेष्वन्तर्ब(र्ब)हिः-खण्डयो-
र्यश्चाधत्त नवीन-कर्म्म जगतां
10. नेत्रैक-विश्राम-भूः ।। 8
अदत्त हेमाभरणं विचित्रं
वु(बु)द्धाय वो(बो)धौ जनतां विधातुं(तुम्) ।

इत्यादि-पुण्य-क्रियया स कालं
वशीव दीर्घं नयति स्म तत्र ॥ 9
कृत्वा ते-
11. न विहारिका कृतवतालङ्कार-भूता भुवो
मित्रेभ्योऽद्भुत-वैजयन्त-जयिनी दत्तेयमुन्मीलति ।
यस्यां विस्मृतवान्निवास-रसिकः शास्ता त्रिलोकी-पतिः
12. शुद्धावास-निवासमर्थि-जनता-दुःसञ्चर-प्रान्तरं(रम्) ॥ 10
हर्त्तुं हरेः पदमिवाजनि तत्र तत्र
कीर्त्तिर्यया वसुमती कृतभूषणा भूः ।
तावच्चिरं जयति ने-
13. त्र-सुधा-स्रवन्ती
यावत्समृध्यति न मंजुरव-प्रतिज्ञा ॥ 11
तत्तत्कीर्त्ति-विधौ सुधानिधिरिवाम्भोधौ समुन्मीलितं
पुण्यं यद्भुवनान्तराल-तुलना-पात्रं पवित्रं म-
म ।
14. अस्तु प्रस्तुत-वस्तुवत्करतले पश्यन्ति विश्वं जिना
यत्रासीम-पदे स्थितास्त्रिजगतां तत्प्राप्तये तच्चिरं(रम्) ॥ 12
तर्क्क-शिल्प-प्रसङ्गे यौ धावतो जगतां हृदि ।
कनक-
श्रीर्वशिष्ठो[6] वा प्रशस्ति-व्यक्ति-कारकौ ॥ 13

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XXI.
2. Symbol also pronounced as *siddhir=astu*, etc.
3. *Ba* and *va* are not distinguished in the record.
4. Somapura has been identified by K. N. Dikshit with Pāhārpur in the Rājshāhi District because the name of the place occurs in inscriptions as *Śrī-Somapure Śrī-Dharmmapāladeva-mahāvihāre*, etc., on certain terracotta sealings discovered at Pāhārpur. See *Arch. Surv. Ind.*, A. R., 1927-28, p. 105.
5. Read *prayatnān=ma°*'.
6. The name is often written as *Vasishtha*.

CHAPTER IV

THE PĀLAS OF BENGAL AND BIHAR AND THEIR VASSALS AND CONTEMPORARIES

(Excluding the Gurjara-Pratīhāras)

A—The Pālas

No. 15—Khālimpur Copper-plate Inscription of Dharmapāla (c. 775–812 A.D.), Regnal year 32

Khālimpur, near Gaur, Malda District, West Bengal.
Batavyal, *JASB*, LXIII, i, pp. 39 ff.; Kielhorn, *Ep. Ind.*, IV, pp. 243 ff.; A. K. Maitreya, *Gauḍalekhamālā*, pp. 1 ff.

Language : Sanskrit

Script : Siddhamātṛikā

Metres : V. 1 वसन्ततिलक; V.2 मालिनी; V. 3 श्लोक (अनुष्टुभ्); Vv. 4-5 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 6-7 स्रग्धरा; V.8 मन्दाक्रान्ता; V.9 श्लोक (अनुष्टुभ्); V.10 शार्दूलविक्रीडित; V. 11-12 स्रग्धरा; V. 13 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 14-16 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 17 पुष्पिताग्रा; V. 18 शिखरिणी; V. 19 श्लोक (अनुष्टुभ्).

Summary : DAYITAVISHṆU was the progenitor of a line of kings. His son was VAPYAṬA. His son GOPĀLA was made to take the hand of Fortune by the people in order to put an end to *Mātsyanyāya* (the practice of fishes, i.e. anarchy). His son, born of the queen DEDDADEVĪ, the daughter of the BHADRA king, was DHARMAPĀLA who installed the king of KĀNYAKUBJA (Chakrāyudha), the installation being approved by the BHOJA, MATSYA, MADRA, KURU, YADU, YAVANA, AVANTI, GANDHĀRA, and KĪRA kings and the coronation bath being conducted by the PAÑCHĀLA elders.—From the victorious camp at PĀṬALIPUTRA, *Paramasaugata Parameśvara Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* DHARMAPĀLA granted, at the request of *Mahāsāmantādhipati* NĀRĀYAṆAVARMAN communicated to him through the *Dūtaka Yuvarāja* TRIBHUVANAPĀLA, the village of

GOPIPPALĪ in the ĀMRASHAṆḌIKĀ-MAṆḌALA belonging to the STHĀLĪKKAṬA-VISHAYA and the villages of KRAUÑCHAŚVABHRA, MĀḌHĀŚĀLMALĪ and PĀLITAKA in the MAHANTĀPRAKĀŚA-VISHAYA belonging to the VYĀGHRATAṬĪ-MAṆḌALA within the PUṆḌRAVARDHANA-BHUKTI, to the god NANNA-NĀRĀYAṆA's temple built by NĀRĀYAṆAVARMAN at ŚUBHASTHALĪ.—The grant was made together with *haṭṭikā* (market place) and *talapāṭaka* (adjacent land for maintenance), all localities and fines realisable from culprits for committing the ten offences. It was not to be interfered with and the donees were not to be molested. The order in repect of the grant was communicated to the residents of these villages as well as to the *Rājans, Rājānakas, Rājaputras, Rājāmātyas, Senāpatis Vishayapatis, Bhogapatis, Shashṭhādhikṛitas, Daṇḍaśaktis, Chaurodhharaṇikas, Dauḥasādhasādhanikas, Dūtas, Kholas, Gamāgamikas, Abhitvaramāṇa*, superintendents of elephants, horses, cows, she-buffaloes, goats and sheep, superintendents of boats, superintendents of the forces, *Tarikas, Śaulkikas, Gaulmikas, Taḍāyuktakas, Viniyuktakas* and other dependants of the king such as *Chāṭas* and *Bhaṭas, Jyeshṭhakāyasthas, Mahāmahattaras, Mahattaras, Dāśagrāmikas* and other district officers including the *Karaṇas* and also the cultivators.—The charter was engraved by TĀTAṬA, son of Subhaṭa and grandson of Bhogaṭa.—The DATE of the record is the 12th of Mārga (Mārgaśīrsha) in the king's 32ND REGNAL YEAR.

TEXT[1]

First Side

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति (॥*)
सर्व्वज्ञतां श्रियमिव स्थिरमास्थितस्य
वज्रास-

2. नस्य व(ब)हु[3]-मार-कुलोपलम्भाः ।
देव्या महाकरुणया परिपा-

3. लितानि
रक्षन्तु वो दशव(ब)लानि दिशो जयन्ति ॥ 1
श्रिय इव सुभगा-

4. याः सम्भवो वारिराशि-

शशधर इव भासो विश्वमाह्लादयन्त्याः ।
प्रकृतिरवनिपानां सन्ततेरुत्तमाया
अ-
5. जनि दयितविष्णुः सर्व्व-विद्यावदातः ॥ 2
आसीदा सागरादुर्व्वीं गुर्व्वीभिः कीर्त्तिभिः कृती ।
मण्डयन्
6. खण्डितारातिः श्लाघ्यः श्री-वप्यटस्ततः ॥ 3
मात्स्य-न्यायमपोहितुं प्रकृतिभिर्लक्ष्म्याः करङग्राहितः
श्री-गोपा-
7. ल इति क्षितीश-शिरसां चूडामणिस्तत्सुतः ।
यस्यानुक्रियते सनातन-यशो-राशिर्दिशामाशये
श्वेतिम्ना य-
8. दि पौर्ण्णमास-रजनी ज्योत्स्नातिभार-श्रिया ॥ 4
शीतांशोरिव रोहिणी हुतभुजः स्वाहेव तेजोनिधेः
शर्वाणी-
9. व शिवस्य गुह्यकपतेर्भद्रेव भद्रात्मजा ।
पौलोमीव पुरन्दरस्य दयिता श्री-देद्देवीत्यभू-
द्देवी तस्य विनो-
10. द-भूर्मुर-रिपोर्लक्ष्मीरिव क्ष्मापतेः ॥ 5
ताभ्यां श्री-धर्म्मपालः समजनि सुजन-स्तूयमानावदानः
स्वामी भूमी-
11. पतीनामखिलवसुमती-मण्डलं शासदेकः (।*)
चत्वारस्तीर-मज्जत्करि-गण-चरण-न्यस्त-मुद्राः समुद्रा
यात्रां य-
12. स्य क्षमन्ते न भुवन-परिखा विश्वगाशा[4]-जिगीषोः ॥ 6
यस्मिन्नुद्दाम-लीला-चलित-व(ब)ल-भरे दिग्जयाय प्रवृत्ते
यान्त्या-
13. [म्वि]श्वम्भरायां[5] चलित-गिरि-तिरश्चीनतां तद्वशेन ।
भाराभुग्नावमज्जन्मणि-विधुर-शिरश्चक्र-साहायकार्थं
शेषे-
14. णोदस्त-दोष्णा त्वरिततरमधो(ऽ*)धस्तमेवानुयातं(तम्) ॥ 7
यत्प्रस्थाने प्रचलित-व(ब)लास्फालनादुल्ललद्धि-
र्धूली-पूरैः पिहि-

15. त-सकल-व्योमभिर्भूतधात्र्याः ।
सम्प्राप्तायाः परमतनुतां चक्रवालं फणानां
मग्नोन्मीलन्मणि-फणिपतेर्ला-
16. घवादुल्ललास ॥ 8
विरुद्ध-विषय-क्षोभादस्य कोपाग्निरौर्व्ववत् ।
अनिर्वृति[6] प्रजज्वाल चतुरम्भोधि-वारितः ॥ 9
17. ये(ऽ*)भूवन् पृथु-राम-राघव-नल-प्राया धरित्रीभुज-
स्तानेकत्र दिदृक्षुणेव निचितान् सर्वान् समम्वेधसा[7] ।
ध्व-
18. स्ताशेष-नरेन्द्र-मान-महिमा श्री-धर्म्मपालः कलौ
लोल-श्रीकरिणी-निव(ब)न्धन-महास्तम्भः समुत्तम्भितः ॥ 10
यासां
19. नासीर-धूली-धवल-दश-दिशां द्रागपश्यन्नियत्तां
धत्ते मान्धातृ-सैन्य-व्यतिकर-चकितो ध्यानतन्द्रीम्महेन्द्रः ।
20. तासामप्याहवेच्छा-पुलकित-वपुषाम्वाहिनीनाम्विधातुं[8]
साहाय्यं यस्य वा(बा)ह्वोर्निखिल-रिपुकुल-ध्वंसिनोर्ना-
21. वकाशः ॥ 11
भोजैर्मत्स्यैः स-मद्रैः कुरु-यदु-यवनावन्ति-गन्धार-कीरै-
र्भूपैर्व्यालोल-मौलि-प्रणति-परिणतैः
22. साधु सङ्गीर्यमाणः ।
हृष्यत्पञ्चाल-वृद्धोद्धृत-कनकमय-स्वाभिषेकोदकुम्भो
दत्तः श्री-कन्यकुब्ज(ब्ज)स्स-ललित-च-
23. लित-भ्रूलता-लक्ष्म येन ॥ 12
गोपैः सीम्नि वनेचरैर्वनभुवि ग्रामोपकण्ठे जनैः
क्रीडद्भि(:*) प्रतिचत्वरं शिशुगणैः
24. प्रत्यापण[म्म]ानपैः[9] ।
लीला-वेश्मनि पञ्जरोदर-शुकैरुद्गीतमात्मस्तवं
यस्याकर्ण्णयतस्त्रपा-विवलितानम्रं स-
25. दैवाननं(नम्) ॥ 13
स खलु भागीरथी-पथ-प्रवर्त्तमान-नानाविध-नौवाटक-सम्पादित-सेतुव-
(ब)न्ध-निहित-शैल-शि-
26. खर-श्रेणि-विभ्रमात्[10] निरतिशय-घन-घनाघन-घटा-श्यामायमानवासर-
लक्ष्मी-समारव्ध(ब्ध)-सन्तत-जलद-स-
27. मय-सन्देहात्[11] उदीचीनानेक-नरपति-प्राभृतीकृताप्रमेय-हयवाहिनी-

खरखुरोत्खात-धूली-धूसरित-दि-

28. गन्तरालात् परमेश्वर-सेवा-समायात-समस्त-जम्बूद्वीप-भूपालानन्त-पादात-भर-नवदवनेः पाटलिपु-

29. त्र- समावासित-श्रीमज्जयस्कन्धावारात् परमसौगतो महाराजाधिराज-श्री-गोपालदेव-पादानुध्यातः प-

30. रमेश्वरः परमभट्टारको महाराजाधिराजः श्रीमान् धर्म्मपालदेवः कुशली ॥ श्री-पुण्ड्रवर्द्धन-भु–

31. क्त्यन्तःपाति - व्याघ्रतटी - मण्डल-सम्व(म्ब)द्ध-महन्ताप्रकाश - विशये[12] क्रौञ्चश्वभ्र-नाम-ग्रामोऽस्य च सीमा पश्चि-

32. मेन गङ्गिनिका। उत्तरेण कादम्व(म्ब)री-देवकुलिका खर्ज्जूर-वृक्षश्च। पूर्व्वोत्तरेण राजपुत्र-देवट-कृतालिः । वी-

33. जपूरकङ्गत्वा प्रविष्टा। पूर्व्वेण विटकालिः खातकयानिका[ं] गत्वा प्रविष्टा । जम्वू(म्बू)यानिकामाक्रम्य जम्वू(म्बू)यानक[ं]

Second Side

34. गता। ततो नि(:*)सृत्य पुण्याराम–विलार्द्ध-श्रोतिका[13] । ततो (ऽ*)पि नि(:*)सृत्य न-

35. लचर्म्मटोत्तरान्तं गता नलचर्म्मटात्[14] दक्षिणेन नामुण्डिकापि [हे]–

36. [सदूम्मि?]कायां। खण्डमुण्डमुखं खण्डमुखा(द्*) वेदसविल्विका वेद(स*)विल्विकातो रोहितवाटिः पिण्डारविटि-जोटिका सीमा ।

37. उ[त्त]र-जोटस्य दक्षिणान्तं ग्रामविल्वस्य च दक्षिणान्तं[15] । देविका-सीमा विटि । धर्म्मायो-जोटिका । एवम्माडाशाम्मली-ना-

38. म-ग्रामः (।*)अस्य चोत्तरेण गङ्गिनिका सीमा ततः पूर्व्वेणार्द्ध-श्रो(स्रो)-तिकया आम्रयानकोलर्द्धयानिकङ्गतः[15] त-

39. तो(ऽ*)पि दक्षिणेन कालिकाश्वभ्रः। अतो(ऽ*)पि नि(:*)सृत्य श्रीफल[भिषु]कं यावत्पश्चिमेन ततो(ऽ*)पि विल्वङ्गोर्द्ध-श्रो(स्रो)ति-

40. कया गङ्गिनिकां प्रविष्टा(ष्टः) । पालिनके सीमा दक्षिणेन काणाद्वीपिका। पूर्व्वेण कोण्ठिया-स्रोतः(।*) उत्तरेण

41. गङ्गिनिका। पश्चिमेन जेनन्दायिका। एतद्ग्राम-संपारीण-परकर्म्मकृ-[17] द्वीपः । स्थालीक्कट-विषय-

42. सम्व(म्ब)द्धाम्रषण्डिका-मण्डलान्तःपाति-गोपिप्पलीग्रामस्य सीमाः ।

पूर्व्वेण[18] उद्रग्राम-मण्डल-पश्चिम-सीमा । दक्षि-

43. णेन जोलकः (।*) पश्चिमेन वेसानिकाख्या खाटिका । उत्तरेणोद्रग्राम-
मण्डल-सीमा-व्यवस्थितो गोमार्गः । एषु च-

44. तुरुषु[19] ग्रामेषु समुपगतान् सर्व्वानेव राज-राजनक-राजपुत्र-राजामात्य-
सेनापति-विषयपति-भोगपति-षष्ठाधि-

45. कृत-दण्डशक्ति-दाण्डपाशिक-चौरोद्धरणिक-दौस्साधसाधनिक-दूत - खोल-
गमागमिकाभित्वरमाण-हस्त्यश्वगोमहिष्यजा-

46. विकाध्यक्ष - [नौ]काध्यक्ष-व (ब) लाध्यक्ष - तरिक - शौल्किक - गौल्मिक-
तदायुक्तक-विनियुक्तकादि-राजपादोपजीविनो (ऽ*) न्यांश्चाकीर्त्ति-

47. तान्[20] चाट-भट-जातीयान् यथाकालाध्यासिनो ज्येष्ठकायस्थ-महामहत्तर-
महत्तर-दाशग्रामिकादि-विषय-व्यवहारिणः

48. स-करणान् प्रतिवासिनः क्षेत्रकरांश्च व्रा (ब्रा) ह्मण-मानना-पूर्व्वकं
यथार्हम्मानयति वो (बो) धयति समाज्ञापयति च । मतमस्तु

49. भवतां (ताम्) (।*) महासामन्ताधिपति-श्री-नारायणवर्म्मणा दूतक-
युवराज-श्री-त्रिभुवनपाल-मुखेन वयमेवम्विज्ञापिताः[21] । यथाऽस्मा-

50. भिर्म्मातापित्रोरात्मनश्च पुण्याभिवृद्धये शुभस्थल्यान् देवकुलङ्कारित-
त्तत्र[22] प्रतिष्ठापित-भगवन्नन्न-नारायण-भट्टारकाय तत्प्र-

51. तिपालक-लाटद्विज-देवार्च्चकादि-पादमूल-समेताय पूजोपस्थानादि-कर्म्मणे
चतुरो ग्रामान्[23] अत्रत्य-हट्टिका-तलपाटक-

52. समेतान्ददातु देव इति । ततोऽस्माभिस्तदीय-विज्ञप्त्या एते
उपरिलिखितकाश्चत्वारो ग्रामास्तलपाटक-हट्टिका-समेताः स्व-

53. सीमा-पर्यन्ताः सोद्देशाः सदशापचाराः[24] अकिञ्चित्प्रग्राह्याः परिहृत-
सर्व्वपीडाः भूमिच्छिद्र-न्यायेन चन्द्रार्क-क्षिति-समकालं

54. तथैव प्रतिष्ठापिताः[26]। यतो भवद्भिस्सर्व्वैरेव भूमेर्द्दान-फल-गौरवादपहरणे
च महानरक-पातादि-भयाद्दानमिदमनुमो-

55. द्य परिपालनीयं (यम्) । प्रतिवासिभिः क्षेत्रकरैश्चाज्ञा-श्रवण-विधेयैर्भूत्वा
समुचित-कर-पिण्डकादि-सर्व्व-प्रत्यायोपनयः कार्य

56. इति ॥

व (ब) हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिस्सगरादिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं (लम्) ।(।*) 14
षष्टिम्वर्ष[27]सहस्राणि स्वर्गे मो-

57. दति भूमिदः (।*)

आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 15
स्वदत्ताम्परदत्ताम्वा[28] यो हरेत वसुन्धराम् (।*)
स विष्ठायाङ्कृमिर्भूत्वा पितृ-
58. भिस्सह पच्यते ॥ 16
इति कमलदलाम्वु (म्बु) -विन्दु-लोलां श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितञ्च (।*)
सकलमिदमुदाहृतञ्च वु (बु) [द्]ध्वा न हि पुरु-
59. षैः पर-कीर्त्तयो विलोप्या[:] ॥ 17
तडित्तुल्या लक्ष्मी[29] तनुरपि च दीपानल-समा ।[30]
भवो दुःखैकान्तः परकृतिमकीर्त्ति (:*) क्षपयताम् (।*)
यशा-[31]
60. न्स्याचन्द्रार्क्कं (ं*) नियतमवतामत्त्र च नृपाः
करिष्यन्ते वु (बु) द्ध्वा यदभिरुचितं किम्प्रवचनैः ॥ 18
अभिवर्द्धमान-विजयराज्ये
61. सम्वत्[32] ३२ मार्ग-दिनानि[33] १२ ॥[34]
62. श्री-भोगटस्य पौत्रेण श्रीमत्सुभट-सूनुना ।
श्रीमता तातटेनेदं[35] उत्कीर्ण्णं गुणशालिना ॥ 19

1. From the facsimile published in *JASB*.
2. Expressed by symbol.
3. *Va* and *ba* have not been distinguished in the record.
4. Read *vishvag-āśā.*
5. Read *yāntyāṁ vi°.*
6. Kielhorn suggests the correction *anivṛitti.*
7. Read *samaṁ Vedhasā.*
8. Read *vapushāṁ vāhinīnāṁ vidhātuṁ.*
9. Kielhorn suggests the correction *°navaiḥ.*
10. Better read *vibhramān=nira°*
11. Better read *sandehād=udī°.*
12. Read *vishaye.*
13. Read *srotikā.*
14. Better read *°chammaṭād=dakshiṇena.*
15. Not *dakshiṇ-āntaḥ grāma-vilvasya cha dakshiṇ-āntaḥ*
16. Read *°srotikay=Āmrayāna ......kaṅ=gatā.*
17. Kielhorn suggests the correction *°kṛiddvīpaḥ.*
18. Better read *purvveṇ=Odra°.*
19. Read *°turshu.*
20. Better read *°tāṁś=chāṭa°.*
21. Read *°m=evaṁ vijñā°.*
22. Read *°ṅ=kāritan=tatra.*
23. Kielhorn unnecessarily suggests *grāmān=ativatya.*

24. Better °*pachārā*. Kielhorn reads °*pachārāḥ*; Maitreya follows Kielhorn, but thinks that Kielhorn may be wrong. *Sa-daś-āpachārā* is the reading, e.g., in the Bangarh plate of Mahīpāla.

26. Kielhorn thinks it to be an error for *pratipāditāḥ*.

27. Read *shashṭiṁ varshaṁ*.

28. Read *dattāṁ vā*.

29. Read *lakshmīs=tanu*°.

30. The sign of punctuation is superfluous.

31. Read *yaśāṁsy=ā*°.

32. Read *Saṁvat*.

33. Better read *dine*.

34. After this, some letters may have been engraved: but they are quite illegible now.

35. Read °*n=edam=utkīrṇṇaṁ*.

No. 16—Nālandā Copper-plate Inscription of Devapāla (c. 812-50 A.D.), Regnal year 35

Nālandā, Patna District, Bihar
H. Sastri, *Ep. Ind.*, XVII, pp. 318 ff.
Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā
Metres: Vv. 1, 7-8, 13-14, 30-33 शार्दूलविक्रीडित; Vv.2,26 प्रहर्षिणी; V.3 वंशस्थ; V.4 उपजाति; V.5 इन्द्रवज्रा; V. 6 औपच्छन्दसिक; Vv. 9, 11, 22-23 आर्या; V. 10, हरिणी; Vv. 12, 15 रथोद्धता; Vv.16-19, 29 श्लोक (अनुष्टुभ्); Vv. 20, 24-25, 27-28 वसन्ततिलक; V.21. पुष्पिताग्रा; V. 34. स्रग्धरा.

Summary : For genealogy, see the Khālimpur plate of Dharmapāla.—The army of DHARMAPĀLA while uprooting all the wicked kings and subduing this world, bathed at KEDĀRA in the north and GAṄGĀSĀGARA-SAṄGAMA in the east and performed religious rites at GOKARṆA and other holy places in the south and west. Dharmapāla's son, born of the queen RAṆṆĀDEVĪ, daughter of RĀSHṬRAKŪṬA PRABALA, was DEVAPĀLA. He triumphantly marched over the VINDHYAS and from there to the KAMBOJA country and ruled the whole region from the HIMALAYAS to RĀMA'S BRIDGE and from the abode of Varuṇa to that of Lakshmī (i.e. from the Eastern to the Western sea, i.e. from the Bay of Bengal to the Arabian Sea).— There was VĪRAVAIRIMATHANA who was a king of YAVABHŪMI and the ornament of the ŚAILENDRA dynasty. His son SAMARĀGRAVĪRA married TĀRĀ, daughter of VARMASETU of the lunar race. Their son BĀLAPUTRADEVA, the king of SUVARṆADVĪPA (Sumatra), built a Buddhist monastery at NĀLANDĀ.—At Bālaputradeva's request DEVAPĀLA granted NANDIVANĀKA and MAṆIVĀṬAKA in the AJAPURA-NAYA belonging to the RĀJAGṚIHA-VISHAYA within the ŚRĪNAGARA-BHUKTI, NAṬIKĀ in the PILIPIṆKĀ-NAYA, HASTIGRĀMA in the ACHALĀ-NAYA and PĀLĀMAKA in the KUMUDASŪTRA-VĪTHĪ within the GAYĀ-VISHAYA, together with their lands as undivided plots, with their grass and pasture lands, with their

grounds, spaces, mango and *Madhūka* trees, with their waters and dry lands, *uparikara*, *daśāparādha* and *chauroddharaṇa* and with all taxes due to the king's family or court for meeting the expenditure in connection with the blessed Lord Buddha, for offerings, oblations, shelter, garments, alms, beds, requisites for the sick like medicine, etc., of the assembly of the venerable *Bhikshus*, for writing the *Dharmaratnas* and for the upkeep and repair of the monastery built by the king of Suvarṇadvīpa at Nālandā. The entry of the *Chāṭas* and *Bhaṭas* was prohibited in the gift villages which were to be enjoyed free from all troubles. The residents of these villages were asked to pay the due revenue such as *bhāga-bhoga-kara* (taxes in the shape of the share of crops and the periodical offerings from subjects), *hiraṇya* (tax in cash), etc.—The *Rājan*, *Rāṇaka*, *Rājaputra*, *Rājāmātya*, *Mahākārtākṛitika*, *Mahādaṇḍanāyaka*, *Mahāpratīhāra*, *Mahāsāmanta*, *Mahādauḥsādhasādhanika*, *Mahākumārāmātya*, *Pramātṛi*, *Śarabhaṅga*, *Rājasthānīya*, *Uparika*, *Vishayapati*, *Dāśāparādhika*, *Chauroddharaṇika*, *Dāṇḍapāśika*, *Śaulkika*, *Gaulmika*, *Kshetrapāla*, *Koṭapāla*, *Khaṇḍaraksha*, *Tadāyuktaka*, *Viniyuktaka*, *Hastyaśvoshṭra-naubala-vyāpṛitaka*, *Kiśora-vaḍavā-gomahishy-adhikṛita*, *Dūtapraishaṇika*, *Gamāgamika*, *Abhitvaramāṇaka*, *Tarika*, *Tarapatika*, the Gauḍas, Mālavas, Khaśas, Kulikas, Karṇāṭas, Hūṇas, *Chāṭas*, *Bhaṭas*, the servants and others and the residents of the localities headed by the Brāhmaṇas, the village elders, the householders, the Medas, Andhrakas and Chaṇḍālas were informed of the grant. The Gauḍas and other peoples may have been serving the Pāla king as mercenary soldiers.—BALAVARMAN, the ruler of the Vyāghrataṭī-maṇḍala, acted as the *Dūtaka* of the grant which was issued in the Regnal year 35 on the 21st day of Kārttika.

TEXT[1]

Seal

श्री-देवपाल देवस्य (॥*)

First Side

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति

मिद्धार्थस्य परार्थ-सुस्थित-मतेस्सन्मार्गम[भ्य]-

2. स्यत-

स्सिद्धिस्सिद्धिमनुत्तरां भगवतस्तस्य प्रजासु क्रिया-
3. त् (।*)
यस्त्रैधातुक-सत्व[3]-सिद्धि-पदवीरत्युग्र-वीर्योदया-
4. ज्जित्वा निर्वृतिमाससाद सुगतस्सर्वार्थ-भूमीश्वरः (॥*) 1
सौभाग्यन्दध॰
5. दतुलं श्रियस्सपत्न्या
गोपालः पतिरभवद्वसुन्धरायाः (।*)
दृ-
6. ष्टान्ते सति कृतिनां सुराज्ञि यस्मिन्
श्रद्धेयाः पृथु-सगरादयो(ऽ*)प्यभूवन् (॥*) 2
विजित्य येना जलधेर्व्वसुन्धरा-
म्विमोचिता[4]
7. मोघ-परिग्रहा इति ।
सवाष्पमुद्वाष्पविलोचनान्पुन-
र्वनेषु [5]व(ब)न्धून्ददृशुर्म्मतङ्गजाः ॥ 3
चलत्स्वनन्तेषु व(ब)लेषु यस्य
विश्वम्भरा-
8. या निचितं रजोभिः ॥[6]
पादप्रचार-क्षममन्तरिक्ष-
म्वि[7]हङ्गमानां सुचिरम्व(म्ब)भूव ॥ 4
शास्त्रार्थभाजा चलतो(ऽ*)नुशास्य
वर्ण्णान्प्रतिष्ठापय-
9. ता स्वधर्म्मे(।*)
श्री-धर्म्मपालेन सुतेन सो(ऽ*)भू-
त्स्वर्ग-स्थितानामनृणः पितॄणां(णाम्) ॥ 5
अचलैरिव जङ्गमैर्यदीयैर्विचलद्भिर्द्विरदैः कदर्थ्यमाना ।
10. निरुपप्लवमम्व(म्ब)रं प्रपेदे शरणं रेणुनिभेन भूतधात्री ॥ 6
केदारे विधिनोपयुक्त-पयसां गंगा-समेते(ऽ*)म्वु(म्बु)धौ ।[8]
गोकर्णादिषू चाप्यनुष्ठि-
11. तवतान्तीर्थेषु धर्म्याः क्रियाः (।*)
भृत्यानां सुखमेव यस्य सकलानुद्धृत्य दुष्टानिमा(माँ)-
ल्लोकान्साधयतो(ऽ*)नुषङ्ग-जनिता सिद्धिः परत्रा-
12. प्यभूत् ॥ 7
तैस्तैर्द्दिग्विजयावसान-समये संप्रेषितानां परैः

सत्कारैरपनीय खेदमखिलं स्वां स्वां गतानां भुवं(वम्) (।*)
कृत्यं भावयतां
13. यदीयमुचितं प्रीत्या नृपाणामभूत्
सोत्कण्ठं हृदयं दिवश्च्युतवतां जातिस्मराणामिव ॥ 8
श्री-परव(ब)लस्य दुहितुः क्षितिपतिना रा-
14. ष्ट्रकूट-तिलकस्य
रण्णादेव्याः पाणिर्जगृहे गृहमेधिना तेन ॥ 9
धृततनुरियं लक्ष्मीः साक्षात्क्षितिर्नु शरीरिणी ।[9]
किमवनिपतेः कीर्त्तिर्मू-
15. र्त्तथवा गृहदेवता (।*)
इति विदधती शुच्याचा(रा*) वितर्कवतीः प्रजाः
प्रकृति-गुरुभिर्या शुद्धान्तङ्गुणैरकरोदधः ॥ 10
श्लाघ्या प्रतिव्रतासौ[10] मु-
16. क्तारत्नं समुद्र-शुक्तिरिव ।
श्री-देवपालदेवम्प्रसन्न-वक्त्रं सुतमसूत ॥ 11
निर्म्मलो मनसि वाचि संयतः ।[11]
काय-कर्म्मनि[12] च यः स्थितः शुचौ (।*)
17. राज्यमाप निरुपप्लवम्पितु-
र्वो(र्बो)धिसत्व[13] इव सौगतं पदं(दम्) ॥ 12
श्राम्यद्भिर्विजयक्रमेण ।[14] करिभिस्तामेव विन्ध्याटवी-
मुद्दाम-प्लवमान-वाष्प-पय-
18. [सो] दृष्टाः पुनर्व(र्ब)न्धवः(वः) (।*)
कम्वो(म्बो)जेषु च यस्य वाजि-यु(व*)भिर्ध्वस्तान्य-राजौजसो
हेषा-मिश्रित-हारि-हेषितरवाः कान्ताश्चिरं प्रीणिताः ॥ 13
यः पूर्वं व(ब)लि-
19. ना कृतः कृतयुगे येनागमद्भार्गव-
स्त्रेतायां प्रहृतः प्रिय-प्रणयिना कर्ण्णेन यो द्वापरे ।
विच्छिन्नः कलिना शकद्विषि गते कालेन लोकान्त-
20. रं ।[14]
येन त्यागपथस्स हि पुनर्विस्पष्टमुन्मीलितः ॥ 14
आ गङ्गागम-महितात्सपत्न-शून्या-
मा सेतु[15] प्रथित-दशास्य-केतु-कीर्त्तेः (।*)
उर्व्वीमा वरुण-
21. निकेतनाच्च सिन्धो-

रा लक्ष्मीकुलभवनाच्च यो वु(बु)भोज ॥ 15
स खलु भागीरथी-पथ-प्रवर्त्तमान-नानाविध-नौ- वाटक-संपादित-सेतुव(ब)न्ध-निहित-[शै]-

22. ल-शिखर-श्रेणि-विभ्रमात्[16] निरतिशय-घनघनाघनघट्टा-[17] श्यामायमान-वासरलक्ष्मी-समारव्ध(ब्ध)-संतत-जलद-समय-सन्देहात्[18] उदीचीनानेक-

23. नरपति-प्राभृतीकृताप्रमेय-हयवाहिनी-खर - खुरोत्खात-धूली -धूसरितदिगन्तरालात् परमेश्वर-सेवा-समायाताशेष-जंवू(बू)द्वी

24. प-भूपाल-पादात-भर-नमदवनेः श्री-मुद्गगिरि-समावासित-[19] श्रीमज्जय-स्कन्धावारात् परमसौगत-परमेश्वर-परमभटारक-[20]म-

25. हाराजाधिराज-श्री-धर्म्मपालदेव-पादानुध्यातः परमसौगतः परमेश्वरः परमभटारको[20] महाराजाधिराजः श्रीमान्देवपा-

26. लदेवः कुशली[21] । श्रीनगर-भुक्तौ राजगृह-विषयान्तःपाति-[22] अजपुर-नय[23]-प्रतिव(ब)द्ध-स्वस(म्ब)द्धाविच्छिन्न-तलोपेत ।[24] नन्दिवनाक । मणि-

27. वाटक । पिलिपिण्का-नय- प्रतिव(ब)द्ध-नटिका । अचला-नय-प्रतिव(ब)द्ध-ह[स्ति]ग्राम । गया-विषयान्तःपाति-कुमुदसूत्र-वीथी-प्रतिव(ब)द्ध-नालाम-

28. कग्रामेषु ।[25] समुपगतां[26] सर्व्वानेव राज-राणक । राजपुत्र । राजामात्य । महाकार्त्ताकृतिक । महादण्डनायक । महाप्रतीहार । महा-

29. सामन्त । महादौःसाधसाधनिक । महाकुमारा(मा*)त्य (।*) प्रमातृ । शरभङ्ग (।*) राजस्थानी ।[27] योपरिक । विषयपति (।*) दाशापराधिक । चौरोद्धर-

30. णिक । दाण्डिक (।*) दाण्डपाशिक (।*) शौल्किक (।*) [गौ]ल्मिक । क्षेत्रपाल (।*) कोटपाल । खण्डरक्ष(।*) तदायुक्तक । विनियुक्तक । हस्त्यश्वोष्ट्र-नौव(ब)लव्यापृ-

31. तक(।*)किशोर-वडवा-गो-महिष्यधिकृत । दूत - प्रै[ष]णिक । गमागमिक । अभित्वरमाणक । तरिक । तरपतिक । गौड[28]-मालव-खश-कुलिक । कर्णा-

32. ट-[हू]ण । चाट-भ(ट*)-सेवकादीनन्यांश्चाकीर्त्तितान् स्वपाद-पद्मोपजीविनः प्रतिवासिनश्च व्रा(ब्रा)ह्मणोत्तरान् महत्तम- कुटुम्वि[29]-पुरोग-मेदान्ध्र-

33. क । चण्डाल-पर्यन्तान् समाज्ञापयति विदितमस्तु भवतां[30] यथोपरि-लिखित-स्वसम्व(म्ब)द्धाविच्छिन्न-तलोपेत-नन्दिवनाकग्राम । मणिवाट-

34. कग्राम । नटिकाग्राम । हस्तिग्राम । पालामकग्रामाः स्वसीमा-
तृणयूति-गोचर-पर्यन्ताः स-तलाः सोद्देशाः साम्रमधूकाः स-जल-स्थ-
35. लाः सोपरिकराः स-दशापराधाः स-चौरोद्धरणाः परिहृत–सर्व्व-पीडाः[31]
अ-चाट-भट-प्रवेशा अ-किंचित्प्रग्रा[ह्य][32] राजकुलीय-
36. समस्त-प्रत्याय-समेता भूमिच्छिद्रन्यायेनाचन्द्रार्क्क-क्षिति-समकालं पूर्वदत्त-
भुक्त-भुज्यमान-देव-व्र (ब्र) ह्म-देय-वर्ज्जिताः मया
37. मातापित्रोरात्मन[श्च] पुण्य-यशोभिवृद्धये ॥[33] सुव[र्ण्ण]द्वीपाधिप-
महाराज-श्री-वा (बा) लपुत्रदेवेन दूतक-मुखेन वयम्वि[34]ज्ञापिताः यथा मया
38. श्रीनालन्दायाम्विहारः[35] कारितस्तत्र भगवतो वु (बु) द्ध-भट्टारकस्य
प्रज्ञापारमितादि-सकल-धर्म्म-नेत्रीस्थानस्यायार्थे तांत्र-[36]
39. क-वोधिसत्व-[37] गणस्याष्टमहापुरुषपुद्गलस्य चातुर्द्दिशार्य-भिक्षु-सङ्घस्य
व (ब) लि-चरु-सत्र (त्त्र) -चीवर-पिण्डपात-शयनासनग्लान-प्रत्यय-भै-
40. षजाद्यर्थं धर्मरत्नस्य लेखनाद्यर्थं विहारस्य च खण्ड-स्फुटित- समाधानार्थं
शासनीकृत्य प्रतिपादित (ा*) : (।*) यतो भवद्भि सर्व्वैरेव
41. भूमेर्द्दान-पाल (न*) -गौरवादपहरणे च महानरक–पातादि-भयाद्दानमिद-
मभ्यनुमोद्य पालनीयं प्रतिवासिभिरप्याज्ञा-श्र-
42. वण-विधेयैर्भूत्वा यथाकालं समुचित-भाग-भोग-कर-हिरण्यादि-
प्रत्यायोपनयः कार्य इति ॥ सम्वत्[38] ३५ क (ा*) र्त्तिक-दिने २१ (॥*)

Second Side

43. तथा च धर्मानुशन्सन[39]-श्लोकाः (।*)
व (ब) हुभिर्वसुधा दत्ता राजभिः
44. सगरादिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं (लम्) ॥ 16
45. स्व-दत्तां पर-दत्ताम्वा[40] [यो] ह[रे]त वसुन्धरां (राम्) ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्त्वा पितृभिः
46. सह पच्यते ॥ 17
षष्टिम्वर्ष[41]-सह[स्रा]णि स्वर्गे मोदति भूमिदः ।
आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्येव
47. नरके वसेत् ॥ 18
अन्य-दत्ता[ं] द्विजातिभ्यो यत्नाद्रक्ष युधिष्ठिर ।
मंहीं[42] मं (म) हीभृतां[43] श्रेष्ठ दा-
48. नाच्छ्रेयो (ऽ*) नुपालनं (नम्) ॥ 19
अस्मत्कुल-क्रममुदारमुदा[ह]रद्भि-
रन्यैश्च दानमिदमभ्यनुमोदनीयं (यम्) ।

लक्ष्म्यास्तडित्सलिल-वुद्ब(बुद्ब)द-च-
49. ञ्चलाया
दानं फलं पर-यशः–परिपालनं च ॥ 20
इति कमल-दलाम्वु(म्बु)-विन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्यजीवितं च (।*)
सकलमि-
50. दमुदाहृतं च वुध्वा(बुद्ध्वा)
नहि पुरुषैः परकीर्तयो विलोप्याः ॥ 21
दक्षिण-भुज इव राज्ञः पर-व(ब)ल-दलने सहाय-निरपेक्षः(।*)
51. दूत्यं श्री-व(ब)लवर्म्मा विदधे धर्म्माधिकारेऽस्मिन् ॥ 22
अस्मिन् धर्मारम्भे दूत्यं श्री-देवपालदेवस्य ।
विदधे श्री-व(ब)लवर्म्मा व्याघ्रतटी–मण्डलाधिपतिः ॥ 23
52. आसीदशेष-नरपाल-विलोल-मौलि-
माला-मणि-द्युति-विवो(बो)धित-पादपद्मः ।
शैलेन्द्र-वंश-तिलको यवभूमिपालः
श्री-वीरवैरिमथना-
53. नुगताभिधानः ॥ 24
हर्म्यस्थलेषु कुमुदेषु मृणालिनीषु
शङ्खेन्दु-कुन्द-तुहिनेषु पदन्दधाना ।
निःशेष-दिङ्मुख-निरन्तर-लव्ध(ब्ध)गीतिः
54. मूर्त्तेव यस्य भुवनानि जगाम कीर्त्तिः ॥ 25
भ्रूभङ्गे भवति नृपा(प)स्य यस्य कोपा-
न्निर्भिन्नाः सह हृदयैर्द्विषां श्रियो(ऽ*)पि ।
वक्राणामि–
55. ह परोपघात-दक्षा
जायन्ते जगति भृष(श)ङ्गति-प्रकाराः ॥ 26
तस्याभवन्नय-पराक्रम-शील-शाली
राजेन्द्र-मौलि-शत-दुर्ल्ललिताङ्घ्रि-
56. युग्मः ।
सूनुर्युधिष्ठिर-पराशर-भीमसेन-
कर्ण्णार्ज्जुनार्ज्जित-यशाः समराग्रवीरः[44] ।(।*) 27
उद्भूतमम्व(म्ब)रतला[द्यु]धि सञ्चरन्त्या
यत्सेनयावनि-रजः-प-
57. टलं पटीयं(दोत्थम्) ।

कर्ण्णानिलेन करिणां शनकम्वि(कं वि)तीर्ण्ण-
गण्डस्थली मदजलै श्रमयाम्व(म्ब)भूव ।(।*) 28
श्र-कृष्ण-पक्षमेवेदमभूद्भुवन-मण्डलं(लम्) ।
58. कुलन्दैत्याधिपस्येव यद्यशोभिरनारतम् ॥ 29
पौलोमीव सुराधिपस्य विदिता सङ्कल्पयोनेरिव
पृ(प्री)तिः शैलसुतेव मन्मथरि-
59. पोर्ल्लक्ष्मीर्मुरारेरिव ।
राज्ञः सोमकुलान्वयस्य महतः श्री-वर्म्मसेतोः[45] सुता
तस्याभूदवनीभुजोऽग्रमहिषी तारेव ताराह्वया ॥ 30
माया-
60. यामिव कामदेव-विजयी शुद्धोदनस्यात्मजः
स्कन्दो नन्दित-देववृन्द-हृदयः शम्भोरुमायामिव ।
तस्यान्तस्य नरेन्द्रवृन्द-विनमत्पादारवि-
61. न्दासनः
सर्व्वोर्व्वीपति-गर्व्व-खर्व्वणचणः श्रीवा(बा)लपुत्रोऽभवत् ॥ 31
नालन्दागुण-वृन्द-लुव्ध(ब्ध)-मनसा भक्त्या च शौद्धोदने-
र्वुध्वा(र्बुद्ध्वा) शैलसरित्तरङ्ग-तरलां
62. लक्ष्मीमिमां क्षोभनां(णाम्) ।
यस्तेनोन्नत-सौधधाम-धवलः सङ्घार्थमित्त्रश्रिया
नानासद्गुण-भिक्षुसङ्घ-वसतिस्तस्याम्वि(स्यां वि)हारः कृतः ॥ 32
भक्त्या
63. तत्र समस्तशत्रुवनिता-वैधव्य-दीक्षागुरुं
कृत्वा शासनमाहितादरतया सम्प्रार्थ्य दूतैरसौ ।
ग्रामान् पञ्च विपञ्चितोपरि-यथोद्देशा-
64. निमानात्मनः
पित्रो[र्लो]क-हितोदयाय च ददौ श्री-देवपालं नृपं(पम्) ॥ 33
यावत्सिन्धोः प्रव(ब)न्धः पृथुल-हर-जटा-क्षोभिताङ्गा च गङ्गा
गुर्व्वी
65. धत्ते फणीन्द्रः प्रतिदिनमचलो हेलया यावदुर्व्वीं(र्व्वीम्) ।
यावच्चास्तोदयाद्री रवि-तुरग-खुरोद्घृष्टचूडामणी स्त-
स्तावत्सत्कीर्त्तिरेषा प्रभव–
66. तु जगताम्स(तां स)त्क्रिया रोपयन्ती ॥ 34

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*
2. Expressed by symbol.
3. Read *sattva.*

4. Read *vasundharāṁ vimochitā.*

5. *Ba* has, as usual in the age and area in question, been written by the sign for *va* here as well as in other places in the inscription.

6. Only one *daṇḍa* was required.

7. Read °*rikshaṁ viha*°.

8. The *daṇḍa* is redundant.

9. The *daṇḍa* is unnecessary.

10. Read *pati.*°

11. The *daṇḍa* is redundant.

12. Read *karmmaṇi.*

13. Read °*sattva.*

14. The *daṇḍa* is unnecessary.

15. Read *setoḥ.*

16. *Sandhi* has been avoided. It is optional in prose composition.

17. Read *ghaṭā.*

18. *Sandhi*, which is not compulsory in prose composition, has been ignored.

19. Sastri's transcript has *samāvāsi* for *samāvāsita.*

20. Read *bhaṭṭāra*°.

21. In the following section, *daṇḍa* has been used as a hyphen or a comma.

22. Read °*pāty=Ajapura.*

23. *Naya* was 'sub-division of a district', used rarely in inscriptions.

24. The *daṇḍa* is redundant.

25. The *daṇḍa* is superfluous.

26. Read *samupāgatān.* Sastri's transcript has °*gatām.*

27. The *daṇḍa* is unnecessary.

28. Sastri reads *Odra* (*ḍra*).

29. Read *kutumbi*°.

30. Read *bhavatām* /.

31. Sastri's transcript wrongly puts *pīḍāḥ* in brackets.

32. Read *pragrāhyā.*

33. The concluding part of the sentence is to be found in line 40.

34. Read *vayaṁ vijñā*°.

35. Read *Nālandāyāṁ vihāraḥ.*

36. Read *Tāntrika.*

37. Read *Bodhisattva.*

38. Read *Saṁvat.* The second of the two figures is often wrongly read as 9 so that the year is regarded as 39.

39. Read °*śaṁsana.*

40. Read *dattāṁ vā.*

41. Read *Shashṭiṁ varsha*°.

42. Read *mahīṁ.*

43. Sometimes we have *mahimatāṁ.*

44. Sastri wrongly suggests the alternative reading *Samarāgradhīraḥ.*

45. Sastri wrongly suggests the alternative reading *Dharmasetoḥ.*

No. 17— Bhāgalpur Copper-plate Inscription of Nārāyaṇapāla (c. 855-910 A. D.), Regnal year 17

Bhāgalpur, Bhagalpur District, Bihar
R. L. Mitra, *JASB*, XLVII, i, pp. 404 ff.; Hultzsch, *Ind. Ant.*, XV, pp. 30 ff.; A. K. Maitreya, *Gauḍalekhamālā*, pp. 56 ff.
Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā

Metres : V1. स्रग्धरा; Vv. 2, 4, 6, 10 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 5, 9, 14 वसन्ततिलक; Vv. 7, 12, 15 आर्या; Vv. 8, 11, 13, 17-20, 24 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 16, 27 मन्दाक्रान्ता; V. 21 शालिनी; V. 22 पुष्पिताग्रा.

Summary : The charter begins with an adoration to the DAŚABALA (Buddha) and king GOPĀLA, the founder of the Pāla dynasty. Gopāla's son and successor DHARMAPĀLA appropriated the Royal Fortune of MAHODAYA (Kānyakubja) after having subdued king INDRARĀJA (Indrāyudha) and other rulers and allotted her to his subordinate CHAKRĀYUDHA. Dharmapāla's younger brother was VĀKPĀLA whose son JAYAPĀLA subdued the king of PRĀGJYOTISHA (Assam) apparently during the reign of Devapāla, son of Dharmapāla. Jayapāla's son VIGRAHAPĀLA I then became king. His queen, the HAIHAYA (Kalachuri) princess LAJJĀ gave birth to king NĀRĀYAṆAPĀLA.—King Nārāyaṇapāla, son of Vigrahapāla, addressed his subordinates beginning with the *Rājans*, *Rājānakas*, *Rājaputras*, etc., in respect of his grant of the village of MAKUTIKĀ in the KAKSHAVISHAYA of TĪRA-BHUKTI made in favour of the god ŚIVA-BHAṬṬĀRAKA, installed in the *sahasr-āyatana* temple founded by the king at Kalaśapota as well as the congregation of the teachers of the PĀŚUPATA sect for the observance of *bali*, *charu*, etc., at the temple and for the maintenance of the Pāśupata monks by providing for all the necessities such as beds, seats, medicines, etc. The gift village was made a rent-free property.—The charter was issued on the 9th day of Vaiśākha in the king's 17TH REGNAL YEAR.—*Bhaṭṭa* GURAVA (cf. No. 18 below) was the executor of the charter which was engraved by Śubhadāsa's son MAṄGHADĀSA who was born in the Samataṭa country.

TEXT[1]

First Side

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति ॥
मैत्रीङ्कारुण्य-रत्न-प्रमुदित-हृदयः
2. प्रेयसीं सन्दधानः
सम्यक्सम्वो (म्बो) धि[3]-विद्या-सरिदम-
3. ल-जल-क्षालिताज्ञान-पङ्कः ।
जित्वा यः काम-
4. कारि-प्रभवमभिभवं शाश्वतीम्प्राप शान्ति
स श्रीमान्[4] लोकनाथो जय-
5. ति दशव (ब) लोऽन्यश्च गोपालदेवः ॥ 1
लक्ष्मी-जन्म-निकेतनं समकरो वोढुं क्षमः क्ष्माभरं
पक्षच्छेद-भयादु-
6. पस्थितवतामेकाश्रयो भूभृतां (ताम्) ।
मर्य्यादा-परिपालनैक-निरतः शौर्य्यालयोऽस्मादभू-
द्दुग्धाम्भोधि-विलास-
7. हासि (स) -महिमा श्री-धर्म्मपालो नृपः ॥ 2
जित्वेन्द्रराज-प्रभृतीनराती-
नुपार्ज्जिता येन महोदय-श्रीः ।
दत्ता पुनः
8. सा व (ब) लिनार्थयित्रे
चक्रायुधायानति[5]-वामनाय ॥ 3
रामस्येव गृहीत-सत्य-तपसस्तस्यानुरूपो गुणैः
सौमित्रेरुदपा-
9. दि तुल्यमहिमा वाक्पाल-नामानुजः ।
यः श्रीमान्नय-विक्रमैक-वसतिर्भ्रातुः स्थितः शासने
शून्याः शत्रु-पताकिनी-
10. भिरकरोदेकातपत्रा दिशः ॥ 4
तस्मादुपेन्द्र-चरितैर्जगतीम्पुनानः
पुत्रो व (ब) भूव विजयी जयपाल-नामा ।
धर्म्म-द्वि-
11. षां शमयिता युधि देवपाले
यः पूर्व्वजे भुवनराज्य-सुखान्यनैषीत् ॥ 5
यस्मिन्भ्रातुर्न्निदेशाद्व (द्ब) लवति परितः प्रस्थिते

12. जेतुमाशाः
सीदन्नाम्नैव दूरान्निजपुरमजहादुत्कलानामधीशः ।
आसाञ्चक्रे चिराय प्रणयि-परिवृतो वि(बि)भ्रदु-
13. च्चेन मूर्ध्ना
राजा प्राग्ज्योतिषाणामुपशमित-समित्संकथां यस्य चाज्ञां(ज्ञाम्) ॥ 6
श्रीमान्विग्रहपालस्तत्सून(नु)रजातशत्रुरि-
14. व जातः ।
शत्रु-वनिता-प्रसाधन-विलोपि-विमलासि-जलधारः ॥ 7
रिपवो येन गुर्व्वीणां विपदामास्पदीकृताः ।
पुरुषायु-
15. ष-दीर्घाणां सुहृदः सम्पदामपि ॥ 8
लज्जेति तस्य जलधेरिव जह्नु-कन्या
पत्नी व(ब)भूव कृत-हैहय-वंश-भूषा ।
यस्याः शुची-
16. नि चरितानि पितुश्च वंशे
पत्युश्च पावन-विधिः परमो व(ब)भूव ॥ 9
दिक्पालैः क्षिति-पालनाय दधतं देहे विभक्ताः
17. श्रियः
श्री-नारायणपालदेवमसृजत्तस्यां स पुण्योत्तरं(रम्) ।
यः क्षोणी-पतिभिः शिरोमणिरुचा श्लिष्टाङ्घ्रि-पीठोपलं
न्यायोपा-
18. त्तमलञ्चकार चरितैः स्वैरेव धर्म्मासनं(नम्) ॥ 10
चेतः पुराण-लेख्यानि चतुर्व्वर्ग-निधीनि च ।
आरिप्सन्ते यतस्त्यानि चरितानि महीभृतः ॥ 11
19. स्वीकृत-सुजन-मनोभिः सत्यापित-सातिवाहनः सूक्तैः ।
त्यागेन यो व्यधत्त श्रद्धेयामङ्गराज-कथां(थाम्) ॥ 12
भयादरातिभिर्यस्य रण-
20. मूर्द्धनि विस्फुरन् ।
असिरिन्दीवर-श्यामो ददृशे पीत-लोहितः ॥ 13
यः प्रज्ञया च धनुषा च जगद्विनीय
नित्यं न्यवीविशद-
21. नाकुलमात्म-धर्म्मे ।
यस्यार्थिनो सविधमेत्य भृशं कृतार्था
नैर्गार्थितां प्रति पुनर्व्विदधुर्म्मनीषां(षाम्) ॥ 14

श्रीपतिरकृष्ण-कर्म्मा विद्या-

22. धर-नायको महाभोगी ।

अनल-सदृशो(ऽ*)पि धाम्ना यश्चित्रन्नल-समश्चरितैः ॥ 15

व्याप्ते यस्य त्रिजगति शरच्चन्द्र-गौरैर्यशो-

23. भि-

र्म्मन्ये शोभान्न खलु विभरामास रुद्राट्टहासः ।

सिद्धस्त्रीणामपि शिरसिजेष्वर्प्पिताः केतकीनां

पत्रापीडाः सुचिरम-

24. भवन्भृङ्ग-शव्दा(ब्दा)नुमेयाः ॥ 16

तपो ममास्तु राज्यन्ते द्वाभ्यामुक्तमिदं द्वयोः ।

यस्मिन्विग्रहपालेन सगरेण भगीरथे ॥ 17

स खलु भा-

25. गीरथी-पथ-प्रवर्त्तमान-नानाविध-नौवाट-सम्पादित-सेतुव(ब)न्ध-निहित-
शैलशिखरश्रेणी-विभ्रमात्[6] निरतिशय-घन-घनाघन-घट्टा(टा)-

26. श्यामायमान-वासर-लक्ष्मी-समारव्ध(ब्ध)-सन्तत-जलदसमय-सन्देहात्[7]
उदीचीनानेक-नरपति-प्राभृतीकृताप्रमेय-हयवाहिनी-खर-

27. खुरोत्खात-धूली-धूसरित-दिगन्तरालात् परमेश्वर-सेवा-समायाताशेष-
जम्वू(म्बू)द्वीप-भूपालानन्त-पादात-भर-नमदवनेः[8] । श्री-मु-

28. द्गगिरि-समावासित-श्रीमज्जयस्कन्धावारात्परमसौगतो महाराजाधिराज-
श्री-विग्रहपालदेव-पादानुध्यातः परमेश्वरः पर-

29. मभट्टारको महाराजाधिराजः श्रीमन्नारायणपालदेवः कुशली ।
तीरभुक्तौ । कक्ष वैषयिक-स्व-सम्व(म्ब)द्धाविच्छिन्न-तलो-

Second Side

30. पेत-मकुतिकाग्रामे । समुपगताशेष-राजपुरुषान् । राज-

31. राजनक । राजपुत्र । राजामात्य । महासान्धिविग्रहिक । महाक्षपट-
लिक । म-

32. हासामन्त । महासेनापति । महाप्रतीहार । महाकार्त्ताकृतिक । महा.

33. दौःसाधसाधनिक । महादण्डनायक । महाकुमारामात्य । राज-
स्थानीयोपरिक । दाशापराधिक । चौरोद्धरणिक ।

34. दाण्डिक । दाण्डपाशिक । शौल्किक । गौल्मिक । क्षेत्रप । प्रान्तपाल ।
कोट्टपाल । खण्डरक्ष । तदायुक्तक । विनियुक्तक । हस्त्य-

35. श्वोष्ट्र-नौव(ब)ल-व्यापृतक । किशोर । वडवा । गोमहिष्य-

जाविकाध्यक्ष । दूत-प्रैषणिक । गमागमिक । अभित्व[र]माण । विषयपति-

36. ग्रामपति । तरिक । गौड । मालव । खश । हूण । कुलिक । कर्ण्णाट । ला[ट] । चाट । भट । सेवकादीन् । अन्यांश्चाकीर्त्तितान् ।

37. राजपादोपजीविनः प्रतिवासिनो व्रा (ब्रा) ह्मणोत्तरान् । महत्तमोत्तम-पुरोग-मेदान्ध-[10]चण्डाल-पर्यन्तान् । यथार्हं मानयति ।

38. वो (बो) धयति । समादिशति च । मतमस्तु भवतां (ताम्) । कलश-पोते । महाराजाधिराज-श्री-नारायणपालदेवेन स्वयंकारित-सहस्रा-

39. यनस्य । तत्र प्रतिष्ठापितस्य । भगवतः शिव-भट्टारकस्य । पाशुपत-[11] आचार्य-परिषदश्च । यथार्हं पूजा-व (ब) लि-चरु-सत्र- (त्र) -नवक-

40. र्म्माद्यर्थं । शयनासन-ग्लान-प्रत्यय-भैषज्य-परिष्कारार्द्यथं ।[12] अन्येषामपि स्वाभिमतानां । स्व-परिकल्पित- विभागेन ।[13] अनवद्य-भो-

41. गार्थश्च । यथोपरिलिखित-मकुतिका-ग्रामः । स्व-सीमा-तृण-यूति-[14] गोचर-पर्यन्तः । स-तलः । सोद्देशः । साम्र-मधूकः । स-जल-

42. स्थलः । स-गर्त्तोषरः । सोपरिकरः । स-दशापचारः । स-चौरोद्धरणः । परिहृत-सर्व्व-पीडः ।[15]अ-चाट-भट-प्रवेशः ।[16] अकिञ्चि-

43. त्प्रगाह्यः । समस्त-भाग-भोग-कर-हिरण्यादि-प्रत्याय-समेतः ।[17] भूमिच्छिद्र-न्यायेना चन्द्रार्क्क-क्षिति-समकालं यावत्[18] माता-पि-

44. त्रोरात्मनश्च पुण्य-यशोऽभिवृद्धये । भगवन्तं शिव-भट्टारकमुद्दिश्य शासनीकृत्य प्रदत्तः । ततो भवद्भिः सर्व्वैरेवानु-

45. मन्तव्यं भाविभिरपि भूपतिभिर्भूमेर्द्दान-फल-गौरवादपहरणे च महानरक-पात-भयाद्दानमिदमनुमोद्य पालनीयं प्र-

46. तिवासिभिः क्षेत्रकरैश्चाज्ञा-श्रवण-विधेयीभूय यथाकालं समुचित-भाग-भोग-कर-हिरण्यादि-सर्व्व-प्रत्यायोपनयः का-

47. र्य्यं इति । सम्वत्[19] १७ वैशाख-दिने ९ (।।*) तथा च धर्म्मानुशङ्सिनः[20] श्लोकाः ।

व (ब) हुभिर्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।

48. यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ।। 18

षष्टिं वर्ष-सहस्राणि स्वर्गे मोदति भूमिदः ।

आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्येव न-

49. रके वसेत् ।। 19

स्व-दत्ताम्पर-दत्ताम्वा[21] यो हरेत वसुन्धरां (राम्) ।

स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह पच्यते ।। 20

सर्व्वानितान्भाविनः
50. पार्थिवेन्द्रान्
भूयोभूयः प्रार्थयत्येष रामः ।
सामान्योऽयन्धर्म्मसेतुर्नृपाणां
काले काले पालनीयः क्रमेण ॥ 21
इति -क
51. मलदलाम्वु (म्बु) -विन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितञ्च ।
सकलमिदमुदाहृतञ्च वु (बु) द्ध्वा
नहि पुरुषैः पर-कीर्त्तयो विलो-
52. प्याः ॥ 22
वेदान्तैरप्यसुगमतमं वेदिता व्र (ब्र) ह्मता (।*) र्थं
यः सर्व्वासु श्रुतिषु परमः सार्द्धमङ्गैरधीती ।
यो यज्ञानां समुदित-महाद-
53. क्षिणानां प्रणेता
भट्टः श्रीमानिह गुरवो दूतकः पुण्यकीर्त्तः ॥ 23
श्रीमता मङ्खुदासेन शू[22]भदासस्य शू[23]नुना ।
इदं सा-[24]
54. शनमुत्कीर्ण्णं सत्समतट-जन्मना ॥ 24

1. From the facsimile in *JASB*, XLVII.
2. Expressed by symbol.
3. *Ba* is indicated by the sign for *va* throughout the record.
4. Read श्रीमाँल्लोक°.
5. According to Hultzsch, *ānati*, when applied to Vishṇu, may convey the sense of *avatāra*.
6. Better read °*mān=nirati*°.
7. Better read *sandehād=udī*°.
8. The sign of punctuation here and at many places below is not necessary. In some cases, it is used as a hyphen or comma.
9. Read °*gamik-ābhi*°.
10. Read *Med-Āndhra*.
11. Read *Pāśupat-āchārya*.
12. Read °*rādy-artham=anye*•.
13. Better read *vibhāgen=ānavadya*.
14. Sometimes found as *pūti*.
15. Better read *pīḍo-'chāṭa*.

16. Better read *praveśo='kiñchi*°.
17. Better read *sameto bhūmi*°.
18. Better read *yāvan=mātā*.
19. Read *Saṁvat*.
20. Read *śaṁsinaḥ*.
21. Read *dattāṁ vā*.
22. Read *Śubha*°.
23. Read *sūnunā*.
24. Read *śāsana*°.

No. 18—Bādāl Stone Pillar Inscription of the time of Nārāyaṇapāla (c. 855-910 A.D.)

Bādāl, Dinājpur District, Bangladesh.
Kielhorn, *Ep. Ind.*, II, pp. 161 ff.; cf. *As. Res.*, I, pp. 133 ff., and *JASB*, XLIII, Part i, pp. 356 ff; A. K. Maitreya, *Gauḍalekhamālā*, pp. 70 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : Vv. 1, 3, 8, 12, 16, 18, 25-26 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 4, 7, 13; 22-23 वसन्ततिलक; Vv. 5, 9, 15, 20, 27 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 6, 11 स्रग्धरा; Vv. 10, 19, 24, 28 आर्या; V. 14 मालिनी; V. 21 उपजाति.

Summary : In the ŚĀṆḌILYA-GOTRA were born the following Brāhmaṇas—Vīradeva; his descendant Pāñchāla; his descendant Garga who was a minister of DHARMA (Dharmapāla); his son Śakra; his son DARBHAPĀṆI born of Ichchhā. Darbhapāṇi's wise counsel was responsible for making DEVAPĀLA the lord of 'the earth' bounded by the father of REVĀ (Vindhya), 'the father of GAURĪ' (Himālaya) and the oceans in the west and east. Therefore king Devapāla often waited at the gate of Darbhapāṇi's abode. Darbhapāṇi's son was SOMEŚVARA whose son was the learned KEDĀRAMIŚRA. By following Kedāra's counsel, the king of GAUḌA (Devapāla) succeeded in subduing the HŪṆAS and in humbling the pride of the DRAVIḌA (Pallava) and GURJARA (Pratīhāra) kings. A sacrifice performed by Kedāra was attended by king ŚŪRAPĀLA (Devapāla's son).[1] His son from Vavvā was GURAVAMIŚRA who was honoured by king NĀRĀYAṆAPĀLA and raised this GARUḌA PILLAR. The eulogy was engraved by *Sūtradhāra* VISHṆUBHADRA.

TEXT[1]

1. [विष्णु:*] शाण्डिल्यवङ्शे(वंशे) भूद्वीरदेवस्तदन्वये (।*)
पाञ्चालो नाम तद्गोत्रे गर्ग्गस्तस्मादजायत ॥ 1
शक्रः पुरोदिशि पतिर्न्नं दिगन्तरेषु
तत्रापि दैत्यपतिर्भिर्ज्जित एव
2. [सद्य*]: (।*)
धर्म्मः कृतस्तदधिपस्त्वखिलासु दिक्षु

स्वामी मयेति विजहास बृ(बृ)हस्पतिं यः ।। 2
पत्नीच्छा नाम तस्यासीदिच्छेवान्तर्व्विवर्त्तिनी ।
निसर्ग्ग-निर्म्मल-स्निग्धा कान्तिश्चन्द्र-
3. मसो यथा ।। 3
विद्या-चतुष्टय-मुखाम्बु(म्बु)रुहात्त-लक्ष्मा
नैसर्ग्गिकोत्तम-पदाधरित-त्रिलोकः (।*)
सूनुस्तयोः कमलयोनिरिव द्विजेशः
श्री-दर्भपाणिरिति नाम निजन्दधा-
4. नः ।। 4
आ रेवा-जनकान्मतङ्गज-मद-स्तिम्यच्छिला-सङ्घ(संह)ते-
रा गौरी-पितुरीश्वरेन्दु-किरणैः पुष्यत्सितिम्नो गिरेः ।
मार्त्तण्डास्तमयोदयारुण-जलादा वारि-रा-
5. शि-द्वया-
न्नीत्या यस्य भुवं चकार करदां श्री-देवपालो नृपः ।। 5
माद्यन्नाना-गजेन्द्र-स्रवदनवरतोद्दाम-दान-प्रवाहो-
न्मृष्ट-क्षोणी-विसर्प्पि-प्रव(ब)ल-
6. घनरजः—सम्वृ(संवृ)ताशाव[3]काशं(शम्) ।
दिक्चक्रायात-भूभृत्परिकर-विसरद्वाहिनी-दुर्व्विलोक-
स्तस्थौ श्री-देवपालो नृपतिरवसरापेक्षया द्वारि
7. यस्य ।। 6
दत्त्वाप्यनल्पमुडुप-च्छवि-पीठमग्रे
यस्यासनं नरपतिः सुरराज-कल्पः ।
नाना-नरेन्द्र-मुकुटाङ्कित-पादपान्सुः(पांसुः)
सिहां(सिंहा)सनं सच-
8. कितः स्वयमाससाद ।। 7
तस्य श्री-शर्क्करादेव्यामत्रेः सोम इव द्विजः (।*)
अभूत्सोमेश्वरः श्रीमान् परमेश्वर-वल्लभः ।। 8
न भ्रान्तम्वि(न्तं वि)कटं
9. धनञ्जयतुलामारुह्य विक्रामता।(ता)
वित्तान्यर्थिषु वर्षता स्तुति-गिरो नोद्गर्व्वमाकर्ण्णताः ।
नैवोक्ता मधुरम्व(म्ब)हुप्रणयिनः सम्व(संव)लगिताश्च श्रि-
10. या।(या)
येनैवं स्वगुणैर्ज्जगद्विसदृशैश्चक्रे सताम्वि(तां वि)स्मयः ।। 9
शिव इव करं शिवाया हरिरिव लक्ष्म्या गृहाश्रम-प्रेप्सुः (।*)

अनुरूपाया विधि-

11. वत् (वद्) रल्लादेव्याः स जग्राह ॥ 10

आसन्नाजिह्व-राजद्ब (द्व) हल-शिखिशिखा-चुम्वि (म्बि)-दिक्चक्रवालो

दुर्व्वार-स्फारशक्तिः स्व-रस-परिणताशेष-विद्या-

12. प्रतिष्ठः ।

ताभ्यां जन्म प्रपेदे त्रिदशजन-मनो-नन्दनः स्व-क्रियाभिः

श्रीमान् केदारमिश्रो गुह इव विकशज्जातरूप-प्रभावः ॥०॥ 11

13. सकृद्दर्शन-सम्प्रीतान्च (तांश्च) तुर्व्विद्या-पयोनिधीन् (।*)

जहासागस्त्य-सम्पत्तिमुद्गिरन्वा (न्बा) ल एव यः ॥ 12

उत्कीलितोत्कल-कुलं हृत-हूण-गर्व्वं

खर्व्वीकृ-

14. त-द्रविड-गूर्ज्जर-नाथ-दर्प्पं (र्प्पम्) ।

भूपीठमव्धि (ब्धि)-रशनाभरणम्वु (म्बु) भोज

गौडेश्वरश्चिरमुपास्य धियं यदीयां (याम्) ॥ 13

स्वयमपहृत-वित्तानर्थिनो यो-

15. नुमेने

द्विषति सुहृदि चासीन्निर्व्विवेको यदात्मा ।

भव-जलधि-निपाते यस्य भीश्च त्रपा च । (च)

पि (प) रिमृदित-कशये (षायो) यः परे धाम्नि रेमे ॥ 14

यस्ये-

16. ज्यासु वृ (बृ) हस्पति-प्रतिकृतेः श्री-शूरपालो नृपः

साक्षादिन्द्र इव क्षतप्रिय-व (ब) लो गत्वैव भूयः स्वयं (यम्) ।

नानाम्भोनिधि-मेखलस्य जगतः

17. कल्याण-सङ्शी (शंसी) चिरं

श्रद्धाम्भः-प्लुत-मानसो नत-शिरा जग्राह पूतम्पयः ॥ 15

देवग्राम-भवा तस्य पत्नी वव्वाभिधाऽभवत् (।*)

अतुल्या चलया ल-

18. क्ष्म्या सत्या चाप्य[नपत्य]या ॥ 16

सा देवकीव तस्माद्यशोदया स्वीकृतम्पतिं लक्ष्म्याः ।

गोपाल-प्रियकारकमसूत पुरुषोत्तमन्तनयं (यम्) ॥०॥ 17

19. जमदग्नि-कुलोत्पन्नः सम्पन्नक्षत्र-चिन्तकः (।*)

यः श्री-गुरवमिश्राख्यो रामो राम इवापरः ॥ 18

कुशलो गुणान्विवेक्तुं विजिगीषुर्यन्नृप-

20. श्च व (ब) हुमेने ।

श्री-नारायणपालः प्रशस्तिरपरास्तु का तस्य ॥ 19
वाचाम्वै (चां वै) भवमागमेष्वधिगमं नीतेः परान्निष्ठतां। (तां)
वेदार्थानुगमादसी-
21. म-महसो वङ्श (वंश) स्य सम्व (म्ब) न्धितां (ताम्) ।
आसक्तिङ्गुण-कीर्त्तनेषु महतान्निष्णाततां ज्योतिषो
यस्यानल्पमतेरमेय-यशसो धर्म्मावतारोऽवदत् ॥ 20
22. यस्मिन्मिथः श्री-भृति वागधीशे
विहाय वैराणि निसर्ग्गजानि ।
उभे स्थिते सख्यमिवादि (धि) गन्त्र्या-
वेकत्र लक्ष्मीश्च सरस्वती च ॥ 21
शास्त्रानुशील-
23. न-गभीरगुणैर्व्वचोभि-
र्व्विद्वत्सभासु परवादि-मदावलेपः (।*)
उद्वासितः सपदि येन युधि द्विषाञ्च
निस्सीम-विक्रम-धनेन [भ]टाभिमानः ॥ 22
24. [आविर्व्व (र्ब्ब) भू]व सहसैव फलं न यस्य
यस्तादृशम्व्य (शं व्य) धित कर्ण्णसुखन्न किञ्चित् ।
यत्प्राप्य दान-पतिमर्थि-जनो (ऽ*) न्यमेति
तत्केलि-दानमपि यस्य न जातु
25. * * ॥ 23
अति-लो[म]-हर्षणेषु (च*) कलियुग-वाल्मीकि-जन्म-पिशुनेषु ।
धर्म्मेतिहास-पर्व्वसु पुण्यात्मा यः श्रुतीर्व्यवृणोत् ॥ 24
अ-सिन्धु-प्रसृता यस्य स्वं (स्व) र्धुनी-
26. [व सहस्र*]धा ।
वाणी प्रसन्न-गम्भीरा धिनोति च पुनाति च ॥ 25
पितृत्वं स्वयमास्थाय पुत्रत्वमगमत्स्वयं (यम्) (।*)
व (ब्र) ह्मेति पुरुषान् यस्य वङ्शे (वंशे) पञ्च प्रपेदिरे ॥ 26
शोभो
27. –U U– स्वकीय-वपुषो लोकेक्षण-ग्राहिणि
स्वाभिप्राय इवातुलोन्नतिमति स्व-प्रेम-व (ब) न्ध-स्थिरे ।
स्पष्टं शल्य इवार्प्पिते कलि-हृदि स्तम्भो (ऽ*) त्र ते-
28. [न] U–
– – – फणिनां हरेः प्रियसखस्तार्क्ष्यो (ऽ*) यमारोपितः (॥*) 27
भ्रान्त्वा दिगन्तमखिलं गत्वा पाताल-मूलमप्यस्मात् ।

यश इव (ह) तस्योत्तस्थौ हृताहि-गरुडच्छल (I*) दमलं (लम् ॥) 28

29. सूत्रधार-विष्णु [भ]द्रेण[4] प्रशस्ति (:*) क्षणितं (ता) (॥*)

1. Śūrapāla (I) was generally identified with Vigrahapāla (I), father of Nārāyaṇapāla and son of Jayapāla. A recently discovered copper-plate grant of Śūrapāla (I), however, shows that he was the son of Devapāla from the queen Māhāṭā, daughter of Durlabharāja. The queen's name has been wrongly read as Bhavadevī. See *Bul. Mus. Arch. U. P.*, 1970, Nos. pp. 6-7, 67 ff.

2. From the facsimile in *Ep. Ind.* In this record, *ba* has been written with sign for *va*. The writing may have begun with the *Siddham* symbol.

3. *Vi* had been originally engraved, but was later changed to *va*.

4. The *akshara bha* had been omitted and was later engraved below the line.

B—The Chandras

No. 19—Paśchimbhāg Copper-plate Inscription of Śrīchandra (c. 925-75 A.D.), Regnal year 5

Paśchimbhāg, Sylhet District, Bangladesh.
K. K. Gupta Chaudhury, *Nalinīkānta Bhaṭṭaśālī Com. Vol.*, Dacca, 1966, pp. 166 ff.; D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXVII, pp. 289 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : V. 1 वसन्ततिलक; Vv. 2,9, 16-17, 19 and 23 अनुष्टुभ्; Vv. 3 and 4 उपजाति (रामा); V. 6 उपजाति (माला); V. 10 उपजाति (हंसी); V.11 उपजाति (बुद्धि); Vv. 5, 7, 8, 12-15 शार्दूलविक्रीडित; V. 18 शालिनी; V. 20 पुष्पिताग्रा; V. 21 आर्या (पथ्या); V. 22 आर्या (आदिविपुला).

Summary: There was one PŪRṆACHANDRA from whom was born SUVARṆACHANDRA. The latter's son was *Paramasaugata Parameśvara Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* TRAILOKYACHANDRA. His army conquered SAMATAṬA, where the chief city was DEVAPARVATA on the KSHĪRODĀ and the LĀLAMBĪ-VANA was famous for its medicinal herbs. Trailokyachandra's forces enjoyed the curds of VAṄGA at KṚISHṆAŚIKHARIN and its hamlets, drank the waters of the SURUṄGĀ and other streams of the VINDHYAN REGION and reached the valley of the KĀVERĪ passing by the slope of the MALAYA range.—The army of his son, ŚRĪCHANDRA, by his wife KĀÑCHIKĀ (elsewhere called Kāñchanā), in an attempt to subdue UTTARĀPATHA, invaded KĀMARŪPA in the LAUHITYA valley where flowed the streams called CHITRAŚILĀ and PUSHPABHADRĀ near the Himagiri. Śrīchandra's military success caused distress to the womenfolk of the YAVANAS, HŪṆAS and UTKALAS.—From the victorious camp at VIKRAMAPURA, *Paramasaugata Parameśvara Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* ŚRĪCHANDRADEVA informed the *Rājñīs*, *Rāṇakas* and *Rājaputras*, the *Mahāsāndhivigrahika*, *Mahāsainyapati*, *Mahāmudrādhikṛita*, *Mahākshapaṭalika*, *Pādamūlika*, *Mahāpratīhāra*, *Mahātantrādhikṛita*, *Mahāsarvādhikṛita*,

Mahābalādhikaraṇika and *Mahāvyūhapati*, the *Maṇḍalapatis*, *Koṭṭapālas*, *Dauḥasādhasādhanikas*, *Chauroddharaṇikas*, *Naubala-hastyaśva-gomahishājāvikādi-vyāpṛitakas*, *Gaulmikas*, *Śaulkikas*, *Dāṇḍikas*, *Daṇḍapāśikas* *Daṇḍanāyakas*, *Vishayapatis* and other servants who were dependent on the king and were mentioned only in the document called *Adhyakshaprchāra* but not in the present charter, such as the *Chāṭas* and *Bhaṭas*, the people of the countryside and peasants headed by the Brāhmaṇas, in respect of the grant of the several plots of land, in the *Vishayas* of CHANDRAPURA, GARALĀ and POGĀRA belonging to the ŚRĪHAṬṬA-MAṆḌALA in the PUṆḌRAVARDHANA-BHUKTI. The gift land was named the ŚRĪ CHANDRAPURA-BRAHMAPURA or °ŚĀSANA and was bounded by the MAṆI-NADĪ, VETRAGHAṬĪ-NADĪ, KOSIYĀRA-NADĪ, etc.

I. The first plot of land covering 120 *Pāṭakas* was granted in favour of a temple of the god Brahman as follows :— a teacher of the Chāndra grammar—10 P. (each *Pāṭaka* being equal to 10 *Droṇas*); for the maintenance of 10 students—10 P.; for feeding 5 guest Brāhmaṇas— 5 P.; for the maker of the temple— 1 P; the *Gaṇaka*—1 P.; the *Kāyastha*—2½ P.; 4 *Mālākāras* 2 *Tailikas*, 2 *Kumbhakāras*, 5 *Kāhalikas*, 2 *Śaṅkha-vādakas*, 2 *Ḍhakkā-vādakas*, 8 *Drāgaḍikas*, 22 *Karmakaras* and *Charmakāras*—each ½ P.; the *Naṭa*—2 P.; 2 *Sūtradhāras* 2 *Sthapatis* and 2 *Karmakāras*—each 2 P.; 8 *Cheṭikās* each ¾ P.; for *navakarman*—47 P.

II. The second plot of land covering 280 *Pāṭakas* was granted to four *Deśāntarīya* temples and four VAṄGĀLA temples, each group housing the gods VAIŚVĀNARA (Agni), YOGEŚVARA, JAIMANI and MAHĀKĀLA as follows:—8 teachers of the four Vedas belonging to the two groups of temples—each 10 P.; for 5 students allotted to each of the 8 temples—5 P.; for the *Mālākāra*, *Nāpita*, *Tailika* and *Rajaka* and the 8 *Karmakaras* and *Charmakāras* in each of the 8 temples—each ½ P.; 2. *Chetikās* in each of the 8 temples—each ¾ P.; for the *navakarman* of each of the 8 temples—10 P.; and, in either of the 2 groups of temples, for the Brāhmaṇa elder—2 P.; the *Vārika*—2½ P.; the *Kāyastha*—2½ P.; the *Gaṇaka*—1 P.; and the *Vaidya*—3 P.

III. The third plot consisting of the rest of the land was allotted in equal shares to SIX THOUSAND BRĀHMAṆAS of whom

less than forty are mentioned in a list beginning with VĀVASA- (VĀSAVA ?) DATTA and ending with GARGA.

The land was granted together with *tala*, *uddeśa*, *āmra*, *panasa*, *guvāka*, *nārikela jala*, *sthala*, *gartta*, *ushara*, *daśāparādha* and *chauroddharaṇa* and with the immunity from *sarva-pīḍā*, from the entry of *Chāṭas* and *Bhaṭas* and from all dues (*akīñchid-grāhya*). The donees were allowed to enjoy *samasta-rājabhāga-kara-hiraṇya-pratyāya* but not the *Ratnatraya-bhūmi*. The CHANDRAPURA-ŚĀSANA was created through the *Mahāmudrādhikṛita* ŚUBHĀṄGA, an immigrant from ŚĀLA-VARENDRĪ, who acted as the *Dūtaka*, and the charter was issued in the name of Lord BUDDHA-BHAṬṬĀRAKA according to the *bhūmi-chchhidra-nyāya* on the 5th day of Vaiśākha of the YEAR 5 of Śrīchandra's reign. —It was the Vaishṇava VINĀYAKA, born at KĀLĪGRĀMA, who is stated to have settled the six thousand Brāhmaṇas in CHANDRAPURA.—The charter was engraved by HARADĀSA and endorsed by the *Sāndhivigrahika* and another officer.

TEXT[1]

Obverse

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति
वन्द्यो जिनस्स भगवान्करुणैकपात्र-
न्धर्म्मो(ऽ*)प्यसौ वि-
2. जयते जगदेकदीपः ।
यत्सेवया सकल एव महानुभाव-
स्सन्सार-[3]
3 पारमुपगच्छति भिक्षुसङ्घः ॥ 1
. पूर्णचन्द्र इति श्रीमानासीन्नासीरजं रजः ।
यस्यापुररयो(ऽ*)पूर्व्वमा-
4. तपत्रमपत्रपाः ॥ 2
नाग्नौ विशुद्धो न तुलाधिरूढः
किन्तु प्रकृत्यैव युतो गरिम्णा ।
तथापि कल्याण-सु-
वर्ण्णकल्प-
5. स्सुवर्ण्णचन्द्रस्सुकृती ततो(ऽ*)भूत् ॥ 3
इर्शोऽस्य माता किल दोहदेन

दिदृक्षमाणोदितमिन्दु-
6. विम्वं(म्बम्) ।
सुवर्णचन्द्रेण हि तोषितेति
सुवर्ण्णचन्द्रं यमुदाहरन्ति ॥ 4
तस्माद्वन्दि-विलोचनेन्दु-दृषदान्नि-
7. स्यन्द-चन्द्रोदयः ।[4]
कौलीनात्सभयस्सभाकमलिनी-सुप्रात[5]-सन्ध्यातपः ।
तृष्णक्चातकमण्डली-नवघनस्स[म्यक्]-
8. प्रजायामिकः ।[6]
त्रैलोक्यप्रथितोरुकीर्त्तिरजनि त्रैलोक्यचन्द्रो नृपः ॥ 5
चतुः-पयोराशिसमाप्त-पृ-
9. थ्वी-
जयाभिलाषो विषयेष्वलुब्ध(ब्धः) ।
युद्धेषु निस्तृङश[7]लताजलेन
यो वैरि-वह्निं शमयाञ्चकार ॥ 6
क्षीरोदाम-
10. नु देवपर्व्वत[8] इति श्रीमत्तदेतत्पुरं
यत्रागन्तुजनस्य विस्मयरसः कम्वो(म्बो)जवार्त्ताद्भुतैः ।
लालम्वी(म्बी)वनमत्र नावि-[9]
11. कशतैरन्विष्ट-सिद्धौषधि-
व्याहारा इतिह श्रुतास्समतटन्निर्जित्य यत्सैनिकैः ॥ 7
भुक्त्वा वङ्ग-[10]दधीनि कृष्णशिख-
12. रिग्रामेषु कौतूहलात्(लाद्)
विन्ध्यस्याप्यधिमेखलावनतलं पीत्वा सुहङ्गानदी. ।
जेतुर्यस्य व(ब)लैर्व्यगा–
13. हि मलयः शृङ्गोपलप्रक्षलत्-
कावै(वे)री-जलवेणिजर्ज्जर-रव-व्यामिश्रकोलाहलैः ॥ 8
इन्द्राणीव महे-
14. न्द्रस्य भवानीव भवस्य या ।
तस्य श्री-काञ्चिका नाम व(ब)भूवमहिषी प्रिया ॥ 9
स राजयोगेन शुभे मुहूर्त्ते
15. मौहूर्त्तिकैस्सूचित-राजचिह्नं(ह्नम्) ।
अवाप तस्यां तनयन्नयज्ञः
श्रीचन्द्रमिन्दूपममिन्द्रतेजाः ॥ 10

एकातप-
16. त्राभरणाम्भुवं यो
विधाय वैधेय-जनाविधेयः ।
चकार कारासु निवेशितारि-
र्यशस्सुगन्धीनि दिशाम्मु-
17. खानि ॥ 11
यत्सैन्यैः किल कामरूप-विजये रोहत्कपोती-घना
र्न्निर्व्विष्टाः भ(फ)लपाक[11]-पिङ्गकदलीकुञ्ज-
18. भ्रमद्वानराः ।
रोमन्थालसव(ब)द्धनिद्र-चमरीसंसेवित-प्रान्तरा
लौहित्यस्य वनस्थली-परिसराः कालागु-
19. रु-श्यामलाः ॥ 12
सैषा चित्रशिला मनोरमशिला-पुष्पप्रतानाचिता
तालीसच्छदमर्म्मरैः परिसरैः
20. सा पुष्पभद्रा नदी ।
इत्युत्कण्ठुल[12]मुत्तरापथ-जये यत्सैनिकश्रोत्रियै-
रध्याये पठिताश्चिरं हिमगिरौ
21. दृष्ट्वा(ष्ट्वा) स्थली-देवताः ॥ 13
सन्तोषं रणदेवताङ्गमयता वीर्यावदातैर्न्निजै-
रुन्मृष्टं यम(व)नी-पयोधरतटो(टे)पत्रा-
22. ङ्कुलीमण्डनं(नम्) ।
शोकप्रच्छनजर्ज्जरं विरचितं हूणी-कपोलोदरं
येनोन्मूलितमुत्कली-नयनयोस्तालीसुरा-
23. घूर्ण्णितं(तम्)॥ 14
स्पृष्टः पार्थिवपान्सु(पांसु)-दोहदरसश्लाघा-घनं दिग्गजै-
र्न्नेत्राणामनिमेषतः परिहृतो दूरेण वृ-
24. न्दारकैः (।*)
केशेष्वप्सरसामपूर्वपलितभ्रान्तिन्स(न्तिं स)मारोपयन्
सन्तानो रजसां रणेषु जयिनो यस्य द्युमार्ग्ग-
25. ङ्गतः ॥ 15
स खलु श्री-विक्रमपुरसमावासित-श्रीमज्जयस्कन्धावारात्परमसौगत-
परमेश्वर-परमभट्टारक-
26. महाराजाधिराज-श्री-त्रैलोक्यचन्द्रदेव-पादानुध्यातः परमसौगतः परमेश्वरः
परमभट्टारको महा-

27. राजाधिराजः श्रीमान् श्रीचन्द्रदेवः कुशली । श्री-पौण्ड्रवर्द्धन-
भुक्त्यन्तःपाति–श्रीहट्टमण्डल-सातलवर्ग-

28. सम्वद्ध-अ[14]वेंडिकासमेत-गरलाविषय-पोगारविषय-चन्द्रपुरविषयेषु ।
समुपगताशेष-राज्ञी ।[15] रा-

Reverse

29. णक । राजपुत्र । महासान्धिविग्रहिक । महासैन्यपति । महामुद्राधिकृत ।

30. महाक्षपटलिक । पादमूलिक । महाप्रतीहार । महातन्त्राधिकृत ।
महासर्व्वाधिकृत । महाव(ब)ला-

31. धिकरणिक । महाव्यूहपति । मण्डलपति । कोट्टपाल । दौस्साधसाधनिक ।
चौरोद्धरणिक । नौव(ब)ल-हस्त्यश्वगोमहि-

32. षाजाविकादि-व्यापृतक । गौल्मिक । शौल्किक । दाण्डिक । दाण्डपासि-
(शि)क । दाण्डनायक । विषयपत्यादीनन्यांश्च राजपादो-
पजीविनो(ऽ*)ध्यक्षप्रचारोक्तानिहाकीर्त्तितान् । चाटभटजातीयान् । जन-
पदान् क्षेत्रकरांश्च व्रा(ब्रा)ह्मणोत्तरान् । यथार्हं मानय-

34. ति । वो(बो)धयति । समाज्ञापयति च । मतमस्तु भवतां । विषया-
नेतान् । पूर्व्वेण वृ(बृ)हत्कोट्टालि(:*)सीमा । दक्षिणेन मणि-नदी सीमा
पश्चिमे-

35. न जुज्जू-खातक(ः*) काष्ठपर्ण्णी-खातक(ः*) वेत्रघटी-नदी सीमा ।
उत्तरेण कोसियार-नदी सीमा । इत्येवं चतुस्सीमापर्यन्तान् श्री-श्री–

36. चन्द्रपुराभिधानम्व्र(म्ब्र)ह्मपुरम्परिकल्प्य । एतस्मिन् श्रीचन्द्रपुरे ।
व्र(ब्र)ह्मणे । एतन्मठप्रतिव(ब)द्ध-च(चा)न्द्रव्याख्यानोपाध्यायस्य द–

37. शद्रोणिक-दशपाटकाः । दशच्छात्राणां पालिघुट्टकार्थं[16] दशपाटकाः ।
अपूर्व्व-पञ्च-व्रा(ब्रा)ह्मणानां प्रत्यहम्भक्तन्दातुम्पञ्च पा-

38. टकाः । एतदधिष्ठाय(न)-कारयितुर्व्रा(ब्रा)ह्मणस्य पाटकः । गणकस्य
पाटकः । कायस्थस्य सार्द्ध-पाटकद्वयं । मालाकार चतुष्ट-

39. यस्य । तैलिकद्वयस्य । कुम्भकारद्वयस्य । पञ्चकाहलिकानां ।
शङ्खवादकद्वयस्य । ढक्कावादकद्वयस्य । अष्टद्रागडिका-

40. नां । द्वाविङ्श(विंश)ति-कर्म्मकर-चर्म्मकाराणाञ्च प्रत्येकं(कम्)
अर्द्धपाटकः । नटस्य पाटकद्वयं । सूत्रधारद्वयस्य । स्थपतिद्वयस्य ।
कर्म्मका-

41. र-द्वयस्य च । प्रत्येकं पाटकद्वयं(यम्) । अष्टचेट्टिकानां[17] प्रत्येकं
पादोनपाटकः । नवकर्म्मनिमित्तञ्च सप्तचत्वारिङश(रिंश)त्-पाटकाः ।
ए-
42. वमनेन नियमेन विङश(विंश)त्यधिक-पाटक-शतं । तथा
देशान्तरीय-मठ-चतुष्टये । वङ्गाल-मठ-चतुष्टये च । वैश्वानर-
योगेश्वर-
43. जैमनि-महाकालेभ्यश्च ॥ एषामुभयेषां मठप्रतिव(ब)द्ध[18]-ऋग्-यजुस्-
सामाथर्व्वोपाध्यायानामष्टानां प्रत्येकं दशपाटकाः । प्र-
44. तिमठ-पञ्चछात्राणां पञ्चपाटकाः । मालाकार-नापित-तैलिक-
रजकानां(नाम्) । अष्टकर्म्मकर-चर्म्मकाराणाञ्च । प्रत्येकं(कम्) । अर्द्ध-
45. पाटकः । वेट्टि(चेटि)काद्वयस्य प्रत्येकं पादोन-पाटकः । प्रतिमठ-न्न(न)व-
कर्म्मनिमित्तञ्च दशपाटकाः । प्रतिमठ-चतुष्टये च । म-
46. हत्तर-व्रा(ब्रा)ह्मणस्य । पाटकद्वयं । वारिकस्य सार्द्धपाटकः । कायस्थस्य
सार्द्धपाटकद्वयं । गणकस्य पाटकः । दयै(वै)द्यस्य पाट-
47. कत्रयं(यम्) । एवमनेन नियमेन । अशीत्युत्तर-पाटकशतद्वयं । वावुस-
(वासव)दत्त । हर्ष । शेखर । विश्वरूप । भानुदत्त ।[18] ईशान ।
48. धन्यनाग । नन्दयशः । चङ्ग । गोवर्द्धन । सिङघ(सिंह)दत्त । कमलनन्दि ।
सवितार । माणिक्य । कामुक । भीमपाल ।[18] अन्नट । वत्सधर ।
नन्दधो-
49. ष । श्रीधर । राम । शिवव(ब)न्धु । मङ्गल । वेदो । धवल । विह्न(ष्णु)-
दत्त । शान्तिदाम । गर्ग्गशर्म्म । महीन्द्रसोम । रविकर । भानु । नारायण ।
50. [ज्येष्ठ]गुप्त । शसि(शि)दत्त । हरि । जयदत्त-गर्ग्गादि-षड्व्रा(ड्ब्रा)-
ह्मण-सहस्रेभ्यश्च । नानागोत्रप्रवरेभ्यः । चतुश्चरण-नानाशाखाधायिभ्यः ।
51. समविभागेन शेषभूमिः । इत्येवं । व्र(ब्र)ह्म[18] । अग्नि । योगेश्वर ।
जैमनि-महाकालेभ्यः । षड्व्रा(ड्ब्रा)ह्मणसहस्रेभ्यश्च ॥ उपरिलिखित-
52. सीमावच्छिन्नावेडिका-समेत-विषया एते । स-तलाः । सोद्देशाः । साम्र-
पनसाः । स-गुवा(क*)नालिकेराः । स-जल-स्थलाः स-गर्त्तोषराः । स-
53. दशापराधाः । स-चौरोद्धरणाः । परिहृत-सर्व्व-पीडाः । अ-चाट-
भट-प्रवेशाः । अ-किञ्चित्प्रग्राह्याः । समस्त-राजभोग-कर-हिरण्य-
प्रत्या-
54. य-सहिताः । रत्नत्रयभूमि-र्व्वज्जिताः । इन्द्रेश्वर-नौव(ब)न्ध-प्रतिव(ब)-
द्ध-दशद्रोणिक-द्वापञ्चाशत्पाटक-व(ब)हिः । महामुद्राधिकृत-श्री-शुभा-
55. ङ्ग-द(दू)तक-मुखेन भगवन्तम्वु(म्बु)द्ध-भट्टारकमुद्दिश्य । मातापित्रोरा-
त्मनश्च पुण्य-यशो(ऽ*)भिवृद्धये । श्रावण-रवि-सङ्क्रान्तौ विधिवदुदक-

56. पूर्व्वकं कृत्वा । आ-चन्द्रार्क्कक्षिति-समकालं यावत् । भूमिच्छिद्र-न्यायेन ।
ताम्रशासनीकृत्य । प्रदत्ता अस्माभिः । यतो भवद्भिर्ज्जनपदैः

57. क्षेत्रकरैर्व्वा(र्ब्रा)ह्मणैश्च विधेयीभूय यथादीयमान-प्रत्यायोपनयः
कार्यः । यथाकालभावि-भोगपतिभिरपि भूमेर्द्दानफल-गौ-

58. रवात् । अपहरणे महानरकपातभयाच्च । दानमिदं सम्यगनुमोद्यानुपा-
लनीयमिति । सम्व(संव)त् ५ वैशाख-दिने ५ । तथा च धर्म्मा-

59. नुशंसिनः श्लोकाः ।
व(ब)हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिस्सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 16
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति यश्च

60. भूमिं प्रयच्छति ।
उभो(भौ) तौ पुण्यकर्म्माणौ नियतं श्व(स्व)र्गगामिनौ ॥ 17
सर्व्वानेतान् भाविनः पार्थिवेन्द्रान्
भूयो भूयः प्रार्थयत्येष रामः ।

61. सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्मसेतुर्न्नृपाणां
काले काले पालनीयः क्रमेण ॥ 18
स्वदत्ताम्परदत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा

62. पितृभिस्सह पच्यते ॥ 19
इति कमलदलाम्वु(म्बु)विन्दुलोलां श्रियमनुचिन्त्य मनुष्यजीवितञ्च ।
सकलमिदमुदाहृतञ्च वु(बु)द्ध्वा न हि पु-

63. रुषैः परकीर्त्तयो विलोप्याः ।(॥) 20
शाल्वरेन्द्रि-विनिर्गत-शुर्भा(भा)ङ्क-दूतक-मुखेन चन्द्रपुरं(रम्)[19] ।
शासनमिदम्प्रवृत्तं राज्ञः श्रीचन्द्रदे-

64. वस्य ॥ 21
कालीग्राम-भवो वैष्णवः समारोपयांव(ब)भूव कृती ।
श्रीमान् विनायकाख्यो विप्राणां षड्स(ट्स)हस्राणि ॥ 22
एतच्छासनमु-

65. त्कीर्ण्णं हरदासेन सि(शि)ल्पिना ।
धात्रा(पि*) निर्म्मितं यस्य ।[20] सादृश्यं कर्म्मणः क्वचित् ॥ 23
सान्धि-नि अनु[21]

1. From the photograph in *N. K. Bhaṭṭasali Com. Vol.* and a set of impressions.

2. The symbol indicating *Siddhaṁ*, *Siddhir=astu*, or *Oṁ siddhiḥ*.

3. Read °*saṁsāra*.

4. The *daṇḍa* is superfluous.

5. Gupta Chaudhury reads *suprāta*[*ḥ**] which is metrically defective.

6. Read *yāmikas=Tai*°.

7. Read *nistriṁśa*.

8. Gupta Chaudhury reads *Kshīrodāmabu*, makes it *Kshīrodāmbu* and speaks of 'the venerable mountain (i.e. the Mandara mountain) in the waters of the Kshīroda (sea)'. Devaparvata on the Kshīrodā is already known from the Kailān plate of Śrīdhāraṇarāta and the Tripurā plate of Bhavadeva. The Kshīrodā is the modern Khīrnai. The city of Devaparvata, capital of Samataṭa, was situated on the southern end of the Maināmatī hill near Comilla.

9. Gupta Chaudhury reads *vātika*.

10. Gupta Chaudhury reads *chaṅga* and fails to notice the reference to the Kṛishnaśikhari-grāma and Suruṅgā-nadī.

11. Gupta Chaudhury wrongly finds here reference to "monkeys roaming in *bhalapās* (i.e. marking-nuttrees), *Kapiṅga* and plantain groves."

12. Better read °*m=utkaṇṭhita*°. Gupta Chaudhury fails to notice the reference to the Chitraśilā river and interprets 'Uttarāpatha' as "northern region".

13. Gupta Chaudhury reads *prachchhanna* which does not suit the metre. He also misses the reference to the interesting Hūṇa custom of scarifying certain limbs of the widows. See Sircar, *Stud. Soc. Adm. Anc. Med. Ind.*, I, pp. 216 ff.

14. Read *sambaddh-Āve*°.

15. Here and in the following lines the *daṇḍa* has been used like a hyphen and sometimes like a comma.

16. Read *ghuṭik-ārthaṁ*. Gupta Chaudhury reads *pālighaṭṭikārthaṁ* which, he thinks, means 'for the stipends'.

17. Read *cheṭikānāṁ*. Gupta Chaudhury has *veṭṭikānāṁ* which is meaningless.

18. *Sandhi* has been ignored here.

19. Śrīchandrapura has been mentioned as Chandrapura for the sake of metre.

20. Gupta Chaudhury reads *vārttā* (*vi**)*nirmmitaṁ*. Omit *daṇḍa* after *yasya*.

21. There may have been a few *aksharas* after this.

No. 20—Betkā-Pāikpāḍā Vāsudeva Image Inscription of Govindachandra (c. 1020-55 A.D.), Regnl year 23.

Betkā and Pāikpāḍā are villages in the Munshiganj Subdivision, Dacca District, Bangladesh.
D. C. Sircar, *Bhāratavarsha*, Jyaishṭha, B. S. 1348, pp. 768ff; *Ind. Cult.*, VII, pp. 405-16; N. K. Bhattasali, *Ep. Ind.*, XXVII, pp. 26 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Summary : In the 23RD YEAR of the illustrious GOVINDACHANDRADEVA, the image of Vāsudeva was caused to be made by Gaṅgādāsa, the Rālajika (inhabitant of Rālaja) and the son of Pāradāsa.

TEXT[1]

1 (A) श्रीमद्गो- (B) विन्दच- (C) न्द्रस्य सम्वत् २३
2 (A) रालजिक[2]-उ- (B) परत-पा- (C) रदास-सुतः
3 (A) गङ्गदा- (B) स-कारित-वा- (C) सुदेव-
4 (A) भट्टारक[3]

Corrected Text

श्रीमद्गोविन्दचन्द्रस्य संवत् २३ (संवत्सरे त्रयोविंशे) रालजिको-
परत-पारदाससुत-गङ्गादास-कारित-वासुदेव-भट्टारकः ॥[4]

1. From estampages and eye-copies kindly supplied by J. N. Gupta. See now Plate in *Ep. Ind.*
2. Bhattasali reads *Bālajīka* which he takes to mean the Barujīvī or betel-grower community.
3. Faint traces of a *visarga* may possibly be noticed after *ka* in the estampage.
4. Translation : In the year 23 of [the reign of] the illustrious Govindachandra, [this image of] Lord Vāsudeva [is] caused to be made by Gaṅgādāsa, son of the late Pāradāsa [and] an inhabitant of Rālaja.

C—Miscellaneous

No. 21— Gayā Śitalā Temple Inscription of Yakshapāla (c. 1075-85 A.D.)

Gayā, Gayā District, Bihar.

Kielhorn, *Ind. Ant.*, XVI, pp. 64 f.; R. D. Banerji, *Mem. A. S. B.*, V, pp. 76 f.; D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXVI, pp. 92ff.

Language : Sanskrit

Script : Gauḍīya

Metres : V. 1 **आर्या**; V. 2 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 3 **वसन्ततिलक** V. 4 **शार्दूलविक्रीडित**; Vv. 5-6 **वसन्ततिलक**; V. 7 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 8 **वसन्ततिलक**; V. 9 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 10 **स्रग्धरा**; Vv. 11-12 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 13-14 **श्लोक (अनुष्टुभ्)**.

Summary : At GAYĀ, the holy place on the bank of PHALGU, there was the illustrious ŚŪDRAKA who was honoured by the ruler of Gauḍa, apparently by recognising him as a vassal. His son was VIŚVARŪPA, whose son YAKSHAPĀLA built a temple of Maunāditya, Sahasraliṅga, Kamalārdhāṅgīna-Nārāyaṇa (combined image of Vishṇu and Lakshmī just like the Ardhanārīśvara form of Śiva and Pārvatī), Someśvara (twice), Phalgunātha, Vijayāditya and Kedāra, dug the tank called Uttaramānasa, and established a hall of charity.—Yakshapāla does not mention his Pāla overlord like his father (whose records are dated in the 15th year of Nayapāla and the 5th year of Vigrahapāla III) probably because his inscription was issued after the slaughter of Mahīpāla II, when the Pālas were passing through a crisis.

TEXT[1]

1. **ओं नमः सूर्याय ॥**
विषय-मधूत्कर-पूर्ण्णं प्राणिनिकायालि[ं] विश्व-शतपत्र(त्रम्) ।
अष्टाशा-दल-रम्यं प्रकाशयन्नवतु वो भा-

2. **नुः ॥** 1
तीर्थं फल्गु-वट(।*)दि-तीर्थ-घटना-व्याजेन सोपानिनी

गन्तॄणां परमस्य धौततमसां धाम्नो गया राजते ।
श्रीमत्यैव य-
3. या महीमय-मिलच्चित्रस्य जीवात्मना
शिल्पोत्कर्षममन्यतात्मनि विधिः कृत्वा त्रिलोकीमपि ॥ 2
अस्यां व(ब)भूव रिपु-वृन्दम-
4. निन्द्य-सौ(शौ)र्यः
कुर्व्वन्वन-प्रणयि-पत्र-निकेतनस्थं(स्थम्) ।
श्री-शूद्रकः स्वयमपूजयदिन्द्रकल्पो
गौडेश्वरो नृपति-लक्षण-पूज-
5. या यं(यम्) ॥ 3
तस्मादद्भुत-पौरुषाम्वु(म्बु)धिरभूत् श्री(भूच्छ्री)-विश्वरूपो नृपः
कीर्त्ति-श्री-मतयः स्वयंवरतया भेजुर्यमेकं पतिं(तिम्) ।
अ–
6. द्यापि स्फुरदुग्र-विक्रम-कथामाक[र्ण्ण]यद्यस्य च
स्वासंभूतिमराति-चक्रमसम-त्रासात्तदा श्ल(ा*)घते ॥ 4
लक्ष्मीं रिपोः
7. स्व-भुज-वीर्य-वसी(शी)कृतां यो
भोग्यां तथा विहितवा[न्] द्विजपुङ्गवानां(नाम्) ।
एषां यथा युवतयो द्युतिमादधाना
ना-
8. काङ्गना इव विरि(रे)जुरिला-तले(ऽ*)पि ॥ 5
यस्योज्व(ज्ज्व)लेन यशसा भ्रमता समन्ता–
च्चक्रे चिरं धवलिते विदिशां (शं)दि–
9. [श]ञ्च (।*)
लोकेष्वभिप्रथयितुं मृगलाञ्छनः स्व-
मेनाङ्कमुल्वणमहर्न्निशमा[द]धाति ॥ 6
येनाद्यापि चकाश(स)ति प्रतिदि-
10. शं देवालयाः कारिता
भूयाङ्शो(यांशो) हिमदीधिति-द्युति-मुषो मेदिन्यलङ्क(ा*)रिणः ।
मुत्याय(मूर्त्याया)मतया हिमाद्रि-शिखर-स्प–
11. र्द्धोच्छ्रितैर्म्मूर्द्धभिः
कुर्व्वन्तो वियति स्खलद्गतिरथं प्रस्थान-दुस्थं रविं(विम्) ॥ 7
धर्म्मस्य हृद्य इव सूनुरजातशत्रु-

स्तस्याथ
12. धैर्यनिलयो(ऽ*)जनि यक्षपालः।
लुप्तक्रतौ कलियुगस्य विजिम्भृते यः
कामान्भृशं क्रतुभुजः क्रतुभिः पु-
13. पोष ॥ 8
नोष्ड(नष्टो)(ऽ*)नङ्गतया परेष्वयमयं भिक्षाभुजा निर्ज्जितः
सर्व्वेणाप्यव(ब)ला-व(ब)लो(ऽ*)यमचिरस्थायी मनोभूर-
14. यं(यम्)।
इत्यन्यो विधिना मनोज्ञतनुभृज्जें(ज्जे)ता द्विषं(षां) यो भुजा-
दण्डैक-प्रव(ब)लः स्थिरो युधि सदा मीनध्वजो निर्म्मि-
15. तः ॥ 9
भूभारो रोहणो(ऽ*)भूदितर-तरु-तुलामाश्रितः कल्पशाखी
किं-धेनुः कामधेनुः क्षितितल-परिखा कीर्त्ति-
16. पात्रं पयोधिः।
इत्यासन्नादि-दातॄन्प्रति जगति गिरो गीयमाना नरेन्द्रे
यस्मिन्नभ्यर्थमानैर्व्वसुभिरविरतं तर्प्पयत्यर्थि-सा-
17. र्थान् ॥ 10
यद्धृतपद्म-कुटीरक-प्रणयितामापादिते श्रीपतौ
सुप्रीते(ऽ*)व्यभिचार(रि)णीत्व-रतया भक्त्या परिक्रीडितं(तम्)।
अर्थिभ्यो वि-
18. नियुक्तयाप्यनुदिनं पात्रे शुचौ जातया
मत्स्वामि-प्रियवास एष इति यः कामं श्रिया संशि(श्रि)तः ॥ 11
मौनादित्य-सहस्रलिङ्ग-
19. कमलार्द्धाङ्गीन-नारायण-
द्वि(द्वा)सोमेश्वर-फल्गुनाथ-विजयादित्याह्वयानां कृतो।
स प्र(प्रा)सादमचीकरद्दिविषदां केदारदेवस्य
20. च
ख्यातस्योत्तरमानसस्य खननं सत्रं(त्रं) वटे चाक्षये ॥ 12
सूर्या-चन्द्रमसौ यावद्यावत्क्षौणी ससागरा।
तावत् श्री(वच्छ्रौ)-यक्षपालस्य रा
21. जन्तां भुवि कीर्त्तयः ॥ 13
न्यायविद्या-विदां श्रेयानागीग्राम-कुलोद्भवः।
श्री-मुरारिर्द्विज-श्रेष्ठः प्रशस्तिमकरोदिमां(माम्) (॥*)
लिखितासौ
22. श्री-पद्मपाणिना (॥*)

1. From impressions.

No. 22 — Bhubaneswar Stone Inscription of Bhavadeva, Minister of Harivarman (c. 1090-1110 A.D.)

Bhubaneswar,[1] Puri District, Orissa.
Prinsep and Marshall, *JASB*, VI, pp. 88 ff.; Kielhorn, *Ep. Ind.*, VI, pp. 203 f.; N. G. Majumdar, *Ins. Beng.*, III, pp. 32 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Metres : Vv. 1-2, 4, 9, 12, 16, 19, 21-22, 25 वसन्ततिलक; Vv. 3, 14-15, 17, 20, 26-27, 30 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 5, 27 आर्या; Vv. 6, 10, 13 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 7, 29 उपजाति; Vv. 8, 18 शिखरिणी; V. 11 वंशस्थ ; Vv. 23, 28 स्रग्धरा; V. 31 मन्दाक्रान्ता; V. 32 मालिनी; V. 33 प्रहर्षिणी.

Summary : In the Brāhmaṇa family that descended from Sāvarṇa and that lived at SIDDHALA-GRĀMA in RāḌHĀ (in the Ajay valley in the Burdwan region) in the country of Āryāvarta, flourished three brothers, viz. Mahādeva, Bhavadeva and Aṭṭahāsa. BHAVADEVA (I) received the village of HASTINĪ-BHIṬṬA as a grant from the king of GAUḌA and had eight sons, the eldest of whom was Rathāṅga. From Rathāṅga was born Atyaṅga. His son was Budha *alias* Sphurita. His son ĀDIDEVA was the minister of war and peace to the king of VAṄGA. His son Govardhana was born of his wife Devakī. Govardhana's first wife was Sarasvatī. His second wife Saṅgokā, the daughter of a VANDYAGHAṬĪYA BRĀHMAṆA, gave birth to BHAVADEVA (II) who for a long time served under king HARIVARMADEVA [of Vaṅga] as his minister of peace and war. Bhavadeva *alias* BĀLAVALABHĪ-BHUJAṄGA (title indicaing association with the college at Bālavalabhī), prominent among the exponents of the Brahmādvaita system of philosophy and conversant with the writings of the BHAṬṬA (Kumārila), was an antagonist of the Buddhists and was the author of a book on Horāśāstra. He wrote a treatise on Smṛiti as well and superseded the texts that were already in the field. Following the Bhaṭṭa, he wrote a guide to the Mīmāṁsā philosophy. He was proficient in Siddhānta, Tantra, Gaṇita, Arthaśāstra, Āyurveda, Astraveda and so forth. BHAVADEVA excavated a tank in a village in

RĀḌHĀ. He installed a stone image of NĀRĀYAṆA and built a temple in which were placed the images of NĀRĀYAṆA, ANANTA and NṚISIṀHA. In the service of the god a hundred damsels (*devadāsīs*) were engaged. A tank was excavated in the front of and a garden laid outside the temple. The eulogy was composed by Bhavadeva's friend VĀCHASPATI.

TEXT[2]

1. १˘[3] ओं नमो भगवते वासुदेव[ा]य ॥
गाढोपगूढ-कमला-कुच-कुम्भ-पत्त्र-
मुद्राङ्कितेन[4] वपुषा परिरिप्समान[:] ।
मा लुप्यतामभिनवा वनमालिकेति
वाग्देवतोपहसितो(ऽ*)स्तु हरिः श्रिये वः ॥ 1
वा(बा)[5]ल्यात्प्रभृत्यहरहर्य्यदुपासितासि
वाग्दे-

2. वते तदधुना फलतु प्रसीद ।
वक्तास्मि भट्ट-भवदेव-कुल-प्रशस्ति-
सूक्ताक्षराणि रसनाग्रमधिश्रयेथाः ॥ 2
सावर्ण्णस्य मुनेर्म्महीयसि कुले ये जज्ञिरे श्रोत्रिया-
स्तेषां शासनभूमयो जनि-गृहं[6]-ग्रामाः शतं सन्तु ते ।
आर्यावर्त्त-भुवाम्वि-[7]

3. भूषणमिह ख्यातस्तु सर्व्वाग्रिमो
ग्रामः सिद्धल एव केवलमलङ्कारो(ऽ*)स्ति राढा-श्रियः ॥ 3
सत्पल्लवः स्थितिमयो दृढव(ब)द्ध-मूलः
शाखाग्र-लग्न-मुखर-द्विज-शीलित-श्रीः ।
न ग्रन्थिलो न कुटिलः सरलः सुपर्व्वा
सर्व्वोन्नतः सुखमिह प्रससार वंशः ॥ 4

4. तद्वंशोत्तंसमणेः[8] कलश्य[9] दातापि तापनप्रतिमः ।
भव इव विद्यातत्त्व-प्रभवः प्रव(ब)भूव भवदेवः ॥ 5
अग्रजानुजयोर्म्मध्ये महादेवाट्टहासयोः ।
स जज्ञे यज्ञपुरुषो विरिञ्चि-हरयोरिव ॥ 6

स शासनं गौड-नृपादवा-

5. प

श्री-हस्तिनीभिट्टमभीष्ट-भूमि ।
अष्टौ सुतानष्ट-महेश-मूर्त्ति-[10]
प्रख्यान् विजज्ञे(ऽ*)थ रथाङ्ग-मुख्यान् ।। 7
रथाङ्गादत्यङ्गः समजनि जनानन्द-जननः
शशीव क्षीरोदादविकल-कला-केलि-निलयः ।
स्फुरत्प्रज्ञाज्योतिः स्फुरित इति नाम्ना दि-

6. शि दिशि

प्रकाशो(ऽ*)भूत्सौम्य-ग्रह इव वु(बु)धस्तस्य तनयः ।। 8
तस्मादभूदभिजनाभ्युदयैक-वीज-
मव्याज-पौरुष-महातरु-मूल-कन्दः ।
श्री[11]-आदिदेव इति देव इवादिमूर्त्ति-
र्म्म[त्त्र्या]त्मना भुवनमेतदलङ्करिष्णुः ।। 9
यो वङ्गराज-

7. राज्य-श्री-विश्राम-सचिवः शुचिः ।

महामन्त्री महापात्रमव(ब)न्ध्यः सन्धिविग्रही ।। 10
स देवकी-गर्ब्भ(र्भ)-भं(भ)वं भुवः स्थितौ
समर्थमुच्चैःपद-लब्ध(ब्ध)-पौरुषं(षम्) ।
सरस्वती-जानिमजीजनत्सुतं
जगत्सु गोवर्द्धनमच्युतोपमं(मम्) ।। 11
वीर-स्थलीषु च सभासु च ती-

8. थिकानां

दो[र्ल्ली]लया च कलया च वचस्वितायाः ।
यो वर्द्धयन् वसुमतीञ्च सरस्वतीञ्च
द्वेधा व्यधत्त निज-नाम-पदं सदर्थं(र्थम्) ।। 12
वन्द्यां वन्दघटीयस्य व्र(ब्र)ह्मणः प्रयतां सुतां(ताम्) ।
साङ्गोकामङ्गनारत्नम्पत्नीं स परिणीतवान् ।। 13
तस्यां स्वप्न-[वि]धा-

9. न-वो(बो)धित-निजोत्पादः स देवो हरि-

र्जातः श्री-भवदेव-मूर्त्तिरमुतः क्ष्मामण्डली-कश्यपात् ।
यत्पाणि-प्रणयि द्वयञ्जलजयोरालक्षितं लक्ष्मणा
यस्यान्तर्न्निहितो(ऽ*)स्ति कौस्तुभ इति ज्ञातं प्रकाशोदयात् ।। 14

लक्ष्मीन्दक्षिणदोष्णि मन्त्र-विभवे विश्व-
10. म्भरा-मण्डलं
जिह्वाग्रे च सरस्वती रिपुतनौ नागान्तकं पत्त्रिणं[12] ॥
चक्रम्पादतले निवेशितवता दिव्यन्तदाद्यम्वपु-[13]
र्निह्नोतुन्निज-चिह्नमेतदमुना नूनम्वि[14]पर्यासितं[12] ॥ 15
यन्मन्त्र-शक्ति-सचिवः सुचिरं चकार
राज्यं स धर्म्मविजयी
11. हरिवर्म्मदेवः ।
तन्नन्दने वलति यस्य च दण्डनीति-
वर्त्मानुगा[15] व(ब)हल-कल्प-लतेव लक्ष्मीः ॥ 16
सत्पात्रस्य महाशयस्य कमलाधारस्य यस्य क्षमा-
म्वि(म्बि)भ्राणस्य गुणाम्व(म्बु)धेरकलितस्यान्तर्न्न दीनात्मनः ।
मर्य्यादा-महिम-प्रसा-
12. द-शुचिता-गाम्भीर्य्य-धैर्य्य-स्थिति-
प्रायाः प्रायश एव वाक्पथमतिक्रान्ताः स्वदन्ते गुणाः ॥ 17
महागौरी कीर्तिः स्फुरदसि-कराला भुजलता
रण-क्रीडा चण्डी रिपु-रुधिर-चर्च्चा रणभुवः (।*)
महालक्ष्मीर्म्मूर्त्तिः प्रकृति-ललि-
13. तास्ता गिर इति
प्रपञ्चः शक्तीनां यमिह परमेशं प्रथयति ॥ 18
यद्व्रा(ब्रा)ह्म-तेजसि व(ब)लीयसि मन्दवीर्य्यः
खद्योत-पोतकर्रणं तरणिस्तनोति ।
उच्चैरुदञ्चति यदीय-यशः-शरीरे
जातस्तुषारशिखरी ननु जानुदघ्नः ॥ 19
व्र(ब्र)ह्मा-
14. द्वैतविदामुदाहरण-भूरुद्भूत-विद्याद्भुत-
स्रष्टा भट्ट-[16]गिरां गभीरिम-गुण-प्रत्यक्ष-दृश्वा कविः ।
वौ(बौ)द्धाम्भोनिधि-कुम्भसम्भव-मुनिः पाषण्ड-वैतण्डिक-
प्रज्ञा-खण्डन-पण्डितो(ऽ*)यमवनौ सर्व्वज्ञलीलायते ॥ 20
सिद्धान्त[17]-तन्त्र[18]-गणि-
15. तार्ण्णव-पारदृश्वा
विश्वाद्भुत-प्रसविता फल[19]-संहितासु ।
कर्त्ता स्वयं प्रथयिता च नवीन-होरा-
शास्त्रस्य यः स्फुटमभूदपरो वराहः[20] ॥ 21
यो धर्म्म-शास्त्र-पदवीषु जरन्निव(ब)न्धा-
न्न्धीचकार रचितोचित-सत्प्रव(ब)न्धः ।

सुव्याख्यया विशद-

16. यन्मुनि-धर्म्म-गाथाः
स्मार्त्तक्रिया-विषय-संशयमुन्ममार्ज्ज ॥ 22
मीमान्सा[21]यामुपायः स खलु विरचितो येन भट्टोक्त-नीत्या
यत्र न्यायाः सहस्रं रवि-किरण-समा न क्षमन्ते तमान्सि[22] ।
किं भूम्ना सीम्नि साम्नां सकल-कवि-कलास्वागमेष्ववर्थ-

17. शास्त्रे-
ष्वायु[र्व्वे]दास्त्रवेद-प्रभृतिषु कृतधीरद्वितीयो(ऽ*)यमेव ॥ 23
यस्य खलु वा(बा)लवलभीभुजङ्ग इति नाम नादृतं केन ।
मीमान्सयापि[23] स-पुलकमार्कण्णित-वर्ण्णितोद्गीतं[12] ॥ 24
दंष्ट्राल-दुष्ट-भुजग-व्रण-मोह-रात्रि[24]
प्रत्यूष-तूर्य्य-निन-

18. दैरिव मन्त्रवर्ण्णैः ।
यो जीवयन्[25] जगदशेषमभूदपूर्व्व-
मृत्युञ्जयो गरल-केलिसु नीलकण्ठः ॥ 25
राढायामजलासु जाङ्गल-पथ-ग्रामोपकण्ठस्थली-
सीमासु श्रम-मग्न-पान्थ-परिषत्प्राणाशय-प्रीणनः ।
येनाकारि जलाशयः प-

19. रिसर-स्नाताभिजाताङ्गना-
वक्त्राब्ज(ब्ज)-प्रतिविम्ब(म्ब)-मुग्ध-मधुपी-शून्याब्जि(ब्जि)नी-काननः॥ 26
तेनायं भगवान् भवार्ण्णव-समुत्ताराय नारायणः
शैल-सेतुरिव प्रसाधित-धरापीठः प्रतिष्ठापितः ।
यः प्राचीवदनेन्दु-नील-तिलको लीलावतन्सोत्पलं[25a]
भू-

20. मेर्भूतल-पारिजात-विटपी संकल्प-सिद्धिप्रदः ॥ 27
तेन प्रासाद एष त्रिपुरहर-गिरि-स्पर्द्धया वर्द्धित-श्रीः
श्रीमान् श्रीवच्छ[26]-लक्ष्म[ा] हरिरिव विहितो विस्फुरच्चक्रचिह्नः ।
जित्वा यो वैजयन्तं वियति वितनुते वैजयन्ती-विलासान्
कैलासे

21. नाभिलाषं कलयति गिरिशे यस्य संलक्ष्य लक्ष्मीं[12] ॥ 28
न्यवीविशद्वेश्मनि तत्र विष्णोः
स निर्व्भ(र्भ)रं गर्व्भ(र्भ)-गृहान्तरेषु ।
नारायणानन्त-नृसिंह-मूर्त्ति-

र्व्विधातृ-वक्त्रेष्विव वेदविद्याः ॥ 29
एतस्मै हरिमेधसे वसुमती-विश्रान्त-विद्याधरी-
विभ्रान्ति-
22. न्दधतीः शतं स हि ददौ शारङ्गशावी-दृशः ।
दग्धस्योग्रदृशा दृशैव दिशतीः कामस्य संजीवनं
काराः कामिजनस्य सङ्गम-गृहं सङ्गीत-केलि-श्रियां[12] ॥ 30
प्रासादाग्रे स खलु जगतः पुण्य-पण्यैक-वीथीं
चक्रे वापीं मरकत-मणि-स्व-
23. च्छ-सुच्छाय-तोयां[12] ।
मध्ये वारि प्रतिकृतिमिषाद्दर्शयन्तीव तादृ-
ग्विष्णोर्द्धामाद्भुतमहिकुलस्याधिकं या चकास्ति ॥ 31
व्यधित विवु (बु) ध-धाम्नः सीम्नि संसार-सारं
स खलु निखिल-नेत्रानन्द-निस्यन्द-पात्रं[12] ।
त्रिभुवन-जय-खिन्नानङ्ग-विश्रा-
24. म-धाम
प्रथित-रति-विभाव-स्थानमुद्यान-रत्नं[12] ॥ 32
तस्यैव प्रिय-सुहृदा द्विजाग्रिमेण
श्री-वाचस्पति-कविना कृता प्रशस्तिः ।
आकल्पं शुचि-सुरधाम-मूर्त्ति-कीर्त्ते-
रध्यास्तां जघनमियं सुव[र्ण्ण] काञ्ची ॥ 33
— — — — — — — —[27]

25. [28]प्रशस्तिरियं वा (बा) लवलभीभुजङ्गापरनाम्नो भट्ट-श्री-भवदेवस्य ।

1. The inscription is said to have been originally fixed on the temple of Ananta-Vāsudeva at Bhubaneswar. It was taken out in 1810 by General Stewart along with another inscription belonging to the reign of the Gaṅga king Aniyaṅkabhīma, and brought over to the Asiatic Society of Bengal, Calcutta. This was taken strong objection to by the priests of Bhubaneswar; and in 1837 Major Kittoe arranged with the Society for the restitution of the inscribed stones. They were accordingly sent back, but instead of being placed in their original positions, the stones were fixed on the western wall of the temple courtyard where they may be seen even now. See *JASB*, 1837, pp. 278 ff.; R. L. Mitra, *Antiquities of Orissa*, II, p. 85. P. Acharya suggests that the inscription was engraved on the wall of a temple built by Bhavadeva in Bengal, but was wrongly sent to Bhubaneswar in place of a genuine Bhubaneswar inscription lying with the Asiatic Society. He seems to be right. See *Proc. IHC*, Calcutta, 1939, pp. 287 ff.

2. From the facsimile in *Ins. Beng.*, III.
3. Symbol for *siddham* or *siddhir=astu.*
4. *To* was originally engraved.
5. The record does not distinguish between *va* and *ba*, the latter being in all cases indicated by the sign for the former.
6. Read *gṛiha-grāmā.*
7. Read *bhuvāṁ vi°*.
8. Read *maṇiḥ.*
9. Read *phalasya* as suggested by Princep. Kielhorn suggests *kal-āva-dāto='pi.*
10. The eight *mūrtis* of Śiva are referred to in the *Agnipurāṇa*, 96.87: *Śarvaṁ Paśupatiṁ Yogaṁ Rudraṁ Bhavam=ath=Eśvaram / Mahādevañ=cha Bhīmañ=cha mantrās=tad-vāchakā ime.*
11. The rule of *sandhi* has not been observed owing to the requirement of the metre.
12. One would expect final *m* instead of the *anusvāra.*
13. Read *°d-ādyaṁ va°*.
14. Read *nūnaṁ vi°*.
15. *Rrtmo* was originally engraved.
16. Bhaṭṭa is evidently the same as Bhaṭṭa Kumārila.
17. The *Siddhāntas* are five in number; cf. *Bṛihatsaṁhitā*, II.
18. According to Kielhorn (who refers to Thibaut's *Astronomy*, p. 64) *tantra* treats of "the motions of heavenly bodies."
19. As Majumdar points out, the *Bṛihatsaṁhitā* has been explained by Utpala as *Phala-grantha.*
20. Varāha is evidently the celebrated Varāhamihira.
21. Read *Mīmāṁsā.*
22. Read *tamāṁsi.*
23. Read *mīmāṁsay=āpi.*
24. We can also arrange *°rātri-pratyūsha.*
25. Read *jīvayañ=jagad°*.
25a. Read *°vataṁs=o°*.
26. Read *śrīmāñ=chchhrīvatsa°*.
27. Some eight letters are illegible here.
28. The line commences below the *aksharas jāgri* of the word *dvij-āgrimeṇa* of the previous line.

No. 23—Rājghāṭ Stone Inscription of Bhīmadeva, [Minister of Madanapāla (c. 1143-62 A. D.)]

Rājghāṭ at Vārāṇasī, Varanasi District, U.P.
D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXII, pp. 277 ff.; Vol. XXXVII, pp. 245 f.

Language : Sanskrit
Script : Early Nāgarī
Metres : Vv. 1, 3, 6 Āryā; V. 2 Gīti; V. 4 Śārdūlavikrīḍita; V. 5 Vasantatilaka; V. 7 Anushṭubh.

Summary : MAṄGADEVA, the *Mahāsāndhivigrahika* and a member of the council of hereditary ministers of the king of GAUḌA, had a son CHAṄGADEVA by name, who received the title 'Rāṇaka of the Kingdom' which was very difficult to obtain. Chaṅgadeva's son, BHĪMADEVA, who was the *Mahāsāndhivigrahika* of the lord of the GAUḌA country, saved the kingdom of GAUḌA-VARENDRA after it had been immersed in the waters of the ocean that was the forces of the king of the RĀYĀRI lineage[1] and the king of KALIṄGA.—On the bank of the Avimukta-nadī (i.e. Gaṅgā at Vārāṇasī), Bhīmadeva constructed a temple of the god BHAVA (Śiva).—This BHĪMADEVA was the *Sandhivigrahika* of the Pāla king MADANAPĀLA (c. 1143-62 A.D.) and executed the latter's Manahali copper-plate grant issued in the eighth regnal year. The present inscription points to Madanapāla's success against the Gāḍhavālas in the Vārāṇasī region.

TEXT[1a]

1. सिद्धम्[2] (॥*) [न]मः शिवाय ॥
गौडमहीभृन्मौलामात्य-स[भा]यां सं[भा]जि[तारिरभूत्] ।
देव इव [मंग[3]]-[।[4]]
2. देवः क्षितिप-महासांधिविग्रहिकः ॥ 1
श्री-चंगदेवमजन[य]दयमथ तनयं प्र[सि]द्ध-नयविनय-
3. म् ।
प्राप दुरापां रा[ण]क-पदवीम[लघी]यसीं स रा[ज्य] स्य ॥ 2
[तस्य] तनूजः श्रीमानुदपद्यत भीमदेव इ-
4. ति विदितः ।

स च गौडावनि-जानेरजनि महासा[ं]धिविग्रहिकः ॥ 3
भिन्नारि-द्विप-निर्ज्जि[ता]नयदिषु- ।[6]

5. स्तोमातिरोमांचभू-
द्युद्धो[र्व्वी] कथितं द्विरुक्ति-चकिता प्राप्ता न यद्विक्रमम् ।
दानायानिशमुज्झु(ज्झि)तांवु(बु)-

6. सरितो येन स्थले वाहिता-
स्तत्प्रत्याहरता [स]रि[त्]कु[ल]-तला[दु]ल्लासिता धूलयः ॥ 4
रायारिवंश-नरना-

7. थ-कलि(ं*)गराज-
मुख्यारि-वीरव(ब)ल-वारिधिमध्य-[गुप्तं(प्तम्)][7] ।
[ये]नोदधारि गुरु-गौड-वरे[न्द्र]-[8]राज्य[ं]
मज्जत्पु- ॥[9]

8. रातन-वहित्र-चरि[त्र-चा]रि ॥ 5
विपुल-शिलामय[मि]दमयमविमुक्त-[न]दी-[10]ललाटतल-तिलकम् ।
भव-[भ]-

9. [वनं] महदरचयदरिचय-चेतश्चमत्कृतये ॥ 6
[सर्व]-सेव्य[मि]दं न्याय[तो](ऽ*)धिदेवकुलायते ।
आदि- ॥[11]

10. त्य-[का]च-[प्र]त्यय-गांगेय-कलश-ध्वजम् ॥ 7

1. The reference may be to king Rāyārideva Trailokyasiṁha, grandfather of Vallabhadeva of the Assam plates of Śaka 1107 (1185 A. D.). See *Ep. Ind.*, V, pp., 183 ff.

1a. From impressions.

2. Expressed by symbol.

3. Originally I was inclined to read this name differently. But the most probable reading of the damaged letters now appears to me to be *maṁga*. The first letter does not appear to be *ga*.

4. These *daṇḍas*, which were incised to cover up a little space at the end of the line, are unnecessary.

5. Originally I was inclined to read the name as *Vaṁga*: but the first letter looks more like *cha* than *va*.

6. The *daṇḍa* is redundant (cf. note 4 above).

7. The reading may also be *luptaṁ*.

8. The reading is possibly not *narendra*.

9. These superfluous *daṇḍas* have a cancellation mark (cf. note 4 above).

10. The reading may possibly also be *taṭī* meaning 'the bank of the river'.

11. This unnecessary *daṇḍa* bears a cancellation mark (cf. notes 4 and 9 above).

Chapter V

THE SENAS OF BENGAL AND BIHAR AND THEIR SUCCESSORS

A—The Senas

No. 24—Deopāḍā Stone Inscription of Vijayasena (c. 1096-1159 A.D.)

Deopāḍā,[1] Rajashahi District, Bangladesh.
Metcalfe, *JASB,* XXXIV, i, pp. 128-54; Kielhorn, *Ep. Ind.*, I, pp. 307 ff.; N. G. Majumdar, *Inscriptions of Bengal*, III (1929), pp. 46 ff.

Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : Vv. 1, 20, 22, 33, 35 **वसन्ततिलक**; Vv. 2-3, 6, 12-13, 17-19, 21, 25, 27, 30, 32 **शार्दूलविक्रीडित**; Vv. 4-5, 9, 11, 23, 26, 31 **स्रग्धरा**; Vv. 7, 15, 29 **पृथ्वी**; Vv. 8,34 **मन्दाक्रान्ता**; Vv. 10, 16 **मालिनी**; V. 14 **शिखरिणी**; V. 24 **इन्द्रवज्रा**; Vv. 28, 36 **उपजाति**.

Summary : In the LINEAGE OF THE MOON were born VĪRASENA and others who were kings of Dākshiṇātya. In that family flourished Sāmantasena, the head-garland of the BRAHMA-KSHATRIYAS (mixed Brāhmaṇa-Kshatriya community). He defeated the despoilers of the royal fortune of KARṆĀṬA. In his later years he retired to a hermitage on the banks of the GANGES. His son was HEMANTASENA. His son, from his wife YAŚODEVĪ, was VIJAYASENA who defeated the kings of GAUḌA, KĀMARŪPA and KALIṄGA and threatened NĀNYA (the Karṇāṭa king of North Bihar), RĀGHAVA (the Gaṅga king of Kaliṅga, 1156-70 A.D.), VARDHANA and VĪRA. He also led a naval expedition along the Ganges in order to conquer the kings OF THE WEST.—Vijayasena built a temple and installed therein the image of the god PRADYUMNEŚVARA (Hari-Hara) and excavated

a tank in its vicinity. The composer of the *praśasti* was the poet UMĀPATIDHARA and the engraver was *Rāṇaka* ŚŪLAPĀṆI who was the crest-jewel of the guild of artisans of VARENDRA, and the son of Bṛihaspati, grandson of Manodāsa and great-grandson of Dharma.

TEXT[2]

1. सिद्धम्[3] ॥ ओँ नमः शिवाय ॥
वक्षोंशुकाहरण-साध्वस-कृष्ट-मौलि-
माल्यच्छटाहृत-रतालय-दीप-भासः ।
देव्यास्त्रपामुकुलितं मुखमिन्दुभाभि-
र्व्वीक्ष्याननानि हसितानि जयन्ति शम्भोः ॥ 1
लक्ष्मीवल्लभ- ।[4]
2. शैलजादयितयोरद्वैत-लीलागृहं
प्रद्युम्नेश्वरशव्द(ब्द)-[5]लाञ्छनमधिष्ठानं नमस्कुर्म्महे ।
यत्रालिङ्गन-भङ्ग-कातरत[या[6]] स्थित्वान्तरे कान्तयो-
र्द्देवीभ्यां कथमप्यभिन्नतनुता शिल्पेऽन्तरायः कृतः ॥ 2
यत्सिंहासनमीश्वर-[7]
3. स्य कनकप्राय[ं] जटामण्डलं
गङ्गा-शीकरमञ्जरी-परिकरैर्यच्चामर-प्रक्रिया ।
श्वेतोत्फुल्ल-फणाञ्चलः शिवशिरः-सन्दानदामोरग-
श्छत्रं यस्य जयत्यसावचरमो राजा सुधादीधितिः ॥ 3
वंशे तस्यामरस्त्री-वि-
4. तत-रतकला-साक्षिणो दाक्षिणात्य-
क्षौणीन्द्रैर्व्वीरसेन-प्रभृतिभिरभितः कीर्त्तिमद्भिर्व्वं(र्ब्बं)भूवे ।
यच्चारित्रानुचिन्ता-परिचय-शुचयः सूक्ति-माध्वीक-धाराः
पाराशर्य्येण विश्वश्रवण-परिसर-प्रीणनाय प्रणीताः ॥ 4
तस्मिन्से-
5. नान्ववाये प्रतिसुभट-शतोत्सादन-व्र(ब्र)ह्मवादी
स व्र(ब्र)ह्मक्षत्त्रियाणामजनि[4a] कुलशिरोदाम सामन्तसेनः ।
उद्गीयन्ते यदीयाः स्खलदुदधिजलोल्लोल-शीतेषु सेतोः
कच्छान्तेष्वप्सरोभिर्द्दशरथतनय-स्पर्द्धया युद्धगाथा-
6. :॥ 5
यस्मिन् सङ्गरचत्वरे पटुरटत्तूर्य्योपहूतद्विष-

द्दुर्ग्गे येन कृपाण-कालभुजगः खेलायितः पाणिना ।
द्वैधीभूत-विपक्ष-कुञ्जरघटा-विश्लिष्ट-कुम्भस्थली-
मुक्तास्थूल-वराटिका-परिकरैर्व्व्या-
प्तं तदद्याप्यभूत् ॥ 6

7. गृहाद्गृहमुपागतं व्रजति पत्तनं पत्तना-
द्वनाद्वनमनुद्रुतं भ्रमति पादपं पादपात् ।
गिरेर्ग्गिरिमधिश्रितन्तरति तोयधिन्तोयधे-
र्यदीयमरि-सुन्दरी-सरक-पृष्ठलग्नं यशः ॥ 7

दुर्व्वृत्तानामयमरि-
8. कुलाकीर्ण्ण-कर्ण्णाट-लक्ष्मी-
लुण्टाकानां कदनमतनोत्तादृगेकाङ्ग-वीरः ।
यस्मादद्याप्यविहत-वसा-मान्स-[8]मेदः-सुभिक्षां
हृष्यत्पौरस्त्यजति न दिशं दक्षिणां प्रे[त]-भर्त्ता ॥ 8

उद्गन्धीन्याज्यधूमैर्म्मृगशिशुरसिताखिन्न-
9. वैखानसस्त्री-
स्तन्यक्षीराणि कीर-प्रकर-परिचित-त्र(ब्र)ह्म-पारायणानि ।
येनासेव्यन्त शेषे वयसि भवभयास्कन्दिभिर्म्मस्करीन्द्रैः
पूर्ण्णोत्सङ्गानि गङ्गा-पुलिन-परिसरारण्य-पुण्याश्रमाणि ॥ 9

अचरम-परमात्मज्ञान-भी-
10. ष्मादमुष्मा-
न्निज-भुज-मद-मत्तारातिमाराङ्क-वीरः ।
अभवदनवसानोद्भिन्न-निर्णिक्त-तत्त-
द्गुण-निवहमहिम्नां वेश्म हेमन्तसेनः ॥ 10

मूर्द्धन्यर्द्धेन्दुचूडामणि-चरणरजः सत्यवाक्कण्ठभित्तौ
शास्त्रं श्रोत्रे(ऽ*)रि-
11. केशाः पदभुवि भुजयोः क्रूर-मौर्व्वी-किणाङ्कः ।
नेपथ्यं यस्य जज्ञे सततमियदिदं रत्न-पुष्पाणि हारा-
स्ताडङ्कं नूपुरस्त्रक्कनक-वलयमप्यस्य भृत्याङ्गनानाम् ॥ 11

यद्दोर्व्वल्लि-विलास-लव्ध(ब्ध)गतिभिः शल्यैर्व्विदीर्ण्णोरसां[9]
12. वीराणां रण-ती[र्थ]-वैभववशाद्दिव्यं वपुर्व्व(र्ब्ब)भ्रताम् ।
संसक्तामरकामिनी-स्तनतटी-काश्मीरपत्राङ्कितं
वक्षः प्रागिव मुग्धसिद्ध-मिथुनैः सातङ्कमालोकितम् ॥ 12

प्रत्यर्थि-व्ययकेलि-कर्म्मणि पुरः स्मेरं मुखं वि(बि)भ्रतो
रे-

13. तस्यैतदसेश्च कौशलमभूद्दाने द्वयोरद्भुतम् ।
शत्रोः को(ऽ*)पि दधेऽवसादमपरः सख्युः प्रसादं व्यधा-
देको हारमुपाजहार सुहृदामन्यः प्रहारं द्विषाम् ॥ 13
महाराज्ञी यस्य स्व-पर-निखिलान्तःपुरवधू-
14. शिरोरत्नश्रेणी-किरणसरणि-स्मेरचरणा ।
निधिः कान्ते[:] साध्वी-व्रत-वितत-नित्योज्ज्वल-यशा
यशोदेवी नाम त्रिभुवन-मनोज्ञाकृतिरभूत् ॥ 14
ततस्त्रिजगदीश्वरात्समजनेष्ट[10] देव्यास्ततो(*ऽ)-
प्यराति-व(ब)लशातनोज्ज्व-
15. ल-कुमारकेलिक्रमः
चतुर्ज्जलधि-मेखलावलयसीम-विश्वम्भरा-
विशिष्टजय-सान्वयो विजय[से]न-पृथ्वीपतिः ॥ 15
गणयतु गणशः को भूपतींस्ताननेन
प्रतिदिनरणभाजा ये जिता वा हता वा ।
इह जगति विषे-
16. हे स्वस्य वंशस्य पूर्व्वः
पुरुष इति सुधांशौ केवलं राजशव्दः(ब्दः) ॥ 16
संख्यातीत-कपीन्द्रसैन्य-विभुना तस्यारिजेतुस्तुलां
किं रामेण वदाम पाण्डव-चमूनाथेन पार्थेन वा ।
हेतोः खड्गलतावतंसित-भुजामातस्य[11] येनार्ज्जितं
सप्ता-
17. म्भोधितटी-पिनद्धवसुधा-चक्रैकराज्यं फलम् ॥ 17
एकैकेन गुणेन यैः परिणतं तेषां विवेकादृते
कश्चिद्धन्त्यपरश्च रक्षति सृजत्यन्यश्च कृत्स्नं जगत[12] ।
देवो(ऽ*)यं तु गुणैः कृतो व(ब)हुतिथैर्धीमान्[13] जघान द्विषो
वृत्तस्थानपुषच्चकार च
18. रिपुच्छेदेन दिव्याः प्रजाः ॥ 18
दत्त्वा दिव्यभुवः प्रतिक्षितिभृतामुर्व्वीमुरीकुर्व्वता
वीरासृग्लिपि-लाञ्छितोऽसिरमुना प्रागेव पत्रीकृतः ।
नेत्थं चेत् कथमन्यथा वसुमती भोगे विवादोन्मुखी
तत्राकृष्टकृपाणधारिणि गता भ-[14]
19. ङ्गं द्विषां सन्ततिः ॥ 19
त्वं नान्य-वीर-विजयीति गिरः कवीनां
श्रुत्वाऽन्यथामनन-रूढ-निगूढ-रोषः ।

गौडेन्द्रमद्रवदपाकृत कामरूप-
भूपं कलिङ्गमपि यस्तरसा जिगाय ॥ 20
शूरंमन्य इवासि नान्य किमिह स्वं राघव श्लाघसे
स्प-
20. र्द्धां वर्द्धन मुञ्च वीर विरतो नाद्यापि दर्प्पस्तव ।
इत्यन्योन्यमहर्न्निश-प्रणयिभिः कोलाहलैः क्ष्माभुजां
यत्कारागृह-यामिकैर्न्नियमितो निद्रापनोद-क्लमः ॥ 21
पाश्चात्यचक्र-जय-केलिषु यस्य याव-
द्गङ्गाप्रवाहमनुधावति[16]
21. नौ-विताने ।
भर्गस्य मौलिसरि[17]दम्भसि-भस्मपङ्क-
लग्नोज्झितेव तरिरिन्दु-कला चकास्ति ॥ 22
मुक्ताः कर्प्पासवीजैर्म्मरकतशकलं शाकपत्रैरलावू(बू)-
पुष्पै रूप्याणि रत्नं परिणतिभिदुरैः कुक्षिभिर्द्दाडिमानाम् ।
कुष्माण्डीवल्लरीण[ां ि]व-
22. कसितकुसुमैः काञ्चनं नागरीभिः
शिक्ष्यन्ते यत्प्रसादाद्व(द्ब)हुविभवजुषां योषितः श्रोत्रियाणाम् ॥ 23
अश्रान्तविश्राणित-यज्ञयूप-
स्तम्भावलीं व्रागवलम्व(म्ब)मानः ।
यस्यानुभावाद्भुवि सञ्चचार
कालक्रमादेक-पदो(ऽ*)पि धर्म्मः ॥ 24
मेरोरा-
23. हत-वैरिसङ्कुल-तटादाहूय यज्वामरान्
व्यत्यासं पुरवासिनामकृत यः स्वर्ग्गस्य मर्त्त्यस्य च ।
उत्तुङ्गैः सुरसद्मभिश्च विततैस्तल्लैश्च शेषीकृतं
चक्रे येन परस्परस्य च समं द्यावापृथिव्योर्व्वपुः ॥ 25
दिक्शाखामूलकाण्डं गगनतल-म-[18]
24. हाम्भोधिमध्यान्तरीयं
भानोः प्राक्प्रत्यगद्रि-स्थितिमिलदुदयास्तस्य मध्याह्नशैलम् ।
आलम्व(म्ब)स्तम्भमेकं त्रिभुवनभवनस्यैकशेषं गिरीणां
स प्रद्युम्नेश्वरस्य[19] व्यधित वसुमतीवासवः सौधमुच्चैः ॥ 26
प्रासादेन तवामुनैव हरितामध्वा[20]
25. निरुद्धो मुधा
भानो(ऽ*)द्यापि कृतो(ऽ*)स्ति दक्षिणदिशः कोणान्तवासी मुनिः ।

अन्यामुच्छपयो(ऽ*)यमृच्छतु दिशं विन्ध्यो(ऽ*)प्यसौ वर्द्धतां
यावच्छक्ति तथापि नास्य पदवीं सौधस्य गाहिष्यते ।। 27
स्रष्टा यदि स्रक्ष्यति भूमिचक्रे
सुमेरुमृत्पिण्ड-विव-
26. र्त्तनाभिः ।
तदा घटः स्यादुपमानमस्मिन्
सुवर्ण्ण-कुम्भस्य तदर्प्पितस्य ।। 28
विलेशयविलासिनी-मुकुटकोटिरत्नाङ्कुर-
स्फुरत्किरणमञ्जरी-च्छुरितवारिपुरं पुरः ।
चखान पुरवैरिणः स जलमग्न-[21]
27. पौराङ्गना-
स्तनैण-मदसौरभोच्चलित-चञ्चरीकं सरः ।। 29
उच्चित्राणि दिगम्व(म्ब)रस्य वसनान्यर्द्धाङ्गना-स्वामिनो
रत्नालंकृतिभिर्व्विशेषित-वपुः शोभाः शतं सुभ्रुवः ।
पौराद्याश्च पुरीः श्मशानवसतेर्भिक्षाभु-
28. जो(ऽ*)स्याक्षयां
लक्ष्मीं स व्यतनोद्दरिद्रभरणे सुज्ञो हि सेनान्वयः ।। 30
चित्रक्षौमेभचर्म्मा हृदय-विनिहित-स्थूलहारोरगेन्द्रः
श्रीखण्डक्षोद-भस्मा करमिलित-महानीलरत्नाक्षमालः ।
वेषस्तेनास्य तेने गरुडमणिलता-गोन-[22]
29. सः कान्तमुक्ता-
नेपथ्य-न्यस्थिरिच्छासमुचित-रचनः कल्पकापालिकस्य ।। 31
वा(बा)होः केलिभिरद्वितीय-कनकच्छत्रं धरित्रीतलं
कुर्व्वाणेन न पर्य्यशेषि किमपि स्वेनैव तेनेहितम् ।
किन्तस्मै दिशतु प्रसन्नवरदो(ऽ*)प्यर्द्धेन्दुमौलिः
30. परं
स्वं सायुज्यमसावपश्चिम-दशाशेषे पुनर्द्दास्यति ।। 32
प्रस्तोतुमस्य परितश्चरितं क्षमः स्यात्
प्राचेतसो यदि पराशरनन्दनो वा ।
तत्कीर्त्तिपूर-सुरसिन्धु-विगाहनेन
वाचः पवित्रयितुमत्र तु नः प्रयत्नः ।। 33
यावद्वास्तोस्पति-
31. पुरधुनी भूर्भुवः स्वः पुनीते
यावच्चान्द्री कलयति कलोत्तंसतां भूतभर्त्तुः ।

यावच्चेतो गमयति सतां श्वेतिमानं त्रिवेदी
तावत्तासां रचयतु सखी तत्तदेवास्य कीर्त्तिः ॥ 34
र्निण्णवत-सेनकुलभूपति-मौक्तिकाना-
मग्रन्थिल-ग (ग्र) -
32. थन-पक्ष्मलसूत्र-वल्लिः ।
एषा कवेः पद-पदार्थ-विचारशुद्ध-
वु (बु) द्धेरुमापतिधरस्य कृतिः प्रशस्तिः ॥ 35
धर्म्मो (र्म्म) -प्रणप्ता मनदासनप्ता[23]
वृ (बृ) हस्पतेः सूनुरिमां प्रशस्तिं (स्तिम्) ।
चखान वारेन्द्रक-शिल्पिगोष्ठी-
चूडामणी राणक-शूलपाणिः ॥ 36

1. To the south of Deopāḍā there is a village called Vijaynagar which R. P. Chanda identifies with Vijayapura, mentioned in Dhoyi's *Pavanadūta* as the capital of the Sena kings. See *Gauḍarājamālā* (Bengali), p. 75. But the Barrackpur plate shows that Vijayasena's capital was Vikramapura (N. G. Majumdar, *op. cit.*, p. 62).

2. From the facsimile published in *Ep. Ind.*, I.

3. Expressed by symbol.

4. There is a vertical sign after *bha*; this covered a little space at the end of the line.

4a. The Brahmakshatriyas are those who have both Brāhmana and Kshatriya blood in their veins. The Purānas describe the dynasties whose progenitors were born of Brāhmaṇa father and Kshatriya mother as Brahmakshatra: cf.

Parasparaṁ yugānāñ=cha Brahmakshatrasya ch=odbhavaḥ |
Yathā vai prakṛitis=tebhyaḥ pravṛittānāṁ yathā kshayam ||
Jāmadagnyena Rāmeṇa kshatre niravaśeshite |
Kṛit=eyaṁ paṅkulā sarvā kshatriyair=vasudhādhipaiḥ ||
Divaṁ gatān=ahaṁ tubhyaṁ kīrttayishye nibodhata ||
Ekasy=Aikshvāku-vaṁśasya prakṛitiṁ parivakshate |
Rājānaḥ śreṇibaddhās=tu tath=ānye kshatriyā bhuvi ||
(*Brahmāṇḍa Purāṇa*, 33.44-46)

Brahmakshatrasya yo yonir=vaṁśo rājarshi-satkṛitah |
Kshemakaṁ prāpya rājānaṁ saṁsthā prāpsyati vai kalau ||
Ity=esha Pauravo vaṁśo yathāvad=anukīrttitah ||
(*Vāyu Purāṇa*, 99.238-39)

See Sircar, *The Guhilas of Kishkindhā*, pp. 6 ff.

5. *Va* and *ba* are never distinguished in the record.

6. Originally °*yāṁ*; but the *anusvāra* seems to have been deleted.

7. There is a vertical line here as at the end of line 1.

8. Read *māṁsa*.
9. There is a vertical line here as at the end of lines 1 and 2.
10. Read *samajaṁshṭa*.
11. Read *mātrasya*.
12. Read *jagat*.
13. Read °*māñ=jaghāna*.
14. There is a sign as at the end of line 2.
15. See note 14 above.
16. See notes 14-15 above.
17. The vowel-mark of *ri* is not properly formed.
18. A sign like that at the end of line 2.
19. The temple of Pradyumneśvara stood at Deopāḍā on the bank of a tank now known as Padumsar (Sanskrit : Pradyumnasaras).
20. There is a sign like that at the end of line 2.
21. See note 20 above.
22. See notes 20-21 above.
23. *Manodāsa* has been changed to *Manadāsa* for the sake of metre.

No. 25— Sanokhār Tāmra-kholī Inscription of Ballālasena (c. 1159-79 A.D.), Regnal year 9

Sanokhār Bāzār, Bhāgalpur District, Bihar
D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXX, pp. 78-82.

Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Summary : In the NINTH YEAR of the reign of Ballālasena (i.e. c. 1168-69 A.D.), the copper-cover bearing the inscription was granted in favour of the god DAMACHĀDITYA by CHIHOKA, the chief priest of the said deity's temple.

TEXT[1]

सिद्धम्[2] प्रमेसर-इत्यादि-[3] श्री-वललशेण-समत[4] ६ ॥ ताम्वर-खोलि[5] दत[6] ॥[7]
भट्टारक-श्री-दमचादितदेवपदाना[8] ॥[9] मठपति-चिहोकस्य

Corrected Text

सिद्धम् ॥ परमेश्वरेत्यादि-श्री-बल्लालसेन-संवत्सरे नवमे ताम्रखोली दत्ता
भट्टारक-श्री-दमचादित्यपादेभ्यः मठपति-चिहोकेन ।

1. From the original. See Plate in *Ep. Ind.*
2. Expressed by symbol.
3. Sanskrit *Parameśvar-ety-ādi* (i.e. *Parameśvar-ety-ādi- rājāvalī pūrvavat*).
4. Read *Ballālasena.*
5. Read *saṁvat*, i.e. *saṁvatsare.*
6. Sanskrit *Tāmrakholī* or °*kholikā.*
7. Read *dattā.*
8. The *daṇḍas* appear to be superfluous.
9. Read *Damachādityadevapādānām* (*debhyaḥ*). The reading does not seem to be *Damarā*° as the form of *ma* in *Pramesara* and *Bhaṭṭāraka* is different.
10. The reading does not appear to be *Rihokasya.* We may suggest the emendation *Chihokena.*

No. 26—Mādhāinagar Copper-plate Inscription of Lakshmaṇasena (c. 1179-1206 A.D.)

Mādhāinagar, Pabna District, Bangladesh.

R. D. Banerji, *JASB*, 1909, pp. 467 ff.; N. G. Majumdar, *Ins. Beng.*, III, pp. 109 ff.

Language : Sanskrit

Script : Gauḍīya

Metres : Vv. 1-2, 5, 7, 10 शार्दूलविक्रीडित; V. 3 पुष्पिताग्रा; Vv. 4, 11 स्रग्धरा; V. 6 मालिनी; V. 8 वसन्ततिलक; V. 9 उपेन्द्रवज्रा; Vv. 12-13 मन्दाक्रान्ता; Vv. 14-16 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : For genealogy, see Madanpāḍā copper-plate inscription of Viśvarūpasena and Sūryasena and the Deopāḍā inscription of Vijayasena.—To BALLĀLASENA, from his queen, the CHĀLUKYA princess RĀMADEVĪ, was born *Vīrachakravartin Sārvabhauma Somavaṁśapradīpa* LAKSHMAṆASENA, the BRAHMA-KSHATRIYA (mixed Brāhmaṇa-Kshatriya). He seized the kingdom of GAUḌA, raided KALIṄGA and defeated the king of KĀŚĪ (i.e. the Gāḍhavāla monarch).—From DHĀRYA-GRĀMA (?), the king informed the *Rājans*, *Rājanyakas*, *Rājñīs*, *Rāṇakas*, *Rājaputras*, *Rājāmātyas*, *Mahāpurohita*, *Mahādharmādhyaksha*, *Mahāsāndhivigrahika*, *Mahāsenāpati*, *Mahāmudrādhikṛita*, *Antaraṅga*, *Bṛihaduparika*, *Mahākshapaṭalika*, *Mahāpratīhāra*, *Mahābhogika*, *Mahāpīlupati and Mahāgaṇastha*, the *Dauḥsādhikas*, *Chauroddharaṇikas*, officers in charge of the navy, army, elephants, horses, cows, buffaloes, goats, sheep, etc., *Gaulmikas*, *Dāṇḍapāśikas*, *Daṇḍanāyakas*, *Vishayapatis* and others depending on His Majesty, the *Chaṭṭas* (*Chāṭas*) and *Bhaṭṭas* (*Bhaṭas*), the provincial people, cultivators, Brāhmaṇas and chief of the Brāhmaṇas about making the grant of the village of DĀPANIYĀ-PĀṬAKA comprising 100 *bhūkhāḍīs* and 91 *khāḍikās* (i.e. 191 *khāḍīs*) of land and yielding an annual income of more than 168 *Kapardaka-purāṇas* (?) (silver coins counted in cowrie-shells) to the *Śāntyāgārika* (priest in charge of propitiatory rights) Govindadevaśarman, son of Kumāradevaśarman, grandson of Rāmadevaśarman and great-grandson of Dāmodaradevaśarman. The gift village was situated in KĀNTAPUR-ĀVṚITTI in VARENDRĪ within the PAUṆḌRA-VARDHANA-BHUKTI.—The gift was made together with jungles

and bushes or branches, land and water, pits and barren tracts, betelnut and coconut trees, preserves (*yūti*) of grass and pasture land, and was exempted from the submission of fines realised from culprits committing 'the ten sins' and from all sorts of forced labour. The entries of *Chattas* and *Bhattas* (*Chāṭas* and *Bhaṭas*, i.e. policemen and their leaders) into the gift land was prohibited.

TEXT[1]

First Side

1. १ॅ ओं नमो नारायणाय ॥
यस्याऽङ्के शरदम्वु (म्बु)[3]दोरसि तडिल्लेखेव गौरी प्रिया
देहार्द्धेन हरिं समाश्रि-
2. तमभूद्यस्यातिचित्रं वपुः ।
दीप्तार्क्क-द्युति-लोचन-त्रय-रुचा घोरे दधानो मुखं
देव-त्रास-निरस्त-दानव-
3. गजः पुष्णातु पञ्चाननः ॥ 1
स्वर्गङ्गा-जल-पुण्डरीकममृत-प्रादार-धारा-गृहं
शृङ्गार-द्रुम-पुष्पमीश्वर-शि-
4. खालङ्कार-मुक्तामणिः ।
क्षीराम्भोनिधि-जीवित [ं] कुमुदिनी-वृन्दैकवैहासको
जीयान्मन्मथ-राज-पौष्टि-
5. क-महाशान्ति-द्विजश्चन्द्रमाः ॥ 2
त्रिभुवन-जय-सम्भृतावक्लृप्तैः
क्रतुभिरवाधित सत्त्रिणोऽमराणाम् ।
अजनिषत
6. तदन्वये धरित्री-
वलय-विशृङ्खल-कीर्त्तयो नरेन्द्राः ॥ 3
पौराणीभिः कथाभिः प्रथित-गुण-गणे वीरसेनस्य
7. वंशे
कर्ण्णाट-क्षत्रियाणामजनि कुल-शिरो-दाम सामन्तसेनः ।
कृत्वा निर्व्वीरमुर्व्वीतलमधिकतरान्तृप्यता ना-
8. क-नद्यां
निर्ण्णिक्तो येन युध्यद्रिपु-रुधिर-कणाकीर्ण्ण-धारः कृपाणः ॥ 4
वीराणामधिदैवतं रिपु-चमू-मारा-

9. ङ्क-मल्ल-व्रत-
स्तस्माद्विस्मयनीय-शौर्य-महिमा हेमन्तसेनोऽभवत् ।
क्षीरोदाधरवाससो वसुमती-देव्या
10. यदीयं यशो
रत्नस्येव सुमेरु-मौलि-मिलितं क्षौम-श्रियं पुष्यति ।। 5
अजनि विजयसेनस्तेजसां राशिर-
11. स्मात्
समर-विसृमराणां भूभृतामेकशेषः ।
इह जगति विषेहे येन वंशस्य पूर्व्वः
पुरुष इति सुधांशौ
12. केवलं राजशब्दः ।। 6
भू-चक्रं कियदेतदावृतमभूद्यद्धामनस्याङ्घ्रिणा
नागानां कियदाभ्युदर्यमुर-[4]
13. सा लङ्घन्ति गूढाङ्घ्रयः ।
एकाह्नोद्यदनूरुरश्वति किय[न्मा]त्रन्तदप्यम्व(म्ब)रं
यस्येतीव यशो ह्रिया त्रिभुव-
14. नं व्याप्यापि नो तृप्यति ।। 7
तस्मादशेष-भुवनोत्सव-कारणेन्दु-
र्व्व(र्ब्ब)ल्लालसेन-जगतीपतिरुज्जगाम ।
यः
15. केवलं न खलु सर्व्वनरेश्वराणा-
मेकः समग्र-विवु(बु)धामपि चक्रवर्त्ती ।। 8
धराधरान्तःपुर-मौलि-रत्न-
चा-
16. लुक्य-भूपाल-कुलेन्दु-लेखा ।
तस्य[5] प्रियाभूद्व(द्ब)हु-मान-भूमि-
र्ल्लक्ष्मी-पृथिव्योरपि रामदेवी ।। 9
[6][एताभ्यां*]
17. वसुदेव-देवकसुता-देहान्तराभ्यामिव
श्रीमल्लक्ष्मणसेन-मूर्त्तिरजनि क्ष्मापाल-नारायणः ।
18. [चक्रे*][7]
यन्मय-जन्म-निःसह-मिलन्निद्रान्धवच्चश्चलात्
कृष्टेनाधि-[पयो*]धि-क[श्च*]कमि[व] [त्यक्त्वा ?]
[प्रमुग्धं वपुः*] ।। 10

19. [दृप्य]द्गौडेश्वर-श्री-हठ-हरण-कला यस्य कौमार-केलिः
का[8a]लिङ्गेनाङ्गनाभि[: प्रतिपदमुपदाश्चक्रि*]-

20. रे यस्य यूनः ।
येनासौ काशिराजः समर-भुवि जितो यस्य [निस्त्रिंश*]-
धारा-भी[रुः] [प्रा*][ग्ज्यो]ति[षेन्द्र*]-

21. श्चरणज-रजसा निर्म्ममे कार्म्मणानि ॥ 11
आ-कौमारं समर-[जयि][ना कुर्व्वतोर्व्वीमवीरा*]-
[मेतेनामी कथ*]-

22. मिव दिशामीशितारो विमुक्ताः ।
[अष्टभङ्गे?] वपु[सि] कल[या] तस्य ते(ऽ*) ष्टौ प्रविष्टाः
[प्रह्वीभूते प्रभवति*]

23. [न] हि क्षत्रियाणां कृपाणः ॥ 12
यत्राराम-द्रुमदल-रुचा शैवलि[10][न्यूर्द्धगङ्गा*]
[शस्य-व्याजाज्जनपदगुणैर्य*]-

24. षु रो[मा]ञ्चिता भूः ।
प्राणान् मुञ्चन्त्यवनिपतयो [नो च नर्यानिनेन*]
[ग्रामास्ते ते सपदि ददिरे कोटिशः शासनानि*] ॥ 13

25. — — — निर्गते[10a] खलु धार्यग्राम-परिसर-समावासित[10b] -श्री-
महाराजाधिराज(ज्जयस्कन्धावारात्)— — —

26. परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-व(ब)ल्लालसेनदेव-पादानुध्यात—
श्री . . . . .

27. . . . .

28. . . . .

29. . . . .

Second Side

30. विक्रमस्य वीरचक्रवर्ति-सार्व्वभौम — — — — सोमवंशप्रदीप-राज-
प्रतापनारायण-परम-

31. दीक्षित-परमब्र(ब्र)ह्मक्षत्रिय-सुमेरु— — — क्रीडावधूतमशेष-केलिविकलीकृत-
क—

32. लिङ्ग[11]-विक्रमवशीकृत-कामरू[पा]वनीमण्डलैक-चक्रवर्ति — — — —
गौडेश्वर-परमे—

33. श्वर-परनारसिंह-परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्रीमल्लक्ष्मणसेनदेव-
पादा विजयिनः समु-

34. पगताशेष-राज-राजन्यक-राज्ञी-राणक-राजपुत्र-राजामात्य-महापुरोहित-
महाधर्म्माध्यक्ष-महासान्धि-

35. विग्रहिक-महासेनापति-महामुद्राधिकृत[12]-अन्तरङ्ग-वृ(बृ)हदुपरिक-महाक्ष-पटलिक-महाप्रतीहार-

36. महाभोगिक-महापीलुपति-महागणस्थ-दौःसाधिक-चौरोद्धरणिक-नौव(ब)-लहस्त्यश्व-गोमहिषाजा-

37. विकादिव्यापृतक-गौल्मिक-दण्डपाशिक-दण्डनायक-विषयपत्यादीनन्यांश्च सकल-राज-पादोपजी-

38. विनोऽध्यक्षप्रचारोक्तानिहाकीर्त्तितान्[13] चट्ट-भट्ट-जातीयान्[14] जनपदान् क्षेत्रकरान् व्रा(ब्रा)ह्मणान् व्रा(ब्रा)-

39. ह्मणोत्तरान् यथार्हं मानयन्ति वो(बो)धयन्ति समादिशन्ति च(।*) मतमस्तु भवताम् । यथा श्री-पौण्ड्रवर्द्धन-भु

40. क्त्यन्तःपाति-वरेन्द्रयां कान्तापुरावृत्तौ रावणसरसिङ्गि[15]स्थाने(?) पूर्व्वे चडस्पसा-पाटक-पश्चिम-भूः सीमा (।*)

41. दक्षिणे गयनगर-उ(रो) त्तर-भूः सीमा(।*)पश्चिमे गुण्डीस्थिरा-पाटक-पूर्व्व-भूः सीमा[17] उत्तरे गुण्डीदापणिया-द-

42. क्षिण-भूः सीमा[18] इत्थं चतुःसीमावच्छिन्न-गोयव-गोचराद्यस्यच(दि-समेतो) देवव्रा(ब्रा)ह्मण-पाल्य-भवद्भिः(स्व-बहिः) एक-

43. नवति-खाडिकाधिक-भू-खाडी-शतैकात्मक(:*) संवत्सरेण कपर्द्दाकाष्ट-षष्टि-पुराणाधिक-शत-मूल्योत्पत्तिको दापणिया-

44. पाटकः । स-झाट-विटपः स-जल-स्थलः स-गर्त्तोषरः स-गुवाक-नारिकेलः सह्य-द–

45. [शापराधः*] [परि*]हृतसर्व्व-पीडोऽचट्ट-भट्ट-प्रवेशः (अ*)-किञ्चित्-प्रगाह्यस्तृण-पूति-गोचर-पर्य्यन्तः दा-

46. [मोदर*]देवशर्म्मणः प्रपौत्राय श्रीरामदेवशर्म्मणः पौत्राय कुमार-देवशर्म्मणः पुत्राय कौशिक-

47. सगोत्राय [कौशिकात्रि-जमदग्नि*]-प्रवराय[19] अथर्व्ववेद-पैप्पलाद-शाखाध्यायिने शान्त्यागारिक-

48. श्री-गोविन्ददेवशर्म्मणे विधिवदुदक-पूर्व्वकं भगवन्तं श्रीमन्नारायण-भट्टारकमुद्दिश्य

49. मातापित्रोरात्मनश्च पुण्ययशोऽभिवृद्धये सप्तविंश-श्रावण-दिवसे · · · पूर्व्वक-मूलाभिषेकः

50. · · · · एन्द्री महाशान्ति · · · · तगति · · · · णिकादि · · · उत्सृज्या-चन्द्रार्क्क-क्षिति-

51. समकालं या[वद् भूमिच्छिद्र*]-न्यायेन प्रदत्तोऽस्माभिः (।*) तद्भवद्भिः सर्व्वैरेवानुमन्त-

52. व्यं भाविभिरपि नृपतिभिरपहरणे नरकपात-भयात् पालने धर्म्म-
गौरवात् पालनीयं(यम्) । भवन्ति
53. चात्र धर्म्मानुशंसिनः श्लोकाः (।*)
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति यश्च भूमिं प्रयच्छति (।*)
उभौ तौ पुण्य-कर्म्मा-
54. [णौ नियतं स्वर्गगामिनौ ॥*] 14
[व(ब)हुभिर्वसुधा दत्ता*] राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमि-
55. स्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 15
[ग्रास्फोटयन्ति पितरो वल्गयन्ति पितामहाः ।*]
भूमिदोऽस्मत्कुले जातस्स न-
56. स्त्राता भविष्यति [॥*][21] 16
— — — — — — — — — — — —
57. — — — — — —
58. — — — — —

1. From the facsimile in *JASB*, 1909.

2. Symbol for *siddham* or *siddhir=astu*.

3. The record does not distinguish between *va* and *ba*, the latter being in all cases indicated by the sign for the former.

4. Banerji reads *kiyadāsyadarpa*°.

5. Majumdar reads *tasyā*.

6. The restoration is suggested by the Bhowal plate and a similar stanza in the Madanpāḍā and Edilpur plates.

7. Cf. the Bhowal plate.

8. Banerji reads *syād=Gauḍeśvara-śrī-hatha-havana* (?)*-karmma*.

8a. *Kaliṅgen=āṅganābhiḥ*, "with the females of Kaliṅga", as read and translated by Majumdar cannot be accepted. The metre requires a long syllable in place of *Ka*, and *Kāliṅgena* (masculine, singular) cannot qualify *aṅganābhiḥ* (feminine, plural).

9. *Tra hi* (l.23) in Majumdar's transcript cannot be the reading; it would make the preceding syllable long, though the metre requires a short syllable there.

10. *Śaiāla* in the published transcript cannot be the true reading as it goes against the metre.

10a. *Nirgate* may not be the correct reading.

11. The Kaliṅga king may have been Rājarāja II (c.1170-90 A.D.) or Anaṅgabhīma II (c. 1190-96 A.D.)

12. Read °*kṛitānta-raṅga*.

13. Read °*tāṁś=chaṭṭa*.

14. Read °*yāñ=janapa*°.

15. Possibly *Rāvanasaraḥ-Siddhisthāna* is intended. The reading of the place-names is doubtful.

16. Read °*nagar-ottara*.

17. Better read *sīm=ottare*.

18. Better read *sīm=etthaṁ*.

19. Better read *pravarāy=ātharvva*.

20. Banerji reads *śāntyaśāvika*.

21. The rest of the record appears to have contained the verses *sva-da-ttāṁ para-dattāṁ vā*, etc., and *iti kamala-dal-āmbu-vindu-lotāṁ*, etc., a verse in the *āryā* metre mentioning the *dūtaka*, the regnal date and the endorsements (*ni*°, etc.).

No. 27— Madanpāḍā Copper-plate Inscription of Sūryasena (c.1210-15 A.D.)—Regnal year 2, and of Viśvarūpasena (c. 1206-22 A.D.) —Regnal year 14

Madanpāḍā,[1] Faridpur District, Bangladesh.
N.N. Vasu, *JASB*, 1899, pp. 6 ff.; N.G. Majumdar, *Ins. Beng.*, III, pp. 133 ff.; D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXIII, pp. 315 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : V. 1 वसन्ततिलक; Vv. 2-3, 5, 7-10, 13, 15-16, 20 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 4, 17 पृथ्वी; Vv. 6, 12 स्रग्धरा; Vv. 11, 26 पुष्पिताग्रा; V. 14 गीति; Vv. 18, 21-25 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 19 मन्दाक्रान्ता; V. 27 आर्या.

Summary: The suzerain of the three lords (or commanders, or the possessor of the three royal titles), viz. *Aśvapati*, *Gajapati* and *Narapati*, the sun of the SENA family, the lamp of the SOMA lineage, *Parameśvara Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* VIŚVARŪPASENA, the lord of GAUḌA, meditating on the feet of *Arirāja-madana-śaṅkara Gauḍeśvara* LAKSHMAṆASENA who meditated on the feet of *Arirāja-niḥśaṅka-śaṅkara Gauḍeśvara* BALLĀLASENA who again meditated on the feet of *Arirāja-vṛishabha-śaṅkara Gauḍeśvara* VIJAYASENA. From the victorious camp at PHASPHAGRĀMA, in the month of Bhādra of the 14TH REGNAL YEAR, VIŚVARŪPASENA granted to VIŚVARŪPADEVAŚARMAN, son of Vanamālidevaśarman, grandson of Garbheśvaradevaśarman, great-grandson of Parāśaradevaśarman, PIÑJOKĀSHṬHĪ or PIÑJOṬHĪYA (modern Pinjari near Madanpāḍā) yielding an annual revenue of 627 PURĀṆAS or CHŪRṆĪS and situated in the VIKRAMAPURA-BHĀGA of VAṄGA which lay within the PUṆḌRAVARDHANA-BHUKTI. The major part of the village yielded 500 annually while a portion named after *Padāti* Śāpāmārka and yielding 132 coins and belonging to the Kandarpaśaṅkar-āśrama (wrongly included in the gift land at first) was now excluded and the donee's loss was compensated by the inclusion of a portion (yielding 127 coins and forming part of the *jāgīr* of a dependant of the king) of Nāraṇḍapa-grāma attached to the Kandarpaśaṅkar-āśrama. The donee was

allowed to enjoy land and waters, forests and bushes, or branches, barren land, betelnut and coconut trees and the preserves (*yūti*) of grass.—The grant was executed on the first day of Āśvina of the king's 14TH REGNAL YEAR. The DŪTAKA was KOPIVISHṆU, the *Mahāsāndhivigrahika* of GAUḌA. The charter was passed by the respective offices of the *Mahāsāndhivigrahika*, the *Mahāmahattaka* and the king himself.—The most INTERESTING FEATURE of the inscription is that the charter was originally issued by king SŪRYASENA, a son of Viśvarūpasena, in the second year of his reign. The *aksharas sūryya* had been rubbed off and the *aksharas viśvarūpa* were somehow re-engraved on the erasure at two places while the name of SŪRYASENA'S MOTHER, father, grandfather and great-grandfather were erased for re-incising respectively the names of VIŚVARŪPASENA'S MOTHER, etc. This shows that sometime after his accession, Viśvarūpasena was incapacitated to rule (due to some reason like his capture in the enemy's hands or a disease like insanity that was considered incurable, etc.) and his son was raised to the throne, though the latter surrendered the throne to the former when Viśva was in a position to rule. The grant portion of the charter was also rubbed off and re-engraved apparently to rectify an error in the original document, to which reference has been made above.

TEXT[2]

First Side

१[3] श्रों नमो नारायणाय ॥

1. वन्देऽरविन्द-वन-वा(बा)[4]न्धवमन्धकार-
कारा-निव(ब)द्ध-भुवन-त्रय-मुक्ति-हेतुम् ।
पर्याय-विस्तृत-सि-

2. तासित-पक्ष-[युग्म-
मुद्य]न्तमद्भुत-खगं निगम-द्रुमस्य ॥ 1
पर्यस्त-स्फटिकाचलां वसुमतीं विस्व(ष्व)ग्विमुद्रीभव-
न्मुक्ता-कुट्मलमब्धि(ब्धि)म-

3. म्व(म्ब)र-नदी-वन्यावनद्धं नभः ।
उद्भ्रान्त-स्मित-मञ्जरी-परिचिता दिक्कामिनीः कल्पयन्
प्रत्युन्मीलतु पुष्पसायक-यशो जन्मान्तरं

4. चन्द्रमाः ॥ 2
एतस्मात् क्षिति-भार-निःसह-शिरो-दं (द) र्व्वीकर-ग्रामणी-
विश्रामोत्सव-दान-दीक्षित-भुजास्ते भूभुजो जज्ञिरे ।
येषामप्र-
5. तिमल्ल-विक्रम-कथारब्ध (ब्ध) -प्रब (ब) न्धाद्भुत-
व्याख्यानन्द-विनिद्र-सान्द्र-पुलकैर्व्याप्ताः सदस्यैर्द्दिशः ॥ 3
अवातरदथान्वये महति तत्र देवः
6. स्वयं
सुधाकिरण-शेखरो विजयसेन इत्याख्यया ।
यदंह्रि-नख-धोरणि-स्फुरित-मौलयः क्ष्माभुजो
दशास्य-नति-विभ्रमं विद-
7. धिरे किलैकैकसः[5] ॥ 4
नीलाम्भोरुह-सोदरो (ऽ*) पि दलयन्मर्म्माणि कादम्बि (म्बि) नी-
कान्तो (ऽ*) पि ज्वलयन्मनांसि मधुप-स्निग्धो (ऽ*) पि तन्वन् भ-
8. यम्॥ (।)
निर्णिक्ताञ्जन-सन्निभो (ऽ*) पि जनयन्नेत्र-क्लमं[6] वैरिणां
यस्याशेष-जनाद्भुताय समरे कौक्षेयकः खेलति ॥ 5
ईषन्निस्त्रिंश-नि-
9. द्रा-विरह-विलसितैर्व्वैरि-भूपाल-वंश्या-
नुच्छिद्योच्छिद्य मूलावधि भुवमखिलां शासतो यस्य राज्ञः ।
आसीत्तेजो-जिगीषा सह दिव-
10. सकरेणैव दोष्णस्तुलाभू-
द्भर्त्रैवाशीविषाणामजनि दिगधिपैरेव सीमा-विवादः ॥ 6
खेलत्खड्ग-लतापमार्ज्जन-हृत-प्रत्यर्थि-
11. दर्प्प-ज्वर-
स्तस्मादप्रतिमल्ल-कीर्त्तिरभवद्व (ब) ल्लालसेनो नृपः ।
यस्यायोधन-सीम्नि शोणित-सरिद्दुःसञ्चरायां हृताः
संसक्त-द्विप-
12. दन्त-दण्ड-शिविकामारोप्य वैरि-श्रियः ॥ 7
श्री-कान्तो (ऽ*) पि न मायया व (ब) लि-जयी वागीश्वरो (ऽ*) प्यक्षरं
वक्तुं नेत्यपटुः कलानिधिरपि
13. प्रोन्मुक्त-दोषाग्रहः ।
भोगीन्द्रो (ऽ*) पि न जिह्मगैः परिवृतस्त्रैलोक्य-रेखाद्भुत-
स्तस्माल्लक्ष्मणसेन-भूपतिरभूद्भूलोक-कल्पद्रुमः ॥ 8

14. [प्रत्यू]षे निगड-स्वनैर्नियमित-प्रत्यर्थि-भूमीभुजां
मध्याह्ले जलपान-मुक्त-करटि-प्रेङ्खोल[7]-घण्टा-रवैः
सायं वेश-विलासिनी-ज-
15. न-रणन्मञ्जीर-मञ्जु-स्वनै-
र्येनाकारि विभिन्न-शव्द(ब्द)-घटनावन्ध्यं त्रिसन्ध्यं नभः ॥ 9
पूर्व्वं जन्म-शतेषु भूमिपतिना सन्त्यज्य मक्ति-ग्र-
16. हं
नूनं तेन सुतार्थिना सुरधुनी-तीरे हरः प्रीणितः ।
एतस्मात् कथमन्यथा रिपु-वधू-वैधव्य-व(ब)द्ध-व्रतो
विख्यात-क्षितिपाल-मौ-
17. लिरभवत्[8] श्रीविश्वरूपो नृपः ॥ 10
न गगन-तल एव शीतरश्मि-[9]
र्न्न कनक-भूधर एव कल्पशाखी ।
न विवु(बु)ध-पुर एव देवराजो
18. विलसति यत्र धरावतार-भाजि ॥ 11
वेलायां दक्षिणाव्धे(ब्धे)र्म्मुसलधर-गदापाणि-संवास-वेद्यां
क्षेत्रे विश्वेश्वरस्य स्फुरदसि-वर-
19. णाश्लेष-गङ्गोर्म्मिभाजि ।
तीरोत्सङ्गे त्रिवेण्याः कमलभवमखारम्भ-निर्व्याज-पूते
येनोच्चैर्यज्ञयूपैः सह समर-जयस्त-
20. म्भ-माला न्यधायि ॥ 12
यां निर्म्माय पवित्रपाणिरभवद्वेधाः सतीनां शिखा-
रत्नं या किमपि स्वरूप-चरितैर्व्विश्वं ययालङ्कृतम् ।
21. लक्ष्मीर्भूरपि वाञ्छितानि विदधे यस्याः सपत्नौ महा-[9a]
राज्ञी श्र्[यह्वणदेवि][10] तदस्य महिषी साभूत्त्रिवर्ग्गोचिता ॥ 13
एताभ्यां शशिशेख-
22. र-गिरिजाभ्यामिव व(ब)भूव शक्तिधरः ।
श्री-[विश्वरूप][11]सेनदेवः प्रतिभट-भूपाल-मुकुट-मणिः ॥ 14
श्रा-कौमारमपार-सङ्गर-भर-व्यापा-
23. र-तृष्णावश-
स्वान्तस्यास्य निशम्य वीर-परिषद्वन्द्यस्य दोर्व्विक्रमम् ।
नेदं नेदमिदश्च नेति चकितैर्दुर्ग्गं प्रविश्य द्रुतं
निर्गच्छ-
24. द्भिररराति-भूप-निवहैर्भ्राम्यद्भिरेवास्यते ॥ 15

कल्पक्ष्मारुह्-काननानि कनक-क्ष्माभृद्विभागान्निधिं
रत्नानां पुलिनान्तराणि च परि-
25. भ्रम्य प्रयासालसाः ।
एतत्पाद-पयोधर-प्रणयिनि च्छाया-वितानाञ्चले
विश्राम्यन्ति सतामनिद्र-विदशोद्भ्रान्ता मनोवृत्तयः ॥ 16
26. किमेतदिति विस्मयाकुलित-लोकपालावली-
विलोकित-विशृङ्खल-प्रधन-जैत्र-जात्रा-भरः ।[12]
शशास पृथिवीमिमां प्रथित-वीर-व-
27. र्गाग्रणी :
स गर्ग-यवनान्वय-प्रलय-कालरुद्रो[12a] नृपः ॥ 17
पद्मालयेति या ख्यातिर्लक्ष्म्या एव जगत्त्रये ।
सरस्वत्यपि तां लेभे यदानन-
28. कृतालया ॥ 18
आरुह्याभ्रंलिह्-गृह्-शिखामस्य सौन्दर्य्य-रेखां
पश्यन्तीभिः पुरि विहरतः पौर-सीमन्तिनीभिः ।
वान्ताकूतैर्न्नय-[12b]
29. न-वलितैर्विभ्रमं दर्शयन्त्यो
दृष्टाः[13] सख्यः क्षण-विघटित-प्रेम-रुक्षैः कटाक्षैः ॥ 19
एतेनोन्नत-वेश्म-सङ्कट-भुवः स्रोतस्वती-
30. सैकत-
क्रीडा-लोल-मराल-कोमल-कल(त्*)-क्वाण-प्रणीतोत्सवाः ।
विप्रेभ्यो ददिरे मही[14]-मघवता नाक-प्रतिष्ठाभृतः
पाक-प्र-

Second Side

31. क्रम-शालि-शालि-शवल-क्षेत्रोत्कटाः कर्व्वटाः ॥ 20
इह् खलु फस्फग्राम[14a]-परिसर-समावासित-श्रीमज्जयस्कन्धावारात्
सम–
32. स्त-सुप्रशस्त्युपेत[15]-अरिराज-[वृषभ]-शङ्कर-गौडेश्वर-श्रीम(द्*)-[वि-
जय]सेनदेव-पादानुध्यात-समस्त-सुप्रशस्त्युपेत-अरिराज-
33. [निःशङ्क]-शङ्कर-गौडेश्वर-श्रीम(द्*) [व(ब)ल्लाल]सेनदेव-पादानुध्या-
तसमस्त-सुप्रशस्त्युपेत[15]-अश्वपति-गजपति-नरपति-राजत्रयाधि-
34. पति-सेनकुल-कमल-विकास-भास्कर-सोमवंश-प्रदीप-प्रतिपन्न-कर्ण्ण-सत्यव्रत-

गाङ्गेय-शरणागतवज्रपञ्जर-परमेश्व-
35. र-परमभट्टारक-परमसौर-महाराजाधिराज-[16]अरिराज-[मदन]-शङ्कर-गौडेश्वर-श्रीम[ल्लक्ष्मण]सेनदेव-पादानुध्या-
36. त[15]-अश्वपति-गजपति-नरपति-राजत्रयाधिपति-सोमकुल- कमल-विकास-भास्कर-सोमवंश-प्रदीप-प्रतिपन्नकर्ण्ण-सत्यव्र-
37. तगाङ्गेय-शरणागतवज्रपञ्जर-परमेश्वर-परमभट्टारक-परमसौर-महाराजाधिराज[17]-अरिराज [वृषभ]ङ्क-शङ्कर-
38. गौडेश्वर-श्रीमत्[विश्वरूप]सेनदेवपादा[18] विजयिनः ।[19] समुपगताशेष-राज-राजन्यक-राज्ञी-राणक-राजपुत्र-राजामात्य-म-
39. हापुरोहित-महाधर्म्माध्यक्ष-महासान्धिविग्रहिक-महासेनापति-दौःसाधिक-चौरोद्धरणिक-नौव(ब)लहस्त्यश्वगोम-
40. हिषाजाविकादित्यापृत-गौल्मिक-दण्डपाशिक-दण्डनायक-विषयपत्यादीन-न्यांश्च सकलराजपादोपजीविनोऽध्यक्ष—
41. प्रवरान् चट्ट-भट्ट-[20]जातीयान् व्र(ब्रा)ह्मणान् व्रा(ब्रा)ह्मणोत्तरांश्च यथार्हं मानयन्ति वो(बो)धयन्ति समादिशन्ति च (।*) विदितमस्तु भवतां य-
42. था पौण्ड्रवर्द्धन-भुक्त्यन्तःपाति-वङ्गे विक्रमपुर-भागे पूर्वे अठयाग-[21] ग्राम-जङ्गाल-भूः सीमा दक्षिणे वारयीपडा-[22]ग्राम-भूः सी-
43. मा पश्चिमे उञ्चोकाट्टी-ग्राम-भूः सीमा उत्तरे वीरकाट्टी-जङ्गाल(:*)सीमा इत्थं चतुःसीमावच्छिन्नः(न्न)-पिञ्जोकाष्ठी[23]-ग्राम-मध्यात् कन्दर्प्पशङ्करा-
44. श्रमीय-पदाति-शापामार्क-सां-वा(द्वा)त्रिंशत्पुराणोत्तर-चूर्ण्णीशतैक १३२ व(ब)हिः सां-भू-हिः ५००[24] तथा कन्दर्प्पशङ्करांश-भूमौ नारण्डप-ग्रामे स्वकीय-पाल्य-स्वं सा(·*)-
45. हि [१]२७ द्वाभ्यां सप्तविंशति-पुराणाधिक-सां-चूर्ण्णी-षट्शतिको-त्पत्तिक-पिञ्जोकाष्ठी-ग्रामः स-जल-स्थलः स-झाट-विटपः सोषरः सगुवाक-नारिकेलस्तृण-यू-
46. ति-पर्य्यन्त उपरिलिखित-चतुःसि(सी)मावच्छिन्नः पिञ्जोठीय-ग्रामो(ऽ*)यं शिवपुराणोक्त-भूमि-दान-फ-
47. ल-प्राप्ति-कामनया वत्स-सगोत्रस्य भार्गव-च्यवन-आप्नुवत-[27] और्व्व-जामदग्न्य-प्रवरस्य परास(श)रदेवशर्म्मणः प्रपौत्राय व-
48. त्स-सगोत्रस्य भार्गव-च्यवन-आप्नुवत-[27]और्व्व-जामदग्न्य-प्रवरस्य गर्ब्भे-(र्भे)श्वरदेवशर्म्मणः पौत्राय वत्स-सगोत्रस्य भार्गव-
49. च्यवन-आप्नुवत-[27]और्व्व-जामदग्न्य-प्रवरस्य वनमालिदेवशर्म्मणः पुत्राय

वत्स-सगोत्राय भार्ग्गव-च्यवन-आप्नुवत-
50. और्व्व-जामदग्न्य-प्रवराय श्रुति-पाठकाय[28] श्रीविश्वरूपदेवशर्म्मणे[29]
ब्रा(ब्रा)ह्मणाय विधिवदुत्सृज्य [30]सदाशिव-मुद्रया मु-
51. द्रयित्वा भूच्छिद्र-न्यायेन चतुर्द्दशयाब्दीय-[31]भाद्र-दिना[32] ताम्रशासनीकृत्य
प्रदत्तोऽस्माभिः । यत्र चतुःसीमावच्छि-
52. न्न-सां-शासन-भू-हि ६२७(।*) तद्भूवद्भिः सर्व्वैरेवानुमन्तव्यं भाविभिरपि
नृपतिभिरपहरणे नरक-पात-भ-
53. यात् पालने धर्म्मगौरवात् पालनीयम् । भवन्ति चात्र धर्म्मानुशंसिनः
श्लोकाः ॥
आस्फोटयन्ति पितरो वल्गय-
54. न्ति पितामहाः ।
भूमिदोऽस्मत्कुले जातः स नस्त्राता भविष्यति ॥ 21
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति यश्च भूमिं प्रयच्छति ।
उभौ
55. तौ पुण्य-कर्म्माणौ नियतं स्वर्ग-गामिनौ ॥ 22
वहुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य
56. तस्य तदा फलम् ॥ 23
षष्टि-वर्ष-सहस्राणि स्वर्गे तिष्ठति भूमिदः ।
आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 24
स्व-द-
57. त्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुन्धराम् ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह पच्यते ॥ 25
इति कमल-दलाम्वु(म्बु)-विन्दु-लो-
58. लां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितञ्च ।
सकलमिदमुदाहृतञ्च वु(बु)द्ध्वा
न हि पुरुषैः पर-कीर्त्तयो विलोप्याः ॥ 26
सचिव-
59 शत-मौलि-लालित-पदाम्वु(म्बु)जस्यानुशासने दूतः ।
श्रीकोपिविष्णुरभवद्गौड-महासान्धिविग्रहिकः ॥ 27
श्रीमन्महा-
60 सां-करण-नि ॥ श्री-महामहत्तक-करण-नि ॥
श्रीमत-करण-नि ॥ सं १४ आश्विन-दिने १ ॥ ॥

1. For a long time the plate had been missing from the A.S.B collection, but was acquired some years ago for the Dacca Museum by N. K. Bhattasali. See *Bhāratavarsha*, B.S. 1344, p. 170.

2. From impressions. See plates in *Ep. Ind.*

3. Symbol for *siddhaṁ* or *siddhir=astu.*

4. *Va* and *ba* are not distinguished, the latter being always indicated by the sign for the former.

5. Read *kil=aik-aikaśaḥ.*

6. Vasu reads *kramaṁ.*

7. The word was wrongly read as *prodgāla.*

8. Read °*bhavach=chrī.*

9. It was wrongly read as °*raśmiḥ na.*

9a. Better read *sapatnī-dvayaṁ* or *sapatnyor=dvayaṁ.*

10. The name has been read as Śrī-Chāndrādevi or Śrī-Tāḍādevi. But it is written on an erasure, the original name being written in three *aksharas* following *Śrī*. In place of *Tāndrādevi tad=asya* or *Tāḍādevi tad=asya* (— — – U U—U), the metre requires only six syllables (UU—U—U). Read *devy=amushya.*

11. Vasu reads *śrīrviśva*°. Majumdar points out that the *aksharas viśvarūpa* in l. 38 are engraved in a different hand and are smaller in size. R.D. Banerji thinks that "a name with three syllables was originally inscribed, later on it was erased and the name *Viśvarūpa* with four syllables substituted for it" (*JASB*, 1914, p. 98). Both here as well in line 38, the four *aksharas viśvarūpa* were engraved after having erased the two *aksharas Sūryya.* The superscript *r* sign above *yya* remains unerased.

12. Read *yātrā.* Majumdar reads *bhavaḥ.*

12a. Garga yavana=Muhammadan; cf. *JAIH,* III, pp. 141 ff. They were called Kāla-Yavana (Dark yavana) to distinguish them from the fair-complexioned Greeks.

12b. This was read as *vārtt-ākūtai*°.

13. Vasu reads *tṛishṇāḥ.*

14. Vasu reads *mahā*°.

14a. This was read as *Phalgugrāma.*

15. *Sandhi* has been ignored here.

16. Read °*rāj-āri*°.

17. Read °*rāj-ārirāja-vṛishabha.* The *akshara* after *vrishabha* is the unerased last *akshara* of *niḥśaṅka.*

18. Read *śrīmad=Viśva*°. The *aksharas viśvarūpa* are re-engraved on an erasure in the space of the two erased *aksharas sūryya.* See note 11 above.

19. Lakshmaṇasena's own grants call him *Vaishnava.* The change is due to *lakshmaṇa* being re-engraved on the erased *aksharas viśvarūpa.* Viśvarūpa was a *Saura.* In this part, *viśvarūpa, lakshmaṇa, vallāla* and *vijaya* were re-engraved after erasing *sūryya, viśvarūpa, lakshmana* and *vallāla.* Likewise the central words in the titles of the kings, viz. *vrishabha, madana, niḥśaṅka,* and *vṛishabha* were re-engraved after erasing *niḥśaṅka, vṛishabha, madana* and *niḥśaṅka* respectively.

20. Read *chāta-bhaṭa*°.

21. *Sandhi* has been avoided for the sake of clarity. The name may also be *Athapāga*.

22. Cf. Bengali *Vāruipāḍā*.

23. From this to *Piñjoṭhīya* in line 46, the whole matter is re-engraved on an erasure.

24. In this section, the contractions used are *sāṁ=sāṁvatsarika*: *hi=hiraṇya* (revenue income in cash): cf. *bahiḥ*=excluding; *Chūrṇṇī=Purāṇa*, *Kārshāpaṇa* (*Kāhaṇa*).

25. The expression is still used in Bengali.

26. Read *sīmā*.

27. Better read *Chyavan-Āpnud-Aurvva*.

28. Majumdar reads *thāti*.

29. This Viśvarūpadevaśarmman was a brother of Īśvaradeva-śarmman, the donee of the Edilpur plate.

30. Vasu reads *Śrī-Sadā*°.

31. Read *chaturddaś-ābdhīya*. Originally *dvitīy-ābdīya* was engraved and *chaturddaśa* was re-engraved after erasing *dviti*.

32. Read *dine*. A number should have been written after *dinā*. The intended reading may have been *dina* 8.

B—The Later Devas

No. 28—Mehār Copper-plate Inscription of Dāmodara, Śaka 1156, Regnal year 4 (1234 A.D.)

Mehār, Tippera (Comilla) District, Bangladesh.
B.M. Barua and P. B. Chakravarti, *Ep. Ind.*, XXVII, pp. 182 ff.;
D.C. Sircar, *ibid.*, Vol. XXX, pp. 51 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : V. 1 उपजाति; V.2 पुष्पिताग्रा; V. 3 शार्दूलविक्रीडित; V. 4 मालिनी; V.5 आर्या; Vv. 6-8 स्रग्धरा; Vv. 9-11 अनुष्टुभ्; V. 12 मन्दाक्रान्ता.

Summary : In the line of the MOON were born in succession—PURUSHOTTAMA, his son MADHUMATHANA (Madhusūdana), his son VĀSUDEVA and his son DĀMODARA. ARIRĀJA-CHĀṆŪRA-MĀDHAVA Dāmodaradeva granted to twenty Brāhmaṇas certain plots of land in the village of Mehāra in the *khaṇḍala* of Vāyisagrāma which was included in the Paralāyi-vishaya of the Samataṭa-maṇḍala lying within the Puṇḍravardhana-bhukti. GAṄGĀDHARA, the leader of the king's elephant force, seems to have been responsible for the creation of the rent-free holding by paying the necessary fees to the State (in verses 5 and 8-9 the king is called *Gajapati*). The donees belonged to the Sāvarṇya, Bhāradvāja and Ātreya *gotras* and some of them hailed from KĀṆṬĀMAṆI, PŪRVAGRĀMA, SIDHALAGRĀMA, DIṆḌISĀYA and KEŚARAKOṆĀ, several of the localities being well-known *gāñis* (from Sanskrit *grāmīṇa*) of the Rāḍhīya Brāhmaṇas. The charter, yielding an annual income of one hundred CHŪRṆĪS (i.e. PURĀṆA or DHARAṆA), was received by Kāpaḍī on behalf ot the donees.—It appears that the gift village formed part of the *jāgīr* of the officer Gaṅgādhara and that previously the *jāgīr* had been enjoyed on different occasions by *Mahāsāndhivigrahika* Munidāsa and *Mahākshapaṭalika* Dalaeva.—The grant was made on the 22nd day of Jyaishṭha in the 4th regnal year of Dāmodara, which corresponded to Śaka 1156

(1234 A.D.).—The inscription uses a number of interesting abbreviations, e.g., *brā* = *brāhmaṇa*, *bhū-dro* = *bhū-droṇa* or *bhūmi-droṇavāpa*, *nā-bhū* = *nāla-bhūmi* (cultivated land), *sāṁ- hi* = *sāṁvatsarika-hiraṇya* (annual revenue income), *vyā-bhū* = *vyāmiśra-bhūmi* (mixed land of different categories), *ṭī* = *ṭīkara* or *ṭikkara* (mound), *vā-ṭī* = *vāstu-ṭīkara*, *gṛi-ṭī* = *gṛiha-ṭīkara*, *chi-khi* = *chira-khila* (fallow for a long time), *cha-ṭī* (probably, a cultivated mound), *mu-ṭī* (probably, an uncultivated mound), etc.

TEXT[1]

Obverse

1\. १[2] ॥
यजा (ज्जा) ग्रतो याति जगत्प्रकाशं
निद्रायमाणे पुनरेव यस्मिन् (।*)
निलीयमानम्भवति क्षणेन
नमो (ऽ*) स्तु त-
2\. स्मै पुरुषोत्तमाय[3] ।(॥) 1
त्रिभ (भु) वन-जयिनः स्मरस्य शस्त्रं
हरिणदृशां ललितैक-दृष्टि-पात्रम् (।*)
सकल-सुर-
3\. गुरोः शिरो (ऽ*) वतंसो
जगति तनोतु सुधामसौ सुधांशुः ।(॥) 2
वंशे तस्य पुरूरवः-प्रभृतयो जा-
4\. ताः शतं भूभुजो
येषां विक्रमदान-शील-चरितैरद्यापि पृथ्वी धृता (।*)
एतस्मिन् पुरुषोत्तमः म (स)-
5\. मवभवद्देवां (वा) न्वय- ग्रामणीः[4]
प्रख्याताद्भु (द्भु) त-शुद्ध-कीर्त्ति-विसरद्व्याप्त-त्रिलोकीतलः ।(॥) 3
स मधुमथन-[5]
6\. देवः प्रा[दु]रासीदमुष्मात् (ल्)-
ललित-मदन-मूर्त्ति[वि]श्व-विश्रान्त-कीर्त्तिः ।
तदनु जगति साक्षाद्वासु-
7\. देवो (ऽ*) वतीर्ण्णो
विदित-सकल-शास्त्रः शस्त्रविद्या-धुरीणः ।(॥) 4
तस्माद्गजपतिरभवदरिरा-

8. जचाणूरमाधवो[6] वीरः (।*)
श्री-दामोदरदेवो जगती राजन्वती येन। (॥) 5
यत्सङ्ग्रामातिसज्ज-
9. दि(द्वि)रदवर-घटा-कल्प-कादम्वि(म्बि)नीयं
तत् क[र्ण्णो]त्ताल-वात्या-व्रज इह मरुतो न्यून[7]-पञ्चाशदे-
10. व
यत्तत्सि[न्दू]र-भूषा शिरसि समुदित[8]स्तेग्मतेजाः[9]-
सहस्रं मन्ये तद्विद्विषान्तत् ख-
11. ल कमलभुवो रात्रिराकस्मिकीव।(॥) 6
देवेन्द्रस्य यथैव मातलिरभूत् कृष्णस्य यन्ता वरः
12. ख्यातो दारुकवन्धुलस्य[10]नृपतेर्वार्ष्णेय-लीलाधरः (।*)
तत्तुल्यो(ऽ*)भवदस्य रा(वा)रण-घटा-स-
13. त्पात्र-मुख्यः कृती
श्री-गङ्गाधरदेव एय(ष) समरे प्राग्ज्योतिषेन्द्रोपमः[11] ।(॥) 7
श्रीमदरि-
14. राजचाणूरमाधवदेवपादा विजयिनः। श्री-पौण्ड्रय(ण्ड्र)वर्द्धन-भुक्त्यन्तः-
पाति-समत-
15. ट-मण्डले परलायि-विषय-प्रतिव(ब)द्ध-वायिसग्राम[12]-खण्डलीय-
मेहारग्राम-निवा-
16. सि-यथाप्रधान-जनपदान् महत्तरांश्च समादिशन्ति विदितमस्तु भवताम्।
17. उपरिलिखित-ग्रामे साव[र्ण्य]-सगोत्र-पं[13]-श्री-कापडीकस्य[14]
पञ्चविंशति-पु-
18. राणोत्पत्तिक[15]-गृहवाटिकादि[16]-टी[17] ३[18] व्या-भू[19] ॥०[20]
सां हि[21] २५[22] (।*) तथा व्रा(ब्रा)[23]-श्री-शाङ्कोकस्य पञ्च-पुरा-
19. णोपत्ति[24]-च-टी १ व्या-भू // सां हि ५(।*) तथा व्रा(ब्रा)-श्री-सुदोकस्य
च-टी १ व्या-भू /// सा[25]-हि ८(।*) त-
20. था व्रा(ब्रा)-(श्री*)-कालेमीकस्य टी १ व्या-भू// सां-हि ४ (।*)
व्रा(ब्रा)-श्री-तारापतेः च-टी १ व्या-भू // × सां-हि ४॥० (।*)भरद्वा-
21. ज-सगोत्र-पं-श्री-पाण्डोकस्य गृ-टी १ व्या-भू ///× सां-हि १० //(।*)
तथा व्रा(ब्रा)-श्री-देडकस्य गृह-टी १ व्या-भू //×
22. सां-हि ४ (।*)तथा व्रा(ब्रा)-श्री-सुदोकस्य गृह-टी १ व्या-भू ।०
सां-हि ८। /// (।*) काष्टामणीय व्रा(ब्रा)-श्री-केशवस्य गृ-
23. टी १ व्या-भू // सां-हि ४ ।।। //(।*) तथास्य मु-टी[27] १ व्या-भू /×

सां-हि ॥ / (।*) तथा व्रा(ब्रा)-श्री-व्र(ब्र)ह्मोकस्य गृ-

24. टी १ व्या-भू /// सां-हि २ एद[28] तथास्य मु-टी १ व्या-भू //
सां-हि [१।० *](।*)[29] [त]थास्य ना-भू[30] ॥० सां-हि २(।*)

Reverse

25. तथा स्य(च) व्रा(ब्रा)-श्री-सिरोकस्य गृह-टी १ व्या-भू //× सां-हि ५।।।
(।*) पूर्वग्रामीय-व्रा(ब्रा)-श्री-धरणिकस्य गुणो-
26. म्भार्द्ध[31]-च-टी १ व्या-भू / × × सां-हि २।।० सिधल-
ग्रामीय-पं-श्री-पाउकस्य[32] च-टी १ व्या-भू ।० सां-हि ४(।*)
आत्रे-
27. य-गोत्र-व्रा(ब्रा)श्री-शाङ्कोकस्य ना-भू ।० सां-हि १।०(।*) दिण्डिसा-
यीय-व्रा(ब्रा)-श्री-प्रजापतेः गृह-वाट्यां
28. भू सां-हि ३।०(।*) गृहि-पं-श्री-नाथोकस्य ना-भू। /सां-हि १।० (।*)
व्रा(ब्रा)-श्री-जलोकस्य ग्रा-हि[33] १// (।*) व्रा(ब्रा)-श्री-
29. विश्वरूपस्य गृ-टी १ व्या-भू //× सां-हि ३। // (।*) व्रा(ब्रा)-श्री-
माधोकस्य चि-खि-मु-टी[34] १ व्या-भू ।०(।*) केशर-
30. कोणीय व्रा(ब्रा)-श्री-श्रृ(श्री)पतेः महासान्धिविग्रहिक-श्री-
मुनिदास-कारित-शासन-च-टी १ व्या-भू ... (।*)
31. व्रा(ब्रा)श्री-श्रृ(श्री)वत्सस्य महाक्षपटलिक-श्री-दलएव-[35]कारित-
शासन-गृ-च-टी १ व्या-भू। / (।*) एवं
32. शासनिक-व्रा(ब्रा)ह्मण २० वा-टी १६ भू-द्रो २ ॥ /// नाल-भू-द्रो
२ सां-हि १०० ।।।।[37]
33. ग्रामे मेहार-संज्ञे सकल-गुणिगणावास-भूमौ प्रसिद्धे
कृत्वा ताम्रे निव(ब)द्धं मम [U U U][38]
34. यथा-संविभागं विभज्य(।*)
नाना-गोत्राभिधान-प्रतिविहित-सदाचारवद्भ्यो द्विजे-
35. भ्यः
प्रादात्(च्) चूर्ण्णी-शतस्य [द्वि]रदपतिरसौ शासनं शासितारिः ॥ 8
सावर्ण्य-
36. गोत्र-सम्भूतः कापडी-द्विजसत्तमः (।*)
चाणूरमाधवादेतत् प्रतिजग्राह
37. शासनम् । (॥) 9
व(ब)हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य य-
38. दा भूमि[39] तस्य तस्य तदा फलम् । (॥) 10

स्वदत्तां परदत्तां वा   यो हरेत वसुन्धराम् (।*)
39. स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह पच्यते ॥ 11
इत्यादि मुनिवचनमवलोक(क्य)
ग्रा-व्र(ब्र)ह्माण्डं खलु जगदिदं स्वप्नमाया-विनाशि
ज्ञात्वा ज्ञात्वा गजपतिरसौ या-
41. चते भावि-भूपान् (।*)
भूयो भूयः कृत-करपुटो मौलिमाणिक्यकोटौ
कीर्त्ति-
42. : सत्यं स्वकृत-रभसात् पालनीया ममेति (॥*) 12
शकनृपतेरतीताव्दाः(ब्दाः)
43. ११५६ सं ४ ज्यैष्ठ-दिने २२ (॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*
2. Expressed by symbol.
3. Purushottama, the name of the *ādipurusha* of the dynasty, is here the name of Vishnu.
4. Cf. the Ādāvāḍī copper-plate inscription of Daśarathadeva (*Bhāratavarsha*, 1332, B. S., pp. 78-81; also *Inscriptions of Bengal*, III, p. 181) : *Devānvaya-kamala-bhāskara*.
5. He is called Madhusūdana in the Chittagong plate of Dāmodara.
6. Similar epithets are applied to the Sena kings in their later inscriptions and to Daśaratha, son of Dāmodara.
7. I.e. *ekonapañchāśad*.
8. Read *samuditaṁ*.
9. Read *tigmatejaḥ*.
10. Read *Dārukavan=Nalasya*. Dāruka and Vārshṇeya were respectively the charioteers of Kṛishṇa and Nala.
11. The king of Prāgjyotisha referred to is Bhagadatta.
12. The name of the *khaṇḍala* is *Vāyisa* (Bengali *bāiś*, Skt. *dvāviṁśa*). A village called Vāishgāon lies at a distance of six miles south-east of Mehār.
13. This is an abbreviation of *Paṇḍita*.
14. Kāpadīka is the same person as Kāpaḍī in line 36.
15. The Tarpandighi copper-plate inscription of Lakshmaṇasena (lines 36-37) has *saṁvatsareṇa kaparddaka-purāṇa-sārddhaśat-aik-otpattika*, while the Madhainagar plate of the same king (line 43) has likewise *saṁvatsareṇa... mūly-otpattiko*; see also the Madanpāḍā plate of Viśvarūpasena, lines 44-45.
16. The lower vertical of the medial *i* sign is wanting.
17. *Tī* is an abbreviation of *ṭikara* (mound).
18. In the enumeration of the area of land in the standard land measure and the annual revenue in the standard silver coin, a slanting stroke stands for $\frac{1}{16}$, a vertical stroke for $\frac{1}{4}$ and a small cross probably for $\frac{1}{64}$ and cross flanked by dots for $\frac{1}{32}$.

19. *Vyā-bhū*, which apparently means *vyāmśa-bhūmi*, was wrongly interpreted by Barua and Chakravarti as *vyāvṛitta-vāstu-bhūmi*, "demarcated homestead land or residential site".

20. This is $\frac{1}{2}$. See note 18 above.

21. *Sām-hi* which really means *sāṁvatsarika-hiraṇya* (annual revenue income in cash) was wrongly interpreted by Barua and Chakravarti.

22. The number 2 is represented by two different signs.

23. *Vrā* (*Brā*) stands for *Brāhmaṇa*.

24. Read °*ṇ-otpattika*.

25. Read *sām*.

26. *Gṛi-tī=griha-tī=griha-tīkara* (mound with houses).

27. *Mu-tī* may be *muṇḍa-tīkara* or *muṇḍā-tīkara*, i.e. bare or barren mound. See *JAIH*, II, p. 68.

28. *E-da* may be *evaṁ* or may have been an abbreviation of *evaṁ dattam*.

29. The amount is broken away.

30. *Nā-bhū=nāla-bhūmi* (colloquial *nāl-jami*).

31. The Barrackpore copper-plate inscription of Vijayasena (line 32) has *Tikshahaṇḍa-jal-ārddha*.

32. The name does not seem to be Pāūka.

33. This probably stands for *grāhya-hita*, 'income to be realised'.

34. *Chi-khi=chira-khila* (fallow for a long time): *mu-tī*, a barren mound.

35. *Eva* as a surname occurs in the Mainamati plate of Ranavankamalla Harikāladeva (*IHQ*, IX, pp. 286 ff.).

36. *Bhū-dro=bhūmi-droṇa*; *nāla-bhū-dro=nāla-bhūmi-droṇa*.

37. This is evidently a sign to indicate the end of the prose statement.

38. The 2nd *pāda* is wanting in three syllables after *mama*.

39. Read *bhūmis*°.

C—Miscellaneous

No. 29—Bodhgayā Stone Inscription of the time of Aśokachalla, Lakshmaṇasena year 51 (c. 1230 A.D.)

Bodhgayā, Gayā District, Bihar.
Bhagavanlal Indraji, *Ind. Ant.*, X, p. 346, and *JBBRAS*, XVI, pp. 357 ff.; V.V. Vidyavinoda, *Ep. Ind.*, XII, p. 29.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metre : V.1 आर्या (defective in the first *pāda*).

Summary : King Aśokachalla gave assent, at the request of his officials, to the erection of a Buddhist shrine (*vihārī*) with an image of the Buddha. The shrine was consequently built by *Bhaṭṭa* Dāmodara and others. Provision was made by certain officials to enable the Sinhalese monks at Mahābodhi and others to offer daily *naivedya* with lamps to the god.—The inscription bears the date—the 29th Bhādra of the Lakshmaṇasena year 51 (probably 1230 A.D.).

TEXT[1]

1. १[2] नमो वु(बु)द्धाय ॥
ये धर्म्मा हेतु-प्रभवा हेतुं तेषां तथाग[तो][4] ह्यवदत् (।*)
तेषां च यो नि-
2. रोध एवंवादी महाश्रवण:[5] ॥ 1
देयधर्म्मो(ऽ*)यं प्रवर-महाजान-जायिनः[6] पर-
3. मोपाशक[7]-[समस्त]-[8] त्यप्रकृयोपेत-महाराज-श्रीमदशोकवल्ल[9]देवस्य
(।*) यदत्र
4. पुन्यं[9a] तद्भवतु ।[10] माता-पितृ-पूर्वं(र्वं)गमं कृत्या शकल-सत्व[11]-राशेर-
नुत्तरज्ञान-
5. फल(ा*)वाप्तय इति ॥ कस्मीर[12]-पण्डित-भदन्त[13]-श्रभयश्री (।*)
राजगुर[14]-पण्डित-मूशल[15] ।
6. पात्र-संङ्करदेव[16] । पात्र-त्रैलोक्य-त्र(ब्र)ह्माकादिभिः श्रीमद्राजानं
वो(बो)ध-

7. यित्वा । भट्ट-दामोदरं[17] । भट्ट-पद्मुम । शिष्ट-राघव-महि-पूकान-
प्रहिन्य[18]

8. विहारीयं वु(बु)द्ध-प्रतिमा-सहिता कारिता । यदपरं ।
नैवेद्यार्थं[19] तां पै-

9. तं पै[त्त]क[20]-[त्र]यं दीप-सहितं श्रा-चन्द्रार्क्कं ये केचि[त्[21]] श्रीमन्म-
हावो(बो)धौ सिं-

10. घ(ह)ल-संघादयेस्तैः[22] प्रत्यहं देयं(यम्) । नैवेद्यमिदं सत्यद्वारित्त[23]
कल्पि-

11. तकारहरिचंत्त शुपकारी मामकयो परिकल्पितमिति ॥

12. श्रीमल्लख्वणसेनस्यातीत[24]-राज्ये सं ५१

13. भाद्र-दिने २९ (॥*)[25]

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XII.
2. Symbol for *siddhaṁ* or *siddhir=astu.*
3. *Ba* is written by the sign of *va* throughout the record.
4. The *akshara to*, originally omitted, has been written above the line.
5. Read *°śramaṇaḥ.*
6. Read *Mahāyāna-yāyinaḥ.*
7. Read *°m-opāsaka.*
8. The word *samasta* has been written above the writing together with the figure 3 indicating the line of its insertion while the place has been marked by a *kākapāda* sign. Read *satya-prakriy°* or *sat-prakriy°*.
9. The reading is clearly *°challa* in another Bodhgayā inscription (No. 30 below), but *°valla* in a third (*JAIH*, VI, p. 52).

9a. Read *puṇyaṁ*

10. The *daṇḍa* is redundant.
11. Read *kṛitvā sakala-sattva.*
12. This geographical name is written also as Kaśmīra, Kāśmīra, etc.
13. *Sandhi* has been ignored here. The *daṇḍa* has been used after the names as a hyphen is written in English.
14. Read *°guru.*
15. Read *Musala.*
16. Better read *Śaṅkara.*
17. Read *Dāmodara°.*
18. Read *prabhṛitibhiḥ.*
19. V. reads *°dy-ārthaṁ.*
20. The intended reading may be *tach=ch=aitach=chaityaka-trayam*; but it does not offer a clear sense. The *aksharas* in square brackets have been engraved above with the figure 9 to indicate the line of the insertion and the places of omission have been marked by *kākapāda* signs.

21. *Sandhi*, not compulsory in prose, has been avoided here.

22. Read °*dayas=taiḥ*.

23. This passage containing some personal names (not always correctly spelt) should have ended in the third case-ending plural.

24. Read *Śrīmal-Lakshmaṇa*°.

25. At the right lower end of the plate the well-known curse for the transgressors of the grant has been engraved. An ass and a pig (representing the transgressor's parents) are here represented a sengaged in sexual intercourse.

No. 30—Bodhgayā Inscription of the time of Aśoka-challa, Lakshmaṇasena year 74 (c. 1253 A.D.)

Bodhgayā, Gayā District, Bihar
V. V. Vidyavinoda, *Ep. Ind.*, XII, p. 30
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Summary : On the 12th day of the dark fortnight of VAIŚĀKHA, on THURSDAY, in the LAKSHMAṆASENA YEAR 74, SAHAṆAPĀLA, a Kshatriya, a son of *Mahattaka* Chāṭabrahma and an officer of DAŚARATHA, who was the younger brother of AŚOKA-CHALLA (the king of the KHASA country of the SAPĀDALAKSHA hills), made some votive offerings.—The date seems to correspond to Thursday the 27TH MARCH, 1253 A.D., the month being *Pūrṇimānta* and *Kṛishṇa-dvādaśī* starting at :10 of the day.

TEXT[1]

1. १[2] नमो व(बु)द्धाय[3] ॥ देयधर्म्मो(ऽ*)यं प्रवर-महायानयायिनः परमो-
पासकस्य हेवज्रचरणारविन्दमकरन्दमधुकर-फलकार[4]भूपालवे-
2. श्याभुजङ्ग-परनृपतिगरुडनारायण-रिपुराजमत्तगजसिंह-निखिल-
महीपालजनकेत्यादि-निज-निखिल-प्रशस्ति-समलङ्कृ-
3. त-सपादलक्ष-शिखरि-खसदेश-राजाधिराज-श्रीमदशोकचल्लदेव-
कणिष्ठ[5]भ्रातृ-श्री-दशरथ-नामधेय-कुमार-पा-
4. दपद्मोपजीवि-भाण्डागारिक-सत्यव्रतपरायणाविनिवर्त्तनीय-वो(बो)धि-
सत्त्व-चरित-क्षत्रियकुलदीप-श्री-सहणपाल-नामधेय-
5. स्य महत्तक-श्री-चाटव्र(ब्र)ह्म-सुतस्य महामहत्तक-श्री-मृसिव्र(ब्र)ह्म-
पौत्रस्य(।*) यदत्र पु[ण्यं] तद्भवत्वाचार्योपाध्याय-मातापि-
6. तृ-पूर्वङ्गमं कृत्वा सकल-सत्त्व-राशेरनुत्तम-ज्ञानफलावाप्तय इति ॥
श्रीमल्लक्ष्मणसेनदेव-पादानामतीत-राज्ये
7. म ७४ वैशाख-वदि १२ गुरौ—॥[6]॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XII.
2. Symbol for *siddham* or *siddhir=astu*.
3. *Ba* has been throughout indicated by the sign for *va*.

4. *Phala-kāra*=giver of gifts. The king is said to be the foremost among such liberal rulers.

5. Read *kanishṭha*. The reading here is °*challa*. The possibility of *Aśokachalla* and *Aśokavalla* being two different forms of the name is not improbable.

6. There is a lotus symbol here.

CHAPTER VI

ORISSA AND ITS NEIGHBOURHOOD

A—The Bhañjas

No. 31—Keśarī Copper-plate Inscription of Śatrubhañja (c. 11th century A.D.)

Keśarī, Mayurbhanj District, Orissa.
B. Misra, *Ind. Hist. Quart.*, XII, pp. 429 ff.; D. C. Sircar, *ibid.*, XV, pp.306 ff.; R. C. Majumdar, *Ep. Ind.*, XXV, pp. 161 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : V.1 आर्या; Vv. 2-9 अनुष्टुभ् (श्लोक)
Summary : *Gaṇa-daṇḍa* (°*daṇḍanāyaka*) VĪRABHADRA, who was the ĀDI-BHAÑJA, was brought up by the sage VAŚISHṬHA. He was made the lord of 88,000 villages by RĀMADEVA. In his family was born KOṬṬABHAÑJA; his son was DURJAYABHAÑJA; and his son RAṆABHAÑJA. His son *Mahāmaṇḍalādhipati Mahārājādhirāja Parameśvara* ŚRĪ-ŚATRUBHAÑJADEVA granted, in the presence of the queen ŚRĪ-ĀNAKADEVĪ, *Yuvarāja* ŚRĪ-NARENDRABHANJA, the minister for war and peace ŚRĪ-PRAJĀPATI, the sealer ŚRĪ-BHĪMA, the chamberlain ŚRĪ-MANORATHA and the Mayor ŚRĪ-VISHṆUDATTA, the village of SYALLĀMĀYI in the URTTI DISTRICT to *Bhaṭṭaputra* DAṆḌAPĀṆI, son of *Bhaṭṭaputra* Chakrapāṇi and grandson of *Bhaṭṭaputra* Nārāyaṇa and an immigrant from Madhyadeśa, for the favour of LORD ŚAṄKARA of Bhaṭṭapura.

TEXT[1]

First side

1. १ स्व [f]स्त ० ० ० ०[2]

सकल-भुवनैकनाथो भव-भय-विदूरो[3] भवो भवानि(नी)श(:*) (।*)
विवि-

2. ध-समाधि-समाधि[4]-वि (धि*) ज्ञः सर्व्वज्ञो वः सिवायास्तु[5] ॥ 1
आशीत[6] कोटाश्रम[7]-नाम

3. तपो (ऽ*) धिष्ठानमुत्तमं (मम्*) (।*)
मयूराण्डोद्भव[8] तस्मात्[9] गणदण्ड-विरभद्राख्यः[10] (॥*)[19a] 2
अष्टाशी-

4. [ति]-सहस्रे (स्तु*) सू (नु*) भिः[11] व्यापितः[12] पुरा (।*)
तेषान्तु प्रार्थनां दृष्ट्वा रामदेवेन सेवित[13] (॥*) 3
स्ततोऽ-[14]

5. ष्टाशीति-सहस्र-ग्रामस्याधिपतिः कृतः (।*)
चक्रवित्ति[15]-सम (:*) सर्व्व-पादोन[16]श्चावस्थितः (॥*) 4[16a]

6. प्रतिपक्ष-निधन-दक्षो वशीष्ट[17]-मु (नि*)-पालित्तो[18] नृपतिः ।
अ[ा] दि-भञ्जः[19] रिपु-दहन-[19a] दा-

7. वानलः ।[20] शरस्ववर्तिर्व्विनित्तो[21] जातः ।
श्री-कोटभञ्ज[22]-सूत[23]-माण्डलिक-सतार्च्चि[24] [त]-चर-

8. ण-कमलः ।[20] श्री-दू (दु) र्जयभञ्जदेवो (ऽ*) भूत् (।*) तस्यात्मजः सुचिः[25]
प्रतापि[26] कृतज्ञः सत्य-

9. वादी[27] हर-चरणा (रा*) धन-तत्परः गुरु-देव-पूजकः श्री-रणभञ्ज-
देवोऽभूत् (।*) तस्या-

10. त्मजः शूरः प्रतापि[26] निर्ज्जित-शत्रुः सत्यधर्म्मान्वितः[28] युधिष्ठिर-समः
प्रजा-पालन-त-

11. त्पर[29] महामण्डलाधिपति-मा (म) हाराजाधिराज-परमेश्वर[30] अष्टाशीति-
सहश्र-अधिप-[31]

12. ति (:*) श्री-शत्रुभञ्जदेव-पादैः[32] । माहादेवि-श्री-अनकःदेवि[33] ॥
जवराजा-श्री-

13. नरीन्द्रभञ्ज[34] । सन्धिविग्रहि-श्री-प्रजापति (:*) । मुद्र (द्रा) हस्त-
श्री-भिम[35] । प्रतिहार-श्री-मनोरथ (:*) । पुर-

14. श्रेष्ठि-श्री-विष्णुदत्तः (।*)[36] मातापितारारात्मश्च[37] । धर्म्म-यसो-
वृधये[38] । भगवतं[39] भट्टारक-शङ्क-

15. र (·*) समुदिश[40] । उर्त्ति-विसय-[41] प्रतिव (ब) द्ध[42]-स्यल्लामायि-[43]
ग्राम (:*) स-जल-स्थल चतुशीमा-वत्तिन[44]

16. स-विटप-लता[45] । मध्यदेस-[46]विनर्गत-भट[47]-पुत्र-नारायणस्य
पौत्राय भट[47]-पुत्र-च-

17. क्रपाणिस्य[48] पुत्राय । भट[47]-पुत्र-दण्डपाणि[49] । कउसीक[50]-सगोत्राय
त्रियारिष[51]-प (प्र) वराय ॥

18. वसिष्ठ-गोत्राय वसिष्ठ-प्र(व*)राय । ताम्ब्रशासनिकृत[52]
प्रदतो[53](ऽ*)स्माभिः (॥*)
भूमि(॰*) यः प्रतिग्रिह्ला-[54]
19. ति यश्च भूमि(॰*) प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुन्य[55]-कर्म्मणौ नियतौ[56] स्वर्ग्ग-गामिनौः[57] ॥ 5
श्रा-

Second Side

20. नन्दन्ति पितर(श्च*) प्रवल्गन्ति[57a] पितामहा (:) ।
भूमिदाता कुले जाता[58] समित्राता[59] भविश्य-
21. ति[60] ।(।*) 6
हरते हारयते यस्तु[61] मन्दवुधि स्तमावृतः[62] ।
स व(ब)द्धो वारुणं(:*) पाशै[63] तिर्य्यग-यो-
22. निसु जायेते[64] (॥*) 7
स्व-द[त्त]ा(॰*) पर-दत्ताम्वा[65] यो हरेत वसुन्धरा(म्*) (।*)
स विष्ठा[यां] क्रिमिर भूत्वा[66]
23. [पि]त्रिभि[67] सह पच्यते ।(*।) 8
स्व-दानात् फलमानन्तं[68] परदता(त्ता)नुपालने (।*)
सष्ठि-वरिष-[69]
24. सहश्रा(स्रा)णि स्वर्ग्गे मोदते भूमिदः ॥ 9

[Lotus symbol]

1. From the facsimile in *Ind. Hist. Quart.* and *Ep. Ind.*
2. Misra reads *Oṁ svastih.*
3. The Ukhuṇḍa grant (*IHQ.* XIII, pp. 428 ff.) has °*bhiduvo*. Misra reads °*bhiduvo*.
4. Omit one *samādhi.*
5. Read *śivāy=āstu.*
6. Read *āsīt.*
7. Read *Koṭṭā*°. Misra reads *mahā.*
8. Read °*dbhavas=ta*°.
9. Read °*smād=Gaṇa*°
10. Read *Vīra*°. But the text does not suit the metre.
10a. The metre is defective.
11. Read °*bhir=vyāvritah.* Miśra suggests *mumbhi*°.
12. Misra omits *ta.*
13. Read *sevitah.*
14. Read *tato*°.

15. Read *Chakravartti.*

16. Misra has °*nañcha na sthita.* There must be some mistake here as the text does not suit the metre. Read *padena cha vyava*°.

16a. The metre is defective. The following lines 6-8 may be read as two verses in *Udgīti* and *Āryāgīti*; but the meaning seems to be better if we take them as prose. It is a pity that the record is very carelessly engraved and written.

17. Read *Vaśishṭha* or better *Vasishṭha.*

18. Read *pālito.*

19. Read °*bhañjo.* Ādi-Bhañja may have been a *viruda* of Vīra-bhadra.

19a. Misra reads *dalana.*

20. The mark for punctuation may be unnecessary.

21. The passage must be taken as a mistake for *śūraḥ śuchir=vvinīto* (cf. ll. 6-7 of the Ukhunda grant). Misra reads *Śarasvati-nimit'o* and corrects it to *Sarasvatī-nimitto.*

22. Read *Koṭṭa* which is Misra's reading. The correction *Śrī-Koṭṭa-bhañjaḥ* may be hazarded.

23. Misra reads *sūnu.* Better read *tat-suto.* It appears that Durjaya-bhañja has been called the son of Koṭṭabhañja. See also note 22.

24. Read *śat-ā*°.

25. Read *śuchiḥ.*

26. Read *pratāpī.*

27. Misra reads *sarvapāpa.*

28. Read °*nvito.*

29. Read °*tatparo.*

30. Better read °*śvaro='shṭā*°.

31. Read *sahasra-grām-ādhi*°. Note the admixture of feudatory's and overlord's titles.

32. The epithets suggest the reading °*devaḥ kuśalī.*

33. Read *Mahādevī Śry-Anakadevī.*

34. Read *Yuvarāja-Śrī-Narendrabhañjaḥ.*

35. Read *Bhīmaḥ.*

36. A passage appears to be lost here. These persons must be connected with such expressions as *matam=astu bhavatām* or *viditam=astu bhavatām.*

37. Read °*pitror=ātmanaś=cha.*

38. Read *yaśo-vṛiddhaye.*

39. Read °*vantaṁ* which is Misra's reading.

40. Read *samuddiśya.*

41. Read °*vishaya*

42. *Ba* has been indicated by the sign for *va* throughout the record.

43. Misra reads *Syallāmāyī.*

44. Read *sthalaś=chatuḥsīm-āvachchhinnaḥ*

45. Read °*lataḥ.*

46. Read °*deśa.*

47. Read *vinirgata-bhaṭṭa.*

48. Read °*pāṇeḥ.*

49. Read °*pāṇaye.*

50. Read *Kauśika.*

51. Read *tryārsha*. The three *pravaras* of the Kauśika-gotra are often given as Vaiśvāmitra, Daivarāta and Audala. The donee also claimed the Vāsiṣṭha-gotra having a single *pravara*.

52. Read *tāmraśāsanīkṛitya*.

53. Read *pradatto°*.

54. Read *pratigṛihṇāti* which seems to be Misra's reading.

55. Read *tau puṇya°*.

56. Read *niyataṁ*.

57. Omit *Visarga*.

57a. Misra reads *pragalbhanti*.

58. Read *jātaḥ*.

59. Read *sa nas=trātā* which is Misra's reading.

60. Read *bhavishyati* which is Misra's reading .

61. Read *yo* which would suit the metre.

62. Read *buddhis=tamo-vṛitaḥ* which is Misra's reading.

63. Misra reads *Vāruṇapāśe*.

64. Read *pāśais=tiryag-yonishu jāyate*.

65. Read *dattāṁ vā*.

66. Read *kṛimir=bhūtvā*. Misra reads *°r=bbhūtvā*.

67. Read *pitṛibhiḥ* which is Misra's reading.

68. Better read *°m=ānantyam*.

69. Read *shashṭi-varsha*.

B—The Somavaṁśīs

No. 32—Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (c. 1100-10 A.D.), year 5

Ratnagiri, Cuttack District, Orissa
Mrs. Debala Mitra, *Ep. Ind.*, XXXIII, pp. 263-68; D.C. Sircar, *ibid.*, pp. 269-74; S. N. Rajguru, *Ins. Or.*, IV, pp. 253 ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya
Metres : Vv. 1, 3-7 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 2, 8, 16 वसन्ततिलक; Vv. 9, 13 उपजाति; Vv. 10, 12, 17 आर्या; Vv. 11, 15 रथोद्धता; V. 14 वंशस्थ; Vv. 18-20, 2-27, 30-32 अनुष्टुभ्; V. 21 इन्द्रवज्रा; V. 28 शालिनी; V. 29 पुष्पिताग्रा.

Summary : In the family of the MOON-GOD, the mythical progenitor of the SOMAVAṀŚĪS, were born JANAMEJAYA; his son was YAYĀTI who was succeeded by his son BHĪMARATHA. The latter's son and successor DHARMARATHA conquered the *Chakravarti-kshetra* bounded by the SETU, the HIMAVAT and the EASTERN and WESTERN SEAS. His successor was his younger brother NAGHUSHA (Nahusha). His *anuja* (younger cousin) YAYĀTI, established his rule over both the KOSALA and UTKALA countries. His son and successor was UDDYOTAKESARIN. His immediate successor was his son JANAMEJAYA who had surpassed the Nāga king in bearing the weight of the earth. His son and successor PURANJAYA was feared by the GAUḌA, ḌĀHALA, KALIṄGA and VAṄGA kings. His successor was his younger brother *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Trikaliṅgādhipati* KARṆADEVA. His other name was MAHĀŚIVAGUPTA.—From YAYĀTINAGARA (modern Jājpur in the Cuttack District), king KARṆADEVA, in his FIFTH REGNAL YEAR on the twelfth day of Āśvina, granted the village of KOṆĀ, which was situated within BRAHMA in the AṬṬHĀVĪSA-KHAṆḌA of UTTARA-TOSALĪ to RĀṆĪ KARPŪRAŚRĪ who was the daughter of *Mahāri* (Devadāsī) MĀHŪṆADEVĪ and daughter's daughter of UDAYAMATĪ. She hailed from the *Mahāvihāra* of SALOṆAPURA in UTKALA-DEŚA.

Karpūraśrī, queen of king Karṇa, was thus apparently a dancing girl attached to the Buddhist temple in the monastery at Saloṇapura (modern Solampur near Jājpur). The donee was allowed to enjoy *hasti-daṇḍa, varabalīvarda, chiṭṭola, andhāruā* (*arthāruvā*), *pratyandhāruā* (*pratyarthāruvā*), *adattā, padātijīvya, antarāvaḍḍi* (*āturāvaḍḍi*), *rintakāvaḍḍi, vasāvakī, vishayālī, ahi-daṇḍa, hala-daṇḍa, bandha-daṇḍa, vandāpanā* and *vijaya-vandāpanā.* The officials and dignitaries like the *Samāhartṛi, Sannidhātṛi, Niyuktādhikārika Daṇḍapāśika Piśunavetrika, Avarodhajana, Rājñī Rāṇaka, Rājaputra, Rājavallabha* and *Bhogijana* besides the rural folk were informed in respect of the grant. The *Dūtaka* of the charter was probably the *Sandhivigrahin* KRISHṆADEVA while *Mahakshapaṭalin* Chhittalladeva was the writer and Śaṅkhuka the engraver.

TEXT[1]

First Plate

1. [सिद्धम्] ॥[2]
ज्योत्स्नाशालि-समृद्धिभूः कुमुदिनी-हासैक-सम्पादना-
धूर्त्तो धूर्ज्जटि-मौलि-सौ-
2 ध-वसतिः पीयूषधारा-गृहं (हम्) ।
तारान्तःपुर-नायको रतिपतेः शास्त्रैक-सा (शा) णोपलः
क्षी-
3 रोदार्ण्णव-नन्दनो विर्ज (ज) यते देवः सुधादीधितिः ॥ 1
अस्यान्वये महति सान्द्र-तमः-कलङ्क-
वि-
4. च्छाय-दिग्वलय-मार्ज्जन-कूर्च्चकस्य ।
उत्पेदिरे सकलसद्गुण-जन्म-कन्दाः
कुन्दावदात-य-
5. शसो जर्ग (ग) तीभुजस्ते ॥ 2
राजाभूज्जनमेजयोऽथ नृपतिर्ज्जातो ययातिस्ततः
श्रीमा-
6. न्भीमरथोऽभवत्तदनु च क्ष्माचक्र-रक्षामणिः ।
अष्टास्वेव दिगन्तरेषु विजय-स्तम्भाव-
7. लि-[हु] (च्छ) यना

हृच्छल्यानि दिशाभुजामपि समारोप्यन्त यैः विस्फुटं[3] ॥ 3
तस्माद्धर्म्मरथो मनो-

8. रथ-फलं शीतांशु-वंश-श्री(श्रि)यो
निस्त्रिंशैक-सखा शिखामणिरभून्निःशेषभूमीभुजां(जाम्) ।
य-

9. स्मिन्दिग्विजयावतार(रि)णि पू(पु)रा विद्वेषि-भु(भू)मीभुजः
प्रातिष्ठन्त दिगन्तरं तदनु च

10. स्फीताश्रमु(मू)-रेणवः ॥ 4
सेतू(तु)-प्रान्त-वनान्तरे हिमवतः पर्यन्तभू-शी(सी)मनि
प्रागम्भोधि-त-

11. टी-वनेष(षु) कटके पूर्व्वेतर-क्ष्माभृतः ।
यस्योत्ताम्यदराति-राज-युवती-निश्वास-झञ्झा-

12. निल-
व्यासङ्ग-स्वनदन्तराल-मुखरैर्ग्गीतं यशः कीचकैः ॥ 5
भ्राता तस्य व(ब)भूव [भूत]लपते-

13. र्भूतेश-तुल्य-प्रभः
प्रख्यातं क्षिति-भूषणं नघुष[4] इत्युर्व्वीपतीनां पतिः ।
य[द्दो]र्दण्ड-भु-

14. जङ्गमेन विलसन्निस्त्रिंस(श)-जिह्वा-भृता
पीतास्ते परिपन्ति(न्थि)-पार्थिव-चमू-कण्ठान्तरे मारुता-

15. ः ॥ 6
अत्रास्ते करि-व(वृ)न्दमुन्मदमिह प्रौढो(ऽ*)स्ति पञ्चाननः
सन्त्येतासु[5] जगद्द्रुहो गिरि-दरी-कु-

16. म्भीषु कुम्भीनशाः(साः) ।
स्नेहादित्यभिधाय [वृ]द्ध-शवरी-वर्ग्गेण व(ब)द्धाश्रुणा
यद्वैरि-प्रमदाजनो वन-

17. भुवः सञ्चारमध्यापितः ॥ 7
तस्यानुजो नत-स(म*)स्त-सपत्न-मौलि-
रत्नात्सुमात्सलित[6]-पाद-सरो-

18. [ज-रो][7]चिः ।
विद्या-निधिः प्रतिनिधिर्म्मधुश(सू)दनस्य
जातोऽथ विश्वविजयी नृपतिर्ययातिः ॥ 8

Second Plate : First Side

19. भटैरवष्टब्ध(ब्ध)मिदं नरेन्द्रै
राष्ट्र-द्वयं कोप(स)लमुत्कलञ्च ।
अकण्टकं साधयतः समन्ता-
द्भू(द्भु)ज-द्व-
20. यं यस्य कृतार्थमासीत् ॥ 9
तस्य ततः सुकृतफलं सफलीकृत-लोक-लोचनस्तनयः: ।
सम-
21. जनि गुणैकसीमा श्रीमानु(द्*)द्योतकेसरी नृपतिः ॥ 10
भक्ति-दु(दू)र-नत-कुन्तल-स्खल-
न्मल्लिकाकुसु-
22. म-दाम-राजयः ।
ढौकयन्त इव कीर्त्तौ(र्त्ति)-सन्तती-
र्यंम्प्रणेमुरभितो महीभुजः ॥ 11
तनयस्तस्य न-
23. मस्यन्नरेन्द्र-मौलीन्द्रनीलमणि-मधुपैः (।*)
भृङ्गारित-पद-पद्मः समजनि जनमेजयो नृपतिः ॥ 12
24. कृपाण-धाराधर-धौत-वौ(वै)रि-
भूपाल-कान्ता-म(मृ)गनाभि-पङ्कः ।
वसुन्धरा-भार-महाधुरि(री)ण-
दोः-काण्ड-
25. निर्भत्सि(र्त्सि)त-नागराजः[8] ॥ 13
ततस्तनु(नू)जो मनुजोत्तमो(ऽ*)भवत्
पुरञ्जयो वैरि-पुरञ्जयो नृपः (।*)
नमत्-क्षि-
26. तीशार्च्चित-पादपङ्कजः
स्फुरत्सुनासीर-समान-विक्रमः ॥
गौड-डाहल-कलिङ्ग-वङ्गजा 14
भूभु-
27. जो भुज-निवारितारयः ।
ते(ऽ*)पि यस्य भुज-सार-शङ्कया
कम्पमानमनिशम्मनो दधु-
28. : ॥ 15
तस्यानुजो निज-भुजार्ज्जित-शौर्य-सूर्य-

प्रौढप्रभा-शमित-शत्रु-यशः-शशाङ्कः-

29. :।

श्री-कर्ण्णदेव-नृपतिः क्षितिपाल-मौलि-

संलीन-रत्नचय-चुम्वि(म्बि)त-पादपीठः ॥ 16

त्रिभुव-

30. न-कुटीर-पटले सर्पति निजकीय-कीर्त्ति-वल्लि(ल्ली)यं(यम्) ।

यस्य समुन्नति-भाजं भुजयुग-निःश्रि(श्रे)णि-

31. कां श्रित्वा ॥ 17

स्वस्ति । श्री-ययातिनगरात(त्) । परममाहेश्वर-परमभट्टारक-

महाराजाधि-

32. राज-परमेश्वर-सोमकुलतिलक-त्रिकलिङ्गाधिपति-

श्री-महाशिवगुप्तराजदेवः

33. कुशली । उत्तर-तोप(स)लीय-व्र(ब्र)ह्मे अट्ठावीस(ष्टाविंश)-

खण्ड-सं(बद्ध*)-कोणाग्रामः । अतस्तति(त्)-खण्डीय-व्रा(ब्रा)ह्म-

34. णानापूज्य ।[9] समाहर्तृ-सन्निधातृ । नियुक्ताधिकारिक ।

दाण्डपाशिक । पिशुनवेत्रिकावरोध-

35. [ज][10]न । राज्ञी । राणक । राजपुत्र । राजवल्लभ । भोगिजन-

प्रमुख-निवासि-समस्त-जनपदान-

36. [नु]नयति वो(बो)धयति समाज्ञापयति विदितमस्तु भवतां यथाऽस्मा-

भिरयङ्ग्रामः

Second Plate : Second Side

37. स-जलस्थलः । स-गर्त्तोषरः । साम्र-मधूक-प्रभृति-नाना-वृक्षः । सनिधिः ।

सोपनिधि-

38. : । हस्तिदण्ड । वरव(ब)लीवर्द्द । चिट्टोल । अन्धारुआ । प्रत्यन्धारुआ ।

अदत्ता । पदातिजीव्य । अ-

39. न्तरावड्डि । रिन्तकावड्डि । वसावको । विषयाली । आ(अ)हिदण्ड ।

हलदण्ड । व(ब)न्धदण्ड । वन्दापना

40. । विजय-वन्दापना-प्रभृति-नाना-मार्ग्गणी-समेत-भविष्यत्कर-सहितः ।

स-खण्डपालीयः ।

41. सर्व्ववाधा-वर्ज्जितः । सर्व्वोपरिकर-दान-सहितः । चतुःसीमावच्छिन्नः ।

उत्कलदेशीय-श्री-

42. सलोणपुर-महाविहार-विनिर्ग्गतायै । कास्य(श्य)प- सगोत्रायै । त्र्यार्षे-

प्रवरायै । उदयम-

43. तीनाम्न्याः पौत्र्यै । महारी-माहूणदेवि(वी)-नाम्न्याः पुत्र्यै । राणी-
श्री-कर्प्पूरश्री-नाम्नौ(म्न्यै) । सलि-

44. लधारापुरस्सरं(रम्) । आचन्दा(न्द्रा)र्क-क्षिति-समकालोपभोगार्थं ।
मातापित्रोरात्मनश्च पु-

45. ण्ययशोभिवृद्धये । ताम्रशासनेनाकरीकृत्य । सम्प्रदत्त इत्यवगत्य ।
समुचि-

46. त-कर-भागभोगमुपनयद्भिभ(र्भ)वद्भिः सुखेन प्रतिवस्तव्यमिति ।
भाविभिश्च भूपति-

47. भिर्द्दत्तिरियमस्मदीया । धर्म्म-गौरवादस्मदनुरोवा(धा)च्च स्व-दत्तिरिवा-
नुपालनीया ॥ तथा

48. चोक्तन्धर्म्मशास्त्रे ॥
व(ब)हुभिव(र्व)सुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भू-

49. मिःत(मिस्त)स्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 18
मा भूदफल-शङ्का वः परदत्तेति पार्थिवाः ।
स्वदत्तात् फल-

50. मानन्त्यं परदता(त्ता)नुपालने ॥ 19
षष्टिं वर्ष-सहस्राणि स्वर्ग्गे मोदति भूमिदः ।
आक्षेप्ता

51. चानुमन्ता च द्वौ तौ नरक-गामिनौ ॥ 20
अग्नेरपत्यं प्रथमं सू(सु)वर्ण्णं
भूर्वैष्णवी सूर्य-सू(सु)ता-

52. श्च गावः ।
यः काञ्चनं गाञ्च महीञ्च दद्यात्[11]।
दत्तास्त्रयस्तेन भवन्ति लोकाः ॥ 21
आस्फोट[य]-[12]

53. न्ति पितरो वल्गयन्ति पितामहाः ।
भूमिदाता कुले जातः स नस्त्राता भविष्यति ॥ 22
भू[मि]

54. यः प्रतिगृह्णाति यश्च भूमि प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुण्यकर्म्माणौ नियतं स्वर्ग्ग-गामि[नौ] ॥ 23

Third Plate

55. तडागानां सहस्रेण वाजपेय-शतेन च ।
गवां कोटि-प्रदानेन भूमिहर्त्ता न शु-

56. ष्यति ॥ 24
हरति हारयेद्यस्तु मन्दवु(बु)द्धिस्तमोवृतः ।
सुव(ब)द्धो वारुणैः पाशैस्त्रिय(स्तिर्य)ग्योनिं
57. स गच्छति ॥ 25
स्व-दत्ताम्परदत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत्त(त्) वसुन्धरा(म्*) ।
स विष्ठायां कृमिभू(र्भू)त्या(त्वा) पितृभिः सह
58. पच्यते ॥ 26
गामेका[ं] स्वर्ण्णमेकञ्च भूमेरप्यद्ध(र्द्ध)मङ्गुलं(लम्) ।
हरन् (न*)रकमाप्नोति यावदाहू-
59. त-स[ं]प्लवः(वम्) ॥ 27
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्मसेतु[र्नृ]र्पा(पा)णां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ।
स[र्व्वा]नेतान(न्)
60. भाविनः पार्थिवेन्दा(न्द्रा)न्
भूयो भूयो याचते रामभद्रः ॥ 28
इति कमल-दलाम्वु(म्बु)-विन्दु-लोला(लां)
61. श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितञ्च(।*)
सकलमिदमुदाहृतञ्च वु(बु)द्ध्वा
न हि पुरुषैः पर-की[र्त्त]यो
62. विलोप्याः ।(॥) 29
यज्द(द्)ण्ड-मण्डलाग्रेण खण्डितैरहितैरयं(यम्) ।
सू(सु)नासीरोऽर्थवान् पृथ्वी(थ्व्याः) प्राप्ते य(चा)-
63. त्र वसुन्धरा ॥ 30
यस्य वु(बु)द्धि-व(ब)लाल्लक्ष्मीरेक-पत्नीव तस्थि(स्थि)ता(।*)
स श्रीमान् कृष्णदेवो(ऽ*)भू(द्भू)प-
64. तेः सन्धिविग्रही ॥ 31
महाक्षपटली श्रीमान(न्) वीरश्छित्तल्लदेवकः ।
सो(ऽ*)लीलिखत्
65. खलानन्द-नाशनस्ताम्रशासनं(नम्) ॥ 32
परममाहेश्वर-परमभट्टारक-महाराजाधि-
66. राज-परमेश्वर-श्रीमत्कर्ण्णराजदेवस्य प्रवर्द्धमानविजयराज्ये । सट-[13]
सम्व(संव)त्सरे । आ-
67. शि(श्वि)न-शुदि द्वादश्यां(श्याम्) । अङ्के सम्वत(संवत्) ५

आश्विन-शुदि १२ स्वर्ण्णवीथि-प्रतिव (ब) द्ध-स्व[14]ग्नहि-वि [ज्ञा?] नि-

68. शङ्खुकेन ताम्रशासनमिदमुत्कीर्ण्णमिति ॥

1. From the original plates and their impressions.
2. Expressed by symbol.
3. Read *yair=visphuṭaṁ.*
4. The correct form of the name is Nahusha.
5. There is a defective mark in the plate after this letter.
6. Read *ratn-āṁśu-saṁmilita.*
7. These two letters are cut off.
8. The reference is probably not to both Vāsuki and a king of the Nāga dynasty.
9. The *daṇḍa* here and in most of the cases in this line and the lines below is superfluous.
10. The first *akshara* in lines 35-36 is cut off.
11. Read *dadyād°* and omit the *daṇḍa.*
12. An *akshara* at the end of each of lines 52-54 is cut off.
13. Read *pañchama.* Although the word looks close to *shashṭha,* the corresponding figure is 5. It does not refer to the Aṅka reckoning in which the first and sixth years are omitted.
14. The reading may also be *su;* but the meaning of the word is uncertain.

C—The Gaṅgas

No. 33—Viśākhapaṭnam Copper-plate Inscription of Anantavarman Choḍagaṅga, Śaka year 1040 (1118 A.D.)

Viśākhapaṭnam, Viśākhapaṭnam District, Andhra Pradesh.
Sewell, *Arch. Surv. South. Ind.*, II, pp. 33, No. 19; J. F. Fleet, *Ind. Ant.*, XVIII, pp. 166 ff.
Language : Sanskrit
Script : Telugu-Kannaḍa

Metres : V. 1 वसन्ततिलक; V. 2 शार्दूलविक्रीडित; V. 3 स्रग्धरा; V. 4 वंशस्थ; V. 5 स्रग्धरा; V. 6 उपजाति (इन्द्रवज्रा & उपेन्द्रवज्रा); V. 7 शिखरिणी; V. 8 शार्दूलविक्रीडित; V. 9 वसन्ततिलक; V. 10 शार्दूलविक्रीडित; V. 11 स्रग्धरा; V. 12 मञ्जुभाषिणी; V. 13 वैतालीय; V. 14 उपजाति (इन्द्रवज्रा & उपेन्द्रवज्रा); V. 15 शार्दूलविक्रीडित; V. 16 स्वागता; Vv. 17-19 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 20-21 शार्दूलविक्रीडित; V. 22 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 23 उपजाति (इन्द्रवज्रा & उपेन्द्रवज्रा) V. 24 वंशस्थ; V. 25 मन्दाक्रान्ता; Vv. 26-27 स्रग्धरा; Vv. 28-29 शार्दूलविक्रीडित.

Summary : In the lineage of Atri was born Gāṅgeya. His son was Virochana; his son Saṁvedya; his son Bhāsvat; his son Dattasena; his son Soma; his son Aṁśudatta; his son Saurāṅga; his son Chitrāmbara; his son Sāradhvaja; his son Dharmaishī; his son Parikshit; his son Jayasena (I); his son Jayasena (II); his son Jitavīrya; his son Vṛishadhvaja; and his son Pragalbha whose son Kolāhala built the city Kolāhalapura (modern Koḷar in Mysore) in the Gaṅgavāḍi-vishaya (territory) and constructed the temple of Hari. His son was Virochana. After eighty kings, who enjoyed the city of Kolāhalapura, in this lineage there was born Vīrasiṁha. His five sons were Kāmārṇava, Dānārṇava, Guṇārṇava, Mārasiṁha and Vajrahasta. After leaving the kingdom in the hands of their paternal uncle, they set out to conquer the earth and reached the Mahendra mountain. They then subdued Bālāditya and took

possession of the KALIṄGA country. Kāmārṇava placed Dānārṇava over the capital of JANTĀVURA; to Guṇārṇava he gave the AMBAVĀḌI-VISHAYA; to Mārasiṁha the SODĀ° or SEDĀ-MAṆḌALA; and to Vajrahasta the Kaṇṭakavartani tract. And thus for 36 years he governed the Kaliṅga country.—After Kāmārṇava, his younger brother Dānārṇava reigned for 40 years. His son Kāmārṇava II reigned for 50 years from the city of NAGARA (Kaliṅga-nagara). His son Raṇārṇava reigned for 5 years; his son Vajrahasta II for 15 years; his younger brother Kāmārṇava III for 19 years; his son Guṇārṇava for 27 years; his son Jitāṅkuśa for 15 years; his brother's son Kaligalāṅkuśa for 12 years; his uncle Guṇḍama (I) for 7 years; his younger brother Kāmārṇava IV for 25 years; their younger brother Vinayāditya for 3 years; Vajrahasta IV, son of Kāmārṇava (III), for 35 years; his son Kāmārṇava V for half a year; his younger brother Guṇḍama II for 3 years; his maternal half-brother Madhu-Kāmārṇava VI for 19 years; his son (?) VAJRAHASTA (V), who ruled for 30 years, was the lord of TRIKALIṄGA. His son RĀJARĀJA reigned for 8 years. He won victory against the DRAMILAS and then married RĀJASUNDARĪ, daughter of the CHOḌA king (Rājendrachola). When during the old age of Vijayāditya (VII) the Veṅgī kingdom was about to sink in the great ocean of the CHOḌAS, Rājarāja caused him to enjoy prosperity for a long time in the western region.—Rājarāja's eldest son Choḍagaṅga, who was anointed king in the ŚAKA YEAR 999 on Saturday the 3rd of the bright fortnight of the month of Kumbha (Bengali Phālguna) (i.e. on the 17th February, 1078 A.D.), at first replaced the fallen lord of UTKALA in his kingdom in the eastern region and then the waning lord of VEṄGĪ in the western region and propped up their fallen fortunes.—Anantavarman, also called Choḍagaṅga, the ruler of the whole of Utkala, while residing at SINDŪRAPORA, called together the cultivators headed by the Rāshṭrakūṭas in the SAṀVĀ-VISHAYA, issued an order in the presence of the *Purohita*, *Amātya*, *Yuvarāja*, *Sandhivigrahin*, *Dauvārika* and other officials saying that the village of TĀMARAKHAṆḌI in the said *vishaya* was given to MĀDHAVA, son of Bhīmaya and Meḍama-nāyikā and grandson of Vāsudeva-nāyaka and Gaṇḍama-nāyikā in the ŚAKA YEAR 1040 (1118-19 A.D.).—The genealogy of the Gaṅgas, quoted in the present record, contains some imaginary elements

not noticed in the earlier records of Anantavarman Choḍa-gāṅga and in the inscriptions of his ancestors.

TEXT[1]

First Side

1. [2]लक्ष्मी-निषेव्यमुडुराज-कलङ्क-कांति
बाहा-चतुष्टय-चणं वपु-
2. रादधानः(।*)
प्रादुर्बभूव भुवनत्रितयं विधित्सु-
र्व्विश्व-प्रसूति-जर-
3. टो[3] भगवाननन्तः ॥ 1
तन्नाभि[4]-नलिनाद्बभूव भुवन-प्रारंभ-दीक्षा-रतो
4. ब्रह्मा वेद-परम्परा (·*) परिदधद्वक्त्रैश्चतुर्ब्बि[5]स्ततः (।*)
प्राजापत्य-धुराधिरूड-[6]
5. महसामत्रिर्म्मुनीनां प्रभु-
र्ज्जातस्सार्व्वजनिन[7]-दिव्य-तपसा(·*) ध्यातो वपुष्मा-
6. निव ॥ 2
अत्रे(:*) पुत्रोः[8] बभूव त्रिपुरहर-जटा-जूटा[9]-नेपत्य[10]-रत्न-
नेत्र-व्यापा-
7. र-देश(:*) स्मर-चरित-महानादिका[11]-सूत्रधारः(।*)
दृष्टांतो दाक्षिणात्या-मु-
8. ख-मुकुर-रुचां शर्व्वरी-जिवितेश-[12]
स्त्रैलोक्यानंद-कंदो गगन-तल-म-
9. हाम्भोधि-शंखश्शशा(·*)कः ।(।*) 3
ततो जगत्ताप-भिषज्यित-त्विष-
श्शुभ-ग्रहो-
10. (ऽ*)भूद्बिबुधाग्रणीर्ब्बुधः (।*)
पुरूरवास्तत्तनयो यदुल्लस-
द्भुजा भुजि-
11. ष्यां बुभुजे वसुंधरां(राम्) ।(।*) 4
तस्म(ा*)दायुश्शुभं वस्त्रिभुवन-विदितो जन्म लेभे
12. तदीयः
पुत्रो(ऽ*)भूज्जेत्र[13]-बाहुर्न्नहुष-नरपतिर्व्वू[14]भृतामग्र-गण्यः (।*)
य-

13. : पृथ्व्यामेक-पत्न्यामनुभव-विमुखो भूरि-जात-प्रजायां
स्वर्व्वेश्यां ख-
14. ण्डितेंद्रां प्रणय-परवशः पौरुषेणान्वभुङ्क्त[15] ॥ 5
ततो ययातिर्व्विजितारि-
15. यूति-
र्ज्जज्ञे ततस्तुर्व्वशुरुर्व्वरेशः (।*)
स पूर्व्व-गीर्व्वाण-गुरोर्गरिम्ना[16]
मातामि-
16. हस्योरसि हि प्रवृद्धः ।(।*) 6
अपुत्रत्वं प्राप्तस्सुचिरमतिखिन्नो नृप-वृ-

Second Plate : First Side

17. ष-
स्स गङ्गामाराध्यां नियत-गतिराराध्य वरदां(दाम्) ।
अजेयं गांगेय-
18. सुतमलभतारभ्य च तदा
क्रमस्तद्वंश्यानां भुवि जयति गङ्गान्व-
19. य इति ।(।*) 7
तस्यासीत्तनयो विरोचन-विभुर्व्वैरि-ग्रहास्ताचल[17]
क्षोणि-ना
20. थ-कीरीट[18]-पत्र-मकरी-लग्ना(ः*)घ्रि-रे[णू?]त्करः (।*)
लक्ष्मि[19]-वाग्वनिता-महाकुल-नदी-[स]-
21. वेद्यमुद्योगिनं
संवेद्यं समजिजनत्स[20] नृपतिर्ग्गङ्गान्वयोत्तंसकं(कम्) ।(।*) 8
स-
22. वेद्यतो मणिरिव(ा*)जनि नाम भास्वान्
भूपाल-मौलि-मुकुटैरुपलालनिय-[21]
23. : (।*)
त्रासादि-दोष-रहितस्स बभूव पुत्री
यत्संपदान्निधिरजायत दत्त-
24. सेनः ।(।*) 9
तस्योर्व्विश्वर-[22]मौलि-मण्डन-मणेरासीदसाधारणां
बिभ्राणो नृप-
25. ति-श्रियं प्रिय-सुतस्सोमो(ऽ*)तिरम्याकृतिः (।*)

तस्मादप्युदपादि सोदित-ज-
26. गच्चक्रो(ऽ*)शुदत्तस्तत-
स्सोरांगो[23](ऽ*)भवदन्य-राड्गज-घट(ा*)-पात-कृया[24]-पाक-
27. लः।(।*) 10
तस्माच्चित्रांबरो(ऽ*)भूत्क्षितितल-वलये राजशब्दैक-वाभ्य-[25]
स्सूनुस्सारध्व-
28. जो(ऽ*)स्याभवदखिल-भुवामाधिपत्य-प्रसूति(:*)(।*)
धम्मेव[26] तत्तनूजो नृप-नय-
29. पदवि[27]-पांथ-मुख्यो विरेजे
बभ्राजापत्या[28]मस्य क्षिति-जय-परवानेक-
30. धन्वा परिक्षित्।(।*) 11
स महीपतिस्सुतमपाप[29] मानिनं
जयसेनमन्य-
31. नृप-दर्प्प-शातनं(नम्) (।*)
अभवत्सुतो(ऽ*)स्य जयसेन-संज्ञितः
प्रथयन् दिशा-
32. सित-दुकूलित(:*) यशः।(।*) 12
जितवीर्य्यमसावजीजन-
त्स च भूपा-

Second Plate : Second Side

33. ल-वृषं वृषध्वजं(जम्) (।*)
सहशक्तिमलंघ्य-शासनं
विजिगीषुं स्स[30]-विरोधि-भी-
34. षणं(णम्) । (।*) 13
तस्य प्रगर्ब्ब[31]स्तनयो बभूव
क्षितीश-मार्ग्गाचरण-प्रगल्भः (।*)
य(:*) ख-
35. ड्ग-धारा-जल-धौत-वैरि-
नारी-कपोल-स्थल-पत्रभंगः।(।*) 14
आसीदेव सितातप-
36. त्र-तिलक(:*) क्षोणीभृदस्यात्मजो
वीरश्री-वनिता-स्वयंवृत-पतिर्द्दैवस्स को-
37. लाहलः (।*)

निर्म्मायोर्ज्जित-गंगवाडि-विषये कोलाहलाख्यं पुरं
यश्च-
38. क्रे सुर-सद्म-विक्षण[32]-रस-प्रत्यूहमक्ष्णां हरेः ।(।*) 15
तत्सुतो धृत-शरासन-य-
39. ष्टि-
र्ग्गामरक्षदपवर्ज्जित-चौर्य्यं(र्य्यां) (।*)
शासन-प्रथित-पाश-विदेया-[33]
मेक
40. एव स विरोचन-संज्ञः (॥*) 16
गते तत्र[33a] नरेन्द्राणां कोलाहल-पुरि-[34]भुजां(जाम्) (।*)
41. एकाशीत्यां च तद्वंश्यो वीरसिंहो(ऽ*)भवन्नृपः ।(।*) 17
तस्य कामार्न्नव[35]स्सू-
42. नुर्द्दानार्ण्णव-गुणार्ण्णवौ (।*)
मारसिंह इति ख्याता[36] वज्रहस्ताख्य-पंच
43. माः। (।*) 18
अथ कामार्न्नवो[37] दत्वा[38] पितृव्याय निजाम्महीं(हीम्) (।*)
प्रायात्पृथ्विं[39] भुवं जे-
44. तुम्माहेंद्रं[40] भ्रातृभिर्ग्गिर(रिम्) ।(।*) 19
तत्र च सकल-सुरासुर-सिद्ध-साध्य-किरीट-कोटि-
45. विघृष्ट-मसृण-चरणपीठमाराध्य गोकर्ण्णस्वामिनमस्य प्रसादात्समा-
46. सादित-वर-वृषभ-लांचन[41]स्समुपलब्ध-सकल-सांम्राज्य-[42]चिह्नो[43]रुप-
47. शोभमानस्स नरेन्द्रा[44] महेन्द्राचल-शिखरादवतीर्य्य युधिष्ठिर इव
48. चतुर्भिरनुजैरनुगम्यमानस्समर-निरसिक-[45]बालादित्यन्निजित्य[46]

Third Plate : First Side

49. कामार्ण्णवः कलिंगानग्रहीत् । तस्य चापहसित-सुरेंद्रपुरं जंतावुर-
50. न्नाम नगरी राजधान्यासीत् । असौ दानार्न्नव[47]मनुजं कंठिका-बंधुर-
51. कंधर(·*) निधाय गुणार्ण्णवायांबवाडि-विषयं मारसिहाय सो-
52. दा[48]-मंडलं वज्रहस्ताय कंटकवर्त्तनि[49]मदात् । एवं च क्रमेण
षट्त्रि-
53. शद्वर्षान्[50] कलिंगानपालयत् ।(।*) तस्य च श्रीमतामशेष-भुवन-भू-
54. पाल-मौलि-मालालंकार-यशसां निज-राज्य-संपदपहसित-महें-

55. द्राणां महेंद्राचलामल-शिखर-प्रतिष्ठितस्य सकल-भुवन-निर्म्माणैक-सू-
56. त्रधारस्य चराचरगुरो[51]र्ब्भगवतो[52] गोकर्ण्णस्वामिनस्समाराधन-ल-
57. ब्ध-निखिल-मनोरथानामात्रेय-गोत्राणां गंगानां कुलम-
58. लंकरिष्णोर्व्विष्णोरिव विक्रमाक्रांत-सकल-महीमंडलस्य कामार्ण्ण-
59. वस्यानुजो दानार्ण्णवश्चत्वारिंशतमब्दकान् राज्यमकार्षीत् । तत्सू-
60. नुर्द्वितीयः कामार्ण्णवः पंचाशद्वर्षान्महीमण्डलममण्डयत् । तस्य
तिरस्कृत-त्रिविष्ट-
61. पं नगरन्नाम[53] पुरमासीत् ॥
तस्मिन् सो(ऽ*)पि मधूक-वृक्ष-जननादीशस्य लिंगाकृतेः
कृत्वाख्यं
62. मधुकेश इत्यरचयत्प्रासादमभ्रंकषं(षम्) (।*)
यद्वा[54]रोर्ध्व-विचित्र-पत्र-लतिकाश्चित्राणि वा पश्य-
63. तां
सौधान्यंबरवर्त्तिनां हृदि भवेन्नूनं विमानारुचिः ।(।*) 20[55]
तत्तनयो रणार्ण्णवः पंच व-
64. र्षान् महीमहर्षयत् । तत्सूनुर्द्वितीयो वज्रहस्तः पंचदश
समाः क्ष्मामरक्षत् (॥*)
65. तस्यानुजस्त्रितीय-[56]कामार्ण्णवो(ऽ*)र्ण्णव-मेखलामेकोन-विंशति-
संवत्सरान्समवर्द्ध-

Third Plate : Second Side

66. यत् । तत्सुतो गुणार्ण्णवस्सप्त-विंशतिमब्दानब्धि-रशनां रशा-[57]
मनैषीत् । तदात्मजः जि-
67. तांकुशः पञ्चदशवत्सरान् महीन्निस्सपत्नामकार्षीत् । ततस्तद्भ्रातु-
स्सूतः[58] कलि-
68. गलांकुशो[59] द्वादश वत्सरान् कलिंगानलंचकार । ततस्तस्य पितृ-भ्राता
सप्त वर्षान्
69. गुण्डम-राजो [मही-मण्डल-मण्डनो][60] बभूव (॥*) तस्यानुजश्चतुर्थः
कामार्ण्णवः पंच-
70. विंशति-वर्षान् वसुंधरामनुबभूव । तयो(ः*) कनि[61]यान्विनया-
दित्यो
71. वर्ष-त्रयं धरित्रीमत्रायत्[62] । ततस्तज्ज्येष्ठस्य[63] कामार्ण्णवस्य
सुतश्च-

72. तुर्यो वज्रहस्तः पंच-त्रिंशतमब्दकान् । यद्वृत्त-दंति-
सहस्र-
73. दान-वारिणा च कु-वलयं पंकिलमासीत् । ततस्तत्सुतः
74. पंचम-कामार्ण्णवो(ऽ*)र्द्ध-समां(माम्)। ततस्तदनुजो द्वितीयो गुण्ड-[64]
75. म-राजस्त्रीणि वर्षाणि । तस्य द्वैमातुरो भ्राता षष्ठो मधु-
कामार्ण्ण-
76. व एकोनविंशति-वर्षाणि (।*) ततस्तदीय-नंदनो[65] वज्रहस्त-
स्त्रिंश-
77. तमब्दकान् । तद्वर्ण्णने ।
व्याप्ते गंगकुलोत्तमस्य यशसा दिक्चक्रवाले
78. शशि-
प्रद्योतामलिनेन यस्य भुवन-प्रह्लाद-संपादिना (।*)
सिंदूरैरति-
79. सांद्र-पंक-पटलैः कुंभस्थली-पट्टके-
ष्वालिपंति पुनः पुनश्च हरि-
80. तामाधोरणा वारणान् ।(।*) 21
अनुग्रहेण गुणिनो यस्य नक्षो-[66]मुखा-
81. ब्जयोः (।*)
आसीने श्री-सरस्वत्यावनुकूले विराजितः ।(।*) 22
न न(।*)मतः के-
82. वलमर्त्थतो(ऽ*)पि
[स] वज्रहस्तस्त्रिकलिंग-नाथः (।*)
यो वज्रि-हस्तादपथः[67] पृथि-
83. व्यां
वज्रं पतद्वारयितुं समर्थ(:*) ।(।*) 23
तत्सुतो राजराजजो[68](ऽ*)ष्ट-व-
84. त्सरान् । तद्वर्ण्णने ।
स राजराजः प्रथमं जयश्रियः
पतिर्ब्बभु-
85. व[69] द्रमिलाहवोत्सवे (।*)
विराजमानामथ राजसून्दरी-[70]
मुदूड-[71]
86. वांश्चोड-महीभुजात्मजां(जाम्)[72] ।(।*) 24
त्यक्त्वा वेंगी(·*) सपदि परिण(।*)मोदये द्या-

87. मिवात्यां
चोड-व्याजे महति विजयादित्यमव्धौ[73] मिम(·*)क्षु(म्*) (।*)
आ-
88. पन्नानां परमशरणं राजराजो विचित्रं
लक्ष्मी-भाज(·*) सु-
89. चिरमकरोत्पश्चिमायां दिशायां[74] (।*) 25
तस्याबुदग्र[75]-सूनुः पृथुल-
90. निज-भुजा-विक्रमादित्य-[76]सार-
स्सत्य-त्यागैकसीमा विमलतर-य-
91. शश्चन्द्रिका-धौत-लोकः (।*)
वागुल्लंघि-प्रतापः शुभचरित-निधिर्व्वाग्य-[77]
92. सौभाग्य-राशिः
क्षोणी-प्राणाधिनाथस्सकल-रिपु-मनोभंग-दश्चोडगं-
93. गः (।*) 26
शाकाब्दे नंद-रंध्र-ग्रहगण-गणिते[78] कुंभ-संस्थे दिनेशे
शु-
94. क्ले पक्षे तृतीया-युजि रविज-दिने रेवती-भे नृयुग्मे (।*)
लग्ने गंगान्व-
95. वायांबुज-वन-दिनकृद्विश्व-विश्वंभराया-
श्चक्रं संरक्षितुं
96. सद्गुण-निधिरधिपश्चोडगंगो(ऽ*)भिषिक्तः ॥ 27*
वीरश्रीर्ब्बुज[79]-दण्ड-युग्म-
97. ललिता यस्यारि-दर्प्प-च्छिद(:*)
स्तम्भ-द्वंद्व-नियंत्रितैक-करिणी-सा

Fourth Plate : Second Side

98. दृश्यमाक्लिप्यति[80] ।
यत्पाद-द्वितयांतिक-प्रणयिनं[81] क्षोणीभृताम्मौ-
99. लय
स्फायत्पद्म-युग्मानुकारि-[82]मधुप-श्रेणि-श्रियं बिभ्रति
100. ॥ 28
पूर्व्वस्यां दिशि पूर्व्वमुत्कल-पति(·*) राज्ये विधाय च्युतं
पश्चात्पश्चि-
101. म-दिक्तटे विगदितं[83] वेगिश[84]मप्येतयोः (।*)

लक्ष्मि[85] वंदन-मालि-

102. कामिव जयश्री-तोरण-स्तम्भयो-

र्ब्बंध्नाति स्म समिद्ध-वित्त-विभव(:*)

103. श्री-गंग-चूडामणिः ॥ 29

स श्रीमदनंतवर्म्म-महाराजो राजाधि-

104. राजो राजपरमेश्वरः[86] परमभट्टारकः परमवैष्णवः परमब्र-

105. क्षण्यः ।[87] मातापितृपादानुध्यात(:*) श्री-चोडगंगदेवस्संवा-

106. विषये रष्टकूट[88]-प्रमुखान् कुटुंविनस्सर्व्वान्स-

107. माहूय पुरोहितामात्य-युवराज-संधिवि-

108. ग्रहि-दौवारिक-प्रमुख-परिजन-समक्षमित्थमाज्ञापयति (।*)

109. विदितमस्तु वो यथा ॥ आसीदार्य-कुलोद्भवो वासुदेव-ना-

110. यकस्तद्भार्य्या गण्डम-नायिका तत्पुत्रो भीमय-नामा तद्भा-

111. र्य्या मेडम-नायिका तत्पुत्रो माधवस्तस्म[89] मत्पादोपजीविने

112. भवद्विषये तामरखण्डि-नाम-ग्रामस्सतत-प्रतिबद्धाभिरविच्छिन्न-

113. समोपभोगाभिश्च पल्लिभिस्सार्द्धं स-जल-स्थलं सर्व्वोपद्रव-रहित-

Fifth Plate

114. माचंद्रार्क्क-प्रतिष्ठम्मातापित्रोरात्मनश्च पुण्य-यशोभिवृद्धये विय-[90]

115. दुदधि-खेंदु-गणितेषु शक-वत्सरेषु पुण्ये(ऽ*)हनि सकलोत्कल-साम्रा-

116. ज्य-पदवी-विराजमानैर्स्सिदूरपोर-निवासिभिरस्माभिर्द्धारा-पूर्व्वक(·*)

द-

117. त्तस्तद्भाविभिरपिभूमिपालैः परिपालनीय इति ॥

1. Prepared from Fleet's transcript. Compare the earlier names in the family and some details with their counterparts in No. 34 below.
2. Here there is a symbol for *Siddham* or *Siddhu=astu.*
3. Read *jaratho.*
4. The metre requires *nābhī.*
5. Read °*turbbhi*°.
6. Read °*rūḍha.*
7. Read °*janīna.*
8. Omit *Visarga* which is misplaced and should have come after *Atre*°.
9. Read *jūta.*
10. Read *nepathya.*
11. Read *nāṭikā.*

12. Read *jīvi°*.
13. Read *°j=jaitra*.
14. Read *°tir=bbhū°*.
15. Read *°bhuṅkta*.
16. Read *°rimṇā*.
17. Read *°chalaḥ*.
18. Read *°kirī°*.
19. Read *lakshmī*.
20. Read *°jija°*.
21. Read *°nīya*.
22. Read *°rvvīśvara°*.
23. Better read *°s=Saurāṅgo°*.
24. Read *kriyā*.
25. Read *vāchya°*.
26. Fleet suggests *Dharmm-ākhyaḥ*. Read *Dharmaishī*.
27. Read *padavī* for the metre's sake.
28. Read *°j=āpatya°*.
29. Read *°m=avā°*.
30. Read *sva-vi°*.
31. Elsewhere it is *Pragalbha°*.
32. Read *vīkshaṇa*.
33. Read *vidheyā*.
33a. Better read *Gatāyāṁ cha*.
34. Read *purī*.
35. Read *Kāmārṇṇava*.
36. We need not correct it to *khyāto*.
37. Read *°rṇṇavo*.
38. Read *dattvā*.
39. Read *°t=prithvīṁ*.
40. Read *°m=Maheṁdra*.
41. Read *lāṁchhana*.
42. Read *sāmrājya*.
43. Read *chihnai°*.
44. Read *°rendro*.
45. Read *nīrasika*.
46. Read *°rjitya*. Jantāvura=Dantapura ?
47. Read *Dānārṇṇava°*. Add *tatra*.
48. Fleet's alternative suggestion is *Sedā°*.
49. Ambavādi, Sodā and Kaṇṭakavarttani have not been identified.
50. The reference is to Kāmārṇava.
51. Fleet's correction *sa-char-ā°* is unnecesary.
52. Read *°r=bbhagavato*.
53. The reference is possibly to Kaliṅganagara.
54. Read *yad-dvā°*.
55. The verse speaks of the god Madhukeśvara of Mukhaliṅgam.
56. Read *°s=tritīya°* or *s=tritīyaḥ*.
57. Better read *rasanāṁ rasā°*.

58. Read °*s=sutaḥ*.
59. This is a unique name.
60. The reading of the passage within brackets is not beyond doubt.
61. Read *kanī*°
62. Read °*trāyata*.
63. °*s=taj-jyeshṭhasya*.
64. In some records he is called Guṇḍa-mahārāja. Guṇḍa may be an abbreviated form or a mistake for Guṇḍama.
65. Read *tataḥ pañchama-Kāmārṇava-nandano*.
66. Read *vaksho*.
67. Read °*patham*. See No. 34 verse 14 below.
68. Read *Rājarājo*°.
69. Read °*r=bbabhūva*.
70. Read °*suṁdarīm*°.
71. Read °*dūḍha*.
72. The king's name is sometimes given as Rājendrachola.
73. Read °*m=abdhau*.
74. Read *diśāyām*.
75. Read *tasy=ābhū*°.
76. The reference is here to king Vikrama of the legends.
77. Read °*r=bbhāgya*.
78. *Nanda*=9, *randhra*=9, *graha-gaṇa*=9, i. e. Śaka 999. The actual date is Saturday, the 17th February, 1078 A.D.
79. Read °*r=bbhuja*.
80. Read °*klṛipyati*.
81. Read *praṇayināṁ*.
82. Read °*nuchāri*. The *Visarga* before *sphā* is elided according to the rule *khar-pare śari*, etc.
83. Read *vigalitaṁ*.
84. Read *Veṁgī*°.
85. Read *lakshmīṁ*.
86. We need not omit *rāja*.
87. Omit the unnecessary mark of punctuation and better read °*hmaṇy*°. He became a devotee of Vishṇu (i.e. Purushottama-Jagannātha) after his conquest of the Puri region.
88. Read *rāshṭra*°.
89. Read °*s=tasmai*.
90. *Viyat*=0, *udadhi*=4, *kha*=0, *indu*=1, i. e. 0401, which according to the dictum *aṅkānāṁ vāmato gatiḥ* give Śaka 1040 (1118 A.D.).

No. 34—Nagarī Copper-plate Inscription of Anaṅgabhīma III, Śaka 1151 and 1152 (1230-31 A.D.)

Nagarī, Cuttack District, Orissa.
D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXVIII, pp. 235ff.
Language : Sanskrit
Script : Gauḍīya

Metres : Vv. 1-3, 5-6, 9-11, 15, 20, 24-31, 34, 40-41, 48, 50, 54, 56-58, 60-61, 64, 67, 73-74, 76, 78 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 4, 21, 37, 42, 53, 66 स्रग्धरा; Vv. 7, 23, 49, 65 मालिनी; Vv. 8, 13, 34, 38-39, 44-46, 51, 59, 68, 75, 79-80 88 वसन्ततिलक; Vv. 12, 16, 18-19, 22, 32, 36, 43, 52, 55, 62-63, 69-71, 77, 81-87, 89 अनुष्टुभ्; Vv. 14, 17, 35, 72 उपजाति; V.47 इन्द्रवज्रा.

Summary : From the navel of VISHṆU sprang BRAHMAN; from Brahman was produced ATRI and from Atri's eyes was born the MOON who was the progenitor of the CHANDRAVAṀŚĪS. In this family was born KOLĀHALA also called ANANTAVARMAN, who became the lord of GAṄGAVĀḌI and the founder of the GAṄGA dynasty. His capital was known by the name of KOLĀHALAPURA. His eldest son MĀRASIṀHA succeeded him to the throne while the other sons left the country for conquering other territories. Of them the fifth one, named KĀMĀRṆAVA, occupied KALIṄGA. His descendant VAJRAHASTA (III), lord of TRIKALIṄGA, got a son, RĀJARĀJA (I), by his wife NAṄGAMĀ. The son of Rājarāja and his chief queen RĀJASUNDARĪ (daughter of Rājendrachola) was ANANTAVARMAN CHOḌAGAṄGA. He levied tribute from the whole land between the GAṄGĀ and GAUTAMA-GAṄGĀ (Godāvarī). He conquered the UTKALA country where the god PURUSHOTTAMA-JAGANNĀTHA had been in worship for many years. He also defeated the king of MANDĀRA on the bank of the GANGES and destroyed the latter's city ĀRAMYĀ. He died after a reign of 70 years and his son KĀMĀRṆAVA *alias* KUMĀRA by his wife KASTŪRIKĀMODINĪ succeeded him in ŚAKA 1069 (1147 A.D.). When he died after 10 years of rule (about 1156 A.D.), another of Anantavarman's sons, RĀGHAVA, by his wife INDIRĀ of the solar dynasty, became king and ruled for 15 years (1156-1170 A.D.). Then came RĀJARĀJA II, another son of Anantavarman by the queen CHANDRALEKHĀ. He ruled

for 25 *Aṅka* years (i.e. 21 years, 1170-90 A.D.). Rājarāja's younger brother and successor ANIYAṄKABHĪMA (Anaṅgabhīma) reigned for 10 *Aṅka* years, i.e. 8 years (1190-98 A.D.). RĀJARĀJA III, the son of Aniyaṅkabhīma and his chief queen VĀGHALLADEVĪ, ruled for 17 *Aṅka* years, i.e. actually 14 years (1198-1211 A.D.). His son and successor, ANAṄGABHĪMA III, born of his wife MALHAṆADEVĪ of the CHĀLUKYA family, on the Mīnasaṅkrānti on Saturday, Chaitra su-di 9, ŚAKA 1151 (i.e. the 2nd February, 1230 A.D.), while taking a sacred bath in the MAHĀNADĪ between the temples of the gods CHITREŚVARA and VIŚVEŚVARA at ABHINAVA-VĀRĀṆASĪ-KAṬAKA (Cuttack) granted 20 *Vāṭis* of land at PŪRAṆA-GRĀMA in the SĀILO-vishaya to the Brāhmaṇa SAṄKARSHAṆĀNANDAŚARMAN. On Thursday, Māgha-badi 6, in Śaka 1152 (i.e. the 26th December, 1230 A.D.), he granted to the same Brāhmaṇa a township covering thirty *Vāṭis*, twenty of which lay in PŪRAṆA-GRĀMA and the rest, a plot of homestead land, were in JAYANAGARA-GRĀMA. Both the villages were situated in the SĀILO-VISHAYA. The inhabitants of the township included a number of merchants such as a perfumer, a worker or dealer in conch-shells, a weaver of silk, a goldsmith and a brazier. There were sellers of betel, a florist, a maker of (or dealer in) sugar, milkmen, weavers, oilmen, potters, fishermen, a barber, some craftsmen and a washerman.—In the same year on the occasion of a LUNAR ECLIPSE on Thurdsday, Mārgaśīrsha-sudi 15 (i.e. the 21st November, 1230 A.D.), he granted 18 *Vāṭis* of land in Pūraṇa-grāma to the Brāhmaṇa RUDRAPĀṆIŚARMAN. In the same year, on the occasion of the Makara-saṅkrānti (i.e. the 26th December, 1230 A.D.), the king granted five *Vāṭis* of land to the Brāhmaṇa SOMAPĀLAŚARMAN. In the same year, on the occasion of the installation of the god PURUSHOTTAMADEVA, the king granted two *Vāṭis* of land to the Brāhmaṇa CHANDRAKARAŚARMAN. On the occasion of a SOLAR ECLIPSE on the Karkaṭak-āmāvāsyā (probably in Śaka 1152, i.e. the 14th May, 1230 A.D.), while the king was on a pilgrimage to PURUSHOTTAMA-KSHETRA, he granted five *Vāṭis* of land in Pūraṇa-grāma to the Brāhmaṇa KĀPAḌĪŚARMAN and some other Brāhmaṇas. When the king was standing before the god Purushottamadeva at ABHINAVA-VĀRĀṆASĪ on the occasion of Makarāmāvāsyā on Sunday (probably in Śaka 1152, i.e. the 5th January, 1231 A.D.), he granted four *Vāṭis* and eight *Mānas*

of land, covered with barley, wheat and sugarcane crop and situated in the village called VILĀSAPURA-GRĀMA in the KUDDIṆḌĀ-VISHAYA to the Brāhmaṇa DEVADHARAŚARMAN. The land was made a permanently revenue-free gift. To get the actual figure out of the figure of the *Aṅka* calculation of Orissa, one has to omit 1, 6 and numbers with 6 at the end (such as 16, 26, etc.) and 20 and higher numbers ending in a zero (such as 30, 40, etc.). 20 *Mānas* = 1 *Vāṭi* (about 20 acres).

TEXT[1]

First Plate

1. [सिद्धम् ॥][2] ओँ (॥*)
लक्ष्मी-पादसरोरुह-द्वयमदः श्रेयान्सि(यांसि) दासीष्ठ(ष्ट) वः
प्रस्फुर्ज्जन्नख-रश्मि-केसर-सटम्भास्वन्नखाली-दलम(म् ।)
2. विस्पष्टम्प्रतिविम्वि(म्बि)त(:*) प्रणमनैः क्रीडापराधोद्भवैः
कृष्णो यन्नख-दीप्तिषु भ्रमरतान्द(न्ध)त्ते स लक्ष्मीप्रियः ॥ 1
3. क्षीराव्धे(ब्धे)र्म्मथितात्सुरासुर-गणैः प्राद्(दु)र्भवन्ती रमा
शम्भु-व्र(ब्र)ह्म-पुरन्दरप्रभृतिषु प्रख्यात-कीर्त्तिष्वपि ।
पश्यत्स्वम्व(म्बु)जनाभमी-
4. शमवृणोल्लोकत्रयाह्लादिनं
भृङ्गाली सहकारमेति हि वने फुल्ले(ऽ*)न्य-शाखिन्यपि ॥ 2
तन्नाभी-सरसीरुहोद्भव-वि-
5. धेरत्रिर्व्व(र्ब्ब)भूवामुत-
श्चन्द्रश्चन्द्रिकया प्रकासि(शि)त-जगत्सम्भूतवान्नेत्रतः ।
त्रैलोक्य-ग्रसनैक-दक्ष-तिमिर-ग्रासित्व-साम्ये(ऽ*)-
6. पि यो
लक्ष्मव्याजि दधत्तमः प्रतिवपुः सूय्या(र्य्या)धिको निर्म्मलः ॥ 3
श्रीदेवी-सोदरत्वादमृत-सु(स)खतया कल्पवृक्षानुजत्वा-
7. ल्लोकानन्दं विधाता तिमिर-विषहरः सर्व्वदै(दे)वैक-भोग्यः ।
तत्तत्-संसर्गलाभा(त्*) तदनुगत-गुणकं[3] स्वाङ्गनिष्ठन्द-
8. धानः
स्वस्यैतन्निर्म्मलत्वं जगति विजयते दर्शयन्नूनमिन्दुः ॥ 4
वङ्शे(वंशे) तस्य नृपेश्वराः समभ(वं*)न्ते(स्ते)-
9. षाड्गुणाच्छ(श्छ)न्दसः
प्रोत्फ(त्फु)ल्ला इव यत्पुराण-पथगास्तत्रापि नो सम्मताः ।

दोर्द्दण्डार्ज्जित-भूतलोत्थित-रमा-क-

20. ण्ठग्रहामन्दिनः ॥(।)

किञ्चास्माकमियम्भुजासिलतिका संवेष्टताम्(तां) वैरिणाम्(णां)

कण्ठारण्यमियञ्च कीर्त्ति-लतिका द्यान्नः समा-

21. रोहतु ।(।) 9

भ्राम्यद्भिर्व्विजिगीषया क्षितितलं क्वापि द्विषद्वन्दितैः

क्वापि द्वेषि-कुल-प्रमाधि(थि)भिरपि प्राप्ताः कलिङ्गाः किल ॥(।)

तैः

22. कामार्ण्णव-पञ्चमैर्न्नृप-वरैर्य्युद्धङ्कलिङ्गैः समं[14]

प्राप्तं द्रष्टुमिवार्ण्णवादुदगमत्कूर्म्मावतारो हरिः ॥ 10

कृ(कू)र्म्मस्वामिनि सा-

23. क्षिणि त्रिनयने तस्मिन्महेन्द्राङ्गते

गोकर्ण्णे(ऽ*)पि महोदधौ वियति वा सूर्य्ये तथेन्दावपि ।

कालिङ्गीम्भुवमाहरद्भुजव(ब)लाद-

24. न्योपभुक्ताञ्चवम्[15]

लक्ष्मीश्चित्ये(ञ्चेत्य)थ का स्त(स्तु)तिर्व्वद तहे(तो) गङ्गान्वय-
स्याहवे ॥ 11

तत्रासीद्वंशकर्त्तासौ कामार्ण्णव-महीपतिः ।

यस्यै-

25. ते पुत्र-पो(पौ)त्राद्या राजानः ख्यात-विक्रमाः ॥ 12

शास्त्रार्थ-निष्ठित-मतिर्द्विषदन्तकारी

सर्व्वार्त्थिवर्ग्ग-परितोषण-हेतु-वर्ग्गः ।

श्रा-

26. चाव(र)तोपि मुनिपुङ्गव-मार्ग्ग-चारी

तस्मादभून्नृपवरो भुवि वज्रहस्तः ॥ 13

न नामतः केवलमर्त्थतो(ऽ*)पि

स वज्रहस्त-

27. स्त्रिकलिङ्ग-नाथः ।

को वज्रहस्तादपरः प्रिथिव्याम्(पृथिव्यां)

वज्रम्पतद्वारयितुम्(तुं) समर्थः ॥ 14[16]

व्याप्ते गङ्गकुलो-

28. त्तमस्य यशसा दिक्चक्रवाले शसि(शि)-

प्रायेणामलिनेन यस्य भुवन-प्रह्लाद-सम्पादिना ।

सिन्दूरैरति-

29. सान्द्र-पङ्क-पटलैः कुम्भस्थली-पट्टके-
ष्वालिम्पन्ति पुनः पुनश्च हरितामाधोरणा वारणान् ॥ 15
महिषी
30. नङ्गमा तस्य पार्व्वतीव पिनाकिनः
तस्मात्तस्यामभूद्वीरो राजराजो महीपतिः ॥ 16
स राजराजो द्विजराज-कान्ति-
र्भुज-
31. ङ्ग-राजानन-वर्ण्य-कीर्त्तिः ।
श्रीमत्तयाधःकृत-राजराज(:*)
स्वविक्रम-न्यक्कृत-देवराजः ॥ 17
तस्याग्रमहिषी राज्ञो नाम्ना
32. या राजस(सु)न्दरी ।
लक्ष्मीर्न्नारायणस्येव चन्द्रस्येव च रोहिणी ।(।*) 18
ततस्तस्यामभूद्देवश्चोडगङ्गो नरेश्वरः ॥(।)
क्षोणी-
33. भृद्गर्व्वविच्छित्यौ(त्यै) दिवीन्द्रात् कुलिशं यथा । (॥) 19
धात्री तस्य सरस्वती समभवन्नूनन्न चेत्पीतवा-
न्तत्सारश्व(स्व)तमा-
34. मार्य्य-वा(बा)लकतमः श्री-चोडगङ्गः पयः ।
तादृग्वेदमतिः कथन्निपुणता शास्त्रेपु(षु) तादृक्व(क्क)थ-
न्तादृक्काव्य-कृतिः कथम्परिणति(:*) शिल्पेषु
35. तादृक्व(क्क)यम(म्) ॥ 20
क्षोणीम्(र्णी) दिक्पाल-से(शे)षामयमकृत पदद्वन्द्वमेतस्य वैरि-
क्ष्माभृच्चूडाश्रियाप्तम्(प्तं) स्तुतिरिति कियती चोडगङ्गेश्वर-
36. स्य ।
[नू]नम्पूर्ण्णः सुधांशुः परनृप-धवलच्छत्र-व(बु)द्ध्यापहर्त्ता
मामित्यङ्कस्य वृद्धि(·*) त्यजति यत इव त्रस्त-चित्तः प्रवीरात् ॥
गृह्णाति- 21

Second Plate : Second Side

37. स्म करम्भूमेर्गङ्गा-गौतमगङ्गयोः ।
मध्ये पश्यत्सु वीरेषु प्रौढः प्रौढ-स्तिषा(स्त्रिया) इव ॥ 22
प्रतिभट-कर-शस्त्र-व्याहृ-
38. त-स्वाङ्ग-निय्य(र्य्य)-

द्रुधिरमवनिनिष्ठन्नो भवेद्यान्तदे(द्यत्तदे)व ।
निज-कर-धृत-शस्त्र-च्छिन्न-भिन्नाङ्गमेता-
नकृत धरणि-शय्र्या(य्या)-
39. न्द्वन्द्व-युद्धेषु गङ्गः ॥ 23
यत्तेजः-परिभूत-शत्रु-नगर-प्रोद्भूत-धूमोद्गमै-
र्भूयः खाण्डव-दाह-शङ्कि-मनसो देवाः क्ष-
40. णम्भा(म्भी)रवः ।
स्वर्ण्णो(र्न्नो)तादसिधारया रिपुगणाद्वृत्तान्तमाकर्ण्य च
प्रौढिन्तस्य नुवन्ति गङ्गनृपतेर्भीतिम्वि(तिं वि)हाय ध्रुवम्
41. ॥ 24
क्रोधोद्यद्द्विपमेघवृन्दिनि मदः(द)-स्त्रो(स्रो)तस्वती-दुर्ग्गमे
चञ्चत्खङ्ग-तडित्प्रभावति नदन्नाराच-वज्रोदये ।
म(य)त्सैन्ये जलदाग-
42. म-प्रतिनिधौ जेत्तु(तु)म्प्रवर्त्तेत कः
शूरो(ऽ*)पीति वंदस्त्रिलोचन-विभुर्व्व(र्ब्ब)द्धो(ऽ*)मुना सङ्गरे ॥ 25
निर्म्मथ्योत्कलराज-सिन्धु[17]मपरङ्ग-
43. ङ्गेश्वरः प्राप्तवा-
नेकः कीर्त्तिसुधाकरम्पृथुतमल्ल(मं ल)क्ष्मीन्धरण्या समम् ।
माद्यद्दन्ति-सहस्रमश्व-नियुतम्(तं) च[18] रत्नान्यसंख्यानि
44. वा
तत्सिन्धोः किमिमम्प्रकर्षमथवा ब्रु(ब्रू)मस्तदुन्माथिनः ॥ 26
पादौ यस्य धरान्तरिक्षमखिलन्नाभिश्च सर्व्वा दिशः
श्रोत्रे नेत्र-
45. युगम्(गं) रवीन्दुयुगलम्मूद्धा(र्द्धा)पि वा द्यौरसौ ।
प्रासादम्पुरुषोत्तमस्य नृपतिः को नाम कर्त्तुं क्षम-
स्तस्ये-
46. त्याद्य-नृपैरुपेक्षितमयञ्चक्रे(ऽ*)थ गङ्गेश्वर[:] ॥ 27
लक्ष्मी-जन्मगृहम्पयोनिधिरसौ सम्भावितस्य स्थिति-
र्नो
47. धाम्नि श्वसु(शु)रस्य पु(पू)ज्यत इति क्षीराव्धि(ब्धि)-वासा(द्*) ध्रुवम् ।
निर्व्विण्णः पुरुषोत्तमः प्रमुदितस्तद्धाम-लाभाद्रमा-
प्येतद्भर्तृ-गृ-
48. हम्(हं) वरम्पितृ-गृहात्प्राप्य प्रमोदान्विता ॥ 28

त्वङ्कूर्म्माधिप निश्चल त्वमपि भोः (भो) व्यालेन्द्र धैर्य्यम्व (र्य्यं व) ह
त्वं पृथ्वि स्थिरताम्भज
49. त्वमधुना व्र (ब्र) ह्माण्ड गाढम्भव ।
श्री-गङ्गाधिप-व (ब) द्ध-सिंहविसरद्घोषा जगद्व्यापिनो
दिङ्नागेषु भयाच्चलत्सु जगती क-
50. म्पेन्द (त) वा यु (य) त्क्रमात (त्) ॥ 29
आरम्या-नगरात्कलिङ्गज-व (ब) ल-प्रत्यग्र-भग्नावृति-
प्राकारायत-तोरण-प्रभृतयो[र्ग][19]ङ्गा-तटस्थात्ततः
पा-
51. र्थास्त्रैर्य्युधि जज्ज (जर्ज्ज) रीकृत-नमद्राधेय-गात्राकृति-
म्म (र्म्म) न्दाराद्रि-पति (ति) र्गतो रणभुवो गङ्गेश्वरानुद्रुतः ॥ 30
व्र (ब्र) ह्माण्डाद्व (द्ब) हिरस्य की-
52. त्ति (र्त्ति) -यशसा लिप्तन्न वा भाविने
दत्तश्चार्थि-गणाय हेम-निचयः सङ्कल्पिनो (ने) वा व (ब) हु ।
निर्द्दग्धारि-प (पु) रश्च भावित-नवस्तस्य प्र-
53. तापैर्ण्ण (र्न्न) वा
किम्वा (किंवा) नो कृतवानसौ स्तुति-पदम् (दं) श्री-चोडगङ्गेश्वरः ॥ 31
वर्षा (र्षा) णाम् (णां) सप्ततिम्वी (तिं वी) रः क्षोणी-सम्भोगमाचरत् ।
दि-
54. ङ्नायकात्प्र (न् प्र) तीहारान्विधायाशासु सर्व्वतः ॥ 32
किप्रा (किम्प्रा) प्ता महिषी तपोभिरतुलैः श्री-चोडगङ्गेन सा
देवैं स्तुत्यगुणैर्व्वि (र्व्वि) भू-

Third Plate : First Side

55. षि (षि) त-वपुः कस्तू (स्तू) रिकामोदिनी ।
नाविष्णुः पृथिवीपतिः प्रभवतीत्यस्मिन (न्) हरौ वा भुवो
रक्षार्थन्धृत-जन्मनि स्वयम-
56. सौ लक्ष्मी (:*) प्रसूताथवा ॥ 33
तस्यान्ततो (ऽ*) जनि जगत्त्रितयैकवीरः
कामार्ण्णवस्त्रिजगदेक-वदान्य एषः ।
सूर्य्यं प्रताप-विभव (वे) -
57. न जगत्प्रसिद्धः
कीर्त्तेः (र्त्या) शशाङ्कमधरीकृतवान्विशुद्धचा । (॥) 34

गङ्गेश-सूनोर्व्विवु (बु) धाश्रयस्य
दृप्य (द्*)-द्विषद्वंश-विभेदि-शक्तेः (।*)
58. कामार्ण्णवस्यास्य कुमारकत्वं
न नामतः क (के) वलमर्थतो (ऽ*) पि ॥ 35
प्राप्योदयं शशाङ्भ (ङ्क) स्य वद्ध (र्द्ध) तान्नाम वारिधिः ।
वर्द्धते कीर्त्ति-च-
59. न्द्रो (ऽ*) यं चित्रङ्कामार्णरो (वो) दये ॥ 36
नन्दर्त्तु-च्यो (व्यो) म-चित्र-[20]प्रमित-शक-समा-व्याप्तकाले दिनेशे
चापस्थे (ऽ*) न्य-ग्रहौघे व (ब) लवति रि-
60. पुषु प्रक्षयं प्राप्तवत्सु ।
अस्मिन्मूर्द्धाभिषिक्ते नृपवर-तनये सर्व्वं (र्व्व)-लोकैकनाथे
श्रीमत्कामार्ण्णाव (र्ण्णवे) शे जगदभवदि-
61. दन्तत्तदानन्द-पूर्ण्णम (म्) ॥ 37
क्षीरार्ण्णवादजनि चन्द्रकलेति वार्ता
कामार्ण्णवात्तु सकलेन्दु-दिवाकराभम् ।
कीर्ति-प्रताप-
62. मिथुनं सहचारि लोके
श्लिष्यत्यहो पर-नृपाननुराग-शून्यान् ॥ 38
यस्यासि-निर्द्दलित-वैरिकरीन्द्र-कु-
63. म्भ-
निर्म्मुक्त-मौक्तिकफलान्यसृगुक्षितानि ।
कामार्ण्णवस्य रिपुसंहतिहेत्वकाल (ले)
सन्ध्या-प्रभाप्त-भ-गणा
64. इव भान्ति युद्धे[21] ॥ 39
दृप्यद्वैरि-चमूर्म्मया कवलिता नैवम्मयास्वादिते-
त्यन्योन्यङ्कलहे तु निर्णयवि-
65. धौ खड्ग-प्रतापेच्छया ।
माध्यस्थङ्गमितेव निर्म्मलतरा कीर्त्तिर्य्यदीया व (ब्र) वी-
म्यालोच्येह महद्भिरित्युपगता
66. धातु (:*) श्रुतीवादरात् ॥ 40
अस्राक्षीत्स हिरण्यगर्भमपरं[22] लोकम्महेशः पुरे-
त्यर्थो (ऽ*) यं विवदन्ति ये च वदन-व्रातस्तदीयो (ऽ*) घु
67. ना ।
रुद्धो यत्तु हिरण्यगर्भमकरोत्कामार्ण्णवेशस्ततः

सम्पन्न(ं*) जनितं जगद्यत इह प्रत्यक्षतः प्राणिनाम् ॥ 41
स-
68. प्ताम्भोधीन्वहन्ती क्षितिरतितरला नाग-कूर्म्मेश्वराणां
साहाय्यं[23] वाञ्छतीयन्तदपि पुनरयङ्कल्पितस्तत्र भारः ।
धा-
69. ता कामार्ण्णवाख्यः स तु निजतुलना(ं*) निर्ज्जयत्स्वर्ण्ण-भारै-
र्भूयो भूयस्त(स्तु)लायां स्थित इति धरणेर्भार-वा(बा)हुल्यमा-
70. प्तम(म्) ॥ 42
हृष(ष्ट)-पुष्ट-जनाकीर्ण्णं विद्वज्जन-मनोरम(म्*) ।
दशाव्दी(ब्दी)मकरोद्राज्यङ्कामार्ण्णव-महीपतिः ॥ 43
श्रीचोडगङ्गनृपते-
71. र्म्महिषा(षी) ततो(ऽ*)न्या
तस्येन्दिरा रविकुलोद्भव-राज-पुत्री ।
याद्यापि धातुरुपमाजनि सुन्दरीणां
सेयं सुधांशु-

Third Plate : Second Side

72. वदना स्वयमेव जाता ॥ 44
यद्रु(द्रू)पशीलगति-वर्ण्णनया प्रसिद्धा
दृष्टान्तभूग्गि(र्गि)रिसुतेत्यतिवाद-दोषः ।
नास्त्येव चण्डरुचि काम-
73. हरो यदत्र
तामिन्दिरामुदवहद्भुवि चोडगङ्गः ॥ 45
तस्यान्ततः समजनि क्षितिनाथ-नाथः
श्री-राघवः पर-धनेश्वव(र)-दर्प-
74. मर्द्दी ।
यत्पट्ट-व(ब)न्धन-विधि-श्रवण-प्रभीताः
सर्व्वे नृपा(:*) स्व-हृदि कम्पमवाप्तवन्तः ॥ 46
श्री-राघवे राजनि चित्रमेत-
त्तेजो-विही-
75. नः क्षितिपाल-वर्ग्गः ।
तत्पाद-सेवाकृत-देह-सिद्धि-
र्म्मित्रीभवत्येव समस्त एषः ॥ 47
प्रौढारि-प्रहतिप्रकार-विहित-प्राच-

76. ण्डयमन्तर्भव(द्*)-
दोर्द्दण्डोपमिति-प्रगल्भ-विषय-प्राग्भूतवानर्ज्जुनः ।
सम्प्रत्याहा(ह)व-रङ्गसङ्गत-रिपु-श्रेणी-शिरः-कन्दुक-
क्री-
77. डाश(स)क्त-भुजः शरासनभृतां चित्रोपमा राघवः ॥ 48
जगति परशुरामः प्रादुरासी(द्*) द्वितीयः
किमु रिपुकुल-हन्ता
78. स्वाज्ञयाच्छन्न-लोकः ।
क्षिति-वितरण-दीक्षासक्त-हस्तः प्रतापा-
दपि दशशतवा(बा)हुर्य्यस्य शत्रुर्वि(र्व्वि)नाशी ॥ 49
भेदम्भेद-
79. मराति-कुञ्जर-घटाः(टा)-क्षौणीध्र-पंक्ति[·] रणे
पायं पायमसृक्पयान्सि(यांसि) व(ब)हुधा श्री-राघवासिः क्षणात् ।
शु-
80. भ्रं शुभ्रमिवोद्वमन्विजयते कीर्त्ति-प्रतानम्परं
चन्द्रं चन्द्रिकया प्रपूर्ण्णतरया संसेव्यमानाकृतिम(म्) ॥ 50
दु-
81. र्ग्गेषु दाव-दहनः क्षितिभृत्स(त्सु) वज्र(· *)
माद्यत्करीन्द्र-घटनासु च सिंह एषः ।
विद्वेषि-भूमिपतयो नि-
82. वसन्ति यत्र
श्री-राघवः क्षितिपतिर्व्वितत-प्रतापः ॥ 51
श्री-राघव-धराधीशः क्षोणीनाथ-शिरोमणिः ।
अकरोद्राज्यमव्दा(ब्दा)ना-
83. मुद्दामो दश पञ्च च ॥ 52
तस्य श्री-चोडगङ्ग-क्षितिवलयपतेर्व्वंन्स(र्व्वंश)-सन्तान-वल्ली-
कन्द-श्री-चन्द्रलेखा स्फ(स्फु)टमदितिरिव प्रेयसी
84. कस्य(श्य)पस्य ।
तस्यामुद्दामधाम-क्षयित-दिनमणिर्य्य(र्ज्ज)ज्ञिवान्राजराजो
राजन्य-क्षोदकेली-तिलकित-महिम-व्याप्त-दिव्व(क्च)-
85. वालः ॥ 53
तस्मिन् दिग्विजय-प्रयाण-रशि(सि)के संरम्भ-शुम्भच्चमू-
संक्षुण्ण-क्षितिचक्र-पांशुपटल-प्राग्भारवत्यम्व(म्ब)रे ।
भूसंर्प्प(स्प)-

86. शंघृणा-वशाद्दिनमणेरुच्चैः [प्लु]तं सप्त(प्ति)भिः
स्वभ्यस्तं[24] सुरसिन्धुरेण धरणीपट्टे रदोद्‌घट्टनम् ॥ 54
चोडगङ्ग-नरेन्द्रस्य सूनु-
87. रुद्दाम-विक्रमः ।
राजराज इति ख्यातस्त्रिकलिङ्ग-महीपतिः ॥ 55
विश्वं क्रोडयति प्रगल्‌त(ल्‌भ)-यशशि(सि) प्रालेयशैल-त्विषि[25]
यद्यद्याद्-
88. गभूत(द)भूत-सदृशं सन्तः समाकर्ण्यताम् ।
धात्री पीठति लिङ्गति स्वरव(च)लः प्रासादति त्वद्यशो
दिङ्नाथाः प्रतिमन्ति यस्य परि-
89. तः [श्रेष्ठः(यः)]-पदं शृङ्गति ॥ 56
आनन्दं विदधाति चेतसि भू(भ)वत्कीर्त्तिर्ग्गुण-ग्राहिणः
सूते दोहदमर्थिनं(नः) सुमनशि(सि) श्री-राजराज ध्रुव[म् ।]

Fourth Plate : First Side

90. सेयं कर्ण्णपथं समेत्य हृदये शल्यायते वैरिणः
स्वात्मेच्छानुविधायिनान्न हि निजो भाव(:*) क्वचिद्दृश्यते ॥ 57
एतस्याम्भुवि पञ्चविङ्श(विंश)ति-स-
91. माः क्ष्मापाल-लक्ष्मीधवः
कृत्वा जित्वर-चाप-चञ्चल-भुजा-दम्भोलिरुर्व्वीपतिः ।
राज्यं प्राज्य-यशस्तुषार-किरण-श्रेणी-रगा(सा)दासना-
दुद्‌गच्छ-
92. त्पु(न्पु)रुहूत-गीत-चरित-श्री-राजराजो नृपः ॥ 58
तस्यानुजो नृपतिराज-पदाभिषिक्त :
सूक्तिप्रियः परिमितादि-नृप-प्रशस्तिः ।
पृथ्वीपतिः क-
93. लि-मलोज्झित-धम्म(र्म्म)-शुद्धः
कार्य्यक्षमः प्रभुरसावनियंकभीम. ॥ 59
वीराधिष्ठित-सङ्ग[रा][26]द्रि-शिखरे शङ्ख-श्व(स्व)नाशासिते
कुन्तोद्भि[न्न]-मदे-
94. भ कुम्भ-विगलन्मुक्तावली-पुञ्जिते।
हर्षादुग्र-निज-प्रताप-दहने खड्ग-स्रुचा विद्विषां
राज्ञामानन-पङ्कजानि नृपतिर्ग्गत्वानयद्यः श्रिय-
95. म(म्) ॥ 60
क्षीराध्वे(ब्धे)रमृत(ता)त्सुरासुर-भुज-व्यापार-विक्षोभिता-

च्चन्द्रस्यार्द्धमभूत्तदप्यधिययावीशानमेकं किल ।
चञ्चद्वा(द्बा)हु-व(ब)लेन सङ्गरभुवि
96. तत्खड्ग-धाराजला-
ज्जातस्त्वष्टदिगीश्वरात्पृ(न्पृ)थु-यशश्चन्द्रः समालिङ्गति ॥ 61
यत्प्रयाण-समुद्भूत-रजः-संपूरिते(ऽ*)म्व(म्ब)रे ।
अभू(द्*)द्विरदराजस्य धू-
97. ली-मद-चिता तनुः ॥ 62
दश वर्षाणि वीरो(ऽ*)सौ निर्ज्जितारातिमण्डलः (।*)
अनङ्कभीम-भूपालो धरित्रीं समपालयत्[27] ॥ 63
प्रौढानर्गल-विक्र-
98. मः कुलगृहं यो दण्डनीति-श्रियः
सत्याचार-विचार-चारुचरितः पुण्यैक-पारायणः ॥(।)
तस्यासीदनियङ्क-
99. भीम-नृपतेरद्धा(र्द्धा)ङ्गलक्ष्मीः स्वय(ं*)
स्नेहस्यातिशयेन पट्टमहिषी वाघल्लदेवी भुवि ॥ 64
तुलित-पितृगुणौघः सूनु-
100. रासीदमुष्या
निरतिशयित-तेजा यौवनावाप्त-राज्यः ॥(।)
प्रणत-नृपति-चूडारत्न-रोचिः-पिशङ्गी-
कृत-चरणस-
101. रोजो राजराजा नृपालः ॥ 65
यस्योद्यद्वाजि-वृन्द-प्रखर-खुर-पुटाघात-[28]निद्र्ना(र्द्दा)रितोर्व्वी-
सम्भूतम्भूरिभास्वत्कर-निकर-महः-स्यूत-सान्द्र-प्र-
102. याणो(णम् ।)
विस्तीर्ण्णं कर्ण्णतालाहतिभिरविरतोन्मत्त-सेनागजाना-
मष्टानां[29] दिग्गजानां मुखपटतुलनामदधे धूलि-जालं(लम्) ॥ 66
यस्मिन(न्) शासति
103. शासितामर-गणैः सम्यक(क्) समुद्राम्व
(म्ब)रा(ं*)
पृथ्वीं पार्थिवपुङ्गवे नय-गुणैः श्री-राजराजे नृपे
चक्रं माधव एव तैक्ष्ण्यमधिकं कौ-
104. क्षेयके चिन्तनं
शास्त्राभ्यास-विधौ विधौ च जडता काले कलिः(लेः) श्रूयते ॥ 67
यत्कीर्त्ति-दुग्ध-जलधिर्भुवनान्तरालं

संप्लाव्य दु(दू)रतरमु-
105. त्च्छ(च्छ)लितः स भाति ।
तारा-गणाः स्फू(स्फु)ट-रुचो गगने समन्ता-
त्सूक्ष्मातिसूक्ष्मतरला इव विप्रुषन्ति ॥ 68
त्यागे सौ(शौ)र्य्ये च सत्ये च
106. कर्ण्णार्ज्जुन-युधिष्ठिरैः (।*)
सदृशो(ऽ*)यम्महावीरो राजराजो नराधिपः ॥ 69
राजराजो नरपतिर्द्दश सप्त च वत्सर न(न्) ।
भुवि राज्य-श्रि-
107. यम्(यं) भुक्त्वा स्वाराज्याय प्रतस्थिवान(न्) । (।*) 70
चालुक्यकुल-संभूता वेला सौन्दर्य्य-वारिधेः (।*)
नाम्ना मल्हणदेवीति[30] महिषी तस्य भूपतेः ॥ 71
108. तस्यामभूदद्भुत-विक्रम-श्रिः(श्रीः)
श्रीमी(मा)नयं भूभृदनङ्कभीमः ।
विराजते कीर्त्ति-सुधा-तरङ्गै-
र्धौ(धौ॑)तासु (दि*)ग्भित्तिषु यत्प्रशस्ति(:*) ।(॥) 72

Fourth Plate : Second Side

109. यस्यानर्ग्गल-दोर्व्विलास-लहरी-लावण्य-वैरिव्रज-
त्क(क्र)न्दत्पौरवधू-विलोचन-पयःपूरैर्द्धरा दन्तुराम्[31] ।
किञ्च त्याग-तरङ्ग-
110. भङ्गि-कि(क)लनैः पाथोधि-यानोत्सवा-
द्व्रीडा-वक्रित-कन्धरः स भगवान्मन्ये पुराणो मुनिः ॥ 73
कस्त्वम्भोः कलिरश्मि(स्मि) किन्नु
111. विमनाः कस्मै निवेद्यात्मनः
शोकाम्भोधिमपाहरामि कलया कि(·*) वेत्सि नो मां हरिम् ।
यद्येवङ्कलयास्मदा-
112. न-[32]समयोत्क्षेपाय गङ्गान्वये
जातः श्रीमदनङ्कभीम-नृपतिः सो(ऽ*)प्यर्थभूतो[33] मम ।(॥) 74
ध्याना[34]नुव(ब)न्ध-निविड-प्रसर-
113. प्रमोद(·*)
माध्वीक-मुग्ध-मसृणं हृदयारविन्दम(म्) ।
देवः पुराणपुरुषः परिरभ्य यस्य
रोलम्व(म्ब)-डम्व(म्ब)र-कलाम्(लां) क-

114. लयाश्चकार । (॥) 75
लक्ष्मी-रक्षण-सौविदल्लं (ल्ल)-पदवी (*) प्रत्यर्थि-पृथ्वीभुजा-
म्प्राणाकर्षण-रज्जुवैभव-तुलामुद्दाममाम-
115. ण्डयन (न्) ।
सङ्ग्रामस्थलकेलि ताण्डवकला-पाण्डित्यमाण्डयन्
येनाय (*) जगद[द्धु]तैक-विलसत्क्रीडा-नटः
116. सायकः ॥ 76
हिरण्यगर्भ मा गर्व्वम् (र्व्वं) कुरुष्वेवेति सेर्ष्यया ।
हिरण्यगर्भो भूत्वा यः क्ष्मामिमाम्परि (र्य)पालय-
117. त (त्) ॥ 77[35]
यस्यानर्गल-विक्रमार्ज्जित-यशः क्षीरोद-दानोर्म्मिभिः (भि)-
दा (र्दा)तारः किल कामगो-प्रभु (भृ)तयः[36]
118. प्रोत्सारिता दूरतः ॥(।)
किञ्चायञ्च हिरण्यगर्भकलना-वैदग्ध्यमाक[र्ण्ण]य (यँ)-
ल्लज्जा-लोल-चतुर्म्मु-
119. खाक्षि-युगलो मन्ये महान् पद्मभूः ॥ 78
येनाभिषेक समयः कलित-त्रयेण
नीतस्तुलापुरुषदान-क-
120. लानुव (ब)न्धैः ।
लव्धा (ब्धा)पि नः क्षितिरमुष्य मुदे तथाभू-
द्यादृग्वि (ग् द्वि)जातिजन-शासनदान-केलिः ।(।*) 79
आकर्षता हृद-
121. यमेण-विलोचनाना-
माधु[न्व]ता च परितः प्रतिपार्थिवानाम् ।
अर्थान्वय-प्रणयिना कृतिनामनङ्ग-
भीम-प्र-
122. सिद्धिरमुना विदधे (धे) नृपेण ॥ 80[37]
सो (ऽ*)यं श्रीमदङ्कभीम-राउत्त[38]देवः शाकाब्दे (ब्दे) चन्द्रेषु-रुद्र-गणिते चैत्र-शुक्ल-नवम्यां
123. सौरि-वारे मीन स (*)क्रान्त्यां अभिनव-वारणसीकटके चित्रेश्वर-विश्वेश्वरयोर्म्मध्ये महानद्या साइलो-विषये [पु]रण-
124. ग्रामे दानसागर-भूमिदानावर्त्त (र्त्ते) महाभारतोक्तां पुण्यां मृदुरसां विंशति-वाटी-परिमितां भूमिं घृतकौशिक-गोत्रा-
125. य यजुर्व्वेदान्त र्गत-काण्व-शाखाध्यायि-पण्डित-सङ्कर्षणानन्द-

शर्म्मणे ब्रा(ब्रा)ह्मणाय भगवतः श्रीपुरुषोत्तमस्य प्रीतये

126. धारापूर्व्वकमाचन्द्रा[र्क्क]मुपभोगायाकरीकृत्य प्रादात् ॥ पुनरब्दा(ब्दा)-
न्तरे माघकृष्ण-षष्ठ्यां गुरुवारे तस्यान्नद्यान्तस्मिन्नेव वि-

Fifth Plate : First Side

127. षये तस्मिन् मास-दानावर्त्ते वामनपुराणोक्ता(·*) प्राकार-
मुखमण्डप-मध्यमण्डप-सहित-नृपतिगृहतुल्य-गृहच-

128. तुष्टय-नानापुरजन-समेत-त्रिंशत्(शद्)गृह-निर्म्मितं त्रिंशद्वाटी-
परिमित-भूमिकन्नगरन्तस्मै पण्डित-सङ्कर्षणा-

129. नन्दशर्म्मणे व्रा(ब्रा)ह्मणाय भगवतः श्रीपुरुषोत्तमस्य प्रीतये धारापूर्व्व-
कमाचन्द्रार्क्कमुपभोगायाकरीकृ-

130. त्य प्रादात् ॥ तस्य च जयनगर-ग्रामे दश-वाटी-परिमिता वास्तु-भूमिः ।
पूरण-ग्रामे विंशति-वाटी-परिमिता सस्य-

131. भूमिः ॥ तस्य पुर-जन-जाति-नामानि । तत्र वणिजः गान्धिक-
शाङ्खिक-पाटकार-स्वर्ण्णकार-कांस्यिकाः वापुलि-नारायण-दामोदर-माध-
[व]-[चि]-

132. त्रसोम-वाह्लु-केशव-महादेव-नरसिंघ(ह)-शिवु-नामानः ॥
ताम्वू(म्बू)लिकाः महानाद-सोमा-इ(मे)रण्डु नामानः ॥
मालिको मनु-नामा । गौ[डि]-

133. को महादेव-नामा । गोपालौ धीरु-गभी-नामानौ । तन्तुवायौ नागु-
जगाइ-नामानौ । तैलिकौ गणु-सुन्या-नामानौ । कुम्भका-

134. रौ अर्ज्जुन-विसू-नामानौ । कैवर्त्ताः राजु-वासु-पद्म-नामानः । नापितः
शिल्पिनो रजकश्च ॥ तथा तस्मिन्नेवाव्दे(ब्दे) त-

135. स्याम्महानद्यां मार्ग्गशीर्ष-पौर्ण्णमास्यां गुरु-वारे चन्द्रोपरागे
तस्मिन्पूरणग्रामे भूमिदानावर्त्ते वृ(बृ)हस्पत्यु-

136. क्ता(·*) गोचर्म्ममात्रामष्टादश-वाटी-परिमिताम्भूमिं भारद्वाज-
सगोत्राय दीक्षित-रुद्रपाणिशर्म्मणे वा(ब्रा)ह्मणा-

137. य तथा मकर-संक्रान्त्यां(न्त्याम्) आदित्यपुराणोक्तां पञ्च-वाटी-
परिमिताम्भूमिं राथीतर-सगोत्राया[39]हिताग्नि-सोमपालश-

138. र्म्मणे व्रा(ब्रा)ह्मणाय[40] तथा श्री-पुरुषोत्तमदेवस्य प्रतिष्ठा-समये
कास्य(श्य)प-सगोत्रायाचार्य्य-चन्द्रकरशर्म्मणे व्रा(ब्रा)ह्मणाय

139. च द्वि-वाटी-परिमिताम्भूमिं भगवतः श्रीपुरुषोत्तमस्य प्रीतये

धारापूर्व्वकमाचन्द्रार्क्कमुपभोगायाकरीकृत्य

140. प्रादात् ॥ एते काण्वशाखाध्यायिनः ॥ पु(पू)रणग्रामे मिलित्वा
एताः पञ्चषष्ठि(ष्टि)र्व्वाटयः ॥ पश्चिमोत्तर-पूर्व्व-प्रदेशेषु पूर्व्वसिद्ध-

141. ग्रामसीमावच्छिनाः(न्नाः) । दक्षिणे यावन्नलितम् ॥ एतन्मध्ये
पूतिमाष-गोत्र-शासनाधिकारि-गङ्गाधरार्य्यस्य[41] भूवाटिच(ट्ये)का
गृहवाटी

142. च ॥ ताम्ब्र(म्र)-शिल्पिनो मा(म)हानादस्यैतदम्[42] ॥ श्रीपुरुषोत्तम-
क्षेत्रे दक्षिण-त्री(तो)र्थराज-तटे कर्क्कटकामावास्यायां सूर्य्योपरागे

143. तस्मिन् पूरणग्रामे कात्यायन-गोत्रायाचार्य्याग्निचित्कापडीशर्म्मणे व्रा-
(ब्रा)ह्मणाय यजुर्व्वेदान्तर्ग्गत-काण्व-शाखाध्यायिने
ना-

144. नागोत्र-ऋग्वे[43]वेदाध्यायि-ऋत्विक-धृतिकरानन्त-विश्वेश्वर-यज्ञ-
सिद्धू-शङ्कर-माधव-पृथी(थ्वी)धर-सहिताय हिरण्यगर्भ-महादा-

145. नाङ्गत्वेन पञ्च-वाटी-परिमिताम्भूमिन्धारा-पूर्व्वकमाचन्द्रार्कमुपभोगा-
याकरीकृत्य प्रादात् ॥ तत्राचार्य्यस्य तिस्रो वाटयः ॥ ऋ-

Fifth Plate : Second Side

146. त्विजाम्(जां) द्वे वाट्यौ । तथा अभिनव-वाराणस्यां भगवतः श्रीपुरु-
षोत्तमदेवस्य सन्निधौ मकरामावास्यायां रवि-वारे कुद्दिण्डा-
विषये विला-

147. सपुर-ग्रामे दानसागरे विष्णुधर्म्मोक्ता(ऽ*) यव-गोधूमेक्षु-सन्ततामष्ट-
मानातिरिक्त -[चतु]र्व्वाटी-परिमिताम्भूमिं भारद्वाज-सगोत्रा-

148. य देवधरशर्म्मणे व्रा(ब्रा)ह्मणाय यजुःसामान्तर्ग्गत-काण्व-कौथुम-शाखै-
कदेशाध्यायि[ने] भग[वतः] श्री-पुरुषोत्तमस्य प्रीतये

149. धारापूर्व्वकमाचन्द्रार्क्कमुपभोगायाकरीकृत्य प्रादात(त्) ॥
मद्दानफल-सिद्ध्यर्थन्तद्रक्षा-[फल-सिद्धये ।]
[म]द्धर्म्मः परिपाल्यो(ऽ*)यम्भूपैराच-

150. न्द्र-तारकम् ॥ 81
मा भूदफल-शङ्का ते परदत्तेति पार्थिव ।
स्व-दत्तादधिकम्पुण्यम्पर-दत्तानुपाल[ने ॥] 82
[स्व]-दत्ताम्पर-दत्ताम्वा(त्तां वा) यला(त्ना)द्रक्ष युधि-

151. [ष्ठि]र ।
महीम्मतिमतां श्रेष्ठ दानात्त्रे(च्छ्रे)यो(ऽ*)नुपालनम् ॥ 83
स्व-दत्ताम्पर-दत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्ध[राम्] ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः
152. सह पच्यते ॥ 84
निर्ज्जले प्रान्तरे देशे शुष्क-कोटर-वासिनः ।
कृष्णसर्पा हि जायन्ते ये हरन्ति वसु[न्धराम्] ॥ 85
गामेकां स्वर्ण्णमेकम्वा(कं वा) [भूमेर]-
153. प्यर्द्धमङ्गुलम् ।
हरन्नरकमाप्नोति यावदाभूतस(ं*)प्लवम् ॥ 86
शत्रुणापि कृतो धर्म्मः पा[ल]नी[यो] मनीषिभिः ।
शत्रुरेव हि शत्रु(:*) स्याद्धर्म्मः
154. शत्रुर्न्न कस्यचित् ॥ 87
मद्वंशजाः परमहीपति-वंशजा वा
पापादपेत-म[नसो] [भुवि] भावि-भूपाः ।
ये पालयन्ति मम
155. [ध]र्म्ममिदं(मं) समस्त-
न्तेषाम्मया विरचितो(ऽ*)ञ्जलिरेष मूद्धनि(र्द्ध्नि) ॥ 88
तस्याज्ञया यथाज्ञानं गङ्गान्वय-गणान्प्रति ।
प्रशस्ति-र-
156. [च]ना-श्लोकानप्पनः[44] कृतवान्कृती ॥ 89

1. From the original plates and their impressions. See plates in *Ep. Ind.*
2. Expressed by symbol.
3. Read *guṇaṁ* for the sake of the metre.
4. Some other later Gaṅga records make Purūravas the son of Anala and grandson of Budha although the relationship indicated by our record is supported by ancient Indian literature.
5. Some records wrongly read *Vāyu* in place of Āyu.
6. Some inscriptions read Chitrāṅgada instead of Vichitrāṅgada.
7. The *daṇḍa* is superfluous.
8. The first *akshara* of this name is often found to be *Śi*, *Śī* and *Sī*. Sīradhvaja is a famous name in the epics and the Purāṇas.
9. The name has been read in one record as Medhāvi.
10. In some records Jayasena's son is called Vijayasena.
11. Read *Pragalbhaḥ* and note how the word is written in line 76 below. In line 87 the word has been written as in the present case. In some records Pragalbha is mentioned as the father of Śakti.
12. An extra hook of *ka* wrongly incised at the right of the superscript *na* has made *nkra* look like *kkra*.

13. In some inscriptions the name has been read as Nārasiṁha.

14. A sign of superscript *r* had been incised above *sa* and then erased.

15. Read *°ñ=chiraṁ.*

16. Verse 14 is found in some records of Anantavarman Choḍagaṅga while the following verse is found in the records of Vajrahasta III, his son Rājarāja I and the latter's son Choḍagaṅga.

17. A *visarga* sign had been here incised and afterwards erased.

18. Omit *cha* for the sake of the metre.

19. Read *prabhṛitito Gaṅg-ā°.*

20. Read *chandra* in place of *chitra.* Other records read *Ved arttu-vyoma-chandra* instead of *nand-arttu-vyoma-chitra. Nanda*=9, *ṛitu*=6, *vyoma*=0, *chandra*=1, *veda*=4. The Śaka year is 1069 and not 1064.

21. The *akshara ya* is written here as in modern Oriya.

22. Read *°apare loke.* The *anusvāra* sign looks like the superscript *ra* in this case. Some versions read *°m=apare loke....pur=ety=atyartham* (or *°utkrishṭaṁ*) *pravadanti.*

23. *Jya* was at first incised in the place of *yya.*

24. The *anusvāra* sign here looks like superscript *r.*

25. *Kshi* was originally incised in place of *tvi.*

26. *Rā* had been at first omitted and afterwards somehow indicated.

27. The mark indicating final consonant is placed below *ya.*

28. The *ā* sign of *ghā* had been at first omitted and was later indicated by a short stroke.

29. The *anusvāra* sign here looks like a superscript *r.*

30. This seems to be the correct form of the name that has been read wrongly in one record as Maṅkuṇadevī and actually reads Sa(*d**)guṇadevī in another. Cf. Prahlāda in line 28 and Vāhlu in line 132.

31. Read *danturā.*

32. Read *°y=āsmadīya.*

33. Better read *so='nartha.*

34. An additional medial *u* sign is found with *nā.*

35. This verse is not found in some later records giving the genealogy of the Gaṅgas.

36. Note the same form of *bhu* in line 104.

37. The verses from the beginning upto line 122 are found quoted in the later charters of the family often with slight variations.

38. The *akshara tta* may also be read as *tu.* Since, however, the word is from Sanskrit *rājaputra* and Prakrit *rāaütta*, *tta* seems to be indicated. *Rāutta* is a feudatory title adopted by Anangabhīma and his successors after the king had dedicated his kingdom to the god Jagannātha-Purushottama of Purī. See *Ep. Ind.*, XXX, p. 19.

39. Read *sagotrāy°.*

40. *H* in *hma* in this case has the usual loop of *ṅa.*

41. *Āchāryyasya* may have been intended.

42. The word *aitada* from *etad* is interesting. The passage no doubt means that, like the *Śāsanādhikārin* the coppersmith, who engraved the plates, also received two *Vāṭīs* or *Vāṭikās* of land including one *Vāṭī* of homestead land.

43. *Sandhi* has not been observed in the passage. *Ṛigveda* has been wrongly written as *Rugveveda.*

44. The name may also be read Ayyana or Apyana.

D—The Sūryavaṁśīs

No. 35—Rajahmundry Copper-plate Inscription of Raghudeva, Viceroy of Kapileśvara, Śaka year 1378 (1456 A. D.)

Andhra Historical Research Society at Rajahmundry, East Godavari District, Andhra Pradesh.
D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXIII, pp. 1ff.
Language : Sanskrit
Script : Telugu
Metres : Section I— Vv. 1-2, 6, 8-11, 16 **उपजाति**; V. 3 **इन्द्रवज्रा**; V. 4 **हरिणी**; Vv. 5, 7, 31, 33 **अनुष्टुभ्**; Vv. 13, 21-24 **मालभारिणी**; V. 15 **स्रग्धरा**; V. 17 **वसन्ततिलक**; V. 18 **गीति**; Vv. 19-20, 28 **पृथ्वी**; V. 32 **स्वागता**; Section II— V. 1-40 **अनुष्टुभ्**; Section III— V. 1-9, 11-14 **अनुष्टुभ्**; V. 10 **उपजाति**; Section IV— V. 1 **स्रग्धरा**; V. 2 **शार्दूलविक्रीडित**; V. 3 **शालिनी**; Vv. 4-8 **अनुष्टुभ्**.

Summary : In the Kshatriya clan which sprang from the two arms of VIRIÑCHI, born of Nārāyaṇa's navel, came into being the SUN and the MOON, from whom sprang two dynasties (i.e. the solar and lunar races). There was a *Nāyaka* named KAPILEŚVARA (I), who was one of the many rulers born in the solar and lunar races. His son was YĀGEŚVARA. While fighting with certain enemies he and his eldest son BALARĀMA died on the battle field. Balarāma's younger brother KAPILEŚVARA (II) acquired the exalted position of the DANTIRĀJA (i.e. GAJAPATI) by dint of his prowess. His younger brother was PARAŚURĀMA Harichandana. Paraśurāma's son RAGHUDEVA was *putrikrita* and endowed with the title of KUMĀRA by his uncle Kapileśvara.—While stationed at RĀJAMAHENDRANAGARA, the headquarters of the province which extended from SIṀHĀCHALA to GIRIVRAJA, RAGHUDEVA paid a visit to KAṬAKA in connection with some service to be rendered to KAPILEŚVARA and there he met, on the road, a large number of Brāhmaṇas, together with their wives, and heard their case. For settling these Brāhmaṇas,

about 40 in number, he then resolved to create an *agrahāra* within the territory under his jurisdiction.—The land granted was called Krīddevy-uttarakhaṇḍa or Krīddevī-khaṇḍa situated on the bank of the GODĀ (Godāvarī). The land was made an *agrahāra* under the name RAGHUDEVAPURA and the donees were allowed to enjoy the rights and privileges called *ashṭa-bhoga* and *ashṭa-bhūti*.—ŚRI-NARENDRA *alias* Śrī-Vīrachoḍeśvara (i.e. Raghudeva) prayed to the future rulers and the Brāhmaṇas for the protection of the grant.—The charter regarding RAGHUDEVAPURA was *kathita* (drafted) by Āḍuvila Nṛisiṁha under the orders from Raghudeva.—It was issued on the 12th of the bright half of the month of ŚUCHI (Āshāḍha ?) in the Southern Cyclic year DHĀTṚI corresponding to the Śaka year 1378 (1456 A.D.).

TEXT[1]

Section I

First Plate : Obverse[2]

1. [सिद्धम् ।][3] अविघ्नमस्तु (।*) [सिद्धम् ।][4]
पायादपायात्परमस्य पुंसो
लीलावराहस्य जग-

2. ˙त्ति(ति) द्रंष्ट्रा ।
वटप्ररोहाग्र-दळस्य लक्ष्मीं
यदग्र-लग्ना वसुधा बभार ।१।

3. स-चंद्रलेखं[5] गगनं निरीक्ष्य
मुहुर्म्मं(र्म्मु)मोदांबुद-मेचकं यः ।
खेल(न्*) पि-

4. तृ-प्रान्तचरो गजास्य-[6]
स्यो(ऽ*)व्यादजाद्यैरभिवंद्यमानः ।२।
यामुद्दिधीषुर्जल-

5. राशि-लीनां
देवो धरोद्धेद-विधान-चुंचुः ।
सन्स्तब्ध-[7]रोमाजनि माधवो(ऽ*)पि
सौकर्य्यंतस्सा

6. विपुलास्तु भूत्यै ।३।
प्रध(थ)यतु मुदं पादांभोज-द्वयं कमलापते-
नंत-

7. रिपु-शिर(:*)-श्रेण्यास्सद्मावति(ती)र्ण-जयश्रियः ।
विनमदमरी-द(ध)म्मिल्लास्त-प्रपु(फु)ल्ल-सु-
8. रदु(द्रु)म-
प्रसव-पटली-न्व(वे)ष्टि(ष्टी)भूत-प्रमोद-पराक्रमं(मम्) ।४।
अस्ति वस्तु चिदा-
9. नंदमयमद्वयमच्युतं(तम्) ।
अविद्या-द्वय-ना(सा)चिव्य-विवर्त्तित-जग(त्*)-
10. त्रयं(यम्) ।५।
सहस्र-संख्यैश्चरणैः शिरोभि-
र्नेत्रैः करैर्व्व्याप्य जगद्वसन्तं(न्तम्) ।
विलोचनी-
11. भूत-रवीन्दु-बिंबं
विभुं महात्मानमजीजनद्यत् ।६।
उत्पत्ति-स्थिति-संह्वा(हा)र-हे-
12. तुभूतो(ऽ*)यमव्ययः ।
नारायणो(ऽ*) भवच्छ्रीमान्[8] त्रिगुणात्मा त्रयी-मयः ।७।
13. तन्नाभि-पद्मादुदभूद्विरिञ्चि(:*)
स्रष्टा समस्तस्य चराचरस्य ।
चतुर्मुखस्यास्य म-
14. हात्मनो(ऽ*)भू-
द्वर्णो भुजाभ्यां जय-लब्थ(ब्ध)-वर्णः ।८।
कीर्ति-प्रतापाविव मूर्तिमं-
15. तौ
तौ पुष्पवंत्ता(ता)वुदितौ यत स्तः ।
यशः-पताका जगतां ततो(ऽ*)भू-
द्वंश-द्व-
16. यी भाग्य-परंपराभिः । (९ ।*)
तत्सूर्य-सोमान्वय-भूमिपाल-
वंशाग्रजानां नृ-

First Plate : Reverse

17. प-सन्मणीनां(नाम्) ।
विशुध्ध(द्ध)-वृत्तः कपिलेश्वरो(ऽ*)भू-
त्सन्नायको नायक-मौळि-रत्नं(त्नम्) । (१० ।*)

जा (या) गेश्व-

18. रस्तत्तनयो महात्मा

रघोरिवाजो भुवनैक-शूरः ।

अभूदमूर्वैरि-भुवां भ-

19. यानां

कीर्ति-प्रताप-द्वयभूग (र्ग) ज (जौ) घैः । (११ ।*)

तस्यासन्[8] तनयाः प्रसिध्ध (द्ध)-विनया जा (या) गे-

20. श्वरस्याभवन्

वीरछ्च (च्छ) न्नित-कीर्त्तयः कुवलयोल्लासि-प्रताप-श्रियः ।

तत्राद्यो बल-

21. राम इत्युदयभूरन्वर्ध्ध (र्थ)-नामाभव-

त्खड्ग-स्तंभित-शूर-वैरि-निकर (:*) कीर्ति-प्रतापा-

22. श्रयः ।१२।

असम-समर-संपत्कंपितारिस्तदायं

निज-जनक-समेतो युध्ध (द्ध)-सं (स) न्न-

23. ध्ध (द्ध)-वाहः ।

रणभुवि विजितारिस्त्यक्त-देहो विभिन्न-

द्युमणिरगमदिष्टचा स्वर्वदू (धू) नां

24. कुं (कु) चाग्रं (ग्रम्) । १३ ।

वीरश्री-कपिलेश्वरस्तदनुजः कीर्त्ति-प्रताप-द्वयी

श्री-विक्षालित-

25. चक्रवाल-चरमोद्दामांधकारो (ऽ*) भवत् ।

शौर्यासादित-दंतिराज-विभ-

26. वो भूमंडलाखंडलो

लीला-स्वीकृत-दिग्जयार्जित-महि (ही) पालाखिल-श्रीभरः ।(१४ ।*)

27. दृक्कोणे यस्य शोणे रण-शरण-मुखे संमुखं वैरि-वि (वी) रं

वारंवारं वरीतुं

28. वरममरपुरी-वारनार्यस्वरंवै[9] ।

एका यस्यासिपुत्रि (त्री) नवजलद-तति-श्यामला हे-

29. म-भषा

पुत्राळी कीर्ति-प्र[10]तापावलभत यमलौ गुर्विणी रक्त-रक्ता । (१*)५ ।

यस्यासि-धे-

30. नुः समिदग्र-भूमौ

यवांकुरान् कर्ण-वतंस-भूतान् ।

द्विषद्वधूनां ग्रसते(ऽ*)-

31. नुवेल-

मपह्नुत्वा[ना] स्तनपत्र-वल्लीः ।१६।

तस्यानुजः परशुराम इति प्रसिध्धो(द्धो)

नाम्ना पदे-

Second Plate : Obverse[11]

32. न हरिचंदन एव साक्षात् ।

यं प्रास्य(प्य) यां(ति*) विबुधा परिपूर्ण-कामाः

संप्रा-

33. र्त्तिताध्ध[12]-[फ]लदां हरिदाप्त-कि(की)र्त्तिं(र्त्तिम्) ।१७।

अभवदमलो गुणौघैरुदितः की[र्त्या] च परशु-

34. राम-विभोः ।

उदयगिरे(:*) शि(शी)तरुचि(ची) रघुदेव-को(कु)मार-वि(वी)-

र-सिंह्वो(होऽ*)यं(यम्) ।१८।

अनु(सू)त सुत-

35. मंगना-कुल-मतल्लिका मल्लिका

प्रभूतमिव मलि(ल्लि)का-प्रसवमिष्टगंधं नृणां(णाम्) ।

[यतः]

36. परशुरा(मरा*)डमभवदग्रणी पुत्रिणा-

मसौ रघुवरो वशि(शी) विभु-मणिः कडंन्नाबवद्[13] ।१९।

पुत्रि(त्री)-

37. कृतो महिम्ना कपिलेश्वर-दंत्ति(ति)राज-सिंह्वे(हे)न

दिग्विजयार्जित-यशसा रघुदेव-कुमा-

38. र-शूर-(शा*)र्दूलः ।२०।

रघुदेव-कुमार-वि(वी)र-सि(सिं)ह्वे(हे)

विदधाने विजयं दिशां र्वि(र्वी)द्वोः ।

प्र-

39. तिबिंबकता प्रताप-कीर्त्योः

प्प(प)रिवेषस्तु विधेरयं विशेषः । २२(१) ।

रघुदेव-नरे-

40. द्र-राजपुत्रे

विपुलां शासति कार्त्तवि(वी)र्य-कल्पे ।

गिरयः परिपध्धि(न्थि)नामभूव-

न्नु-

41. त सर्वाप्सरसां कुचा निवासाः । २३ (२) ।

रघुदेव-नरेंद्र-राजसूनौ

रण-सन्ना-

42. ह्-विधायिनि प्रकामं (मम्) ।

शरणं च रणे तदा भजंते

चरणे वा मरणं रिपु-प्र-

43. वि (वी) राः । २४ (३) ।

रघुदेव-नरेंद्र-राजपुत्रे

जगतीं शासति खड्गशालि-बाहौ ।

चरणा-

44. वनतास्सुखं भजंत्ते (ते)

रण-सीमावनतास्तु जंणेन[14] । २५ (४) ।

धाटी-दिग्विजयार्जि-

45. तैर्बहुनै[15] रत्नैश्च घोटी-शतैः

श्शा (शा) टि (टी) भि (:*) क्के (क) रिणां घटाभिरभिसंपूज्यांघ्रि-यु-

46. ग्मं पितुः ।

वि (वी) र-श्रि (श्री)- कपिलेश्वरस्य बहुधा सेवां विधायादरा-

द्वि (द्वी) र-श्री-रघुदेव-रा-

47. ज-तनयो लब्धाखिल-श्रि (श्री) रभूत् । २५ ।

जित्वाशास्सका (क) ला निहत्य च रिपून् हृत्वा

48. तदीय्यं (यं) धनं

नाना-रत्न-महेभ-मप्य (व्य)-तुरग-श्रेणीभिरत्यंबुजौ ।

वीर-

Second Plate : Reverse

49. श्री-कपिलेश्वरस्य चरणौ संपूज्य तत्सेवया

लब्ध-श्रि (श्री)-रघुदे (व*)-राजतनयो

50. धर्माधिको वर्ध्द (र्द्ध) ते । २७ (६) ।

तिष्ठन्राजमहेंद्र-नाम-नगरे सम्यक्प्रजाः प्पा (पा) लय-

51. ना (न्ना) सिह्वा (हा) चलमा गिरिप्र (व्र) जमिमां भूमिं तथाकंटकां (काम्)।

वि (वी) र-श्री-कपिलेश्व-

52. रस्य कृपया कुर्वन् कुमाराग्रणि (णी)-

र्धि (र्धी) र-श्री-रघुदेव-राजतनयः श्रि (श्री) श-प्रियो व-

53. र्ध्द (र्द्ध) ते । २८ (७)।

तुरंग-जु(खु)र-धा(दा)रित-क्षितिरजः-कणैर्वैरिणां
शिरांसि पट-भासुरैर-
54. नुकलं समाच्छाद(य*)न् ।
महीसुर-गणान्पुनै[16]र्वसुभिरध्थि(र्त्थि)तैस्तोषय-
न्नसौ रघु-
55. नृपात्मजः पितुरभीष्टदः शुंभते । २६ (८) ।
सेवायै कपिलेश्व(र*)स्य कटकं
56. गत्वा ततो मार्ग्गतो
व्याघुप्या(ष्या)गमने समीक्ष्य धरणीदेवान् स-भाः(भा)र्या-
57. न्बहून् ।
तद्रक्षाहितधीर्न्नरेंद्र-धरणीपालात्मजो(ऽ*)मन्यत
क्रीट्टव्युत्तरख-
58. [·]डमेष सुकृती दातुं द्विजेभ्य स्थिरं(रम्) । (२६ ।*)
शाकाव्दे(ब्दे) वसु-शैल-विश्व-गणिते[16a] स(सं)वत्सरे
59. धातरि
द्वादश्यां शुचि-शुक्ल-पक्षग-तिधौ(थौ) प्रादाध्ध(द्ध)रि-प्रीतये ।
वीर-श्री-रघुदेव-
60. राजतनयः क्रीट्टेविखंडं परं
चत्वारिंशदभीष्ट-भूसुर-वर-श्रेण्यै च गो-
61. दा-तटे । (३० ।*)
रघुदेवपुरं दत्वा(त्त्वा) रघुदेव-नृपात्मजः ।
श्रि(श्री)मतो वासुदेवस्य प्रि(प्री)त-
ये(ऽ*)स(साव)कल्पत । (३१ ।*)
अष्ट-भोग-सहितं रघुदेव-
63. श्चाष्ट-भूति-सहितं च विधाय ।
अग्रहार-रघुदेवपुरं त-
त्सर्वमान्यमदधा कृपातुः[17] । ३१(२) ।
रघुदेवपु-
64. रस्यास्य लिख्यते भूमुराव[लिः] ।
रघुदेव-नरेंद्रस्य धम्म(र्म्मा)णामिव मालिका । ३२(३)[18] ।

Section II

Third Plate : Obverse[19]

65.[20] काश्यपस्सन्य(द्य)जुर्वेदि-वरदा[र्य]-तनूभवः ।
भागि(गी) वेदगिरि-द्वेदि[21] वेदाध्याय-प-

रायणः[22] ।१।

66. आत्रेयो(ऽ*)नंत्त(त)भट्टो(ऽ*)पि यजुर्वेद-परायणः ।
भागि(गी) प्राज्ञो महा-

67. विद्वानादित्यस्य (त*)नूभवः ।२।
महाविद्वान्मल्लुभट्टो हारितान्वय-शेखरः ।
न-

68. रसिह्व(ह)-सुतो भागि(गी) यजुर्विच्छास्त्र-वाक्पतिः ।३।
हारितो देवरेभट्ट-सुतस्सो-

69. मय-कोविदः ।
भागी सभ्यस्सदाचारैरग्रवेदि-पितामहः ।४।
कौशिको(ऽ*)पि यजुश्शा[खो]

70. मल्लुभट्ट[23]-तनूभवः ।
अन्नमार्य-द्विजो भागि(गी) वेद-शास्त्र-परायणः ।५।
हारित-ब्रह्म-तन-

71. यो यजु[24]श्शाखा-परायणः ।
भागि(गी) स्यांच्चिगनार्यो(ऽ*)पि नित्याचार-निरं-

72. तरः ।६।
हारितो यजुरध्याय-निष्ठो भागी द्विजोत्तमः ।
अन्नमार्य-

73. स्सदाचारो नरसिह्व(ह)-तनूब(भ)वः ।७।
कामनार्य[:] कौशिको(ऽ*)पि भागि(गी) भू-

74. सुरसत्तमः ।
यजुर्वेदस्सदाचारैरादित्यस्य तनूभवः ।८।
का-

75. श्यपो यजुरध्यायः(य)स्सभ्य(:*) प्रामाणिको गुणि(णी) ।
मल्लनार्यस्य तनयो भागी

76. वेदगिरि(:*) स्वयं(यम्) ।६।
कौशिको यजुरध्यायो बेतनार्य्य-तनूभवः ।
भूसुरा-

77. ग्रेसरो भागी प्रोलनाय्यः(र्य्यः) प्रियंवदः ।१०।
भारद्वाजो यजुश्शाखो गोपा-

78. ळार्य्य-तनूभवः ।
भागी सन्नागनार्यो(ऽ*)पि सभ्यः प्रामाणिक-प्रियः ।११।
कौंडि-

79. न्यो यजुरध्या(य*)स्तिप्पणार्य्य-तनूभवः ।
भागी नाय[25]-भट्टो(ऽ*)पि विद्वद्याज्ञिक-सं-
80. मतः ।१२।
काश्यपस्सन्य(द्य)जुश्शाखो वल्लभार्य-तनूभवः ।
भागवानौभरार्यो[26](ऽ*)पि
81. प्रामाणिक-पधा(था)नुगः ।१३।
लौहितो यजुरद्या(ध्या)यः कामनार्य-तनूभवः (।*)
82. तल्लुभट्टो(ऽ*)पि भागी स्याद्वेदशास्त्र-विशारदः ।१४।
काश्यपो यजुरध्यायो म-
83. ल्लनार्य्य-तनूभवः ।
कल्पसूत्र-प्रियः कांतः कामनार्य्यो(ऽ*)पि भागवा-
84. न् ।१५।
कौंडिन्यो यजुरध्यायो वल्लभार्य्य-सुतो वशी ।
भट्टो नाराय-
85. णो भागी कर्म्मठो ध(र्म-व*)त्सलः ।१६।
कौशिको यजुरध्याय-पारंपय्य(र्य्य)-पराय-
86. णः ।
कामनार्य्य-सुतो भागी भट्टादित्य-द्विजोत्तमः ।।१७ ।।
भारद्वाजो य-
87. जुर्वेद(दी) ।[27] कंचनार्य्य-सुतो महान् ।
भागी स्यात्कसवनार्य्यस्तु[28]
88. सभ्यस्संसत्प्रियो वशी ।।१८।।
आत्रेयो यजुरध्याय-प्रवीणो
89. भागवानिह ।
औभ[ळ]र्य्य-सुतस्सभ्यः शास्त्री तिमन-कोविदः ।।१(६*) ।।
90. श्रीमत्काश्यप-गोत्रो(ऽ*)पि भागी विश्वेश्वरस्सुधीः ।
नृसिंह-सूरि-तनयो यजु[र्वे]-
91. दी गुणोन्नतः ।२०।
काश्ययो यजुरध्याय-निपुणो भागवानिह ।
पेद्दनार्य्य-सु-
92. तस्सभ्यः।(भ्यः) कृष्णभट्टस्सभा-प्रियः ।।२१।।
कुत्स-गोत्रो यजुश्शाखी विश्वेश्वर-
93. तनूभववः।।(भवः ।)
भागी स्या(द्*) देवरे-भट्टश्शास्त्रि(स्त्री) भूसुर-(स*)त्तमः ।।२२।।

[कौंडिन्यो य]-
94. जुरध्याय-निपुणो भूति-भासुरः ॥ (।)
पोति(भ*)ट्टो भव(वे)द्भागी विश्वेश्व[र-तनू]भ-
95. वः ॥२३॥
श्रा[त्रेयो] यजुरध्याय-निपुणो ल[क्ष्म]णा[त्मजः] ।)
[भागी का]मा[र्य्य]-

Fourth Plate : Obverse[29]

96. भट्ट(:*) स्यादन्न-दान-पदोज्व(ज्ज्व)लः ॥२४॥
कौशिको यजुरध्यायी कामनामना-[30]
97. र्य-त्तनूभवः ।
भागि(गी) स्यादप्पलार्यो(ऽ*)पि कल्पसूत्र-प्रियो वशी ॥२५॥
कौंडि-
98. न्यो यजुरध्याय-निपुणो वल्लभात्मजः ।
भागी स्यान्ना[गनार्यो(ऽ*)पि] [पंच-य]ज्ञ-प-
99. रायणः ॥२६॥
काश्यपो यजुरध्याय-निशितो मल्लयात्मजः ।
[दु]ग्गना[र्यो](ऽ*)-
100. पि कर्मज्ञ(ज्ञो) भागी सभ्य-मनोहरः ॥२७॥
[श्री]वत्स-[गोत्रो] यजुषि निष्णातः
101. सूरि-वल्लभः ॥(।)
श्रौभळां(ळा)र्यो (ऽ*)शवानत्र गंग[ना]र्य्य-सुतो वशि(शी) ॥२८॥
श्रा[त्रे]-
102. यो बह्वृच-प्रष्ठो भागी निशठ-कम्म(र्म्म)ठः ॥(।)
शिगणार्य्य-सुतस्सभ्यः(भ्यो)
103. बोल्लनार्य्यस्सतां प्रियः ॥२९॥
हारितो यजुरध्याय-विश्रृ(श्रु)तः
104. श्रृ(श्रु)त-पारगः ॥(।)
ब्रह्मानंद-सुतो भागी भास्करो यज्व-वल्लभः ॥३०(॥*)
105. श्रात्रे(त्रे)यो यजुरध्यायो यर्ुभट्टो(ऽ*)पि भागवान् ।
श्रौभळार्य्य-सु-
106. तस्सभ्यस्सधर्म्मस्सोमसुत्प्रियः ॥३१॥
श्रात्रेयो यजुरध्यायी
107. देच्चिभट्टो(ऽ*)पि भागवान् ।

आदित्यस्य सुतस्सभ्यः(भ्य)स्सुभृ(श्रु)तः कर्म्मठ-प्रियः
108. ॥३२॥
हारितो मल्लनो(ऽ*)प्यर्ध्ध(र्द्ध)-भागि(गी) [श्री]गि[31]-नंदनः ।
भारद्वाजो(ऽ*)प्यर्ध्ध(र्द्ध)-भागी सो-
109. मो मल्लन-नंदनः ॥३३॥
काश्यपो यजुरध्याय-पटुभा(र्भा)गी सतां म-
110. तः ॥(।)
अप्पलेभट्ट-तनय औभळार्य्यस्सभाः(भा)-प्रियः ॥३४॥
श्रि(श्री)वत्स-गोत्रो

Fourth Plate : Reverse

111. यजुषि प्रसिध्धो(द्धो) भागवानिह ।
नरसिह्वा(हा)र्य्य-तनयो यरनार्य्यस्स-
112. तां मतः ॥३५॥
हारितो(ऽ*)पि यजुर्वेद(े*) पेद्दि-यज्व-तनूभवः ॥(।)
भागी ज्यो-
113. तिर्विदां श्रेष्ठो रामचंद्र-बुधाग्रणीः ॥३६॥
कौंडिन्यो बह्वृच-श्रेष्ठो य-
114. ज्ञनार्य्य-तनूभवः ।
भागी शिंगन-विप्रो(ऽ*)पि सत्संगैक-परायणः ॥३७॥
गौ-
115. तमो(ऽ*)पि यजुश्शाखा-पटुर्भागी सतां मतः ।
नरसिह्व(सिंह)स्सभेय(ः*) स्यादन-
116. ˙तार्य्य-तनूभवः ॥३८॥
काश्यपो(ऽ*)पि यजुश्शाखि(खी) मल्लनार्य्य-तनूभवः (।*)
117. सत्संग-निरतो भागी सूरणाय्यः(र्य्यः) प्रियः(य)स्सतां(ताम्) ॥ ३९॥
श्रि(श्री)मत्कौ-
118. शिक-कुत्साख्य-गोत्रौ माधव-विस्सनौ ।
यल्लन-भास्कर-सुतौ याजुषा-
119. वेक-भागिनौ ॥४०॥[32]

Section III

[सिद्धम् ॥][33] एतद्विप्र-निवासस्य गौतमी-ति(ती)र-शोभिनः ।
रघुदेव-
120. पुरस्या[स्य] सि(सी)मा-चिह्नं विलिख्यते । (।*) 1

रघुदेवपुरोदीच्यां वायव्यां वृ-
121. द्ध(द्ध)-गौतमी ।
तत्प्राग्दिश्यंतरीपश्च तदग्रे लघुगौ(त*)मी ।(।*) 2
तत्प्राच्यां म-
122. हति(ती) कुल्या गौतम्या निर्ग्गता स्पुटं(स्फुटम्) ।
तत्प्राच्यां ताळ-पङ्क्त(ङ्क्ति)श्च[34] तदग्रे स्थूल-
123. पिप(प्प)लः ।(।*) 3
तदध्वनि वट स्थूलस्तत्सेतौ ताळ-भूरुहाः ।
तदि(दै)शान्यां वंश-कु-
124. ञ्जौ तत्प्राच्यां चिंत्रिणी-तरू ।(॥) 4
त्तोवि(तदै)शान्यां बहा-वृक्ष[स्त]त्प्राच्यां चि(चिं)त्रिणी-तरुः ।
125. पलाशौ च तदि(दै)शान्या [मि(मै)] शान्यां [प्लक्षक]स्त[था] ॥ 5
गो[दिनेनि]-त[टा]कश्च [तत्सेतौ] पि-

Fifth Plate : Obverse[35]

126. प्पलो वटौ ।
शिला-स्तम्भस्तदी(दै)शान्यां शिला-स्तम्भो(ऽ*)थ पूर्वत(:*) ।(॥) 6
तदारभ्य महासेतुः प्रा-
127. च्यां दक्षिण-दिङ्मुखः ।
[स्थू]लः प्प(प)लाशस्सेतुस्थो मुडिकाव-महातटः ।(॥) 7
तद्दक्षिण-दिशि श्रेणि-क-
128. दंब-धरणि(णी)रुहाः ।
श्राज्ञे(ग्ने)य्यां मधुबिभूरः प्पा(पा)षाण-स्तंभ-संगतः ।(॥) 8
केशवस्य तटाको(ऽ*)पि
129. दक्षिणस्यां दिशि स्थितः ।(॥) 9
तटाक-पश्चा(द्*)-दिशि वक्र-मार्ग्गो
कोटेळपुंतस्य शिलाग्र-लक्ष्मा ।
ततश्च
130. तत्राध्वनि घोष-ताळ-
वृक्षा(:*) प्रसिध्धा(द्धा) दिशि निऋ(ऋं)तेश्च । (॥) 10
प्रति(ती)च्यां दिशि मुग्गुळ्ळु-मा-
131. र्गं(र्गे) प्पि(पि)प्पल-युग्मकः ।
तत उ[त्त]र(तः*) स्थूलः प्पिप(पिप्प)लः शंकरालयः ।(॥) 11
तत्पु(त्पृ)ष्ठ-भागमा-
132. रभ्य प्रति(ती)च्यां दिशि गौतमी ।
चिंतलम्मालय स्थूल-पिप्पलो गौतमी-तटः[36] (॥*) 12

133. तत्प्रत्यगृजु-मार्ग्गेण सूक्ष्म-वाहा च गौतमी ।
प्रत्यग्दिशि ततो लंका स्थू-
134. ल-वाहा च गौतमी ।(॥) 13
वाहा(ह)योरुभयोर्मध्ये यों(ऽ*)तरि(री)पस्ततो(ऽ*)ध्वनः(।*)
135. गैतम्याश्चोत्तरो भागो रघुदेवपुरस्य हि ।(॥) 14[37]

Section IV

ग्रामं सि(सी)माष्ट-चिह्न-
136. स्पु(स्फु)ट-विजि(दि)त-लस(त्*)-
क्षेत्रमेव द्विजौघै-
राकि(की)र्णं गौतमीय्यै(यै)रमृत-जल-समै(:*) स्ना-
137. न-पानादि-लोलं(लम्) ।
दत्वा(त्त्वा)सौ श्रि(श्री)-न(रें*)द्रो निखिल-नृप-वरान्भाविनो याचते स्वं
[ध]र्म्मं-
138. मे पालयन्तु प्रकटमिति चिरं प्रांजलिःब्र(लिर्ब्र)ह्म-
कल्पं(ल्पम्) । (॥) 1
लक्ष्मी-विभ्रम-दर्प्पणा(णो)
139. रवि-कुल-क्षि(क्षी)रोद-कल्पद्रुमो
नाना-भूप-किरि(री)ट-रंजित-पदः श्रि(श्री)-वीर-चोडेश्वरः ।
मध्ध(द्ध)-
140. र्मं(:*) प्प(प)रिपाल्यतामयमिति क्षोणि(णी)सुरान्भाविनो
भूयः ।[38] प्राध्र्ध(र्त्थ)यते तदी-
141. य्य(य)-चरण-द्वंद्व-स्पृशा मौलिना ।(॥) 2
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्म-सेतुनृ(र्नृ)पाणां काले
142. काले पालनीय्यो(यो) भवद्भिः ।
इ[त्थं] सर्वान्भाविन(:*) प्रार्ध्थ(र्त्थि)वेंद्रान्बू(न्भू)यो भूयो

Fifth Plate : Reverse

143. याचते रामचंद्रः ।(॥) 3
एकैव भगिनि(नी) लोके सर्वेषामेव भूभुजां(जाम्) ।
न भोज्या न क-
144. र-ग्राह्या विप्र-दत्ता वसुंधरा ।(॥) 4
स्व-दत्ता(द्*) द्विगुणं पुण्यं प(र*)-दत्तानुपालनं(नम्) ।
145. पर-दत्तापहारेण स्व-दत्तं निष्प(ष्फ)लं भवेत् । (॥) 5
दान-पालनयोम(र्म)ध्य(ध्ये) दानाच्छ्र(च्छ्रे)-

146. यो(ऽ*)नुपालनं(नम्) ।
दाना[त्स्व]र्गमवाप्नोति पालनादच्युतं पदं(दम्) ।(॥) 6
स्व-दत्तां प-
147. र-दत्तां वा यो हरेत वसुंधरां(राम्) ।
षष्टिर्वर्ष-सहस्राणि विष्ठायां जाय-
148. ते क्रिमिः ।(॥) 7
रघुदेवपुरस्यै[तद्र]घुदेव[स्य शास]नात् ।
श्राडुविळ-नृसिह्वे(हे)न [क]-
149. धि(थि)तं धर्म-शासनं(नम्) ॥[39] 8

1. From impressions. See plates in *Ep. Ind.*

2. The figure 1 is engraved in the left margin of the plate near the beginning of line 8.

3. Expressed by a symbol which is preceded by a floral design.

4. Expressed by symbol.

5. There seems to be an unnecessary and imperfectly formed *ā-mātrā* with *kh*.

6. Read *Gajāsyo vo* or *Gajāsyas=so*.

7. Read *saṁstabdha*.

8. *Sandhi* has not been observed here.

9. Read °*nāryas= tvaraṁte*.

10. The syllable *pra* may be omitted for the sake of the metre.

11. The figure 2 is engraved in the left margin of the plate near the beginning of line 40.

12. Read *saṁprārtthit-ārtha.*°

13. Read *kathan=n=ābhavat.*

14. Read °*toshaṇena.*

15. Read *bahuvidhai*° or *bahudhanai*°.

16. Read *punar*°.

16a. *Vasu*=8, *śaila*=7 and *viśva*=13 would give 1378 according to the *Vāmagati* principle.

17. The intended reading seems to be °*adadat=sa kṛipāluḥ.*

18. There is a floral design here to indicate the separation of the following section quoting the list of donees from the foregoing part.

19. The figure 3 is engraved in the left margin near the beginning of lines 72-73.

20. There is another floral design at the beginning of this line.

21. The correct form of the word is *Dvivedī*; but see *Ep. Ind.*, XXIX, p.93.

22. The two *aksharas rāya* are engraved in the margin.

23. The name is written partially in the margin on an erasure.

24. Between *ya* and *ju* the letter *śā* was engraved and rubbed off.

25. One more syllable is required in the name to suit the metre. The intended reading may have been *Nāgaya*.

26. The correct form of the name is *Aubhaḷa* which is a modified form of *Ahobaḷa*.

27. The *daṇḍa* is redundant.

28. There is a redundant syllable in this foot of the stanza. Either *syāt* or *tu* may be omitted to rectify the defect.

29. The figure 4 is incised in the margin near the beginning of lines 102-03.

30. Read *Kâmanā°*.

31. The name requires one more syllable to suit the metre. It may have been *Śrīgiri*.

32. There is a floral design after this to indicate the separation of the foregoing list of donees from the following description of the boundaries of the gift village.

33. Expressed by symbol.

34. The letter *pa* had been originally omitted and was later incised in the small space between *ḷa* and *ṅti*.

35. The figure 5 is not clear in the left margin.

36. The intended reading may be *taṭe*.

37. There is a floral design after this to indicate the separation of the foregoing description of the boundaries of the gift village from the concluding part of the inscription that follows.

38. The *daṇḍa* is redundant.

39. This is followed by three floral designs. There is also an ornamental design in the right hand part of the space below the writing. This was the symbolical representation of the donor's signature on the original document later incised on the plates.

BOOK II

NORTHERN, CENTRAL AND WESTERN INDIA, PAKISTAN AND NEPAL

Chapter I

NORTHERN INDIA AND ITS NEIGHBOURHOOD

A—The Maukharis of Kanauj

No. 1—Aśīrgaḍh Copper Seal Inscription of Śarvavarman (c. 575-85 A.D.)

Aśīrgaḍh, East Nimāḍ District, Madhya Pradesh
Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, p. 220

Language : Sanskrit
Script : Late Brāhmī of North India

Summary : There was the illustrious *Mahārāja* Harivarman. His son, from the queen Jayasvāminī, was Ādityavarman. His son, from the queen Harshaguptā, was *Mahārāja* Īśvaravarman. His son from the queen Upaguptā, was *Mahārājādhirāja* Īśānavarman. His son, from the queen Lakshmīdevī was *Mahārājādhirāja* Śarvavarman, the Maukhari.

TEXT[1]

1. चतुस्समुद्रातिक्क्रांतकीर्त्तिः प्रतापानुरागोपनतान्यराजा[2] वर्ण्णाश्रम-
व्यवस्था-
2. पनप्रवृत्तचक्क्रश्चक्रधर इव प्रजानामार्त्तिहर(:*) श्रि[3]-महाराज-हरिवर्म्मा
(।*) तस्य
3. पुत्रस्तत्पादानुद्ध्य(ा*)तो जयस्वामिनी-भट्टारिकादेव्य(ा*)मुत्पन्नः
श्री-महाराजादित्यव-
4. र्म्मा(।*)तस्य पुत्रस्तत्पादानुद्ध्यातो हर्षगुप्ता-भट्टारिकादेव्यामुत्पन्नः
श्री-मह(ा*)रा-
5. जेश्वरवर्म्मा(।*)तस्य पुत्रस्तत्पादानुद्ध्यात उपगुप्ता-भट्टारिकादेव्या-
मुत्पन्नो
6. मह(ा*)राजाधिराज-श्री[4]ईशानवर्म्मा(।*)तस्य पुत्रस्तत्पादानुद्ध्यातो
[ल]क्ष्मीव-[5]
7. [ती*]-भट्टारिका-मह(ा*)देव्यामुत्पन्न‿परममाहेश्व[रो] [म]-
8. हाराजाधिराज-श्री-शर्व[व]र्म्मा मौखरिः(।।*)

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III. "The upper part is occupied by emblems which are, in the centre, a bull walking to the proper right, decorated with garland; beyond it, or perhaps attached to its offside, there is an umbrella, the staff of which is decorated with two streamers; on the proper right side, in front of the bull, there is a man, walking, who carries in his right hand a curved double-axe on a short transversed handle and, in his left hand, either a wheel or sun-emblem on the top of it, or perhaps an *abdāgīr* or 'sunshade'; and on the proper left, behind the bull, there follows another man, who carries in his left hand an ordinary long-handled double-axe, and in his right either a *chauri*-brush or a stick, with which he is driving the bullock." Two clay seals, which are replicas of the Aśīrgaḍh seal, were discovered at Nālandā and a description of them was published by Hirananda Śāstrī; cf. *Ep. Ind.*, XXI, p. 74.

2. Read *rājo*.

3. Read *śrī*.

4. The correct expression would be *śr-Īśāna°*. Fleet reads *Śri*.

5. The first letter is doubtful. The second is *kshī*, not *kshmī* as read by Fleet. The name 'Lakshmīvatī' is clear from the Nālandā seals.

No. 2—Nālandā Fragmentary Seal Inscription of Suvratavarman (?) (c. 605-10 A.D.)

Nālandā (Baḍgāon), Paṭnā (now Nālandā) District, Bihar.
A. Ghosh, *Ep. Ind.*, Vol. XXIV, p. 285.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.

Summary : The seal belonged to a king of the Maukhari dynasty, who was the son of AVANTIVARMAN, grandson of ŚARVAVARMAN and INDRA-BHAṬṬĀRIKĀ and great-grandson of ĪŚĀNAVARMAN and LAKSHMĪVATĪ-BHAṬṬĀRIKĀ. The name of the king begins with the letter *su* and the following *akshara* may be *cha* or *va*. For supposed traces of an *n* after the second letter, N.P. Chakravarti suggests that the name may have been Suchandra-varman. But since the second letter of the name may be *va* and the *Ārya-Mañjuśrīmūlakalpa* (verse 613) mentions Suvrata after Graha, the name may be SUVRATAVARMAN. It is possible that this son of Avantivarman was raised to the Maukhari throne by Śaśāṅka of Gauḍa and Devagupta of Mālava (East Malwa) after having killed Avantivarman's other son Grahavarman about 605 A.D. He was probably driven out by Grahavarman's brother-in-law Harsha.

TEXT[1]

1. [2]· · · · · · · · · · ·व्यामुत्पन्न· · · · · · · · · · · · · · · · · · · ·
2. [हर्षगुप्ता-भ*]ट्टारिकादेव्यामुत्पन्नः श्रीमहाराजे[3] · · · · · · · ·
3. उपगुप्ता-भट्टारिकादेव्यामुत्पन्नो महाराजाधि[4]· · · · · · · · · · · · · · ·
4. त्पादानुध्यातो लक्ष्मीवती-भट्टारिका-महादेव्या[5] · · · · · · · · · · ·
5. शर्व्ववर्म्मा(।*) तस्य [पु]त्रस्तत्पादानुध्यात इन्द्र-भट्टा[6]· · · · · ·
6. [महाराजाधिराज]-श्री[7]-अवन्तिवर्म्मा (।*) तस्य पु[8]· · · · ·
7. [वती ?]-भट्टारिका-महादेव्यामुत्पन्नः पर[9]· · · · · · · · ·
8. राजा[धि]राज-श्री-सु[व्र]· · ·[10] (॥*)

1. From the photograph in *Ep. Ind.*

2. About two lines of writing are broken away before this, and they seem to have read—*Jayasvāminī-bhaṭṭārikādevyām=utpannaḥ śrī-mahārāj-Ādityavarmmā tasya puttras=tat-pād-ānudhyāto.*

3. The lost *aksharas* are—*śvaravarmmā tasya puttras=tatpād-ānudhyāto.*

4. The lost *aksharas* are—*rāja-śrī-Īśānavarmmā tasya puttras=ta°.*

5. The lost *aksharas* are—*m=utpanno mahārājādhirāja-śrī.*

6. The lost *aksharas* are—*rikā-mahādevyām=utpanno.*

7. *Sandhi* has been avoided here.

8. The lost *aksharas* are—*ttras=tat-pād-ānudhyāta.*

9. The lost *aksharas* are—*mamāheśvaro mahā°.*

10. The lost *aksharas* may have been *tavarmmā Maukhariḥ* (//*).

B—The Pauravas of Brahmapura

No. 3—Taleśvar Copper-plate Inscription of Dyutivarman, Regnal year 5

Taleśvar, Almora District, U.P.
Y.R. Gupte, *Ep. Ind.*, XIII, pp. 109 f.

Language : Sanskrit.
Script : Late Brāhmī of North India of c. 6th century A.D.
Summary : In the lineage of the PAURAVAS, descending from the MOON and the SUN, was born AGNIVARMAN who meditated on the feet of the snake-god VĪRAṆEŚVARASVĀMIN. His son and successor, DYUTIVARMAN, informed from BRAHMAPURA the *Daṇḍa* (*Daṇḍanāyaka*), *Uparika*, *Pramātāra*, *Pratihāra*, *Kumārāmātya*, *Pīlupati*, *Aśvapati*, *Jayanapati*, *Gañjapati*, *Sūpakārapati*, *Tagarapati* (*Nagarapati*), *Vishayapati*, *Bhogika*, *Bhāgika*, *Daṇḍapāśika*, *Kaṭuka*, *Vishayapradhāna*, *Kuṭumbin*, etc., in the PARVATĀKARARĀJYA, that *Devadroṇyadhikṛta Mahāsattrapati* TRĀTAIKĀKISVĀMIN and others associated with the god Vīraṇeśvara (*devanikāya*) such as *Rājadauvārika* AGNISVĀMIN and *Kārankika Koṭṭādhikaraṇika Amātya* BHADRAVISHṆU requested him in respect of the maintenance of *bali*, *charu* and *sattra* at the temple of Vīraṇeśvara, of bathing the deity with curd, milk and ghee, of worshipping the god with perfumes, incense, lamps and flowers, of sweeping and cleansing the temple compound and ploughing the temple fields and of repairs to the temple of Vīraṇeśvarasvāmin. It was pointed out that the documents written on copper-plates, cloth-sheets, and *Vṛishatāpa* (mixture of copper with alloy) plates recording grants of land, hamlets, villages and barns made by the ruling king's ancestors, were burnt by fire. The king was therefore requested to issue a duplicate grant mentioning specifically the areas and names of the lands that were being enjoyed by the temple. The request was complied with, and a charter on *Vṛishatāpa* plates was granted. There is a long list of localities which were included in the rent-free property of the Vīraṇeśvara temple. The boundaries and areas of

none of them are, however, mentioned in the charter. The *Dūtaka* of the grant was *Sāndhivigrahika Pramātāra* SŪRYADATTA. It was written by *Divirapati* VISHṆUDĀSA and engraved by the goldsmith ANANTA. The charter was issued on the 30th day of Pausha in the FIFTH YEAR of the king's reign.

TEXT[1]

1. स्वस्ति (॥*) पुरन्दरपुर-प्रतिमाद्व्र (दब्र) ह्मपुरात्सकलजगन्मूलो [र्व्वी]
चक्र-महाभार - वहन - [गुणवमन - फणासहस्रस्यानन्त]मूर्त्तेर्भगव[द्वी]र-
[णेश्वरस्वामिनश्चरण]-

2. कमलानुध्यातः सोम-दिवाकरान्वयो गो-व्रा (ब्रा) ह्मण-हितैषी श्री-पुरूरवः-
प्रभृत्यविच्छिद्यमान-शौ (पौ) रव-राजवंशो (ऽ*) ग्निरिव वैपक्ष-कक्षदहनो
[भू]······

3. श्र्यग्निवर्म्मा (।*) तस्य पुत्रस्तत्पाद - प्रसादादवाप्त-राज्य - महिमा-
द्युतिमदहितपक्ष-द्युतिहरो विवस्वानिव द्वितीयः परमभट्टारक-महाराजा-
धि[रा]ज-श्री-

4. द्युतिवर्म्मा कुशली पर्व्वताकरराज्ये (ऽ*) स्मद्वंश्यान्महाराजविशेषान्प्रति-
मान्य दण्डोपरिक-प्रमातार-प्रतीहार-कुमारामात्य-पीलुपत्यश्वपति- ।

5. जयनपति-गञ्जपति-सूपकारपति-तगर[2]पति-विषयपति-भोगिक-भागिक-दा-
ण्डवा (प) शिक-कटुक-प्रभृत्यनुजीविवर्ग्गं सर्व्व-विषयप्रधानादींश्च

6. प्रतिवासि-कुटुम्वि (म्बि) नः कुशलं पृष्ट्वा समाज्ञापयति विदितमिदमस्तु
वो देवद्रोण्यधिकृत-महासत्वपति-त्वातैकाकिस्वामिना नय-विनय-श्रुत-वृत्त-

7. सम्पन्नेन परिव्राड्व्र (ड्ब्र) ह्मच रि-गौग्गुलिक - परिषत्सहितेन राज-
दौवारिका नस्वामि-कारङ्कक-वोटा (कोट्टा) धिकरणिकामात्य-भद्रविष्णु-
पुरस्सरेण च

8. देवनिकायेन विज्ञापितं भगवतां सुरासुर-जगद्वन्द्यानन्तमूर्त्ति-वीरणेश्वर-
स्मा (स्वा) मिनाथपादानां व (ब) लि-चरुक-सत्र-प्रवर्तन-दधिक्षीरघृत-

9. स्नपन-गन्ध-धूप-प्रदीपपुष्पा (ष्पा) र्च्चन-प्रकर-सम्माज्र्जनोपलेपन - कृषि-
कर्म्मानुष्ठान-खण्ड-स्फुटित विचटित-पतित-संस्कारार्थं परहितानुष्ठान-

10. चरितव्रतैर्युष्मत्पूर्व्वजैर्म्महाराजभिरन्यैश्चावनिपतिभिस्तथानेक - धर्म्म-
प्रसव-हेतुभूतैर्द्दत्तिदायकैः स्व-श्रेयसे भूमि-पल्लिका-ग्राम-

11. कर्म्मान्त-विषयास्ताम्रपट्ट-पट-वृषतापपत्रैः[3] अभिलिख्याग्रहाराः प्रतिपा-
दितास्तानि च शासनान्यादीप्तकेन दग्धानि (।*)

12. कालेन च गच्छता लुब्धाः(ब्धाः) कलिदोषग्रहाविष्टाः केचिदसत्पुरुषा
लेख्यैर्व्विनाक्षेपं कुर्युरिति (।*) तदर्हन्ति भट्टारकपादाः शासना-

13. नुमतिदानेन यथाभुज्यमान-स्थान-परिमाण-नामान्यभिलेखयितुमिति (।*)
यतो मया देवभक्त्या पूर्व्वराजर्षीणा[4] यशो(ऽ*)र्थ-

14. मात्मनश्च पुण्याभिवृद्धये वृषतापशासनमिदं दत्तम् (।।*) यत्र पशुकुला-
वदार-कर्म्मान्त-कोणकलिका-गङ्गाग्रामे गुणेश्वरा

15. वलदीपकः क्रक्रयकरण-भूमिभाग-सहितश्चोरकटको जम्वू(म्बू)शालिका-
पटल्यन्तर-पर्व्वतक-भाविलान-करवीरकोष्ठा

16. गक्षीचरणग्रामो(मे) महासालो वुरासिका दन्तवनिका ज्योराणायां चोर-
पानीयं भग्नानूप-मोड़्भायां पुटवनकः

17. कर्क्कटस्थूणा वञ्जाल्युत्तरगङ्गा कपिलगर्त्ता कोटरवञ्जः शिवमुषीच्या-
पुरी दाडिमिका शिंशपिका दक्षिण(ण)-पा[र्श्वे]

18. शरठा-विषयस्ता(स्था) पल्ली करवीरगर्त्ता कोल्लपुरी भेलमस्तकः
कक्कोतायां खण्डाकपल्लिका मम्मदत्तो राजक्यतोली

19. सृगालखोणको भूतपल्लिका गोग्गपल्लिका वारुणाश्रमः प्रभिलापल्लिका
देवदासतोली नारायण-देवकुलक-मा[ला]-

20. खानकः श्रीभाचर्प्पटो नङ्गालगर्त्तोत्तर-वासो व्र(ब्र)ह्मपुरे कार्त्तिकेयपुर-
ग्रामकस्समज्जाव्यस्ता(स्था)च भूस्त्यम्व(म्ब)पुरे सुवर्ण्णकारपल्लिका[द]-

21. णुण्णा वृद्धपल्लिका चन्द्रपल्लिका वि(बि)ल्वके जयभटपल्लिका वचा-
करणग्रामो दीपपुर्यां वृद्धतरीपल्लिका क्क्रोडशूर्प्यां वर्द्धकिपल्लिकोष्ट्रल-

22. मकः कटकभृष्ठी डिण्डिकपल्लिका चतुश्शालो रोहालागलपल्लिका ।
शोरायां भाहिरण्यपल्लिका चन्दुलाकपल्लिका भट्टिपल्लिका

23. कार्त्तिकेयपुरे अतिवलाकपल्लिका विशाखिलपल्लिका अरिष्टाश्रमः
अवलीनकः सकिन्नरायां कोट्टतले पल्लिवाटकस्तुङ्गुल-कर्म्मान्तः

24. पितृगङ्गातटे शीर्षारण्यः कण्ठारपार्श्वः राजपुत्रक अोद्दालकव्वंटको व(ब)-
हुग्राम-सहित उत्तरापथः पश्चिमद्रोण्यां उदुम्व(म्ब)र-वासः

25. गोहट्टवाटकः पुष्पदन्तिका वासन्तीवनकः करवीरिका खोह्णावनको
मल्लवस्तुको मल्लिका शिवककरा भशालिका दण्डवाशिवतो

26. गोलथलकाश्चेति । तद्युष्माभिरमीषां प्रक्षेप-प्रतिषेधौ न करणीयौ न
चोपद्रवः कुटुम्वि(म्बि)नां कारुकाणाञ्च कर्त्तव्यो य× कुर्यात्स पञ्चमहा-
पातक-[संयु*]-

27. क्तः स्यादिति। दूतकः सान्धिविग्रहिकः प्रमातार-सूर्यदत्त: (।*)लिखितं दिविर-पति-विष्णुदासे[न](।*)

28. उत्कीर्ण्णान्यक्षराणि सौवर्ण्णिकानन्तेनेति । राज्य-सं ५ पौष-दि ३०(॥*)

1. From estampages. See Plate in *Ep. Ind.* There are a few unnecessary punctuation marks in the text.
2. Read *nagara*.
3. Read *pattrair=ebhi°*.
4. Corrected from *rājārshiṇaṁ*.

C—The Pushyabhūtis of Thānesvar and Kanauj

No.4—Bānskherā Copper-plate Inscription of Harsha, [Harsha] year 22 (628 A.D.)

Bānskherā, Shāhjahānpur District, U.P.
Bühler, *Ep. Ind.*, IV, pp. 210f.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātrikā.
Metres : V.1 शार्दूलविक्रीडित; V. 2 वसन्ततिलक; V.3 अनुष्टुभ्

Summary : For genealogy, see under the Madhuban plate below. King Harsha (Harshavardhana) granted the village of MARKAṬASĀGARA in the Western *Pathaka* belonging to the AṄGADĪYA-VISHAYA within the AHICHCHHATRĀ-BHUKTI to BĀLACHANDRA and BHADRASVĀMIN. The *Mahāsāmanta*, *Mahārāja*, *Dauḥsādhasādhanika*, *Pramātāra*, *Rājasthāniya*, *Kumārāmātya*, *Uparika*, *Vishayapati*, *Bhaṭa* and *Chāṭa*, etc., were informed that the grant was made together with *tulya-meya*, *bhāga-bhoga-kara-hiraṇya* and other *pratyāyas* (incomes).—The *Dūtaka* of the grant was the *Mahāpramātāra Mahāsāmanta Mahārāja* SKANDAGUPTA. By orders of the *Mahākshapaṭālādhikaraṇādhikṛta* BHĀNU, the charter was engraved by ĪŚVARA. It was issued in [HARSHA]-SAṀVAT 22 (628 A.D.), Kārttika-badi 1.

TEXT[1]

1. १ स्वस्ति (॥*)महानौ - हस्त्यश्व - जयस्कन्धावाराच्छ्री-वर्द्धमानकोट्या
महाराज-श्री-नरवर्द्धनस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातश्श्री-वज्रिणीदेव्यामुत्पन्न-
⌣परमादित्यभक्तो महाराज-श्री-राज्यवर्द्धनस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानु-

2. ध्यातश्श्रीमदप्सरोदेव्यामुत्पन्न⌣परमादित्यभक्तो महाराज-श्रीमदादित्य-
वर्द्धनस्तस्य पुत्त्रस्त[त्पादा]-नुद्ध्या[त]-श्री-महासे[न]गुप्तादेव्यामुत्पन्न-

श्चतुस्समुद्रातिक्क्रान्त-कीर्त्ति⌒ प्रतापानुरागोप-

3. नतान्य-राजो वर्ण्णाश्रम-व्यवस्थापन-प्रवृत्त-चक्क्र एकचक्क्र-रथ इव प्रजानामार्त्तिहर⌒ परमादित्यभक्त⌒ परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-प्र-[भा]कर[व]र्द्ध[न]स्तस्य पुत्रस्तत्पा[दा]-

4. नुध्या[तॅ]स्सत-यश⌒प्रतान-विच्छुरित-सकल-भुवन-मण्डल⌒परिगृहीत-धनद - वरुणेन्द्र-प्रभृति-लोकपाल-तेजास्सत्पथोपार्ज्जितानेक-द्रविण- भूमि-प्रदा[न]-संप्रीणितार्थि-हृदयो (ऽ*) -

5. तिशयित-पूर्व्वराज-चरितो देव्याममलयशोमत्या (*) श्री-यशोमत्यामुत्पन्न-⌒परमसौगतस्सुगत इव परहितैकरत ⌒ [प]रमभट्टारक-महाराजाधि-राज-श्री-राज्यवर्द्धनः ।

राजानो युधि दु-

6. ष्ट-वाजिन इव श्री-देवगुप्तादयः

कृत्वा येन कशा-प्रहार-विमुखास्सर्व्वे समं संयताः ।

उत्खाय द्विषतो विजित्य वसुधाङ्कृत्वा प्रजानां प्रियं

प्राणानुज्झितवानराति-भवने सत्या[नु]रोधेन यः । (।।)[3] 1

तस्या-

7. [नुजस्त]त्पादानुध्यात⌒पर[म]मा[हेश्व]रो महेश्वर इव सर्वसत्वा-(त्वा)नुकम्पी परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-हर्ष[3] अहिच्छत्रा-भुक्ता-वङ्गदीय-वैषयिक-पश्चिम-पथक-स[म्ब(म्ब)द्ध] -मर्क्कटसा-

8. गरे [स]मुपगतान्महासामन्त-महाराज-दौस्साधसाधनिक - प्रमातार-राज-स्थानीय-कुमारामात्योपरिक-विषयपति - भट - चाट-सेवकादीन्प्रतिवासि-जानपदांश्च समाज्ञापय[ति]त वि[दि]तम-

9. [स्तु] यथायमुपरि-लिखित-ग्रामस्स्व-सीमा-पर्यन्तस्सोद्रङ्गस्सर्व्वराजकुला-[भा]व्य-प्रत्यायसमेतस्सर्व्व-परिहृत-परिहारो विष-या[दु]द्धृत-पिण्ड⌒ पुत्र-पौत्रानुगश्चन्द्रा[र्क्क-क्षि]ति-सम-का-

10. [लो]नो भूमिच्छिद्रन्यायेन मया पितु⌒परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-प्रभाकरवर्द्ध[नदे]वस्य मातुर्भट्टारिका-महादेवी-राज्ञी-श्रीयशोमतीदेव्या ज्येष्ठभातृ-परमभट्टारक-

11. महाराजाधिराज-श्री-राज्यवर्द्धनदेवपादानाञ्च पुण्ययशो(ऽ*)भिवृद्धये भरद्वाजसगोत्र-व (ब)हृवृच-च्छन्दोग-सव्र(ब्र)[4]ह्मचारि-भट्ट- वालचन्द्र-भद्रस्वामिभ्यां प्रतिग्रह-धर्म्मेणाग्रहारत्वेन प्रतिपा-

12. [दि]तो विदित्वा भवद्भिस्समनुम[न्त]व्य⌒प्रतिवासि-जानपदैरप्याज्ञा-

श्रवण-विधेयैर्भूत्वा यथा-समुचित-तुल्यमेय-भाग-भोग-कर-हिरण्यादि-
प्रत्याया एतयोरेवोपनेयास्सेवोपस्थान[ञ्च] [क]-
13. रणीयमित्यपि च ।
अस्मत्कुलक्क्रम[मुदा]रमुदाहरद्भि-
रन्यैश्च दानमिदमभ्यनु[मो]दनीयं(यम्) ।
लक्ष्म्यास्तडित्सलिल-वुद्बु (बुद्बु)द-चञ्चलाया
दानं फलं परयशᳶपरिपालनञ्च ।(॥) 2
कर्म्मणा म-
14. नसा वाचा कर्त्तव्यं प्राणिभि हितं[5] ।
हर्षेणैतत्समाख्यातन्धर्म्म[ज्ञा]नमनुत्तमम् (॥*) 3
दूतको(ऽ)त्र महाप्रमातार-महासामन्त-श्री-स्कन्दगुप्तः (।*) महाक्षपट-
लाधिकरणाधिकृत-महा[साम]न्त-म-
15. हाराज-[भानु]-समादेशादुत्कीर्ण्णं[6]
16. ईश्वरेणेदमिति(॥*)सम्व(संव)त् २०(+*) २
17. कार्त्ति-वदि १ (॥*)
18. स्वहस्तो मम महाराजाधिराज-श्री-हर्षस्य[7] (॥*)

1. From the facsimile published in *Ep. Ind.*, IV.
2. There is possibly the auspicious symbol before *svasti.*
3. The reference is to the murder of Rājyavardhana by Śaśāṅka. See Sircar, *Some Problems of Indian History and Culture*, pp. 10-11.
4. Bühler's transcript has *sabrahmachāri.*
5. Read °*bhir=hitam.*
6. Read °*kīrṇṇam=Īśva.*
7. In records like the Alina plates of Śilāditya VII, we have the representation of the sign manual underneath the words *svahasto mama.* Here we have Harsha's signature on the original document incised on the copper plate by the engraver.

No. 5—Madhuban Copper-plate Inscription of Harsha—[Harsha] year 25 (631 A.D.)

MADHUBAN, Azamgarh District, U.P.
Bühler, *Ep. Ind.*, I, pp. 72f.; Kielhorn, *ibid.*, VII, pp. 157f.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.
Metres : V. 1 शार्दूलविक्रीडित; V.2 वसन्ततिलक; V.3 अनुष्टुभ्

Summary : There was the illustrious *Mahārāja* NARAVARDHANA. His son, from VAJRIṆĪDEVĪ, was *Mahārāja* RĀJYAVARDHANA (I). His son, from APSARODEVĪ, was *Mahārāja* ĀDITYAVARDHANA. His son, from MAHĀSENAGUPTĀDEVĪ, was *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* PRABHĀKARAVARDHANA. His son, from YAŚOMATĪ, was *Paramasaugata Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* RĀJYAVARDHANA (II). He curbed in battle DEVAGUPTA and other kings, but, on account of his promise, lost his life in the enemy's quarters. His younger brother, also born of Yaśomatī, was *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* HARSHA. From the victorious camp at KAPITTHIKĀ, Harsha informed the *Mahāsāmanta*, *Mahārāja*, *Dauḥsādhasādhanika*, *Pramātāra*, *Rājasthānīya*, *Kumārāmātya*, *Uparika*, *Vishayapati*, *Chāṭa*, *Bhaṭa* and others of the confiscation of the village of Somakuṇḍikā belonging to the KUṆḌADHĀNĪ-VISHAYA in the ŚRĀVASTI-BHUKTI, which was held by Vāmarathya on the strength of a forged charter and of the grant of the same village to Bhaṭṭa Vātasvāmin and Bhaṭṭa Śivadevasvāmin. The donees were allowed to enjoy *udraṅga* and all income that might be claimed on the king's behalf and were exempt from all obligations. The residents of the said villages were asked to make over to the donees *tulyameya*, the share of the produce and the payments in money and other kinds of income, as they might be due, and to render service to them. The *Dūtaka* was *Mahāpramātāra Mahāsāmanta* SKANDAGUPTA. By order of the *Mahākshapaṭalādhikaraṇādhikṛita Sāmanta Mahārāja* ĪŚVARAGUPTA, the charter was engraved by Gurjara. The date of the record is the YEAR 25 of the king's reign (i.e. of the

Harsha era of 606 A.D. corresponding to 631 A.D., Mārga-śīrsha-vadi 6.

TEXT[1]

1. १ स्वस्ति (॥*) महानौहस्त्यश्व-जयस्कन्धावारात्कपित्थिकाया: महाराज-
श्री-नरवर्द्धनस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यात: श्री-वज्रिणीदेव्यामुत्पन्न: परमा-
दित्यभक्तो
2. महाराज-श्री-राज्यवर्द्धनस्तस्य पुत्रस्तत्प[ा]दानुध्यात: श्री[2]-अप्सरोदेव्या-
मुत्पन्न-परमादित्यभक्तो महाराज-श्रीमद[ा*]दित्यवर्द्धनस्तस्य पुत्रस्त-
त्पादानुध्यात: श्री-महा-
3. सेनगुप्तादेव्यामुत्पन्नश्चतु:-समुद्रातिक्रान्त-कीर्त्ति: प्रतापानुरागोपनतान्य-
राजो वर्ण्णाश्रम-व्यवस्थापन-प्रवृत्त चक्र एकचक्र-रथ इव प्रजानामार्त्तिहर:
4. परमादित्यभक्त-परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-प्रभाकरवर्द्धनस्तस्य पुत्र-
स्तत्पादानुध्यात: सित- यश:-प्रतान-विच्छुरित-सकल-भुवन-मण्डल:
परिगृहीत-
5. धनद-वरुणेन्द्र-प्रभृति-लोकपाल-तेजा: सत्पथोपार्ज्जितानेकद्रविण-भूमि-
प्रदानसम्प्रीणितार्थिहृदयो (ऽ*) तिशयित - पूर्व्वराज-चरितो देव्याममल-
यशोमत्यां
6. श्री-यशोमत्यामुत्पन्न: परमसौगत: सुगत इव परहितैकरत: परमभट्टारक-
महाराजाधिराज-श्री-राज्यवर्द्धन: (।*)
राजानो युधि दुष्ट-वाजिन इव श्री-देवगुप्तादय.
7. कृत्वा येन कशाप्रहार-विमुखा: सर्व्वे समं संयता: (।*)
उत्खाय द्विषतो विजित्य वसुधां कृत्वा प्रजानां प्रियं
प्राणानुज्झितवानराति-भवने सत्यानुरोधेन य: (॥*) 1
तस्यानुज-
8. स्तत्पादानुध्यात: परममाहेश्वरो महेश्वर इव सर्व्वसत्वा(त्त्वा)नुकम्पी
परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-हर्ष: श्रावस्ती-भुक्तौ कुण्डधानी-वैष-
यिक[3]-सोमकुण्डिकाग्रामे
9. समुपगतां[4] महासामन्त-महाराज - दौस्साधसाधनिक - प्रमातार[5]-राजस्था-
नीय-कुमारामात्योपरिक-विषयपति-भट-चाट-सेवकादीन्प्रतिवासि- जानप-
दा(*)श्च समा-
10. ज्ञापयत्यस्तु व: सम्विदितमयं[6] सोमकु[ण्डि]काग्रामो ब्रा(ब्रा)ह्मण-
वामरथ्येन कूट-शासनेन भुक्तक[7] इति विचार्य यतस्तच्छासनं भङ्क्त्वा
तस्मादाक्षिप्य च स्व-सीमा-

11. पर्यन्तः सोद्रङ्गः सर्व्वराजकुलाभाव्य-प्रत्याय-समेतः सर्व्व-परिहृत-परि-
हारो[8] विषयाद्व (दु)द्धृत-पिण्डः पुत्त्र-पौत्त्रानुगः चन्द्रार्क्क-क्षिति-सम-
कालीनो

12. भूमिच्छिद्र-न्यायेन मया पितुः परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-प्रभाकर-
वर्द्धनदेवस्य मातुः परमभट्टारिका-महादेवी-राज्ञी-श्री-यशोमतीदेव्याः ज्येष्ठ-

13. भ्रातृ-परमभट्टारक-महाराजाधिराज-श्री-रज्यवर्द्धनदेवपादानां च पुण्य-
यशो(ऽ*)भिवृद्धये सावर्ण्णि-सगोत्र-च्छन्दोग-सब्र(ब्र)ह्मचारि-भट्ट-वात-

14. स्वामि-विष्णुवृद्ध-सगोत्र-व(ब)ह्वृच-सब्र(ब्र)ह्मचारि -शिवदेवस्वामिभ्यां
प्रतिग्रहधर्म्मणाग्रहारत्वेन प्रतिपादितः(।*) विदित्वा भवद्भिः समनुम-

15. न्तव्यः प्रतिवासि-जनपदैरप्याज्ञा-श्रवण-विधेयैर्भूत्वा यथासमुचित-तुल्यमेय-
भागभोग-कर-हिरण्यादि-प्रत्यायाः अनयोरेवोपनेयाः सेवोपस्थानञ्च
करणीयमित्य-

16. पि च ॥
अस्मत्कुलक्रममुदारमुदाहरद्भि-
रन्यैश्च दानमिदमभ्यनुमोदनीयं(यम्) (।*)
लक्ष्म्यास्तडित्सलिल-वुद्बुद[9]-चंचलायाः(या)
दानं फलं पर-यशः-परिपालनं च ॥ 2
कर्म्मणा

17. मनसा वाचा कर्त्तव्यं प्राणिने हितं(तम्) (।*)
हर्षेणैत(त्*) समाख्यातं धर्म्मार्ज्जनमनुत्तमं(मम्) ॥ 3
दूतको(ऽ*)त्र महाप्रमातार-महासामन्त-श्री-स्कन्दगुप्तः(॥*)महाक्षपट-
लाधिकरणाधि-

18. कृत-सामन्त-महाराजेश्वरगुप्त-समादेशाच्चोत्कीर्ण्णं गुर्ज्जरेण सम्वत्[10]
२०(+*)५ मार्गशीर्ष-वदि ६(॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, VII.
2. Correctly *Śry-Apsarodevyā.*
3 The usual expression is *vishaye* or *vishay-āntaḥpāti.*
4. Read *gatān.*
5. The correct Sanskrit form would be *pramātṛi.*
6. Read *saṁviditam=ayaṁ.*
7. This is a technical term meaning 'occupied' or 'possessed'.
8. Better read *parihṛta-sarva-parihāraḥ.*
9. Left out in Bühler's transcript. Read *budbuda.*
10. Read *Saṁvat.*

No. 6—Sonpat Copper Seal Inscription of Harsha (606-47 A.D.)[1]

Sonpat or Sonīpat, Rohtak District, Haryana.
Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, p. 232.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.

Summary : There was *Mahārāja* RĀJYAVARDHANA (I); his son was *Mahārāja* ĀDITYAVARDHANA begotten on the queen APSARODEVĪ; his son was *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* PRABHĀKARAVARDHANA begotten on the queen MAHĀSENAGUPTĀDEVĪ. His two sons from the queen YAŚOMATĪ were *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja* RĀJYAVARDHANA (II) and *Paramabhaṭṭāraka Mahārajādhirāja* HARSHA.

TEXT[2]

1. [१*][3][महाराज-श्री-नरवर्द्धनस्तस्यपुत्रस्तत्पादानुध्यात:*] [श्रीवज्रिणी-
2. देव्या*] [मुत्पन्न:] परमादित्यभ[क्तो] [महारा*]ज-श्री-राजयवर्द्धन:(।*) तस्य पुत्रस्तत्प[ा]-
3. [दानुध्यात:] श्री[4]-अप्सरोदेव्या[मुत्पन्न:] [परमा]दित्यभक्तो महाराज-श्रीमदादित्य-
4. [वर्द्धन:*] (।*)[तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यात:*] [श्री*]-महासेनगुप्तादेव्या-मुत्पन्न[श्चतु:समु]-
5. [द्रातिक्क्रान्त- कीर्त्तिः प्रतापानुरागोपनतान्य*]-[राजो] वर्ण्णाश्रम-व्यवस्थापन-प्रवृत्त-
6. [चक्क्रश्चक्रधर इव*] प्रजाना[मार्त्तिहर:*] परमादित्यभक्तः परम-भट्टारक-
7. महाराजाधिराज-श्री-प्रभाकरवर्द्धन(:*) (।*)तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्या-[तो(ऽ*)तिशयित]-
8. [पूर्व्वराजचरितो*][5][देव्याममल-य*] शोमत्यां [श्री]-यशोमत्य[ा]मुत्पन्नः परमसौगत[स्सुगत*]

9. [इव परहितैकरतः][6] [परमभट्टारक*]-महाराजाधि[राज*]-श्री-राज्यव-
[द्र्धनः। त]-
10. [स्यानुजस्तत्पादानु]ध्यातः[7] [परमभट्टारिका-महादेवी-श्री]-यशोमतीदे-
11. [व्यामेवोत्पन्नः परममाहेश्वरो महेश्वर इव सर्व्व-सत्त्वानुकम्पकः[8] प*]-
12. [रमभट्टारक- म*][हाराजा]धिराज- श्री-हर्षः[9] (॥*)

1. The seal is oval, measuring about $5\frac{7}{8}''$ by $6\frac{7}{8}''$. All around it, there runs a rim about $\frac{1}{4}''$ broad and inside this there are, in rather shallow relief on a slightly counter-sunk surface—at the top, a bull recumbent to the proper right; and below this, the inscription that is quoted below.

2. From the indistinct facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III. The illegible portions have been restored with the help of the Madhuban and Banskhera plates and the Nālandā clay seal (*Ep. Ind.*, XXI, pp. 75f.) of Harsha. Fleet could not read many passages which are now clear.

3. The usual symbol is found at the beginning of the inscription on the clay seal of Harsha discovered at Nālandā.

4. The correct form would be *Śry-Apsarodevyā°*; but this form is also found in the Madhuban plate. The Banskhera plate has *Śrīmad-Apsarodevyā°*.

5. Harsha's grants refer to Rājyavardhana as *sita-yaśaḥ-pratāna-vichchhurita-sakala-bhuvana-maṇḍalaḥ parigṛihīta-Dhanada-Varuṇ-Endra-prabhṛiti-lokapāla-tejās = satpath-opārjjit - āneka-draviṇa-bhūmi-pradāna-saṁprīṇit - ārthi hṛidayo = tiśayita-pūrva-rāja-charitaḥ*. Considering the number of illegible *aksharas* here, the last epithet appears to suit our text. This is also the reading of the Nālandā seal.

6. The Nālandā seal reads *para-hit-ānurataḥ* according to Śāstrī. But there also the reading seems to be *hit-aikarataḥ*.

7. The passage is restored with the help of the Nālandā seal.

8. The grants read *kampī*. We follow the Nālandā seal.

9. Fleet says, "These three *aksharas*, *varddhanaḥ*, are rather small and cramped, in the centre of the bottom of the seal." *Varddhanaḥ*, however, cannot be deciphered from the facsimile, and it is possible that the name is actually *Śrī-Harshaḥ* as in the Nālandā seal and both the grants of the king.

D—The Mauryas of Kanauj

No.7—Nālandā Stone Inscription of the time of Yaśovarman (c. 725-53 A.D.).

NĀLANDĀ, Paṭnā (now Nālandā) District Bihar.

Hīrānanda Śāstrī, *Ep. Ind.*, XX, pp. 43f.; cf. Bhandarkar's List, No.2105.

Language : Sanskrit

Metre : Siddhamātṛikā

Metres: V. 1 शार्दूलविक्रीडित; V. 2 स्रग्धरा; Vv. 3-6 शार्दूलविक्रीडित; V. 7 स्रग्धरा; V. 8 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 9-10 स्रग्धरा; V. 11 वसन्ततिलक; Vv. 12-15 स्रग्धरा.

Summary : MĀLĀDA, brother of Nirmalā and son of the *Tikina* (Turkish *Tegin*) Bandhumati, the minister of king YAŚOVARMAN, being 'awakened' by the monk PŪRṆENDUSENA, gave, in honour of the 'son of Śuddhodana' (the BUDDHA), installed in a temple at Nālandā by a former king named BĀLĀDITYA—ghee, curds, lamp, pure water mixed with *chatur-jātaka*, etc., together with a permanent endowment. He distributed delicious food and scented water to the Bhikshus and, purchasing a *layana* (cave-shelter) and other objects from the SAṄGHA, gave them back to the Śākyātmajas ('children of the ŚĀKYA,' *i e.*, Buddhist monks), excepting a *chīvarikā* and *svadeśa* upto and beyond NARDARIKĀ. The *praśasti* was composed by Śīlachandra and *Karaṇika* Svāmidatta.—According to Jain traditions, king Yaśovarman of Kanauj was a descendant of Chandragupta Maurya and ruled in c. 725-53 A.D. He sent an embassy to the Chinese emperor in 731 A D. and killed the Gauḍa king of Magadha, but was himself defeated by Lalitāditya Muktāpīḍa of Kashmir. The celebrated dramatist Bhavabhūti and Vākpatirāja, author of the *Gaüḍavaha*, adorned Yaśovarman's court.

TEXT

1\. १[2] संसार-स्थिर-व(ब)[3]न्धनात्कृतमतिर्मोक्षाय यो देहिनां
कारुण्यात्प्रसभं शरीरमपि यो दत्त्वा तु तोषार्थिने (।*)
सेन्द्रैर्यः स्वशिरः-किरीट-मकरी-घृष्टांघ्रि-
2\. पद्मः सुरै-
स्तस्मै सर्व्वपदार्थ-तत्व(त्त्व)विदुषे वु(बु)द्धाय नित्यं नमः ॥ 1
सर्व्वेषां मूर्ध्नि दत्त्वा पदमवनिभृतामुद्गतो भूरिधामा
निस्त्रिंशांशु-प्रतान-प्रदलित-निखिलाराति-घो-
3\. रान्धकारः(।*)
ख्यातो यो लोकपालः सकल-वसुमती-पद्मिनी-वो(बो)ध-हेतुः
श्रीमान्भास्वानिवोच्चैस्तपति दिशि दिशि श्री-यशोवर्म्मदेवः ॥ 2
तस्यासौ परम-प्रसाद-म-
4\. हितः श्रीमानुदाराशयः
पुत्रो मार्गपतेः प्रतीततिकिनोदीचीपतेर्मन्त्रिणः (।*)
मालादो भुवि नन्दनो(ऽ*)रि-दमनो यो व(ब)न्धुमत्यास्सुधी-
र्दीनाशा-परिपूरणै-
5\. क-चतुरो धीरो विशुद्धान्वयः ॥ 3
यासामुर्ज्जित-वैरि-भू-प्रविगलद्दानाम्वु(म्बु)-पानोल्लस-
न्माद्यद्भृङ्ग-करीन्द्र-कुम्भ-दलन-प्राप्त-श्रियां भूभुजाम् ।
नालन्दा
6\. सतीव सर्व्वनगरीः शुभ्राभ्र-गौर-स्फुर-
च्चैत्यांशु-प्रकरीस्सदागम-कला-विख्यात-विद्वज्जना ॥ 4
यस्यामम्वु(म्बु)धरावलेहि-शिखर-श्रेणीवि-
7\. हारावली
मालेवोर्ध्व-विराजिनी विरचिता धात्रा मनोज्ञा भुवः (।*)
नाना-रत्न-मयूख-जाल-खचित-प्रासाद-देवालया
सद्विद्याधर-सङ्घ-
8\. रम्य-वसतिर्धत्ते सुमेरोः श्रियम् ॥ 5
अत्रास[ह्य]-पराक्रम-प्रणयिना जित्वाखिलान्विद्विषो
वा(बा)लादित्य-महानृपेन सकलम्भुक्त्वा च भू-मण्डलम् (।*)
9\. प्रासादः सुमहानयं भगवतः शौद्धोदनेरद्भुतः
कैलासाभिभवेच्छयेव धवलो मन्ये समुत्थापितः ॥ 6
अपि च ॥

न्यक्कुर्व्वन्निन्दु-कान्तिस्तुहिन-गि-
10. रि-शिरः-श्रेणि-शोभान्निरस्यन्
शुभ्रामाकाशगङ्गान्तदनु मलिनयन्मूकयन्वादिसिन्धून् ।
मन्ये जेतव्य-शून्ये भुवन इह वृथा भ्रान्तिरित्याक-
11. लय्य
भ्रान्त्वा क्षौणीमशेषाञ्जित-विपुलयशस्स्तम्भ उच्चैस्स्थितो वा ॥ 7
अत्रादायि निवेद्यमाज्य-दधिमद्दीपस्तथा भासुर-
श्चातुर्ज्जातक-रेणु-मिश्रममल-
12. न्तोयं सुधा-शीतलं(लम्) ।
साध्वी चाक्षयनीविका भगवते वु(बु)द्धाय शुद्धात्मने
मालादेन यथोक्त-वंश-यशसा तेनातिभक्तया स्वयं(यम्) ॥ 8
आदेशात्स्फीत-शील-श्रुत- धवल-धि-
13. यो भिक्षु-सङ्घस्य भूयो
दत्तन्तेनैव सम्यग्व(ग्ब)हु-घृतदधिभिर्व्यञ्जनैर्युक्तमन्नं(न्नम्)[4] ।
भिक्षुभ्यस्तच्चतुर्भ्यो व(ब)हु-सुरभि-चतुर्जातकामोदि नित्यं
तोयं स[त्त्रे] विभक्तं पुनरपि
14. विमलं भिक्षु-सङ्घाय दत्तम् ॥ 9
तेनैवाद्भुतकर्मणा निजमिह क्रीत्वा[र्य]-सङ्क्रान्तिका-
न्मुक्त्वा चीवरिकां प्रदाय विधिना सामान्यमेकन्तथा ।
कालम्प्रेरयितुं सुखे-
15. न लयनन्दत्तं स्वदेशम्विना[5]
तेभ्यो नर्द्दरिकावधेश्च परतः शाक्यात्मजेभ्यः पुनः ॥ 10
दानं यदेतदमलङ्गुणशालि-भिक्षु-
पूर्ण्णेन्द्रसेन-वचन-प्रतिवो(बो)धितेन ।
तेन प्रतीत-
16. यशसा भुवि निर्म्मलाया
भ्रात्रा व्यधायि शरदिन्दुनिभाननायाः ॥ 11
पित्रोर्भ्रातुः कलत्र-स्वसृ-सुत-सुहृदान्तस्य धर्म्मैकधाम्नो
दत्तं दानं यदेतत्सकलमतिरसेनायुरा-
17. रोग्य-हेतोः ।
सर्व्वेषाञ्जन्मभाजां भव-भय-जलधेः पारसंतारणार्थं
श्रीमत्सम्वो(म्बो)धि-कल्पद्रुम-विपुल-फल-प्राप्तये चानुमोद्यम् ॥ 12
चन्द्रो यावच्चकास्ति स्फुरदुरुकिरणो लो-

18. क-दीपश्च भास्वान्

एषा यावच्च धात्री स-जलधि-वलया द्यौश्च दत्तावकाशा ।

यावच्चैते महान्तो भुवन-भर-धुरान्धारयन्तो महीध्रा-

स्तावच्चन्द्रावदाता धवलयतु दिशाम्म-

19. ण्डलं कीर्त्तिरेषा ॥ 13

यो दानस्यास्य कश्चित्कृतजगदवधेरन्तरायं विदध्या-

त्साक्षाद्वज्रासनस्थो जिन इह भगवानन्तरस्थः सदास्ते ।

वा(बा)लादित्येन राज्ञा प्रदलित-रि-

20. पुणा स्थापितश्चैष शास्ता

पञ्चानन्त[र्यं]कर्त्तुर्ग्गतिमतिविषमान्धर्म-हीनः स यायात् ॥ 14

इत्येवं शीलचन्द्र-प्रथित-करणिक-स्वामिदत्तावलङ्घ्यां

संङ्घाज्ञां[6] मूर्ध्नि कृत्वा श्रुतलव-

21. विभवावप्यनालोच्य भारं(रम्) ।

हृद्यामेतामुदारां त्वरितमकुरुतामप्रपञ्चां प्रशस्तिं

वाञ्छेतां किन्न पंगू शिखरि-तरु-फलावाप्तिमुच्चैः करेण ॥ 15

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XX.
2. Symbol for *siddham*.
3. *B* has been throughout indicated by the sign for *v*.
4. A superscript *r* was originally engraved above *ma*; but it is partially erased.
5. Read *svad-śaṁ vinā*. Out of the land granted to the Saṅgha, one was kept by the donor for himself (*sva-deśa*) and another for the purpose of bestowing *chīvaras* to the monks annually (*chīvarikā*).
6. Read *saṅgh-ājñāṁ*.

E—The Gurjara-Pratihāras

No. 8—Barah Copper-plate Inscription of Bhoja I, [Vikrama] year 893 (836 A.D.)

Barah, Kanpur District, U.P.

Hirananda Sastri, *Ep. Ind.*, XIX, pp. 17-18.

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā.

Metre : V. 1 अनुष्टुभ्

Summary : For genealogy, see under the Partābgaḍh stone inscription of Mahendrapāla II below.—King BHOJA I informed all the officers and residents of the VALĀK-ĀGRAHĀRA belonging to the UDUMBARA District in the KĀLAÑJARA division of the province of KANYAKUBJA that the grant of the said *agrahāra*, which was originally made by [Maukhari] ŚARVAVARMAN and sanctioned by *Mahārāja* NĀGABHAṬA [II], was disturbed for sometime owing to the incapacity of the *Vyavahārinṣ* (administrative officers) during the reign of RĀMABHADRA, and that the *agrahāra* was donated together with all its income to the Brāhmaṇas born of the family of BHAṬṬA-KĀCHARASVĀMIN of the Bharadvāja-gotra and Vājasaneya-śākhā after having withdrawn the obstruction in the enjoyment of the grant.—BĀLĀDITYA, son of RĀJYA-BHAṬṬĀRIKĀ, was the *Dūtaka* (executor) of the *śāsana* (grant), which was brought into force by RUDRAṬA. The charter was issued on the 5TH DAY of the BRIGHT FORTNIGHT of KĀRTTIKA in [VIKRAMA] SAṀVAT 893 (836 A.D.)

TEXT[1]

1. १˘[2] स्वस्ति । श्री-महोदय-समावासितानेक-नौ-हस्त्यश्व-रथ-पत्ति-सम्पन्न-स्कन्धावारात्परमवैष्णवो
2. महाराज-श्री-देवशक्तिदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यातः श्री-भूयिका-देव्यामुत्पन्नः परममाहेश्वरो

3. महाराज-श्री-[व]त्सराजदेवस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातः श्री-सुन्दरी-
देव्यामुत्पन्नः परम्भगवती[3]-भक्तो
4. महाराज-श्री-[ना]गभटदेवस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातः श्रीमदीसटा-
देव्यामुत्पन्नः परमादित्यभक्तो
5. महाराज-श्री-रामभद्रदेवस्तस्य पुत्त्रस्तत्पादानुध्यातःश्रीमदप्पादेव्यामुत्पन्नः
परम्भगव-[3]
6. ती-भक्तो महाराज-श्री-भोजदेवः ॥[4] श्री-कन्यकुब्ज(ब्ज)-[5]भुक्तौ ।[4] श्री-
कालञ्जर-मण्डलान्त-
7. ≍ पाति-उ(त्यु)दुम्व(म्ब)र - विषय - सम्व(म्ब)द्ध-वलाकाग्रहारे
समुपगतान्सर्व्वानिव यथास्था-
8. न-नियुक्तान्प्रतिवासिनश्च समाज्ञापयति । उपरिलिखिताग्रहारस्स-
9. र्व्वायसमेत श्रा-चन्द्रार्क्कक्षितिकालम्पूर्व्व-दत्त-देवव्र(ब्र)ह्मदेयवर्ज्जितः
परमेश्वर-श्री-
10. शर्व्ववर्म्मदेव-शासनं ।[4] महाराज-श्री-नागभटदेवानुमतिञ्च दृष्ट्वा
भोगञ्च महा-
11. राज-श्री-रामभद्रदेवराज्ये व्यवहारिणो वैगुण्यात्किञ्चित्कालम्विहतं[7]
ज्ञात्वा म-
12. या पित्रो≍पुण्याभिवृद्धये ।[4] भरद्वाज-सगोत्त्र-वाजसनेय-सव्र(ब्र)ह्मचारि-
भट्ट-काच-
13. रस्वाम्यन्वयज-व्र(ब्रा)ह्मणानामन्तरा विच्छेदमप्रमाणीकृत्य प्राग्भागक्रमेणै-
14. वोत्सङ्कलित इति विदित्वा भवद्भिस्समनुमन्तव्यः प्रतिवासिभिरप्याज्ञा-
श्रवण-विधेयै[र्भु त्वा][स]र्वा-
15. या एषाम्स[8]मुपनेया इति ॥
रुद्रटेन प्रयुक्तस्य शासनस्य स्थिरायतेः ।
दूतको वा(बा)लादि-
16. त्यो(ऽ*)त्र राज्यभट्टारिका-सुतः ॥ I
सम्व[9] १००(×*)८(+*)९०(+*)३[10] कार्त्तिक-शुदि ५ निवद्ध-
(बद्धम्) ।

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XIX.
2. Symbol for *siddham* or *Oṁ siddhiḥ*.
3. Better read *parama-bhagavatī*
4. The sign of punctuation is unnecessary.
5. The sign for *v* has throughout been used for both *v* and *b*.

6. This king has been identified by Sastri with *Mahārāja* Śarva whose kingdom, according to the evidence of the Sanjan plates of Amoghavarsha I, lay on the northern bank of the Narmadā at the foot of the Vindhyas. It is better, however, to identify the king with the Maukhari ruler Śarvavarman. See *Ep. Ind.*, XXIII, p. 243.

7. Read *kālaṁ vihataṁ*.

8. Read *eshāṁ samupa°*.

9. Read *saṁvat*. Sastri, who thinks that the final *t* after *samva* is to be read in the figure for 100, may not be wrong.

10. I.e. Vikrama 893=836 A.D.

No. 9—Jodhpur Stone Inscription of Bāuka

(Feudatory of Bhoja I), Vikrama 894 (837 A.D.)

JODHPUR,[1] Jodhpur Division, Rājasthān.
Munshi Debiprasad, *JRAS*, 1894, pp. 1ff.; R.C. Majumdar, *Ep. Ind.*, XVIII, pp. 95ff

Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā
Metres : V.1-26 *Anushṭubh*; V. 27-28 *Sragdharā*; V. 29 *Āryā*; V. 30 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 31 *Mālinī*.

Summary : There was a Brāhmaṇa named HARICHANDRA ROHILLADDHI. The sons born of his Brāhmaṇa wife became the PRATIHĀRA BRĀHMAṆAS while the sons born of his Kshatriya wife Bhadrā were known as the KSHATRIYA PRATIHĀRAS Four sons were born to Bhadrā, viz. Bhogabhaṭa, Kakka, Rajjila and Dadda. They conquered the fort of MĀṆḌAVYAPURA (Mandor near Jodhpur). From Rajjila was born NARABHAṬA *alias* PALLĀPELLI. His son NĀGABHAṬA had his capital at MEḌĀNTAKA (Medta about 70 miles to the north-east of Jodhpur). His wife Jajjikādevī gave birth to two sons, viz. Tāta and Bhoja TĀTA, conferred the kingdom on his younger brother BHOJA and retired to the hermitage of MĀṆḌAVYA. Tāta's son was YAŚOVARDHANA. To Yaśovardhana was born CHANDUKA. His son ŚĪLUKA fixed a perpetual boundary between the STRAVAṆĪ and VALLA countries, knocked down BHAṬṬIKA (Bhāṭi) DEVARĀJA of Valla, had a tank excavated, a city established and the temple of SIDDHEŚVARA MAHĀDEVA constructed at TRETĀ. Śīluka's son JHOṬA gave up the throne and proceeded to the BHĀGĪRATHĪ. His young son BHILLĀDITYA governed the kingdom, and, then bestowing it on his son KAKKA, proceeded to GAṄGĀDVĀRA where he stayed for eighteen years and went to heaven by practising fast. Kakka fought with the GAUḌAS at MUDGAGIRI (Monghyr, Bihar). His wife Padminī of the BHAṬṬI (Bhāṭi) clan gave birth to BĀUKA Having found his

enemy gone to BHŪAKŪPA after killing NANDĀVALLA, while the Pratihāra prince's authority over other kings was destroyed, his own younger brothers and ministers left him and his army on all sides was seized with terror, the illustrious Bāuka suddenly dispersed the newly formed confederation of the enemies and killed MAYŪRA. The inscription, engraved by KṚISHṆEŚVARA, son of the goldsmith Vishṇuravi, was dated in the [VIKRAMA] YEAR 894 (838 A.D.), in the month of CHAITRA, on the 5H DAY of the BRIGHT FORTNIGHT.

TEXT[2]

1. १ नमो विष्णवे ॥
य[स्मिन्विश]न्ति भूतानि यतस्सर्ग्ग-स्थिती मते ।
स व‿पायाद्धृषीकेशो निर्ग्गुणस्सगुणश्च यः ॥ 1
गुणा‿पूर्व्वं पूरुषाणां[3] की[र्त्त्यन्ते] तेन[4]

2. पण्डितैः ।
गुणकीर्त्तिरनश्यन्ती स्वर्ग्गवासकरी यतः ॥[5] 2
अतः श्री-वा(बा)उको धीमां[6] स्व-प्रतीहार-वंशजां[7] ।
प्रशस्तौ लेखयामास श्री-यशो-विक्क्रमान्वितान् ॥ 3
स्व-भ्राता रा-

3. मभद्रस्य प्रतिहार्यं कृतं यतः ।
श्री-प्रत्तिहार-वङशो[8](ऽ*)यमतश्चोन्नतिमाप्नुय(ा*)त् ॥ 4
विप्रः श्री-हरिचन्द्राख्य‿पत्नी भद्रा च क्षत्त्रिया[9] ।
ताभ्यान्तु [ये][सु]ता जाताः [प्रतिहा]रांश्च तान्वि-

4. दुः ॥ 5
व(ब)भूव रोहिल्लद्ध्यङ्को वेदशास्त्रार्त्थ-पारगः ।
द्विजः श्री-हरिचन्द्राख्यः प्रजापति-समो गुरुः ॥ 6
तेन श्री-हरिचन्द्रेण परिणीता द्विजात्मजा ।
[द्वि]तीया क्षत्त्रि-

5. या[10] भद्रा महाकुल-गुणान्विता ॥ 7
प्रतीहारा द्विजा भूता व्रा(ब्रा)ह्मण्यां ये(ऽ*)भवंत्[11] सुताः ।
राज्ञी भद्रा च यां[12] त्सूते ते भूता मधुपायिनः ॥ 8
चत्वार[श्च]त्मजास्तस्यां जाता भू-धरण-क्ष-

6. मा: ।
श्रीमान्भोगभटः कक्को रज्जिलो दद्द एव च ॥ 9
माण्डव्यपुर-दुर्ग्गे(ऽ*)स्मिन्नेभिर्न्निजभुजार्ज्जिते ।
प्राकारः कारितस्तुङ्गो विद्विषां भीति-वर्द्धनः ॥ 10
अमीषां रज्जिलाज्जातः
7. श्रीमान्नरभटः सुतः ।
पेल्लापेल्लीति नामाभूद्द्वि[तीयं] तस्य विक्क्रमैः ॥ 11
तस्मा[न्नरभ]टाज्जातः श्रीमान्नागभटः शुतः[13] ।
राजधानी स्थिरा यस्य महन्मेडान्तकं पुरं(रम्) ॥ 12
राज्ञ्यां श्री-
8. जज्जिकादेव्यास्ततो[14] जातौ महागुणौ ।
द्वौ सुतौ तात-भोजाख्यौ सौर्दयौ[15] रिपुमर्द्दनौ ॥ 13
तातेन तेन लोकस्य विद्युच्चंचल-जीवितं(तम्)[16] ।
वु(बु)ध्वा[17] राज्यं लघोर्भ्रातु(ः*) श्री-भोज-
9. स्य समर्प्पितं(तम्) ॥ 14
स्वयंञ्च[18] संस्थितस्तात(ः*) शुद्धं धर्म्मं(ं*) समाचरन् ।
माण्डव्यस्याश्रमे पुण्ये नदी-निर्ज्झर-शोभिते ॥ 15
श्री-यशोवर्द्धनस्तस्मात्पुत्त्रो विख्यात-पौरुषः ।
भूतो नि[ज]-
10. भुज-ख्यातिः समस्तोद्धृत-कण्टकः ॥ 16
तस्माच्च चन्दुकः श्रीमान्पुत्त्रो(ऽ*)भूत्पृथु-विक्क्रमः ।
तेजस्वी त्यागशीलश्च विद्विषां युधि दुर्द्धरः ॥ 17
ततः श्री-शिलुको जातः पुत्त्रो दुर्व्वार-विक्क्रमः ।
येन
11. सीमा कृता नित्या स्त्रवणी-वल्ल-देशयोः ॥ 18
भट्टिकं देवराजं यो वल्लमण्डल-पालकं:[19] ।
नि[पा]त्य त[त्क्ष]णं भूमौ प्राप्तवान् च्छत्त्र-चिह्नकं:[20] ॥ 19
पुष्करिणी कारिता येन[21] त्रेता-तीर्थे च पत्तनं(नम्) ।
सि-
12. द्धेश्वरो महादेवः कारितस्तुङ्ग-मन्दिरः ॥ 20
ततः श्री-शीलुकाज्जातः[22] श्रीमान्झोटो वरः सुतः ।
येन राज्य-सुखं भुङ्क्त्वा[23] भागीर[थ्यां] कृता गतिः ॥ 21
व(ब)भूव सत्व(त्त्व)वान्तस्माद्भिल्लादित्यस्तपो-म-

13. तिः ।
यूना राज्यं कृतं येन पुनः पुत्त्राय दत्तव(ा*)न् ॥ 22
गङ्गाद्वारं ततो [गत्वा] वर्षाण्यष्टादश स्थितः ।
अन्ते चानशनं कृत्वा स्वर्ग्गलोकं समागतः ॥ 23
ततो(ऽ*)पि श्रीयुतः कक्कः
14. पुत्त्रो जातो महामतिः ।
यशो मुद्गगिरौ लब्धं(ब्धं) येन गौडै(:*) समं रणे ॥ 24
[छन्दो] व्याकरणं तर्कको ज्योतिः-शास्त्रं कलान्वितं(तम्) ।
सर्व्व-भाषा-कवित्वञ्च विज्ञातं सुविचक्षणं(णम्) ॥ 25
[भट्टि]-व-
15. ङ्श-विशुधायां[24] तदस्मात्कक्क-भूपतेः ।
श्रीमत्पद्मिन्याः[25] महाराज्ञ्या जातः श्री-वा(बा)उक(:*)
सुतज्ज्ञइति[26] ॥ 26
नन्दावल्लं प्रहत्वा[27] रिपु-व(ब)लमतुलं भूअकूप-प्रयातं
दष्ट्वा भ-
16. ग्नां[28] स्वपक्ष[ां]द्विज-नृपकुलजां सत्प्रतीहार-भूपां ।
धिग्भूतंकेन तस्मिन्प्रकटित-यशसा श्रीमता वा(बा)उकेन ।[29]
स्फूर्जन्हत्वा[30] मयूरं तदनु नरमृगा घातिता हे-
17. [ति]नैव ॥ 27
कस्यान्यस्य प्रभग्नः[31] ससचिवमनुजं त्यज्य[32] राणासु तंत्त्रः[33] ।
केनैकेनातिभीते दशदिशि तु व(ब)ले स्तम्भ्य[34] चात्मानमेकं(कम्) ।
धैर्या[न्मु]क्त्वाश्वपृष्ठं क्षिति-ग-
18. त-चरणेनासिहस्तेन शत्त्रुं
छित्वा भित्वा[35] श्मशानं कृतमति[भ]यदं वा(बा)उकान्येन तस्मिन् ॥ 28
नवमण्डल-नवनिचये भग्ने हत्वा मयूरमतिगहने ।
तदनु
19. भृतासि-तरगा श्रीमद्व(द्बा)उक-नृ-सिंघेन[36](॥*) 29
सार्द्धार्द्धं ⌒ प्रग[ल]द्भि रक्त[37]-सुषिरैर्व्वा(र्ब्बा)हूरु-पादाङ्ककै-
रेन्त्रै[38]श्चोपरिलम्बितै विरचितं शवगृहं[39] फेत्का[ा]र-सत्वा(त्त्वा)कुलं-
(लम्) ।
20. यच्छ्री-व(बा)उक-मण्ड[ल]ाग्र-रचितं प्राक्छत्त्रु-संघाकुले
तत्संस्मृत्य न कस्य सम्प्रति भवेत्त्रासोद्गमश्चेतसि ॥* 30
ननु सम(र*)-धरायां वा(बा)उके नृत्यमाने
शव-तनु-

21 शकलान्त्रेष्वेव विन्यस्त-पादे ।
शममिव हि गतास्ते तिष्ठ-तिष्ठेति गीता-
ङ्कय-गत-नृ[कु]रङ्गाश्चित्वमेतत्तदासीत् ॥[40] 31
सं ८९४ चैत्व-शु-दि ५[41](॥*)
22. उत्कीर्ण्णा च हेमकार-विष्णुरवि-[सू]नुना कृष्णेश्वरेण ॥

1. It has been suggested that the inscribed stone, discovered about 1892 in the wall surrounding the city of Jodhpur, had been brought there from Mandor, 5 miles to the north of the city.

2. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XVIII.

3. Written *puru*° in classical Sanskrit.

4. The *akshara na* of *tena* looks like *nṛi*. May be *te nṛi*°.

5. The metre is faulty in the short sixth syllable of the first *pāda*, *Pūrva-purushāṇāṁ* seems to be better than *pūrvaṁ purushāṇāṁ*.

6. Read *dhīmān*.

7. Read *vaṁśajān*.

8. Read *Pratīhāra-vaṁśo*.

9-10. Read *kshatriyā*.

11. Read °*bhavan=sutāḥ* or *bhavant*°.

12. Read *yān=sūte* or *yānt*°.

13. Read *sutaḥ*.

14. Read °*n=tato*.

15. Read *sodaryau*.

16. Read *jīvitam*.

17. Read *buddhvā*.

18. Read *svayañ=cha*.

19. Read *pālakam*.

20. Read *chihnakam*.

21. The metre is faulty in having one syllable in excess in the *pāda*. Better read *kṛitā* meaning *kāritā*, it being *antarbhūta-ṇyartha*.

22. It is interesting to note that the name *Sīluka* is spelt as *Śiluka* in l. 10 of this record.

23. Read *bhuktvā*.

24. Read *vaṁśa-viśuddhāyās*°.

25. The metre is faulty in having one syllable in excess in the *pāda*. Better read *śrī-Padminyāḥ*.

26. It has been suggested that the *praśasti* originally ended here.

27. Read *cha hatvā*.

28. Read *bhagnān sva-pakshān dvija-nṛipa-kulajān sat-Pratīhāra-bhūpān*.

29. The *daṇḍa* is unnecessary.

30. *Sphūrjan* has to be corrected to *sphūrjatā* which, however, offends against the metre.

31. Read *prabhagnaṁ.*

32. One has to read *tyaktvā rāṇāsu tanttram* which offends against the metre.

33. Ths *daṇḍa* is unnecessary.

34. Correctly *stambhayitvā* which, however, spoils the metre.

35. Read *chhittvā bhittvā.*

36. Read *siṁhena.* The verb of the subject has, however, to be supplied. Majumdar suggests *senā hatā.*

37. Read *pragalad-virakta°.*

38. Read *°r=āntrai°.*

39. Read *°lambitaih śavagṛihaṁ* and omit *virachitaṁ.*

40. There is the figure of a wheel here. Perhaps it represents the *Vishṇu-chakra.*

41. There is a figure of conch here. It is also a Vaishnava emblem.

No. 10 — Gwalior Stone Inscription of Bhoja I
(c. 836-85 A.D.)

SĀGAR TĀL, near Gwalior, Gird District, Madhya Pradesh
Hirananda Sastri, *Arch. Surv. Ind.*, 1903-04, pp. 277ff.; Kielhorn, *Nachrichten von der Königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, pp. 300-04.; R. C. Majumdar, *Ep. Ind.*, XVIII, pp. 107ff.

Language : Sanskrit
Script : Siddhamātṛikā.

Metres: V.1 वसन्ततिलक; V.2 शार्दूलविक्रीडित; V.3 स्रग्धरा; V.4 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 5-6 स्रग्धरा; V.7 शार्दूलविक्रीडित; Vv.8-11 वसन्ततिलक; V.12 स्रग्धरा; Vv.13-14 अनुष्टुभ्(श्लोक); V.15 उपजाति; V.16 अनुष्टुभ्(श्लोक); V.17 शिखरिणी; Vv.18-19 शार्दूलविक्रीडित; V.20 हरिणी; Vv.22-23 अनुष्टुभ्(श्लोक); V.26 वसन्ततिलक; V.27 स्रग्धरा.

Summary : In the lineage of the SUN was born NĀGABHAṬA (I) who crushed the MLECHCHHA king. His brother's son KĀKUSTHA (Kākutstha) *alias* KAKKUKA was a paramount king. His younger brother, who had succeeded him, subdued a multitude of kings. His son VATSARĀJA seized the empire from the BHAṆḌI(Bhaṭṭi or Bhāṭi) clan. His son NĀGABHAṬA II subdued the kings of ANDHRA, SINDHU, VIDARBHA and KALIṄGA, vanquished CHAKRĀYUDHA and the lord of VAṄGA (Dharmapāla), and occupied the hillforts of the kings of ĀNARTA, MĀLAVA, KIRĀTA, TURUSHKA, VATSA and MATSYA. Meditating on his feet was RĀMABHADRA. His son and successor MIHIRA *alias* BHOJA I defeated DHARMA'S SON (Devapāla). Bhoja erected a house for the god NARAKADVISH (Vishṇu) within his seraglio compound.—The composer of the *praśasti* was BĀLĀDITYA, son of Bhaṭṭa Dhanneka.

TEXT[1]

1. १[2] नमो विष्णवे ॥
शेषाहि-तल्प-धवलाधर-भाग-भासि-

वक्षःस्थलोल्लसित-कौस्तुभ-कान्ति-शोणं(णम्) ।
श्यामं वपु(:*) शशि-विरोचन-विम्व-चुम्वि-[3]
व्योम-प्रकाशमवतान्नरक-द्विषो वः ॥ 1
आत्माराम-फलावुपार्ज्यं विजरं देवेन दैत्य-द्विषा
ज्योतिर्व्वीजमकृत्त्रिमे

2. गुणव[ि]त क्षेत्त्रे यदुप्तं पुरा ।
श्रेयः-कन्द-वपुस्ततस्समभवद्भास्वानतश्चापरे
मन्विक्ष्वाकु-ककुत्स्थ[4]-मूल-पृथवः क्ष्मापाल-कल्प-[द्रु]माः ॥ 2
तेषां वंशे सुजन्मा क्रम-निहित-पदे धाम्नि वज्रेषु घोरं
रामः पौलस्त्य-हिन्स्रं[5] क्षत-विहति-समित्कर्म्म चक्रे पलाशैः ।
श्लाघ्य-

3. स्तस्यानुजो(ऽ*)सौ मघव-मद-मुषो मेघनादस्य संख्ये
सौमित्त्रिस्तीव्र-दण्डः प्रतिहरण-विधेर्यः प्रतीहार आसीत् ॥ 3
तद्वन्शे[6] प्रतिहार-केतन-भृति त्त्रैलोक्य-रक्षास्पदे
देवो नागभटः पुरातन-मुनेर्मूर्त्ति[7]र्ब्बं(र्ब) भूवाद्भुतं(तम्) ।
येनासौ सुकृत-प्रमाथि-व(ब)लव[8]न्म्लेच्छा-

4. धिपाक्षौहिणीः
क्षुन्दान स्फुरदुग्र-हेति-रुचिरै[9]र्द्दोर्भिश्चतुर्भिर्व्वं(र्बं)भौ ॥ 4
भ्रातुस्तस्यात्मजो(ऽ*)भूत्कलित-कुल-यशाः ख्यात-काकुत्स्थ-[10]नामा
लोके गीतः प्रतीक-प्रिय[11]-वचनतया कक्कुकः क्ष्माभृदीशः ।
श्रीमानस्यानुजन्मा कुलिशधर-धुरामुद्वहन्देवराजो
यज्ञे[12](ऽ*)च्छिन्नो[13]रु-पक्ष-क्षपित-ग-

5. ति कुलं भूभृतां सन्नियन्ता ॥
तत्सूनुः प्राप्य राज्यं निजमुदयगिरि-स्पर्द्धि-भास्वत्प्रतापः 5
क्ष्मापालः प्रादुरासीन्नत-सकल-जगद्वत्सलो वत्सराजः ।
यस्यैतास्सम्पदश्च द्विरद-मद-सुरास्वाद-सान्द्र-प्रमोदाः
पद्माक्षीराक्षिपन्त्य(:*) प्रणयि-जन-परिष्वङ्ग-कान्ता विरेजुः ॥ 6
ख्या[ताद्भण्डि]-[14]

6. कुलान्मदोत्कट-करि-प्राकार-दुर्ल्लङ्घतो
यः साम्राज्यमधिज्य[15]-कार्म्मुक-सखा संख्ये हठादग्रहीत् (।*)
एकः क्षत्रिय-पुङ्गवेषु च यशो-गुर्व्वीन्धुरं प्रोद्वह-
न्निक्ष्वा[को]: कुलमुन्नतं सुचरितैश्चक्रे स्व-नामाङ्कितं(तम्)॥ 7

आद्यः पुमान्पुनरपि स्फुट-कीर्त्तिरस्मा-
ज्जातस्स एव किल नागभटस्तदाख्यः।
यत्रा-

7. न्ध्र-सैन्धव-विदर्भ-कलिङ्ग-भूपैः
कौमार-धामनि पतङ्ग-समैरपाति ॥ 8
त्रय्यास्पदस्य सुकृतस्य समृद्धिमिच्छु-
र्यः क्षत्त्र-धाम-विधि-व(ब)द्ध-व(ब)लि-प्रव(ब)न्धः।
जित्वा पराश्रय-कृत-स्फुट-नीच-भावं
चक्रायुधं विनय-नम्र-वपुर्व्व्यराजत् ॥ 9
दुर्व्वार-वैरि-वर-वारण-वाजि-वार-
याणौघ[16]-संघट-

8. न-घोर-घनान्धकारं(रम्)।
निर्ज्जित्य वङ्गपतिमाविरभूद्विवस्वा-
नुद्यन्निव त्रिजगदेक-विकासको यः ॥ 10
आनर्त्त-मालव-किरात-तुरुष्क-वत्स-
मत्स्यादि-राज-गिरिदुर्ग्ग-हठापहारैः।
यस्यात्म-वैभवमतीन्द्रियमाकुमार-
माविर्व्व(र्ब्ब)भूव भुवि विश्वजनीन-वृत्तेः ॥ 11
तज्जन्मा राम-

9. नामा प्रवर-हरि-व(ब)ल-न्यस्त-भूभृत्प्रव(ब)न्धै-
राव(ब)ध्नन्वाहिनीनां प्रसभमधिपतीनुद्धत-क्रूर-सत्वान्[17]।
पापाचारान्तराय-प्रमथन-रुचिरः सङ्गत(ः*) कीर्त्ति-दारै-
स्त्राता धर्म्मस्य तैस्तैस्समुचित-चरितैः पूर्व्ववन्निर्व्व(र्ब्ब)भासे ॥ 12
अनन्य-साधनाधीन-प्रतापाक्रान्त-दि-

10. ङ्मुखः।
उपायैस्सम्पदां स्वामी यः सव्रीडमुपास्यत ॥ 13
अर्थिभिर्व्विनियुक्तानां सम्पदां जन्म केवलं(लम्)।
यस्याभूत्कृतिनः प्रीत्यै नात्मेच्छा-विनियोगतः ॥ २४ ॥
जगद्वितृष्णः स विशुद्ध-सत्वः[18]
प्रजापतित्वं विनियोक्तुकामः।
सुतं रहस्य-व्रत-सुप्रसन्ना-
त्सूर्यादवा-

11. पन्मिहिराभिधानं(नम्) ॥ 15
उपरोधैक-संरुद्ध-विन्ध्य-वृद्धेरगस्त्यतः(।*)
आक्रम्य भूभृतां भोक्ता यः प्रभुर्भोज इत्यभात् ॥ 16
यशस्वी शान्तात्मा जगदहित-विच्छेद-निपुणः
परिष्वक्तो लक्ष्म्या न च मद-कलङ्केन कलितः।
व(ब)भूव प्रेमार्द्रो गुणिषु विषयः सुनृत-

12. गिरा-
मसौ रामो वाग्रे स्व-कृति-गणनायामिह विधेः ॥ 17
यस्याभूत्कुल-भूमि-भृत्प्रमथन-व्यस्तान्य-सैन्याम्वु(म्बु)धे-
र्व्यूढां च स्फुटितारि-लाज-निवहान्हुत्वा प्रतापानले ।
गुप्ता वृद्ध-गुणैरनन्यगतिभिः शान्तैस्सुधोद्भासिभि-
र्द्धर्म्मापत्य-यशः-प्रभूतिरपरा लक्ष्मीः पुनर्भू-

13. र्न्नया ॥ 18
प्रीतैः पालनया तपोधन-कुलैः स्नेहाद्गुरूणां गणै-
र्भक्त्या भत्य[19]-जनेन नीति-निपुणैर्वृन्दैररीणां पुनः ।
विश्वेनापि यदीयमायुरमितं कर्त्तुं स्व-जीवैषिणा
तन्निघ्ना विदधे विधातरि यथा सम्पत्पराद्धर्याश्रये ॥ 19
अवितथमिदं यावद्विश्वं श्रुते-

14. रनुशासना-
द्भवति फलभाक्कर्त्ता नेशः क्षितीन्द्र-शतेष्वपि ।
अधरित-कलेः कीर्त्तेर्भर्त्तुस्सतां सुकृतैरभू-
द्विधुरित-धियां सम्पद्वृद्धिर्यदस्य तदद्भुतं(तम्)॥ 20
यस्य वैरि-वृहद्वङ्शान्दहतः[20] कोप-वह्निना ।
प्रतापादर्ण्णसां राशीन्पातुर्व्वैतृष्ण्यमाव(ब)भौ ॥ 21
कुमार इव विद्यानां

15. वृन्देनाद्भुत-कर्म्मणा
यः शशासासुरान्घोरान्स्त्रैणेनास्त्रैक-वृत्तिना ॥ 22
यस्याक्षपटले राज्ञः प्रभुत्वाद्विश्व-सम्पदः ।
लिलेख मुखमालोक्य प्रातिलेख्यकरो विधिः ॥ 23
उद्दाम-तेजः-प्रसर-प्रसूता
शिखेव कीर्त्तिर्द्युमणिं विजित्य ।
जाया जगद्भर्त्तु-

16. रियाय यस्य
चित्वं त्विदं यज्जलधीन्स्ततार[21] ॥ 24
राज्ञा तेन स्व-देवीनां यशः-पुण्याभिवृद्धये ।
अन्तःपुर-पुरं नाम्ना व्यधायि नरकद्विषः ॥ 25
यावन्नभः सुरसरित्पस[22]रोत्तयरीयं
यावत्सुदुश्चर-तपः-प्रभव प्रभावः ।
सत्यञ्च यावदुपरिस्थमवत्यशेषं[23]
तावत् पु-
17. नातु जगतीमियमार्य-कीर्त्तिः ॥ 26
पातुर्व्विश्वस्य सम्यक्परम-मुनि-मत-श्रेयसस्सम्वि[24]धाना-
दन्तर्वृत्तिर्व्विवेकः स्थितेव पुरतो भोजदेवस्य राज्ञः ।
विद्वद्वृन्दार्ज्जितानां फलमिव तपसां भट्ट-धन्नेक-सूनु-
र्व्वा(र्ब्बा)लादित्यः प्रशस्तेः कविरिह जगता साकमाकल्प-वृत्तेः ॥ 27

1. From the facsimile in *Arch. Surv. Ind., An. Rep.*, 1903-04.
2. Symbol for *siddhaṃ* or *Oṁ siddhiḥ* (*siddhir=astu*).
3. The letter *b* has been denoted by the sign for *v* throughout the record. Read *vimba-chumbi*.
4. Correctly *Kākutstha*. A Kadamba king also is, however, called *Kākusthavarman* (not *Kākutstha*°) in all Kadamba records mentioning him.
5. Read *hiṁsraṁ*.
6. Read *tad-vaṁśe*.
7. Read *mūrtti*°.
8. Hirananda Sastri reads *valana* and Bhandarkar *valacha*.
9. Read *ruchirai*°.
10. Correctly *Kākutstha*.
11. Read *priya*.
12. Read *jajñe*.
13. Read °*chchhinn-o*°.
14. The name of the family is not quite distinct.
15. Read °*m=adhiya*°
16. Read *yān-augha*°.
17. Read °*sattvān*.
18. Read °*sattvaḥ*.
19. Read *bhṛitya*.
20. Read *bṛihad-vaṁśā*°; *bṛihad-vaṅgā*° was originally read by scholars.
21. Read °*dhīṁs=tatāra*.
22. Read °*t-prasar-o*°.
23. Read °*parishṭha*°.
24. Read °*s=saṁvidhā*°.

No. 11—Inscriptions on Some Billon Coins of Bhoja I Ādivarāha (c. 836-85 A.D.)

D. C. Sircar, *Stud. Ind. Coins*, p. 383, No. XVI/4; cf. Smith,

Catalogue of Coins in the Indian Museum, pp. 41-42.

First Side

Figure of a human being with boar's head (i.e. the Boar incarnation of Vishṇu).

Second Side

Indistinct marks, in place of which the silver issues have the legend—

(1) *Śrīmad-Ā-*
(2) *divarāha*

"The illustrious Primeval Boar."[1]

1. *Ādivarāha* (i.e. the Boar form of Vishṇu) was a second name of king Bhoja I. The coins are mentioned in the Siyadoni inscription as 'the Ādivarāha-dramma'; but they may really be double-dramma. The Attic Drachma weighed 67. 5 grains; but the Indian *Dramma*=Drachma weighed only half of that.

No. 12—Mahīsantosh Sūrya Image Inscription of the time of Mahendrapāla I (c. 885-908 A.D.), Regnal year 15

Mahīsantosh, Dinajpur District, Bangladesh (near Balurghat, West Dinajpur Dist., West Bengal).
D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXVII, pp. 204-08.

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā.

Summary : An image of the SUN-GOD is stated to have been caused to be made (i.e. installed for worship) by LOKANANDIN, son of Gaṅganandin and grandson of Vishṇunandin, during the reign of MAHENDRAPĀLA (I) on the 7TH of the BRIGHT FORTNIGHT of MĀRGAŚĪRSHA in the king's 15TH REGNAL YEAR. This inscription together with the Pāhāḍpur (Rajshahi District, Bangladesh) epigraph of year 5 and some other records discovered in South Bihar and bearing dates ranging from year 2 suggests that the Gurjara-Pratīhāra king Mahendrapāla I was in occupation of wide areas of Bengal and Bihar from the 2nd to the 15th year of his reign, so that the contemporary Pāla king Nārāyaṇapāla had probably to become the former's vassal or subordinate ally.

TEXT[1]

1. [सिद्धम् ॥][2] सस्वत्[3] १५ मार्ग्ग-शुक्ल-सप्तम्यां श्री-महेन्घ्र(न्द्र)पाल-
देव-वी(वि)जय-राज्ये विष्णु-
[न]न्दि-नप्ता(प्त्रा) गङ्गनन्दि-सूनु[4] लोकनन्धि(न्दि)ना आदित्य-
2. भट्टारकः कारित इति(॥*)गन(ण)क-वी[5]

1. From impressions. See Plate in *Ep. Ind.*
2. Expressed by symbol.
3. Read *saṁvat.*
4. Better read *sūnunā.*
5. The writing, which seems to have been continued on the central part of the image, probably referred to the writer of the document.

No. 13—Partāpgaḍh Stone Inscription of Mahendrapāla II, [Vikrama] year 1003 (946 A.D.)

Partāpgaḍh, Chitorgaḍh District, Rājasthān.
G.H. Ojha, *Ep. Ind.*, XIV, pp. 182ff.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātrikā.
Metres: Vv. 1, 7, 11-12 *Anushṭubh*; V.2 *Mandākrāntā*; Vv. 3, 5, 8, 10 (half) *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 4, 6, 9 *Vasantatilaka*.

Summary : The inscription, divided into four parts, records several grants.—I. *Mahārāja* DEVAŚAKTI, a devotee of VISHṆU; his son born of BHŪYIKĀDEVĪ, *Mahārāja* VATSARĀJA, a devotee of MAHEŚVARA; his son born of SUNDARĪDEVĪ, *Mahārāja* NĀGABHAṬA II, a devotee of BHAGAVATĪ; his son born of ĪSAṬĀ-DEVĪ, *Mahārāja* RĀMABHADRA, a devotee of ĀDITYA; his son born of APPĀDEVĪ, *Mahārāja* BHOJA (I), a devotee of BHAGAVATĪ; his son, born of CHANDRABHAṬṬĀRIKĀDEVĪ, *Mahārāja* MAHENDRAPĀLA (I) a devotee of BHAGAVATĪ; his son born of MAHĀDEVĪ, *Mahārāja* VINĀYAKAPĀLA, a devotee of ĀDITYA; and his son, born of PRASĀDHANĀDEVĪ of the DEVAVVARIDDHI (?) family, *Mahārāja* MAHENDRAPĀLA II, a devotee of MAHEŚVARA. At the request of Dhanaśūra, Mahendrapāla II granted from his capital at MAHODAYA the village of KHARPARAPADRAKA situated in the holding of *Talavargika* HARISHŪḌA and in the vicinity of GHOṆṬĀVARSHIKĀ in the Western *Pathaka* of DAŚAPURA, to the goddess VAṬAYAKSHIṆĪ whose shrine was connected with the *Maṭha* of Harsheśvara, a Brāhmaṇa of Daśapura. The grant, issued on the 5TH DAY of the DARK HALF of MĀRGA (Mārgaśīrsha) in [VIKRAMA] SAṀVAT 1003 (1046 A.D.) was written under orders from Jajjanāga by *Purohita* Trivikrama-[nātha] and was signed by ŚRĪ-VIDAGDHA. II. In the family of the CHĀHAMĀNAS, which was the source of great pleasure to king BHOJADEVA, was born GOVINDARĀJA. From him sprang DURLABHARĀJA whose son *Mahāsāmanta* INDRARĀJA built the temple of Indrādityadeva at GHOṆṬĀVARSHIKĀ, a place associat-

ed with the god NITYAPRAMUDITADEVA. When Śrīśarman appointed by KOKKAṬA, the *Balādhikṛita* of the *Parameśvara* (i.e. Mahendrapāla), was carrying on the affairs of state at MAṆḌAPIKĀ, MĀDHAVA, the *Mahāsāmanta* and *Daṇḍanāyaka* of UJJAYANĪ and the son of DĀMODARA, granted, at the request of CHĀHAMĀNA INDRARĀJA, the village of DHĀRĀPADRAKA together with trees, *kāshṭha, tṛiṇa, goprachāra, jala, sthala, bhāga-bhoga-kara-hiraṇya* and *skandhaka-mārgaṇak-ādi-rāja-bhāvya* to the temple of INDRĀDITYADEVA. A further endowment of a field by the river-side to the north of the village, irrigated by a Persian wheel (*arahaṭa* = *araghaṭṭa*), and of five matting screens for the erection of a flower porch was also made. The grant was signed by MĀDHAVA and countersigned by VIDAGDHA. III. [The Guhiha] *Mahārājādhirāja* BHARTṚIPAṬṬA, son of KHOMMĀṆA, bestowed upon the god Indrādityadeva of Ghoṇṭāvarshi a field named VAVVŪLIKA by the side of the river NANDYĀ in the village of PALĀŚAKŪPIKĀ on the FIRST DAY of the BRIGHT HALF of ŚRĀVAṆA in [VIKRAMA] SAṀVAT 999 (942 A.D.).

IV. (a) DEVARĀJA, son of CHĀMUṆḌARĀJA, made to Indrādityadeva a gift of the field called CHHITTULLĀKA in which 10 *māṇis* of seed could be sown and which was situated in Kosavāha (place). (b) Indrarāja made a gift of the field called UṀḌIĀKA to the god TRAILOKYAMOHANADEVA in the grounds of INDRĀDITYADEVA. (c) The trading community made on the 9TH DAY of the BRIGHT HALF of the month of CHAITRA the permanent endowment of one *palikā* of oil per oilmill, five bundles of foliage, 100 garlands of four strings together with two *palas* of saffron and one *pala* of betelnut in favour of VAṬAYAKSHIṆĪDEVĪ. (d) Some persons (not specifically mentioned) offered as gift to unspecified deities the DHĀḌIVĀHA field in which 10 *māṇis* of seed could be sown and the MOCHCHA field requiring 10 *māṇis* of seed and lying to the north-east of Ghoṇṭāvarshi.

The inscription, dated in [Vikrama] SAṀVAT 1003 (1046 A.D.) was engraved by Siddhapa, son of Satya.

TEXT[1]

1. ......[न*][म]:[2] ॥
भवंतु[3] भव[तां] [भानो]भू॑तये भानवः सदा ॥[4]
प्रातर्न्नभ[स्त]रोस्ताम्राः पवित्राः पल्लवा इव । 0 ॥ 1
व्र(ब्र)[5]ह्मादीनां नियमितद्धियां[6] [स्तोत्र]-पात्रं यदेकं ।[7]
यस्मिन्नेताः पुनरपि दिशो ।[7]
2. – U – –U – – [।*][9]
सूर्या[द्या][8]ख्यं प्रतिदिनमहो ध्यायते यन्मुनीन्द्रैः[9]
तेजस्तद्वो हरतु दुरितं पावनं सप्तसप्तेः । 0 । 2
रुद्रे विद्रवति द्रुतं सुरपतौ प[स्त्यं] प्रति प्रस्थिते ।[7]
वित्तेशे प्रतिपन्नरायि [त]
3. U – – –U[शार्ङ्गे] सति (।*)
वैकुण्ठे मतिकुण्ठतामुपगते व्रा(ब्रा)[ह्म्यं] [श्रि]ते व्र(ब्र)ह्मणि ।[7]
पायाद्वो महिषासुरं सुररिपुं देवी दृशा निघ्नती ॥ 0 । 3
वर्ण्ण-द्वयाभ्यसनमम्व(म्ब) तवेदमेव
दुर्ग्गेति नाक-गमनाय
4. U – U –[न्ति] ।
कात्यायनीति वरदेति च सन्ति कस्याः[10]
नामाक्षराणि परमाणि यथा भवत्या(:*)। 0 । 4
१[11] स्वस्ति । श्री-महोदय-समावासितानेक-नौ-हस्त्यश्व-रथ-पत्ति-सम्पन्न-स्कन्धावारात्प-
5. [रम*][वै]ष्णवो महाराज-श्री-देवशक्तिदेवस्तत्त्य पुत्रस्तत्पादानुध्यात(:*) श्री-भूयिकादेव्यामुत्पन्न(:*) परममाहेश्वरो महाराज-श्री-वत्सराजदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यात(:*) श्री-
6. [सु]न्दरीदेव्यामुत्पन्नः परं[12] भगवती-भक्तो महाराज-श्री-नागभटदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यातः श्रीमदीसटादेयामुत्पन्नः परमादित्यभक्तो महाराज-श्री-रामभद्र-
7. [दे]वस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्या[तः] श्रीमदप्पादेव्यामुत्पन्नः परम्भगवती[12]-भक्तो महाराज-श्री-भोजदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यातः श्री-चन्द्रभट्टारिकादेव्यामुत्पन्नः परं[12]
8. भगवती-भक्तो महाराज-श्री-महेन्द्रपालदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पादानुध्यातः श्री-महादेवीदेव्यामुत्पन्नः परमादित्यभक्तो महाराज-श्री-विनायकपालदेवस्तस्य पुत्रस्तत्पा-

9. दानुध्यातः श्री-देवर्व्वा[र]द्धि-नाम-निज-कुल-प्रसाधनादेव्यामुत्पन्नः
परममाहेश्वरो महाराज-श्री-महेन्द्रपालदेवः श्री-दशपुर-पश्चिमपथके
तलवर्ग्गिक-हरिषूड[13]-भुज्य-
10. मान-खर्प्परपद्रक-ग्रामे घोष्टावर्षिका-प्रत्यासन्ने समुपगतान् सर्व्वान्ने[14]
यथास्थान-नियुक्तान्प्रतिवासिनश्च समाज्ञापयत्यस्तु वः[15] उपरिलिखित-
ग्रामः स्व-सीमा-तृण-प्रति-[16]
11. गोचर-पर्यन्तो[17] सर्व्वादाय-समेत ग्रा-चन्द्रार्व्क-क्षिति-कालं पूर्वदत्त-देव-
ब्रह्मादेय[18]-वर्ज्जितो मया पित्रोः पुन्या[19]भिवृद्धये कार्[हं(त्ति)]क्यां
गंगायां स्नात्वा पुन्ये(ण्ये)(ऽ*)हनि धनशूर-प्रार्थनया श्री-
12. दशपुर-चातुर्व्वेद्य-हरिर्षेश्वर[20]-मठ - संव(ब)ध्यमान-श्री- वटयक्षिणीदेव्यै
शासनत्वेन प्रतिपादितः(।*)मत्वा[21] भवद्भिः सामुनुमन्तव्यो[22]
प्रतिवासि-जनपदैरप्याज्ञा-स्रवण-[23] विधेयैर्भूत्वा यथा-
13. दीयमान-भाग-भोग-कर-हिरन्या[24]दिकमस्योपनेतव्यमिति (।*) श्रीजज्ज-
नाग-प्रदत्तादेशात् । संवत् १०० सं १०[25] १००३ मार्ग्ग-वदि[26] ५
(।*) पुरोहित-त्रिविक्रमताच्च[27] लिखितमिदम्[28]। स्वहस्तो(ऽ*)यं श्री-
14. विदग्धस्य । 0 ।
यो राज्ञामुपरि स्थितः[29] वसुमती-र[क्षा]र्थमुत्पादित.[30]
येनोच्चैः सुखमासितं क्षितिभृता श्री-भोजदेवेन च (।*)
यस्माद्वि(द्वि)भ्यति विद्विषः किमपरं यस्माच्च
15. लक्ष्मीर्नृणां ।[7]
सो(ऽ*)यं राजति राजचक्र-निलय[:]श्री-चाहमानां-
न्वयः[31] (॥*) 5

गोविन्दराज इति तत्र व(ब)भूव भूपो ।[7]
राका-शशाङ्क-किरणोत्कर-शुभ्र-कीर्त्तिः (।*)
येन प्र[च]ण्ड-भुज-दण्ड-तरण्डकेन ।[7]
प्रोता-[32]
16. रिता समर-सागरतो जयश्रीः (॥*) 6
यस्य पीन-वृ(बृ)हद्भीम-भुज-पञ्जर-मध्यगाः (।*)
विपक्षाः संकुचत्पक्षाः पतत्रिण इवाभवन् ॥ 7
लिक्ष्म्यालिंगित[33]-विग्रहो हरिरिव क्रोधाग्नि-दग्धाहितः
17. सर्व्वे[षां] च शरन्यता[34]मुपगतो भास्वत्प्रतापोदयः (।*)
श्रीमद्दुर्लभरा[ज]-नाम-नृपति(स्*)।[7] तस्मादभूदंगजो
वक्रं येन कृतं न चार्थिनि जने वक्त्रं द्विषीवायति ॥ 8
तस्मादनेक-समरार्ज्जि-

18. त-कीर्त्ति-कोशः[35]
चिंतामणिः प्रणयिनां प्रणतो द्विज(रा*)तेः ।*
यो योषितां तनुधरो(ऽ*)भिनवो मनोभूः[36]
भूषा भुवः समभवत्सुत इन्द्रराजः[37] ॥ 9
तेनाकारि हिमाचलेन्द्र-शदृशं[38] भासां
19. प्रभोर्म्मासुरं
धामेदं ध्वज-किङ्किणी-कल-मिलत्कोलाहल(ा*)लंकृतं(तम्) ॥ 10
स्वस्ति श्रीमदुज्जयन्यां[39] महासामन्त-दण्डनायक-श्री-माधव. ॥[7]
तथा मण्डपिकायां परमेश्वर-पादोपजीवि-वलाधीकृ-[40]

20. त-श्री-कोक्कट-नियुक्त-श्री-शर्म्मे[41] च व्यापारं कुर्व्वते[42] इत्यस्मिन्
काले वर्त्तमाने[43] इहैव श्रीमदुज्जयन्यायां[44] कार्याभ्यागत-तंत्रपाल-
महासामन्त-महादण्डनायक-श्री-माधवेन[45] श्री-

21. दामोदर-सुतेन ।[7] चाहमानान्वय-महासामन्त-श्री-इन्द्रराज[46] ।[7] श्री-
दुर्ल्लभराज-सुतस्य प्रार्थनया[47] ।[7] श्री-विदग्ध-भोगावाप्तये धारापद्रक-
ग्रामे समुपगतान् सर्व्व-राजपुरुषान् व्रा(ब्रा)ह्म-

22. णोत्तरीयान् प्रतिनिवासी-जनपदांश्च बो(बो)धयत्यस्तु वस्संविदितं
श्री-महाकाल-देवायतने सुस्नात्वा महादेवमभ्यर्च्च्य मातापित्रोरात्मनश्च
सु-पुण्य-कर्म्म-यशो(ऽ*)भिवृद्धये ।[7] परलोक-हि-

23. ताय जल-चन्द्र[48]-चपल-जीवितं तेत्त्य ।[7] क्षण-दृष्ट-नष्ट-संपदाः[49] समनु-
चिन्त्य[50] मीन-संक्र(ा*)न्तौ श्री-नित्यप्रमुदितदेव-प्रति[व(ब)द्ध]-घोंटा-
वर्षिकस्थाने श्रीमदिन्द्रादित्यदेवस्य खण्ड-स्फुटित-समार-

24. चनाय व(ब)लि-चरु-शत्रु[51]-प्रवर्त्तनाय ।[7] ग्रामो(ऽ*)यं स्व-सीमा-पर्यन्तं[52]
स-वृक्षमाला[कु]लं स-काष्ट-[53]तृण-गोप्रचारं स-जल-स्थल-समेतं ।[7]
चतुष्कंकट[54]-विशुद्धं भाग-भोग-कर-हिरन्या(ण्या)दि-स्कंध-

25. क-मा[र्गा]णकादि-राजभाव्यंस्सहितं[55] उदकपूर्व्वकेण शासनेन प्रदत्तं[56]
॥ मत्वैतदस्मद्वङ्श[57]जैरन्यैश्च धर्म्ममिदमनुपालनीयं[58] ।[7] प्रति-
निवासी[59]-जनपदैश्चाज्ञा-श्रवण-विधेयैर्भूत्वा

26. यथादीयमानं च दातव्यं(व्यम्) ॥ अपरं [चं]तस्मिन्नेव ग्रामे[60] उत्तरतो
[दिग्भा]गे साधारं कच्छकग्राम[61] अरहटेन तु संयुतं दत्तं(त्तम्) । पुनः
पत्त्रमण्डपकिटिकाः पञ्च[62] शासनेन प्रदत्ताः ॥ स्व-हृ-

27. स्तो(ऽ*)यं श्री-माधवस्य । स्व-हस्तो(ऽ*)यं श्री-विदग्धस्य ॥
संवत् ६६६ श्रावण-सुदि १ (॥*) समस्त-[रा]जावलि-पूर्व्वमग्रेह[63]

महाराजाधिराज-श्री-[भ[64]र्तृपट्ट:] श्री-खोम्माण-सुत:[65] (।*)स्व-मातृ-पित्रोरात्मनश्च ध-

28. र्म्माभिवृद्धये घोष्टावर्षीयेन्द्राजादित्यदेवाय। पलासकपिका-ग्रामे वंव्वूलिको न्नाम[66] कच्छ(:*)। अस्य चाघाटानि लिख्यंते[67] पूर्व्वस्यां दिशि स्वर्ग्गपालो (।*) दक्षिणस्यां दिशि च पलासकूपिका-

29. क्षेत्रांतरितं वराहपल्लि-ग्राम-वर्त्मं। पश्चिमस्यां[68] दिशि सीमायां क्षेत्राणि। उत्तरस्यां दिशि नन्द्या-नदी-समीपवर्त्तिनो [स]मेत्ताघाटातं[69] सहायं व[ं]व्वूलियको नाम कच्छो[70] अस्माभिः प्रदत्तः (।*) मत्वास्म-

30. त्पुत्र-पौत्रादिकैरयं[71] च माचन्द्रार्क्क-क्षित्युदधि-समकालं पालनो(य*:) (।*) एतदीय-रति-परिपंथना न केनापि कर्त्तव्या:[72] ।0।
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति[73] यश्च भूमि[ं] प्रयच्छति (।*)
द्वावेतौ पुण्यकर्म्माणौ

31. नियतौ स्वर्ग्गगा(मि*)नौ (॥*) [Lotus symbol]11
श्री-देवाराजेन[74] श्री-चामुण्डराज-सुत:[75] श्रीमदिन्द्रादित्यदेवस्य कोसवाहेछितुल्लाक-क्षेत्रं माणिवाप १० शासनेन प्रदत्तं(त्तम्) ॥ श्रीमदिन्द्रादित्य-देव-जगत्यां ।[7] त्रै-

32. लोक्यमोहनदेवस्य[77] श्रीमदिन्द्रराजेन उंडिग्राक-क्षेत्रं[78]। आघाटा लिख्यंते (।*)दक्षिणतः सा[धार]वहं पश्चिमतो राजवर्त्मनो(।*)उत्तर-पूर्व्वत:[79] ब्रा(ब्रा)ह्मण-केशवादित्यस्य क्षेत्रं(त्रम्)। एवं चतुराघा-

33. टोपलक्षितं[80] ।[7] शासनेन प्रदत्तं श्री-वटयक्षिणी[81] घाणा-पलिका१ पत्रमण्डपपालि[काश्च][82] ५ महानवम्यां चैत्रे पुष्पचौसरा शत्(तं) १०० वणि-वर्ग्गेन[83] कुं कुम[84]-पल २ पुग[85] १ चैत्रे निवे-

34. दनीया(नि*) ॥0॥ धाडिवाहा-क्षेत्रं माणिवाप ६ लौडाभिक्षग्र- भोज्ये दातव्य[ं] मास-वि ५ घोष्टावर्षि-पूर्व्वोत्तरत:[86] मोच्च-क्षेत्रं माणि-वाप १० (॥*)
षष्ठीवरिष[87]-सहस्राणि स्वर्ग्गे ति[ष्ठ]ति

35. भूमिदः (।*)
आच्छेता[88] चानुमन्ता च्च[89] तान्येव नरकं [वसेत्*] (॥*) 12
[सत्य][90]-सु[त]-सिद्धपेन[91] इयं प्रशस्ती[92] उत्कीर्ण्णमिति ॥
संवत् १००३ (॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XIV.
2. Some six letters appear to be lost before [*ma*]*h*. They may be conjecturally restored as the *Siddham* symbol followed by *Ādityāya namah*.
3. Read *bhavantu*.
4. Only one *daṇḍa* is required for proper punctuation.
5. *V* and *b* are not distinguished in the record, both being represented by the symbol for *v*.
6. Read *dhiyāṁ*.
7. The *daṇḍa* is unnecessary.
8. The *akshara dyā* is doubtful.
9. Read °*ndrais = teja*°.
10. Read *kasyā*.
11. Symbol for *siddhaṃ* (or *siddhir=astu*) or *Oṁ siddhiḥ*.
12. Instead of *parama*°, *paraṁ* is used before *Bhagavatī-bhakta*.
13. The intended reading may be *Harishaṁḍa* or °*śūra*.
14. Read *sarvvān=eva*.
15. Supply *saṁviditaṁ yathā*.
16. Read *pūti* or *yūti*.
17. Read *paryantaḥ*.
18. Read *deva-brahmadeya*.
19. Read *puṇy-ā*°.
20. Possibly *Harsheśvara*. Ojha suggests *Hari-rshīśvara* (*Haryrishīśvara*).
21. I.e. *evaṁ matvā* or °*pādita iti matvā*.
22. Read *samanumantavyaḥ*.
23. Read *śravaṇa*.
24. Read *hiraṇy=ā*°.
25. Ojhā reads *saṁvartsro* 1000 1003. But Bhandarkar's suggestion seems to be better. *Saṁ* has been wrongly placed before the symbol for 10, and 1000 appears to have been expressed here by the symbols for 100 and 10.
26. *Mārga-badi* stands for *Mārgaśīrsha-bahulapaksha-divasa*.
27. Possibly *Trivikramanātha*°.
28. Supply *śāsanaṁ* after *idaṁ*.
29. Read *sthito*.
30. Read °*dito*.
31. Read °*n-ānvayaḥ*.
32. Read *prottā*°.
33. Read *lakshmyā*.
34. Read *śaraṇya*°.
35. Read *kośaś=chintā*°.
36. Read *bhūr=bhūshā*.
37. Read *Indrarājaḥ*.
38. Read *sadṛiśaṁ*.
39. In both lines 19 and 20, *Ujjayinī* is written as *Ujjayani*.
40. Read *balādhi*°.
41. Read *śrī-Śarmmaṇi* or *Śrīśarmmaṇi*.
42. Read *kurvati*.

43. Better read °*māna ih=aiva.*
44. Read °*yanyāṁ.*
45. Omit *visarga.*
46. Read *Śr-Īndrarājasya.*
47. Omit *visarga.*
48. Read *chandra* and *avetya.* It is better to have *chapalaṁ jīvitam=avetya.*
49. Read *sampadaḥ.* It is better to have *kshaṇa-dṛishṭa-nashṭāḥ sampadaḥ.* Ojha's transcript has *dashṭa.*
50. Read °*chintya.*
51. Read *sattra.*
52. Generally we have *sva-sīmā-paryantaḥ,* etc., as adjectives qualifying *grāmaḥ.* But *sva-sīmā-paryantaṁ,* etc., are also correct if we take them as adverbs.
53. Read *kāshṭha.*
54. Read *chatushkaṁṭaka.*
55. Read °*s=sahitam=udaka*°.
56. Read *pradattaḥ,* or better omit the *daṇḍas* and read *pradatta iti matv=ai*°.
57. Read *vaṁśajai*°.
58. Ojha corrects it to *dharmo=yam=anupālanīyaḥ.*
59. Read °*vāsi*°.
60. Better read *grāma utta*°.
61. Better read °*n=nām=ārahaṭena.*
62. Ojha reads *paṇcha.*
63. Read °*m=ady=eha.*
64. *Bha* was at first omitted and is written below the line. This name is also found as *Bharttṛibhaṭa.*
65. The text of the grant which had originally been recorded on *kārpāsa*° or *bhūrja-patra* is not given here in full. Only the donor and his father, his purpose, the god, the land and its boundaries are summarily mentioned. This is the case also with other grants that follow here. Add *samājñāpayati.*
66. Read *nāma.*
67. Read *āghāṭā likhyante.*
68. Read *paśchimāyāṁ.*
69. Read °*ghāṭaiḥ* (or *ṭanaiḥ*) *sah=ā*°.
70. Read *kachcho='smābhi*°.
71. Read °*r=ayam=āchandr-ā*°.
72. Omit *visarga.*
73. Read *gṛihṇāti.*
74. Read *Śrī-Deva*°.
75. Read °*sutena.*
76. The intended reading seems to be °*devasya* as in the other case in this line. It should better be corrected to *devāya* (see l. 27).
77. Read *devāya.* Is *sutena* or *prārthanayā* to be supplied after *devasya* ?
78. Supply *śāsanena pradattam.*
79. Better read °*pūrvato Brāhmaṇa*°.
80. Supply *kshetraṁ* or *Uṁḍiyāka-kshetraṁ.*

81. Supply *devyai* after *yakshiṇī*° or read °*yakshiṇyai*.
82. Probably *palikā* is intended.
83. Read *vaṇig-varggeṇa*.
84. Read *kuṅkuma*.
85. Read *pūga*.
86. Better read °*rato*.
87. Read *shashṭiṁ varsha*°.
88. Read *āchchhettā*.
89. Read *cha*.
90. *Satya* is not beyond doubt.
91. Better read °*pen=eyaṁ*.
92. Read *praśastir=utkīrṇṇ=eti*.

No. 14 Khajurāho Stone Inscription of Dhaṅga of the time of Vināyakapāla, [Vikrama] year 1011 (954 A.D.)

Khajurāho, Chhatarpur District, Madhya Pradesh
Kielhorn, *Ep. Ind.*, I, pp. 124ff.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.

Metres: V.1 *Śikhariṇī*; Vv. 2-4 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 5-6 *Śikhariṇī*; Vv. 7-8 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 9 *Mandākrāntā*; Vv. 10-11 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 12 *Upajāti*; V. 13 *Vasantatilaka*; V. 14 *Āryā*; V. 15 *Upajāti*; V. 16 *Śloka* (*Anushṭubh*); V. 17 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 18 *Vasantatilaka*; V. 19 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 20 *Sragdharā*; V. 21 *Śloka* (*Anushṭubh*), V. 22 *Vasantatilaka*; V. 23 *Sragdharā*; V. 24 *Śikhariṇī*; V. 25 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 26-27 *Sragdharā*; V. 28 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 29 *Mandākrāntā*; V. 30 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 31 *Sragdharā*; V. 32 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 33 *Vasantatilaka*; V. 34 *Śloka* (*Anushṭubh*); V. 35 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 36 *Sragdharā*; Vv. 37-39 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 40 *Vasantatilaka* Vv. 41-42 *Sragdharā*; Vv. 43-44 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 45-46 *Vasantatilaka*; V. 47 *Āryā*; V. 48 *Śloka* (*Anushṭubh*).

Summary : The inscription begins with an adoration to the god VĀSUDEVA or HARI, also called VAIKUṆṬHA. It then mentions YAŚOVARMAN probably because it was originally meant tohave been a eulogy of that monarch. The genealogy of the Chandellas runs as follows—VEDHAS (Brahman); his mind-born son ATRI; his son CHANDRĀTREYA (Chandra, the Ātreya or son of Atri); in his family NANNUKA; his son VĀKPATI; his sons JAYAŚAKTI and VIJAYAŚAKTI; the latter's son RĀHILA; his son HARSHA who married the CHĀHAMĀNA princess KAÑCHHUKĀ or KAMBUKĀ; their son YAŚOVARMAN obtained military success against the GAUḌAS, KHASAS, KOŚALAS, KAŚMĪRAS, MITHILAS, MĀLAVAS, CHEDIS and GŪRJARAS. The same king is further described as having overcome the CHEDI RULER and also captured the hill fort of KĀLAÑJARA. Another name of Yaśovarman was LAKSHAVARMAN whose

war elephants sported in the waters of the GAṄGĀ (Jahnu's daughter) and YAMUNĀ (Kalinda's daughter). Yaśovarman installed an image of the VAIKUṆṬHA form of Vishṇu which he obtained from *Hayapati* DEVAPĀLA. The image had been secured from the KAILĀSA by the king of the BHOṬA (Tibetan) people, who gave it to his friend, the Kīra king, and from him it went to the monarch Herambapāla, the father of the above-mentioned Devapāla.—Yaśovarman's son and successor was Dhaṅga who ruled over the territory bounded by KĀLAÑJARA, BHĀSVAT (Bhāyillasvāmin) on the MĀLAVA-NADĪ (Vetravatī), the bank of the KĀLINDĪ (Yamunā), the country of the CHEDIS and GOPAGIRI (Gwalior).—The poet MĀDHAVA, son of Dedda, composed the eulogy which was engraved by *Karaṇika* JADDHA who belonged to the Gauḍa clan and was the son of Jayaguṇa. —The eulogy was written in [VIKRAMA] 1011 (954 A.D.) when VINĀYAKAPĀLA was ruling the earth (i.e. was the overlord of the Chandellas). The inscription ends with an adoration to the gods VĀSUDEVA and SAVITṚI (Sun-god).

TEXT[1]

1. ओं नमो भगवते वासुदेवाय ॥
दधानानेकां यः किरि-पुरुषसि[हो(ऽ*)भय]जुषं
तदाकारोच्छेद्यां तनुमसुरमुख्यानजवरात् ।
जघान-त्रीनुग्रान्ज[3]गति कपिलादीनवतु वः
स वैकुण्ठः कण्ठ-ध्वनि-चकित-निःशेष-भुवनः ॥ 1
पायासुर्व्वं(ब्बं)लि[4]-वण्चन[5]-व्यतिकरे देवस्य विक्रान्तयः
सद्यो विस्मित-देव-दानव-नुतास्तिस्रस्त्रिलकों[6]

2. हरेः ।
यासु व्र(ब्र)ह्म-वितीर्ण्णमर्घ-सलिलं पादारविन्द-च्युतं
धत्ते(ऽ*)द्यापि जगत्रयैक[7]-जनकः पुण्यं स मूर्द्ध्ना हरः ॥ 2
देवः पातु स वः पयः-कण-भृति व्योम्नीव ताराचिते
दैत्यासि-व्रण-लांच्छने[8] दिविसदः संत्यज्य सर्व्वानपि ।
तस्मिन्नञ्जनशैल-भित्ति-विपुले वक्ष-स्थले यस्य ताः
पेतुर्मन्दर-सङ्ग-संभ्रम-वलल्लक्ष्मी-कटाक्ष-च्छटाः ॥ 3

गंभीरो-

3. म्वु(म्बु)धयः शशांक-रुचिमान्भास्वत्प्रतापोज्वलो[9]
धीरो धात्रि महान्महीधर-वराः कल्पद्रुमास्त्यागवान् ।
आ कल्पादविकल्प-निर्म्मल-गुण-ग्रा[मा]भिरामः[10] प्रभुः
सत्यं ब्रूत[11] यदि क्वचित्पुनरभूत्तुल्यो यशोवर्म्मनः[12] ॥ 4
प्रधानादव्यक्तादभवदविकारादिह महा-
नहंकारस्तस्मादजनि जनितोपग्रह-गणः ।
ततस्तन्मात्राणि प्रसव-

4. मलभंन्त[13] क्र(म*)[14]-वशा-
दथैतेभ्यो भूतान्यनु भुवनमेभ्यः प्रववृते ॥ 5
इहाद्यो विद्यानां कविरखिल-कल्प-व्युपरतौ[15]
परः साक्षी देवस्त्रिभुवन-विनिर्माण-निपुणः
स विश्वेषामीश(:*)स्मित-कमल-किञ्जल्क-वसति-
र्महिम्ना स्वेनैव प्रथममथ वेधाः प्रभुरभूत् ॥ 6
तस्माद्विश्वसृजः पुराणपुरुषादाम्नाय-धाम्नः कवे-
र्ये (ऽ*)भूवन्मु-

5. नयः पवित्र-चरिताः पूर्व्वे मरीच्यादयः ।
तत्रात्रिः सुषुवे निरन्तर-तपस्तीव्र-प्रभावं सुतं
चंद्रात्रेयमकृत्रिमोज्वलतर[16]-ज्ञान-प्रदीपं मुनि(निम्) ॥ 7
अस्ति स्वस्ति-विधायिनः स जगतां निःशेष-विद्याविद-
स्तस्यात्मोपनताखिल-[श्रु]ति[17]निधेर्व्वंशः[18] प्रशंसास्पदं(दम्) ।
यत्राभन्न पराक्रमेण लघुता नो चाटुकारोद्धति-
र्नाल्पाप्यंतर-सा-

6. रता न च फलप्राप्ति(:*) क्षयायात्मनः ॥ 8
त्रस्त-त्राण-प्रगुण-मनसा['] सर्व्व-संपत्प्रदाना-
मुद्युक्तानां कृत-कृतयुगाचार-पुण्यस्थितीनां(नाम्) ।
तत्रत्यानाममल-यशसां भूभुजां का प्रशंसा
येषां शक्तिः सकल-धरणी-ध्वंसने पालने वा ॥ 9
तत्र क्षत्र-सुवर्ण्ण-सार-निकष-ग्रावा यशश्चन्दन-
क्रीडालंकृत-दिक्पु-

7. रन्ध्र-वदनः श्री-नन्नुको(ऽ*)भून्नृपः ।
यस्यापूर्व्व-पराक्रम-क्रम-नमन्निःशेष-विद्वेषिणः
स[']भ्रान्ताः शिरसावहन्नृपतयः [शे]षामिवाज्ञां भयात् ॥ 10

यस्यानंदित-वंदि-वृंद-रचित-स्तोत्र-क्रिया-प्रक्रमा-
त्स[ं]क्रान्तम्वहु[19]-वैरि-वर्ग-जयिनः कंदर्प-कल्पाकृतेः ।
नाम क्षाम-तनूभृतां मृगदृशां सद्यो विधत्ते पदं
स्वान्तेषु
8. द्विषतां च रा[शिषु] व(ब)लाद्वैक्लव्यमव्याहतं(तम्) ॥ 11
तस्मादभूदाजि-पराजितारेः
श्री-वा[क्प]तिर्वाक्पतितुल्य-वाचः ।
यस्यामला भ्राम्यति भानु-भाभिः
सहैव लोकत्रितयो(ऽ*)पि[20] कीर्त्तिः ॥ 12
यस्यामलोत्पल-निषन्न[21]-किरात-योषि-
दुद्गीत-तद्गुण-कलध्वनि-रम्य-सानुः ।
क्रीडा-गिरिः शिखर-निर्ज्झर-वारि-पात-
झात्का-
9. र-ताण्डवित-केकिगणः स विन्ध्यः ॥ 13
तस्माद्विस्मय-धाम्नः क्षीरोब्धे[22]श्चन्द्र-कौस्तुभौ यद्वत् ।
द्वावात्मजावभूतां जयशक्तिर्विजयशक्तिश्च ॥ 14
तयोर्द्वयोरप्यमित-प्रताप-
दावाग्नि-दग्धाहित-काननानि ।
कर्माणि रोमांच-जुषः समेताः
समूर्द्धकल्पं क्षितिपा स्तुवन्ति ॥ 15
तत्रानुजन्मा तनयं राहिलाख्यमजीजनत् ।
निद्रा-द-
10. रिद्रतां यान्ति यम्विचिन्त्य[23] निशि द्विषः ॥ 16
भीम-भ्राम्यदसि-स्रुचि स्रवदसृक्संपादिताज्यक्रिये
ज्या-निर्घोष-वषट्पदे क्रम-चरत्संरव्ध(ब्ध)-योधर्त्विजि ।
अश्रान्तः समराध्वरे(ऽ*)प्रतिहत-क्रोधानिलोद्दीपि[ते]
[वै]रोर्दार्च्चिषि यः पशूनिव कृती मन्त्रैर्जुहाव द्विषः ॥ 17
श्री-हर्ष-भूपमथ भूमिभृताम्वरिष्ठः[24]
सो(ऽ*)सूत कल्पतरु-कल्पमन-
11. ल्प-सत्वः[25](।*)
अद्यापि यस्य सुविकासि-यशः-प्रसून-
गन्धाधिवास-सुरभीणि दिगन्तराणि ॥ 18

यत्र श्रीश्च सरस्वती च सहिते नीति-क्रमो विक्रम-
स्तेजः सत्व[26]-गुणोज्वलं[27] परिणता क्षान्तिश्च नैसर्गिकी ।
सन्तोषो विजिगीषुता च विनयो मानश्च पुण्यात्मन-
स्तस्यानन्त-गुणस्य विस्मय-निधेः किन्नाम वस्तु स्तुमः ।। 19
भीरुर्द्धर्मापराधे मधुरिपु-

12. चरणाराधने यः स-तृष्णः
पापालापे(ऽ*)नभिज्ञो निजगुण-गणना-प्रक्रमेष्वप्रगल्भः ।
शून्यः पेशुन्य[28]-वादे(ऽ*)नृत-वचन-समुच्चारणे जातिमूकः
सर्व्वत्रैवं स्वभाव-प्रथित-गुणतया नाम[कः*][29] स्तूयते(ऽ*)सौ ।। 20
सो(ऽ*)नुरूपां सुरूपाङ्गः क[म्बु][30]काख्यामकुण्ठ-धीः (।*)
सवर्ण्णा[31]म्विधिनोवाह चाहमान-कुलोद्भवां(वाम्) ।। 21
यस्याः पतिव्रत-तुलामधिरोढुमी-

13. शा
नारुन्धती गुरुतरामभिमानिनीति ।
पत्युः समीहित-विधान-परापि साध्वी
कार्श्यन्तथा परमगादतिलज्जितेव ।। 22
गौड-क्रीडालतासिस्तुलित-खस-व(ब)लः कोशलः कोशलानां
नश्यत्कस्मी(श्मी)र-वीरः शिथिलित-मिथिलः कालवन्मालवानां(नाम्) ।
सीद[त्सा]वद्य-चेदिः कुरु-तरुषु मरुत्संज्वरो गूर्जराणां
तस्मात्तस्यां स जज्ञे नृप-कुल-

14. तिलकः श्री-यशोवर्मराजः ।। 23
स दाता राधेयः स च शुचि-वाचा पांडु-तनयः
स शूरः पार्थो(ऽ)पि प्रथित-महिमानः किमपि ते ।
व्यतीताः किं व्रू(ब्रू)मो यदि पुन[रि]ह स्युः सचरिते[32]
[ह्रि]या नम्री[33]कुर्य्वदनमवलो[क्यै]नमधुना ।। 24
त्रस्त-त्रातरि तत्र भूभृति नृणां क्लेशाय शस्त्र-ग्रहः
कामं दातरि सिद्ध-केलि-सुमनस्तल्पाय कल्पद्रुमाः (।*)
वित्तेशः पर-

15. मर्थ[34]-वृद्धि-विधुर-स्वान्तो विलासी स चे-
द्दास्ये तस्य सतीन्दुरुत्पल-वन-प्रीत्यै दृशामुत्सवे ।। 25
यस्योद्योगे व(ब)लानां प्र[स]रति रजसि व्याप्त-[भे]दो(ऽ*)[न्तराले]
स्वः-सिन्धुर्व्व(र्ब्ब)द्धरोधाः पिहित-रुचिरभूद्भानुरादर्श-र[म्य]ः ।

स[म्य]ग्देवेन्द्र-दन्ती मुदमधित वियत्साभ्रमालोच्य हन्सा:[35]
सोत्कण्ठास्तस्थुरासीन्नयन-दशशती कूणितावृत्त-शत्रोः ॥ 26
अन्योन्याव(ब)-

16. द्ध-कोप-द्विप-कलह-मिलद्दन्तदण्डाभिघात-
प्रोद्यज्वाला[36]-कलाप-प्रसृत-हुतभुजि ज्या-घन-ध्वान-भीमे ।
पीतासृ(क्*)-क्षीव-रक्षः-प्रम[द]-क[ल]क[ल]-ह्लाद-रौ[द्र-प्रहासे]
धीरं भीते[व] लक्ष्मीः [समर-शि]रसि यं सं[भ्रमा]दालि[लिङ्ग] ॥ 27
उत्तुङ्गाञ्जन-शैल-सन्निभ-चलन्मत्त-द्विपेन्द्र-स्थित-
क्रुध्यद्दुर्द्धर-धन्वि-मार्ग्गण-गण-प्रारव्ध(ब्ध)-रक्षाक्रियं(यम्) ।
विख्यात-क्षिति-पाल-मौ-

17. लि-रचना-विन्यस्त-पादाम्वु(म्बु)जं
संख्ये(ऽ*)संख्य-व(ब)लं व्यजेष्ट गतभीर्य[श्चे]दि-राजं हठात् ॥ 28
लक्ष्म-च्छाया-कलुष-वपुषः कान्तिमद्दूरमि –
– – यत्त[37] [स्फुरि]त-विधुरा[त्सु]न्दरं चारवि[न्दात्] ।
य – – – U U U UU– – U– –र्हं-वृत्तेः[38]
संभ्रान्ताभिः कथमपि मुखं वीक्ष्य वैरि-प्रियाभिः ॥ 29
गङ्गा-निर्झर-घर्घर-ध्वनि-भय-भ्राम्यत्तुरङ्ग-व्रजाः
सद्यः-सुप्त-विवु(बु)द्ध-केस-

18. रि-रव-त्रस्यत्करीन्द्राकुलाः ।
यत्सैन्यैः प्रति-कल्प-पादपमुमा-लून-प्रसूनोच्चयाः
प्रालेयाचल-मेखलाः कथमपि [क्रा]न्ताः श[नैर्दिग्जये] ॥ 30
उ[च्च-प्रा]कार-भि[त्ति-स्थित-[स]मद-[शिखि]–U[39]– –U[ना]द[40]
– – – – U – – श्लथ-[रथ]-तुरग-प्राप्त-वेगान्तरायः ।
यस्मिन्मध्यन्दिने स्यात्तरणिरनुदिनं नीलकण्ठाधिवासं
जग्राह क्रीडया यस्तिलकमिव भुवः

19. किञ्च कालंजराद्रि(द्रिम्) ॥ 31
आ शस्त्रग्रहणादखण्डित-महावीर-व्रत-प्रक्रियै-
रा वा(बा)ल्यादविलुप्त-सत्य-[समयै]रा पा[णि]पीडा-विधेः ।
अश्रान्तार्थि-वि[तीर्ण्ण]-पूर्ण्ण-विभवैस्त[र्थेप्सिता]कांक्षि[भि]-
र्दूरोत्कर्ष-कथा-कृ[तोच्च]-[41]पुलकैर्यः साधुभिः स्तूयते ॥ 32

[नि]न्दामुपं[मि] पुरुषान्तर-सङ्क्रमेन
[शान्ति]र्न्न जातु सतत-भ्रमण-क्रमेण ।
यस्यातिपौरुष-निरस्त-मनुष्यभावे
लोके सम[42]

20. भ्रमति कीर्त्तिरनिन्दितैव ॥ 33
एकैवोवाह लोकेस्मिन्पुत्र-जन्मोन्नतं शिरः ।
कम्वु[43]का येन धीरेण देवकीव मधुद्विषा ॥ 34
शौ[यौ*]दार्य-नयादि-निर्म्मल-[गु]ण-ग्रामाभिरा[मं य*]शो
[यस्या*]शेष-[विशुद्ध*]-नाथ-[ति]लक[ङ्गा]य[न्ति] सिद्ध-[स्त्रि*]यः ।[44]
[तस्य स्तोत्रम]मित्र-मर्द्दन-रवे[45] स्पष्ट-प्रकाशीकृत-
त्रैलोक्यस्य सहस्र-संख्य-महसो दीप-प्रदानोपमं(पम्) ॥ 35
क्रोधोद्वृत्तान्तक-भ्रूकुटिल-

21. पटु-रल(ण)च्चण्ड-कोदण्ड-यष्टि-
ज्याघात-स्फार-घोर-ध्वनि-चकित-मनः-संभ्रम-भ्रान्त-दृक्षु ।
स्पष्टं नष्टेषु दूरं क्वचिदपि रिपुषु क्षत्र-ते[जो](ऽ*)म्वु(म्बु)राशे-
– – – –U – – U U U[46][वि]जयिन[श्चण्डदो]र्द्दण्ड-क[ण्डू]ः ॥ 36
[यो] लक्षव[र्म]-नृप[ते*]ः शरदिन्दुकान्त-
माख्यातुमिच्छति यशः-प्रसक्त[47] वचोभिः ।
दीप-प्रभा-परिचयेन विमुग्धवु(बु)द्धि-
र्मध्यन्दिने दिवसनाथमुदीक्षते(ऽ*)सौ ॥ 37

22. यन्नाक्रामदवक्र-मानस-व(ब)लि-व्याज-प्रयोगापत-
त्पृथ्वी-लंघन-लव्ध(ब्ध)-लाघवमघच्छेदी पदं वामनः ।
लोकालोक-शिरः-शत-प्रतिहत-ज्योतिर्व्विवस्वान्न य-
त्तस्य क्रामति तन्निशाकर-[महाश्री*]-स्पर्द्धि-[शुभ्रं] यशः ॥ 38
धीरो दिग्विजयेषु केलि-सरसी[न्ती]व्र-प्रतापं [द]ध-
न्निश्शेष-द्विषदव्यथोभय-तटी-विन्यस्त-सेनाभरः ।
मज्जन्मत्त-करीन्द्र-पंकिल-जलां श्री-लक्षवर्मा-

23. भिध-
श्चक्रे शक्र-समः कलिन्दतनया जह्नोः सुतां च क्रमात् ॥ 39
आस्थानेषु महीभुजां मुनिजन-स्थाने सतां सङ्गमे
ग्रामे पामर-मण्डलीषु वणिजां वी[थ]ी-पथे चत्वरे ।
[अ*]ध्वन्यध्व[ग-सङ्क]थासु[48] निलये(ऽ*)र[ण्यौ]कसां विस्मया-

न्नित्यं [त*]द्गुण-कीर्त्तनैक-मुखराः सर्व्वत्र सर्व्वे जनाः ॥ 40
यस्यान[ने] शरदखण्ड-शशि-प्रसन्ने
कोपं व्यनक्ति हृदयस्थमरि-प्रिया-
24. णां(णाम्) ।
सिंदूर-भूषण-विवर्जितमास्य-पद्म-
मुत्सृष्ट-हार-वलयं कुच-मण्डलं च ॥ 41
तेनैतच्चारु चामीकर-कलस-लसद्व्योम धाम व्यधायि
भ्राजिष्णु प्रांशु-वंश-ध्वजपट[-पटलां]दोलितां[भोज]-वृन्दं(न्दम्) ।
दैत्यारातेस्तुषारक्षितिधर-शिखरस्पर्द्धि वर्द्धिष्णुरागा
दृष्टे यात्रासु यत्र तृदिव[49]-वसतयो विस्मयन्ते समेताः ॥ 42
कैलाशा(सा)द्भोटनाथः सुहृदिति च ततः की-
25. र-राजः प्रपेदे
साहिस्तस्मादवाप द्विप-तुरग-व(ब)लेनानु हेरम्व(म्ब)पालः ।
तत्सूनोर्देवपालात्तमथ हयप[ते]ः प्राप्य निन्ये प्रतिष्ठां
वैकुण्ठं[50] कुण्ठितारिः क्षि[तिधर-तिलकः श्री-यशोवर्मराजः ॥ 43
श्री-धङ्गः स्व-[भु]ज-प्रसाधित-मही-निर्व्याज-राज्य-स्थिति-
स्तस्मादास महोदधेरिव विधुः सूनुर्जनानन्दकृत् ।
युद्धे नश्यदराति-वर्ग-सुभट-प्रस्तूयमानस्तुति-
र्नि-
26. त्यं नम्र[52]-महीप-मौलि-गलित-स्रक्पूजितांघ्रि-द्वयः ॥ 44
आ कालञ्जरमा च मालवनदी-तीर-स्थिते[53] भास्वतः
कालिन्दी-सरितस्तटादित इतो(ऽ*)प्या चेदिदेशावधे[ः ।*]
[आ*] [तस्मादपि][54] विस्मयैक-निल[या]द्गोपाभिधानाद्गिरे-
र्यः शास्ति क्षि[ति]मायतोर्जित-भुज-व्यापार-लीलार्जितां (ताम्) ॥ 45
यस्त्याग-विक्रम-विवेक-कला-विलास-
प्रज्ञा-प्रताप-विभव-प्रभवश्चरित्रात् ।
चक्रे कृती
27. सुमनसां मनसामकस्मा-
दस्मादकाल-कलिकाल-विराम-शंकां(काम्) ॥ 46
शव्दानुशाशन[55]-विदा पितृमान्व्यधत्त
दे[द्दे]न माधव-कविः स इमां प्रशस्तिं(स्तिम्) ।
यस्यामलं [कवि]-यशः कृतिनः कथासु
रोमाञ्च-कञ्चुक-जुषः परिकीर्त्तयन्ति ॥ 47

संस्कृत-भाषा-विदुषा जयगुण-[पुत्रे]ण कौतुका[ल्लिखि]ता ।
रुचिराक्षरा प्रशस्तिः करणिक-जद्धेन गौडेन ॥ 48
पातादभू-

28. मि-पतिः पृथ्वी[ं] त्रयी-धर्म्मं[:] प्रवर्द्धतां(ताम्) ।
नन्दन्तु गो-द्विजन्मान[:] प्रजा प्राप्णोतु निर्वृतिम् ॥ 49
सम्व(संव)त्सर-दश-शतेषु एकादशाधिकेषु सम्व(संव)त् १०११ उत्की-
र्ण्णा चेयं रु[प*]कार— — — — — — — —।[57] श्री[वि]ना[य]कपालदेवः[58]
पालयति [वसु]धां वसुधा+++++++++++[59][।*]नमो भगवते
वासु[देव]ाय ।।[60] ॥ नमः सवि[त्रे] ॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, I. There are many cases of the omission of *visarga* according to the rule *khar-pare śari*, etc.
2. Kielhorn reads *bhaya* which may not be correct.
3. Read °*grāñ=ja*°.
4. The letters *b* and *v* are never distinguished in the record.
5. Read *vañchana*.
6. Read °*s=trilokīṁ*.
7. Read °*ttray=aika*.
8. Read *lāñchhane*.
9. Read °*jjvalo*.
10. The *akshara mā* was originally omitted by the scribe, and is engraved above the line.
11. Read *brūta*.
12. Read °*varmmaṇaḥ*.
13. Read °*labhanta*.
14. The restoration is due to Kielhorn.
15. The word *kalpa* was originally omitted and is engraved above the line.
16. Read °*jjvala*°.
17. Read *śruti*.
18. Read °*r=vvaṁśa*.
19. Read °*t-saṁkrāntam=bahu*.
20. Read *tritaye=pi*.
21. Read *nishaṇṇa*.
22. Read *kshīrābdhe*°.
23. Read *yaṁ vichintya*.
24. Read °*bhṛitāṁ varishṭhaḥ*.
25. Read *sattvaḥ*.
26. Read *sattva*.
27. Read °*jjvalaṁ*.
28. Read *paiśunya*.

29. Kielhorn suggests *kaḥ* which is very indistinct.
30. Kielhorn reads *Kañchhukā.*
31. Read *°ṛṇṇāṁ vi°.*
32. Read *sva-charite* which is Kielhorn's reading.
33. Read *namrī°.*
34. Read *°m-ārtha°.*
35. Read *haṁsāḥ.*
36. Read *°jjvālā.*
37. Kielhorn is inclined to read *kāntimad=dūram=indor=any-āyatta.*
38. Kielhorn is inclined to read *ch=ārha-vṛitteh.*
39. Kielhorn suggests *śikhi-krūra*
40. Kielhorn is inclined to read *nināda.*
41. The restoration is due to Kielhorn.
42. Kielhorn reads *samudra-gata-kīrtti°* and suggests the alternative reading *samaṁ bhramati kīrtti°*. There can be no doubt that the latter is the correct reading as *maṁ* and *ti* are quite clear.
43. Kielhorn reads *Kañchhukā.*
44. Restorations in the verse are due to Kielhorn.
45. We need not correct it to *raveḥ* which is the suggestion of Kielhorn.
46. Before this word Kielhorn wants to read *yasy=aujo na vyaraṁsīd=bhuvana°.*
47. Read *prasaraṁ* which is Kielhorn's reading.
48. Kielhorn has *saṁkathā°.*
49. Read *tridiva.*
50. Vaikuṇṭha is a form of Vishṇu whose description is given in the *Rūpamaṇḍana* (III. 52-53) by *Sūtradhāra* Maṇḍana (middle of the 15th century) as follows :

> *Vaikuṇṭhaṁ cha pravakshyāmi so='shṭa-bāhur=mahābalaḥ /*
> *Tārkshy-āsanaś=chaturmukhaḥ karttavyo bhūtim=ichchhatā //*
> *gadāṁ khadgaṁ śaraṁ chakraṁ dakshiṇe cha chatushṭayam /*
> *saṁkhaṁ kheṭaṁ dhanuṁ padmaṁ vāme dadyāch=chatushṭayam //*

A Vaikuṇṭha image from Gujarat has been reproduced in *IHQ*, XVI, Plate II facing p. 530.

51. Kielhorn's text has *prastayamāna* which may be a misprint.
52. Kielhorn reads *namvra.*
53. Kielhorn reads *tīrasthite,* but suggests the reading *°sthitād=bhāsvataḥ.* Better read *°sthiter=Bhāsvataḥ.*
54. This restoration is due to Kielhorn.
55. Read *śabd-ānuśāsana.*
56. Kielhorn doubtfully reads *gu* which seems to be clear.
57. Here 10 or 12 *aksharas* cannot be read.
58. Read *°deve.*
59. Kielhorn's suggested reading is *vasudh=ānadhigatā nir'dagdha-vairibhiḥ.*
60. There is the symbol of a lotus here.

F—The Kings of Kārttikeyapura

No. 15—Pāṇḍukeśvar Copper-plate Inscription of Lalitaśūra, Regnal year 22 (854 A.D.)

Pāṇḍukeśvar, Garhwal District, U.P.
D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXI, pp. 277ff.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.
Metres : Vv. 1-4 *Anushṭubh*; V. 5 *Pushpitāgrā*.

Summary : There was the illustrious NIMBARA whose son, born from the queen Nāśūdevī, was ISHṬAGAṆADEVA. The latter's queen Vegādevī gave birth to LALITAŚŪRADEVA. From the city of KĀRTTIKEYAPURA, *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* LALITAŚŪRADEVA informed all the officials assembled there, together with the officers in charge of the townships inhabited by the eighteen kinds of subjects, headed by the *Rājan*, *Rājanaka*, *Rājaputra*, *Rājāmātya*, *Sāmanta*, *Mahāsāmanta*, *Ṭhakkura*, *Mahāmanushya*, *Mahākārttākṛitika Mahāpratīhāra*, *Mahādaṇḍanāyaka*, *Mahārājapramātāra*, *Śarabhaṅga*, *Kumārāmātya*, *Uparika*, *Duḥsādhyasādhanika*, *Dāśāparādhika*, *Chauroddharaṇika*, *Śaulkika*, *Gaulmika*, *Tadāyuktaka*, *Viniyuktaka*, *Paṭṭakāpachārika*, *Āshedhabhaṅgādhikṛita*, superintendents of the elephant, horse and camel troops, *Dūta*, *Preshaṇika*, *Dāṇḍika*, *Dāṇḍapāśika*, *Gamāgamin*, *Khāḍgika*, *Abhitvaramāṇaka*, *Rājasthānīya*, *Vishayapati*, *Bhogapati*, *Tarapati*, *Aśvapati*, *Khaṇḍaraksha*, *Pratiśūrika*, *Sthānādhikṛita*, *Vartmapāla*, *Koṭṭapāla*, *Ghaṭṭapāla*, *Kshetrapāla*, *Prāntapāla*, *Kiśoravaḍavāgomatishyadhikṛita*, *Bhaṭṭa-Mahattama*, cowherd, merchant, and foremen of guilds, down to the KHAŚA, KIRĀTA, DRAVIḌA, KALIṄGA, GAUḌA, HŪṆA, UḌRA, MEDA, ANDHRA and CHĀṆḌĀLA, to all the inhabitants, to the entire people, to the regular and irregular soldiers (or, Pāiks and Barkandāzes), etc., that some land which was in the possession of a person named Denduvāka and was lying within the jurisdiction of the administrative unit called Thappalasāri forming a part of the *vishaya* of KĀRTTIKEYAPURA was granted in favour of the god NĀRĀYAṆA-

BHAṬṬĀRAKA installed by BHAṬṬA-ŚRĪPURUSHA in a village called GARUḌĀGRĀMA. The executor of the grant was the *Mahādānākshapatalādhikṛita* PĪČKA. The record was engraved by Gaṅgabhadra from the draft of the original prepared by *Mahāsāndhivigrahākshapaṭalādhikṛita* ĀRYAṬA. The record was issued in the king's REGNAL YEAR 22, on the 15th day of the dark half of KĀRTTIKA (see below).

TEXT[1]

1. सिद्धम्[2] स्वस्ति ।। श्रीमत्कार्त्तिकेयपुरात्सकलामर-दि[ति]तनुज-मनुज-विभु- भक्ति-भाव- भरानमितामितोत्तमाङ्ग - संगि-विकट-मुकुट-किरीट-विटङ्क-कोटि-कोटि-श्वेतैकता-
2. नानायक-प्रदीप-दीप्त-दीधिति-पान-मद-रक्त- चरण-कमलामल-विपुल-व-(ब)ह(ल*)- किरण-केसरासार-सारिताशेष- विशेष-मोषि-घन-तमस्ते-जसस्स्वधु र्नी-धौत-जटाजू-
3. टस्य भगवतो धूर्ज्जटे ⁀ प्रसादान्निजभुजोपार्ज्जितो(तौ)र्ज्जित्य-निर्ज्जित-रिपु-तिमिर-लब्धो(ब्धो)दय-प्रकाशः दया-दाक्षिण्य-सत्य-सत्त्व-शील-शौच-शौर्यौ र्दार्य-गाम्भीर्य-मर्यादार्य-वृत्ताश्च-
4. र्य-कार्य-वर्यादि-गुण-गणालंकृत-शरीरः महा-सुकृति-सन्तान-वीजाव-तारः कृत-युगागम-भूपाल-ललितकीर्त्तिः नन्दाभगवती-चरण-कमल-कमला-सनाथ-मूर्त्तिः श्री-
5. निम्व(म्ब)रस्तस्य तनयस्तत्पादानुध्यातो राज्ञी महादेवी श्री-नाशूदेवी तस्यामुत्पन्नः परममाहेश्वरः परमव्र(ब्र)ह्मण्य[:] शित-कृपाण-धारोत्-खात-मत्तेभ-कुम्भाकृष्टोत्कृष्ट-मुक्ता-
6. वली-यशः-पताकोच्छ्राय-चन्द्रिकापहसित-तारा-गणः परमभट्टारक-महा-राजाधिराज- परमेश्वर - श्रीमदिष्टगणदेवस्तस्या(स्य) पुत्रस्तत्पादानु-ध्यातो राज्ञी महादेवी श्री-
7. वेगादेवी तस्यामुत्पा(त्प)न्नः परममाहेश्वरः परमव्र(ब्र)ह्मण्य[:] [कलि]-कलङ्क- पङ्कातङ्क- मग्न-धरण्युद्धार-धारित- धौरेय-वर-वराह-च-रितः सहज-मति-विभव-विभु-विभूति-
8. स्थगितारारति-चक्र-प्रताप-दहनः प्र[ति]वैभव-संभारारम्भ-[संभृत]-भीम-भ्रूकुटि-कुटिल-केस[रि]-सटा-भीत-भीतारातीभ-कलभ-भर[:] प्रतुण्ड-रण-(त्*)-कृपाण-वा(बा)ण-गण-प्राण-

9. गुण-हठाकृ[ष्टो]त्कृष्ट - सलील-जयलक्ष्मी - प्रथम-समालिङ्गनावलोकन-
वैलक्ष्य-सखेद-सुरसुन्दरी-विधूत-कर - स्ख[ल]द्व[ल]य - [कु]सुम - प्रकर-
प्रकीर्ण्णावतंस-सम्व(संव)र्द्धित-कीर्त्ति-

10. वी[ज]: पृथुरिव दोर्द्दण्ड-साधित-धनुर्म्मण्डल-व(ब)लावष्टम्भ-वस-
(श)-वशीकृत-गोपाल[ना]-निश्चलीकृत-धराधरेन्द्रः परमभट्टारक-महारा-
जाधिराज-परमेश्वर-श्रीमल्ललि-

11. तशूरदेव: कुशली। श्रीमत् कार्त्ति[क(केय)पु]र-विष[ये]समुपगता[न्सर्व्वा]-
नेव नियोगस्था[न्रा]ज-राजनक[3]-राजपुत्र-राजामात्य-सामन्त-महासामन्त-
ठक्कुर-महामनुष्य-म-

12. हाक(का)र्त्ताकृ[ति]क- म[हाप्रतीहार]- महादण्डनायक- महाराजप्र[मा-
तार]-शरभङ्ग -[कु]मारामात्योपरिक - दुस्साध्यसाधनिक - द(दा)शाप-
राधिक-चौरोद्धरणिक-शौल्कि-

13. क-गौल्मिक- तदायुक्तक - विनियुक्तक - पट्टकापचारी(रि)काशे(से)ध-
भङ्गाधिकृत-[हस्त्य]श्वोष्ट्र-व(ब)ल - व्यापृतक-दूत - प्रेषणिक-द(दा)-
ण्डिक-द(दा)ण्डपाशिक-गमागमि-खा-

14. ड्गिकाभित्वरमाणक - राजस्थानीय - विषयपति - भोगपति - तरपत्यश्व-
पति-खण्डरक्ष-प्रति[शू]रिक-स्थानाधिकृत-वत्म(र्त्म)पाल-कोट्टपाल - घट्ट-
पाल-क्षेत्रपाल-प्रा[न्त]-

15. पाल-कि[शोर-व]डवा-गोमहिष्यधिकृ[त-भट्टमहत्त]माभीर - वणिक्श्रेष्ठि-
पुरोगान्साष्टादश- प्रकृत्या(त्य) धि[ष्ठा]नीयान्खष(श)-किरात - द्रविड-
कलिङ्ग-गौ-

16. ड-हूणोड्र-मदा[न्ध्र]-चाण्डाल- पर्यन्तान्सर्व्वं-सम्वा(संवा)सान्सम[स्त]-ज-
(जा)नप[दा]न्भट- चा[ट -सेवक]दीनन्यान्श्च(न्यांश्च) कीर्त्तितान-
कीर्तितानस्मत्पाद-पद्मोपजीविनः प्रतिवासि-

17. न[श्च] व्रा(ब्रा)ह्मणोत्तरा[न्य]थार्हं मानयति वो(बो)धयति समा[ज्ञा]-
पयत्य[स्तु] वस्सम्वि(स्संवि)दित(म्*)उपरि-संसूचित-विषये थप्पलसा-
[रि]-प्रतिव(ब)द्ध-देन्दुवाक-परिभुज्यमा-

18. न(नं) [ता]वत्स्थानं मया मातापित्त्रोरात्मनश्च पुण्य-यशो(ऽ*)भिवृद्धये
पवन-विघट्टिताश्वत्थ-पत्त्र-चञ्चल-तरङ्ग-जीवलोकमवलो[क्य ज]ल-वु-
(बु)द्बु(द्बु)दाकारमसार[ञ्चा]-

19. युर्दृष्ट्वा गज-कलभ-कर्ण्णाग्र-चपलताञ्च ल[क्ष्म्या ज्ञात्वा] परलो[क-
निःश्रे]यसार्थ(र्थं) संसारार्ण्णव-तरणार्थञ्च पुण्ये(ऽ*)ह[नि] विषु(व*)-
संक्रान्तौ ग[न्ध]-पुष्प-धूप-दीपोपलेपन-व(ब)-

20. लि-चरु-नृत्य-गेय-वाद्य-सत्त्रादि-प्रवर्त्तनाय खण्ड-स्फुटित-स(सं)स्करणाय
भृत्य-पादमूल-भरणाय च अभिनव-कर्म्म-करणाय च गरुडा-ग्रामे भट्ट-श्रीपुरु-
21. षेण प्रतिष्ठापित-भगव[ते] श्री-नारायण-भट्टारकाय शासन-दानेन प्रति-
पादितं प्रकृति-परिहार-युक्तमचाट-भट-प्रवेशमकिञ्चित्प्रग्राह्यमनाच्छेद्यं-
(द्यम्) आचन्द्रा-
22. र्क्क-क्षिति-स्थिति-समकालिकं विषयादुद्धृत-पिण्डं स्व-सीमा- गोचर-
पर्यन्तं स-वृक्षारामोद्भेद-प्र[स्रव]णोपेतं देव-ब्रा(ब्रा)ह्मण-भुक्त-भुज्य-
मान-वर्ज्जितं (तम् ।) यतस्सु[ख ·] प(पा)रंपर्य्ये-
23. ण परिभुञ्जतश्चास्योपरि-निर्द्दिष्टैरन्यतरैर्व्वा धरण-विधारण-परिपन्थना-
दिकोपद्रवो मनागपि न कर्त्तव्यो(ऽ*)[तो](ऽ*)न्यथाज्ञा-हानौ महाद्रोहः
स्यादिति । निवेशं(शः) तस्य देवस्य व(ब)-
24. दरिकाश्रमीय-तपोवन-प्रतिव(ब)द्ध-व्र(ब्र)ह्मचारी(रि)णां स(य)त्-
किञ्चित्साध्यं(ध्यं) तत्त्र कर्त्तव्यं तत् स[र्व्वं] व्र(ब्र)ह्मचारिभिः
करणीयं(यम्) । प्रवर्द्धमान-विजय-राज्य-सम्व(संव)त्सरे द्वाविङ्श-
(विंश)तितमे सम्व(संव)त्
25. २२ कार्त्तिक-वदि १५[4](।*)दूतकोत्त्र महादानाक्षपटलाधिकृत-श्री-पीऊक-
(कः ।) महासन्धिविग्रहाक्षपटलाधिकृत-श्रीमदार्यटः(ट) - वचना(त्*)
टङ्कोत्कि(त्की)र्ण्णं(र्णं)श्रीगङ्गभद्रेण ॥
ब(ब)हुभिर्व्व-
26. सुधा भु[क्ता] राजभिस्सगरादिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) (॥) 1
स्व-दत्ताम्परदत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।
षष्टिम्व(ष्टिं व)र्ष-श(स)हस्राणि श्व-विष्ठ्या[5] जायते कृ-
27. मि(मिः ॥) 2
षष्टिम्व(ष्टिं व)र्ष-सहस्राणि स्वर्ग्गे तिष्ठति भूमिदः ।
अच्छेत्ता चानुमन्ता च्च(च)तान्येव नरके वसेत् ।। 3
गामेक(का)ञ्च सुवर्ण्णञ्च भूमेरप्येकमङ्गुलं(लम्) ।
हृत्वा नरकमायाति यावदा-
28. भूति(त)-संप्लवः(वम्) । 4
इति कमल-दलाम्वु(म्बु)-विन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मन(नु)ष्य-जीवितञ्च ।
श(स)कलमिदमुदाहृतञ्च वु(बु)[द्ध्वा]
न हि पुरुषैः पर-कि(की)र्त्तयो विलोप्यः(प्याः) ॥[6] 5

1. From impressions. See Plate in *Ep. Ind.*, XXXI.

2. Expressed by symbol.

3. The word is also found in the form *Rājānaka*, the same as *Rāṇaka* of later records.

4. Considering the palaeography of the inscription and the fact that Māgha-vadi 3, Uttarāyaṇa-saṅkrānti, year 21 of Lalitaśūra's reign, which is the date of another charter of the king, seems to correspond to the 22nd December, 853 A.D., Kiehlorn was confident that the date of the present charter corresponds to the 25th September, 854 A.D. For the other inscription edited by Kielhorn, see *Ind. Ant.*, XXV, 1896, pp. 177 ff.

5. Read *vishṭhāyāṁ* for *śva-vishṭhyā*.

6. Here there is a design indicating the end of the writing.

G—The Gāhaḍavālas

No. 16—Chandrāvatī Copper-plate Inscription of Chandradeva, [Vikrama] year 1150 (1092 A.D.)

Chandrāvatī, Varanasi District, U.P.
Daya Ram Sahni, *Ep. Ind.*, XIV, pp. 192ff. Cf. R. Niyogi, *Ind. Hist. Quart.*, XXV, pp. 36-37; D.C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXV, p. 202, note 6.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.
Metres : Vv. 1, 4-5, 15-20 *Anushṭubh*; Vv 2-3, 7-8, 10-12, 22 *Vasantatilaka*; V.6 *Śārdūlavikrīḍita*; V.9 *Sragdharā*; V.14 *Śālinī*; V. 21 *Mālinī*.

Summary : On the destruction of the family of [Pratihāra] DEVAPĀLA, another dynasty of rulers occupied the city of KANYAKUBJA. In this family was born YAŚOVIGRAHA. His son was MAHĪCHANDRA, and the latter's son CHANDRADEVA conquered the GĀDHIPURA kingdom by his own prowess.—*Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara Paramamāheśvara* CHANDRĀDITYADEVA, after bathing at the SVARGADVĀRA-TĪRTHA at the confluence of the SARAYŪ and the GHARGHARĀ in Ayodhyā conferred on a body of five hundred Brāhmaṇas the KAṬHEHALĪ-PATTALĀ (modern Kaṭehir Pargana of the Varanasi District, U.P.) bounded by the KOLLAKANANDIVĀRA-PATTALĀ, and the GOMATĪ, BHĀGĪRATHĪ and VARAṆĀ rivers, with the exception of certain villages formerly given to temples and Brāhmaṇas as *vikara* (rent-free) holdings, on SUNDAY the 15TH day of the DARK HALF of the month of ĀŚVINA in [VIKRAMA] 1150, on the sacred occasion of a SOLAR ECLIPSE. The village of SARISOḌA in the BṚIHADṚIHEVAṀKĀṆAI-PATTALĀ was also granted in favour of the Brāhmaṇa settlement (*Brahmapurī*). The inhabitants of the KAṬHEHALĪ-PATTALĀ and persons depending on His Majesty, such as *Rājan*, *Rājñī*, *Yuvarāja*, *Mantrin*, *Senāpati*, *Purohita*, *Dūta*, officers in charge of the *karin*, *turaga*, *paṭṭana*, *ākarasthāna*, *vishaya*, *gokula*, etc., were

informed of the grant. The land was granted together with its, water and dry land, hills and forests, ravines and saline wastes, stones, mines of iron and salt and with its groves of *madhūka* and mango trees, enclosed gardens, bushes, grass and pasture land. The donees were allowed to enjoy every kind of income, the due share of the produce, the *bhoga, kara, turushka-daṇḍa, praty-ādāya, vishaya-dāna*, etc., and also *naukā-bhāṭaka* and *taradāya*. HṚIDAYADHARA, son of Śivastambha of the KĀYASTHA community, wrote the copper-plate charter.

TEXT[1]

First Plate

1. [स्वस्ति ।।]
अकुण्ठोत्कण्ठ-वैकुण्ठ-कण्ठ-पीठ-लुठत्करः ।
संरंभः सुरतारम्भे स श्रियः श्रेयसे(ऽ*)स्तु वः ।। 1
आसीदशेष-नरनाथ-किरीट-कोटि-
संघट्ट-घट्टित-लसन्मणि-पाद-पीठः ।
श्रीदे-
2. वपाल-नृपतिस्त्रिजगत्प्रगीत-
कुंदेंदु-धाम-हिम-कैरव-कान्त-कीर्त्तिः ।। 2
कालेन नाशमथ तस्य गते(ऽ*)न्ववाये
दोर्द्दण्ड-विक्रम-हठार्ज्जित-कन्यकुब्जः(ब्जः) ।
क्षात्रो(ऽ*)यमत्र व(ब)हु-पत्ररथानुगम्य-
मा-
3 नोन्नतिर्विजयते भुवि भूप-वंशः ।। 3
तस्मिन्वंशे समुत्पन्नो यशोविग्रह-संज्ञकः ।
विगृह्य मेदिनी येन दण्ड-प्रणयिनी कृता ।। 4
तत्सुतो(ऽ*)भून्महीचन्द्रश्चन्द्र-धाम-निभं निजं(जम्) ।
येनापारमकूपार-पारे
4. व्यापारितं यशः ।। 5
तस्याभूत्तनयो नयैकरसिकः क्रान्त-द्विषन्मण्डलो
विध्वस्तोध्वत-वीर-योध-तिमिरः श्री-चन्द्रदेवो नृपः ।
येनोदारतर-प्रताप-शमिताशेष-प्रजोपद्रव-
श्रीमद्गा-

5. धिपुराधिराज्यमसमं दोर्व्विक्रमेणार्ज्जितम् ॥ 6
तीर्थानि काशि-कुशिकोत्तरकोसलेंद्र-
स्थानीयकानि परिपालयताभिगम्य(।*)
हेमात्मतुल्यमनिसं(शं) ददता द्विजेभ्यो
येनांकिता वसुम-
6. ती शतशस्तुलाभिः ॥ 7
हैमानि येन मणिभिः खचितान्यनर्घै-
र्दत्तानि विष्णु-हरये च विभूषणानि ।
काश्यां व्यभूषयदनेक-सुवर्ण्ण-रत्नै-
र्यश्चादिकेशव-विभोः प्रतिमां निवेश्य ॥ 8
केशा-
7. नाकर्ष हर्षादपहर कुचयोरंव(ब)रं भिंद्धि सन्धी-
नुद्गाढान्कंचुकस्य प्रणम चरणयोर्नू पुरासक्त-हस्तः ।
नीवीमुन्मुंच कांचीमपनय न चिरादित्थमुद्वेलराग-
श्चक्रे वै संकर्त्वो(था)नां स्व-पतिरि-
8. व रते यस्य लुंटन्भटौघः ॥ 9
दिक्चक्र-चुंवि(बि)-रुचिर-प्रसरत्करो यः
पद्माकरानसुहृदो मुकुलीकरोति ।
अस्मै कलंक-मलिनाय जडात्मने च
वक्राय न स्पृहयते रजनीकराय ॥ 10
9. प्राचीनमनुप्रचलितानि व(ब)लानि यस्य
धूलीभिरंवु(बु)-घन-पंकमकार्षु रप्धेः(ब्धेः) ।
किं चौर्व्व-रोचिरचिरोष्मभिरन्तराश(स)-
न्यादांसि पंक-पुट-पाक-पचेलिमानि ॥ 11
क्षोणीतलं विपुलमद्रि-पतीनुद-
10. प्रा-
नंभोनिधीनतिपृथून्ककुभां महेभान् ।
उल्लंघा(घ्य) स(श)क्रपुर-सीम्नि यसो(शोऽ)स्ति वृद्धं
यस्य श्रम-क्लम-भरादिव संमुमूर्च्छ ॥ 12
रवि-शशि-कुले गुणाढ्या भारवयो राजशेखरा रेजः ।
जगति
11. पुनरेक एव स्वामी योगीश्वरश्चंद्रः ॥ 13

सो(ऽ*)यं नरपति-मुकुट-मकरिका-मरकत-प्रभा-पटल-पल्लवित-पादपीठो गजपति-गल-गर्ज्जित-प्रलय-पचाननस्त्रिशंकु-पति-क-

12. पट-पाटन-ऋकच-पातश्चपल-पंचाल-चूल-चुवनचण-चंद्रहासो गिरिपति-पिचु- पिण्ड- चण्ड-मारुतः कवलित-कलिकाल-कपट-पेटको निर्व्वाण-पथिक-लोपाक-दर्शनः समधिग-

13. त-सकल-दर्शन-स्वर-सपेशल-ज्ञान- संपद्विजित-मुनि-मनोवृत्तिराश्रयः श्रेय-सामाकरः सर्व्वविद्यानामालयः कलानामाधारः सामि(स्वामी) संपदां परमभट्टारक-महाराजाधिराज-प-

14. रमेश्वर-परममाहेश्वर - निज-भुजोपार्जित-श्री-कन्यकुब्जा(ब्जा)धिपत्य-श्रीमच्चन्द्रादित्यदेवो विजयी ।। च्छ ।। कठेहलीपत्तला-निवासिनो निखिल-जनपदानुपगतानपि च रा-

15. ज-राज्ञी-युवराज-मंत्रि- सेनापति- पुरोहित- प्रतीहाराक्षपटलिक- भाण्डा-गारिक-भिषग्नैमित्तिकान्तःपुरिक-दूत-करि-तुरग-पत्तनाकरस्थान - विषय-गोकुल-प्रमुखाधिकारि-पु-

16. रुषानपरानपि यथार्हं मानयति वो(बो)धयत्याज्ञापयति च यथास्तु वो विदितंव तावदियमनित्यता जगतः कतिपय-दिवसावलोक-रमणीया मधुमास-कुसुम-संपदिव सं-

17. पत(त्*) सतत-गत्वर-स्वरूपं गिरि-कटक- वाहिनी-पुलिन-वालुका-कूट-मिव देहिनामायुरापान-मधुराः कटुक-पाकिनो दुर्जरास्तिलखला इव विषय-भोगाः सदसदालो(कन*)-परा-

18. ङ्मुखानि स्वार्थैक-निष्ठानि वेश्या-विलसितानीव दुरुपचाराणीन्द्रियाणि कतिपय-कला-विलासिनी जल-वुद्व(बुद्ब)द- स्तवक-संपदि[व] यौवन-श्री-स्तदिदमस्माभिरपि सकल-दर्शनावि-

19. संवादिनीभिः प्रामाणिकीभिः श्रुतिभिः परिच्छिद्य हरि-हर-कमलासन-सुनासीरपुर-भोग-भाजनं भूमिदानमिति कृतनिश्चयैरुत्तरकोशलाभिधा-नायामयोध्या-

Second Plate

20. या पचाशदधिकैकादश-स(श)त-संवत्सरे आश्विने मासि अमावस्यायां रवि-दिने(ऽ*)ङ्के(ऽ*)पि सवत् ११५० आश्विन-वदि १५ रवौ सूर्यो-पराग-पर्व्वणि जनित-मरय-घर्घरा-

21. घमर्षणे स्वर्गद्वार-नाम्नि तीर्थे स्नात्वा विधिवन्मन्त्र-देव-मुनि-मनुज-भूत-पितृगणांस्तर्पयित्वा तिमिर-पटल-पाटन-पटु-मह[सम्]ष्णरोचिष-मुपस्थाय क्षिति-जल-दहन-पवन-ग-

22. गन - यजमान - तुहिन-किरि(र)णारुण - वपुषमोषधीपति-शकल-शेखरं समभ्यर्च्य भगवतस्त्रिभुवन-त्रातुर्व्वासुदेवस्य पूजां विधाय प्रचुर-पायसेन हविषा हविर्भुजं हुत्वा पितृपि-

23. ण्ड-यज्ञन्निर्व्वर्त्त्य उपरि-लिखित-पत्तला स-जल-स्थल-गिरि-गहन-गर्त्तोषर-पाषाण-लोह-लवणाकरा स-मधूक-चूत-वन-वाटिका-विटप-तृण-यूति-गोचर-पर्यंता विसे(शे)षतो निर्द्दिक्ष(द्दिश्य)-

24. मान-पूर्व्वदत्त-देव-द्विज- विकर-ग्राम-वर्जिता कोल्लकनदिवार-पत्तला गोमती-भागीरथी- वरणा-सरिद्भिश्चतुराघाट-विशुद्धा निर्द्दिक्ष(द्दिश्य)-मान-नाना-नाम-गोत्रेभ्यश्चतुश्चरण-चातु(चतुः)श्रु-

25. ति-पाठकेभ्यः पंच-स(श)त-संख्येभ्यो ब्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यो गो-कर्ण्ण-कुश-पूत-करतलोदक-पूर्व्वमापचन्द्रार्कं यावच्छासनीकृत्य प्रदत्ता तद्व्र-(द्ब्र)ह्मपुरी-निवासाय वृहद्देवकार्गे-प-

26. त्तलाया मरिसोडग्राम· प्रदत्त इति मत्वा यथादीयमान-भाग-भोग-कर-तुरुष्कदण्ड-प्रत्यादाय-विषयदाण(न)-प्रभृति-समस्तादायान् तथा स्व-नौका-भाटक-तरादायानेभ्य उपने-

27. (त*)व्य(व्यान्*) उपनेष्यथेति ॥च्छ॥ अस्यां पत्तलायां देव-द्विज-विकर-ग्रामास्तथा देव-ग्रामाः ॥ भंडदह । उडेल्डी । पणि-हली । खजुरी । तलसाम । सायी । लघुवर्डवि-

28. ण्डी । मलेणी । दूणा । उंधरौंहा । स्वागमुग्रामार्द्ध । जिगणा । लघुकमवली । सेंचलवण । चठतरा । सोणक । अधिव । उपलाइच । वृ(बृ)हत् सीउ । वृ(बृ)हत्पंचलाम । मोणदहा (।*)

29. कधिवी अणदौरी । अणदौरा । चमेख । कुण्डाम । द्विज-ग्रामाः ॥ चुदवाम-द्वादशक ॥ तलहुति । विकर-ग्रामाः । चिरिरिली । सेंविली । गुलवट । चडथला । दीवाक-

30. क्ष । चिलाड । भवन्ति चात्र शोका यथा ।
सर्व्वानेतान्भाविनः पार्थिवेन्द्रा-
न्भूयो भूयो याचते रामभद्रः ।
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्म-सेतुर्नृपाणां
काले काले पा-

31. लनीयो भवद्भिः ।(।*) 14
शंखो भद्रासनं च्छ(छ)त्रं वराश्वा वर-वारणाः ।
भूमि-दानस्य चिह्नानि फलं स्वर्गः पुरन्दर ।(।*) 15
सर्व्वेषामेव दानानामेकजन्मानुगं फलम् ।
32. हाटक-क्षिति-गौरीणां सप्त-जन्मानुगं फलम् ।(।*) 16
गाम(मे)कां स्वर्ण्णमेकं च भूमेरप्येकमंगुलम् ।
हरन्नरकमायाति यावदाहु(त*)-संप्लवम् ।(।*) 17
स्व-दत्तां पर-दत्तां
33. वा यो हरेत्तु वसुन्धराम् ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह मज्जति ।(।*) 18
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति यस्तु भूमिं प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुण्य-कर्म्माणौ नि-
34. यतौ स्वर्ग्गगामिनौ ।(।*) 19
व(ब)हुभिर्व्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ।(।*) 20
मंगलं महाश्रीः ॥
35. द्विजवर-नति-रक्तः सु(शु)द्ध-कायस्थ-वंश्यो
हृदयधर-समाख्यः श्री-सि(शि)वस्तंभ-सूनुः ।
अलिखदखिल-वर्ण्ण-व्यक्त-पंक्ति-प्रशस्यं
नव-कि[श]लय-कान्तं ताम्रे(म्रमे)तद्वि(द्वि् व)जानां(नाम्) ॥ 21
36. किं तस्य चन्द्र-नृपतेर्व्वत वर्ण्णयामो
यस्य द्विजेंद्र-सुर-शासन-ताम्र-पट्टैः ।
उत्कीर्यमाण-निविडाक्षर-पंक्ति-[जाल]-
वाचालितैर्व्वधिर-भावमियाय विश्वम् ॥ [Lotus symbol] 22

1. From impressions. See Plate in *Ep. Ind.*, XIV.

2. Sahni draws our attention to *Rāja-śrīr=durjarā tasya navatve bhū-bhujo='bhavat* in the *Rājataraṅgiṇī*, V. 19.

3. The rest of the inscription, lines 37-90 engraved on plates III-V, contains the names of the donees. We have not transcribed this concluding part. The text of verses 1-20 is ignored in Sahni's transcript.

No. 17—Basāhi Copper-plate Inscription of Govindachandra issued in the reign of Madanapāla, [Vikrama] year 1161 (1104 A.D.)

Basāhi, Etawah District, U.P.
R.L. Mitra, *JASB*, XLII, Pt. I, pp. 314ff; J.F. Fleet, *Ind. Ant.*, XIV, pp. 103f.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.

Metres: Vv.1-2 अनुष्टुभ्; V.3 स्रग्धरा; V.4 अनुष्टुभ्; Vv.5-6 वसन्त-तिलक; V.7 शार्दूलविक्रीडित; Vv.8-11 अनुष्टुभ्.

Summary : In the family of the GĀHAḌAVĀLAS, there was a victorious king, the son of MAHIALA (Mahītala, Mahīchandra), named CHANDRADEVA, who, when on the death of king BHOJA and king KARṆA, the world became troubled, came to its rescue, became king and established his capital of KANYĀKUBJA. His son was MADANAPĀLA whose son GOVINDACHANDRA issued commands from ASATIKĀ on the 5TH day of the BRIGHT fortnight of the month of PAUSHA in [VIKRAMA] SAṀVAT 1161 (1104 A.D.) to the *Mahattaras* and others that the village of VASABHĪ in the JĪYĀVANĪ-PATTALĀ was donated to ĀLHEKA, son of Kalpe or Kalye and grandson of Meme, after a bath in the Yamunā.—The charter was written by *Paṇḍita* VIJAYADĀSA, son of Kūke, with the permission of *Purohita* JĀGŪKA, *Mahattaka* Vālhaṇa and *Pratihāra* Gautama.

TEXT[1]

1. १[2] नमो भगवते वासुदेवाय ॥
तमाद्यं सर्व्वदेवानां दामोदरं[3] उपास्महे ।
त्रैलोक्यं यस्य वक्तीव ।[4]

2. क्रोडान्तस्थं वलि- त्रयी ॥ 1
वंसे[5] गाहडवालाख्ये पभुव[6] विजयी नृपः ।
महिम्रल-सुतः श्रीमान्नल-नाभाग-सन्नि-

3. भः ॥ 2
याते श्री-भोजभूपे विवु(बु)[7]ध-दर-वधू-नेत्र-सीमातिथित्वं
श्री-कर्ण्णे कीर्त्ति-शेषं गतवति च नृपे क्ष्मात्यये जायमाने ।
भ-

4. र्त्तारं यं वरित्री[8] त्रिदिवविभु-निभं प्रीतियोगादुपेता
त्राता विश्वसा[9]-पूर्व्वं समभवदिह स क्ष्मापतिश्चन्द्रदेवः ॥ 3
द्वि-

5. षत्क्षितिभृतः सर्व्वान्विधाय विवशान्वशे ।
कन्याकुब्जे(ब्जे)(ऽ*)करोद्राजा राजधानीमनिंदितां(ताम्) । 4
तेनाजनि द्विषदिला-प-

6. ति-दन्ति-सिंहः
क्षौणीपतिर्मदनपाल इति प्रसिद्धः
येनाक्रियन्त व(ब)हुशः समर-प्रव(ब)न्धाः
सन्नर्त्तित-प्रहत-शत्रु-कव(ब)न्ध-व(ब)-

7. न्धाः ॥ 5
तस्मादजायत नरेश्वर-वृंद-वंद्य-
पादारविंद-युगलो ज्वलित-प्रतापः ।
क्षौणीपतीन्द्र-तिलको रिपु-रंग-भंगी
गो-

8. विंदचंद्र इति विश्रुत-राजपुत्रः ॥ 6
संवत् सहसैके[10] एकषष्ट्युत्तर-शताभ्यधिके पौष-मासे शुक्ल-पक्षे पंचम्यां रवि-दिनेऽङ्के संव-

9. त् ११६१ पौष-सु[11] दि ५ रवौ । अद्येहासतिकायां सकल-कल्मष-क्षय-कारिण्यां यमुनायां स्नात्वा यथाविधानं ॥[12] मन्त्र-देव-ऋषि[13]-म-

10. नुष्य-भूत-पितृ[14]स्तर्पित्वा ।[12] सूर्य्यं भट्टारकं सर्व्व-कर्त्तारं भगवन्तं शिवं विश्वाधारं वासुदेवं(च*)समभ्यर्च्य ।[12] हुतवहं हुत्वा ॥[12] जीयावनी-

11. पत्तलायां वसभी-ग्रामे समस्त-महत्तम-जनपदान्संवो(बो)धयति ॥[12] यथा ग्रामो(ऽ*)यं मया क्षेत्र-वन-मधूकाम्राकास[16]-पाताल-सहि-

12. तः स-दशापराध-दण्डः भाग-कूटक-दशव(बं)ध-विंशति[17]-अठूप्रस्थाक्षपटल-प्रस्थ-प्रतीहारप्रस्थाकर-तुरुष्कदण्ड-वरवन्नं[18]-हि-

13. रण्य-सर्व्वादाय-संयुक्तः ॥[12] पूर्व्वस्यां वांधमौग्र-ग्रामः पश्चिमायां वड-
थला-ग्रामः दक्षिणस्यां पुसौलि-ग्रामः उत्तरस्यां सावभद- ॥[12]

14. ग्रामः एवं चतुराघाट-विशुद्धः ।[12] माता-पित्रोरात्मनश्च यशः-पुण्य-
विवृद्धये । जल-वुद्बु(बुद्बु)दाकारं जीवितं दान-भोग-फलां लक्ष्मो(·*)
ज्ञात्वा ।[12]

15. व(ब)ह्वृच-शाखिने गौतम-गोत्राय गौतम-अवितथ-अङ्गिरस[20]-त्रिप्रवराय
मेमे-पौत्राय कल्पे[21]-पुत्राय ज्योतिर्विदे व्रा(ब्रा)ह्मण-आल्हे- ॥[12]

16. काय महाराज-पुत्र-श्रीमद्गोविंदचंद्रदेवेन उत्तरायन[22]-संक्रान्तौ कुश-
पूतेन हस्तोदकेन चंद्रार्क्कं यावत् शासनत्वेन प्रदत्तः ॥

17. ये यास्यन्ति महीभृतो मम कुले किंवा परस्मिन् पुर-
स्तेषामेष मयाञ्जलिर्विरचितो नादेयमस्मात्कियत् ।
दूर्व्वा-मात्रमपि सु-धर्म्म-नि-

18. रता दत्तं मया पाल्यतां
वायुर्व्वास्यति तप्स्यति प्रतपनः श्रुत्वा मुनीनां वचः ॥ 7
व(ब)हुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभि-[23]
र्यस्य यस्य

19. यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्)॥ 8
स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेत वसु(*)धरां(राम्) ।
स विष्ठायां कृमिर्भू त्वा पितृभिः सह मज्जति ॥ 9
भूमिं यः प्र-

20. तिगृह्णाति यस्तु भूमिं प्रयच्छति ।
तावुभौ पुण्य-कर्माणौ नियतं स्वर्ग्ग-वासिनौ ॥ 10
तडागानां सहस्रेण वाजपेय-शतेन च ।
ग-

21. वां कोटि-प्रदानेन भूमि-हर्त्ता न शुध्यति ॥ 11
लिखितं च पुरोहित-श्री-जागूक ।[12] महत्तक-श्री-वाल्हन ।[12] प्रतीहार-श्री-
गौतम ।[12] एषां[25] सं-

22. मत्या पंडित-श्रीकूके-पुत्र-विजयदासेनेति ॥

1. Adapted from Fleet's transcript. Of the places mentioned, Vasabhi = modern Basâhi; Vāndhamaua = Bāndhmau, 3 miles to the east of Basâhi; Pusauli 2 miles to the south of Basâhi; Sâvabhada = Sabhād $2\frac{1}{2}$ miles to the north-west of Basâhi.

2. Symbol for *Siddham* or *Oṁ siddhiḥ*.

3. Read °*daram*.

TEXT[1]

1\. [१̆ न*]मः ।
याब्ज (ब्ज) [न्म][2]-[मु*]खाब्ज (ब्ज)-श्रीः श्रीमता (त्या) या विरोधिनी ।
तां वन्दे वाङ्मयीं देवीं वाक्प्रपञ्च- प्रसिद्धये ।१।
एको (ऽ*) पि [गु][ण*]-स[·*]पर्क्काद्भिद्यते मुरजित्त्रिधा ।
यो ज[ग[3]] xxxx xxxx [सो (ऽ*) स्तु वः] थ्रि (श्रि*) ये ।२।
आक्रान्त-भूतलमघौघ-विघात-दक्षं
गं[गा*]-

2\. [प]यः—परिचयेन विराजमानं (नम्) ।
पायादनन्त-मुनि-लोक-निषेवितं वो
वारीव यामुनमधोक्षज-पाद-युग्मं (ग्मम्) ।३।
[ए]का त्वं हृदयं ममाधिवससीत्युक्तं त्वया — U —[4]
— — — प्रिय-वल्लभा यदपरा[6] स्वौ (स्वो) रः-स्थले शायितां (ता।)
इत्थं कौस्तुभ-दर्प्पणे

3\. प्रतिमितिं स्वां वीक्ष्य पद्माह यं
सासूयं स पराङ्मुखीमनुनयंस्तां पातु वो [मा*]धवः ।४।
त्यक्त्वासूत्प्रि (न्प्रि) य-विप्रयोग-विधुरा गोप्यो दिवं या ययु-
स्ता एतास्तव पूर्व्ववद्रत-सुखं प्रत्यागताः सेवितुं (तुम्) ।
इत्युक्तः फणिनः फणा-मणि-गणे दृष्ट्वात्मनो विम्वि (म्बि) ता-
न्यः सेर्ष्यं र-

4\. मय (ा*) मुरारिरवतात्प्रत्याययन्वः सतां (ताम्) ।५।
नीरन्ध्रः प्रथितः पुरः पृथुतरः प्रोत्खात-भूभृत्कुलो
व्याप्तासो[5] जनित-प्रताप-दहनो (ऽ*) प्यासादिता[6] स्वोन्नतिः ।
अन्तःसारतरोऽरि-कुंजर-कर-व्याघात-दक्षोऽभव-
द्वंशस्तद्विपरीत एष [गु]हिलस्याद्धार-भू-[7]

5\. तो [भु]वः ।६।
अ[स्त्र]-ग्रामोपदेशैरवनत-नृपतीन्भूतलं भूरि-भूत्या
भूदेवान्भूमि-दानैस्त्रिदिवमपि मखैर्न्न[न्दय]न्नन्दितात्मा ।
व्र (ब्र) ह्म-क्षत्रान्वितोऽस्मिन्समभवदसमे राम-तुल्यो विशल्यः
सौर्याढ्यो[8] भर्त्तृपट्टो रिपु-भट-विटपि-च्छेद-केली-पटीयान् ।७।
ली-

6. लाक्रा[न्त-महा]महीभृदवनिर्ग्गौरी-कुचालि[ङ्गन]-
व्यापारैकरसो(ऽ*)प्यभिन-[9] हृदयो वा(बा)णैर्म्मनोजन्मनः ।
भास्वद्भू ति-वि(भू*)षि[तः] कृतवर्जिग्नित्यं विशुद्धे [वृ]षे
तस्मात्स्था[णु]रिव व्यजायत नृपादीशान-पूर्व्वो भटः ।८।
उपहत-वृषो याच्ञा-लम्वा(म्बा)ल्लघुत्वमुपागतः
कृत-जड-रति-

7. र्म्मार्या[च](र*)रो द्वि-जिह्व-समाश्रितः ।
हरिरहमहो ना[स्मी][त्युच्चै]र्व्विवाहमरि[ं] [म]धो-
रहसदिव यो भूपः सोऽभूदुपे[न्द्र]भटस्ततः ।९।
[कल]समुद्योतित-[10] सर्व्व-भूतले
निजोदयानन्दित-भृत्य-कैरवः ।
उदीर्ण्ण-धामा परिपुरि[11][पूर्ण्ण]-मण्डलः
शसीव[12] जज्ञे गुहिलस्ततो नृपः ।१०।

8. मानं मानवतां मतिं मतिमतामानन्दमा न[न्दि]नां
[कोशं*] [को*]शवतां व(ब)लं व(ब)लवतामुद्योगमु[द्योगिनां(नाम्)] ।
सत्वं सत्व[13]वतां स्थितिं स्थितिमतां दुर्ग्गाणि दुर्ग्गश्रितां यः
शौर्यादहरद्द्विषां स धनिकस्तस्माप्तजज्ञे[14] प्रभुः ।११।
कर-विहित-जय-श्रीः सत्व[15]-शल्यावसादा-

9. दजित-नर-सहायो भीमसेनानुयातः ।
UUUUUU —ष्याद्यो(ऽ*)यमानन्दकारी
[सुत] इव तपसोऽस्मादाउकोऽभूत्स भूयः[16] ।१२।
चक्राक्रान्तारि-चक्रो हत-नरक-भयानन्दिताशेष-लोको
लक्ष्मी-लाभाद्विशेष-प्रज[नि]त-परमुद्धस्त-विद्वेष-वा(बा)णः ।
सा-

10. [धू]नां सत्व[17]-स[क्त]: स्थितिमुपविदधन्निग्र[हं]
पाप-[भाजा]-
[मा]म्भोधि-प्राप्त-कीर्त्तिर्म्मधुजि[दि]व ततः कृष्ण-
राजो व(ब)भूव।१३।
प्रतिज्ञां प्राक्कृत्वोद्भट[18]-करि-घटा-संकट-रणे
भटं जित्वा गौड-क्षितिपमवनिं संगर-हृतां(ताम्)[4] ।
वालाद्दासीं[19] चक्रे [प्र]भु-चरणयोर्यः प्रण-

14. यिणीं
ततो भुपः[20] सो(ऽ*)भूज्जित-व(ब)हु-रणः शंकरगणः ।१४।(*)

2. क्ष्मापाल-मालासु दिवङ्गतासु ।
साक्षाद्विवस्वानिव भूरि-धाम्ना
नाम्ना यशोविग्रह इत्युदारः ॥ 2
तत्सुतो (ऽ*) भून्महीचन्द्रश्चन्द्रधाम-निभन्निज-

3. म् ।
येनापारमकूपार-प(र*)रे[3] व्यापारितं यशः ॥ 3
तस्याभूत्तनयो नयैक-रसिकः क्रान्त-द्विषन्मण्डलो
विध्वस्तोद्धत-धीत(र)-योध-तिमिरः

4. श्री-चन्द्रदेवो नृपः ।
येनोदारतर-प्रताप-शमिताशेष-प्रजोपद्रवं
श्रीमद्गाधिपुराधिराज्यमसमन्दोर्व्विक्रमेणार्ज्जितम् ॥ 4
तीर्थानि का-

5. शि-कुशिकोत्तरकोशलेन्द्र-
स्थानीयकानि परिपालयताभिगम्य[4] ।
हेमात्म-तुल्यमनिशन्ददता द्विजेभ्यो
येनाङ्किता वसुमती शत-

6. शस्तुलाभिः ॥ 5
तस्यात्मजो मदनपाल इति क्षितीन्द्र-
चूडामणिर्व्विजयते निज-गोत्र-चन्द्रः ।
यस्याभिषेक-कलशोल्लसितैः पयोभिः
प्रक्षा-

7. लितं कलि-रजः-पटलन्धरित्र्याः ॥ 6
यस्यासीद्विजय-प्रयाण-समये तुङ्गाचलोच्चैश्चल-
न्माद्यत्कुम्भि-पद-क्रमासम-भर-भ्रश्यन्मही-

8. मण्डले ।
चूडारत्न -विभिन्न-तालु-गलित-स्त्यानासृगुद्भासितः
शेषः पेष[5]वशादिव क्षणमसौ क्रोडे निलीनाननः ॥ 7
तस्मादजाय-

9. त निजायत-वा(बा)[6]हु-वल्लि-
व(ब)न्धा(व*)रुद्ध-नव-राज्य-गजो नरेन्द्रः ।
सान्द्रामृत-द्रव-मुचां प्रभवो गवां यो
गोविन्दचन्द्र इति चन्द्र इवा-

10. म्बु (म्बु) राशेः ।। 8
न कथमप्यलभन्त रण-क्षमां-
स्तिसृषु दिक्षु गजानथ वज्रिणः ।
ककुभि व[7]भ्रमुरभ्रमु-वल्लभ-
प्रतिभटा इव यस्य घ-

11. टा-गजाः ।। 9
सो (ऽ*) यं समस्त-राज-चक्र-संसेवित-चरणः[8] परमभट्टारक-महाराजा-
धिराज-परमेश्वर-परममाहेश्व (र*)-निजभुजोपार्ज्जि-

12. त-श्री-कन्यकुब्जा (ब्जा) धिपत्य-श्री-चन्द्रदेव - पादानुध्यात-परमभट्टारक-
महाराजाधिराज-परमेस्वर[9]-परममाहेश्वर-श्री-मदनपा-

13. लदेव-पादानुध्यात-परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-परम-
माहेश्वराश्वपति[10]-गजपति-नरपति-राजत्रयाधिप-

14. ति-विविध-विद्या-विचार-वाचस्पति - श्रीमद्गोविन्दचन्द्रदेवो विजयी
हलदोय-पत्तलायां महसोणमौग्र-ग्रावा[12]-निवासिनो मि-[13]

15. खिल-जनपदानुपगतानपि राज-राज्ञी-युवराज- मन्त्रि-पुरोहित-प्रतीहार-
सेनापति-भाण्डागारिकाक्षपटलिक-भिषग्ने[14]मित्तिकान्तःपु-

16. रिक-दूत-करि-तुरग-पत्तनाकरस्थान - गोकुलाधिकारि - पुरुषांश्चा[1] ज्ञा-
पयति वो (बो) धयत्यादिशति च यथा विदितमस्तु भवतां यद्वोपरि-[16]

17. लिखित-ग्रामः स-जल-स्थलः स-लोह-लवणाकरः स-मत्स्याकरः स-पर्ण्णा-
करः स-गर्त्तोषरः स-मधूक-चूत-वन-वाटिका-विटप-तृण-यूति-

18. गोच (र*) -पर्य्यन्तः सोर्द्धा (द्ध्वा) धश्चतुराघाट-विशुद्धः स्व-सीमा-पर्यन्तः
संवत् ११८२ माघ-सुदि १५ सनौ[17] श्रीमदप्रतीहार-समावासे सोम-ग्र-

19. हण-पर्व्वणि गङ्गायां स्नात्वा विधिवन्मन्त्र-देव-मुनि-मनुज-भूत-पितृ-गणां-
स्तर्प्पयित्वा तिमिर-पटल-पाटन-पटु[18]-महसमुष्णरोचिष-

20. मुपस्थायौषधिपति-शकल-शेखरं समभ्यर्च्चर्य त्रिभुवन-त्रातुर्व्वासुदेवस्य
पूजां विधाय हविषा हविर्भुजं हुत्वा मातापित्रोरा-

21. त्मनश्च पुण्य-यशो (ऽ*) भिवृद्धये[19] कुशलता-पूत-करतलोदक-पूर्व्व-
मस्माभिर्व्व (र्ब्ब) न्धुल-गोत्राय व (ब) न्धुलाघमर्षण विश्वामित्र-त्रि [प्र]
वरा-

22. य दीक्षित-श्री-पुरुषोत्तम-पौत्राय दीक्षित-श्री-वील्हा-पुत्राय महापुरोहित-
श्री-जागू-शर्म्मणे[20] आचन्द्रार्क्कं शासनीकृत्य[21] प्रदत्तो[22]

23. मत्वा यथादीयमान-भागभोगकर-प्रवणिकर-कूटक-प्रभृति-समस्तादायाना-
ज्ञाविधियीभूय[23] दास्यथ ।। भवन्ति चात्र पुण्य-श्लो-

24. काः ॥
भूमि यः प्रतिगृह्णाति यश्च भूमि प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुण्यकर्म्माणौ नियतं स्वर्ग्ग-गामिनौ ॥ 10
शङ्खं भद्रासनं च्छत्त्रं[24] वराश्वा व-
25. र-वारणाः ।
भूमि-दानस्य चिह्नानि फलमेतत्पुरन्दर ॥ 11*
सर्व्वानेतान्भाविनः पार्थिवेन्द्रा-
न्भूयो भूयो याचते रामचन्द्रः ।
सामा(ा*)न्यो(ऽ*)यं धर्म्म-
26. सेतुर्न्नृपाणां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ॥ 12
व(ब)हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य त-
27. दा फलम् ॥ 13
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।
स [वि]ष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह मज्जति ॥ 14
श्रीवास्तव्य-कुलो-
28. द्भूत-कायस्थोल्हण-सूनुना ।
लिखितस्ताम्व्र[25]पट्टो(ऽ*)यं कीठणेन नृपाज्ञयेति ॥ छ ॥ छ[26] ॥ 15

1. From facsimile in *Ep. Ind.*, IV.
2. Symbol for *siddham* or *Oṁ siddhiḥ*.
3. *Pari* appears to have been originally engraved; *ri* has later been made *re*.
4. Some records read °*dhigamya*.
5. Kielhorn corrects this to *śaisha*.
6. The letters *b* and *v* have not been distinguished.
7. Read *babhra*°.
8. Some records insert *sa cha* here.
9. Read °*śvara*.
10. Read °*pati*.
11. The Haladoya-pattalā has been mentioned in another record of Govindachandra (*JASB*, XXVII, p. 243).
12. Read *grāma*.
13. Read *nikhila*.
14. Read *bhishag-nai*°.
15. Better construct *gatān=api cha......purushān=ājñāpayati*.

16. Read *yath-o°*.
17. Read *Śanau.*
18. Read *paṭu.*
19. Kielhorn reads *°vṛdvaye.*
20. The correction *°sarmmaṇa°* is unnecessary.
21. Read *°kṛitya.*
22. Read *pradatto.*
23. Read *vidheyī°*
24. Read *chhattraṁ.*
25. Read *°s=tāmra.*
26. These are symbols indicating the end of the document. Sometimes they indicate the end of a section.

No. 19 Saheṭh-Maheṭh Copper-plate Inscription of Govindachandra, [Vikrama] year 1186 (1129 A.D.)

Saheṭh-Maheṭh on the borders of the Gonda and Bahraich Districts, U.P.
D.R. Sahni, *Ep. Ind.*, XI, pp. 22ff.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.

Metres: V.1 अनुष्टुभ् (श्लोक) ; V.2 इन्द्रवज्रा; V.3 अनुष्टुभ् (श्लोक) ; V.4 शार्दूलविक्रीडित; Vv.5-6 वसन्ततिलक; V.7 शार्दूलविक्रीडित; V.8 वसन्ततिलक; V.9 द्रुतविलम्बित; Vv. 10-12 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.13 शालिनी; Vv.14-15 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.16 वसन्ततिलक; V.17 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : For genealogy, see the Kamauli plate of Govindachandra.—*Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara Paramamāheśvara* GOVINDACHANDRA, who was another Vāchaspati and was the lord of three kings (or army-commanders, or possessed the three royal titles), viz. *Aśvapati*, *Gajapati* and *Narapati*, made a grant of the villages of BIHĀRA, Paṭṭanā, Upalauṇḍā and Vavvahalī in the *pattalā* (district) of VĀḌĀ-CHATURAŚĪTI, Mosāḍī attached to MEYĪ and Payāsi attached to Poṭhivāra together with water and dry land, mines of iron and salt, repositories of fish and fields of betel vines, pits, and deserts, gardens of *madhūka* and mango trees, parks, bushes, grass and pasture to Buddha-bhaṭṭāraka and the community (Saṅgha) of Buddhist monks residing in the great convent of JETAVANA.—The grant was made at the request of the *Saugata-parivrājaka Mahāpaṇḍita* ŚĀKYARAKSHITA and his disciple the *Saugata-parivrājaka Mahāpaṇḍita* VĀGĪŚVARARAKSHITA, a resident of the CHOḌA country.—The taxes specified as due to the donees included *bhāga-bhoga-kara*, *pravaṇikara* and *turushka-daṇḍa*. — The offer of the grant was conveyed to the inhabitants of the said villages as well as to the kings, queens, *Yuvarājas*, ministers, priests, chamberlains, generals, *Bhāṇḍāgarikas*, record-keepers,

physicians, astrologers, harem-guards, messengers and officers who were in charge of elephants, horses, towns, mines and *gokulas*.—The grant was made in [VIKRAMA] SAṀVAT 1186 ĀSHĀḌHA-SUDI 15, MONDAY. The date seems to be Monday, the 23RD JUNE, 1130 A. D., the correct Vikrama year being 1187.

TEXT[1]

1. ॰[2] स्वस्ति ।
अकुण्ठोत्कण्ठ-वैकुण्ठ-कण्ठ-पीठ-लुठत्करः ।
संरंभः सुरतारंभे स श्रियः श्रेयसे(ऽ*)स्तु वः ॥ 1
आसीदशीत-द्युति-वंश-जात-
क्ष्मा-पाल-माला-
2. सु दिवं गतासु ।
साक्षाद्विवस्वानिव भूरि-धाम्ना
नाम्ना यशोविग्रह इत्युदारः ॥ 2
तत्सुतो(ऽ*)भून्महो[चं]द्रश्चन्द्र-धाम-निभं नि[जं](जम्) (।*)
येनापारमकूपार-
3. पारे व्यापारितं यशः ॥ 3
तस्याभूत्तनयो नयैक-रसिक[:] क्रान्त-द्विषन्मण्डलो
विध्वस्तोद्धत-वैरि-योध-तिमिरः श्री-चंद्रदेवो नृपः ।
येनोदारतर-प्रताप-शमिताशेष-प्र-
4. जोपद्रवं
श्रीमद्गाधिपुराधिरा[ज्य]मसमं दोर्व्विक्रमेणार्ज्जितं(तम्) ॥ 4
तीर्थानि काशि-कुशिकोत्तरकोसलेंद्र-
स्थानीयकानि परिपालयताधिगम्य ।
हेमात्म-तुल्यम-
5. निशं ददता द्विजेभ्यो
येनाङ्किता वसुमती शतशस्तुलाभिः ॥ 5
तस्यात्मजो मदनपाल इति क्षितीन्द्र-
चूडामणिर्व्विजयते [नि]ज-गोत्र-चंद्रः ।
य[स्या]भिषेक-कलशो[ल्ल]सितैः पयोभिः
प्रा-[3]

6. क्षालितं कलि-रजः- पटलं धरित्र्याः ।। 6
यस्यासीद्विजय-प्रयाण-समये तुङ्गा[4]चलोच्चैश्चल-
न्माद्यत्कुंभि-पद-क्रमासम-भर-भ्रश्यन्महो[मं]डलः ।
चूडारत्न-विभिन्न-तालु-
7. गलित-स्त्यानासृगुद्भासितः ।
शेषः पेष-वशादिव क्षणमभूत्क्रोडे निलीनाननः ।। 7
तस्मादजायत निजायत-वा(बा)[5]हु-वल्लि-
व(ब)द्धावरुद्ध-नव-रा[ज्य]-गजो नरेन्द्रः ।
सांद्रा-
8. मृत-द्रव-मुचां प्रभवो गवां यो
गोविंदचद्र इति चंद्र इव[ां]वु(बु)राशेः ।। 8
न कथमप्यलभंन्त[6] रण-क्षमा[ॱ]-
स्तिसृषु दिक्षु गजानथ वज्रिनः ।
ककुभि व(ब) भ्रमुर[भ्र]मु-वल्लभ-
प्रति-
9. भटा इव यस्य घटा-गजाः ।। 9
सो(ऽ*)यं समस्त-राज-चक्र-संसेवित-चरणः परमभट्टारक-महाराजा-
धिराज- परमेश्वर- परममाहेश्वर- निजभुजोपार्ज्जित-कान्यकुब्जा(ब्जा)
धिप-
10. त्य-श्रीम[च्चं]द्रदेव-पादानुध्यात-परमभट्टारक-महाराजाधिराज- परमेश्वर-
परममाहेश्वर - श्रीमा(म)(न्*)- मदनपालदेव - पा[दा]नुध्यात - परम
भट्टारक-महाराजाधिराज-पर-
11. मेश्वर- परममाहेश्वराश्वपति- गजपति-नरपति- राजत्रयाधिपति-विविध-
विद्या-विचार-वाचस्पतिः श्रीमद्गो[वि]न्दचंन्द्रदेवो विजयी ।।[7] [Symbol]
12. वाडा-चतुरशीति-पत्तलायां विहार । पट्टना ।[8] उपलउण्डा । वव्वहली । मेयी-
संव(ब)द्ध-मोसाडी-पोठिवार-सं[व(ब)]द्ध-पयासि-ग्राम-निवासिनो
13. निखिल-जनपदानुपगतानपि (च*) राज-राज्ञी-युवराज-मंत्रि-पुरोहित-
प्र[ती]हार - सेनापति- भाण्डागारिकाक्षपटलिक-भिषग्नैमित्तिकान्तःपुरिक-
दूत-
14. करि-तुरग-पत्तनाकरस्थान-गोकुलाधिकारिणश्च पुरुषानाज्ञापयति वो-
(बो)धयत्यादिशति च यथा । विदितमस्तु भवतां यथोपरिलिखित-ग्रामाः
15. स-जल-स्थलाः स-लोह-लवणाकराः स-मत्स्याकराः स-पर्ण्णाकराः[9] स-गर्त्तोष-
[रा]: स-मधूकाम्र-वन-वाटिका-विटप-तृण-यूति[10]-गोचर-पर्यन्ताः सोद्ध्वीध-
श्चतुराघाट-विशु-

16. द्ध-स्व-सीमापर्यन्ताः । संवत्सरे षडशीत्यधिकैकादश-शते[11] आषाढे मा[से] सोमवारे पूर्व्वाषाढा-नक्षत्रे पूर्णिमायां तिथौ अङ्कतो(ऽ*)पि संवत् ११८६ आषाढ-

17. सु-दि १५ सोमे । अद्येह श्री-वाराणस्यां गंगायां [स्न]ात्वा मन्त्र-देव-मुनि-मनुज-भूत-पितृ-गणांस्तर्प्पयित्वा तिमि[र]-पटल-पाटन-पटु-महसमुष्ण-रोचिषं[13] मुपस्थायौ-

18. षधिपति-शकल-शेखरं समभ्यर्च्च्य त्रिभुवन-त्रातुर्वासुदेवस्य पूजां विधाय प्रचुर-पायसेन हविषा हविर्भुजं हुत्वा मातापित्रोरात्मनश्च-पुण्य-यशो(ऽ*)-भिवृद्धये गो-

19. कर्ण्ण-कुशलता-पूत-करतलोदक-पूर्व्वम् । उत्कल-देशीय-सौगत-परिव्राजक-शाक्यरक्षित-तच्छिष्य-चोड-देशीय-सौगत-परिव्राजक-महापण्डि-

20. त-वागीश्वररक्षिताभ्यां परितोषितैरस्माभिः श्रीमज्जेतवन-महाविहार-वास्तव्य-वु(बु)द्धभट्टारक-प्रमुख-परमार्य-[शा]क्य-भिक्षुसंघाय विहारा-न्तर-मर्याद-

21. या परिभोगार्थं महता चित्तप्रसादेनाचंद्रार्क्कं पुनरपि शासनीकृत्य ग्रा[म]ा इमे षडपि दत्ता(इति*)मत्वा यथा-दीयमान-भाग-भोग-कर-प्रवनि(णि)कर-तु(रु*)ष्कदण्ड[14]-प्र-

22. भृति-सर्व्वादायानाज्ञा-[श्र]वण-विधेयीभूय दास्यथेति ॥
भवन्ति चात्र [श्लो]काः ।
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति यश्च भूमिं प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुण्य-कर्म्माणौ नियतौ[15] स्व[र्ग]-गामि-

23. नौ ।(।*) 10
शखं [भ]द्रासन[16] [छ]त्रं वराश्वा वर-वारणाः ।
भूमि-दानस्य चि[ह्ना]नि फलमेतत्पुरंदर ॥ 11
व(ब)हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य

24. तस्य तदा [फलं](लम्) ॥ 12
सर्व्वानेतान् भाविनः पार्थिवेन्द्रान्
भूयो भूयो याचते राम[भ]द्रः ।
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्म-सेतुर्न्नराणां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ॥ 13
षष्टि-व-

25. षं-सहस्राणि स्व[ग]वसति भूमिदः ।
आच्छेत्ता चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 14
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुंधराम् ।
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा
26. पि[तृभि]: सह मज्जवि[17] ॥ 15
वाताभ्र-विभ्रममिदं वसुधाधिपत्य-
मापातमात्र-मधुरा [वि]षयोपभोगाः ।
प्र[ा]णा[स्तृ]णाग्र-जल-विंदु-समा नराणां
धर्म्मः सखा परमहो पर-लोक-याने ॥ 16
27. श्रीमद्गोविंदचंद्रस्य भूपतेराज्ञयालिखत् ।
ताम्रमेतत्सुरादित्यः कायस्थः सर्व्व-शास्त्र-वित् ॥ 17
[Symbol]॥ ॥[18] मंगलं महा-श्रीः ॥ ॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XI.
2. Symbol for *siddhaṁ, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*
3. Read *prakshā°*.
4. Read *tuṅgā°*.
5. The letter *b* is denoted by the sign for *v* throughout the record.
6. Read *°labhanta*.
7. These *daṇḍas* and those in the following lines are unnecessary. The butterfly-like symbol and the four *daṇḍas* are meant for filling up the space.
8. A *daṇḍa* was engraved close to *ṇā*; but it seems to have been cancelled.
9. Sahni reads *sa-pallīkarāḥ*; but Venkayya rightly suggests *sa-parṇṇ-ākarāḥ* and refers to *Ep. Ind.*, IV, p. 101, text line 17.
10. In many grants, this word occurs and is read *pūti* or *yūti*.
11. The correction *śata Āshā* is unnecessary.
12. The correction *tithāv=aṅka°* is not required.
13. Read *rochisham=upa°*.
14. I do not find *ra* (or *ru*) on the plate: but Sahni says that there is *ra* engraved below its proper place.
15. Read *niyataṁ*.
16. The letter *bha* is engraved below its proper place.
17. Read *majjati*.
18. The butterfly-like symbol and the *daṇḍa* signs are employed to fill up the space.

No. 20 Sārnāth Stone Inscription of Kuma(mā)radevī, Queen of Govindachandra (c. 1114-55 A.D.)

Sārnāth, near Vārāṇasī, Varanasi District, U.P.
Sten Konow, *Ep. Ind.*, IX, pp. 323ff.; cf. D.C. Sircar, *Journ. Anc. Ind. Hist.*, VIII, pp. 303 ff.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.

Metres : V.1 मालिनी; V.2 स्रग्धरा; V.3 शार्दूलविक्रीडित; V.4 वसन्ततिलक; Vv.5-7 शार्दूलविक्रीडित; Vv.8-9 अनुष्टुभ्(श्लोक); V.10 मालिनी; Vv.11-13 शार्दूलविक्रीडित; Vv.14-15 मालिनी; V.16 वसन्ततिलक; Vv.17-19 शार्दूलविक्रीडित; V.20 मालिनी; V.21 शार्दूलविक्रीडित; V.22 वसन्ततिलक; Vv.23-25 शार्दूलविक्रीडित; V.26 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : The inscription begins with an adoration to the Buddhist goddess ĀRYA-VASUDHĀRĀ. Then it introduces the husband of the water-lilies (the Moon-god) as the progenitor of the CHHIKKORA family of Kannaḍa origin, to which VALLABHARĀJA, the lord of PĪṬHIKĀ (i.e. the Vajrāsana-pītha or Bodhgayā), and *Pīṭhipati* DEVARAKSHITA belonged. Devarakshita defeated the GAJAPATI. The Kshatriya MAHANA of Kannaḍa origin, who was a unique warrior of the GAUḌA country and was the governor of AṄGA, was the maternal uncle of several PĀLA kings. He defeated DEVARAKSHITA on behalf of the Pāla king RĀMAPĀLA who was his nephew. Mahana's daughter ŚAṄKARADEVĪ was given in marriage to *Pīṭhipati* Devarakshita and gave birth to KUMA(MĀ)RADEVĪ who became the queen of king GOVINDACHANDRA, son of MADANACHANDRA and grandson of CHANDRADEVA of the KSHATRIYA family of the GAHAḌAVĀLAS. Govindachandra is said to have been Hari's incarnation for the purpose of protecting VĀRĀṆASĪ from the TURUSHKA (Turkish Muhammadan general).—The Buddhist queen KUMARADEVĪ built a *vihāra* (monastery) in which an image of VASUDHĀRĀ was

installed. She also set up a new image of the JINA (Buddha) and installed it in a *vihāra*. The eulogy was composed by the poet KUNDA who was a friend of the king of VAṄGA; it was engraved by Vāmana. Kunda aws proficient in eight languages.

TEXT[1]

1. १[2] नमो भगवत्ये आर्यवसुधाराय ॥
समवतु वसुधारा धर्म-पीयूष-धारा-
प्रशमित-व[3](ब)हु-विश्वोद्दाम-दुःखोरु-धारा ।
धन-कनक-समृद्धि भूर्भुवः श्वः[4] किरन्ती
तद-

2. खिल-जन-दैन्यान्याजयन्ती[5] जगन्ति ॥
नेत्रैरुत्कण्ठितानां क्षरणमुपनयंश्चारु-चन्द्रोपलाना-
म्मान-ग्रन्थिम्वि(म्बि)भिन्दन् सह कुमुदवनी-मुद्रया मानिनीनाम् ।
दग्धन्दुग्धाश्व(श्म)नामा[मृ]-

3. त-निकर-करैर्जीवयन् कामदेवं
कान्तो(ऽ*)यं कौमुदीनां स जयति जगदालोक-दीप्र-प्रदीपः ॥ 2
वंशे तस्य नमस्य-पौरुष-जुषि प्रस्फार-कीर्त्ति-त्विषि
द्राक् शौचेन सु[राप]-

4. गा-मद-मुषि प्रत्यर्थि-लक्ष्मीरुषि ।
वीरो वल्लभराज-नाम-विदितो मान्यः स भूमी-भुजां
जेतासीत्पृथु-पीठिका-पतिरति-प्रौढ-प्रतापोदयः ॥ 3
छिक्कोर-वंश-कुमुदोदय-पूर्ण-

5. चन्द्रः
श्री-देवरक्षित इति प्रथितः पृथिव्याम् ।
पीठी-पतिर्गजपतेरपि राज्य-लक्ष्मीं
लक्ष्म्या जिगाय जगदेक-मनोहर-श्रीः ॥ 4
तस्मादास पयोनिधेरिव विधु-

6. र्ल्लावण्य-लक्ष्मी-विधु-
र्नेत्रानन्द-समुद्र-वर्द्धन-विधुः कीर्त्ति-द्युति-श्री-विधुः ।
सौजन्यैक-निधिः स्फुरद्गुण-निधिर्गाम्भीर्य्य-वाराान्निधि-
र्हम्मा[6]द्वैत-निधिः स च[ण्ड]म-

7. निधिः शस्त्रैक-विद्या-निधिः ॥ 5
दीनानामभिवाञ्छितैक-फलदः प्रत्यक्ष-कल्पद्रुमो
दृप्यद्वैरि-गिरीन्द्र-भेदन-विधौ दुर्वार-वज्रश्च यः ।
कान्तान(ा*)म्मद-

8. न-ज्वरोपशमने सिद्धौषधी-पल्लवो
वा(बा)हुर्यस्य व(ब)भूव भूतल-भुजामन्तश्चमत्कारिणः ॥ 6
गौडे(ऽ*)द्वैत-भटः स-काण्डपटिकः क्षत्रैक-चूडामणिः
प्रख्यातो[7]

9. महनाङ्गपः क्षिति-भुजाम्मान्यो(ऽ*)भवन्मातुलः ।
त(·*) जित्वा युधि देवरक्षितमधात्(च्) श्री-रामपालस्य यो
लक्ष्मीं निर्जित-वैरि-रोधनतया देदीप्यमानोदयाम् ॥ 7
कन्या महन-

10. देवस्य तस्य कन्येव भूभृतः ।
सा पीठी-पतिना तेन तेनोवोढा स्वयम्भूवा[8] ॥ 8
ख्याता शङ्करदेवीति तारेव करुणाशया ।
व्यजेष्ट कल्पवृक्षाणां लता दानोद्यमेन या ॥ 9
श्र-

11. जनि कुमर[9]देवी हन्त देवीव ताभ्यां
शरदमल-सुधाङ्शो[10]श्चारु-लेखेव रम्या ।
दुरित-जलधि-मध्याल्लोकमुद्धर्त्तु कामा
स्वयमिह करुणार्त्ता तारिणीवावतीर्ण्णा ॥ 10

12. याम्वे[11]धाः प्रविधाय शिल्परचना-चात्तुर्य्य-दर्प्पं व्यधा-
द्यद्वक्त्रेण जितस्तुषारकिरणो ह्रीणः स स्वस्थो(ऽ*)भवत् ।
रात्रावुद्गममातनोति मलिनो जातः कलङ्की तत-
स्त-

13. स्याः सुदरिमा[12] स विष्मय[13]करो वाच्यः किमष्मादृशैः[14] ॥ 11
चित्रञ्चञ्चल-दृक्कुरङ्गम-वधू-व(ब)न्ध-स्फुरद्वागुराम्

14. विभ्राणा[15] तनु-सम्पदम्प्रविलसत्कान्त्याभिकान्त-श्रिया ।
खेलत्क्षीरसमुद्र-सान्द्र-लहरी-लावण्य-लक्ष्मी-मुषं
मोषं शैलसुतामदस्य दधती सौभाग्य-गर्वेण सा ॥ 12
धर्माद्वैत-मतिर्गुणाहित-रतिः प्रारब्ध(ब्ध)-पुण्याचिति-

15. र्दानोदार-धृतिर्मतङ्गज-गतिर्नेत्रा[16]भिरामाकृतिः ।
शास्तृ-न्यस्त-नति[17] जनोदित-नुतिः कारुण्य-केलि-स्थिति-
नित्य[18]-श्री-वसतिः कृताघ-विहृतिः स्फायद्गुणाहंकृ-

16. तिः ॥ 13
जगति गहडवाले क्षत्र-व(ं*)शे प्रसिद्धे-
(ऽ*)जनि नरपति-चन्द्रश्चन्द्रमा[19]नामा नरेन्द्रः ।
यदसहन-नृपाणाङ्कामिनी-वाष्पवाहैः[20]
शिततरमिदमासीद्यामुन(ं*) तून[21]मम्भः ॥ 14
नृ-

17. पति-मदनचन्द्रश्चण्ड-भूपाल-चूडा-
मणिरजनि स तस्माद्वि(द्वि)भ्रदेकातपत्र(म्*) ।
धरणि-तलमनल्प-प्रौढतेडो[22](ऽ*)नल-श्रीः
श्रियमपि च मघोनः स्व-श्रियाधो दधानः ॥ 15
वाराण-

18. सीं भुवन-रक्षण-दक्ष एको
दुष्टान्तु[23]रुष्क-सुभटादवितुं हरेण ।
उक्तो हरिस्स पुनरत्र व(ब)भूव तस्मा-
द्गोविन्द चन्द्र इति प्रथिताभिधानः ॥ 16
वत्साः कामदुहां कणा-

19. नपि पयःपूरस्य पातु(ं*) न ते
चित्रं प्रागलभन्त याचक-मनः-सन्तोषमित्यव्ययात् ।
त्यागैर्यस्य महीभूजः[24] प्रमुदिते तद्याचकानाञ्चये
स्वच्छन्दाहित-नित्य-निर्भर-पयः-

20. पानोत्सवैरासते ॥ 17
यद्विद्वेषि-महीभुजां पुरवरे प्रभ्रष्ट-हारावली-
र्व्याधास्तन्मृग-पाश-व(ब)न्ध-मनसा गृह्णन्ति नैव भ्रमात् ।
व्यधाः त्रस्त-सुवर्ण्ण-कुण्डलमहि-भ्रान्त्या

21. तदत्यायतै-
र्दण्डैर्द्रागपसारयन्ति च भय-प्रोत्कम्पि-हस्त-स्रजः ॥ 18
यस्योत्सन्न-विरोधि-भूपति-पुर-प्रासाद-पृष्ठोपरि
प्रत्यग्र-स्फुरदुग्र-शष्प-कवल-व्यालोल-वाजि-

22. व्रजः ।
आदित्यस्त्वभवत्स मन्थर-रथश्चन्द्रो(ऽ*)पि म दो(ऽ*)भवत्[25]
घास-ग्रास-विरुद[26]-लोभ-हरिण(*)रक्षन् पतन्तस्ततः ॥ 19
अहह कुमरदेवी तेन र(ा*)ज्ञा प्रसिद्धा
त्रि[27]-जगति
23. परिगी(णी)ता श्रीरिवेहाच्युतेन ।
प्रविलसदवरोधे तस्य राज्ञो(ऽ*)ङ्गनानां
नियतममृतरश्मेर्लेखिका तारकासु ॥ 20
वीहारो[28] नव-खण्ड-मण्डल-मही-हारः कृतो(ऽ*)यन्तया
24. तारिण्या वसुधारया ननु वपुर्वि(र्बि)भ्राणयालंकृतः ।
यं दृष्ट्वा प्रविचित्र-शिल्प-रचना-चातुर्य्य-सीमाश्रयं
गीर्वाणैः सुदृश[श्च] विस्मयमगाद्द्राग्विश्वकर्मापि सः ।(।*) 21
श्री-धर्मचक्र-जि-
25. न-शासन-सन्निव(ब)द्धं
सा(या)जम्वु(म्बु)की सकल-पत्तलिवाग्रभूता[29] ।
तत्ताम्र-शासन-वर(ं*) प्रविधाय तस्यै
दत्त्वा(त्तं) तया शशि-रवी भुवि यावदास्ताम् ॥ 22
धर्माशोक-नराधिपस्य समये श्री-ध-
26. म[30]-चक्रो जिनो
यादृक् तन्नय-रक्षितः पुनरयञ्चक्रे ततो(ऽ*)प्यद्भुतम् ।
वीहारः स्थविरस्य तस्य च तया यत्नादयङ्कारित-
स्तस्मिन्नेव समर्पितश्च वसतादाचन्द्र-चण्डद्युति ॥ 23
तत्कीर्त्तिम्प-
27. रिपालयिष्यति जनो यः कश्चिदुर्वीतले
सा तस्याङ्घ्रि-युग-प्रणाम-परमा यूयं जिनाः साक्षिणः ।
तस्याः कश्चिदनिश्चितो यदि यशो-व्यालोपकारी खलः[31]
तं पापीयसमा-
28. शु शासति पुनस्ते लोकपालाः क्रुधा ॥ 24
एकस्तीर्थिक-वादि-वारण-घटा-सङ्घट्ट-कण्ठीरवः
साहित्योज्वल[32]-रत्न-रोहणगिरिर्यो ह्यष्ट-भाषा-कविः
ख्यातो वङ्ग-महीभजः[33]
29. प्रणय-भूः श्री-कुन्द-नामा कृती
तस्याः सुन्दर-वर्ण्ण-गुम्फ-रचना-रम्यां प्रशस्ति व्यधात् ॥ 25

एषा प्रशस्तिरुत्कीर्ण्णा वामनेन तु शिल्पिना ।
राजावर्त्तस्य सापत्न्यन्दधाने प्रस्तरोत्तमे ॥ 26

1. From the facsimile in *Ep. Ind*, IX.
2. Symbol for *siddham*, *siddhir=astu* or *Oṁ siddhiḥ*.
3. *V* is used for *b* throughout the record.
4. Read *svaḥ*.
5. Venkayya suggests *°t=tyājayantī* which may have been intended; but *ntyā* is clear; cf. *dushṭān=Turu°* for *dushṭāt=Turu°* in l. 18.
6. Read *°dharm-ādvaita*.
7. Read *prakhyāto*.
8. Read *svayambhuvā*.
9. The name *Kumāradevī* may have been made *Kumaradevī* owing to the requirement of the metre. Cf. *api māshaṁ mashaṁ kuryāch=chhando-bhaṅgaṁ tyajed=girām*. But more probably this is due to her Southern origin because *Kumāra* becomes *Kumara* in South Indian pronunciation. The queen was compared to the goddess Tāriṇī for her dark complexion.
10. Read *sudhāṁśo°*.
11. Read *yāṁ Vedhāḥ*.
12. Read *sundarimā*.
13. Read *vismaya°*.
14. Read *°m=asmādṛiśaiḥ*.
15. Read *bibhrāṇā*.
16. Read *°r=netrā°*.
17. Read *natir=jano°*.
18. Read *sthitir=nitya°*.
19. Read *°ś=Chandra-nāmā*.
20. Read *vāhaiḥ*.
21. Read *nūna°*.
22. Read *tejo*.
23. Read *dushṭāt-Turu.°*
24. Read *°bhujaḥ*.
25. Read *°bhavad=ghāsa*.
26. Read *virūḍha*.
27. Read *tri-jagati*.
28. *Vīhāra* is an alternative form of *vihāra*. Jambukī was a *Pattalikā*, i.e. officer in charge of the *pattalas* or documents.
29. Read *Pattalik-ā°*.
30. Read *dharma°*.
31. Read *khalas=taṁ*.
32. Read *°jjvala°*.
33. Read *mahībhujah*.

No. 21 Machhlīshahr Copper-plate Inscription of Hariśchandra, [Vikrama] year 1253 (1196 A.D.)

Kotwā, Machhlīshahr Tahsil, Jaunpur District, U.P.
Hirananda Sastri, *Ep. Ind.*, X, pp. 95 ff.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.

Metres: V.1 अनुष्टुभ्; V.2 इन्द्रवज्रा; V.3 अनुष्टुभ्; V.4 शार्दूलविक्रीडित; Vv.5-6 वसन्ततिलक; V.7 शार्दूलविक्रीडित; V.8 वसन्ततिलक; V.9 द्रुतविलम्बित; V.10 मालिनी; V.11 वसन्ततिलक; V.12 शार्दूलविक्रीडित; V.13 स्रग्धरा; V.14 वसन्ततिलक; V.15 स्रग्धरा; V.16 वसन्ततिलक; Vv.17-25 अनुष्टुभ्; V.26 शालिनी; V.27 इन्द्रवज्रा; V.28 वसन्ततिलक.

Summary : There was the illustrious YAŚOVIGRAHA. His son was MAHĪCHANDRA. His son, the illustrious *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* CHANDRADEVA, obtained the sovereignty of GĀDHIPURA or KANYAKUBJA by virtue of his own prowess. Meditating on his feet was *P.M.P.* MADANAPĀLA; meditating on his feet was *Aśvapati-Gajapati-Narapati-Rājatrayādhipati P.M.P.* GOVINDACHANDRA; meditating on his feet was *P.M.P.* etc. VIJAYACHANDRA; meditating on his feet was *P.M.P.* etc. JAYACHCHANDRA; meditating on his feet was *P.M.P.* etc. HARIŚCHANDRA. While residing at DHANAṀVAKRA, HARŚICHANDRA granted, after having bathed in the GANGES at the bathing Ghāṭ called CHYAVANEŚVARA, the village of PAMAHAI together with some other hamlets to one RĀHĪHĪYAKA, son of *Ṭhakkura* MADANŪ of the Kāśyapa-gotra.—The charter was written by the *Mahākshapaṭalika Ṭhakkura* BHOGĀDITYA. The date of the grant is given as SUNDAY THE 15TH TITHI OF THE BRIGHT HALF OF THE MONTH OF PAUSHA in [Vikrama] SAṀVAT 1253 (5TH JANUARY, 1197 A.D.). About this time, the Turkish Muslims appear to have been in occupation of the cities of the Gāhaḍavala kingdom, though the Gāhaḍavala king's rule must have been acknowledged in the rural areas.

TEXT[1]

1. १[3] अकुंठोत्कंठ-वैकुंठ-कंठपीठ-लुठत्करः ।
[संरं]भ[:] [सु]र[तारं]भे स [श्रि]यः श्रेयसे(ऽ*)स्तु वः ॥ 1
आसीदशीव(त)द्युति-वंस[4]-जातः
क्ष्मापाल-मालासु दिवं गतासु ।
सा[क्षा]द्विवस्वानि(व*) भूरि-धा[म्ना]
2. नाम्ना यसो[5][वि]ग्रह इत्युदारः ॥ 2
तत्सुतो(ऽ*)भून्महीचंद्र[:](द्रश्)चंद्रधाम-निभं निजं(जम्) ।
येनापारमकूपार-पारे व्यापारितं यशः ॥ 8
तस्याभूत्तनयो नयैकरसिक(:*) क्रांत-द्विषन्मण्डलो
3. वि[ध्वस्तो]द्धत-वीर-योध-तिमिरः श्री-चन्द्रदेवो नृपः ।
येनोदारतर-प्रताप-समिताशेष[6]-प्रजोप[द्र]वं
श्रीमद्गाधिपुराधिराज्यमसमं दोर्व्विक्रमेणार्जितं(तम्) ॥ 4
तीर्थानि कासि-कुसिको-[7]
4. [त्त]रकोसलेंद्र-
स्थानीयकानि परिपालयताधिगम्य ।
हेमात्म-तुल्यमनिशं ददता द्विजे[भ्यो]
येनांकिता वसुम[ती] शत(श*)स्तुलाभिः ॥ 5
तस्यात्मजो मदनपाल इति क्षितीं[द्र]-
श्चूडामणिर्व्विजयते निज-गो-
5. त्र-चंद्रः ।
यस्याभिषेक-कलसोल्लसितैः पयोभिः
प्रक्षालितं [कलि]-रजः-पटलं धरित्र्याः ॥ 6
यस्यासीद्विजय-प्रयाण-समये तुंगाचलोच्चैश्चल-
न्माद्यत्कुंभि-पदक्रमासम-भर-भ्रस्य-[9]
6. न्मही-मंडले ।
चूडारत्न-विभिन्न-तालु-गलित-स्त्यानाश्रृ[10]गुद्भासितः
शेषः पेष-वसा[11]दिव क्षणे[12]मसौ क्रोडे विलीनाननः ॥ 7
तस्मादजायत निजायत-वा(बा)हु[13]-वल्लि-
वद्धा-[14]
7. वरुद्ध-[न]व-वाज्य[15]-गजो नरद्रः[16] ।
[सां]द्रामृत-द्रव-मुचां प्रभवो गवां यो

गोविंदचंद्र इति चंद्र इवाम्बुरासे.[17] ।। 8
न कथमप्यलभन्त रणक्षमां-
स्तिसृषु दिक्षु गजानथ वज्रिणः ।
क-

8. कुभि पत्र[18]मुरभ्रमु-वल्लभ-
प्रतिभटा [इव] यस्य य[19]टा-गजाः । 9
अजनि विजयचंद्रो नाम तस्मान्नरे(रें)द्रः
सुरपतिरिव भ[20]भृत्पक्ष-विच्छेद-दक्ष(:*) ।
भुवन-दलन-हेला-हर्म्म(र्म्य)-हृस्वीर[21]-ना-

9. री-
नय(न)-जलद-धारा-धौत-भूलोक-तापः ।। 10
लोक-त्रयाक्रमण-केलि-विशृंखलानि
[प्रख्या]त-कीर्त्ति-कवि-वर्ण्णित-वैभवानि ।
यस्य त्रिविक्रम-पद-क्रम-भांजि भान्ति
प्रो[ज्जृं]भय[न्ति] व(ब)लि-

10. राज-भयं यसांसि[22] ।। 11
तस्मादद्भुत-विक्रमादथ जयच्चंद्राभिधानः पति-
र्भूपानामवतीर्ण्ण एष भुवनो[द्ध]ा[र]ाय नारायणः ।
द्वैधीभावमपास्य विग्रह-रुचिं धिक्कत्य[23] सान्तासयाः[24]
सेवन्ते यमुदग्र-

11. व(ब)न्धन-भय-ध्वंसार्थिनः पार्थिवाः ।। 12
ग[च्छे]न्मू[र्च्छाम]तु[च्छां] न य[दि] [क]वलयेत्कू[र्म]-पृष्ठाभिघात-
प्रत्यावृत्त[25]-श्रमार्त्तो नमदखिल-फणास्वाम[26]-वात्या-सह[श्रं][27] ।
उद्योगे यस्य धावद्धरणिधर-धुनी-निर्झ-

12. र-स्फार-धारा-
भ्रस्य[28]द्दान-द्विपाली-व(ब)हुल-भर-गलद्धैर्य-मुद्रः[29] फणीन्द्रः ।। 13
[यस्मि]श्चलत्युदधि-नेमि-मही-जया[र्थ]
माद्यत्करीन्द्र-[गु]रु-भार-[नि]पीडितेव ।
याति प्रजापति-पदं स[30]रणार्थि-

13. नी भू-
[स्त्वं]गत्तुरं[ग]-निवहोत्थ-रजश्छ[लेन] ।। 14

तस्मादा[31]शीदसीम-त्वर-तुरग-खुर-क्षोद-विक्षि[प्त]-धूलि-
व्याप्त-[क्ष्मा]-चक्रवाल-क्रम-कलित-नभो-रुद्ध-सूर-प्रकासः[32]।
सेनासं-

14. भार-संपद्दूर-[वि]दलदिलां दोर्गमां तां [नरें]द्र-
श्चं[द्रार्क]–U–यि स्फुरदसम-[य]शाः श्री-हरिश्चंद्रदेवः ।। 15
येन प्रणा[म]-पतिन[33]-क्षितिपाल-मौलि-
रत्न-प्रभा-रुचिर-चारु-पदांवु(बु)-

15. जेन ।
उ[द्धं[34]]ड-शीतकर-मंडल-पुंडरीक-
[डिं]डीर-पिं[डमिव] [शुभ्रय]सो[35] वितेने ।। 16
सो(ऽ*)यं सम[स्त]-राज-च[क्र-सं]सेवित-चरणः स च परमभट्टारक-म-
[हा]राजाधिराज-परमेस्वर[36]-प[र]ममा-

16. हेस्वर[37]-निजभुजोपार्जित-[श्री]-कन्यकुब्जा(ब्जा)धिप[त्य]-श्री-चंद्रदेव-पा-
[द]ानुध्यात -परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेस्वर[36]-प[र]ममाहेस्व[37]-
[र]- श्री-मद[न]पालदेव-[पा]दानुध्यात-परमभट्टारक-महाराजा-

17. धिराज-परमे[श्व]र-परममाहे[श्व]रा[श्व]पति[त]-गजपति - नरपति -राज-
[त्र]याधिपति-विविध - विद्या - विचार-वाचस्पति-श्री- [गो]विंदचंद्रदेव-
पादानुध्या[त]-परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमे[श्वर]-

18. परममाह[37][श्व]राश्वपति-गजपति-नरप[ति]-राजत्रयाधिपति - विवि[ध]-
[वि]द्या-विचार-वाचस्पति-श्री-विजयचंद्र[दे]व- पादानुध्यात-परमभट्टारक-
महाराजधिराज-परमे[श्व]र-परममा-

19. हे[श्व]राभ्य[38]पति-गजपति-नरपति-[राज]-त्रयाधिपति-विविध-विद्या-विचा-
[र]- वाचस्पति- श्री- जयच्चंद्रदेव- पादानुध्यात-परमभट्टारक- महाराजा-
धिराज-पर[मेश्व]र-परममाहे[श्व]रास्व[38]पति-

20. गजपति-नरपति-राज[त्र]याधिपति-विविध- विद्या-विचा[र]- वाचस्प[ति]-
श्रीम[त्[39]]हरि[श्चंद्र]देवो विजयी ।। [हा]लपांगि[क-अगहल]-[महा]-
सपाटक-पमहैग्राम-निवासिनो निखिल-जनप-

21. दानुगतानपि[40] च राज-राज्ञी-यु[व]राज-[मं]त्रि-[पुरो]हित-[प्र]ती[हा]-
र-साम[न्त]-सेनापति- भांडागारिकाक्षपटलिक-भिषग्नैमि[त्ति]कान्तःपुरिक-
करि-तुरग-दूत-पत्तनाकरस्थान-[गो]कुलाधिकारि-पु-

22. रुषानाज्य[41]पयति [वो(बो)]धयत्यादिशति च (।*) विदितम[स्तु] भवतां
य[थोप]रि-लिखित-[ग्रा]मः स-जल-स्थलः स-लोह-लवणाकरः स-म-

[त्स्य]ाकरः स-गर्तोवर[42]-साम्र-मधूक-वन-विटप-वाटिका-तृ[ण]-यूति-

23. गोचर-पर्यन्तः सोद्धाधः[43] चतुरघाट-विसद्धः[44] स्व-सीमा-पर्यन्तः त्रिपंचा-
श[45]ताधिक-द्वादशशत-संवत्सरे पौष-मा[सि] पौ[46]र्[ण्ण]मायां रवि-दिने
अङ्के(ऽ*)पि संवत[47]१२५३ पौ[ष]-शुदि १५ रवौ अद्येह श्री-

24. मत[48]धनंवक्र-समावासे च्यवनेस्व[49]रघट्टे गंगायां स्नात्या[50] विधि[51]वन्यंत्र-
देव-मुनि-[मनु]ज-[भू]तग[णां]स्तर्प[यि]त्वा नि[खि]ल-पुत्य[52]-यसाभि[वृद्ध]ये
गोकर्ण-कुश[ल]ता-पूत-करतलोदकमस्मा[भिः]

25. कास्यपगोत्राय[53] ठक्कुर-सोपाल-पौत्राय ठक्कुर-मदनू-पुत्राय रा[ही]ही[य]-
कायाआचंद्रार्क्कं या[वच्छा]सनीकृत्य पि[तृ[पितापहोपार्जित-त[ड्का]महारा-
गामं[54] भंडारी-रतनूकेन संप्रति गु-

26. डान्तीकृत्य वृत्ति वहिःकृ[त्य] प्रदत्तो मत्वा यथा-दीयमान-भाग-भोग-
कर-प्रवणिकर· जलकर- लवणाक[र]-प[र्णा]कर-दागपसदी - दीर्घगोविछा-
(?)-नियतानियत-प्रभृति-समस्तादा[या]नाज्ञाविधेयीभू-

27. य दास्यथ ॥ भवन्ति चात्र श्लोकाः ॥
भूमि यः प्रतिगृ[ह्णा]ति [य]श्च भूमि [प्र]य[च्छ]ति ।
[उ]भौ तौ पुन्य-[55]कर्माणौ नियतं स्वर्ग-[ग]ामिनौ ॥ 17
संखं[56] भद्रासनं छत्रं वरास्वा[57] वर-वारणाः (।*)
भूमि-दामस्य[59]

28. चिह्नानि फलमेत[त्पु]रंदर ॥ 18
षष्टि-वर्ष-सहश्राणि[59] [स्वर्गे] ति[ष्ठ]ति भूमिदः ।
आ[च्छे]त्ता चानु[मंता च ता]न्वेव[60] नरके वसेत[61] ॥ 19
व(ब)हुभिर्वसुधा भुक्ता राज[भिः] सगरादिभिः ।
यस्य

29. यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य त[दा] फलम् ॥ 20
स्व-दत्तां प[र]-दत्तां वा यो हरेद्व[सु]धरां[62] ।
स विष्ठायां कृमि [भू त्वा] पितृभिः सह मज्जति ॥
गामेकां स्वर्णमे[कं] (वा*) भूमर[63][प्ये]कमंगुलं(लम्) ।
हरन्नरक-

30. मवाप्नोति यावदा[भू]त-संप्लवं(वम्) ॥ 22
तडाग(गा)नां सहस्रेण वाजपेय-शतेन च ।
गवां कोटि-प्रदानेन भूमि[हर्त्ता न] सु[64][ध्य]ति ॥ 23
वारि-ही[ने]ष्वरण्येषु[65] सुष्क[66]-कोटर-वासिनः ।
कृस्न[67]सर्पाश्च जायन्ते

31. देव-व्र(ब्र)ह्म-(स्व*)-हारिणः ॥ 24

न विषं विषमित्या[हु]र्व्रं(ब्रं)हा(ह्म)-स्वं विषमुच्यते ।

विषमेकाकिनं हन्ति [व्र(ब्र)ह्म]-स्वं [पुत्रपौत्रि]कं(कम्) ॥ 25

सर्व्वानेतान् भ।विनः पार्थिवेन्द्रा(न्*)

भूयो भूयो याचते राण[68][भ]द्रः ।

32. सा[मा]न्यो(ऽ*)यं धर्म-सेतु[69]र्नृपाणां

काले काले पालनीयो भव[द्भिः] ॥ 26

यानीह दत्तानि पुरा नरेन्द्रै-

र्दाना[नि धर्मार्थ]-यशस्कराणि ।

निर्मा[ल्य]-वान्त-प्रतिमानि तानि

को नाम साधुः पु-

33. नरादवीत ॥ 27

वाताभ्र-वि[भ्रम]मिदं वसु[धा]धिपत्य-

मापातमात्र-मधुरा विषयोपभोगाः ।

प्राणा[स्तृ]णा[ग्र-ज]लविन्दु-समा नराणां

धर्मः सखा परमहो परलाक[70]-[या]ने ॥ 28

लिखितं चेदं [त]ाम्र-पट्टकं महाक्षपटलिक-ठक्कुर-श्री-भोगादित्यैरिति ॥

1. Jayachchandra's Kamauli plate of Vikrama 1232 (10th August, 1175 A.D.) records a gift made by the king on the occasion of the *jāta-karman* (the birth-ceremony before the navel-string is cut) of his son Hariśchandra. Another record of Jayachchandra refers to the *nāma-karaṇa* (name-giving) ceremony of Hariśchandra, which took place on the 31st August, 1175—just three weeks after the child's birth. Hariśchandra seems to have ascended the throne after the death of his father in 1193 A.D. in the battle of Etawah against Muizuddīn Muḥammad bin Sām. The Belkharā inscription dated Vikrama 1253 or 1257 is also supposed to be a record of Hariśchandra's reign. See *JASB*, 1911, pp. 763 ff.

2. From the facsimile in *Ep. Ind.*, X.

3. Symbol for *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.

4. Read *vaṁśa*.

5. Read *yaśo°*.

6. Read *śami°*.

7. Read *Kāśī-Kuśi°*.

8. Read *chūḍā°*.
9. Read *bhraśya°*.
10. Read *°sṛig-u°*.
11. Read *vaśā°*.
12. Read *kshaṇa°*.
13. *B* has throughout been indicated by the sign for *v*.
14. Read *bandhā°*.
15. Read *rājya*.
16. Read *naremdraḥ*.
17. Read *°mbu-rāśeḥ*.
18. Read *babhramur=a°*.
19. Read *ghaṭā°*.
20. Read *bhūbhṛit-paksha*.
21. Read *Hammīra* or *Hambira*.
22. Read *yaśāṁsi*.
23. Read *dhikkṛitya*.
24. Read *śānt-āśayāḥ*.
25. Read *°vṛitta*.
26. Read *phaṇā-śvāsa*.
27. Read *sahasram*.
28. Read *bhraśya°*.
29. Read *mudraḥ*.
30. Read *śaraṇ-ārthinī*.
31. Read *tasmād=āsī°*.
32. Read *prakāśaḥ*.
33. Read *patita*.
34. Read *uddaṁḍa*.
35. Read *yaśo*.
36. Read *parameśvara*.
37. Read *māheśvara*.
38. Read *°śvar-Āśvapati*.
39. Read *śrīmad-Dhari*.
40. Read *°dān=upagatān=api*.
41. Read *°n=ājñāpayati*.
42. Read *°gartt-osharaḥ*.
43. Read *s-orddhv-ādhaḥ*.
44. Read *viśuddha*.
45. Read *pañchāśad-adhika*.
46. Better read *pūrṇṇimāyāṁ*.
47. Read *saṁvat*.
48. Read *śrīmati*.
49. Read *°svara*.
50. Read *snātvā*.
51. Read *vidhivan-mantra°*.
52. Read *puṇya-yaśo°*.
53. Read *Kāśyapa*.

54. Read *grāmaṁ Bhāṇḍāri°*. The meaning of the following passage is not quite clear.

55. Read *puṇya*.

56. Read *Śaṁkhaṁ*.

57. Read *var-āśvā*.

58. Read *dānasya*.

59. Read *sahasrāṇi*.

60. Read *tāny=eva*.

61. Read *vaset*.

62. Read *hareta vasundharām* to satisfy the metre.

63. Read *bhūme°*.

64. Read *śudhyati*.

65. Read *°shv=araṇyeshu*.

66. Read *śushka*.

67. Read *kṛishṇa*.

68. Read *Rāma°*.

69. Read *setur=nṛipā°*.

70. Read *para-loka*.

Chapter II

CENTRAL INDIA

A—The Pāṇḍuvaṃśīs

No. 22—Rājim Copper-plate Inscription of Tīvara (c. 580-95 A.D.), Regnal year 7

Rājim, Raipur District, Madhya Pradesh
Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, pp. 294-96.

Language : Sanskrit.
Script : Box-headed variety of Late Brāhmī.
Metres : V. 1 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 2 आर्या; V. 3 वसन्ततिलक; V. 4 अनुष्टुभ् (श्लोक.) V. 5 इन्द्रवज्रा; Vv. 6-8 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : From Śrīpura (mod. Sirpur in the Raipur Dist., M.P.) in the 7th year of his reign, on the eighth of Kārttika, *Mahārāja* Tīvaradeva, who was the lord of Kosala and the son of Nannadeva, the son of Indrarāja of the Pāṇḍu lineage, informed the residents of the village of Pimparipadraka in the Penṭhāma-bhukti that, on the 12th lunar day of the month of Jyeshṭha, the said village had been granted to Bhaṭṭa Bhavadatta and Bhaṭṭa Haradatta who were the sons of Bhaṭṭa Gaurīdatta. The donees were allowed to enjoy the hidden treasures and deposits and *Daradraṇaka* (?) while the *Chāṭas* and *Bhaṭas* (prabably policemen and the leaders of their groups) were forbidden to enter the gift village.

TEXT[1]

Seal

1. श्रीमत्ति(त्ती)वरदेवस्य कोसलाधिपतेरिदं(दम्) (।*)
2. शासनं धर्म्म-वृद्धयर्थं[·] स्थिरमाचन्द्रतारकं(कम्) (॥*) 1

First Plate

1. १[2]
जयति जगत्र[3]य-तिलक(:*) क्षितिभृत्कुल-भवन-मङ्गल-स्तंभ(:* ।)* श्रिृमत्तिवरदेवो[4] धौरेय(:*) स-

2. कल-पुण्य-कृतां(ताम्) (।।*) 2
स्तस्ति[5] (।।*) [6]शृपुरात्समधिगत-पञ्चमहाशब्दानेक-नत-नृपति-किरिट-[7]

3. कोटि-घृप्ट[8]-चरण-नख-दर्पणोद्भासितो(ऽ*)पि कण्ठदुन्मुख-प्रकट-रिपु-राज-लक्ष्मि-[9]

4. केशपाशाकर्षण-दुर्ललित-पाणिपल्ल(वो*) निशित-निस्तृङ्श[10]-घन-घात-पातितारि-द्विरद-कु-

5. म्भ-मण्डल - गलद्ब[11]हल - शोणित - सदासिक्त - मुक्ताफल-प्रकर-मण्डित - रणाङ्गण-

6. [12]द्विविध-रत्न-संभ[ा[र-लाभ-लोभ- विजृम्भमाणारि-क्षारवारि-वाडवा-नलश्चन्द्रोदय इवाकृत-

7. करोद्वेगः क्षिरोद[13] इवाद्वि[14]भूतानेकातिशायि-रत्न-सम्पत् गरुत्मा-निव भुजङ्गोद्धार-चतुर(:*)

8. परामृष्ट-गव्रु[15]-कलत्र-नेत्रांजन-कोमल-कपोल–कुङ्कुमपत्रभङ्गत् शिष्टा-चार-व्यवस्था-[16]

9. परिपालनैक-दत्त-चित्त(:*) (।*) अपि च प्राक्तने तपसि यशसि रहसि चेतसि चक्षुषि ब[पु]-[17]

Second Plate, First Side

10. षि च पूजितो जनेनाक्लिष्टतया नितान्तमवितृप्तो गूडो[18] गाड-[19] स्वच्छ-प्रसन्नयद[20]-

11. नेन चालङ्कृत(:*)स्वामि-भवन[21]प्यबहु-लपनो(ऽ*)नुज्झितः कु-तृष्णो-(ऽ*)पि नितान्त-त्या-

12. गि[22] रिपुजन-प्रचण्डो(ऽ*)पि सोम्य[23]-दर्शनो भूति-विभूषणो(ऽ*)प्यपरुषः स्वभाव(तः*) कि-

13. ञ्चासन्तुष्टो धर्मार्जने न सम्पल्लाभे स्वल्प(:*)क्रोधे न प्रभावे लुब्धो यशसि न प-

14. र-वित्तापहारे स[क्ल]:[24] सुभासितेषु[25] न कामिनि-क्रिडासु[26] प्रतापानल-दग्धाशेष-

15. रिपुकुल-तूलराशिस्तुहिनशिलाशैल-धवल-यशोराशि-प्रकाशित-दिगन्त(:*) कान्त(:*) प्रकृत्या

16. शिृ [27]मदिन्द्रबल-सूनोरलङ्कृत-पाण्डुवङ्शस्य श्रि-नन्नदेवस्य तनयप्राप्तः[28]
स्वपुन्य-[29]

17. संभार- प्रस[30]मिताशेष-जगदुपद्रवः स्व-प्रज्ञा-शूचि[31]-समुद्धृताखिल-
कण्टकः पर-

18. मवैष्णवो मातापितृ-पादानुध्यातः श्री-महाशिव-तिरराजः[33] कुशली ।।
पेण्ठामभुक्तीय-

Second Plate, Second Side

19. पिम्परिपद्रके ब्राह्मणां[34] संपूज्य प्रतिवासिनः समाज्ञापयति (।*) विदि-
तमस्तु

20. भवतां यथास्माभिरयं ग्रामो यावद्रवि-शशि-तारा-किरण-प्रतिहत-
घोरान्धकारं ज-

21. गदवतिष्ठते तावदुपभोग्य(:*) स-निधिः सोपनिधिः[35]रचाट-भ[ट]-
प्रवेश[36] दा-

22. रद्रणक-सर्व्व-करादान-समेतो [माता]-पित्रोरात्मनश्च पुण्याभिवृ[37]द्धये
भा-

23. रद्वाज-सगोत्र-वाजसनेय-माध्यन्दिन-भट्ट-गौरिदत्तपुत्र-भट्ट-

24. भवदत्त-भट्ट-हरदत्ताभ्यां ज्येष्ठ-द्वादश्यामुदक-पूर्वं प्रतिपादित इ-

25. त्यवगम्य भवद्भिर्य्यथोचितमस्मै[38] भोग-भागमुपनयद्भिः सुखम्प्रति-

26. वस्तव्यमिति[39] ।। भाविनश्च भूमिपालानुद्दिश्येदमभिधीयते (।*)
भूमि-प्र-

27. दा दिवि ललन्ति पतन्ति हृन्त[40]
हृत्वा महि[41] नृपतयो नरके नृशङ्साः(शंसाः) (।*)

Third Plate

28. एतद्वय[42] परिकलय्य चलाञ्च लक्ष्मि-[43]
मायुस्तथा कुरुत यद्भवतामभिष्ट[·][44] (।।*) 3

29. अपि च (।*)
रक्षा-पालनयोस्तावत्फलं सुगति-दुर्गति(ती) (।*)
को नाम स्वर्गमुच्छृज्य[45]
नरकं प्रतिपद्यते (।।*) 4

30. व्यास-[46]गितांश्चात्र श्लोकानुदाहरन्ति[47] (।*)
अग्नेर(प*)त्यं प्रथमं

31. सुवर्ण
भूर्व्वैष्णवि[48] सूर्य्य-सुताश्च: गाव: (।*)
दत्ता[49] त्रयस्तेन भवन्ति लोका
य: काञ्चनं गा-
32. ञ्च महि[ञ्च][50] दद्यात्(॥*) 5
षष्टि-वर्ष-सहस्राणि स्वर्गे मोदति भूमिद: (।*)
आक्षेप्ता
33. चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् (॥*) 6
बहुभिर्वसुधा दत्ता राजभि: सगरादिभि: (।*)
34. यस्य यस्य भूदा भूमि[51] तस्य तस्य तदा फलं(लम्) (॥*) 7
स्व-दत्तां पर-दत्तां बा[52] यत्नाद्रक्ष
35. युधिष्ठिर:[53] (।*)
महि[54] महिमतां श्रेष्ठ दाना[55] श्रेयो(ऽ*)नुपालनमिति ॥ 8
प्रवर्द्धमान-
36. विजय-राज्य-सम्वत्सरु[56] ७ कर्त्तिक-दिवसु अष्ठ(ष्ट)मु ८ (॥*)

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III.
2. The *āñjī* symbol indicating *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.
3. Read *jagat-traya*.
4. Read *Śrīmat-Tīvara°*. Long *ī* sign has been used only in a few cases in the record. The subscribed sign looks more like *r* than *ri*.
5. Read *svasti*.
6. Read *Śrīpurā°*.
7. Read *kirīṭa*.
8. Read *ghṛishṭa*.
9. Read *lakshmī*.
10. Read *nistriṁśa*.
11. Read *galad-bahala*.
12. Fleet suggested the correction *vividha*.
13. Read *kshīroda*.
14. Read *iv=āvi°*
15. Read *śatru*.
16. Read *vyavasthā*.
17. Read *vapushi*.
18. Read *gūḍho*.
19. Read *gāḍha°*.
20. Read *vadanena*.
21. Read *bhavane='py-a°*.
22. Read *tyāgī*.
23. Read *saumya*.

24. Read *śuklaḥ.*
25. Read *subhāshiteshu.*
26. Read *kāminī-krīdāsu.*
27. Read *śrīmad-I°.*
28. Read *vaṁśasya śrī-Nannadevasya tanayaḥ prāpta-sakala-Kosal-ādhipatyaḥ* (cf. *Ep Ind.*, VII, p. 105, text line 19). The defective passage in our record led Fleet to suggest that Tivara was an adopted son of Nanna.
29. Read *puṇya.*
30. Read *praśamita.*
31. Read *sūchi.*
32. Read *śrī.*
33. Read *Tivararāja.*
34. Read *Brāhmaṇān.*
35. Read *°nidhir=a-chāṭa°.*
36. Read *praveśo.*
37. Read ° *vriddhaye.*
38. The correct word would be *ābhyām*, not *asmai.*
39. Read *vastavyā.*
40. Read *hanta.*
41. Read *mahīṁ.*
42. Read *etad=dvayaṁ.*
43. Read *Lakshmī.*
44. Read *°m=abhīshṭaṁ.*
45. Read *°m=utsṛijya.*
46. Read *Vyāsa-gītāḥ.*
47. Fleet's transcript has *°n=udāharanti.*
48. Read *°shṇavī.*
49. Read *dattās=traya°*
50. Read *mahīṁ=cha.*
51. Read *bhūmis=tasya*
52. Read *vā.*
53. Read *Yudhishṭhira.*
54. Read *mahīṁ.*
55. Read *dānāch=chhreyo°.*
56. The *u* ending of *saṁvatsara, divasa* and *ashṭama* seems to be a vernacular termination as in Telugu. Better read *saṁvatsare 7 Kārttika-divase'=shṭame 8.*

B—The Śailas

No. 23—Ragholi Copper-plate Inscription of Jayavardhana II, Regnal year 3

Ragholi, Balaghat District, Madhya Pradesh
Hiralal, *Ep. Ind.*, IX, pp. 44 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā of about the 8th century A.D.

Metres : Vv. 1-3 शार्दूलविक्रीडित; V.4 इन्द्रवज्रा; Vv. 4-5 वसन्ततिलक; Vv. 6-8 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : The charter was issued by king JAYAVARDHANA from the city of ŚRĪVARDHANAPURA.—There was a king named ŚRĪVARDHANA in the ŚAILA dynasty; he was probably a devotee of JAYEŚA of MT. KAILĀSA. His son was PṚITHUVARDHANA who conquered the country of the GURJARAS; in his family was born SAUVARDHANA; one of his three sons obtained a tract of land after having killed the PAUṆḌRA king; another of the brothers killed the king of Kāśi and occupied the enemy's land; his son JAYAVARDHANA I killed the king of the VINDHYA and settled in the enemy's territory; his son was ŚRĪVARDHANA II, the lord of the VINDHYA; his son was JAYAVARDHANA II.—*Mahārājādhirāja Parameśvara* Jayavardhana II, called *Sakala-Vindhyādhipati*, addressed his subordinates and subjects in respect of the grant of the village of KHADDIKĀ in the KAṬERAKA-VISHAYA in favour of the god ĀDITYA-BHAṬṬĀRAKA (Sun-god) installed by CHAṬṬULLIHA, on the occasion of the FULL MOON OF KĀRTTIKA. The charter was written by Mahāchaṇḍapāla on the 30TH DAY OF KĀRTTIKA IN THE KING'S 3RD REGNAL YEAR.

TEXT[1]

Seal

1 श्री जयव-
2 र्द्धनदेवस्य (।।*)

First Plate

1. १ॅ[2] स्वस्ति (।।*) श्रीवर्द्धनपुरात् (।।*)
कैलासाचल-तुङ्ग-शृङ्ग-
2. विपुल-द्रोणी-जयेश[3]-प्रभुः
प्रख्यातो भुवि शैलवं-
3. श-तिलकः श्रीवनोवर्द्धनो[4] यो नृपः ।
तत्पुत्रः पृथुव-
4. र्द्धनो निज-भुज-व्याकृष्ट-खड्ग[:] मुया[5]
देशं गौर्ज्जरमास-
5. साद सहसा विक्रांतिभिर्यस्ततः ।। 1
तद्वंश-प्रभवो
6. व्यजीजनदलं सोवर्द्धनो[6] भूपति-
भूं-चक्र-क्र-
7. म-लव्ध (ब्ध)-विक्रम-यशः पुत्र-त्रयं त्वौरसं (सम्) ।
ते-
8. षामुर्ज्जित-वैरि-दारण-पटुं पौण्ड्राधिपं क्ष्माप-
9. ति·
हत्वैको विषयं तमेव सकलं जग्राह शौ-
10. र्यान्वितः ।। 2
ताभ्यामन्यतमो विहृत्य सहसा द-
11. र्पोद्धतं दारुणं
काशि काशि-नराधिपं सित-

Second Plate, First Side

12. गुणो जग्राह जेता द्विषां (षाम्) ।
तत्पुत्रो जयवर्द्धने

13. ति-वचसा ख्यातो वरो भूभृतां
विन्ध्ये विन्ध्य-नरेशमेव
14. सुचिरं हृत्वा चकार स्थितिं(तिम्) ॥ 3
मातङ्ग-दान-क्षत-दीन-चे-
15 ष्टः
स(सं)वर्द्धितानेक-विशाल-वंशः ।
विन्ध्येश्वरो विन्ध्य
16. इवाचल-श्रीः
श्रीवर्द्धनस्तस्य सुतो बभूव ॥ 4
तस्या-
17. त्मजः सकल-वैरि-विनाश-दक्षो
जातो महा-
18. गुण-निधिर्ज्जयवर्द्धनाख्यः ।
लक्ष्मी-प्रगाढ-
19. परिरंभण-पीडिताङ्गं
दृष्ट्वा दिवं यमगमत्परु-
20. षेव कीर्त्तिः ॥ 5
परममाहेश्वरो मातापितृ-पादा-
21. नुध्यातः सकल-विंध्याधिपतिः महाराजाधिरा-
22. ज-परमेश्वर-श्री-जयवर्द्धनदेवः कुशली

Second Plate, Second Side

23. कटेरक-विषयीय-खड्गिकायां व्रा(ब्रा)ह्मणा(न्*)संपूज्य प्रति-
24. वासिनो(ऽ*)न्यांश्च कुटु[म्बि[7]]न। (नः)[8] समाहर्तृ-सन्निधातृ-प्रमुखां[9]
25. यथाकालाध्यासिनः सर्व-राजपुरुषां[10] विषय-पतीं-
26. श्च समाज्ञापयति विदितमस्तु भवता(ं*) यथास्माभिर-
27. यं ग्रामः स-निधिः सोपनिधिः सर्व्व-करादान-
28. समेतः प्रतिषिद्ध-चाट-भट-प्रवेशः स-दशा-
29. पराधः सर्व्व-पीडा-विवर्जितः[11] चट्टुल्लिह-प्रतिष्ठि-
30. त-श्रीमदादित्यभट्टारकाय[12] अधिष्ठान-विज्ञप्तिकया
31. कार्त्तिक्यामुदक-पूर्व्वमाचन्द्रार्क्क-ग्रह-समकालोप-
32. भोगार्थं मातापित्रोरात्मनश्च पुण्याभिवृद्धये ता-
33. म्र[13]-शासनेन प्रतिपादित इत्यवगत[14] समुचित-भो-

Third Plate, First Side

34. ग-भागादिकं भक्ता[15] सुखं वस्तव्यं(व्यम्) ॥ तथा चोक्तं धर्म्म-
35. शास्त्रे ॥
व(ब)हुभिर्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादि-
36. भिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 6
37. षष्टिं वर्ष-सहस्राणि स्वर्गे मोदति भूमिदः ।
आ-
38. च्छेत्ता चानुत(म)न्ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 7
स्व-द-
39. त्तां परदत्ता(त्तां) वा यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।
स-विष्ठा-
40. यां कृमिर्भूता[16] पितृभिः सह पच्यते ॥ 8
इति क-
41. मल[17]-दता[18]म्वुविन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-
42. जीवितं च (।*)
सकलमिदमुदाहृत(·*) च वुध्वा[19]
नहि पुरु-
43. षैः पर-कीर्त्तयो विलोप्याः ॥ 9
श्री-श्रीवर्द्धनदेव-
44. स्य[20] पाद-ष[म्रो]ष[21]जीविना ।
श्री-महाचण्डपालेन लि-

Third Plate, Second Side

45. खितं शासनं शुभ[म्] । (॥*) 10
प्रवर्द्धमान-विज-
46. य-राज्ये सम्व[22] ३ कार्त्ति[क][23]-दिन ३० [24](॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, IX.
2. Symbol for *siddham, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir-astu.*
3. Hiralal suggests the correction °*droṇīja-vaṁśa* which according to him means the *Gaṅgā-vaṁśa.*

4. The engraver omitted *rddha* and made *vano* instead of *vardhano* which was then engraved separately. Read *Śrīvardhano*.

5. Read *purā*.

6. Probably *Sauvardhano*°.

7. The *akshara mba* is not properly formed. There is only a vertical stroke below *ma*. Hiralal reads *kuṭumina*°

8. The *daṇḍa* is unnecessary.

9. Read *pramukhān*.

10. Read *purushān*.

11. We may have °*rjjitaś=Chaṭṭu*°; but *sandhi* is not compulsory in prose composition.

12. Better read °*kāy=ādhishṭhāna*°.

13. Read *tāmra*°.

14. Read °*gatya*.

15. Read *bhuktvā*.

16. Read °*r=bhūtvā*.

17. Hiralal reads *kambala*.

18. Read *dal-āmbu-bindu*.

19. Read *buddhvā*.

20. Better read °*sya*.

21. Read *padm-opajī*°. The form of *dmo* is rather peculiar.

22. Read *saṁvat*.

23. The *akshara* in brackets is of a peculiar shape.

24. Hiralal reads 30; but the facsimile exhibits no trace of zero after 3.

C—The Chandellas

No. 24—Darbat Śāntinātha Image Inscription of the time of Kīrtivarman, [Vikrama] year 1132 (1075 A.D.)

Darbat near Mahobā, Hamirpur District, U. P.
D.C. Sircar, *Ind. Hist. Quart.*, XXX, pp. 183 ff.; cf. N.P. Chakravarti in *Arch. Surv. Ind.*, A.R., 1936-37, p. 92.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.
Metre : Verses 1-2 अनुष्टुभ् (श्लोक)

Summary : In the kingdom or during the sovereignty of KĪRTIVARMAN, son of VIJAYAPĀLA, an image of ŚĀNTI (i.e. the Jina Śāntinātha) was installed by the *Śreshṭhins* PĀHILA and JĪJŪ who appear to have been two of the king's hereditary officers. This is the EARLIEST DATE of Kīrtivarman so far known although he must have ascended the throne some time before the death of Kalachuri Karṇa about 1071 A.D.

TEXT[1]

[A] 1. सिद्धम्[2](॥*)
रु(रू)पं स्रे(श्रे)यस्करं सां(शां)तेर्व्वासवेन्दु-कृत-स्तुति(तेः) ।
स्रे(शे)ष्ठि-पाहि-
2. ल-जीजूभ्यां भक्त्येदं क(का)रितं भू(भु)वि ॥ 1
[B] 1. पण्डिताचार्य-श्री-वासव-
2. चंद्रः प्रणमति जिनं(नम्) ॥
[C] 1. सूनोर्व्विजयपालस्य राज्ये श्री-कीर्त्तिवर्मणः ।
तत्कुलामात्य-
2. वृन्दस्य प्रतिमा संप्रतिष्टि(ष्ठि)ता ॥ 2
संवत् ११३२ ॥०॥ ॥

1. From impressions. For an earlier Chandella inscription, see No. 14 above.
2. Expressed by symbol which is also read as *Om*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.

No. 25—Garra Copper-plate Inscription (No. 1) of Trailokyavarman. [Vikrama] year 1261 (1205 A.D.)

Garra near Chhatarpur, Chhatarpur Dist., Madhya Pradesh.
K.N. Dikshit, *Ep. Ind.*, XVI, pp. 274 f. (B).

Language : Sanskrit.

Script : Early Nāgarī.

Metre : Vv. 1-2 अनुष्टुभ्

Summary : In the family of the CHANDRĀTREYAS, which was hallowed by heroes like JAYAŚAKTI and VIJAYAŚAKTI, sprang *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* MADANAVARMADEVA. Meditating on his feet was *P.M.P.* PARAMARDIDEVA; meditating on his feet was *P.M.P. Paramamāheśvara* TRAILOKYAVARMADEVA, the lord of KĀLAÑJARA. —To *Rāuta* SĀMANTA (or Sāvanta), son of *Rāuta* PĀPE (who had been killed at KAKAḌĀDAHA in a battle with the TURUṢKAS or Muhammadans), grandson of *Rāuta* Sahaṇapāla and great-grandson of *Rāuta* Raṇapāla, the king granted as 'maintenance for death' the village of KĀDOHĀ in the PĀṆIULI-VISHAYA ON FRIDAY the SECOND *tithi* of the BRIGHT fortnight of VAIŚĀKHA in [VIKRAMA] SAṀVAT 1261. The *Mahattaras*, etc., were informed that the village was granted together with land and water, movable and immovable as well as overhead and underground objects and all the produce, and that the *Chāṭas* and others were prohibited to enter the gift village. The donee was allowed to enjoy *bhāga-bhoga*, the temples and walls, exit and entrance roads, sugarcane, *kārpāsa*, *kusuma*, *śaṇa*, *āmra*, *madhūka*, forests, mines, treasures, iron mines, *bāhya* and *ābhyantara ādāyas*, etc.—The DATE seems to correspond to the 22ND OF APRIL, 1205 A.D., the correct Vikrama year being 1262.

TEXT[1]

1. ॰[2] स्वस्ति (।*)
जयत्याह्लादयन्विश्वं विश्वेश्वर-शिरोधृतः ।
चन्द्रात्रेय-नरेंद्राणां वंशश्चन्द्र इवो-
2. ज्ज्वलः ॥ 1
तत्र प्रवर्द्धमान-विरोधि-विजय-भ्राजिष्णु-जयशक्ति-विजय-
शक्त्यादि-वीराविर्भाव-भा-
3. स्वरे परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-मदनवर्म्मदेव-
पादानुध्यात-परमभट्टार-
4. क-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-परमर्द्दिदेव-पादानुध्यात-
परमभट्टारक-महाराजाधिराज-
5. परमेश्वर-परममाहेश्वर-श्री-कालञ्जराधिपति-श्रीमत्त्रैलोक्यवर्म्म-
देवो विजयी (।*) स एष दुर्व्विषहतर-प्रता-
6. प-तापित-सकल-रिपुकुलः कुलवधूमिव वसुन्धरान्निराकुलां परिपालयन्न-
विकल-विवेक-निर्म्म(ली*)कृत-मतिः
7. पाणिउलि[3]-विषयान्तःपाति-कादोहा[4]-ग्रामोपगतान्महत्तरादीन्सम्वो(म्बो)-
धयति समाज्ञापयति चास्तु वः
8. सम्विदितं[5] यथोपरिलिखितो(ऽ*)यं ग्रामः स-जल-स्थलः स-स्थावर-
जङ्गमः स्व-सीमावच्छिन्नः साध-ऊर्द्ध[6] भूत-
9. भविष्यद्वर्त्तमान-निःशेषादाय-सहितः प्रतिषिद्ध-चाटादि-प्रवेशश्चास्माभि-
र्व्वडवाड-ग्राम-समावासे[7] सं-
10. वत् १२६१ वैशाख सु[8]-दि २ सुक्र[9]-वारे भरद्वाज-गोत्राय रा।[10] रणपाल-
प्रपौत्राय रा।[10] सहनपाल-पौत्राय ककड[ा]-
11. दहे [11] तुरुष्क-युद्धे मृत-रा।[10] पापे-पुत्राय रा।[10] सामन्त-
नाम्ने प्रशादेन[12] मृत्युक-वृत्तौ शासनं कृत्वा प्रदत्त इति
12. मत्वा भवद्भिराज्ञा-स्रवण[13]-विधेयैर्भूत्वा भाग-भोगादिकं
सर्व्वमस्मै समुपनेतव्यं(व्यम्) । तदेनमस्य ग्रामं स-मंदिर-
13. प्राकारं स-निर्गम-प्रवेशं स-सर्व्वानिक्षु-[14] कर्प्पास-कुशुम-[15]
सेणाम्र-मधूकादि-भूरुहं स-वन-खनि-निधानं स-
14. लोहाद्याकरमपरैरपि सीमान्तर्गतैर्व्वसुभिः सहितं
स-वा(बा)ह्याभ्यन्तरादायं भुंजानस्य न केनापि बाधा कार्य[ा](।*)
15. अत्र च राज-राजपुरुषादिभिः स्वं स्वमाभाव्यं परिहर्त्तव्य-
मिदञ्चास्मद्दानमनाच्छेद्यमनाहार्यञ्चेति भाविभिरपि भूमि-

16. पालैः पालनीयं(यम्) ॥
शंखं भद्राशनं छत्रं वरास्वा[17] वरवारणाः ।
भूमि-दानस्य पुष्यानि[18] फलं स्वर्गः पुरंदर ॥ 2
स्व-हस्तो(ऽ*)यं राज्ञः[19]

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XVI. In the centre of the upper part of the record, dividing ll. 1-4, is engraved a figure of seated Lakshmī with four arms, the upper two holding lotuses.

2. The symbol for *siddham* or *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*

3. Identified with modern Panna, capital of the Panna District, Madhya Pradesh.

4. Identified with Kādoa, just south of Garra.

5. Read *saṁvidita°*.

6. Read *°ūrddhvo.*

7. Identified with Beḍwāḍā in the Lalitpur Subdivision of the Jhansi District, U.P.

8. Better *śu°* (for *śuddha* or *śukla*).

9. Read *Śukra.*

10. I.e. Rāutta, Rāvata, Rājaputa or Rājaputra.

11. Kakaḍādaha, the scene of the battle with the Turks (i.e. Musalmans), has been identified with Kakaḍwā, a little to the south-east of Beḍwāḍā. Kakaradaha in the Vaḍavāri region is also mentioned in the Semra plates of Paramardin (*Ep. Ind.*, IV, p. 157).

12. Read *prasādena.*

13. Read *śravaṇa.*

14. Read *sa-sarvv-āśan-ekshu°* as in the Semra plates of Paramardin (*Ep. Ind.*, IV, p. 157).

15. Read *kuśuṁbha-śaṇ-āmra.* From *kuśuṁbha* (Beng. *kusum*) seeds oil is made and from its flowers is prepared a dye. *Śaṇa* (Being *śan*) is a fibrous plant, from which ropes are made.

16. Read *bhadrāsanaṁ.*

17. Read *var-āśvā°.*

18. Read *puṇyāni.*

19. One would expect *Trailokyavarmaṇaḥ* after *rājñaḥ*. The actual signature of the king was made on the original document on *bhurjapatra* or cloth. Sometimes the record was copied on the copper plates from drafts not containing the actual signature (as in the present case), but sometimes from the original grant containing the signature (as in the Banskhera plate of Harsha). There is no reason to believe that the letters at the bottom of the Banskhera plate are an eye copy of Harsha's signature.

D—The Kalachuris of Tripuri and Ratanpur

No. 26—Bilhāri Stone Inscription of Yuvarāja II (c. 980-95 A.D.)

Bilhāri, Jabalpur District, Madhya Pradesh

Kielhorn, *Ep. Ind.*, I, pp. 254 ff.; Mirashi, *Corp. Ins. Ind.*, IV, pp. 204ff.

Language : Sanskrit

Script : Early Nāgarī

Metres V 1 शार्दूलविक्रीडित; V.2 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.3 शार्दूलविक्रीडित; V.4 स्रग्धरा; V.5 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.6 शार्दूलविक्रीडित; V.7 स्रग्धरा; V.8 वसन्ततिलक Vv.9-10 शार्दूलविक्रीडित; V.11 द्रुतविलम्बित; V.12 स्रग्धरा; V.13 मालिनी; V.14 शार्दूलविक्रीडित; V.15 वसन्ततिलक; V.16 उपजाति; V.17 शालिनी; V.18 उपजाति; Vv. 19-20 स्रग्धरा; V.21 पुष्पिताग्रा; V.22 मालिनी; V.23 उपजाति; Vv.24-25 शार्दूलविक्रीडित; V.26 वसन्ततिलक; V.27 मन्दाक्रान्ता; V.28 शार्दूलविक्रीडित; V.29 स्रग्धरा; V.30 शिखरिणी; V.31 शार्दूलविक्रीडित; V.32 वसन्ततिलक; V.33 शिखरिणी; V.34 मालिनी; V.35 उपेन्द्रवज्रा; V.36 मन्दाक्रान्ता; V.37 शार्दूलविक्रीडित; Vv.38-40 वसन्ततिलक; V.41 इन्द्रवज्रा; V.42 उपजाति; V.43 आर्या; V.44 अनुष्टभ् (श्लोक); V.45 आर्या; V.46 शार्दूलविक्रीडित; V.47 वसन्ततिलक; V.48 अनुष्टुभ् (श्लोक) Vv. 49-50 वसन्ततिलक; V.51 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.52 उपजाति; V.53 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.54 मालिनी; V.55 शार्दूलविक्रीडित; V.56 वंशस्थ; Vv.57-58 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.59-60 मालिनी; V.61 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.62 शार्दूलविक्रीडित; V.63 शिखरिणी; V.64 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.65-71 शार्दूलविक्रीडित; V.72 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 73-76 मालिनी; Vv.77-78 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.79-82 गीति; V. 83 शिखरिणी; V.84 आर्या (?); Vv. 85-86 आर्या.

Summary : The inscription begins with an adoration to ŚIVA.—In the family of the Moon-god, which was also the clan of the HAIHAYAS, there were BUDHA and others like ARJUNA (son of Kṛitavīrya) and DATTĀTREYA; there was KOKKALLA who conquered the whole earth and erected two pillars of victory in the forms of king KṚISHṆA in the south and king BHOJA in the north. These were Rāshṭrakūṭa Kṛishṇa II and Gurjara-Pratihāra Bhoja II. His son was MUGDHATUṄGA who snatched away PĀLĪ from the king of KOSALA and came into conflict with the GAUḌAS, KARṆĀṬAS, LĀṬAS and KĀŚMIRAS; his son YUVARĀJA I, also called KEYŪRAVARSHA, ruled over the tract of land surrounded by MT. KAILĀSA in the north, the SETU (Rāma's bridge) in the south and the eastern and western oceans; he married NOHALĀ who was the daughter of CHAULUKYA AVANIVARMAN, the son of SADHANVA and grandson of SIṀHAVARMAN; their son, LAKSHAṆARĀJA made some grants.—There was the Śaiva ascetic PAVANAŚIVA, the MĀDHUMATEYA (inhabitant of Madhumatī); after him came ŚABDAŚIVA; to his disciple ĪŚVARAŚIVA the villages NIPĀNĪYA and AMBIPĀṬAKA were granted together with some other localities in the name of SMARĀRI (Śiva).—There was RUDRAŚAMBHU among the Śaiva SIDDHAS at KADAMBAGUHĀ; his disciple was MATTAMAYŪRANĀTHA who seems to have received a village from the king of AVANTI; his disciple was DHARMAŚAMBHU; his disciple SADĀŚIVA; his disciple MĀDHUMATEYA; his disciple CHŪḌĀŚIVA; his disciple HṚIDAYAŚIVA to whom LAKSHMAṆARĀJA dedicated the *maṭha* of VAIDYANĀTHA; having accepted it, the ascetic gave the NAUHALEŚVARA-MAṬHA to his disciple AGHORAŚIVA. The CHEDI king covered SOMEŚVARA with jewels and worshipped him with the wealth he obtained by defeating the kings of South KOSALA and OḌRA. —Lakshmaṇa's son ŚAṄKARAGAṆA became king and was succeeded by his younger brother YUVARĀJA II who was a great devotee of the god ŚIVA.—The eulogy of three kings (Kokkalla, Mugdhatuṅga and Yuvarāja I) was composed at first by ŚRĪNIVĀSA, son of Sthirānanda. The eulogy of three more kings (Lakshmaṇa, Śaṅkaragaṇa and Yuvarāja II) was then composed by SAJJANA, son of Thīra.—AGHORAŚIVĀCHĀRYA of the Nohaleśvara-maṭha brought the two compositions together. The concluding part of the record was written by *Kāyastha*

SĪRUKA. This part enumerates certain gifts such as '1 Shoḍaśikā (coin) per *khaṇḍikā* (weight) of salt', etc., at the customshouse at the town (*pattana-maṇḍapikā*).—The eulogy was written on the stone by NĀĪ, son of *Karaṇika* DHĪRA, and was engraved by NONNA, son of *Sūtradhāra* Saṅgama.

TEXT[1]

1. १*[2] ओं नमः शिवाय ॥
पायाद्वः स समस्त-मंगल-निधिः शम्भोर्ज्जटाजूटको
य[स्मिं]ल्लोल-लसद्य[3]-मण्डल-गलन्मन्दाकिनी-वारिभिः ।
गाढ-ग्रन्थि-निपीडितोरग-पति[4]-प्रस्फार-फल्लत्फणा-
भीम-व्यावृत-वक्त्र-मारुत-धृतैः श्वेतातपत्रायितं(तम्) ॥ 1
अपि च ॥
अव्याद्वश्चन्द्रचूडस्य लोचनार्च्चिचष्मत शिखा (।*)
मित्रमेष स्मरस्येति दग्धुं विधुमिवोद्गता ॥ 2
यं खेलाय षडाननः शिशुतया कृत्वा ग्रहं मार्गति
ग्रंथो यश्च

2. दुरोदरैः पुरभिदो देव्या समं दीव्यतः ॥[5]
केली-कोप-कथासु येन तनुते हेति-क्रियां पार्व्वती
पायाद्वः स जटावनैक-कुसुमं शार्व्वः सुधादीधितिः ॥ 3
दिक्षु प्रेंखाभियोग-प्रवलित-वलना-विभ्रमाकाण्ड-चण्डै-
र्दोर्दण्डानां प्रकाम-प्रथिमभिरनिलैर्दूरमुत्सारितासु ।
किं च प्रस्फारचारी नमदवनिवशाद्व्योम्नि याते महत्सा-
मव्यादव्याहतेच्छं त्रिपुरविजयिनस्ताण्डवाड[6]म्वर-

3. म्वः[7] ॥ 4
वन्शे[8](ऽ*)त्र सोम-संभूतौ वाचं निक्षिपता मया (।*)
हन्त हस्तैरुपक्रान्ता मोहेन वियतो मितिः ॥ 5
वाचामुज्व[9]लिमापि नास्ति यदि मे तत्कीर्त्त्यमानोन्नते-
रस्मादेव महीयसः शशभृतो वंशात्स सम्पत्स्यते (।*)
यद्वा पश्य निसर्ग्ग-कालिम-भुवो(ऽ*)प्याशेभ-दान-च्छटाः
क्षीरोदन्वति किन्न सङ्गतिभृतस्तच्छायताम्विभ्रति[10] ॥ 6
नेत्त्रादत्त्रेर्द्धरित्त्री-धवलन-सुहृदां धाम धाम्नामुदंच-
ल्लोकालोकं यदा-

4. प्रभवमतलिन-ध्वान्त-विध्वन्स-[11]हेतुः ।
सो(ऽ*)यं सोमाभिधानस्तिलकयति कला मौलिमस्यैव शम्भो-
रस्मादेव प्रवृत्तः किमपरमयमप्यन्वयो हैहयानां(नाम्) ॥ 7
अस्मिंश्च वन्द्यतमताङ्गमिते वु(बु)धाद्यै-
राद्यैर्नृपैर्नृपतिरर्ज्जुन इत्युदारः ।
आसीद्वि(द्वि)ष द्विपिन-कर्त्तन-कीर्त्तनीय-
कीर्त्तिच्छटाच्छुरित-दीर्घ-दिगन्तरालः ॥ 8
यद्वक्षस्तट-ताडनातितरल-त्रुट्यत्पवि-प्रोच्छल-
ज्ज्वला[13]मालि-क-
5. रालितेन करिणा देवाधिपः क्वाप्यगात् ।
लीलोल्लालित-[श]र्व्व[14]-पर्व्वतपतेस्तस्यापि लङ्कापते-
र्यद्वर-व्यवसायिनो यदभवत्ख्याति-प्रमाणं हि तत् ॥ 9
दत्तात्त्रेय इति प्रक.म-कमला-लीलायितानाम्पदं
यो देवस्स सुत-प्रतिश्रुति-वचः-प्रीत्या यमन्वग्रहीत् ।
के वा तद्गुण-वर्ण्णने वयमहो किं फल्गुभिर्जल्पितै-
र्म्मन्ये सापि च वाग्वपुर्भगवती तत्र स्फुटं मुह्यति ॥ 10
अथ तपस्तत-सत्पुरुष-व्रत-
व्रतति-पर्व्वततः कति ना-
6. भवन् ।
तरुण-तारक-राज-पराजय-
व्यसनि-[15]कीर्त्तिभुवः पतयो भुवः ॥ 11
तेष्वेवन्स[16]ऽभवत्सु क्रममनु मनुजाश्चर्यतामादधानो
धन्यानामेक-सीमा समुपनत-महीमण्डलाखण्डलाभः ।
जातः कोक्कल्लदेवो दलदहित-लता-दाह-दावायमानो
मानोत्तन्सस्य[17] यस्य त्त्रिभुवन-वलय-व्यापनो(ऽ*)भूत्प्रतापः ॥ 12
भुवन-विजय-हेतोर्म्मुक्त-मर्यादयाद-
स्सदन-लडित-लोलैर्यद्वलैस्सम्वलद्भिः[18] ।
अतलिनतर-भार-भ्रश्यदुर्व्वी-
7. विषीद-
त्फण-फलक-कलापो भोगि-भर्त्ता व(ब)भूव ॥ 13
श्यामाशङ्किभिराकुलैर्व्विजघटे चक्राह्वयानान्द्वयै-
रम्भोदागम-विभ्रमेण विदधे लास्योत्सवः केकिभिः ।
मग्नालोकमकाण्ड एव च दृशामान्ध्येन लेभे पदं
यत्सेना-रजसि क्रमादवनितस्तारापथे लुप्यति[19] ॥ 14

वेलावन-प्रणयि-सैन्य-भरे च यत्र
मज्जद्भिराकुल-कुलाद्रि-निभैरिभेन्द्रैः ।
संभ्रान्त-मन्दर-गिरेस्समयस्य तस्य
कालाद्व(द्ब)होः स्मरणमाप निधिर्ज्जलानां(नाम्) ॥ 15
[यत]-

8. श्च वैन्ध्यन्तटमाददाने
दानेद्ध-सेनागज-भञ्जनेन ।
अमञ्जु-शिञ्जान-शकुन्त-चक्र-
ञ्चक्रन्द दुःखादिव वृक्षजालं(लम्) ॥ 16
जित्वा कृत्स्नां येन पृथ्वीमपूर्व्व-
ङ्कीर्त्ति-स्तम्भ-द्वन्द्वमारोप्यते स्म ।
कौम्भोद्भव्यांन्दिश्यसौ कृष्णराजः
कौवेर्याञ्च श्रीनिधिर्भोजदेवः ॥ 17
व(ब)भूव तस्मादथ मुग्धतुङ्ग-
स्तुङ्गस्त्रिलोक्यामपरो न यस्मात् ।
दिशश्च यः किञ्च विजेतुकामः
कामस्त्व शत्रुर्न्न भुवम्विलेभे[20] ॥ 18
शय्या संग्राम-लक्ष्म्याः पर-व(ब)ल-परिघः पल्लवः कोप-वल्याः[21]
प्रेयो दर्प्पस्य मित्रं सुचरित-सलि-

9. लस्येन्द्रनील-प्रणालः ।
शाखा शौर्य-द्रुमस्य प्रसरण-सरणिश्शाश्वती साहसाना-
मासीद्यस्यासिरेव प्रधन-परिकरारम्भिणः प्रीति-पात्रं(त्रम्) ॥ 19
वल्गद्वेताल-वर्ग्गं त्रुटित-निज-शिरोधारि-धावत्कव(ब)न्ध-
श्डात्कुर्वड्डाकि-डिम्वं(म्बं)मुख-वि(बि)ल-विलसत्सम्मुखोल्कामुखोल्कं-
(ल्कम्) ।
मान्स[22]-ग्रासाभिलाष-स्वनदशिव-शिवा-भैरवाराव-रौद्रं
रौद्रं यो धाम वि(बि)भ्रत्प्रतिसमरमिति द्वेषि-चक्रञ्चकार ॥ 20
उपविपिन-भुवो निधेर्ज्जलाना-
मधिवसता कटकेन यस्य यातुः ।
अव-

10. चय-विचलद्वधू-कराग्र-
द्विगुणित-विद्रुम-पल्लवा व(ब)भूवुः ॥ 21

इह विहित-विलासा वीचयो वारिराशे-
रिह स वसति[23] वायु: केरली-केलिकार: ।
इह हरति भुजङ्ग[24]स्सौरभं भूरुहाणा-
मिति मलय-समीपे यद्विचाराः प्रचेरुः ॥ 22
विजित्य पूर्व्वाम्वु (म्बु) धि-कूल-पालीः
पालीस्समादाय च कोसलेन्द्रात् ।
निरन्तरोद्वासित-वैरि-धामा
धामाधिकः खड्गपतिर्य्य आसीत् ॥ 23
गौडी-गाढ-मनो-मनोरथ-कर: कर्ण्णाट-कान्ता-कुच-
क्रीडाशैल-तटी-विहार-हरिणो लाटी-ललाटाङ्कद: ।
काश्मी-

11. री-विहित-स्मर-व्यतिकरस्तस्मात्कलिङ्गाङ्गना-
सद्गान-व्यसनी स नीतिनयनः केयूरवर्षो(ऽ*)भवत् ॥ 24
आशापाल-पराजयाय जनित-त्त्रैलोक्य-शङ्का-पदं
सैन्यैर्यस्य युगान्त-केलि-कलनैर्द्दत्त-प्रयाणैरपि ।
न प्रोद्धूतिमय(वा)प पांशु-पटलं भूयो गृहीत-द्विष-
द्व(द्ब)न्दीवृन्द-वहद्विलोचन-पयःपूर-प्लुतायां भुवि ॥ 25
यस्संयति प्रकट-पाटित-कुम्भि-कुंभ-
मुक्ताफल-प्रचय-वाहमुवाह देवः ।
भूयो निपीत-दृढ-पीडन-वेग-वान्त-
विद्वेषि-कीर्ति-कण-कीर्ण्णमिवासि-दण्डं (ण्डम्) ॥ 26
आ कैलासाद-

12. नलस-लसत्पार्व्वती-केलि-व(ब)न्धो-
रा च प्राचश्शिखरि-वरतो भास्वदुद्भास-भूमेः ।
आरात्सेतोस्तदनु पयसामा प्रतीचो(ऽ*)पि पत्यु-
र्यत्सेनानामहित-निहितानन्त-तापः प्रतापः ॥
प्रेंखात्क्षिप्र-खु[र]-[25]प्रघात-विगलत्कीलाल-लोलोल्लस- 27
द्वेताली-कर-यन्त्र-पीडन-वश-भ्रश्यत्कपालास्थिभिः ।
यस्तस्तार सविस्तरं रणभुवः कोपोत्कटाभिर्दव-[26]
द्विप्त[27]-द्वेषि-शिरोभिरम्व(म्ब)र-चरी-नेत्र-त्रिभागार्च्चितैः ॥ 28
देवो रुद्रावतारस्त्रिभुवन-भवनोत्तम्भनो देव एव
त्यागी देवः प्रमाद्यन्नृपति-

13. नियमने नैगडन्दाम देवः ।
इन्थन्स[28]द्वन्दि-वृन्दैरविरल-विलसच्चाटु-वादं वदद्भि-
र्यस्यास्थान-स्थितानामसममसुहृदां विव्यथे चित्त-वृतिः ॥[29] 29
भरद्वाजो नाम च्युत-कलुष-दोषस्समभ[व]-
द्य ए[क]स्सर्व्वेषामुपशम-धनानामधिपतिः ।
तदीयात्तेजस्तः कृत-कलश-वासाद्यदभव-
त्स वै भारद्वाजस्त्रिभुवन-चमत्कारि-चरित ॥ 30
त्त्रैलोक्यावधि यस्य कीर्ति-लडितं लक्ष्मीश्च वाञ्छावधि-
र्यत्कोपः प्रलयोपपन्न-महिमा शापेन चापेन च ।
व[र्ण्य]म्वा[30] नय-विक्र-
14. मैक-जलधेः किन्तस्य यस्याभव-
ल्लीला-खर्व्वित-[श][31]र्व्व-गरिमा शिष्यस्सुभद्रा-पतिः ॥ 31
कोदण्ड-ताण्डवन-पण्डित-वा(बा)हु-दण्ड-
मुद्दण्ड-काण्ड-भर-खण्डित-पाण्डु-सैन्यम् ।
यम्वीक्ष्य[32] विक्षत-विपक्ष-पराजयाश-
स्सत्याद्रितस्स[33] तपसो(ऽ*)पि सुतश्चचाल ॥ 32
अथाक्षेपात्तेन द्रुपद-विपदर्थोद्धत-धिया
यदात्तं शापाम्भस्तरलित-कराव(ब)द्ध-चुलुकम् ।
पुमानासीत्तस्मिन्विजय इव साक्षादनु च तं
कुलं चौलुक्यानामनणु-गुण-सीम प्रववृते ॥ 33
विभवति च वि[स]र्प्प[त्सौ]र्य[34]-सौन्दर्य-व-
15. र्य-
क्षितिधर-परिपाटी-सूत्रिते तत्र गोत्रे ।
रचित-चटुल-चापाकृष्टि-कृष्टाहित-श्री-
रभवदवनिवर्म्मा विश्व-विख्यात-कर्म्मा ॥
पितामहो यत्खलु सिंहवर्म्मा 34
पिता च यद्वीरवरस्सधन्वः ।
जगत्यतीवातिशयो(ऽ*)मनैव
महानुभावत्वमतो(ऽ*)पि यत्तु ॥ 35
यस्य त्यागस्सकल-जनतापास्त-दारिद्र्य-मुद्रो
वेला-व(ब)न्धु-क्षितिधर-दरी-चारितारि-प्रतापः ।
ईष्टे स्पष्टन्स[35] यदि[36] गणनान्तद्गुणानाम्विधातु-[37]
[38]म्वाचान्धेनुर्ण्णनु[39] भगवती भारती यस्य वश्या ॥ 36

रुद्राणीमिव भूभृतां परिवृढो 36
16. लक्ष्मीमिवाम्भोनिधिः
कालिन्दीमिव भास्करस्स भगवान्ज्योत्स्[40]नामिवात्रेस्सुतः ।
वैदेहीमिव जानकः ऋतुविधिः श्री-नोहलेत्यद्भुतं
कन्या नाम ललाम तान्स[41] सुषुवे सामन्त-चिन्तामणिः ।।[42] 37
भर्त्तुः पुलोम-तनयेव मरुद्गणानां
च्छायेव[43] दष्ट-तमसां महसाञ्च पत्युः ।
देवस्य सा रतिरिवेक्षुशरासनस्य
केयूरवर्ष-नृपतेर्द्दयिता व(ब)भूव ।। 38
देव्या तया मदजल-च्छटयेव दन्ती
वा(बा)ल-प्रवा(बा)ल-लतयेव तटः पयोधेः ।
पुष्प-श्रियेव च तरुस्तडितेव मेघः
शोभां स
17. कामपि व(ब)भार नरेन्द्र-चन्द्रः ।।
निर्म्मापितन्सुकृत-[44]सङ्गतये तयेद-
मभ्रङ्कषाग्रशिखर-स्खलितोष्ण-रश्मि । 39
देवस्य मन्दिरमुमा-प्रणयैक-व(ब)न्धो-
स्त्यानाकृति स्व-यशसामिथ(व) चक्रवालम् ।। 40
आकाश-यान-श्रम-खेदितानां-
मह्लोधिनाथस्य तुरङ्गमाणाम् ।
फेणाम्वु(म्बु)भिर्न्नित्य-निषिच्यमाना
मन्ये समुद्गान्ति न यत्पताकाः ।। 41
विटङ्क-भागेषु वृ(बृ)हत्सु यस्य
वर्षासु तुङ्गामलसारकस्य ।
आश्लेषवत्यो नव-मेघ-मालाः
पारावताली-तुलनाम्वहन्ति[45] ।। 42
आसीन्माधुम[ते]-
18. यः पवनशिवस्तमनु जयति शब्द(ब्द)शिवः ।
ईश्वरशिवः पुनाति च तस्यान्तेवासितान्सुकृती[46] ।। 43
तस्मै तपोनिधानाय निपानीयाम्वि(म्बि)पाटकौ ।
दत्तौ विद्या-धनत्वेन ग्रामावग्राम्यया तया ।। 44
धङ्गटपाटक-पोण्डी-नागव(ब)ला(:*)खैलपाटको वीडा ।
सज्जाहली च दत्ताः स्मरारये गोष्ठपाली च ।। 45

ख्यातः श्री-युवराजदेव-नृपतेस्तस्यामभूद्भूपतिः
श्रीमल्लक्ष्मणराज ऊर्जित-महाभास्वानिवाभ्युन्नतः ।
भूभृत्तुङ्ग-शिरोभिराङ्घ्रि-रुचयो यत्सेविताः श्री-[श्रि]-
19. [ताः]
कामं यः कमनीय-सुन्दर-गुणैर्न्नव्यैर्ज्जिगाय स्मरम् ॥ 46
यस्याहवे दृढ-निपीडित-खड्ग-कोटि-
निर्द्दारितारि-करि-कुंभ-समुद्भवेन ।
वीर-श्रियः क्षिति-तले विततञ्चतुष्कं
मुक्तादलेन ननु कीर्त्तिवधूश्चकार ॥ 47
किञ्च ॥
सा कदम्व(म्ब)गुहा मान्या यत्रासीत्सिद्ध-सन्ततिः ।
तस्याः पुनरभूद्वन्द्यो रुद्रशम्भुर्म्मुनीश्वरः ॥ 48
तत्त्व-प्रभाव-महनीयतमस्य तस्य
शिष्यो(ऽ*)भवज्जगति मत्तमयूरनाथ :[47] ।
निःशेष-कल्मष-मषीमपहृत्य येन
सङ्क्रामित[म्पु?]र- 49
20. महो नृपतेरवन्तेः ॥
तस्मादभूद्भुवन-मण्डनतामवाप्तो
भूपाल-मौलि-मणि-कान्तिभिरर्च्चितांघ्रिः ।
श्री-धर्म्मशम्भुरुचितामल-कान्त-कीर्त्ति- 50
[48]स्सैवागमाम्वु(म्बु)निधि-पारमितस्तपोभिः ॥
अस्मात्सदाशिवः शिष्यस्तपोराशिरभून्नृपैः ।
यत्पाद-द्वयम्वन्द्यमर्च्चितं[49] शेखरांशुभिः ॥ 51
अस्मादभून्माधुमतेय[50]-नामा
शिष्यः सुधामा फल-मूल-वृत्तिः ।
तपान्सि[51] तेजान्सि[52] च यत्र वास-
मनन्य-संक्रान्ति-गुणेन चक्रुः ॥ 52
अस्माच्चूडाशिवः शिष्यो वंदनीयतमो(ऽ*)भवत् ।
21. कर्म्मजालमलं येन नीतमस्तं मुमुक्षुणा ॥ 53
अथ सकल-गुणानामाकरस्तस्य शिष्यो
हृदयशिव-समाह्वो यद्यशो(ऽ*)द्यापि वर्ण्यं(र्ण्यम्) ।
नृप-मुकुट-निविष्टैर्यस्य माणिक्य-चक्रै-
रकृत चरण-मूलं कान्तमेकान्त-वन्द्यम् ॥ 54

विद्यानां निलयेन येन सुधिया सत्य-व्रतेनाधिकं
श्रीमन्माधुमतेय-वन्श[53]-वितता कीर्त्तिश्चिरं वर्द्धिता ।
किञ्च क्ष्मा क्षमयाम्बु(म्बु)दः समतया मर्यादयाम्भोनिधि-
र्वैराग्येन[54] जितः स्मर स भगवान्कस्यास्पदं न [स्तु]तेः ॥ 55

22. किं स्तूयते(ऽ*)सौ मुनि-पुङ्गवो(ऽ*)थवा
श्री-चेदि-चन्द्रो नृपतिः कृतादरः ।
सद्वृत्त-दूत-प्रहितैरुपायनैः
प्रदर्श्य भक्तिम्विधिना[55]निनाय यम् ॥ 56
श्रीमल्लक्ष्मणराजो(ऽ*)पि तस्मै सुतपसे स्वयम् ।
मठं श्री-वैद्यनाथस्य भक्ति-युक्तः समार्प्पयत् ॥ 57
स्वीकृत्यापि मुनिर्भू यो मठं श्री-नौहलेश्वरम् ।
अघोरशिव-शिष्यस्य साधु-वृ(वृ)[त्त]स्य दत्तवान् ॥ 58
अथ स विहित-कृत्यश्चेदिनाथः समर्थः
करि-तुरग-समग्रः शक्त-सामन्त-पत्तिः ।
दिशमतिश-

23. य-रम्यां सम्प्रतस्थे प्रतीची-
महित-जनित-भीतिर्दुर्न्निवार-प्रचारः ॥ 59
समर-कृत-विकारान्विक्रमेण प्रहृत्य
प्रणत-नृपति-दत्तोपायनैर्वर्द्धिताज्ञः ।
हृदय-निहित-वृत्तैरर्थिनां पूरिताशो
जलनिधि-जल-खेलं सैन्य-चक्रं चकार ॥ 60
निमज्य यो रत्न-निधौ श्रीमान्सोमेश्वरं शनैः ।
अभ्यर्च्च्य काञ्चनैः पद्मैर[था][56]न्यत्त न्यवेदयत् ॥ 61
जित्वा कोसल-नाथमोड्र-नृपतेराप्तस्तु यः कालियो
रत्न-स्वर्ण्ण-मयः स येन वि[हि]-

24. तस्सोमेश्वराभ्यर्च्चनम् ।
दत्वा[57] यः करि-वाजि-शुभ्र-वश(स)न-स्रक्चन्दनादीन्पुनः
सन्सार[58]-श्रम-शान्तये(ऽ*)ति- विनतस्तुष्टाव तुष्टः प्रभुः ॥ 62
असारं सन्सारं[59] य इह मनुते को(ऽ*)पि नृ[प]ति-[60]
स्तदंघ्रि-ध्यानत्या विगलिततमास्तत्व(त्त्व)-निरतः ।
न तस्य श्रीर्भू यो विकृ[ति][61]-कृतये जन्म-विरहा-
दिति ध्यानाविष्टः शिव-महसि चित्तं विहितवान् ॥ 63

श्री-शङ्करगणस्तस्मादभूद्भूमीश्वरो महान् ।
यत्पाद-द्वन्द्वमद्वंद्वं द्विषद्भिरपि सेवितम् ॥ 64
संख्ये (ऽ*) संख्य-विपक्ष-

25. पक्ष-दलन-व्यासङ्गि-खड्ग-व्रतं
यस्यासीद्दृढ-साहसस्य सततन्दानं जनानन्दकृत् ।
रूपेणाप्रतिमो मनोभव-भवं दर्प्पं जहारोद्धतं
यः सर्व्वत्र च सर्व्वकालमवनीनाथः स्तुतः कोविदैः ॥ 65
यत्पाद-द्वय-पद्म-सद्म विततं भूतेरभूद्भूषितं
भूपानां नमतां किरीट-विकट-प्रान्तस्थ-रत्नांशुभिः ।
वक्षो-रत्न-निधिन्समाश्रितवती[62] लक्ष्मीः क्रमेणागता
वीर-श्रीरपरैव यस्य नृपतेः कौक्षेय-धाराश्रया ॥ 66
तस्य श्री-युवराजदेव-नृ-

26. पतिर्भ्राता कनीयानभू-
द्भूपैर्यच्चरणारविंद-पतितैर्भृङ्गैरिवा[ङ्क]-स्थितम् ।
यः सत्य-व्रत-सत्व-[63]सूक्ति-वसतिः श्री-विक्रमैकाश्रयः
प्रायस्तस्य न सज्जनो (ऽ*) पि सकलान्वक्तुं गुणान्शक्ष्यति[64] ॥ 67
दंष्ट्रा-कोटि-विपाटनोग्र-वदनः क्रूर-[65]स्वरो भासुरो
ने[त्र]-[66]प्रान्त-विकीर्ण्ण-कोप-रुधिरः पाद-प्रचारायुधः ।
येनाक्रम्य भुजेन भूमि-पतिना लाङ्गूल-व(ब)द्ध-क्रमो
दैत्यो व्याघ्र-वपुर्हतो (ऽ*) तिभयदः शस्त्री-भृता पाणिना ॥ 68
कन्दर्प्पो (ऽ*) भिनवः पुर-

27. न्ध्रि-नयन-प्रीति-प्रदो (ऽ*) प्यन्यथा
यः कालः करवाल-कोटि-विहत-स्थूलेभ-कुम्भ-स्थलः ।
चित्रं यच्च सरस्वती-कृत-रतिः श्रीकण्ठ-पूजापर-
श्चातुर्व्वर्ण्य-विचार-चारु-चतुरो यच्चार्थि-चिन्तामणिः ॥ 69
यस्योतुङ्ग-[67]गजेन्द्र-मज्जन-गलद्दानाम्वु (म्बु) र्भिर्म्मिश्रितं
रेवा-वारि विविक्त-तिक्तमुचित-स्नानेन तन्वीजनः ।
संप्राप्योरु-नितम्व (म्ब) -ताडन-वश-व्यस्तास्त-वीची-चयं
स-[द्वं द्वं] सम-सौरभेण महता निर्व्याजमायोजितः ॥ 70
रामाणां कु-

28. च-मण्डलेषु नियतं हार-प्रकार-क्रमा-
त्संपूर्ण्णे शशि-मण्डले च विमले ज्योत्स्ना-च्छलेनोज्ज्वलम्[68] ।

विद्यानां निलयेन येन सुधिया सत्य-व्रतेनाधिकं
श्रीमन्माधुमतेय-वन्श[53]-वितता कीर्त्तिश्चिरं वर्द्धिता ।
किञ्च क्ष्मा क्षमयाम्वु(म्बु)दः समतया मर्यादयाम्भोनिधि-
र्वैराग्येन[54] जितः स्मर स भगवान्कस्यास्पदं न [स्तु]तेः ॥ 55

22. किं स्तूयते(ऽ*)सौ मुनि-पुङ्गवो(ऽ*)थवा
श्री-चेदि-चन्द्रो नृपतिः कृतादरः ।
सद्वृत्त-दूत-प्रहितैरुपायनैः
प्रदर्श्य भक्तिम्विधिना[55]निनाय यम् ॥ 56
श्रीमल्लक्ष्मणराजो(ऽ*)पि तस्मै सुतपसे स्वयम् ।
मठं श्री-वैद्यनाथस्य भक्ति-युक्तः समार्प्पयत् ॥ 57
स्वीकृत्यापि मुनिर्भूयो मठं श्री-नौहलेश्वरम् ।
अघोरशिव-शिष्यस्य साधु-वुं(वृ)[त्त]स्य दत्तवान् ॥ 58
अथ स विहित-कृत्यश्चेदिनाथः समर्थः
करि-तुरग-समग्रः शक्त-सामन्त-पत्तिः ।
दिशमतिश-

23. य-रम्यां सम्प्रतस्थे प्रतीची-
महित-जनित-भीतिर्दुर्न्निवार-प्रचारः ॥ 59
समर-कृत-विकारान्विक्रमेण प्रहृत्य
प्रणत-नृपति-दत्तोपायनैर्वर्द्धिताज्ञः ।
हृदय-निहित-वृत्तैरर्थिनां पूरिताशो
जलनिधि-जल-खेलं सैन्य-चक्रं चकार ॥ 60
निमज्य यो रत्न-निधौ श्रीमान्सोमेश्वरं शनैः ।
अभ्यर्च्च्य काञ्चनैः पद्मैर[था][56]न्यत्तु न्यवेदयत् ॥ 61
जित्वा कोसल-नाथमोड्र-नृपतेराप्तस्तु यः कालियो
रत्न-स्वर्ण्ण-मयः स येन वि[हि]-

24. तस्सोमेश्वराभ्यर्च्चनम् ।
दत्वा[57] यः करि-वाजि-शुभ्र-वश(स)न-स्रक्चन्दनादीन्पुनः
सन्सार[58]-श्रम-शान्तये(ऽ*)ति- विनतस्तुष्टाव तुष्टः प्रभुः ॥ 62
असारं सन्सारं[59] य इह मनुते को(ऽ*)पि नृ[प]ति-[60]
स्तदंघ्रि-ध्यानत्या विगलिततमास्तत्व(त्त्व)-निरतः ।
न तस्य श्रीर्भूयो विकृ[ति][61]-कृतये जन्म-विरहा-
दिति ध्यानाविष्टः शिव-महसि चित्तं विहितवान् ॥ 63

श्री-शङ्करगणस्तस्मादभूद्भू मीश्वरो महान् ।
यत्पाद-द्वन्द्वमद्वंद्वं द्विषद्भिरपि सेवितम् ।। 64
संख्ये (ऽ*) संख्य-विपक्ष-

25. पक्ष-दलन-व्यासङ्गि-खड्ग-व्रतं
यस्यासीद्दृढ-साहसस्य सततन्दानं जनानन्दकृत् ।
रूपेणाप्रतिमो मनोभव-भवं दर्प्पं जहारोद्धतं
यः सर्व्वत्र च सर्व्वकालमवनीनाथः स्तुतः कोविदैः ।। 65
यत्पाद-द्वय-पद्म-सद्म विततं भूतेरभूद्भू षितं
भूपानां नमतां किरीट-विकट-प्रान्तस्थ-रत्नांशुभिः ।
वक्षो-रत्न-निधिन्समाश्रितवती[62] लक्ष्मीः क्रमेणागता
वीर-श्रीरपरैव यस्य नृपतेः कौक्षेय-धाराश्रया ।। 66
तस्य श्री-युवराजदेव-नृ-

26. पतिर्भ्राता कनीयानभू-
द्भूपैर्यच्चरणारविंद-पतितैर्भृ ङ्गैरिवा[ङ्ग]-स्थितम् ।
यः सत्य-व्रत-सत्व-[63]सूक्ति-वसतिः श्री-विक्रमैकाश्रयः
प्रायस्तस्य न सज्जनो(ऽ*)पि सकलान्वक्तुं गुणान्शक्ष्यति[64] ।। 67
दंष्ट्रा-कोटि-विपाटनोग्र-वदनः क्रूर-[65]स्वरो भासुरो
ने[त्र]-[66]प्रान्त-विकीर्ण्ण-कोप-रुधिरः पाद-प्रचारायुधः ।
येनाक्रम्य भुजेन भूमि-पतिना लाङ्गूल-व(ब)द्ध-क्रमो
दैत्यो व्याघ्र-वपुर्हतो(ऽ*)तिभयदः शस्त्री-भृता पाणिना ।। 68
कन्दर्प्पो (ऽ*) भिनवः पुर-

27. न्ध्रि-नयन-प्रीति-प्रदो (ऽ*) प्यन्यथा
यः कालः करवाल-कोटि-विहत-स्थूलेभ-कुम्भ-स्थलः ।
चित्रं यच्च सरस्वती-कृत-रतिः श्रीकण्ठ-पूजापर-
श्चातुर्व्वर्ण्य-विचार-चारु-चतुरो यच्चार्थि-चिन्तामणिः ।। 69
यस्योतुङ्ग-[67]गजेन्द्र-मज्जन-गलद्दानाम्वु(म्बु)भिर्म्मिश्रितं
रेवा-वारि विविक्त-तिक्तमुचित-स्नानेन तन्वीजनः ।
संप्राप्योरु-नितम्व(म्ब)-ताडन-वश-व्यस्तास्त-वीची-चयं
स-[द्वं द्वं] सम-सौरभेण महता निर्व्याजमायोजितः ।। 70
रामाणां कु-

28. च-मण्डलेषु नियतं हार-प्रकार-क्रमा-
त्संपूर्ण्णे शशि-मण्डले च विमले ज्योत्स्ना-च्छलेनोज्वलम्[68] ।

[म]न्ये[69] मानस-वारि यस्य वितते हन्सावली[70]-विभ्रमा-
द्भ्रान्ताशेषमुमापतेस्तु वसतौ विश्रान्तिमागाद्यशः ॥ 71
संपूज्य देवमीशानम्विभवैः[71] स्वैर्यथोचितैः ।
यथागमं यथाशास्त्रं स्तोस्त्रम्विहितवान्नृपः[72] ॥ 72
अविचलित-मनोभिर्यैस्त्वमीश क्षितीशै-
र्व्विभव-विहित-कृत्यैरिज्यसे ते कृतार्थाः ।
य इह कृ[त-वि]-

29. कारा मन्मथैकान्त-चिता[73]
भवति वरद तेषां संपदुन्माद-हेतुः ॥ 73
स-मद-करि-घटाभिः किं किमङ्गाङ्गनाभि-
र्म्मदन-शयन-लीलां भावयन्तीभिराभिः ।
कनक-तुरग-वासो-रत्न-जातैर्न्न कृत्यं
न हि भवति भवानी-वल्लभस्यार्च्चनं चेत् ॥ 74
भवति नृपति-वन्शे[74] जन्म पृथ्वी च भोग्या
श्रुतमुचित-विचारश्चारु-रूप-प्रभावः ।
समर-विजय-संपत्तस्य यो निःप्रपञ्च-[75]
ञ्चरण-युगल-मूलं संश्रितः शङ्करस्य ॥ 75
[किमिह]

30. व(ब)हुभिरुक्तैर्न्नाथ सर्व्वस्य हेतु-
र्भवतु भवति नित्यं भक्ति-योगो ममैकः ।
सकल-सुख-विशेषाद्यत्र पीयूष-वर्षः
स्वयमनुभव-गम्यो जायते त्वत्प्रसादात् ॥ 76
भूप-त्रय-यशोराशि-वर्ण्णनं प्रथमं कृतम् ।
श्रीमता श्रीनिवासेन श्री-स्थिरानन्द-सूनुना ॥ 77
भूपतीनां त्रयाणां तु कीर्त्ति-कीर्त्तनमुज्वलम्[76] ।
विहितं [स]ज्जनेनाथ सुधिया थीर-सूनुना ॥ 78
पत्तन-मण्ड[पि]कायां ॥
लवण[स्य] [खण्डिकायां षो]-

31. [ड]सिका[77] घाणके च [षोड][78] षोडसिका ।
तैलस्य मासि मासे दिनमनु च यु[गा]युगे च पौरस्तु ॥ 79
पूगफल-मरिच-शुण्ठी-प्रभृतिषु भाण्डेषु म[र]क-पौरस्तु ।
वीथीं प्रति च कपर्द्दी(र्द्दी) द्यूत-क[प[79]]र्द्दस्तु शाक-वार्ताकम् ॥ 80

रस-वणिजामादायस्तृण-पूलक-धी[मं]रादि यत्किञ्चित् ।
दत्ते करी(रि)-चतुष्टयमङ्ग तुरङ्गो(ङ्ग)-द्वयन्तु पौराणाम् ॥ 81
यद्वहद[न्य]द्दानं किमपि च विद्या-धनन्तदुद्दिष्टम् ।
य[त्व][80]···दः [पुण्य-श्री]-

32. [की]र्त्तयः प्रवर्त्तन्ते ॥ 82
यत्व च श्री-नोहलेश्वर-मठे श्रीमदघोरशिवा[चा]र्यो(ऽ*)भूत् ॥
क्वचिद्भि[क्षा-वृ]त्तिः क्वचिदपि च शाकाभ्यवहृतिः
क्वचिन्मूलाहारो क्वचिदपि च कंदांश्च वु(बु)भुजे ।
परं ज्योतिः शैवं विगलित-रजस्कान्ध-तमसं
[81]न्विचिन्वन्नो यातो विष-विषय-वे[ग]स्य कलनाम् ॥ 83
तेनेयं प्रशस्तिः सङ्गतिमानीता ॥
श्री-त्रिपुरी-[सौ]भाग्यपुर-लवणनगर-दुर्लभपुर-विमान[पु]र-[न]
......[82]

33. [83][भि]ः
काष्ठ-[वृ]षः प्रत्यहमथ रक्षितः समानेयः ।
[देव]···[र्म्माचारार्थं चारु]-दारुणि ॥ 84
सुश्लिष्ट-व(ब)न्ध-घटना विस्मित-कवि-राजशेखर-स्तुत्या ।
आस्तामियमाकल्पं कृतिश्च कीर्तिश्च पूर्व्वा च ॥ 85
कायस्थ-श्री-सीरुकस्य ॥
करणिक-धीर-सुतेन तु नाईनाम्ना प्रशस्तिरालिखिता ।
सत्सूत्र[धा]र-[स]ङ्गम-तनूज-नोन्नेन चोत्कीर्ण्णा ॥ 86
स्वकी[य दायादक्रय-पु(प्र)दानम् ॥]···

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, I.
2. Symbol for *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*
3. Read °*d-dyu-maṇḍala.*
4. *Patiḥ* had been originally engraved, but the *visarga* was afterwards struck out.
5. Only one *daṇḍa* is necessary for proper punctuation.
6. *Ba* is throughout indicated by the sign for *va*. *Āḍambara* is generally used in masculine.
7. Read °*raṁ vaḥ.*
8. Read *vaṁśe.*
9. Read °*jjvali*°.
10. Read °*tāṁ bibhrati.*
11. Read *vidhvaṁsa.*
12. Read *āsīd=dvi*°.

13. Read *°j=jvālā.*

14. *Śā* had been originally engraved; but the *ā* sign was afterwards struck out.

15. Better read *vyasana.*

16. Read *°vaṁ sambha°.*

17. Read *mān-ottaṁsasya.*

18. Read *°balais=saṁvaladbhiḥ.*

19. Kielhorn alternatively suggests the reading *luṭyati.*

20. Read *bhuvaṁ vilebhe.*

21. Read *vallyāḥ.*

22. Read *māṁsa.*

23. Kielhorn alternatively suggests the reading *rahati.*

24. *Bhujaṅgī* had been originally engraved; but the *ī* sign was afterwards struck out.

25. *Ru* had been originally engraved, but the *u* sign was afterwards struck out.

26. Read *°ṭ-ābhidrava°*

27. Read *°d-dṛipta.*

28. Read *itthaṁ sa°.*

29. There is a symbol here which is possibly the crude representation of a lotus.

30. Read *varṇṇyaṁ vā.*

31. *Śā* had been originally engraved; but the *ā* sign was afterwards struck out.

32. Read *yaṁ vīkshya.*

33. Read *°ty-ādṛita.*

34. Read *°ch-chhaurya.*

35. Read *spashṭaṁ sa.*

36. Kielhorn alternatively suggests *sapadi.*

37. Read *°nāṁ vidhātu°.*

38. Read *°tuṁ vāchā.*

39. Read *°r=nnanu.*

40. Read *bhagavāñ=jyo°*

41. Read *tāṁ sa.*

42. Here is a symbol which is possibly the crude representation of a lotus.

43. Read *chhāy=eva.*

44. Read *°pitaṁ sukṛita.*

45. Read *°nāṁ vahanti.*

46. Read *°vāsitāṁ sukṛitī.*

47. *Mattamayūranātha* is used as a personal name. It may, however, mean "lord of Mattamayūra", Mattamayūra being probably a town belonging to the king of Avanti, which was given to this person.

48. Read *°ś=śaiv-ā°.*

49. Read *yasya pāda°* to suit the metre. Read also *dvayaṁ vandya°.*

50. *Mā* had been originally engraved; but the *ā* sign was afterwards struck off.

51. Read *tapāṁsi.*
52. Read *tejāṁsi.*
53. Read *vaṁśa.*
54. Read °*vairāgyeṇa.*
55. Read *bhaktiṁ vidhi*°.
56. *Yo* was originally engraved.
57. Read *dattvā.*
58. Read *saṁsāra.*
59. Read *saṁsāraṁ.*
60. *Pa* is engraved below the line.
61. *Ti* was possibly corrected to *ta.*
62. Read *nidhiṁ samā*°.
63. Read *sattva.*
64. Read *guṇāñ=śakshyati.*
65. *Krūraḥ* had been originally engraved and the *visarga* was afterwards struck out.
66. *Tra* had been originally omitted and was engraved afterwards below the line.
67. Read *yasy=ottu*°.
68. Read °*jjvalam.*
69. *Mā* had been originally engraved; but the *ā* sign was afterwards struck out.
70. Read *haṁs-ā*°.
71. Read °*naṁ vibhavaiḥ.*
72. Read °*stottraṁ vihi*°.
73. Read *chittā.*
74. Read *vaṁśe.*
75. Read *nishprapañcha*°.
76. Read °*jjvalaṁ.*
77. Read °*śikā.*
78. These two *aksharas* appear to have been struck out.
79. *Pa* had been originally omitted and was afterwards engraved below the line.
80. About five letters are illegible here.
81. Read *vichi*°.
82. About 9 *aksharas* are illegible here.
84. Sīruka possibly wrote the record below verse 78, Nāi traced the whole on the stone and Nanna engraved it.
85. Possibly this space contained the royal signature.

No. 27 —Inscription on Some Gold Coins of Gāṅgeya (c. 1015-41 A.D.)

D. C. Sircar, *Studies in Indian Coins*, p. 383, No. XVI/5.

The coin is of the 34-Rati or ½-Dīnāra standard and has the weight of about 62 grains (4 grammes). It became the popular gold coin of wide areas of North India and was minted by the moneyers for centuries.

First Side

Legend : (1) श्रीमद्गा-
(2) ङ्गेयदे-
(3) वः(।।*)

Second Side

Four-armed Lakshmī, seated, facing.

No. 28—Vārāṇasī Copper-plate Inscription of Karṇa—[Kalachuri] year 793 (1042 A.D.)

Vārāṇasī, Varanasi District, U.P.
Kielhorn, *Ep. Ind.*, II, pp. 305 ff.; Mirashi, *Corp. Ins. Ind.*, IV, pp. 236 ff.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.
Metres : V.1 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.2 शार्दूलविक्रीडित; Vv.3-4 स्रग्धरा; Vv.5-6 शार्दूलविक्रीडित; V.7 आर्या; V.13 स्रग्धरा; Vv.14-15 वसन्ततिलक; Vv.16-17 शार्दूलविक्रीडित; V.18 आर्या; V.19 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.20 उपजाति; V.21 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.22 उपजाति; Vv. 23-24 शार्दूलविक्रीडित; V.25 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.26 शार्दूलविक्रीडित; V.27 इन्द्रवज्रा; Vv.28-29 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.30 वसन्ततिलक; V.31 मालिनी; V.32 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.33 इंद्रवज्रा; Vv.34-35 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : The inscription begins with adoration of the gods Śiva, Brahman and the Sun. King Kārtavīrya (Arjuna, son of Kṛitavīrya) is then introduced as the conqueror of Rāvaṇa, and as the lord of the country bounded by the daughter of the Tuhinagiri (Himālaya), i.e. the Gaṅgā, Mt. Kailāsa and the eastern and southern oceans and the Setu. This is of course a conventional claim. In the said family was born Kokkalla who extended fearlessness to Bhoja (Pratihāra king, Bhoja II), Vallabharāja (Rāshṭrakūṭa Krishṇa II), Śrī-Harsha, lord of Chitrakūṭa (usually identified with Chandella Harsha; see below) and Śaṅkaragaṇa (probably a Kalachuri subordinate). He married Naṭṭādevī of the Chandella family. His son was Bālaharsha who was succeeded by his younger brother Yuvarāja I. His son was Lakshmaṇarāja whose son and successor was Śaṅkaragaṇa. His son was Yuvarāja II; his son Kokkalla II; his son Gāṅgeya; his son Karṇa.—*P.M.P.* Karṇadeva, called *Paramamāheśvara*, *Trikaliṅgādhipati* and 'meditating on (or favoured by) the feet of *P.M.P.* Vāmadeva (i.e. the Śaiva ascetic Vāmaśambhu of the Golakī-maṭha in Ḍāhala, to whom

Kalachuri Sāhasika or Gāṅgeya Vikramāditya dedicated his kingdom)', addressed his subordinates, etc., from his camp at PRAYĀGA (Allahabad) in respect of the grant of SUSĪGRĀMA in the land of KĀŚI in favour of *Paṇḍita* VIŚVARŪPA who hailed from Vesālagrāma, belonged to the Vājasaneya-śākhā, the Kauśika-gotra and the three *pravaras* (Audala, Devarāta and Viśvāmitra) and was the son of Nārāyaṇa, grandson of Vāmana and great-grandson of Maha. The grant was made by the king after taking his bath in the waters of the VEṆĪ (Triveṇī at Prayāga) and worshipping the god TRILOCHANA (Śiva) on the occasion of the annual *śrāddha* of the king's father Gāṅgeya on SATURDAY, PHĀLGUNA-BADI 2, [KALACHURI] YEAR 793. The date corresponds to the 18TH JANUARY, 1042 A.D., year 1 of the era being equivalent to 248-49 A.D.

TEXT[1]

First Plate

1. सिद्धम्[2] ओं नमः सिवाय[3] ॥
निर्गुणं व्यापकं नित्यं सिवं[4] परम-कारणं(णम्) ।
भावग्राह्यं पर(रं) ज्योतिस्तस्मै सद्‍त्र(द्ब्र)ह्मणे[5] नमः ॥ 1
यद्वेध(धा) स्थितमव्यय[·] प-

2. रमपि जोति[6] स्चिदंसु[7]-प्रभं ।[8]
सूर्याखा(ख्य)स्य च [भा]स्वर-प्रभृतयो यस्य स्फुरंत्यूर्म्मयः(।*)
सर्व्वज्ञान(म*)यो व(ब)भूव भगवांस्तस्मान्मनुर्म्मानसो
यस्मात्सृष्टिरभू[दियं गु]-

3. णवती स्त्री-पुन्निमित्ता ततः । (॥) 2
देवः श्री-कार्त्तवीर्यः क्षितिपतिरभवद्भूषण(णं)भूतधात्र्या
हेलोत्क्षिप्ताद्रि-वि(बि)भ्यत्तुहिनगिरि-सुतास्लेष[9]-सन्तोषितेसम्[10](।*)
दोर्द्दण्डा-

4. काण्ड-सेतु-प्रतिगमित-महापूर-रेवा-प्रवाह-
व्याधौत-त्र्यक्ष-पूजा-गुरु-जनित-रुषं रावणं यो ववन्ध[11](॥*) 3
यस्य भ्रूभू(भङ्ग)-भीता ददति नृपतयः क्ल[ष्ट]-

5. भावे प्रतिपं[12]
आ कैलासत्सहेलं[13] हर-वृषभ-समुत्खात-सृंगाग्र[14]-भित्तेः ।
आ चः[15] प्राचः समुद्रात्सुरसरिदतुल-स्थूल-मुक्तावलीका-
दम्भोधेर्द्दक्षिणाच्च स्फु-
6. रदतुल-मणेः सेतु-सीमन्त-भाजः ।(॥) 4
तद्वन्स[16]-प्रभवा न[रें]द्र-पतयः ख्याता(:*) क्षितौ हैहया-
स्तेषामन्वय[17]-भूषण[·] रिपु-मनो-विन्यस्त-तापानलः ।
धर्म्म-ध्यान-ध-
7. नानूसंधित[18]-सुखः ससूत्सता[19] सोक्षकृ-[20]
त्प्रेया(न्*)सर्व्व-गुणाङ्कित-प्रभुतया श्रीमानूभू कोक्कल्लः[21](॥*) 5
सम्यक्सास्त्र[22]-विचारणा प्रतिदिनं धर्म्माय योगाय च
इष्टा-
8. [पू]र्त्त-परोपकारकृतये यस्यार्थसक्तो[23] मतिः ॥[24]
आनृन्याधिगमाय[25] दान-निरतिः सद्वंस-[26]पुष्टेस्तथा
ज्ञानाभ्यासवसान्ममुक्ष-[27]पदवीमंते च यः प्राप्तवान् । (॥) 6
भोजे व-
9. ल्ल(भ*)राजे श्रीहर्ष(ष) चित्रकूट-भुपाले[28] ।
सङ्करगणे[29] च रा(ज*)नि यस्यासीदभय-दः पाणिः । (॥) 7
सचिमिवेन्द्र[30] कमलामुपेन्दो(न्द्रो)
नगेन्द्र-कन्यामिव चन्द्रमौलिः ।
चन्देल्ल-वस-प्रभवा[31]
10. सुसिला 8
नट्टाख्यदेवी(·*) स तु पर्ज्जनैषित्[32] ॥
उद्दाम-दर्प्प-द्विषतो जयन्तं
क(·*)दर्प्पमापिन[33]-घन-स्तनीनाम् ।
अजीजनत्स स्थितये जनस्य
तस्या[·] महास(श)क्तिधर(·*) कु-
11. मारम्(॥*) 9
नाम्ना प्रसिद्धो भुधन[35]-त्रये(ऽ*)पि
प्रसिद्ध-पूर्व्वो[36] धवलः स राजा ।
वोढु(·*) धुरं यो गुरु-हा(भा)र-हा (वाहो)
योऽन्या(न्*) नृपेन्द्रान्क[हा]र[37] चकार ॥ 10
एकैक(·*) ददता भुजङ्गमनि-

12. सं[38] स्व(·*) जीवित(·*) रतक्षा
भक्ष्यार्थ(·*) गरुडाय नागपतिना न्यक्कार उन्मीलितः ।
चारित्राय ददौ[39] जलं सुरपतिर्गच्छन्न(ह्*)ल्यामृतौ[40]
वन्द्यासा(या) भुवनत्रये(ऽ*)प्ययमभू[दौ]-
13. चित्त-वत्तेः[41] पद(म्*) ॥ 11
किम्वापरेण[42] ।
होहिन्ति एत्थ ध(व*)से पुरिसा पुहइय गारव-महग्घा (।*)
इश्र भाविऊण जेणं पालीण परिग(ग्ग)हो गहिश्रो ॥[43] 12
तत्सु(त्सू)नुः श्यात-
14. कर्म्मा दिग्गिभ-कर-निभाजानु-वाहुर्महात्मा[44]
भूमे[45]भर्त्ता वभूव[46] क्षत-रिपु-नृपतिर्व्वालहंषः[47] सु(ज*)न्मा[48] ।
यं सद्वृत्तानुरागानुकृत-कृतयगा[49]चारमासृत्य[50] जात-
स्त्य-
15. क्तान्योन्योपमर्द्द-स्थिर-वसतिरपास्तारिवर्गं[51]
त्रिवर्गः । (॥) 13
धन्यो(ऽ*)त्र दासरथिरेव[52] रिपुर्दुसास्यो[53]
यस्याभवत्किमपरं समरोत्सवाय ।
भू[54]-भङ्ग-(भ*)ग्न-सकल-द्विषतो
16. धिगस्मा-
नात्मानमाहव-रसादिति यः सुसोच[55] ॥ 14
सत्यव्रतैकनिरतस्य युधिष्ठिरस्य
तस्यानुयः[56] प्रथित-वा(बा)हु-व(ब)लो व(ब)भूव ।
दुर्योधनारि-व(ब)ल-विर-[57]वर्धक-ध-
17. न्वी
पार्थो(ऽ*)परः कलियुगे युवराजदेवः । (॥) 15
भु-[58]भार-क्षम-दृक्स(कृशू)ति-प्र(ण*)यिनीमाल म्व(म्ब)मानस्तन[59]
कुर्व्वाणः समरे(ऽ*)पि नागपथगानागच्छतो विद्वि(ष*)ः ॥[60]
विख्या-
18. ता[·] भुवि भूरि-मार्ग्ग-गमनामुच्चैर्दधद्वाही(हि)नीं
यः साक्षात्परमेस्वर[61] समभवत्सम्यक्सि(विश)वाराधनात् ॥ 16
तस्मादभूल्लक्ष्मणराजदेवः
पुण्यैर्ज्जनाना[62]
19. जनित-व्यवस्थः ।
प्रावाप्य[63] यं धर्म्ममिव क्षितीसं[64]

चिराय लेभे जनता सुखानि ॥ 17
यः सत्यस्य निधिः श्रियां[65] च सरणिः साम्ना च धाम्ना (च*) यो
यो दाता च दयालु-
20. रेव च पद(·*) कीर्त्तेस्च[66] नीतेस्च[67] यः।
तस्यासीत्परमेष दूषण-कण(:*) कारुन्य[68]-पुण्यात्मनः
पात्रापात्र-विवेचनं न यदभूत्सर्व्वस्व[69]-दानेष्वपि ॥ 18
श्री-सङ्करगणदेव-[70]
21. स्ततो(ऽ)·भवत्सकल-भुवनतल-तिलकः।
सासति[71] वसुधां यस्मिन्पलायित(.*)क्वापि कलिनापि ॥ 19
असौ निस्तृंसता[72] यत्र वक्रत्वं पलितागमे(।*)
रथचक्रेषु चारि-
22. त्वं वायो[73] स्वच्छन्दचारिता(॥*) 20
तस्यानुयो[74](ऽ*)भुद्युवराजदेवः
पतिः क्षितेः क्ष[त्र]-कुल-प्रसुतिः[75]।
यस्यासि-धारा-जल-धौत-मुर्त्तं-
स्त्विर[76] स्थिरासि[77] चपलापि लक्ष्मि(॥*) 21
अर्थि-
23. सार्थावधिस्त्यागः सेसं सूरतयावधिः[78]।
यससा[79] धर्म्मरासेस्व[80] नावधिर्यस्य भूपतेः। 22
स्त्रीसास्वतोयायत यातकीर्त्तुः
काकल्लदेवो वस्वधिक-नाथः।[81]
जन्मण्ड-[82]
24. लाग्रो रिपु-मण्डलानि
पुरोदधातीति यथार्थ-सब्दः[83] ॥* 23
नम्र(·*) कामुक[84]वत्कृत[·] नियमितं तूणीरवत्पृष्ठतः।[85]
काष्ठासु क्षणमात्र-सूस्त्र[86]-विहितः [भ्रा]न्तरादादण्डवत्(।*)
25. कृत्वा सा[धु] परिच्छदेन रहित(·*) सम्यक्क[रे] स्थापित(तं)।
सव्रणामखेल[87] कुल(·*) नरपति-[यियेभ][88] येनासिवत्।(॥*) 24
काक्कल-नृपादवास्त-सकल-क्वाणीव-पद[89]
क्षी-
26. र-क्षालित-हार-गोर-गुणभूर्गागवदेवाभवत्।[90]
यस्याजायत केवलं रण-मुखे कोक्येयकोप्रेसर[91]।
स्तत्रेव प्रतिविवि[थ] पुनरभूदालाव[रं] स[न्मुखं(खम्)]॥ 25

27. अगुने ज्लोजलोलेति क्षातं यदिह दुर्ज्जसः[92] ।
लक्ष्म्या तदधुना धौत(·*)दिव्यमादाय तद्वपुः ।(॥) 26
ख्यात(:*) सत्यतया स धर्म्म-तनयः[93] त्यागेन विरोच-

28. निः[94]
सोयेनेद्रसुर न चैतदसवत्स[त्यं] गता [चे]तसि ।[95]
एकस्मि[·]स्त्रितय[·] कलो समनिक[96] गांगेयदेवे नृपे
[दृस्ता] रिस्वित[मि]व तेर-

Second Plate

29. वितथं पूर्व्वे येथोक्ता भूपाः ॥[97] 27
तस्यात्मजः कर्ण्ण इवावतीर्ण्णः
कर्ण्णः पृथिव्या[·] प्रथेत-पृभावः[98]
यस्याभिसेक[99]-स्रवना-द्वि-

30. षद्धू-
नंष्ट(·*) प्रहृष्टं द्विज-मित्र-वर्ग्गः ॥ 28
यत्कीर्त्ति-लतया दूरं प्रसरन्त्या दिने दिने ॥[101]
व्र(ब्र)ह्माण्ड-मण्डपाभोगः स्वल्पतामुपनीयते ॥ 29
स्वय(·*) समु-

31. त्सृजन्नर्थानर्थि-सार्थेष्वचिन्तितान् ।
को(ऽ*)पेष[102] भूषण(·*) भूमेर्जंङ्गमः कल्म-[103]पादपः ॥ 30
सक्तित्रमैकनेलयस्य[104] गुणाकरस्य
धम्मा(र्म्मा)त्मनः

32. स्तुति-पदं किमिहास्ति कि(·*)चित् ।
आसास्यते[105] प[र]मिदं कृतिभिः सदे(दै)व
राजन्वती वसुमती भवतेव[106] भूयात् ॥ 31
तवेव[107] गुण-गणालंकृत-

33. सरीरः[108][पृ]याग-[109]समावासित-श्रीमद्विजय-कटात्परम-[110]
भट्टारक-महाराजाधिराज-परमेस्वर-[111]श्री-वामद(दे)व-[112]पादानुधान-[113]
परमभट्टा-

34. रक-महाराजाधिराज-परमेस्वर-[114]परममाहेस्वर[115]-तृकलिंग्याधिपति-[116]
श्रीमत्कर्ण्णदेव(:*) कुसली[117] महादेवीं महाराजपुत्र-महाम-

35. त्रि[णो] महामात्या[118] महसन्धिविग्रहिका महाधर्म्माधिकरणिका महा-
क्षपटलिका महाकरणिका महाप्रती-
हारो महासामंतो
36. महाप्रमातारो महास्वसाधनिको महाभाण्डागारिको महाध्यक्ष
एतानन्यांस्च कीर्तिताकीर्त्तितास्च[119] यथार्ह(र्हं)मानयति वो(बो)-
धयति समाज्ञापयति विदित-
37. म[सु][120] भवता(:*) यथा[हुपाथा] कासि[भूम्य]न्त[र्ग]त-[121]
[सु]सिग्रामः सात्र[122]-मधूकः सगर्त्त-स्थल-जलोषरः सर्व्वाकर-ख-
(नि*)प्रभृति-समुत्प-
38. त्ति-समेतस्च[123]तुराघ(ा*)ट-सीमा-पर्यन्तः ।[124] वेसाल-ग्राम-
विनिर्ग्गताय कोसिक[125]-गोत्राय ।[126] ओदल-देवरात्र-विस्वा-
मित्र[127]-त्रि-
39. प्रवराय वाजसनेय-साखाया[128] [129]मह-प्रनप्त्रे वामन-नप्त्रे
नारायण-पुत्राय पण्डित-श्री-विस्वरुपाय[130] ।[131] इहैव पितुः श्री-
40. मद्गाङ्गेयदेवस्य संवत्सरे स्राद्धे[132] फाल्गुन-वहुल-पक्ष-[133]
द्वितीयायां सनैस्चर-वासरे वेण्यां[135] स्नात्वा भगवंतं देवंदेवं[136]
त्रिलोचन-
41. म[137]सन-स(:*)भार-प्रकल्पित-पंचोपच(ा*)र-(प्र*)पंचेन परया
भक्त्या समभ्यच्चर्यासम-स्रद्धया[138] स्राद्धं विधायोभयभोगेन[139]
सासत्वेन[141] यप्रदत्तः । अतः श्रीमत्क-
42. र्ण्णदेवपादा(:*) सुमीग्राम-निवासिनः समस्त-जनपदान्समादि-
सति[142] विदितमस्तु भवता(:*)यथा ग्रामोयं[143] स्माभिः सासन-
त्वेन[144] प्रदत्त इति मत्वा
43. भाग-भोग-कर-हिरण्य-दण्डादायकासोत्पत्ति-[145] प्रभृति - समस्त-
राज-प्रत्यादाय(ा*) अस्योपनव्या[146] इति तदपचिकीर्षया मध्ये
वातेनापि न
44. गंतव्यमिति[147] ।। अभ्यर्थना ।।
सर्व्वानेता(न्*) भाविनो राजपुत्रा(न्*)
भूयो भूयो याचते रामचन्द्रः ।
सामान्यो(ऽ*)य(:*) धर्म्मसेतु[148] नृपाणा
काले क[ा]-
45. ले पालनीयो भवद्भिः। (।।) 32
वहुभि[149] वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् । (।।) 33
अस्मिन्चन्से द्वि--[150]

46. (ऽ*)पि यस्चान्यो[151] नृपतिर्भवेत् ।
तस्यापि हस्तलग्नो(ऽ*)हं सासनं[152] न व्यतिक्रमेत् ॥ 34
यानीह दत्तानि पुरानरेन्द्रै-
दा(र्दा)नानि धर्म्मार्थं-यसस्करा[ण][153] ।

47. नृमाल्य[154]-वान्त-प्रतिमानि तानि
को न(नाम) साधुः पुनराददीत ॥ 35
ग्रस्वमेव-[155]सहस्रेण राजसुय-सहतेन[156] च(।*)
गवां का(को)टि-प्रदानेन भूमि-हृ-

48. र्त्ता न सुध्यति[157] ॥ 36
सुवर्ण्णमेक(·*) गामेका(·*)भूमेरप्येकमङ्गु‌ल(म्*) ।
हरन्न[रक]माप्नोति यावदाहुत[158]-स(·*)ल्पवं(वम्) ॥ 37
संवत् ७९३ फाल्गुन-वदि ९ सोमे(॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, II. The text is full of mistakes which prove that the engraver could not read the letters of the draft of the records prepared by the king's officer on *bhurjapatra.*

2. Expressed by a symbol which is also read as *siddham, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*

3. Read *Śivāya.*

4. Read *śivam.*

5. *Ba* and *va* are not distinguished in the record. See also records like the Rewa plates of *Mahārāṇaka* Salakhaṇavarmadeva in *Ind. Ant.*, XVI, p. 228.

6. Read *jyoti°.*

7. Read *°śchid-aṁśu°.*

8. The sign of punctuation is superfluous.

9. Read *°ślesha.*

10. Read *°t-Eśam.*

11. Read *babandha.*

12. Kielhorn suggests the correction *dadhati nṛipatayaḥ klishṭamāre prati-shṭhām.*

13. Read *Kailāsāt-sa°.*

14. Read *śṛiṁg-āgra.*

15. Read *cha.*

16. Read *tad-vaṁśa.*

17. Read *°m=anvaya.*

18. Read *°n-ānu°.*

19. Read *śaśvat-satām.*
20. Read *saukhya.°*
21. Read *śrīmān=abhūt=Kokkallaḥ*, or better to suit the metre, *śrīmān=abhūt=Kokkalaḥ.*
22. Read *°k-śāstra.*
23. Read *°saktā.*
24. Only one *daṇḍa* is necessary for proper punctuation.
25. Read *ānṛiṇy-ā°.*
26. Read *sad-vamśa°.*
27. Read *°vavān=mumukshu°.*
28. Read *bhūpāle.* Vallabharāja is Kokkala's son-in-law Krishṇa II Rāshṭrakūṭa (877-913 A.D.). Bhoja may be Pratihāra Bhoja I (c. 936-85 A.D.) or probably II (c. 912 A.D.). Śrī-Harsha, ruler of Chitrakūṭa, may be Chandella Harsha, grandfather of Dhanga (953-1002 A.D.), or Guhila Harsha of Chitor who was a feudatory of Bhoja according to the Chatsu inscription.
29. Better read *Śankara°*, although the name is usually spelt with *sa.*
30. Read *Śachīm=u=Endraḥ.*
31. Read *vamśa-prabhavāṁ suśīlām.*
32. Read *paryyaṇaishit.*
33. Read *°m=āpina°.*
34. Read *°śakti°.*
35. Read *bhuvana.*
36. Kielhorn reads *pūvo* and corrects it to *pūrvo.*
37. Kielhorn suggests the correction *nṛipendrān=karadichakāra.*
38. Read *°śaṁ.*
39. Read *dadau.*
40. The restoration is due to Kielhorn.
41. Read *°chitya-vṛitteḥ.*
42. Read *kim v=āpareṇa.*
43. In Sanskrit *Bhavanti atra vamśe purushāḥ pṛithivyām gaurava-mahārghāḥ| etad bhāvayitvā yena Pālīnām parigrahaḥ gṛihītaḥ ||*
44. Read *bāhu°.*
45. Read *bhūmer=bha°.*
46. Read *babhūva.*
47. Read *°r=Bbālaharshaḥ.*
48. The restoration is due to Kielhorn.
49. Read *kṛita-yug-ā°.*
50. Read *°m=āśritya.*
51. Read *varggas=tri.*
52. Read *Dāśarathi.*
53. Read *°r=Ddaśāsyo.*
54. Read *bhrū-bhanga-bhagna°.*
55. Read *śuśocha.*
56. Read *°nujaḥ.*

57. Read *vīra*.
58. Read *bhū-bhāra-kshama-drikśruti.*.
59. Read *°s=tanuṁ*.
60. Only one *daṇḍa* is required.
61. Read *°śvaraḥ*.
62. Read *°nāṁ*.
63. Read *avāpya*.
64. Read *kshitīśaṁ*.
65. Read *śriyāṁ*.
66. Read *kīrtteś=cha*.
67. Read *nīteś=cha*.
68. Read *kāruṇya*.
69. Kielhorn reads *savvasva* which may be a misprint.
70. Better read *śrī-Śaṅkara°*.
71. Read *śāsati*.
72. Read *nistriṁśatā*.
73. Read *vāyau*.
74. Read *°nujo='bhū°*.
75. Read *prasūtiḥ*.
76. Read *mūrtteś=chiraṁ*.
77. Read *sthir=āsīch=chapal=āpi Lakshmīḥ*.
78. Kielhorn suggests the correction *sauryaṁ śūra-jay-āvadhi*.
79. Read *yaśasā*.
80. Read *°rāśeś=cha*.
81. Kielhorn suggests the correction *śrīmāṁs=tato='jāyata jātakīrtteh Kokkaladevo vasudh-aika-nāthaḥ* /
82. Read *yan-maṇḍa°*.
83. Read *śabdaḥ*.
84. Read *kārmuka*.
85. The sign of punctuation is superfluous.
86. Kielhorn suggests the correction—
kshaṇa-mātra-drishṭa-vihita-bhrāntaṁ cha dorddaṇḍavat.
87. Kielhorn suggests *śatrūnām=akhilaṁ*.
88. Kielhorn suggests *śreshṭhena*.
89. For the commencement of the line, Kielhorn suggests *Kokkall-ākhya-nripād=apāsta-sakala-kshauṇī-vipada°*.
90. Kielhorn suggests *°r=Gāṅgeyadevo='bhavat*.
91. The punctuation mark is unnecessary. Kielhorn suggests—*kaukshevako='gresaras=tatr=aiva pratibimbitaṁ punar=abhūd-ā°*; for the end of the verse we cannot suggest a suitable reading.
92. Kielhorn suggests—
ambudhi-toya-lol=eti khyātaṁ yad=iha duryaśaḥ. Read *a-guṇa-jñ=eti, etc*
93. Read *tanayas=tyā°*.
94. Read *Vairo°*.
95. Kielhorn suggests the correction—
Śauryeṇ=Endra-suto na ch=aitad=abhavat=satyaṁ mataṁ śrotribhiḥ.

96. Kielhorn suggests *kalau samadhikaṁ.*

97. Kielhorn suggests the correction *dṛishṭvā niśchitam=eva tair=avitathaṁ pūrvve yathoktā nṛipāḥ.*

98. Read *prathita-prabhāvah.*

99. Read *°sheka-śravaṇād-dvi°.*

100. Read *°varggaih.*

101. Only one *daṇḍa* is necessary.

102. Read *°py=esha.*

103. Read *kalpa°.*

104. Read *śakti-tray-aika-nilayasya.*

105. Read *āśāsyate.*

106. Read *bhavat=aiva.*

107. Read *tad=evaṁ.*

108. Read *śarīraḥ.*

109. Read *Prayāga.* Kielhorn originally read [*Svasā*]*ga*, and remarked that "the first *akshara* might perhaps be read *sta*, and the second *yā*." The first letter looks like *sva* or *pva*; but *pri* seems to have been intended. Afterwards however, Kielhorn suggested *Prayāga* (*Ep. Ind.*, IV, p. 122; V, App., p. 58, note 4). Prayāga must be the reading as it is said to be on the *Veṇī.*

110. Kielhorn reads *kayatpa°* and corrects it to *°kaṭakāt=pa°.*

111. Read *°meśvara°.*

112. For Vāmadeva who was a Śaiva pontiff of the Golaki-maṭha in the Ḍāhala country and to whom king Gāṅgeya dedicated his kingdom which the Kalachuri kings now ruled as the saint's viceroy, see Sircar, *Studies in the Religious Life of Ancient and Medieval India*, pp. 148-56.

113. Read *pād-ānudhyāta.*

114. Read *°meśvara.*

115. Read *°heśvara.*

116. Read *Trikaliṁg-ā°.*

117. Read *kuśalī.*

118. Read *mahāmaṁtriṇo.*

119. Kielhorn suggests that the scribe intended to write *mahāmātya / mahāsāndhivigrahika /* etc., as in the Monghyr plate of Devapāla (*Ind. Ant.*, XXI, p. 256, l. 31). The sign of punctuation may therefore be taken as an English 'hyphen'. Read *mahāmātya-mahāsāndhivigrahika-mahādharmādhikaranika-mahākshapaṭalika-mahākaranika-mahāpratīhāra-mahāsāmanta-mahāpramātṛi - mahāśva-sādhanika-mahābhāṇḍāgārika-mahādhyaksha-prabhṛitīn=etān=anyāṁś= cha kīrttit-ākīrttitāṁś=cha.*

120. Read *°m=astu.*

121. What was intended is possibly *yath=āsmābhiḥ Kāśi-bhūmy-antargata°.*

122. Read *s-āmra-madhūkaḥ.*

123. Read *°ś=chatu°.*

124. The sign of punctuation is superfluous.

125. Read *Kauśika.*

126. The sign of punctuation is superfluous.
127. Read *Audala-Daivarâta-Vaiśvāmitra*°.
128. Read *śākhāya*.
129. Kielhorn reads a *daṇḍa* here.
130. Read °*viśva*°.
131. The sign of punctuation is superfluous.
132. Read *sāṁvatsara-śrāddhe*.

Cf. *Prayāgaṁ paramaṁ tīrthaṁ mṛitānāṁ bhukti-muktidam| sevanāt=kṛita-piṇḍānāṁ pāpa-bhit kāmadaṁ nṛiṇām ||*

133. Read *bahula*°
134. Read *Śanaiśchara*°.
135. One may expect *Triveṇyām*; but compare *śrīmat-Prayāge manvantar-ādau Veṇyāṁ snātvā*, etc., in a grant of Gāhaḍavāla Jayachchandra (*Ep. Ind.*, IV, p. 122).
136. Read *devadevaṁ*.
137. Read °*m=aśana*.
138. Read *śraddhayā*.
139. Read *śrāddhaṁ*.
140. Kielhorn suggests °*y=odaka-sargeṇa*.
141. Kielhorn suggests the correction *śāsanatvena saṁpradattaḥ*.
142. Read °*diśanti*.
143. Read °'*yam=asmābhiḥ*.
144. Read *śāsanatvena*.
145. Kielhorn suggests °*dāy-ākar-otpatti*°.
146. Read °*netavyā*.
147. Kielhorn reads *gantavya*°.
148. Read *setur=nṛipāṇāṁ*.
149. Read *bahubhir=vasu*°.
150. Kielhorn suggests *asmin=vaṃśe dvitīyo*°. Mirashi reads *dvighnā* (*dvijaghno=*).
151. Read *yaś=chā*°
152. Read *śāsanaṁ*.
153. Read *yaśa*°.
154. Read *nirmālya*.
155. Read *aśvamedha*.
156. Read *rājasūya-śatena cha*.
157. Read *śudhyati*.
158. Read °*hūta*.

No. 29—Sarkhon Copper-plate Inscription of Ratna II, [Kalachuri] year 880 (1128 A.D.)

Sarkhon near Janjgīr, Bilaspur District, Madhhya Pradesh. V.V. Mirashi, *Ep. Ind.*, XXII, pp. 159ff.; *Corp. Ins. Ind.*, IV, pp. 423 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Nāgarī.

Metres : Vv. 1, 9, 12, 13, 18, 25-35 अनुष्टुभ् ; Vv. 2,6 उपजाति; V.3 स्रग्धरा; Vv. 4, 10, 14, 17, 19 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 5,7,8,11,15 वसन्ततिलक; Vv. 16 मालिनी; V.20 शालिनी; 21 आर्या

Summary : In the family of the HAIHAYAS, which sprang from ARJUNA KĀRTAVĪRYA, was born KOKKALLA. Of his EIGHTEEN sons the ELDEST became the ruler of TRIPURĪ and the rest lords of *maṇḍalas* (districts of the kingdom). In the family of these younger brothers was born KALIṄGARĀJA who had a son named KAMALARĀJA. His son was RATNARĀJA (I) who married NONALLĀ. Their son was PṚITHVĪDEVA, who had a son named JĀJALLADEVA by RĀJALLADEVĪ. Jājalla's son was RATNADEVA (II).—There was a Brāhmaṇa named MAHĀSOṆA, who hailed from SOṆABHADRA in MADHYA-DEŚA within BHĀRATA-VARSHA. He observed a fast unto death for fifty days at the holy place called JĀMBAVAT. His son was Someśvara who had a son named Kulachandra. The latter's son was PADMANĀBHA. In the presence of all astronomers at the court of Ratnadeva (II), Padmanābha asserted that there would be total lunar eclipse when three quarters of the night had passed and the moon was in the asterism Rohiṇī on THURSDAY, the FULL-MOON TITHI OF KĀRTTIKA in the [KALACHURI] YEAR 880 (8TH NOVEMBER, 1128 A.D.). When the eclipse occurred at the predicted time, the king became pleased and donated the village of CHIÑCHĀTALĀĪ, situated in the *maṇḍala* of ANARGHAVALLĪ, to Padmanābha. The charter was engraved by KĪRTIDHARA, the owner of the village of JAṆḌERA in ANARGHAVALLĪ.

TEXT

First Plate

1. सिद्धम्[1] ओं[2] नमो व्र(ब्र)ह्मणे ।।
निर्गुणं व्यापकं नित्यं शिवं परम-कारणम् ।
भाव-ग्राह्यं परं ज्योतिस्तस्मै सद्व(द्ब्र)ह्मणे नमः ।।१।।

2. यदेतदग्रेसरमम्व(म्ब)रस्य
ज्योतिः स पूषा पुरुषः पुराणः ।
अथास्य पुत्रो मनुरादिराज-
स्तदन्वये(ऽ*)भद्भुवि कार्त्त-

3. वीर्यः ।।२।।
देवः श्री-कार्त्तवीर्यः क्षितिपतिरभवद्भूषणं भूतधात्र्या
हेलोत्क्षिप्ताद्रि-वि(बि)भ्यत्तुहिनगिरिसुतास्ले(श्ले)-

4. ष-सन्तोषितेस(श)म् ।
दोर्द्दण्डाकांड-सेतु-प्रतिगमित-महावारि-रेवा-प्रवाह-
व्याधूत-त्र्यक्ष-पूजा-गुरु-जनित-रुषं रावणं यो

5. वव(बबं)ध ।।३।।
तद्वंस(श)-प्रभवा नरेंद्र-पतयः ख्याताः क्षितौ हैहया-
स्तेषामन्वय-भूषणं रिपु-मनो-विन्यस्त-तापानलः ।
धर्म्म-

6. ध्यान-धनानुसंचित-यशाः स(श)स्व(श्व)त्सतां सौख्यकृ-
त्प्रेयान्सर्व्व-गुणान्वितः समभवत्श्री(च्छ्री)मानसौ कोक्कलः ।।४।।
अष्टादशारि-

7. करि-कुंभ-विभंग-सिंहाः
पुत्रा बभूवुरतिसौ(शौ)र्य-पराश्च तस्य ।
तत्राग्रजो नृपवरस्त्रिपुरीश आशी(सी)-
त्से(च्छे)षांश्च मंडलपतीन्स

8. चकार वं(बं)धून् ।।५।।
तेषामनूजस्य[3] कलिंगराजः
प्रताप-वह्नि-क्षपितारि-राजः ।।
जातो(ऽ*)न्वये द्विष्ट-रिपु-प्रवीरः[4]
प्रियान-

9. नांभोरुह्-पार्व्वणेंदुः ॥६॥
तस्मादपि-प्रतत-निर्म्मल-कीर्त्ति-कान्तो
जातः सुतः कमलराज इति प्रसिद्धः ।
यस्य प्रताप-तर-

10. णावुदिते रजन्यां
जातानि पंकज-वनानि विकासभांजि ॥७॥
तेनाथ चंद्र-वदनो(ऽ*)जनि रत्नराजो
विस्वो(श्वो)पकार-करुणार्ज्जि-

11. त-पुण्य-भारः ।
येन स्व-वा(बा)हु-युग-निर्म्मित-विक्रमेण
नीतं यशस्त्रिभुवने विनिहत्य स(श)त्रून् ॥८॥
नोनल्लाख्या प्रिया त-

12. स्य शूरस्येव हि शूरता ।
तयोः सुतो नृप-श्रेष्ठः पृथ्वीदेवो बभूव ह ॥९॥
पृथ्वीदेव-समुद्भवः समभवद्राजल्लदेव्री(वी)-सुतः
शू-

13. रः सज्जनवांच्छि(छि)तार्थ-फलदः कल्पद्रुमः श्रीफलः ।
सर्व्वेषामुचितो(ऽ*)च्चने सुमनसां तीक्ष्ण-द्विषत्कंटकः
पस्य(श्य)त्कां(त्का)न्ततरांगनां[ग]-

14. मदनो जाजल्लदेवो नृपः ॥ १०॥
तस्यात्मजः सकल-कोसल-मंडन-श्रीः
श्रीमान्समाहृत-समस्त-नराधिप-श्रीः ।
सर्व-क्षि[ती]-

15. श्वर-सि(शि)रो-विहितांह्रि-सेवः
सेवाभृतां निधिरसौ भुवि रत्नदेवः ॥११॥
इलावर्त्ता(वृता)दि-वर्षाणां मध्ये भारतमुत्तमम् ।
मध्यदेस(श)स्तु त-

16. त्रापि सोणभद्रो(ऽ*)स्ति यत्र सः ॥१२॥
श्री-सोणभद्र-निर्यातः पंचार्षो वत्स-गोत्रजः ।
म[हा]सोण इति ख्यातो बभूव द्विज-वंस(श)जः ॥१३॥
यः स-

17. द्‌तर्क्क-कला-कलाप-कुस(श)लो निःसे(शे)ष-वेदागम-
ज्ञाता व्र(ब्र)ह्म-समः समस्त-जनता-ल[ब्धा]दरः सर्व्वदा ।
यः पंचास(श)दहानि चान्त-समये त्य-
18. क्तास(श)नं यां(जां)व(ब)व-[5]
त्तीर्थे प्राण-विमुक्तिमाप निपुणो वेदान्त-सिद्धान्तगः ॥१४॥
प्रज्ञा-निधिः सकल-वेदविदां वरिष्ठो
नानाविधाध्व-

Second Plate

19. र-विधान-विसु(शु)द्ध-वु(बु)द्धिः ।
तस्यात्मजो द्विज-समाज-विभूषण-श्रीः
सोमेश्वरः समभवद्भुवन-प्रसिद्धः ॥१५॥
श्रुति-समुचित-
20. शीलस्तत्व(त्त्व)विच्चागमानां
निरवधि-गुणरासि(शि) र्व्यास-कल्यो(ल्पो) ज[6]नेषु ।
इह हि जगति शापानुग्रहाभ्यां समर्थ-
स्तदनु च कुल-
21. चंद्रस्तस्य सूनुर्बभूव ॥१६॥
प्रज्ञा-मंगल-वेश्म विस्मयकराभ्यासः स्वमस्तागमे
पुण्यात्मा मख-कर्म्म-धर्म्म-निपुणः प्रावीण्यवान्जो(ज्ज्यो)-
22. तिषि ।
तस्याशेष-गुणाकरस्य मतिमान्पुत्रः पवित्रात्मनो
व्र(ब्र)ह्माभ्यास-निदेश-पेस(श)ल-मतिः श्री-पद्मनाभो(ऽ*)-
भवत् ॥१७॥
यः सिद्धा-
23. न्त-द्वयं वेत्ति होरा-सागर-पारगः ।
संहिता-सा(शा)स्त्र-तत्व(त्त्व)ज्ञो वा(व)राहमिहिरोपमः ॥१८॥
तेनासी(शी)त्यधिकाष्ट-वत्सर-शते जाते दिने गीः-पते-
24. :
कार्त्तिक्यामथ रोहिणी-भ-समये रात्रेश्च याम-त्रये ।
श्रीमद्वल्ल-नरेश्वरस्य सदसि ज्योतिर्व्विदामग्रतः
सर्व्व-ग्रासमनुष्णगोः प्रव-
25. दता तीर्ण्णा प्रतिज्ञा-नदी ॥१९॥
इंदोर्म्मुक्तिं कुर्व्वतायं तदानीं
सर्व्वदायैर्म्मंडले(ऽ*)नर्घवल्ल्यां(ल्ल्याम्) (।*)

राज्ञा तुष्टेनाथ चिंचातलाइ-
ग्रामस्तस्मै सा(शा)-

26. सनीकृत्य दत्तः ॥२०॥

तपति न तपनः प्रखरो मरुदपि नो वाति शासने तीव्रः ।
व(ब्र)ह्मस्व-स्तेय-पातकमतिस(श)य-भीमं समालोच्य ॥२१॥
चंद्रा-

27. र्क्कौ गगने यावत्तपतो लोक-साक्षिणौ ।

तावदव्याहतं स्थेयाद्दानमेतन्महीपतेः ॥२२॥
द्विजाश्च नावमन्तव्यास्त्रैलोक्य-स्थिति-हेतवः ।

28. देववत्पूजनीयाश्च दान-मानार्च्चनादिभिः ॥२३॥

यैः कृतः सर्व्व-भक्षो(ऽ*)ग्निरपेयश्च-महोदधिः ।
क्षयी चाप्यायितः सोमः को न नस्ये(श्ये)-

29. त्प्रकोप्य तान् ॥२४॥

सं(शं)खं भद्रासनं च्छ(छ)त्रं गजास्व(श्व)-वर-वाहनम् ।
भूमि-दानस्य चिह्नानि फलं स(स्व)र्गः पुरन्दर ॥२५॥
व(ब)हुभिर्व्वसुधा भुक्ता राज-

30. भिः सगरादिभिः ।

यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ॥२६॥
यथाप्सु पतितं स(श)क्र तैल-वि(बि)न्दु र्व्विसर्प्पति ।
एवं भूमि-कृतं दानं स-

31. स्ये सस्ये प्ररोहति ॥२७॥

भूमिं यः प्रतिगृह्ना(ह्णा)ति यस्तु भूमिं प्रयच्छति ।
उभौ तौ पुण्य-कर्म्माणौ नियतौ स्वर्ग-गामिनौ ॥२८॥
पूर्व्व-

32. दत्ता(त्तां) द्विजातीनां यत्नाद्रक्ष पुरंदर ।

मही(हीं) महीभृतां स्रे(श्रे)ष्ठ दानच्छ्रेयो हि पालनम् ॥२९॥
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुंधराम् ।

33. स विष्टायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह पच्यते ॥३०॥

अस्व(श्व)मेध-सहश्रे(स्रे)ण वाय(ज)पेय-स(श)तेन च ।
गवां कोटि-प्रदानेन भूमि-हर्त्ता न सु(शु)-

34. ध्यति ॥३१॥

षष्टि वर्ष-सहश्रा(स्रा)णि स्वर्गे वसति भूमिदः।
आच्छेत्ता चानुमन्ता च तान्येव नरकं व्रजेत् ॥३२॥
इष्टं दत्तं हुतं चैव य-

35. त्किंचिद्धर्म्म-संचितम् ।

अर्द्धांगुलेन सीमाया हरणेन प्रणस्य(श्य)ति ॥३३॥
न विषं विषमित्याहुर्व्वं(ब्रं)ह्म-स्वं विषमुच्यते ।
विषमेकाकिनं ह-

36. न्ति व्र(ब्र)ह्म-स्वं पुत्र-पौत्रिकम् ॥३४॥

तस्यामेवानर्घवल्ल्यां श्रीमत्कीर्त्तिधरः सुधीः ।
जंडेर-ग्राम-नाथो(ऽ*)यं लिलेखाक्षर-सो(शो)भनम् ॥३५॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XXII.

2. Expressed by a symbol which is also read as *Oṁ*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*. The following symbol is expressed by the letter *u* with a dot over it.

3. The vowel of *nū* is lengthened for the sake of metre.

4. Read *dvishṭa-ripu-pravīra-priy-ānanā°* as in all other grants of the kings of Ratanpur.

5. The second letter of this word appears more like *cha* than *va*; but *va* and *cha* appear almost like each other in this inscription (cf. *ch=aiva*, l. 34 *infra*) and other records of the period (cf. *Ep. Ind.*, XIX, p. 75, l. 23). Besides, *yāṁchavat* makes no sense. Mirashi therefore proposes to read *Jāṁbavat-tīrtha*. *Ya* is substituted for *ja* here as in *vāyapeya* in l. 33 *infra*.

6. After *ja* a superfluous *daṇḍa* was engraved and scored out. This is to cover a little empty space. See the same at the end of l. 17.

7. Read *vishṭhāyāṁ*.

CHAPTER III

WESTERN INDIA

A—Early Kalachuris

No. 30—Vaḍner Copper-plate Inscription of Buddharāja, [Kalachuri] year 360 (608 A.D.)

Vaḍner, Nasik District, Maharashtra.

Y. R. Gupte, *Ep. Ind.*, XII, pp. 33ff. ; Mirashi, *Corp. Ins. Ind.*, IV, pp. 47ff.

Language : Sanskrit.

Script : Late Brāhmī of South India.

Metres : Vv. 1-4 अनुष्टुभ् (श्लोक) ; V.5 इन्द्रवज्रा.

Summary : BUDDHARĀJA, son of ŚAṄKARAGAṆA and grandson of KṚISHṆARĀJA of the KAṬACHCHURI family, made a grant of the village of KOṆIYĀṆAṀ in the VAṬANAGARA-BHOGA (subdivision) in the neighbourhood of BHAṬṬAŪRIKĀ to BODHASVĀMIN, a resident of Vaṭanagara and belonging to the Vājasaneya-Mādhyandina school, for the maintenance of *bali*, *charu*, *vaiśvadeva*, *agnihotra* and other rites. The gift village was made free from all *dityas* (dues), forced labour and *prātibhedikā* and from the entry of the *Chāṭas* and *Bhaṭas*. The donees were allowed to enjoy *udraṅga*, *uparikara* and all other receipts.—The grant, made at the request of the queen ANANTA-MAHĀYĪ, was executed on BHĀDRAPADA-SU 13 in the [TRAIKŪṬAKA-KALACHURI] YEAR 360 (c. 608 A.D.). The *Dūtaka* was the *Mahābalādhikṛita* PRASAHYAVIGRAHA and the writer was the *Mahāsāndhivigrahādhikaraṇādhikṛita* ANAPHITA.

TEXT[2]

First Plate

1. १[3] स्वस्ति (।।*) विजय-स्कन्धावाराद्वैदिश-वासकाच्छरदुपगम-
प्रसन्न-गगनतलविमल-विपुल-विविध-पुरु-

2. [ष-रत्न]-गुण-किरण-[निकर]ावभासिते महासत्वा[5]पाश्रय-दुर्ल्लं-
ङ्घे गाम्भीर्य्यवति स्थित्यनुपालनपरे महोदधा-

3. विव [कट]च्चुरीणाम[न्वये] [सकल-जन]-मनोहरया चन्द्रिकयेव
कीर्त्या भुवनमवभासयन्ना जन्मन [एव] [पशु]-

4. [पति-समा]श्रय-पर× कलङ्क-[दो]ष-रहित× कुल-कुमुदवन-
लक्ष्मी-विबोधनश्चन्द्रमा इव श्री-कृष्णराजो [यः]

5. संश्रय-विशेष-लोभादिव सकलैराभिगामिकैरितरैश्च गुणैरुपेत-
स्संपन्न-प्रक्रि(कृ)ति-मण्डलो यथा[वत्]

6. आत्मन्याहित-शक्ति-सिद्धिर्य्येन च रुचिर-वंश-शोभिना निय-
तमस्खलित-दान-प्रसरेण प्रथित-बल-गरिम्णा

7. वन-वारण-यूथपेनेवाविशङ्कं विचरता वन-राजय इवावनमिता
दिशो यस्य च शस्त्रमापन्न-

8. त्राणाय विग्रह⁐पराभिमान-भंगाय शिक्षितं विनयाय विभ-
वार्ज्जनं प्रदानाय प्रदानं धर्म्माय

9. [धर्म्म]श्श्रेयो(ऽ*)वाप्तये तस्य[6] पुत्र⁐पृथिव्यामप्रतिरथ-
श्चतुरुदधि-सलिलास्वादित-यशा धनद-वरुणेन्द्रान्त[क]-

10. [सम]- प्रभावस्स्व-बाहु-बलोपात्तोर्ज्जित-राजश्री ⁐ प्रतापाति-
शयोपनत-समग्र-सामन्त-मण्डलः

11. परस्परापीडित-धर्म्मार्थ-काम-निषेवी प्रणति-मात्र-सुपरितोष-
गम्भीरोन्नत-हृदयस्सम्यक्प्रजापालनाधि-

12. गत-भूरि-द्रविण-विश्राणनावाप्त-धर्म्मक्रियश्चिरोत्सन्नानां नृपति-
वंशानां प्रतिष्ठापयिता अत्युच्छ्रितानां

13. उ[न्मू]लयिता दीनान्ध- क्रिपण-[8] समभिलषित- मनोरथाधिक-
निकाम-फल-प्रद⁐पूर्व्वापर-समुद्रान्तादि-देश-स्वामी

14. [माता-पितृ]-पादानुद्ध्यात ⁐ परममाहेश्वरः श्री-शङ्करगण
स्तस्य पुत्रस्तत्पादानुद्ध्यातस्सकल-महीमण्डलैक-

15. तिलकस्सातिशय-प्रथित-नय-विनय-दया-दान-दाक्ष्य-दाक्षिण्य-
धैर्य्य-शौर्य्य-स्थैर्य्याद्यशेष-गु[ण-स]मन्वितः

16. प्रबल-रिपु-बलोद्भूत-दर्प्प-विभव-प्रध्वन्स-[9]हेतुस्सेतु स्थितीनामा-
[यतनं] सिद्धेरप्रति[हत-चक्रः]

17. चक्रधर इवार्त्ति-प्रशमन-कर⁐प्रजानां परममाहेश्वरः श्री-बुद्ध-
[राज]स्सर्व्वानिव राज-

Second Plate

18. सामन्त-भोगिक- विषयपति-राष्ट्र-ग्राम-महत्तराधिकारिकादी (न्*)
समाज्ञापयत्यस्तु वो विदितमस्माभि:[10]

19. वटनगर-भोगे[11] भट्टउरिका-प्रत्यासन्न-कोरिगयाणां[12] ।[13] एष
ग्रामस्सोद्रङ्गस्सोपरिकरस्सर्व्वादान-

20. संग्राह्यस्सर्व्व-दित्य-विष्टि-प्रातिभेदिका-परिहीणो भूमिच्छिद्र-
न्यायेनाचाट-भट-प्र (ा*) वेश्य[14] आच[न्द्रार्क्का]र्ण्णव-

21. क्षिति-स्थिति-समकालीन॰पुत्र[15]-पौत्रान्वयभोग्यो वटनगर-
वास्तव्य-काश्यप-सगोत्र-वाजसनेय-माद्ध्यन्दिन-

22. [स]ब्रह्मचारि-ब्राह्मण-बोधस्वामिने बलि-चरु-वैश्वदेवाग्निहोत्रा-
दि-क्रियोत्सर्प्पणार्थं मातापित्रोरात्मनश्च

23. पुण्याभिवृद्धये[16] उदकातिसर्ग्गेणातिसृष्टो यतो (ऽ*) स्मद्वंश्यैर-
न्यैर्व्वागाभि-नृपति-भोगपतिभि॰प्रबल-पवन-प्रेरितोदधि-

24. जलतरङ्ग-चञ्चलं[17] जीवलोकमभावानुगतानसारान्विभवान्दी-
र्घ-कालस्थेयसश्च गुणानाकलय्य सामान्य-

25. भोग-भू-प्रदान-फलेप्सुभिश्शशि-कर-रुचिरं चिराय यशश्चि-
चीषुभिरयमस्मद्दायो (ऽ*) नुमन्तव्य॰पालयितव्यश्च (।*)

26. [यो वाज्ञा]न-तिमिर-पटलावृत-मतिराच्छिन्द्यादाच्छिद्यमानं
वानुमोदेत स पञ्चभिर्म्महापातकैस्संयुक्तस्स्या[त्][18]

27. इत्युक्तञ्च भगवता वेदव्यासेन व्यासेन ॥
षष्टिं वर्ष-सहस्राणि स्वर्ग्गे मोदति भूमिद: (।*)
आच्छेत्ता च[19]

28. अनुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 1
विन्ध्याटवीष्वतोयासु शुष्क-कोटर-वासिन: (।*)
कृष्णाहयो हि जायन्ते

29. भूमि-दायं हरन्ति ये ॥ 2
बहुभिर्व्वसुधा भुक्ता राजभिस्सगरादिभि: (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा

30. फलं[20] ॥ 3
पूर्व्व-दत्तां द्विजातिभ्योया (य) न्ताद्रक्ष युधिष्ठिर ।
मंहि (हीं) महीमंतां[21] श्रेष्ठ दानाच्छ्रेयो (ऽ*) नुपालनम् ॥ 4
यानि (नी) ह

31. द[त्तानि] [पुरा] नरेन्द्रै-
र्द्दानानि धर्म्मार्त्थ-यशस्कराणि ।
निर्भुक्त-माल्य-प्रतिमानि तानि
को नाम साधुः पुनराद-

32. दीत इति ॥ 5
संवत्सर-शत-त्रये षष्ट्यधिके भाद्रपद-शुद्ध-त्रयोदश्यां
पाशुपतराज्ञी-राज्ञी-[22]

33. अनन्त-महायी-विज्ञापनया महाबलाधिकृत-श्री-प्रसह्यविग्रह(:*)
दूतकं(कः ।)[लिखितं][23]

34. इदं महासन्धिविग्रहाधिकरणाधिकृतानाफितेनेति ॥ सं ३००
(+*)६० भाद्रपद-शु १०(+*)३ ॥

1. Other important records of the early Kalachuris are (1) Ābhoṇā (Nasik Dist.) plates of Kaṭachchuri Śaṅkaragaṇa dated in year 347, issued from Ujjayinī (*Ep. Ind.*, X, pp. 297 f.) and (2) Sarsavaṇī (Baroda District) plates of Buddharāja, dated year 361, issued from Ānandapura, i.e. modern Vaḍnagar in Gujarat (*Ep. Ind.*, VI, pp. 297ff.)

2. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XII.

3. Symbol for *siddham, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*

4. Vaidiśa is the same as Vidiśā, modern Besnagar near Bhilsa (now called Vidisha). It is interesting to note that the Ābhoṇā plates were issued from Ujjayinī and that the Haihayas (Kalachuris) are connected with Māhishmatī on the Narmadā in the Purāṇic traditions.

5. Better read *sattv-ā°*.

6. Some influence of Gupta inscriptions is noticed in this part of the record apparently because the Malwa region once formed part of the Gupta empire.

7. Read *°tānām=unmū°*.

8. Read *kṛipaṇa.*

9. Read *pradhvaṁsa.*

10. One may have *°bhir=Vaṭa°* though *sandhi* is not compulsory in prose.

11. This Vaṭanagara is modern Vaḍner.

12. Gupte reads *°naṁ.*

13. Gupte thinks that the punctuation is unnecessary and takes the passage *Koṇiyāṇām=esha grāmaḥ* as meaning "this village of the Koṇiyas." It is possible that Koṇiyāṇāṁ is the name of the village granted.

14. *Chāṭa-bhaṭa* means according to some "swindlers and servants who are liars" (*Ep. Ind.*, IX, pp. 296f.). Another explanation of the expression is given in *Ep. Ind.*, IX p. 284, note 10. The *Chāṭas* appear to be head constables and *Bhaṭas* constables.

15. Gupte reads *°līnashputra°* and corrects it to *°līnaḥ-putra°*.

16. One may read *vrddhaya* if *sandhi* is preferred.
17. Gupte reads *chanchalaṁ*.
18. Read *°s=syād = iti uktāñ=cha*.
19. Read *ch=ānumantā*.
20. Properly we should have *m* instead of *ṁ*.
21. Read *°matāṁ*.
22. Read *Pāśupata-rājñy-Ananta°*. The expression *Pāśupata-rājñī* may indicate that the queen was a follower of the *Pāśupata* doctrine. Gupte takes it to mean the wife of the Pāśupata king. *Mahāyī* may be Sanskrit *mahāryikā* meaning the senior grandmother.
23. Read *likhitam=idaṁ*.

B—The Guhilas

No. 31—Sāmolī Stone Inscription of the time of Śīlāditya—[Vikrama] year 703 (646 A.D.)

Sāmolī, Bhomat District, Udaipur Division, Rājasthan.
R. R. Halder, *Ep. Ind.*, XX, p. 99.

Language : Sanskrit.
Script : Siddhamātṛikā.
Metres : V. 1 *Vishamavṛitta*; Vv. 2, 4-7, not determined; V. 3 *Udgīti*.

Summary : A *Mahājana* (Community) headed by JENTAKA, who had migrated from VAṬANAGARA, founded an *Āgāra* (literally, 'a house', probably 'a boarding house') on the ARAṆYAKŪPA-GIRI, which became the source of livelihood for the people. *Mahattara* Jentaka, at the command of the *Mahājana*, founded at the place a *devakula* (temple) of ARAṆYAVĀSINĪ (Durgā). Jentaka, having seen the approach of the messengers of Yama, entered fire near the holy *devakula*.— The inscription was dated in the [Vikarma) YEAR 703 (646 A.D.), KĀRTTIKA-DI... during the reign of ŚĪLĀDITYA, probably Guhila Śīla[1] and not Harshavardhana (606-47 A.D.). See Sircar, *The Guhilas of Kiṣkindhā*, pp. 27, 30, 48-49.

TEXT[2]

1. १[3] नमः ॥
पुनातु दिनकृ[4]मरीचि-विच्छुरित-पद्म-
पं(प)त्रच्छवि दुरितमाशु श्च[5]ण्डिका-पाद-द्व-

2. यं(यम्) ॥[6]
हरे[7] शिखि-शिखाभ-केसर-स्थितमपास्त-
रज[ो] नूपुरा[8]भयाः च्छुरित-दिविभाव[9] स-

3. दाः[10](॥*) 1

असुरोर[11]-स्थल(·*) शूल-
विनिर्भिन[12]मुद्गिरद्रुधिर-निवहं ।
[समा]लोक्य केसरि[13] वहृति ति-

4. रश्च(।*)

चापलममप्येव[14] भयमुद्विजनिवः[15] ॥ 2
जयति विजयी रिपूनां[16] देव-द्विज-गुरु-

5. जणानंन्दीः[17](।*)

श्री-शीलादित्यो नरपति(:*) स्वकुला(·*)बर-चन्द्रमा(:*)पृथ्वीः[18] ॥ 3
जयति वट-

6. नगर-विनिर्गत-

महाजनं(नो)[19] जे(न्त*)क-प्रमुखं :[20] ।
येनास्य लोक-जीवनं[21] आगर-

7. मुप्तादितं मारण्य-कू[प]गिरौः[22]।(।*) 4
नाना-दिदेशमागत[23] अष्टादश-वैतालि(क*)-लेक[24]-विख्यातः ॥[25]

8. धन-धान्य-हृष्ट-तुष्ट(प्र*)विष्ट-जन-नित्य-संबाधं(धम्)॥ 5
एभिर्गुणै युतं[26] तत्र [जेन्त]-

9. क-महतर[27]

श्री-अरण्यवासिन्या देवकुलं चक्रे महाजनादिष्ट(:*) ॥[28]
देवी च प्र[ति]-

10. ष्ठाप्यं मनुपालयतु[29] [चि]रं:[30]

स च जेन्तक-महतरः[31] आस—(॥*) 6

11. वस्वत-दूता[32] समवे[क्ष्य]
देबुवके सिधायत[ने][33]…

12. तनं[34] प्रविष्ट(:*) ॥ 7

७०० (+*) ३ ॥ क[ा]ति[क][35]-[दिने*]…(॥*)

1. This Śilāditya appears to have belonged to the Guhila dynasty. He may have been named by his father after the latter's overlord, king Harsha-vardhana Śilāditya of Thanesar and Kanauj.

2. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XX.

3. Symbol indicating *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.

4. Read °*kṛin-marīchi*.

5. Read *Chaṇḍikā*:

6. Only one *daṇḍa* is necessary.
7. Read *Hareḥ.*
8. Read *nūpura-bhayā.°*
9. Possibly *dig-vibhāgaṁ.*
10. Read *sadā.*
11. There is no necessity of correcting *ra* to *raḥ.*
12. Read *vinirbhinnam=udgirad-rudhira-pravāham.*
13. Read *kesarī.*
14. Read *chāpalam=apy=eva.*
15. Read *°m=udvijann=iva.*
16. Read *ripūṇāṁ.*
17. Read *jan-ānandī.*
18. Read *prithvyām.*
19. Read *nirgata°.*
20. Read *pramukhaḥ.*
21. Read *jīvanam=āgāram=utpāditam=* A°.
22. Omit *visarga. Pa* is engraved below the line.
23. Read *dig-deśāgat-āshṭā°.*
24. Read *loka.*
25. Only one *daṇḍa* is necessary.
26. Read *guṇair=yutaṁ.*
27. Read *mahattaraḥ śry-Araṇya°.*
28. Only one *daṇḍa* is necessary.
29. Read *devīṁ cha pratishṭhāpya samanupālayatu.*
30. Read *chiram* ।
31. Read *mahattara°.*
32. Read *Vaivasvata-dūtān.*
33. Read *siddh-ā°.*
34. Halder suggests *jvalanaṁ.*
35. Read *Kārttika.* The sign resembling *sra* here indicates the figure for one hundred which is joined with should better have been 7 in order to indicate 700.

No. 32.—Chāṭsū Stone Inscription of Bālāditya (c. 900-20 A.D.)

Chāṭsū, Jaipur Division, Rājasthān.
D. R. Bhandarkar, *Ep. Ind.*, XII, pp. 13 ff.

Language : Sanskrit.
Script : Early Nāgarī.

Metres : Vv. 1-2 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 3 वसन्ततिलक; Vv. 4-6 शार्दूलविक्रीडित; V. 7 स्रग्धरा; V. 8 शार्दूलविक्रीडित; V. 9 हरिणी; V. 10 वंशस्थविल; V. 11 शार्दूलविक्रीडित; V. 12 मालिनी; V. 13 स्रग्धरा; V. 14 शिखरिणी; V. 15 मन्दाक्रान्ता; V. 16 स्रग्धरा; V. 17 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 18-19 शार्दूलविक्रीडित; V 20. अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 21-22 शार्दूलविक्रीडित; V. 23 स्रग्धरा; V.24 शार्दूलविक्रीडित; Vv.25-26 स्रग्धरा; Vv. 27-29 शार्दूलविक्रीडित; V. 30 स्रग्धरा; V.31 मालिनी; V. 32 शार्दूलविक्रीडित; V. 33 स्वागता; Vv. 34-35 उपजाति (इन्द्रवज्रा-उपेन्द्रवज्रा); V. 36 स्रग्धरा; V. 37 शार्दूलविक्रीडित; V. 38 वसन्ततिलक

Summary : In the Guhila dynasty flourished one BHARTṚIPAṬṬA who was endowed with both Brāhmaṇa and Kshatriya blood (*Brahma-Kshatr-ānvita*). From him sprang ĪŚĀNABHAṬA and from the latter UPENDRABHAṬA. His son was GUHILA I, his son DHANIKA and his son KṚISHṆARĀJA. Kṛishṇa's son ŚAṄKARAGAṆA conquered BHAṬA, a ruler of the GAUḌA country, and made a present of the enemy's territory to his [Gurjara-Pratihāra] overlord. He had, by his wife YAJJĀ, a son named HARSHARĀJA. The latter conquered kings in the north and presented horses to BHOJA (Pratihāra Bhoja I, c. 836-85 A.D.). From his wife SILLĀ, he had a son called GUHILA (II). With excellent horses from the sea-coast, Guhila vanquished the GAUḌA king and levied tribute from princes in the east. He married RAJJHĀ, daughter of PARAMĀRA VALLABHARĀJA. Their son was BHAṬṬA who led an expedition against the kings of the south. Bhaṭṭa's wife PURĀŚĀ, daughter of one VĪRŪKA, gave birth to BĀLĀDITYA *alias* BĀLĀRKA, BĀLABHĀNU etc. From his wife RAṬṬAVĀ, daughter of CHĀHAMĀNA ŚIVARĀJA, Bālāditya had three sons, viz. VALLABHARĀJA, VIGRAHARĀJA and DEVARĀJA.—In commemoration of Raṭṭavā who had died, Bālāditya erected a temple of MURĀRI. The *praśasti* was composed by BHĀNU, son of Chhitta and a *Karaṇika* who was a Vaishṇava. It was engraved by *Sūtradhāra* Bhāila, son of Rājuka.

TEXT[1]

1. [१॑ न*]मः ।
याब्ज(ब्ज)[न्म][2]-[मु*]खाब्ज(ब्ज)-श्रीः श्रीमता(त्या) या विरोधिनी ।
तां वन्दे वाङ्मयीं देवीं वाक्प्रपञ्च- प्रसिद्धये ।१।
एको(ऽ*)पि [गु][ण*]-स[·*]पर्क्काद्भिद्यते मुरजित्त्रिधा ।
यो ज[ग[3]] xxxx xxxx [सो(ऽ*)स्तु वः] थि(शि*)ये ।२।
आक्रान्त-भूतलमघौघ-विघात-दक्षं
गं[गा*]-

2. [प]यः—परिचयेन विराजमानं(नम्) ।
पायादनन्त-मुनि-लोक-निषेवितं वो
वारीव यामुनमधोक्षज-पाद-युग्मं(ग्मम्) ।३।
[ए]का त्वं हृदयं ममाधिवससीत्युक्तं त्वया — U —[4]
— — — प्रिय-वल्लभा यदपरा[6] स्वौ(स्वो)रः-स्थले शायितां (ता।)
इत्थं कौस्तुभ-दर्प्पणे

3. प्रतिमितिं स्वां वीक्ष्य पद्माह यं
सासूयं स पराङ्मुखीमनुनयंस्तां पातु वो [मा*]धवः ।४।
त्यक्त्वासूत्प्रि(न्प्रि)य-विप्रयोग-विधुरा गोप्यो दिवं या ययु-
स्ता एतास्तव पूर्व्ववद्रत-सुखं प्रत्यागताः सेवितुं (तुम्) ।
इत्युक्तः फणिनः फणा-मणि-गणे दृष्ट्वात्मनो विम्वि(म्बि)ता-
न्यः सेर्ष्य र-

4. मय(ा*) मुरारिरवतात्प्रत्याययन्वः सतां(ताम्) ।५।
नीरन्ध्रः प्रथितः पुरः पृथुतरः प्रोत्खात-भूभृत्कुलो
व्याप्तासो[5] जनित-प्रताप-दहनो(ऽ*)प्यासादिता[6] स्वोन्नतिः ।
अन्तःसारतरोऽरि-कुंजर-कर-व्याघात-दक्षोऽभव-
द्वंशस्तद्विपरीत एष [गु]हिलस्याद्धार-भू-[7]

5. तो [भु]वः ।६।
अ[स्त्र]-ग्रामोपदेशैरवनत-नृपतीन्भूतलं भूरि-भूत्या
भूदेवान्भूमि-दानैस्त्रिदिवमपि मखैर्न्न[न्दय]न्नन्दितात्मा ।
व्र(ब्र)ह्म-क्षत्रान्वितोऽस्मिन्समभवदसमे राम-तुल्यो विशल्यः
सौर्याढ्यो[8] भर्त्तृपट्टो रिपु-भट-विटपि-च्छेद-केली-पटीयान् ।७।
ली-

6. लाक्रा[न्त-महा]महीभृदवनिर्गौरी-कुचालि[ङ्गन]-
व्यापारैकरसो(ऽ*)प्यभिन-[9] हृदयो वा(बा)णैर्म्मनोजन्मनः ।
भास्वद्भूति-वि(भू*)षि[तः] कृतवर्जिन्नित्यं विशुद्धे [वृ]षे
तस्मात्स्था[णु]रिव व्यजायत नृपादीशान-पूर्व्वो भटः ।८।
उपहत-वृषो याच्ञा-लम्वा(म्बा)ल्लघुत्वमुपागतः
कृत-जड-रति-

7. र्म्मायाच](ा*)रो द्वि-जिह्व-समाश्रितः ।
हरिरहमहो ना[स्मी][त्युच्चै]र्व्ववाहमरि[ ] [म]धो-
रहसदिव यो भूपः सोऽभूदुपे[न्द्र]भटस्ततः ।९।
[कल]समुद्योतित-[10] सर्व्व-भूतले
निजोदयानन्दित-भृत्य-कैरवः ।
उदीर्ण्ण-धामा परिपुरि[11][पूर्ण्ण]-मण्डलः
शसीव[12] जज्ञे गुहिलस्ततो नृपः ।१०।

8. मानं मानवतां मतिं मतिमतामानन्दमा न[न्दि]नां
[कोशं*] [को*]शवतां व(ब)लं व(ब)लवतामुद्योगमु[द्योगिनां(नाम्) ।
सत्वं सत्व[13]वतां स्थितिं स्थितिमतां दुर्ग्गाणि दुर्ग्गश्रितां यः
शौर्यादहरद्द्विषां स धनिकस्तस्माप्तजज्ञे[14] प्रभुः ।११।
कर-विहित-जय-श्रीः सत्त्रु[15]-शल्यावसादा-

9. दजित-नर-सहायो भीमसेनानुयातः ।
UUUUUU —ष्याद्यो(ऽ*)यमानन्दकारी
[सुत] इव तपसोऽस्मादाउकोऽभूत्स भूयः[16] ।१२।
चक्राक्रान्तारि-चक्रो हत-नरक-भयानन्दिताशेष-लोको
लक्ष्मी-लाभाद्विशेष-प्रज[नि]त-परमुद्धस्त-विद्वेष-वा(बा)णः ।
सा-

10. [धू]नां सत्व[17]-स[क्त]ः स्थितिमुपविदधन्निग्र[हं]
पाप-[भाजा]-
[मा]म्भोधि-प्राप्त-कीर्त्तिर्म्मधुजि[दि]व ततः कृष्ण-
राजो व(ब)भूव।१३।
प्रतिज्ञां प्राक्कृत्वोद्भट[18]-करि-घटा-संकट-रणे
भटं जित्वा गौड-क्षितिपमवनिं संगर-हृतां(ताम्)[4] ।
वालाद्दासीं[19] चक्रे [प्र]भु-चरणयोर्यः प्रण-

14. यिणीं
ततो भुपः[20] सो(ऽ*)भूज्जित-व(ब)हु-रणः शंकरगणः ।१४।(*)

सेना-नागैर्घन-मद-क[लै*]र्म्मन्द[रोन्द्र][21]-तुङ्गै-
र्यस्यासंख्यैः श्रियमिव दिशां [जेतु]राकर्ण्णकामैः[22] ।
श्रत्त(न्त)[र्म्म]ग्नां विविध-कुपति-श्लेष-दु[23]ष्खादुदन्वा-
न्भूयो नीतो मथन-समय-प्रव्यथां क्षोभिताम्भ(1*)ः ।१५।
क-

12. न्दर्प्पो रुप[24]-दर्प्पं रविरतुलमहो देवि-मन्त्री[25] स्व-मन्त्रं
शाङ्गी[26] संग्राम-वातं[27] दश[शत]नयनो नाकधामाधिपत्यं(त्यम्)।
मन्ये श्रीशं जहौ श्रीः श्रुति-निहित-[म*]ति लज्जयाम्भो[ज*]जन्मा
यस्नी[28]न्पृथ्वीं प्रशासत्य[स]म-गुण-जितानेक-नाक-प्रधानो[29] ।१६(।*)
महामहीभृतः पुत्त्री[30] शिवा-

13. नन्दित-मानसा(सः) (।*)
तेनोढा पार्व्वती-तुल्या यज्जा नाम यश[स्विनी ।१७।]
— — — UU—U निश्चल-मतिं शक्ति दधानं परां
सेना-रक्षण-दक्षमुग्र-महसं व्यावृत्त-विद्वे[ि]षणं(णम्) ।
सानन्दं शिखिनः परिग्रिहितया[31] श्रीहर्षर(ा*)जं द्विजं
तस्यां वीरमजीज(न*)त्स नतयं[32] स्कन्दोपमं भूभुजं(जम्)

14. ।१८।
विरं[33]व्वैरि-चमू-विनाश-[कुशलैर्ह्रन्स्तो—U—
— —वारण-वंशजै]र्ग्गिरि-शिरस्तुंगैर्म्मदान्धैर्ग्गजैः[34] (।*)
जित्वा यः सकलानुदिच्य-[35] नृपतीन्भोज(ा*)य भक्त्या चादौ[36]
सक्तां[37] से[कत]-सिधु-ल(·*)घन-वि(धौ*)[38] श्रीवं[श]जान्वाजिनः ॥१९।
यो(ऽ*)शेष-जन-

15. [संज्ञातां] शिखामिव विभावसोः ।
व्युवाह विधिना सि[ल्ला]मुल्लसद्विशद-द्युतिं(तिम्) ॥२०।
कान्तानां हृदयेष्वमुक्त-सशरं रक्षां विधातुं स्मरं
तद्भूयादिव शंकितः स्मृति-पथं यातो(ऽ*)पि यौ[39] दूरतः ।
सौभाग्याजन-[40]वल्ल-

16. [भो](ऽ)पि नितरामुद्वेगकृत्द्विषिणां[40]
[तस्यां*] [श्री]-गुहिलः सु[42] तेन जनितः ।[43] पुत्त्रः प्रभावान्वितः ।२१।
भूयो(ऽ*)[वा]तरदेष संगर-भरान्वोढुं समर्थो(ऽ*)स्त्ववित्[44]
वैरं पूर्व्वं(भ*)वोद्भवं पृथु-यशा देवो नरः संस्मरन् ।
नूनं नो विनिहन्तुमायत-भुज[श्च]ाप[45]-च्यु-

17. तैः सायकै-
रित्याशङ्क्य रणांगणादरिगणा यस्य द्रुतं विद्रुताः ॥२२॥
पीनोरस्कैरुदंचत्कुलिश-खर-खुर-क्षुन्न[46]-पूर्व्वाब्धि (ब्धि)-तीरैः
संग्रामाम्भोधि-पोतैरु[द]धि-भव-महावाह्-वंश-प्रसूतैः ।
जित्वा गौडाधिनाथं विवु(बु)ध-जन-वधू-गीत-सत्कीर्त्ति-महाजौ[47]
प्राच्येभ्यः
18. पार्थि[वे]भ्यः[48] प्रचुरतर-कर(रं) या(यो)ग्रहीत्स्वामि-
[नि]श्ठः[49] ॥(२३॥*)
[लक्ष्मीं] चांद्रमसीमिवोन्नतिमति[50] स्वच्छाम्व(म्ब)रोद्भासितां[51]
आवि[र्भू]त-कलां स्व-कान्ति-विशदामीशोदयानन्दितां (ताम्) ।
यो(ऽ*)[म्भो]धरिव[52] वाहिनी-परिगताज्जातां सुरत्नालया-
द्रूहे वल्लभराजतो नरपते रज्ञां प्रम(र*)रान्व[यात् ।२४](।*)
19. राज्यं स्वीयं दधानो जित-खर-समरश्चाप-धूतारि-सारः
सुग्रीवाद्भासमानो जनित-जनकमुत्सांगदः सत्व-[53]युक्तः ।
तस्यान्तेनोदपादि प्र[णमद]वनिभृन्मौलिभिश्चुम्वि(म्बि)ताङ्घ्रिः
भट्टः काकुस्थ[54]-कल्पो भरतकृतरसो नीत्य-[55] लीनः सुमंत्वे ॥(२५॥*)
आक्रांता वीक्ष्य शैन्ये[56] र्व्विं U U U U
20. तटीर्भग्न-नाना-न[गौ]घाः[57]
भीतो व(ब)न्धादिवाल(·*) पुनरमृदु-मरुद्वेपमानोर्म्मि-वा(बा)हुः ।
यस्यादाद्दक्षिणाब्धः (ब्धिः) समिति-जितवतो दाक्षिणात्यान्क्षितीशा-
नीशादेशादशेषान्लसदसम-रुचो वेलया रत्नराजीः ॥(२६*॥)
गंभीरापि समुन्नता परिजने लोलापि नित्यं [स्थि][रा*]
[लाव*]-
21. [ण्यो]पचितापि वाचि मंधुरा शा(·*)ता[पि] रक्ता प्रिये ।
श्यामा पीन-[58]कर-प्रसाधित-मुखी मुग्धापि दक्षा विधौ
तेनोदौह्यत वीरुकस्य तनया तन्वी पुराशाभिधा ॥(२७॥*)
न्यस्ताङ्घ्रि(·*) प्रथमं महीधर-शिरस्याक्रान्त-काष्ठं हयैः
सम्यक्वर्द्धित[59]-मण्डलं समुदयैर्द्दोषात्ययं[60]र्भासितं (तम्)।
मष्णंतं निज-तेजासा[61] प्रसरता तेजांसि [तेजस्विनां*]
[वा(बा)*]-
22. लादित्यमसूत सा मृदुकर[62] रानन्दयन्तं प्रजाः ॥(२८*॥)
पद्मानन्दकरो(ऽ*)राति-सरसामुद्भूत-पद्मोदयो
भ्रान्ताशो(ऽ*)प्यचल-स्थितिर्म्मृदुकरो(ऽ*)प्युग्र-प्रतापोद्गमः ।

आरुढो[63] (ऽ*) प्युदयं हतास्त-शमयः[64] सौम्यो (ऽ*) पि दुर्द्दर्शनः
वा (बा) लार्क्को (ऽ*) पि निशा निषेवित-रती रक्तो (ऽ*) पि यो
निर्म्मलः ॥ (२९॥*)
लोलो वा (बा) लांशुमाली ग्लपयति कुमुदा —U— —U— — ।
23. [नित्यं] प्राप्तोदयो (ऽ*) पि [व्रजति] [पुनरधः] [खिन्न]-पाद-प्रचारः ।
वैकल्यं लोचनानां वितरति सततालोक-भाजां नराणां[65]
इत्थं येनासमन्ताज्जगति न जनिता तुल्यता तेन सार्द्धम् ॥ (३०॥*)
वि[ग]त-पुरुष-भावा यस्य चण्ड-प्रहारै-
रतिशय-मृदितांग्यः[66] पीडीताः[67] साधनेन ।
युवतय [इ]व मृद्व्यो द्राक्द्रवंत्यो[68] स्व-वेगा-
दधिक-रणमसक्ताः[69] शत्रु-सेना [विसो*][ढुं (ढुम्)] ॥ (३१॥*)
विष्णु
24. नि[र्व्वि]षयं पुराणमरसं मायाविनं निर्ग्गुणं
मुक्त्वा [देश]-वयो-रसार्ज्जव-गुणैर्यु[क्तं] [भजस्वो]चितं (तम्) ।
वा (बा) लार्क्कं नृपमादरादिति रमां वक्तुं प्रयाता स्वयं
कीर्त्तिर्यस्य हिमांशु-धाम-धवला दूतीव दुग्धोदधिम् ॥ (३२॥*)
चाहमान-शिवराज-तनूजां रट्टवामुदधिजामिव भव्यां (व्याम्) ।
कान्त-[र]त्न-निचितामुपयेमे सोरि[70]-लब्ध (ब्ध) -विजयः
कमलेशः ॥ (३३॥*)
विजित्य सौभाग्य-
25. [गुणैः] सपत्नी-
रपण्य-रूपार्ज्जव-[यौ]वनाढ्याः[71] ।
उवास पत्युर्म्मनसि प्रकामं
या रा[जलक्ष्मी]रिव लोक-नंद्या ॥ (३४॥*)
असूत या वल्लभरा[ज]मादौ
ततो (ऽ*) परं विग्रहराजमार्य (र्यम्) ।
सुनं तृतीयं त्रिदशेन्द्र-तुल्यं
श्री-देवराजं गुरु-भक्ति-भाजं (जम्) ॥ (३५॥*)
यः प्रालेयौघ-गौरो गुरुभिरुपचितो ग्रावभिः सर्व्वसारैः
प्रोत्तुंगाग्रो विचित्रो विकट-कट-तटासन्न-
26. भू-भार-गाढः ।
स प्रासादो मुरारेरकलित-महिमा स्नेहतो वा (बा) ल-पूष्णा

यातायां देवलोक(·*) तुहिनगिरिरिव श्रेयसे(ऽ*)कारि
तस्याः ॥(३६॥*)

यावत्कौस्तुभमुद्गभस्तिमुरसा धत्ते मुदा माधवो
निष्कंपः कनकाचलः परिवृतो यावत्सुरैः शोभते ।
यावद्भूरवतिष्ठते पृथुतरा[72] शेषे स-कलाचला[73]
तावन्मंदिरमुन्नतं स्थिरतरं भूयादिदं भू-

27. [तये*] ॥(३७॥*)

[राज्ञो] वु(बु)धेषु निकटे[ष्व]पि वा(बा)ल-भानोः
कौतूहलोत्कलिक(त)या न कवित्व-दर्प्पात् ।
छित्तात्मजः करणिको हरि-विप्र-भक्तो
भानुः प्रशस्तिमकरोत्पटु-वु(बु)द्धिरेताम् ॥(३८॥*)

उत्कीर्ण्णा प्रशस्तिमिमां[74] सूत्रधार-रजुक-सुत-भाइलेन(।*)
संवत्[75]

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XII.
2. *Ba* has been indicated by the sign for *va* throughout the record.
3. We may restore *yo jagat-sṛishṭi-saṁhāra-raksh-ārthaṁ so='stu vaḥ śriye*.
4. Bhandarkar suggested the restoration *kaitavaṁ kāle='sau*.
5. Read *vyāpt-āśo*.
6. Read °*sādita*°.
7. Read °*dhāra-bhūto*.
8. Read *śaury-ā*°.
9. Read °*bhinna*.
10. Read *kalā-samuddyoti*°.
11. Read *paripūrṇṇa*°.
12. Read *śaś=iva*.
13. Read *sattvaṁ sattva*°.
14. Read °*t=prajajñe*.
15. Read *śattru*.
16. Read *bhūpaḥ*.
17. Read *sattva*°.
18. *Ta* is written over an erasure.
19. Read *balā*°.
20. Read *bhūpaḥ*.
21. Read *Mandar-ādr-īndra*°.
22. Read °*krashṭu*°.
23. Read *duḥkhā*°. Cf. the same spelling in some grants of Lakshmaṇasana. However, the intention was to write the *jihvāmūlīya* sign.

24. Read *rūpa*.
25. Read *deva°*.
26. Read *Śārṅgīṁ*.
27. Read *vāto*.
28. Read *yasmi°*.
29. Read *pradhāne*.
30. Read *puttraḥ*.
31. Read *°gṛihītayā* which does not suit the metre. *Gṛi* has been purposely used in order to lengthen the preceding syllable.
32. Read *tanayaṁ*.
33. Read *vīrai°*.
34. Read *°r=ggajaiḥ*.
35. Read *°dīchya*.
36. Read *dadau*.
37. Read *śaktān=saikata°*.
38. The space for *dhau* is left blank. The engraver could not possibly read the *akshara* in the draft before him or the *akshara* was rubbed off in the copy to be incised on the stone.
39. Read *yo*.
40. Read *°j=jana*.
41. Read *°d=dveshiṇāṁ*.
42. Read *sa*.
43. The sign of punctuation is unnecessary.
44. Read *°vid=vairaṁ*.
45. Bhandarkar reads *śā* (*ś=chā*)*pa*.
46. Read *kshuṇṇa*.
47. Read *°sat-kīrttim=ājau*.
48. *Ve* had been at first omitted, but was afterwards inserted in a limited space.
49. Read *nishṭhaḥ*.
50. Read *°matīṁ*.
51. Read *°tām=āvi°*.
52. Read *°dher=iva*.
53. Read *sattva.°*
54. Read *°ṅghrir=bhaṭṭaḥ*. The proper spelling of the name is *Kākutstha*; but the form *Kākustha* is not uncommon in inscriptions.
55. Read *nitya°*.
56. Read *sainyai°*.
57. Read *°ghair=bhīto*.
58. Bhandarkar prefers *śyām=āpīna*.
59. Read *samyag=vardhita°*.
60. Read *°sh-ātyayai°*.
61. Read *tejasā*.
62. Read *°karair=ā°*.
63. Read *ārūḍho°*.
64. Read *samayaḥ*.

65. Read *narāṇām=ittham̐.*
66. The original seems to have °*śayam̐.*
67. Read *pīḍitāḥ.*
68. Read *drāg=dravam̐tyo.*
69. Read °*śaktāh.*
70. Read *Śauri*°.
71. Read °*van-āḍhyā.*
72. Read *pṛithu.*
73. Read *sa-kul-ā*°.
74. Read *praśastir=iyam̐.*
75. The date apparently in the Vikrama Sam̐vat has not been engraved. But since Śri-Harsharāja, great-grandfather of Bālāditya, was a contemporary of Bhoja, very probably Bhoja I Pratihāra (c. 836-85 A.D.), the record must be placed in the 10th century.

C. —The Maitrakas

No. 33—Copper-plate Inscription of Vishṇusheṇa, [Vikrama] Saṁvat 649 (592 A.D.), with an Endorsement of Avanti, [Kalachuri] year 357 (605 A.D.)

The plates, which are lost, were apparently found in the Kathiawar region of the Gujarat State and the king was very probably related to the Maitraka dynasty.
D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXX, pp. 163-81.

Language : Sanskrit
Script : Late Brāhmī of South India.

Summary : On the 5TH DAY of the BRIGHT half of ŚRĀVAṆA in the [VIKRAMA] YEAR 649 (592 A.D.), *Mahākārttākṛitika Mahādaṇḍanāyaka Mahāpratihāra Mahāsāmanta Mahārāja* VISHṆUSHEṆA meditating on the feet of his illustrious BĀVA (uncle) who was a paramount ruler, informed from the *vāsaka* of LOHĀṬĀ, the *Rājan, Rājaputra, Rājasthānīya, Āyuktaka, Viniyuktaka, Śaulkika, Choroddharaṇika, Vailabdhika, Chāṭa* and *Bhaṭa* and other officials executing the ruler's orders as well as the *Dhruvādhikaraṇa* that he had been approached by the community of merchants with the request of being favoured with the ruler's *āchāra-sthiti-pātra* to be utilised in protecting and favouring the merchant class and that they were favoured with the ruler's *sthiti-pātra* used in the protection and settlement of the people of his dominions. The document contains a list of over seventy CUSTOMARY LAWS of exceptional importance and uses a number of technical expressions of lexical interest.—The excutor of the document was BHAḌḌAKA who was an officer of the department of war and peace.—*Sāmanta* AVANTI, who endorsed the document on the 7TH DAY of the DARK half of KĀRTTIKA in the [Traikūṭaka-KALACHURI] year 357 (605 A.D.), issued an order from DARPAPURA to his own officials informing

them that he had given assent to the *sthiti-vyavasthā* granted by the illustrious VISHṆUBHAṬA (Vishṇusheṇa) to the community of merchants residing at LOHĀṬAKA-GRĀMA and that persons conducting their respective trades, following the above *sthiti-pātra-vyavasthā*, should not be disturbed in any way.

TEXT[1]

First Plate

1. स्वस्ति (।।*) लोहाटा-वासकात्परमभट्टारक- श्री-वाव-पादानुध्यातो महाकार्त्ताकृतिक-महादण्डनायक- महाप्रतीहार-महासामन्त-महाराज-श्री-विष्णुषेण :

2. [कु]शली [स]र्व्वानेव स्वान्राज-राजपुत्र-राजस्थानीयायुक्तक-विनियुक्तक-शौल्किक-चोरोद्धरणिक-वैलब्धिक-चाट-भटादीनन्यांश्च यथासंबध्यमान-कानादेश-विक्षेप-कारिण[:]

3. ध्रुवाधिकरणं च समाज्ञापयत्यस्तु वः संविदितं यथा विज्ञा(ज्ञ)प्तो(ऽ*)-हं वणिग्ग्रामेण यथास्माकं लोक-संग्रहानुग्रहार्थमाचार-स्थितिपात्रमात्मीयं प्रसादीकुर्व्वन्तु (।*) तन्मया भूत-पूर्व्वस्य

4. जनपदस्याभूत-पूर्व्वस्य च परिरक्षण-सन्निवेशनायात्मीयं स्थिति-पात्रं प्रसादीकृतं(तम्) (।*) उन्मरभेदो न करणीयो राजपुरुषेण । उद्भावक-

5. व्यवहारो न ग्राह्यः (।*) शङ्कया ग्रहणं नास्ति । पुरुषापराधे स्त्री न ग्राह्या (*) क्षेमाग्नि-समुत्थाने छलो न ग्राह्यः (।*)स्वयं ह्रसिते कर्ण्णे छलो न ग्राह्यः (।*) अर्त्थि-प्रत्यर्त्थिना विना व्यवहारो न ग्राह्यः (।*)

6. आपणे आसनस्थस्य छलो न ग्राह्यः (।*) गो-शकटं न ग्राह्यं(ह्यम् ।) सामन्तामात्य-दूतानामन्येषां चाभ्युपागमे शयनीयासन-सिद्धान्नं न दापयेत्सर्व्व[2]-श्रेणीनामेकापणको न देयः (।*) सर्व्व-श्रे-

7. णीभिः खोवादानं न दातव्यं(व्यम् ।) राजकुले(ऽ*)धिकरणस्य च राजार्ग्घिका देया । अन्येषामदेया। वारिकस्य हस्ते न्यासको न स्थापनीयः (।*) पर-विषयात्कारकाभ्यागतो वाणिजक⌣ पर-रेखे न ग्राह्यः (।*)

8. आवेदनकेन विना उत्कृष्टी न ग्राह्या । वाक्पारूष्य दण्ड-पारुष्ययोः साक्षित्वे सारी न ग्राह्या । ढेङ्कु-कड्ढक-नील-डुम्फकाश्च विष्टिं न कारयितव्याः (।*) प्रपापू[र]क-गोपालाः राजग्रहेण न ग्राह्या(:*)। गृहा-

9. पथ-स्थितानां मुद्रा-पत्रक-दूतकैः साहस-वर्ज्जमाह्वानं न करणीयं(यम् ।) परेणार्थाभियुक्तानां वाद-प्रतिसमासने यज्ञ-सत्र(त्र)-विवाहादिषु आह्वानं न कारयेत् (।*) ऋणादानाभिलेखित-व्यवहारे

10. अ-काष्ठ-लोह-बद्धेन कृतप्रतिभुवेन(भुवा) गुप्तिरुपास्या । वर्षासु स्व-विषयात् बीजार्त्थमागतक-कर्षकाः स्वामिना न ग्राह्याः (।*) आषाढ-मासि पौषे च द्रष्टव्यं मान-पौतवं(वम् ।) आदाने रूपकः

11. स-पादः सह धार्म्मिकेण । असंवाद्य व्यवहरतः शुल्कादिकं च धान्यादि प्रवेशयतो निष्काशयतो वा शुल्कमष्ट-गुणं दाप्यः (।*) पेटविक-वारिकेण पंच-रात्रके पंच-रात्रके कर्त्तव्यमर्घ-

12. निवेदनं(नम् ।) अनिवेदयतो विनये रूपका षड्धार्म्मिके पादः । उत्तर-कुलिक-वारिकैः मान-भाण्ड-मेय-गते बहिर्न्न गन्तव्यं(व्यम् ।) उत्तर-कुलिक-वारिकाणामेव करण-संनिधौ छात्रेण त्रिराघुषितान(नां)

13. निरुपस्थानाद्विनये रूपक-द्वयं स-पादं सह धार्म्मिकेण (।*) व्यवहाराभिलेखितक-करण-सेवकस्यामध्याह्नादूर्ध्वं निरुपस्थितस्य विनयो रूपकाः षट्स-पादास्सह धार्म्मिकेण (।*) आ म-

14. ध्याह्नादूर्ध्वमुत्तरकुलिक-वारिकाणां छलो नास्ति । अर्घ-वंचने रूपक-त्रयं स-पादं सह धार्म्मिकेण (।*) मुद्रापचारे विनये रूपकाः षट्स-पादाः सह धार्म्मिकेण । स्थावर-[व्य]वहारे सामन्तैः

15. अवसितस्य विनय(यो) रूपक-शतमष्टोत्तरं १००(+*) ८ (।*) संवदने रूपकाः चतुष्पञ्चाशत् (।*)जयिके भाषा फालावने चा(च)[3] रूपक-त्रयं स-पादं(दम् ।) उल्लंबने कर्ण्ण-त्रोटने च विनयो रूपकाः

16. सप्तविंशत्(शतिः ।) वाक्पारुष्य-दण्डपारुष्ययोः विनये रूपकाः षट्स-पादाः (।*) क्षत-दर्शने रूपकाः अष्टचत्वारिंशत् (।*) गवां तौण्डिके वि(·*)शोपकाः पंच । महिष्यास्त[द्द्वि]गुणम् ।

Second Plate

17. मद्य-भाजनस्यावलोक्ये रूपकाः पंच (।*) प्रथम-भाजने धार्म्मि[के] अधिकरणस्य रुपक-द्वय[·] सार्धं(·*) रू २½ (।*)अनापृष्ट्वा(च्छ्य) सन्धयतो द्वितीये(ऽ*)हनि तद्द्विगुणं दाप्यः। सुरा-कर[ण]-

18. स्यावलोक्ये रूपक-त्रयं धार्म्मिके रूपकः स-पादः राजार्घकया मद्य-चातुर्थं-द्वयं २(।*) कांस्य-द्रोस्यायुधानां(नाम्) आ[षा]ढी[4]-पौर्णमासी-भरोलक-निरोधेन ग्रह-

19. णक-प्रविष्टं भवति । ग्रहणकेषु दण्डको नानुसरणीयः । राजकीय-गञ्जे
कल्वपाल-वारिकेण चातुर्त्थ-शोटी-हस्तेन मेयं मुक्त्वा नान्यत्[कि]ंचित्-
करणीयं(यम् ।) नीलकुट्यादानं [डु]ंफकेन

20. देयं रूपक-त्रयं रू ३ (।*) इक्षु-वाटादानं रूपकाः द्वात्रिंशत् रू ३०(+*)
२ धार्म्मिके रूपक-द्वयं स-पादं रू २$\frac{१}{४}$ (।*) अल्ल-वाटस्यातो(ऽ*)-
र्द्धादानं(नम् ।) यन्त्रकुट्यादानं रूपक-त्रयं रू ३ धार्म्मिके रूपकः

21. स-पादः(।*) वर्ष-पर्य्युषिता वणिजः प्रावेश्यं शुल्कातियात्रिकं न
दापनीयाः नैर्गमिकं देयं(यम् ।) भाण्ड-भृत-वहित्रस्य शुल्कातियात्रिके ।[5]
रूपका द्वादश ।[5] रू १० (+*) २ धार्म्मिके रूपकः

22. स-पादः रू १$\frac{१}{४}$ (।*) महिषोष्ट्र-भरकस्य रूपकाः पञ्च स-पादः रू ५$\frac{१}{४}$
सह धार्म्मिकेन(ण ।) बलीवर्द्दादानं रूपक-द्वयं सार्ध रू २$\frac{१}{२}$ धार्म्मिके
पादः $\frac{१}{४}$ (।*) गर्द्दभ-भरकादाने रूपकः

23. स-पादः रु १$\frac{१}{४}$ सह धार्म्मिकेन(ण ।) अतो(ऽ*)र्द्धेन पोट्टलिका-सं[ं]-
काचितकादानं(नम् ।) अवलम्बकस्य विंशोपकाः पंच ।[5] $\frac{१}{४}$ (।*) पल-
शतस्य विंशोपक-द्वयं सह धार्म्मिकेन(ण) । यथोपरि-लिखित-

24. भाण्डादानात् धान्यस्यार्द्धादानं(नम् ।) आर्द्रक-लकटायाः शुल्काति-
यात्रिके रूपकः स-पादः सह धार्म्मिकेन (ण) रु १$\frac{१}{४}$ (।*) वंश भृत-
वहित्रस्य रूपकाः षट् स-पादाः सह धार्म्मिकेन(ण) रू ६[$\frac{१}{४}$] (।*)

25. [स्क]न्ध-वाह्यं धान्यं शुल्कं न प्रदापयेत् (।*) कणिक्का-कुस्तुम्बरी-
राजिका-प्रभृतीनां वर्ण्णिका-ग्रहणे सेतिका ग्राह्या । विवाह-यज्ञोत्सव-
सीमन्तोन्नयनेषु च शुल्कं न प्रदापयेत् (।*) वर-यात्रायां

26. शुल्कादि(ति)या[त्रि]के रूपकाः द्वादश ।[5] रु १०(+*) २ (।*)
पट्टक-धार्म्मिके रूपक-द्वयं स-पादं रू २$\frac{१}{४}$ (।*) मद्य-वहनकस्यादाने
रूपकाः पंच ।[5] रू ५ (।*) धार्म्मिके रूपकः स-पादः रु १$\frac{१}{४}$ (।*)

27. ख[ल्ल-भ]रक[स्य] रूपकः स-पादः सह धार्म्मिकेन(ण) रू १$\frac{१}{४}$(।*)
केलायाः संकाचितकस्य च अतो(ऽ*)र्द्धादानं(नम्) पाद-घटस्य विंशो-
पकाः पंच । सह धार्म्मिकेन(ण) । कटु-मद्ये शीधु-चातुर्त्थं-

28. त्रयं ३ (।*) छिम्पक-कोलिक-पदकाराणां यथानुरूप-कर्म्मणः जनपद-
मूल्याद्राजकुले(ऽ*)र्द्धादानं(नम् ।) लोहक.र-रथकार-नापित-कुंभकार-
प्रभृतीनां वारिकेण विष्टि$^{x}_{x}$ करणीया । ये चान्ये

29. [पू]र्व्व-वलमानकाचारास्ते(ऽ*)पि समनुज्ञाताः (।*) यतो(ऽ*)-
न्यराजभिरपि अस्मद्वंशजैरन्यैर्व्वा सामान्यमाचन्द्रार्काण्णव-ग्रह-नक्षत्र-
क्षिति-स्थिति-समकालीनं पुत्र-पौत्रान्वयं यशः-

30\. कीर्त्ति-फलमभिवांछद्भिरिदमस्मत्प्रदत्तानुग्रह-स्थिति-पात्रं (त्रम्) अनुमोद-
नीयं प्रतिपालनीयं चेति ॥ दूतको(ऽ*)त्र सन्धिविग्रहाधिकरणाधिकृत-
भड्डकः (॥*) सं ६००(+*)४०(+*)९ श्रावण-शु ५ (।*)

31\. ।[6] स्व-हस्तः श्री-विष्णुषेणस्य ॥—

32\. स्वस्ति ॥ द[7]र्पपुरात्सामन्तावन्ति×× कुशली [स]र्व्वानिवात्मीयानन्यांश्च
यथासम्बध्यमानकान्बोधयत्यस्तु वो विदितं यथा मयैषां[8]

33\. वणिग्ग्रामस्य लोहाटक-ग्रामे प्र[ति]वसतो येयं(य)मुपरिलिखिता
स्थिति-व्यवस्था श्री-विष्णुभटेन दत्ता सा मयाप्यनुमता (।*) यत

34\. एषामुपरिलिखित-स्थितिपात्र-व्यवस्थया प्रतिवसता[·] स्व-पथ्येन चात्मानं
वर्त्तयतां ण(न) केनचित्परिपन्थना कार्य्येति (॥*)
सं ३००(+*)५०(+*)७ कार्त्तिक-ब ७ (।*)

1\. From two sets of impressions preserved in the office of the Government Epigraphist for India (now styled Chief Epigraphist).

2\. Better read *dāpayet/sarvva*.

3\. We may also suggest *ch=ā-rūpaka°*.

4\. Originally *mā* was engraved for *shā*.

5\. The punctuation mark is unnecessary.

6\. The following *aksharas* are below the concluding portion of line 30 and actually stand at the end of line 32.

7\. The mark looking like the tail of *da* may be due to a break in the original.

8\. Read *°aitasya*. Lines 32-33 are shorter owing to the space covered by line 31.

No. 34—Alīnā Copper-plate Inscription of Śīlāditya VI Dhrūbhaṭa, [Gupta-Valabhī] year 447 (766 A.D.)

Alīnā,Kaira (Kheḍā) District, Gujarat.
Bühler, *Ind. Ant.*, VII, pp. 79 ff.; Fleet, *Corp. Ins. Ind.*, III, pp. 173 ff.

Language : Sanskrit.

Script : West Indian variety of Old Telugu-Kannaḍa.

Metres : Vv. 1-4 (वसन्ततिलक) ; Vv. 5, 7-8 अनुष्टुभ् ; V. 6 उपजाति

Summary : Descended from BHAṬĀRKA who belonged to the family of the MAITRAKAS, there was the illustrious GUHASENA. His son was DHARASENA (II); his son ŚĪLĀDITYA (I) DHARMĀDITYA (I). His successor was his younger brother KHARAGRAHA (I); his son was DHARASENA (III); his successor was his younger brother DHRUVASENA (II) BĀLĀDITYA. His son was *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara Chakravartin* DHARASENA (IV). The next king was DHRUVASENA (III) who was the son of DERABHAṬA. His elder brother, who succeeded him, was KHARAGRAHA (II) DHARMĀDITYA (II) who made liberal grants of the *udraṅga* (tax on permanent tenants) and other incomes from plots of land to the Brāhmaṇas. The son of his elder brother ŚĪLĀDITYA, the lord of the earth, was *P.M.P.* ŚĪLĀDITYA (II) who meditated on (or was favoured by) the feet of (i. e. succeeded) his uncle (Kharagraha II). His son was *P.M.P.* ŚĪLĀDITYA (III); his son was *P.M.P.* ŚĪLĀDITYA (IV); his son was ŚĪLĀDITYA (V); his son *P.M.P.* ŚĪLĀDITYA (VI) DHRŪ(DHRUVA)-BHAṬA made a gift of the village of MAHILABALĪ in the UPALAHEṬA-PATHAKA in the KHEṬAK-ĀHĀRA to *Bhaṭṭa* ĀKHAṆḌALAMITRA, son of *Bhaṭṭa* Vishṇu, an inhabitant of ĀNANDAPURA (modern Vaḍnagar) for the maintenance of the *bali, charu, vaiśvadeva, agnihotra, atithi* and other ceremonies. The grant was made together with *udraṅga, uparikara* (tax on temporary tenants), right to forced labour, *bhūta-vāta* (income from storm, etc.),

fines from culprits committing the 'ten offences', *ādeyas* including *bhoga*, *bhāga*, *kara* and *hiraṇya*. The gift village was not to be even pointed at with the hand by any royal servant. The *Dūtaka* was *Mahākshapaṭalika* SIDDHASENA who was the son of SARVAṬA and a *Rājakula* ('king's kin', i.e. a feudatory). The charter, which was written by his deputy, the *Pratinartak-āmātya* GUHA, son of Hembaṭa, was issued on the 5TH lunar day of the BRIGHT fortnight of JYESHṬHA in the [Gupta-Valabhī] YEAR 447 (767 A.D.).—Bhandarkar regards Śīlāditya, the elder brother of Kharagraha II, as Śīlāditya II (even though he did not rule from the Valabhī throne), so that the later rulers mentioned above as Śīlāditya II-VI are found in his List of Inscriptions as Śīlāditya III-VII.

TEXT[1]

1. १[2] स्वस्ति (॥*) श्रीमदानन्दपुर-सम (।*) वासित-जयस्कन्धावारे[3] प्रसभ-
प्रणतामित्राणां मैत्रकानामतुल-बल-सम्पन्न-मण्डलाभो [ग]-[संस]क्त-
संप्रहार-शत-लब्ध-प्रतापा-
2. त्प्रतापोपनत- दान- मानार्ज्जवोपार्ज्जितानुरागादनुरक्ता[4]- मौल-भृत:-[5]
श्रेणी-बलावाप्त-राज्यश्रियः परममाहेश्वरः[6]-श्री-भटार्क्कादाव्यवच्छिन्न-[7]
वंशान्मा-
3. तापितृ-चरणारविन्द-प्रणति-प्रविवित्ताशेष-कल्मषः शैशवात्प्रभृति खड्ग-
द्वितीयः[8]-बाहुरेव समद-पर-गज-घटा [स्फो] टन-प्रकाशित- [सत्त्व-नि]-
कषः तत्प-[9]
4. [भा]व-प्रणताराति-चूडारत्न-[10] प्रभा-स (·*) सक्त-पाद-नख-रश्मि-संहतिः
सकल-स्मृति-प्रणीति[11]-मार्ग्गः-[12]सम्यक्क्रिया-पालनः-[13] प्रजा-हृदय-रंजना-
(द*) न्वर्त्थ-राज-श [ब्दो] रूप-का-
5. न्ति-स्थैर्य्य[14]-गांभीर्य्य-बुद्धि-सम्पद्भिः स्मर-शश[ा]ङ्काधिराजोदधि[15]-तृ-
दश[16]गुस-धनेशानतिशयानः शरणागताभय-प्रदानः[17]-परतया तृणवउ (द)-
पास्ता [शेष-स्व] -वीर्य्य-
6. फलः प्रात्थंनाधिकात्थं-प्रद[ाना]नन्दित-विद्वत्सुहृत्प्रणयि-हृदय (:*) पाद-
चारीव सकल-भुवनमण्डलाभोग-प्रमद [:][18] परम-
7. माहेश्वरः श्री-गुहसेनः (॥*) तस्य सुतः तत्पाद-नख-(मयूख*)-
संतान-विसृज[19]-जाह्नवी-जलौघ-प्रक्षालिताशेष-कल्मषः प्रणयि-
शत-स-

8. हस्त्रोपजीव्यमान-संपद्रूप-लोभादि[वा]शृत:[20] स-रभा[21]समाभिगामिकै:[22]गुणै: सहजशक्ति:[23]- शिक्षा-विशेष्र-विस्मापित[24]-लब्ध-धनुर्द्धर: प्रथम-[न]-

9. रपति-समतिसृष्टानामनुपालयिता[25] धर्म्म[दाया]नामपि(पा)कर्ता प्रजोपघात-कारिणां[27] उपप्लवानां शमयिता श्री-सरस्वत्योरेकाधिवासस्य सहोपपति[28]-प-

10 क्ष-लक्ष्मी-परिभोग-दक्ष-विक्रमः विक्रमोप(क्र*)म-संप्राप्त-विमल-पार्त्थिव-श्रीः परममाहेश्वरः श्री-धरसेनः (।।*) तस्य सुत:[29] तत्पादानुद्ध्यातः सकल-जगदानन्दनात्याद्भु-[30]

11. त-गुण-समुद्र[31]-स्थगित-समग्र-दिग्मण्डलः समर-शत-विजय-शोभा-सनाथ-मण्डलाग्र-द्यति[32]-भासुरान्स-पीठोव्यूढ-[33] गुरु-मनोरथ-महाभाव:[34]सर्व्व-विद्या-पार-परम-

12. भागाधिगम-विमल-मतिरपि सर्व्वतः सुभाषित-लवेनापि स्वो[35]पपादनी-य-पर(रि)तोषः समग्र-लोकागाध-गांभीर्य्य-हृदयो(ऽ*)पि सव्य-[36]रितातिशय-सुव्यक्त-परम-

13. कल्याण-स्वभावः ख(खि)लीभूत-कृतयुग-नृपति-पथ-विशोधनाधिगतोदग्र-कीर्त्तिः धर्म्मानु[37]गाधाज्जलतरी-कृतार्त्थ-सुख-स[ं]पदु(प*)सेवा-निरहृढ-[38]वर्ज्मादित्य-त्वितीय-नामा[39]

14. पारममहृश्वर:[40] ग्री-गीलादित्य[:][41] (।।*)तस्य सुत:[42] तत्पादानुद्ध्यातः स्वय[43]वुपेन्द्र-गुरुणेप गुरु:[44] गुरुणात्यादरवता समभिलषणोयाणा[45]मपि राजलक्ष्मी(ं*)

15. स्कन्धासक्त[ां] परम-भद्राणां[46] धुय्य[47]स्तदाजा-सपादनेक- रसतयोद्वाहन खेद-सुख-रतिभ्यां[18] अनायासित-(सत्त्व*)-संपत्ति(:*) प्रभाव-सां-पद्वाशीकृत[49]-नृपति-शत-शिरो-

16. रत्ना[50]-च्नायोपगूह-पादपीठो(ऽ*)पि परामावज्ञाभिमान-[51]सहसा[52]नालि-(ङ्गि*)त-मनोवृत्तिः प्रणतीरोका[53] परित्यज्य प्रख्यात-पौरूषाभि-मानैराप्याराति[54]भिरनासा[दि]-

17. त-प्रकृतयोपाय[:][55] कृत-निखल-भुवना[56]माद-विमल-गुण-स[ं]हतिः प्रसभ-विघटित-सकल-कलि-विलस(ि स)त-गतिर्मत्न- जनाभिद्रोहिभिराशषै:[57] दोषैरनामृ-

18. (ष्टा*)त्युन्नत-हृदय(:*) प्रख्यात-पौरुषः शास्त्र-कोटलाति[58]शय(ो*) गुण[59]-गणतिथ-विपक्ष-क्षितिपति-लक्ष्मी-स्वयं[60]स्वयंग्राहे-प्रकाशित-प्रवि-[61]ार-पुरुष-प्रथम:[62]-[संख्या]-

19. धिगमः यरम[63]म (1*) हेश्वरः श्री-खरग्रहः (॥*) तस्य सुतः[64] तत्पाद (1*)-नुद्ध्यातः सव्व[65]-[ſ]वद्याधिगमः[66]-पहित-निखिल-विद्वज्जन-मनः-परितोषितातिषय[67] सत्व (त्त्व)-

20. स(·*)पत्त्यागैः शौर्य्येण च विगतानुस(·*)धान-समाहितारातिपक्ष-मनोरथ-रथाक्ष-भंगः सम्यगुपलक्षितानेक-शास्त्रकला-लोकचरित-गह्वर-वि-

21. भागो(ऽ*)पि परम-भद्र-प्राकृति[68]रकृत्रिम-प्रश्रयो(ऽ*)पि विनय[69]-शोभा-विभूषनाः (णः) समर-शत-जयपताकाहरण-प्रत्ययोदग्र-बाहु-दण्ड-विध्वंसित-प्र[तिप]क्ष-

22. दर्प्पोदयः स्व-धनु(:*)-प्राभाव-[70] (परि*) भूतास्त्र-कौशलाभिमान-सकल-नृपति-मण्ड (ला*) भिनन्दित-शासनाः[71] पर[ममा]हेश्वरः ग्री-धरसानः[72] (॥*) तस्यानुजः त[त्पादानु]-

23. द्ध्यातः सच्च[74]रिततिरुयित-सकल-पूर्व्व-नरपतिः दुस्साधना (ना*) मपि प्रसाधयिता विषय (1*) णां मू[र्त्ति]म (1*) निव पुरुषकारः परिवृद्ध-गु[णा]-नुराग-[निर्भ]

24. र-चित्त-वृत्तिः[75] मनुरिव स्वायमभ्युपपन्नः[76] प्रकृतिभिरविगत-कला-कलाप(:*) कान्ति-तिरस्कृत-सला[78]छनः-कुमुदा (द)-नाथ (:*) प्राज्य-प्रताप-स्थगित-दिग[न्त]राल[:]

25. प्रध्वंसित-ध्वान्त-राशिः सततोदित-सविता प्रकृतिभ्य (:*) पर (·*) प्रत्यय-मर्थवन्तमतिपहु[79]तिथ-प्रयोजनानुबंधमम[80]गम-परि[81]भूर्ण्णं विदधामः[82] सन्धि-विग्रह-

26. समास-निश्चय-निपुण (:*) स्थानमनुपदेशं[83] ददंतं गुणवृद्धि-राज[84]दिनित-सस्क (संस्का) र-साधूनां राज्य-शालातुरीय-तन्त्रयोरुभयोरपि निष्णातः प्रकृ-

27. ति-विक्रमो(ऽ*)पि करुणा-मृदु-हृदयः श्रुतवानप्यिगर्व्वतः[85] कान्तो (ऽ*) पि प्रशमि[86] शिर[87]-सौह (1*) र्दे (ऽ*) पि निरसिता दोष-[88]दोषवतामुदय-समुपज [ſ] न-

28. त-जनानुराग-परिवृ (·*) हित-भुवन-समर्त्थित-प्रथित-बालादित्य[89]-द्वितीय-नाम (1*) परम[90]माहग्वन ग्री-धरसनः[91] (॥*) तस्य सुतः तत्पादरदेल-[92] प्रणा-

29. म-धरणि-कषण-दिनित[93]-किण-लांछन-ललाट-चन्द्र-सकल-[94] शिशुभाव एव श्रवण-निहित-मौक्तिकालंकार-विभ्रमामल-श्रुत-विशोष[95] प्रदान-स-

30. लिल-क्षालिताग्रहस्तारविन्दः व्यास[96] इव मृदु-कर-ग्रहणादमन्दीकृता-
नन्द-विधिः वसुधरायाः[97] राम्मु रा-धनुर्व्वेद[98] इव सभाविनाशप्र-[99]लक्ष्य-
कलाप(:*) प्र-

31. णत-समस्त-सामन्त-मण्डलाममो[100]निभृ त-चूडामणनियमन-शासनः परम-
(माहे*)श्वरः परमभट्टारक-महार(ा*)जाधिराज- परम[101]श्वर-चक्रवर्त्ति-
श्री-ध-

32. रसेनः(॥*)तत्पितामह-भातृ-श्री-शीलादित्यस्य वाङ्गंपाणेरिवाग्रजन्मनो[102]
भक्ति-बन्धुरावयव-[कल्पित-प्रणते]रति-धवलया तत्पादारविन्द-प्रपृ-[103]
त्तया चरण-नख-मणि-

33. [रु]चा मन्दाकिन्येव नित्या[104]ममलितोत्तमांवदेशस्यावस्त्यस्यव[105] राज-
क्चोः[106] दक्षिण्य[107]मानतन्वानस्य प्रबल-धवलिम्नो[108] यगसां[109] वलयन[110]
म-

34. [ण्डित]-ककुभा नवयाथरलिताशेपिः खड्ग-परिवम-मण्डलस्य[111] पयेद-[112]
श्याम-शिखर-चूचुर-[113]कचि-सम-विन्यस्त-स्तन-युगायाः क्षि[ते]ः प[त्यु]ः
श्री-[देरभ]ट-

35. स्याग्रजः[114] क्षिति(प*)-स[ं]हतेः चरुविभागस्य[115] गुचिर्य्यंगोङ्क-[116]
भृतः स्वयंवराभिलाषिणीमिव रा[ज्य]-श्रियमर्प्पयन्त्याः कृत-पर(रि)ग्रह-
[:] [शौर्य्यमप्रतिह]-

36. त-प्रतापा[117]नमित-प्रचण्ड-रिपु-मण्डलं मण्डलाग्रमपालं पधुयानः[118] शरदि
प्रसभम(ा*)कृष्ट-शिलीमुख-पाणासना[119]पादित-प्रसाध[नानां]

37. पर-भुवां विधिवदाचरित-कर-ग्रहणः पूर्व्वमव[120] विविध-वर्नोज्वलेन[121]
श्रु[122]तातिशयनो[द्भा]सित-श्रवण-युगलः पुन[:-पुनरुक्तेनेव] [रत्ना]-

38. [लङ्क]ारेणालङ्कृत-ग्रोवा[123] परिस्फुरत्का[124]टक-विकट-कोट-पक्ष-रत्न-
किरणमिपच्छिन्न[125]- प्रदान-सलिल-निवहानवसे[क]-[126] [विलसन्नवशै-
वलां]-

39. कुरमपा[127]ग्रपाणिमुद्वह(न्*) धृत- विश(ा*)ल - रत्न-पलय-[128]
जलधि- वेल(ा*)-तटायम(ा*)न-भुज-परिष्वक्त-विश्व[म्भ]र : पर-
मम(ा*)हेश्वरः श्री-ध्रुवसेनस्तस्याग्र-

40. [जो(ऽ*)पर]-म[हीप]ति-स्पर्द्ध-दोष-[130]नागन-[131] [धिये]व लक्ष्म्या
स्वयमतिस्पष्टचेष्टमाश्लिष्टाङ्ग-य[ष्टिरतिरुचिरतर-चरित-गरिम-परिक-
लित-सकल-न]रप[ति]रति-

41. प्रकृष्टानुराग- (स*)रभस-वशीकृत-प्रणत-समस्त-सामन्त-चक्र-चूडामणि-मयूख-[खचित-चरण-कमल-युगलः] प्रोद्दा[मोदार]-दो[र्द्दण्ड] - दलित-द्विषद्व-

42. र्ग्ग-दर्प्पः प्रसर्प्पत्पटीयः-प्रताप-प्लोषिताशेष-शत्रु-व(वं)शः प्रणयि-पक्ष-नि[क्षिप्त-लक्ष्मीकः] [प्रेरित-गदोक्षि]प्त-सु[दर्शन-चक्रः] परिहृत-

43. [बाल-क्री]डो(ऽ*)नधःकृत-द्विजातिरेक-विक्रम-प्रसाधित-धरित्रीतलो-(ऽ*)नंगीकृत-जलश[य्यो](ऽ*)[पूर्व्व-पुरुषोत्त]मः [साक्षाद्धर्म्म इव सम्यग्व्य]वस्था-[132]

44. पित-वर्ण्णाश्रमाचारः पूर्व्वैरप्युर्व्वि(र्व्वी)पतिभिः तृष्णा-लव-लुब्धैः यान्यपहृता[नि] [देव-ब्रह्म-दे]या[नि] [ते]षामप्य[तिसरल]-मनः-प्र-

45. [स]रमुत्स[ङ्क]ल[नानु]मोदनाभ्यां परिमुदित-तृभुवनाभिनन्दितो-[133] च्छ्रितोत्कृष्ट-धवल-ध[र्म्म-ध्वज]ः [प्रकाशित-नि]जवङ्शः (वंशः)[दे]व-द्विज-गुरु[न्प्रतिपूज्य] [यथार्हं]मनवरत-

46. प्रवर्त्तित-महोद्रङ्ग[ा]दि-दान-व्यवसनानुपजात-[134] संतोषोपात्तोदार-कीर्त्तिः[135]-[परं]परा-[दन्तु रित-नि]खिल-दिक्चक्रवालः [स्पष्टमेव] [य]-थार्त्थ[ं] धर्म्मादित्य-[136]

47. [द्वि]तीय-नामा पर(म*)माहेश्वरः श्री-खरग्रहः (।।*) तस्याग्र-[137] जन्मनः कुमुद-षण्ड-श्री-[विकासिन्या] [कलावतश्चन्द्रिकयेव] [कीर्त्त्या] [धवलित-स]कल-दिग्मण्ड-

48. लस्य खंडितागुरु-[वि]लेपन-विड[138]- श्यामल-विन्ध्य- [शै]ल-विपुल-पयोधरायाः क्षि[तेः] [पत्यु]ः श्री-शीलादित्यस्य सूनु[र्नव-प्रालेयकिरण] [इ]व

49. प्रतिदिन-संवर्द्धमान-हृदय[139]- कला-चन्द्रवालः[140] [केसर]ीन्द्र- शि]शुरिव-राजलक्ष्मीं सकल[141]-वन[स्थलीमि]वालंकुर्व्वाणः [शिख]ण्डिकेतन इव रुचि[मच्चूडा]-म[ण्डनः]

50. प्रचण्ड-शक्ति-प्रभावश्च शरदागम[142] इव द्विषतां परममाहेश्वरः परम भट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-बप्प-पादानुद्ध्यातः परमभ[ट्ट]ारक-[महारा]-

51. जाधिराज-परमेश्वरः श्री-शीलादित्यदेवस्तस्य सुतः[144] पारमैश्वर्य्यं(:*) कोपाकृष्ट-निस्तृङ्श[145]-पात-विदलितारातिं-करि-कुम्भस्थलोल्लसत्प्र[सृत-म]हाप्रतापानलः प्रा[कार]-

52. (परिगत*)-जगन्मण्डल-लब्ध - स्थितिः विकट-निज-दोर्द्दण्डावलम्बिना-

सकल-भुवनाभोग-भाजा मन्थास्फालन-विधु[त-दुग्ध-सि]न्धु-फे[न-पिण्ड-
पा]ण्डुर-यशो-विता[नेन]
53. विहितातपत्रः परम(माहे*)श्वरः परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमे-
श्वर-श्री-बप्प-पादानुद्धयातः परमभट्टारक-महारा[जाधि]राज-पर[मेश्व]र-
[श्री]-शीलादित्य[देवः] (॥*) [तत्पुत्रः]
54. प्रतापानुराग-प्रणत-समस्त-सामन्त - चूडामारि-[146]नख - मयूख-निचित-
र्र[ञ्ज]त-पादारविन्दः परम(मा*)हेश्वरः परमभट्टारक-महाराजा-
धिराज-परमेश्वर-श्री-[बप्प]-पादा-
55. नुद्ध्यातः परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-शोलादित्यदेव[:]
(॥*) तस्यात्मजः प्रशमित-[रिपु][147]-बल-दर्प्पः विपुल-जय-मंगलाश्रयः
श्री-समालिं[गन-लालि]त-
56. वक्षा(:*) समपोढ[148]-नारसिङ्घ-विग्रहोर्ज्जितोधुर[149]-शक्तिः समुद्धात-[150]
विपक्ष-भूभृत्कृत-निखिल-गोमण्डल-रक्षः पुरुषोत्तम(:*) प्रणत-नाभूत-[151]
पार्त्थिव-किरीट-
57. [मा]णिक्य-[म]सृणित-चरण-नख-मयूख- रंजितागेजा[152] - दिग्वधू-मुखः
परममाहेश्वरः परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-बप्प-पा-
58. [दा]नुद्ध्यातः परम भट्टारां[153]-महारलधिराज-परमेश्वर - श्री-शीला-
दित्यदेवः परममाहेश्वरः[154] (॥*)
तस्यात्मजः प्रथित-दुस्सह-वीर्य्य-चक्रो
लक्ष्म्याल[यो]
59. [नरक-नाश-कृत-प्रयत्नः (।*)
पृथ्वी-समुद्धरण-कार्य्य-कृतैक-निष्ठः
संपूर्ण्ण-चन्द्र-कर-निम्मल[155]-जात-कीर्त्तिः (॥*) 1
ज्ञात-[त्रयी-गु]ण-मयो जित-वै[रि]-पक्षः
संप[न्न]-
60. धर्म्मज(?)-सुखः सुखदः सदैव (।*)
ज्ञानालय(:*) सकल-वन्दित-लोकपालो
विद्याधरैरनुगतः प्रथितः प्रिथिव्यां[156] (॥*) 2
रत्नोज्वलो[157] वरतनु-
61. [र्ग्गु]ण-रत्न-राशि (शि)-
ऐ(रै)श्वर्य्य-विक्रम-गुणैः परमैरुपेतः(।*)
सत्वोपकार-करणे सततं प्रवृत्तः
सक्षाजनार्द्दना[158] इवार्द्दित-दुष्ट-दर्प्पः (।*) 3

62. युद्धा:[159] सकृद्गाज-घटा-घटनैक-दक्षः
पुष्यालयो जगति गीत-महाप्रतापः (।*)
राजाधिराज-मरमश्वर-वङ्श-जन्मा[160]
श्री-ध्रूभटो जयति जात-
63. महाप्रमोदां[161] (॥*) 4
(स च*) परमेश्वरः[162] परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परामेश्वर[163]-श्री-
पप्प-[164] पादानुद्ध्यातः परामभट्टारन[165]-महाराजा-
64. धिराज-परमेश्वर-श्री-शीलादित्यदेवः सर्व्वानेव समाज्ञापयत्यस्तु वः
संविदित(·*)यथा मया म(ा*)ता-पित्रोरात्मनश्च पुण्य-यशो(ऽ*)भिवृ-
65. द्धये ऐहिकामुष्मिक-फलावाप्त्यर्थं श्रीमदानन्दपुर-वास्तव्य-तच्चातुर्व्विद्य-
सामान्य-शर्क्कराक्षि[166]-सगोत्र-बह्वृच-सब्रह्मचारि-
66. भट्टाखण्डलमित्राये[167] भट्ट-विष्णु-पुत्राय बलि-चरु-वैश्वदेवाग्निहोत्र-क्रतु-
क्रियाद्यु[168]त्सर्प्पणात्थे ग्री-[169]खेटकाहारे उप्पलहेट-
67. पथके महिलबली[170]-न(ा*)म-ग्रामः सोद्रङ्ग(:*)सपरिकारः[171] सोत्पद्या-
मान-विष्टिकः स-भूत-पात-प्रत्यादोयः[172] स-दशापराधः स-
68. भोग-भागः स-धान्य-हिरण्यादयः[173] सर्व्व-राजकीयानः[174] ग्र-हस्त-प्रक्षोप-
शीयः पूर्व्व-प्रदत्त-दोपदाय[175]-प्रह्मदाय-वर्ज्जा भूमिच्छिद्र-न्यायनाच-[176]
[न्द्र]ार्क्का-
69. र्णव-क्षिति-पर्व्वत-समकालीनः पुत्र-पौत्रान्वय-भोग्य उदयातिसर्गेण[177]
ब्रह्मदायत्वेन प्रतिपादितः (।*) यतो(ऽ*)भ्योचितया[178] ब्रह्मदा[य-
स्थि]-
70. त्या भुंजतः कृषतः कर्षापयतः प्रतिदिशतो वा न कैश्चिद्व्यासेधे
वर्त्तितव्य(म्*) ॥ आगामी-भद्र-नृपतिभिः[179] अ-
71. स्मद्वंशजैरन्यैर्व्वानित्यानित्यान्यै[180]श्वर्य्याण्यस्थिर(·*)मानुष्यकं[181]सामान्यं
च भूमिदानं[182]-फलं अवगच्छद्भिः अयम-
72. स्मद्दायो(ऽ*)नु मन्तव्यः पालयितव्यश्च (॥*) उक्तञ्च पेदव्यासोन[183]
[व्यासेन] (।*)
बहुभि व्वासुरधा[184] भुक्ता राजभिः सगरादिभिः (।*)
73. यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फल(म्*) ।(।*) 5
यानीह दत्तानि पुरा न्नरेन्द्रैः[185]
धनानि धर्म्मायतना क्रातानि[186] (।*)
निर्म्माल्यवान्तः-[187]
74. प्रति[मा]नि तानि

के[188] नाम (सा*)घु(:*) प्रतिराददीत:[189] (॥*) 6
षष्टि-वर्व-[190]सहस्राणि स्वग्ग[191] तिष्ठति भुमिद:[192] (।*)
अ(ा*)च्छेत्ता चानुमंत(ा*) च्च[193] तान्येव नर-

75. [के] [व]सेत् ॥ 7
भुष्वाटवीष्वतेयासु[194] सुषु-[195]कोटर-वासिनः (।*)
कृप्ण(ा*)हयो हि जायन्तो[196] भूमि-द(ा*)यं हरन्ति य[197] ॥ 8
दूतकेत्र[198] महाप्रतीहा-

76. [र*]-[199][म*]ह[ा*]क्षपटलिक-त्र-राजकुल - श्री-सिद्धसेन(:*)
प्रि[200]-शर्व्वट- सुत:(।*) तव[201] तन्नियुक्त-प्रतिनर्त्तक-कुलपुत्रासा-[202]

77. त्य-[गु]हेन हेम्बट-पुत्रेण लिखितमिति[203] ॥ संव[त्स]र-शत-चतुष्टये सप्त-
चत्वारिङ्शदधिके द्येप्ठ[204]-शुद्ध-पंचम्यां(म्याम्) । अङ्क-

78. त(:*) स(ं*)व(त्*) ४०० (+*) ४० (+*) ७ श्रेष्ठ[205]-गु ५
(॥*) स्व-हस्तो मम[206] (॥*)

1. From the facsimile in *Corp. Ins. Ind.*, III. "As in the case with all the later grants of this family, the inscription was engrossed with great carelessness and inaccuracy; and there are a few passages, the proper reading of which can hardly yet be determined with certainty." When a genuine record is thus found to be full of mistakes, it mav be supposed that the record was not drawn on the plates for helping the engraver and that the writing of the officer who prepared the draft of the record on *bhurjapatra* was not intelligible to the engraver.

2. Symbol indicating *Oṁ siddhiḥ*, *siddham* or *siddhir=astu* (*Ep. Ind.*, XVII, p. 352). The symbol is called *āñjī* in Bengal and *pillaiyār śuli* (Gaṇeśa's curl) in the Tamil country. According to Al-Birūnī, the symbol indicated *Om* (Sachau, *Albiruni's India*, I, p. 173) which was accepted by scholars, but may not be strictly accurate (see also *Kāmarūpaśāsanāvalī*, p. 56; *Haraprasāda-saṁvarddhana-lekhamālā*, I, pp. 267 ff); cf. Sircar, *Ind. Ep.*, pp. 92-93.

3. Read °*vārāt*.
4. Read °*rakta*.
5. Read °*bhṛita*.
6. Read °*śvara*.
7. Read °*d=avyavachchhinna*.
8. Read *dvitīya*.
9. Read *tat-pra*°.
10. Read *chūḍā-ratna*.
11. Read *praṇīta*.
12. Read *mārgga*.

13. Read *pālana.*
14. Read *sthairyya.*
15. Read °*rāj-odadhi.*
16. Read *tridaśa-guru.*
17. Read *pradāna.*
18. Read *pramodaḥ.*
19. Read *visṛita.*
20. Read °*v-āśṛita.*
21. Read *sa-rabhasa.*
22. Better read °*kair=guṇaiḥ.*
23. Read *śakti.*
24. Read *vismāpita-sarvva.*
25. Here and in some other places there is a mark which may have been intended for punctuation. It looks like half of a *visarga.*
26. Read °*m=apākarttā.*
27. Read °*ṇām=upa*°.
28. Read *saṁhat-ārāti.*
29. One may prefer *sutas=tat-pā*° though *sandhi* is not compulsory in prose.
30. Read °*n-ātyadbhu*°.
31. Fleet suggests *samudaya.*
32. Read *dyuti.*
33. Read °*r-āṁsa-pīṭh-odūḍha.*
34. Read *bhāraḥ.*
35. Read *sukh-opa*°.
36. Read *sachcharit-ā*°.
37. Read *dharmm-ānurodh-ojjvala*°.
38. Read *nirūḍha.*
39. Read *Dharmmāditya-dvitīya-nāmā.*
40. Read *paramamāheśvaraḥ.*
41. Read *śrī-Śīlādityaḥ.*
42. Read *tasy=ānujas=tat-pā*° on the authority of other grants of the family.
43. Read *svayam=Upendra-guruṇ=eva.*
44. Omit the word *guruḥ.*
45. Read *samabhilashaṇīyām=api.*
46. Read *paramabhadra iva*
47. Read *dhuryyas=tad-ājñā-sampādan-aika-rasatay=odvahan.*
48. Read °*bhyām=anā*°.
49. Read *sampad-vaśīkṛita.*
50. Read *ratna-chchhāy-opagūḍha.*
51. Read °*par-āvajñā.*
52. Read °*ras-ānā*°.
53. Read *praṇatim=ekāṁ.*
54. Read °*mānair=apy=arāti.*
55. Read *pratikriy-o*°.
56. Read *nikhila-bhuvan-āmoda*°.

57. Read *gatir=nnīcha-jan-ābhirohibhir=aśeshaiḥ.*
58. Read *kauśal-āti°.*
59. Omit the word *guṇa.*
60. Read *svayaṁgrāha.*
61. Read *pravīra.*
62. Read *prathama°.*
63. Read *parama.*
64. Read *sutas=tat-pā°.*
65. Read *sarvva.*
66. Read *°gama-vihita.*
67. Read *paritosh-ātiśayaḥ.*
68. Read *prakṛitir=akṛitrima°.*
69. Read *vinaya.*
70. Read *prabhāva.*
71. Read *śāsanaḥ.*
72. Read *Śrī-Dharasenaḥ.*
73. Read *tasy=ānujas=tat-pā°.*
74. Read *sachcharit-ātiśayita-sakala-pūrvva°.*
75. Better read *vṛittibhir=Manu°.*
76. Read *svayam=a°.*
77. Read *°r=adhigata.*
78. Read *sa-lāñchhana-kumuda-nāthaḥ.*
79. Read *°m=atibahutitha.*
80. Read *°n-ānubaṁdham=āgama.*
81. Read *paripūrṇṇaṁ.*
82. Read *vidadhānaḥ.*
83. Read *sthān-ānurūpam=ādeśaṁ dadatāṁ.*
84. Read *vidhāna-janita.*
85. Read *°py=agarvvitaḥ.*
86. Read *praśamī.*
87. Read *sthira.*
88. Omit one *dosha.*
89. Read *Bālāditya.*
90. Read *paramamāheśvara.*
91. Read *śrī-Dhruvasenaḥ.*
92. Read *tat-pāda-uva-kamala°.*
93. Read *janita.*
94. Read *śakalaḥ.*
95. Read *viśeshaḥ.*
96. Read *kanyāyā iva.*
97. Read *vasundharāyāḥ.*
98. Read *kārmmuka-dhanurvveda iva.*
99. Read *sambhāvit-āśesha.*
100. Read *maṇḍal-ottam-āṅga-dhṛita-chūḍāmaṇīyamāna.*
101. Read *paramesvara.* In two other grants of Dharasena IV, dated in the year 326 (*Ind. Ant.*, I, pp. 16-45), the reading, is *chakravartī śrī-ajjaka-*

pād-ānudhyātaḥ śrī°, etc. In subsequent grants, the epithet *śrī-ajjaka-pād-ānudhyātaḥ* was omitted. *Ajjaka* (Sanskrit *āryyaka*) is the same as *ajja* in Kannaḍa and *ājā* in Marāṭhī and Bengali and means 'grandfather'. In Bengali, it means 'mother's father'. The words *ayaka* (mother's father) and *ayikā* (mother's mother; Bengali *āyī, ājī*) have been used in a Nagarjunikonda inscription.

102. Read *Śārṅgapāṇer=iv=āṅgajanmano*. The word *aṅgajanman* (son) not *agrajanman* (elder brother) is in accordance with some other records of the family.

103. Read *pravṛittayā*.

104-105. Read *nityam=amalit-ottamāṅga=deśasy=Āgastyasy=eva*.

106-107. Read *rājarsher=dākshiṇyam=ātanvānasya*.

108. Read *dhavalimnā*.

109. Read *yaśasāṁ*.

110. Read *valayena*.

111. Fleet suggests *nabhasi yāminīpater=vvirachit-ākhaṇḍa-parivesha*.

112. Read *payoda*.

113. Fleet suggests *chūchuka-ruchira-Sahya-Vindhya-stana*.

114. Read *°sy=āṅgajaḥ* in accordance with most of the records of the family.

115. Fleet suggests *saṁhater=anurāgiṇyaḥ*.

116. Read *śuchir=yyaśo-'ṁśuka*.

117. Fleet suggests *apratihata-vyāpāram=ānamita*.

118. Read *°gram=iv=ālambamānaḥ*.

119. Read *bāṇ-āsan-ā°*.

120. Read *pūrvvam=eva*.

121. Read *varṇṇ-ojjvalena*.

122. Read *śrut-ātiśayen=o°*.

123. Read *śrotraḥ*.

124. Read *°ṭ-kaṭaka*.

125. Read *°m=avichchhinna*.

126. Read *nivah-āvaseka*.

127. Read *°kuram=iv=āgra°*.

128. Read *valaya*.

129. Unless it is supposed that a younger brother ruled before his elder brother, it is peculiar that the younger should be mentioned before the elder. This is, however, the reading of most of the records of the family. Cf. the case of Amma II and Dānārṇava in the Eastern Chālukya family.

130. Read *sparśa*.

131. Read *nāśana*. It is interesting that, roughly speaking, lines 40-62 offer fewer number of mistakes in comparison with the rest of the record. We do not know if the engraver received somebody's help in engraving these lines.

132. Read *°py=urvvīpati°*.

133. Read *tribhuvan-ā°*.

134. Fleet suggests *vyavasthān-opajāta* or *vyavasāy-opajāta*.

135. Read *kīrtti*.

136. Read *Dharmāditya*.

137. This is another instance of an elder brother being mentioned after his younger brother. This same order and relationship are, however, maintained by some other grants of the family.

138. Read *piṇḍa*.

139. Omit the word *hṛidaya*.

140. Read *chakravālaḥ*.

141. Read *lakshmīm=achala*.

142. As Fleet pointed out, the full passage should run as *śarad-āgama iva pratāpavān=ullasat-padmaḥ saṁyuge vidalayann=āmbhodharān = iva para-gajān= udaya-tapana-bālātapa iva saṁgrāmeshu mushṇann=abhimukhānām=āyūṁshi dvishatāṁ*.

143. Fleet is inclined to correct *bappa* to *bāva* in accordance with some other grants of the family. He interprets *bāva* as 'uncle'.

144. The full reading of the passage would be *tasya suto='para-pṛithvī-nirmmāṇa-vyavasāy-āsādita-pāramaiśvaryyaḥ*.

145. Read *nistriṁśa*.

146. Read *chūḍāmaṇi*.

147. The reading is doubtful.

148. Read *samupoḍha*.

149. Read *Nārasiṁha-vigrah-orjjit-oddhura*.

150. Read *samuddhata*.

151. Read *prabhūta*.

152. Read °*t=aśesha*.

153. Read *paramabhaṭṭāraka-mahārājādhirāja*.

154. Omit the word *paramamāheśvaraḥ*.

155. Read *nirmmala*.

156. Read *pṛithivyām*.

157. Read *ratn-ojjvalo*.

158. Read *sākshāj=Janārddana*.

159. Read *yuddhe sakṛid-gaja*.

160. Read *parameśvara-vaṁśa*.

161. Read *pramodaḥ*.

162. Read *paramamāheśvara*.

163. Read *parameśvara*.

164. Read *bappa*.

165. Read *paramabhaṭṭāraka*.

166. Read *Śārkkarākshi-sagotra*.

167. Read °*mitrāya*.

168. Read *kriy-ādy-utsarppaṇ-ārtthaṁ*.

169. Read *śrī*.

170. Fleet suggests *Mahilābalī*.

171. Read *s-oparikaraḥ*.

172. Better read *sa-bhūta-vāta-pratyāyaḥ*.

173. Read °*ṇy-ādeyaḥ*.

174. Read *rājakīyānām=ahasta-prakshepaṇīyaḥ*.

175. Read *devadāya-brahmadāya-varjjaṁ.*
176. Read *bhūmichchhidra-nyāyen=āchandr-ārkk-ārṇava°.*
177. Read *udak-ā°.*
178. Read *yato='sy=o°.*
179. Read *nṛipatibhiḥ.*
180. Read *°rvv=ānityāny=ai°.*
181. Read *°mānushyakaṁ.*
182. Read *dāna-phalam=avagachchhadbhiḥ.*
183. Read *Vedavyāsena.*
184. Read *bahubhir=vvasudhā.*
185. Read *narendrair=dhanāni.*
186. Read *dharmmāyatanīkṛitāni.*
187. Read *vānta.*
188. Read *ko.*
189. Read *punar=ādadīta.*
190. Read *varsha.*
191. Read *svargge.*
192. Read *bhūmidaḥ.*
193. Read *cha.*
194. Read *Vindhy-āṭavīshv=atoyāsu.*
195. Read *śushka.*
196. Read *jāyante.*
197. Read *ye.*
198. Read *dūtako='tra.*
199. There is space for three *aksharas* before *h*[*ā*]*ksha*. Of them, *ra* of *pratihāra* and *ma* of *Mahākshapaṭalika* are certain. There may have been a meaningless *visarga* or *akshara* between *ra* and *ma*. Bühler read here the personal name as *śrī-Deṭaha* which is not possible. *Tra* is superfluous and meaningless.
200. Read *śrī.*
201. Read *tathā.*
202. Read *°putr-āmātya.*
203. Better read *likhitaṁ śāsanam=iti.*
204. Read *°riṁśad-adhike Jeshṭha.*
205. Read *Jyeshṭha-śu, śu* standing for *śukla-paksha* or *śuddha-paksha.*
206. These two words stand in an enclosure at the end of ll. 77-78 with an indistinct representation of the sign-manual underneath them.

D—The Paramāras

No. 35—Nagpur Museum Stone Inscription of Naravarman, [Vikrama] year 1161 (1104 A.D.)

Nagpur Museum, Nāgpur, Maharashtra.

B. G. Śāstrī, *JBBRAS*,I, pp. 259ff.; Lassen, *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, VII, pp. 194ff.; Kielhorn, *Ep. Ind.*, II, 182ff.

Language: Sanskrit.

Script: Early Nāgarī.

Metres: V. 1 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 2 रथोद्धता; V. 3 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 4 रथोद्धता; V. 5 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 6 शार्दूलविक्रीडित; V. 7 श्लोक (अनुष्टुभ्); Vv. 8-9 शार्दूलविक्रीडित; V. 10 वसन्ततिलक; V. 11 शार्दूलविक्रीडित V. 12 वसन्ततिलक; V. 13 शार्दूलविक्रीडित; V. 14 रथोद्धता; V. 15 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 16 स्रग्धरा; Vv. 17-20 शार्दूलविक्रीडित; V. 21 मालिनी; Vv. 22-26 शार्दूलविक्रीडित; V. 27 मालिनी; Vv. 28-29 शार्दूलविक्रीडित; V. 30 पृथ्वी; Vv. 31-37 शार्दूलविक्रीडित; V. 38 उपेन्द्रवज्रा; V. 39 शार्दूलविक्रीडित; V. 40 उपजाति; V. 41 शार्दूलविक्रीडित; V. 42 स्रग्धरा; Vv. 43-45 शार्दूलविक्रीडित; V. 46 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 47-51 शार्दूलविक्रीडित; V. 52. उपजाति; Vv. 53-55 शार्दूलविक्रीडित; V. 56 अनुष्टुभ् (श्लोक); V. 57 उपजाति; V. 58 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary: From the SACRIFICIAL FIRE-PIT OF VASISHṬHA, sprang PARAMĀRA. From him was born VAIRISIṀHA. His son was SĪYAKA. His son was MUÑJARĀJA. His younger brother was SINDHURĀJA. His son was BHOJA whose death ushered in a chaotic condition. But his relative (brother or cousin) UDAYĀDITYA defeated king KARṆA [of Ḍāhala] who was joined by the KARṆĀṬAS (Later Chālukyas) and killed his foes on the battle field. His son LAKSHMA-

DEVA invaded 'the four quarters of the earth' (i.e. performed a *digvijaya*). When in order to procure elephants he invaded the EASTERN QUARTER, fear took refuge in the capital of the king of GAUḌA. Having conquered TRIPURĪ in a campaign, he spent some time on the banks of the GODĀVARĪ. He also subdued the KĪRA chief on the SARASVATĪ. At his approach, the elephants of AṄGA and KALIṄGA fled from the battle-field. Then the elephants of the vassals of LAKSHMĪDHARA (Lakshmadeva) sported in the waters of the SOUTHERN OCEAN (Indian Ocean). The pearls which dropped from the golden girdles of the wives of his vassals, while bathing in the sea, bestowed upon the waters of the TĀMRAPARṆĪ (modern Tambaravari) the quality of producing pearls which were the support of the PĀṆḌYA king. After having invaded the CHOLAS in the southern region, he marched towards the WEST. From there, being jealous of the YAKSHAS, the king advanced towards the NORTH. There he destroyed the TURUSHKAS on the VAṄKSHU (Oxus).—This CONVENTIONAL ACCOUNT of Paramāra Lakshmadeva's *digvijaya* exhibits the poet's flight of fancy and is imitated from Kālidāsa's description of Raghu's *digvijaya* in the *Raghuvaṁśa*, IV.—On the occasion of a SOLAR ECLIPSE, Lakshmīdhara (Lakshmadeva) bestowed [upon a priest?] two villages in the province of VYĀPURA, and these were exchanged for another called MOKHALAPĀṬAKA by Lakshmadeva's younger brother and successor NARAVARMADEVA.—In [VIKRAMA] SAṀVAT 1161 (1104-05 A.D.) Lakshmīdhara (Lakshmadeva) caused the temple (bearing the present inscription) to be erected (?). The eulogy was probably composed by king NARAVARMAN HIMSELF.

TEXT[1]

१ॅ[2] (॥*) ओं नमो भारत्यै ॥
प्रसादौदार्य-माधुर्य-समाधि-समतादयः ।
युवयोर्ये गुणाः सन्ति वाग्देव्यौ ते(ऽ*)पि सन्तु नः ॥ 1
एक एव भुवन-त्रये(ऽ*)पि स
श्रीपतिर्भवतु वो विभूतये ।
यस्य मध्यम-पद-श्रितो(ऽ*)प्यमी
भास्कर-प्रभृतयश्चकासति ॥ 2
जातिं वृत्तञ्च वि(बि)[3][भ्राणा] गु-

2. णालंकार-चारवः ।
सरसाश्च प्रसीदन्तु सूक्तयः सूरयश्च नः ॥ 3
दुर्द्धरारि-पुर-भङ्ग-भीषणो
भूरि-भूति-सविशे[ष-भूषणः*][4] ।
[रा]जराज-कृत-सत्क्रियः क्रिया-
द्वह्नि-वंश-सदृशः शिवः शिवं (वम्) ॥ 4
जाता महार्ण्णवोत्पन्ने व (ब्र) ह्माण्ड-शुक्ति-संपुटे ।
महेश[स्यार्च्चि]-
3. ता मुक्ता जयन्त्यम्भोजयोनयः ॥ 5
वैराग्यं च सरागतां च नृशिरो-मालां च माल्यानि च
व्याघ्रानेकप-चर्म्मणी च वसने चाहींश्च हारादि च ।
यद्भूतिं च विलेपनं च भजते भीमं च भव्यं च त-
द्दिश्याद्रूपमुमा-रमा-रमणयोर्भुक्तिं च मुक्तिं च वः ॥ 6
वैश्वरूप्यं सम[भ्य]-
4. स्य मीनाद्याकृति-कैतवात् ।
स्वाभिन्न-निर्म्मिताशेष-विश्वो विष्णुः पुनातु वः ॥ 7
अस्ति ग्रस्त-गिरीन्द्र-गर्व्व-गरिमा-नीलाश्म-सानूल्लस-
त्कान्ति-व्रात-विडवम्बिताम्बरतलः[5] श्रीमान्नगेन्द्रो (ऽ*) र्वु (र्ब्बु) दः ।
यस्य व्योम-तलोद्विलङ्घि-शिखर-प्राग्भार-पद्माकर-
प्रेङ्खत्पद्म-पराग-चक्रमि-
5. तर-व (ब्र) ह्माण्ड-खण्डायते ॥ 8
देवैरावृतमभ्र-मण्डलमिदं मर्त्यैश्च भू-मण्डलं
कृत्वा धर्म्मतुलायमान-वपुषो यस्यान्तयोर्न्यस्य च ।
जाने यावदवैतुमिच्छति विधिः किं शुद्धमित्येतयो-
रूर्द्ध्वं तावदगादमर्त्य-शिखरि-स्तम्भान्नभो-मण्डलं (लम्) ॥ 9
लेभे विभिद्य जलधि-प्र-
6. धि-भूमि-चक्र-
माकाश-चक्रमपि येन दिगन्त-नेमि ।
संसार-वर्त्मनि महाविषमे निषन्न-[6]
भग्नोन्नतैक-तट-विश्व-रथाक्ष-लक्ष्मीः ॥ 10
तस्मिन्वेदविदां वरः स भगवानाकाश-गङ्गा-पयः-
पूर-प्लावित-कान्त-कोमल-तटे तिष्ठद्वसिष्ठो मुनिः ।
यस्त्रे तानल-धूम-वर्त्ति-यमु-

7. नां प्रीत्यै पितुर्व्व(र्ब्ब)ह्मणो
गङ्गा-सङ्गम-सिद्धये समनयद्व्र(द्ब्र)ह्माण्ड-खण्डं प्रति ॥ 11
विद्या-महासरिदुपान्त-विवर्त्ति-घोर-
संसार-सैकत-विषक्तमसक्तमेते ।
यस्य त्रिलोक-रथमुत्पथ-संप्रवृत्त-
मुत्तारयन्ति शतशो(ऽ*)प्युपदेशधुर्याः ॥ 12
आयातस्य कदाचन क्षितिपतेराच्छिन्दतः कौशिक-
स्याति-
8. थ्योचित-वस्तु-जात-जननादानन्दिनीं नन्दिनीं(नीम्) ।
निर्ज्जेता कुपितेन तेन हविषा संहर्षिताद्व(द्ब)र्हिषो
वीरः श्री-परमार इत्यनुपमः सत्याभिधानो(ऽ*)भवत् ॥ 13
राज्यवर्द्धन-विशाल-धर्म्मभृ-
त्सत्यकेतु-पृथुकीर्त्ति-पार्थिवः ।
वर्द्धते(ऽ*)यमहिमांशु-चन्द्रमः-
संतति-प्रतिकृतिर्यदन्वय-
9. : ॥ 14
वराजरामराजितो नलोद्भवः समारतः ।
ग्रहेन्द्र-चन्द्रयोरिव व्यजायतायमन्वयः ॥[7] ॥ 15
वंशे(ऽ*)स्मिन्वैरिसिंहः क्षितिपतिरभवद्भूरि-भूति-प्रभाव-
प्रागल्भ्यौदार्य-शौर्य-प्रचय-परिचय-प्राज्य-सौराज्य-सिद्धिः ।
नम्र-क्ष्मापाल-भालस्थल-दलित-लुलत्कान्त-को-
10. टीर-कोटि-
त्रुट्यन्माणिक्य-चक्रस्थ-पुटित-मणिमत्पादपीठोपकण्ठः ॥ 16
सर्व्वाशा-विजय-प्रयाण-समये यस्येन्द्रनीलप्रभै-
र्म्मायूरातप-वारणैः शुशुभिरे नष्टावकाशा दिशः ।
सर्प्पन्मत्त-करीन्द्र-चक्र-चरण-प्राग्भार-दीर्ण्णं-स्थिरा
रन्ध्रोद्भूत-विषघ्न[8]-शेष-सविष-
11. श्वासावरुद्धा इव ॥ 17
पाताले वडवा-मुखानल-मिषात्पृथ्वी-तले च स्फुर-
त्सौवर्ण्णाचल-कैतवाद्वियति च व्र(ब्र)ह्माण्ड-खण्ड-च्छलात् ।
[च]ञ्चत्काञ्चन-चक्रवाल-वलय-व्याजाच्च दिङ्मण्डले
यस्याद्यापि समुल्लसत्यविचलीभूतः प्रतापानलः ॥ 18
स्वर्ल्लोकेषु च विद्विषत्क्षितिषु च व्यालेन्द्र-गेहेषु च

12. स्वाराजं च रिपु-व्रजं च मुरजिन्नागाधिराजं च यः ।
ऐश्वर्येण च विक्रमेण च धरा-भार-क्षमत्वेन च
न्यक्कुर्व्वंश्च पराभवंश्च समतिक्रामंश्च पृथ्वीमपात् ॥[8] 19
तस्माद्वैरि-नृपावरोधन-वधू-वैधव्य-दुःखोद्भव-
[9]द्वाष्पाम्भ ×× कण-शान्त-कोप-दहनः श्री-सीयको(ऽ*)भून्नृपः ।

13. आविर्भावित-नूतन-स्थितिरयं ब्रह्माण्ड-[10]खण्डच्छला-
द्यस्याद्यापि विलोक्यते विय[द]धोधूमः प्रतापानलः ॥ 20
अनुगगनमुदस्थुः स्थूल-मुक्तोच्चया ये
यदसि-दलित-कुप्यत्कुम्भि-कुम्भस्थलेभ्यः ।
सततमपि पतन्तस्ते(ऽ*)द्य यावन्न पृथ्वीं
पृथुल-तरल-तारा-व्या-

14. ज-भाजो भजन्ते ॥ 21
अत्याश्चर्यमदृष्टमश्रुतमिदं कस्मै समाचक्ष्महे
को न्वेतत्प्रतिपद्यते च तदपि प्रस्तूयते कौतुकात् ।
उद्धृत्यापि वसुन्धरामसदृशीं लब्धापि[12] लक्ष्मीं च यः
कुर्व्वन्कार्यमनेकशः सुमनसामागान्न वैकुण्ठतां(ताम्) ॥[13] ॥ 22
तस्माद्वै-

15. रि-वरूथिनी-व(ब)हुविध-प्र.रब्ध(ब्ध)-[यु]द्धाध्वर-
प्रध्वंसैक-पिनाकपाणिरजनि श्री-मुञ्जराजो नृपः ।
प्रायः प्रावृतवान्पिपालयिषया यस्य प्रतापानलो
लोकालोक-महामहीध्र-वलय-व्याजान्महीमण्डलं(लम्) ॥ 23
यस्मिन्सर्प्पति लीलयापि ललितैः सैन्यैः समुज्जृ-
म्भितं

16. वाह-व्यूह-विसारि-धूलि-पटल-व्यालुप्त-दिग्मण्डलैः ।
अत्यद्री[न्द्र]-करीन्द्र-[सञ्च]य-पद-प्रेङ्खोलनोच्छृङ्खल-
प्रेङ्खच्छृङ्खल-नाद-निर्भ(र्भ)र-भृत-ब्र(ब्र)ह्माण्ड-भाण्डोदरैः ॥ 24
यन्निस्तृं(स्त्रिं)श-निरस्त-मस्तकतया लब्धान्यथा[14] दुर्ल्लभं
देवत्वं स्व-कव(ब)न्धमुद्धतमधो दृष्ट्वा भटै-

17. र्व्वेष्टितं(तम्)।
संहर्षात्पततो विमान-शिखरादाश्लिष्य कण्ठे हठा-
द्वीरा[न्सङ्ग]र-रागिणो रुरुधिरे संभूय सिद्धाङ्गनाः ॥[15]॥ 25
तस्यासीदथ पार्थिवः पृथु-यशाः श्री-सिन्धुराजो(ऽ*)नुजः

स्फूर्ज्जद्वाडव-पावक-स्फुट[म]हः-[सौन्द]र्य-शौर्यानलः ।
यः संग्राम-यु-

18. गान्त-वलित-भुजा-दुर्व्वातदूरोल्लस-
त्कल्लोलायित-मण्डलाग्रप[ट]लेनामज्जयद्भू भृतः ॥ 26
व्रजति जयिनि यत्रामित्र-जातेन जज्ञे
तरल-तुरग-वेगोद्धूत-भूरेणु-राजिः ।
विकट-करटि-भार-भ्रष्ट-भूपृष्ठ-रन्ध्रा-
दुदित इव समन्तादन्तकालाग्नि-धूमः ॥ 27
गाम्भीर्यं प्रल-

19. यार्णवस्य च व(ब)लं कल्पान्त-वातस्य च
स्थेमानं कमठेशितुश्च [गुरु]तां [ब्र(ब्र)ह्माण्ड]-भाण्डस्य च ।
तेजः काल-हुताशनस्य च महीयस्त्वं द्यु-चक्रस्य च
स्वीकृत्येव विनिर्म्मितं यमविदुः प्रत्याजि पृथ्वीभुजः ॥[16] ॥ 28
तत्सूनुर्भुवनैक-भूषणमभूद्भूपाल-चूडामणि-

20. च्छायाडम्बर-चुम्बिताङ्घ्रि[17]-कमलः श्री-भोजदेवो नृपः
यस्याद्या[पि] स[माश्र]यन्ति चरणौ शक्रासनार्द्धा(ध्या)सिनः
स्पर्द्धाव(ब)न्ध-विनम्र-निर्ज्जर-नटत्कोटीर-कोटि-त्विषः ॥ 29
रटत्पटह-पाटव-प्रकट-झर्झ्झर-स्फूर्ज्जित-
स्फुरड्डमरु-डम्ब(म्ब)रोड्डमर-डिण्डिमोड्डामरा ।
स्फु-

21. टत्करट-कुञ्जर-प्रपद-संपतत्संभ्रम-
भ्रमद्भुवन[म]भ्रमज्जग[ति] यच्चमू[रुच्च]कैः ॥ 30
वकुण्ठः कमलासनाय चतुरास्याय स्वयंभूः पुनः
पञ्चास्याय हराय शम्भुरपि षड्वक्त्राय पुत्राय च ।
सेनानीरपि दन्दशूक-पतये(ऽ*)जस्रं सहस्राननना-
याद्यापि स्पृहय-

22. त्यमर्त्त्य-समितौ य[त्कीर्त्ति]मुत्कीर्त्तयन् ॥[18] ॥ 31
तस्मिन्वासव-व(ब)न्धुतामुपगते राज्ये च कुल्याकुले
मग्न-स्वामिनि तस्य व(ब)न्धुरुदयादित्यो(ऽ*)भवद्भूपतिः ।
येनोद्धृत्य महार्ण्णवोपम-मिलत्कर्ण्णाट-कर्ण्ण-प्रभु-
मुर्व्वीपाल-कदर्थितां भुवमिमां श्रीमद्वराहायितं(तम्) ॥ 32
य-

23. स्मादुग्रतर-प्रताप-[पवनो]पारूढ-दुर्द्दर्शता-
सादृश्योत्थ-रवि-भ्रमादभिमुखैः प्रापञ्चि यैः पञ्चता ।
मन्ये सो(ऽ*)यमिति प्रतीति-विततामर्ष-प्रकर्षेण ते
भि[त्त्वा] भास्कर-मण्डलं रिपु-भटाः प्रापुः परां निर्वृ तिं(तिम्) ॥ 33
एकस्यां समितौ विलोक्य विजयं य-

24. स्यापरस्यां स्तुव
———UU तां समर्थयति दृग्जिह्वा-सहस्र-द्वये ।
किंत्वानन्द-निमीलितेक्षणतया श्रोतैः सुखैर्व्वञ्चित-
श्चक्षुः-[19] कर्ण्णमकर्ण्णमप्यहिपतिः स्वीयं वपुर्न्निन्दति ॥[20] ॥ 34
पुत्रस्तस्य जगत्रयैक-तरणेः सम्यक्प्रजापालन-
व्यापार-प्र-

25. वणः प्रजापतिरिव श्री-लक्ष्मदेवो(ऽ*)भवत् ।
नीत्या येन मनुस्तथानुविदधे नासौ न वैवस्वतः
सर्व्वत्रापि सदाप्यवर्द्धत यथा कीर्त्तिर्न्नवैव स्वतः ॥ 35
संभूय ध्रियतां गुरुर्व्व(र्ब्ब)लभराद्भूः कूर्म्मराजादयः
सद्यो नश्यत [वा द्रु]तं नमत वा प्रत्य-

26. र्थि-पृथ्वीभुजः ।
चक्षुर्म्मंक्षु पिधीयतामनिमिषाः पांसुः पुरा पूरय-
त्येवं व्याहरति प्रयाण-पटहो यस्य स्वनच्छद्मना ॥ 36
यस्मिन्सर्प्प[ति] वा(बा)न्धवो(ऽ*)पि विधुरैः पूर्व्वैः परित्यज्यते
कल्याणस्य कथापि कातरतया नापेक्ष्यते दक्षिणैः ।
आशा-वल्लिरस-

27. त्फलेति विकलैर्न्निश्चीयते पश्चिमै-
र्म्मंत्तुं केवलमुत्तमैर्न्नृपतिभिर्द्वधाप्ययोध्यास्यते ॥ 37
प्रयाति यस्मिन्प्रथमं दिशं हरे-
र्ज्जिहीर्षयानन्य-समान-दन्तिनां(नाम्)।
यथाविशद्गौडपतेः पुरं दर-
[स्तथा]शशङ्के सहसा पुरंदरः ॥ 38
उत्साहोन्नति-सन्निमित्त-जनि-

28. ताजस्र-प्रयाण-क्रमे-
णाक्रम्य त्रिपुरीं रणैक-रसिकान्वि[ध्वं]स्य विद्वेषिणः ।
येनावास्यत विन्ध्य-निर्झर-मरुत्संचार-चारूल्लस-

ल्लोलोद्यान-लता-वितान-वसतौ रेवोपकण्ठ[स्थ]ले ॥ 39
जातानि जन्यश्रम-मार्ज्जनानि
वीजानि यत्कुञ्जर-मज्जनानि ।
तटाचलो-

29. च्चाटन-तत्परायाः
रेवा-प्रवाहोर्म्मि-परंपरायाः ॥ 40
ये व्यालोल-कराल-निर्झर-कराः कुम्भायमानोन्नम-
त्कूटान्ताः कटकान्तभाग-विगलद्दानायमानाम्भसः ।
प्रायस्ते(ऽ*)पि विरोधि-सिन्धुर-धिया यद्वाहिनी-वारणै-
रुन्मीलन्मद-मेदुरैर्व्वि(र्ब्बि)भिदिरे विन्ध्यस्य

30. पादाचलाः ।(।*) 41
स्फार-[त्वक्सा]र-वार-स्थगित-गुरु-तटी-कूट-कुट्टाक-टङ्क-
प्रायप्रेङ्खत्खुराग्र-त्वरित-[ह]रि-चमू-चक्र-चङ्क्रम्यमाणाः ।
येनालङ्घ्यन्त सेना-करि-करट-तटोद्दाम-दानाम्वु(म्बु)-गन्ध-
व्याविद्धागण्य-वन्य-द्विप-कुल-पटल-श्यामला विन्ध्यपादाः ॥ 42
ये दिक्सिन्धुर-व(ब)-

31. न्धवः क्षयमरुल्लोलाद्रि-स[त्ता]भृतः
क्रीडाक्रीड-कुटुम्व(म्ब)-का[न्ति]-जलमुक्स व्र(ब्र)ह्मचर्याजुषः ।
यत्सेना नृप-गन्धसिन्धुर-मरुन्मैत्री-विहस्तीकृतै-
स्तैरप्यङ्ग-कलिङ्ग-कुञ्जर-कुलैर्युद्धा[य] व(ब)द्धो(ऽ*)ञ्जलिः ॥ 43
देवो(ऽ*)सौ पुरुषोत्तमः स भगवानाशिश्रिये यः श्रिया

32. येनेदं व(ब)लि-वैरि-व(ब)न्ध-विधिना विश्वं समाश्वासितं(तम्) ।
येनाधारि वसुन्धरेति दधतः सानन्द-मन्दाक्षतां
यस्य प्राच्य-पयोनिधौ वु(बु)धजनैर्व्याजस्तुतिः प्रस्तुता ॥ 44
ये कल्पानल-धूम-मण्डल-निभाः कादम्वि(म्बि)नी-विद्विषः
संवर्त्तोल्लसितान्धकार-सुहृदस्त्रुट्य-

33. द्वियद्वा(द्बा)न्धवाः ।
——UU[श्राहव]-श्रम-नुदे पा[थो](ऽ*)वगाहोद्यतै-
र्यत्सामन्त-मतङ्गजैरधरितास्ते(ऽ*)प्यम्वु(म्बु)धेरुर्म्मयः ॥ 45
कुम्भ-संभव-सोदर्यं यत्रापाचीमुपा[च्छं]ति ।
चोलाद्यैर्न्नी[च]कै[र्भू त्वा] विन्ध्य-वा(बा)न्धवतादधे ॥ 46
ली[ला]म्भः-प्लवने यदीय-पृतना-सामन्त-

34. सीमन्तिनी-
श्रोणि-[श्रे]णि-[विशी]र्यमाण-र[श]ना-मुक्ताः पतन्ति स्म याः ।
ताभिः संप्रति पप्रथे नु पृथिवीं यत्ताम्रपर्णी-पयः
पश्याद्यापि तदेव पाण्ड्य-नृपते[ज्र्जी]वातवे [जा]यते ॥ 47
स्वामिन्नेष स सेतुरत्रभवतो रामस्य यो मारुति-
प्रायोपाहृत-
35. शैल-शृङ्ग-रचितो वर्द्धि[ष्णु-विन्ध्या]यते ।
इत्या[दृ]त्य कुतूहलेन कथितं त[21]ैरवज्ञाय यः
सेना-हास्तिक-सेतुनैव विदधे द्वीपान्तरोपक्रमं(मम्) ॥ 48
अथावभज्योभयथा यमाशां
यस्या[नघे] सर्प्पति सैन्य-सङ्घे ।
अभूत्स्वकीयां ककुभं व्यपाया-
दगो-
36. पायितुं पाशभृदप्यपाशः ॥ 49
मैनाक-प्रमुखा वसन्ति कुहचित्कालाग्निरास्ते क्वचि-
त्सन्ति क्वापि तिर्मिगिल-प्रभृतयः कुत्रापि शेते हरिः ।
एतद्वेत्ति न को(ऽ*)पि यत्र जलधौ [त]स्याप्य[शेषं] पय[:]
[पीत्वा] यत्करिभिः कृतैक-चुलुकैस्तैस्तै-
37. रगस्त्यायितं(तम्) ॥ 50
यैः संभूय तिमिङ्गिल-प्रभृतिभिः संसर्प्पणस्त[न्व]ते
पोताधान-सव(ब)न्धुतां शिखरिणो मैनाक-मुख्या अपि ।
भ्राम्यन्मन्दर-डम्व(म्ब)राणि दधिरे[22] तैरप्यशेषेम्वु(म्बु)धौ
यत्सेना-गजराज-[पीव]र-करा——Uनोच्छृङ्खलैः ॥ 51
अथातितिक्षोरिवराज-
38. राज-
मन्यं तदाशां प्रति यस्य यातुः ।
द्विधापि भीत्युज्झित-वित्त-पाशै-
र्भूपैः प्रतीपैर्व्विभयैर्व्व(र्ब्ब)भूवे ॥ 52
आरामाः समरा मरावपि तदा पुन्नाग-पूगादि-म-
द्गुल्मान्तर्व्वनदेवतायित-जयश्रीमद्यशः-पादपाः ।
यस्यासन्भुज-दण्ड-च[ण्डि]म-लसल्लोलासि-लक्ष्मीकृत-
क्षौणीपालक-
39. पाल-मण्डल-गलत्कीलाल-कुल्याकुलाः ॥ 53
खेलोत्खात-तुरुष्क-दत्त-विलसद्वाहावली-वेल्लन-

क्लाम्यत्कुङ्कुम-केसराधिकमृदौ वंक्षूपकण्ठस्थले ।
येनावास्य सरस्वती-सविधता-साधिक्य-वाक्पाटव-
श्चाटूनुत्कट-[प]त्रि-पञ्जर-गत: कोराधिपो (ऽ*) ध्याप्यत ॥ 54
तेन व्यापुर-मण्डले सुकृति-

40. ना यस्मै ग्रहेन्द्र-ग्रहे
यद्ग्राम-द्वयमप्रियेण विधिना विश्राणितं श्रद्धया ।
तद्भ्राता नरवर्म्मदेव-नृपतिः पश्चात्परीवर्त्त्य त-
द्ग्रामं मेखलपाटकाख्यमदिशद्देशत्रयस्येच्छया ॥[23]॥ 55
तेन स्वयंकृतानेक-प्रशस्ति-स्तुति-चित्रितं (तम्) ।
श्रीमल्लक्ष्मीधरेणेतद्देवागारमकार्यंत ॥ 56
सं ११६१ ॥

41. ओं (॥*)
हंहो बुधा: साधु समुत्सहध्वं
कुशाग्र-कल्पां च धियं विधध्वं[24] (ध्वम्) ।
मध्यस्थ-भावं च समाश्रयध्वं
सुखं च नः सूक्ति-सुधामुपाध्वं (ध्वम्) ॥ 57
वन्दनीयावुभौ सूक्तिश्रोतारौ तौ विपश्चितौ ।
यावश्रु मुञ्चतः सान्द्रमानन्दालस्य-निर्भ (र्भ) रौ ॥ 58

1. From the facsimile published in *JBBRAS*, I.
2. The symbol which is read as *Oṁ siddhiḥ*, *siddham* or *siddhir= astu*.
3. *Ba* and *va* are not distinguished in the record.
4. The restoration is due to Kielhorn.
5. Read *viḍambit-āmbara*°.
6. Read *nishaṇṇa*.
7. Here there is a lotus symbol.
8. Read *vishaṇṇa*.
9. Better read *bāshp-ā*°.
10. Read *brahmāṇḍa*.
11. Possibly *dhau* was originally inscribed.
12. Read *labdhv=ā*.
13. Here is again a lotus symbol.
14. Read *labdhv=ā*°.
15. Here is also a lotus symbol.
16. Another lotus symbol is found here.
17. Read °*ḍambara-chumbitāṁ*. The word *aṁghri* is also spelt *aṁhri*.

18. Again a lotus symbol is found here.
19. Read °*ś=chakshu*°.
20. There is another lotus symbol here.
21. Read *taj-jñaiḥ*.
22. Possibly *dhidhire* was originally inscribed.
23. Here also there is a lotus symbol.
24. Read *vidaddhvaṁ*.

E—The Chaulukyas (Solaṅkīs)

No. 36—Verāval Stone Inscription of the time of Arjuna—Hijrī year 662, Vikrama year 1320, Gupta-Valabhī year 945 and Siṁha year 151 (1264 A.D.)

Harshadamātā temple, Verāval, Junagadh District, Gujarat.
E. Hultszch, *Ind. Ant.*, XI, pp. 242f.; D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXIV, pp. 141 ff.

Language: Sanskrit.
Script: Early Nāgarī.
Metre. 1-2 अनुष्टुभ् (श्लोक)

Summary: In the [HIJRĪ] YEAR 662 of the Prophet MUḤAMMAD whose teachings were followed by the sailors devoted to Viśvanātha (i.e. Allah the God of the Musalmans), in VIKRAMA SAṀVAT 1320, VALABHĪ SAṀVAT 945 and SIṀHA SAṀVAT 151, on SUNDAY, ĀSHĀḌHA-BADI 13, i.e. on the 25TH MAY, 1264 A.D., when NIḤŚAṄKAMALLA ARJUNADEVA, the *Chaulukya-chakravartin*, a thorn in the hearts of the enemy kings, was ruling from AṆAHILLAPĀṬAKA (Anhilwada), when the prime minister of the Chaulukya king or the viceroy of the area concerned was *Rāṇaka* Śrī-MĀLADEVA, and when the HURMUJA (Ormuz) coast was ruled by Amīr Śrī-RUKNUD-DĪN, the ship owner NŪRUD-DĪN FĪRŪZ, son of the ship-owner Khojā Ābu Ibrāhīm, a native of Hurmuja, who had come to the town of ŚRĪ-SOMNĀTHADEVA, bought with the consent of the *Pañchakula* (the local administrative board)—*Pāśupat-āchārya* Vīrabhadra, the priest (*para*), *Pārikshaka Mahattara* Śrī-Abhayasīha and others, a piece of land situated in SĪKOTTARĪ-MAHĀJANAPĀLĪ outside the town of Śrī-Somanāthadeva in the presence of all the leading men living in Mahājanapālī attached to the *Droṇi* (temple property) of Śrī-Somanāthadeva, viz. *Ṭhakkura* Śrī-Palugideva, *Rāṇaka* Śrī-Someśvaradeva, *Ṭhakkura* Śrī-Rāmadeva, *Ṭhakkura* Śrī-Bhīmasīha, *Rājakula* Śrī-Chhāḍā, etc., and in the presence of the Musalman congregations, from *Rājakula* Śrī-Chhāḍā, son of *Rājakula* Śrī-Nānasīha, etc.—The ship-owner Fīrūz, who was a friend of *Rājakula* Śrī-Chhāḍā, and received help from the latter, caused an east-facing Masjid (mosque) to be

erected on the said piece of land. For the maintenance of this Masjid, for the lamps, oil and water required for the daily worship, and for the appointment of a preacher, a crier to prayers, and a monthly reader of the Qur'ān, and for the payment of the expenses of the Barātiśabi (Shab-i-Barāt) and Khatamarātri (reading the entire Qur'ān in one night) festivals according to the custom of the [Muslim] sailors, and for the annual white-washing and repairs of rents and defects, Fīrūz donated the following: (1) the whole *palladikā* (free holding) belonging to the temple of Śrī-Vakuleśvara in Śrī-Somanāthadevanagara, which he had bought from Tripurāntaka, priest of the god Navaghaneśvara, and Ratneśvara, priest of the god Vināyaka-bhaṭṭāraka; (2) another *palladikā*; (3) one oil-mill together with its *dāna* (tax) which was one *Pala* (four *Tolās*) of oil per measure of oil produced; (4) two shops in front of the Masjid, which he had bought from the following persons:—Nirmālya, Chhaḍā and Kīlhaṇadeva (son of the householder Soḍhala), Lūṇasīha, Dharaṇi and Māsumā (sons of *Ṭhakkura* Sohaṇa), and *Rāṇaka* Āśādhara (a resident of Balyarthakareṇa), and others.—After meeting the requirements of the Masjid, the surplus that would remain was to be sent to Makkā and Madinā.—The congregation of the ship-owners, that of the oilmen of the town (together with their preachers), that of the [Muslim] Chūrṇakāras (lime-washers) and that of the Musalmans among the *Patrapatis* (probably, Taṅgāwālās) and others were requested to protect the grant.—The inscription offers an instance of the amity between the Hindus and Arab Muslims in Gujarat before the Muslim occupation of the country.

TEXT[1]

1. १[2] ॥ ओं नमः श्री-विश्वनाथाय ॥
नमस्त(स्ते) विश्वनाथाय विश्वरूप नमो(ऽ*)स्तु ते ।
नमस्ते सू[3]न्य-रूपाय
2. लक्षालक्ष[4] नमो(ऽ*)स्तु ते ॥ 1
श्री-विश्वनाथ-प्रतिव(ब)[5]द्ध-लौ[6]जनानां वो(बो)धक-रसूल[7]-
महंमद-संवत् ६६२ त-

3. था श्री-नृप-[वि]क्रम-स(सं)१३२० तथा श्रीमद्वलभी-सं ९४५ तथा श्री-
सिंह-सं १५१ वर्षे आषाढ-वदि १३ र-

4. [वा*]वद्येह श्रीमदणहिल्लपाटकाधिष्ठित[8] - समस्त - राजावली-
समलंकृत-परमेश्वर-परमभट्टारक-

5. श्री-उमापति[9]-वर-लब्ध-प्रौढ-प्रताप-निःशंकमल्ल[10]-अरि-राय-हृदय-शल्य -
श्री-चौलुक्यचक्रवर्त्ति-म-

6. हाराजाधिराज-श्रीमत्-[11] अर्ज्जुनदेव-प्रवर्द्धमान-कल्याण-विजय-राज्ये
तत्पादपद्मोपजीविनि

7. महामात्य-राणक-श्री-मालदेवे श्रीश्री-करणादि[12]-समस्त-मुद्रा-व्यापारान्
परिपंथयतीत्येवं का-

8. ले प्रवर्त्तमाने[13] इह श्री-सोमनात्त(थ)देव-प[त्त]ने परमपाशुपता-
चार्य-महापंडित-महत्तर-धर्म्ममूर्ति-

9. गंड-श्री- पर-वीरभद्र[14] - पारि°[15]-महं°[16] श्री[17]- अभयसीह-प्रभृति-
पंचकुल-[17a]प्रतिपत्तौ तथा हुर्मुज[18]-वेला-

10. कूले अमीर-श्री-रुकनदीन(ने)[19] राज्ये(ज्यं) परिपंथयति सति कार्य-
वशात्[20] श्री-सोमनाथदेवनगरं स-

11. मायात-[हु]र्मुजदेशीय-खोजा-नौ°-[21] अबू(बू)-ब्रा(ब्रा)हिम-सुत-नाखू°-[22]
नोरदीन[23]-पीरोजेन श्री-

12. सोमनाथदेव - द्रोणी-प्रतिबद्ध-महायणान्तः[24]पाति-प्रत्यय - बृहत्पुरुष-ठ°-[25]
श्री-पलुगिदेव-

13. वृ(बृ)हत्पुरुष-राणक-श्री-सोमेश्वरदेव - बृह[त्पु]रुष-ठ°-श्री-रामदेव-वृह-
त्पुरुष-ठ°-श्री-भीम-

14. सीह - वृ(बृ)हत्पुरुष - राज°[26]-श्री-छाडा-प्रभृति-समस्त महण(हाजन)-
लोक-प्रत्यक्षं तथा समस्त जमा-[27]

15. थ-प्रत्यक्षं च राज°[26]-श्री-नानसीह-सुत - वृ(बृ)ह°-राज°[26]-श्री-छा[डा]-
प्रभृतीनां पार्श्वात्[29] श्री-सोमनाथ-

16. देवनगर-वा(बा)ह्ये सीकोत्तर्यां महायण(जन)पाल्यां संतिष्ट(ष्ठ)मान-
भूषंड[30] नव-निधान-सहि-

17. तं यथेष्ट-काम(कर्म्म)-करणीयत्वेन स्पर्शन-न्यायेन समुपात्तं(त्तम्) ॥
ततः नाखू°-[22] पोरोजे-

18. न स्व-धर्म्म-शास्त्राभिप्रायेण परम-धार्म्मिकेण भूत्वा आ-चन्द्रार्क्क-स्था-
यिनो[31]-कीर्त्ति-प्र-

19. सिद्ध्यर्थं[32] ग्रात्मन: श्रयोऽर्थं (च*) उपर्यालापित-भूषंडस्य[33] स्थाने पूर्वाभिमुख-मिजिमिति-

20. धर्म्मस्थानं वृ(बृ)ह°-राज°-श्री-छाडा-सखा(हा)यत्वेन धर्म्म-बांधवेन कारितं-(तम्) । नाखू°-पीरोजेन[35]

21. ग्रस्य मिजिगिति-धर्म्मस्थानस्य वर्त्तापनार्थं[35a] प्रतिदिनं पूजा-दीप-तैल-पानीय(ार्थं*) तथा मा-

22. लिम-मोदिन[36]-मास-पाठक(कार्थं) तथा नौ-वित्तकानां समाचारेण बरातिरा(श)बि[37]-खतमराति(त्रि)-

23. विशेषपूजा-महोत्सव-काराप(कर)णार्थं तथा प्रतिवर्षं छोह्-चूना-भग्न-विशीर्ण्णं-समारच-

24. नार्थं च श्री-नवघणे(ने)श्वरदेवीय - स्थानपति-श्री-पर-त्रिपुरांतक-तथा-[37a] विनायकभट्टारक-

25. पर-रतनेश्वर-प्रभृतीनां पार्श्वात्[38] उपात्त(त्ता) श्री-[सो]मनाथदेवनगर-मध्ये श्रीवउ(कु)लेश्व-

26. रदेवीय-समग्र-पल्लडिका[39] नानामुख-तृणछाद्य-कवेलुकाछा(च्छा)दित-गृहैरुपेता (।*) तथा उत्त-

27. राभिमुख-द्विभौम-[40]मठ-समेतापरं[41] ग्रस्या मध्ये सूत्र°-[42] कार्ह्नग्रा-सक्त(क्त)-पूर्वाभिमुख-गृहै-

28. क(कं) बाह्यं चतुराघाटेषु ग्रव्यग्र(ङ्ग)-प्राकारोपेता उत्तराभिमुख-प्रतोली-प्रवेश-निर्गमोपे-

29. ता यथावस्थित-चतुराघाटन -विशुद्धा यथा-प्रसिद्ध-परिभोगा (।*) तथा घाणी[43] १ स.क्त(तत्सत्कं) दान(नंतैल-) पलं (च ।*)

30. तथा ग्रस्या मिजिगिति(त्याः) ग्रग्रतः प्रत्यय°- निम्र्माल्य-छडा-सोढलसुत-कील्हणदेव-तथा[43a] -ठ-

31. सोहणसुत-लूणसीह-धरणि-[म]सू[मा][44] - तथा[43a] - [बाल्यर्थं]-करेणाधिष्ठित-राण°[45]-ग्रासधर-प्रभृ-

32. तीनां पार्श्वात् स्पर्शनेनोपात्तं हट्ट-द्वयं(यम् ।) एवमेतत्[46] उदकेन प्रदत्तं-(त्तम्) ।। ग्रनेन ग्रा(य*)पदेन[47]

33. ग्रा-चंद्र-ग्रह-तारकं यावत्[48] नौ-पीरोज-सक्त(त्क)-मिजिगिति-धर्म्मस्थान-मिदं नौ-पीरो-

34. ज-श्रेयोऽर्थं प्रतिपालनीयं,वर्त्ताप(वर्त्त)नीयं भग्नविशीर्णं समारचनीयं च ।। ग्रनेन ग्राय-

35. पदेन धर्म्मस्थानमिदं वर्त्ताप(वर्त्त)यतां प्रतिपालयतां तथा विशेष-
महोत्सव-पर्व-व्यये[49]

36. कुर्वतां च(।*)यत्किंचित्[50] शेष-द्रव्यमुद्ग(द्गि)रति तत्सर्वं द्रव्यं
मषा-[51]-मदीना-धर्म्मस्थाने प्रस्थाप-

37. नीय(म्*) ।। अस्य धर्म्मस्थानस्य आयपदं सदैव जमाथ-मध्ये नाखुया-[52]
नोरिक-जमाथ(:*) त-

38. था खतीब[53]- सहित-समस्त- शहर[54]- सक्त(त्क) -घं(घां)चिकानां[54a]
जमाथ(:*) तथा चूण(र्ण)कर-जमाथ(:*) तथा पा(प)-[55]

39. त्रपतीनां मध्ये मुशलमान-जमाथ-प्रभृतिभिः समस्तैरपि मिलित्वा आय-
पदमि-

40. दं पालाप(पाल)नीयं धर्म्मस्थानमिदं वर्त्ताप(वर्त्त)नीयं च ।।
दाता च प्रेरकश्चैव ये धर्म्म-प्रति-

41. पालकाः । 2
ते सर्वे पुण्य-कर्म्माणो नियतं स्वर्ग-गामिनः ।।
य×कोऽपि धर्म्मस्थानमि-

42. दं तथा आयपदं[56] च लोपयति लोपापयति[57] स पापात्मा पञ्च-
महापातक-दोषेण लि-

43. प्य[ते] नरक-गामी (च*) भवति ।।

1. From impressions.
2. This is the symbol read as *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.
3. Read *śūnya*.
4. Read *lakshy-ālakshya*.
5. *B* and *v* have been rarely discriminated, the latter being generally used to indicate the former.
6. Read *nau°*.
7. I.e. the prophet Muḥammad.
8. Read *°sthita*.
9. Correctly, *°śry-Umā°*.
10. Correctly, *°mall-āri°*.
11. Correctly, *°mad-Arjjuna°*.
12. Literally, the making of *śrī-śrī* (at the beginning of documents). It therefore means 'drawing up of documents'.
13. One may prefer *manā iha*, though *sandhi* is not compulsory in prose.
14. Hultzsch takes it as *Gaṇḍa-śrī-paravīrabhadra*.
15. I. e. *pārikshaka*, 'money-changer'.
16. I. e. *mahattara*.
17. Correctly, *śry-Abhaya°*.

17a. According to Bühler *pañchakula* (i.e. board of five clans) is preserved in the modern name Pancholī which is borne by many distinguished Kāyastha families. It is the same as *Pañchāyat*; cf. *ashṭa-kul-ādhikaraṇa* of some old Bengal records and Tamil *añj-ashṭa-sabhai* (assembly of five or eight members).

18. The Hurmuz coast may indicate the island of Ormuz (Arabic *Hurmūz* or *Hurmuz*) or the neighbouring Persian coast.

19. Arabic *Ruknud-dīn.*

20. One may prefer °*vaśāch=chhrī*°; but *sandhi* is not compulsory in prose composition.

21. The *akshara nau* stands for *nauvāha*, i.e. *nākhudā.*

22. I. e. *nākhudā.*

23. I. e. Arabic *Nūrud-dīn Fīrūz.*

24. Hultzsch takes it to be the same as *mahājana.*

25. I. e *ṭhakkura.*

26. I. e. *rājakula.*

27. I. e. *jamāyet.*

28. I. e. *bṛihatpurusha* like *mahājana.*

29. One may prefer *pārśvāch=chhrī*, though *sandhi* is not compulsory in prose.

30. I. e. *khaṁḍaṁ. Sh* has been used in the record in several places to indicate *kh.*

31. Correctly. *sthāyi*°.

32. Correctly, *siddhy-artham=ātmanaḥ.*

33. Read °*khaṇḍasya.*

34. I. e. *masjid.*

35. One may prefer °*jen=āsya*; but *sandhi* is not compulsory in prose composition.

35a. Read *varttan-ārthaṁ.*

36. Arabic *mālim* and *mūdin.*

37. The reference here is to the great Muslim festival of Shab-i-barāt and to the custom of reading out the entire *Qurān* in a single night. *Chhoha*= Gujarāti *chho*, mortar; *chūnā*=Sanskrit *chūrṇa*, lime.

37a. The word *tathā* is redundant.

38. One may prefer *sandhi* here as *pārśvād=upātta.*

39. This word is found also in other Chaulukya inscriptions.

40. Better *dvi-bhūma.*

41. Read °*parā | asyā.*

42. I. e. *sūtradhara.*

43. I. e. oilmill.

43a. The word *tathā* is superfluous.

44. *Masūmā* may also be read *Gasūnā.*

45. I. e. *Rāṇaka*. Read *Āśādhara.*

46. Better read *etat sarvam.*

47. For this word, see lines 34, 37, 39 and 42 below.

48. Correctly *yāvan=nau*°; *nau* stands for *nauvāha* or *nākhudā.*

49. The author has used neuter accusative dual.

50. One may prefer *sandhi* here as °*tkiñchich=chhesha*°.

51. I. e. *Makhā* i.e. Makkā (Mecca). *Madīnā* is Madinah.

52. The first word may be *nākhudā* and the second a mistake for *nāvika*.

53. Arabic *Khaṭīb*.

54. Hultzsch read *śahaḍa* and regarded it as Arabic *śahīd* or 'martyr'.

54a. Hultzsch reads *ghaṭṭika*, translates 'wharf-people' and connects the word with *ghaṭṭa*, a landing place; but it is Gujarāti for 'oilmen'.

55. The word *patrapati* may mean a *ṭaṅgāwālā*.

56. Read *āyapadam=idaṁ*.

57. The correct form of the word is *lopayati*.

CHAPTER IV

NORTH-WESTERN INDIA AND PAKISTAN

A—The Chāhamānas

No. 37—Delhi-Siwālik Stone Pillar Inscription of Vīsala or Vigraha IV, [Vikrama] year 1220 (1163 A.D.)[1]

R. Śarmā, *As. Res.*, I, pp. 379ff.; H. T. Colebrooke, *ibid.*, VII, pp. 179ff.; IX, p. 445; Wilford, *ibid.*, IX, pp. 188f.; Prinsep's *Essays*, I, p. 325; Kielhorn, *Ind. Ant.*, XIX, p. 218.

Language: Sanskrit.
Script: Early Nāgarī.
Metres: Vv. 12 शार्दूलविक्रीडित; V. 3 स्रग्धरा; V. 4 शार्दूलविक्रीडित.
Summary: The inscription contains three records, two of which bear the date — VIKRAMA-SAṀVAT 1220 VAIŚĀKHA-ŚUDI 15, THURSDAY (9TH APRIL, OR 7TH MAY, 1164 A.D.). It is a eulogy of the CHĀHAMĀNA king VIGRAHARĀJA IV or VĪSALA who was the son of ANALLA (Arṇo or Ānāka) and is called 'the lord of ŚĀKAMBHARĪ'. He is stated to have made ĀRYĀVARTA (lying between the Vindhya and Himādri) completely free from the MLECHCHHAS (Muhammadans) and levied taxes from the said area.—The eulogy was composed or written on the stone by ŚRĪPATI, son of Māhava (Mādhava) of the GAUḌA-KĀYASTHA community, in the presence of the astrologer TILAKARĀJA, under orders from the king.—At the time, the *Mahāmantrin* was Prince SALLAKSHAṆAPĀLA.

TEXT[2]

A

1. ٩[3] संवत् १२२० वैशाख-शुति[4] १५ (॥*)
2. शाकंभरी-भूपति-श्रीमदवेल्लदे-
3. वात्मज[6]-श्रीमद्वीसलदेवस्य ॥

B

1. ٩[3] अंभो नाम रिपु-प्रिया-नयनयोः प्रत्यर्थि-दंतान्तरे
प्रत्यक्षाणि तृणानि वैभव-मिलत्काष्ठं यशस्तावकं(कम्) ।

2. मार्ग्गो लोक-विरुद्ध एव विजन : शून्यं मनो विद्विषां
श्रीमद्विग्रहराजदेव भवतः प्राप्ते प्रयाणोत्सवे ॥ 1
3. लीला-मंदिर-सोदरेषु भवतु स्वांतेषु वामभ्रुवां
शत्रूणां तु न विग्रह-क्षितिपते न्याय्यो(ऽ*)त्र वासस्तव ।
4. शंका वा पुरुषोत्तमस्य भवतो नास्त्येव वारांनिधे-
र्न्निर्म्मंथ्यापहृत-श्रियः किमु भवान्क्रोडे न निद्रायितः ॥ 2

C

1. ॰[3] आ विंध्यादा हिमाद्रेर्व्विरचित-विजय[6]स्तीर्थयात्रा-प्रसंगा-
दुद्ग्रीवेषु प्रहर्त्ता नृपतिषु विनस(म)त्कन्धरेषु प्रसन्नः ।
2. आर्यावर्त्तं यथार्थं पुनरपि कृतवान्म्लेच्छ-विच्छेदनाभि-
र्द्देवः शाकंभरीन्द्रो जगति विजयते वीसल-क्षोणिपालः ॥ 3
3. ब्रूते[6a] संप्रति चाहमान-तिलकः शाकंभरी-भूपतिः
श्रीमद्विग्रहराज एष विजयी संतानजानात्मनः ।
4. अस्माभिः करदं व्यधायि हिमवद्विंध्यांतरालं भुवः
शेष-स्वीकरणाय मास्तु भवतामुद्योग-शून्यं मनः ॥ 4
5. संवत् श्री-विक्रमादित्ये[7] १२२० वैशाख-शु-ति १५ गुरौ (॥*)
लिखितमिदं राजादेशात्[8] ज्योतिषिक-श्री-तिलकराज-
प्रत्यक्षं गौडान्वय-कायस्थ-माहव-पुत्र-श्रीपतिना ।
6. अत्र समये महामंत्री राजपुत्र-श्री-सल्लक्षणपालः ॥

1. It is said that the original site of the pillar was near Khizrābād, west of the Jamunā, at the feet of the Siwālik mountains, whence it was brought to Delhi by Sulṭān Firūz Shāh (1351-88 A.D.). It is now at Delhi and is known as Firūz Shāh's Lāṭ or the Siwālik pillar. It contains one version of the pillar edicts of Aśoka.

2. From the facsimile in *Ind. Ant.*, XIX.

3. Symbol for *siddham* or *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.

4. Often written *śu°-di°* which is a contraction of *śuddha* (or *śukla*)-*paksha-divasa.*

5. A *visarga* had been engraved between *ja* and *śrī,* but was afterwards cancelled. Read *Śrīmad-Ānalladev-ātmaja.*

6. *Vijayaḥ* had been at first engraved; but the *visarga* was struck out afterwards. The claim concerning the whole of North India is conventional.

6a. *B* has been indicated by the sign for *v*. Read *brūte.*

7. Properly *Vaikramâditye.* Cf. *saṁvatsare=smin Vaikramāditye saṁvat* 1337 in the Pālam Bāoli stone inscription (*J.A.S.B,* XLIII, Pt. I, p. 108, Pl. x, l. 21).

8. One may prefer *sandhi* here as ° *deśāj=jyo*°.

9. Gauḍa, which signifies the Gauḍa country, does not appear to be a Sanskritised form of Goṇḍ.

No. 38—Inscription on some Silver Coins of Pṛithvīrāja III (c. 1175-93 A.D.)

D.C. Sircar, *Stud. Ind. Coins*, p. 384, No. XVI/11.
The coin is of the 32-Rati Kārshāpaṇa standard and has the size of .6 inch and the weight of 52 grains.

First Side

Crude representation of a horseman.
Legend—**श्री-पृथ्वीराजदेव**

Second Side

Crude representation of a bull.
Legend—**आशावरी-श्री-सामन्तदेव**, 'The illustrious vassal of the [Goddess] Āśāvarī (Āśāpūrī)'.
This reverse type was imitated from earlier coins.

B—The Trigartas

No. 39—Baijnāth Stone Inscription of the time of Jayachchandra, [Laukika] year 80, Śaka [1126] expired (1204 A.D.)

Śiva-Vaidyanātha (Baijnāth) temple, Kīrgāon (Kīragrāma) or Baijnāth, Kangra District, Himachal Pradesh.

Cunningham, *Arch. S. Rep.*, V, pp 180f.; Bühler, *Ep. Ind.*, I, pp. 104ff.; II, pp. 482 f.; cf. Kielhorn, *Ind. Ant.*, XX, p. 154; Bhandarkar's List, No. 1438.

Language : Sanskrit.

Script : Early Nāgarī.

Metres: V. 1 वसन्ततिलक; Vv. 2-3 शार्दूलविक्रीडित; V. अनुष्टुभ् (श्लोक); V.5 उपजाति; V.6 वंशस्थ; V.7 उपजाति; V.8 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.9 मञ्जुभाषिणी; V.10 आर्या; Vv. 11-17 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv. 18-19 आर्या; V.20 रथोद्धता; Vv.21-22 उपजाति; V.23 उपेन्द्रवज्रा; V.24 उपजाति; V.25 वंशस्थ; V.26 उपजाति; Vv.27-28 इन्द्रवज्रा; V.29 उपजाति; V.30 शार्दूलविक्रीडित; V.31 आर्या; Vv.32-33 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.34-37 रथोद्धता; V.38 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.39 उपजाति.

Summary : The inscription, belonging to *Rājānaka* LAKSHMAṆA-CHANDRA OF KĪRAGRĀMA (Kangra) and his overlord JAYACH-CHANDRA of TRIGARTA (Jālandhara), begins with adoration to the GAṆAPA (Gaṇeśa) COUPLE and at first quotes a small poem entitled *Gaurīśvarastotra*. The latter part of the epigraph introduces the chief Lakshmaṇachandra who visited KEDĀRA on pilgrimage. It records the construction of a ŚIVA TEMPLE by the merchant brothers MANYUKA and ĀHUKA who were the sons of Siddha and also the gift of land made by the Brāhmaṇas RALHAṆA and GAṆEŚVARA and the merchant JĪVAKA. The temple was built by *Sūtradhara* NĀYAKA and ṬHOḌHUKA of

SUŚARMAPURA.—The eulogy was composed by the poet RĀMA in the [LAUKIKA] YEAR 80 and apparently the Śaka year 1126, JYESHṬHA ŚU-DI 1 (2ND MAY, 1204 A.D.).

TEXT[1]

1. [१[2]] [स्वस्ति] (।*) [ओं] न[मो] [ग]णपयो:[3] ।
यद्यप्यहं पशुपते कुमति[द्र] एव
पर्याप्त-भक्ति-विव[शे]न मया त[था]पि ।
अस्यां स्तुतौ [श्र]वण-ले[ह्य-र]सांश-भाजि
गौ-
2. [र्यं]ा सहैव परमेश निमन्त्रितो(ऽ*)सि ॥ 1
पा[श-च्छेद]न-[क]र्त्तरि प्र[ण]मतां मोहान्धकूप-ब्रुड-
[ल्लोक]-प्रोद्धरण-[क्षमे] नि[रु]पमानन्दैक-[सं]दायिनि ।
दुर्गे द्वार U–U
3. हारिणि हरि-ब्र[ह्म]ादि-देव-स्तुते
भक्ति क्षेम-विधायिनि त्रिनयने त्वय्येव न[स्स्वा]मिनि ॥ 2
व्यापद्वल्लि-[समू]ल-[पा]टन-[क]री त्वं गीयसे स[र्वदा]
[मा]-
4. ता [त्वं] जगतस्तवास्ति न मिति[स्स्वे]षां [महि]म्नामिह ।
उक्ति × केवलमेव [शो]भत इयं नो देव-[मा]तेति ते
संसर्ग⁀पि[तृ]-काननैरु[पचि]तै[रा]श्रीयते च [त्वया] ॥ 3
5. यस्य[ा] हिमालयो[त्कर्ष]-पोषिणी [मूर्त्ति]रुत्तमा ।
तस्यानमन्ति चरणौ धन्या × केचन जन्तवः ॥ 4
धन्यै[र्न]रैरु[प्र]वधूस्सदैव
[त्व]मुद्यसे [भ]क्ति-
6. भराभिरामैः ।
क्लेशापहारीति मनोहराभि-
र्वा[ग्भि] × क[वीना]मुपगीय[से] च ॥ 5
आसन्न-मृत्युत्व-दशामुपेयुषा[ं]
सुरेषु नास्याममरेषु कु-
7. र्वताम् ।
सत्यं भवानी-शरणाभिलाषिणां
मनोरथं पूरयितुं प्रगल्भते ॥ 6

मुहुस्समुद्रासिन एव यु[द्ध]-
क्री[ड]ा-निकृत्तासुरस[र्म]प[स्य] ।
8 सत्यं हरेरप्युपरि त्वमेव
सन्तिष्ठसे नि[ष्ठु]र-वीर्य-धाम्नः ॥ 7
[म]लादि-हृदयाह्लादि-द[र्श]नतो दिने दिने ।
बहुदेहान्तर-[स्था]णु[स्त्व]मेव किल कथ्यसे ॥ 8
9. प्रसरन्मरीचि-चय-चन्द्र-चारुणा
वदनेन राजसितरामतिश्रिणा ।
बहु-शोणिमादि-गुण-सम्पदालयौ
परिपूजयन्ति चरणौ तवामराः ॥ 9
10. त्रैलोक्य-जनन्यां त्वयि करुणावति युज्यते नृणां भक्तिः ।
त्रैलो[क्या]न्तर्निलयं त्वं हि [ज]नं नयसि परम-पदम् ॥ 10
गिरिजेशाधिखिन्नो(ऽ*)[स्मि]
11. त्वं गतिर्भव साम्प्रतम् [।]
संसार-सागराच्चेतो भीरु मे नीयतां शमम् ॥ 11
शिवायैकविनन्तव्य-पुण्य-पादाग्र-पांसवे ।
तुभ्यं [क्षुभ्य]द्रिपु-ध्वंस-म-
12. हाशक्तिमते नमः ॥ 12
चन्च[4]च्चापल-सद्दृष्टिर्विषमेषु प्रयोजक(: ।*)
त्रैलो[क्य]-स्त्रीजनो यो(ऽ*)त्र तस्य त्वमधिदैवतम् (॥*) 13
[शोभि]ता[नां] त्रिभिर्नेत्रैर्पृ[डा]नि-
13. शरणर्षिणाम् (।*)
वपुश्श्री-मद-विध्वंसं विधातुं प्रजगल्भिषे ॥ 14
श्रापत्कलापमेलाप-परिताप-प्रलापिनम् (।*)
गौरीशास्ति विमोहात्कं [कस्त्रा]तुम-
14. परः क्षमः ॥ 15
शर्वाणि मानं त्वद्भक्ता यान्ति सर्वातिशायिनम् ।
प्रसीद मातस्संसाराच्छीघ्रमेव विमोचय ॥ 16
गाढा गजानने प्रीतिस्स[र्व-मोहि व-
15. पुस्सदा ।
उद्दीपित-स्मरा दृष्टिर्यस्यास्ते तत्पदं नुमः ॥ 17
इति रामेण निरामय सममुमया यन्मया स्तुतो(ऽ*)सि विभो (।*)
श्रुत्वा तममोघीकुरु परिश्रमं

16. परमकारुणिक ।। 18
एकोक्त्या स्तोत्रमिदं गौरीश्वरयोः पठन्ति ये भक्त्या ।
तेषामप्यभिलाषस्सिध्यतु शिवयोᳶप्रसादेन ।। 19
इति गौरीश्वर-स्तोत्रम् ।।

17. अस्ति शीतलगभस्तिशेखर
त्वत्प्रशस्ति-करणे कुतो(ऽ*)र्हता ।
किन्तु पावकमयाक्ष तावको[5]
भक्तिरेव जडतां भनक्ति नः ।। 20
अद्यापि विस्मापयिता-

18. र एते
विद्यन्त एवेश्वर-भक्तिमन्तः (।*)
विचित्र-चारित्र-निधिर्यथैष
राजानको लक्ष्मणचन्द्र-नामा ।। 21
केदार-यात्रां विरचय्य येन
विशोधनीं प्राक्त-

19. न-दुष्कृतस्य
इतᳶपरं सर्व-पर-स्त्रियो मे
स्वसार इत्येव कृता प्रतिज्ञा ।। 22
किमेतदाश्चर्यमवार्य-वीर्य-
र्यदेष योधैर्युधि दुष्प्रध[र्ष]ः (।*)
धनु-

20. र्धराणां धुरि यो मनोभू-
र्बभूव तस्याप्यविधेय एव ।। 23
अद्येश्वरा मन्द-पराक्रमत्वं
मत्वा विपक्षैरवधारिताज्ञाः (।*)
[व]ास्तव्य-नारी-हठ-स[ङ्ग]मेन

21. पुराधिपत्यं सफलं विदन्ति ।। 24
नवं वयो रूपमधि[श्रि] दातृता
पुराधिपत्यं बहवᳶप्रियङ्कराः (।*)
तथापि चेतᳶपर-दार-वर्जि चे-
त्किमस्ति दुस्साधमतᳶप-

22. रं तपः ॥ 25
राजानकस्य प्रविशुद्ध-बुद्धे⌒-
पाणि कृपाण-ग्रहण-प्रवीणः (।*)
विव[र्ज]यामास विगर्हितानि
तस्य[ा]न्य-नारी-स्तन-मर्दनानि ॥ 26
तस्यास्ति
23. देशे[6] (ऽ*)त्र वणिक्प्रसिद्ध-
स्सिद्धात्मजो मन्यक-नामधेयः (।*)
छिन्नेत्यविच्छिन्न-महेश-भक्ते-
र्मातावदात-चरितस्य य[स्य] ॥ 27
यस्याहु[का]श्यो (ऽ*)स्त्यविभक्त-वित्तो
24. भ्राता कनिष्ठस्सुकृतैकनिष्ठः (।*)
व्यग्रा समग्रातिथि-पूजनाय
गुल्हेति गर्हा रहिता च भ[ार्या] ॥ 28
भक्ति-[वुटल्लो]ऽम-मल्लेन ते[न]
स-भ्रातृकेन त्रिपु-
25. रान्तकस्य ।
द्वारस्थ-गङ्गा -यमुनादि-मूर्ति -
कृता पुरीयं सह मण्डपेन ॥ 29
भस्त्रा-गर्भ-गृहीत-सर्व-विभवा नेदिष्ठ-देशे क्वचि-
द्ये कुर्व्वन्ति गतागता-
26. नि वणिजो गण्या वराका × क्व ते ।
धन्यो मन्यक-नामधेय इह हि श्रीकण्ठ-रज्यन्मन⌒-
पोतप्रोत-विवेक-वेतन-धनो मोहार्णवं तीर्णवान् ॥ 30
देव-द्विज-गु-
27. रु-भक्तस्सौजन्यनिधिर्गुणि-प्रियो दाता ।
ग्रामुक-सुतो(ऽ*)स्ति विप्रो रल्हण-नामा सुशर्मपुरे 31
तेन दैवज्ञ-धुर्येण धान्य-द्रोण-द्वयं शिवे
वहमान-[स्व]-भू-पृ-
28. ष्ठान्नवग्रामात्समर्पितम् ॥ 32
इतस्त्येन नवग्रामाद्दत्ता चा[व] ह[लार्ध]-भूः (।*)
गणेश्वरेण गोविन्द-द्विज-पुत्रेण धीमता ॥ 33
दीपिकाङ्क-जनितेन मन्हिका-

29. सूनना[8] वितत-वित्त -शालिना ।
जीवकेन वणिजा निजा च भू⁀-
प्राङ्गणाय पुरतश्शिवे(ऽ*)र्पिता ॥ 34
[या]वदे[9][ष] भगवा[न्भुवाम्प]ति-
र्व्योम कोम[ल-रु]चिश्च ग[ाह]-

30. ते ।
मन्युकाहु[क-कृत]शिवालय-
स्तावदस्तु सम[11]मन्य-सासनः[12] ॥ 35[12a]
आसिकात्मज उ[दा]र-धी[वं]स-
न्सूत्रधार-धुरि नायकाभिधः
श्री-सुश[र्म]-

31. नगरादिहाययौ
[सम्म]नस्य[13] तनयश्च ठोढुकः ॥ 36
तेन तेन च सहैव टङ्किता
प्रोन्नता शिवपुरी स-मण्डपा
[शा]स्त्र-दृष्टिमनुसृत्य नि[र्मि]-

32. ता
यत्र भान्ति गण-वर्ग-मू[र्त्तयः] [॥] 37
श्रृङ्गारा-भृङ्गकौ यस्य पितरौ पुण्य-

33. शालिनौ ।
स प्रशस्तिमिमां चक्रे राम-नामा क[वी]श्वरः[14][॥] 38
संवत्सरे-

34. (ऽ*)शीतितमे [प्र]स[न्ने][15]
[ज्यैष्ठ[15]]स्य शुक्ल-प्रतिपत्तिथौ च ।
[श्री]म[ज्ज]यच्चन्द्र-नरेन्द्र-राज्ये
रवे[र्दि]ने राम-कृता प्रशस्तिः ॥ 39
॥ ओं नमश्शिवाय ॥

35. [शक-काल-गताब्दाः][16]

1. Prepared from the transcript in *Ep. Ind.*, I.
2. The symbol is read as *Oṁ siddhiḥ*, *siddhir=astu* or *siddham*.
3. Bühler accepts the reading above and translates the passage as, "obeisance to the two rulers of the Gaṇas" (i.e. Śiva and Pārvatī). But

it is better to regard it as referring to Gaṇeśa and his *Śakti*, sometimes called Gaṇeśānī. See *JAIH*, II, pp. 112ff.; cf. *ibid.*, IV. p. 181.

4. Read *chañcha°*.

5. *Tāvikī* was originally engraved.

6. Read *deśe°*.

7. The reading is due to Kielhorn.

8. Read *sūnunā*.

9. Possibly *sa* is wrongly engraved in place of *sha*.

10. This may possibly be read as *bhuvaspati*.

11. An *akshara* had possibly been engraved and then scratched out between the two *mas* of *samamanya*.

12. Read *śāsanaiḥ*.

12a. After this verse there is the rude representation of a lotus.

13. This may also be read as *Masmanasya* or *Sasmanasya*.

14. Read *kavīśvaraḥ*.

15. This may also be *prasindhe*, a mistake for *prasiddhe*.

15a. Possibly *Jyeshṭhasya*.

16. The date is apparently Śaka 1126 as in the other grant. See Kielhorn's Northern List, No. 9, note.

No. 40—Baijnāth Stone Inscription of the time of Jayachchandra, Śaka year 1126 (1204 A.D)

Baijnāth or Kīrgāon, Kangra District, Himachal Pradesh.

Cunningham, *Arch. Rep.*, V., pp. 180 f; Bühler, *Ep. Ind.*, I, pp. 112ff.; II, pp. 482f.; Bhandarkar's List, No. 1084.

Language : Sanskrit.

Script : Early Nāgarī.

Metres: V.1 स्रग्धरा; V.2 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.3-4 शार्दूलविक्रीडित; V.16 अपरवक्त्र; V.17 उपजाति; V.18 आर्या; V.19 गीति; Vv.20-21 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.22-31 आर्या; V.32 रथोद्धता; Vv.33-37 आर्या.

Summary : The inscription, beginning with adoration to the god ŚIVA, belongs to the rule of *Rājānaka* LAKSHMAṆA or LAKSHMAṆACHANDRA of KĪRAGRĀMA (Kangra) and his overlord king JAYACHCHANDRA of JĀLANDHARA or TRIGARTA. Lakshmaṇa, who married MAYATALLĀ and was the younger brother of RĀMA, was the son of BILHAṆA by LAKSHAṆIKĀ or LAKSHAṆĀ (daughter of king HṚIDAYACHANDRA of TRIGARTA). Bilhaṇa's father was Kunthana or Kalhaṇa; his father Bhuvana; his father Ḍombaka; his father Brahman; his father Vigraha; his father Buddha; and his father Kunda.—The inscription records the construction of a temple and *maṇḍapa* by Manyuka and Āhuka, sons of Siddha, for the god (Śivaliṅga) called VAIDYANĀTHA.—LAKSHMAṆACHANDRA made a grant of 6 *drammas* per day in favour of the temple out of collections of the customs houses while the queen mother LAKSHAṆĀ gave one *hala* of land at the village of PRALAMBA. MANYUKA and ĀHUKA gave to the god their oilpressing machine at KĪRAGRĀMA and 4 *halas* of land at NAVAGRĀMA.—The eulogy was composed by the youngman RĀMA, son of Bhṛiṅgaka. It was engraved by GUHAKA.—The date of the inscription is the EXPIRED ŚAKA YEAR 1126 (1204 A.D.).

TEXT[1]

1. १[2] स्व[स्ति] (।*) [ओं] नमश्श[र्वा]य ।
[आशास्यं वो[3] गजास्यो] वितरतु हरता[त्तार]कारिर्विकारं
नन्दी सानन्द[नो](ऽ*)यं भवतु स [च] महाकाल-शूलस्य [ध]र्ता ।
—

2. — —ीना U— —[रच]यतु कु[शलं][4] वीरभद्रो हि [भ]द्रं
सर्वं वो(ऽ*)खर्व-गर्वा विदधतु कुशलं किङ्कराश्शङ्करस्य ॥
स पातु वो [म]हादेवो [ब्रह्मा]- 1

3. [द्या*] भक्तिमास्थिताः[5] (।*)
आत्मानं मु[हु]रीक्षन्ते यत्पाद-नख-दर्पणे ॥ 2
काष्ठोद्दीपन-क[र्म]ठा जगति या या निर्निमेषेक्षणै-
स्सत्पक्षै-

4. रुपजीव्यते द्विज-जनं या बिभ्रती शस्य[ते](।*)
देवस्याहुति-लम्पटस्य परमा पुष्टिर्यतो [जा]यते
ताभिर्मूर्तिभिरष्टभिर्भवतु वो भूत्यै भवानी-वि-

5. [भु]: ॥ 3
एतेनै[व] शरत्वमभ्युपगतं प्लोषाय पूर्वं पुरा
संप्राप्त[ा] धनुषश्श्रियं तनुरियं संप्रत्यमुष्यैव च ।
व्यानम्रे हसतीव य[त्सु]र-

6. रिपावित्थंमुहुर्विस्मया-
द्भस्म-स्मेरमुपास्महे स्मरजित⁀पाद-द्वयं [त]द्वयम् ॥ 4
यद्यप्यचेतनत्वाद्वक्तुमशक्तस्सुरालयस्तदपि ।
अ-

7. थ केन [कृ]तो(ऽ*)हमिति प्रशस्ति-पृथु-जिह्वया वदति ॥ 5
ज[ा]लन्धराधिराजो जयति गुणानां निधिर्जयच्चन्द्रः ।
ईदृशि यस्य राज्ये देवायतना-

8. नि जातानि ॥ 6
वित्तं शिवे प्रयुक्तं येषां कालेन भवति कोटि-गुणम् ।
ग[ण्यास्तत्रै]व वणिजश्शेषै ‹ किं स्तोक-वा[र्धु]षिकैः ॥ 7
अनेन वक्ष्यमाणेन सुकृतेन महा-

9. नयौ ।
गण्यौ गणेषु भ्रातरौ भूयास्तां मन्युकाहुकौ ।। 8
तौ भ्रातरौ कृतार्थौ याभ्यां शम-दम-[प]योधर-युतायाः ।
शि[व]-भक्ति-जनन्या [अ]पि रस-

10 स्समास्वादितस्सार्धम् ।। 9
शैलस्याङ्कच्चलित्वा रुचिर-नव-वया×खेलतीयं स-हेलं
कुल्या कन्येव यत्र स्फुरदुरु-लहरी कन्दुकाविन्दुकाख्या ।
की-

11. र-ग्रामो(ऽ*)भिरामो गुण-गण-निलयो वर्त्तते(ऽ*)धित्रिगर्तं
सो(ऽ*)यं राजानकेन प्रबल-भुज-यु[जा] [रक्षि]तो लक्ष्मणेन ।। 10
अतुल-कुल-बकुल-पा[दप]-कन्द⌣प-

12. रिपन्थिभित्पुरास्कन्दः(।*)
राजानको(ऽ*)त्र कन्द⌣ प्रथ[म]भू[द्दु]र्यमस्कन्दः ।। 11
बुद्धो विशुद्ध-बुद्धिस्तस्य सुतो(ऽ*)जनयद्दुद्धुरं तनयम् ।
विग्रह

13. इति कृत-विरहश्शत्रु-वधूनां ततो जज्ञे ।। 12
विग्रह-विग्रह-जातो ब्रह्मेति वभूव भू-वधू-दयितः (।*)
विग्रह-निग्रह करणे शक्तिर्यस्य[ाभ]वद्रि-

14. पुषु ।। 13
हस्तालम्बकमुन्नताद्विलुठतामाराधित-त्र्यम्बकं
शत्रु-श्री-परिचुम्बकं परतिमि-स्वीकार-चिन्तांधकम्[6] (।*)
क्रान्तग्राम-कदम्बकं नृपतिभिस्सद्बन्धु-

15. [कौ]टुम्बकं
[स्वा]कार[7]-प्रतिबिम्बकं स च कृती लेभे सुतं डोम्बकम् ।। 14
नारी-मोहन-यौवनं नव-नव-त्यागोर्मिभि⌣[पा]वनं
भू-भर्तु×कृत-सेवनं निजभुवस्सम्यक्प्रकृप्ता-[8]

16. वनम्(।*)
[उद्दा]म-द्विषदालयीकृत-वनं युद्धोग्र-सिंह-स्वनं
पुत्रं सो(ऽ*)पि समाससाद भुवनं शम्भौ बृहत्सावनम् ।। 15
गुण-मणि-निकुरम्ब रोहणं
प्रव-

17. ह्णमापदगाध-वारिधौ ।
कृत-सुभट-शिरोधिरोहणं
[स]मजनयत्तनयं स कुन्थनम् ॥ 16
[जा]लन्धराधीश्वर-पाद-पद्म-
निश्छद्म-भक्ति॒प्रचुरात्मशक्तिः ।

18. बलोल्वणो बिल्हण-ना[म]धेय-
स्तस्यात्मजो(ऽ*)जायत सद्विधेयः ॥ 17
तनयायां सनयस्य त्रिगर्त्त-भूभ[र्तृ]-हृदयचन्द्रस्य (।*)
[स] च राम-लक्ष्मणाख्यौ

19. लक्षणिकायां सुतौ लेभे ॥ 18
ज्येष्ठे गुणैर्गरिष्ठे बिम्बौष्ठीभिस्समं द्युपुरि गोष्ठीम् ।
अधितिष्ठति निष्ठुरधी[स्तस्य] कनिष्ठो(ऽ*)त्र सुप्रतिष्ठो(ऽ*)भूत् ॥ 19
त्रिगर्त-नृपतीनां या

20. पादपद्मोपजीविभिः (।*)
कन्दादि[भिरा]सन्दारि-सन्दारिभिरभुज्यत ॥ 20
परिपालित-वास्तव्य-स्तव्य-निर्मल-कर्मणा ।
साधुना साधुना भूमिर्लक्ष्मणेनोपभुज्यते ॥ 21

21. यस्य प्रेयस्यभवन्मयतल्ले[त्य]तुल-रूपभृद्रमणी ।
तस्मिन्कीरग्रामं लक्ष्मणचन्द्रे(ऽ*)नुपालयति ॥ 22
सिद्धाख्य-वणिक्पुत्रौ धर्म-प्रवणाविह

22 स्थितौ कृतिनौ ।
[ज्येष्ठो मन्युक-नामा कनिष्ठमप्याहुकं प्राहुः ॥ 23
भव-तरु-कुठार-धारा प्रविषमतम-जन्मभरुमरुल्ल[हरी] ।
प्ररुरोह मोह-

23. [हं]त्री [मन]सि तयोश्शाम्भवी भक्तिः ॥ 24
ताभ्यां शिवलिङ्गमिदं निरालयं वीक्ष्य वैद्यनाथाख्यम् (।*)
पुर्या सहितं विहितं पुरतो(ऽ*)स्य च मण्डपो रचित(ः ॥*) 25

24. इति मन्यु[का]हुकाभ्यामुदरे स्थित्वा पुरा किलैकत्र ।
पुनरुदर-सम्प्रवेश-प्रतिषेध-विधि[स्स] सह विहितः ॥ 26
यद्यपि पितेव कुरुते करुणां

25. शम्भुस्तथापि पितुरधिकः (।*)
जन्म-निमित्तं हि पिता शशिमौलिरजन्मनो हेतुः ॥ 27
शाहिल-पाहिल-[क]ाहिल-सिद्धास्स्वर्लोक-गामिनस्सन्तु ।

26. पूर्वे पुरुषा × क्रमशश्चत्वारो मन्युकाहुकयोः ॥ 28
किम्बहुना[प्यु]र्ष्देषा[9] पुरुषाणामे[व] विंशतिर्यातु ।
[सुकृ]तेनानेन दिवं स्वयं च परमास्तु
27. गतिरनयोः ॥ 29
राजानकेन चास्मै लक्ष्मणचन्द्रेन वैद्यनाथाय ।
मण्डपिकोत्पत्तिधनाद्द[त्ताष्ष]ट्प्रत्यहं द्रम्माः ॥ 30
ग्रामात्प्रलम्ब-ना[म्नो]
28. मात्रा राजानकस्य लक्षणया ।
एक-हल-वाहनीया दत्ता भूमिर्महेशाय ॥ 31
लक्ष्मणस्य सुकृतं सुकृती य‿पालयिष्यति तदन्वय-धर्ता ।
तस्य पु-
29. ण्यमुपयातु विवृद्धि यो हरिष्यति स गच्छतु चाधः ॥ 32
तैलोत्पीडनयन्त्रं कीरग्रामे(ऽ*)स्ति मन्युकाहुकयोः ।
ताभ्यां तदपि शिवाय
30. प्रदीप-निष्पत्तये दत्तम् ॥ 33
एका च पण्यशाला ताभ्यां स्वीया शिवस्य भोगार्थम् ।
भूमिश्च हल-चतुष्टयं योग्या दत्ता नवग्रामात् ॥ 34
इति ये-
31. न येन यद्यत्सुकृतं विहितं शिवं समुद्दिश्य (।*)
इह तस्य तस्य तत्तत्तिष्ठतु यावद्धरित्रीयम् ॥ 35
यस्याविस्मृत-[ज]ननी-स्तन्य-समास्वादनस्य वदना-
32. ब्जे ।
परिशुद्ध-कवित्व-फला सरस्वती भगवती न्यवसत् ॥ 36
श्री-भृङ्गकस्य च सुत [× काश्म]ीर-नृप-प्रमातुरनघस्य (।*)
प्रथम-वयास्सर[लार्थां] व्यधत्त राम‿प्रशस्तिमिमा[म् ॥*] 37
33. चबेढ-क्षेत्रात्[10]हर......क्षेत्रात्[11] व वत्रण[दे]वाद[ग्र]-
भूमि [च्छ] ॥ ॥ गुहकेन [प्र]शस्तिरु[त्की[12]]र्णा ॥ ॥
शक-काल-गताब्दाः ११[13]२६ (॥*)

1. Prepared from the transcript in *Ep. Ind.*, I.
2. This is the symbol which stands for *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.
3. The reading *Gajāsyo* is not certain.
4. The reading *kurutāṁ* is doubtful.

5. The reading is due to Kielhorn.
6. Read *chint-āndhakam.*
7. Fleet read *prākāra.*
8. Read *praklipta°.*
9. Read *°py=uchchheshā.*
10. *Sandhi* is ignored, and the reading seems to be doubtful.
11. *Sandhi* is ignored.
12. This probable reading is suggested by Hultzsch. Bühler read *ya*(?) *śasi bhadī*(?) *nā.*
13. Bühler read 7[26]. See, however, *ASIAR*, 1905-06, pp. 19f., and Bhandarkar's List, No. 1084, note 4.

C—The Kings of Chanpakā

No. 41—Suṅgal Copper-plate Inscription of Vidagdha (11th Century A.D.)—Regnal year 4

Suṅgal, Chamba District, Himachal Pradesh.
J. Ph. Vogel, *ASI*, *An. Rep.*, 1902-03, pp. 251 ff.; *Antiquities of Chamba State*, Pt. I, pp. 166 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Sāradā.

Metres : Vv. 1-2 अनुष्टुभ्; V. 3 इन्द्रवज्रा.

Summary : In the house of MOSHAṆA, belonging to the SOLAR RACE, was born king YUGĀKARAVARMADEVA. His son, by his wife BHOGAMATĪDEVĪ, was *Paramamāheśvara* VIDAGDHADEVA. The latter from his residence at CHAṆPAKĀ (Chambā) informed the *Rājan*, *Rājānaka*, *Rājaputra*, *Rājāmātya*, *Rājasthāniya*, *Pramātāra*, *Sarobhaṅga*, *Kumārāmātya*, *Uparika*, *Vishayapati*, *Nihelapati*, *Kshatrapa* (probably *Kshetrapa*), *Prāntapāla*, *Hastyaśvoshṭra-bala-vyāpṛitaka*, *Dūta*, *Gamāgamika*, *Abhitvaramāṇa*, *Khasa*, *Kulika*, *Śaulkika*, *Gaulmika*, *Khaṇḍaraksha*, *Tarapatika*, *Chhatrachchhāyika*, *Veṭakila*, *Vīrayātrika*, *Chauroddharaṇika*, *Dāṇḍika*, *Daṇḍavāsika*, *Bhogapati*, *Viniyuktaka*, *Bhāgika*, *Bhogika*, *Chāṭa*, *Bhaṭa* and others, from the Brāhmaṇas at the head of the eighteen kinds of subjects, down to the Medas, Andhrakas, Dhīvaras and Chaṇḍālas, that in the village of SUMAṄGALA belonging to the TĀVASAKA district, one *bhū* of land, called Serī, and half a *bhū* of land called Lavāla, were granted as an *agrahāra* to NANDUKA the son and grandson respectively of Devanna and Dedduka. The grant was made together with *ṭrina*, *goyūthī* (i.e. *go-yūti*), *gochara*, fruit trees, water of the water-courses and channels, with ingress and egress, with fallow lands and with the income derived from fines for *daś-āparādha*. The gift land was made uncurtailable, unopposed, free from the entry of the officers called *Chāṭa* and their subordinates called *Bhaṭa*, free from taxes

and inalienable.—The grant was made in the king's FOURTH REGNAL YEAR.

TEXT[1]

1. १ॅ स्वस्ति ॥ श्री-चण्पका-वासकात्परमभट्टारक - महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्रीमद्युगाकरवर्मदेव-पादानुध्यात (:*) परमब्र-
2. ह्मण्यो निखिल-सच्छासनाभिप्रवृत्त-गुरुवृत्त-देवतानुवृत्त-समधिगत-शास्त्र-कुशलतया समाराधित-विद्वज्जन-
3. हृदयो नयानुगत-पौरुष-प्रयोगावाप्त-त्रिवर्ग-सिद्धिः संय (सम्य) गर्जिताभिकामिकगुण-सहिततया फलित इव
4. मार्ग-तरु(:*)। सर्व-सत्वाश्रयनी (णी) यो मोषनाम्ना (णान्व)-यादित्यवङ्शो (वंशो) द्भव-परममाहेश्वरो (रः) श्री-भोगमतीदेव्याः समुत्पन्न (:*) प-
5. रमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्रीमद्विदग्धदेवः कुशली स्व-शास्यमान-गव्दिकहरण-संव (ब) द्ध-ताव-
6. सक-मण्डल-प्रतिव (ब) द्ध-सुमङ्गलग्रामे समुपागता (न्*) सर्वानेव राज-राजानक-राजपुत्र-राजामात्य-राजस्थानीय-
7. प्रमातृ - सरोभंग-कुमारामात्योपरिक-बिषयपति-निहेलपति-क्षत्रप-प्रान्त-पाल-हस्त्यश्वोष्ट्रव (ब) ल-व्यावृ (पृ) तक-दूत-ग-
8. मागमिकाभित्वरमाण-खष (श) - कुलिक-शौल्किक - गौल्मिक-खण्डरक्ष-तरपतिक-छत्रच्छायिक-वेटकिल-वीरयात्रिक-
9. चौरोद्धरणिक-दण्डिक-दण्डवासिक-भोगपति-विनियुक्तक- भागिक-भोगिक-चाट-भट-सेवकादीं (दीन्) सर्वानेव कीर्तिता-
10. कीर्तिता (न्*) राजपाद-प्रसादोपजीविनो (नः) कुटुम्वि (म्बि)-जनपदा-(दां)श्च ब्राह्मणोत्तरा (न्*) साष्टादशप्रकृत्याधिष्वा (ष्ठा) नीयो (यान्) मेदान्ध्रक-
11. धीवर- चण्डाल-पर्यन्ता (न्*) सर्व-स (सं) वासां (सान्) समाज्ञापयत्यस्तु वस्संविदितं यथोपरि-लिखित-सुमङ्गल-ग्रामे सेरी-ना-
12. म-भूरेका यस्यामाघाटान्यमी भवन्ति/पूर्व-दिग्भागे पाटलीयाग्रहारिक-भू-सीमा दक्षिण-दिग्भागे वृ (वृ) ह (द्*) वीडा- नाम-
13. सीमा पश्चिम-दिग्भागे खनिबग्गवीडा सीमा उत्तर-दिग्भागे प्राहबग्ग-नाम-सीमा एवं चतुराघाटोपेता उपरिस्थित-गृ-

14. हृ-शाक-वाटिका-समेता भूरेका (॥*) तथान्यास्मिन्नेव ग्रामे लवाल-
नामार्ध-भूमी/यस्यामाघाटानि भवन्ति । पूर्वदिग्भागे खड्डा । द-

15. क्षिण-दिग्भागे बहत्पाषाणं पश्चिम-दिग्भागे मज्वलिका(?)-नाम-
कुप्पटो(ट) उत्तर-दिग्भागे गोचर-पुष्करी-पथ-सीमा ॥ एवं चतुराघाट-
(टो)-

16. पेतं भूम्यर्धं(र्धम्) उपरिलिखितभूम्या सह सार्धा भूः (।*) स्व-सीमा-
तृण-गोयूथी-गोचर-पर्यन्ता स-वा(व)नस्पत्युदक-सीहार-कुल्लक-
पाणी(नी)य-

17. समेता सागम-निर्गम-प्रवेशा स-खिल-पोलाच्य(च्या) स-दशापराधा पुत्र-
पौत्राद्यन्वयोपभोग्या अनाच्छेद्या अ-परिपन्थ्या अ-चाट-भ-

18. ट-प्रवेशा अ-किंचित्करा अनाहारा आ-चन्द्रार्कार्णव-क्षिति-स्थिति-
समकालीना मया मातापित्रोरात्मरश्च पुण्य-हेतवे यशो(ऽ*)भिवृ-

19. द्धये / परलोकसंश्रेयो(ऽ*)र्थं सङ्सा(संसा)रार्णव-तारणार्थं च/
कुरुक्षेत्र-तीर्थाश्रम-विनिर्गत-व्रा(ब्रा)ह्मण-देवन्न-पौत्राय देद्दुक-पुत्राय श्री-
नन्दुका-

20. य काश्यप-गोत्राय व्र(ब्र)ह्मचारिणे त्रि-प्रवराय वाजि(ज)से(स)-
नेयाय पुण्ये(ऽ*)हन्युत्तरायण-सङ्क्रान्त्यामुदक-पूर्वक-प्रतिग्रहेणाग्रहारत्वे-

21. न प्रतिपादितं(तम्)/विदित्वास्मदीयाग्रहार-शासन-प्रामाण्या(द्*)यथेष्टं
भुंजतु भुंजापयतु[3] (।*) भुंजमानस्य प्रतिवासि-जनपदैः आ-

22. ज्ञा-श्रवण-विधेयैर्भूत्वा यथा-समुचित-भाग-भोग-कर-हिरण्यादि-सर्व-राज-
भाव्य-प्रत्यायमस्योपदेयं(यम्)/अस्य चास्मदीय-चा-

23. ट-भटान्यतरादिना गृहावतरण-हरित-पक्व- सस्येक्षु-चारण-लवण(नो)-
पमर्दन-रोचिक-चिटोला-ग्रहण-गोक्षीर-ग्रहण-पीठक-पीठि-

24. का-खट्वापहरण-काष्ठेन्धन-घास-वुसादिकं न केनचित्प्रग्राह्यं(ह्यम् ।)
स्वल्पमपि पीडोपद्रवं न कर्त्तव्यं(व्यम्)/एतदाशृ(श्रि)त-हालिक-गोपाल-

25. दासी-दासादि-समस्त-जन-समेतस्य च/अतो(ऽ*)न्यथा शासनातिक्रमे
धर्महानि-निग्रहो(हः)स्यात्/आगन्तु-राजभिरस्मद्वङ्शे(द्वंश)जैश्च

26. सामान्यं भू-दान-फलमवेक्ष्यायं व्र(ब्र)ह्मदायो(ऽ*)नुमन्तव्यः परिषा-
(पा)लनीयश्च/उक्तं भगवता वेदव्यासेन/
व(ब)हुभिर्वसुधा भुक्ता राजभि-

27. स्सगरादिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमि(स्*)तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ।(।*) 1
सुवर्णमेक(कं) गौरे(गामे)कां भूमि(मे)रप्येकमङ्गुलं(लम्) (।*)
हरे(र)न्नरकमाप्नोति यावश्च(च्च)-
28. न्द्र-दिवाकरौ ।(।*) 2

दत्तानि दानानि पुरा नरेन्द्रै-
र्यांण्य(न्य)त्र धर्मार्थयशस्कराणि ।
निर्माल्यवन्तत्[1] प्रतिमाणि(नि) तानि
को णा(ना)म साधु पुनरादधीतः(दीत) ॥ 3
29. प्रवर्धमाण(न)-कल्याण-विजय-राज्य-संवत्सरे चतुर्थे संवत् ४ माघ-शु-
ति[5]-प्रतिपद(दि) ॥ दूतो(ऽ*)त्र श्री-[4]
आदित्यवर्धन(:*) ॥ लिखित(तं) मया सुखराजेन ॥
श्रीमद्विदग्धदेव-स्वहस्त(:*) ॥ श्रीमद्विदग्धदेव(:*) ॥

1. From the facsimile in *ASI*, *An. Rep.*, 1902-03.
2. *Veṭakīla* may be intended.
3. Read *bhojayatu.*
4. Read *vanti.*
5. *Ti=tithi.*
4. *Sandhi* has been ignored here.

D—The Śāhis

No. 42—Dewai Stone Inscription of Bhīma (C. 9th Century A.D.)

Dewai, Gadun territory, Pakistan

D. R. Sahni, *Ep. Ind.*, XXI, p. 299.

Language : Sanskrit.

Script : Early Sāradā.

Summary : Mentions *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Paramesvara* Śāhi Śrī-BHĪMADEVA, son of the illustrious KA(KU ?)-LAKA[MA]LAVARMAN.

TEXT[1]

1. [श्री[2]]-कल[क][म]ल[3]वर्मो[4]द्भव-
2. [ग*]दाहस्त-परमभटा(ट्टा)र-
3. क-म[हा]राजाधिराज-पर-
4. [मे]श्वर-शाहि[5]-श्री-[भी]म[देवः*][6] (॥*)

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XXI.
2. The *i*-sign is different from those in l. 4.
3. The expression may be *Kulakamalavarm-odbhava*.
4. The intended reading is probably not *vaṁś-o*°.
5. Sahni reads *Sāhi*; but the first consonant is possibly *śa* as the upper side of the letter is not open as in *sa*.
6. Only traces of *da* remain.

No. 43—Barīkoṭ Stone Inscription of Jayapāla (C. 965-1001 A.D.)

Barīkoṭ in the Upper Swat Valley, Pakistan.
D.R. Sahni, *Ep. Ind.*, XXI, p. 301.

Language : Sanskrit.

Script : Early Sāradā.

Summary : When *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* Śrī-Jayapāla was reigning three persons founded something at Vajīrasthāna (modern Waziristān).

TEXT[1]

1. श्रों स्वस्ति १००[2] परमभट्टारक-महाराजाधिराज-पर-
2. मेश्वर-श्री-जयपालदेव-राज्ये श्री-वजीरस्थाने[3]
3. भट्टपुत्र-श्री-पोष्यमित्र-देवकुलप्रभ-प्रार्थिते......
4. ....
5. ....एभिस्त्रिभि[:*]......
6. ....कर्म-
7. ....प्रभव उद-
8. कर्म............प्रतिष्ठा
9. तस्य.........रथ प्रतिष्ठित......क......रापित:
10. एभिस्त्रिभि [:*]...............
11. ....

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XXI. The inscription is fragmentary.
2. The year seems to belong to an era started from the foundation of the Brāhmaṇa Śāhi dynasty by Lalliya-Kallār whose reign is assigned roughly to 850-70 A.D.
3. I.e. in Waziristān.

Chapter V

NEPAL

A—The Ṭhākurīs

No. 44—Inscription on Some Copper Coins of Aṁśuvarman (1st half of the 7th century A.D.)

D.C. Sircar, *Stud. Ind. Coins,* p. 383; plate XVI/2.

First Side

Winged horse to left; border of thick dots; legend above—

श्र्यंशुवर्मा

Second Side

Cow to left; border of thick dots; legend above—

कामदेही

B—The Later Lichchhavis

No. 45—Kāṭhmaṇḍū Inscription of Jayadeva II Parachakrakāma, year 159 (C. 737-38 A.D.)

Bhagwanlal Indraji and Bühler, *Ind. Ant.*, IX, pp. 178 ff. (No. XV) ; R. Gnoli, *Nepalese Insrciptions in Gupta Characters*, Part I, pp. 115 ff. (No. LXXXI). D. Vajracharya, *Lichchhavikālkā Abhilekh*, pp. 548ff. (No. 148).

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā.

Metres : Verses 1, 3, 5, 19-20, 22-23, 30, 32 स्रग्धरा; Verses 2, 4, 6-7, 12-15, 17, 21, 25-29, 33-34 शार्दूलविक्रीडित; Verses 8, 11, 16 वसन्ततिलक; Verses 9, 24, 31 उपजाति (इन्द्रवज्रा+उपेन्द्रवज्रा); Verses 10, 18 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : In the IKSHVĀKU lineage, after EIGHT kings from DAŚARATHA, was born the illustrious LICHCHHAVI. After several successors of Lichchhavi had passed away, there came Supushpa born at PUSHPAPURA (Pāṭaliputra). He was followed by twenty-three kings in succession, and there was another king named JAYADEVA. After him eleven kings passed away and then came VṚISHADEVA, a follower of the SUGATA (Buddha). From him was born ŚAṄKARADEVA, from whom DHARMADEVA sprang. After him came his son, king MĀNADEVA, and thereafter his son MAHĪDEVA became king. From him descended VASANTADEVA. Afterwards came thirteen rulers, sprung from his son, king UDAYADEVA, and then NARENDRADEVA flourished; next ŚIVADEVA became king. His queen VATSADEVĪ was the daughter of BHOGAVARMAN of the Maukhari race and the granddaughter of ĀDITYASENA, the lord of Magadha. Their son JAYADEVA married RĀJYAMATĪ, who was born in BHAGADATTA's FAMILY and was the daughter of ŚRĪ-HARSHADEVA, lord of GAUḌA, OḌRA, KALIṄGA, KOŚALA and other lands. — The queen mother VATSADEVĪ dedicated a precious SILVER LOTUS together with ordinary lotuses in favour of Hara's *liṅga*.—The eulogy with the exception of five verses, which the KING himself composed, was written by

BUDDHAKĪRTI. — The record was issued on the 9th day of the BRIGHT HALF of KĀRTTIKA in SAṀVAT 159. The Nepalese era, to which the date should be referred, seems to have started from Śaka 500, made year 1, with the omission of hundreds, by Aṁśuvarman, i.e. from 578 A.D., so that year 159 would correspond to c. 737-38 A.D.

TEXT[1]

1. १ॅ व्यक्षस्त्र्यध्यध्ययात्मा त्रिसमय-सदृशस्त्रिप्रतीतस्त्रिलोकी-
त्राता त्रेतादि-हेतुस्त्रिगुणमयतया त्र्यादिभिर्व्वर्ण्णितो(ऽ*)लं(लम्) ।
त्रिस्रोतो-धौत-मूर्द्धा त्रिपुरजिदजितो निर्व्विबन्ध-त्रिवर्ग्गो
य[स्योत्तुङ्ग]-
2. स्त्रिशूलस्त्रिदशपति-नुत[स्तादरि]-त्रोटनो नः ॥ 1
राजद्रावण-मूर्ध-पङ्क्ति-शिखर-व्यासक्त-चूडामणि-
श्रेणी-सङ्गति-निश्चलात्मकतया लङ्काम्पुनानाः पुरीं(रीम्) ।
— —द्व[न्व्यपराक्रमा]UU
3. U— — —U —सङ्गताः
श्री-बाणासुर-शेखराः पशुपतेः पादाणवः पान्तु वः ॥ 2
सूर्याद्ब्रह्मप्रपौत्रान्मनुरथ भगवाञ्जन्म लेभे ततो(ऽ*)भू-
दिक्ष्वाकुश्चक्रव[र्त्ती] नृपतिरपि ततः श्री-विकुक्षि[र्ब्बभूव] ।
4. जातस्तस्मात्ककुत्स्थः पृथुरिति विदितो भूमिपः सार्व्वभौमो
भूतो(ऽ*)स्माद्विश्वगश्वः प्रबल-निजबल-व्याप्त-विश्वान्तरालः।(।*) 3
राजाष्टोत्तरविङश(विंश)ति-क्षितिभुजस्तस्माद्व्यतीत्य क्रमा-
त्सम्भूतः सगरः पतिः U
5. UU— —[साग]रायाः क्षितेः ।
जातो(ऽ*)स्मादसमञ्जसो नरपतिस्तस्मादभूदङ्शु(दंशु)मा-
न्स श्रीमन्तमजीजनन्नरवरो भूपन्दिलीपाह्वयं(यम्) ।(।*) 4
भेजे जन्म ततो भगीरथ इति ख्यातो नृपो(ऽ*)त्रान्तरे
भूपालाUU—U
6. —UU[रघुर्जातो] रघोरप्यजः (।*)
श्रीमत्तुङ्गरथस्ततो दशरथः पुत्रैश्च पौत्रैस्समं
राज्ञो(ऽ*)ष्टावपरान्विहाय परतः श्रीमानभूल्लिच्छविः ॥ 5
अस्त्येव क्षितिमण्डलैक-तिलको लोक-प्रतीतो महा-
ना[दित्य]-

7. [प्रभवः] प्रभाव-महताम्मान्यः सुराणामपि ।
स्वच्छं लिच्छवि-नाम बिभ्रदपरो वङ्शः(वंशः) प्रवृत्तोदयः
श्रीमच्चन्द्र-कला-कलाप-धवलो गङ्गा-प्रवाहोपमः ॥ 6
तस्माल्लिच्छवितः परेण नृपतीन्हित्वा प-
8. [रान्द्वाद]श
श्रीमान्पुष्पशराकृतिः क्षितिपतिर्ज्जातः सुपुष्पस्ततः ।
सार्धं भूपतिभिस्त्रिभिः क्षितिभृतां त्यक्त्वान्तरे विङ्श(विंश)ति
ख्यातः श्री-जयदेव-नाम-नृपतिः प्रादुर्ब्बभूवापरः ॥ 7
एकादशक्षिति-
9. पतीनपरञ्च भूपं
[हि]त्वान्तरे विजयिनो जयदेव-नाम्नः ।
श्रीमान्बभूव वृषदेव इति प्रतीतो
राजोत्तमः सुगत-शासन-पक्षपाती ॥ 8
अभूत्ततः शंङ्करदेव-नामा
श्री-धर्मदेवो(ऽ*)प्युदपादि तस्मात् ।
10. श्री-मानदेवो नृपतिस्ततो (ऽ*)भू-
त्ततो महीदेव इति प्रसिद्धः ॥ 9
वसन्त इव लोकस्य कान्तः शान्तारि-विग्रहः ।
आसीद्वसन्तदेवो(ऽ*)स्मादान्त-सामन्त-वन्दितः ॥ 10
अस्यान्तरे(ऽ*)प्युदयदेव इति क्षितीशा-
ज्जातस्त्रयो-
11. दश [इत]श्च नरेन्द्रदेवः ।
मानोन्नतो नत-समस्त-नरेन्द्र-मौलि-
माला-रजो-निकर-पांशुल-पादपीठः ॥ 11
दाता सद्द्रविणस्य भूरि-विभवो जेता द्विषत्संहतेः
कर्त्ता बान्धव-तोषणस्य
12. [विधि]वत्पाता प्रजानामलं(लम्) ।
हर्त्ता संश्रित-साधु-वर्ग्ग-विपदां सत्यस्य वक्ता ततो
जातः श्री-शिवदेव इत्यभिमतो लोकस्य भर्त्ता भुवः ॥ 12
देवी बाहुबलाढ्य-मौखरि-कुल-श्री-वर्म्म-
13. चूडामणि-
ख्याति-ह्रेपित-वैरि-भूपति-गण-श्री-भोगवर्म्मोद्भवा ।

दौहित्री मगधाधिपस्य महतः श्र्यादित्यसेनस्य या
व्यूढा श्रीरिव तेन सा क्षितिभुजा श्री-वत्सदेव्यादरात् ॥ 13

14. तस्माद्भूमिभुजो (ऽ*)भ्यजायत जितारातेरजय्यः परं
राजा श्रीजयदेव इत्यवगतः श्री-वत्सदेव्यात्मजः ।
त्यागी मान-धनो विशाल-नयनः सौजन्य-रत्नाकरो
विद्वा[न्स त्कवि]राश्रयो

15. गुणवतां पीनोरु-वक्षःस्थलः ॥ 14
माद्यद्दन्ति-समूह-दन्त-मुसल-क्षुण्णारि-भूभृच्छिरो-
गौडोड्रादि-कलिङ्ग-कोसलपति-श्रीहर्षदेवात्मजा ।
देवी राज्यमती कुलोचित-गुणैर्युक्ता प्रभूता

16. कुलै-
र्येनोढा भगदत्तराज-कुलजा लक्ष्मीरिव क्ष्माभुजा ॥ 15
अङ्ग-श्रिया परिगतो जित-कामरूपः
काञ्चीगुणाढ्य-वनिताभिरुपास्यमानः (।*)
कुर्व्वन्सुराष्ट्र-परिपालन-कार्य-चिन्तां
यः सार्व्व-

17. भौम-चरितं प्रकटीकरोति ॥ 16
राज्यं प्राज्य-सुखोर्ज्जित-द्विज-जन-प्रत्यर्प्पिताज्याहुति-
ज्योतिर्ज्जात-शिखा-विजृम्भण-जिताशेष-प्रजापद्रजं (जम्) ।
बिभ्रत्कण्टक-वर्ज्जितन्निज-भुजावष्टम्भ-विस्फूर्ज्जितं

18. शूरत्वात्परचक्रकाम इति यो नाम्ना परेणान्वितः ॥ 17
स श्रीमाञ्जयदेवाख्यो विशुद्ध-बृहदन्वयः ।
लब्ध-प्रतापः सम्प्राप्त-बहु-पुण्य-समन्वयः ॥ 18
मूर्त्तीरष्टाभिरष्टौ महयितुमतुलैः

19. स्वैर्द्दलैरष्टमूर्त्तेः
पातालादुत्थितं किं कमलमभिनवं पद्मनाभस्य नाभेः ।
देवस्यास्यासनायोपगतमिह चतुर्व्वक्त्र-सादृश्य-मोहा-
द्विस्तीर्ण्णं विष्टरं किं प्रविकसित-सिताम्भोजमम्भोज-

20. योनेः ॥ 19
कीर्ण्णा किम्भूतिरेखा सपदि पशुपतेर्न्नृत्यतो (ऽ*)त्र प्रकामं
मौलीन्दोः किम्मयूखाः शरदमभिनवां प्राप्य शोभामुपेताः ।
भक्त्या कैलास-शैलाद्धिमनिचय-रुचः सानवः किं

21. समेता
दुग्धाब्धेरागतः किं गलगर-सहज-प्रीति-पीयूष-राशिः ॥ 20
देवं वन्दितुमुद्यतो राज्ञः द्युतिमतो विद्योतमान-द्युतिः
किं ज्योत्स्ना-धवला फणावलिरियं शेषस्य सन्दृश्यते ।

22. अन्तर्दूर-रसातलाश्रित-गतेर्द्देव-प्रभाव-श्रिया
किं क्षीर-स्नपनं विधातुमुदिताः क्षीरार्ण्णवस्योर्म्मयः ॥ 21
विष्णोः पाताल-मूले फणिपति-शयनाक्रान्ति-लीला-सुखस्था-
दाज्ञां प्राप्योत्प-

23. तन्त्यास्त्रिपुर-विजयिनो भक्तितो(ऽ*)भ्यर्च्चनाय ।
लक्ष्म्याः संलक्ष्यते प्राक्करतल-कलितोत्फुल्ल-लीला-सरोजं
किं वेतीत्थं वितर्क्कास्पदमतिरुचिरं मुग्ध-सिद्धाङ्गनानां(नाम्) ॥ 22
नाली-नालीकमेतन्न खलु समुदितो राजतो

24. राजतो(ऽ*)हं
पद्मा-पद्मासनाब्जे कथमनुहरतो मानवा मा नवाभे ।
पृथ्व्यां पृथ्व्यान्न मादृग्भवति हृतजगन्मानसे मानसे वा
भास्वान्भास्वान्विशेषं जनयति न हि मे वासरो वा सरो वा ॥ 23
इतीव

25. चामीकर-केसराली-सिन्दूर-रक्त-द्युति-दन्त-पङ्क्त्या
राजीव-राजीम्प्रति जीव-लोके सौन्दर्य-दर्प्पादिव स-प्रहासं(सम्) ॥ 24
एषा भाति कुलाचलैः परिवृता प्रालेयसंसर्ग्गिभि-
र्व्वेदी मेरुशिलेव काञ्चनमयी देव-

26. स्य विश्राम-भूः ।
शुभ्रैः प्रान्त-विकासि-पङ्कज-दलैरित्याकलय्य स्वयं
रौप्यं पद्ममचीकरत्पशुपतेः पूजार्थमत्युज्ज्वलम् ॥ 25
राज्ञः ॥
यं स्तौति प्रकट-प्रभाव-महिमा ब्रह्मा चर्तुभिर्म्मुखै-
र्यञ्च श्लाघ-

27. यति प्रणम्य चरणे षड्भिर्म्मुखैः षण्मुखः ।
यन्तुष्टाव दशाननो(ऽ*)पि दशभिर्व्वक्त्रैः स्फुरत्कन्धरः
सेवां यस्य करोति वासुकिरलं जिह्वा-सहस्रैः स्तुवन् ॥ 26
ख्यात्या यः परमेश्वरो(ऽ*)पि वहते वासो

28. दिशाम्मण्डलं
व्यापी सूक्ष्मतरश्च शङ्करतया ज्ञातो(ऽ*)पि संहारकः ।
एको(ऽ*)प्यष्ट-तनुः सुरासुर-गुरुर्व्वीतत्रपो नृत्यति
स्थाणुः पूज्यतमो विराजति गुणैरेवं विरुद्धैरपि ॥ 27
राज्ञः ॥
तस्येदं प्रमथा-
29. धिपस्य विपुलं ब्रह्माब्ज-तुल्यं शुभं
राजद्राजत-पङ्कजं प्रविततं प्रान्त-प्रकीर्ण्णर्द्दलैः ।
पूजार्थम्प्रविधाप्य तत्पशुपतेर्यत्प्रापि पुण्यम्मया
भक्त्या तत्प्रतिपाद्य मातरि पुनः संप्राप्नुयां निर्वृ ति(तिम्) ॥ 28
30. राज्ञः ॥
किं शम्भोरुपरि स्थितं स-सलिलं मन्दाकिनी-पङ्कजं
सर्ग्गोद्भिन्न-नवांबुजेक्षण-धिया सम्प्राप्तमम्भोरुहं(हम्) ।
देवानां किमियं शुभा सुकृतिनां रम्या विमानावली
पद्मं किं करुणाकरस्य करतो
31. लोकेश्वरस्यागतं(तम्) ॥ 29
राज्ञः ॥
स्रोतः स्वर्ग्गापगायाः किमिदमवतरल्लोल-कल्लोल-रम्यं
किं ब्रह्मोत्पत्ति-पद्मं तल-कमल-वर-प्रेक्षणायोपयातं(तम्) ।
संप्राप्तञ्चन्द्रमौलेरमल-निज-शिरश्चन्द्रबिम्बं किमत्रे-
त्येवं
32. यद्वीक्ष्य शङ्कां वहति भुवि जनो विस्मयोत्फुल्ल-नेत्रः ॥ 30
श्री-वत्सदेव्या नृपतेर्ज्जनन्या
समं समन्तात्परिवार-पद्मैः ।
रौप्यं हरस्योपरि पुण्डरीकं
तदादरैः कारितमत्युदारं(रम्) ॥ 31
पुण्यं पुत्रेण दत्तं शशिकर-विमलं
33. कारयित्वाब्ज-मुख्यं
प्राप्तं शुभ्रं शुभञ्च स्वयमपि रजतैः पद्म-पूजां विधाय ।
सर्व्वं श्री-वत्सदेवी निजकुल-धवलाञ्चित्त-वृत्तिन्दधाना
प्रादात्कल्याण-हेतोश्चिरमवनिभुजे स्वामिने स्वर्गताय ॥ 32
कः कुर्या-

34. त्कुलजः पुमान्निज-गुण-श्लाघामिति ह्रीच्छया
राज्ञा सत्कविनापि नो विरचितं काव्यं स्ववङ्शा(वंशा)श्रयं(यम्) ।
श्लोकान्पञ्च विहाय साधु-रचितान्प्राज्ञेन राज्ञा स्वयं
स्नेहाद्भूभुजि वु(बु)द्धकीर्त्तिरकरोत्पूर्व्वामपूर्व्वामिमां(माम्) ॥ 33
योगक्षेम-विधान-बन्धुर-
35. भुजस्संवर्द्धयन्वा(न्बा)न्धवा-
न्स्निह्यत्पुत्र-कलत्र-भृत्य-सहितो लब्ध-प्रतापो नृपः ।
दीर्घायुर्न्नितरान्निरामय-वपुर्न्नित्य-प्रमोदान्वितः
पृथ्वीम्पालयतु प्रकाम-विभव-स्फीतानुरक्त-प्रजाम् ॥ 34
संवत् १००(+*)५०(+*)६[2] कार्त्तिक-शुक्ल-नवम्याम् ॥

1. From the facsimile in Gnoli's work. *B* has sometimes been indicated by the sign for *v*.

2. Bhagwanlal reads the date as year 153 and Vajracharya as 157.

BOOK III

THE DECCAN AND ITS NEIGHBOURHOOD

(From the Sixth to the Seventeenth Century A.D.)

Chapter I

The Chālukyas of Bādāmi

No. 1 Aihole Stone Inscription of Pulakeśin II, Kali 3735 and Śaka 556 (634 A.D.)

Aihole, Hungund Tāluk, Bijapur District, Karnataka. Fleet, *Ind. Ant.*, V, pp. 67ff.; VIII, pp. 237ff.; *Arch. Surv. W. Ind.*, II, pp. 129ff.; Kielhorn. *Ep. Ind*, VI, pp. 4ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Telugu-Kannaḍa.

Metres: Vv. 1-4 आर्या; V. 5 शार्दूलविक्रीडित; V. 6 उपजाति; V. 7 आर्या; V. 8 रथोद्धता; V. 9 औपच्छन्दसिक; V. 10 द्रुतविलम्बित V. 11 वसन्ततिलक; V. 12 मालिनी; V. 13 वंशस्थ; V. 14 वसन्ततिलक; V. 15 मालिनी; V. 16 स्रग्धरा; V. 17 मन्दाक्रान्ता; V. 18 मत्तेभविक्रीडित; V. 19 इन्द्रवज्रा; V. 20 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 21 हरिणी; V. 22 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 23-25 मालिनी; V. 26 औपच्छन्दसिक; V. 27 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 28 वसन्ततिलक; V. 29 शार्दूलविक्रीडित; V. 30 प्रहर्षिणी; V. 31 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 32 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 33-34 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 35 वसन्ततिलक; V. 36 श्लोक (अनुष्टुभ्); V. 37 आर्यागीति.

Summary : In the CHALUKYA family was born JAYASIṀHA-VALLABHA. To him was born RAṆARĀGA. His son PULAKEŚIN (I) established himself at Vātāpipurī and performed the HORSE-SACRIFICE. His son KĪRTIVARMAN, the night of death to the NALAS, MAURYAS and KADAMBAS, broke up the confederacy of the KADAMBAS. His younger brother MAṄGALEŚA who had succeeded him, vanquished the MATAṄGAS and the KAḶACHCHHURIS (Kalachuris) and captured the island of REVATĪ-DVĪPA (Reddi promontory). When Maṅgaleśa was attempting to secure the sovereignty for his own son, his elder brother's son PULAKEŚIN (II) *alias* SATYĀŚRAYA killed his uncle. During the CIVIL WAR

between Maṅgaleśa and Pulakeśin II, the whole world was enveloped in the darkness that was the enemies, and the Chalukya empire collapsed. GOVINDA and ĀPPĀYIKA attacked Pulakeśin II and advanced as far as the northern bank of the BHĪMArathī. The Chalukya king succeeded in winning over Govinda and in driving out Āppāyika. Next he conquered VANAVĀSĪ on the VARADĀ and also the GAṄGA and ĀLŪPA kings. The Chalukya army ejected the MAURYAS from the KOṄKAṆA and beseiged their capital city (PURĪ) which was the goddess of fortune of the Western Ocean. The Chalukya king then subdued the LĀṬAS, MĀLAVAS and GŪRJARAS in South Gujarat, and caused the joy of HARSHA (Harshavardhana of Thanesar and Kanauj) to have melted away through fear. By his conquests, Pulakeśin acquired the sovereignty of the THREE MAHĀRASHṬRAKAS which contained ninety-nine thousand villages. The KALIṄGAS and KOSALAS manifested signs of fear at the appearance of his army. He reduced the fortress of PISHṬAPURA and another fort in the KUṆĀLA waters (Kollair Lake). He also caused the PALLAVA king, who aimed at the eminence of his own power, to hide his prowess behind the ramparts of the city of KĀÑCHĪPURA. Pulakeśin then made friendship with the CHOLAS, KERALAS and PĀṆḌYAS. After the *digvijaya*, Pulakeśin returned to VĀTĀPINAGARĪ which was his capital.—3735 YEARS having elapsed since the BHĀRATA WAR in the Kali age, 556 years of the ŚAKA KINGS having also elapsed (i.e. in 634-35 A.D.), a stone temple of the JINENDRA was constructed by RAVIKĪRTI who composed the *praśasti* and whose poetical genius was equal to that of KĀLIDĀSA and BHĀRAVI.

TEXT[1]

1. जयति भगवान्जिनेन्द्रो[2] [वी[त-ज[रा]-[म]रण-जन्मनो यस्य (।*)
ज्ञान-समुद्रा[3]न्तर्ग्गं[त]मखिलञ्जगदन्तरीपमिव । (।*) 1
तदनु चिरमपरि[मे]यश्चलुक्य-[कु]ल-विपुल-जलनिधिर्ज्जयति ॥[4]
पृथिवी-मौलि-ललाम्नां य[प्र]भव[पु]रुष-रत्नानाम् ॥ 2
शूरे विदुषि च विभजन्दानम्मानञ्च युगपदेकत्र ॥[5]
2. अविहित-याथासं[ख्यो] [ज]यति च सत्याश्रयस्सुचिरम् ॥ 3
पृथिवीबल्लभ-शब्दो येषामन्वर्थतां[ञ्चि]र[6]ञ्जातः (।*)

तद्वंशेषु जिगीषुषु तेषु बहुष्वप्यतीतेषु ॥ 4
नाना-हेति-शताभिघात-पतित-भ्रान्ताश्व-पत्ति-द्विपे
नृत्यद्भीम-कवन्ध-खड्ग-किरण-ज्वाला-सह[स्रे] रणे (।*)
3. लक्ष्मीर्भावि[त]-चापल[ा]पि च [कृता] शौर्य्येण येनात्मसात्[7]
राजासीज्जयसिङ्ह[8]वल्लभ इति ख्यात[श्च]लुक्यान्वय:] ॥ 5
तदात्मजो(ऽ*)भूद्रणराग-नामा
दिव्यानुभावो जगदेकनाथः (।*)
अमानुषत्वं किल यस्य लोकः[9a]
स्सुप्तस्य जानाति वपु⌣प्रकर्षात् (॥*) 6
तस्याभवत्तनूज⌣पोलकेशि(शी) य[:] श्रितेन्दुकान्तिरपि (।*)
4. श्री-वल्लभो(ऽ*)प्ययासीद्वातापिपुरी-वधू-वरताम् ॥ 7
यत्त्रिवर्ग्ग-पदवीमलं क्षितौ
नानुगन्तुमधुनापि राजकम् (।*)
भूश्च येन हयमेध-याजिना
प्रापितावभृथ-मज्जना बभौ (।*) 8
नळ-मौर्य्य-कदम्ब-काळरात्रिः(त्रि)-
स्तनयस्तस्य बभूम[10] कीर्त्तिवर्म्मा (।*)
पर-दार-निवृत्त-चित्त-वृत्ते-[10a]
रपि धीर्यस्य रिपु-श्रि-
5. यानुकृष्टा ॥ 9
रण-पराक्रम-लब्ध-जयश्रिया
सपदि येन विरुग्न[11]मशेषतः (।*)
नृपति-गन्धगजेन महौजसा
पृथु-कदम्ब-कदम्ब-कदम्बकम् (॥*) 10
तस्मिन्सुरेश्वर-विभूति-ग[ताभिला]षे
राजाभवत्तदनुज×किल मङ्गलिशः[12] (।*)
य×पूर्व्व-पश्चिम-समुद्र-तटोषिताश्व-
सेना-रज⌣पट-विनिर्म्मित-दिग्वितानः (॥*) 11
स्फुरन्मयूखैरसि-दीपिका-शतैः[13]
6. व्युदस्य मातङ्ग-तमिस्र-सञ्चयम् (।*)
अवाप्तवान्यो रण-रङ्ग-मन्दिरे
क[ळ[14]]च्चुरि-श्री-ललना-परिग्रहम् ॥ 12

पुनरपि च जिघृक्षोस्सैन्यमाक्रान्त-सालम्[15]
रुचिर-बहु-पताकं रेवतीद्वीपमाशु (।*)
सपदि महदुदन्वत्तोय-संक्रान्त-बिम्बम्[16]
वरुण[17]-बलमिवाभूदागतं यस्य वाचा ॥ 13
तस्याग्रजस्य तनयो नहुषानुभागे[17a]
लक्ष्म्या किलाभि-
7. लषिते पोलि[18]केशि-नाम्नि (।*)
सासूयमात्मनि भवन्तमतः पितृव्यम्[19]
ज्ञात्वापरुद्ध-चरित-व्यवसाय-बुद्धौ (॥*) 14
स यदुपचित-[म]न्त्रोत्साह-शक्ति-प्रयोग-
क्षपित-बल-विशेषो मङ्गलिश[20]स्समन्तात् (।*)
स्व-तनय-गत-राज्यारम्भ-यत्नेन सार्द्धं
निजमतनु च राज्यञ्जीवितञ्चोज्झति स्म ॥ 15
तावत्तच्छत्र[21]-भङ्गे जगदखिलमरात्यन्धकारोपरु[द्धं]
8. यस्यासह्य-प्रताप-द्युति-ततिभिरिवाक्रान्तमासीत्प्रभातम् (।*)
नृत्यद्विद्युत्पताकैः प्रजविनि मरुति क्षुण्ण-पर्य्यन्त-भागै-
र्गर्ज्जद्भिर्व्वारिवाहै[22]रलि-कुल-मलिनं व्योम यातं कदा वा ॥ 16
ल[ब्ध्व]ा कालं भुवमुपगते जेतुमाप्पायिकाख्ये
गोविन्दे च द्विरद-निकरैरुत्तराम्भैमरथ्याः (।*)
यस्यानीकैर्युधि भय-रस-ज्ञत्व[मे]कः प्रयात-
स्तत्रावाप्तम्फलमुपकृतस्या-
9. परेणापि सद्य[:] ।(।*) 17
वरद[ा]-तुङ्ग-तरङ्ग-रङ्ग-विलसद्धंसा[वली]-मेखलां
वनवासीमवमृद्नतस्सुरपुर-प्रस्पर्द्धिनीं [सम्प]दा (।*)
महता यस्य बलार्ण्णवेन परितस्सञ्छादितोर्व्वीतलं ।[23]
स्थलदुर्ग्गञ्जल-दुर्ग्ग[23a] तामिव गतं तत्तत्क्षणे पश्यताम् (॥*) 18
गङ्गाळुपेन्द्रा व्यसनानि सप्त
हित्वा पुरोपार्ज्जित-सम्पदो(ऽ*)पि (।*)
यस्यानुभावोपनतास्सदास-
10. न्नासन्न-सेवामृत-पान-शौण्ड:(ण्डाः) (॥*) 19
कोङ्कणेषु यदादिष्ट-चण्ड-दण्डाम्बु-वीचिभिः (।*)
उदस्तास्तरसा [मौ]र्य्य-पल्वलाम्बु-समृद्धयः ।(।*) 20
अपर-जलधेर्ल्लक्ष्म[ीं] यस्मिन्पुरीम्पुरभित्प्रभे

मद-गज-घटाकारैर्न्नावां शतैरवमृद्नति (।*)
जलद-पटलानीका[24]किर्ण्णन्नवोत्पल-मेचक-
ञ्जलनिधिरिव व्योम व्यो[म्नस्स]-
11. मो(ऽ*)भवदम्बुधिः[25] (॥*) 21
प्रतापोपनता यस्य लाट-माळव-गूर्ज्जराः (।*)
दण्डोपनत-सामन्त-चर्याच[ा]र्य्या इवाभवन् ॥ 22
अपरिमित-विभूति-स्फीत-सामन्त-सेना-
मकुट-मणि-मयूखाक्क्रान्त-पादारविन्दः (।*)
युधि पतित-ग[जे]न्द्रानीक-वीभत्स[26]-भूतो
भय-विगळित-हर्षो येन चाकारि हर्षः ॥ 23
भुवमुरुभिरनीकैश्शा-
12. सतो यस्य रेवो-[27]
विविध-पुलिन-शोभावन्ध्य-विन्ध्योपकण्ठ[ः] (।*)
अधिकतरमराजत्स्वेन तेजो-महिम्ना
शिखरिभिरिभ-वर्ज्या[28] वर्ष्मणा स्पर्द्धयेव (॥*) 24
विधिवदुपचिताभिश्शक्तिभिश्शक्क्र-कल्प-
स्तिसृभिरपि गुणौघैस्स्वैश्च महाकुलाद्यैः (।*)
अगमदधिपतित्वं यो महाराष्ट्रकाणां
नव-नवति-सहस्र-ग्राम-भाजां त्रयाणां(णाम्) (॥*) 25
गृहिणां स्व-[29]
13. स्व-गुणैस्त्रिवर्ग्ग-तुङ्गा
विहितान्य-क्षितिपाल-मानभङ्गा[ः] (।*)
अभवन्नुपजात-भीति-लिङ्गा
यदनीकेन स-को(स*)ला × कलिङ्गाः (॥*) 26
पिष्टं पिष्टपुरं येन जा[तं] दुर्ग्गमदुर्ग्गम-[30](।*)
ञ्चित्रं यस्य कलेर्वृ[त्तम्[31]] जातं दुर्ग्गम-दुर्ग्गमम् ।(।*) 27
सन्नद्ध-वारण-घटा-स्थगितान्तराळम्[32]
नानायुध-क्षत-नर[33]-क्षतजाङ्गरागम् (।*)
आसीज्जलं यदवमर्द्दितमभ्र-[ग]र्भं
कौणाळम-
14. म्बरमिवोद्दित[35]-सान्ध्यरागम् ॥ 28
उद्धूतामल-चा[म]र-ध्वज-शत-च्छ[35]त्रान्धकारैर्ब्बलैः[36]
शौर्य्योत्साह-रसोद्धतारि-मथनैर्म्मौल(ा*)दिभिष्षड्विधैः (।*)

आक्रान्तात्म-बलोन्नतिम्बल-रजस्सञ्छन्न-काञ्चीपुरः-[37]
प्राकारान्तरित-प्रतापमकरोद्य‿पल्लवानाम्पतिम् ॥ 29
कावेरी दृत[38]-शफरी-विलोल-नेत्रा
चोळाना[ं] सपदि जयोद्यतस्य यस्य (।*)
प्रश्च्योतन्मद-गज-[से]-
15. तु-रुद्ध-नीरा
संस्पर्शं परिहरति स्म रत्नराशेः ।(।*) 30
चोळ-केरळ-पाण्ड्यानाम्[39] यो(ऽ*)भूत्तत्र महर्द्धये [।]
पल्लवानीक-नीहार-तुहिनेतरदीधितिः ॥ 31
उत्साह-प्रभु-[मन्त्र-श]क्ति-सहिते यस्मिन्समस्ता दिशो
जित्वा भूमि-पतीन्विसृज्य महितानाराद्ध्य देव-द्विजान् (।*)
वातापीन्नगरीम्प्रविश्य नगरीमेकामिवोर्व्वीमिमाम्[40]
चञ्चन्नीरधी[40a] -नोल-नीर-परिखा[ं]
16. सत्याश्रये शासति ॥ 32
त्रिंशत्सु त्रि-सहस्रेषु भारतादाहवादितः (।*)
सप्ताब्द-शत-युक्तेषु श[41]तेष्वब्देषु पञ्चसु (॥*) 33
पञ्चाशत्सु कलौ काले षट्सु पञ्च-शतासु च (।*)
समासु समतीतासु शकानामपि भूभुजाम् ॥[41b] 34
तस्याम्बुधि-त्रय-निवारित-शासनस्य
17. सत्याश्रयस्य परमाप्तवता प्रसादं(दम्) (।*)
शैलञ्जिनेन्द्र-भवनम्भवनम्महिम्ना-
न्निर्म्मापितम्मतिमता रविकीर्त्तिनेदम् ॥ 35
प्रशस्तेर्व्वसतेश्चास्या[42] जिनस्य त्रि-जगद्गुरो -[43] (।*)
×कर्त्ता कारयिता चापि रविकीर्त्ति×कृती स्वयम् ॥ 36
येनायोजि नवे(ऽ*)श्म-स्थिरमर्त्थ-विधौ विवेकिना जिन-वेश्म (।*)
स विजयतां रविकीर्त्ति×कविता-
18. श्रित-कालिदास-भारवि-कीर्त्तिः ।(।*)[44] 37

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, VI.
2. Read *bhagavān=Jinendro*.
3. Read °*dr-ānta*°.
4. One of the *daṇḍas* is superfluous.
5. One of the *daṇḍas* is superfluous.
6. Read *chiraṁ yātaḥ*.

7. Read °*sād=rāj=āsī*°.

8. Read °*siṁha*.

9. Read °*bhūd=Raṇarāga*.

9a. The *visarga* is superfluous.

10. Read *babhūva*.

10a. The *aksharas vritte* had been originally left out but were afterwards engraved below the line. The place where they should be inserted was indicated by a vertical stroke above the line just below *ra*.

11. Read *virugṇa*.

12. Kielhorn suggests *le* (or *li*). The *akshara* looks like *li*; but *lī* seems to have been originally engraved.

13. Read *śataír=vyudasya*.

14. Slight traces of the *serif* and a lower stroke may suggest that the letter intended was *ḷa*; cf. *ḷa* in °*r=aḷikula* in l.8.

15. Read *sālam*.

16. Read *bimbaṁ*.

17. Read *Varuṇa*.

17a. Read *tanaye Nahush-ānubhāve*.

18. Kielhorn reads *Polĕkeśi* and thinks that *p* has both the signs of *o-kāra* and *u-kāra* of which the latter is struck out. *Lĕ* according to him may also be read *li*. It however appears that there is no other *lĕ* in the record except in *Polĕkeśi* in l. 3.

19. Read *pitṛiyaṁ*.

20. Kielhorn reads *Maṅgal śa*.

21. Read °*chchhattra*.

22. Read °*vāhai*°.

23. The sign of punctuation is superfluous.

23a. Between *durgga* and *tām=iva*, the *aksharas tām=iva* were engraved and struck out.

23b. Kielhorn's transcript has *yasy=āna*°.

24. Read °*kīrṇṇa*.

25. Read °*mbudhiḥ*.

26. Read *bībhatsa*.

27. Read *Revā*.

28. Read °*varjjo*.

29. This *sva* is superfluous

30. Read *durggamam/chitram*.

31. Read ° *vrittam*.

32. Read *sthagit-āntarāḷa*°.

33. Between *nava* and *kshata*, one or two *aksharas* (possibly *kshata*) had been engraved and then struck out.

34. Read °*i =odita*. Kielhorn reads *voji* (? *ta*.

35. Read ° *chchhattra*.

36. Read °*rbbalaiḥ*.

37. Kielhorn reads a *visarga* after *pura*. It however looks like *pra* which is superfluous and was possibly struck out.

38. Kielhorn suggests the correction *druta*.

39. Read °*nāṁ*.

40. Read °*v=orvvīm=imāṁ*.

40a. Read °*n-nīradhi*.

41. Read *gate*°.

41a. The date given is 30+3000+700+5, i.e. Kaliyuga year 3735=634-35 A D.

41b. The date given is Śaka 50+6+500, i.e. 556=634-35 A.D.

42. The *visarga* is superfluous.

43. Read *guroḥ/karttā*.

44. From here, after a symbol, the writing of the rest of l. 18 (together with the letters engraved at the beginning of the following line) differs from the preceding part of the record. Kielhorn may be right in taking it to be "a later addition to the poem". The passage in Kannaḍa enumerates six villages and speaks of their boundaries.

No. 2—Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kīrtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.)

Vakkaleri, Kolar Dist., Karnataka

L. Rice. *Ind. Ant.*, VIII, pp. 23 ff. Cf. E. Hultzsch, *SII*, I, pp. 146 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Telugu-Kannaḍa.

Metres : Verses 1-4 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : The inscription is one of the Western Chālukya Mahārājādhirāja Parameśvara Bhaṭṭāraka Kīrtivarman II Satyāśraya styled Śrīpṛithivīvallabha. The king's genealogy is traced from Pulakeśin I, performer of the horse-sacrifice; his son Kīrttivarman (I) was succeeded by Pulakeśin (II) who obtained the designation Parameśvara after vanquishing Harshavardhana, the lord of the entire Uttarāpatha (Āryāvarta); his son Vikramāditya (I) subdued the Pāṇḍya, Chola and Kerala kings as well as the [Pallava] lord of Kāñchī; his son Vinayāditya defeated the forces of the lord of Kañchī allied with the three kingdoms, and levied tribute from the Kavera, Pārasīka, Siṁhala (Sri Lanka) and other *dvipas*; his son Vijayāditya defeated the enemies when his grandfather was fighting in the South, obtained for his father banners, drums, wealth, elephants, etc., after overpowering the enemies in the presence of his father when the latter was trying to conquer Uttarāpatha (Āryāvarta), and was captured by the retreating enemies, but succeeded in returning to his paternal country and in eradicating anarchy prevailing there; his son Vikramāditya (II) defeated the Pallava king Nandipotavarman, entered Kāñchī where he offered much gold to the Rājasiṁheśvara temple, and subdued the Pāṇḍya, Chola, Kerala, Kalabhra and other princes; his son was the donor of the charter.—In the expired Śaka year 679 (757 A.D.) in the eleventh year of his reign, on the full moon *tithi* of the month of Bhādrapada, king Kīrttivarman II issued the

charter from the victorious camp at Bhaṇḍāragaviṭṭage. He granted, at the request of Dosirāja, the village of Suḷḷiyūr, together with Neṅgiyūr and Nandivaḷḷi, situated in the midst of the villages of Tāmaramuge, Pānuṅgala, Kiṟuvaḷḷi and Vāḷavūru on the southern bank of the river Aṟadoṟe, in the Pānuṅgal-vishaya in favour of Mādhavaśarman, who was the son of Kṛishṇaśarman and grandson of Vishṇuśarman, belonged to the Kāmakāyana-gotra and was a student of the Ṛigveda and Yajurveda. The charter was written by the *Mahāsāndhivigrahika* Anivārita-Dhanañjaya, styled Puṇyavallabha.

TEXT[1]

First Plate

1. [2]स्वस्ति (।*)
जयत्याविष्कृत[ं] विष्णोर्व्वाराहं क्षोभितार्णवं(वम्) (।*)
दक्षिणोन्नत-दंष्ट्राग्र-विश्रान्त-भुवन[ं*]
2. वपु-[3]
श्श्रीमता[ं] सकल-भुवन-संस्तूयमान-मानव्य-सगोत्राणां हारिति-पुत्रा-
3. णां सप्तलोक-मातृभिस्सप्त-मातृभिरभिवर्द्धितानां कार्त्तिकेय-परिरक्षण-
प्रा-
4. प्त-कल्याण-परम्पराणाम्भगवन्नारायण-प्रसाद-समासादित-वराह-
लां-
5. छनेक्षण-क्षण-वशीकृताशेष-महीभृताञ्चौलुक्याना[ं][4] कुलमलंक-
6. रिष्णोरश्वमेधावभृथ-स्नान-पवित्रीकृत-गात्रस्य श्रीपोलेके-[5]
7. शिवल्लभ-महाराजस्य सूनु‿पराक्रमाक्रान्त-वनवास्यादि-पर-
नृपति-म-
8. [ण्डल]-प्रणिबद्ध[6]-विशुद्धकीर्त्ति-श्री-कि(की)र्त्तिवर्म्म-पृथिवीवल्लभ-
महाराजस्तस्या-
9. त्म [ज]स्समर-संसक्त-सकलोत्तरपथेश्वर-श्रीहर्षवर्द्धन-पराज-
10. यो[पा]त्त-परमेश्वरशब्दस्तस्य[7] सत्याश्रय-श्रीपृथिवीव-

Second Plate : First Side

11. ल्लभ-महाराजाधिराज-परमेश्वरस्य[8] प्रिय-तनयस्य प्रज्ञात-नय-

12. स्य खड्गमात्र-सहायस्य चित्रकण्ठाभिधान-प्रवर-तुरंगमेणैकेनैवो-
13. [9]त्सादिताशेष-बि[जि]गीषोरवनिपति-त्रितयान्तरितां स्वगुरो(:*) श्रियमात्म-[10]
14. सात्कृत्य[11] प्रभाव-कुलिश-दलित-पाण्ड्य-चोळ-केरळ-कळभ्र-प्रभृति-भू-
15. भृदभ्र-विभ्रमस्या[12]नन्यावनत-काञ्चीपति-मकुट-चुम्बित-पा-
16. दाम्बुजस्य विक्रमादित्य-सत्याश्रय-श्रीपृथिवीवल्लभ-महा-
17. राजाधिराज-परमेश्वर-भट्टारकस्य प्रिय[13]सूनोर्बलिन्दुशेख-
18. रस्य तारकारातिरिव दैत्यबलमतिसमुद्धतं त्रैराज्य-काञ्चीपति-
19. बलमवष्टभ्य करदीकृत-कवेर-[14]पारसीक-सिंहळादि-द्वीपाधिप-

Second Plate : Second Side

20. स्य सकलोत्तरापथ-नाथ-मथनोपार्जित-पाळिध्वजादि-समस्त-
21. पारमैश्वर्य्य-चिन्ह(ह्न)स्य[15] विनयादित्य-सत्याश्रय-श्रीपृथिवि(वी)-वल्लभ-महारा-
22. जाधिराज-परमेश्वर-भट्टारकस्य प्रियात्मजश्शैशव एवाधिग[16]ताशेषा-
23. स्त्र-शास्त्रो दक्षिणाशाविजयिनि पितामहे समुन्मूलित-निखिल-कण्ट-
24. क-संहतिरुत्तरापथ-विजिगीषोर्गुरोरग्रत एवाहव-व्यापार-
25. माचरन्नराति-गज-घटा-पाटन-विशीर्य्यमाण-कृपाण-
26. धारस्समग्र-विग्रहाग्रेसरस्सन्सा हसरसिक[17]⌣परांमुखी-कृत-[18]श-
27. त्रु-मण्डलो गंगा-यमुना-पाळिध्वज-प[ड][19]ढक्का-महाशब्द-चिन्ह(ह्न)-मा-
28. णिक्य-मतंगजादीन्पितृसात्कुर्व्वन्परं × पलायमा[नै]रासाद्य
29. कथमपि विधिवशादपनीतो(ऽ*)[पि] प्रतापादेव विष-

Third Plate : First Side

30. य-प्रकोपमराजकमुत्सारयन्वत्सराज इवानपेक्षितापर-सहा-
31. यकस्तदवग्रहान्निर्गत्य स्व-भुजावष्टम्भ-प्रसाधिताशेष-विश्वम्भरः प्र-
32. भुरखंडिव(त)-शक्तित्रयत्वात्छ(च्छ)त्रु-मद-भञ्जनत्वादुदारत्वा-न्निरवद्यत्वा-
33. द्यस्समस्त-भुवनाश्रयस्सकल-पारमैश्वर्य्य-व्यक्ति-हेतु-पाळि-
34. ध्वजाद्युज्व(ज्ज्व)ल-प्राज्य-राज्यो विजयादित्य-सत्याश्रय-श्री-पृथिवी-
35. [20]ववल्लभ-महाराजाधिराज-परमेश्वर-भट्टारकस्य[21] प्रियपुत्र-

36. स्स[22]कल-भुवन-साम्राज्य-लक्षि (क्ष्मी)-स्वयंवराभिषेक-समयानन्त-
37. र-समुपजात-महोत्साहः[23] आत्म-वंशज-पूर्व्व-नृपति-च्छाया-
38. पहारिणः प्रकृ.यमित्रस्य पल्लवस्य समूलोन्मूल-

Third Plate : Second Side

39. नाय कृतमतिरतित्वरया तु[ं]डाक-[24]विषयं प्राप्याभिमुखा (खा) गत-
न्नन्दिपोतव-
40. र्म्माभिधानम्पल्लवं रण-मुखे संप्रहृत्य प्रपलाय्य (य्य) कटुमुख-वादि-
41. त्र-समुद्रघोषाभिधान-वाद्यविशेषा[25]न्खट्वांगध्वज (जं) प्रभूत-प्रख्यात-
42. हस्ति-वरान्स्वकिरण-निकर-विकास-निराकृत-तिमिरम्माणिक्य-राशि-
43. ञ्च हस्ते कृत्य[26] कलशभव-निलय-हरिदंगनांचित-कांचीय-
44. मानां कांचीमविनाश्य प्रविश्य सतत-प्रवृत्त-दानाना (न) न्दित-
द्विज्ज (ज)-
45. दीनानाथ-जनो नरसिंहपोतवर्म्म-निर्म्मापित-शिलामय-राज-
46. सिंहेश्वरादि-देवकुल-सुवर्ण-राशि-प्रत्यर्प्पणोपार्जितोर्जित-पुण्यः[27] अ-
47. निवारित-प्रताप-प्रसर-प्रतापित-पाण्ड्य-चोळ-केरळ-कळभ्र-प्र-

Fourth Plate : First Side

48. भृति-राजन्यकः क्षुभित-करि-मकर-कर-हत-दलित-शुक्ति-मुक्त-मुक्ताफल-
49. प्रकर-मरि (री) चि-जाल-विलसित-वेला-कुले घुर्णमानार्णाभिधाने
दक्षिणा-
50. र्णवे शरदमल-शशधर-विशद-यशोराशि-मयं जय-म (स्त) म्भ-
51. मतिष्ठिप[28] द्विक्रमादित्य-सत्याश्रय-श्रीपृथिवीवल्लभ-महाराजाधिरा-
52. ज-परमेश्वर-भट्टारकस्य[29] प्रियसूनुर्बाल्ये सुशिक्षित-शस्त्र-शास्त्रश्शत्रु-
53. षट्व (ड्व) र्ग्ग-निग्रह-परस्स्व-गुण-कलापानन्दित-हृदयेन पित्रा समा-
54. रोपित-यौवराज्यः स्वकुल-वैरिणः काञ्चीपतेर्न्निग्रहाय मां प्रेषय इ-[30]
55. त्यादेशं (सं*) प्राथ्यं लब्ध्वा तदनन्तरमेव कृतप्रयाणस्सन्नभिमुखमाग-
56. त्य प्रकाश-युद्धं कर्त्तुमसमर्थं प्रविष्ट-दुर्गम् पल्लव (ं*) भग्न-शक्ति
कृत्वा
57. मत्त-मतंगज-माणिक्य-सुवर्ण्ण-कोटीरादाय पित्रे समर्पितवा-

Fourth Plate : Second Side

58. नेवं क्रमेण प्राप्त-सार्वभौम-पद[sic]प्रतापानुरागावनत-सामन्त-मकु-

59. ट-माला-रज‿पुंज-पिंजरित-चरण-सरसी(रु*)ह×कीर्त्तिवर्म्म-
सत्याश्रय-श्री-

60. पृथिवी-वल्लभ-महाराजाधिराज-परमेश्वर-भट्टारकस्सर्व्वानिव-

61. माज्ञापयति (।*) विदितमस्तु वो(ऽ*)स्माभिर्न(र्नं)व-सप्तत्युत्तर-
षट्छतेषु शकवर्षे-

62. ष्वतीतेषु प्रवर्धमान-विजय-राज्य-संवत्सरे[31] एकादशे वर्त्त-

63. माने भीमरथी-नद्युत्तर-तटस्थ-भण्डारगविट्टगे-नाम-ग्राम-

64. मधिवसति विजय-स्कन्धावारे भाद्रपद-पौर्णमास्यां श्री-दोसिराज-

65. विज्ञापनया कामकायन-गोत्राय ऋग्यजुर्वेद-पारग-श्री-विष्णु-

66. शर्म्मण‿पौत्राय कृष्णशर्म्मणः पुत्राय माधवशर्म्मणे

67. पा[नु]ङ्गल्विषये भ्र[र]दो[रे]-नदी-दक्षिण-तटे तामर-

Fifth Plate

68. गमुगे-पानुङ्गल्कि[रु]वळ्ळ-बाळवूरु इत्येतेषां ग्रामाणां मध्ये नेङ्गियू-
र्न्नन्दिवळ्ळ-

69. सहितस्सुळ्ळयूर्न्नाम-ग्रामो दत्तस्तदागामिभिरस्मद्वंश्यैरन्यैश्च राजभिरा-

70. यूरैश्वर्य्यादीनां विलसितमचिरांशु-चञ्चलमवगच्छद्भिराचन्द्रार्क-धरार्ण-

71. व-स्थिति-समकालं यशश्चिचीषुभिस्स्व-दत्ति-निर्व्विशेषम्परिपाल-
नीय[32]मुक्तञ्च

72. भगवता वेदव्यासेन व्यासेन (।*)
बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिस्सगरा-

73. दिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा [फ]लं[33](लम्) (॥*) 2
स्वन्दातुं

74. सुमहच्छक्यं दुःखमन्यस्य पालनं(नम्) (।*)
दानं वा पालनं वेत्ति(ति) दानाच्छ्रेयो(ऽ*)-

75. नुपालनं(नम्) (॥*) 3
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वस्व(सु)न्धरां(राम्) (।*)
षष्टिं वर्ष-स-

76. हस्राणि विष्ठायां जायते क्रिमिरिति(॥*) 4
मह[ा]सान्धिविग्रहिक- श्रीमदनि-

77. वारित-धनजय-पुण्यवल्लभस्य[34] लिखितमिद[ं] शासन[ं](नम्) (॥*)

1. From the facsimile in *Ind. Ant.*, VIII.

2. From here down to the word *bhaṭṭārakasya* in line 35, the text is practically the same as in the other copper-plate inscriptions of Vijayāditya. See *Ind. Ant.*, Vol. IX, pp. 126ff.

3. Read *vapuḥ* // *Śrīmatāṁ*.

4. Some records have *Chalukyānāṁ*.

5. Some epigraphs have *Pulakeśi*.

6. The Haidarabad plates of Pulakeśin II have *pratibaddha* (*Ind. Ant.*, Vol. VI, p. 73, text l. 7).

7. Omit *tasya*. The Nerūr plates have °*śabdasya*.

8. Better read °*śvaras=tasya*.

9. The Nerūr plates have °*tsārit*°.

10. Originally *śrī* seems to have been engraved for *śri*.

11. Read °*sāt=kṛitvā*.

12. The copper-plate inscriptions of Vinayāditya, instead of this, have *prabhāva-kuliśa-dalita-Choḷa-Pāṇḍya-Keraḷa-nūyamāna-māna-śriṅgasya* (*Ind. Ant.*, Vol. VI, p. 86, l. 16, and p. 89, l. 16; Vol. XIX, p. 150, l. 11; cf. Vol. VII, p. 301, l. 15). For the epithet of our text, cf. *ibid.*, Vol. IX. p. 127, l. 12.

13. Some records have *sūnoḥ pitur=ājñayā Bā*°.

14. Some records have *Kamera* (*Ind. Ant.*, Vol. IX, p. 127, note 24).

15. *Pāramaiśvarya* is derived from *parameśvara* as *rājapaurushya* is from *rājapurusha*.

16. Originally °*dhiśatā* was engraved

17. Some records have *sat-sāhasa*.

18. Read *parāṅmukha*°.

19. The *akshara* may possibly be *ḍa* (but is not *ṭa*). In some cases, the reading is *paḍa* (not *pada*). The Lakshmeśvar inscription (*Ind. Ant.*, Vol. VII, p. 112) gives both *paṭa-ḍhakkā* and *paḍa-ḍhakkā*. Kittel's *Kannaḍa-English Dictionary* gives *paḍaḍakke* and *paḍaḍakke* in the sense of 'a kettle-drum'. Often we have *pāliketana-pratiḍhakkā*.

20. Read *vallabha*.

21. Better read *bhaṭṭārakas=tasya*.

22. For the text and translation from here down to the word *bhaṭṭārakasya* in line 52, see *S. Ind. Ins.*, Vol. I, p. 146.

23. Read °*tsāha*.

24. The *Tuṇḍāka-vishaya* is the same as *Toṇḍai-maṇḍalam*, i.e. the Kāñchi region.

25. Read °*viśeshau*.

26. Better read *haste kṛitvā* (see Pāṇini 1.4.77).

27. Better read *puṇyo='nivārita*.

28. For *śarad. . . .atishṭhipad*, read *sthāpita-śarad. . . . . .maya-jayastambho*.

29. Read *bhaṭṭārakas=tasya*.

30. Better read *preshay=e*°.

31. Better read °*tsara ekā*°.

32. Read °*nīyam* // *uktañ=cha*

33. For *pha*, *la* or *laṁ* seems to have been incised originally.

34. Read °*llabhena*.

CHAPTER II

The Rāshṭrakūṭas

No. 3—Paiṭhaṇ Copper-plate Inscription of Govinda III—Śaka year 716 (794 A.D.)

Paiṭhaṇ, Aurangābād District, Maharashtra
Kielhorn, *Ep. Ind.*, III, pp. 105 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres: V.1 (श्लोक) अनुष्टुभ्; Vv.2-3 वसन्ततिलक; V. 4 उपजाति; Vv. 5-6 वसन्ततिलक; V.7 गीति; Vv.8-9 वसन्ततिलक; V.10 शार्दूलविक्रीडित; Vv 11-14 आर्या; V.15 वसन्ततिलक; V.16 स्रग्धरा; V.17 उपजाति; Vv.23-24 वसन्ततिलक; V.25 आर्या; Vv.26-27 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.28 आर्या; Vv.29-32 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.33 पुष्पिताग्रा.

Summary : In the family of the RĀSHṬRAKŪṬAS, was born GOVINDA (I); from him sprang *Karkarāja*; his son was INDRARĀJA (II); his son was DANTIDURGA VALLABHARĀJA; his successor was Karkarāja's son KṚISHṆARĀJA ŚUBHATUṄGA AKĀLAVARSHA; meditating on his feet was his son GOVINDARĀJA (II) VALLABHA. His younger brother DHRUVARĀJA ousted Govinda (II) in spite of the latter being allied with the ruler of MĀLAVA and others who were again joined by the lord of Kāñchī and the GAṄGA and VEṄGĪ rulers.—*Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* Pṛithivīvallabha PRABHŪTAVARSHA ŚRĪVALLABHANARENDRADEVA *alias* GOVINDARĀJA (III), the son and successor of DHĀRĀVARSHADEVA *alias* DHRUVA NIRUPAMA, being encamped near PRATISHṬHĀNA (Paiṭhaṇ, Aurangabad District, Maharashtra) and having bathed in the GODĀVARĪ, on the occasion of the SOLAR ECLIPSE on the new moon *tithi* of the dark half of VAIŚĀKHA in the ŚAKA YEAR 716, granted the village of LIMBĀRĀMIKĀ, situated in the village group of SĀRĀKACHCHHĀ-TWELVE in the PRATISHṬHĀNA-BHUKTI to a group of Brāhmaṇas

for keeping up the five great sacrifices and other duties. The date corresponds to Sunday, the 4TH MAY 794 A.D., the month being *Amānta*.

TEXT[1]

First Plate

1. १[2]
स वो(ऽ*)व्याद्वेधसा धाम यन्नाभि-कमलं कृतं(तम्) ।
हरश्च यस्य कान्तेंदु-कलया कमलं कृतम् ॥ 1
आसीद्विन[ष]-[3]

2. त्तिमिरमुद्यत-मण्डलाग्रो
ध्वस्तिन्नयन्न[भि]मुखो रण-शर्व्वरीपु[4] ॥
भूपः शुचिर्व्विधुरिवास्त-[5]दिग-

3. न्त-कीर्त्ति-
र्ग्गोविन्दराज इति राजसु राज-सि[ङ्ह]:[6] ॥ 2
दृष्ट्वा चमूमभिमुखीं सुभटाट्टहासा-
मुन्ना-

4. मितं सपदि ये[न] रणेषु नित्यं(त्यम्) ।
दष्टाधरेण दधता भ्रुकुटिं ललाटे
खड्गं कुलं च हृदयञ्च

5. निजं च सत्वं(त्त्वम्) ॥ 3
ग[6a]ङ्गं करायान्मुखत[स्य][7] शोभा
मानो मनस्तः सममेव यस्य (।*)
मभाभवे[8] नाम

6. निशम्य सद्य-
स्त्वयं रिपूणां विगलत्यकाण्डे ॥ 4
तस्यात्मजो जगति विश्रुत-दीर्घ-कीर्त्ति-
रार्त्ता-

7. र्त्ति-हारि-हरि-विक्रम-धाम-धारी ।
भूपस्त्रिविष्टप-नृपानुकृतिः कृतज्ञः
श्री-कर्क्कराज इति गोत्र-म-

8. णिर्व्व(र्ब्ब)भूव[9] । (।।) 5
तस्य प्रभिन्न-क[र]ट-च्युत-दान-दन्ति-
दन्त-प्रहार-रुचिरोल्लिखितांस-पीठः ।
क्ष्मापः क्षि-
9. तौ क्षपित-शत्रुरभूत्तनूजः
सद्राष्ट्रकूट-कनकाद्रि[10]रिवेन्द्रराजः ।। 6
तस्योपार्जित-
10. महसश्चतुरुदधि-वलय-मालिन्याः ।
भोक्ता भुवः शतक्रतु-सदृशः श्री-
11. दन्तिदुर्ग्गराजो(ऽ*)भूत् ।। 7
कांचीश-केरलनराधि[प]-चोल-पांड्य-
श्रीहर्ष-वज्रट-विभेद-विधा-
12. न-दक्षं (क्षम्) ।
कर्ण्णाटकं व(ब)लमनन्त[11]मजेयमन्यै-
र्भृत्यैः कियद्भिरपि यः सहसा जिगाय ।। 8
[सभ्रू]-[12]
13. विभंगमगृहीत-निशात-शस्त्रं-[13]
मश्रान्तमप्रतिहताज्ञमपेत-यत्नं (त्नम्)।
यो वल्लभं सपदि द-
14. ण्ड-व(ब)लेन-जित्वा
राजाधिराजपरमेश्वरतामवाप ।। 9
आसेतोर्व्विपुलोपलावलि-लसल्लो-
15. लोर्म्मि-माला-जला-
दा प्रालेय-कलंकितामल-शिला-जालात्तुषारा[14]चलात् ।
आ पूर्व्वापर-
16. वारिराशि-पुलिन-प्रान्त-प्रसिद्धावध -
र्य्येनेयं जगती स्व-विक्रम-व(ब)लेनैकातपत्रा[15] कृता (।।*) 10
17. तस्मिन्दितत्र[16] प्रयाते वल्लभराजे(ऽ*) क्षत-प्रजा-वाधः(बाधम्) (।*)
श्री-कवर्कराज-सूनुर्म्महीपतिः कृषख[17]-

Second Plate : First Side

18. राजो(ऽ*)भूत् ।। 11
यस्य स्व-भुज-पराक्रम-निःशेषो[18]त्सादितारि-दिक्चक्रं(क्रम्) ।
कृष्णस्येवाकृष्ण-चरितं श्री-कृप्न-[19]

19. राजस्य ॥ 12
शुभतुंग-तुंग-तुरग-प्रवृद्ध-रेणूर्ध्व-रुद्ध-रवि-किरणं(णम्) (।*)
ग्रीष्मे (ऽ*)पि नभो निखिलं प्रावृट्का-

20. लायते स्पष्टं(ष्टम्) ॥ 13
दीनानाथ-प्रणयिषु यथेष्ट-चे[ष्ट]ं समीहितमजस्रं[20] ।
त[त्क्ष]णमकालव-

21. र्षो वर्षति सर्व्वार्त्ति-निर्व्वापणं(णम्) ॥ 14
राहप्पमात्म-भुज[21]-जात-बला[21a]वलेप-
माजौ विजित्य निशिता-[22]

22. सि-लता-प्रहारैः ।
पालि[ध्व]जावलि-[शु]भामचिरण[23] यो हि
राजाधिराजपरमेश्वरतां तता-

23. न ॥ 15
क्रोधादुत्खात-ख[ड्ग]-प्रसृत-रुचि-चयैर्भासमानं समन्ता-
दाजावुद्वृत्त-वैरि-प्रकट-गज-घटा[टो]

24. प-संक्षोप-[24]दक्षं(क्षम्) ।
शौर्य्य-त्यक्तारि[25]-वर्गो भय-च[कि]त-वपु क्कापि[25a] दृष्ट्वैव[26] सद्यो
दर्प्पाध्मातारि-चक्र-क्ष-

25. य-करमगमद्यस्य दोर्द्दण्ड-रूपं(पम्) ।(।*) 16
पाता यश्चतुरम्ब(म्बु)राशि-रस[27]नालंकार-भाजो भुव-
स्त्रय्याश्चा-

26. पि कृत-द्विव[28]जामर-गुरु-प्राज्याज्य-पूजादरः ।
दाता मानभृदग्रणीर्गुणवतां यो(ऽ*)सौ श्रियो वल्ल-

27. भो
भोक्तु स्वर्ग्ग-फलानि भूरि-तपसा स्थानं जगामामरं(रम्) ॥ 17
येन श्वेतातपत्र-प्रहत-रवि-कर-प्रात[29]-तापा-

28. त्सलीलं
जग्मे नासीर-धूली-धवलित-शिरसा वल्लभाख्यः सदाजौ (।*)
स श्री-गोविन्दराजो जित-जगदहित-स्त्रै-

29. ण-वैधव्य-[हे]तु-
स्तस्यासीत्सूनुरेकक्षण-रण- दलितारातिमत्तेभ- कुम्भः ॥ 18
तस्यानुजः श्री-ध्रुवराज-नामा
म-

30. हानुभावोऽप्रहत-[29a]प्रतापः ।
प्रसाधिताशेष[30]-नरेन्द्र-चक्रः
क्रमेण वा(बा)लार्क्क-वपुर्व्व(र्ब्ब)भूव ॥ 19
श्री-काञ्ची।-

31. ति-गंग-वेंगिक-युता ये मालवेशादयः[31]
प्राज्य[ा]नानयति स्म तान्क्षितिभृतो सः[32] प्रातिराज्यानपि ।
माणिक्या-

32. भरणाचि[33] हेम-[34]निचयं यस्य [प्र]पद्योपरि
स्वं [ये][35]न प्रति तं तथापि न कृतं चेतो(ऽ*)न्यथा भ्रातरं(रम्) ॥ 20
सामाद्ये-[36]

33. रपि वल्लभो न [हि[37]] यदा स(सं)धिं व्यधात्तं तदा
[चातुर्द्दन्त]-[38]रणे विजित्य त[र]सा पश्चात्ततो भूयतः[39] ।
प्राच्योदीच्य-[प]-

34. रच्यपास्य[40] च लसत्पालिध्वजं[भू]षि[41]तं
चिह्नैर्य्यः परमेश्वरत्वमखिलं लेभो[42] महतो[43] विभुः ॥
जितासेष-[44] 21

35. महीपालः[45] पु[र]द[र][46]-जिगी[ष]या(।*)
स श्री-निरुपमो राजा हि[त्वा] मर्त्यं दिवं गतः (॥*) 22
तस्याप्यभूद्भुवन-भा[र]-

Second Plate : Second Side

36. भृतो समर्थः
पार्थोपमः पृ[थु]-स[मा]न-गुणो गुण-ज्ञः(।*)
दुर्व्वार-वैरि-तरितातुल[47]-ताप-हेतु-
[र्गोवि]न्दर[ा]ज [इ]ति

37. सूनुरिन-प्रतापः ॥ 23
यस्च[48] प्रभुश्चतुर-[चा]रु[रु]दार-कीर्त्ते-[49]
रा[से]दिवान्निरुपमस्य पितुः सकाशात् ।
सत्स्वप्य-

38. चेक[50]-तनयेषु गुणातिरेका-
न्मू[र्द्धा]भिषिक्त[51]-नृप-सम्मतमाशु राज्यं(ज्यम्)॥ 24
शशधर-कर-निकर-निभं यस्य[52] यशः

39. तुरनगाग्र-सानुस्थैः (।*)
परिगीयते(ऽ*)नुरक्तै:[53]विद्याधर-सुन्दरी-निवहैः ॥ 25
रक्षता येन निःशेषं चतुरब्ध-[54]
40. धि-संयुतं(तम्) ।
राज्यं धर्म्मेण लोकानां कृता तुष्टिः परा हृदि (॥*) 26
अ[यमा]रा[55][त्प्र]यो लोका[न्यानद्र]ाक्ष[ी]त्समा[श्रि]त[ः] (।*)
41. न ते या[चित][56]वन्तो(ऽ*)न्यं भूभृतं धन-तृष्णया । (॥) 27
तेन[57] दगनिल-विद्युच्चंचलम[व]लोक्य जा[58]वितमसारं (रम्) ।
[क्षि*]-
42. ति-नान[59]-परम-पुण्यः प्रवर्त्तितो व(ब्र)ह्मदायो(ऽ*)यं-
(यम्) ॥ 28
स च परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-[श्री]-
43. मद्धाराव[र्स][60]देव-पादानुध्यात-परमभट्टारक -महाराजा-
धिराज-परमेश्वर-पृथिवीवल्लभ-प्रभूतवर्ष-श्री-
44. वल्लभनरेन्द्रदेवः कुशली सर्व्वानेव यथासंव(ब)ध्यमानकान्राष्ट्रपति-
विषयपति-ग्रामकूटा-
45. युक्त-नियुक्तकाधिकारिक-महत्तरादीन्समनुदर्शयत्यस्तु वः संविदितं
यथा श्रीमत्प्रति-
46. ष्ठान-[व(ब)]हिः-समावासित-जयसु[र]ा[61]दारावस्थितेन मया माता-
पित्रोरात्मनश्चैहिकामुष्मिक-
47. पु[ण्या]य[62] [अ]विल[वा][63][रेश]-वास्तव्य-वत्स-सगोत्र-वाजि-[64]स-
व्र(ब्र)ह्मचारि-[भ][65]पादित्य-पूत[66]-पितामह[ह]व[67] (।*)
48. [प्यव्या*][68][भद्र]-वास्तव्य-[व]त्स-सगोत्र-वाजिस ‥[69]-सव्र(ब्र)ह्मचारि-
रिषि[70]-पुत्र-भृटिक्रम[71] । तथा श्री-प्रतिष्ठान-[वा]स्त-
49. व्य-तत्रैविद्य[72]-सामान्य-पाराशर-सगोत्र-वहृच[73]-भ[74]व्रह्म[चा]रि- जेज्जट-
पुत्र-[रा]जट(:*) (।*) तिथा[75] [ज][76]कलि-वास्त-
50. [77][व्य-तच्चातुर्व्विद्य]-सामान्य-वशिष्ठ-सगोत्र-व(ब)ह्वृच-सव्र(ब्र)-
ह्मच.रि-[चा][77a]यट-पुत्र-[वा] · । [तथा] · [वा]-
51. [स्त]व्य- [सैतेह]-[78][स]गोत्र-व(ब)ह्वृच-सव्र(ब्र)ह्मच(ा*)रि-[रा]हुल्ल-
पुत्र-वामदे[व](:*) । तथा ‥‥ वास्तव्य-तत्रैविद्य]-
52. [सामान्य]-[हारीत]-सगोत्र-[तैत्तिरीय]-सव्र(ब्र)ह्मचारि ‥‥ पुत्र ‥‥
कुमार(:*) । तथा [क]-
53.[79] [च्छौरज-वास्तव्य-काश्यप-सगोत्र-माध्यन्दिन-सव्र(ब्र)]-

Third Plate

54. [ह्म[80]चारि]-चतुर्व्यं एतेभ्यो[81] व्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यः श्री-प्रतिष्ठान-भुक्त्यन्तर्ग्गत-[सारा]-[82]

55. कच्छ-द्वादश-ग्रामाभ्यन्तरे लिम्वा(म्बा)रामिका-ग्रामो यस्याघाटनानि र्व्वतः समतीर्थक-ग्रा-

56. [म]: (।*) दक्षिणतः[83] गोदावरी-नदी (।*) [अ]परतः[84] व्र(ब्र)ह्म[पु]री (।*) उत्तरतः[85] [धोन]-ग्राम-ह[ल]ं(लम्) । एवमेतच्चतुराघाट-

57. नोपलच्छितो[86] ग्रामः सोद्रंगः स-परिकरः[87] स-दशापराधः स-भूतपा(वा)त-प्रत्यायः सोत्पद्यमा-

58. न-रिष्टिकः[87a] स-धान्य-हिरण्यादेयो(ऽ*)च्चाट[88]-भट-प्रवेश्यः[89] सर्व्व-राजकीयानामहस्त-प्रक्ष[90]पणीय

59. आ-चन्द्रार्क्कार्ण्णव-क्षिति-सरित्पर्व्वत-सम-कीलानः[91] पुत्र-पौत्रान्वय-क्रमोपभोग्यः पूर्व्वप्रत्त-दे[व]-

60. व्र(ब्र)ह्म-दाय-रहितो(ऽ*)भ्यन्तर-सिद्ध्या [भू]मिच्छिद्र-न्यायेन शकनृप-कालातीत-संवत्सर-स[92]तेषु सप्तभु[93] जे-[94]

61. डशोत्तरेषु वैशाख-व(ब)हुलामावास्या(या*)मादित्य-ग्रहण-पर्व्वणि व-(ब)लि-चरु-वैश्य[95]देवाग्निहो[96]त्राति-

62. [थि]-पद[97]-महायज्ञादि-क्रियोत्सर्प्पणा[थ[98]] गोदाटप्यां[99] स्नात्वा-[द्यो]दकातिसर्ग्गेण[100] प्रतिपादितो[101] य-

63. तो(ऽ*)स्यो[चि]तया व्र(ब्र)ह्मद(दा*)य-स्थित्या [भु]ंजतो भोजयतः कृषतः[102] कर्षयतः प्रतिदिशता[103] वा न कैश्चि-

64. दन्यापि[104] परिपं[थ]ना कार्या (।*) तथागामि-भद्र-नृपतिभि-रस्मद्वंश्यैर्व्वा[105] नन्यैर्व्वा सामान्यं भूपि-[106]

65. [दा]न-फलमवत्य[107] विद्युल्लोलान्यनित्यैश्वर्यानि[108]तृणाग्र-लग्न-जलविन्दु-चंचलं च जीवितमाकलय्य

66. स्व-दाय-निर्व्विशेषो(ऽ*)यमस्मद्दाया[109]नुमन्तव्यः प्रतिपालै[110]तव्यश्च (।*) यश्चाज्ञान-तिमिर-प[ट]ला-

67. वृतमतिराच्छिद्यादा(ि*)च्छद्यमानकं वानु[मो]दतः[111] स पंचमि-र्म्महापातको:[112] सोपपातकैश्च[113] संयुक्त[:]

68. स्यादित्युक्त[114] (च*) भगनता[115] [वे]दव्यासन[116] व्यासेन ॥
षष्टि[117] वर्ष-स[ह]स्राणि स्वर्गे तिष्ठति भूमिदः (।*)
आच्छेत्ता

69. न्धानुमंत[118] च तान्येव नरके वसत[119] ॥ 29
विन्ध्याटवीष्वतोयासु[120] शुष्क-कोटर-वासिनः (।*)
कृ[ष्ण]ाहयो हि जायन्ते भूमि-
70. (दायं*)[121] हरंति ये (॥*) 30
व(ब)हुभिर्व्वं[सु]धा नुजा[122] राजभिः सगरादिभिः (।*)
यस्य यस्य यदा [भूटि][123] यद्य त[स्य] त[दा]
71. (फलम्*)[124] ॥ 31
स्व-दत्तां परदत्सं[125] [वा] यन्ताद्रक्ष नराहिय:[126] ।
महीं [या]हीमतां[127] श्रेष्ठ दा[128]वाच्छ्यो(ऽ*)[नु]पाल[न]ं-
(नम्) ॥ 32
इव[129] समल-[130]
72. (दलांबु-वि*)[131]दु-लोलां
श्रियमतचि[ं]त्य[132] [म]नुष्य[133]-जीवितञ्च ।
ज[134]ति-विमल-मनोभिरात्मनीनि-[135]
र्व्वहि [गस][136]षेः पस[137]-[की]-
73. (त्तंयो वि*)[137a][लोप्य]ाः [॥] 33
सर[मे][138]श्वर-[प्र]हित-शी [त्पृषि]करा-[दू]तकं[138a]
लिखितं च परमे[श्व]वाद्नया[139] श्री-[कृन्धे]येयेत् [139a] ॥
74. ... ...[140]

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, III.
2. Symbol indicating *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*
3. *Sha* is doubtful. Read °*d-dvisha*°.
4. Read °*rīshu.*
5. Read °*v=āpta.*
6. Read *siṁhaḥ.*
6a. Read *khaḍgaṁ.*
7. Read °*khataś=cha.*
8. Read *mahāhave.*
9. The letter *ba* is throughout denoted in the record by the sign for *va.*
10. Read °*k-ādrir=i*°.
11. *Ntya* was originally engraved; but the sign for *y* has been struck out.
12. *Sa* looks like *a* in the original.
13. Read *śastra.*
14. Read °*t=tushār-ācha*°.
15. Kielhorn suggested the emendation °*patrikṛitā* which is unnecessary.
16. Read *tasmin=divaṁ.*
17. Read *Kṛishṇa.* Below *Kṛishakha,* in the original, three other signs are engraved. The first may be a mark indicating the place wherefor the

correction is meant. But the correction is instead of *shṇa*, *ḍaksha* or *ḍuksha*. The mistakes in the record seem to show that the writing of the officer who drafted the record was not intelligible to the engraver. Cf. the Varanasi plate of Karṇa (Bk. II, No. 28).

18. Read ° *śesho*°.
19. Read *Kṛishṇa*°.
20. Read *samīhitaṁ=ajasraṁ*.
21. Read *bhuja*.
21a. Read *bal-āvalepa*.
22. Read *niśit-ā*.
23. Read °*m=achireṇa*.
24. Read *saṁkshepa*.
25. Read *tyakt-āri*.
25a. Read *kv=āpi*.
26. Read *dṛishṭv=aiva*.
27. Read *raśan-ā*°.
28. Read *dvij-ā*°.
29. Read *vrāta*°.
29a. Read °*prahata*.
30. Read °*śesha*.
31. Read °*dayaḥ*.
32. Read *yaḥ*.
33. Read °*bharaṇāni*.
34. Read *hema*.
35. The *akshara ye* is not distinct.
36. Read *sām-ādyai*°.
37. *Hi* is doubtful.
38. Kielhorn's transcript has [*Bhrā* ?]*turdda*[*tta*].
39. Read *bhūyasaḥ*.
40. Kielhorn tentatively suggests the correction °*parān=vyapāsya*.
41. *Bhū* is doubtful.
42. Read *lebhe*.
43. Kielhorn tentatively suggests the correction *mahīndro*.
44. Read *śesha*.
45. Read *mahī*.
46. The letter *ra* in both places looks like *va* in the original.
47. Read *vanitā*°.
48. Read *yaś=cha*.
49. Read *kīrtte*°.
50. Read °*neka*.
51. Read °*shikta*.
52. Read *yasya*.
53. Read °*raktair=vvi*°.
54. Read °*r=ambudhi*.

55. The *aksharas* in brackets are indistinct and doubtful.
56. *Chita* is doubtful.
57. Read *ten=edam=a*°.
58. Read *jīvita*°.
59. Read *dāna*.
60. Read °*varshadeva*.
61. Read *jayaskandhāvār-āvasthi*°.
62. The *akṣara ṇyā* is not clear.
63. *Vā* is doubtful.
64. Possibly *Vājasaneyi*.
65. Possibly *Bhavāditya*
66. Read *putra*.
67. Read *Pitāmahadevaḥ*.
68. Read *tathā*.
69. Possibly *Vājasaneyi*.
70. Read *Ṛishi*°.
71. Possibly *Trivikramaḥ*.
72. Read *tat-traividya*°.
73. Read *bahvṛicha*.
74. Read *sabrahma*°.
75. Read *tathā*.
76. As Kielhorn suggests, *ja* may be read *ta*; but the name is after all very doubtful.
77. Lines 50-53 are carelessly engraved, and the reading in many places is conjectural.
77a. *Chā* is doubtful.
78. *Saiteha* is doubtful.
79. This line begins in the original under *rī* of *taittirīya* of the preceding line; but there are some indistinct marks before *chchau*.
80. After this and before *etebhyo* some 10 or 12 *aksharas* are effaced and, in their place, the word *chaturbhya* has been engraved in large letters.
81. Kielhorn thinks that *etebhyaḥ saptabhyo* was originally engraved but the second word was effaced.
82. *Sārā* is doubtful.
83. Better read °*ṇato*.
84. Better read °*rato*.
85. Better read °*vato*; but *Dhona*° is doubtful.
86. Read °*lakshito*.
87. We generally have *s-oparikara* for which it may be a mistake.
87a. Read *vishṭikaḥ*.
88. Read *chāṭa*.
89. *Prā* was originally engraved.
90. Read *prakshepaṇīya*.
91. Read *sama-kālīnaḥ*.
92. Read *śateshu*.
93. Read *saptasu*.

94. Read *shoḍaśo.*
95. Read *vaiśva*°.
96. Read °*hotr-ā*°.
97. Read *pañcha.*
98. Read *kriy-otsarppaṇ-ārthaṁ.*
99. Read *Godāvaryāṁ.*
100. Read °*dak-ātisa*°.
101. Better read °*pāditaḥ|*
102. Correctly, *eshāṁ......bhuṁjatāṁ bhojayatāṁ karshatāṁ karshayatāṁ pratidiśatāṁ.*
103. Evidently °*diśato* was intended; but it is a mistake for *diśatāṁ.*
104. Read °*d=alp=āpi.*
105. Read °*d-vaṁśyair=vv=ānyair||vvā*°.
106. Read *bhūmi.*
107. Read °*m=avetya.*
108. Read °*śvaryāṇi.*
109. Read °*d-dāyo='numa*°.
110. Read °*pālayitavyaś=cha.*
111. Read °*numodeta.*
112. Read °*pātakaiḥ.*
113. Read *pātakair=upapātakaiś=cha* or *pātakaiḥ s-opapātakaiḥ.*
114. Better read *syād=iti=uktaṁ.*
115. Read *bhagavatā.*
116. Read °*vyāsena.*
117. Read *Shashṭiṁ.*
118. Read *ch=ānumantā.*
119. Read *vaset.*
120. Read °*ṭavīshv=ato*°.
121. The space for *dāyaṁ* remains blank in the original. Possibly the engraver could not read the *aksharas.*
122. Read *bhuktā.*
123. Read *bhūmis=tasya.*
124. The space for *phalaṁ* is blank in the original.
125. Read *para-dattāṁ.*
126. Read *narādhipa.*
127. Read *mahīmatāṁ.*
128. Read *dānāch=chhre*°.
129. Read *iti.*
130. Read *kamala.*
131. The space for the first four *aksharas* is blank in the original.
132. Read *śriyam=anu*°.
133. Read *manushya.*
134. Read *ati.*
135. Read °*r=ātmanīnair=nna.*
136. Read *purushaiḥ.*

137. Read *para*.

137a. The space for the first three *aksharas* is vacant.

138. Read *parameśvara*.

138a. Possibly Śrī-Ṛshikeśa or a name like that was intended. Read *dūtakaḥ*.

139. Read °*r-ājñayā*.

139a. Possibly *Śrī-Kṛishṇen=eti*.

140. From below *dū* of *dūtakaṁ* in l. 73 and upto below *śva* of *parameśvara*, some 10 or 11 letters are faintly traceable. Kielhorn thinks that they are those that were omitted at the beginning of ll. 70-73.

No. 4—Pāṭan (Nesarikā) Copper-plate Inscription of Govinda III, Śaka year 727 (805 A.D.)

Pāṭan, North Satara District, Maharashtra.
G.H. Khare, *Sour. Med. Hist. Dec.*, I, pp. 15ff.; P. L. Gupta, *Ep. Ind.*, XXXIV, pp. 123 ff.; D. C. Sircar, *ibid.*, pp. 137 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres : Verses 1, 21-24, 27-29, 31 अनुष्टुभ् (श्लोक); Verses 2, 6, 9 वसन्ततिलक; Verses 3, 5-8, 10-20 शार्दूल-विक्रीडित; Verse 26 आर्या; Verse 30 इन्द्रवज्रा; Verse 32 पुष्पिताग्रा.

Summary : *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* PRABHŪTAVARSHA ŚRĪVALLABHANARENDRA GOVINDA (III) was at first appointed *Yuvarāja* and invested with the *kaṇṭhikā* by his father DHĀRĀVARSHA (Dhruva). Then, becoming king, he subdued twelve rulers who had combined against him. The GAṄGA, VEṄGĪ, MĀLAVA, VINDHYA, PALLAVA and GURJARA kings surrendered to him. He took away the following insignia of his enemies: (1) the fish from the PĀṆḌYA king; (2) the bull from the PALLAVA king; (3) the tiger from the CHOLA king; (4) the elephant from the GAṄGA king; (5) the bow from the KERALA king; (6-8) the boar from the ANDHRA, CHĀLUKYA and MAURYA kings; (9) a *phalaka* bearing the figures of the *pratipad* or kettle drum and the *hārya* or snake from the GURJARA king; (10) the bull from the PALLAVA king, (11-13) the *nāmaka* (banner bearing the king's name) from the KOSALA, AVANTI and SIṀHALA kings; and (14) the celebrated goddess TĀRĀ (i.e. her representation on the banner) from DHARMA (Dharmapāla), the king of VAṄGĀLA.—From the camp at SŪGŪṬŪRU on the occasion of *saṅkrānti* on the 13TH DAY of the DARK HALF of the month af PAUSHA in the Cyclic year TĀRAṆA and the expired ŚAKA YEAR 727, Govinda granted the

village of NESARIKĀ to ŚIVANĀGA-BHAṬṬA at the instance of NĀGAHASTIRĀJA of the BṚIHACHCHHINDA family of the PHAṆĪNDRA race. The donee was allowed to enjoy *udraṅga*, [*u*]*parikara*, *daṇḍa-daśāprādha*, *bhūt-opātta-pratyāya*, *utpadyamāna-vishṭi*, *dhānya* and *hiraṇya*. The gift land was made *a-chāṭa-bhaṭa-prāveśya* and *sarva-rājakīyānām=ahasta-kshepaṇīya*. The record was written by ARUṆĀDITYA, son of Vatsarāja. The *Dūtaka* was DEVAIYA-RĀṆAKA.—The DATE of the record is Monday, the 22ND DECEMBER, 805 A.D., falling in the southern cyclic year named Tāraṇa corresponding to the expired Śaka year 726.

TEXT[1]

First Side

1\. १॰ स [वोऽव्याद्वे]धसा धाम यन्नाभि-कम[लं] कृतं(तम्) (।*)
हरश्च यस्य कांतेंदु-कलया कमलंकृतं(तम्) ॥ 1
भूपो(ऽ*)भवद्वृ(द्बृ)हदुरस्थल-रा-

2\. जमान-
श्री-कौस्तुभायत-करैरुपगूढ-कण्ठ(: ।*)
सत्यं(त्या)न्वितो विपुल-चक्र-विनिर्जितारि-
चक्रो(ऽ)प्यकृष्ण-चरितो भुवि कृष्ण-

3\. राज(: ॥*) 2
पक्षच्छेद-भयाशृ(श्रि]ताखिल-महाभूभृत्कुल-भ्राजिता(द्*)
दुर्ल्लंघ्यादपरैरनेकविमलै(ल)-भ्राजिष्णु-रत्नान्वितात् (।*)

4\. यश्चालुक्य-कुलादनूनविवु(बु)ध-व्राताश्रयो वारिधे-
र्ल्लक्ष्मीन्म(म्मं)दरवत्सलीलमचिरादाकृष्टव[ा]न्वल्लभः ॥ 3
तस्याभू-

5\. त्तनयः प्रताप-विसरैराक्रांत-दिग्मण्डला(ल)-
श्चण्डांशो[:] सदृशो(ऽ*)प्यचण्ड-करता-प्रह्लादित-क्ष्मातलः (।*)
धीरो धैर्य-धनो विपक्ष-वनि-

6\. ता-वक्त्रांवु(बु)ज-श्री-हरो
हारीकृत्य यशो यदीयमनिशं दिग्नाजि(यि)काभिधृंतं(तम्) ॥ 4
ये(ज्ये)ष्ठोल(ल्लं)घन-या(जा)तयाप्यमलया लक्ष्म्या

7. समेतो(ऽ*)पि स-
न्ये(न्योऽ)भून्निर्मल-मण्डल-स्थिति-युतो दोषाकरो न क्वचित् (।*)
कर्ण्णाध-स्थित-दान-संतति-भृतो यस्यान्य-दानाधिकं
दा-

8. न(नं) वीक्ष्य सु-लजि(ज्जि)ता इव दिसं(शां) प्रांते स्थिता दिग्गजा-
[:] (॥*) 5
अन्यैर्न्न जातु विजितं गुरु-शक्ति-सार-
माक्रांत-भूतलमनन्य-सम[1]-

9. न-मानं(नम्) (।*)
येनेह व(ब)ध(द्ध)मवलोक्य चिराय गंगं
दूरं स्व-निग्रह-भियेव कलि‿प्रयातः ॥ 6
एकत्रात्म-व(ब)लेन वा-

10. रिनिधिनाप्यन्यत्र रुध्वा(द्ध्वा) घनं
निष्कृष्टासि-भटोध(द्ध)तेन विहरा(र)द्प्राहातिभीमेन च (।*)
मातंगान्मद-व[ा]-

11. रि-निर्झरमुच‿प्राप्यानतात्पल्लवा-
त्तच्चित्रं मद-लेशमप्यनुदिन(नं) य(:*) स्पृष्टवान(न्न) क्वचित् ॥
हेला-श्वी(स्वी)कृत-गौ-

12. ड-(रा*)ज्य-कमला-मतं(त्तं) प्रवेस्या(श्या)चिरात्(राद्)
दुम्मार्ग्गं मरु-मध्यमप्रतिव(ब)लैर्यो वत्सराजं व(ब)लैः (।*)
गौडीयं शरदी(दिं)दु-पाद-धवल-च्छत्र-द्व-

13. यं केवलं
तस्माना(न्ना)हृत(तं) तद्यशो(ऽ*)पि ककुभां प्रांते स्थिता(तं)
तत्क्षणा(त् ॥*) 8
लव्ध(ब्ध)-प्रतिष्ठमचिराय कलिं [शु](सु)दूर-
मु[त्सा]र्य सुध(शुद्ध)-चरितैर्ध-

14. रणीतलस्य (।*)
कृत्वा पुन कृतयुग-श्रृ(श्रि)यमप्यशेषं
चित्रं कथं निरुपमः कलिवल(ल्ल)भो(ऽ*)भूत् (॥*) 9
प्राभूधं(द्धं)यंवतस्ततो निरुपमा-

15. दिदु(न्दु)र्यथा वारिधे(:*)
शुधा(द्धा)त्मा परमेश्वरो(न्नत-शिरः*)-संसक्त-पाद(:*) सुतः (।*)
पद्मानंदकरः प्रताप-सहितो नित्योदयस्सोन(न्न)ते-
⌣पूर्व्वाद्रेरि-

16. व भानुमानभिमतो गोविन्दराज(:*) सतां(ताम् ॥) 10
यस्मिन्सर्व्व-गुणाश्रये क्षितिपतौ श्री-राष्ट्रकूटान्वयो
या(जा)ते यादव-

17. वां(वं)शवं(वन्) मधु [रिपावा]सीदलंघ्यः⌣परै(: ।*)
दृष्टाशावधय×कृता(:*) शु(सु)-
सदृशा दानेन येनोध(द्धृ)[ता]
मुक्ताहा[र]-विभूषि[ता]

18. [स्फु टमिति प्रत्यर्थिनो]प्यर्थि(र्थि)नां(नाम्) ॥ 11
यस्याकारममानुषं त्रिभुवन-व्याप[त्ति-र]क्षोचितं
कृष्णस्येव निरीक्ष्य यच्छति पि[त]-

19. [र्येकाधिपत्यं भुवः ।]
[आस्तां ता]त तवै[तद]प्रतिहता दत्ता त्वया कण्ठिका
कि[न्नाज्ञे]व मया धृतेति पितरं यु[क्तं] व[चो]

Second Plate : First Side

20. यो(ऽ*)भ्यधा[त्] (॥*) 12
तस्मि[न्] स्वर्ग्ग-विभूषणाय जनके याते यशः-से(शे)षत[ा]-
मेकीभूय समुद्यतान्वसुमती-संहारमाधिच्छ(त्स)या (।*)
विच्छ[ायान्]

21. सहसा व्यधत[त्त] नृपति(ती)नेको(ऽ*)पि यो द्वादश
ख्यातानप्यधिक-प्रताप-विसरं(:*) संवर्त्तको(ऽ*)र्क्कानिव (॥*) 13
येनात्यंत-दयालु[नाथ]

22. निगड-क्लेशादपास्यायतां(तान्)
स्वं देशं गमितो(ऽ*)पि दर्प्प-विसराद्य⌣प्र[ा]तिकू-
ल्ये स्थितः(।*)
यावन्न भ्रकु[टी] ललाट-फलके

23. नित्योदयसो(स्सो)न्नते-
र्विक्षेपेण विजित्य तावदचिराद्वध(द्बद्धः) स गंग(:*)पुन्नः(नः ॥) 14
संधायासु(शु) सि(शि)लीमुखां(खान्)स्व-समयाद्वा(द्बा)णा-

24. सनस्योपरि
प्राप्तं वर्द्धित-व(बं)धुजीव-विभवं पद्माभिवृध्या(द्ध्या)न्वितं-
(तम्) (।*)
सं(सन्)नक्षत्रमुदीक्ष्य यं स(श)रदृतुं पर्जन्यवद्गूर्जरो
न-

25. ष्ट(:*) क्वापि भयात(त्त)था न समरं स्वप्ने(ऽ*)पि पस्ये-
(श्ये)द्यथा (॥*) 15
यत्पादानति-मात्रकैक-शरणामालोक्य लक्ष्मी(क्ष्मीं) निजां
दूरान्मा-

26. लव-नायको नयपरो यं प्राणमत्प्राञ्जलिः(।*)
को विद्वां(द्वान्) व(ब)लिनो(ना) सहाल्प-[बल]कः स्पर्धा(द्धां)
विधते(त्ते) परां
नीतेस्तधि(द्धि) फलं य-

27. दात्म-परयोराधिक्य-संवेदनं-
(नम् ॥) 16
विंद्ध्याद्रे×कटके निवि[ष्ट-कटकं श्रुत्वा चरै]र्यो निजैः
स्वं देसं(शं) समुपागतं ध्रुवमिव ज्ञात्वा भि[2]

28. भिया प्रेरितः(।*)
माराशर्व्व-महीपति[र्द्रु तम]गादप्राप्तपूर्व्वं[⌒प]रै-
य(र्य)स्येच्छामनुकूलया(यन्) कुलधनै⌒पा-

29. दौ प्रणामैरपि (॥*) 17
नीत्वा श्रीभवने घनाघन-घन-व्याप्तांव(ब)रां प्रावृषं
तस्मादागतवं(वान्) सम(ं*) नि(ज*)-व(ब)ले(लै)-

30. रातुंगभद्रा-तटा(टम्) (।*)
तत्रस्थ(:*)स्वकर-स्थितामपि पुनन्नि(र्न्नि)स्ये(श्शे)षमाकृष्टवां(वान्)
विक्षेपैरपि चित्रमानति(त)-रिपु-

31. यः(र्यः) पल्लवानां श्रियां(यम् ॥) 18
लेखाहार-मुखोदिताध(द्धं)-वचसा यत्रैत्य वेंगीश्वरो
नित्यं किंकरवद्व्यधादविरतं क-

32. र्म्मं श्व(स्व)-शर्म्मेच्छया (।*)
वाह्याली-वृतिरस्य येन रचिता व्योमाग्र-लग्ना रुचः (चा)
रात्रौ मौक्तिक-मालिकामिव धृता मूर्ध-

33. स्थ-तारागणै (ः ॥*) 19
संत्रासात्पर-चक्र-राजकमगात (त्त)त्पूर्व्व-सेवा-विधि-
व्याव(ब)धा(द्धा)ञ्जलि-शोभितेन स(श)रणं मूर्द्ना

34. यदंह्रृ (ह्रि)-द्वयं (यम्) (।*)
यद्यद (द्) त (त्त)-पराध्य (र्द्ध्य)-भूषण-गणैर्न्नालंकृतं तत (त्त) था
मा भैशो(षी)रि(ति*) सत्य-पालित-यशः-स्थित्या यथा

35. तद्गिरा (॥*) 20
पाण्ड्यदेशाधिपान्मत्स्यं वृषभं पल्लवेश्वरा(त् ।*)
च्चो(चो)लाद्व्याघ्रं गजं गंगाच्चाप-यष्टिं च केरला(त् ॥*) 21
अंध्र-

36. चालुक्य-मौर्येभ्यो वा(व)[रा]हं गूर्य(र्ज)रेश्वरा(त् ।*)
त्फ(फ)लक(कं)प्र(प्रा)तिप(द्*)धार्यं वृषभं पल्लवेश्वरा(त् ॥*) 22
क्को(को)सलावंति-नाथा-

37. भ्यं(भ्यां) सि(सिं)हलादपि नाम[कं](कम् ।*)
तारा(रां) भगवति(तीं) ख्यातां धर्माद्बंगाल-भूमिपात् ॥ 23
इय्य(त्थ)मेतान्यथान्यानि चिह्नान्यादाय

38. भूभुजां(जाम्) (।*)
गरुडांकां(को) जगतु(त्तुं)गो व्यधत(त्त) सकलं जगत् (॥*) 24
यश्चञ्चच(च्च)तुरुंवु(बु) रासि(शि)-रस(श)नां निष्कृ-
ष्ट-खड्ग (:*)

Second Plate : Second Side

39. स्फुर-
यति(त्यति?)³र्भासुरितेन दक्षिण-भुजाश्चिह्नानि तैस्तैर्धृतं
स्वस्यैकं भुवने व्यधत्त गर(रु)डं श्रीवल(ल्ल)भः

40. श्रीमुखं(खम्) ॥ 25
तेनेदमनिल-विद्युच(च्च)ञ्चलमवलोक्य जीवितमसारं(रम्) (।*)
क्षिति-दान-परम-पुण्यं प्रव-

41. र्त्तितो व(ब्र)ह्मदायो(ऽ*)यं(यम् ॥) 26
स च परमभटा(ट्टा)रक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-
श्रीम(द्*)धारावर्षदे-

42. व-पादानुध्यात-परमभटा(ट्टा)रक-महाराजाधिराजः
परमे(श्वर-पृथ्वीवल्लभ*)-श्री-गोविन्दराजः श्रीमत्प्रभूतवर्ष-

43. श्री-श्रीवल(ल्ल)भ-ने(न)रे(रें)द्रदेव(:*) कुशली सर्व्वानेव
यथासंव(ब)ध्यमानकां(कान्) राष्ट्रपति-विषयपति-ग्रामकूटा-

44. युक्तका(क)-नियुक्तकाधिकारिक-महत्तरादी(न्*) समादिशत्यस्तु
व(:*) संविदितं यथा श्री-शूगुटूरु-समा-

45. वासितेन मया मातापित्रोरात्मनश्चैहिकामुष्मिक-
पुं(पु)ण्य-यशोभिवृध(द्ध)ये फणींद(द्र)-वां(वं)शांव-
(ब)र-वि-

46. राजितादित्य-श्रीरिपुसेव्य-वृ(बृ)हच्छिंद-तिलकुल-
केन (कुल-तिलकेन) श्री-नागहस्तिराज्ञा(जेन) विज्ञप्तेन स-

47. ता इक्षु-ग्राम-वास्तव्या(व्य)-त्रैविद्यसामान्य अं(आं)गि-
रस-वा(बा)र्हस्पत्य-भारद्वाज-(प्रवर-भारद्वाज-*)सगोत्र-

48 तैति(त्ति)रि(री)य-सव्र(ब्र)ह्मचारि-मारिदास-चतु-
र्व्वेद-पौत्राय परिवच्छर-चतुर्व्वेद-पुत्राय शिवनागभटा(ट्टा)-

49. य चन्दगडे-विषयांतर्ग्गतो नेसरिकाभिधानो ग्रामः तस्य चाघा
टनानि पूर्व्वंत(:*) तारानदी-

50. संगम-[क. जव. का]-द[क्षि]णेण निट्टुरग्रामः हेमगिरि-पश्चिम-दर्व्वण-
ग्रामत[:] प्रपाः उत्तर(तः*) क्रि(कृ)-

51. ष्णगिरिं(रि) ··· ··· ··· ··· ब्रा(ब्रा)ह्मणस्य मे(ने)सरिका-
ग्रामश्चाधटनान्यभिली(लि)ख्यंते शो(सो)द्रं-

52. ग-सपरी(रि)करः स-दण्ड-दशापराधः स-भूतोपात(त्त)-प्रत्यायः
शो(सो)त्पद्यमान-विष्टिक(:*) स-

53. धान्य-हिरं(र)न्या(ण्या)देय(:*) अ-चाट-भट-प्रावेश्य(:*)
सर्व्व-राजकीयानामहस्त-क्षेपणीय आ-

54. चंद्रार्क्कार्ण्णव-क्षिति-सरित्पर्व्वत-समकालीन(:*) पुत्र-पौत्रान्वय-क्रमो-
पभोग्यः

Third Plate : First Side

55. पूर्व्व-प्रत्त-देव-व्रा(ब्र)ह्म-दाय-रहितमभ्यंतर-सिध्या(द्ध्या)भूमि-
च्छिद्र-न्यायेन श(क*)-नृप-काला-

56. तीत- संवत्सर-स(श)तेषु सप्तषु(सु) सप्ता(प्त)विं(श)-
त्यधिकेषु तारणाभिधान-संवत्सरे पौष(षा)-
57. सित-त्रयोदस्यां(श्यां) कृष्णपक्ष-सं[क्रां]ती(ति)-महापर्व्वणि व(ब)-
लि-चरु-वैश्वदेवाग्निहोत्रातिथि-प-
58. ञ्च-महायज्ञ-कृ(क्रि)योत्ससर्प्पणार्थं स्नात्वाद्योदकातिसर्गेण प्रति-
पादितो यतो(ऽ*)स्योचित-
59. या प्रदाय-स्थित्या भू(भु)ञ्जतो भोजयतः कृषतः(कर्षतः) कर्षयतः
प्रतिदिशतो वा न कैश्चिदल्पापि
60. परिपंथना कार्या (॥*) तथागामि-भद्र-नृपतिभिरस्मद्वंश्यैरन्यैर्व्वा
सामाण्यं(न्यं) भू-
61. मि-दान-फलमवेत्य विद्युलो(ल्लो)लान्यनित्यैश्वर्याणि तृणाग्र- लग्न-
जल-विन्दु-
62. चञ्चलञ्च जीवितमाकलय्य स्व-दाय-निर्व्विशेषो(ऽ*)यमस्मदा-
(द्दा)यो(ऽ*)नुमंतव्य(:*) प्र-
63. तिपालयितव्यश्च (।*) यश्चाज्ञान-तिमिर-पटलावृत-मतिराच्छि(च्छि)-
द्यादाच्छिद्यमानकं वानुमोदेत स प-
64. ञ्चभिर्महापातकैश्चोपपातकैश्च संयुक्त(:*) स्यादित्युक्तञ्च
भगवता [वे]दव्यासेन व्यासेन (।*)
ष-
65. ष्टि-वर्ष-सहस्रा(णि*) स्वर्गे तिष्ठति भूमिद(: ।*)
आच्छेता(त्ता) चानुमंता च तान्येव नरके वसेत् (॥*) 27
विन्ध्याटवीश्व(ष्व)तोया-
66. सु शुष्क-कोटर-वासिन(: ।*)
कृष्णाहयो हि जायंते भूमि-दानं हरंति ये (॥*) 28
व(ब)हुभिर्व्वसुधा भुक्ता राजभि(:*) सग-
67. रादिभि(: ।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य यदा फलं(लम् ॥) 29
यानीह दता(त्ता)नि पुरा नरेंद्रै-
र्दानानि धर्मा-
68. र्थ-यशस्कराणि (।*)
निर्माल्यवान्त-प्रतिमानि तानि
को नाम साधु(:*) पु(न*)राददीत (॥*) 30
स्व-दत्ता(त्तां) पर-दतां(त्तां)वा य-

69. त्नाद्रक्ष नराधिप (।*)

महीं महिमता(ं*) श्रेष्ठ दा(ना*)श्रे(च्छ्रे)यो(ऽ*)नुपालनं-

(नम् ॥) 31

इति कमल-दलं(लां)वु(बु)-विंदु-लो[लां]

Third Plate : Second Side

70. श्री(श्रि)यमनुचि(चिं)त्य मनुष्य-जीवितञ्च (।*)

अतिविमल-(म*)नोभि

71. रात्मनोनै-

र्न्नहि पुरुषै [॒प]र-कीर्त्तयो वि[लो]प्या(: ॥*) 32

श्री-

72. विषय-पते(:*) पञ्च सहश्रा(स्रा)णि प्रतिवरिषं(षं) देयानि (।*)

73. श्री-देवेय-राणक(को) दूतकं(क: ।) लिखितं श्री-वत्सराज-सु(सू)-

74. नुना श्री[4]-अरुणादित्येन ॥

1. From the illustration in *Ep. Ind.*, XXXIV. The record has sometimes been called 'Nesarikā Grant' after the name of the gift village.

2. The *akshara* is redundant.

3. There is a mistake and an omission of 19 syllables here.

4. *Sandhi* has not been observed here.

No. 5—Sanjān Copper-plate Inscription of Amoghavarsha I, Śaka year 973 (871 A.D.)

Sanjān, Ṭhāṇā Dist., Maharashtra.

S. R. Bhandarkar, *J.B.B.R.A.S.*, XXII, pp. 116 ff.; D. R. Bhandarkar, *Ep. Ind.*, XVIII, pp. 243ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres: V.1 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); Vv. 26 **वंशस्थविल**; V.7 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); V.8 **वशस्थविल**; V.9 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); Vv.10-11 **वंशस्थविल**; V.12 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); V.13 **वसन्ततिलक**; V.14 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); V.v.15-17 **स्रग्धरा**; V.18 **पुष्पिताग्रा**; V.19 **स्रग्धरा**; V.20 **मालिनी**; V.21 **शार्दूलविक्रीडित**; V.22 **पृथ्वी**; V.23 **मत्तेभविक्रीडित**; V.24 **पृथ्वी**; V.25 **शालिनी**; Vv.26-30 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); Vv.31-32 **शार्दूलविक्रीडित**; V.33 **मालिनी**; V.34 **शार्दूलविक्रीडित**; Vv.35-37 **स्रग्धरा**; V.38 **शार्दूलविक्रीडित**; V.39 **मत्तेभविक्रीडित**; Vv.40-41 **मालिनी**; Vv.42-48 **शार्दूलविक्रीडित**; V.49 **मालिनी**; V.50 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); Vv.51-52 **शालिनी**; V.53 **आर्या**; Vv. 54-55 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); V.56 **इन्द्रवज्रा**; Vv. 57-58 **अनुष्टुभ्** (**श्लोक**); V.59 **पुष्पिताग्रा.**

Summary : In the lineage of Yadu (i.e. the Rāshṭrakūṭa dynasty) was born PṚICHCHHAKARĀJA. His son was GOVINDA. To him was born KARKARĀṬ. His son INDRARĀJA, who married, according to the *rākshasa* form of marriage at the time of the battle of Kheṭaka, the daughter of the CHĀLUKYA king. His son DANTIDURGA humbled the circle of proud kings from the HIMĀLAYAS TO THE SETU and made the GURJARA Lord and others the door-keepers when, at UJJAYANĪ, the Hiraṇyagarbha (*mahādāna* ceremony) was performed by his subordinates. Then, on the battlefield ŚUBHATUṄGAVALLABHA (Kṛishṇa I) crushed

the CHĀLUKYAS. AKĀLAVARSHA (Krishṇa I), a destroyer of kings, was a royal sage. His successor was [his son] PRABHŪTAVARSHA (Govinda II). His successor (younger brother) DHĀRĀVARSHA-NIRUPAMA (Dhruva) seized the white umbrellas of the GAUḌA king as the latter was fleeing through the territory between the GAṄGĀ and the YAMUNĀ. His son TRIBHUVANADHAVALA (i.e. Govinda III) released the imprisoned GAṄGA king and reinstated all wicked vassals, their spirit of defection evaporating before his valour. But the ungrateful GAṄGA had to be again imprisoned. The Rāshṭrakūṭa king defeated NĀGABHAṬA and CHANDRAGUPTA, and received the submission of DHARMA (Dharmapāla) and CHAKRĀYUDHA while his horses and elephants drank the waters of the springs of the HIMĀLAYAS. From there, he returned to the banks of the NARMADĀ, conquering the MĀLAVA, KOSALA, KALIṄGA, VEṄGĪ, ḌĀHALA and ODRAKA countries. While staying at ŚRĪBHAVANA (modern Sarbhon in Gujarat), capital of the principality of ŚARVA at the foot of the Vindhyas, a son, viz. ŚARVA (Amoghavarsha I), was born to him. From there PRABHŪTAVARSHA *alias* JAGATTUṄGA (Govinda III) marched against the DRAVILA kings and terrifying the KERALA, PĀṆḌYA and CHAULIKA (Chola) kings, caused the sprouting PALLAVA to wither, made the KALIṄGA and MAGADHA kings to seat themselves and fast unto death, destroyed the GURJARAS and made the lord of VEṄGĪ and others to clean his camp-ground. At HELĀPURA (modern Alampur, Mahboobnagar District, A.P.), Govinda received two statues which the king of Laṅkā had sent to him, through his minister, as a mark of obedience. The Rāshṭrakūṭa monarch transferred these statues to Kāñchī and placed them there before the temple of Śiva.—When ANUPAMA (Govinda III) was succeeded by his son AMOGHAVARSHA, the feudatories, ministers and relatives, giving deceitful counsel through false oaths, killed loyal officers and became independent. But one PĀTĀLAMALLA (probably Kakka of Gujarat) overpowered the unruly circle of vassals.—From Mānyakheṭa, *Paramabhaṭṭāraka Mahārājādhirāja Parameśvara* ŚRĪPRITHIVĪVALLABHA ŚRĪ-AMOGHAVARSHA ŚRĪVALLABHANARENDRADEVA informed the governors of the *rāshṭras* and *vishayas*, *Grāmakūṭas*, *Āyuktakas*, *Niyuktakas*, the leading persons and others, that, on the occasion of the

Uttarāyaṇa in the month of Pausha in the Śaka year 793 (871-72 A.D.), he had granted to Narasiṁha-dīkshita, Rakshāditya-Kramavid, Trivikrama-Shaḍaṅgavid and Keśava-gahiya-sāhasa (Gṛihītasāhasra), all hailing from Karahaḍa (Karhad, Satara Dist.) and belonging to the Bahvṛicha-śākhā, the village of Jharivallikā from the village-group Twenty-four adjoining Sañjāna, for the purpose of maintaining their *bali, charu, vaiśvadeva, agnihotra* and *atithi-tarpaṇa* sacrifices. The donees were allowed to enjoy trees, *udraṅga* and *uparikara* (taxes on permanent and temporary tenants), *daṇḍa-daśāparādha* (fines from culprits committing certain offences), *bhūta-pāta-pratyāya* (income resulting from storms, etc.), *utpadyamāna-vishṭika* (free labour) and *dhānya-hiraṇya* (dues payable in crop and cash). The gift village was made *a-chāṭa-bhaṭa-prāveśya* and *sarva-rājakīyānām=a-hasta-prakshepaṇīya.* The charter was written by the *Dharmādhikaraṇa-senabhogika* (judge-court clerk) Guṇadhavala, son of Vatsarāja, and a Vālabha-Kāyastha (Kāyastha of Valabhī). The *Dūtaka* was *Mahattaka* Gogu- rāṇaka. — Verse 48 makes Amoghavarsha I superior to a Gupta king (Chandragupta II Vikramāditya) because the latter killed his elder brother (Rāmagupta), seized the latter's kingdom and queen (Dhruvadevī) and publicised the gift of a crore of coins when he had given only a lakh of them. The reference is to the story of Viśākhadatta's drama *Devīchandragupta* probably composed, like the same author's *Mudrārākshasa,* about the close of the sixth century during the reign of Maukhari Avantivarman. There is no proof of its historicity.

TEXT[1]

Seal

श्रीमदमोघवर्षदेवस्य

First Plate

1. १[2]

स वो(ऽ*)व्याद्वेधसा धाम यन्नाभि-कमलं कृतं(तम्) ।
हरश्च यस्य कान्तेन्दुकलया कमलंकृतं(तम्) ॥ 1

अनन्त-भोग-स्थितिरत्र पातु वः
प्रताप-शील-प्रभवोदयाचलः (।*)
2. शु(सु)-राष्ट्रकूटोच्छित-वंश-पूर्व्वजः
स वीरनारायण एव यो विभुः ।(।*) 2
तदीय-वीर्य्यायत-यादवान्वये
क्रमेण वार्द्धाविव रत्न-संचयः (।*)
व(ब)भूव[3] गोविन्द-महीप्र[4]तिर्भुवः
3. प्रसाधनो(नः) पृच्छकराज-(नन्द*)नः ।। 3
व(ब)भार यः कौस्तुभ-रत्न-विस्फुर-
द्गभस्ति-विस्तीर्ण्णमुरस्थल ततः (।*)
प्रभात-भानु-प्रभव-प्रभाततं
हिरण्मयं मेरुरिवाभितस्तटं(टम्) ।। 4
मनांसि
4. यत्रा[5]समयानि सन्ततं
वचांसि यत्कीर्त्ति-विकीर्त्तनान्यपि ।
शिरांसि यत्पाद-नतानि वैरिणां
यशांसि यत्तेजसि नेशुरन्यतः ।। 5
धनुस्समुत्सारित-भूभृता मही
प्रसारिता
5. येन पृथु-प्रभाविना ।
महौजसा वैरितमो निराकृतं
प्रताप-शीलेन स कर्क्कराट् प्रभुः ।। 6
इन्द्रराजस्ततो(ऽ*)गृह्णात्[6] यश्चालुक्य-नृपात्मजां(जाम् ।)
राक्षसेन विवाहेन रणे खे-
6. टक-मण्डपे ।। 7
ततो(ऽ*)भवद्दन्ति-घटाभिमर्द्दनो
हिमाचलादास्थित-सेतु-सीमतः (।*)
खलीकृतोद्वृत्त-महीप-मण्डलः
कुलाग्रणीर्यो भुवि दन्तिदुर्ग्गराट् ।। 8
हिरण्य-
7. गर्भं राजन्यैरुज्जयन्यां[7] यदासितं(तम्) (।*)
प्रतीहारीकृतं येन गुर्जरेशादि-राजकम् ।। 9

स्वयंवरीभूत-रणांगणे तत-
स्स निर्व्यपेक्षं शुभतुंग-वल्लभः (।*)
चकर्ष चालुक्य-कुल-श्री-[8]

8. यं व(ब)ला-
द्विलोल-पालिध्वज-माल-भारिणां[9] ।। 10
अयोध्य-सिंघासन-[10]चामरोर्जित-
स्सितातपत्रो (ऽ*) प्रतिपक्ष-राज्यभाक् (।*)
अकालवर्षो हत-भूप-राजको
व(ब)भूव राज-[11]

9. रिषिरशेष-पुण्यकृत् ।। 11
ततः प्रभूतवर्षो (ऽ*) भूद्धारावर्षस्ततश्शरैः(ः ।*)
द्ध्रा(धा)रावर्षायितं येन संग्राम-भुवि भूभुजा ।। 12
युद्धेषु यस्य करवाल-निकृत्त-शत्रु-
मूर्द्धाङ्कवोष्ण-रुधिरासव-पान-

10. मत्तः ।
आकण्ठ-पूर्ण-जठरः परितृप्त-मृत्यु-
रुद्गारयन्निव स काहल-धीर-नादः ।। 13
गङ्गा-यमुनयोर्म्मध्ये राज्ञो गौडस्य नश्यतः (।*)
लक्ष्मी-लीलारविन्दानि श्वेत-च्छत्राणि यो (ऽ*) हरेत्[12] ।। 14

11. व्याप्ता विश्वम्भरान्तं शशि-कर-धवला यस्य कीर्त्ति(ः*) समन्तात्
प्रेंखच्छंकालि-[13]मुक्ताफल-शत-शफरानेक-फेनोर्म्मि-रुपैः[14] ।
पारावारान्य-तीरोत्तरणमविरलं कुर्व्वतीव प्रयाता
स्व-

12. र्गं (*) गीर्व्वाण-हार-द्विरद-सुरसरिद्धौत्तराष्ट्[15]-च्छलेन ।। 15
प्राप्तो राज्याभिषेकं निरुपम-तनयो य(ः*) स्व-सामन्त-वर्ग्गा-
त्स्वेषां[16] स्वेषां पदेषु प्रकटमनुनयैं स्थापयिष्यानश-[17]

13. षाम् ।
पित्रा यूय(यं) समाना इति गिरमरणीन्मन्त्रि-वर्गं[18] त्रिवर्ग्गो-
द्युक्तः कृत्येषु दक्षः क्षितिमवति यदोन्मोक्षयन्व(न्ब)द्ध-गंगं(गम्) ।। 16
दुष्टांस्तावत्स्व-भृत्यां[19] झटिति विघ-

14. टिता(न्*) स्थापितान्येश-पाशां[20]
युद्धे युद्ध्वा स वध्वा(बद्ध्वा) विषमतर-महोक्षानिवोग्रान्समग्रां[21] (।*)
मुक्त्वा सार्द्रान्तरात्मा विकृति-परिणतो वाडवाग्निं समुद्रः
क्षोभो नाभूद्विपक्षान-

15. पि पुनरिव तां[22] भूभृतो यो व(ब)भार ।। 17
उपगत-विकृतिः कृतघ्न-गंगो
यदुदित-दण्ड-पलायनो(ऽ*)नुवन्धा[23]
द्व्यपगत-पद-शृंखलः खलो य-
स्सनिगल-व(ब)न्ध-गलः
16. कृतस्स येन ।। 18
श्री-मान्धाता विधातु(:*) प्रतिनिधिरपरो राष्ट्रकूटान्वय-श्री-
सारान्सारामरम्य-प्रवितत-नगर-ग्राम-रामाभिरामा[24]
मुर्व्वीमुर्व्वीश्वराणां मकु-
17. ट-मकरिकाश्लिष्ट-पादारविन्दः
पारावारोरु-वारि-स्फुट-रव-रशनां पातुमभ्युद्यतो[25] यः ।। 19
नव-जलधर-वीर-ध्वान-गम्भीर-भेरी-
रव-वधिरित-विश्वाशान्तरा-
18. लो रिपुणां[26] (।*)
पटु-रव-पद-ढक्का-काहलोत्ताल-तूर्य-
त्त्रिभुवनधवलस्योद्योगकालस्य कालः ।। 20
भूभृन्मूर्द्धि[27] सु-नीत-पाद-विशरः[28] पुण्योदयस्तेजसा
क्रान्ताशे-
19. ष-दिगन्तर‿प्रतिपदं प्राप्त-प्रतापोन्नतिः (।*)
भूयो यो(ऽ*)प्यनुरक्ता[29]-मण्डल-युतः[30]‿पद्माकरानन्दितो
मार्त्तण्ड(:*) स्वयमु[31]त्तरायण-गतस्तेजोनिधिर्दुस्सहः ।। 21
स नाग-
20. भट-चन्द्रगुप्त-नृपयोर्यशौर्य[32] रणे-
[33]स्वहार्यमपहार्य-धैर्य[34]-विकलानथोन्मो[34a]लयत्(।*)
यशो(ऽ*)र्ज्जन-परो नृपान्स्व-भुवि शालि-सस्यानिव ।[35]
पुन‿पुनरतिष्ठि-
21. पत्स्व-पद एव चान्यानपि ।(।*) 22
हिमवत्पर्व्वत-निर्ज्झराम्वु(म्बु) तुरगैः वीतञ्च[36] (गां*)गङ्गजै-

Second Plate : First Side

22. र्द्धनितं मज्जन-तूर्यकैर्द्विगुणितं भूयो(ऽ*)पि तत्कन्दरे (।*)
स्वयमेवोपनतौ च यस्य महतस्तौ धर्म्म-चक्रायुधौ ।[37]
हिमवान्कीर्त्ति-सरूपतामुपगतस्त-

23. त्कीर्त्तिनारायणः ॥ 23
तत(:*) प्रतिनिवृत्य तत्प्रकृत[38]-भृत्य-कर्म्मेत्ययः[39]
प्रतापमिव नर्म्मदा-तटमनुप्रयात ⌣ पुनः (।*)
स-कोशल-कलिंग-वेंगि[40]-डहलौड्रक[ा]-

24. न्मालवां[41]
विलभ्य निज-सेवकै(:*) स्वयमबू(बू)भुजद्विक्रमः ॥ 24
प्रत्यावृत्तः प्रातिराज्यं विधेयं
कृत्वा रेवामुत्तर(ां*) विन्ध्य-पादे (।*)
कुर्व्वन्धर्म्मान्कीर्त्तनैः पुण्य-[वृ]न्दै-
रध्यष्टात्तान्सो-[42]

25. चितां राजधानी(नीम्) ॥ 25
मण्डलेश(शे*) महाराज(:*) सर्व्वस्व[43] यदभूद्ध्रुवः ।
महाराज-सर्व्वस्वामी[44] भावी तस्य सुतो(ऽ*)जनि ॥ 26
यज्जन्म-काले दैवज्ञैरादिष्टं विषहो भुवं(वम्) (।)
भोक्त्रेति हि-

26. मवत्सतु[45]-पर्यान्ताम्वुधि-मेखलां(॥*) 27
योद्धारो(ऽ*)मोघवर्षेण व(ब)द्धा ये व[46] युधि द्विषः (।*)
मुक्ता ये विकृतास्तेषां भस्मतश्शृंखलोद्धृतिः ॥ 28
तत ⌣ प्रभूतवर्षस्सन्स्व-संपूर्ण्ण-म-

27. नोरथः (।*)
जगतुंगस्स[47]मेरुर्व्वा भूभृतामुपरि स्थितः ॥ 29
उद[ति]ष्ठदवष्टम्भं भंक्तुं द्रविल-भूभृतां(ताम्) (।*)
स जागरण-चिन्तास्य-मन्त्रण-भ्रान्त-चेतसां(साम्) ॥ 30
प्रस्थानेन हि के-

28. वलं प्रचलति स्वच्छादिताच्छादिता
धात्री विक्रम-साधनैस्सकलुषं विद्वेषिणां द्वेषिणां(णाम्) (।*)
लक्ष्मीरप्युरसो लतेव पवन-प्रायासिता यासिता
धूलिर्न्नैव दिशो(ऽ*)-

29. गमद्रिपु-यशस्सन्तानकं तानकं(कम्) (॥*) 31
त्रस्यत्केरल-पाण्डय-चौलिक-नृपस्संपल्लवं पल्लवं
प्रम्लानिं गमयन्कलिंग-मगध-प्रायासको यासकः (।*)
गर्ज्जद्गुर्ज्जर-मौशौ-[48]

30. शौर्य-विलयो लंकारय (न्कारय*)-
न्नुद्योग[49]स्तदनिन्द्य-शासनमतस्सद्विक्रमो विक्रमः ॥ 32
निकृति-विकृत-गंगाश्शृंखलो[50]वद्ध-निष्ठा
मृतिमयुरनुकूला मण्डलेशा (:*) स्व-भृ-

31. त्या (: ।*)
विरजसमहि[51]तेनुर्यस्य वाह्यालिभूमिं
परिवृति (मनु*) विष्ट्या वेंगि-नाथादयो (ऽ*) पि ॥ 33
राजामात्यवराविव स्व-हित-कार्यालस्य-नष्टौ हठा-
द्दण्डेनैव नि-

32. यम्य मूक-व (ब) धिरावानीय हेलापुरे (।*)
लंकातच्छिल[52] तत्प्रभु-प्रतिकृती काञ्चीमुपेतौ[53] ततः
कीर्त्ति-स्तम्भ-निभौ[54] शिवायतनके येनेह संस्थापितौ[55] ॥ 34
या-

33. स्या[56] कीर्त्तिस्तृलोक्यार्न्निज-भुवन-भरं भर्तुमासीत्समर्थः
पुत्रश्चास्माकमेकस्सफलमिति कृतं ज्जन्म[57] धर्म्मैरनेकैः (।*)
किं कर्त्तु (ं*) स्थे[58]यमस्मिन्निति विम-

34. ल-यश पुण्य-शोपान[59]-मार्ग्गं
स्वर्ग्ग-प्रोत्तुंग-सौध (ं*) प्रति रदनु[60]पमः कीर्त्ति[61]र्म्नेवानुयात्त:[62] ॥ 35
व (ब) न्धुनां व (ब) न्धुराणामुचित-निज-कुले पूर्व्वजानाम्प्रजानां
जाता-

35. नां वल्लभानां भुवन-भरित-सत्कीर्त्ति-मूर्ति-स्थितां (तानाम्) (।*)
त्रातुं कीर्त्ति (ं*) सलोकां कलि-कलुषमथ हंतुमंतो रिपूणां
श्रीमान्सि (ं*) हासनस्थो वु (बु) ध-नुत-चरितो (ऽ*) मोघव-

36. र्ष (:*) प्रश (ा*) स्ति ॥ 36
त्रातु (ं*) नम्रान्विजेतुं रण-शिरसि परान्प्रार्थ[63]केभ्य प्रा (प्र) दातुं
निर्व्वोढुं रूढि-सत्यं धरणि-परिवृढो नेदृशो (ऽ*) न्यः (समर्थः ।*)
इत्थं प्रोत्थाय-सार्थं पृथुरव-पद-

37. ढक्कादि-मन्द्र-प्रघोषो
यसो[64]न्द्रस्येव नित्यं ध्वनति कलि-मल-ध्वन्सि (ध्वंसि) नो मन्दिराग्रे ॥ 37
दृष्ट्वा तन्नव-राज्यमूर्ज्जि[त]-वृ (बृ) हद्धर्म्म-प्रभावं नृपं
भूय (:*) षोडश-राज्य-

38. वत्कृतयुग[65]⁀प्रारम्भ इत्याकुलः (।*)
नश्यन्नन्तरनुप्रविश्य विषमो मायामयो(ऽ*)सौ कलिः
सामन्तान्सचिव(ा*)न्स्व-वा(बा)न्धव-जनानक्षोभयत्स्वीकृताम्-
(तान्) ॥ 38
39. शठ-मत्वं[66] प्रविधाय त्कू(कू)ट-शपथं रीशस्वतंत्रा(:*) स्वयं
विनिहत्योचित-युक्तकारि-पुरुषान्सर्व्वे स्वयंग्राहिणः (।*)
पर-योषि[67]दुहिता स्वसेति न पु-
40. नर्भेद⁀पशूनामिव
प्रभुरेवं कलिकालमित्य[68]वसितं सद्वृत्तमुधृत्तः[69] ॥ 39
वितत-महिम-धाम्नि व्योम्नि संहृत्य धाम्ना-
मितवति महतीन्दोर्म्मण्ड-
41. लं तारा[70]काश्च (।*)
उदय-महिमभाजो भ्राजितस्स-प्रतापे
विरतवति विजिह्माश्चोर्ज्जितास्तावदेव:[71] ॥ 40
42. गुरु-वु(बु)धमनुयातस्सा[72]र्यपातालमल्ला-
दुदयगिरि-महिम्नो रट्टमार्त्तण्डदेवः ।
पुनरुदयमुपेत्योधृत्त[73]-तेजस्वि-चक्रं
प्रतिहतमथ कृत्वा लोकमेक(:*) पुनाति ॥ 41
राजात्मा मन एव तस्य
43. सचिवस्सामन्त-चक्रं पुन-
स्त[74]नोत्येन्द्रिय-वर्ग्गं एष विधिवद्रागादयस्सेवकाः (।*)
देह-स्थानमधिठित(:*) स्व-विषयं भोक्तु(ं*) स्वतन्त्रः क्षम-
स्त-

Second Plate : Second Side

44. स्मन्भो[75]त्तरि सन्निपात-विवशे सर्व्वे(ऽ*)पि नश्यन्ति ते ॥ 42
दोषानौषधवद्धनाननिलवच्छु[76]ष्केन्धेनान्यग्निवत्[77]
ध्वान्तं भानुवदात्म-पूर्व्वज-
45. समान्मायागतान्द्रोहकान[78] (।*)
संतापान्वि[79]निहत्य यः कलिमलं धात्र्यादि-संप्रान्ततः ।[80]
कीर्त्या चन्द्रिकएव[81] चन्द्र-धवल-च्छत्र-श्रिया
46. भ्राजितः ॥ 43
य(दृ*)ण्डाभिहतो[82]त्तरोरिव फलं मुक्ताफलं मण्डलात् ।[83]
यातं शूकर-यूथवद्गहनतस्तन्मन्दिरं हास्तिकं(कम्) ।
यत्कोपोग्र-

47. दवाग्नि-दग्ध-तनवः प्राप्ता विभूतिं[84] पन[85] ।[86]
तत्पादोपनत-प्रसाद-तनवः प्राप्ता विभूतिम्पर[87] ॥ 44
यस्याज्ञां परचक्रि(णः*) स्रजमिवाजस्रं शि-
48. रोभिर्व्वह-
न्त्यादिग्दन्ति-घटावली-मुख-पटः कीर्त्ति-प्रतान(ि*)स्ततः ॥[88]
यत्रस्थ(ः*) स्व-कर-प्रताप-महिमा कस्यापि दूर-स्थितः ।[89]
तेज(ः*)-क्रान्त-समस्त-भूभृदि-
49. न एवासौ न कस्योपरि ॥ 45
य(द्*)द्वारे पर-मण्डलाधिपतयो दौवारिकैर्व्वारिकै-
रास्थानावसरं प्रतीक्ष्य व(ब)हिरप्यध्यासिता यासिता ।
गाणिक्यं वर-(र*)त्न-मौ-
50. क्तिक-चितं तद्वास्तिकं हास्तिकं ।[90]
नानास्याम[91] यदीति[91a] यत्र निजकं पश्यन्ति नश्यन्ति च ॥ 46
सर्प्पं पातुमसौ ददौ[92] निज-तनुं जीमूतकेतोस्सुतः ।[93]
श्येनायाथ शिबिः क-
51. पोत-परिरक्षार्त्थं दधीचो(ऽ*)र्त्थिने ।
ते(ऽ*)प्येकैकमतर्प्पयन्किल महालक्ष्म्यै स्वा[94]-वामांगुलिं
लोकोपद्रव-शान्तये स्म दिशति श्री-वीरनारायणः ॥ 47
हत्वा भ्रातर-
52. मेव राज्यमहरद्देवीं च दीनस्ततो
लक्षं कोटिमलेखयन्किलं[95] कलौ दाता स गुप्तान्वयः (।*)
येनात्याजि तनु(ः*) स्व-राज्यमसकृद्वा(द्बा)ह्यार्त्थकैः का कथा[96]
ह्री-
53. प्त[97]स्योन्नति-राष्ट्रकूठ[98]-तिलको दातेति कीर्त्यावपि[99] ॥ 48
स्व-भुज-भुजग[100]-निर्स्त्रिशोग्र-दंष्ट्राग्र-दष्ट-
प्रव(ब)ल-रिपु-समूहे(ऽ*)मोघवर्षे मधीशे[101] ॥[102]
न दध-
54. ति पदमीति-व्याधि-दुष्कालकाले ।[103]
हिम-शिशिर-वसन्त-ग्रीष्म-वर्षा-शरत्सु ।(।*) 49
चतुस्समुद्र-पर्यान्तः[104] स-मुद्र[105] यत्प्रसाधितं(तम् ।)
भग्ना समस्त-भूपाल-मुद्रा ग-
55. रुड-मुद्रया ॥ 50
राजन्द्रास्ते[106] वन्दनी(या*)स्तु पूर्व्वे

येषान्ध[107]र्म्मा⌒पाला[108]नीयो(ऽ*)स्मदादे: [108a] (।*)
ध्वस्ता दृष्टा वर्त्तमानास्सधर्म्म[109]
प्रार्त्थ्या ये ते भ(ा*)विनः पार्थिवेन्द्राः[110] (॥*) 51
भुक्त(ं*) कै-

56. श्च(द्वि*)क्रमेणापरेभ्यो
दत्तं चान्यैस्त्यक्तमेवापरैर्य्यत् (।*)
क(ा*)स्थानित्ये तत्र राज्य[111] महद्भिः
कीर्त्या[112] धर्म्मः केवलं पालनीयं[113] ॥ 52
तेनेदमनिल-विद्यु(च्*)-चञ्चलमवलो-

57. क्य जीवितमसारं ॥[114]
क्षिति-दान-परम-पुण्यं प्रवर्त्तितो व्र(ब्र)ह्मदायो(ऽ*)यं(यम्)॥ 53
स च परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्री-जग(त् *)तुंग-
देव-पादानुध्यात-पर-

58. मभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्रीपृथ्वीवल्लभ-श्रीमदमोघ-
वर्ष-श्रीवल्लभनरेन्द्रदेवः कुशली सर्व्वानेव यथा-सम्वन्ध्य(म्बध्य)मानका-
न्राष्ट्रपति-विषयपति-

59. ग्रामकूट(ा*)युक्तक-नियुक्ताधिकारिक-महत्तरादीं[115] समादिशत्यस्तु ॥[116]
वस्संविदितं यथा मान्यखेट-राजधान्यात[117]स्थितेन मया
मातापित्रोरात्मन[118]श्चैहिकामु-

60. त्रिक-पुण्य-यशो(ऽ*)भिवृद्धये ॥ 0 ॥ करहड-विनिर्ग्गत-भरद्वा[119]माग्नि-
वेश्यानां[120]आंगिरस-पारुहस्पत्यानां भारद्वा[121]नाजे-सव्र(ब्र)ह्मचारिणे
साविकवार-क-

61. मइत[122]-प्रौत्राय । गोल-स[123]डगमि-पुत्राय । नरसिंघ[124]दीक्षितः । पुनरपि
तस्मै[125] विषय-विनिर्ग्गताय तस्मै[126]गोत्रे च(न्द्र*)भट्ट-पौत्राय ।
गोविन्दभट्ट-

62. पुत्राय । रच्छादित्य-क्रमइतः[127] तस्मिंदेषे[128] । वड्डमुख-सव्र(ब्र)ह्मचारिणे
दावडि-गहियसहास-पौत्राय । विष्णुभट्टा-[129]पुत्राय । तिविक्रम-[130]

63. षडं[131]गमिः । पुनरपि तस्मिं देषे[132] वच्छ[133]-गोत्र-सव्र(ब्र)ह्मचारिणे ।
हरिभट्ट-पौत्राय । गोवादित्यभट्ट-पुत्राय । केसव[134]-गहियसाहासः ।

Third Plate

64. चतुकाःनां[135] बह्वृच[136]सखानां । एवं चतुकः[137]व्रा(ब्रा)ह्मणानां ग्रामो
दत्तः (।*) संजाण-समीप-र्वत्तिनः[138] चतु[139]र्विंशति-ग्राम-मध्ये ।
रुरिवल्लिका-नाम-ग्रामः(।*)तस्य चाघाट-

65. नानिः[140](।*) पूर्व्वतः कल्लुवी समुद्र-गामिनी नदी। दक्षिणतः उप्पल-
हत्थकं[141]भट्ट-ग्रामः। पश्चिमतः नन्दग्रामः। उत्तरतः धन्नवल्लिका-[142]
ग्रामः अयं[143] ग्रामस्य संज्जाने[144]

66. पत्तने शुंकंन-शुण्णयामि-ग्रामं(मः) स-वृक्ष-मालाकुलं भोक्तव्यं(व्यः)।
एवमयं चतुराघाटनोपलक्षितः सोद्रंगस्स-परिकरः स-दण्ड-दसपराधः[145]
संभूतोपात्त[146]-प्रत्य(ा*)यः सोत्प-

67. द्यमान-विष्टिकः स-धान्य-हिरण्यादेयः[141] अ-चाट-भट-प्रवेश्यः सर्व्व-राज-
कीयानामहस्त-प्रक्षेपणीया[147] आ-चन्द्रार्क्कार्ण्णव-क्षिति-सरित्पर्व्वत-सम-
कालिनः[148] पुत्र-पौत्रान्वय-क्रमो-

68. पभोग्यः पूर्व्व-प्रत्य[149]-व्र(ब्र)ह्म-देव-दाय-रहितो(ऽ*)भ्यन्तरसिद्ध्याय[150]
भूमिच्छिद्र-न्याएन[151] शक-नृप-कालातीत-संवत्सर-शतेषु सप्तसु
नवतृतयत्यधिकेषु[152] नन्दन-संवत्सरान्तर्गत-पुष्य-

69. मास उत्तरायण-महापर्व्वणि व(ब)लि-चरु-वैश्वदेवाग्निहोत्र(ा*)तिथि-
शंतर्प्पणात्थं[153] अद्योदकादि(ति)सर्ग्गेण प्रतिपादितः (।*) अतो(ऽ*)-
स्योचितया व्र(ब्र)ह्मदाय-स्थित्या भुंजतो भोज-

70. यतः कृषतः कर्षयतः प्रविशतो वा न कैश्चि(द*)ल्पापि परिपन्थना
कार्य्या(।*) तथागामि-भद्र-नृपतिभिरस्मद्वंश्यैरन्यैर्व्वा सामान्यं भूमि-
दान-फलमवेत्य विद्युल्लोला-

71. न्यनित्यैश्वर्य्याणि त्रिणाग्र[154]-लग्न-जल-विन्दु-चंचलं च जीवितमाकलय्य
स्व-दाय-निर्व्विशेषो(ऽ*)यमस्मद्दाया(योऽ)नुमन्तव्यः प्रतिपालयितव्यश्च॥
यश्चाज्ञान-तिमिर-पट-

72. लावृत-मतिराच्छि(न्द्यादाच्छि*)द्यमानकं चानुमोदेत स पंचभिर्म्महा-
पातकैस्सोप[156]पातकैश्च स(ं*)युक्त(ः*)स्यादित्युक्त(ं*) च भगवता
वेदव्यासेन व्यासेन।
षष्ठि[157] वर्ष-सहस्रा-

73. णि स्वर्ग्गे तिष्ठति भूमिदः (।*)
आच्छेता[158] चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् (॥*) 54
विन्ध्याटवीष्वतोयासु शुष्क-कोटर-वासिनः (।*)
कृष्णसर्प्पा हि जायन्ते भूमि-दानं हरन्ति

74. येत्[159] ॥ 55
अग्नेरपत्य(ं*) प्रथमं सुवर्ण्णं
भूर्व्वैष्णवी सुर्य्य-सुताश्च गावः (।*)

लोक-त्रयं तेन भवेद्धि दत्तं
य: काञ्चनं[160] गांच महीं च दद्यात् ॥ 56
व(ब)हुभिर्व्वसुधा भुक्ता
75. राजभिस्सगरादिभि: (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम्) ॥ 57
स्व-दत्ताम्परदत्तां वा यत्नाद्रक्ष नराधिप (।*)
महीं महिमतां[162] श्रेष्ठ दाना[163]च्छ्रेयो(ऽ*)नुपालनं(नम्) ॥ 58
76. इति कमल-दलाम्वु(म्बु)-विन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितं च (।*)
अतिविमल-मनोभिरात्मनी(नै*)-
र्न्नहि पुरु[ष][163]‿पर-कीर्त्तयो वि(लो*)प्या: ॥ 59
लिखितं चैत(द्*)धर्म्माधि-
77. करण[164]-सेनभोगिकेन वालभ-कायस्थ-वंश-जातेन ।
श्रीमदमोघवर्षदेव-(चरण*)-कमलानुजीविना गुण-धवलेन वत्सराज-
सूनुना ॥ महत्तको
78. गोगू-राणक(:*) राजा[165]-स्व-मुखादेशेन दूतकमिति[166] ॥ मंगल(ं*)
मह(ा*)श्री(:*) ॥ [*Siddham* symbol] ॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XVIII.
2. Symbol for *siddham, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*
3. Bhandarkar says, "*V* is almost invariably written for *b*;" but the only instance of *b* in Bhandarkar's transcript is in *bibhūti* in l. 47. The letter used there is however clearly *v* and not *b*.
4. Read °*pati.*
5. Read *yat-trā*°.
6. Read °*gṛihṇād=yaś=Chā*°.
7. The form of the name adopted here is *Ujjayanī*, though *Ujjayinī* seems to be more popular.
8. Read *śriyaṁ.*
9. Read *bhāriṇīm.*
10. Read *siṁhāsana.*
11. Read *rājarshi.*
12. Read °*harat.*
13. Read °*ch-chhriṁkhāli.*
14. Read *rūpaiḥ.*
15. Read °*d=Dhārttarā*°.
16. Read *varggān=sveshāṁ.*
17. Read *sthāpayishyann=aśeshān. Visarga* is elided after °*nayaiḥ*, as in many other cases in this record, according to the rule *Khar-pare śari*, etc.

18. Read °*vargge*.
19. Read *bhrityāñ=jhaṭiti*.
20. Read *pāśān*.
21. Read °*n=samagrān*.
22. Read *tān*.
23. Read *bandhāt/vyapa*°.
24. Read *sārāṁ sārā*° and °*rāmām/urvvī*°.
25. Read *pātum=abhyu*°.
26. Read *ripūṇām*.
27. Read °*n=mūrddhni*.
28. Read *visaraḥ*.
29. Read *rakta*.
30. Omit *visarga* which is redundant with the *upadhmānīya*.
31. Read °*m=uttarāyaṇa*.
32. Read °*r=yaśo=ryaṁ*.
33. Read *raṇeshv=a*°.
34. Omit *anusvāra*.
34a. Read °*nmūlayat*.
35. The *daṇḍa* is unnecessary.
36. Read *pītañ=cha*.
37. The *daṇḍa* is unnecessary.
38. Read °*kriti*.
39. Read *karm=ety=ayaṁ*.
40. Bhandarkar suggests the correction *Vaṁga*; but it is undoubtedly *Veṁgi* as in l. 31. The Rāshṭrakūṭas were always inimical to the Eastern Chālukyas of Veṅgi.
41. Read °*lavān*.
42. Read °*r=adhyāshṭhāt=tāṁ sv-o*°.
43. Read *Śarvvaḥ svo*.
44. Read *Śarvva*°.
45. Read °*t=Setu-paryant-āmbudhi-mekhalām*.
46. Read *cha*.
47. Read *Jagattuṁgas=Su*°.
48. Read *mauli*.
49. Read °*dyogai*°.
50. Read °*khal-āba*°.
51. Read °*m=abhitenu*°.
52. Read *laṁkātaḥ kila*.
53. Read *Kāñchīm=upete*.
54. Read °*nibhe*.
55. Read °*pite*.
56. Read *vyāptā kīrttis=trilokīṁ nija*°.
57. Read *janma*.
58. Read *stheya*°.
59. Read *sopāna*.

60. Read *yad-anu*°.
61. Read °*m=evā*°.
62. Read °*yātaḥ*.
63. Read *prārthake*°.
64. Read *yasy=e*°.
65. Omit *upadhmānīya*.
66. Read *mantraṁ*.
67. Read °*shid-duhi*°.
68. Read °*kāla ity=a*°.
69. Read °*m=udvṛittataḥ*.
70. Read *tārakā*°.
71. Omit the *visarga*.
72. Read °*s=so'=yaṁ*.
73. Read °*ty=odvṛitta*°.
74. Read °*s=tan-nīty=endriya*°.
75. Read °*smin=bhoktari*.
76. Read °*ch-chhushk-endha*°.
77. Read °*gnivad=dhvāntaṁ*.
78. Read °*kān*.
79. Read *saṁtāpād=vini*°.
80. The *daṇda* is unnecessary.
81. Read °*kay=eva*.
82. Read °*hatāt=ta*.
83. The *daṇḍa*° is unnecessary. Read *maṇḍalād*°.
84. Bhandarkar reads *bibhūtiṁ pane*.
85. Read *pare*.
86. The *daṇḍa* is unnecessary.
87. Read °*m=pare*.
88. Only one *daṇḍa* is necessary for proper punctuation.
89. The *daṇḍa* is unnecessary.
90. The *daṇḍa* is unnecessary.
91. Read °*syāmo*; but that spoils the metre.
91a. Read *yad=eti*.
92. Read *dadau*.
93. The *daṇḍa* is unnecessary.
94. Read *sva*°.
95. Read °*lekhayat=kila*.
96. There is here an unnecessary *daṇḍa*.
97. Read *hrīs=tasy=onna*°.
98. Read °*kūṭa*.
99. Better read *kīrttyām=api*.
100. Read *bhujaga*.
101. Read *mahīśe*.
102. Only one *daṇḍa* is necessary for proper punctuation.
103. This *daṇḍa* is unnecessary.
104. Read *paryantaṁ*.

105. Read *sva-mudraṁ*.

106. Read *rāje*°.

107. Read *dharmma*°. Bhandarkar suggests the correction *yeshāṁ dharmma*° which is unnecessary (cf. Pāṇini's rule *vā padāntasya*, viii. 4.59).

108. Read *pāla*°.

108a. Read °*d=ādyaiḥ*.

109. Read *sva-dharmmaṁ*.

110. Read *pārthi*°.

111. Read *rājye*.

112. Read *kīrttyai*.

113. Read °*nīyaḥ*.

114. Only one *daṇḍa* is required for proper punctuation. Read °*asāram*.

115. Read °*dīn*.

116. The *daṇḍas* are unnecessary.

117. Read °*ny-avasthitena*.

118. Omit *ka*. The *daṇḍas* in lines 60-64 are unnecessary.

119. Read *Bhāradvāj-Āgni*°.

120. Read °*veśy-Āṁgirasa-Bārhaspatyānāṁ*.

121. Possibly °*dvāja-gotra Vājasaneya*.

122. Bhandarkar suggests °*kramavit-pautrāya*.

123. Bhandarkar suggests °*shaḍaṁgavit*.

124. Read *Narasiṁhadīkshitāya*.

125. Read *tad-visha*°.

126. Read *tad-gotrāya*.

127. Bhandarkar suggests °*kramavide*.

128. Read *tasmin=deśe*. *Gahiyasahāsa* is Sanskrit *gṛihīta-sāhasra*, 'one who accepted one thousand (coins, cows, etc.).' This was in connection with the test of one's learning; cf. the case of Yājñavalkya at Janaka's court. He may also be one whose knowledge was tested by questions on 1000 slips to be taken out of a jar one by one.

129. Omit the *daṇḍa*.

130. Read *Trivikrama*.

131. Bhandarkar suggests °*gavide*.

132. Read *tasmin d-śe*.

133. Read *Vatsa*.

134. Read *Keśava-gahiyasāhāsāya* (*grihītasātasrāya*.)

135. Read *chatushkāṇāṁ*.

136. Read *Bahvṛicha-śā*°.

137. Read *evaṁ chatur-Brā*°.

138. *Sandhi*, which is optional in prose composition, has not been observed here.

139. Read *chaturvviṁ*°.

140. Omit the *visarga*.

141. Better *Utpalahastaka-nāma*°.

142. Better *Dhānyapallikā*.

143. Possibly we have to read *asya grāmasy=āntargataḥ*.

144. The name is differently spelt in the previous line.

145. Read *daś-āpa*°.
146. Read *sa-bhū*°.
147. Read *ṇīya*.
148. Read °*kālīnaḥ*.
149. Read *pratta*, i.e. *pradatta*.
150. Read *siddhyā*.
151. Read *nyāyena*.
152. Read *navaty-uttara-try-adhikeshu*.
153. Read *saṁtarppaṇ-ārtham=ady-o*°.
154. Read *triṇ-āgra*.
155. Read °*d-dāyo*.
156. Read either °*pātakair=upa*° or °*pāṭakaiḥ saṁ*°.
157. Read *Shashṭiṁ*.
158. Read °*ttā*.
159. Read *ye*.
160. Read *kāñchanaṁ*.
161. Bhandarkar corrects it into *mahīmatāṁ*; but *mahimatām* is also correct. *Mahi* means 'intellect', 'greatness', etc. It is also used for *mahī* in compounds.
162. Read *dānāch=chhre*°.
163. Read °*shaiḥ=para*°.
164. *Senabhogika* (also called *Senabhoga, Śeṇaibhogam* and *Senabova*) was an accountant-clerk.
165. Read *rāja*°.
166. Read *dūtaka iti*.

No. 6—Sāṅglī Copper-plate Inscription of Govinda IV Suvarṇavarsha, Śaka year 855 (933 A.D.)

Sāṅglī, Kolhāpur District, Maharashtra.
George le Grand Jacob, *J.B.B.R.A.S.*, IV, pp. 100 ff.: J.F. Fleet, *Ind. Ant.*, XII, pp. 249 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres: V.1 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.2 स्रग्धरा; V.3 वसन्ततिलक; V.4 अर्धसमवृत्त; V.5 शार्दूलविक्रीडित; V.6 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.7 वसन्ततिलक; V.8 आर्या; V.9 स्रग्धरा; V.10 आर्या; V.11 अनुष्टुभ् (श्लोक) V.12 आर्या; V.13 अनुष्टुभ् (श्लोक); Vv.14-15 आर्या; V.16 शार्दूलविक्रीडित; V.17 आर्या; V.18 शार्दूलविक्रीडित; V.19 आर्या; V.20 द्रुतविलम्बित;, Vv.21-23 वैतालीय; V.24 अनुष्टुभ् (श्लोक); V.25 स्रग्धरा; V.26 शार्दूलविक्रीडित; V.27 शालिनी; Vv.28-31 अनुष्टुभ् (श्लोक).

Summary : In the lineage of YADU (i.e. the Rāshṭrakūṭa dynasty) was born Dantidurga. His uncle KṚISHṆARĀJA (I), who was his successor, subdued the CHĀLUKYAS. From him sprang GOVINDA (II) whose successor was his younger brother NIRUPAMA (DHRUVA). To him was born JAGATTUṄGA (Govinda III). His son AMOGHAVARSHA defeated the [Eastern] CHĀLUKYAS at VIṄGAVALLI. His son was AKĀLAVARSHA (Kṛishṇa II). His son born of his wife who was the daughter of KOKKALLA of the SAHASRĀRJUNA (Haihaya=Kalachuri) lineage, was JAGATTUṄGA. His son born of his wife LAKSHMĪ, who was the daughter of RAṆAVIGRAHA and granddaughter of KOKKALLA, was INDRARĀJA (III).—In the family of the HAIHAYAS, which destroyed the pride of Daśakaṇṭha, was born KOKKALLA. His son was ARJUNA. His son was AMMAṆADEVA. His daughter DVIJĀMBĀ was married to INDRARĀJA (III). Their son was GOVINDA (IV) who was better than SĀHASĀṄKA (Vikramāditya Śakāri) because he did not display any cruelty towards his elder brother, incur disgrace by cohabiting with the wives of his brother (or relative) and other

evil actions. He, the glorious SUVARṆAVARSHADEVA who meditated on the feet of NITYAVARSHADEVA (Indra III), announced to the *Rāshṭrakūṭas* (subdivisional officers), *Vishayapatis*(district magistrates), *Grāmakūṭas* (village headmen), *Mahattaras* (village elders), *Āyuktakas* (administrative officers), *Upayuktakas* (smaller executive officers) and *Ādhikārikas*(departmental heads), that, from MĀNYAKHEṬA, he had made a grant of the village of LOHAGRĀMA in the RĀMAPURĪ-700 to KEŚAVA-DĪKSHITA whose father Dāmodara-bhaṭṭa hailed from PUṆḌRA-VARDHANA. The grant was made together with rows and groves of trees, *dhānya* (tax in crops), *hiraṇya* (tax in cash), *daṇḍa-dosha-daśāparādha* (fines from culprits committing certain offences) and *bhūt-opātta-pratyāya* (income derived from storms, etc.), and the gift village was made free from the entry of the *Chāṭas* and *Bhaṭas*.—The grant was made on THURSDAY, the FULL MOON *tithi* of ŚRĀVAṆA in the cyclic year VIJAYA in ŚAKA 855 corresponding to the 8TH August, 933 A.D.

TEXT[1]

First Side

1. १[2]
जयन्ति व्र(ब्र)[3]ह्मणः सर्ग्ग-निष्पत्ति-मुदितात्मनः (।*)
सरस्वती-[कृ]तानंदा मधुरास्साम-गीतयः ॥ 1
तारा-चक्राव्ज(ब्ज)-

2. षंडावृत-गगन-सर पद्मिनी–राजहंसा(त्*) ।[4]
त्रैलोक्यैकाधिपत्य-स्थित-मदन-महाराज-शु[5]भ्भ्रा(भ्रा)तपत्रात् ।

3. लावण्य-क्षीर-सिन्धोर्द्यु ति-रजत-गिरेर्द्दिग्वधू-दंतपत्रा- ।[6]
द्वंशः सोमादयं यस्त्रिभुवन-कमलवास-

4. सौधादुपेतः ॥ 2
तस्माच्छ्रियः कुल-गृहं भवनं महिम्नः
क्रीडास्पदं स्थिति-महर्द्धि-गभीरतानां[7] ।

5. आपन्न-सत्व(त्त्व)-परिपालन-लव्ध(ब्ध)कीर्त्ति-
र्व्वंशो व(ब)भूव भुवि सिंधु-निभो यदूनां[7] ॥ 3
परिणत-पर-मंडलः कला-

6. वा-
न्प्रवितत-व(ब)हल-यशोंशु-पूरिताशः ।
शशधर इव दन्तिदुर्ग्ग-राजो
यदु-कुल-विमलवियत्यथोदिया-
7. य ।। 4
तस्याद्यं नृपतेः पितृव्य उदयी श्री-वीर-सिंहासनं
मेरोः श्रृंगमिवाधिरुह्य रविवच्छ्री-
8. कृष्णराजस्ततः ।
ध्वस्तोद्वृत्त-[8]चलुक्य-वंश-तिमिरः पृथ्वीभृतां मस्तके
न्यस्ताङ्घ्रिः सकलं
9. जगत्प्रविततैस्तेजोभिराक्रांतवान् ।। 5
तस्माद्गोविन्दराजो(ऽ*)भूदिन्दु-विम्व(म्ब)-शिलातले (।*)
यस्यारि-
10. प्लोष-धूम्रो(ऽ*)ङ्कः प्रशस्तिरिव लक्ष(क्ष्य)ते ।। 6
तस्याभवद्भुवन-पालन-वीर-वु(बु)द्धि-
रुद्धूत-शत्रु-कुल-संततिरिद्ध-तेजाः ।
11. राजानुजो निरुपमापर-नामधेयो
यन्मुद्रयांवु(बु)धिरपि प्रथितः समुद्रः ।। 7
तदनु जगत्तुंगो(ऽ*)जनि परि-
12. हृत-निज-सकल-मंडलाभोगाः (।*)
गत-यौवन-वनिताजन-कुच-सदृशा यस्य वैरि-नृपाः ।। 8
तस्माच्चा
13. मोघवर्षो(ऽ*)भवदतुल-व(ब)लो येन कोपादपूर्व्वे-
श्चालुक्याभ्भूप-खाद्यैर्ज्जनित-रति-यमः प्रीणितो विंग-
14. वल्ल्यां[7] ।
वैरि चांडोदरांतर्व्व(र्ब्ब)हिरुपरितले यन्न लब्धा(ब्धा)वकाशं
तोयव्याजाद्विशुद्धं यश इव निहितं तज्ज-
15. गत्तुंग-सिन्धौ ।। 9
तस्मादकालवर्षो नृपतिरभूद्यत्पराक्रम-त्रस्तैः (।*)
सद्यः स-मंडलाग्रं खेटकमहि-
16. तैः परित्यक्तं[7] ।। 10
सहस्रार्ज्जुन-वंशस्य भूषणं कोक्कलात्मजा ।
तस्याभवन्महादेवी जगत्तुंग-

Second Plate : First Side

17. स्ततो(ऽ*)जनि ॥ 11
गंभीराद्वल्लनिधेर्भू भृत्प्रतिपक्ष-रक्षण-क्षमतः ।
कोक्कल-सुत-रणविग्रह-जलधेर्ल्लक्ष्मीः स-

18. मुत्पन्ना ॥ 12
सा जायाजायताजातशत्रोस्तस्य महीभुजः (।*)
भीमसेनार्ज्जुनोपात्त-यशो-भूषण-शालिनः ॥ 13

19. तत्र जगत्तुंगोदय-धरणीधरतः प्रताप-कलितात्मा (।*)
लक्ष्म्यानंदन उदितो(ऽ*)जनि विजयी राज-मार्त्तण्डः ॥ 14
स्थिति-च-

20. लित-सकल-भूभृत्पक्षच्छेदाभिमुक्त-भुज-वज्रः (।*)
अनिमिष-दर्शन-योग्यो यः सत्यमिहेंद्रराज इति ॥ 15
यस्तस्मिन्दशकंठ-

21. दर्प्प-दलने श्री-हैहयानां कुले

21. कोक्कल्लः प्रतिपादितो(ऽ*)स्य च गुण-ज्ज्ये[9]ष्ठो(ऽ*)ज्जुनो(ऽ*)भूत्सुतः
तत्पुत्रो(ऽ*)म्मणदेव[10] इत्यतिव(ब)-

22. लस्तस्माद्विजाम्वा(म्बा)भव-
त्पद्येवांवु(बु)निधेरुमेव हिमवन्नाम्नः क्षमाभृत्प्रभोः ॥ 16
श्रीन्द्र-नरेन्द्रात्तस्यां सूनुरभूद्भूपतिर्व्वि-

23. जांवायां(बायाम् ।)
गोविन्दराज-नामा कामादिक-[11]रूप-सौन्दर्यः ॥ 17
सामर्थ्ये सति निन्दितां[12] प्रविहिता नैवाग्रजे क्रूरता
वन्धुः-[13]स्त्री-

24. गमनादिभिः कुचरितैरावर्ज्जितं नायशः ।
शौचाशौच-पराङ्मुखं न च भिया पैशाच्यमंगीकृतं
त्या-

25. गेनासम-साहसैश्च भुवने यस्साहसांको(ऽ*)भवत् ॥ 18
वर्षन्सुवर्ण्णवर्षः प्रभूत-वर्षो(ऽ*)पि कनक-धा-

26. राभिः (।*)
जगदखिलमेक-कांचन-मयमकरोदिति जनैरुक्तः ॥ 19
यदधिदिग्विजयावसरे सति प्रस-

27. भ-संभ्रम-भावन एव भूः ।
सपदि नृत्यति पालि-महाध्वजोच्छ्रित-करान्य-कुनाथ-विवर्ज्जिता ।। 20
सहते (न*) हि मंडलाधिपं
प-
28. रमेषो(ऽ*)भ्युदयी समुद्धतं[7] ।
इति जातधिया धियाग्रतो
रविचन्द्रावपि यस्य धावते[14] ।। 21
अवनत-पर-मंडले-
29. श्वरं
सह-विजय-शुभि वेश्म-शोभितं(।*)
सम-हिमकर-तोरणं चिरं
निजतेजस्तति[15] यस्य राजते ।। 22
सह-
30. ते सम-वाहिनीमयं
न परेषां सविशेष-शालिनीं[7] ।
यदनिंदित-राजमंदिरं
ननु गंगा यमुना च सेवते ।। 23
31. यस्मि[16]न्राजनि सौराज्यं निर्ज्जितारि वितन्वति (।*)
विमान-स्थितिरित्यासीन्न भोगेषु कदाचन ।। 24
यस्योद्दाम-प्रता-
32. पानल-व(ब)हल-शिखा-कज्जलं नील-मेघा
विस्फूर्ज्जत्खड्गधारा-स्फुरण-विसरणान्येव विद्युद्विलासाः ।
33. दुर्व्वारारीभ-कुंभ-स्थल-दलन-गलन्मौक्तिकान्येव तारा-
श्चन्द्रः क्षीराब्धि(ब्धि)-शेषा भृत-भुवन-यशो-राशि-निष्यं-
[दितानि ।।][17] 25

Second Plate : Second Side

34. यस्मि[18]न्कंटक-शोधनोत्सुक-मनस्यंभोज-नालैर्भृये-[19]
वोन्मग्नं न पयस्सु कोश-वसतिल्लक्ष्मीः[20] कृतोपायनं[7](।*)
के-
35. तक्या पवनोल्लसन्निजरजः-पुंजांधकारोदरे ।
भू-गर्ब्भे(र्भे) पनसेन वेत्रलतया द्वार्यात्म-शुद्ध्यै स्थितं[7] ।। 26
यश्च समु-

36. पहसित-हर-नयन-दहने[21] विहितानित्य-कन्दर्प्प-रूप-सौंदर्य-दर्प्पः श्री-नित्य-कन्दर्प्पः। प्रभु-मंत्र-शक्त्युपवृं(बृं)हि-

37. तोत्साह-शक्ति-समाक्षिप्त-शतमुख[22]-सुखश्चाणक्य-चतुर्म्मुखः। प्रथितैक-विक्रमाक्रांत-वसुंधरा-हित-करण-प-

38. रायणः श्री-विक्रांत-नारायणः। स्व-कर-कलित-हेति-हल-दलित-विपक्ष-वक्ष-स्थल-क्षेत्त्रः श्री-नृपति-तृणेत्त्रः[23] ॥[24]

39. समभवत्स च परमभट्टारक-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्रीमन्नित्यवर्षदेव-पादानुध्यात-परमभट्टार-

40. क-महाराजाधिराज-परमेश्वर-श्रीमत्सुवर्ण्णवर्षदेव-पृथ्वीवल्लभ-श्रीमद्-वल्लभ-नरेंद्रदेवः कुशली सर्व्वानेव

41. यता[25]-संवत्यमानकान्राष्ट्रपति-[26]विषयपति-ग्रामकूट-महत्तर(ां*) युक्त-कोपयुक्तकाधिका-

42. रिकान्समादिशत्यस्तु वः संविदितं यथा मान्यखेट-राजधानी-स्थिरतरा-वस्थानेन माता-

43. पित्रोरात्मनश्च पुण्य-यशो(ऽ*)भिवृद्धये पूर्व्वलुप्तानपि देवभोगाग्रहारा-न्प्रतिपालय-

44. ता प्रतिदिनं च निरवधि-नमस्यग्राम-शासनानि शतशः[27] प्रयच्छता (मया*) शक-नृप-कालातीत-संवत्सर-

45. शतेष्वष्टसु पंच-पंचाशदधिकेष्वंकतो(ऽ*)पि संवत्सराणां ८५५ प्रवर्त्तमान-विजय-संवत्सरान्तर्ग्ग-

46. त-श्रावण-पौर्ण्णमास्यां वारे गुरोः पूर्व्वा[28]-भद्रपदा-नक्षत्त्रे प्रथम-करोदका-तिसर्ग्गेण ॥[28a] पुंडव-

47. वर्द्धन-नगर-विनिर्गत-कौशिक-सगोत्र-वाजि-काण्व-सव्र(ब्र)ह्मचारि-दामोदर-भट्ट-सुताय

48. केशव-दीक्षिताय रामपुरी-सप्तशतांतर्ग्गत-लोहग्रामः स-वृक्ष-माला-कुलःस-

49. धान्य-हिरण्यादेयः स-दण्ड-दोष-दशापराध(:*) स-भूतोपात्त-प्रत्ययः[29] अ-चाट-भट-प्रवेश(:*)

Third Plate

50 शतोत्तरीयो व(ब्र)ह्मदाय-न्यायेनाचंद्रार्क्कं नमस्यो दत्तः (॥*) यस्य चाघाटाः पूर्व्वतः घोडे-

51. ग्रामः दक्षिणतः वंजुली-नामा ग्रामः पश्चिमतः विचविहरभ-नामा ग्रामः उत्तरतः

52. सोन्नही-नामा ग्रामः (॥*) एवं चतुराघाट-विशुद्धं लोहग्रामं केशव-
दीक्षितस्य कृषतः क-

53. र्षयतो भुंजतो भोजयतो वा न केनचिद्व्याघातः कार्यः(॥*)मत्वानिला-[31]
न्दोलित-जल-तरंग-त-

54. रलमैश्वर्यं(ं*)शरदभ्र(भ्र)-विभ्र(भ्र)मं जीवितं सामान्यं च भूमि-
दानफलमवगच्छद्भिः[32]रागा-

55. मि-नृपतिभिरस्मद्वंश्यै[33]र्व्वायमस्मद्धर्म्मदायः समनुमंतव्यः परिपालनीयश्च
॥ उक्तं

56. च रामभद्रेण ॥
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्म-सेतुर्नृपाणां
काले काले पालनी-

57. यो भवद्भिः (।*)
सर्व्वानेवं भाविनः पार्त्थिवेंद्रा-
न्भूयो भूयो याचते

58. रामभद्रः ॥ 27
षष्टि[34]-वर्ष-सहस्राणि स्वर्ग्गे तिष्ठति भूमिदः (।*)
आच्छेत्ता चानुम(ं*)-

59. ता च तान्येव नरके वसेत् ॥ 28
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत्तु वसुंधरां[7] ।

60. स्व[35]-विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिस्सह पच्चचते[36] ॥ 29
प्रसृत्यासंप्रदानेन द-

61. तापहरणेन च ।
जन्म-प्रभृति यद्दत्तं तत्सर्व्वं निष्फलं भवेत् ॥ 30
क-

62. ल्प-कोटि-सहस्राणि कल्पकोटि-शतानि च ।
निवसेद्ब्र(द्ब्र)ह्मणो लो-

63. के भूमि-दानं ददाति यः ॥ 31
शिवमस्तु सर्व्व-जगतः ॥ ओं नमः शिवाय ।(।*)

1. From the facsimile in *Ind. Ant.*, XII.
2. Symbol for *siddhaṁ*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.
3. *B* has been indicated by the sign for *v* throughout the record.
4. The *daṇḍa* is unnecessary.

5. Consonants except a few are generally redoubled not only when preceded by *r*, but also when followed by it.

6. The *daṇḍa* is unnecessary.

7. Properly we should have final *m* instead of the *anusvāra*.

8. Read °*drikta*.

9. Better read *jyeshṭho*°.

10. Jacob's Pandit read °*putro=ṁgana*°.

11. Read *Kām-ādhika*.

12. Read *ninditā*.

13. Read *bandhu*°.

14. Read *dhāvataḥ*.

15. The passage does not suit the metre.

16. Omit *anusvāra*.

17. The letters *ditāni* are written below the line owing to want of space at the end of l. 33.

18. Omit the sign for *anusvāra*.

19. Read °*r=bhiy=e*°.

20. Read °*r=lla*°.

21. Read *dahano*.

22. Read *Śatamakha*.

23. Read *trinettraḥ*.

24. The double *daṇḍa* is wrongly placed. Read *samabhavat* // *sa cha*.

25. Read *yathā*.

26. Read *saṁbadhya*°.

27. Read *śataśaḥ*.

28. Read *Pūrvva-bhādrapadā*.

28a. The *daṇḍas* are unnecessary. Read *Puṇḍra*°.

29. Sometimes we have *pratyāya*.

30. *Sandhi* has often been ignored in this part for the sake of avoiding ambiguity.

31. Read *mand-ā*°.

32. Omit *visarga*.

33. Read °*d-vaṁśyair=anyair=vv=āya*°.

34. Or read *Shashṭiṁ*.

35. Fleet's correction *śva* is unnecessary.

36. Better read *pachyate*.

No. 7—Chinchani Copper-plate Inscription of the time of Kṛishṇa III (939–67 A.D.)

Chinchani, Thana District, Maharastra.

D. C. Sircar, *Ep. Ind.*, XXXII, pp. 55 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres : V.1 *Drutavilambita*; Vv.2-3, 20 *Sragdharā*; V 4 *Śārdūla-vikrīḍita*; Vv.5,8 *Mālini*; Vv.6-7, 18-19 *Upajāti*; Vv. 9,11, 14-16 *Vasantatilaka*; Vv.10, 17 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.12 *Upajāti*.

Summary : In the family of the RĀSHṬRAKŪṬAS, which belonged to the Yādava dynasty, Kṛishṇarāja (I), Govindarāja (II), Nirupama (Dhruva), Jagattuṅga (Govinda III), Amoghavarsha (I), Akālavarsha (Kṛishṇa II), Indrarāja (III), Amoghavarsha (II), Govindarāja (IV) surnamed Suvarṇavarsha, and Amoghavarsha (III). KṚISHṆARĀJA, the son and successor of Amoghavarsha (III), received the submission of the PĀṆḌYAS, OḌRAS, SIṀHALAS, CHOLAS and PĀRASĪKAS, the ANDHRA king, the DRĀVIḌAS, VARVARAS and TAJJIKAS and the VAṀKĪṆAS, HŪṆAS, KHASAS, GŪRJARAS and MĀLAVĪYAS.—The descendants of the merchants of BHILLAMĀLA installed the god BHILLAMĀLA, also called MADHUSŪDANA. At the same place there was another *maṭhikā* (temple), which had been constructed by KAUTUKA and at the gate of which the goddess BHAGAVATĪ had been installed. A *vyavasthā* based on an order was offered to the *maṭhikā* and the *svādhyāyikas* belonging to the *Mahāparshad* attached to it by the god BHILLAMĀLADEVA and his *Vārikas*. The terms of the *vyavasthā* were that the *maṭhikā* of the goddess should pay forty *Drammas* to Bhillamāladeva and his *Vārikas* as *śrotaka* (hiring charges) for a small piece of land that belonged to the god, but had been enclosed within the northern compound wall of the *maṭhikā*. It was stipulated that the amount was to be paid on each occasion of the *dipotsava-bhaṅga* (i.e. at the end of the Dīwālī) and that the payment should be made in coins minted

by the *Śreshṭhin* GAMBHUVAKA. Now that the *vyavasthā* was offered, it was stipulated that, if any devotee of the god commits suicide or creates any trouble with a view to increasing the amount of *śrotaka* or to the removal of the wall of the *maṭhikā* enclosing the piece of land belonging to BHILLAMĀLADEVA, he should be looked upon as a dog or a donkey or a Chāṇḍāla even if he is dead. If a merchant was involved in such a case, his whole property should have to be confiscated by the government. On the other hand, in case the *śrotaka* was not duly paid to the *Vārikas* of the god Bhillamāladeva, if any one out of the persons belonging to the *Mahāparshad* attached to the *maṭhikā* who kept the door of the *maṭhikā* open to the public, or of outsiders who conducted the worship of the goddess, committed suicide, he would also share a similar fate even if he is dead. This *vyavasthā*, based on the *sthiti*, was a permanent one and had to be observed by both the parties of the dispute, viz. the devotees of the god BHILLAMĀLADEVA and those of the goddess worshipped in the *maṭhikā*. Anybody, who would appropriate the piece of land in his attempt to avoid the payment of *śrotaka*, should be endowed with all the greater and minor sins.—The writer of the charter was *Kāyastha* ŚAMBHUDEVA, the son and grandson of Ambaipa (Ambaiya) and Joggaiya respectively.

TEXT[1]

1. ओम्[2] भगवत्यै नमः ।
भगवती भवतां भव-भी-भिदे
भवतु शुभ-निशुभ-विनाशनी ।
2. सुरवरासुर-किन्नर-नारद-
प्रभृतिभिर्विनुता वरदाभवा ॥ 1
गोत्र['] भित्वा(त्त्वा) न भूतो न मधुप-
3. वसतिर्नो सदा धर्म्मवक्रो
नाक्रान्तो दण्डको(ऽ*)[स्य](यं) न च पर-पवनाकंपितो ना नु हीनः ।
4. नाधस्तान्नीतमूल-प्रकृतिरतिघनो नो रणे दत्त-पृष्टः(ष्ठः)
सो(ऽ*)पूर्वो(ऽ*)स्तीह वंशो यदुकुल-

5. तिलको राष्ट्रकूटेश्वराणां(णाम्) ॥ 2
तत्रासीद्दन्तिदुर्ग्गः सकल-गुणनिधिः कृष्ण(ष्ण)राजस्ततो(ऽ*)भू-

6. श्री(च्छ्री)मद्गोविन्दराजस्तदनु निरुपमः श्री-जगत्तुङ्गदेवः
पृथ्वीशो(ऽ*)मोघवर्षः स[म]-

7. जनि विमलः ख्यातकीर्त्तिः समन्ता-
त्त[स्ये] हाकालवर्षो(ऽ*)खिल-भुवनपतिर्द्ध्वस्त-

8. शत्रुर्व्वं(र्ब्बं)भूव ॥ 3
लक्ष्म्यालिङ्गित-विग्रहः प्रियतया विद्याधरेन्द्राश्रित-
श्चक्रांभोज-

9 मनोद्य(ज्ञ)-भूषित-करो विध्वस्त-शत्रु-प्रभुः ।
यः सद्यो[3]व(ब)न्धनाच्च[4] विमलां कीर्त्तिं परां प्रा-

10. प्तवान्
श्रीमानिन्द्रनृपो गुणैः समभवन्नूनं समानो हरेः ॥ 4
विदधदिह जन-

11. स्यामोघवर्षो(ऽ*)तिहर्षं
तदनुभुवन-धाता जातवान्निष्कलंकः (।*)
वपुषि-विमल-(ल*)क्ष्मो(ं*) पो(वो)क्ष्य

12. सेर्षेव कोपा-
त्प्रतिदिशमनवद्या यस्य कीर्त्तिर्ज्जगाम ॥ 5
पुरा-क्रमायाततरां स्व-भू-

13. मि(ं*)
रक्षन्समन्तान्निज-विक्रमेण ।
गोविन्दराजो नृपतिस्ततो(ऽ*)भू-
त्संप्रोच्यते यो(ऽ*)-

14. त्र सुवर्ण्णवर्षः ॥ 6
ततः पुरा पुण्यचयैः प्रजानां(ना)-
मभूद्भु(द्भु)वि श्रीमदमोघवर्षः ।
नृ-

15. पः समानन्दित-वं(बं)धु-वर्ग्गो
विख्यात-कीर्त्तिर्निहतारि-सात्थः(र्थः) ॥ 7
समजनि तदपत्यं कृ-

16. [ष्ण]राजो महीपो
निज-रिपु-जनताया मूं (मू)र्ध्नि विन्यस्त-पादः ।
अवनि-पति-किरीटैः पद्म-

17. राग-च्छलेन
ध्रियत[5] इह समूर्त्तं विस्फुरद्यस्य [ते]जः ॥ 8
खड्गाभिघात-निहतारि-क-

18. रीन्द्र-कुम्भ-
संप्रोच्छलद्विमल-मौक्तिक-वृं(वृ)न्दमाजौ ।
आदाय हार-करणाय सुरांग-

19. नौघः
स्पष्टं(ष्टं) निनाय दिवि यस्य यशोवदुच्चैः ॥ 9
यौवराज्य-स्थितेनैव येनेह रि-

20. पवः क्षयं(यम्) ।
नीता हरि-किशोरेण द्विपा इव मदोत्कटाः ॥ 10
पाण्ड्योड्र-सिंघ(ह)ल-स-चो-

21. लक-पारसीका
अन्ध्राधिप-द्रविड-वर्व्व(र्ब्ब)र-तज्जिकाश्च ।
वंकीण-हूण-खस-गूर्ज्जर-मालवी-

22. काः(या)
यस्यांध्रि-पद्म-युगलं प्रणमन्ति नित्यम् ॥ 11
अस्तीह तिलकभूतस्त्रि-भुवन-भवन-

23. भयापह(हा)रः (।*)
श्री-भिल्लमालदेवो वन्द्यैरभि[न]न्दितो(ऽ*) निन्द्यः ॥ 12
यः संस्तुतो दिविज-दा-

24. नव-मानवेन्द्रै-
र्गन्धर्व्व-किन्नर-गणैः खचरोरगैश्च (।*)
श्रीमत्सुरेन्द्र-धरणेन्द्र-मुनी-

25. न्द्र-चन्द्रैः
स्तोत्रैर्म्मनो-मलहरैर्म्मधुसूदनाख्यः ॥ 13
यो(ऽ*) धिष्ठितो नय-परैः सधनैर्गु-

26. णाढ्यैः[6]
भ[क्त्या]र्चितैः स्तुति-परैरमलैरुदारैः ।
श्री-भिल्लमाल-वणिजां कुलजैरमार्यै[:][7]

27. धर्म्मोद्यतैरखिल-लोक-कलैरगर्व्वैः ।। 14
अस्तीह कौतुक-कृति[र्म्म]ठिकानघार्य्या
बुल्लें-
28. घ्य-शालं(ल)-कलिता कलिना विमुक्ता (।*)
स्वाध्यायिकैरखिल-वाङ्मय-तत्व(त्त्व)-वो(बो)धा-
दुद्भूत-वु(बु)द्धि-
29. पटुभिः सकलार्थ-दक्षैः ।। 15
वेदार्थ-सार-निपुणैरमितैः परीता ।।[8]
लोकैर्व्विलोकित-क-
30. [लै]रमलैश्च रम्या (।*)
देश्यैश्च भाण्ड-निचयैर्न्नि चितातिसारै-
र्या देव-भूमिरिव सद्विवु(बु)-
31. धैर्व्विभाति ।। 16
यस्यां भगवती देवी देव-दानव-पूजिता (।*)
वरदा मानवानां तु कल्पांघ्रि-
32. प-तरूपमा ।। 17
विराजिता द्वारि घन-प्रवेश-
विनिर्गता[9]यासित-लोक-लक्षै(: ।*)
र्या(या) गोपुरै-
33. रुच्छ्रित-कूट-कोटि-
क्षण-ध्वजीमूत-सितां(ता)भ्र-भंगैः ।। 18
अधिष्ठिता कोटि-सहस्र-रत्नैः
श्रुता-
34. न्वितैः(तै)श्चानघ-पर्षदा वा[10](।*)
विमुक्त-मायैरमदैरुदारै-
र्या भूसुरैर्व्वेदपरैरनिन्द्यै-
35. : ।। 19
स च पूर्व्वोक्तः श्री-भिल्लमालदेवो वारिक-पुरस्सरस्तस्याश्च श्री-महा-
पर्षत्स्वा-
36. ध्यायिक-समेत-श्री-मठिकायाः शासन-पू[र्व्वां] व्यवस्थां प्रयच्छति ।।
यथा मठिको-
37. त्तर-दिग्भागे स्थित-प्राकाराभ्यन्तरेऽस्मदीया कियन्मात्रा भूमिर्या
प्रविष्टा त-

38. त्संव(ब)न्धे मठिकयाऽस्माकं प्रतिदीपोत्सव-भङ्ग(*)व्याव-
हारुकश्रेष्ट-[11]गंभुवक-द्रम्मा: श्रोत-

39. के[12] देया(:*) चत्वारिंशदङ्कतो(ऽ*)पि द्र[13]४० (।*) अधुना-य:
कश्चिद्देवकीय-विप्रो वणिजो[14] वा श्रोतक-सं-

40. वर्द्धन-व्याजेनान्येन वा प्रकारेण प्राकार-भ(*)जनाय काकतालीयो
भूत्वा आत्न(त्म)-हननं

41. व्याजं वा करोति स मृतो(ऽ*)पि श्व-गर्द्दभ-चाण्डालवद्द्रष्टव्य:(।*)
वणिजस्तु राजकुलेन स-

42. र्व्वस्वापहरणं करणीयं तथा देववारिकानां(णां) श्रोतकं न दत्तं चेत्तदा
मठिका-द्वारं

43. ददतां भगवतीं(त्यै) पूज्यां(जां) विदव(ध)तां पर्षन्मध्यवर्त्त्यन्यो वा[15]
आत्म-हननं करोति स मृ-

44. तो(ऽ*)पि श्व-गर्द्दभ-चाण्डालद(व)दनया स्थित्या व्यवस्थेयमा-चंद्रार्क्क-
कालं यावदुभय-व-

45. र्गेणापि पालनीया (।*) यस्तु पुन: श्रोतकोल्लंघन-व्याजेन भूम्यपहारं
करोति स

46. पंचभिर्म्महापातकैरुपपातकैश्च संपृक्तो भवेत(वेत्)।। यथा चैतत्तथा
व्यवस्था-

47. दाता स्व-मतमारोपयति । मतं मम श्री-भिल्लमालदेवस्य वारिकपुर-
स्सरस्य(।*)

48. आसीत्कायस्थ-गोत्रे शशि[क]र-[16]विमले जोग्गपैयाभिधान-
स्तस्माद्म्वैप-[17]सूनुर्नि(*)ज-

49. कुल-तिलको(ऽ*)भूत्तत: सूरि-सेव्य: ।
जात: श्री-शंभुदेदो(वो) विनय-नय-युत(:*) सद्ध्रुवो व(ब)न्धु-
कान्तो

50. धम्म(र्म्म)ज्ञ: शासनं द्रागलिखदनुमतेनोभयो(:*) स्पष्टमेतत् ।। 20
मंगलमिति ।।

1. From impressions.
2. Expressed by symbol.
3. Two short syllables are wanting in the stanza here.
4. The word *bandhana* refers to the *Yamal-ārjuna-bhaṅga* episode in regard to Hari and to *paṭṭa-bandhana* or coronation with reference to the king.
5. Originally *yā* was engraved in the place of *ya*.
6. Read °*ḍhyair*°.

7. Read *māyair°*.
8. The *daṇḍas* are superfluous.
9. Better read *vinirgam-ā°*.
10. Better read *parshadīyaiḥ /*.
11. Read *vyavahārika-Śreshṭhi°*.
12. I.e. *śrotaka-rūpeṇa*.
13. This is a contraction of the coin-name *dramma* which seems to have been often identified with *rūpaka*, *purāṇa* or *cūrṇi* and regarded as weighing about 20 *ratis* of silver.
14. The word *vaṇija* has been used here in the sense of *vaṇik* which is, however, used in line 41 below.
15. We may add *yaḥ kaśchit* here.
16. Originally *ha* was incised in the place of *ka*.
17. The intended name may be *Ambaiya*.

No. 8—Kandhār Stone Pillar Inscription of Kṛishṇa III (939-67 A.D.)

Kandhār, Nanded District, Maharashtra.

D. C. Sircar and G. Bhattacharya, *Ep. Ind.*, XXXV, pp. 105ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Southern Nāgarī.

Metres: Vv.1-2 *Pushpitāgrā*; V.3 *Śārdūlavikrīḍita*; V.4 *Mālinī*; Vv.5-7 *Vasantatilaka*.

Summary : In the YADU family, which sprang from the MOON, was born the Primeval Male. His desendants, owing to their eminence in fame and valour, became known in the world as the TUṄGAS. In that lineage known as the RĀSHṬRAKŪṬA-KULA was born DANTIDURGA. After him, his paternal uncle Kṛishṇarāja (I) became the ruler of the earth.— The bards (*vandi-jana*) who used to praise the noble qualities of [KṚISHṆARĀJA III] were receiving 200 *drammas* together with a pair of clothes per year. Next, provision of a hundred *drammas* and a pair of clothes was made for each of a group of persons whose duty was to recite sacred texts four times a day. The third provision of fifty *drammas* and a pair of clothes was made in favour of each of another group of reciters.— KĀLAMEGHA (Kṛishṇa III) also made provision for offering meals to the Brāhmaṇas numbering thirty who were engaged in reciting the Vedas, in the *Sattra-śālā*, close to the temple of the god KĀLAPRIYA. In order to meet the requirements of the college, situated on the bank of the NĀNDĪ river in the Godāvarī valley, provision of two *prasthas* of oil and one *prastha* of salt daily was made. For this purpose, arrangements had to be made for the storing of nine *khaṇḍikās* of oil and four and a half *khaṇḍikās* of salt by purchasing the articles from the *Grāma-kaṭaka*.— Near the temple of KSHETRAPĀLA, a *maṇḍapa* named Sarvalokāśraya was constructed. For the amelioration of the suffering of the people during summer, were set up centres for the distribution of water at five places, viz. (1) the

Makara-toraṇa in the royal palace, (2) the *Yaksha-dvāra* adorned with the image of MAṆḌALASIDDHI VINĀYAKA; (3) the front of the temple of KĀMADEVA close to the area where the chief courtesans of the king lived; (4) the courtyard of the temple of the god KĀLAPRIYA, and (5) the above-mentioned pavilion named SARVALOKĀŚRAYA.

Similarly, fire-places were constructed for saving the poor people from cold during winter, at five places, viz. (1) the pavilion called SARVALOKĀŚRAYA in the courtyard of the god MAṆḌALASIDDHI (Vināyaka); (2-3) two places near the temple of KĀLAPRIYA, (4) the front of the temple of SAGARVEŚVARA; and (5) the vicinity of the temple of BAṄKEŚVARA. Arrangements were made for the provision of some tankfuls of water and troughfuls of fodder for the cattle at five places, viz. (1) the market of the GURJARAS, (2-4) the temples of the deities VĪRANĀRĀYAṆA, ŚRĪKṚISHṆEŚVARA and KSHETRAPĀLA, and (5) the much-frequented market place. To meet the expenses of the above the amount of fifty *drammas* was allotted per day. Then for the *pañchāmṛita* ablution with *pañchopachāra*, curds and milk and flower offerings for the temples of BAṄKEŚVARA, CHHALLEŚVARA, GAJJIGASOMANĀTHA, TUMBEŚVARA and TUḌIGEŚVARA were provided for at the expense of 500 *drammas* per month. The provision of 1 *āḍhaka* and 55 *palas* of candied sugar and 1104 *palas* of Sandal wood is next mentioned.

TEXT[1]

First Side

1. ॥ श्रों[2] नमः शिवाय ॥
स जयति जगदुत्सव-प्रवेश-प्रथन-परः
2. कर-पल्लवो मुरारेः (।*)
लसदमृत-पयः-कणांक-लक्ष्मी-स्तन-कल-
3. [शा]नन-लब्ध-सन्निवेशः ॥ 1
ज[य]ति च गिरिजा-कपोल-विव (ब)-प्रणि-
4. [हि]त-पत्र-विचित्रितांस-भित्तिः (।*)
4. त्रिपुर-विजयिन[:] प्रियोपरो-

5. [धा]द्भूत-मदनाभय-दान-शासनेव ॥ 2
श्रीमानस्ति नभस्तलैक-ति-
6. [ल]कः[3] [त्रैलोक्य]-नेत्रोत्सवो
देवो मन्मथ-वां(बां)धवः कुमुदिनी-नाथः सुधा-
7. [दी]धितिः ।
निःशेषामर-तर्प्पणार्प्पित-तनु-प्रक्षीणतालंकृते-
र्य-
8. स्यांशः सि(शि)रसा गुण-प्रियतया नूनं धृतः शंभुना ॥ 3
[अभ]वदमल-
9. [कांतिस्त]स्य वंशे मणीनां
गण इव यदुवंशो दुग्ध-सिंधूय[मा]-
10. ने ।
अधिगत-हरि-नील-प्रोल्लसन्नायक-श्री-
रशिथिल-गुण-संगो
11. भूषण[ं] यो भुवो(ऽ*)भू[त्] ॥ 4
उद्वृत्त-दैत्य-कुल-क[ं]दल-शांति-हेतु-
स्तत्रावतार[मु]-
12. दभूत्[4] पुरुषः पुराणः ।
तद्वंशजा जगति तुंग-यशः-प्रभावा-[5]
स्तुं-
13. [गा] इति क्षिति-भुजः प्रथिता व(ब)भूवुः ॥ 5
तत्सन्ततौ समभवद्भुवन-
14. प्रसिद्ध-
श्री-राष्ट्रकूट-कुल-[ना]मनि दंतिदुर्ग्गः ।
एकं चकार चतुर-
15. ब्ध्यु(ब्ध्यु)पकण्ठ-सीम-
क्षेत्रं य एतदसि-लांगल-भिन्न-दुर्गः ॥ 6
तस्माद[पा]-
16. [ल]यदिमां वसुधां पितृव्यः
श्री-कृष्णराज-नृपतिः शरदभ्रशु[भ्रैः] (।*)
17. [य]त्कारितेश्वर-गृहैर्व्वसुमत्य[नेक]-
[कै]—U—UUU—UU—U— —
18. — —U—UUU—UU—U— —[7] (॥*) 7

Second Side

1. [म]ति(:*)पुण्यानुवं(बं)धिनी दान-प्रवृत्ति[र्यं]शो(ऽ*)नुवं(बं)-
2. धि[नी](।*) [एत]द्गुण-स्तुति-निव(ब)द्धां जाति-वृत्त-मालां वि-
3. [चि]त्र-मणि-मालिकामिव कं(क)ण्ठे कुर्व्वंतां वंदि-ज-
4. [ना]नां द्रम्म-शत-द्वयं द्र २०० वस्त्र-युगमेकं(कम्) ॥ च
5. ···लं[8] पठतां द्रम्म-शतमेकं । द्र १०० वस्त्र-यु-
6. [ग]मि. डपाठ-प्रणयिनां द्रम्माः पंचाशत्
7. द्र ५० वस्त्र-युगमेकं(कम्) ॥ मत्यनुराग(?)-क्षे[भो]द्देशेन [दा]-
8. न-प्रवृत्तिः । द्वितीयश्च(।*)अविरतमदांवु(बु)-वृष्टिर्द्दो[षा]-
9. कर-तपन-मण्डलावरणः प्रशमित-पर-व(ब)ल-
10. धूलिः कलितोचित-कालमेघाख्यः । [तस्या]-
11. नेक-रस(स)मर-संकेत-मस(य)-सन्निहित-विजय···[9]
12. समागम-प्रशस्त-भूतस्य शत्रु-क्षय-[परम]···
13. [न्नाद्य]-हस्तिनो यशः · दान-सिंहस्य···
14. तथा हि श्री-कालप्रियस्य भगवतः समीपर्वात्ति-
15. न्यां [सत्र]शालायां वेदामृत-पवित्रित-मुखानां [त्रिं]-
16. [श]त्संख्यानामाहार-दानं(नम्)॥ तथा गोदावरी-त-
17. [टा]ध्यासिनि[10] [नान्दी]-तटे । निर[व]द्य-विद्यार्ज्जन-
18. [जु]षां द्विजन्मनां संव(ब)न्धिनो विद्यास(स्था)नस्य स्नेह-
19. लवण-समग्रता-सम्पादनाय[।][11] दिनम्प्रति तैल-
20. [प्र]स्थद्वयं लवणस्य चैकं प्रस्थं विधाय व(त)था च.[12]
21. म-कटक-क्रेणिकेन देयास्तैलस्य ख[ण्ड].[13]
22. [न]व । लवणस्य खण्डिकास्सार्धाश्च[तस्र]: । त-
23. [दुद्दे]शेन च दिनानु[दिनं*] रसार्घ-पिण्डेन क्के(क्रे)णिक-
24. स्यावलम्व(म्ब)नं···[14] । तदेवं निराकृत-दरिद्र-
25. [ज]नोपद्रवं(व)मुपपादिताकल्प-कल्याण-पा[द]प-
26. ···············प्रसर-निय[त](तम्) । प्र······
27. ·······························

Third Side

1. तथा प्रसिद्ध-क्षेत्रपाल-समीपे सुविहित-प्रावर[णा]-
2. स्तरणादि-परिकरः सर्व्वलोकाश्रय-नामा मं[ड]-

3. पः ॥ तथा राजगृहांतर्व्वर्त्ति-मकर-तोरणे । मं[ड]-
4. [ल]सिद्धि-विनायक-मंडि[त]-यक्ष-द्वारे । प्रधा[न]-
5. राजविलासिनी-पाटक-सन्निहित-कामदेवा[य]-
6. तन-पुरोभागे । कलि-काले(ऽ*)पि सकल-लोक-प्र-
7. त्यक्ष-दिव्य-शक्तेर्भगवतः श्री-कालप्रियस्य प्राङ्गणे ।
8. [प्र]तीते च सर्व्वलोकाश्रय-मंडपे । इति पंचसु [स्था]-
9. नेषु ग्रीष्म-संताप-निरसन-क्षमाः धर्म्म-नरपति-
10. विलासकायमान-महिम-स्पृशः प्रपाः । त-
11. था मंडलसिद्धि-प्रांगणे सर्वलोकाश्रय-मंडपे ।
12. कालप्रिय-समीप-प्रदेश-द्वये । जगत्तुंग-समु[द्र]-
13. स्य [पा]ली-प्रतिष्ठिता(त)-सगवे(वें)श्वर-पुरोभागे । उदीच्य-
14. दिग्वर्त्ति-वं(बं)केश्वर-समीपे । इति पंचसु स्थानेषु प्रल-
15. य-महाप्लवायमान-हेमंव(त)-काल-प्रालेय-विलसि[ते]-
16. [ष्व]नाथ-जन-परिरक्षणार्थमग्नि-स्थितिका(:*) । तथा
17. [गू]र्ज्जरापण-वीरनारायण-श्रीकृष्णेश्वर-क्षेत्र[पा]-
18. ल-क्षुण्ण-हट्टिकासु[15] पंचसु स्थानेषु गवां सच्छंद-पा-
19. नाहार-निमित्तं ज[ल]-द्रोण्यो गोग्रासाश्च तत्प्रतिकर-
20. णाय[16] प्रतिदिनं द्रम्माः पञ्चाशत् द्र ५० तथा वं(बं)के-
21. श्वर-च्छल्लेश्वर-गोज्जिगसोमनाथ-तुम्वे(म्बे)श्वर-तुडिगेश्वरे-
22. [षु] पंचायतनेषु पंचोपचार-सहितं पञ्चामृत-[स्नानो]-
23. [प]योगि-दधि-दुग्ध-कुसुमार्चन-निमित्तं मासा[नुमासं]
24. [च] द्रम्माणां पञ्चशतानि द्र ५०० खंडस्यैका[ढकं]
25. पलानि पञ्च-पञ्चाशत् प ५५ श्रीखण्डस्य-पलानि [चतु]-
26. [रधिकानि] शतान्येकादश ११०४ प्रतिदिनं
27. ....

1. From impressions.
2. Expressed symbolically.
3. Read °*kas=trai*°.
4. The other texts have °*āvatāram=akarot.*
5. The Deoli text has *Sātyaki-vargga-bhājas*°.
6. This half of the stanza is found in the other grants as *Tasmād=arāti-vanitā-kucha-chāru-hāra-nīhāra-bhānur=udagād=iha Dantidurggaḥ.*
7. The reading of the lost letters can be restored from the other grants as °*lāsa-śaila-nichit=eva chiraṁ vibhāti.*

8. The original may have been *chatushkālaṁ.*

9. The word lost here may have been *lakshmī.*

10. The verb *adhyās* has been used here in the sense of 'to preside over, influence, rule', so that *Godāvarī-taṭ-ādhyāsin* would mean 'dominating over the Godāvarī valley', or 'predominant in the Godāvarī valley'.

11. The *daṇḍa* is unnecessary.

12. The lost *akshara* at the end of the line may have been *grā.*

13. The word is obviously *khaṇḍikā.*

14. These two letters appear to stand for a word like *kṛitaṁ.*

15. The word *iti* seems to be understood here.

16. The word *pratikaraṇa* means 'repaying', 'compensation', etc. But here it has been used in the sense of 'meeting the expense'.

CHAPTER III

The Eastern Chālukyas of Veṅgī

No. 9—Yelivarru Copper-plate Inscription of Amma II Vijayāditya (945-70 A.D.)[1]

Yelivarru, Repalle Tāluk, Guṇṭūr District, Andhra Pradesh.
J. F. Fleet, *Ind. Ant.*, XII, 1883, pp. 91ff.

Language : Sanskrit.

Script : Telugu-Kannaḍa.

Metres : V.1 *Āryā*; Vv.2-3 *Āryāgiti*; Vv.4-6 *Indravajrā*: V.7 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.8 *Upendravajrā*; Vv.9-10 *Gīti*; Vv. 11-13 *Āryā*; V.14 *Upendravajrā*; Vv.15-16 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : KUBJA VISHṆUVARDHANA, brother of SATYĀŚRAYA VALLABHENDRA (Pulakeśin II) of the CHĀLUKYA family, ruled over VEṄGĪ for 18 years. His son JAYASIṀHA (I) ruled for 33 years; his son MĀṄGI-YUVARĀJA for 25 years; his son JAYASIṀHA II for 13 years; his younger brother KOKKILI for 6 months. Kokkili was expelled by his elder brother VISHṆUVARDHANA who ruled for 37 years. His son VIJAYĀDITYA-BHAṬṬĀRAKA ruled for 18 years; his son VIJAYĀDITYA-NARENDRAMṚIGARĀJA for 48 years; his son KALI-VISHṆUVARDHANA for 1½ years; his son GUṆAGA-VIJAYĀDITYA for 44 years; his successor BHĪMA, the son of his younger brother VIKRAMĀDITYA, for 30 years; his son KOLLABHIGAṆḌA-VIJAYĀDITYA, for 6 months; his son AMMA (I) for 7 years; having expelled his son, the child VIJAYĀDITYA, TĀLAPA ruled for one month; having subdued him, VIKRAMĀDITYA, son of BHĪMA, ruled for 11 months; then YUDDHAMALLA, son of Tālapa, ruled for 7 years; then BHĪMA, the son of Kollabhigaṇḍa-Vijayāditya, reigned for 12 years. His son, by his wife LOKAMAHĀDEVĪ, was AMMA II VIJAYĀDITYA. —Amma II addressed the *Kuṭumbins*, headed by the *Rāshṭrakūṭas*, who inhabited the district of VELANĀṆḌU, and informed them of

the grant of the village of ELAVAṞṞU, with the relinquishment of all taxes, to the SUVARṆA-BHĀṆḌĀGĀRA-ŚRĪKARAṆA-MUKHYA (head clerk of the treasury) KORAMIYA.—The *ājñapti* of the grant was KAṬAKARĀJA, the composer POTANA-BHAṬṬA and the writer JONTĀCHĀRYA.

TEXT[2]

SEAL

श्री-त्रिभुवनांकुश (।।*)

First Plate

1. स्वस्ति (।।*) श्रीमतां सकल-भुवन-स (सं) स्तूयमान-मानव्यासगोत्राणां[3] हा-
2. रीति-पुत्राणां कौशिकी-वर-प्रसाद-लब्ध-राज्यानां मातृगण-परिपालि-
3. तानां स्वा (मि*)-महासेन-पादानुध्यातानां भगवन्नारायण-प्रस (सा) द-
4. समासादित-वर-वराह-ला (ञ्छ*) नेक्षण-क्षण-वशीकृता[रा][4]ति-म-
5. ण्डलानां[5]मश्वमेधावभृत[6]-स्नान-पवित्रीकृत-वपुषां चा-[7]
6. लुक्यानां कुलमलंकरिष्णोः सत्याश्रय-वल्लभेन्द्रस्य भ्राता कु-
7. ब्ज-विष्णुवर्द्धनो (ऽ*) ष्टादश-वर्षाणि वेंगीदेशमपालयत् ।। तदात्म-

Second Plate : First Side

8. जो जयसिंहस्त्रयस्त्रिंशतं । तदनुजेन्द्रराज-नन्दनो विष्णुव-
9. र्द्धनो नव । तत्सूनुम्मंगि-युवराजः पंच-विंशतिं । तत्पुत्रो
10. जयसिंहस्त्रयोदश । तदवरजः कोक्किलिः षण्मा-
11. षा (सा) न् । तस्य ज्येष्ठो भ्राता विष्णुवर्द्धनस्तमुच्चाट्य सप्त-
12. त्रिंशतं । तत्पुत्रो विजयादित्य-भट्टारको (ऽ*) ष्टादश । तत्सु-
13. तो विष्णुवर्द्धनः[8] षट्त्रिंशतं । तत्सुतो विजयादित्य-नरेन्द्रमृग-
14. राजश्चाष्टचत्वारिंशतं । तत्सुतः कलि-(विष्णु*) वर्द्धनो (ऽ*) द्ध्यर्द्ध-वर्षं[9] ।

Second Plate : Second Side

15. तत्सुतो गुणगांक-विजयादित्यश्चतुश्चत्वारिंशतं । तदनु-
16. ज-विक्रमादित्य-भूपातेः[10] सूनुश्चालुक्य-भीम-भूपालस्त्रि-
17. ंशतं । तत्पुत्रः कोल्लभिगण्ड-विजयादित्यः ष-
18. ण्मासान्(।*)तत्सूनुरम्मराजः सप्र-वर्ष(ा*)णि । तत्सुतं
19. विजयादित्यं ब(ा*)लमुच्चाट्य तालपो मासा[11]मेकं(।*)
20. तं जित्वा श्चलुक्य[12]-भि(भी)म-तनयो विक्रमादित्य एकादश-मा-
21. सान् ततस्तालपराजस्य सुतो युद्धमल्लः सप्त वर्ष(ा*)-

Third Plate : First Side

22. णि । तत्पुत्रः[13] कोल्लभिगण्ड-विजयादित्य-सुतो भीम-रा-
23. जो द्वादश वर्षाणि ॥
तस्य माहेश्वर-मूर्त्तेरुमा-समा-
24. नाकृतेः कुमाराभः(।*)
लोकमहादेव्या(:*) खलु य-
25. स्समभवदम्मराजाख्यः ॥ 1
जलजातपत्र-चा-
26. मर-कलशांकुश-लक्षणांक-कर-चरण-त-
ल(:।*)
27. लसदाजान्ववल(ं*)बित-भुजयुग-परिघो गिरी-
28. न्द्र-सानूरस्कः ॥ 2
यो रूपेण मनोजं विभवेन म-

Third Plate : Second Side

29. हेन्द्रमहिमकरमुरु-महसा ।
हरमरिपुर-दहनेन न्यक्कुर्व्वन्भा-
30. ति विदित-दिगवनि-कीर्त्तिः[14] ॥ 3
स सकल-रिपु-नृपति-मकुट-तट-घटित-मणि-
31. गण-मधुकर-निकर-परिचुंबित-चरण-सरसिरुह-युगलो
32. युगलोवन-पद-कमल-विलसद्द्विरेपायमानो[15] मानोन्न-
33. तोनतोद्धत-[16]समस्त-लोकः समस्तभुवनाश्रय-श्री-विजया-
34. दित्य-महाराजाधिर(ा*)जः परमेश्वरः परमभट्टारकः परमब्रह्मण्यः
वेल-

35. नाण्डु-विषय-निवासिनो राष्ट्रकूट-[17]प्रमुखान्कुटुंबिन(:*) समाहूयेत्य-
माज्ञापय-

Fourth Plate : First Side

36. ति ॥
विद्वत्कवीन्द्र-प्रभवं प्रसिद्धं
पूज्योदयं भूरि-गुणाधिवासं(सम् ।)
धर्म्मिष्ठ-भूमि-[18]

37. नियम-स्वधाम
पात्रं परं काश्यप-गोत्रमासीत् ॥ 4
तत्र भूसुर-यथोचि-

38. त-विद्या-
कर्म्म-षट्क-विधि-निर्म्मल-देहः (।*)
वेदविद्विदित-शास्त्र-समु-[19]

39. हो
विद्मय्य इति विश्रुत-कीर्त्तिः ॥ 5
भूदेव-वंशा(ं*)बुवि-[20]शीतरश्मि-[21]

40. र्व्विद्वत्सरोज(।*)कर-भानु-भानुः(।*)
तत्सूनुरंभोजभवोपमानो

41. विद्यामयो विद्मियः प्रसिद्धः ॥ 6
अरुन्धत्या विशिष्टस्य वशिष्ठस्योपमाम-[22]

42. यात् (।*)
पतिव्रतात्मया धर्म्मपत्न्या यश्चानमव्वया ।(।*) 7
कुल-क्रमायातमुदार-भा-

Fourth Plate : Second Side

43. व-
मनन्यदृष्टाश्रुतपूर्व्व-रूपं(पम् ।)
दवद्धराधारि-[23]धरोपमानः[24]
तयोस्सुतः कोरमिया-

44. मिधानः ॥ 8
श्री-लोकमहादेव्या समवर्द्धत यो (ऽ*) स्मदंबया प्रीत्या (।*)
चातुर्य्य-नागर-
45. कयोरावास-स्थानमिति मनोहरयोः ॥ 9
अपहसति वाग्मिता वाग्वनितां यत्र स्थि-
46. ता महाचतुरे (।*)
अ-सुजन-वरा[25] नागरक-जलजभव-बहुमुख-प्रियां
47. स (सं) ततं (तम्) ॥ 10
उत्पद्यते प्रसंगात्सुजनतया चात्म-सहजया यस्य
48. विभवः पति-प्रसंश्चित्रमिदं[26] साधुवाद इति । (।*) 11
रसिकानामति-रसिकश्चतुराणामधिक-
49. चतुर एवायं (यम् ।)
कोरमिय-नामधेयोः[27] विदुषामत्यन्त-विज्ञ (ा*) नी । (।*) 12
सेवित-समस्त-भू-
50. पति-हृदय-स्थिति-भाग्गुणोपपन्नो (ऽ*) मूल्यः[28] (।*)
मुक्ताफल-सच्चरितः कोरमिया[29] वस्तु-पु-

Fifth Plate : First Side

51. रुष इत्युपपन्नं । (न्नम् ॥) 13
अनागत-ज्ञ (ा*) न-विवेकिनी धी-
रनिन्द्य-चारित्र-परा हि चेष्टा (।*)
अशेष-भो-
52. गोपनतम्भनश्च
अहो महत्कोरमियस्य पुण्यं (ण्यम्) ॥ 14
तस्मै कोरमिय-नाम्ने सुवर्ण्ण-
53. भाण्डागार-श्रीकरण-मुख्याय एलवर् रु-नाम-ग्रामस्सर्व्वकर-
परिहारेणाग्रहारी-
54. कृत्योदक-पूर्व्वा[30]मुत्तरायण-निमित्ते (ऽ*) स्माभिर्द्दत्त इति विदितमस्तु वः ।
अस्यावधयः
5. पूर्व्वातः[31] गोमड्वु-सीमा । आग्नेयतः इग्गुंबरि् त-सीमा । दक्षिणतः
इष्ठूरि-सीमा । नैर्ऋ-
56. ति-पश्चिमाभ्यां प्रेंपरि् त-सीमा । वायव्यतः तुरिमिण्डि-सीमा ।
उत्तरेशानाभ्यां[32] अमुतुनूरि-सीमा (॥*)

57. अस्योपरि न केनचिद्बाधा कर्त्तव्या(।*)यः करोति स पंच-महापातको
भवति । तथोक्तं व्यासेन ।
बहु-

58. भिर्वसुधा दत्ता बहुभिश्चानुपालिता(।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं।(लम्॥) 15
स्व-द-

Fifth Plate : Second Side

59. त्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुन्धरां(राम्।)
षष्टि वर्ष-सहस्राणि विष्टाया(ष्ठायां) ज(ा*)यते कृमिः ॥ 16

60. आज्ञप्ति(:*) कटकराज:(।*) पोतनभट्ट-काव्यं जोन्ताचार्य्य-
लिखितं(तम्) ॥

1. The first year of Amma II Vijayāditya's reign falls in Śaka 867 (945-46 A.D.).
2. From the facsimile in *Ind. Ant.*, XII. Omit the *daṇḍa* after the final *m* changed to *anusvāra* before a consonant.
3. Read *Mānavya.*
4. *Ri* had been originally engraved and was afterwards made *rā.*
5. The *anusvāra* is superfluous.
6. Read °*bhṛitha.*
7. The form *Chalukya* often occurs in earlier records.
8. Read *varddhanaḥ.*
9. Read *varshaṁ.*
10. Read *bhūpateḥ.*
11. Read *māsam=ekaṁ.*
12. Read *Chalukya.*
13. In reality, Bhīma was the son of Kollabhigaṇḍa-Vijayāditya, who was in the same degree of descent as Yuddhamalla II.
14. Read *kīrttiḥ.*
15. Read °*rephāyamāṇo.*
16. Read °*t-ānat-oddhata.*
17. Read °*kūṭa.*
18. Read *bhūmir=nniyama.*
19. Read *samūho.*
20. Read °*budhi.*
21. Read °*raśmir=vvidva*°

22. Fleet reads *Vaśishṭa*°.
23. Read *dadhad-dharā*°.
24. Read °*mānas=tayo*°.
25. Fleet corrects *varā* to *dhārā*. Better read *dharā*.
26. Read *praśaṁsyaś=chitra*°.
27. Omit *visarga*.
28. Better read °*mūlyaḥ*.
29. Read °*miyo*.
30. Read °*pūrvvam=utta*°.
31. Read *pūrvvataḥ*.
32. Read °*bhyām*.

CHAPTER IV

The Chālukyas of Mānyakheṭa and Kalyāṇa

No. 10—Nīlgunda Copper-plate Inscription of Vikramāditya VI, Chālukya-Vikrama years 12 (Prabhava = 1087 A.D.) and 48 (Śobhakṛit = 1123 A.D.)

Nīlgunda, Bellary District, Karnataka.

L. D. Barnett, *Ep. Ind.*, XII, pp. 142 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres: V. 1, 18-23, 32, 49-52 अनुष्टुभ्; Vv. 2, 4, 9, 11-12, 26, 37 मालिनी; V.3 आर्यागीति; Vv. 5, 8, 15, 29, 414 3, 54 वसन्ततिलक; Vv. 7, 28, 44, 48 शार्दूलविक्रीडित; Vv. 6, 10, 24-25, 27, 30, 38 आर्या; Vv. 13-14, 45, 47 मन्दाक्रान्ता; V. 16 द्रुतविलम्बित; Vv. 17, 31, 33, 35, 39, 42 उपजाति; Vv. 34, 36 उपेन्द्रवज्रा; V. 40 स्रग्धरा; V. 46 प्रहर्षिणी; V. 53 शालिनी.

Summary : Fifty-nine kings of the family are said to have reigned in Ayodhyā and sixteen of them later ruled in the South. After a temporary obscuration, the family's fortunes were restored by JAYASIṀHA I who overcame RĀSHṬRAKŪṬA INDRA, son of KṚISHṆA. His son was RAṆARĀGA; his son PULAKEŚIN; his son KĪRTIVARMAN I; his younger brother MAṄGALĪŚA who ruled during the minority of his brother's son SATYĀŚRAYA (PULAKEŚIN II). Then came Satyāśraya's son NIḌAMARI (Neḍamari); his son ĀDITYAVARMAN; his son VIKRAMĀDITYA I; his son YUDDHAMALLA; his son VIJAYĀDITYA; his son VIKRAMĀDITYA II; his son KĪRTIVARMAN II under whom the family eclipsed. His brother (Bhīma); his son KĪRTIVARMAN III; his son TAILA I; his son VIKRAMĀDITYA III; his son BHĪMA II: his son AYYAṆA I who married a daughter of RĀSHṬRAKŪṬA KṚISHṆA III; his son VIKRAMĀDITYA IV who

married Chedi LAKSHMAṆA's daughter; his son TAILA II who conquered KARKARA (Kakka II) and RAṆASTAMBHA; his son SATYĀŚRAYA II; his younger brother DAŚAVARMAN (Yaśovarman) his son VIKRAMĀDITYA V; his younger brother JAYASIṀHA II; his son ĀHAVAMALLA (Someśvara I) who fought with the MĀLAVA, CHOLA and KANAUJ kings; his son BHUVANAIKAMALLA (Someśvara II); his younger brother VIKRAMĀDITYA VI TRIBHUVANAMALLA. — ŚRĪPṚITHVĪVALLABHA *M.P.P.* TRIBHUVANAMALLA addressed the *Rāshṭrapati, Vishayapati, Grāmakūṭaka, Āyuktaka. Niyuktaka, Ādhikārika, Mahattara* and others who may be associated with the gift land from time to time in respect of his grant of NIRAGUṀDA-GRĀMA (Nīlgunda) in VIKKIGA-70 within KOKALI-500 in favour of 300 learned Brāhmaṇas of Draviḍa-deśa. The grant was made from KALYĀṆAPURA at the request of Palata-pāṇḍya in the CHĀLUKYA-VIKRAMA YEAR 12 = PRABHAVA of Jupiter's cycle, PUSHYA-BADI 13, SATURDAY, UTTARĀYAṆA SAṄKRĀNTI. In the CHĀLUKYA-VIKRAMA YEAR 48, ŚOBHAKṚIT, BHĀDRAPADA-ŚUDI 12 (Śravaṇa-dvādaśī), MONDAY, the king again granted the village together with KṚISHṆAPALLIKĀ to the same Brāhmaṇas, whose number rose by now to 500, at the request of Palata-pāṇḍya's grandson Rāya-pāṇḍya, introduced by *Śrīkaraṇādhikārin Sarvādhyaksha* DRAVIḌĀDITYA when the king was camping at VAIJAYANTĪ (Banavāsi). The grant was made with the exemption of *śulka, kara* and *vādhā* (*vishṭi*), with all dues and *nidhi* and *nikshepa* and *tri-bhog-ābhyantara-siddhi* and making it a *sarva-namasya śāsana.* The hamlet called Ādityapallikā was granted to the god Bhīmeśvara worshipped in the locality. The record was written by *Dān-ādhikārin* BHAṭṭa MALLAYA-PAṆḌITA of KĀŚMĪRA, son of Bhaṭṭa Vilāsa *alias* Aryamasvāmin, with the permission of VIKRAMĀDITYA, son of Kālidāsa, the *Śāsan-ādhikārika, Akshapaṭalika* and *Mahāprachaṇḍa-Daṇḍanāyaka.*—Some of the statements regarding the early history of the family are imaginary and wrong; e.g. Pulakeśin II was actually the father of Vikramāditya I and obtained the throne after killing Maṅgalīśa.

TEXT[1]

First Plate

1. ओं[2] (॥*)
जयत्याविष्कृ[तं] विष्णोर्वाराहं क्षोभितार्ण्णवं(वम्) ।
दक्षिणोन्नत-[दं]ष्ट्राग्र-विश्रांत-भुवनं वपुः ।(॥) 1
श्रियमुपहरताद्वः श्रीपतिः क्रोड-रूपो
2. विकट-विशद-दंष्ट्रा-प्रान्त-विश्रांति-भाजं(जम्) ।
अवहृददय-दंष्ट्राकृष्ट-विस्पष्ट कांड-
प्रतनु-विस-जटाग्र-ग्रंथिवद्यो धरित्रीं(त्रीम्) ।(॥) 2
करि-मकर-म-
3. करिकांकित-जलनिधि-रशनां वशीकरोत्ववनि-वधूं(धूम् ।)
त्रिभुवनमल्ल-महीपतिरकलंक-यशो(ऽ*)वु(बु)-[3]राशि-वलयित-भुवनः॥ 3
ग[द्यं(द्यम्)]।
4. स्वस्ति समस्त - भुवन-संस्तूयमान-मानव्य - सगोत्रा[णां] हारीति-पुत्राणां
कौशिकी-वर-प्रसाद-लव्ध(ब्ध)-श्वेतातपत्रादि-राज्य-चिह्नानां स-
5. प्त-मातृका-परिरक्षितानां कार्त्तिकेय-वर-प्रसाद-लव्ध(ब्ध)-मयूर-पिच्छ-
कुंत-ध्वजानां भगवन्नारायण-प्रसादासादित-वर-वराह-लांछनेक्षण-
6. क्षण-वशीकृताराति राज-मण्डलानां समस्त-भुवनाश्रय-सर्व-लोकाश्रय-विष्णु-
वर्द्धन-विजयादित्यादि-विशेष-नाम्नां राज-रत्नानामुद्भव-भूमिः । वृत्तं-
(त्तम्) ।
7. कवलित-नल-लक्ष्मीर्दुर्जयौर्जित्य-हारी
विहत-पृथु-कडंवा(बा)डंव(ब)रो[4] मौर्य-निर्जित् ।
निज-भुज-व(ब)ल-भुग्नोत्पाटयन्राष्ट्रकूटा-
ह्निलित-कल-
8. चुरि-श्रीरस्ति चालुक्य-वंशः । (॥) 4
तज्जेषु राज्यमनुपाल्य गतेषु राज-
स्वेकान्नषष्टि-गणनेषु पुराघ्ययोध्यं(ध्यम्) ।
तद्वंशजास्तदनु षोडश भूमिपा-
9. लाः
क्ष्मां दक्षिणापथजुषं विभरां व(व)भूवुः ।(॥) 5
दुष्टावष्टब्धायां कतिपय-पुरु[षां]तरांतरितायां च(।*)

चालुक्य-कुल-संपदि भूयश्चालुक्य-वंश्य एव ।(॥)[5] 6
कंदः की-
10. र्त्ति-लतांकुरस्य कमलं लक्ष्मी-विलासास्पदं
वक्त्रं वैरि-महीतृ(भृ)तां प्रतिनिधिर्द्देवस्य दैत्य-द्रुहः ।
राजासीज्जयसिंह-वल्लभ इति ख्यातश्चरित्रै-
11. र्न्निजै-
र्यो रेजे चिरमादिराज-चरितोत्कंठाः प्रजानां हरन् ।(॥) 7
यो राष्ट्रकूट-कुलमिंद्र इति प्रसिद्धं
कृष्णाह्वयस्य सुतमष्ट-शतेभ-सैन्यं ॥ (न्यम् ।)
12. निर्जित्य दग्ध-नृप-पंच-शतो व(ब)भार
भूयश्चलुक्य-कुल-वल्लभराज-लक्ष्मीं ।(क्ष्मीम् ॥) 8
चटुल-रिपु-तुरग-पटु-भट-करटि-घटा-कोटि-घटि-
13. त-रणरागः ।
सुकृत-हर-चरण-रागस्तनयो(ऽ*)भूत्तस्य रणरागः ।(॥) 9
तत्तनयः ।[6] पुलकेशी केशि-निसूदन-समो(ऽ*)भवद्राजा ।
वा-
14. तापिपुरी-वर-पतिरकलित-खल-कलि-कलंक-कलः ।(॥) 10
वयमपि पुलकेशि-क्ष्मापतिं वर्ण्णयंतः
पुलक-कलित-देहा पश्यताद्या-
15. पि संतः ।
स हि तुरग-गजेन्द्र-ग्राम-सा[रं] सहस्र-
द्वय-परिमितमृत्विक्साच्चकराश्वमेधं ।(॥) 11
तत्तनयः ।
नल-निलय-विलोपी-मौर्य-निर्याण-हेतुः
प्रथित-
16. पृथु-कडंव(ब)-स्तंव(ब)-भेदी कुठारः ।
भुवन-भवन-भागापूरणारंभ-भार-
व्यवसित-सित-कीर्तिः कीर्तिवर्मा नृपो(ऽ*)भूत् ।(॥) 12
तदनु तस्यानुजः ।
सर्व्व-द्वीपाक्रम-
17. ण-महसो यस्य नौ-सेतु वं(बं)धै-
रुल्लंघ्याब्धि(ब्धि)र्व्यधित पृतना रेवती-द्वीप-लोपं(पम्) ।

राज्य-श्रीणां हठ-पतिरभूद्यश्च कालच्चुरीणां[7]
व(ब)न्ध्रे भूमि सह स सक-

18. लैमंगलैर्मंगलीशः ।(॥) 13
ज्येष्ठ-भ्रातुः सति सुत-वरे(ऽ*)प्यर्भकत्वादशक्ते-
र्यस्मिन्नात्मन्यकृत हि धुरं मंगलीशः पृथिव्याः ।
तस्मिन्प्रत्यार्पिपदथ महीं

19. यूनि सत्याश्रये(ऽ*)सौ
चालुक्यानां क इव(ह)हि पथो धर्म्यतः प्रच्यवेत ।(॥) 14
जेतुर्दिशां विजित-हर्ष-महानृपस्य
दातुर्मनोरथ-शताधिकमर्थयद्भ्यः ।
सत्यादि-

20. सर्व-गुण-रत्न-गणाकरस्य
सत्याश्रयत्वमुपलक्षणमेव यस्य ।(॥) 15
अडमरीकृत-दिग्वलयो(ऽ*)र्दित-
द्विडमरी-परिगीत-महायशाः ।
मृडमरिष्ट-भि[दं] म-

21. नसोद्वह- 16
न्निडमरिः क्षितिपो(ऽ*)जनि तत्सुतः ।(॥)
सुतस्तदीयो गुण-रत्न-माली
भू-वल्लभो(ऽ*)भूद्भुज-वीर्य-शाली ।
आदित्यवर्मार्जित-[पु]ण्य-कर्मा
तेजो-

22. भिरादित्य-समान-धर्मा ।(॥) 17
तत्सुतो विक्रमादित्यो विक्रमाक्रान्त-भूतलः ।
ततो(ऽ*)पि युद्धमल्लाख्यो युद्धे यम-समो नृपः ।(॥) 18
तज्जन्मा विजयादित्यो वीरा-

23. नेकांग-संगरे ।
चतुर्णां मंडलानामप्यजयद्विजयोपमः ।(॥) 19
तद्भवो विक्रमादित्यः कीर्तिवर्मा तदात्मजः ।
येन चालुक्य-राज्य-श्रीरंतरापिण्य-

24. भूद्भुवि ।(॥) 20
विक्रमादित्य-भूपाल-भ्राता भीम-पराक्रमः

तत्सूनुः कीर्तिवर्माभून्मृत्प्रासार्द्दित-दुर्जनः ।(॥) 21
तैल-भूपस्ततो जातो विक्रमादित्य-भूपतिः ।

Second Plate : First Side

25. तस्तूनुरभवत्तास्माद्भीमराजो(ऽ*)रि-भीकरः ।(॥) 22
अय्यणार्यस्ततो जज्ञे यद्वंशस्य श्रियं स्वकां(काम्) ।
प्रापयन्नि(न्नि)व वंशं स्वं स
26. वव्रे कृष्ण-नंदनां(नाम्) ।(॥) 23
अभवत्तयोस्तनूजो विभव-विभासी विरोधि-विध्वंसी(।*)
तेजो-विजितादित्यः सत्य-धनो विक्रमादि-
27. त्यः ।(॥) 24
चेदीश-वंश-तिलकां लक्ष्मणराजस्य[8] नंदनां नुत-शीलां(लाम् ।)
वोंथादेवीं विधिवत्परिणिन्ये विक्रमादित्यः ।(॥) 25
सु-
28. तमिव वसुदेवाद्देवकी वासुदेवं ।[9]
गुहमिव गिरि-जामिर्द्देवमर्द्धेन्दुमौलेः ।
अजनयदथ [वों]थादेव्यतस्तै-
29. ल-भूपं(पम्) ।[9]
विभव-विजित-शक्रं विक्रमादित्य-नाम्नः ।(॥) 26
अरि-कुंति(भि)-कुंभ-भेदन-रिपु-दुर्ग्ग-कवाट-भंजन-प्रभृतिः(।*)
सहज-
30. व(ब)लस्य हरेरिव वा(बा)ल-क्रीडाभवद्यस्य ।(॥) 27
किं च राष्ट्रकूट-कुल-संव(ब)द्धावुभौ ।
और्ज्जित्याच्चरणाविव प्रचलितौ साक्षा-
31. त्कलेः क्रामतः ।[9]
क्रूरौ व(ब)द्ध-शरीरकौ गुरु-जन-द्रोह-प्ररोहाविव ।
कालात्खंडित-राष्ट्रकूटक-कुल-श्री-वल्लि-जातांकु-
32. रौ ।[9]
लूनौ येन सुखेन कर्कर-रणस्तंभौ रण-प्रांगणे ।(॥) 28
इत्थं पुरा दितिसुतैरिव भूतधात्रीं
यो राष्ट्रकूट-कुटिलैर्ग्ग-
33. मितामधस्तात् ।
उद्धृत्य माधव इवादिवराह-रूपो

व(ब)भ्रे चलुक्य-कुल-वल्लभ-राजलक्ष्मीं ।(क्ष्मीम् ।।) 29
भम्मह-रट्टादभवद्भू पालाद्राष्ट्रकू-

34. ट-कुल-तिलकात् ।
लक्ष्मीरिव सलिलनिधेः श्री-जाकव्वाह्वया कन्या ।(।।) 30
चालुक्य-वंशांव(ब)र-भानु-माली-
श्री-तैल-

35. भूपाल उपायतैनां(नाम्) ।
तयोश्च लोकाभ्युदयाय योगः
स चन्द्रिका-चन्द्रमसोरिवासीत् ।(।।) 31
श्री-तैल-भूमिपाला-

36. त् ।[10] श्री-जाकव्वा समजीजनत् ।
श्रीमत्सत्याश्रयं स्कंदमंवि(बि)का त्र्यंव(ब)कादिव ।(।।) 32
तस्यानुजः श्री-दशवर्म-[11]नामा ।[9]
तद्वल्लभा भा-

37. ग्यवती च देवी ।
तयोरभूद्विक्रम-शील-शाली ।[19]
श्री-विक्रमादित्य-नृपस्तनूजः ।(।।) 33
असौ निज-ज्येष्ठ-पितुः परोक्षं
व(ब)भार वा-

38. राशि-वृतां धरित्रीं(त्रीम्) ।
भुजेन केयूर-लतामिवोच्चै-
र्व्विदारिताराति-कदंव(ब)केन ।(।।) 34
तदनु तस्यानुजः ।
यस्याखिल-व्यापि यशो(ऽ*)-

39. वदात-
मकांड-दुग्धांवु(बु)धि-वृद्धि-शंकां(काम्) ।
करोति मुग्धामर-सुन्दरीणा-
मभूत्स भूपो जगदेकमल्लः ।(।।) 35
सदावनस्थः[11] पटु-विक्रमा-

40. द्यो
मदांध-गंधेभ-घटा-विपाटी ।

धरोर्जित-प्रस्फुरित-प्रभासो
रराज यो(ऽ*)सौ जयसिंहराजः ।(।।) 36
अगमदखिल-धात्री येन रा-
41. न्वतीत्वं
निवसति नृप-लक्ष्मीर्यस्य शुभ्रातपत्रे ।
स सकल-नमितारि-क्षोणिभृन्मौलि-रत्न-
द्युति-शवलित-पादो गंडरु[लूगं]ड-
42. भूपः ।(।।) 37
विख्यात-कृष्णवर्ण्णे तैल-स्नेहोपलध्ध(ब्ध)-सरलत्वे(।*)
कुन्तल-विषये नितरां विराजते मल्लिकामोदः ।(।।) 38
ततः प्रताप-ज्वलन-
43. प्रभाव-
निर्मूल-निर्दग्ध-विरोधि-वंशः ।
तस्यात्मजः पालयिता धरायाः
श्रीमानभूदाहवमल्लदेवः ।(।।) 39
आत्मावस्थान-हेतोरभिलष-
44. ति सदा मंडपं[12] मालवेशो ।[9]
द्रो(दो)लत्तालो-वनांतान्यनुसरति सरिन्नाथ-कूलानि चोलः ।
कन्याकुब्जा(ब्जा)धिराजो भजति [च तर]-

Second Plate : Second Side

45. सा कंदरास्ता हिमाद्रे-
रुद्दामा यत्प्रताप-प्रसर-त(भ)र-भवोद्भीति-विभ्रांत-चित्ताः ।(।।) 40
अम्लान-ते(तै)ल-गुण-संग्रह-
46. ण-प्रवृद्ध-
तेजो-विशेष-दलित-द्विषदंधकारः ।
अन्वर्थतां समनुसृत्य कवि-प्रधानै-
र्यः प्रोच्यते ननु चलु-
47. क्य-कुल-प्रदीपः ।(।।) 41
औद्धत्य-युक्तांधकज-प्रभाव-
निर्मूलनोद्दाम-व(ब)लस्य यस्य ।
विराजते निर्ज्जित-मीनकेतो-
[र्द]-

48 वस्य चालुक्य-महेश्वरत्वं (त्वम् ।।) 42
तस्मादजायत जगज्जनित-प्रमोद-
शृंगार-वीर-रसिकः कवि-लोक-कांतः ।
कां-

49. ता-विलोल-नयनोत्पल-चारु-चन्द्र-
श्चालुक्य-वंश-तिलको भुवनैकमल्लः ।(।।) 43
यः पत्रं स्फुट-पुष्कराक्षर-धरं पा-

50. णौ कृपाण-च्छला-
दा-जन्म-प्रतिपन्न-दास्य-विजय-श्री-दत्तमुच्चैर्दधत् ।
साक्ष्यं ग्राहयितुं दिशां परिवृढान्सर्वानिव

51. प्राहिणो-
त्प्रत्याशं निज-कीर्त्तिमभ्र-तटिनी-स्पर्द्धानुवं (बं) धोद्यतां (ताम् ।।) 44
तदनु तस्यानुजः ।
आसीत्तेजः-कलित-कमलो-

52. ल्लासन-प्रौढ-पाद-
स्पर्शादुच्चैः श्रियमवनिभृच्छेखराणां दधानः ।
ध्वांत-भ्रांति दधदिव दृशोरंजनं वैरि-वीर-
[स्मे]-

53. राक्षीणां मुहुरपहरन्विक्रमादित्यदेवः ।(।।) 45
भू-भारं नमित-फणीश्व[रं] भुजाभ्यां
वि (बि) भ्राणः पटह-पलायित-क्षि-

54. तीशः (।*)
यश्चोच्चैरपहृत-नाकि-शाखि-लीलः
प्रख्यातस्त्रिभुवनमल्ल इत्युदारः ।(।।) 46
यतो (ऽ*) न्वेष्टुं जनक-जनितां

55. वल्लभोदार-लक्ष्मीं
भात्रा सार्द्धं हरि-व (ब) ल-युतः स्वां सुमित्रात्मजेन ।
तीरे सिन्धोर्व (र्ब) हुमुख-भयादेत्य वैभीषण-श्री-
धाम्ना

56. नेमे द्रविड-पतिना यश्च चालुक्य-रामः ।(।।) 47
सर्वाशा-विजय-प्रयाण-समय-ज्ञाताखिलोर्व्वी-पथ-
प्रस्थानेव महीमतीत्य वि-

57. मला यत्कीर्त्तिरब्धि(ब्धि)गता ।
प्रेक्ष्यस्ते विजय-श्रियापर-वशो दूरीकरोत्येष मा-
मित्याख्यातुमिवार्ण्णव-स्थिति-जुषः शौरेस्त्रिलो-
58. की-गुरोः ।(॥) 48
स तु श्री-पृथ्वी-वल्लभ-महाराजाधिराज-परमेश्वर-परमभट्टारक-सत्या-
श्रय-कुल-तिलक-चालुक्याभरण-श्रीमत्ति-
59. भुवनमल्ल-वल्लभनरेंद्रदेवः कुशली कुशलिनः सर्वानेव यथासंवध्य-
मानमानका[13]न्राष्ट्रपति-विषयपति-ग्रामकूट-
60. कायुक्तक-नियुक्तकाधिकारिक-महत्तरादीन्समादिशत्यस्तु वः संविदितं-
(तम्)। यथास्माभिश्चालुक्य-विक्रम-वर्षे द्वादशे
61. ग्रंकतो(ऽ*)पि ॥१२॥ प्रवर्त्तमान-काले प्रभव-संवत्सरे पुष्य-व(ब)हुल-
त्रयोदशि(शी)-वड्डवारोत्तरायण-संक्रांतौ व(ब)हूनि महादानानि दत्वा-
(त्त्वा) तद्द-
62. क्षिणा-काले कल्याणपुर-समावासित-निज-विजय-स्कंधावारे पलत-पांड्य-
विज्ञप्त्या द्रविड-देशागतेभ्यो नाना-गोत्रेभ्यो नाना-वेद-
63. शाखा-शास्त्र-पारगेभ्यस्त्रिशत-संख्याकेभ्यो व्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यः श्रीमत्त्रिभुवन-
मल्लदेवेन कोकलि-पंचशत-देश-मध्य-स्थित-विक्किग-सप्तत्यन्तर्व्व-
64. र्त्ती ।[9] नीरुगुंद-नामा ग्रामः ।[9] धारा-पूर्वकमग्रहारीकृत्य दत्तः। पंच-
शतेभ्य एव व्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यः चालुक्य-विक्रम-वर्षे अष्टाचत्वारिंशे
ग्रंकतो(ऽ*)-

Third Plate

65. पि ॥४८॥ प्रवर्त्तमान-काले शोभकृत्संवत्सरे भाद्रपद-शुद्ध-श्रवण-द्वादश्यां
सोम-वारे व(ब)हूनि महादानानि दत्वा(त्त्वा)तद्दक्षिणा-काले वैं-
66. जयन्तीपुर-समावासित-निज-विजय-स्कंधावारे
श्रीकरणाधिकारि-सर्व्वाध्यक्ष-द्रविडादित्य-प्रेरित-पलत-पांड्य-पौत्र-
राय-पांड्य-विज्ञ-
67. प्त्या श्रीमत्त्रिभुवनमल्लदेवेन स प(ए)व ग्रामः कृष्णपल्लिका-समेतः
तेभ्यः एव व्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यः धारा-पूर्वकं शासनीकृत्य दत्तः। तैरेव
व्रा(ब्रा)ह्म-
68. णैः तद्देश-स्वामिने पिंडादान-स्वरूपेण सुवर्ण्ण-शत-चतुष्टयं देयं(यम्)।[13a]
स-शुल्क-कर-वाधा-परिहारः समस्तादेय-सहितो राजकी-
69. यानामनंगुलि-प्रेक्षणीयो निधि-निधान-समेतः सर्व्व-नमस्यः त्रिभोगाभ्यंतर-
सिध्या(द्ध्या) शाश(स)नीकृत्य दत्तः। तस्य ग्रामस्य सीमान्ता-

70. नि कथ्यंते । प्राच्यां दिशि गज-पाषाणः । ततो दक्षिणतः खल्वाट-
पर्व्वतश्च । आग्नेय्यां दिशि तलेवाग्यग्रामात्पश्चिमासन्न-प्रदेशे

71. स्रोतः । कमंडलुकार्पासग्रामात्पश्चिमासन्न-प्रदेशे स्रोतों(ऽ*)तरं च ।
दक्षिणस्यां दिशि तिलक-नाम-ग्रामादुत्तरासन्न-प्रदेशे स्रोतः ।

72. नैरृत्यां दिशि शैलः । तस्य चोत्तरतो लाक्षागेह-नाम-ग्रामात्पूर्व्वतो महिष-
पाषाणः । पश्चिमस्यां दिशि मधूक-वृक्ष-सरः । ततः पश्चिमो-

73. त्तरतः आयस-सार-तिंत्रिणीक-वृक्षश्च (।*) वायव्यां दिशि दीर्घतुंग-
पर्व्वतः । उत्तरस्यां दिशि स्वर्ण्ण-खदिर-वल्मीकः । ऐशान्यां दिश्यक्षर-
पाषाणः ।

74. इति सीमांत-प्रमाणानि । तत्रत्य-भीमेश्वरदेवाय गंध-पुष्प-धूप-दीप-
नैवेद्यार्च्चनार्थं खंड-स्फुटित-जीर्ण्णोद्धार-नव-सुधा-कर्मार्थं नृत्य-गी-

75. त-वाद्य-भोग-पादमूल-परिवारार्थं व्रा(ब्रा)ह्मण-तपस्वि-भोजनार्थं च ।
आदित्य-नाम-पल्लिका[14] स-शुल्क-कर-बाधा-परिहारः समस्तादेय-सहितो

76. राजकीयानामनंगुलि-प्रेक्षणीयो निधि-निधान-समेतः सर्व्व-नमस्यस्त्रि-
भोगाभ्यंतर-सिध्या(द्धया) धारा-पूर्व्वकं देव-भोगार्थं शाश(स)-

77. नीकृत्य दत्तः । तस्याः पल्लिकायाः सीमांतानि कथ्यंते । प्राच्यामाग्नेय्यां
दक्षिणस्यां नैर्ऋत्यां च नीरुगुंद-ग्रामोक्त-सीमेव सी-

78. मा । पश्चिमस्यां दिशि नागर-सरः-सेतुः । वायव्यामुत्तरस्यामैशान्यां च
चूत-ह्रद-स्रोतः । इति आदित्य-पल्लिकायाः सीमान्त-प्रमाणानि ।

79. एवं पूर्व्व-प्रसिद्ध-सीमा-समन्वितश्चतुराघाट-विशुद्धः स युष्माभिरागामि-
भिरस्मद्वंश्यैरन्यैश्च भूमिपालैः पालनीयः । तथा चो-

80. क्तं ।[9] भगवता वेदव्यासेन ।
व(ब)हुभिर्व्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं ।(लम्॥) 49
अपहरणे(ऽ*)पि

81. च दोषस्तेनैवोक्तः ।
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुन्धरां(राम्)।
षष्टि-वर्ष-सहस्राणि विष्ठायां जायते कृमिः ।(॥) 50
सुवर्ण्णमेकं गामेकां भू-

82. मेरप्येकमंगुलं(लम्)।
हरं(रन्) नरकमायाति यावदा-भूत-संप्लवं।(वम् ॥) 51
विध्याटवीष्वतोयासु शुष्क-कोटर-शायिनः।
कृष्णसर्पा हि जायंते व्र(ब्र)-

83. ह्म-देयापहारिणः।(॥) 52
रामभद्रेणाप्युक्तं(क्तम्)।
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म-सेतुर्नृपाणां
काले काले पालनीयो-भवद्भिः।
सर्वानेतान्भाविनः पार्थि-

84. वेंद्रा-
न्भूयो भूयो याचते रामभद्रः।(॥) 53
मद्वंशजाः पर-महीपति-वंशजा वा
पापादपेत-मनसो भुवि भावि-भूपाः।
ये पालयन्ति मम

85. धर्ममिमं समस्तं
तेभ्यो मया विरचितों(ऽ*)जलिरेष मूर्द्धिन ॥ 54
मयेदं शासनाधिकारिकाक्षपटलिक-महाप्रचंडदंडनायक-कालिदा-

86. स-सुत-विक्रमादित्यानुमत्या।[9] वत्स-गोत्र-साम-वेदि-भट्ट-विलासोपमाना-[15]
यंमस्वामि-सूनुना काश्मीर-भट्ट-मल्लय-[पं]डितेन दा-

87. नाधिकारिणा लिखितमिदमिति[16] शुभम् ॥ श्री-शारदायै नमः ॥

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, Vol. XII.
2. This is written by *O* surmounted by *anusvāra*.
3. The letter *b* has been written by the sign for *v* here and elsewhere in the record.
4. The usual spelling of the name is *kadamba*. See also line 16 below.
5. The stanza is read as prose in Barnett's transcript.
6. The *daṇḍa* is redundant.
7. The usual form of the name is Kalachuri, sometimes written as Kaḷachchuri and Kalatsuri. It is supposed to be the Indian adaptation of Turkish *Kulchur*.
8. Read *Lakshmaṇarāja-naṁdanāṁ* for the metre's sake.
9. The mark of punctuation is superfluous.
10. Read °*ch-chrī-Jā*°.

11. As an epithet of the king, the expression does not appear to be very satisfactory.

12. Maṇḍapa (modern Mandu) was the capital of the Paramāras of Mālava.

13. Read °*saṁbadhyamānakā*°.

13a. Note that the rent-frce holding was created by the State on receipt of 400 gold coins from the donees.

14. The adjectives qualifying the word *pallikā* are wrongly given in the masculine.

15. Read °*opanām-Ā*°.

16. The word *idam* has been wrongly repeated.

Chapter V

The Sevuna Yādavas

No. 11—Gadag Stone Inscription of Bhillana V, Śaka year 1113 (1192 A.D.)

Trikūṭeśvara (Śiva) temple, Gadag, Dharwar District, Karnataka. Kielhorn, *Ep. Ind.*, III, pp. 219 f.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres : V.1 *Āryā*: Vv.2-10 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : In the lineage of Vishṇu was born Sevanadeva. His son was the prince Mallugideva. From him sprang the prince Amaragaṅga. Meditating on his feet was his younger brother Karṇadeva (wrong Sanskritization of Kannaradeva-Kṛishṇadeva). Meditating on the latter's feet was his son Bhillamadeva.— His Majesty Bhillamadeva, the refuge of the whole world, the illustrious favourite of the earth, *Mahārājādhirāja Parameśvara Paramabhaṭṭāraka*, the ornament of Yadu's family, while encamped at Herūrā made at the request of his minister Jaitasiṁha a *sarva-namasya* (rent-free) grant of the village of Hiriya-Handigola in Beluvola-300 after having washed the feet of the holy ascetic *Siddhānti*-Chandrabhūshaṇa-paṇḍitadeva alias Satyavākya, the disciple of Vidyābharaṇadeva who himself was the disciple of Someśvaradeva, and the Superintendent (or chief priest) of the shrine of the god Svayambhū-Trikūṭeśvara at Kratuka. The grant was divided into two parts, one of which was meant for the god Trikūṭeśvara. It was made together with every kind of income in accordance with the *tribhoga* tenure (i.e. enjoying $\frac{1}{3}$ of the revenue income) and was exempted from tolls, taxes and molestation while the royal officials were forbidden even to point at the gift land with finger. The grant was executed on the occasion of a solar eclipse on Sunday the new moon *tithi* of Jyeshṭha of the year Virodhakṛit in Śaka 1113, i.e. the 23rd of June, 1191 A.D., the month being Amānta Nija-Jyeshṭha.

TEXT[1]

1. १॰[2] ओं स्वस्ति ॥
अवतु स वः कंसारिः कुमुद-रुचिर्भाति यत्करे शंखः ।
क्षीराब्धि-मथन-संभ्रम-संक्रान्तः

2. फेन-पुंज इव ॥ 1
अस्ति क्षत्रिय-सिंहस्य यदु-नाम्नः कुलं भुवि ।
लीला-कृतावतारेण हरिणा

3. यदलंकृतम् ॥ 2
तत्र सेवनदेवाख्यः प्रथितः पृथिवीपतिः ।
आसीदशेष-भूपाल-मौलि-लालित-शा-

4. सनः ॥ 3
तस्य मल्लुगिदेवाख्यो बभूव नृपतिः सुतः ।
यस्य न प्रतिमल्लोऽभून्नृपेषु क्षिति-मण्डले ॥ 4
तस्या-

5. प्यमरगंगाख्यस्तनयोऽभून्महीपतिः ।
प्रताप-पावक-प्लुष्ट-प्रत्यर्थि-नृप-काननः ॥ 5
ततस्तदनुजः

6. श्रीमान्कर्ण्णदेवो नृपोऽभवत् ।
शरदिंदु-प्रभा-शुभ्र-यशो-धवलिताखिलः ॥ 6
तस्य च ॥

7. जातो वृंदावन-क्रीडा-कौतुकी शंख-लांच्छनः[3] ।
राजा भिल्लमदेवाख्यः सुतः कृ-

8. ष्ण इवापरः ॥ 7
आक्रम्य विविधान्देशानर्जयित्वा धनं बहु ।
येन सेवन-भूपाल-

9. कुल-राज्यं विवर्धितम् ॥ 8
तस्यास्ति जैत-सिंहाख्यः शक्ति-त्रय-समन्वितः ।
अतर्क्य-विक्रमो मं-

10. त्री मंडलेश्वर-वृश्चिकः ॥ 9
तस्य विज्ञापनेन ॥[4] तेन च समस्त-भुवनाश्रय-श्रीपृथ्वीवल्लभ-
महाराजा-

11. धिराज - परमेश्वर - परमभट्टारक-यदुकुलतिलक-श्रीविष्णुवंशोद्भवेत्यादि-
समस्त-नामा-

12. वली-विराजमानेन श्रीमत्प्रतापचक्रवर्त्तिन[ा] [भिल्लम*]देवेन हेरूरा-
समावासित-विजयस्कंधा-

13. वारेण शक-नृप-कालातीत-संवत्सर-शतेषु त्रयोदशाधिकेष्वेकादशसु वर्त्त-
मान-विरोधकृत्संवत्स-

14. रांतर्गत-ज्येष्ठामावास्यायामादित्यवारे सूर्यग्रहणे श्रीमत्क्रतुकस्वयंभू-
त्रिकूटेश्वर-देवस्थानाचा-

15. र्यस्य सोमेश्वरदेव-शिष्य-विद्याभरणदेव-शिष्यस्य सत्यवाक्यापर-नामधे-
यस्य श्रीमत्परम-

16. तापसाचार्य-सिद्धांति-चंद्रभूषणपंडितदेवस्य पादप्रक्षालनं कृत्वा बेलुवोल-
त्रिशतांतर्गत-

17. हिरिय-हंदिगोल-नाम-ग्रामः स-शुल्क-कर-बाधा-परिहारः समस्तादेय-सहितः
पूर्व-प्रसिद्ध-

18. सीमा-समन्वितो राजकीयानामनंगुलि-प्रेक्षणीयस्त्रिभोग-युक्तः सर्वनमस्यी-
कृत्य द्वेधा

19. विभज्य धारा-पूर्वकं स-शासनो दत्तः ॥ तत्रैको भागस्तस्यैव भगवत-
स्त्रिकूटेश्वरदेवस्या

20. ....[5] धर्मस्तद्वंश्यैरन्यैश्च भूमिपालैः पालनीयः ।
उक्तं च पालने

21. ....[6]
[बहुभिर्वसुधादत्ता*] [रा*]जभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य [यदा]

22. [भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ॥][7] 10

1. Prepared from Kielhorn's transcript.
2. It is the symbol indicating *siddham*, *Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu*.

3. Read *lāṁchhanaḥ* or better *lāñchhanaḥ*.

4. These *daṇḍas* are unnecessary.

5. Since each line of the record contains about 28 *aksharas*, some 11 or 12 *aksharas* are lost at the commencement of this line. The lost portion may conjecturally be restored as *devasy=ā[yatanasya bhagna-saṁskār-ārtham=esha]* *dharmas=tad=vaṁ°*.

6. Some 14 or 15 *aksharas* are lost at the commencement of this line. The beginning of it may be conjecturally restored as *dharma-gauravam=iti*.

7. This may be the end of the record, or there might have been another verse (*Shashṭiṁ varsha-sahasrāṇi*, etc.) after it.

CHAPTER VI

The Hoysala Yādavas

No. 12—Gadag Stone Inscription of Vīra-Ballāla II, Śaka year 1114 (1192 A.D.)

Trikūṭeśvara temple, Gadag, Dharwar District, Karnataka.
Fleet, *Ind. Ant.*, II, pp. 298 ff.; H. Lüders, *Ep. Ind.*, VI, pp. 94ff.

Language : Sanskrit.

Script : Kannaḍa.

Metres : Vv.1-2 *Anushṭubh* (*Śloka*); Vv.3-5 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendvavajrā*); V.6 *Praharshiṇī*; Vv. 7-11 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.12 *Āryā*; V.13 *Anushṭubh* (*Śloka*); Vv.14-16 *Āryā*; Vv.17-19 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.20 *Indravajrā*; Vv. 21-28 *Āryā*; V.29 *Upajāti* (*Indıavajrā* and *Upendravajrā*); V. 30 *Vasantatilaka*; Vv. 31-35 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 36 *Āryā*; V. 37 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V.38 *Āryā*; V.39 *Anushṭubh* (*Śloka*); Vv.40-45 *Āryā*; V.46 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.47 *Āryā*; Vv.48-55 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.56 *Śālinī*; V.57 *Vasantatilaka*; V.58 *Āryā*.

Summary : In the lineage of YADU, there was a king called SAḶA. Once there lived at ŚAŚAKAPURA an ascetic who, while engaged in performing his rites, was attacked by a tiger. He called Saḷa for assistance with the words : *Hoy Saḷa* (in Kannaḍa), 'Slay, O Saḷa'. Saḷa killed the tiger and thus acquired for himself and his descendants the name of Hoysaḷa, tiger being the emblem of their banner.— After some rulers, VINAYĀDITYA became king. His son was EṚEYAṄGA, who again had three sons, BALLĀḶA, Vishṇuvardhana and Udayāditya. After the elder of them, who attacked JAGADDEVA and took away the latter's sevenfold sovereignty, had ruled the kingdom, his younger brother, VISHṆUVARDHANA also reigned for a long time. Having given away in religious gifts, the whole of his own territory, in order to have a kingdom of his own, Vishṇuvardhana invaded UCHCHAṄGI and other territories belonging to

his enemies. After invading the whole country from his own abode to BEḶVOLA, he bathed his horses in the KṚISHṆAVERṆĀ. His overlord VIKRAMĀDITYA VI of the Chālukya house of KALYĀṆA was reminded again and again by his servants whenever they waited upon him : 'Know the Hoysala alone among all princes not to be conquerable by king PARAMARDIDEVA (Vikramāditya VI).'—Vishṇuvardhana's son and successor was NARASIṀHA whose wife was ECHALADEVĪ. Their son VĪRA-BALLĀLA (II) acquired the kingdom by worshipping VAJREŚVARA. The AṄGAS, KALIṄGAS, VAṄGAS, MAGADHAS, CHOLAS, MĀLAVAS, PĀṆḌYAS, KERAḶAS and GURJARAS were all in fear of him. By force, he defeated Brahman and deprived the general of his position, on account of an insult to his father, tearing off the royal fortune from the family of the KALACHURIS. And cutting off JAITRASIṀHA, who was, as it were, the right hand of Yādava BHILLAMA, he also acquired sovereignty over the KUNTALA country.— *Samastabhuvanāśraya Śrīpṛithvīvallabha Mahārājādhirāja Parameśvara Paramabhaṭṭāraka* VĪRA-BALLĀḶA-DEVA, the lord of the city of DVĀRĀVATĪ, from the victorious camp at LOKKIGUṆḌI—on the occasion of a LUNAR ECLIPSE on SATURDAY, the day of the FULL MOON in the month of MĀRGAŚĪRSHA of the year PARIDHĀVIN in the ŚAKA YEAR 1114 after having washed the feet of the *āchārya* Siddhānti-CHANDRA-BHŪSHAṆA-paṇḍitadeva, also called SATYAVĀKYA, who was the disciple of VIDYĀBHARAṆADEVA and the disciple's disciple of SOMEŚVARADEVA of the lineage of the KĀḶAMUKHA Āchāryas, granted the village of HOṀBĀḶALU in the BEḶVOLA-300 together with the right to hidden treasures, underground stores, water, stone, gardens, etc., together with *tribhoga* right, with the full proprietorship of *ashṭa-bhoga*, with the right of appropriating all things such as tolls and fines, for the sake of the *aṅga-bhoga* and *raṅga-bhoga* of the god SVAYAMBHŪ-TRIKŪṬEŚ-VARA at KRATUKA, whose *sthānāchārya* was SATYAVĀKYA, for the sake of repairing anything that might be broken, torn or worn out through age, etc., of providing for instruction, and of feeding etc., ascetics, Brāhmaṇas and others, making it a *Sarva-namasya* (tax-free) grant not to be pointed at with finger by the kings or the kings' officials.—By order of the king, the *śāsana* was composed by the learned AGNIŚARMAN.—

The DATE corresponds to the 21ST NOVEMBER, 1192 A.D., though the full moon (with lunar eclipse) occurred really on the previous day (Friday).

TEXT[1]

1. स्वस्ति । [Siddham Symbol.]

1. त्रैलोक्यं पाल्यते येन सदयं सत्व(त्त्व)-वृत्तिना ।
स देवो यदु-शार्द्दूलः श्रीपतिः श्रेयसेऽस्तु वः ।। 1

2. देवः समस्त-सामन्त-मस्तक-न्यस्त-शासनः ।
आ चन्द्रार्क्क नृपः पायाद्भुवमम्भोधि-मेखळां(लाम्) ।। 2

3. आसीत्क्षितौ क्षत्रिय-पुंगवानां
शिरोमणिः श्री-यदु-नामधेयः ।
यदन्ववाये स हरि[2]र्धरित्री-
भारावतारार्त्थमजो(ऽ*)पि जातः ।। 3
यदन्ववाये

4. बहवो बभूवु-
र्भु(र्भु)जोद्भवा विश्रुत-कीर्त्ति-भाजः ।
अद्यापि लोके चरिताद्भुतानि
येषां पुराणेषु पठंति संतः ।। 4
कालक्रमेणाथ बभूव कश्चि-
न्मही-

5. पतिस्तत्र सळाभिधानः
कुलस्य कृत्वा व्यपदेशमन्यं
विस्मारितो येन यदुस्तदाद्यः ।। 5
केनापि व्रति[3]-पतिना स्व-देवकार्य्ये
शार्द्दूलं ग्रसितुमुपागतं नि-

6. हन्तुम् ।
आदिष्टः शशकपुरे स होय्सळेति[4]
प्रापत्तां किळ विनिहत्य होय्सळाख्याम् ।। 6
ततः प्रभृति तद्वंशे प्रवृत्तां होय्सळाख्यया ।
शार्द्दूलश्च ध्वज-

7. स्यासीदंकः शत्रु-भयंकरः ॥ 7
अपरेषु च तद्राज्यं भुक्तवत्स्वथ राजसु ।
विनयादित्य इत्यासीत्क्रमशः पृथिवीपतिः ॥ 8
एरेयंगाभिधानोऽभून्नृपति-

8. स्तस्य चात्मजः ।
गुणैरनन्य-सामान्यैः प्रख्यातः पृथिवीतले ॥ 9
अथ तस्यापि बल्लाळ-विष्णुवर्द्धन-नामकौ
अभूतामात्मजन्मानावुदयादित्य-

9. पश्चिमौ ॥ 10
तेजस्मि(स्वि)नौ भूत-हित-प्रवृत्तौ लोक-पूजितौ ।
यावभासयतां विश्वं सूर्य्याचन्द्रमसाविव ॥ 11
रण-शिरसि येन बलिना गजपतिमाक्रम्य निज-तुरंगेन(।*)

10. विनिपात्य जगद्देवं सप्ता(ं*)गं तस्य चापहृतम् ॥ 12
तत्राग्रजे निजं राज्यमुपभुक्तवति क्रमात् ।
अनुजो(ऽ*)पि चिरं राज्यं बुभुजे विष्णुवर्ध्दनः[5] ॥ 13
यो देशमग्रहा-

11. रीकृत्य समस्तं निजं स्व-राज्यार्त्थम् ।
आचक्रामोच्चंगि-प्रभृतीनन्यान्द्विषद्देशान् ॥ 14
आरभ्य निजनिवासाद्बेळ्वोल-पर्य्यंतमखिलमपि विषयम् ।
आक्रम्य

12. येन धौतं तुरग-वपुः कृष्णवेर्ण्णायाम् ॥ 15
यः स्मार्य्यते नियुक्तैः प्रत्यपचारं नृपेष्वसाध्यतया ।
परमर्द्दिदेव-नृपतेर्होय्सळभव-

13. धारयते मुहुः ॥ 16
येनाग्रहाराः क्रतवो महादानानि षोडश ।
अन्यान्यपि च पुण्यानि पौनःपुन्येन चक्रिरे ॥ 17
नरसिंह इति ख्यातो जात-

14. स्तस्यात्मजो नृपः ।
यस्य वर्ण्णयितुं नैव शक्यन्ते मादृशैर्गुणाः ॥ 18
तस्य श्रीरिव दैत्यारेः शंकरस्येव पार्व्वती ।
आसीदेचलदेवीति महादेवी कुलोद्भूता ॥ 19

15. [Siddham Symbol.] तेनापि तस्यामतुल-प्रभावो
वज्रेश्वराराधन-लब्ध-राज्यः ।
जातः सुतो दोर्व्वल[6]-चक्रवर्त्ती
श्री-वीर-बल्लाळ इति प्रसिध्धः[7] ।। 20
माध्यस्थेनोन्नत्या कांचन-

16. विभवेन विबुध-सेव्यतया
यो जंगम इव मेरुर्म्महीभृतामग्रणीर्ज्जगति ।। 21
सीमातिक्रम-भीरोरतिगंभीरस्य विपुळ-सत्व(त्त्व)स्य ।
रत्ना-

17. करस्य यस्य च न को(ऽ*)पि लक्ष्मीवतोर्भ्भेदः[8] ।। 22
चरितं भरतादीनामपि भुवने तावदेव बोद्यमिह्[9] ।
लोकोत्तरा न यावद्दृश्यन्ते यस्य साधु-गु-

18. णाः ।। 23
विष्णौ निसर्ग्ग-सिध्धां[10] भक्ति[11] यस्याद्य पश्यतां पुंसाम् ।
प्रह्लादादि-कथा[12] अपि न विस्मयाय प्रकल्पन्ते ।। 24
तन्न तपस्तन्नेष्टं तन्न हुतं तन्न दानमस्तीह् ।
अ-

19. सकृन्न येन विहितं देशे काले च [पा]त्रे च ।। 25
स्त्रीष्व[13]र्भ्भकेषु शूद्रेष्वन्येष्वपि येषु केषु चिज्जगति ।
सोऽस्ति न जनो विधत्ते यः पापं यत्र शासितरि ।। 26
षट्तर्क्क-

20. काव्य-नाटक-वात्स्यायन-भरत-राजनीतिषु च ।
अन्येषु तेषु तेषु च शास्त्रेष्वखिलेषु यः कुशलः ।। 27
सर्व्वेषु दर्शनेषु च भुवि तार्क्किक-चक्रवर्त्तिनो

21. यस्य ।
नैवास्ति प्रतिवादी वादि-मद-द्विरद-केसरिणः ।। 28
सर्व्वायुधाजीव-पुरःसरेण
समस्त-विद्वज्जन-वल्लभेन ।
शस्त्राणि शास्त्राणि च येन लोके
स-

22. नाथतामद्य चिराद्गतानि ।। 29
यन्नामधेयमपि विश्व-[वि]ळासिनीनां

लोके वशीकरण-कर्म्मणि सिध्द-मंत्रः[14] ।
तस्य प्रगल्भ-वनिता-कुसुमायुधस्य
23. सौभाग्य-वर्णन-विधौ कतमः समर्त्थः ।। 30
विश्वग्वाजि-खुर-प्रहार-दलित-क्षौणीतल-प्रोच्चल-
ध्धूली[15]-ध्वांत-निमीलिताखिल-दिशि द्वंद्व-प्रदोषागमे ।
दूती-
24. वातिपटीयसी मुहुरिह स्वस्सुंदरीभिः समं
वीराणामभिसारणं वितनुते यत्खड्ग-यष्टिर्द्विषाम् ।। 31
शश्वद्यत्समरावतार-पिशुनेष्वाहन्यमा-
25. नेष्वित-
स्तूर्य्येषु स्व-पति-प्रणाश-चकिताः क्षुभ्यन्त्यराति-स्त्रियः ।
अप्येताः सुभट-स्वयंवर-कृते मंदारमालामितो
हस्ताभ्यां परिगृह्य नाक-
26. वनिताः सज्जीभवंत्यंबरे ।। 32
यस्मिन्होय्सळ-भूमिपाल-धरणी-साम्राज्य-सिंहासना-
दारूढे सति मत्तवारण-पतेर्य्युध्धाय[16] पूर्व्वासनम् ।
सद्य[:] स्व-
27. स्व-कुल-क्रमागत-मही-साम्राज्य-सिंहासना-
त्प्रत्यर्थि-क्षिति-पाळकैरपि रणे वल्मीकमारुह्यते ।। 33
यस्मिन्दिग्विजयार्त्थमुद्यतवति प्रस्थान-भेरी-रवे
28. गंभीरे स्फुटमुच्चरत्यवनिभृत्स्वन्येषु वार्त्तैव का (।*)
दूरादंग-कलिंग-वंग-मगधाश्चोळास्तथा मालवाः
पांड्याः केरल-गूर्ज्जर-प्रभृतयो(ऽ*)प्युज्झन्ति सद्यो धृ-
29. तिम् ।। 34
न्यक्कारेण पितुः श्रियं कळचुरि-क्षत्रान्वयात्कर्षता
येनैकेन हि तूबरेण करिणा षष्टिर्जिता दन्तिनाम् ।
तं च ब्रह्म-चमूपतिं गजघटा-
30. वष्टब्ध-सैन्यं हठा-
द्येनाश्वैरपि केवलै[17]र्भुज-बृता[18] निर्ज्जित्य राज्यं हृतम् ।। 35
उच्छिद्य जैत्रसिंहं दक्षिणमिव तस्य भिल्लमस्य भुजम् ।
वीरेण येन लब्धं कुन्तळ-देशाधि-
31. पत्यमपि ।। 36
[Siddham Symbol.] स च समस्त-भुवनाश्रय-श्री-पृथिवी-वल्लभ-

महाराजाधिराज-परमेश्वर-परमभट्टारक-द्वारावती-पुरवराधीश्वर-यादव-
कुलांबर-द्यु-

32. मणि-सम्यक्त्व-चूडामणि-मलपरोळ्गंड-कदन-प्रचंड[19]-असहाय-शूर[20]-एकांग-
वीर-शनिवारसिध्धि[21]-गिरिदुर्ग्गमल्ल-चलदंकराम[22]-इत्यादि-समस्त-
प्रशस्त-नामावली-वि-

33. राजमान(:*) श्रीमत्प्रतापचक्रवर्त्ति-श्री-वीर-बल्लाळदेवो लोक्किगुंडि-
निवेशित-विजयस्कन्धावारः ।। [Siddham Symbol.]
अस्ति स्वयंभूः ऋतुकाभिधाने
ग्रामे त्रिकूटेश्वर-

34. नामधेयः (।*)
शिवः समस्त-क्षितिपाल-मौलि-
मणि-प्रभा-रंजित-रम्य-पीठः ।। 37
तस्य स्थानाचार्य्यः कालमुखाचार्य्य-संतति-प्रभवः ।
सिध्धांति-[22a]चंद्रभूषणपं-

35. डितदेवाभिधोऽस्ति मुनिः ।। 38
तं त्रिकूटेश्वरं देवं लिंगैस्तैः स्थावरैस्त्रिभिः ।
जंगमेन समं येन चतुः[22b]कूटेश्वरं विदुः ।। 39
सतत-शरीरार्द्ध[23]-स्थित-गौरी-भृश-संगमा-

36. द्वधूष्वद्य ।
शिव इव विरज्यमानो यो भाति ब्रह्मचर्य्यस्थः ।। 40
यश्च ।।
कुल-शैलेषु चलत्स्वपि मर्य्यादामतिपतत्सु सिंधुषु च ।
सत्यं न सत्यवाक्य-द्वितीय-

37. नामा परित्यजति ।। 41
अन्यत्र काव्य[24]-नाटक-वात्स्यायन-भरत-राजनीत्यादौ ।
[नै]व कथासिध्धा (द्धा) न्तेष्वखिलेष्वपि यस्य नास्ति समः ।। 42
येन च ।।
अदृश्येत कदा-

38. चिद्विश्रामो वारिधौ तरंगाणाम् ।
न त्वेव कृपा-भाजा प्रदीयमानेऽश्नतां सत्रे[25] ।। 43
अनेनैव न केवलमपि तु सुवर्ण्णौषधांबु-वस्त्राद्यैः ।
अन्तो नास्ति ज-

39. नानां निरन्तरं तर्प्यमाणानाम् ॥ 44

येन चात्र स्थाने ॥

उध्धृत्य[26] जीर्ण्णमखिलं निर्म्माय च नूतन['] पुरं रम्यम् ।

देवान्तिकमानीता वेश्या-वीथी स्थिता परतः ॥ 45

40. अमृतोपम-पानीय-पूर्ण्णा पुष्करणी[27] कृता ।

वनं च नन्दन-[साम्यं] नानापुष्प-लतावृतम् ॥ 46

किं जल्पितेन बहुना ग्राव-प्राकार-वळय-बाह्यमि-

41. ह ।

यद्यत्समस्ति तत्समस्तमपि तस्य निर्म्माणम् ॥ 47

[Siddham Symbol.] तस्य भगवतश्चराचर-गुरोः श्री-स्वयंभू-

त्रि(त्रि)कूटेश्वरदेवस्यांग-रंग-भोग-खंड-स्फुटित-जीर्ण्णोध्धा-[28]

42. राद्यर्थं विद्या-दानार्थं['] तपोधन-ब्राह्मणादि-भोजनाद्यर्थं['] च वेळ्वोल-

त्रिशतान्तर्गत-होंवाळलु-नामधेय-ग्रामं पूर्व्व-प्रसिध्ध[29]-सीमा-समन्वितं

निधि-निक्षेप-

43. जळ-पाषाणारामादि-सहितं त्रिभोगाभ्य[']तरमष्ट-भोग-तेजः-साम्य-युक्तं

शुल्क-दंडादि-सकल-द्रव्योपार्ज्जनोपेतं शक-नृप-कालातीत-संवत्सर-श-

44. तेषु चतुर्द्दशाधिकेश्वेकादशसु अंकतो(ऽ*)पि १११४ वर्त्तमान-परिधावि-

संवत्सरान्तर्गत-मार्ग्गशीर्ष-पौर्ण्णमास्यां शनैश्चर-वारे सोम-ग्रहणे तस्य

कालमुखा-

45. चार्य्य-सोमेश्वरदेव-प्रशिष्यस्य विद्याभरणदेव-शिष्यस्य सत्यवाक्यापर-

नामधेयस्य श्रीमदाचार्य्य-सिध्धान्ति-[30]चन्द्रभूषणपंडितदेवस्य पाद-प्रक्षा-

46. लनं कृत्वा राज्ञा राजकीयैरप्यनंगुळि-प्रक्षेपणीयं सर्व्व-नमस्यं कृत्वा

धारा-पूर्व्वकं भक्त्या दत्तवान् ॥ [Siddham Symbol.] अस्य च

धर्म्मस्य संरक्षणे फळमिद-

47. मुदाहरन्ति स्म तपो-महिम-साक्षात्कृत-धर्म्मस्थितयो मन्वादयो

महर्षयः ॥

बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।

यस्य

48. यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ॥ 48

गण्यन्ते पांसवो भूमेर्गण्यन्ते वृष्टि-बिन्दवः ।

न गण्यते विधात्रापि धर्म्म-संरक्षणे फलम् ॥ 49

अपह-

49. रतः समर्त्थस्याप्युदासीनस्य तैरेव विपरीतमपि फलमुदाहृतम् ॥
स्व-दत्तां परदत्तां वा यो हरेत वसुन्धराम् ।
षष्टिं वर्ष-सहस्राणि विष्ठा-

50. यां जायते कृमिः ॥ 50
परदत्तां तु यो भूमिमुपहिंसेत्कदाचन ।
स बध्धो[31] वारुणैः प्राशैः क्षिप्यते पूय-शोणिते ॥ 51
कुलानि तारयेत्कर्त्ता

51. सप्त सप्त च सप्त च ।
अधोऽधः पातयेद्धर्त्ता सप्त सप्त च सप्त च । 52
अपि गंगादि-तीर्थस्य हंतुर्ग्गामथवा द्विजम् ।
निष्कृतिः स्यान्न देवस्व-ब्रह्मस्व-हर-

52. णे नृणाम् ॥ 53
विंध्याटवीष्वतोयासु शुष्क-कोटर-शायिनः (।*)
कृष्णसर्प्पा हि जायंते देव-द्रव्यापहारकाः ॥ 54
कर्म्मणा मनसा वाचा यः

53. समर्त्थो(ऽ*)प्युपेक्षते ।
स स्यात्तदेव चंडाल(:*) सर्व्व-कर्म्म-बहिष्कृतः ॥ 55
अत एवाह रामचन्द्रः ॥
सामान्यो(ऽ*)यं धर्म्मसेतुर्नृपाणां
काले काले

54. पालनीयो भवद्भिः ।
सर्व्वानेतान्भाविनः पार्त्थिवेंद्रा-[32]
न्भूयो भूयो याचते रामचन्द्रः ॥ 56
मद्वशजाः पर-महीप-

55. ति-वंशजा वा
पापादपेत-मनसो भुवि भावि-भूपाः ।
ये पालयन्ति मम धर्म्ममिमं समग्रं
तेषां मया विरचितोऽजलिरेष

56. मूर्ध्नि ॥ 57
[Siddham Symbol.] बल्लाळदेव-नृपतेरादेशादग्निशर्म्मणा रचिता ।
शासन-पध्धतिरेषा[33] सारस्वत-सार्व्वभौमेण[34] ॥ 58

1. From the photograph in Fleet's *Pali, Sanscrit and Old Canarese Inscriptions*, No. 98, with the help of his transcript.
2. Read *Harir=ddharitrī.*
3. Read *vrati.*
4. *Hoy Saḷa* is a Kanarese expression which means, "Slay, O Saḷa."
5. Read °*varddhanaḥ.*
6. Read *dor-bbala.*
7. Read *prasiddhaḥ.*
8. Read *bhedaḥ.*
9. Read *bodhya*°.
10. Read *siddhāṁ.*
11. *Bhaktiḥ* had been originally engraved; but the lower dot of the *visarga* was effaced.
12. The word *kathāḥ* (accusative plural) has dropped its *visarga* before *api.*
13. Read *strīshv=arbbhake*°.
14. Read *siddha.*
15. Read °*d=dhūḷi.* In many places *l* has been expressed by *ḷ*. This is due to the influence of Dravidian pronunciation.
16. Read °*r=yyuddhāya.*
17. Read °*r=bbhuja.*
18. Read *vṛitā.*
19. Correctly °*chaṁḍ-āsahā*°.
20 Correctly *śūr-aikāṁga*°.
21. Read *siddhi.*
22. Correctly *Rām-etyādi.*
22a. Read *siddhāṁti*°.
22b. Read *chatushkūṭe*°.
23. Read *śarīr-ārddha.*
24. Read *kāvya.*
25. Better read *sattre.*
26. Read *uddhṛitya.*
27. Read *pushkariṇī.*
28. Read *jīrṇṇoddhā*°.
29. Read *prasiddha.*
30. Read *siddhānti*°.
31. Read *baddho.*
32. Read *pārtthiveṁdrā*°.
33. Read *paddhati.*
34. Read °*bhaumena.*

Chapter VII

The Kākatīyas

No. 13—Motupalli Stone Pillar Inscription of Gaṇapati, Śaka 1166, Krodhin (1244-45 A.D.)

Motupalli, Bāpaṭla Tāluk, Guṇṭūr Dist., Andhra Pradesh. E. Hultzsch, *Ep. Ind.*, XII, pp. 188ff.; cf. *An.Rep.Ep.*, 1909-10, pp. 106-07.

Language : Sanskrit and Telugu.

Script : Telugu.

Metres : V. 1, 15, 26 मन्दाक्रान्ता; V. 2, 7 अनुष्टुभ्; V. 3, 5, 16-17, 19-22 मालिनी; V. 4 शार्दूलविक्रीडित; V. 6, 10 वसन्ततिलक; V. 8, 12-14, 23-25, 27 स्रग्धरा; V. 11 हरिणी; V. 18 नर्दटक; V. 28 आर्या; V. 29 उपगीति.

Summary : After invoking the god Svayambhū (Śiva), the family deity of the Kākatīyas, and Gaṇeśa, Sarasvatī, the Moon-god and the Boar form of Vishṇu, the inscription begins the mythical genealogy of the solar dynasty in which was born Durjaya. In his family, Prola I; his son Tribhuvanamalla; his son Prola II; his sons Rudra and Mahādeva; and the latter's son Gaṇapati.—It is an *abhaya-śāsana*, 'an edict [assuring] freedom from fear', to foreigners who traded by sea and whose vessels might be wrecked on the coasts of the king's territories. It is stated that formerly the whole cargo of such ships became forfeited to the state, but that henceforth nothing but the customs duties would be levied on it.—The duties are specified as follows : (1) one in thirty on all exports and imports; (2) on one Tulā (400, 500 or 800 Tolās) of sandal wood—1 Gadyāṇa (Varāha or Pagoda, a gold coin of 48 Ratis or 87.81 grains) and $\frac{1}{4}$ Paṇa (Fanam, a gold coin of 5 or 6 grains): (3) on 1 Gadyāṇa worth of camphor, Chinese camphor or pearls—$\frac{3}{4}+\frac{3}{8}$ Paṇa; (4) on 1 Gadyāṇa worth of rose-water, ivory, civet, camphor oil, copper, zinc, lead, silk-threads, corals and perfumes—1 $\frac{1}{4}$ Paṇas + $\frac{1}{8}$ Paṇa;

(5) on 1 Gadyāṇa worth of pepper—$\frac{3}{4}+\frac{1}{8}$ Paṇa. (6) on 1 measure of silk of all kinds—$5\frac{1}{2}$ Paṇas; and (7) on one lakh arecanuts—1 Gadyāṇa and $3\frac{1}{4}$ Paṇas.—The inscription is dated in Śaka 1166 (expired) which was the year Krodhin of Jupiter's 60 year cycle as prevalent in South India and corresponds to 1244-45 A.D.

TEXT[1]

South Face

1. Siddham Symbol. स्वस्ति श्री-स्वयंभूदेवाय न-
2. मः ॥
इच्छा-सिद्ध्चे (द्ध्यै) हिमगिरिसुता-
3. नंदथोरालवालं
देवं लबोद-
4. र-करिपतिं वंदनैर्न्नंदयामः ।
यस्य
5. क्रीडा-परिणति-भुवो मेरुश्रृंग-स्फुलिंगा-
स्सं-
6. दृश्यंते दुरित-तिमिरोत्सारणाकार्य्य-सू-
7. र्य्याः ॥ 1
तां विधातृ-चतुर्ज्जिह्वारंगै-
8. कोद्योग-नर्त्तकीं (कीम्) ।
वंदेमहि गिरं देवीं संवि-
9. दंबुधि-चंद्रिकां (काम्) ॥ 2
जयति मुकुट-गंगा-[रं]-
10. गदंभस्तरंग-
प्लवन-चतुर-हंसी-विभ्रमा चं-
11. द्रलेखा ।
उपहरति दृशोर्य्या शर्व्व-सर्व्वेश्व-
12. रत्व-
प्रकृति-नियत-मुक्ता-पट्टबंध-प्र-
13. तीतिं ।(तिम् ॥) 3
देव(:*)श्री-कमनीय-यव्व(यौव)न-वन-क्रीडा-
14. यिताम्रेडन-
स्वातंत्र्यानुगृहीत-सू-

15. करतनुः पु[ष्णा]तु वो वांछितं(तम्) ।
क्षोणी-
16. मुद्धरतो महाब्धि-जठराद्विक्रां-
17. त-नीराजनं
चक्रे यस्य फणीश्वरो निजफ-
18. णा-माणिक्य-दीपोत्करैः ।(।*) 4
अधिजलनिधि
19. शेषे को(ऽ*)पि पर्य्यंक-शेषे
विहरति कि-
20. ल देवः पद्मवासासहायः ।
प्रस-
21. व-सवन-यष्टो(ष्टा) विष्टपानाममु-
22. ष्य
स्वयमजनि हि नाभी-पद्मतः पद्म-
23. योनिः ॥ 5
विश्वैनसां च तमसां च निरा-
24. करिष्णु-
रंभोरुहां च हरितां च विका-
25. स-हेतुः ।
तस्येक्षणाज्जगदशेषमि[दं]
26. सिसृक्षो-
राविर्ब्बभूव भगवानय-
27. मंशुमाली ॥ 6
ततो मनुरभू-
28. न्नाम्ना शेखरं नयदर्शिनां(नाम्) ।
विश्व-
29 राजन्य-मूर्द्धन्यश्चूडामणिरिवा-
30. परः ॥ 7
क्ष्वाकार्णा(कुर्ना)म तस्मिन्नभवद-
31. भिजने भूभुजां चक्रवर्त्ती
साक्षा-
32. च्छ्रीवत्सवक्षाः स्वयमुदित इव

33. त्रातुकामो धरित्री(म्*) ।
एकच्छत्रं समस्तं
34. जगदनुभवतो यस्य स-द्वीप-मालं
35. भ्रूकैंकर्य्याणि चक्रे समुपहृ-
36. त-करं विश्व-राजन्य-चक्रं(क्रम्)।(।*) 8
आ पूव्वा(र्व्वा)त्प-
37. र्व्वतेंद्रादमरकरि-तट-क्रीडितोच्चा-
38. वचाग्रा-
दा च प्रत्यङ्महीध्राद्वरु-
39. ण-पुरवधू-दत्त-संकेत-शृंगात् ।
यस्यान्यस्वाम्य-शून्यं क्रम-समु-
40. पनतं क्षेत्रमाहुर्द्धरित्रीं
41. भूमा-
42. विर्भ्मा(र्भ्मा)व-भूमौ समजनि जनने तस्य
43. मांधातृ-नामा ।(।*) 9
शासन्महीं परिहृ-
44. तान्य-नृपातपत्रां
तद्वंश-मौक्तिक-
45. मभूत्सगरो नरेंद्रः ।
यस्याश्वमे-
46. ध-तुरगं भुवि मार्ग्गमाणैः
खातस्त-
47. नूज-निवहैरयमंबुराशिः ।(।*) 10
अध(थ)
48. निरवहत्सर्व्वामुर्व्वीधुरां स भगीर-
49. थः
कठिन-कपिल-क्रोधालीढ-स्व-वंश्य-वि-
50. मुक्तये ।
गगनशिरसो गंगां रुद्रो-

East Face

51. त्तमांगमतश्चिरा-
दवनिमनघैस्ता-
52. दृग्भिस्तैस्तपोभिरनीनयत् ।(।*) 11
मान्येस्मि-

53. न्नन्ववाये जनिमकृत रघुर्ज्जैत्र-या
54. त्रा-प्रसंग-
प्रेंखद्गंभीर-लंबा-पटह्-रव-
55. भयोद्भ्रांत-विद्वेषि-पांथ:(पार्थः) ।
अश्वं य-
56. स्याश्वमेधं क्वचिदपहरतो भाति प-
57. त्युः सुराणां
प्रत्यंगं यत्कलंब-त्र-
58. ण-पटलमिवाक्षीणमक्ष्णां सहस्रं(स्रम्)।(।*) 12
आसी-
59. दा चक्रवालात्प्रणतिषु चरणाक्रांत-राज-
60. न्य-चक्र-
61. स्तत्संतत्यां महत्यां तदनु दश-
र[थो] नाम राजाधिराजः ।
पूर्व्वं स्वर्गोप-
62. सर्गे त्रिदश-परिवृढं पुंगवीभूतमारा-
दा-
63. रुह्यासह्य-शौर्य्योत्पल-भुजमवधीदं-
64. बरे शंबरं यः ।(।*) 13
प्राग्दिष्टैव्वि(र्व्वि)ष्टपानां तदनु द-
65. शरथः पुत्रकामेष्टिमिष्ट्वा
पुत्री जातस्त-
66. दास्तामरपुर-वहो राम-नाम्ना त्रि
67. धाम्ना ।
येन प्राबंधि सिंधौ प्लवग-बलवता बं-
68. धुरः को(ऽ*)पि पंधा(था)-
स्तूर्णं निस्तीर्णमर्ण्णः किम-
69. परमसवो लुंठिता दाशकंठाः ॥ 14
सत्यं भ-
70. द्रासननिभ-भुजावत्तया वीरलक्ष्म्या
जात-
71. स्तस्मिन् क्षितिपति-कुले दुर्ज्जयो नाम राजा ॥(।)
यद्यात्राया हय-खुर-रजः-पीत-
72. [तो]याः समुद्रा

73. लोपामुद्रा-दयित-
74. चुलुकात्याहितानां स्मरंति ।(।*) 15
अथ निरविशदु-
75. र्व्वी तत्कुलोदन्वदिंदुः
सकल-जलधि-वेला-मेख-
76. लां प्रोलराजः ।
कनदुरु-करवालाकालका-
77. लांबुवाहा-
भ्युदय-हृ(हृ)दय-शल्य-प्रद्र-
78. वद्राजहंसः ।(।*) 16
कुलगृहं(ह)ममलिम्नो जन्म-
79. भूमि ल(म)हिम्नः
पदमतिमधुरिम्णः प्रेम-
80. धाम प्रथि(थि)म्नः ।
प्रतिनिधिमुदधीनां संच[यं]
81. तोय-सृष्टे-
रतुलमकृत केसय्यख्यिया
82. यस्तटाकं(कम्)।(।*) 17
अथ चतुरंबुराशि-रशनां
83. भुवमस्य सुत-
स्त्रिभुवनमल्लदेव इति
84. भूमिपतिर्ब्बुभुजे ।
निज-भुज-दर्प्प-संप-
85. दसमर्प्पित-क्लु(क्लृ)प्त-कर-
प्रतिभट-गंड-कंठ-प-
86. रिमोटन-चंड-भुजः ।(।*) 18
अशिषदथ समस्तां त-
87. स्य पुत्रो धरित्री-
मशनिमति(रि)-नृपाणां भूप-
88. तिः प्रोलराजः ।
प्रतिसमर-धरित्रि-प्रद्र-
89. वच्छत्रु-सेना-
चरण-बहल-धूली-पं-

90. किळ-व्योम-गंगः ।(।*) 19

अथ भुवमधिचक्रे त-

91. स्य पुत्रः समंता-

त्करद-नृपति-चक्र(ं*) श(च)क्र-

92. वालादि-वप्रां(प्राम्) ।

डमर-समर-रंग-त्वंगद-

93. श्वीय-शश्व-

द्विहितमहित-भूभृद्विद्रवो

94. रुद्रदेवः ।(।*) 20

अथ निज-भुज-शैले तत्कनीयानशे-

95. षा-

मधित ड(ध)रणिमेनां श्री-महादेवराजः(।*)

96. प्रणति-विमुखमासीद्यद्रणे कांदिशीकं

गि-

97. रि-तट-गृहमेधि क्ष्मापतीनां कुटुंबं(बम्) ।(।*) 21

श्रम-

98. रतरुरिवाब्धेरत्रि-नेत्रादिवें दु-

स्स्मंदन इव

99. मुकुंधा(दा)ल्लोचनानन्द-दायी।

अध(थ) गणप-

100. तिदेवः श्री-महादेवराजा-

दजनि भुवन-भू-

101. त्यै भूभुजां चक्रवर्त्ती ।। 22

यावद्यज्जैत्र-

North Face

102. यात्रा-तुरग-खुर-रजः-पंकिळा

103. व्योम-गंगा

ताड्यंते तावदेवं शत-

. मख-नगरी-वीथि-पुंजेषु गुंजाः ।

105. पाथः पौरोगवा वश्चिनुत वितनु

106. वाधोरणंरावणं ते

प्रत्यूषे

107 स्नातमुच्चै(:*)श्रवसमपि तदा पा-

108. ययस्वाश्ववार ।(।*) 23

कोलांको(ऽ*)भू-

109. न्मृगांको न वसति कमले श्रीरिति श्री-व-

110. राहः

प्राप्तो नैषा प्रियस्योर[सि]

111. रति-विरतौ लग्न-गंडं प्रसुप्ता ।

इ-

112. त्यालापे सखीनामुषसि स-कु-

113. तुकं स-त्रपं सानुतापं

हस्ता-

114. भ्यां यद्रिपुस्त्री विनमित-वदना

115. गंडपाली पिधत्ते ।(।*) 24

कंडूलाखंडलै

116. रावण-कट-कषण-क्षोभ-संभ्रांत-

117. भृंगी-

संगीताकल्प-कल्पद्रुम-वन-

118. विटप-व्रात-धा(दो)लाधिरूढाः ।

119. गायं गायं रमंते सुरपु-

120. र-सुधृ(सदृ)शोविक्रमं यस्य तादृ-

121. क्

संग्रामारंभ-लंबा पटह-रव-

122. दुरातंक-ताम्यत्कलिंगं(गम्) ।(।*) 25

यात्रा-

123. रंभे दिशि दिशि पुरः प्रस्थितैर्द्दंडपा-

124. लै-

र्ग्ग(र्ग्गै)डोत्कीर्ण्णः प्रतिगिर(रि)-तधि(टं)वैज-

125. यन्ती-वराहः ।

यद्दोस्तम्भे प्र[ल]-

126. य-जलधेरुधृ(द्धृ)ता न्यस्य पृथ्वीं(र्थ्वीं)

[त]-

127. त्कालीन-श्रम-विधुतये तिष्ठती[वा]-

128. दि-कोलः ।(।*) 26
मेरोः स्वैरोपरिखन्मघ-
129. व-मणि-घृणि-ग्राम-जाग्रत्तमिस्रा-
130. विस्रब्धारब्ध-तत्तन्मधुर-निधुवना-
131. विद्धयोः सिद्ध-यूनोः ।
आसंन-स्व-
132. र्णकूट-स्थि[त]-सुरविटए(पि)-[स्कन्ध]-दोला-
133. धिरूढ-
स्वर्गस्त्री-वर्ग्ग-गीरा(ता) नुदिन-
134. मभवन्यद्यशास्यंतरायः ॥ 27
135. तेनानेन श्री-गणपतिदेव-म-
136. हाराजेन सकल-दीपांतरी-
137. य-देशांतर-पट्टनेषु गता-
138. गतं कुर्व्वाणेभ्यः सांया-
139. त्रिकेभ्य एवमभय-शास-
140. नं दत्तं(त्तम्)। पूर्व्वं राजानः
141. पोत-पात्रेष्वन्य-देशाद्देशां-
142. तर-प्रवृत्तेषु दुर्व्वातेन समा-
143. पतितेषु भग्नेष्वतीर्त्थसंगते-
144. षु च संभृतानि कनक-करि-तुर-
145 ग-रत्नादीनि वस्तूनि सकलानि
146. बलादपहरंति । वयम-
147. पि प्राणेभ्यो(ऽ*)पि गरीयो ध-
148. नमिति समुद्र-यान-कृत-

West Face

149. महासाहसेभ्यस्तेभ्यः वलु(क्लृ)प्त-शु-
150. ल्कादृते कृपया कीर्त्यै धर्म्माय च
151. सर्व्वं वितराम इति ॥ तत् शुल्क-
152. परिमाणं एक्कुमटि डिगुम-
153. टिनि सुर्प्पयिटनु ओक्कटि(।*)
154. श्रीगंधमु तुलामु ओक-
155. टिकि । ग १ < । कर्प्पूरमुनकू
156. चीनिकर्प्पूरानकू सुत्याल-

157. कू वेल । ग १ कि <।।। ☰ पंनीरु(।*)
158. दंतमु जवादि कप्पूर-तै-
159. लमु रागितगरमु रि[से]-
160. य-सीसमु पट्टुनूलु प-
161. वडमू गंध्यद्रव्यालकू-
162. नु वेल । ग १ कि < १। – मिरिया-
163. ल वेल १ ग १ कि <।।। – पट्लु एल्ल
164. वानिकिन्नि स्वरूपमु ओकटिकि-
165. नि<५।। पोंकलु लक्ष ओक्कटिकि-
166. नि । ग १<३।(।।*)
षट्षष्ट्यधिकैकाद-
167. श-शत-संख्ये क्रोधि-नाम्नि श-
168. क-वर्षे ।
मोट्टुपल्य(ल्ल्य)भिधाने
169. [देश्यू]यक्कोंडपट्टने मह-
170. [ति ।:] 28
गणपतिदेवः कीर्त्यैं स्थापित-
171. [वांश्छा]सन-स्तंभं(भम्)।
कलिका-
172. [ल]-कर्द्दम-स्खलदनादि-धर्म्मा-
173. वलंबन-यष्टिमिव (।।*) 29
श्री(: ।।*)

1. From the illustration in *Ep. Ind.*, XII.

No. 14—Pākhāl Stone Pillar Inscription of the time of Gaṇapati (1199-1261 A.D.)

Pākhāl, Warangal District, Andhra Pradesh.

L. D. Barnett, *Hyderabad Archaeological Series*, No. 4, pp. 2 ff.; cf. *Kākatiyasaṁchika*, App., pp. 50 ff.

Language : Sanskrit (with Telugu).

Script : Telugu.

Metres : V.1 *Āryāgiti*; V.2 *Anushṭubh*; V.3 *Śārdūlavikrīḍita*; V.4 *Anushṭubh*; V.5 *Sragdharā*; V.10 *Hariṇī*; V.11 *Śikhariṇī*; V.12 *Sragdharā*; Vv.13-14 *Pushpitāgrā*; Vv.15-17 *Sragdharā*; V.18 *Mālinī*; V.19 *Sragdharā*; V.20 *Śārdūlavikrīḍita*; V.21 *Śikhariṇī*; V.22 *Sragdharā*; Vv. 23-25 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 26-28 *Nardaṭaka* (*Avitatha* or *Kokilaka*); V. 29 *Sragdharā*; Vv. 30-31 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 32-33 *Sragdharā*; V. 34 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 35 *Nardaṭaka*; Vv. 36-40 *Anushṭubh*; V.41 *Śārdūlavikrīḍita*.

Summary : The inscription begins with an adoration to the gods GAṆEŚA, VARĀHA and ŚIVA and introduces the KĀKATĪYA king GAṆAPATI; reference is next made to PADMANĀBHA (Brahman); his eye-born son the SUN-GOD; his son MANU; in his family IKSHVĀKU; in his family MĀNDHĀTṚI; in his family SAGARA; in his family BHAGĪRATHA; in his family DAŚARATHA; his son RĀMA; in his family KALIKĀLACHOLA (KARIKĀLA); in his family DURJAYA; in his family PROLA; in his family RUDRA I; his younger brother MAHĀDEVA; his son GAṆAPATI who claims [conventionally] success against the kings of KĀŚĪ, KALIṄGA, ŚAKA, MĀLAVA, KERALA, TUMMĀNA, HŪṆA, KURU, ARIMARDA, MAGADHA, NEPĀLA and CHOLA. Gaṇapati's subordinate was BAYYANA-NĀYAKA whose wife was BĀCHAMĀMBĀ; their son GAṆAPATI; his younger brothers NALLAGAṆAPA and JAGADĀLA-MUMMAḌI The said JAGADĀLA-MUMMAḌI, subordinate of the Kākati king, made the grant of a temple and five *nivartanas* of land, together with a tank, in favour of the god Rāmanātha (Śiva).

TEXT[1]

First Side

1. स्वस्ति श्री[:](।*)
स जयति कळभ-मु-
2. खो यः
कट-तट-मद-मा-
3. दित-निनददळि-गरद-नीलैः(।*)
4. पूरयति कर्ण्ण-श(ं*)खं
स्व-भ-
5. जन-निरत-जन-सकल-कुश-
6. ल-विभूत्यै ॥ 1
श्रियं दद्याद्वरा-
7. हो[2] वः सिंधोर्य्यस्योद्गतस्य
8. भूः(।*)
मुहूर्त्तमकरोत्पोत्र-
9. लग्न-शैवल-विभ्रमं(मम्) ॥ 2
10. भूयाद्वः क्षणदा-ललाम-
11. जगतो-निर्व्वेश-धाम-त्रय-
स्त्रिंश-
12. त्कोटितयासतां सुमनसा-
13. मायुष्यमेकौषधं(धम्) ।
आका-
14. श-व्यपदेश-धूर्ज्जटि-जटालंका-
15. र-गंगा-पयः-
कल्लोलैकल-कल्हक[3]-च्छ-
16. द-निभानंदाय चांद्री कला ॥ 3
17. एतन्माद्यन्महीराज-गज-केसरि-विभ्र-
18. मं(मम्)(।*)
गणपत्यवनींद्रस्य शास-
19. नं चक्रवर्त्तिनः ॥ 4
क्षीरोदे रुद्ध-
20. रोधः-कुहरमविरतं दिक्षु रं-

21. गतारंगे

तन्वानो योगनिद्रामिव

22. स विहरते पद्मया[1] पद्मनाभः (।*)

23. तन्नेत्रान्पद्ममित्रं समजनि भु-

24. वन-ध्वांत-जंबाल-जृंभा-

गाढा-

25. बष्टम-मूर्द्धोदय-किरण-स-

26. [र]ी-सानुमान्भानुमाली ॥ 5

मन-

27. स्मवत्वमप्यमात्रादिमः क्ष्माप-

28. तीनां

स्थिर-नियमित-चातुर्वर्ण्य-

29. धर्म्म-व्यवस्त.[8] ।

तट इव पुनरम्भोरा-

30. शिभिर्ज्जातु नोकं-

र्न्नं मनु यदुपदि-

31. ष्टो लघ्यते नीति-मार्गः ॥ 6

पश्चात्तद्र-

32. गजस्तामशिपदानितर-क्षामृदिश्वा-

33. कुर्व्वी

वक्षोवापाम्त-दंन्यो वि-

34. वमसि-लतया जन्य-जिह्माल-बाहु[:] (।*)

35. यान्त्राया यस्य धाटी-चटु-

36. ल-हय-घटा-धूलि-वारं स्वारं-

37. रप्यामी[9] वक्त्रान: क्षितिभृदनुक-

38. न पांसुनोत्संग-भृगः ॥ 7

त-

39. स्मिन्नजनि माधाना वशे गजा म-

40. ह(हा)भुजः (।*)

मामयं घास्यनो-

41. न्युर्व्वी स्वयय[10] यस्य स्तनं ददौ

42. ॥ 8

तद्वंशान्यांशुमाली गर इव

43. गगन[11] गात्रवाणामथामी-
न्नामीरं-
44. कागवीगयित-मण- विसमनवुरा मे-
45. प्रकगाश ।
गर्भा (र्भा) वर्भोनिधेः क्षमा-
46. मक्रवृवहरविन्याविकोलः स्व-
47. य यो
ममृदु यम्नामना-
48. नाग्यवकृत पुनः स्थाम-सोमा-
49. वनंम (मम) ॥ 9
प्रजनि जनने तस्मिन्ना-
50. काश-गंवलिनी-धग-
वनरण-मणि-श्रेणी-
51. निश्रेणिरूप-नपो-वनः ।
हरिविम-घटा-
52. नानोद्गाढ-भ्रम-प्रतिपादन-
क्षमन-
53. म-जय-स्तवः क्षोणीपतिः म अगार-
54. [य]: ॥ 10

Second Side

55. कृते तस्मिन्नामोदनुन-बन-गाना [illegible]
56. [मु]रस्त्री-संगीत-प्रमुमर-मुद्रा-विक्रम-
57. कथः ।
मरुन्वत्प्रीत्यै यो व्यतनुत र-
58. णे शंबर-शिरः
करोटीभिः
59. क्रोडीकृत-मित-पुटीमबंर-तटी (टीम्)
60. ॥ 11
तस्मात्त्राता त्रयाणां समज-
61. नि जगतां जंगम-स्थावरात्म-
व्यक्त्या-
62. त्मा मद नहृत्याः[3] कृतजगदमिताप-

63. द्विरामः स रामः ।
सिंधौ
64. गंत्री-पथं यो व्यतनुत पृ-
65. थुना सेतुना यातुधाना-
ना-
66. ख्या-शेषानकार्षीत्किमपरमकरोद-
67. ंतकास्ये दशास्यं(स्यम्) ॥ 12
उदभवद-
68. थ भूतलैक-वीर-
स्तदभिजने कलिका-
69. लचोळदेवः(।*)
प्रणतिषु चरणौ नृ-
70. पा यधीयौ[14]
द्विगुणमवादल-
71. यन्किरीटभासा ॥ 13
समजनि किल तत्कु-
72. ले नरेंद्रः
कुल-गिरि-सांद्र-भुजो(ऽ*)ध[15]दु-
73. र्जयाख्यः ।
प्रति-तुटि किल यं प्रण-
74. भ्य भूम्यां
पदमलभंत सप-
75. त्न-भूमिपालाः ॥ 14
राज[16]स्तस्यारिरा-
76. सीत्पुनरभिजनने जैत्र-लक्ष्मी-निवा-
77. सो
लक्ष्मीवान्वासवादप्यहित-
78. गज-घटा-केसरी प्रोलरा-
79. जः(।*)
यस्याज्ञा वै निधत्ते पदमव-
80. निभृतां मूर्द्धि[17] पण्णंति[18] जैत्र-
स्तं-
81. भाश्चेते[19] जृंभमानाः प्रति-हरि-

82. दजरं दिग्गजाळाण-लीला(म् *) ॥ 15
स्तुत्वा-
83. लं सो(ऽ*)पि तस्मिन्नजनि किल [कु]ले रुद्रदे-
84. वक्षितीन्द्रः
सांद्रा रात्राविवा-
85. हन्युपहरतितरां चद्रिका
86. ॅयस्य कीर्त्तिः ।
किं चासीदा-दशाशा-
87. कुहरमहरहः प्रेंखदंशु-प्र-
88. रोह-
प्रस्फूर्ज्ज-[20]द्वादशार्क्क-व्यतिक-
89. र-निबिड-प्रौढ-तापः प्रतापः ॥ 16
त-
90. त्सोदर्य्यः समुध्रो[21]त्तरलतर-तर-
91. ॅगावली-धौत-वेला
संक्रीडध्व्यूढ-[22]से-
92. ना-सुभट-शकटिका-नेमि-सेमंति-[23]
93. ताशः (।*)
कृत्वा पृथ्वीं निरस्तेतर-धरणिपति-श्रेणि-
94. मुक्तातपत्रां
तन्वन्नेकातपत्रांनुदि-[24]
95. त-नीज-[25]भुजे तां महादेवराजः ॥ 17
प्र-
96. थ गणपतिदेवस्तस्य पुत्रो धरित्रीं
चि-
97. रमशिषदशेष-क्ष्माभृतां चक्रवर्ती ।
98. प्रवतमस-धटीव प्रौढिमभ्यंति[26] भा-
99. नौ
पदमकृत तदानीन्नान्य-राजन्य-
100. सत्ता ॥ 18
कोलांको(ऽ*)भून्मृगांको न वस-
101. सि कमले श्रीरिति श्री-वराहः
प्राप्तो

102. नैषा प्रियस्योरसि रति-विरतौ लग्न-
103. गंडं प्रसुप्ता ।
इत्यालापे सखीनामु-
104. षसि स-कुतुकं स-त्रपं सानुतापं
ह-
105. स्ताभ्यामात्मनो यत्प्रतिभट-तरुणी
106. गंड-पाली पिधत्ते ॥ 19
हस्तैरावृणुता-
107. ननं मृगदृशो न चेन्मृगांक-भ्रमा-
108. त्रंदन्कृंदति[27] पोत-पा[त्र]मुद-
109. धिस्तुंगैस्तरंगोत्करैः (।*)
इत्थं य-
110. त्प्रति-भूभृता(*) प्रतिदिशं द्वीपांत-
111. रं गच्छतां
शुद्धा(द्धां)त-प्रमदाः स-भी-
112. ति-स-दयु[28] शंसंति सांयात्रि-
113. काः ॥ 20
प्रणेमुस्ताम(।*)शामनिशम-
114. ति-संत्रास-तरला
महीपाला
115. यस्यां वसति वसुधेन्द्रो ग-
116. णपतिः ।
न चेन्नस्तध्धाटी-[29]तुरग-खु-
117. [र-नि]ल्लोंठित-शिरः-
करोटी-संघ-
118. —UUU निकटे स्युः पुर इति ॥ 21

Third Side

119. काशीनाथः कलिंगः शक-धरणिपतिर्म्मा-
120. लवः केरलेश-
स्तौंमाणो हूण-भू-[30]
121. पः कुरुपतिररिमर्द्दाधिपो माग-
122. धेशः
नेपाळाश्चोळ-पृथ्वीपतिरिति विन-

123. तानग्रतो राजवर्ग्गा-
ग्राम-ग्राह-
124. [ं] गृहीत्वा सदसि सदसि यध्दर्शका[31]
125. [द]र्शयंति ॥ 22
तस्यासीत्प्रथमं प्र-[32]
126. थमं प्रधानमपरं चेतो द्वितीय-
127. ंवपुः
श्रीमद्बय्यन-नायकः कि-
128. मपरं निस्सीम-विस्रंभ-[33]भूः (।*)
129. प्रत्यर्त्थि-क्षितिपाल-मंडल-पुरी-लु-
130. ंटाक-दोश्चंडिम-
स्वैर-स्मारित-राम-
131. भार्ग्गव-पृथा[34]पुत्रादि-चित्राहवः [॥] 23
132. आसीदब्धि-सुतेव कैटभ-रिपोः श्री-ब्राच-
133. मांबा पदं
प्रेम्णो बय्यन-नाय-
134. कस्य गृहिणी-[35]चर्य्यापरारुंधती ।
त-
135. स्यां तस्य तु विद्वनो[36] गणपतिः स[र्व्व]-
136. ंसहा-जन्मनां
सर्व्वेषां सुकृतोद-
137. यैः सुमनसां जातः स पुत्रात्म-
138. ना ॥ 24
तस्यासीदन्ताजः[37] स नल्ल-गणप-
139. : स्वर्ल्लोक-कल्लोलिनी-
नैर्म्मल्यातिशय(।*)-
140. तिलंघन-कला-जंघाल-की[र्त्य]ा-
141. करः ।
यस्य त्याग-कला-पलायन-
142. परा नैव श्रयंते दृशोः
पंथा-
143. नं मरुतां निरंतर-मनो-

144. दैन्यावदान्या धृमा:[38] ।। 25
अथ जग-
145. दाळ-मुंमडिरभूत्सुकृतैर्ज्जग-
146. तां
क्षिति-भरणं ततान भुजयोः
147. स तयोरनुजः ।
बलि-बलभद्र-कद्रुत-
148. नयेंद्र-कुलाद्रि-कुल-
प्रसृमर-सार-ड-
149. [ब]र-विडम्बन-शौंड-भुजः ।। 26
जगद[38a]-
150. ल-मुम्मडेरयममुष्य कृप-
151. ण-विटः
प्रतिभट-राज-वक्त्र-शतपत्र-
152. वनी-मधुपः ।
जयति जगत्रयीं[39] त-
153. दवरोधन-वामदृशां
स्मित-कुसु-
154. मास-विग्रहण-दोहळ-दुर्ल्ललितः ।। 27
155. आदि-क्रोडावगाह-प्रकट-परिभव-
156. स्ताक्ष्र्य-संक्षुण-कुक्षि-
माथ-ग्रा-
157. वात्त-गंडः किमपरमपरिनिद्रौर्व्व-
158. निर्व्वासितांभाः ।
तत्त-द्दुङ्खापनु-
159. त्यै[40] श्रित इति जलधिः शंकु-मानं व्य-
160. धाद्यो
हृद्यं मौद्गल्य-तीर्थे निज-
161. तट-विलठद्दिक्कटाहं तटाकं(कम्) ।। 28
गां-
162. भीर्य्याद्यस्य तोये हिम-गळ-गरळा-
163. पास्त-शोषः स शेषो
वैपुल्याद्वारि-केलि

164. विदधति युगपद्यत्र ता दिक्तरुण्य: ।
165. तुंगत्वाल्लंघयंति त्रिदिव-पुर-वनी-
166. वाहिनीं यत्तरंगा
यस्मिन्नर्क्केंदु-बि-
167. 'बौ प्रतिनिधि-विधया मज्जतो वार्द्धि-बु-
168. ध्या[41] ॥ 29
वैडूर्य्य-द्विति-[42]सोदर-द्विति-[42]
169. जलं यं वीक्ष्य रोध-स्थली
चंच-
170. त्चंपक-[43]चूत-सौरुभ-[44]मिळ-
171. त्सौरभ्य-सौगन्दिकं[45] ।
श्लाघं-
172. ते न जना कदापि सरसे सा-
173. रस्य रेखा-विदो
नाच्छोदाय
174. न मानसाय न पुन: पंपा-
175. भिधानाय च ॥ 30
आसन्न-स्थित-
176. रामनाथ-मुकुटापीडेंदु-रेखा-
177. सुधा-
स्रोत:-पूरित-सारणी-ग-
178. ण-परिष्वंगानुषंगादिव (।*)
य(:*)
179. स्वैठं[46] स्वदते तुषार-लघुभि[स्तो]-
180. यैस्तटाकोत्तम:
कर्त्ता तस्य च यो
181. विशंकट-तड:[47] वर्द्धंद्रू-सूर्य्या-
182. द्भुव: ॥ 31

Fourth Side

183. चंद्रादित्याशुशुक्षण्यनिल-जल-वि-
184. यन्मेदिनी-होतृताभि(:*)
स्पष्टीभूता-

185. ष्ट-मूर्त्तिं यमनुतुदि निरा-
186. कार इत्यामनंति[48] ॥
तस्यैतस्या-
187. भिषेकोचित-सलिल-कृते रामना-
188. थस्य यो(ऽ*)यं
जागर्त्यत्यंत-शीतो
189. लघिम-कुल-गृहं हारि-मा-
190. धुर्य्य-धुर्य्यः ॥ 32
एकेन ब्रह्म-
191. विष्णु-त्रिपुरहर-महस्सार-
192. शूरं त्रिशूलं
बिभ्राणो(ऽ*)न्ये-
193. न चोपर्य्यमृतकर-कनद्बिंब-
194. खेळं कपाळं(लम्)।
हस्ताभ्यामप्यध-
195. स्तादभयद-वरदे लांच्छने संनिध[त्ते]
196. यत्रोत्तालाट्टहासोड्डमर-रव-म-
197. हाभैरवो भैरवो(ऽ*)पि ॥ 33
तत्क-स्तौरि[49]-निरी-
198. क्षण-क्षण-परिभ्रष्टीभवद्विष्टप-
व्यू-
199. ह-प्राक्तन-जन्म-कोटि-घटितोद्वेलाघ-
200. कोलाहलं(लम्)।
मौद्गल्यस्य पवित्रमा-
201. श्रम-पदं यत्राविरास्ते निजो
ह-
202. स्ति-व्यापृत-डिंब-लुंपन-कटी-घंटा-
203. रवो भैरवः ॥ 34
व[द]न-भुजोरु-पाद-म-
204. नुषामनुजाति सदा-
तन-धन-धान्य-सौ-
205. ध-नियुताभ्यधिकाभ्युदयं(यम्) ।
ग-

206. णपपुराख्ययाप्यकृत यः पुरम-
207. स्य दृढ-
स्थिति सरसस्तटौ निबिड-च[ं]पक-
208. चूत-वनं(नम्)॥ 35
यत्र श्री-रामनाथस्य
209. चूडा-चन्द्रांशु-तापिताः ।
चंद्र-
210. कांत-चितास्सौथा[50] ग्रीष्मं मुषा वित-
211. न्वते ॥ 36
करोति यस्य सौधेषु गायं-
212. तीनां मृगीदृशां(शाम्) ।
गीताकृष्ट-मृगश्च-
213. ंद्रस्त्रियामा बहु-यामिनीः
214. ॥ 37
हंसा यत्र विमुञ्चंति न कदा-
215 पि जलाशयान् ।
तपस्यन्त इव क्षीणा-
216. ंलभ्यं गमन-कौशलं(लम्) ॥ 38
आलापै-
217. र्य्यत्र कांतानां कलकंठाः
218. पराजिताः ।
व्रीडयेव वहिः
219. क्वापि विचरंति वने वने ॥ 39
यत्रें-
220. द्रनील-प्रासादे तारकाः प्रति-
221. बिंबिताः ।
स्पृशंतीं कुसुम-
222. भ्रांत्या हसत्येकां स[खी]-
223. जनः ॥ 40
श्रीमत्कार्कति-राज-व-
224. ंश-भजन-ख्यातात्म-वंश-क्रम[:]
225. श्लाघा-संतति-शासनं कव-
226. यतां यश्चक्रवर्त्ती व्यधा-

227. त्(।*)

तस्मै श्री-जगदाळ-मुंम-

228. डिरदादस्यां पुरि प्रोन्नतं

229. सौधं पंच निवर्त्तनानि च

सदाश्लिष्टानि सस्य-श्रिया ॥ 41[51]

1. From the facsimile in *H.A.S.*, No. 4.

2. Boar, the third of Vishṇu's incarnations, was the device of the Kākatīya (also called Kākati or Kākatī) kings.

3. Read *kalpaka.*

4. Read *padmayā.*

5. Read *musht-odaya.*

6. Read *vyavasthaḥ.*

7. Read *ghaṭā.*

8. Read *bhārai°.*

9. Read *°sīch=chakra°.*

10. The second *yaṁ* is superfluous.

11. Read *Sagaraḥ.*

12. Read *sukha.*

13. Read *sadma.*

14. Read *yadīyau.*

15. Read *bhujo='tha.*

16. Read *rājña°.*

17. Read *mūrdhni.*

18. Read *pushṇanti.*

19. Read *°bhāś=ch=aite.*

20. Read *prasphūrjjad=dvāda°.*

21. Read *samudro.*

22. Read *°krīḍad-vyūḍha.*

23. Read *sīmanti°.*

24. Read *°patrām=udita.*

25. Read *nija.*

26. Barnett points out the use of *anti* with accusative in the expression *bhashmānti* in *Bhāgavata P*, IX. 8.19.

27. Read *kṛintanti.*

28. Read *sadayaṁ.*

29. Read *°d=dhāṭī.*

30. The list is conventional. Hūṇa and Śaka may indicate the Musalmans. Arimardana is the modern Pagan in Burma. Tummāṇa was the seat of a branch of the Kalachuri family.

31. Read *yad=darśa°.*

32. The second *pratthamaṁ* is superfluous.

33. Read *viśrambha.*

34. Read *pṛithā°.*

35. Read *gṛihiṇī.*
36. Read *viddhano.*
37. Read °*sīd=anujaḥ.*
38. Read *drumāḥ.*
38a. *Jagadāla* does not suit the metre.
39. Read *jagat-trayīṁ.*
40. Read °*panuttyai.*
41. Read *buddhyā.*
42. Read *dyuti.*
43. Read *chañchach-champaka*
44. Read *saurabha.*
45. Read °*gandhikam.*
46. Read *svairam*
47. Read °*tato*
48. Read °*manant* .
49. Read °*sthaur* .
50. Read °*s=saudhā.*
51. An endorsement in Telugu in lines 231-35, means : "To Kavichakravartin, who spoke (composed) this edict, the estate given by Mummaḍiyaṅgāru is 5 *marṭulu* (*nivartanas* of land)."

No. 15—Malkāpuram Stone Pillar Inscription of the time of Rudrāmbā.—Śaka year 1183 (1261 A.D.)

Malkāpuram, Guntur District, Andhra Pradesh.

J. Ramayya, *Journ. Andhra Hist. Res. Soc.*, IV, pp. 152 ff.; *ākatiyasamcika* (Telugu), App., Inscription No. 31. (pp. 71 ff., Pl).

Language · Sanskrit.

Script : Telugu.

Metres: V.1 *Pushpitāgrā*; V.2 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; Vv.3-4 *Āryā*; V.5 *Śārdūlavikrīḍita*; V.6 *Mandākrāntā*; V.7 *Śārdūlavikrīḍita*; V.8 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.9 *Śārdūlavikrīḍita*; V.10 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.11 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*) ; V.12 *Vasantatilaka*; Vv.13-14 *Śārdūlavikrīḍita*; V.15 *Sragdharā*; V.16 *Āryā*; Vv.17-18 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; Vv.19-22 *Śārdūlavikrīḍita*; V.23 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; Vv.24-25 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv.26-27 *Vasantatilaka*; V.28 *Gīti*; V.29 *Rathoddhatā*; V.30 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*; V.31 *Śālinī*; V.32 *Śikhariṇī*; V.33 *Indravajrā*; V.34 *Rathoddhatā*; V.35 *Śārdūlavikrīḍita*; V.36 *Śikhariṇī* Vv.37-39 *Śārdūlavikrīḍito*; Vv. 40-41 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; V.45 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 46-66 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.67 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*) ; Vv.68-69 *Indravajrā*; Vv.70-71 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); Vv.72-81 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.82 *Sragdharā*; V.83 *Śārdūlavikrīḍita*; V.84 *Śālinī*; V.85 *Gīti*; Vv.86-87 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; V.88 *Gīti*; V.89 *Śālinī*: Vv.90-91 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription begins with an adoration to GAṆEŚA and to ŚIVA. Then it introduces KĀKATĪYA GAṆAPATI, king of ĀNDHRADEŚA.— The GENEALOGY of the Kākatīya dynasty is thus narrated as follows.— PROLA II; his son RUDRA I; his younger brother MAHĀDEVA; his son GAṆAPATI; his daughter RUDRADEVĪ, also called *Rudradeva*, who was the ruling queen when the inscription was written.— In the ḌĀHALA-MAṆḌALA lying between the Bhāgīrathī and the NARMADĀ, there was the Śaiva ascetic SADBHĀVAŚAMBHU of the DURVĀSAS lineage

who obtained 3 lakhs of 'villages' from the Kalachuri king YUVARĀJADEVA and founded the monastery called GOLAKĪ-MAṬHA. His disciple, who succeeded as pontiff of the monastery, SOMAŚAMBHU, was the author of the *Somaśambhupaddhati*. His successor was his disciple VĀMAŚAMBHU whom the KALACHURI rulers continued to worship even when the inscription was written. The ascetics of this spiritual lineage succeeded to the pontifical seat one after another. Thus there were ŚAKTIŚAMBHU; his disciple KĪRTIŚAMBHU; VIMALAŚIVA; his disciple DHARMAŚIVA or DHARAMAŚAMBHU; his disciple was VIŚVEŚVARAŚIVA or °ŚAMBHU who hailed from PŪRVAGRĀMA in RĀḌHĀ (Dakshiṇa-Rāḍhā) in GAUḌA and was the preceptor of king GAṆAPATI as well as of the CHOLA MĀLAVA and KALACHURI rulers.— In the ŚAKA YEAR indicated by the words LOHAḤ KO-YAṀ, i.e. 1183, styled DURMATI, CHAITRA-BADI 8, Friday (25TH MARCH, 1261 A.D.), GAṆAPATI granted in favour of his preceptor the village of MANDARA in KAṆḌRAVĀṬI in the *vishaya* of VELIVĀḌA bounded by the KṚISHṆAVEṆĪ in the north. The said king's daughter RUDRADEVĪ confirmed the grant of the village along with VELAṄGAPUḌI together with an islet in the bed of the Kṛishṇā.— VIŚVEŚVARA-DEŚIKA founded in the gift land a monastery called GOLAKĪ-MAṬHA. Each of the DRĀVIḌA Brāhmaṇas settled there received 2 *puṭṭikās* of land measured by the Penumbāka rod. The remaining land was allotted in three shares to the following—the first to the god PINĀKIN, the second to the students and the ŚUDDHA ŚAIVA-MAṬHA, and the third to the maternity home, the hospital and the establishment offering free food to the Brāhmaṇas.— 3 teachers of the Vedas, viz. *Ṛik*, *Yajus* and *Sāman*, interpreters of the *pada*, *vākya*, *pramāṇa*, *sāhitya* and *āgama*, and the *Vaidya* and *Kāyastha*—2 *puṭṭikās* to each of these 10. The 10 DANCING GIRLS attached to the god VIŚVEVŚVARA, and 8 *maddala* players including MUKHARĪS—1½ *puṭṭikās* to each of the 18. One Kashmirian, 14 songstresses, 6 *Karaḍā*-players, 2 Brāhmaṇa cooks and 4 servants, 6 Brāhmaṇas attached to the *maṭha* and *sattra*, the 10 CHOLA ascetics of all the *Varṇas*, called VĪRABHADRA protectors of the village who were experts in *bija-chchheda*, *śiraśchheda* and *kukshichchheda*, etc., 20 VĪRAMUSHṬI soldiers—makers of objects in gold, copper, stone, bamboo and *ayaskumbha*, and *sthapati*, *kāru*, *nāpita* and *śilpin*,-10

such soldiers, — 1 *puṭṭikā* to each of these 73. In addition, each of the above also received a plot of land $\frac{1}{16}$ of a *nivartana* in area. The Sāmavedin Brāhmaṇas of ŚRĪVATSA-GOTRA, hailing from PŪRVAGRĀMA in DAKSHIṆA-RĀḌHĀ in the GAUḌA country, received 300 *puṭṭis*. For keeping the account of the income and expenditure of the property, they also received 150 *puṭṭis*. The land of one would pass on to his son on his death or to his wife in the absence of sons.— The *Āchārya* or pontiff of the VIŚVEŚVARA-GOLAKĪ enjoyed 100 *nishka* coins as *āchāyabhoga*. — The concluding part of the inscription records numerous other pious activities of VIŚVEŚVARAŚAMBHU.

TEXT[1]

First Side

1. १[2] स्वस्ति श्रीः(।*)
वितरतु भगवानसौ श्रियं वः
करि-व-
1. दनो हरि-नील-भासि यस्य ।
2. द्युति-वर-सरसि-स्फुरत्त-
3. रंग(ग)-
श्रियमधिकामळि-पंक्तयो वहन्ति ॥ 1
जय-
4. तीन्दोः कला खेलतु[3] गंगांभः-कण-दंतुरैः ।
करैः करोति या श-
5. म्भोम्मूर्ध्नि मुक्तावलि-श्रियं(यम्)॥ 2
हरिरवतु किरि-तनुर्व्वो
6. [भु]वमुद्वोढुं गतस्य वरुण-पुरि(रीम्)।
यस्याखिल-जलधि-ज-
7. लं पाद्यायाभूदनर्घ्याय ॥ 3
जयति भगवान्[4] स्वय-
8. म्भूर्ग्गणपति-नृपतेर्हृदि स्थितस्सततं(तम्) ।
यत्कारुण्य-कटा-

9. क्षैर्वृद्धि प्राप्तांध्रदेश-श्रीः ।। 4
अस्ति स्वस्तिमती तनुर्भ्म(र्भ)गवतो

10. देवस्य तस्यास्फुर-
न्नाभि[5]-पंकज-संभवस्य भुजतो भूवल्लभा ज-

11. ज्ञिरे ।
तेषां तिग्ममरीचि-संतति-भुवो ये दुर्ज्जयाः क्षत्रिया-
स्तेषा-

12. मस्ति कुलं कलंक-रहितं श्रीकाकती-भूभुजां(जाम्) ।। 5
वीरस्तस्माद-

13. जनि रजनि[5a]नाथवद्दुग्ध-सिंधोः
कीर्त्ति-ज्योंत्स्ना-[5b]भरित-भुवनः प्रोल-भूपाल-

14. नामा ।
राजन्यस्मिन्कमपि नृपतिं राज-शब्दाभिधेय-
न्नैवास्त्रौ-[6]

15. ष्म त्रिजगति विना यामिनी-कामिनीशं(शम्)।। 6
कीर्त्तिर्य्यस्य हिमेन्दु-कुन्द-विश-

16. दा मूर्त्तिर्ज्जनानंदिनी
दानं विश्व-जनार्त्तिहारि चरितं गंगा-पयः-

17. पावनं(नम्) ।
चित्तं शम्भु-पदारविन्द-युगल-ध्यानामृत-क्षालितं
शौ

18. र्य्यं विश्वगराति[7]-दुर्म्मद-हरं धामापि धाम श्रियः ।। 7
रुद्र-

19. देवस्ततो जातो यत्कीर्त्या भूरलंकृता ।
प्रतिपक्ष-महीपा-

20. ल-यशो-निर्म्माल्यमुज्झति ।। 8
राजानः कति वा न संति सुभटास्स-

21. क्रान्त-विक्रांतय-
स्ते तिष्ठन्तु तमेकमेव शृणुमश्शूरेषु रुद्र-

22. नृपं(पम्)।
यस्यासीदसि-दारितारि-नृपति-श्रेणी-शिरः-कन्दुक-
क्रीडांब्रेडि-

23. त-विक्रमा युधि जयश्री: प्रेयसी स्थेयशी[8] ॥ 9
एक एव धनुर्व्वो(र्ध)रो रुद्रदेवो म-
24. हीभुजां(जाम्) ।
सुरेश्वराणां[8a] सर्व्वेषां पिनाकीव धनुष्मतां(ताम्) ॥ 10
अथानुज-
25. स्तस्य महीं शशास
धीरो महादेव-नृपो महौजाः ।
प्रताप-दीपाः
26. प्रतिपक्ष-भाजां
शाम्यन्ति यत्शौर्य्य[9]-कथानिलेन ॥ 11
कुन्देन्दु-चन्दन-
27. सखः कुमुदस्य मित्रं
स्वर्स्सिं(स्सि)न्धु-सिंधु(सिन्धु)र-तुरंग-रुचां सनाभिः ।
28. कर्प्पूर-हार-हर-हास-पयः-पयोधि-
बन्धुर्विभाति यदुदार-
29. यशो-विलासः ॥ 12
तस्यायं तनयस्त्रयीमयतनोर्द्देवाद्भवानीपते-

30. [र्धां] क्ष्मां समपालयत्[10] गणपतिः क्ष्मापाल-चूडा-मणिः ।
यस्मि-
31. न्विस्मयकारि-विक्रम-कथा-धारामुचि श्रीघने ।
पृथ्वी-दुष्ट-दुरीश-दाव-दह-
32. न-प्राप्तां रुजं मुञ्चति ॥ 13
दर्प्पो धन्वनि मत्सरो रणजये धार्ष्ट्यं द्विपारो-
33. हणे
क्रौर्य्यं शौर्य्य-विधौ तुरंग-दमने चापल्यमाशा युधि ।
क्रोधो दुष्ट-
34. जने भयं द्विजधना लोभश्च[11] धर्म्मार्ज्जने
पूजा कर्म्मणि शांकरे गणपति-क्षोणी-
35. पतेराग्रहः ॥ 14
कोदण्डोच्चण्ड-वेग-व्यथित-करि-हय-व्रात-पृथ्वीश-सैन्यं
किं ब्रूम-

36. अखण्डमानं गणपति-नृपतेर्बाहु-दण्ड-द्वयस्य ।
अद्याप्युद्दाम-दर्प्पादुपर-
37. त-पृतना-कोटि-कंकूल-[12]कूट-
प्रक्रीडतु(त्)-प्रेत-यूथ-व्यतिकर-विषम(।*)भू-
38. भयो भीषयंते ॥ 15
कति कति न संति भूपाः कति कति (च न सन्ति*)गुण-गणाभ-
39. रणाः ।
गणपति-नृपतिस्त्वेको नरपति-शत-पोषकः क्षोण्यां(ण्याम्) ॥ 16
निस्साण-रव-
40. सन्त्रस्ताः क्षणाद्गणपतेर्नृपाः ।
अपि त्यजन्ति दुर्ग्गाणि न दारानेव केव-
41. लं(लम्) ॥ 17
रुद्रदेवि[13] समुदभूत्च(च्छ)रण्यात्सर्व्व-भूभृतां(ताम्) ।
गम्भीरान्महत-
42. स्तस्माल्लक्ष्मी रत्नाकरादिव ॥ 18
सर्व्वोर्व्वीश-किरीट-कुट्टिम-तटी-विन्यस्त-पादांबुजा
शा-
43. स्त्येषा चतुरम्बुराशि-रसनां श्रीरुद्रदेवी भुवं(वम्) ।
यस्या जन्म महोत्सवो
44. गणपतेः क्ष्मापाल-चूडामणे-
र्व्विष्फूर्ज्जत्कलि-काल-कल्मष-कथा-ध्वान्तौघ-
45. तेजो-निधेः ॥ 19
साम्राज्ये[14] खल-वर्ज्जितं विरचिते श्री-रुद्रदेव्या स्वयं
चातुर्व्व-
46. र्ण्य-निज-स्थितिर्व्विजयते विद्राति कालः कलिः ।
धर्म्मासौ भगवान्विभाति दुरितं
47. दूरे द्विजानां द्विष-
स्तन्नाम-ग्रह-भीषिता निजपुरान्निर्य्यन्ति पर्य्याकु-
48. लाः ॥ 20
आक्रामन्ति तरत्तरंग-विगलद्दुग्धाब्धि-फेनावळी-
राचामन्ति शरत्छ-[15]
49. शाङ्क-विसरद्ज्यो[15a] [त्स्ना]-प्रवाहामृतं(तम्) ।
आकर्षन्ति सुरेन्द्र-दंति-दशन-

50. प्राग्भार-लग्नां श्रिय-
म्मुक्ता-हार-लतायिताः प्रतिदिशं रुद्रांबिका-
51. कीर्त्तयः ॥ 21
श्री-विश्वेश्वर-देशिकेन्द्र-शिव-हस्तोद्भासि-दोर्व्विक्रम-
स्त्रि-क्षोणीश-
52. जगद्दळः प्रतिबल-प्रध्वंसि-जन्मोत्सवः ।
यस्याः काकति-वंश-मौक्तिक-
53. मणेः श्री-रुद्रदेवस्सुत-
स्तस्याः किं कथयाम वैभवमत(:*) श्री-रुद्रदेव्या-
54. : परं(रम्)॥ 22
अस्ति विश्वंभरा-सारं कमला कुल-मंद्दिरं[16] ।
भागीरथी-नर्म्मद-
55. योर्म्मध्यं डहल-मंडलं(लम्)॥ 23
उग्रं तत्र तपश्चरन्नियमय-
56. न्बाह्येन्द्रिय-क्रीडनं
सान्द्रानन्द्(न्द)मये समाधि-समये
57. चित्तेन लीनश्शिवे ।
नीत्वा कालमनन्तमन्तक-जयी सद्भावशंभु-
58. र्ग्गुरु-
र्द्दुर्वासो(ऽ*)न्वय-संभवस्सुचरितः प्राबुद्ध-पुण्यैन्नृणां(णाम्)॥ 24
शैवाना-
59. म्प्रथमाय शंकर-पद-ध्यानामृताम्भोनिधि-
क्रीडाम्रेडन-कर्म्म-निर्म्म-
60. लतर-स्वान्ताय शान्तात्मने ।
तस्मै निस्पृह-चेतसे गलचुरि[17]-क्षमापाल-चू-
61. डा-मणि-
र्ग्रामाणां युवराजदेव-नृपतिर्भिक्षान्त्रिलक्षीं ददौ ॥ 25
कृत्वा
62. स शैवमुनिरद्भुत-शील-मूर्त्ति(:*)
श्री-गोलकीमठमुदारमुदात्त-चित्तः ।
63. (त*)स्याकरस्य नृप-देशिक-मौक्तिकानां
वृत्तिं चकार सकलामपि तां त्रिलक्षीं(क्षीम्)

64. ।। 26
प्राचीन-पुण्य-परिपाक-वशात्प्रजाना-
माविर्बभूव भगवानिह-सो-

65. मशंभुः ।
नाम्ना निजेन सकलागम-सिन्धु-सेतुं
यः पद्धतिं करुण-

66. या प्रतिमां बबन्ध ।। 27
अथ नृप-शेखर-माला-लालित-पादो(ऽ*)त्र वामश-

67. भुरभूत् ।
अद्यापि कलचुरीशा यच्चरणाराधकाः प्रशस्यंते ।। 28
लब्ध-

68. देशिक-पदा मनोहरा
भूरि-दान-परितोषितार्त्थिनः ।
यत्र मत्त-करि-

69. णो(ऽ*)पि कुर्व्वते
पाशभेदमिह भद्र-जातयः ।। 29
तस्मिन्मठे तस्य गुरोर्बभूवु-

70. श्शिष्याः[18] प्रशिष्याश्च[19] परस्सहस्राः ।
विनिग्रहीतुं समनुग्रहीतुं
क्षोणी-

71. श्वरान्दक्ष-कटाक्ष-पातैः ।। 30
इत्थं काले याति सत्संप्रदाये
संताने(ऽ*)स्मिन्न-

72. त्यि-संतान-कल्प[20] ।
शैवांभोधेश्शक्तिशंभोरुदारा-
च्छिष्य(:*) श्रीमान्कीर्त्तिशंभुर्ब्बभूव ।। 31

73. ....[21]

Second Side

1. प्रणाम-व्यालोलत्कलचुरि-महीपाल-परिष-
त्किरीट-प्रक्रीडत्किरण-कलिका-ला-

2. लित-पदाः ।
यशःपूरस्स्वैर-स्तबकित-दिशः केरल-भुव-
स्तटः(टी)-पद्मावासा विम-
3. ळशिव-पादास्समभवन् ।। 32
निर्व्वैरमुर्व्यां कलिकाल-मध्ये
स्थातुं पदाभ्या(भ्यां)
4. कुतुकीव धर्म्मः ।
शिष्यः कृपा-कंदलितांतरात्मा
तेषामभूद्धर्म्मशिवो मुनी-
5. न्द्रः । 33
यं कृपा-निधिमुदार-वैभवं
धर्म्मशम्भुमखिलार्त्ति-भंजनं(नम्) ।
एक-व-
6. क्त्र-कमलं सदाशिवं
संकथाः(था)-सुकृतिनः प्रचक्षते ।। 34
अध्येता निगमस्य धर्म्म-नत-[22]
7. यश्श्री-गौड-राढोल्लस-
त्पूर्व्व-ग्राम-शिखामणिर्ग्गणपति-क्ष्मापाल-दीक्षागुरुः ।
8. क्षीराब्धेरिव चन्द्रमाश्शशिकलामौलेर्य्यथा षण्मुखः
श्री-विश्वेश्वर-शम्भुरु-
9. ग्र-तपसः श्रीधर्म्मशंभोरभूत् ।। 35
चिरं पृथ्वीपालावलि-मकुट-घृष्टांघ्रि-कमल-
द्वयो
10. विद्या-वल्ली-वलय-कलना-कल्पतरुः(रुकः) ।
सदा दान्तस्स्वांत स्थिरतरो(र)-लसद्धूर्जटि-
11. म(र्म)हान्-
महाशान्तः कान्तो जयति भुवि विश्वेश्वरशिवः ।। 36
श्री-चोलेश्वर-मालव-
12. क्षितिपती राजन्य-चूडामणी
यच्छिष्यौ किमतः परं गणपति-क्षोणीपतिर्य्य-
13. स्सुतः ।
न स्यात्कस्य मुदे स देशिकवरश्शैवागमाम्भोनिधिः
श्री-विश्वेश्वर-देशिकः कल-

14. चुरि-क्ष्मापाल-दीक्षा-गुरुः ।। 37
गौडाः पूर्ण्ण-मनोरथाः कति कति प्राप्त-श्रिय-
स्तापसा-
15. स्संतुष्टाः कवि-पुंगवाः कति कति प्रध्वस्त-पाशा नृपाः ।
ये तस्मिन्
16. गणपत्यधीश-गुरुता सिंहासनाध्यासिनि
श्री-विश्वेश्वर-देशिके शिवपुरी-विश्रा-
17. णन-श्लाघिनि ।। 38
त्वंगत्पिंग-जटा-किरीटमुदय-स्मेरारविन्दाननं
मुक्ता-कुंडल-
18. ताडितांस-शिखरं हारैर्म्मनोहारिणं(णम्) ।
विद्या-मण्डप-वर्त्तिनं गणप-
19. ति-क्ष्मापाल-दीक्षा-गुरुं
श्री-विश्वश्वरशंभुमीक्षितवतां ते चक्षुषी चक्षुषी ।। 39
20. लोहः कोयं[24] शकस्याब्दे दुर्म्मतौ[25] वत्सरे शुभे ।
चैत्रे सितेतराष्टम्यां[26] वा-
21. रे शुक्राभिधानके ।। 40
विषये वेलिवाडाख्ये कण्ड्रवाट्यां विशेषतः ।
यदुत्त-
22. रेण वहति कृष्णवेणी महानदी ।। 41
श्री-विश्वेश्वरशंभवे गणपति-क्षोणीश्वरेणा-
23. दरा-
द्ग्रामं मंदर-नामधेयमखिलैर्व्वाग्दत्तमार्यैस्समं(मम्) ।
तत्पु-
24. त्री तदनुज्ञया पशुपतेः श्रीरुद्रदेवी पुरः
प्रादाद्ग्राम(मं) वेलंगपुडि-स-
25. हितं सीमाष्टकेनावृतं(तम्) । 42
अष्ट-स्वाम्येन सहितं धारापूर्व्वं स-कर्षकं(कम्) ।
कृ-
26. ष्णवेणी-नदी-मध्य-गतया लंकया सह ।। 43
तस्य ग्रामस्य सीमानः कथ्यं-
27. ते पूर्व्वतः क्रमात् ।
परिज्ञानाय सर्व्वेषां भाषयांध्रया[27] स्फुटार्थ-

28. या ॥ 44
पूर्व्वस्यां...............[28]

39. ......श्री-विश्वेश्वरदेवमिन्दु-कलिका-चूडं मठं शाश्वतं
सत्रं

40. विश्वजनाग्रहार-सहितं संस्थाप्य नित्योर्जितं(तम्)।
श्री-विश्वेश्वर-गोळकीत्यभिध-

41. या तं ग्राममत्यादरात्[29]
श्री-विश्वेश्वरदेशिकस्समयुजत्छ्री-[30]गौड-चू-

42. डा-मणिः ॥ 45
नानागोत्र-समुद्भूता द्राविडा ये द्विजोत्तमाः।
परस्प-

43. रं प्रकुर्व्वाणा क्रय-विक्रयमादिकं(कम्) ॥ 46
षष्टि-संख्या-विशिष्टेभ्यः प्रत्येकं

44. पुट्टिका-द्वयं(यम्) ।
पेनुम्बाक-प्रसिद्धेन मानदण्डेन सम्मितं(तम् ॥) 47
स्थित्युपाधिम-

45. दात्तेभ्य(:*) श्री-विश्वेश्वर-देशिकः ।
एतत्[31] क्षेत्रं तु पुट्टीनां विंशत्याभ्यधिकं श-

46. तं(तम्) ॥ 48
वेलंगपूण्डि-सहितं दत्तं मंदर-नामनि ।
त्रिधा विभज्य तत्सि-[32]

47. ष्टमेकं भागं पिनाकिने ॥ 49
विद्यार्त्थिभ्यो(ऽ*)परं भागं शुद्ध-शैव-मठाय

48. च ।
प्रसूत्यारोग्य-शालाभ्यां विप्रसत्राय चेतरं(रम्) ॥ 50
प्रादाद्विश्वेश्वरशि-

49. वश्शैव-सिद्धांत-पारगः ।
ऋ[33]ग्यजुस्साम-वेदानां सम्यगध्यापकास्त्र-

50. यः ॥ 51
पद-वाक्य-प्रमाणानां साहित्यस्यागमस्य च ।
पञ्च-व्याख्या-कृ-

51. तो वैद्य-कायस्थौ द्वौ विचक्षणौ ॥
दशानामपि चैतेषां प्रत्येकं पुट्टिका-[34a]

52. द्वयं(यम्) ॥ 52
श्री-विश्वेश्वरदेवस्य नर्त्तक्यो दश संख्यया ।
मुखरी-द्वय-संयुक्ता

53. अष्टौ मद्दल-वादकाः ॥ 53
अष्टादशानामेतेषां प्रत्येकं सार्द्ध-पुट्टिका ।
ए-

54. कः काश्मीर-देशीयो गायिन्यश्च चतुर्द्दश ॥ 54
करडा-[35]वादनाद्येषु कृत्येषु रस-[36]

55. संख्यया ।
पाचकौ द्वौ द्विजन्मानौ[37] चत्वारः परिचारकाः ॥ 55
तथैव षट्समा-

56. ख्याता ब्राह्मणा मठ-सत्रयोः ।
चातुर्व्वर्ण्य-समुद्भूता जटिलाश्चोड-दे-

57. शजाः ॥ 56
बीजच्छेद-शिरश्छेद-[38]कुक्षिच्छेदादि-कर्म्मभिः ।
वीरभद्र-समाख्याता दश ग्रा-

58. मस्य रक्षकाः ॥ 57
भटा स्युरपरे भक्ता विंशतिर्व्वीरमुष्टयः ।
सुवर्ण्ण-ताम्र-[39]

59. पाषाण-वंशायस्कुम्भ-कारकाः ॥ 58
एते स्थपति-संयुक्ताः कारु-नापित-

60. शिल्पिनः ।
दश स्व-कृत्यं कुर्व्वाणा भटाः स्युर्व्वीरमुष्टिभिः ॥ 59
त्रि-सप्ततिर्म्मनुष्या-

61. णां कल्पिता त्वेक-पुट्टिका[40] ।
प्रत्येकं पूर्व्वमुक्तानामारामार्त्थं च सर्व्व-

62. तः ॥
प्रादात् षोडशकं भागन्निवर्त्तनमित-क्षितेः ॥ 60
गौड-दक्षिणराढीय-पू-

63. र्व्व-ग्राम-समुद्भवाः ।
श्रीवत्स-गोत्रिणो ये स्युर्ब्राह्मणास्सामवेदिनः ॥ 62
64. एतेभ्यस्त्रिशतं पुट्टि(ट्टी)रदाद्राज-गुरुस्तदा ।
एता एते प्रभुंजाना
65. ग्रामस्याय-व्ययादिकं(कम्) ॥ 63
अनुसंदधतां सर्व्वं सम्यग्लेखन-पू-
66. र्व्वकं(कम्) ।
इत्याहृत्य शतं सार्द्धं पुट्टिकानां प्रकल्पितं(तम्) ॥ 64
तिष्ट[41]तामेव स-
67. र्व्वेषां स्वे स्वे कर्म्मणि वृत्तयः ।
भवस्या[42]चन्द्रतारार्कमन्यथा न भवंति वा ॥ 65
68. पुत्राभावे स्त्रियो(ऽ*)प्येषां कुलाचार-समन्विताः ।
कारयन्त्य(:*) स्व-कर्म्माणि क्षे-
69. त्रारामादि-भुञ्जतां(ताम्) ॥
क्षेत्राणि शिष्टान्यखिलानि देव-
देवांग-भोगालय-
70. मुख्य-कृत्ये ।
उपेयुषां शैव-तपोधनानां
कालाननानां शिव-शासनाना-
71. म् ॥ 67
विद्यार्त्थिनां पाशुपत-व्रताना-
मप्यन्न-वस्त्रादि-समर्पणाय ।
आ-
72. रभ्य विप्रानिवारितानां
चण्डाल-पर्यंतमुपागतानां(नाम्) ॥ 68
अन्न-
73. प्रदानाय च सर्व्वकाल-
मकल्पयद्राज-गुरुर्म्महात्मा ।
देवस्य सत्र-
74. स्य मठस्य तस्य
ग्रामस्य सर्व्वस्य[43] च सो(ऽ*)धिकारी ॥ 69
यो गोळकीवंश्य-कृताभिषे-

75. क-
शशान्तश्शुचिश्शैव-रहस्य-वेदी ।
शैवागमानामपि पारगामी
सन्तान-
76. पालस्सम-लोष्ट्र-हेमा ।। 70
सर्व्वाणि भूतान्यनुकम्पमान-
स्समस्त-विद्या-
77. सु कृतावगाहः ।
महीसुरश्शीलवतां पुरोगो-
(ऽ*) भवत्तरां नैष्ठिक देशि-
78. केन्द्रः ।। 71
विश्वेश्वर-शिवाचार्य्यो धीमान्राज-गुरुस्स्वयं (यम्) ।
एवमाज्ञापय-
79. द्वीरश्शैवाचार्य्य-शतैर्वृतः ।। 72
आन्ध्रेषु-स्थान-पतयष्षट्कर्म्मणिस्तपो-धनाः ।

Third Side

1. सांतानिकाश्च सर्व्वे (ऽ*) त्र साक्षीभूता भवन्तु ते ।। 73
श्री-विश्वेश्वर-गोळक्या-
2. माचार्य्यत्वे प्रतिष्ठितः ।
एतत्सर्व्वं सदाचारः परिपाल्यो (ऽ*) र्जितं
3. सदा ।। 74
निष्काणां शतमाचार्य्य-भोगं भुञ्जीत देशिकः ।
उपे-
4. क्षके (ऽ*) स्मिन् दुर्वृत्ते प्रज्ञा ... भक्तु ।
...स्तं परित्यज्य सा-
5. न्तानिकमथापरं (रम्) ।। 75
द. . .त. . .ता. . .हाया रक्षका-
6. स्तथा ।
सर्व्व-तीर्त्थ-फलं सर्व्व-जप-होम-फलं तथा ।। 76
सर्व्वदेवार्च्च-
7. न-फलं प्राप्नुवन्त्यत्र मानवाः ।
विरुद्धा विघ्न-कर्त्तारः क्षेत्र-द्र-

8. व्यापहारिणः ॥ 77

त्रि-सप्त-कुलजैस्सार्धमन्न-पानाद्यभावतः ।

दरि-

9. द्राः प्रेत्य रौद्रीश्च प्राप्याष्टादश-दुर्गतीः ॥ 78

दुःखान्यनुभविष्यन्ति

10. महांतीति महातपाः ।

विश्वेश्वरशिवाचार्य्यस्सदाचारैस्तपोध-

11. नैः ॥ 79

ब्राह्मण्यैरप्यसंख्येयैर्ग्रस्ते स्वर्भानुना रवौ ।

कृष्णवेण्याम्म-

12. हानद्यां स्नात्वाचम्य विधानतः ॥ 80

एवं पापकृतां शापं प्रादात्पुण्यकृता-

13. ंवरं(रम्) ॥ 81

कृत्वा काळीश्वराख्ये पुर उपल-मठं पोन्नग्रामाग्रहारं

कृत्वा[44]

14. विश्वेश्वर-शिव उरुधीर्द्दत्तवान् सर्व्वसाक्षि ।

निर्म्माय स्वाख्य-लिंगम्मठमपि नगरे

15. मंद्रकूटाभिधाने

मानेपल्यु(ल्ल्यु)ट्लुपल्लि-द्वयमददत् सद्देव-स-

16. त्र-द्वयाय ॥ 82

नाम्ना स्वेन स चंद्रवल्लि-नगरे लिंगं प्रतिष्ठाप्य सन्-

कञ्चं-

17. पल्लि-तटाक-सेतुमधिकं कृत्वार्द्धमस्मा अदात् ।

कृत्वानंदपदे स्व-नाम-नग-

18. रं (लिंगं*)प्रतिष्ठाप्य चा-

प्यानंदं मुनिकूटमप्यथ पुरं देवस्य भुक्त्यै[44a]

19. अदात् ॥ 83

कोम्मूर्ग्रामे स्वाख्य-लिंग-प्रतिष्ठां

कृत्वा त्रिंशत्खारि-मानां म-

20. हीं सः ।

निम्न-क्षेत्रं पंच-खारी-मितं च

प्रादाद्देवायांग-रंगोपभु-

21. वत्यै ॥ 84
श्रीशैले शान्ये ई(चे)श्वर-पुरि स- मठं च षोडशावरकं(कम्) ।
अकरोत्तच्छिष्यो(ऽ*)वाद्प्रा

22. मं गणपतिरवारि-सत्राय[45] ॥ 85
विषये पल्लिनाडाख्ये कंड्कोटाभिधान-

23. कं(कम्) ।
आचार्य्य-दक्षिणा-रूपं तस्मै भक्त्या समर्प्पयत् ॥ 86
लिंगन्निवृत्तौ नि-

24. र्म्माय तद्वेल्लालांतरस्थलिं(लिम्) ।
दुद्याल-ग्राम-वन्यांश पूनूरु-ग्राम-

25. मप्यदात् ॥ 87
उत्तर-सोमशिलायां लिंग वंश्वेश्वरं प्रतिष्ठाप्य ।
ऐतप्रोल्ना-

26. मान ग्रामं प्रादात्स देशिक-श्रेष्ठः ॥ 88
सामान्यो(ऽ*)य धर्म्मसेतुर्न्नृपाणा-

27.
काले काले पालनीयो भवद्भिः ।
सर्व्वानेतान्भाविनः पार्त्थिवेंद्रा-
न्भू-

28. यो भूयो याचते रामचन्द्रः । 89
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो ह-

29. रेत वसुन्धरां(राम्) ।
षष्टि-वरुष-[46]सहस्राणि विष्ठायां जायते क्रिमि-

30. ः॥ 90
अस्य सर्व्वस्य धर्म्मस्य पालकस्य पद-द्वयं(यम्) ।
विश्वेश्वरशिवाचार्य्यो वहत्य-

31. न्यां(न्यं) सहत्यल(लम्)॥ 91
मगळंमहा-श्री-श्री(ः।*) ।

1. Adapted from the pubished texts.
2. Symbol for *siddham*, *Om siddhih* or *siddhir = astu*.

3. Read *khelad°*.
4. Read *bhagavān*.
5. Read *°n-nābhī°* to satisfy the metre.
5a. Read *rajanī* to satisfy the metre.
5b. Read *kīrtti-jyo°*.
6. Read *°śraushma*.
7. Usually spelt *vishva°*.
8. Read *stheyasī*.
8a. Better read *sureśānāñ=cha sarvveshāṁ* to satisfy the metre.
9. Read *yach-chhauryya*.
10. Read *°pālayad°*.
11. Read *°l=lo°*.
12. Read *kaṁkāla-koṭi*.
13. Read *°devī*.
14. Read *sāmrā°*.
15. Read *śarach-chhā°*.
15a. Read *viśaraj-yo°*.
16. Read *mandiram*.
17. The name is generally written as *Kalachuri*. See l. 67 below.
18. *K. S.* has *°ś=śiśyāḥ*.
19. *K.S.* has *praśiśyā°*.
20. Read *kalpe*.
21. Ll. 73-90, omitted here, are written in the Telugu language.
22. *K.S.* has *Dharmmarnataya*.
23. *K.S.* has *Chūrvya°*.

24. *La* indicates 3, *ha*=8, *ka*=1 and *ya*=1, i.e. 3811 which according to the formula *aṅkānāṁ vāmato gatiḥ* would give the Śaka year 1183. For the Kaṭapayādi system assigning numerical values to consonants of the Indian alphabet, see Sircar, *Indian Epigraphy*, pp. 222, 234.

25. According to the sixty-year cycle of Jupiter, each of the 60 years has a particular name. The names are different in the northern and southern methods of calculation. Naturally the Kākatīya records follow the southern system in naming the years. See *ibid.*, pp. 267 ff.

26. Calculations show that it is not *Chaitre='sit-e°*.
27. The *Āndhrī bhāshā* is Telugu.
28. The following details in Telugu are omitted by us.
29. Read *°darāch=chhri°*.
30. Read *°yujach=chhrī*.
31. *K.S.* has *etatu*.
32. Read *tach=chhi°*.
33. *K.S.* has *Rug-Yaju°*.
34. *K. S.* has *vichakshaṇākā*.
34a. *K. S.* has *puṭṭitā*.
35. It is Sanskrit *karaṭa*.
36. *Rasa* indicates the number 'six'.
37. Read *dvijanmānau*.

38. Read *śiraś-chheda*.
39. *K.S.* has *tāṁmra*.
40. *K. S.* has *puṭikā*.
41. Read *tishṭha*°.
42. Read *bhavanty=ā*°.
43. *K. S.* has *sarvvasva*.
44. *K.S.* has *kritvā* (i.e. *kṛītvā*).
44a. Read *bhuktaye='dāt*.
45. Read °*patir=vāri-sattrāya*.
46. Read *varsha* for *varusha* which is the Telugu modification of the Sanskrit word.

Chapter VIII

The Tuluvas of Vijayanagara

No. 16—Kāñchīpuram Copper-plate Inscription of Krishṇadevarāya, Śaka year 1450 (1528 A.D.)

S. V. Venkatesvara and S. V. Visvanatha, *Ep. Ind.*, XIV, pp. 170 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Nandināgarī with the deity's name in line 100 in Kannaḍa.

Metres : Vv.1-4 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.5 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv.6-8 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.9 *Hariṇi*; Vv.10-11 *Sragdharā*; Vv.12-13 *Anushṭubh* (*Śloka*); Vv. 14-17 *Sragdharā*; Vv.18-19 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.20 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 21-23 *Sragdharā*; V.24 *Dodhaka*; Vv.25-27 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.28 *Sragdharā*; Vv.29-42 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.43 *Udgiti*; Vv.44 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.50 *Śālini*.

Summary : In the lineage of the Moon was born Timma. From him sprang Īśvara. His son Narasa offered gifts at Rāmeśvram and other places. He captured Śrīraṅgapattana, defeated the Chola, Chera, Pāṇḍya and Musalman kings, subdued the chieftain of Madhurā and the king of Orissa, and extended his suzerainty from Laṅkā to the banks of the Gaṅgā. To him was born Vīranṛisiṁhendra and Krishṇarāya. After Vīranṛisiṁhendra's death, Krishṇarāya *alias* Rājādhirāja *alias* Vīrapratāpa ascended the throne.— In the Śālivāhana Śaka year 1450, named Virodhin, in the month of Vaiśākha on the Pūrnimā-tithi, the king granted on the banks of the Tuṅgabhadrā, near the temple of Śrī-Virūpāksha, to Sadāśiva Sarasvatī, disciple of Chandraśekhara Sarasvatī, the village of Udayambākkam, also called Krishṇarāyapuram, in Paḍavīḍu-mahārājya, in the Jayachola-maṇḍala, comprising the town of Tirkkalekuṁnareṁḍāru and the fort of

KALATTŪR in VILIMALANĀḌU in the district (*sima*) of Cheṅgalipaṭ ṭaon the banks of the PALAR.— The donee was allowed the EIGHT KINDS of enjoyment in the land, viz. treasures, accumulations, rocks, etc., and tanks, gardens, trees, etc.—The grant was composed by SABHĀPATI and engraved by VĪRAṆĀCHĀRYA.— The DATE seems to correspond to FRIDAY the 23RD APRIL, 1629 A.D., the name Virodhin being really applicable to Śaka 1451.

TEXT[1]

First Plate

1. श्री गणाधिपतये नमः ।
नमस्तुङ्ग-शिरः(र)श्चुंबि-चन्द्र-

2. चामर-चारवे ।
त्रैलो(क्य*)-नगरारंभ-मूल-स्तंभाय (श*)भवे ।(।*) 1
हरे[3] लीला-वरा-

3. हस्य दंष्ट्रा-दण्डः स पातु वः ।
हेमाद्रि-कलशा यत्र धात्रीच्छत्र-श्रियं दधौ ।(।*) 2

4. कल्याणायास्तु त[4]धाय प्रत्यूह-तिमिरापहं(हम्) [।]
यद्गजो(ऽ*)प्यगजो[5] भूतं हरि-

5. णापि च पूज्यते । (।*) 3
अस्ति क्षीरमया[6] देवे मंथ्यमानान्महांबुधेः ।
नवनी-

6. तमिवोद्भूतमपनीत-तमो महः ।(।*) 4
तस्यासी[7] तनयस्तपोभिरतुलैरन्व-

7. र्थ-नामा बुधः
पुं[8]ष्यैरस्य पुरूरवा भुजबलैरायुर्द्विषां निघ्नतः ।
तस्या[9]

8. तस्यायुर्णहुषो(ऽ*)स्य[10] तस्य परुषो युद्धे ययाति[:] क्षितौ
ख्यातस्तस्य तु तुर्वसुर्वसुनि-

9. भ.श्री-देवयानी-पतेः ।(।*) 5
तद्वंशे देवकी-जानिर्दिदीपे तिम-भूपतिः ।
यशस्वी

10. तुलुवेंद्रेषु यदोः कृष्ण इवान्वये ।(।*) 6
ततो(ऽ*)भूद्बुक्कमा-जानिरीश्वर-क्षिति-पाल-
11. कः ।
अवासम-गुण-भ्रंशं मौलि-रत्नं महीभुजां(जाम्)।(।*) 7
सरसावुदभू[11] तस्मा नर-
12. सावनिपालकः ।
देवकी-नंवना कामो[12] देवकी-नंदनादिव ।(।*) 8
विविध-सुकृतोद्दा-
13. मे रामेश्वर-प्रमुखे मुहु-
र्मुदित-हृदय[:] स्थाने स्थाने व्यधत्त य[13] यथाविधिः[14] ।
बु-
14. ध-परिवृतो नाना दानानि यो भुवि षोडश
त्रिभुवन-जनोद्गीतं स्फी(तं*) यश[:]
15. पुनरुक्तयथाविधिः[15] ।(।*) 9
कावेरीमाशु बध्वा बहल-जल-भरां यो विलं
16. घ्यैव शत्रु(त्रू)न्
जीवग्राहं गृहीत्वा समिति भुज-बला[16] तं च राज्यं तदिय्यं[17] (।*)
17. कृत्वा श्रीरंगपूर्वं तदपि निज(व*)शे पट्टनं यो बभशे[18]
कीर्त्ति-स्तंभं निखातं
18. स्त्रि[19]भुवन-भुवनः[20] स्तूयमानापदानः ।(।*) 10
चेर चोल च पांड्यं तमपि च मधु-
19. रा-वल्लभं मानभूषं
वीर्योदग्रं तुरुष्क गजपति-नृपतिं चापि जि-
20. त्वा तदन्यान् ।
आ गंगा-तीर-लं(का*)-प्रथम-चरम-भूभृत्तटांतं नितांतं
ख्या-
21. तः क्षोणीपतीनां स्रजमिव शिरसा शासनं यो व्यतानीत्।(।*) 11
तिप्पाजी-नाग-
22. लादेव्यो कौसल्या[21]-श्री-सुमित्रयोः ।
देव्योरिव नृसिंहेंद्रा(त्*) तस्मात्पंक्तिर-
23. थाविव[22] ।(।*) 12
वीरौ विनयिनौ राम-लक्ष्मणाविव नंदनौ (।*)
जातौ वीर-नृसि-

24. हे द्र-कृष्णराय-महीपतौ ।(।*) 13
वीर-श्री-नारसिंहः स विजयनगरे रत्न-

25. सिंह्रा[23]सनस्थः ।
कीर्त्या नीत्या निरस्य नृग-नल-नहुषानप्यवन्यां म-

26. शंन्या[24] ।
आ [से]तोरा सुमेरोरवनिसुर-नुत-स्वैरमा चोदयाद्रे-
रा पाश्चा(श्चा)त्या-

27. चलातादखिल-हृदयमावर्ज्य राज्यं मशास[25] ।(।*) 14
नाना-दानान्यकार्षोत्क-

28. नक-सदसि य श्री-विरूपाक्षदेव-
स्थाने[26] श्री-कालहस्तीशितुरपि न-

29. गरे वेंकटाद्रौ च कांच्यां(च्याम्) ।
श्रीशैले शोणशैले महति हरिहरे(ऽ*)होबले

30. संगमे च
श्रीरंगे कुंभघोणे हत-तमसि महानदि-तीर्थे निवृत्तौ ।(।*) 15

31. गोकर्णे राममेतौ [ज]गति तदितरेष्वप्यशेषेषु पुण्य-[27]
स्थानेष्वा-

Second Plate : First Side

32. लब्ध-नानाविध-बहल-महादान-वारि-प्रवाहैः ।
यस्यो-

33. द्यत्तुरङ्ग-प्रकर-खुर-रज -शुष्यदंभोधि-मग्नः
क्ष्माभृत्प-

34. क्षच्छिदो(द*)त्कर-कुलिशधरोत्कंठिता कुंठिताभून् ।(।*) 16
ब्रह्मांड

35. विश्वचक्रं[28] टमुदित[29]-महाभूतकं रत्नधेनुः[30]
सप्तांभो[धी]श्च क[ल्प]-

36. क्षितिरुह-लतिके कांचनीं कामधेनुः(नुम्) ।
स्वर्ण-क्ष्मा-यो(गो)-हिर-

37. ण्याश्व-रथमपि तुलापूरुषं गोसहस्रं
हेमाश्वं हेमगर्भं कन-

38. क-करि-रथं पंचलांगल्यतानीत् ।(।*) 17
प्राज्यं प्रशास्य निर्विघ्नं रा-
39. ज्यं द्यामिव शासितुं(तुम्)।
तस्मिन्गुणेन विख्याते क्षितेरिंद्रे दिवं ग-
40. ते ।(।*) 18
ततो(ऽ*)प्यवार्य-वीर्य-श्री-कृष्णराय-महीपतिः ।
बिभर्ति मणि-के-
41. यूर-निर्विशेषं महीं भुजे ।(।*) 19
कीर्त्या यस्य समंततः प्रसृतया वि-
42. श्वं रुचैक्यं[31] व्रजे-
दित्याशंक्य[32] पुरा पुरारिरभवत[33] भालेक्षणः प्रा-
43. यशः ।
पद्माक्षो(ऽ*)पि चतुर्भुजो(ऽ*)जनि चतुर्वक्त्रो(ऽ*)भवत्पद्मभूः
काली
44. खड्गमधाद्रमा च कमलं वीणां च वाणी करे ।(।*) 20
शत्रूणां[34] वा-
45. समेते ददत इति रुषा किंनु सप्तांबुराशी
नाना-सेना-तुरं-
46. ग-त्रुटित-वसुमती-धूलिकापालिकाभिः ।
संशोष्यष्य[35] स्वैर-
47. मेतत्प्रतिनिधिजलधि-जलधि[36]-श्रेणिका यो विधत्ते
ब्रह्मां-
48. डं स्वर्णमेरु-प्रमुख-निज-महादान-तोयैरमयैः[37]।(।*) 21
मद्दत्तामर्थिसार्थाः
49. श्रियमिह सुचिरं भुंजतामित्यवेत्य
प्रायः प्रत्यूह-हेतोः[38] स्त-
50. पन-रथगतेरालयं देवतानां(नाम्) ।
तत्तद्दिग्जैत्र-वृत्यापि
51. च विरुद-पदैरंकितांस्तत्र तत्र
स्तंभां[39] जात-प्रति[40]-प्रतिष्ठा-
52. न्व्यतनुतनुत[41] भुवि यो भूभृदभ्रंकषाग्रान् ।(।*) 22
कांची-श्री-

53. शैल-शो(णा*)चल-कनकसभा-वेंकटाद्रींद्र- मुख्ये-
ष्वावर्त्याव-
54. र्त्यं सर्वेष्वतनुत विधिवत् भूयशे[42] श्रेयसे[43] यः ।
देवस्थानेषु
55. तीर्थेष्वपि कनक-तुला-पुरुषादीनि नाना-
दानान्येवोप-
56. दानैरपि सममखिलैरागमोक्तानि तानि ।(।*) 23
शेषकृत-प्र-
57. तिपार्थिव-दंडः
शेषभुजाकृति-रक्षण-शौंडः ।
भाषगत-
58. प्पुवरायरगंड-
स्तोषकृदर्थिषु यो रणचंडः ।(।*) 24
राजा-
59. धिराज इत्युक्तो यो राजपरमेश्वरः ।
मूरुरायरगंडश्च
60. परराय-भयंकरः ।(।*) 25
हिंदु-राय-सुरत्राणो दुष्ट-शार्दूल-मर्द-
61. नः (।*)
वीरप्रताप इत्यादि-विरुदैरुचितैर्युतैः(तः) (।।*) 26
आलोक-

Second Plate : Second Side

62. य महाराय जय जीवेति वादिभिः।
अंग-वं(ग*)-कलिगा-
63. द्यै राजभिः सेव्यते च यः ।(।*) 27
स्तुत्यौदार्यस्सुधीभिः स[44] विजय-
64. नगरे रत्न-सिंहास(न*)स्थः
क्ष्मापालान् कृष्णराय-क्षितिप-
65. तिरधरीकृत्य नीत्या नृगादीन् ।
आ पूर्व्वाद्रेरथास्तक्षिति-
66. धरकटकादा च हेमाचलांता-[45]
दा सेतोरर्थिसार्थश्रिय-

67. मिह लो[46]कृत्य कीर्त्या समिंधे ।(।*) 28
शकाब्दे शालिवाहस्य सह-
68. स्रेण चतुश्शतैः ।
पंचाशता प्रसंख्याते विरोध्यब्दे विराजि-
69. ते ।(।*) 29
विख्याते मासि वैशाखे पूर्णिमायां महातिथौ ।
विशाख[र्क्ष]-
70. समायुक्ते दिने च शुभ-वासरे ।(।*) 30
तुंगभद्रानदी-तीरे श्री-विरूपा-
71. क्ष-संनिधौ (।*)
पर्महंस-[47] परिव्राजकाचार्याय मुमुक्षवे ।(।*) 31
भस्मो-
72. द्धूलित-गात्राय र[48]द्राक्षावलि-धारिणे (।*)
शीतोष्णादि-द्वंद्व-दुःखा-
73. तीताय च महात्मने ।(।*) 32
अष्टांग-योग-युक्ताय दयाशीलाय धी-
74. मते ।
सर्व-तंत्र-स्वतंत्राय ज्ञान-वैराग्य-शालिने ।(।*) 33
चन्द्रशेखरस-[48a]
75. रस्वत्या(:*) शिष्यायामित-तेजसे ।
सदाशिव-सरस्वत्यै गुरवे
76. शिव-रूपिणे ।(।*) 34
पडवीडु-महाराज्ये जयचोलाख्य-मंडले ।
तिर्क्क-
77. लेकुंनरेंडारु-पत्तनाच(नेन) समन्विते ।(।*) 35
कलत्तूर्कोट्ट-संयुक्ते श्री-
78. विलिमल-नाडके ।
चंगलिपट्ट-[49] सीमास्थे क्षीरनद्यां[50]स्तटे
79. शुभे (।।*) 36
प्रल्लयन्नूरि-[51]महाग्रामा[त्] प्राचीं दिशमुपाश्रितं(तम्) ।
मणप्पा-
80. क्काभिधाग्रामा[त्][52] दक्षिणस्यां दिशि स्थितं ।(तम्।।) 37
कलत्तूरभिधा(ध)-ग्रा-

81. मात् पश्चिमां दिशमाश्रितं(तम्) ।
पुष्पपट्टु-महाग्रामादुत्तरस्यां
82. त्तरस्यां[53] दिशि स्थितं(तम्) ।(।*) 38
वुदयंबाक्क[54]-नामानं सर्वसस्योपशोभि-
83. तं(तम्)।
कृष्णरायपुरं चेति प्रतिनाम-समन्वितं(तम्) ।(।*) 39
सर्वमान्यं
84. चतु[55]शीमा-संयुतं च समंततः ।
निधि-निक्षेप-पाषाणाद्यष्ट- भोग्यैर-
85. थेतरैः ।(।*) 40
विविधैश्च फलैर्युक्तं स-तडाकं स-भूरुहं(हम्) ।
आ-चंद्र-तारकं
86. भोक्तुं दातुं चापि निजेच्छया ।(।*) 41
सिष्य-[56]प्रशिष्यैः स्तच्छिष्यैः तच्छिष्यैः त-
87. त उत्तरैः ।
कृष्णदेव-महारायो माननि[57]यो मनस्विनां(नाम्) ।
स-हिरण्य-
88. [प]योधारा-पूर्वकं दत्तवान्मुदा ।।०।। 42

Third Plate

89. तदिदमवनीप-कवि-नुत-धरापस्य कृष्णरायस्य ।
शास-
90. नमुरु-कवि-वैभव-निवह-निदानस्य भूरिदानस्य ।(।*) 43
कृष्णदेवम-
91. हाराय-शासनेन सभ(भा)पतिः ।
अभानीत्[58] मदु-संदर्भं तदिदं तांम्र-[59]
92. शासनं(नम्) ।(।*) 44
कृष्णदेवमहाराय-शासनं[60] मल्लनात्मजः [।]
त्वष्टा श्री-वीरणाचा-
93. र्यो व्यलिखत्तांम्र-[61]शासनं ।(।*) 45
दान-पालनयोर्मध्ये दानाच्छ्रेयो(ऽ*)नुपालनं(नम्) ।
दा-

94. नात्स्वर्गमवाप्नोति पालनादच्युतं पदं(दम्)।(।*) 46
स्वदत्ता(द्*) द्विगुणं पुण्यं पर-दत्तानुपा-
95. लनं(नम्) ।
पर-दत्तापहारेण स्व-दत्तं निष्फलं भवेत् ।(।*) 47
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरे-[62]
96. ति वसुन्धरात् ।
षष्टि[63] वंरुष-सहस्राणि विष्ठायां जायते क्रिमिः ।(।*) 48
एकैव भगि-
97. नी लोके सर्वेषामेव भूभुजां(जाम्) ।
न भोज्या न कर-ग्राह्या विप्र-दत्ता वसुंध-
98. रा ।(।*) 49
सामान्यो(ऽ*)यं धर्मसेतुः[64] नृपाणां
काले काले पालनि(नी)यो भवद्भिः [।]
99. सर्वनितान् भाविनः पार्थिवेंद्रान्
भूयो भूयो याचते रामचंद्रः ।(।*) 50
100. श्री-विरूपाक्ष[65]

1. The plates belong to the Śaṅkarāchārya of the *maṭha* of Kāñchīpuram.
2. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XIV.
3. Read *Harer=līlā°*
4. Read *tad-dhāma.*
5. Read *°jo=dbhutaṁ.*
6. Read *kshīramayād=devai°.*
7. Read *tasy=āsīt=tana°.*
8. Read *puṇy=ai°.*
9. Omit *tasyā.*
10. Read *tasy=āyur=Na°.*
11. Read *sarasād=udabhūt=tasmān=Nara°.*
12. Read *°nāt=Kāmo.*
13. Omit *ya.*
14. Read *yathāvidhi.*
15. Read *°ruktavat.*
16. Read *balāt=taṁ.*
17. Read *tadīyaṁ.*
18. Read *babhāse.*
19. Read *tri°.*
20. Read *°bhavana-stūyamā°.*
21. Read *°devyoḥ Kausalyā°.*
22. Read *paṅkti-rathād=iva.*

23. Read *siṁhā°* and omit *daṇḍa.*
24. Read *°vanyām=ath=ānyān.*
25. Read *śaśāsa.*
26. The editors read *Śrī-Virūpāksha-sthāne.*
27. Better read *puṇya°.*
28. The editors read *chakaṁ.*
29. Read *samudita.*
30. Read *dhenuṁ.*
31. The editors read *ruch=aikya.*
32. The editors read *°divyāśaṁkya.*
33. Read *Purārir=abhavad=bhālṇ-e°.*
34. Read *śatrūṇāṁ.*
35. Omit one *shya.*
36. Omit one *jaladhi.*
37. Read *°meyaiḥ.*
38. Read *°hetos=ta°.*
39. The editors read *stabhāṁ.* Read *stambhāñ=jā°.*
40. Omit one *prati.*
41. Omit one *nuta.*
42. Read *°vad=bhūyase.*
43. Read *śreyase.*
44. The editors read *°bhis=sa.*
45. Read *°lāṁtā°.*
46. Read *bahalī°.*
47. The word *parama* has been shortened to *parma* owing to the requirements of the metre. The editors read *pama.*
48. Read *rudrā°.*

48a. There is one syllable in excess in this foot of the stanza.

49. Read *Cheṁga°.*
50. Read *nadyās=taṭe.* The river is the Palar.
51. *Lla* is indistinct and *nnū* may be *nū.* This *pāda* of the verse has one *mātrā* in excess.
52. Read *°bhidha-grāmād=dakshi°.*
53. Omit one *°ttarasyāṁ.*
54. Read *Uda°.*
55. Read *chatuḥsīmā.°*
56. Read *śishya-praśishyais=tach-chhishyais=ta°.*
57. Read *mānanī°.*
58. Read *abhānīn=mṛidu°.*
59. Read *tāmra.*
60. Better read *śāsanān=Malla°.*
61. Read *°t=tāmra-śāsanam.*
62. Read *hareta vasundharām.*
63. Read *Shashṭiṁ varsha°.*
64. Read *setur=nṛi.°*
65. This line is written in big Kannaḍa characters, while the rest of the record is in Nandināgarī.

BOOK IV

FAR SOUTH

CHAPTER I

The Pallavas

No. 1—Vunnaguruvayapalem Copper-plate Inscription of Parameśvaravarman I (c. 669-700 A.D.), Regnal year 19

Vunnaguruvayapalem, Nellore District, Andhra Pradesh.
D. C. Sircar and P. Seshadri Sastri, *Ep. Ind.*, XXXII, pp. 91 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Early Telugu-Kannaḍa.

Metre : Vv. 1-3 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : PARAMEŚVARAVARMAN of the PALLAVA race, who was the son, grandson and great grandson respectively of MAHENDRA-VIKRAMAVARMAN (Mahendravarman II), NARASIṀHAVARMAN (I) and MAHENDRAVARMAN (I), granted from KĀÑCHĪPURA on the occasion of the *ayana* (Dakshiṇāyana), the village of KUBU-ṆŪRU to the Brāhmaṇa DEVAŚARMAN, son of Doṇaśarman and grandson of Svāmiśarman. The donee's family hailed from the village called URPUṬŪRU-GRĀMA and belonged to the Maudgalya gotra and Āpastamba-sūtra.—The grant was made for the increase of the longevity and health of the donor. The officers were ordered to exempt the gift village from the collection of taxes and other levies while on their tours of collection. The transgressor of the order was liable to physical punishment. The executor of the grant was KULAVARMAN, the son of Nagī° or Tagī-pallava and the ruler of NANDAKUṞṞA.—The document was written by VIŚESHAVIDITA belonging to the GHANASKANDHA family on SUNDAY, PAUSHYA-SUDI 13 in the 19TH REGNAL YEAR of PARAMEŚVARAVARMAN I, probably corresponding to the 22ND DECEMBER, 687 A.D.

TEXT[1]

First Plate

1. [स्व]स्ति(।*) [जित][2]म् भगवता(।*) श्रीमत्काञ्चीपुरात्पल्लवानां
भारद्वाज-सगोत्राणां यथावदा-
2. [हृ]ताश्व[मे][2]धाद्यनेक-क्रतु-याजिनां स्व-वी[र्य्या]धिगत-राज्यस्य प्रतापोप-
नत-राज-
3. [म]ण्डलस्य मध्यमलोक-पालस्य लोकपालानाम्पञ्चमस्य [श्री]-म-
4. [हे]न्द्रवर्म्मणᳶप्रपौत्रः बहु-समर-लब्ध-यशः-प्रकाशस्[य] विधि-
5. [वि]हित-सर्व्व-मय्या(र्या)दस्य वसुधातलैकवीरस्य श्री-नरसिहं[3]वर्म्मणः
6. [पौ]त्रः देव-द्विज-गुरु-वृद्धापचायिनो विवृद्ध-विनयस्यानेक- गो-

Second Plate : First Side

7. हिरण्य-भूम्यादि-प्रदानैरहरहरभिवर्द्धमान-धर्म्म-सञ्चयस्य श्री-महे-
8. न्द्रविक्रमवर्म्मणᳶपुत्रः प्रजासंर(रं)जन-परिपालन-नित्य-युक्तᳵ-
कलियुग-दो[षा]-
9. [व]सन्न-धर्म्मोद्धरण-नित्य-सन्नद्धᳶ परममाहेश्वरः परमब्रह्म-
10. [ण्य]ः बप्पभट्टारक-पाद-भक्तः श्री-परमेश्वरवर्म्मा पूमिराष्ट्रे [मुल्]-
11. [वु?]व[ड्य]-मार्ग्गे मुसुणनदी-दक्षिण-तटे कुबुणूरु-नाम-ग्राम(मे)
ग्र(ग्रा)मेय-
12. [क]ानित्थ[मा]ज्ञापयति (।*)अयं ग्रामः सर्व्व-कर-परिहारैः
ब्रह्मदेयी-

Second Plate : Second Side

13. [कृ]त्य [अ]यन-निमित्ते उर्प्पुटूरुग्राम-व(वा)स्तव्यस्य मौद्गल्यायन-
गोत्रस्य आपस्त-
14. वं(म्ब)-चरणस्य वेद-वेदां[4]गेतिहासपुराण-तत्व(त्त्व)विदः स्वामि-
शर्म्मणᳶ-पौत्राय यम-नियम-
15. स्वा[ध्या]य-तत्परायणस्य[5] सर्व्व-शास्त्र-तत्व(त्त्व)-विदः
दोणशर्म्मणᳶ[6]पुत्राय अभिजन-[विद्या]-
16. वृत्त-सम्पन्नाय सतत-सत्यव्रत-संयुक्ताय षट्कर्म्म-निरताय देवशर्म्म-

17. णे अस्मदायुरारोग्याभिवृद्धये मया प्रदत्तः (।*) एवमवगम्य
सर्व्वाधिकरण-[नियु]-
18. क्ताः राज-वल्लभाश्च सं(स)ञ्चरन्तः सर्व्व-कर-परिहारं⌢ परिहरन्तु
परिहारय[न्तु]

Third Side

19. [च] (।*) य इदमस्मच्छाश(स)नमतिक्रमेतस पापश्शारीरन्दण्ड-
मर्हति (।*) भवतो[7](ऽ*)त्र [श्लोकौ ।
20. बहु]-
[भिर्व्वसु]धा दत्ता बहुभिश्चानुहा(पा)लिता(।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम् ॥)
[भूमि]-
21. [दा]ना[त्] प[र]न्दानन्न भूतन्न भविष्यति (।*)
तस्यैव हरणात्पापन्न भूता(त)न्न [भविष्यति] (॥*) 2
[न(त?)]-
22. गीपल्लव-संभूतो नन्दकुर्.र् नृपेश्वरः (।*)
आ[ज्ञाप्ति(:*)कुळवर्म्मास्य शासनस्य म-
23. हाय[शा]: (॥*) 3
प्रवर्द्धमान-विजयराज्य-संवत्सरे एकान्नविंशत्यां पौष्यमासे
24. [शुक्ल-प]क्ष-त्रयोदश्यां(श्याम्) आदित्य-दिने घनस्कन्धान्वय-प्रसूतेन
विशेष[वि]दि-
25. [ते]न [लि*]खितमिदं(दम्॥)स्वस्त्यस्तु गो-ब्राह्मणेभ्यः ॥[8]

1. From a set of photographs. See illustration in *Ep. Ind.*, XXXII.
2. These letters are hidden under the ring in the photograph, while the first letter of the lines is either wholly or partially cut off. Similar is the case with other inscribed faces of the plates.
3. Read °*siṁha*°. The *anusvāra* has been incised away from its proper place.
4. The *anusvāra* has been engraved away from its proper place.
5. I.e. *svādhyāya-parā*°.
6. The correct form of the name may be *Droṇa*.
7. This obviously refers to the following two imprecatory and benedictory stanzas without counting the third verse mentioning the *ājñapti*.
8. The full stop is indicated by a spiral followed by a few *daṇḍas* and horizontal strokes.

No. 2—Kālahasti Copper-plate Inscription of Narasiṁhavarman II (c. 700-25 A.D.), Regnal year 12

P. B. Desai, *Ep. Ind.*, XXIX, pp. 89 ff.; cf. V. Prabhakara Sastri, *Journ. Sri Venkatesvara Or. Inst.*, VIII, pp. 82 ff.; IX, pp. 25 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Telugu-Kannaḍa.

Metre : Vv. 1-4 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary: In the race of the PALLAVAS belonging to the BHĀRADVĀJA-GOTRA was born MAHENDRAVIKRAMAVARMAN (Mahendravarman II). From him sprang PARAMEŚVARAVARMAN (I). His son and successor NARASIṀHAVARMAN (II) issued, from KĀÑCHĪPURA, the charter granting the village of REYŪRU in the MEL-MUṆḌRĀSHṬRA as a *brahmadeya* (rent-free holding of a Brāhmaṇa) to the Brāhmaṇa KUMĀRAMAṆḌAŚARMAN, a resident of KURAVAŚRI. The donor was the *Paramabhaṭṭāraka Paramabrahmaṇya* king who was devoted to the feet of the *Bappa-bhaṭṭāraka* (i.e. his father).—It was enjoined on pain of corporal punishment upon all the ministers along with their subordinate officials (*karaṇa-yukta*), all the officers of the state (*niyogika*) and the courtiers (*rājavallabha*), that they should collect no dues whatsoever from the village, particularly while on tour (*sañcharantaḥ*).—The executor of the order was ĪŚVARA, the chief of NANDAKUṚṚA and the son of SOMĀDITYA.—The record is dated in the 12TH YEAR of Narasiṁhavarman's reign on the occasion of a LUNAR ECLIPSE on the FULL MOON of VAIŚĀKHA (probably falling in 712 A.D.).

TEXT[1]

First Plate

1. स्वस्ति(।*) श्रीमत्[2] जितम् भगवताम्[3](।*) काञ्चीपुराधिष्टा(ष्ठा)-
नात्पल्लवानाम् भारद्वाज-

2. सगोत्र (त्रा) णां स्व-वीर्य्याधिगत-राज्यस्य[4] अभ्यर्च्चित-शक्ति-सिद्धि-सम्पन्नस्य

3. प्रतापोपनत-राजमण्डलस्य मध्यमलोकपालस्य लोकपालानाम्पलि[5] (ञ्च) -

4. मस्य[6] परमब्रह्मा (ह्म) ण्यस्य महाराजस्य श्री-महेन्द्रविक्रमवर्म्मण: पौत्र.[4] बहु-

5. समर-विजय-लब्ध-यशः-प्रकाशस्य विधि-विहित-सर्व्वमर्य्यादस्य स्थिति-स्थितस्य[4]

Second Plate : First Side

6. अमितात्मनो यथावदाभृताश्वमेधाद्यनेक-क्रतु-याजिनस्सत्य-व्रतस्य धर्म्मा-

7. त्मनो महिमपि[7]-महेन्द्रस्य परमेश्वरवर्म्मण: पुत्रः[4] भगवद्भक्ति-सद्भाव-समर्प्पि-

8. त-सर्व्व (:*) [8]प्रजासंरं[9]जन-परिपालनोद्योग-सतत-सत्य[10]व्रता (त) -दीक्षित (:*)[8] क-

9. लियुग-दोषापहृतधर्म्मोद्धरण-नित्यसन्नद्धो[11] अनेकसमर-संघट्टजनित-विक्र-

10. म-वसुधातलैः (लै) कवीर (रो)[8] राजरिषि (र्षि) -गुण-सर्व्वसन्दोह-विजिगीषु (:*)[8] परमभ (भा) गवत (:*)[12] प-

Second Plate : Second Side

11. रममाहेश्वर (:*) परमब्रह्मण्य (ण्यो) वप्पभट्टारक-पाद-भक्ति (क्तः) श्री-नरसिंहवर्म्म-

12. णः (वर्म्मा) मेल्मुण्डराष्ट्रे[13] असिधारपुरस्योत्तरे ।[14] रेयूरु-नामग्रामम् (मस्य) ग्रामेयका-

13. नित्यमाज्ञापयति (।*) अयं ग्राम (:*) कुरवश्री- वस्य (वास्त) व्यस्य राथितर-सगोत्रस्य[13]

14. आपस्तंभ (ब) सूत्राध्यायिनः[13] द्वे (द्विवे) द-पारगस्य वेद-वेदांगे[15]तिहास-पुराण-तत्व (त्त्व) वि-

15. द (:*) कूळ शर्म्मणस्य (णः*) पौत्राय द्वि (वे*) द-पारगस्य कुमारशर्म्मण- (:*) पौत्राय द्वे (द्विवे) द-पारगाय

Third Plate : First Side

16. नित्य-स्वाध्याय-निरताय सोमयाजिने कुमारमण्डशर्म्मणे[13] अस्माक (म्*) आयुर्-

17. बल-विजयैश्वर्य्याभिवृद्धये ब्रह्मदेहि(यी)कृत्यास्माभिर्द्दत्त(:*)प्रवर्द्धमान-
विजय-

18. राज्य-संवत्सरे द्वादश-वर्षे वैशाख-पौर्ण्णमास्ये(स्यां)सोमग्रहण-निमित्ते
दत्त एव-

19. मवगम्ये(म्य)[16] इमा(म)(म*)मात्या(:*)सर्व्वा:(र्व्वे) करण-युक्ता-
(:*)सर्व्व-नियोगका:[13] राज-वल्लभाश्च सञ्चरन्ता:(न्त:)

20. सर्व्व-कर-पर्हारः(परिहारैः) परिहरन्तु(।*)(य*:)इमामाज्ञामति-
क्रमेत्स पापश्शारीरन्दण्डमर्हति (।*)
[17]सोमादित्य-

Third Plate : Second Side

21. सुत(:*)श्रीमान्नन्दकुर्र-नृपेश्वर:(।*)
आज्ञप्तिश्शासन-स्पास्य राजादित्य(:*)प्रतापवान्(॥*)

22. यत्राभ[18]षत:[19] श्लोक:(का: ।)
ब्रह्मस्वम्(स्वं)[20]विषं घोर:(रं) न विषं विषमुच्यते(।*)
विषमेकाकिन(नं) हन्ति ब्रह्म-

23. स्वम् पुत्र-पौतृ(त्रि)कम्(॥*) 2
स्व-दत्ताम् पर-दत्तां वा ।[14]यो हरेति(त) वसुन्धराम(।*)
षष्ठि[21]-व-

24. र्ष-सहस्राणि ।[22] विष्ठा[23]यं(यां) जायते क्रिमि:(॥*) 3
बहुभिर्व्वसुधा दत्ता ।[22] बहुभि-

25. श्चानुपालित(ता) ।
यस्य यस्य यथा[24] भूमि ।[25] तस्य तस्य तथा[24] फलम् ॥[26] 4

1. From the facsimi'e in *Ep. Ind.*, Vol. XXIX.
2. Better read *Śrīmatā*.
3. Better read *Bhagavatā*. The invocation *jitaṁ Bhagavatā* is met with in the Uruvupalli inscription and other records.
4. *Sandhi* has not been observed here.
5. The letter is peculiar and looks like *li*. The engraver seems to have incised the wrong form of the intended *akshara ñcha*.
6. In the Uruvupalli and Pikira grants, the expression reads *Lokapālānāṁ pañchamasya lokapālasya*, whereas it is *Lokapālānāṁ pañchamasya* in the Vilavatti grant. The expressions *Madhyamalokapāla* and *Lokapālānāṁ pañchama* refer to the king.
7. Omit *mapi*.

8. For clarity of sense it is better to separate this compound expression.
9. This *anusvāra* is placed wrongly on the *akshara ja.*
10. The word is *satra* in the Uravupalli grant.
11. *Sandhi* is not correctly observed here.
12. This and the following two expressions may also be taken as qualifying *Bappa-bhaṭṭāraka*, in which case we need not separate them.
13. *Sandhi* has not been observed here.
14. The *daṇḍa* is superfluous.
15. The *anusvāra* is placed wrongly on the following *akshara ge.*
16. There is some confusion here. If the *akshara mye* is the result of *Sandhi,* then the following initial *i* should be deleted.
17. This and the following verses are in the *Anushṭubh* metre.
18. The form of this letter is queer. It is neither *bha* nor *ma.* It is clear that the engraver wanted to make it *bha.*
19. Read °*bhāshitāḥ.*
20. Insert *hi* before this word to make the *pāda* metrically correct.
21. The subscript of this *akshara* looks like the subscript *dh* or *v.* Compare, for instance, *ndha* in line 23 and in the following line. Read *shashṭi*°.
22. The *daṇḍa* is superfluous.
23. The subscript of this *akshara* looks like the subscript *dh* or *v.*
24. The word *yadā* and *tadā* are more commonly used for *yathā* and *tathā* in this verse.
25. Read *bhūmis=tasya.*
26. The punctuation in the original is made up of a spiral followed by a wavy line.

No. 3—Velūrpālaiyam Copper-plate Inscription of Nandivarman III (c. 820-45 A.D.)

Velūrpāḷaiyam, North Arcot District, Tamil Nadu.

H. Krishna Sastri, *S. Ind. Ins.*, II, Part V, pp. 507 ff.

Language : Sanskrit and Tamil.

Script : Grantha and Tamil.

Metres : Vv. 1-2 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 4 *Indravajrā*; V. 5 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V. 6 *Rathoddhatā*; V. 7 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 8 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendra vajrā*); V. 9 *Upendravajrā*; V. 10 *Pṛithvī*; V. 11 *Upajāti*-(*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V. 12 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 13 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V. 14 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 15 *Mālabhāriṇī*; V. 16 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); Vv. 17-18 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 19 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V. 20 *Vasantatilaka*; V. 21 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 22 *Sragdharā*; V. 23 *Upajāti* (*Indravajrā* and *Upendravajrā*); V. 24 *Upendravajrā*; V. 25 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 26 *Indravajrā*; Vv. 27-28 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : From DRAUṆI (Aśvatthāman) was sprung [the eponymous hero] PALLAVA. Thence came into existence the race of the PALLAVAS in which were born AŚOKAVARMAN and others. Then came KĀLABHARTṚI. His son was CHŪTAPALLAVA; his son was VĪRAKŪRCHA. His son SKANDAŚISHYA seized, from king SATYASENA, a *ghaṭikā* (centre for testing learning) of the twice born. His son KUMĀRAVISHṆU captured KĀÑCHĪ. Then BUDDHAVARMAN, who was the submarine fire to the ocean-like army of the Cholas, became king. After a host of kings including VISHṆUGOPA had passed away, was born NANDIVARMAN. Then from the king SIṀHAVARMAN was born SIṀHAVISHṆU who seized the CHOLA country on the KĀVERĪ. His son was MAHENDRA (I). His son NARASIṀHAVARMAN (I) raised a pillar of victory in the town of VĀTĀPI after defeating his enemies. His son PARAMEŚVARA (I) destroyed the army of the CHĀLUKYAS. His son was

NARASIṀHAVARMAN (II), and his son PARAMEŚVARA (II). His successor was NANDIVARMAN [II Pallavamalla]. His son, born of his queen REVĀ (probably the daughter of Rāshṭrakūṭa Dantidurga) was DANTIVARMAN. His son, born of his queen MAGGALANIMMAṬĪ of the KADAMBA dynasty, was NANDIVARMAN (III).—At the request (*vijñapti*) of KUMĀRĀṄKUŚA of the CHOLA race, Nandivarman granted the village of TIRUKKĀṬṬUPPAḶḶI to the god ŚARVA (Śiva) whose temple, was built at ŚRĪKĀṬṬU-PAḶḶI by YAJÑABHAṬṬA *alias* Bappa-bhaṭṭāraka, son of Śivadāsa and Droṇamaṇi, and grandson of Yajña. The executor of the grant was the king's minister NAMPA of the AGRADATTA family. The *Māheśvara* MANODHĪRA composed the *praśasti*.

TEXT[1]

First Side

1. स्वस्ति श्रीः नमश्शिवाय ॥—
नित्यम्(त्यं) व्यापि निरामयं परमया भक्त्याधिगम्यं शिवम्(वं)
वाचान्दूरमचि-
2. न्त्यमक्षरमिति प्रोद्गीयमानम् बुधैः(।*)
संयम्येन्द्रिय-वाहिनीं यतिवरैर्य्यन्मृ[ग्य]ते सन्त-
3. तम्(तं)
तेजस्तत्परमार्त्थसच्चिरतरन्निश्श्रेयसायास्तु व[:] ॥— 1
शर्व्वाणी-कुच-कुंकुमांक-शुभक[2]-सुभ-
4. गाः प्रोद्दाम-दर्प्पामर-
द्वेषि-व्रात-वधू-प्रसाधन-परामृष्ट-प्रसंगोचिताः(।*)
युष्मान्पान्तु यु-
5. गान्त-वह्निविलसद्दीप्रास्त्र-चक्राश्चिरं
श्रीकण्ठस्य शिखण्ड-रत्न-रुचिर-व्याळांगदा बाहु-
6. वः(॥*) 2
आसीदंवुजनाभ-नाभि-कमला[द्ब्र]ह्मा ततो(ऽ*)प्यंगिरा-
7. [स्त]स्माद्देवगुरुस्ततश्शुभमतिश्शंयुस्ततश्शां[यव]ः(।*)
स्त[3]स्मात्कु[म्भ]-समुद्भव(:*)स्मर-रिपो[द्रो[13]]णिस्ततो(ऽ*) श-क्रमा-
दस्माद्विस्मयनीय-कीर्त्तिर-

8. खिल-[क्ष्मा]-वल्लभः पल्लवः(॥*) 3
वंशस्ततो(ऽ*)वत्तत[4] पल्लवानां
रक्षा-विधि-ध्वस्त-विपल्ल[वा]ना[म्](।*)
भू-

Second Plate : First Side

9. भार-खेदालस-पन्नगेन्द्र-
साहाय्य-निष्णात-भुजार्ग्गलानाम् (॥*) 4
अशोकवर्म्मादिषु देवभूयं
10. ग-
[तेषु] [वंश्ये]ष्वथ पार्थिवेषु (।*)
वंशस्य चू[5]ळामणिराविरासी-
द्वृत्तेन्दिराया इव काळभर्त्ता ॥— 5
11. तत्सुतादजनि चूतपल्लवा-
द्वीरकूर्च्चं इति विश्रुताह्वयः(।*)
यः फणीन्द्र-सुतयाग्रहीद्राज-
12. (राज*)-चिह्नमखिलं यशोधनः(॥*) 6
अन्ववाय-नभश्चन्द्र(:*) स्कन्दशिष्यस्ततो(ऽ*)भव(त् ।*)
त्द्विजानां[6] घटिकां[7] राज्ञस्सत्य-
13. सेनात्जहार[8] यः।(।*) 7
गृहीत-काञ्चीनगरस्ततो(ऽ*)भू-
त्कुमारविष्णुस्समरेषु जि[ष्णु]:(।*)
भर्त्ता भुवो-
14. (ऽ*)भूदथ बुद्धवर्म्मा[9]
यश्चोळ-सैन्यार्ण्णव-वा[10]डवाग्निः(॥*) 8
स-विष्णुगोपे च नरेन्द्र-बृ(वृ)न्दे
गते
15. ततो(ऽ*)जायत नन्दिवर्म्मा(।*)
अनुग्रहाद्येन पिणाकपाणेः
प्रन[11]तितो दृष्टिविषः[12] फणीन्द्रः(॥*) 9
अथ प्रथित-विक्र-
16. मो जगति सिंहवर्म्माह्वया-

न्नृपात्परमदापहादजनि सिंहविष्णु[13] जयी(।*)
लसत्क्रमुक-मण्डलाः कळम-[14]
17. काननालंकृताः
कवी(वे)रतनयाञ्चितास्सपदि येन चोळा हृताः(॥*) 10
तदात्म[15]जादाविरभून्महेन्द्रा-
द्रुपे-

Second Plate : Second Side

18. न्द्र-कीर्त्ति[16]न्नरसिंहवर्म्मा (।*)
वातापि-मध्ये विजितारि-व[र्ग्गं](:*)
स्थितञ्जयस्तम्भमलम्भयद्यः (॥*) 11
ततः पर-मद-द्ध्व-
19. ंसी बभूव परमेश्वरः (।*)
चाळुक्य-क्षितिभृत्सैन्य-ध्वान्त-ध्वंस-दिवाकरः(॥*) 12
तत्पुत्र-सूनुर्न्नरसिंहवर्म्मा
पु-
20 न[17]र्य्यधाद्यो घटिकां द्विजानां(नाम्) (।*)
शिलामयं वेश्म शशांकमौलेः
कैलास-कल्प[18]ञ्च महेन्द्र-क-
21. ल्पः[18](॥*) 13
तत्सूनुर्भूभृतां [मा]न्यो बभूव परमेश्वरः(।*)
मानवेन क्रमेणोर्व्वीमशाद्यः कलिशासनः(॥*) 14
तद-
22. नन्तरमन्वयस्य लक्ष्मी-
ञ्चतुर[म्भो]निधि-वाससा सहोर्व्व्या (।*)
समवापदशेष-पूर्व्व-[भू]-
23. भृ-
द्गुण-सम्मेळन[19]-धाम नन्दिवर्म्मा (॥*) 15
तस्यांबुराशेरिव वाहिनीना-
न्नाथस्य नानागुण-र[त्न]-
24. धाम्नः(।*)
धीरस्य भूभृद्वर-लब्ध-जन्मा

रेवेव रेवा महिषी बभूव(॥*) 16
तस्यामाविरभू(त्*) त्रिलोक-परिर-
25. [क्षा]त्थः[20] क्षमा-नन्दनः
साक्षादंबुरुहेक्षणस्स्वयमिह श्री-दन्तिवर्म्मा नृपः (।*)
शौर्य्य-त्याग-कृतज्ञ-
26. तादिरमलो यस्मिन्गुणानां गणः
प्र[ा]प्त[ा]न्यो(ऽ*)न्य-समागमोत्सव इव प्राप्तप्र(ति*)ष्ठाञ्चि-

Third Plate : First Side

27. रात् (॥*) 17
प्रख्यातस्य कद[म्ब]-वं(श*)-तिलकस्योर्व्वीपतेरात्मजा
वीराणां प्रथमस्य पल्लव-महाराज-
28. स्य तेजस्विनः (।*)
आख्याम्मग्गळनिम्मटीति (द*)धती शुद्धान्ववायोचिता
[भ]र्त्तुस्तस्य भुवो
29. बभूव महिषी गौरीव जेतुः पुर(ा*)म् ।(।*)— 18
श्री-नन्दिवर्म्माणमसूत सेयं
सन्ध्येव ते-
30. जस्विनमम्बिकेव(।*)
कुमारमत्यद्भुत-शक्तियुक्तं
यथा जयन्तं जयिनं शचीव ।(।*)—— 19
उत्खात-
31. खड्ग-निहत-द्विप-कुम्भ-मुक्त-
मुक्ताफल-प्रपा[21]सिते समरांगणे यः [।]
शत्रू-
32. न्निहत्य समवापदनन्य-ल[22]भ्यां
राज्यश्श्रियं[23] स्वभुज-विक्रम-दर्प्प-शाली ।(।*)— 20
उ[द्या]नं म-
33. धुना गुणैः कुलभुवः शीलेन वामे[24]त्थंणा
त्यागेनात्र्थपतिश्श्रुतेन विनय-
34. स्सूर्य्येण पत्मा[25]करः (।*)
प्रालेय-द्युतिना पयोद-समयापाये नभः-प्रांगणा-
न्नै-

35. वं [भा]ति तथा यथा जगदिदं येन त्षमा-बन्धुना[26] (।।*) 21
पृथ्वीपालस्य तस्य प्रथित[27]-गु-

Third Plate : Second Side

36. ण-ग[णो] बप्पभट्टारकाग्य-[28]
श्शास्त्रे वेदे च सांख्ये प्रकटित-महिमा यज्ञ-
37. भट्टाभिधान (: ।*)
श्श्री[29]कट्टुपळ्ळि-नाम्नि श्रुत-विन (य*) -धरस्तुंग-कैलास-कल्पं
ग्रा-
38. मे बालेन्दुमौलेर्भ्भवन[30]मकृत यद्रुक्तियोग-प्र[ती]तः ।(।*)— 22
पिताभवद्यस्य
39. विशुद्ध-बुद्धि-
र्गिरामिवेशश्शिवदास-नामा (।*)
माताभवद्यस्य गुणैस्समग्रै-[31]
40. र्गरीयसी [द्रो]णमणिर्म्महीव ।। 23
पितामहो यस्य विशुद्ध-वृत्ति-
र्द्विजाग्रगण्य-
41. स्तमसाग्निपा[32]न्ता (।*)
निधिः कलानामि[व] यज्ञ-नामा
बभूव विख्यात-यशः-प्रकाशः (।।*) 24
तस्म
42. देवाय शर्व्वाय पूजा-सत्रादि-कर्म्मणे (।*)
सो(ऽ*) दाग्ग्रा[33]मन्तिरुक्काट्टुप्पळ्ळी-नामान-
43. मीश्वरः (।।*)— 25
विज्ञप्तिमत्राकृत चोळ-वंश-
चू[34]ळामणिर्व्विश्रुत-विक्रम-श्रीः (*।)
धीरः कुमा-
44. रांकुश-नामधेय-
स्त्यागेन राधेय-समः कृतज्ञः ।(।*)— 26
अत्राज्ञप्तिरभून्मन्त्री न

Fourth Plate : First Side

45. म्प-नाना महीपतेः (।*)

अग्रदत्तान्वय-व्योम-शरन्नीहार-दीधिति(:*) ।(।*)— 27

वाग्मनः-[क]ा-

46. य-कर्म्माणि परात्थान्येव यस्य सः (।*)

माहेश्वर-मनोधीरः प्रशस्ति कृत-

47. वानिम[ाम्] ।(।*)— 28

1. From the facsimile in *S. Ind. Ins.*, II, Plate XVII. The seal of the record contains a verse:—

[Śrimat-Palla]va-nāthasya Na[ntipa]nma[sya] bhū[pa*]teḥ (/*)*
viśva-[vi]śva[ṁ]bharā-pāla-śrīḥ...................... (//)*

2. *Śubhaka* is unnecessarily engraved.
3. Read *tasmā°*.
4. Read *°varttata.*
5. This is the same as *chūḍā°*.
6. Read *dvijā°*.
7. *Ghaṭikā*, which is regarded as the same as *Brahmapurī*, means a centre of learning and is also found mentioned in the Tâlaguṇḍa inscription. It has been suggested that it was an institution where the scholarship of a person was tested with the help of a number of scriptural passages written on slips kept in a *ghaṭṭikā* or jar. See *JAIH*, V, pp. 256 ff.
8. Read *°senāj=ja°*.
9. Read *°varmmā.*
10. Read *bāḍa°*.
11. Read *praṇartito.*
12. *Dṛishṭi-visha* may be taken as an epithet of *phaṇīndra*. It may also be the name of a Nāga king.
13. Read *°vishṇur=jjayī.*
14. This is the same as *kalama°*.
15. Read *tad-âtma°*.
16. Read *°r=Nnara°*.
17. Read *°ṭyadhā°*.
18. Read *kalpa°*.
19. This is the same as *°melana.*
20. Read *°ksh-ârtthaṁ.*
21. Read *prahasite.*
22. Read *°labhyāṁ.*
23. Read *°śriyaṁ.*
24. Read *vām-ekshaṇā.*
25. Read *padm-ākaraḥ.*

26. Read *kshamā.*
27. Read *prathita.*
28. Read °*k-ākhya*°.
29. Read *Śrī-Kaṭṭuppa*°.
30. Read °*r=bbhaṛana.*
31. Read °*magraī*°.
32. Read °*n=nihantā.*
33. Read *so='dād=grā*°.
34. This is the same as *chūḍā.*°
35. The rest of the record (ll. 47-69) is in Tamil with the exception of three verses in Sanskrit. It is said that the plates were engraved by the *sthapati* Paraya or Perayan, son of the *kāshṭhakārin* Śeṛṛaya of Manaichcheri in Kachchippeḍu (Kāñchipura).

Chapter II

The Coḷas

No. 4—Leiden Copper-plate Inscription[2] of Rājarāja I (985-1016 A.D.) issued by Rājendra I (1012-44 A.D.)

Leiden University Museum, The Netherlands (Holland). N. Sastri and Burgess, *Arch. Surv. S. Ind.*, IV, pp. 204 ff.; K. V. Subrahmanya Aiyer, *Ep. Ind.*, XXII, pp. 238 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Grantha and Tamil.

Metres : V. 1 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 2 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 3-4 *Sragdharā*; V. 5 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 6-7 *Upajāti*; Vv. 8-9 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 10 *Praharshiṇī*, V. 11 *Rathoddhatā*; Verse 12 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 13 *Mandākrāntā*; V. 14 *Mañjubhāshiṇī*; V. 15 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 16 *Upajāti*; V. 17 *Vasantatilaka*; V. 18 *Upajāti*; Vv. 19-20 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 21 *Sragdharā*; V. 22 *Mandākrāntā*; V. 23 *Upajāti*; V. 24 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 25 *Ruchirā*; V. 26 *Vasantatilaka*; Vv. 27-28 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 29 *Upajāti*; V. 30 *Vaṁśastha*; V. 31 *Mandākrāntā*; V. 32 *Vasantatilaka*; V. 33 *Mālabhāriṇī*; V. 34 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 35 *Upajāti*; Vv. 36-38 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 39 *Upajāti*; V. 40 *Mandākrāntā*; Vv. 41-46 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 47 *Upajāti*; Vv. 48-49 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : In the lineage of the Sun was born Choḷa. Then there were Rājakeśarin and Parakeśarin, and these two names atternately occur in the family. In this line sprang Suraguru Mṛityujit. Then came Vyāghraketu and Pañchapa. In this race was born Karikāla who made an embankment on the Kāverī. There was in this race Kochchaṁkaṇṇān. In his line was born Kokkilli or 'king Killi'. In his line appeared Vijayālaya. From him sprang Āditya (I). From him arose Parāntaka (I)

who decked the temple of ŚIVA at the VYĀGHR-ĀGRAHĀRA with gold. His three sons were RĀJĀDITYA, Gaṇḍarāditya and Ariñjaya. RĀJĀDITYA, who had succeeded Parāntaka, died fighting KṚISHṆARĀJA (Rāshṭrakūṭa Kṛishṇa III). He was succeeded first by GAṆḌARĀDITYA and then by ARIÑJAYA. PARĀNTAKA (II), son and successor of ARIÑJAYA, won a victory over his foes at CHEVŪR. Then came his son ĀDITYA (II) *alias* KARIKĀLA who, when yet a boy, played sportively in battle with VĪRA-PĀṆḌYA. He was succeeded by GAṆḌARĀDITYA's SON MADHURĀNTAKA. Then came RĀJARĀJA (I), SON OF PARĀNTAKA (II). He conquered the kings of PĀṆḌYA, TULU, KERALA, the SIṀHALA king and Satyāśraya (the later Chālukya king).—In the twenty-first regnal year of RĀJARĀJA RĀJAKEŚARIVARMAN's rule, in the town of NĀGAPATTANA in the division of PATTANAKKURRAM in the country of KSHATRIYAŚIKHĀMAṆI-VALANĀḌU, ŚRĪ-MĀRAVIJAYOTTUṄGAVARMAN, son of CHŪḌĀMAṆIVARMAN, a scion of the ŚAILENDRA family and the lord of ŚRĪVIJAYA, who possessed the *Makara-dhvaja* and was the lord of KAṬĀHA, built a Buddhist monastery called CHŪḌĀMAṆIVARMA-VIHĀRA after his father, and the CHOḶA monarch granted the village of ANAIMAṄGALAM in the PAṬṬANAKKURRA DISTRICT in favour of the monastery.—In respect of the village thus given, king MADHURĀNTAKA (Rājendra I), after the death of his father (Rājarāja I), issued the charter.—The eulogy was composed by ANANTANĀRĀYAṆA of the family of the VASISHṬHAS OF KOṬṬAYŪR; he also executed this *śāsana* by the order of the *Mahādhikārin* RĀJARĀJA-MŪVENDAVEL *alias* TILLAYĀḶI.—By the order of the lord of KAṬĀHA, TUVAVŪRAVĀN ANUKKA, the son of ATIKAL had this grant executed. RĀJARĀJA-Vāsudeva, Śrīraṅga and Dāmodara all sons of Kṛishṇa, Vāsudeva's son Kṛishṇa, and Purushottama, son of Ārāvamṛita, the temple engravers of KĀÑCHĪPURA, incised the grant.

TEXT[3]

Seal[4]

एतद्राजेन्द्र-चोळस्य परकेसरिवर्म्मणः (।*)
राजद्राजन्य-मुकुट-श्रेणि-रत्नेषु शासनम् (॥*) 1

First Plate : First Side

1. स्वस्ति श्री(:*) ॥ [Symbol.]
लक्ष्मी-पीन-पयोधर-द्वय-तटी-काश्मीर-पंकांकिता
2. भ्राम्यन्मन्दर-तुंग-शृंग-कषण-भ्राजिष्णु-हेमांगदाः (।*)
रक्षन्तो ह-
3. रिनील-नील-वपुषो लोक-त्रयं शार्ङ्गिण-
श्शार्ङ्गाद्यायुध-शोभिन-
4. श्श्रियमलम् पुष्णन्तु वो बाहवः ॥ 2
यावत् कैलास-शैले
5. विहरति भगवानिन्दुमौलिस्स्व-देव्या
यावत् क्षीराम्बुराशौ
6. हरिरहि-शयने योगनिद्रान्तनोति (।*)
यावद्ध्वान्तन्नितान्तम्[5] व्यप-
7. नयति रविर्व्विश्व-लोकैक-दीप-
स्तावत् पायादपायादयमखि-
8. ल-महीमण्डलञ्चोळ-वंशः ॥ 3
आसीदाद्यो-नृपाणाम्मनुरहिमकराद्विश्व-
9. लोकैकनेत्रा-
दिक्ष्वाकुस्तत्तनूजो(ऽ*)जनि नृप-मुकुट-श्रेणि-लीढांघ्रि-पी-
10. ठः (।*)
मान्धाता धातृ-कल्पो गुणनिधिरभवत्तत्कुले भूमिपालो
यो लो-

First Plate : Second Side

11. कालोक-शैलावधि विधिवदिमाम् पालयामास भूमिम् ॥ 4
राजासीन्मुचुकुन्द इत्य-
12. भिहितस्तस्यात्मजो वीर्य्यवां-
स्तत्पुत्रो वळभो(ऽ*)जनि क्षितिपतिः क्षत्रैक-
13. चूडामणिः (।*)
तद्वंशे शिबिरित्यशेष-जगति प्रख्यात-कीर्त्तिर्न्नृप-
श्श्रीमानाविरभूद-

14. शेष-नृपति-व्रातार्च्चितांघ्रि-द्वयः ।। 5
परार्त्थ-संरक्षित-जीवितस्य
तस्या-
15. ति-गम्भीर-गुणस्य राज्ञः (*।)
व्यासं कवीनामृषभम्[6] विहाय
को वा गुणा-
16. न्वर्ण्णयितुं समर्त्थः ।। 6
तद्वंश-वाराकर-पूर्ण्णचन्द्रो
निधिः कलानाम-
17. जनिष्ट चोळः (।*)
यद्वंश-जाता यदुपज्ञमेव
चोळाभिधानन्दधति क्षितीशाः ।। 7
18. ततो जिताखिलाराती राजासीद्राजकेसरी (।*)
ततः पर-पुर-द्ध्वंस-परो(ऽ*)भूत्
19. परकेसरी ।। 8
राजकेसरिणो नाम परकेसरिणो(ऽ)स्य च (।*)
स्व-वंश-जन्मनां
20. राज्ञामाज्ञासीत् परिवृत्तितः ।। 9
तद्वंशे सुरगुरुरस्त-वैरि-वर्ग्गो
राजेन्द्रो

Second Plate : First Side

21. रविकुल-केतुराविरासीत् (।*)
यो जित्वा रण-भुवि मृत्युमप्यजय्य-
न्दुष्प्रापामलभ-
22. त मृत्युजित्समाख्याम् ।। 10
व्याघ्रकेतुरभवत्तदन्वये
वैरि-वा(र*)ण-मृगाधि-
23. पो नृपः (।*)
पञ्चपो(ऽ*)जनि तदन्वये बली
पार्त्थिवो(ऽ*)र्त्थिजन-कल्पपाद-

24. पः ॥ 11
अरिकालो महीपालो(लः) करिकालस्तदन्वये (।*)
आविरासीदसौ चक्रे का-

25. वेरी-तीर-बन्धनम् ॥ 12
कोच्चंकन्नानभवदखिल-क्ष्माधिपाराधिताङ्घ्रि-

26. र्व्वंशे तस्य प्रथित-महिमा शम्भु-पादाब्ज-भृंगः (।*)
कोक्किळ्ळि-श्रीपति-

27. रमल-धीरन्ववाये तदीये
भूपालो(ऽ*) भूदखिल-नृपति-श्रेणि-चू-

28. डार्च्चितांघ्रिः ॥ 13
विजयालयो(ऽ*)जनि तदन्वये जयी
विजिताखिलावनितलो म-

29. हाबलः (।*)
प्रणमन्नृपेन्द्र-मुकुट-स्थल-स्खल-
न्मणि-रश्मि-रञ्जित-पदाम्बुज-द्वयः ॥ 14

30. आदित्यो भूभृतस्तस्मादुदगादमित-द्युतिः (।*)
ध्वस्ताराति-महीपाल-ध्वान्त-च-

31. क्रः प्रतापवान् ॥ 15
अनन्त-रत्न-प्रकरैकवासा-
दुदार-सत्त्वादुदियाय तस्मा-

Second Plate : Second Side

32. त् (।*)
परान्तको विश्व-हिताय राजा
राजेव दुग्धाम्बुनिधेः कलाभिः ॥ 16
आ-चक्र-

33. वाळमवनिं स विजित्य सर्व्वां
रक्षन् सुखेन कलि-काल-तमो(ऽ*)ंशुमाली (।*)
आ-

34. मान्निवेश्य विविधान्महतो यशोभि-
श्शुभ्रीचकार शरदभ्र-निभैर्द्दिगन्तान् ॥ [Symbol.] 17

35. स्व-बा(हु*)-वि[7]र्य्यविजिताखिलाशा-
मुखोपनीतामल-हाटकेन (।*)
समावृणो-

36. न्मन्दिरमिन्दुमौले-
र्व्व्याघ्राग्रहारे रवि-वंश-केतुः ॥ 18
तस्याशेष-न-

37. रे[8]न्द्र-वन्दित-पद-द्वन्द्वस्य पुत्रास्त्रय-
स्त्रेताग्नि-द्युतयो(ऽ*)भवन्नरपते-

38. स्सुत्राम-तुल्यश्रियः (।*)
राजादित्य इति क्षितौ निगदितश्श्री-गण्डरादित्य इ-
त्यु-

39. क्तो(ऽ*)रिञ्जय इत्यशेष-जगति ख्याताभिधानो बली ॥ 19
संरक्ष्य क्षितिमम्बुरा-

40. शि-रशनान्धर्म्मानुयाते दिवं
याते तत्र परान्तके पर-बल-ध्वंसैक-दक्षे

41. नृपे (।*)
भूपालावलि-मौलि-लीढ-चरण-द्वन्द्वस्तदीयात्मजो
राजादित्य इ-

42. ति श्रुतस्स बलवानासीदवन्याः पतिः ॥ 20
राजादित्यस्स वीरो रविकुल-तिलकः

Third Plate : First Side

43. कृष्ण-रा[जं] स-सैन्यं
संक्षोभ्याक्षोभ्यमाजौ निज-निशितशरै-

44. स्संपतद्भि[10]स्समन्तात् (।*)
नागेन्द्र-स्कन्ध-वर्त्ती विदलित-हृदयस्तन्निशातेषु-पा-

45. तै-
रारुह्योच्चैर्व्विमानन्त्रिभुवन-महितो वीर-लोकञ्जगाम ॥ 21
राजादित्ये

46. सुरपुर-वधू-वक्त्र-पंकेरुहाणां
प्रीतिं कर्त्तुं गतवति महातेजसि क्ष्मा-

47. मशेषाम् (।*)
वीरो(ऽ*)रक्षत् क्षपित-सकलाराति-सान्द्रान्धकारो
48. भ्राता तस्य प्रथित-महिमा गण्डरादित्यवर्म्मा ॥ 22
उत्पाद्य पुत्रम्मधुरान्तका-
49. ख्यं
कवेरकन्योत्तर-तीरभूमौ (।*)
ग्रा(म*)म्महान्तञ्च निजेन नाम्ना
प-
50. रत्र-हेतोस्स दिवञ्जगाम ॥ 23
तस्मिन्दिवं गते देवे शशास स-
51. कलाम्महीम् (।*)
अरिञ्जयो(ऽ*)रि-भूपाल-वन-दावानलो बली ॥ 24
अरिञ्जयादज-
52. नि पुरान्तकोपमः
परान्तकः पर-नृप-चक्र-मर्द्दनः (।*)
अपालयज्जलनिधि-मे-
53. खलाम्महीं
सुखेन यो निज-गुण-रञ्जित-प्रजः ॥ 25
चेवूर-नाम[12]नि पुरे
54. निजचारुचाप-
मुक्ता[13]तिशात-शर-राशि-निरन्तराशः (।*)
शातासि-भिन्न-रिपु-दन्ति-

Third Plate : Second Side

55. गिरिन्द्र-[14]निर्य्य-
द्रक्तापगा बहुविधा निरवर्त्तयत् सः ॥ 26
करिकालान्य-नामा-
56. नमादित्यमुदपीपदत् (।*)
राजराजश्च राजेन्द्रो रवि-वंश-शिखा-मणिम् ॥ 27
57. सुरलोक-परित्राण-परे तस्मिन् परान्तके (।*)
नरलोक-परित्राणमा-

58. दित्यो विधिवद्व्यधात् ।। 28
स वीर-पाण्ड्येन स-हेलमाजौ
चिक्रीढ[15] बालो
59. मनु-वंश-दीपः (।*)
मतंगजेनेव मदोत्कटेन
मृगेन्द्र-शावो ब-
60. ल-गर्व्वितेन ।। 29
दिवं गते तत्र नराधिपाधिपे
स गण्डरादित्य-[16]सु-
61. तो[17]महाभुजः (।*)
अपालयद्वारिधी[18]मेखलाम्मही-
म्महेन्द्र-कीर्ति-
62. र्म्मधुरान्तको नृपः ।। 30
तस्मिन्याते त्रिदश-निलयन्त्रातुमुर्व्वीपतीन्द्रे
63. वीरो विश्व-क्षिति-पति-लसन्मौलि-लीढांघ्रि-पीठः (।*)
दोष्णा शेषोरग-प-
64. ति-तनु-श्री-मुषा राजराजो
गुर्व्वीमुर्व्वी-धुरमुदवहच्चोळ-वंश-प्रदीपः ।। 31
जि-
65. त्वा स पाण्ड्य- दुळु-[19]केरळ-सिंहळेन्द्र-
सत्याश्रयादि-नृपती[20] न्निज-बाहु-वीर्य्यात् (।*)
आ-
66. दाय तत्करि-तुरंगम-रत्न-राष्ट्रा-
ण्याशा दशापि यशसा धवळीचकार[21] ।। 32
कृ-

Fourth Plate : First Side

67. त-दिग्विज(य*)स्स राजराजः
करदीकृत्य महीपतीनशेषान् (।*)
न्यवसत्[22] स्वपुरे सुखन्नृ-
68. पे[23]न्द्र-
स्त्रिदिवे लोक-नमस्कृतो यथेन्द्रः ।। 33
आ-शैलादहिमांशु-जन्म-महि-

69. तादा दक्षिणाम्भोनिधे-
रा चास्ताह्वय-पर्व्वतात्[24] गिरिपतेरा शम्भुनाधि-

70. ष्ठितात् (।*)
राजानो निज-वंश-रक्षण-परा भोक्तुञ्च भोगान्बहू-
न्नीत्या नित्य-

71. विनोद-पाद-कमल-द्वन्द्वं समाशिश्रियन् ॥ 34
यतस्स राजा निज-पा-

72. द-भाजां
राज्ञामुदारो बहुधाश्रयो(ऽ*)भूत् (।*)
अतः पृथिव्याममित-

73. प्रभावं
राजाश्रयन्तन्निगदन्ति सन्तः ॥ 35
सो(ऽ*)यमखिल-कला-कलाप-

74. पारावार-पारदृश्वाशेष-नृप-चक्र-चारु-चामीकर-किरीट-कोटि-घ-

75. टितानेक-माणिक्य-मरीचि-पुञ्ज-पिञ्जरीकृत-पादपीठो राजराजो राजकेसरि-

76. वर्म्मा स्व-साम्राज्य-वर्षे[25] एकविंशतितमे निखिल-धरणि-तिलकायमाने क्ष-

77. त्रिय[26]शिखामणि-वळनाडु-नाम्नि महति जनपद-निवहे पट्टन-क्कूरर्-नाम्नि जनप-

78. दे(ऽ*)नेक-सुर-सदन-पत्र-प्रपाभिरामे विविध-सौध-[27]राजि-राजमाने ना-

Fourth Plate : Second Side

79. गी(ग)पत्तने निज-मति-विभव-विजित-सुरगुरुणा बुध-जन-कमल-वन-मरीचिमालिना-

80. र्त्थि-जन-कल्पपादपेन शैलेन्द्र-वंश-सम्भूतेन श्रीविष(ज)याधि-पति-

81. ना कटाहाधिपत्यमातन्वता मकर-ध्वजेनाधिगत-सकल-[28] राजविद्यस्य चूळा-

82. मणिवर्म्मणः पुत्रेण श्री-मारविज[यो]त्तुङ्गवर्म्मणा स्व-पितु[र्न्ना]म्ना निर्म्मापितमध-

83. रीकृत-कनकगिरो-[29] समुन्नति-विभवमतिरमणीयञ्चूळामणि-
वर्म्म-विहारमधिव-

84. सते बुद्धाय तस्मिन्नेव जनपद-निवहे पट्टन-क्कूर्-नाम्नि जनप-

85. दे करिणी-परिक्रमण-विस्पष्ट-सीमा-चतुष्टयमानैर्मंगलाभि-

86. धानं ग्राममदात् ।।
इत्यन्देवेन दत्तस्य स्व-पित्रा चक्रवर्त्तिना (।*)
ग्रामस्यास्य ग-

87. ते[30] तस्मिन्देवभूयम्महौजसि ।। 36
तत्सिंहासनमारूढस्तत्पुत्रो मधुरान्तकः (।*)

88. शासनं शाश्वतन्धीमान् कारयित्वादिश (न्*) नृपः ।। 37
शेषो (ऽ*) शेषाम्महीं याव-

89. द्धत्ते (ऽ*) शेषोरगेश्वरः (।*)
स्थेयात्तावन्विहारो (ऽ*) यम्[31] विभवेन स-

90. हावनौ ।। 38
सो (ऽ*) यं कटाहाधिपति[32] ग्गुणाना-
न्निवास-भूमिर्म्महित-प्र-[33]

Fifth Plate : First Side

भावः (।*)
आगामिनः प्रार्त्थयते नरेन्द्रान्
धर्म्मं सदेमम्मम रक्षतेति ।। 39
ग्रामे

92. रम्ये जगति महिते कोट्टयूराभिधाने
लक्ष्मी-धामन्यजनि विमले यो वसिष्ठ-

93. न्ववाये (।*)
सत्संसेवी विमलचरितो (ऽ*) नन्त[33a]नारायणाख्य-
स्सो-

94. (ऽ*) यन्धीमानरचयदिमामग्रजन्मा प्रशस्तिम् ।। 40
तस्य रा-

95. ज्ञो[34] र्महिं[35] सर्व्वान्धर्म्मेण परिरक्षतः (।*)
अजय्यस्य

96. जिताशेष-रिपु-भूपाल-संहृतेः ॥ 41
महाधिकारि[36]
97. मतिमांस्तिल्लयाळि-समाह्व(य*)ः (।*)
यज्जन्मभूरभूत्[37] भूमौ काञ्चिवायिलि-
98. ति श्रुतः ॥ 42
यो राजराज-भूवेन्दवेळिति प्रथितो भुवि (।*)
तन्नियोगादि-
99. दं सो(ऽ*)यं शासनं साद्ध्वकारयत्[38] ॥ 43
[Symbol thrice repeated.]

Fifth Plate : Second Side

100. कटाहाधिपतेस्तस्य नियोगात्तुववूरवान् (।*)
अणुक्क इति विख्यातश्श्रीमानटिकळात्मजः[39] ॥ [Symbol.] 44
101. विनीतो गुण-सम्पन्नस्स्वामि-कार्य-हिते रतः (।*)
शासनं शाश्वतमिदमचीकरदुदार-धीः ॥ [Symbol.] 45
102. राजराज-महाचार्य्यो वासुदेवापराह्वयः (।*)
अ-कृष्ण-चरितः कृ-
103. ष्ण-सम्भवो(ऽ*)पि महामतिः ॥ 46
श्रीरंग-दामोदर-नामधेयौ
कृष्णात्म-
104. जौ कृष्ण-पदाब्ज-भृंगौ (।*)
कृष्णाभिधानो(ऽ*)पि च वासुदे-
105. व-
शरीरजो नीरज-चारुनेत्रः ॥ 47
आरावमृत-पुत्रश्च पुरुषो-
106. त्तम-स(ं*)ज्ञितः ।
स्पर्द्धमानो(ऽ*)क्षर-न्यासे चित्रगुप्तेन चित्रगुः ॥ 48
107. होव्यान्ववाय-तिलकाः काञ्चीपुर-समुत्भवाः[40] (।*)
प्रशस्तिमेनामलि-
108. खन् पञ्चैते चित्रकारिणः ॥ 49
109-11. [Endorsement in Tamil.]

1. The record, generally called the larger Leiden plates, is written on 21 plates, the first 5 of which are written in Sanskrit language and Grantha characters. The 16 other plates are written in Tamil script and language. Here we give the Sanskrit portion of the record.

2. The find-spot of the plates is not known.

3. From the facsimile in *Ep. Ind.*, XXII.

4. "The plates are held together by a massive ring bearing a seal about 4½" in diameter with 16 knobs at about equal distances from each other round the margin. The central field contains, on the left, two fishes—the scales, fins, gills, eyes and mouth of which are all clearly expressed; and on the right, an animal, seated dog-fashion, with its tails brought forward to touch the nearer of the fishes: from the large tusk in its mouth, it is probably intended for a tiger—the Choḷa symbol. Over it is a *chhatra* with a *chāmara* on each side, the handles resting on the heads of two small pillars resembling lamp-stands—each stand having a cloth knotted round the middle of it. The tops of these resemble lamp-flames. A well-raised circle, double below, surrounds all this; and outside it, in raised characters of the Chola-grantha type, is the legend beginning at the bottom."

5. Read °*ntaṁ*.

6. Read °*bhiṁ*.

7. Read *vīryya*.

8. The *e*-sign of *re* is at the end of the previous line; cf. *tai* in ll. 44-45, etc.

9. After *ja*, an *ā*-sign was incised and then erased.

10. Read °*d bhi*°.

11. Before *mma* there is a mark resembling a *virāma* sign.

12. *Mā* had been originally incised and the *ā*-sign was then erased.

13. After °*ktā*° an *ā*-sign was incised and then erased.

14. Read *girīndra*.

15. Read *chikrīḍa*.

16. Read *Gaṇḍarāditya*.

17. The *e*-sign of *to* is at the end of the previous line.

18. Read °*ridhi*.

19. Read *Tuḷu*.

20. Read *nṛipatīn=nija*.

21. The letters *chakārāḥ* had been originally engraved; but the *visarga* was afterwards erased.

22. The letters *vasat* are written over an erasure.

23. The *e*-sign of *pe* is at the end of the previous line.

24. Read °*tād=giri*.

25. If *sandhi* is preferred, we may have *varsha eka*°.

26. Tamil characters are interspersed with Grantha characters from this line.

27. The words *vividha-sandha* are written over an erasure. An *ā*-sign has been erased after *dha*.

28. An *akshara* was incised and then rubbed out after *sakala*.

29. Read *giri*.

30. The *e*-sign of *te* is at the end of the previous line.
31. Read °*tāvad=vihāro='yaṁ*.
32. Read *patir=ggu*°.
33. *Pra* is written over an erasure.
33a. Sastri and Burgess take the name to be *Nanda*, i.e. *Nandanārāyaṇa*.
34. The *e*-sign in °*jño* is at the end of the previous line.
35. Both *mahīṁ* and *mahiṁ* are correct.
36. Read °*kārī*.
37. Read °*bhūd=bhūmau*.
38. *Sādhv=akāra*° is written over an erasure.
39. Sastri and Burgess read the name as *Abhikaḻa*.
40. Read *samudbhavāḥ*.

No. 5—Tañjavūr Rājarājeśvara Temple Inscription of Rajendra I (1012-44 A.D.), Regnal year 19.

Tañjavūr (Tanjore), Tanjavur District, Tamil Nadu.

E. Hultzsch, *South Indian Inscriptions*, II, Part I, pp. 105 ff. (No. 20).

Language : Tamil

Script : Tamil and Grantha

Summary : On the TWO-HUNDRED AND FORTY SECOND DAY of the 19TH YEAR of the reign of KO-PARAKESARIVARMAN *alias* ŚRĪ-RĀJENDRAŚOḶADEVA, whom Royal Fortune, the Goddess of Earth, the Goddess of Victory and the Goddess of Fame made their husband, who occupied, through his army—IḌAITURAI-NĀḌU; VANAVĀSI, whose warriors were protected by a wall of continuous forests; KOḶḶIPPĀKKAI, whose walls were surrounded by *śuḷḷi* trees; MAṆṆAIKKAḌAKKAM (Māṇyakheṭa) of unapproachable strength; the crown of the king of ĪḶAM (Siṁhala) who was as impetuous in fighting as the sea; the exceedingly beautiful crown of the queen of the king of that country; the crown of SUNDARA and the pearl necklace of INDRA, which the king of the SOUTH (Pāṇḍya king) had previously given unto that king of ĪḶAM; the whole ĪḶA-MAṆḌALAM (Siṁhala), that is on the transparent sea; the crown praised by many and the garland of the SUN, family-treasures, which the arrow-shooting [king of] KERAḶA rightfully wore; many ancient islands, whose old and great guard was the SEA, which resounds with conchs; the crown of pure gold, worthy of LAKSHMĪ, which PARAŚURĀMA, having considered the fortifications of SĀNDIMATTĪVU impregnable, had deposited there, when, raging with anger, he bound the kings twentyone times; IRAṬṬAPĀḌI SEVEN-AND-HALF-LAKHS which was strong by nature and through the conquest of which immeasurable fame arose, and which he took from JAYASIṀHA, who, out of fear and full of vengeance, turned his back at MUYAṄGI (Musaṅgi) and hid himself; the principal great

mountains, which contained the nine treasures; ŚAKKARA-KOṬṬAM (Chakrakoṭa, Bastar) whose warriors were brave; MADHURA-MAṆḌALAM whose forts bore banners which touched the clouds; the fertile NĀMAṆAIKKOṆAM which was full of groves; PAÑCHAPPALLI whose warriors were hot with rage; MĀSUṆIDEŚAM whose paddy-fields were green; a large heap of family-treasures, together with many other treasures, carried away by him after having seized INDRARATHA of the old race of the MOON (Soma-vaṁśa) together with his family, in a fight which took place in the hall at ĀDINAGARA (Yayātinagara), a city which was famous for its unceasing abundance; OḌḌA-vishayam which was difficult to be approached, and which was subdued in close fights; the good KOSALAI-NĀḌU, where Brāhmaṇas assembled; TAṆḌABUTTI (Daṇḍabhukti) in whose gardens bees abounded and which was acquired after having destroyed DHARMAPĀLA in a hot battle; TAKKAṆALĀḌAM (DAKSHIṆA-RĀḌHA), whose fame reached all directions and which was subdued after having attacked RAṆAŚŪRA whose strength departed; VAṄGĀLA-DEŚAM where the rain did not cease and from which GOVINDACHANDRA, whose fortune diminished, fled; elephants of rare strength and treasures of women, which were seized by him after having frightened on a hot battle-field MAHĪPĀLA, who was deprived even of his slippers, bracelets and ear-rings; UTTIRA-LĀḌAM (Uttara-Rāḍha) on the vast sea of pearls; the GAṄGĀ whose waters sprinkled *tirthas* which were full of flowers; and who having despatched many ships in the midst of the rolling sea and having caught SAṀGRĀMAVIJAYOTTUṄGAVARMAN, the king of KAḌĀRAM (Kaṭāha), along with his vehicles, viz. rutting elephants which were as impetuous as the sea in fighting, occupied the large heap of treasures which that king had rightfully accumulated; the arch called *Vidyādhara-toraṇa* at the 'war-gate' of the extensive city of the enemy; the Jewel-gate adorned with great splendour; 'the gate of large jewels'; VIJAYAM (Śrīvijaya) of great fame; PAṆṆAI, watered by the rivers; the ancient MALAIYŪR with a fort situated on a high hill; MĀYIRUḌIṄGAM surrounded by the deep sea as a moat; ILAṄGĀŚOGAM (Laṅkāśoka), undaunted in fierce battles; MĀPPAPPĀLAM, having abundant high waters as defence; MEVILIMBAṄGAM, having fine walls as defence; VAḶAIPPANDŪRU, possessing cultivated land (?) and jungle;

TALAI-TTAKKOLAM praised by great men versed in the sciences; MĀDAMĀLIṄGAM (Tāmraliṅga), firm in great and fierce battles; ILĀMURI-DEŚAM (Lamri in North Sumatra) whose fierce strength was subdued by a vehement attack; MĀNAKKAVĀRAM (Nicobar Islands) whose flower gardens resemble the girdle of the nymph of the southern region; and KAḌĀRAM (Kaṭāha) of fierce strength, which was protected by the neighbouring sea;—having been pleased to make gifts in the college (*kalluri*) which surrounds the king's flower-garden (*aram*) on the northern side of the royal hall (*tirumāligai*) of MUDIKOṆḌAŚOḶAN within the palace (*koyil*) at GAṄGAIKOṆḌAŚOḶAPURAM, the lord ŚRĪ-RĀJENDRAŚOḶADEVA vouchsafed to order that two thousand *kalam* of paddy fully measured by the *marakkāl* preserved in the temple of the god and called after ĀḌAVALLĀN, should be supplied every year, as long as the moon and the sun endure, to the treasury in the city, to be enjoyed (*bhoga*) by the priests (*āchārya*) of the temple of the lord ŚRĪ-RĀJARĀJEŚVARA, viz. by our lord, the *Śaivāchārya* SARVAŚIVA-PAṆḌITA, and by those who shall deserve it among the pupils (*śishya*) of this master and the pupils of his pupils (*praśishya*), who are natives of ĀRYA-DEŚA, MADHYA-DEŚA or GAUḌA-DEŚA. The order was written by the royal minister who writes the king's orders, ŚEMBIYAN VIRUPPARAIYAN and engraved on stone as heard from the mouth of the king. Let the *Śaivāchāryas* of this spiritual line (*vaṁśa*) protect this charity (*dharma*).

TEXT[1]

1. Svasti Śrī (1*) Tī(Ti)ru maṉṉi vaḷara iru-nila-maḍantai-[yu]m poṟ-chaya = ppāvaiyum Śer[2] = ttani = [ch]ch[e]-lviyum taṉ perundeviyar = āgi iṉbuṟa neḍudiyal[3] ūḷiy = uḷ IḌAITURAI-NĀḌUM tuḍar-vaṉa-veli = ppaḍar VANAVĀSIYUM śuḻḻi = chchūḻ-madiḻ.
2. KOḶḶIPPĀKKAIYUM naṉṉakk[4] = aru-[mu]raṉ MAṆṆAIKKA-ḌAKKAMUM poru-kaḍal = ĪḶATT = araiśar ta-muḍiyum ā[ṅ]-gavar deviyar oṅg = eḻil muḍiyum muṉṉavar pakkal TEṆṆAVAR vaitta sundara-muḍiyum Indira[n] = āramum taṉ-ḍirai ILA-MAṆḌA-

3 LA-muḻavadum eṟi-paḍai = KKERAḺAN murai [m]ai yir-śūḍuṅkula-daṉam-āgiya palar pūgaḻ[5] muḍiyum ś[e]ṅ-kadir malaiyum śaṅk = adir-velai = ttol-peruṅ-kāvar-pala-paḻan-tivum[6] śeruvich-chiṉavi[7] irupatt = oru-kil = araśuka-ḻai kaṭṭa Paraśurāmaṉ

4 mev = aruñj = CHĀNTIMAT-TĪV = ara[ṉ] karudi irut[tiya śe]-m-poṟ-ṟiru-ttagu muḍiyum ba[ya]ṅ-koḍu paḻi miga Mu-[yaṅ]giyil[8] mudug = iṭṭ = oḻitta ŚAYAŚIṄGAṈ aḻapp = arum pugaḻ = oḍum pi(ḍi*)yal IRAṬṬAPĀḌI eḻarai ilakkamum nava-nidi-kkula-pperu-malaiga-

5 ḻum Vikkirama-vīrar ŚAKKARAKOṬṬAMU......llai[8a] MADURA-MAṆḌALAMUM Kā-miḍai vaḻa-NĀMANAI = [K]KOṆAIYUM veñjiṉa-vīrar PAÑJAP-PAḶḶIYUM pāś = aḍai = ppaḻa[ṉa]-MĀŚUṆI-DEŚAMUM ayar-vil-vaṉ-kīrtti ĀDINAGAR = avaiyil

6 CHANDIRAN = ṟolkulatt-INDIRARATHAṆAI.....tu[9]-kkiḻaiy = oḍum piḍittu-ppala [daṉa*]tt = oḍu niṟai ku[la]-daṉa-kkuvaiyum kiṭṭ = aruṅ-jeṟi-mi[ṉai] OṬṬA-VISHAIYAMUM būśurar śer-naṟ-KOŚALAI-NĀḌUM DHANMABĀLA[ṉai] vem-mu[ṉai]y = aḻittu vaṇḍ = uṟai-śolai Ta[ṉ] ḍa-

7 buttiyum IRAṆAŚŪRA ṉai muraṉ = uga-ttākki [t]..... tti[10]-t-TAKKAṆA-[LĀ]ṬAMUM GOVINDACHANDAN māv = ilind = oḍa -[t] taṅ-gāda śāral VAṄGĀḺA-ŚEŚAMUM[11] toḍu-kaḻaṟ-śaṅguv = oṭṭal MAYIPĀLAnai veṉ-jamar-viḻāgatt = añjuvitt = aru-[ḻī]y = oṉ-ṭiral yāṉaiyum [p]eṇḍi-

Second Tier

8 ....[12] [ni]ttila-neḍuṅ-kaḍal = UTTIRA-LĀḌAMUM veṟi-malar-t[tī]rttatt = e[ṟi-pu]-ṉal-KKAṄGAIYUM alai-kaḍal naḍuv-uṭ-pala kalañ-jelutti-CHCHAṄGIRĀMAVIŚAIYOTTUṄGA-PANMAN = āgiya Kaḍāratt = araiśaṉai vāgayam[13] poru-

9 ......k-kariy[14] = oḍum = aga-ppaḍutt = urimaiyil piṟakkiya peru-ṉedi-ppiṟakkamum[15] ārtt-avaṉ = aga-ṉagar p[o]r-ttoḻil-vāśalil vichchādira-ttoraṇamum moytt = oḻir-puṉai maṇi-ppudavamum kaṉa-maṇikkadavamum niṟai-śīr VIŚAIYAMUM tuṟai-

10 ....[N]NAIYUM[16] vaṉ-malaiy ūr=eyiṟ- ṟoṉ-MALAIY=ŪRUM āḻ-kaḍal-agaḻ-śūḻ MĀYIRUḌIṄGAMUM kalaṅgāval-[vi]ṉai ILAṄKĀŚOKAMUM kāpp=uṟu-niṟai- puṉal MĀPPAPPĀLAMUM kāvalam-puriśai MEVILIMBAṄGAMUM viḷai-ppandūṟ=uḍai VALAIPPA-

11 ......[ru]m[17] kalai-ttakkor pugaḻ TALAI-TTAKKOLAMUM tidamā-val-viṉai MĀDAMĀLIṄGAMUM kalā-mudir-kkaḍuṅ tiṟal ILĀMURIDEŚAMUM[18] teṉakka-vār-poḻil MĀNAKKAVĀRAMUM toḍu kaḍal-kkāval-kkaḍu-muraṭ-KAḌĀRAMUM [m]ā-

12 [ppo*]ru-taṇḍāṟ-koṇḍa[19] ko-pParakeśari-vanmarāṇa Uḍaiyār ŚRĪ-RĀJENDRAŚOLADEVARKKI YĀṆḌU 19 āvadu nāḷ irunūṟṟu nāṟ-patt=iraṇḍiṉāl Uḍaiyār ŚRĪ-RĀJENDRAŚOLADEVAR GAṄGAIKOṆḌAŚOLAPURA-

13 [ttu*] [k]Koyilin=uḷḷāl Muḍi-koṇḍa-śoḻa ṉtiru-māḷigaiyil vaḍa-pakkattu devārattu-chchuṟṟu-kkalluriyil dānañ-jeyd=aruḷāirundu Uḍaiyār Śrī-RĀJARĀJA-ĪŚVARAM=uḍaiyār koyilil āchāryya-bhogam nam-uḍaiyār SARVVAŚIVAPAṆḌITA

14 [Śaiy*]vvāchāryyarkkum ivv=uḍaiyār śishyarum praśishyarum āy Ā[R]YYA-DEŚATTAM MADHYA-DEŚATTU-TTĀṈ GAUḌA-DEŚATTU-ttāṉ uḷḷārāy yogyarāy=iruppārkke āṭṭ=āṇḍu[20] toṟum i-ddevar koyilil Āḍavallā[ṉ =e]-

15 [ṉṉu*]m marakkālāl uḷ=ūr-ppaṇḍāratte niṟaichch=aḷavāga iraṇḍ=āyira-kkalanellu āṭṭ=āṇḍu[21] toṟum chandrādittaval peṟa-ttiru-vāy moḻind=aruḷa-ttiru-mandira olai ŚEMBIYAN VILUPPARAIYAN eḻuttiṉā-

16 [l*]...ttiru-vāy-kkeḻvi-ppaḍi kallil veṭṭittu (I*) idu ivvaṁśatt=uḷḷa Śaiyvva-āchā[r]yargaḷe i-ttaṉmam [ra]kshikka ||—

SANSKRIT TRANSLATION IN NĀGARĪ SCRIPT

स्वस्ति श्रीः । परकेसरिवर्मेत्यपर-नामधेयस्य राज्ञः श्री-राजन्द्रचोळदेवस्य एकोनविंशतितमे राज्यसंवत्सरे द्विचत्वारिंशदुत्तर-द्विशततमे दिवसे महाभ्युदयोपेते [तस्य] जीविते भाग्य-लक्ष्मीः स्थिरा प्रवर्द्धमाना च भू-लक्ष्मीः; युद्धे विजय-लक्ष्मीः अनुपमा कीर्त्ति-लक्ष्मीश्च [तस्यानुरक्ता] महामहिम्ना आसन् ॥— रणोत्सुकेन महता सैन्येन [स राजा] अधोनिर्दिश्यमानान् जिगाय ॥ इड-

तुरैनाड्डुम्; अविच्छिन्न-वनभित्ति-रक्षित-भटं वनवासिं; शुल्ल्या[ख्य-वृक्ष]-वेष्टित-प्राकारं कोळ्ळिप्पाक्कै; अनुपसर्पबलं मण्णैकटकं; समुद्रस्येव [रणे] उच्च-डस्य ईळस्य (सिंहलस्य) राज्ञः किरीटं; तस्यैव [देशस्य] राज्ञः महिष्या अतिसुन्दरं किरीटं; पुरा दक्षिणस्य [पांड्येन] राज्ञा ईळस्य (सिंहलस्य) राज्ञे प्रदत्तं सुन्दर-किरीटं इन्द्रस्य मुक्ताहारञ्च; स्वच्छ-समुद्र-तीरस्थं समग्रमीळ-मण्डलम्; इषु-हस्तेन केरळीयेन राज्ञा साधिकरं धार्यमाणं कुलक्रमागतं बहु-स्तुतं किरीटं, सूर्यस्य हारं च; शंख-निनद-मुखरेण सागरेण पुराणारक्षकेणाभिरक्षितान् बहून् पुराण-द्वीपान्; पुरा संजात-कोपेन परशुरामेण एकविंशतिवार बद्धेषु नृपतिषु [तदा तेन] शान्तिमद्द्वीपं दुर्गैर्दुर्गमं ज्ञात्वा [तत्र] निक्षिप्तं लक्ष्मी-मुकुटोप-योग्यमच्छ-स्वर्णमयं किरीटं; मुयङ्ग्यां भीत्या प्रतीकार-बुद्ध्या च विनिवृत्तात् प्रच्छन्नाज्जयसिंहात् अनुपमया कीर्त्या सह [समासादितं] स्वतः सारवन्तं सार्द्ध-सप्तलक्ष रट्टपाडिम्; अन्तर्वर्तित-नवनिधीन् प्रधान-महागिरीन्; विक्रान्त-वीरं शक्कोट्टं; गगनचुम्बि-पताकालङ्कृत-दुर्गं मधुर-मण्डलं; उपवनोपशोभितं समृद्ध-फलं नामणैक्कोणं; क्रोधोग्र-वीरं पञ्चप्पल्लि; सस्य-श्यामलं माशुणि-देशम्; अक्षय्य-सामग्र्युपेते आदिनगरे, अपवरक-प्रवृत्त-युद्धे प्राचीन-सोमकुल-प्रसूत-मिन्द्ररथं स-कुटुम्बं समाक्रम्य अन्यैर्धनैः सह [ततः समासादितानि] राशीभूतानि बहूनि कुलधनानि; दुरासदं तुमुल-युद्धे समाक्रान्तं ओड्र-विषयं; भूसुर-समाकीर्णं सुकोसल-देशं; दारुणे जन्ये धर्मपालं विनाश्य [ततः समासादितं] भ्रमर-गीत-शोभितोपवनं दण्डभुक्तिं; रणशूरं गलित-शक्ति प्रतिवधाय [समाक्रान्तं] दिगन्त-विश्रान्त-कीर्तिं दक्षिण-राढं; यस्मात् प्रक्षीण-भाग्यः गोविन्दचन्द्रः [भीत्या] पलायितः तादृशम् अविश्रान्त-झञ्झा-वातोपेतं वङ्गालदेशं; प्रभ्रष्ट-पादुकाङ्गद-कुण्डलं महीपालं दारुणे युद्धे भीषयित्वा [तत आसादितान्] अपूर्व-सत्वान् गजान्, स्त्री-धनानि च; मुक्ता-समुद्र-तीरस्थम् उत्तर-राढं; कुसुमोपशोभि-तीर्थ-प्रसरां गङ्गां; वेल्लिते समुद्र-मध्ये नाविक-दलं संप्रेष्य कटाहराजं संग्रामविजयोत्तुङ्ग-वर्माणं संगृह्य [ततो गृहीतान्] जन्ये समुद्र इव दुर्धर्षान् स-रथान् गजान्; तेन राज्ञा धर्मतः समुपार्जितान् धन-राशींश्च; शत्रूणां विशाले नगरे, युद्ध-द्वारि विद्यमानं विद्याधर-तोरणं; देदीप्यमानं भूषणद्वारं; प्रभूतालङ्कारालङ्कृतं द्वारं; महाकीर्त्तिमन्तं [श्री]विजयं; नदी-जल-समाकीर्णं पण्णै; उन्नत-गिरौ दुर्गोपशोभितं पुराणं मलैयूरुम्; अगाध-सागरेण परिखेणेवोपवेष्टितं मायिरुडिंगं; दारुणे जन्येऽपि निर्भीकं लङ्काशोकं; प्रभूत-जलेनारक्षकेणाभिरक्षितं मापप्पाळं; शोभन-प्राकारैः आरक्षकैरिव रक्षित मेविलिबंगं; क्षेत्र-वन-युतं वळैप्पन्दू-रुं; कलाविद्भिर्महद्भिरभिष्टुतं तलैत्तक्कोलं; दारुणे महत्यपि रणेऽविचलितं मादमालिंगं; प्रचण्डाक्रमण-वशीकृत-प्रबल-शक्ति लामुरिदेशं; दक्षिण-देश-

नायिकायाः काञ्चीव राजमानोद्यानशोभितं मानक्कवारं; आसन्न-सागराभिरक्षितं समुद्धत-बलं कडारं च । गङ्गैकोण्डचोळपुरस्थ-प्रासादान्तर्वर्ति-मुडिगोण्डचोळराज-गृहस्य उत्तर-भाग-स्थित-राजोद्यान- परिवृत-विद्या[शालायां स्थितः] प्रीतमना राजा श्री-राजेन्द्रचोळदेवः दान-करणोद्युक्तः सन्नेवमाज्ञापयति । श्री-राजराजेश्वर-देवालये पूज्यानामस्मदाचार्याणां शैवाचार्य-शर्वशिवपण्डितानामपि चार्यदेशो-द्भवानां मध्यदेशोद्भवानां अथवा गौडदेशोद्भवानां पात्रभूतानामेतेषां शिष्य-प्रशिष्याणां उपभोगार्थम् एतद्देवालयस्थेन आडवल्लानिति विख्यातेन मरक्काळेन [मोतिपात्रेण] प्रतिवर्षं द्विसहस्र-कल-परिमितं धान्यं सम्पूर्णतया मापयित्वा आचन्द्रादित्यं नगर-भाण्डारे समुपस्थापनीयमिति । उपरि निर्दिष्टेयं राजाज्ञा राजशासन-लेखकेन मन्त्रिणा शेम्बियन् विळुप्परैयेन लिखिता उत्कीर्णा च शिलायां यथा राजमुखाच्छ्रुतम् । एतद्वंशीयाः शैवाचार्या एव धर्ममिममभिरक्षन्तु ॥

1. I am indebted for the transcript and Sanskrit translation of the inscription to Pandit V.S. Subrahmanyam of the Chief Epigraphist's office, Mysore. The matter of lines 1-8 is found also in the Tirumalai rock inscription of year 13 of Rājendra I.

1a. Read *Tiru*.

2. Read *śir*.

3. Read *neḍudiyal*.

4. Read *taṉnaṟkk°*.

5. Read *pugaḻ*.

6. Read *tīrum*.

7. Read *śeruviṟ-śiṉav* .

8. *Muyaṅ°* seems to be corrected by the engraver from *Mungi*.

8a. This break has to be filled up by *mudirapaḍavallai*.

9. Read *viḻai amar-kaḻattu* in the break.

10. Read *tākki-ttikk=aṇai-kīrtti*.

11. Read *deśamum*.

12. Read *peṇḍir baṇḍāramum*.

13. Read *vāgiyam* (?).

14. An Uttaramallūr inscription reads *poru-kaḍal kumbak-kari*.

15. A Tiruvallam inscription of the 26th year reads *nedi-perukkamum*.

16. The Uttaramallūr inscription reads *tuṟainirppaṇṇaiyum*.

17. The same inscription reads *Vaḷaiṭpandūṟum*.

18. The syllables °*ridesa*° are engraved on an erasure. In the Uttaramallūr inscription, the word *Ilāmuri-deśamum* is distinct.

19. After *koṇḍa*, a few letters have been erased by the engraver.

20. Read *āṭṭ-āṇḍu*.

21. Read *āṭṭ-āṇḍu*.

No. 6—Inscription on Some Silver Coins of Rājendra I (1012-44 A.D.)

D. C. Sircar, *Stud. Ind. Coins.*, p. 386, No. XVII/ 11.
The coin is of the 10-Mañjāḍi or 32-Rati standard and weighs 52 grains.

First Side

Tiger seated to right under canopy, between bow on left and a pair of fish on right; Nāgarī legend below—

श्री-राजेन्द्र(: ।*)

Second Side

Same as on the First Side

CHAPTER III

The Pāṇḍyas

No. 7—British Museum Copper-plate Inscription of Neḍuñjaḍaiyan (c. 765-815 A.D.), Regnal year 3

The find-spot of the plates being uncertain, the inscription is known, after the gift village, as the Veḷvikuḍi grant.

H. Krishna Sastri, *Ep. Ind.*, Vol. XVII, pp. 291 ff.; cf. V. Venkayya, *An. Rep. S. Ind. Ep.*, 1908, pp. 50 ff.

Language : Sanskrit and Tamil.

Script : Grantha and Vaṭṭeḻuttu.

Metres : V. 1, 12 *Vaṁśastha*; Vv. 2, 17 *Śloka* (*Anushṭubh*) ; Vv. 3, 9 and 19 *Vasantatilaka*; Vv. 4, 6 and 10 *Śārdūlavikriḍita*; Vv. 7, 8, 15 and 16 *Mālabhāriṇi*; Vv. 11 and 14 *Upendravajrā*; V. 13 *Drutavilambita*.

Summary : This is only the Sanskrit section of the inscription, the remaining parts being in Tamil. There was a powerful king named PĀṆḌYA belonging to the PĀṆḌYA family whose priest was AGASTYA. He, who was ruling at the entrance into the sea (i.e. on the coast of a gulf), was born at the beginning of the current KALPA as Budha, the son of the MOON. His son was PURŪRAVAS. In his family, whose crest was a PAIR OF FISH, was born MĀRAVARMAN. His son was RAṆADHĪRA, and his son MĀRAVARMAN II RĀJASIṀHA who defeated king PALLAVAMALLA and married a MALAVA princess. The latter gave birth to JAṬILA, also called PARĀNTAKA. From other records, this king is known to have been also called NEḌUÑJAḌAIYAN, MĀRAÑJAḌAIYAN, JATILAVARMAN and VARAGUṆA (I). [The *praśasti* was composed by the *Sarvakratuyājin* VARODAYA-BHAṬṬA.] The *ājñapti* or executor of the grant was *Vaidya* MAṄGALARĀJA, an inhabitant of KARAVINDAPURA.

TEXT[1]

First Plate

स्वस्ति[2] (॥*)
1. श्रियश्चिरं वशिशशिरांशुशेखर-
शिशव(:*) श्रितार्त्ति-प्रतिबन्ध-कारणम्(।*)
तनोतु सौवर्ण्ण-कप-
2. र्द्द-सुन्दर ⁑ -
कुदर्प्प-कन्दर्प्प-मद-प्रमर्द्दनः ॥ 1
विश्वम्भरा-भर-श्रान्त-शेष-विश्रम-कारणम् (।*)
आ-
3. कल्पान्तम्भुवि स्थेयादन्वय⌣पाण्ड्य-भूभृताम् ॥ 2
अस्तम्भयत्क्षितिधरम्प्रविजृम्भमाण-
मम्भ-
4. स्समस्तमपिवज्जलधेश्च यस्सः (।*)
कुम्भोद्भवो भवति यस्य मुनि⌣पुरोधा-
स्स श्रीनिधि-
5. र्ज्जयति पाण्ड्य-नरेन्द्र-वंशः ॥ 3
अस्यादप्रतिम-प्रभाव-महित⌣ पाण्ड्याभिधानो निधे-
6. र्व्वाराध्वारि[3] महीपतिस्त्रिभुवने लीने(ऽ*)पि कल्प-क्षयात् (।*)
धात्रा सृष्टवता पुनस्स
7. जगतां रक्षात्र्थमभ्यर्थित-
स्तेजस्वी तनयत्वमेत्य शशिनो नाम्ना बुधाख्यो(ऽ*)भवत् ॥ 4

Second Plate : First Side

8. पुत्रस्तस्य पुरूरवा भुजबल-प्रध्वस्त-दैत्य⌣प्रभु-
स्तद्वंशे शिखरीन्द्र-मस्तक-शि-
9. ला-विन्यस्त-मत्स्य-द्वये (।*)
शक्रार्द्धासन-हार-भाजि शरणे विश्वस्य विश्वम्भरा-
गेह-
10. स्वामिनि शाश्वते युधि जिताशेषामरारि-प्रभौ ॥ 5
दूतीभूत-दिवोकसि[4] क्षितिधर-क्षु-

11. ब्धाभिसंक्षोभित-
क्षीरोदन्वति कुम्भसम्भव-कर-प्राप्ताभिषेक-क्रिये (।*)
इष्टार्त्थार्प्पण-

12. तर्प्पितार्त्थि-जनता-पूर्ण्ण-क्षमा-मण्डले
जन्मावाप जग[5]-त्त्रयार्च्चितगुण(:*)श्री-मारवर्म्मा नृ-

13. पः ।। 6
धरणी-वलयं समस्तमेत-
न्निज-दोर्द्दण्ड-महोरगेण बिभ्रत्[6] (।*)
अहरत्स भु-

14. जंगमाधिभर्त्तु-
श्चिरकालोद्वहन-क्लमन्धरायाः ।। 7
अधिरुह्य तुलाममित्र-वर्ग्गं
युधि जि-

Second Plate : Second Side

त्वा-

15. मृत-गर्ब्भतो जनित्वा (।*)
सुधियामधिपस्सुवर्ण्णराशिं
विधिवत्स प्रतिपादयाम्बभूव ।। 8
तस्या-

16. [7]न्मजस्तरुण-भास्कर-तुल्य-तेजा
राजा बभूव रणधीर इति प्रतीतः (।*)
यो लीलयैव भुवन-

17. स्य बभार भारं
हारं यथास्य गुरवस्सुर-नायकस्य ।। 9
पुत्रस्तस्य पुरन्दर-प्रतिकृति-र्भू-

18. सुन्दरी-वल्लभो
नम्राशेष-नरेन्द्र-वेष्टन-मणि-व्रातावृतांघ्रि-द्वयः (।*)
आसीत्सत्य-सख⁀प-

19. राक्रम-धन⁀प[8]त्मासनाया⁀पति-
र्व्विद्याचार-विभूषण(:*) श्रुत-[ध]र(:*) श्री-मारवर्म्माभिधः ।। 10
स राज-

20. सिंहस्सरसीरुहाक्षो
भयम् भुवि प्राणभृतामपास्य (।*)
ररक्ष दक्षः क्षपितारि-पक्ष-
21. ×[9]-
क्षमातलं क्षमापतिरक्षताज्ञः ।। 11
नरो नु रक्षो नु हरो नु पूरुष⌣-
परो नु शक्रो नु

Third Plate : First Side

22. सरोषमागतः (।*)
इति [स्म] मत्वा युधि यम्भयार्द्दित⌣-
पलायते [पल्लव]मल्ल-भूप-
23. तिः ।। 12
कनकगर्भ्भ-कृत-प्रसव⌣पुन-
स्समधिरुह्य तुलामतुलामपि (।*)
अकिर[ता]-
24. र्त्थमपाकृत-कल्मषो
द्विज-दरिद्र-सुरायतनेषु यः ।। 13
माहा[10]कुलीनाम्मळवेन्द्र-[क]-
25. न्यां
स मारवर्म्मा सदृशीमु[11]वाह (।*)
प्रजायतास्यां हर-सूनुकल्पो
जगद्धितार्त्थञ्जटि-
26. लाभिधानः ।। 14
अशिषत्स धरामहीन-सार × -
क्षितिप × क्षाळित-कल्मषानुषंगम् (।*)
नत-रा-
27. जक-मौलिरत्न-[13]रश्मि-
प्रकराभ्यर्च्चित-पाद-पद्म-[14]पीठः ।। 15
खलये स गुणानदात्कृतस्य
28. स्व-भुजाभ्यां सुरपादप-स्वभावम् (।*)
अभयं शरणागत-प्रजाभ्य-
स्स दिवं संयति श-

Third Plate : Second Side

29. वु-पार्त्थिवेभ्यः ।। 16
राजतां स महीपाल-किरीटार्प्पित-शासनः (।*)
राजसिंह-सुतो रा-
जा चिरमुर्व्याम्परान्तकः ।।।।।- 17

Lines 30-141 *on Plate III-B to Plate IX-A are in Tamil.*
Ninth Plate : Second Side

142. आसीत्म(न्म)ङ्गलराजो मधुरतरः शस्त्रवित्कविर्व्वाग्मी (।*)
आज्ञप्तिरस्य वैद्यः करविन्दपुरा-
143. धिवास्तव्यः ।। 18
रत्षा(क्षा)ग्ररः परकृतौ विदधीत विद्वा-
न्पादा हि धर्म्मयशसः पर-
144. मस्य लब्धा(: ।*)
धात्रैव स्र(सृ)ष्टमखिलम् भुवनन्तथापि
रत्षन्ति(क्षन्ति) पुण्य-रतयः प्र(पृ)थिवीन्नरेन्द्रा[:] [Symbol] 19
145. न हि भूमि-प्रदानाद्धि दानमन्यद्विशिष्यते (।*)
न चापि भूमि-हरणात् पाप-
146. मन्यद्विधीयते ।। 20
दाता दशानुग्र(गृ)हृणाति यो हरेद्दश हन्ति च (।*)
अतीतानागता-
147. नीह कुलानि कुल-नन्दन ।। 21
स्वदत्ताम् परदत्ताम्(त्तां) वा यो हरेत वसुन्धराम् (।*)
148. न तस्य नरकात्घो(द्घो)राद्विद्यते निष्कृतिः क्वचित् ।। 22
बहुभिर्वसुधा

Tenth Plate

149. दत्ता भुज्यते हि त(न)राधिपैः (।*)
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य त-
150. दा फलम् ।। [Symbol] 23
चत्वार इमे वैष्णवे धर्मे श्लोकाः ।।[15] [Symbol]

1. From the facsimile in *Ep. Ind.*, Vol. XVII. The symbol indicating punctuation at the end of most of the stanzas has been represented by us with double-*daṇḍa*. In lines 144 and 150 there are ornamental signs of a different type.
2. These two syllables are written on the left margin of the plate.
3. Read °*r=vvārān=dvāri.*
4. Read *divaukasi.*
5. Read *jagat*°.
6. Read *bibhrat.*
7. Read °*tmaja*°.
8. Read *padm-ā*°.
9. The correction *pakshaḥ kshamā*° is unnecessary.
10. Read *mahā.*
11. Read *sadṛiśīm*°.
12. The correction *kshitipaḥ kshā*° is unnecessary.
13. Read *ratna.*
14. Read *padma.*
15. The end of the record proper here is indicated by several signs.

BOOK V

THE MUSLIM RULERS

Chapter I

The Yaminīs

No. 1—Inscription on Some Gold Coins of Sultān Maḥmūd, Hijrī year 397 (1006-07 A.D.)

C. R. Singhal, *JNSI*, Vol. XVI, p. 123.
The weight of the coin is 179 grains.

First Side

The legend contains the *Kalima* and—*al-Qādir Billah Amīrul Mumīnin*, '[the Khalifa] al-Qādir Billah, the Amīr of the Faithful'.

Second Side

In a circle—*Maḥmudī*; in the margin—*hazā ad-Dinār fī al bilād dār al-Hamād Hind fī sana sia' wa tas'aīn wa chalchala māīfa*, 'This Dīnār [is struck] for the cities [subdued] during the holy war against India.—Hijrī year 397.

No. 2—Inscription on Some Silver Coins of Sultān Maḥmūd, Tājikīya Saṁvat (Hijrī) 418 (1018 A.D.)

Thomas, *Chronicles of the Pathan Kings of Delhi*, p. 48; Stanley Lane-Poole, *Catalogue of Oriental Coins in the British Museum*, II, pp. 149-51, Plate VI; Cunningham, *Coins of Mediaeval India*, pp. 65 f., Plate VII, No. 21; R. P. Chanda, *A.S.I.* A.R., 1929-30, p. 197 f.; V. S. Agrawala, *JNSI*, V, pp. 155 ff.; D. C. Sircar, *Studies in Indian Coins*, 1967, p. 19.

First Side[1]

At the centre, in a circle, inscription in Nāgarī characters:—

(a) अव्यक्तमेक(म्*) (।*)

(b) मुहम्मद(:*) अ-

(c) वतार(:*) (।*) नृप-

(d) ति(:*) महमुद (:*) (॥*)[2]

In the margin outside the circle—

अव्यक्तीय-नामे(म्नि) अयं टङ्क(:*) महमुदपुरे घटित(:*) ताजिकीयेन संवता ४१८(॥*)[3]

Second Side

At the centre, in a circle, inscription in Arabic characters:—

(a) *al-Qādir Billah*

(b) *lā ilāhi al-Allah Muḥammad Rasūl Allah*[4]

(c) *Āmin ad-dawla wa Amīn al-mulk Maḥmūd*

In the margin, outside the circle:—

bismillāh zurab hazā al-dirham ba-Mahmūdpūr sana chamān ʿashra wa āmiya[5].

1. From representation in Cunningham's *Coins of Mediaeval India*, Plate VII, No. 21. This coin, here called Ṭaṅka, was generally known as Dirham (Dramma) weighing 45 grains.

2. This is the Kalima translated into Sanskrit. It is interesting that *Allah* has been indicated by the word *Avyakta*, and *Rasūl* by *Avatāra*.

3. Only *Maḥamūdaparagha* is clear on Cunningham's plate. He reads *ghaṭite* and *ṭaṅkaṁ*. Chanda's transcript has *avyaktīya-nāme ayaṁ taṁkaṁ* (*taṁkaḥ* ?) *hata Mahamudapure saṁvati* 418. Cunningham thinks that Al Birūni's Mandahūkur (Sachau, *Alberuni's India*, I, p. 206), the capital of Lauhawūr (Lahore), is a mistake for Mahmūdpur. Some specimens have the date 419.

4. This is the Kalima meaning "God is one; Muḥammad is God's messenger."

5. This is from Thomas.

Chapter II

The Ghūrīs

No. 3—Inscription on Some Gold Coins of Muizuddīn Muḥammad bin Sām (1193-1205 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue of the Coins in the Indian Museum, Calcutta*, 1907, II, p. 17.

First Side[1]

Rude representation of the goddess Lakshmī.[2]

Second Side

Inscription in Nāgarī characters[3]:—

1. [श्री]म[द]-[ह*]-
2. [मी]र-मह[म*]-
3. [द]-सा[म]

(श्री-मद्धम्मीर[4]-मुहम्मदः साम[-पुत्र]:)

1. From representation in Wright's Catalogue, Plate I, No. 2 (weight 64 grains, size. 6″).

2. Seated goddess is found on the coins of the Imperial Guptas. The Gupta type was copied by many dynasties. In the early mediaeval period it seems to have been popularised in Mid-India by Kalachuri Gāṅgeyadeva (c. 1015-41 A. D.). See Smith, *Cat.*, pp. 252 f. It is found on the coins of other dynasties like the Chandellas (*ibid.*, p. 253), Tomaras (*ibid.*, p. 259), Gāhadavālas (*ibid*, pp. 260f.), etc. According to Cunningham, the present type was copied from the coins of Govindachandra (*CMI*, p. 86).

3. On some specimens we have the legend *Śrī-Mahamada-vini-Sāma*. Wright reads on some specimens (*The Coinage and Metrology of the Sultans of Delhi*, 1926, p. 6, No. 5)-*Śrīma-Dhamīra-Mahamada-Sāma*. The first part of the legend is undoubtedly *Śaīmad-Dha*°.

4. *Hammīra* is the Indian word for Arabic *Amīr*, meaning 'commander, leader', which is derived from *amr*, 'to command'. The term gradually came to be applied to kings, and afterwards to any high official of the State. The horseman-and-bull type silver coin with the legend *Śrī-Hamīraḥ* in Smith's *Catalogue*, p. 263, seems to be the issue of a Sulṭān of Delhi.

No. 4—Inscription on Some Billon Coins of Muizuddīn Muḥammad bin Sām (1203-06 A.D.)

H. N. Wright, *The Coinage and Metrology of the Sultāns of Delhi*, 1936, p. 12, No. 36 A; D. C. Sircar, *Studies in Indian Coins*, 1967, pp. 230 ff.

First Side[1]

Śiva's bull, recumbent, to left; Śiva's trident on rump; the Arabic letter *alif* (or l) on *jhūl*; inscription around in Nāgarī characters:—

श्री-महमद-साम (श्री-मुहम्मदः साम-पुत्रः)

Second Side

Chauhān horseman to right; inscription above in Nāgarī characters:—

(to the left of the rider) **श्री-पृ-**
(to the right of the rider) **थ्वीराजादेव**
(= **श्री-पृथ्वीराजदेवः**)[2]

1. The weight and size are sometimes 44 grains and .55″ or 54 grains and .6″.

2. This legend is found on the silver and billon coins of Pṛithvīrāja himself (Smith, *Catalogue*, pp. 261 f.), sometimes with reference to a feudatory on the reverse. Horseman on the obverse and bull on the reverse are the chief features of the Chauhān coins. See Smith's *Catalogue*, pp. 261-62, Plate XXVI, Nos 19-20. The bull-and-horseman type of coins were also issued by the Śāhis (*ibid.*, pp. 259 ff), the Gāhaḍavālas (*ibid.*, pp. 260 f.), the kings of Kangra (*ibid.*, pp. 275 ff.), the rulers of Narwar (*ibid.*, pp. 262 f.), etc. The coin under discussion appears to have been fabricated by the goldsmiths during the troubled period after the overthrow of Pṛthvīrāja.

No. 5—Inscription on Some Billon Coins of Muizuddīn Muḥammad bin Sām (1203-06 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue of Coins in the Indian Museum*, II, p. 18, Nos. 9-11.

First Side[1]

Śiva's bull to left; Śiva's *triśūla* on rump; inscription around in Nāgarī characters:—

श्री-महमद-साम (श्री-मुहम्मदः साम-पुत्रः)

Second Side

Chauhān horseman to right; on right, inscription in Nāgarī characters:—

श्री-हमीरः (श्री-हम्मीरः)

1. The type is copied from the coins of Pṛithvīrāja (*CMI*, p. 87). In this specimen, the Chauhān type is retained; but the name of the Chauhān king is omitted. Chronologically, this specimen appears to be later than that with Pṛithvīrāja's name in the legend. Regarding the type, Cunningham says, "The types of the humped bull and horseman were at once adopted by the kings of Ghaznī until their extinction and were afterwards continued by Muḥammad bin Sām and his successors in Ghaznī and Delhi down to the time of Balban, A.D. 1265" (*CMI* p. 66 f.). The weights of the coins are 55 or 53 grains and the size .55″.

Chapter III

The Slave Dynasty

No. 6—Inscription on Some Billon Coins of Shamsuddīn Iltutmish (1211-36 A.D.), Hijri [6*]24 (1226-27 A.D.)

H. N. Wright, *The Coinage and Metrology*, etc., p. 21, Nos. 54 ff.

First Side[1]

Recumbent bull, to left; on *jhūl* 2 and on hind quarter 4 (i.e. 24) ; inscription around in Nāgarī characters:—

सुरिताण स्री-समसदीण[2] **(सुल्तान् श्री-शमसुद्दीन्)**

Second Side

Horseman to right, inscription around in Nāgarī characters:—

स्री-हमीरः (श्री-हम्मीरः)

1. From representation in *The Coinage and Metrology*, etc., Plate I. The weight is often about 55.5 grains and the size .6″.
2. On some specimens we have °*diṇa*.

No. 7—Inscription on Some Billon Coins of Shamsuddīn Iltutmish (1211-36 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, etc., p. 24, Nos. 77 ff.; *The Coinage and Metrology*, etc., p. 26, No. 81.

First Side[1]

Bull to left; trident on hind quarter; inscription around in Nāgarī characters:—

असवरी स्री-समसीरण देवे[3] (आसावरी श्री-शमसुद्दीनदेवः)

Second Side

Horseman to right; inscription around in Nāgarī characters:—

स्री-चाहडदेव[4] (श्री-चाहडदेवः)

1. From representation in Wright's *Catalogue*, Plate I (weight about 55.5 grains and size about .6″).

2. On the coins of the Chauhān kings Someśvara and Pṛithvīrāja, we have on the obverse *Śrī-Someśvaradeva* or *Śrī-Pṛithvīrājadeva* and on the reverse the legend in fuller form—*Asāvarī Śrī-Sāmamtadeva.* It may here be noticed that the coin with the obverse legend *pathi*, catalogued by Smith (p. 263) appears to be an issue of Pṛithvīrāja Chauhān. The reverse legend is found on the coins of Chāhaḍadeva, king of Narwar (Smith, *op. cit.*, p. 262); and there are many medieval coins, in the reverse-legend of which the issuers refer to themselves as Sāmantas. On this point, we must note that a coin of Gāhaḍavāla Madanapāla has on its reverse—*Mādhava-Śrī-Sāmanta* (Smith, *op. cit.*, p. 260) and a coin of a king named Pīpala has on its reverse—*Kutāmāṇa-Śrī-Sāmanta.* The first of these indicates evidently that the Gāhaḍavāla king considered himself feudatory of Lord Mādhava or Krishṇa, that is to say, Mādhava was the family-deity of the Gāhaḍavālas. Asāvarī (a name of Durgā, according to Thomas) was therefore the family-deity of the Chauhāns and the Narwar kings. *Āśāvarī*, Sanskrit *Āśāpurī* meaning the goddess who fulfils the devotees' desires, was the tutelary deity of several Hindu ruling families. The legend on our coin appears to indicate that the Muhammadan king claimed to be the very Asāvarī whose feudatory the Narwar prince was. These coins were struck as overlord of Chāhaḍa. It is interesting in this connection to note that, on some copper coins of Jalāluddīn Razia, we have, on the obverse, Devanāgarī legend above the bull to left—*Srī-Samanta*[*deva*] and, on the reverse, Arabic legend *Raziah.*

3. The reading intended is no doubt *Samasadinadeva*. Wright reads *Samasivaladeva* and *Samasoraladivi* which appear to be wrong. The *akshara* read as *la* should be *ṇa*.

4. In *The Coins and Metrology*, Wright reads *Srī-Chāhaḍaṭiva. Chāhaḍadeva*, ruler of Narwar (c. 1230-54 A.D.), belonged to the Yajvapāla or Jajapella family. See Ray, *Dynastic History*, II, p. 1103; Bhandarkar, List of Inscriptions, Nos. 502, 603, 636, 642, etc.

No. 8—Inscription on Some Billon Coins of Shamsuddīn Iltutmish, Vikrama 1283, Hijrī 624 (1226-27 A.D.)

H. N. Wright, *The Coinage and Metrology*, etc., p. 30, Nos. 121 ff.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters:—

(in circle)[2] (a) *as-Sulṭān*

(b) *Īltutmish*

(around within circle)[3]—*zarab hazā ba-Dihli fi sanah arb'a wa 'ashrin wa satmaya.*

Second Side[1]

Inscription in Nāgarī characters:—

(a) स्री-सुलता[न*]

(b) [ई*]लितितिमि-

(c) [सि] सं १२८३[4]

1. From representation in *The Coinage and Metrology*, etc., Plate II, No. B 121 (weight about 56 grains and size 65″).

2. *I.e.*, Iltutmish, the king.

3. *I.e.*, minted at Dehli in the year four and twenty and six hundred (624 of the Hijri era). Hijri 624 began on the 22nd December, 1226 A.D., and ended on the 12th December, 1227 A.D.

4. The Vikrama year 1283 is equivalent to 1226-27 A.D. The coin was therefore minted between December, 1226, and April, 1227.

No. 9—Inscription on Some Billon Coins of Shamsuddīn Iltutmish (1211-36 A.D.)

H. N. Wright, *The Coinage and Metrology*, etc., p. 26, Nos. 68 ff.

First Side[1]

Recumbent bull to left; inscription around in Nāgarī characters:—

मुस्तंसिरि अमीर लि मौमिनां[2]

Second Side

Chauhān horseman to right; inscription around in Nāgarī characters:—

स्री-षलीफः[3]

1. From representation in *The Coinage and Metrology*, etc., Plate I (weight about 53.7 grains and size .6″).

2. *Mustaṁsiri* evidently stands for Arabic al-Mustansir, i.e. the 'Abbāsid Khalifa Abūl Qasim Aḥmad' of Egypt (1226-60 A.D.). The rest stands for Arabic *amīr ul mūmīnīn*, "commander of the faithful."

3. *Shalīpha* is the Indian equivalent of Arabic Khalīfah, the Caliph. It is well known that the letters *sha* and *kha* are interchangeable in some parts of Northern India. *Srī* is a mistake for *śrī*.

No. 10—Inscription on Some Billon Coins of 'Alāuddīn Masūd Shāh (1141-46 A.D.), Vikrama year 1300 (1243-48 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, etc., II, p. 30, Nos. 122 ff.; *The Coinage and Metrology*, etc., pp. 47 ff.

First Side[1]

Bull to left; inscription in Nāgarī characters:—

(on *jhūl*) 1[2]

(on hind quarter) 300[2]

(around) सुरिताण स्री-अलावदिण[3]

(सुल्तान् श्री-अलावद्दीन्)

Second Side

Chauhān horseman to right; inscription in Nāgarī characters:-

[स्री-हम्मीरः][4] (श्री-हम्मीरः)

1. From representations in Wright's *Catalogue*, Plate II (weight 57 grains, size .5").
2. *I.e.*, the Vikrama year 1300 which is equivalent to 1243-44 A.D.
3. On some specimens we have *Sri-Alavadi-suritāṇa*, or *Alādina*, or *Sri-Alāva-suratāṇa*.
4. On some specimens we have *Sri-Shalipha*.

No. 11—Inscription on Some Billon Coins of Nāṣiruddīn Maḥmūd I (1246-69 A.D.)

H.N. Wright, *Catalogue*, etc., II, p. 33, Nos. 141-42; *The Coinage and Metrology*, etc., p. 56, Nos. 228 ff.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters:—

(a) *as-sulṭān alā*

(b) *'azam Nāsiruddu-*

(c) *-nyā wa ad-din*[2]

Second Side

Chauhān horseman to right;[3] inscription above in Arabic characters:—

Maḥmūd.

Inscription in Nāgarī characters:—

स्री-हमीरः (श्री-हम्मीरः).

1. From representations in *The Coinage and Metrology*, etc., Plate III (weight about 53.5 grains, size. 6″).

2. I.e., the king, the pride and defender of religion and the world. It has a play on the name Nāṣiruddin.

3. The bull had already become obsolete, and the horseman was going to be obsolete. On the coins of Ghiyāṣuddin Balban (*Śrīh Sulatāṁ Gayasudīṁ*), Muizzuddin Kaiqubād (*Sri-Sulatāṁ Muijudīṁ*), Jalāluddin Fīrūz Khalji (*Śrī Sulatāṁ Jalāludiṁ*) and other later kings, we have the Nāgarī legend on some specimens, but no bull or horseman.

CHAPTER IV

The Khaljīs

No. 12—Inscription on Some Billon Coins of 'Alāuddīn Muḥammad Shāh (1296-1316 A.D.), Hijrī 700 (1300-01 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, II, p. 42, Nos. 227 ff.; *The Coinage and Metrology*, etc., pp. 93 f., Nos. 342 ff.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters:—

(a) *as-Sulṭān al-ā*
(b) *'azam 'Alāud-du-*
(c) *nyā wa ad-din*

Second Side[2]

(Area within double circle)—*Muḥammad Shāh.*
Margin—श्रीः सुलतां अलावदीं ७००[3]

1. From representation in *The Coinage and Metrology*, etc., Plate IV (weight about 56.7 grains, size about .65").
2. I.e., the king, the pride and glory of the religion and the world. There is a play on the name of 'Alāuddin.
3. I.e., Hijri 700, equivalent to Sept. 16, 1300 A.D., to Sept. 6, 1301 A.D. On other similar specimens we have the dates 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710 and 711.

Chapter V

The Tughluqs

No. 13—Inscription on Some Copper Coins of Muḥammad bin Tughluq (1325-51 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, etc., II, p. 62, No. 400.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters in double circle:—

(a) *Muḥammad*

(b) *Tughluq*

Parts of inscription in Nāgarī characters:—

श्री:[2] मोहमद

Second Side

Parts of inscription around in Arabic characters:—

(a) *sikkah zar*

(b) *khayz dar 'ahad*

(c) *bandah amīdwār*

(d) *Muḥammad Tughluq.*[3]

1. Weight 66 grains, size .6″.
2. Omit *visarga*.
3. I.e., coined money current (lawful) in the time of the hopeful slave, Muḥammad bin Tughluq.

CHAPTER VI

The Early Mughals and Sūrs

No. 14—Inscription of Some Silver Coins of Bābur (1526-30 A.D.) Hijri 937 (1530-31 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue of Coins in the Punjab Museum, Lahore*, II, p. 3.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters:—

In circle—*lā ilāhī al Allah Muḥammad rasūl Allah*[2]

Margins—*Ābūbakr as-sadīq 'Umar al-fārūq 'Uthmān al-āfān 'Alī al-murtazi.*[3]

Second Side

Above—*as-Sulṭān alā 'aẓam wā-l-Khaqān al-makram*[4]; in oblong area with arched sides, and knot in middle of top and bottom lines:— *Ẓahir-ud-dīn Muḥammad Bābur Bādshāh Gāzi*, 937.[5]

Below—*Khallada Allahu mulkahu wa sultānah*; *zarab urdū.*[6]

1. From representation in Whitehead's *Catalogue*, Plate 1, No. 1.

2. I.e., "There is no God but God; Muḥammad is the Prophet of God." This is the Kalima or Muslim profession of faith.

3. *I.e.*, "Abū Bakr, the faithful witness; 'Umr, the meek; 'Uthmān, the father of two lights; 'Alī, the chosen." This part is illegible.

4. I.e., "The greatest king, the illustrious emperor." This part is partly readable.

5. This is the official name of Bābur. *Bādshāh* is an Indian form of Persian *Pādshāh*.

6. I.e., "May God, the most high, perpetuate the kingdom and sovereignty; minted in the camp." Issue of coins from the royal camps is interesting.

No. 15—Inscription of Some Silver Coins of Shīr Shāh (1540-45 A.D.), Hijrī 948 (1541-42 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, etc., II, pp. 84 ff.

First Side[1]

Inscription in Arabic characters:—

In Square—*Lā ilāhi al Allah*
Muḥammad Rasūl Allah;[2]

Left margin—*'Umr al-farūq*,
Top—*'Uthmān al- 'afān*,
Right margin—*'Alī al-martuzī*
Bottom—*Ābūbakar as-sādiq.*

Second Side

In square—948
Sulṭān
Shīr Shāh
Khallada Allahu mulkah[4]
श्री-सीरसाह[5]

Left margin—*as-Sulṭān al-'ādil*
Top—*Ab ū-l-mazafar Farīd*
Right margin—*ad-dunyā wa ad-dīn*
Bottom—*zarab Agrah*[6]

1. From representation in *Catalogue*, etc., Plate VIII, No. 615. (weight near about 179 grains, size 1.2").

2. The Kalima—"There is no God but Allah, and Muḥammad is the apostle of Allah."

3. I.e., 'Umar, the timid, 'Uthmān, the defender; 'Alī, the accepted; Āūbakar, the sincere.'

4. I.e., Sultān Shīr Shāh: May God perpetuate his kingdom. Hijri 948 began on the 27th April, 1541 A.D., and ended on the 16th April, 1542 A.D.

5. On some other specimens of gold and silver coins we have *Srī* (or *Śrī*) *Serasāhī*, *Srī* (or *Śrī*) *Serasāhi* and *Srī* (or *Śrī*) *Serasāha*. On some silver coins of Islām Shāh (1545-52 A.D.), we have the Nāgarī legend *Srī* (or *Śrī*) *Islama Sāha*, °*lāmasāha*, °*lamasāhi* and °*lāmasāhi*. On some gold and silver coins of Muḥammad 'Ādil Shāh (1552-56 A D.), we have the Nāgarī legend *Srī-Mahamada Sāha*, °*sāhi* and *Srī-Sultā Mahamada*. See H. N. Wright, *Catalogue*, etc., II, pp. 110 ff.

No. 16—Shershāhī Bronze Cannon Inscription of the time of Shīr Shāh, [Hijrī] year 948 (1541 A.D.)

Shershāhī, Malda District, West Bengal.
S. Sharfuddin, *Bulletin of the V. R. S., Rajshahi*, 1927, pp. 5 ff.;
S. Ahmad, *Inscriptions of Bengal*, IV, pp. 311-12.

Language and Script : Persian

TEXT[1]

(A) *Dar 'ahad bādshāh 'ādil Shīr Shāh khalid Allah mulkah wa sultānah*[2]

(B) *dar shahr Jannatābād 'urf Gaur farmāshad khwājah Bashārat Sulṭānī dar tārīkh nahṣad chahal hasht 'amal Said Āhmad Rūmī.*[3]

(C) *Shīr Shāh 'ādil kāndar jahān*
nām bagwīd bamānd jāwdān.[4]

1. From published transcripts.
2. *I.e.* "In the time of the just emperor Shīr Shāh. May god perpetuate his kingdom and authority."
3. I.e. "In the town of Jannatābād, *alias* Gaur, at the command of Khwajah Bashārat Sulṭānī, in the year nine hundred, forty and eight, wrought by Said Ahmad Rūmī."
4. I.e. "Shīr Shāh who is just in the world, may his good name continue for ever."

CHAPTER VII

Akbar and his Successors

No. 17—Khokarākoṭ Bilingual Stone Inscription of the time of Akbar (1556-1605 A.D.), [Hijra] year 973, [Vikrama year] 1623 (1565-66 A.D.)

Khokarākoṭ, near Rohtak, Haryana.
P. Horn, *Ep. Ind.*, II, p. 154.
Language : Persian and Hindi.
Script : Persian and Kāyethī.

TEXT[1]

Persian Part

1. *Dar āyyām sultānat bandkān hazrat Jalālud-dīn Muḥammad Akbar Bādshāh Ghāzī*[3]
2. *Khalid Allahu mulkahu bā dā raf'ata fī jannāt abā Shamshīr Khān shiqdār parkanah Rahtak 'amārat*[3]
3. *aīn darwājah buniād nahād fī shahr al-mubārak Ramzān sanah nah-ṣad wa sal wa haftād batamām rasīd.*[4]

HINDI PART

1. स[ं]वत् १६२३ वष[5] वसष[6]-वदि
2. १५ राज्य (?) अकबर-ज(?)लालदेन
3. बादसह दरवाजा कराय्य(या?) सम-
4. सेर षन[7] मसद[8] अली चौइ(ध)री
5. जैतादास-सउ सतराम-सात ॥[9]

1. From the facsimile in the *Ep. Ind.*, II, and Horn's transcript.
2. I.e., "In the days of the empire of the slave [of God], his Majesty Jalālud-dīn Akbar Bādshāh-i-Ghāzī."

3. I.e., "May God perpetuate his kingdom for ever [and] his highness in paradise !—Abā Shamshīr Khān, the *Shiqqdār* of *Pargana* Rohtak". The passage *rafatahu fī jannāt Abā* is not certain. *Shiqqdār* means an officer appointed to collect the revenue from a certain division of land. For the activities of Shamshīr Khān, see *Akbarnāma*, III, pp. 284, 286, 405, etc.

4. I.e., "has laid the foundation of this gateway. In the blessed month of Ramazān in the year nine hundred and three and seventy, it has been finished." Hijrī 973 began on the 29th July, 1565 A.D., and ended on the 18th July, 1566 A.D.

5. *Vasha* was engraved in place of *vasa*. The scribe wrote the word afresh when the mistake was detected. It may also stand for *varsha*.

6. I.e. *Vaiśākha*. The change of *kha* into *sha* is very common.

7. *Khāna* i.e. *Khān*.

8. I.e. *Masnad*.

9. The Hindi portion was thought to be unintelligible. It may however be translated: "On the 15th day of the dark half of Vaiśākha, Saṁvat 1623, in the reign of Akbar Jalālud-din Bādshāh, the door was made by Shamshīr Khān Masnad-i-'Alī. Chaudharī Gaitādās Sāu, together with Satrām. The date is supposed to correspond to the 20th April, 1566 A.D., if the year is taken to be an expired Vikrama year. Possibly *yya* in l.3 is marked by a dot below. If the dot be taken as *anusvāra*, we have to read *Chaumiri* in l. 4. The intended word may be *Chaudhari*.

No. 18—Inscription on Some Silver Coins of Akbar (1556-1605 A.D.)—Ilāhī year 44 (1599-1600 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue*, etc., II, p. 36, No. 246.

First Side[1]

In double circle with one of dots between, on flowered field in Arabic characters:—

Allah akbar jalla jalālah[2]

Second Side

Continued from first side:—

Shahriwar Ilāhī 44

[*zarab Agrah*][3]

1. From representation in Whitehead's *Catalogue*, Plate III (weight 175 grains, size 1″).

2. From the 30th year of his reign, Akbar began to date his coins according to his own regnal year, and the new era was called the *Ilāhī* or divine era. On these coins, the Hijrī date and Kalima are replaced by this new creed which means, "God is the greatest; eminent is His glory," or if the words are slightly rearranged, "Akbar is God; let his brightness shine forth."

3. I.e. "[The month] Shahrīwar of the Ilāhī year 44; minted at Agra." It is interesting to note that in Ilāhī dates Akbar used the names of old Persian solar months instead of the Arabic lunar ones. These are :— Farwardin, Ardībihisht, Khūrdād, Tīr, Amardād, Shahrīwar, Mihr, Abān, Āzar, Dī, Bahman and Isfandārmuz.

No. 19—Inscription on Some Gold Coins of Akbar, Ilāhī year 45 (1600-01 A.D.)

Lane-Poole, *Catalogue of the Coins of the Mughal Emperors in the British Museum*, p. 33, Plate V, No. 166.

First Side[1]

On flowery field:—

1. *Allahu Akbar.*
2. *zarab Asir.*
3. *Ilāhi* 45 *Isfandārmuz.*[2]

Second Side

Representation of a hawk on a field of flowery creepers.

1. See also representation in Whitehead's *Cat.*, II, Plate XXI, No.i (weight 183 grains, size .75″).

2. I.e. "God is great". "Struck at Asir". "Month of Isfandārmuz of the Ilāhī year 45."

No. 20—Inscription on Some Gold Coins of Akbar, Ilāhī year 49 (1604-05 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue*, etc., II, p. 22, No. 136.

First and Second Sides

In circles on flowered field :—

Muhar mihr Shāh Akbar abrūy ain zar ast
Tā zamin wa āsmān rā mihr anwar jiwar ast[2]
zarb Agra Dī 49[2]

1. From representation in Whitehead's Catalogue, Plate II (weight 166 grains, size 1.1").

2. I.e., "The sun-stamp of Akbar is the honour of this gold,
While the light of the sun remains an ornament to the earth and sky."
"Minted at Agra; the month of Dī in the year 49 of the Ilāhī era."

No. 21—Inscription on Some Gold Coins of Akbar (1556-1605 A.D.), Ilāhī year 50 (1605 A.D.)

R.B. Whitehead, *Catalogue*, etc , II, Plate XXI, No. ii; cf. Lane-Poole, *Catalogue of the Coins of the Mughal Emperors*, p. 34, No. 172, Plate.

First Side

Figures of RĀMA and SĪTĀ. Rāma is to right wearing trousers, stockings and boots; a many-forked helmet on head and a quiver full of arrows on back; bow in out-stretched left hand; possibly one arrow in right hand and another stuck to his left knee; upper garment hanging on both sides. Sītā is to right behind Rāma; wearing *ghāgrā* or *śārī*; left hand touchihg her veil; right hand on waist. Legend above in Nāgarī characters:—

राम सीता

Second Side

On field of flowers and creepers:—

Farwardin Ilāhi 50[2]

1. From representation in Whitehead's *Catalogue* (74 grains, size .8″).
2. I.e., month of Farwardin in the Ilāhī year 50.

No. 22—Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr (1605-27 A.D.), Regnal year 9, Hijrī year 1023 (1614-15 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue*, etc., II, p. 119, No. 889

First Side

Emperor Jahāngīr;[2] his head crowned with a halo, seated on a throne, to left; with goblet in his right hand.

To right—*Qazā bar sikkah zar kard taṣwir*

To left—*Shabīh hazrat Shāh Jahāngir.*[3]

Second Side

The sun surrounded by rays:—

Above:— *Harūf Jahāngir wa Allah akbar*

Below:—*Za rūz azal dar 'adud shad barābar*[4]

Left:— *zarab Ajmīr* 1023[5]

Right:—*m'inyā sanah* 9[6]

1. From representation in Whitehead's Catalogue, Plate V (weight 165 grains, size .8″).

2. The representation of the emperor himself and of the sun is a striking novelty in Muslim numismatics. Muslim coins generally do not bear any representation of the issuer. For the other specimens of Jahāngir's portrait *muhars*, see Whitehead's *Cat.*, II, Plate XXI., Nos. 6 and 7.

3. I.e., "Destiny has pictured on the coins of gold,
The likeness of His Majesty King Jahāngir."

4. I.e., "The letters in the names of Jahāngir and of the supreme God,
From the first day to the last are equal in value."

The significance of this verse is that, according to the Abjad reckoning, the words *Jahāngīr* and *Allah Akbar* are each equal to 289. According to this form of reckoning, every letter has a numerical value with reference to its old position in the alphabet (cf. Sircar, *Indian Epigraphy*, p. 316, note 2).

5. I.e., minted at Ajmīr in the Hijrī year 1023 which began on the 1st February, 1614 A.D., and ended on the 20th January, 1615 A.D.

6. I.e., in the current (regnal) year 9.

No. 23—Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr (1605-27 A.D.), Regnal year 14, Hijrī 1028 (1618-19 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue, etc.*, II, p. 124, No. 906.

First Side[1]

Within double circle containing one of dots, in Arabic characters:—

Sikkah Agrah dād zinat zar
az Jahāngir Shāh Shāh Akbar.

1028 *Āgrah* 14

Second Side

In rayed circle, bull standing to left.[3]

1. From representation in Whitehead's Catalogue, Plate V) weight 164, size .85").

2. I.e., "The stamp of Agra gave ornament to gold,
Through Jahāngir Shāh, son of Shāh Akbar."

The date is given as year 14 [of the reign]. According to the Abjad reckoning, the letters of the verse give the Hijri year 1028 (9th December, 1618 A.D., to 27th November, 1619 A.D.).

3. It is very interesting that, in this specimen of Jahāngir's coins, the months in which they were struck are indicated by the signs of the zodiac with which they are associated. In the present instance, we have *Vṛisha* or Taurus which indicates the month of Jyaishṭha according to the solar calendar of Bengal.

No. 24—Inscription on Some Gold Coins of Jahāngīr (1605-27 A.D.), Regnal year 23, Hijrī 1037 (1627-28 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue*, etc., II, p. 128, No. 919.

First Side[1]

Ba-hukum Shāh Jahāngīr yāfat sad jiwar;[2]
sanah 23 *jalūs sanah* 1037.[3]

Second Side

Ba-nām Nūrjahān bādshāh bigam zar.[4]
zarab Ahmadābād.[5]

1. From the representation in Whitehead's Cat., Plate VI.
2. This is the first half of the verse; the rest is on the reverse.
3. I.e., year 23 of the reign and year 1037 (2nd September, 1627 A.D., to 20th August, 1628 A.D.) of the Hijrī. *Jalūs* evidently stands for the expression—*sanah jalūs mimnat mānūs* (i.e. in the year of the reign associated with prosperity) found on the reverse of later Mughal coins.
4. I.e., "By order of king Jahāngīr a hundred beauties gained,
   Gold by the name of the empress Nūrjahān."
5. I.e., struck at Ahmadābād.

No. 25—Indian Museum (Calcutta) Inscription of the time of Aurangzīb (1657-1707 A.D.), Śaka year 1588, [Bengali] year 1074 (1667 A.D.)

R. P. Chanda, in *Arch. Surv. Ind.*, A. R., 1922-23, pp. 144-45.
Language : Sanskrit.
Script : Bengali.

Summary : When *Sultān* AURANGZĪB *Bādshā* was the emperor, when *Nawāb* SĀISTĀKHĀN was the governor of the GAUḌA-MAṆḌALA appointed by the emperor, when ISPINDĀR KHĀN was the *Jāgirdār* of DHĀMRĀI-TAPĀ appointed by the governor and when NANDALĀLA was the *Sikdār* of DHĀMRĀI-TAPĀ appointed by the *Jāgirdār*, in the ŚAKA YEAR 1588 (1666 A.D.), a CHAṆḌĀLA named GOPĀLA, who was an inhabitant of the village of ḌEMARĀNA within the town of DHĀMARĀI, sold himself together with his wife, son and daughter to RĀMAJĪVANA MAULIKA [of Kāyastha-pāḍā in Dhāmarāi] at RUPEES NINE only for the purpose of freeing himself from debt.—The DATE is given at the end as the Bengali SAN 1074 (1666 A.D.), THE 29TH OF ŚRĀVAṆA.

TEXT[1]

1. समस्त-सुप्रशस्त्यलङ्‌कृत-सद्विराजमान-महाराजाधिराज-
श्रीमत्-शुल्लुतान[रञ्जेव*]-
2. (वा)द्‌साहाक-पादानामभ्युदयिनि शुभराज्ये तन्नियोजित-
गौड-मण्डलाधिप-न[वाव*]-
3. श्रीयुत-साहिस्ताखान-महास[2]यानामधिकारे तन्नियुक्त-
सुल्लुतान-प्रताप-[धा]म[राइ*]-
4. तपाकीय[2a]-जायगीरदार-श्रीयुत-इस्पिन्दारखान-महाशया-
श्या[3]धिकारे [तन्नियु]-
5. क्त-सुल्लुतान-प्रताप-धामराइ-तपाकीय-सिकदार-
श्री-नन्दलाल-महास[4]ये वि[ज*]-
6. यिनि अष्टाशीत्यधिक-पञ्चदश-शत-शकाव्दे(ब्दे) सुल्लुतान-प्रतापा-
न्तर्गत-धाम[राइ*]-

7. ग्रामान्तग्र[5]त कायस्थपाडा-निवासि-श्री-गोपीनाथमजुमदार-
सदस्य ने[5a] ......

8. धामस्थितं तथावास्तव्य-श्री-रामजीव[न]मौलिक-सकास-[6]
न्नव-मुद्रीं [गृही*]-

9. त्वा धामराइ-सहरान्तर्गत-डेमरान-ग्राम-निवासि-श्री-
गोपाल-नाम-चण्डा[ल][:*]

10. स्त्री-पुत्र-कन्या-समेतमात्मानं(नम्) ऋणाद्यपहृत्या स्वेच्छया
लिखित-वित्तदात्रि[7]-स्था[ने*]

11. विक्रीतवानि[ति*[8]] (।।*) सन १०७४ त २९ स्रा(श्रा)वण (।।*)

1. From Chanda's transcript. There are two documents of a similar nature in the possession of an inhabitant of Sylhet (*Viśvavāṇī*, Jyaishṭha, 1348 B.S., pp. 112-13). No. 1 reads—*Śrī-śrīmatāṁ Sultāna Āoraṅga-Śādeva-pādapadmānā—Svasti ashṭānavatitamo-ttara-sahasr-ābde Chaitrasya dvādaśa-divase* V *m=abhyudayini rājye tad-adhikār-āntargata-Gauḍa-Vaṅgādhipatau Śrīyukta-Nabāba*, etc.

2. Read °*śayā*°.

2a. Tapā is a territorial division like Taraf, Parganah, etc. Tapā is "in every respect similar to dependent Taluks held immediately from Zamindars" (Hunter, *Stat. Ac. Beng.*, VI, p. 304).

3. Read °*śayasy=ādhi*°.

4. Read °*śaye*.

5. Read °*rgata*.

5a Read °*dārasya sadane*.

6. Read *Maulika-sakāśā*°.

7. Read °*dātṛi*°.

8. Similar records of the sale of one's own self by a person are not rare in Bengal. See *Bhāratavarsha*, *Agrahāyaṇa*, 1331 B.S., for a record in Persian and Bengali dated the 11th Kārttik, Bengali San 1101 (1694 A.D.) and *jalus* 39 (i.e. in the 39th regnal year, evidently referring to the reign of Aurangzīb). For another Bengali record dated B.S. 1231 (1824 A.D.), see *Pravāsī*, Bhādra, B.S, 1333, p. 835. Deeds recording the release of slaves are also found; for such a *fārāk-patra* (in Bengali) dated B.S. 1232 (1825 A.D.), see *Pravāsī*, Āshāḍha, 1333, pp. 452 f. Cf. also Sircar, *Stud. Soc. Adm. Anc. Med. Ind.*, Vol. I, pp. 219ff.

No. 26—Inscription on Some Gold Coins of Aurangzīb 'Alamgīr (1658-1707 A.D.), Regnal year 50, Hijrī year 1118 (1706-07 A.D.)

R. B. Whitehead, *Catalogue*, etc., II, p. 215, No. 1476.

First Side

Sikkah zad dar jahān chū mihir munīr
Shāh Aurangzīb 'Ālamgīr.[2]

Second Side

sana jalūs[3]
zarab Ahsanābād 50.

1. From representation in Whitehead's Catalogue, Plate X (weight 168, grains size .8″).

2. I.e., "Struck coin in the world like the shining sun,
Shāh Aurangzīb 'Ālamgīr."
The legend also gives the date 1118 (4th April, 1706 A.D., to 23rd March, 1707 A.D.) of the Hijrī era.

3. I.e, "The year of the accession associated with prosperity." Its use was continued from Aurangzīb's time till the end of the dynasty. The coin was struck at Ahsānābad in the 50th regnal year.

CHAPTER VIII

The Rulers of Bengal

No. 27—Rājshāhī Inscription of Saifud-dīn Firūz Shāh, [Hijri] year 887 (1475 A.D.)

V. R. S. Museum, Rājshāhī,[2] Bangladesh.
S. Sharfuddin, *V. R. S. Monograph*, No. 6, p. 2; S. Ahmed, *Ins. Beng.*, IV, pp. 128 ff.
Language and Script : Arabic (Naskh)

TEXT[3]

1 *Qāl Allha ta'ālyā ānmā i'amr masājad Allah man āmin bāllah wālyūm ālā khar wāfām aṣ-ṣalwā wā tī alaj kwā ūlim iksh ālā Allah fasi aw lāyek an ikū nu āmin al-mahtadin*[4]

2 *qāl al-bani ṣali allah 'alī wa salam man bani masjadā bani ullah lah fi aj-janah qaṣarā fi 'ahad as-Sulṭān Saifu-d-dunyāwa ad-din Ābū-l-muzafar Firūj Shāh sultān khalid allāh mulkah ū wa sultānah*

3 *bani hazā al-masjid Khān A'azam al-ma'azam bahar al-m'āni Hātim us-shāni mahab-al-'a-'mā' wā-l-faqrāl al-makhātab bakhitāb Qirāt Khān-salma allah t-'ālyā fi at-tārikh as-sāni wā-l-'ashr man Jamādi-al-aula sanah samānin wa shamānmāya.*[5]

1. The Hābshi or Abissynian king Sayfuddin Firūz Shāh is generally believed to have ruled from 892 A.H. (1486 A.D.) to 896 A.H. (1489 A.D.). The present record shows that he was a ruler even at an earlier date.
2. The record was brought from Birol in the Dinajpur District.
3. From the facsimile in V.R.S.'s Mon., No. 6.
4. *I.e.*, "God Almighty says: He only should visit the mosques of God, who believes in God and the Last Day and keeps up worship, pays the poor-rate and fears none but God. So, it may be that these are among the rightly guided" (*Qur'ān*, 10.9. 18).

5. *I.e.*, "The Prophet—peace and blessings of God be upon him—said: Who builds a mosque, God builds for him a castle in Paradise" (*loc. cit.*). "In the reign of Sulṭān Sayfuddunyā wa addīn Abu-l-Muzaffar Firūz Shāh, the king—may God perpetuate his kingdom and authority—this mosque was built by Khān 'Azam (lit. 'the Great Khān'), the exalted, the ocean of spirituality, the second Hātim [in liberality], the lover of the learned and the mendicants, styled as Qirat Khān—peace of God Almighty be upon him—on the date 12th Jumādialāul in the year eight hundred and eighty." The date is the 9th October, 1475 A.D.

No. 28—Inscription on Some Silver Coins of Husain Shāh (1493-1518 A.D.), Hijrī year 899 (1493-94 A.D.)

H. N. Wright, *Catalogue*, II, pp. 173 f., No. 175.

First Side

Inscription in Arabic characters in a circle :—

As-Sultān
al-fāthi alKāmrū
wa Kamtah
wa Jājnagar wa Arisah
'Alāud-duniyā wa addin
Ābūl muzafar.[2]

Second Side

Inscription in Arabic characters in a circle:—

Husain Shāh
as-Sultan bin Said
Ashraf al-Husaini
khalid mulkah wa sultānaḥ
Fatḥābād 89[9*][3]

1. From Wright's *Catalogue*, Plate V, No. 175. We have understood as obverse what Wright regards as reverse. The weight is 160.5 grains, the size 1.15″.

2. I.e., "The king, the conqueror of Kāmrū (Kâmarūpa) and Kamtā and Jājnagar (Yayātinagara) and Arisah (Orissa)."

3. I.e. Husain Shāh, the king, son of Said Ashrafal-Husainī: May God perpetuate his kingdom and sovereignty. [From the mint of] Fathābad; [in the Hijri year] 899. The year corresponded to Oct. 12, 1493—Oct. 2, 1494 A.D.

No. 29—Dhurail Stone Inscription of the time of Muḥammad Shāh, Śaka year 1455 (1533 A.D.)

Dhurail, near Rājshāhī, now in the V.R.S. Museum, Rājshāhī, Bangladesh.

N. B. Sanyal, *Ind. Hist. Quart.*, VII, 1931, pp. 17-18.

Language : Sanskrit.

Script : Bengali.

Summary : In the ŚAKA YEAR 1455 (1533 A.D.), in the month of MADHU (Chaitra), during the reign of MAḤMŪD SHĀH, the courtier or minister FARĀD KHĀN, son of Nurwāj Khān, made the bridge to which the inscribed stone was fixed.

TEXT[1]

1. श्रीरस्तु[2] (।।*)
2. शाके पञ्च-पञ्चा-
3. शदधिक-चतुर्द्द-
4. श-शताङ्किते मधौ
5. श्री-श्रीमन्महामुदसा-[3]
6. ह-नृपतेः समये नृ[4]-
7. रवाजखाँन-पुत्र-म-
8. हापात्रातिपात्र-श्री-म-
9. त्-फराद[5]खाँनेन संक्र-
10. मो(ऽ*)यं विनिर्म्मित इति (।।*)

1. From a photograph. The record is important from the standpoint of the development of the modern Bengali script. The form of *ś* is interesting as its left side is made of two lobes joined slantingly, which make the nearest approach to its modern Bengali form. This form of *ś* was noticed by R. D. Banerji in the MS of Chaṇḍīdāsa's *Śrikṛishṇakīrtana* (*cf. Origin of the Bengali Script*, p. 110, Plate VIII). *Ra* is indicated by the sign for *va* with a dot inside, which is the nearest approach to the modern Bengali *ra*, i.e. sign for *va* with a dot below the left lower arm, and Assamese *ra*, i.e. sign for *va* with an inclined bar joining the upper left arm and the vertical right arm.

2. There are two circular knobs at either end of *Śrī=astu*, which is moreover striking at the beginning of a Muslim record. It is also very interesting that the names of the Muslim king and his Wazir are written with the word *śrī*.

3. He is evidently the same as Ghiyāṣuddīn Muḥammad Shāh who was a younger son of 'Alāuddīn Husain Shāh (1493-1518 A.D.), the famous king of Bengal. Muḥammad's coins are found with dates between Hijrī 933 (1526 A.D.) and 943 (1536 A.D.).

4. The name may be Nūrbāz Khān.

5. Sanyal reads *Pharāsa*; but the last *akshara* is more like *da*.

BOOK VI

SOUTH-EAST ASIA

CHAPTER I

Malaysia

No. 1—Ligor stone Inscription of Śaka year 697 (775 A.D.)

Ligor, to the south of the Bay of Bandon, Malay Peninsula. Vieng-sa was once supposed to be the findspot.

M. Coedes, *B.E.F.E.O.*, No. 6., App. 1, pp. 29 ff.; B. Ch. Chhabra, *J.R.A.S.B.L.*, I, No. 1, pp. 20 ff.; *Expansion of Indo-Aryan Culture*, 1965, pp. 26 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Late Brāhmī.

Metres : Vv. 1-2 *Śikhariṇī*; V. 3 *Hariṇī*; V. 4 *Pushpitāgrā*; V. 5 *Upajāti*; Vv. 6-7 *not determined*; Vv. 8-9 *Āryā*; V. 10 *Sragdharā*.

Summary: *King* VISHṆU, the ŚAILENDRA-vaṁśa-prabhu and the lord of ŚRĪVIJAYA, erected the triple brick edifice of PADMAPĀṆI, of the MĀRA-SLAYER (i.e. Buddha) and of VAJRAPĀṆI. At the instance of the king, the *Rāja-sthavira* JAYANTA made three *stūpas*, and, after his death his disciple ADHIMUKTI became the *Rāja-sthavira* and made two *chaityas* in the vicinity of those *stūpas*.—The DATE of the record is the 11TH DAY of the BRIGHT half of the month of VAIŚĀKHA in the ŚAKA YEAR 697 (probably the 16TH APRIL, 775 A.D.).

TEXT[1]

1. विसारिण्या कीर्त्या नय विनय-शौर्य्य-श्रुत-शम-
क्षमा-

2. धैर्य्य-त्याग-द्युति-मति-दयाद्यक्षय-भुवा (।*)
परं यस्या-

3. कान्ता भुवन-कुभुजां कीर्त्ति-विसरा
मयूखास्ताराणां शरदि

4. तुहिनाङ्शोरिव[2] राचा[3] (।।*) 1
गुणानामाधारस्तुहिनगिरि-
5. कूटाधिक-रुचा
गुणाढ्यानां पुंसामपि जगति यस्तुङ्ग-
6. यशसाम् (।*)
मणीनां भूरीणां दुरित-भिदुदन्वानिव महा-
7. न्मणि-ज्योतिर्ल्लेखावलयि-शिरसाञ्चापि फणिनाम् ।। 2
8. धन-विकलता-वह्नि-ज्वालावलि-क्षपिताशया
यम-
9. भिपतिता ये ते स्वास्थ्यं परं समुपागताः (।*)
ह्रदमि-
10. व गजा नित्याशोष्य[4]म्प्रसन्न-शमाम्भसं
सवितरि त-
11. पत्युग्रे सेव्य[5] सरोज-रजो(ऽ*)रुणम् ।। 3
गुण-भृतमुप-
12. गम्य यं गुणाढ्या
[जगति न*]रा मनुना समं समन्तात् (।*)
13. मधु-समयमिवाम्र-केसराद्या-
श्श्रियमधिकान्दधते म-
14. हीरुहेन्द्राः ।। 4
जयत्ययं श्री-विजयेन्द्रराजा[6]
15. समन्त-राजार्च्चित-शासन-श्रीः[7] (।*)
प्रशस्त-धर्म्मस्थिरतोन्मुखेन
16. विनिर्म्मितो विश्वसृजेव यत्नात् ।। 5
श्री-विजयेश्वर-भूपति-
17. रेष गुणौघ[:]
क्षितितल-सर्व्व-समन्त-नृपोत्तम एकः (।*)
18. स्थापित ऐष्टिक-गेह-वर-त्रयमेत-
त्कजकर-मारनि-
19. सूदन-वज्रि-निवासम् ।। 6
सन्ततमेतत्त्रिसमय-चैत्य-निकेतं(त)-
20. न्दश-दिगवस्थित-सर्व्व-जिनोत्तम-दत्तम् (।*)
सर्व-जगत्मल-[8]भू-

21. धर-कुलिश-वर-

न्त्रिभव-विभूति-विशेष-दममर-पदम् ॥ 7

22. पुनरपि जयन्त-नामा राजस्थविरो नृपेण सुनियुक्तः (।*)

स्तू-

23. प-त्रयमसि[8] कुर्व्वित्यतस्स तदिदन्तथा कृतवान् ॥ 8

स्वरिते(ऽ*)-

24. स्मिस्तच्छिष्यो(ह्य*)धिमुक्तिरभूच्च नामतः स्थविरः (।*)

इष्टिक-चै-

25. त्य-द्वितयं चैत्य-त्रितयान्तिके कृतवान् ॥ 9

वृद्ध्या-

26. प्ते शाकराजे मुनि-नव-रसकैर्म्माधवैकादशाहे

शुक्ले को-

27. लीर-[9]लग्ने भृगु-सुत-सहिते चार्यमञ्ज्यो[10]तिराय्ये (।*)

देवे-

28. न्द्राभेन च श्रीविजयनृपतिना[6]न्य-क्षितीशोत्तमेन ।

त्रै-

29. लोक्यैकाग्र्य-चिन्ता-मणि-वपुष इ[ह स्था]पितास्स्तूप-[चैत्याः] ॥ 10

1. From the facsimile in *B.E.F.E.O.* There is another section of the record (called A) engraved on the back of the stelae. It contains the eulogy of a *Rājādhirāja,* having the name Vishṇu (*Vishṇv-ākhya*). Possibly it also refers to a Śailendra king called *Śrī-Mahārāja,* who may, again, be identical with the *Vishṇv-ākhya* king (Vishṇuvarman ?).

2. Read *tuhināṁśo°.*

3. Read *ruchā.*

4. Coedes reads *nityāko.*

5. Coedes reads *sevyuṁ.*

6. Read *°rājaḥ.* The name is given as *Śrī-Vijayendrarāja, Śrī-Vijayeśvara-bhūpati,* and *Śrī-Vijayanṛipati.* It may indicate both "the king, lord of Śrī-vijaya" and "the king named Śrī-Vijaya or Śrī-Vijayendra or Śrī-Vijayeśvara". It is difficult to determine which of these would be the correct interpretation.

7. Coedes reads *tigm-āsana-śrīḥ.*

8. Possibly *trayam=api* is the reading intended.

9. Read *kaulīra.*

10. Read *°ma-jyoti.*

CHAPTER II

Indonesia

No. 2—Changgal Stone Inscription of Sañjaya, Śaka 654 (732 A.D.)

Ruins of a Śiva temple at Changgal, on the Wukir Hill in Kedu, Central Java.

Kern, *Verspreide Geschriften*, VII, pp. 117 ff.; Chhabra, *Journ. As. Soc. Beng.*, Letters, I, pp. 34ff.; H.B. Sarkar, *Corpus of the Inscriptions of Java*, I, pp. 15 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Derivative of Late Brāhmī of South India.

Metres : Vv. 1-2 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 3 *Sragdharā*; Vv. 4-7 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 8 *Sragdharā*; V. 9 *Vasantatilaka*; V. 10 *Pṛithvī*; V. 11 *Sragdharā*; V. 12 *Śārdūlavikrīḍita*.

Summary : In the expired ŚAKA YEAR 654, on KĀRTTIKA-SUDI 13, MONDAY, UTTARA-BHĀDRAPADA-NAKSHATRA, KUMBHA-LAGNA, king SAÑJAYA installed a ŚIVA-LIṄGA on the hill. The tract of land in which the LIṄGA was installed seems to be called KUÑJARA-KUÑJA-DEŚA or a haunt of elephants. Due to a defective calculation in the almanac consulted by the persons responsible for the inscription, the correct equivalent of the date cannot be determined; but it may be the 6th October, 732 A.D.

TEXT[1]

1. शाकेन्द्रे(ऽ*)तिगते श्रुतीन्द्रिय-रसैरङ्गीकृते[2] वत्सरे
वारेन्दौ धवल-त्रयोदशि-[3]तिथौ भद्रोत्तरे कार्त्तिके (।*)
2. लग्ने कुम्भमये स्थिराङ्श(रांश)-विदिते प्रातिष्ठिपत्पर्व्वते
लिङ्गं लक्षण-लक्षितन्नरपतिश्श्री-सञ्जयश्शान्तये (॥*) 1
3. गङ्गोत्तुङ्ग-तरङ्ग-रञ्जित-जटा-मौलीन्दुचूडामणि-
र्भास्वत्पति[4]-विभूति-देह-विकसन्नागेन्द्र-हार-द्युतिः (।*)
4. श्रीमत्स्वाञ्जलि-कोश-कोमल-करैर्द्देवैस्तु यः स्तूयते
स श्रेयो भवतां भवो भव-तमस्सूर्य्यो ददात्वद्भुतम् (॥*) 2

5. भक्ति-प्रह्वैर्मुनीन्द्रैरभिनुतमसकृत् स्वर्ग्ग-निर्वाण-हेतो-
र्द्देवैर्ल्लेखर्षभाद्यैरवनत-मुकुटैश्चुम्वि(म्बि)तं ष-

6. ट्पदाभैः (।*)
अङ्गुल्याताम्र-पत्रं नख-किरण-लसत्केसरारञ्जितान्तं
देयात्(च्) शं शाश्वतम्व(तं व)स्त्रिनयन-चर-

7. णानिन्दिताम्भोज-युग्मम् ॥ 3
ऐश्वर्यातिशयोद्भवात्सुमहतामप्यद्भुता[नां नि]धि-
स्त्यागैकान्त-रतस्तनोति

8. सततं यो विस्मयं योगिनाम् (।*)
यो(ऽ*)ष्टाभिस्तनुभिर्ज्जगत्करुणया पुष्णाति [न स्वार्थ]तो
भूतेशश्शशिखण्ड-भू-

9. षित-जटस्स त्र्यम्व(म्ब)कः पातु वः ॥ 4
वि(बि)भ्रद्धेम-वपुस्स्व-देह-दहन-ज्वाला इवोद्यज्जटा
वेद-स्तम्भ-सुव-[5]

10. द्ध-लोक-समयो धर्म्मार्थ-कामोद्भवः (।*)
देवैर्व्वन्दित-पाद-पङ्कज-युगो योगीश्वरो योगिनां
मान्यो लोक-

11. गुरुर्द्ददातु भवतां सिद्धिं स्वय[म्भू]र्व्विभुः ॥ 5
नागेन्द्रोत्फण-रत्न-भित्ति-पतितां दृष्ट्वात्म-विम्व[6]-श्रियं
स-भ्रू-

12. भङ्ग-कटाक्षया कुपितया नू[नं] श्रिया वीक्षितः ।
यो योगारुण-लोचनोत्पल-दलश्शेते[7]म्वु-शय्या-त-

13. ले
त्राणार्थन्त्रिदशैः स्तुतस्स भवतान्देयात् श्रियं श्रीपतिः ॥ 6
आसीद्द्वीप-वरं यवाख्यमतुल[न्धान्या]-

14. दि-वीजाधिकं
सम्पन्नं कनकाकरैस्तदमरै[स्सर्ग्गादिनो]पार्ज्जितम् (।*)
श्रीमत्कुञ्जर-कुञ्ज-देश-निहि[तं] [ग*]-

15. ङ्गा[8]दि-तीर्थावृतं
स्थानन्दिव्यतमं शिवाय जगतश्श[म्भो]स्तु यत्राद्भुतम् ॥ 7
तस्मिन्द्वीपे यवाख्ये पुरुष-[पद]-[9]

16. महालक्ष्म-भूते प्रशस्ते
राजोग्रोदग्र-जन्मा प्रथित-पृथुयशास्साम-दानेन सम्यक् (।*)
शास्ता स[र्व्व-प्र]-

17. जानाञ्जनक इव शिशोर्जन्मतो वत्सलत्वा-
त्सन्नाख्यस्सन्नतारिर्म्मनुरिव सुचिरम्पाति धर्म्मेण [पृ]थ्वी[म्] (॥*) 8

18. एवङ्गते समनुशासति राज्यलक्ष्मीं
सन्नाह्वये(ऽ*)न्वय-विधौ समतीत-काले (।*)
स्वर्ग्गे [सुखं फल]-कु[लो]-

19. पचितम्प्रयाते
भिन्दञ्जगद्भ्रमति शोकवशादनाथम् ॥ 9
ज्वलज्ज्वलन-विद्रवत्कनक-गौर-वर्ण-[द्युति]-
[वृं(बृं)]-[10]

20. हद्भुज-नितम्ब-तुङ्गतम-मूर्द्ध-शृङ्गोन्नतः (।*)
भुवि स्थित-कुलाचल-क्षितिधरोच्च-पादोच्छ्रयः
U—U[11]

21. गुण-सम्पदोद्भवति यस्ततो मेरुवत् ॥ 10
श्रीमान्यो माननीयो वु(बु)ध-जन-निकरैश्शास्त्र-सूक्ष्मार्थ-[वेदी]
[रा]-

22. जा शौर्य्यादि-गुण्यो रघुरिव विजितानेक-सा[मन्त-च]क्रः (।*)
राजा श्री-सञ्जयाख्यो रविरिव य[शसा दि]-

23. ग्विदिक्ख्यात-लक्ष्मी-
स्सूनुस्सन्नाह-नाम्नस्स्वसुर[12] UUU—[न्या]यतश्शास्ति राज्यम् ॥ 11
यस्मिञ्छासति [साग-]

24. रोर्म्मि-रशनां शैलस्तनीम्मेदिनीं
शेते राजपथे [जनो न] चकितश्चोरैर्न चान्यैर्भयैः (।*)
कीर्त्या[ढ्यैरलम]-

25. र्ज्जिताश्च सततन्धर्म्मार्थ-कामा नरैः
नूनं रोदिति रोदितीति स कलिर्न्नास्यङ्श(स्यंश)-[शेषो मतः ॥] 12

1. From the illustration in *Journ. As. Soc. Beng.*, Letters, I, Plate 6, and Kern's eye-copy.

2. Possibly we are to correct *rasair=aṅkikṛite*. *Śruti*=4; *indriya*=5 and *rasa*=6; therefore, 456 which, according to *aṅkasya vāmā gatiḥ*, would give Śaka 654. The Śaka era seems to have been originally confined to territories

of the Śakas of Ujjain; but it was made popular in the Kannaḍa country by the early Chālukya house. This era may have been introduced in the Far East by people who went from the ports in Western India during the rule of the Chālukyas of Badami.

3. °*Daśī* has been made *daśi* for the sake of the metre. *Bhadr—ottara= Uttara—Bhādrapadanakshatra.*
4. Read °*t-paṁkti*. The reading may be °*t-bhū*(°*d-bhū*)*ti*.
5. Read *subaddha*.
6. Read *vimba* or *biṁba*.
7. Read *śete='mbu*°.
8. Kern reads [*va*]*ṅśād=it=iv=ādhṛitaṁ*.
9. *Purusha-pada* means Vishṇu's foot-marks.
10. Kern reads *ma*°.
11. Kern suggested *prabhūta*.
12. Read °*r=asama-guṇo*.

No. 3—Kalasan Stone Inscription of Paṇaṅkaraṇa, Śaka 700 (778 A.D.)

Kalasan, in Prambanan, Jogyakarta District, Java.

Brandes, *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volken-kunde van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen*, Batavia, XXXI, pp. 240-60; R. G. Bhandarkar, *J.B.B.R.A.S.*, XVII, ii, pp. 1 ff.; Bosch, *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volken- kunde*, etc., LXVIII, 1928, pp. 57 ff.; Chakravarti in *India and Java*, pp. 44ff.; Sarkar, *Corpus of the Inscriptions of Java*, I, pp. 34ff.

Language : Sanskrit.

Script : Derivative of Late Brāhmī of North India.

Metres : V. 1 *Vasantatilaka*; V. 2 *Udgīti*; Vv. 3-8. *Āryā*; V. 9 undetermined; V. 10 *Śālinī*; V.11 *Upendravajrā*; V. 12 *Āryā*.

Summary : The inscription begins with adoration to the goddess TĀRĀ or ĀRYA-TĀRĀ. It records the construction of a temple of the goddess (*Tārā-bhavana*) by the preceptor of the ŚAILENDRA king with the help received from *Mahārāja* PAÑCHAPAṆA PAṆAṄKARAṆA who also made a grant of land in favour of the *Saṅgha* of Buddhist monks responsible for the maintenance of the temple. In the concluding part of the inscription, KARIYĀNA-PAṆAṄKARAṆA, who seems to be identified with PAÑCHAPAṆA PAṆAṄKARAṆA, is probably mentioned as a scion of the ŚAILENDRA king.

TEXT[1]

1. नमो भगवत्यै आर्य्य-तारायै ॥
या तारयत्यमित-दुःख-भवाब्धि-मग्नं
लोकं विलोक्य विधिवत्त्रिविधैरु-
2. पायैः ।
सा वः सुरेन्द्र-नर-लोक-विभूति-सा[ा]रं
तारा दिशत्वभिमतं जगदेक-तारा ॥ 1
आवर्ज्य महाराजं × (श्री)-पंच-

3. पणं पणंकरणं(णम्) ।
शैलेन्द्रराज-गुरुभिस्तारा-भवनं हि कारितं श्रीमत् ॥ 2
गुर्व्वाज्ञया कृतज्ञैस्तारादेवी
4. कृतापि तद्भवनं(नम्) ।
विनय-महायान-विदां भवनं चाप्यार्य-भिक्षूणाम् ॥ 3
पङ्गकुर-तवान-तीरिप-
5. नामभिरादेश-शस्त्रिभी राज्ञः ।
तारा-भवनं कारितमिदं(द)मपि चाप्यर्य-भिक्षूणाम् ॥ 4
राज्ये प्रवर्द्धमा-
6. ने राज्ञः शैलेन्द्रवंश-तिलकस्य[3] ।
शैलेन्द्रराज-गुरुभिस्तारा-भवनं कृतं कृतिभिः ॥ 5
शक-नृप-कालातीतै-
7. र्वर्ष-शतैः सप्तभिर्म्महाराजः ।
अकरोद्गुरु-पूजार्थं तारा-भवनं पणंकरणः ॥ 6
ग्र.मः कलस-[4]नामा
8. दत्तः संघाय साक्षिणः कृत्वा ।
पङ्गकुर-तवान-तीरिप-देशाध्यक्षान्महापुरुषान् ॥ 7
भुर(भूरि)-द-
9. क्षिणेयमतुला दत्ता संघाय राजसिंहेन ।
शैलेन्द्रवंश-भूपैरनुपरिपाल्यार्य-सन्तत्या ॥ 8
10. सन्ग् पङ्गकुरादिभिः सन्ग्वानकादिभिः ।
सन्ग् तीरिपादिभिः पत्तिभिश्च साधुभिः ॥ 9
अपि च ॥
11. सर्व्वानेवागामिनः पार्थिवेन्द्रान्
भूयो भूयो याचते राजसिंहः ।
सामान्यो(ऽ*)यन्धर्म्मसेतुर्न-
12. राणां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ॥ 10
अनेन पुण्येन विहारजेन
प्रतीत्य जातार्थ-विभाग- वि-
13. ज्ञाः ।
भवन्तु सर्वे त्रि-भवोपपन्ना

जना जिनानामनुशासन-ज्ञाः ॥ 11
करियान[5]-पणंकरणः श्री-
14. मानभियाचते(ऽ*)त्र भावि-नृपान् ।
भूयो भूयो विधिवद्विहार-परिपालनार्थमिति ॥ 12

1. From the facsimile in *J.B.B.R.A.S.* The record is in the early mediaeval characters based on those of North-Eastern India, which proves the relation of that part of India with Java.

2. There is confusion between *v* and *b*.

3. Bhandarkar reads *Śailendravarmma-tanujasya*.

4. Bhandarkar reads *Kolaga* (*śa?*).

5. Vogel suggests that *kariyāna* is equivalent to Old Javanese *rakarayān* or *rakaryan* which is the title of a dignified officer, next only to the king. He also thinks that this inscription refers to two Śailendra kings : (1) the Sumatran Śailendrarāja whose *gurus* were connected with the foundation of the Tārā temple; and (2) *kariyāna* Paṇaṁkaraṇa, a scion of the Śailendra family ruling in Java (*Bijdragen tot de Taal-, Land- en Velken-kunde van Nederlandsch-Indie*, LXXV, p. 634). Stutterheim rejects this suggestion and takes the two to be one and the same king of the Śailendra dynasty, with whose sanction his *gurus* built the Tārā temple.

No. 4—Kelurak Stone Inscription, Śaka 704 (782 A.D.)

Kelurak, to the north of the Loro Jonggrang temple at Prambanan, Jogyakarta District, Central Java.

Bosh, *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volken-kunde*, etc., LXVIII, pp. 1 ff.; H.B. Sarkar, *Corpus of the Inscriptions of Java*, I, pp. 41 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Derivative of Late Brāhmī of North India

Metres : Vv. 1-2 not determined; Vv. 4-5 *Vasantatilaka*; Vv. 7, 8, 10 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 11 *Āryā*; Vv. 13, 15 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription begins with an adoration to the BUDDHIST TRINITY, to LOKEŚVARA-SUGATAPADĀKSHARA, etc., and to LOKEŚVARA. It mentions king DHARAṆĪNDRA of the ŚAILENDRA dynasty and probably his preceptor hailing from GAUḌĪ-DVĪPA (the Gauḍa country ?) and records the installation of an image of the Buddhist god MAÑJUŚRĪ (also called MAÑJUGHOSHA and MAÑJUVĀK) by the royal preceptor. It again says that, in the ŚAKA YEAR 704, KUMĀRAGHOSHA installed the image of MAÑJUGHOSHA. It seems that Kumāraghosha was the name of the preceptor of the ŚAILENDRA king.

TEXT

नमो रत्न-त्रयाय ॥

जय लोकेश्वर-सुगत-पदाक्षर जय भद्रेश्वर-सुगत-पदाक्षर ।

जय विश्वेश्वर-सुगत-पदाक्षर जय ·· ·· श्वर-सुगत-पदाक्षर ॥ 1

धर्षति यो(2)लोकेश(शं)धर्त्तु(त्तुं)मूर्ध्नामिताभमपि लोकेश्वरम् ।

प्रणमत तम्[3] लोकेशम्[3] सकल-दिगन्तावभासनालोकेशम् ॥ 2

— — — — — — ।

सङ्गत-नवरत्नं मामपि (3) भय-भीतमवचरतं(न्तम्) ॥ 3

सामन्त-मन्त्रि-पति-संस्कृत-सत्क्रमेण

दिक्चक्र-राज-विजयार्जित-विक्रमेण ।

[दुर्वा*]र-वैरि-वर-वीर-विमर्दनेन
नित्यं परार्थ-करु[णा*]UU—Uमेण ॥ 4
शैलेन्द्र-वंश-तिलकेन महो(4)दयेन
यस्य क्रमाम्बुज-रजः शिरसा प्रणम्य ।
सम्पूज्यते प्रवर-रत्न-सरोरुहाद्यै
राज्ञा धृता धृतिमता धरणीन्द्र-नाम्ना ॥ 5
लोकं कृपाण-परिगतेन जगद्धिताय ।
——U—UUU——UUU——
वै(5)पुल्य-विप्र-तिलकेन तथागतोक्तं
——U—UUU—UU—U——॥ 6
गौडी-द्वीप-गुरु-क्रमाम्बुज-रजः-पूतोत्तमाङ्गात्मना
— — —र्थ-विदा महर्द्धि-सहृदा संवेद— —U— ।
— — —UU—U—UUU—(6)प्राप्ताभिषेकं श्रिया
श्रेयः कार U—U—UUU—— —U विद्वद्वि(द्भि)या ॥ 7
— — —UU—U—UUU— — —U— —U—
— — —UU—U—UUU—U—U—।
मञ्जुश्रीरयमप्रमेय-सु(7)गत-प्रख्यात-कीर्त्तिर्महा-
— —UU—U राजगुरुणा लोकार्थ-संस्थापितः ॥ 8

. . . .
. . . . . सेतुर्म्मञ्जुघोषः सन्तोषः (।*)
. . . .
(8)[य]स्मात्तस्माद्भूर्वद्भि. . . . . . . ॥ 9
— — —UU—U—UUU— — —U— —U—

त्रैलोक्यार्चित-संक्रमस्य जगतः(9)त्रातुर्विधातुः श्रियः ।
कृत्वेमां प्रतिमां मया यदमितं प्राप्तं गुरुं भक्तितं(तः)
सेवा—UU—U—स्मरजितः— —U मञ्जुश्रियम् ॥ 10
शक-नृप-कालातीतैर्वर्ष-शतैः सप्तभिश्चतुर्भिरपि ।
वर्षैः कु(10)मारघोषः स्थापितवान्मञ्जुघोषमिमं(मम्) ॥ 11
— — — — — — — ।
— — — — — — —॥ 12

कीर्त्तिस्तम्भो(ऽ*)यमतुलो(11)धर्म्मसेतुरनुत्तरः ।
रक्षार्थं सर्व्वसत्वानां मञ्जुश्री-प्रतिमाकृतिः ॥ 13

अत्र बुद्धश्च धर्मश्च सङ्घश्चान्तर्गतः स्थिताः ।
दृ(द्र)ष्टव्यो दृश्य-रत्ने(ऽ*)स्मिन् स्मराराति-(12)निसूदने ॥ 14
अयं स वज्रधृक् श्रीमान् ब्रह्मा विष्णुर्म्महेश्वरः ।
सर्व्वदेवमय-स्वामी मञ्जुवागिति गीयते ॥[2] 15

1. From the published transcripst. The characters used in this record point to the North Indian element in the culture of Java.

2. Mañjuśri is represented here as an embodiment of various Brāhmaṇical gods along with the Triratna. There are a few more stanzas in the original; but we have omitted them. The concluding part seems to mention Mañjuśri's image as the *kṛiti* or work of Saṅgrāmadhanañjaya.

No. 5—Simpang Mahākshobhya Image Inscription of Śrījñāna-Śivavajra (Kṛitanagara, 1268-92 A.D.), Śaka 1211 (1289 A.D.)

Simpang, Surabaya, Java.

Kern, *Verspreide Geschriften,* VII, pp. 190 ff.; N. P. Chakravarti in *India and Java* (by Chatterjee and Chakravarti), II, pp. 76ff.

Language : Sanskrit.

Script : Old Javanese.

Metre : Vv. 1-19 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription begins with an adoration to the BUDDHA. It speaks of an ancient ascetic named ĀRY-OBHARĀṬ who divided the YAVA country into two parts called JĀṄGALĀ and PAÑJALU and of the sage king, VISHṆUVARDHANA or HARIVARDHANA, and his queen JAYAVARDHANĪ. The son of the couple was ŚRĪ-JÑĀNAŚIVA (i.e. king KṚITANAGARA) who united the two states and whose officer NĀDAJÑA set up the image of AKSHOBHYA made in the form of the king in the ŚAKA YEAR 1211, ĀŚVAYUJA-SUDI 5, WEDNESDAY, ANURĀDHĀ-NAKSHATRA (21ST SEPTEMBER, 1289 A.D.).

TEXT[1]

आदौ नमामि सर्वज्ञं ।[2] ज्ञान-कायन्तथागतं (तम्) ।
सर्व्वस्कन्धातिगुह्यस्थं । सदसत्पक्ष-वर्जितं (तम्) ॥ १ ॥
अन्वतस्सर्वसिद्धिम्वा[3] । वन्दे (ऽ*) हङ्गौरवात्सदा ।
शक-कालमिदं वक्ष्ये । राजकीर्त्ति-प्रकाशनं (नम्) ॥ २ ॥
यो[4] पुरा पण्डितश्श्रेष्ठ । आर्य्योभराडभिज्ञतः ॥[5]
ज्ञान-सिद्धि समागम्याभिज्ञा-लाभो मुनीश्वरः ॥ ३ ॥
महायोगीश्वरो वीरः । सत्त्वेषु करुणात्मकः ।
सिद्धाचार्यो महावीरो । रागादि-क्लेश-वर्ज्जितः ॥ ४ ॥
रत्नाकर-प्रमाणान्तु । द्वैधीकृत्य यवावनीं (नीम्) ।
क्षिति-भेदन-सामर्थ्य-कुम्भ-वज्रोदकेन वै ॥ ५ ॥
परस्पर-विरोधेन । नृपयोर्युद्धकाङ्क्षिणोः ।
अतस्मा[7]ज्जाङ्गलेत्येषा । पंजलु-विषया स्मृता ॥ ६ ॥

किन्तु यस्मात्[8] ररक्षेमां । जय-श्री-विष्णुवर्द्धनः ।[9]
श्री-जयवर्द्धनी-भार्य्यो । जगन्नाथोत्तमः प्रभुः ॥ ७ ॥
आ-जन्म-परिशुद्धाङ्गः । कृपालुः[10] धर्म्म-तत्परः ।
पार्थिवानन्दनङ् कृत्वा । शुद्ध-कीर्त्ति(:*) पराक्रमात् ॥ (८ ॥*)
एकीकृत्य पुनर्भूमीं । प्रीत्यर्थञ्जगतां सदा ।
धर्म्म-संरक्षणार्थम्वा[11] । पित्रादि-स्थापनाय च ॥ ९ ॥
यथैव क्षिति-राजेन्द्रश्श्री-हरिवर्द्धनात्मजः ।
श्री-जयवर्द्धनी-पुत्रः । चतुर्द्वीपेश्वरो मुनिः ॥ १० ॥
अशेष-तत्त्व-सम्पूर्णो । धर्मशास्त्र-विदाम्वरः[12] ।
जीर्णोद्धार-क्रियोद्युक्तो । धर्म-शासन-देशकः ॥ ११ ॥
श्री-ज्ञानशिववज्राक्य[13] श्चित्त-रत्न-विभूषणः ।
प्रज्ञा-रश्मि-विशुद्धाङ्गस्सम्बोधि-ज्ञान-पारगः ॥ १२ ॥
सुभक्त्या तं प्रतिष्ठाप्य । स्वयम्पूर्व्वम्प्रतिष्ठितं(तम्) ।
श्मशाने वूररे-नाम्नि । महाक्षोभ्यानुरूपतः ॥ १३ ॥
भव-चक्रे शकेन्द्राब्दे[14] । मासे चासुजि-संज्ञके ।
पञ्चम्यां शुक्ल-पक्षे च । वारे पकबु-संज्ञके ॥ १४ ॥
सिन्त-नाम्नि च पर्व्वे च । करणे विष्टि-संस्कृते ।
अनुराधे(ऽ*)पि नक्षत्रे । मित्रे महेन्द्र-मण्डले ॥ १५ ॥
सौभाग्य-योग-सम्बन्धे । सोम्ये[15] चैव मुहूर्त्तके ।
क्यात(ख्याते) कुवेर-पर्व्वेशे तुला-राश्यभिसंयुते ॥ १६ ॥
हिताय सर्व-[16]सत्त्वानां । प्रागेव नृपतेस्सदा ।
सत्पुत्र-पौत्र[17]-दारस्य । क्षित्येकीभाव-कारणात् ॥ १७ ॥
अथास्य दासभूतो(ऽ*)हं । नादज्ञो नाम कीर्त्तितः ।
विद्याहीनो(ऽ*)पि सम्मूढो । धर्म्म-क्रियास्वतत्परः ॥ १८ ॥
धर्म्माध्यक्षत्वमासाद्य । कृपयैवास्य तत्व(त्त्व)तः ।
सक[18]-कालं समुद्धृत्य । बजज्ञानज्ञया[19] पदः ॥ १९॥

1. See Kern's eye-copy. The verses are not consecutively written in the $3\frac{3}{4}''$ long lines of the inscription.

2. There is a mark of punctuation after all the *pādas* of the verses. They are unnecessary after the first and third *pādas*.

3. Read °*ddhiṁ vā*.

4. Read *yaḥ*

5. Only one *daṇḍa* is necessary.

6. *Abhijñā* indicates the 5 supernatural powers of the Buddha : (1) taking any form at will; (2) hearing at any distance; (3) seeing to any distance; (4) penetrating men's thoughts; and (5) knowing their state and antecedents.

7. Read *ath=āsmā°*.

8. Read *yasmād=ra°*.

9. *Jayaśrī* appears to be an honorific having its parallel in names like *Śrīvijaya-Skandavarmman* in Indian inscriptions.

10. Read *°lur=dha°*.

11. Read *°rthaṁ vā.*

12. Read *°dāṁ va°*.

13. Read *°vajr-ākhya°*.

14. *Bhava* (*Rudra*) = 11, and *chakra* (probably the *rāśi-chakra*) appears to indicate 12; according to the principle of *aṅkasya vāmā gatiḥ* therefore we get year 1211 of the Śaka era. The date has been found to be equivalent to Wednesday, September 21, 1289 A.D. *Asuji* is a modified form of *Aśvayuja.*

15. Read *saumye.*

16. Read *sarva.*

17. Read *pautra.*

18. Read *Śaka.*

19. Read *vajra-jñān-ā°*.

No. 6—Padang Chaṇḍi Amoghapāśa Statue Inscription of Udayādityavarman, Śaka 1269 (1347 A.D.)

Padang Chaṇḍi, Central Sumatra.

Kern, *Verspreide Geschriften*, VII, pp. 163 ff.; Chatterjee and Chakravarti, *India and Java*, II, pp. 79 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Old Javanese influenced by Old Burmese.

Metres : V.1 *Śārdūlavikrīḍita*; V. 2 *Mālini*; Vv. 3-4 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 5 *Śārdūlavikrīḍita*; V.6 *Upajāti* (*Vaṁśastha-Indravaṁśā*); V.7 *Mālini*; Vv.8-9 *Śārdūlavikrīḍita*; V.10 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 11 *Mālini*; V.12 *Drutavilambita*.

Summary : The inscription, exhibiting the poverty of the author's knowledge of Sanskrit and belonging to king ĀDITYAVARMAN of Sumatra, describes the consecration of an AMOGHAPĀŚA group of images (i.e. Amoghapāśa and his thirteen male and female followers) and also glorifies the god MĀTAṄGINĪŚA and the goddess TĀRĀ. The principal point in the inscription is the installation of an image of Amoghapāśa under the name GAGANAGAÑJA by *Āchārya* DHARMAŚEKHARA, a priest belonging to the BHAIRAVA sect, at the instance of ĀDITYAVARMAN. In the ŚAKA YEAR 1269 (1347 A.D.), when the sun was in the KARKAṬA-RĀŚI, on a FULL MOON DAY (probably the 23RD JULY, 1347 A.D.), repairs were effected in the temple by some people.— It has been suggested that MĀTAṄGINĪ was the name of Ādityavarman's queen and that the king was deified as MĀTAṄGINĪŚA.

TEXT[1]

1. सु[2]भमस्तु ।
शं[3]द्धर्म्मंश्च सुवर्द्धनात्म-महिमा सो[4]भाग्यवान् सील[5]वान् ।[6]
2. सास्त्वज्ञा[7] सुविसु(शु)द्ध-योग-लहरी-शोभा प्रवृद्धासते ।
सौन्दर्य्यें गिरिक-
3. न्दरान्वित-गजे सन्दोह-वाणी- [प्र]मा ।
(मा*)या वेरि-तिमिश्र[8]-धिक्कृत-महा-

4. नादित्यवर्म्मोदय: ।। 1
तदनुगुण-समृद्धिः स्सस्त्र-सास्त्र[9]-प्रवृद्धिः ।
5. जिन-समय-गुणाब्धिः कार्य-संरम्भ-बुद्धिः ।
तनु-मदन-विसुद्धिः (शुद्धिर्) अत्यता
6. सर्व्व-सिद्धिः ।
धन-कनक-समाप्तिः (प्तिर्) देवतूहन् प्रपातिः ।। 2
प्रतिष्ठोयं[10]
7. सुगातानं (गतानाम्) आचायन्धर्म्मसेखर.[11] ।
नाम्ना कगण[12]गञ्जस्य मञ्जु-
8. श्रीरिव सौहृदि ।। 3
प्रतिस्थो[13]यं हितात्वाय[14] सर्व्व-स्व-[15]
9. त्वासुकाश्रय ।
देवैरमोघपासेसः[16] श्रीमदादित्यवर्म्मणः ।। 4
10. मूल-द्वा-शरणे पतङ्ग-चरणे नदान्त[17]-साके [18]सुभे ।
भास्म[19]त्कर्क्कटके दिनै-
11. रपि तथा पूर्ण्णेन्दु-योगायते ।
तारैरुत्तर-सिद्धि-योग-घटिका-कारुण्य-मूर्त्त-स्वरा-
12. त् ।
जीर्णैरुद्धरिता समाहित-लसत्सम्बोध-मार्ग्गार्त्थिभिः ।। 5
स्वस्ति समस्त-भुवना-
13. धार-हाटक (:*) भावाश्रम-गृहा[20]बिशारद । अपार-महायान-
योग-विज्ञान-विनोद (:*) । अपि च (।*) ध-
14. राधिप-प्रतिराज-बिकट[21]-संकट-किरीट-कोटि-सङ्ग-
नितक[22]-मणि-द्वय-नाटक-कारण (:*) । श्रीमत् (मान्)
15. श्रीउ (श्यु) दयादित्यवर्म्म (र्म्मा) प्रताप-पराक्रम-राजेन्द्र-मौलि[23]-मणि-
वर्म्मदेव-महाराजाधिराज (:*) स बिज्ञेया-[24]
16. माज्ञाङ्कुरोति ।
बिहङ्ग-[25]मातङ्ग-बिलास-[26]सोमिते ।
कान्तार-सौगन्धी[27]-सुरुद्रमाकुले ।
सुराङ्गना-

17. लाखित-काञ्चनालये ।
मातङ्गनीसा[28] सुर-दीर्घिकागते ।। 6
अनुभवधि बिशेषो[29]न्माद-सन्दोह-हाहा
18. अकिल[30]-दिति-सुतानान्देव-बिद्याधरेस:[31] ।
अपि मधुकर-गीतंर्न्नर्त्त्यं-भोगासितीनाम् ।
अचलति चलति-
19. त्संस्सोभ[32]-मातङ्गिनीसो (श:) ।। 7
हाहा-हूहू-कणेन[33] सम्भ्रम-लसत् (ल्) लोकार्य-भूम्यागतः ।
सौन्दर्य्यै: ससि-[34]
20. पूर्ण्णवत् कुसलभे[35]हृत्सोभतालंकृते ।
नाम्ना उद्ध[36]यवर्म्मगुप्त-सकल-क्षौणीपति-नायकः ।
स त्यक्ता जिनरू-
21. प-सम्भ्रम-गतो मातङ्गिनी-सून्यहा[37] ।। 8
रक्षन्नः क्षयता ब (व) सुन्धरमिद (म) म्मातङ्गिनीपा (प)-त्रय (म्) ।
भक्षेत्सन्त्रियवैरि-मार्ग्ग-च-
22. रिता सर्व्वं-स्व-संहार-कृत् ।
सक्षेत् क्षान्ति-बलाबिलासि[38]-दमने संभ्रान्त-कुलो[39]स्सद (ा*) ।
पातिः (ति) प्रत्यद (ह) लालने प्रकटि-
23. त-क्रूरै (:*) पलाशन्नति ।। 9
बज्र-[40]प्र (ा*) कार-मद्ध्यस्था प्रतिमायं जिनालयः ।
श्रीमान्नमोधपासेस:[41] ह-
24. रिः (रिर्) उदयसुन्दरः ।। 10
सुरु[42]तरु-दि (जि) त-पाणिस्सत्य-सङ्गीत-बाणिः (वाणी) ।
रिपु-नृप-जित-कीर्त्तिः पुष्पधन्वास्त्रमूर्तिः ।
म-
25. लयपुर-हितार्त्थः सर्व्वकार्य्यस्समर्थः[43] ।
गुणरशिलविभातिः देवतूहन्नपातिः ।। 11
उदयपर्व्वत-
26. सोभितरूपतिः[44] ।
उदयद्धि (भूति ?)- नरेश्वर-नायकः ।
उदय-वैरि-बलोन्नत[मृ]द्धचते ।
उदय-सुन्दर-की
27. र्ति-महीतले ।। 12

1. From the published transcripts. The text is full of grammatical and metrical errors.

2. Read *śubha*°.

3. Read *saddha*.°

4. Read *saubhā*°.

5. Read *śīla*°.

6. There is a sign of punctuation after all the *pādas* of the stanzas; those after the 1st and 3rd *pādas* are unnecessary.

7. Read *śāstra*°.

8. Read *tamisra*.

9. Read *śastra-śāstra*.

10. Read *pratishṭhe'=yaṁ*.

11. Read *śekharaḥ*.

12. Read *gagana*.

13. Read *pratishṭhe=yaṁ*.

14. Read *hit-ārtthāya*.

15. Read *sarvva-sattva-sukh-āśrayaḥ*.

16. Read °*pāś-eśaḥ*.

17. Read *Nandānta*. The chronogram has *Nanda*=9; *pataṅga* (bee)-*charaṇa*=6; *dvau*=2; and *mūla* (source)=1. The date suggested by the figures is 1269 of the Śaka era. *Mūla* may also be the same as the *mūla-prakṛiti*.

18. Read *Śāke śubhe*.

19. Read *bhāsva*°.

20. Read *gṛiha-viśāradaḥ*.

21. Read *vikaṭa*.

22. Read *nīta*°.

23. Kern reads °*māli*.

24. Read *vijñe*°.

25. Read *viha*°.

26. Read *vilā*°.

27. Read °*gandhi-sura-drum*°.

28. Read *Mātaṅginīśaḥ*.

29. Read *viśe*°.

30. Read *akhila*°.

31. Read *vidyādhareśaḥ*.

32. Read °*rttaś=śobha*°.

33. Read °*hu-gaṇena*.

34. Read *śaśī*.

35. Read *kuśalabhe hṛich-chhobha*°.

36. Read *udaya*°.

37. Read *śūnya*°.

38. Read *vilā*°.

39. Read *kula*°.

40. Read *vajra*°.

41. Read °*mān=Amoghapāśeśaḥ*.

42. Read *sura*°.

43. Read *kāryye-sama*°.

44. Read *śobhi*°.

Chapter III

Cambodia (Kampuchea)

No. 7—Phnom-penh Stone Inscription of Bhavavarman II, Śaka 561 (639 A.D)

Phnom-penh,[1] Combodia (Kampuchea).

G. Coedes, *B.E.F.E.O.*, IV, 1904, p. 695; R.C. Majumdar, *Inscriptions of Kambuja*, p. 35.

Language : Sanskrit.

Script : Local Modification of Late Brāhmī.

Metres : V.1 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.2 *Upajāti* (*Indravajrā-Upendravajrā*); V.3 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription states that, when Bhavavarman was ruling, in the Śaka year counted by the words *mukha* (1), *ṛitu* (6) and *bāṇa* (5), i.e. 561 (639 A.D.), on Pausha-badi 5, Devī Chaturbhujā was installed by the king out of devotion to the god Śambhu (Śiva).

TEXT[2]

1. अस्ति मन्वादि-भूपाल-वर्ण्णमुष्टिर्य्यशो-निधिः (।*)
2. राजा श्री-भववर्म्मेति तपसा धारणाद्धितिः (॥) 1
3. मुखर्त्तु-वा[नै][3]र्गणिते शकाब्दे[4]
झषोदये कण्य[5]गतार्द्धचन्द्रे (।*)
4. पुष्यस्य कृष्णे दिवसो दसार्द्धे[6]
प्रतिष्ठितं देवि चतुर्भुजाख्यं[7] (॥*) 2
5. भक्त्या भगवतशशंभु[8] पितामात्रोर्विमुक्तये (।*)
6. देवी यथार्थचरितै[9]स्स्थापितं य[मि]ना भुवि (॥*) 3

1. The original provenance is unknown. Foucher brought it in 1901 from Phnom-penh and presented it to the Museum of the *L.F.E.O.*
2. From the eye-copy in *B.E.F.E.O.*, *op.cit.*, p. 692.
3. Read *bāṇair=ga°*.

4. Read *śakābde*. That the Śaka era was introduced in these parts in the sixth century A.D. from the ports of the Maharashtra regions then under the Chālukyas of Badami is suggested by the Robang Romans inscription of Śaka 520 (598 A.D.). See *BEFEO*, XLIII, pp. 6-7.

5. Correctly *kanyā*; but the long syllable in *nyā* would spoil the metre. Cf. *api māshaṁ mashaṁ kuryāch=chhando-bhaṅgaṁ tyajed=girām*.

6. Read *divase daś-ārddhe*.

7. *Devī* has been made *devi* for the metre's sake. Read *pratishṭhitā devī Chaturbhuj-ākhyā*.

8. Read °*ś=Śambhoḥ pitur=mātur*°.

9. Read °*s=sthāpitā*.

No. 8—Prah That Kvan Pir Inscription of Pushkara, Śaka 638 (716 A.D.)

Kvan Pir temple, Kraceh Province, Cambodia (Kampuchea).

L. Finot, *B.E.F.E.O.*, IV, 1904, p. 675; R.C. Majumdar, *Inscriptions of Kambuja*, p. 55.

Language : Sanskrit

Script : Local Modification of Late Brâhmī.

Metres : V. 1 *Sragdharā.*

Summary : In the ŚAKA YEAR counted by *vasu* (8), *dahana* (3) and *rasa* (6), i.e., 638 (716 A.D.), king PUSHKARA installed the god PUSHKAREŚA.

TEXT[2]

1. आविर्भूते शकेन्द्रे वसु-दहन-रसै[3] कमिनि[4]-मध्य-चन्द्रे
सिंहे लग्ने तुलायां दिनकर-तनये घाटिके जीवशुक्रे (।*)

2. मिनेन्द्रेन्द्वात्मजाते[5] क्षितिसुत-सहिते भूरि-तीक्ष्णाङ्शुजाले[6]
देवश्श्री-पुष्करेशो द्विजवर-मुनिभिस्स्थापितः पुष्करेण (॥*) 1

1. Pelliot identifies this Pushkara with Pushkarāksha, prince of Aninditapura and later on the king of Śambhupura (Sambaur).

2. From an eye copy. See Finot, *op. cit.*, p. 676.

3. Read *rasaiḥ kā°*. *Vasu*=8, *dahana*(fire) =3 *rasa*=6 make 638 according to the *vāma-gati* principle.

4. Read *kāminī.°* This refers to the Kanyā-rāśi.

5. Read *mīne.*

6. Read *tīkshṇ-āṁśu°*.

No. 9—Prah Khan Temple Inscription of Sūryavarman, Śaka 924 (1002 A.D.)

Prah Khan, Kompong Svay Province, Cambodia(Kampuchea). Delaporte, *Voyage en Cambodge,* 1880, p. 411; Harmand, *Annales de l' Extreme-Orient,* June, 1880, p. 195; L. Finot, *B.E.F.E.O.*, IV, pp. 195, 764; R. C. Majumdar, *Inscriptions of Kambuja*, pp. 360-61.

Language : Sanskrit.

Script : Local Derivative of Late Brāhmī.

Metres : V.1 *Sragdharā*; Vv. 2-9 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription begins with an adoration to the god CHANDRAMAULI (Śiva) and to the BUDDHA. It contains a eulogy of king SŪRYAVARMAN of the solar dynasty and alludes to his success against UDAYĀDITYAVARMAN and to the DATE—ŚAKA 924 (1002 A.D.).

TEXT[1]

1. श्रीमत्पादाग्र-लीलावनमित-धरणी-क्षोभ-संक्षोभितौष्ठं
2. भ्राम्यत्क्रन्दत्सुरेन्द्रं भुज-वल[2]-पवनैस्संस्खलत्सद्विमानैः (।*)
3. स्वाङ्गैस्स्वल्पीकृताशं नव-रस-रुचिभिर्विस्फुरद्रश्मि-माल्यै-
4. र्नाटचं ब्र[3]ह्मादि-सेव्यं सुखयतु दयितानन्दनं चन्द्रमौलेः (॥*) 1
5. नमो वुद्धाय सर्व्वज्ञ-शब्दो यत्रैव सार्थकः (।*)
6. तस्यैव हि वचस्सत्यं प्रमाणेन निरूपितम् (॥*) 2
7. तदुक्तौ पारमी-तन्त्र-त्रय्यौ तद्गत-योगिनः (।*)
8. त्र्यक्ष-रञ्जनीज-ज्ञानं गुरु-पाद-युगन्नमे (॥*) 3
9. श्रीद्धश्श्री-सूर्य्यवर्म्मासीच्चतुर्भुज-विलासकः[4] (।*)
10. यस्सूर्य-वंशजो राज्ये चतुर्भुज-विलासकः (॥*) 4
11. स्मरो(ऽ*)नङ्गश्शशाङ्को (ऽ*)पि शशीति निरवद्यक(म् ।*)
12. म(अ)सृजद्यन्विदङ्कम्मं कान्ति-सर्गाविधीच्छया (॥*) 5
13. भाष्यादि-चरणा काव्य-पाणिष्षड्दर्शनेन्द्रिया (।*)
14. यन्मतिर्द्धर्म्म-शास्त्रादि-मस्तका जङ्गमायता (॥*) 6
15. एतावतानुमेयं यद्वीर्य्यं यद्गूढधीर्मुनिः (।*)

16. रणस्थो राज-सङ्कीर्णाब्राज्ञो[5] राज्यं जहार यः (॥*) 7
17. काल-दोषानलाविष्टा यस्य सेकाम्वु[6]-निर्ग्गमे (।*)
18. तद्विनाशात्क्षणं लोकाः सुखायन्ते स्म सर्व्वथा (॥*) 8
19. युग-हानेरयन्धर्म्मः पद-हीनो जरा-कृशः (।*)
20. यन्नीतिरसमासाद्य सत्पदस्स्म युवायते (॥*) 9

1. From the published transcripts.
2. Read *bala*. *B* and *v* are hardly discriminated.
3. Read *Brahm-ā°*.
4. *Chatur*=4, *bhuja*=2, *vila*=9; i. e. Śaka 924 (1002 A.D.).
5. The reference is to Sūryavarman's victory over Udayādityavarman.
6. Read *sek-āmbu*.

CHAPTER IV

Vietnam

No. 10—My-son Stalae Inscription of Prakāśadharman (c. 653-90 A.D.), Śaka 579 (658 A.D.)

My-son, Quang Nam District, Vietnam.

M. Finot, *B.E.F.E.O.*, IV, pp. 918ff.; M. Coedes, *ibid.*, XII, pp. 15ff.; R. C. Majumdar, *Champā*, Book III, pp. 16 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Local Modification of Late Brāhmī.

Metres : V.1 *Śārdūlavikrīḍita*; V.2 *Upajāti*; Vv.3-4 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.5 *Vasantatilaka*; Vv.6-7 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.8 *Śikhariṇī*; V.9 *Upajāti*; Vv.10 *Mālinī*; Vv.11-12 *Āryā*; V.13 *Upajāti*; V.14 *Āryā*; Vv. 15-16 *Anushṭubh* (*Śloka*); Vv.17-19 *Upajāti*; V.20 *Śārdūlavikrīḍita*; V.21 *Āryā*; V.22 *Upajāti*; V.23 *Āryā*; V. 24 *Śikhariṇī*; V. 25 *Mālinī*; V.26 *Upajāti*; V. 27 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 28-29 *Upajāti*; V.30 *Śārdūlavikrīḍita*.

Summary : In the city of CHAMPĀ, there was the king called GAṄGĀRĀJA. In his family was born RUDRAVARMAN whose mother was the daughter's daughter of [the Kshatriya] MANORATHAVARMAN. His son ŚAMBHUVARMAN (c. 565-629 A.D.) re-established the god ŚAMBHUBHADREŚA. His son was KANDARPADHARMAN (c. 629-40 A.D.) and his son PRABHĀSADHARMAN (c. 640-45 A.D.). Next came SATYAKAUŚIKASVĀMIN, son of Rudravarman and son-in-law of Kandarpadharman. His son was BHADREŚVARAVARMAN whose brothers were Anaṅgarūpa and Viśvarūpa. Bhadeśvaravarman's son JAGADDHARMAN went to the town called BHAVA. In that town, KAUṆḌINYA is said to have planted the spear he had obtained from AŚVATTHĀMAN. The Brāhmaṇa Kauṇḍinya married SOMĀ, the daughter of the local NĀGA king. King BHADRAVARMAN, who was born in that pure unbroken line of kings, had a brother named MAHENDRAVARMAN. The latter's son was

ĪŚĀNAVARMAN. His son from his wife Sarvāṇī was JAGADDHARMAN. His son was *Mahārāja* PRAKĀŚADHARMAN *alias* VIKRĀNTAVARMAN. In the ŚAKA YEAR 579 (658 A.D.), Prakāśadharman established the god ŚRĪ-PRABHĀSEŚVARA for the welfare of the city of CHAMPĀ. The store-house of LOVI, with (?) the district of Chaum, and the store-houses of Havauṅ, Karnnauy, Chau, Pitau, Kirauṅ, Najoch and Vasauy at Midit—all these were given by him, for the worship of the gods ĪŚĀNEŚVARA, ŚRĪ-ŚAMBHUBHADREŚVARA and ŚRĪ-PRABHĀSEŚVARA. — Death was prescribed as penalty for the destroyer of the grant.

TEXT[1]

First Side

1. सिद्धिः (॥*) ....
2. .... न्यविशुद्ध ....
3. . . . .
4. ... वंशांतर-चतुराननपुर-पु ...
5. . . . .
6. ... धरात्र दीक्षित-मूर्त्तिर्भगवतश्श्री-शम्भुभद्रेश्वरस्य
7. ... श्रीमत्याञ्चम्पापुर्य्याम् (।*)

आसीत्—U U—U—U

8. UU— — —U रः स्वैर्गुणैः[2]

गंगाराज इति श्रुतो नृप-गुण-प्रख्यात-वीर्य्य-श्रुतिः ।

राज्यं दुस्त्य[ज*]—U—UUU—

9. — —U— प्रग्रहे

गंगा-दर्शनजं सुखं महदिति प्रायादतो जाह्नवीम् ॥ 1

दिलीप-मान्धातृ-पुरस्स— —

U—U— —UU—U— — [।*]

10. सनातनीर्लंघयति स्म नो हि

स्थितीरुदन्वानिव यः प्रभुत्वे ॥ 2

तस्य कीर्त्ति-यशो-[वृत*]-श्री-म-

11. नोरथवर्म्म[णः ।*]

दौहित्री-तनयो यो(ऽ*)भूद्द्विजात-प्रवरात्मजः ॥ 3

श्री-रुद्रवर्म्मणस्तस्य नृपतेर्भूरि-ते[जसः ।*]

12. [जेता*] तेजस्विनां यो(ऽ*)भूत्सूनुर्दीधितिमानिव ॥ 4
धर्म्म-स्थितिं कृत-युगाखिल-पाद-भाजं
यस्साम्प्रते(ऽ*)प्यनुसरत्यमलं ∪— — ।

13. [शीतांशु]-मुख-तिरस्कृत-मण्डलाभ-
स्सौम्यं[3] स्वकं नहि जहाति [निरा*]कृतो(ऽ*)पि ॥ 5
श्री-शम्भुवर्म्मणस्तस्य राज्ञः प्रथित-ते[जसः ।*]

14. [य*] इमं शम्भुभद्रेशं पुनः स्थापितवान् भुवि ॥ 6
यत्सूनुरौरसो राजा प्रादुरासीन्महायशाः ।
श्रीमान्कन्दर्प्पधर्म्मेति

15. साक्षाद्धर्म्म इवापरः ॥ 7
प्रजा यस्स्वैर्धर्म्मैर्व्यसन-रहितः पाति सुतव-
न्न तत्रास्त्याशा मे कलिरिति समुत्सेक-विमु[खः ।*]

16. [महद्भि*]स्तेजोभिर्विघुत-विरसः क्वाप्यपगतो
निदाघासह्यांशोर्द्दिनकृत इव ध्वान्त-निवहः ॥ 8
यस्तस्य पुत्रत्वमुपसन् — —

17. — —∪— —स्थिति-निघ्न-हेतुः ।
सर्व्व-प्रजानां समुदेति यत्र
मनोरथो विश्वसृजीव सर्ग्गः ॥ 9
स्व-पर-हित-निषेध-प्राप्ति-हेतु-प्र— —

18. ∪∪∪∪∪ गुणानां युक्तिमापादयन्यः ।
प्रकृति-हितमधीप्सन्सन्तनोत्यात्म-तेजो
मधु-समय-विवस्वद्रश्मि-धर्म्मानुपाती ॥ 10

19. प्रभासधर्म्म-नृ(भू)पतेस्सोदर्या तस्य यानुजा समभूत् ।
जगतां हितार्थं जननी विश्वसृजः कर्म्म-सिद्धिरिव ॥ 11

20. · · · · · ·जन्माच्छन्दस्य-सत्यकौशिकस्वामी ।
तस्याः पतित्वमागादनसूयाया इवात्रि-मुनिः ॥ 12

21. — —∪ पत्यं किल यो बभव
प्रख्यात-वीर्य्य-श्रुति-रूप-कान्तिः ।
क्षत्रं कुलं ब्राह्ममथ द्वयं हि
निरन्तरं यः प्रकटीचकार ॥ 13

22. [श्री-भ*]द्रेश्वरवर्म्मेत्यनङ्गरूपो(ऽ*)थ विश्वरूप इति ।
ते च त्रयो बभूवुस्सोदर्य-भ्रातरो य[स्मात् ।।*] 14

23. [विख्या*]तश्श्री-जगद्धर्म्मः प्रथितः प्राज्य-विक्रमः ।
प्रायातकेनापि विधिना पुरं यद्भुव-साह्व[यम्][4] ।। 15

24. [तत्र*] स्थापितवाञ्छूलं कौण्डिन्यस्तद् द्विजर्षभः ।
अश्वत्थाम्नो द्विजश्रेष्ठाद्द्रोण-पुत्रादवाप्य तं(तम्)।। 16

25. [महा*] कुलासीद्भुजगेन्द्र-कन्या
सोमेति सा वंशकरी पृथिव्याम् ।
आश्रित्य भावेति-विशेष-वस्तु
या मानुष-वासमुवास [हृष्टा*] ।। 17

26. कौण्डिन्य-नाम्ना द्विज-पुङ्गवेन
कार्यार्थ-पत्नीत्वमनायि यापि ।
भविष्यतो(ऽ*)र्थस्य निमित्त-भावे
विधेरचिन्त्यं खलु चेष्टितं हि ।। 18

27. तदव्यवच्छेदि-विशुद्ध-वंश-
परम्परोपात्त-नृपत्व-जन्मा ।
अद्यापि यो(ऽ*)लङ्कृतिनां प्रजाना-
मायात्यनिन्द्य-प्रसवै[र्गुणानाम्*।।] 19

Second Side

1. तस्य श्री-भववर्म्मणः क्षितिपतेश्शक्तित्रय-श्लाघिनो
2. वीर्य्योद्दाम-सपत्न-संघ-समर-स्पर्द्धाभिमान-च्छिदः ।
भ्राता यः पृथिवी-सुरस्समभवद्दृप्तारि-पक्ष-क्षय-
3. स्तेजो-वर्द्धित-शासनो रविरिव प्राज्य-प्रभावोदयः ।। 20
स श्री-महेन्द्रवर्म्मा त्रिदशाधिप-तुल्य-विक्रमः प्रथितः ।
4. यमजनयत्प्रिय-तनयं नय इव सुधियां सुख-प्रसवम् ।। 21
श्रीशानवर्म्मा स नराधिपति-
स्समस्त-दिक्प्रान्त-विसर्पि-तेजा [:।*]
5. [प्रा*]सूत याम-द्वय-वृद्धि-हेतो-
र्य्यज्ञ-क्रियारम्भ इवोदयार्द्धम् ।। 22
तस्यां शी-शर्व्वाण्यां सत्यां सोमान्वय-प्रसूतायाम् ।

6. वर-विक्रमं प्रिय-सुतं यमजनयच्छ्री-जगद्धर्म्मः ॥ 23
गुणानां साकल्यं भवति न किलैकत्र वशिनः
किमप्ये[वं] सृष्टेर्व्वर-
7. कमलयोनेर्भ्भगवतो[5] ।
गुणा यत्राशेषा दधति तु परार्द्धा यमरति-
र्म्महार्हो[6] रत्नो[7] यो[8] इव जलनिधौ दुस्तर-जले ॥ 24
8. अविरत-नर-देव-ब्रह्म-वश्यस्स्व-तेजः-
शमित-रिपु-सनाथ(:*) श्री-समुत्सेक-हेतुः ।
दशरथ-नृपजो(ऽ*)यं राम इत्याशया यं
9. त्रयति[9] विधि-पुरोगा श्रीरहो युक्ति-रूपम् ॥ 25
विवृद्धिमेति त्रितयं यमेत्य
पद्मा च कान्तिश्च सरस्वती च ।
प्रायेण
10. सत्स्थानमभिप्रपन्न(न्नं)
सुबीजमानन्त्य-फलाय कल्प्यम् ॥ 26
सो(ऽ*)यमुदितोदित-मानवेन्द्र-महतीयान्वय-महत्तर-
11. दुरवाप-पर्य्यन्त-क्षीर-पयोनिधि-पूर्व्व-भागोदित-निर्म्मल-मयूख-
पर्याप्त-मण्डल-क्षपा-नाथः क्षपित-महाभिमान-
12. दुष्पृह-सपत्न-संघ-संस्तुत-निसर्ग्ग-वीर्य्यो वीर्य्य-दृढतरैक-
सार्थ-पार्थिव-गुणोपात्त-पालित-सर्व्वाद्धिताहं-[10] तीर्थापादित-
राज्यः
13. लक्ष्मी-निरूपित-वैचक्षण्य(:*) श्रीमान् श्री-चम्पापुर-परमेश्वरो
महाराजः श्री-विक्रान्तवर्म्मेत्युपात्त-विजयाभिषेक-नामा श्री-प्रकाशधर्म्म[11]
14. नव-सप्तत्युत्तर-पञ्च-वर्ष-शतातीत-शकावनीन्द्र-काल-परिमाणं
तपस्य-सित-दशाहार्क-वासरादित्यर्क्ष-वृषभोदयैकादश-
15. घटिकानवद्य-होरादि-पुरस्सरं मीनयुगायातार्क-बुध-
भार्गवं तुलाधरस्थ-भौम-सौरं घटधर-संस्थ-वाचस्पति-नर-युग्मोपगत-
16. ताराधिप-शोभनमित्याजवञ्जवी-भावसामर्थ्य-बीज-संहृति-
चिकीर्षया सकलभुवनैकनाथं श्री-प्रभासेश्वरं प्रतिष्ठापितवान् ।
17. स्वाः शक्तीः प्रतियोग्यतामुपगता क्षित्यादयो मूर्त्तयो
लोक-स्थित्युदयादि-कार्य्यपरता ताभिर्व्विना नास्ति हि ।

18. इत्येवम्विगणय्य[15] शक्तिवशिना येनाध्रियन्ते(ऽ*)थवा
का नामेह् विभुः क्रिया न भजते या स्युः परार्थोदये ॥ 27

19. यो ब्रह्म-विष्णु-त्रिदशाधिपादि-
सुरासुर-ब्रह्म-नृपर्षि-मान्यः ।
तथापि भूत्यै जगतामनृत्य-
च्छ्मशान-भूमाविति चित्रमेतत् ॥ 28

20. यतो जगत्स्थास्नु-चरिष्णु-रूपं
विवर्त्तते(ऽ*)कादिव[13] रश्मि-जालम् ।
यत्रैव भूयः प्रतिलीयते त-
दहो विचित्रो महता निसर्ग्गः ॥ 29

21. यस्यातीत-मनोगतेरपि सतो हेतोर्ज्जगज्जन्मनां
प्रेयो(ऽ*)नन्त्य-फल-प्रदा स्मृतिरपि व्यक्तिः पुनः का कथा ।

22. सौस्थित्य-प्रभवोपलब्धि-विधये चम्पा-नगर्य्यां स्थिरं
स्थेयादा भुवन-स्थितेर्व्विभुरयं स श्री-प्रभासेश्वरः ॥ 30

23. [14]लोङ्कोष्ठागारं स-चौम्विषयं हवोङ्क्नौय्चौ-पितो-क्रौङ्-नजो-
व्वसौय्कोष्ठा-

24: गार-दिमिदित्तत्र सहितं सर्व्वमिदं श्रीमाञ्छ्री-चम्पेश्वर-श्री-प्रकाशधर्म्मा
भगवतां(ताम्) ईशाने-

25. श्वर-श्री-शम्भुभद्रेश्वर-श्री-प्रभासेश्वराणां सतत-पूजा-विधये प्रादात् ॥
ये ध्वंसयन्ति

26. ते ब्रह्म-हत्या-फलमनन्तं कल्पेष्वजस्रमनुभवन्ति (।*) ये
परिपालयन्ति तेऽश्वमेध-फलं(लम् ।)

27. ब्रह्महत्याश्वमेधाभ्यां न परं पुण्य-पापयोरित्यागमादिति प्रतिज्ञातं
तेन तद्दैवता-विशेष-

28. समक्ष(क्षं) योऽस्य सर्व्वस्य प्रदातेति ॥

1. From the published transcripts.
2. Read °*ṇair=g Gaṁgā.*
3. Read °*s=saumyaṁ.*
4. I.e. Bhavapura.
5. Read °*vataḥ.*
6. Read °*rhaṁ*. The word *arati* seems to be unsuitable here.

7. Read °*tnaṁ*.

8. Grammar requires *ya* but the metre requires *yo*. Better read *bhava*° for *iva*.

9. Read *śrayati*.

10. Read *saṁvarddhit-ārtha*.

11. Read °*dharmmā*.

12. Read °*vaṁ vi*°.

13. Read °*rkād=iva*.

14. The sentence may be translated as "the store-house of Loṅ, with the district of Chaum, and the store-houses of Havauṅ, Karnnauy, Chau, Pitau, Krauṅ, Najoch, and Vasauy at Midit—all these have heen given for the worship of the gods Iśāneśvara, Śrī-Śambhubhadreśvara and Śrī-Prabhāseśvara, by Śrī-Prakāśadharman, king of Champā."

No. 11—Yang Tikuh Stelae Inscription of Indra-varman I, Śaka 721 (779-800 A.D.)

Takoh, near Datrang hill, Phanrang, Vietnam.
Bergaigne, *Collection of Sanskrit Inscriptions of Champā*, No. XXII, pp. 31ff.; R. C. Majumdar, *Champā*, III, pp. 44 ff.

Language : Sanskrit.

Script : Local Derivative of Late Brāhmī of South India.

Metres : Vv.1-2, *Sragdharā*; Vv.3-4, *Śārdūlavikrīḍita*, Vv.5-9 *Anushṭubh* (*Śloka*); V. 10 *Vaṁśastha*; Vv.11-14 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The god ŚRĪ-BHADRĀDHIPATĪŚVARA, worshipped in the west of the town of CHAMPĀ, enjoyed for a long time treasures, grain-stores, male and female slaves, silver, gold, jewels, etc. But in the ŚAKA YEAR 709 (787 A.D.) the temple was burnt by the army of JAVA coming in ships. Then king INDRAVARMAN of the BRAHMA-KSHATRA (of mixed Brāhmaṇa-Kshatriya blood) family re-installed it and gave it treasures, grain-stores, silver, gold crown, jewel, necklace and other objects of enjoyment, together with women of the harem (*devadāsis*), male and female slaves, oxen, buffaloes, fields and other articles. Indravarman also installed an EARTHEN LIṄGA of the god, which came to be known as INDRABHADREŚVARA. He established, in the ŚAKA YEAR 721 (799-800 A.D.), two treasuries of the god, one composed of movable and immovable property, and one of movable propeny with mouths (priests?). To the god, the king granted the territory of ŚIKHIŚIKHĀGIRI, comprising the two fields called ŚIVA-KSHETRA and YAJÑA-KSHETRA and the grain-store at Jaña.

TEXT[1]

A

1. १॰ यस्सिद्धर्षि-सङ्घैंस्सुरवर-निचयैश्चारणैश्चोत्तमौजो
यं यस्माद्याति युक्तस्स ज-

2. यति जगताञ्जायते जन्म-जुष्टः ।
ताक्ष्यार्क्केन्द्विन्द्रदैत्यैर्द्दिवि भुवि विभवै[2] र्भाव-भोगस्य भोक्ता
3. यक्षर्क्ष-क्षुद्र-रक्षः क्षणमपि समभूत्तस्य भक्त्या स्मरेद्यम् ।। 1
तस्य भगवतोऽसुरासुर-रिपु-पवि-
4. त्र-चरण-युगल-सरोरुह-मकरण्डस्य[3] क्षीरार्ण्णव-तरङ्ग-गगण-
सिन्धु-फेण-शशिकर-शुक्लतर-भ-
5. स्मावदात-धवलतर-शरीर-प्रदेशस्याशेष-भुवनोपजीव्यमान-
विप्रतीय[4]तर-पङ्कज-मृणाल-नाल-पा-
6. द-विम्व(म्ब)स्य सुरासुरपति-शिखर-मङ्गल-पद-द्वय-रेणु-गङ्गा-
प्रवाहस्यापि सुर-सिद्ध-विद्याधर-गण-मुकुट-कि-
7. रीटवर-कनक-कण-निकर-सन्ध्यायमान-चरण-नख-मणि-
दर्प्पणस्य पाद-युगलारविन्दस्य शरणमधि-
8. कृत्य स भगवान् श्रीमानिन्द्रवर्म्मा प्रतिदिवसमेवमखिल-
दिगन्तराल-धर्म्मस्थिति-तरतम-क्रम-प्रती-
9. तः क्षितितले पुण्यमकरोत् ।।
श्रीमान्राजेन्द्रवर्म्मा वर-जन-महितो यज्ञ-रत्न-प्रमुख्यः
ख्यात-
10. स्तेषां प्रभावैर्म्मनुरिव ज[ग]तो रक्षणे क्षेम-युक्तः (।*)
ब्रह्म-क्षत्र-प्रधानो जगति दिवि यथा य-
11. ज्ञ-भागैर्म्महेन्द्रो
राज्ये वङ्श(वंश)-प्रतीतस्सरुचिरिव शशी निर्म्मलाकाश-देशे ।। 2
स-जयति विक्रमतया
12. भुज-द्वयेनोद्वहन्निव धरणीं सकल-चम्पाधिराज्य-वसुमतीतल-
पतित-शतमख इव धनञ्जय
13. इवाप्रतिहत-पराक्रमोऽपि हरिरिव विजिताशेष-रिपुवृन्द-वृद्ध-
स्सुरासुर-गुरु-चरण-द्वया-
14. रविन्द-जनित-सुस्फीत-देशातिशय-विक्रमस्तु भुवि देवराज-
सदृशः पूर्व्वजन्मानवरत-मख-कुश-
15. ल-तपः-फलतया धनद इव धन-त्यागातिशयेन राज-लक्ष्म्यालिङ्गित-
मृदुतर-शरीर-प्रदेशः
16. प्रमुदित-मनसा तस्य नगरी-प्रतीततर-वसुधा-तरतमानुक्रम-
रक्षण-स्व-शक्ति-प्रभावो-

17. र्ज्जित-निरुपद्रव-वर्ण्णाश्रम-व्यवस्थितिस्सुर-नगरीव राजधान्यासीत् ॥
स श्रीमान्नृपतिस्सदा

18. विजयते भूमौ रिपो[5]स्सर्व्वत-
श्चन्द्रेन्द्राग्नि-यमस्य विग्रहमधाद्यक्षाधिपस्यौजसा (।*)

19. ब्रह्माङ्श(ह्मांश)-प्रभवः प्रभूतविभवो भाग्यप्रभावान्वितः
शक्त्या विष्णुरिव प्रमथ्य च रिपून्धर्म्मं-स्थितिं

20. पालयेत् ॥ 3

B

1. श्री-भद्राधिपतीश्वरस्त्रिभुवने ख्यातस्स्वतेजो(ऽ*)ग्निभि-
र्ग्गन्धर्व्वोरग-राक्षसैश्च मुनिभिर्द्देवर्षि-विद्याधरैः (।*)

2. पाताल-प्रभवश्च वीर्य्य-तपसा सात्वेन[6] वा योगिनो
युक्तस्तैर्म्मनसा प्रभाव-विभवैः संस्तूयते सर्व्वदा ॥ 4

3. नगर्य्याः पश्चिमोद्भुत [7]स्त्रिभिर्लोकैः समर्च्चितः ।
दूरतस्तेजसो भक्त्या सोऽयं भाति महीतले ॥ 5

4. भद्रं स्वस्थं शुभं
यस्माज्जगतां पाति तेजसा ।
भद्रस्याधिपतिस्तस्मात्स भद्राधिपतीश्वरः ॥ 6
अथ चिरकालेन कोश-कोष्ठागार-

5. दास-दासी-रजत-सुवर्ण्ण-रत्नादि-परिभोग-भुक्तस्स भुवन-
त्रयार्च्चित-पाद-पङ्कज-रेणुरेव स्वेन तेजसा सकल-जगद्धित-

6. कारणस्समभवत् ॥ ततश्च कलियुग-
दोषातिशय-भावेन नावागतैर्ज्ज(र्य्यं)व-वल-संघैर्न्निर्द्दह्यते(ऽ*)पि
नवाम्बराद्रि-य(प्र)-

7. मिते शक-काले[8] स एव शून्योऽभवत् ॥
बहु-वर्ष-सहस्राणि स बभूव महीतले (।*)
स्वं स्थानं दहनं गन्तुं ह्यकरोत्स्वस्य

8. मायया ॥ 7
अथ तस्य तदपि राजेन्द्रवर्म्मणा पुनः स्थापितमेव सकल-कोश-
कोष्ठागार-रजत-सुवर्ण्ण-मुकु-

9. ट-रत्न-हारादि-परिभोग-सान्तःपुर-विलासिनी-
दास-दासी-गो-महिष-क्षेत्रादि-द्रव्यं तस्मै

तेन दत्तञ्चित्त-प्रसादेन ॥

10. तस्यापि पार्थिवं लिङ्गं स्थापितं श्रीन्द्रवर्म्मणा (।*)
इन्द्रभद्रेश्वरो नाम्ना ततश्चाभूत्स एव वा ॥ 8

11. तस्यैव स्थापि-
तन्तेन द्वयं कोषञ्चरं स्थिरं॥(रम् ।)
समुखञ्चरकोशं हि शाके शशि-यमाद्रिगे[9] ॥ 9
स एव राजा परिपालयन्महीं

12. यदा प्रजास्ताः मुदितास्स्व-विक्रमैः(।*)
स्व-धर्म्म-यत्नात्प्रथितो महीतले
सदा रिपूणाञ्जयति स्म तेजसा ॥ 10

13. स धर्म्म-कुल-सम्पन्नस्त्यागी शूर-समन्वितः ।
शक्त्या पराञ्च(रांश्च) निर्ज्जित्य महीं पायात्समन्ततः ॥ 11

14. तस्मै भगवते सकल-लोक-हित-कारणाय श्रीन्द्रभद्रेश्वरायेदमिति
स भगवान् श्रीमानिन्द्र-

15. वर्म्मा जत्रं-कोष्ठागारं शिव-यज्ञ-क्षेत्र-द्वयं
शिखिशिखागिरि-प्रदेशं भक्त्या शुद्धेन मनसैव दत्त-

16. वानिति ॥
इन्द्रभद्रेश्वरस्यैव सर्व्व-द्रव्यं महीतले (।*)
ये रक्षन्ति रमन्त्येते स्वर्ग्गे सुर-गणैस्सदा ॥ 12

17. ये हरन्ति पतन्त्येते नरके वा कुलैस्सह (।*)
यावत्सूर्य्योऽस्ति चन्द्रश्च तावन्नरक-दुःखिताः ॥ 13

18. लुब्धेन मनसा द्रव्यं यो हरेत्परमेश्वरात् (।*)
नरकान्न पुनर्ग्गच्छेन्न चिरन्तु स जीवति ॥ 14

1. From the published transcripts.
2. Read ˇr=bbhāva°.
3. Read °*ndasya.*
4. Read °*pratīpa.*
5. Read *ripuṁ sarvataḥ.*
6. Read *sattvena.*
7. Read °*bhūta*°.
8. *Nava*=9; *ambara*=o; *adri*=7; the date is (according to the formula *aṅkasya vāmā gatiḥ*) Śaka 709, i.e. 787 A.D.
9. *Śaśin*=1; *yama*=2; *adri*=7; the date, according to the usual formula, is Śaka 721=799-800 A.D.

No. 12—Po Nagar Stelae Inscription of Parameśvaravarman I, Śaka 972 (1050 A.D.)

Near Nha Trang, Khan Hoa District, Vietnam.

Bergaigne, *Collection of Sanskrit Inscriptions of Champā*, No. XXIX, p. 702; XI, pp. 93-94; R. C. Majumdar, *Champā*, III, p. 152.

Language : Sanskrit.

Script : Local Derivative of Late Brāhmī.

Metres : V.1 *Sragdharā*; V.2 *Śārdūlavikrīḍita*; V.3 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : King Parameśvara bows down, with his queen, to the goddess (Bhagavatī) forming half the body of the moon-crested god (Śiva Ardhanārīśvara) and donates various golden ornaments and other objects to the deity in Śaka 972 (1050 A.D.).

TEXT[1]

1. स्वस्ति ।
भूताभूतेश-भूता भुवि भव-विभवोद्भाव-भावात्म-भावा
2. भावाभावा स्वभावा भव-भवक-भवाभाव-भावैक-भावा ।
भावाभावा (3) ग्र-शक्तिः शशि-मुकुट-तनोरर्ध-काया सुकाया
काये काये (4) श-काया भगवति नमतोनो (नौ) जयेव स्व-सिद्ध्या ॥ 1
सारासार-वि (5) वेचन-स्फुट-मना मान्यो मनो-नन्दनः
पापापाप-भय-प्रियः
6. प्रियकरः कीर्त्यर्ज्जनैकोद्यमः
लोकालोकिकलौ क-
7. लौ सति सतस्त्वातु भवद्भाविनो
भावोद्भाव-सुभाव-सद्गुण-गणै-
8. र्द्धम्मं तनोत्येव यः ॥ 2
वेलाद्रि-नव-मे[2] क्ष्मेशः श्रीद्धः श्री-पर (9) मेश्वरः ।
स्वर्ण-विद्ध-घटन्तस्याः स्थापयेत्स्थानक-स्थले ॥ 3
10. इदन्तु पूजार्थमुत्तमं

मुकुट-भूषणमेकं विचित्र-रशना-(11)गुण एकः रूप्यमय-भृङ्गार
एकः मयूरच्छत्रमेकं पृथु-रजत-(12)वितानमेकमेतत्सर्व्वं
कलधौत-मयैः सुकलशाष्टार्द्ध-बा(13)ल-भाजन-पृथु-भाजनैः
साकन्तेनास्यै प्रहितमिति ॥

1. See illustration in Bergaigne's book.

2. *Velā*=2; *adri*=7; *navan*=9; the date, according to the usual formula, is Śaka 972=1050 A.D.

No. 13—My-son Temple Inscription of Indravarman IV, Śaka 1085 (1163 A.D.)

My-son, Quang Nam District, Vietnam.
Finot, *B.E.F.E.O.*, IV, p. 969, No. XXIII; R. C. Majumdar, *Champā*, III, pp. 196 f.

Language : Sanskrit.

Script : Local Derivative of Late Brāhmī.

Metres : V.1 *Indravajrā*; V.2 *Vaṁśastha*; Vv.3-6 *Indravajrā*.

Summary : Puciy Anak Śrī JAYA INDRAVARMAN of GRĀMAPURA made a gift to the god ŚRĪ ĪŚĀNABHADREŚVARA in the ŚAKA YEAR 1085 (1163 A.D.). For the *Kośa*, a further grant of 232 *Paṇas* of gold, 82 precious stones, 67 groups of pearls and 200 *Paṇas* of silver was made.

TEXT[1]

1. पुचिय् अनाक् श्री-जय-इन्द्रवर्म्मा
प्रादादिदं
2. ग्राम-पुर-प्रदेशः ।
वा(बा)णाष्ट-खेन्दाविव[2] रत्न-
3. सानुं
श्रीशानभद्रेश्वर ईश्वरेशे ॥ 1
4. सनीश्वरात्मा महदीश्वरीकृतो
हिरण्य-
5. गर्भो न स ईश्वरोऽधुना ।
हिरण्यगर्भो-[3]
6. कृत वप्रतेदसे[4]
दृशस्ततो येन सनु
7. स्तुतस्सता ॥ 2
नैवाशिषस्तत्सुधिया-
8. नुशक्त-
स्तस्मिन्स दातुं दश-दिक्षु देवः ।

9. रक्षाकृतो भूभृति पञ्चववत्ः
पुर्न्व्वि(र्ब्बि)-
10. भर्त्यद्य मुखानि पञ्च ॥ 3
दृष्टैर्म्महा-
11. स्यैवं(बं)हुवाक्स शर्व्व-
स्स्तुत्यात्म(1*) यद्दत्त-
12. सुवर्ण-कोशः।
तत्रैक-कान्त्या वचनो
13. न्वलाभा-
ह्येयस्य दत्तेन समान-कान्तेः ॥ 4
14. दयाथ कीर्त्तिश्च गुणश्च यस्य
रूपञ्च
15. वीर्य्यञ्च मुखानि पञ्च ।
एतानि वक्ष्यद्युगप-
16. न्महेशे[5]
सत्कोशनं पश्च वि(बि)भर्त्ति वेदम्[6] ॥ 5
17. सत्कोशने तत्र पणे सुवर्ण्णे
कर्ण्ण-त्रि-
18. कर्ण्णा द्वि-वपुर्मणीन्द्रे
मुक्तासु धात्रीधर-
19. षट्समूहे
रूप्ये पणे(ऽ*)प्यम्बर-शून्य-कर्ण्णाः ॥[7] 6

1. Prepared from published transcripts.
2. *Bāṇa*=5; *ashṭan*=8; *kha*=0; *indu*=1; according to the general formula therefore we get the Śaka year 1085. *Ba* appears to be indicated by the sign for *va.*
3. There may be a reference here to the Hiranyagarbha-mahādāna performed by the king.
4. Read *ugra-tejase.*
5. Read °*Maheśaḥ.*
6. Read *ch=edam.*
7. *Karṇa*=two, *vapus*=eight. *dhātrīdhara*=seven, etc.

SUPPLEMENT

No. 1—Egrā Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.)

Egrā, Midnapore District, West Bengal.

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā.

Metres : Vv. 1-3 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : During the reign of ŚAŚĀṄKADEVA, a number of *Mahāmahattaras*, *Mahattaras*, *Mahāpradhānas*, *Pradhānas*, *Vaishayikas*, *Karaṇikas*, *Sthāyipālas*, *Pustapālas*, etc., who belonged to the board of administration of an *adhikaraṇa* of the EKATĀ-KAKSHA-VISHAYA, approached the officers of the district like the *Kārtākṛitika*, *Uparika*, *Bhuktipattalika*, *Vishayapati*, *Bhāṇḍā-gārādhikṛita*, etc., with the following statement. They mentioned that *Antaraṅga* DOSHATUṄGA had applied to them for a plot of land as a rent-free estate for settling a Trivedin Brāhmaṇa named Bhaṭṭa DĀMASVĀMIN of the Kauśika-gotra. Accordingly one hundred Droṇavāpas of land at the rate of 4 Paṇas per Droṇavāpa (i.e. getting 32,000 cowries as the price) were granted to the applicant in the north-western part of the village of KAPARDIPADRAKA.

TEXT[1]

Seal

1. एकताकक्ष-विषय ×
2. · · ·ाधिकरणं (णम् ॥)

Obverse

1. १ स्वस्त्यनेक-सृष्टचन्तरेषु पारम्पर्य्य-क्रमेण समतीत-राजेष(षु)
2 शत-सहस्राध्युषितायां चतुर्दिक्पर्यन्तायां चतु[र्व]र्ण्णा]श्रमाकीर्ण्णायां

3. चतु[र*]म्भोनिधि-मेखला-कलापाभरणायां शब्द-श्वस्वांष(स्पर्श)-रस-
रूप-गन्धवक्त्या(त्या)-

4. मपरिमित-गुणवत्यां पृथ(थि)व्यां परमदैवत-श्री-परमभट्टारक-श्रीश-
महारा-

5. जाधिराज-परममाहेश्वर-श्री-शो(श)शाङ्कदेव(वो) राज्यं प्रशास-
ति स्म (।*) इहैकताकक्ष-

6. विषये पूज्यान्वर्त्तमान-भविष्यत्कार्त्ताकृतिकोपरिक-भुक्तिपत्तलिक-
कुमारामात्य-वि-

7. षयपतीन्तद(था)धिकृतां(तान्) भाण्डागारे च भाण्डागाराधिकृता-
न्तदा(था)धिकरणानि च यथा-

8. र्हन(र्हं) जा(ज्ञा)पयित्वा शिरोभिश्च प्रणिपत्यैतदा(द)धिवा-
सीय-महामहत्तर-स्कन्दसेन-

9. नागसेन-प्रत्यग्रहारीय-पट-त्र्याणेकाग्रहारीय-नागदेवानन्तदेव-
तरवतोदर्भाग्रहारी-

10. य-महामहत्तर-धर्म्मगुप्त-यज्ञवसु-लोड्डा[वा]ग्रहारीय-महामहत्तर-
सोमदे[व]-गु-

11. हदेवाखवटयिकाग्रहारीय-महामहत्तर-गोध्यक्षिघोषा(ष)-मोक्षदेव-
वि(विं)शतिखड्डानीय-

12. महामहत्तसो(र)-महीभद्र-रात-छात्र-मृगाटेय-महत्तर-
गोमिदत्त-गुर्ज्जारपदकीय-

13. भट्ट-धनपाल-कापलाशकीय-भट्ट-गोपालदेव-सर्षपवासिनीय-महादेव-

14. व्रा(ब्रा)ह्मणपद्रकीय-रैथिस्वामि-वैषयिकानाम-महामहत्तर-
वत्सशर्म्म-महाप्रधानोदय-

15. चन्द्र-प्रधान-जयदेव-प्रधान-ध्रुवद-प्रध(धा)न-यशोनाग-प्रधान-
वान्थ(बान्ध)वनाग-करणिको(क)-प्रवृद्धदत्त-

16. समुद्रदत्त-उद्यो(त्तोद्द्यो)तसिंह-पुस्तपो(पा)ल-जिनसेनादामरा-
चोन-स्थायिपाल-श्रीधर्म्म-स्वस्तयस्तदा

17. ज्ञापयन्ति चान्तरङ्ग-दोष्तुङ्गेन विज्ञापिता(:*) स्म भ्रा-चन्द्रार्क्क-
समकालीनाक्षय-णी(नी)-

18. वी(व्या) सम्यत्प(क्प्र)तिपाल्य-साधनानि पर(रा)क्रमेन(ण)भुज्यमा-
(ना*)नि इच्छे(ऽ*)हं सह पि(त्रा*) म(मा)ता-पित्रो-

19. रात्मनश्च पुण्याभिवृर्ध(द्ध)ये कौशिक-सगोत्राय त्रि-प्रवराय
कौशिकाय(घ)मर्ष-

20. [ण-विश्वामित्र-प्रवराय] त्त्रि-वेदाध्यायिनि(ने)भट्ट-दामस्वामि(ने दातु-
मिति ।*) कर्पाद्दिपद्रके

Reverse

21. द्रोण-वाप-शतं क्षेत्रं ताम्रपट्टीक्रि(कृ)त्य छित्वा तु(त्त्वात्र) मं(मां)
ति(दी)यतां (तामिति ।) एतद्धर्म्म-

22. संहिता-वचनमुपश्रुत्यास्माभिर्यैरुपरिलिखितके(कै)र-
न्योन्यावधारण-

23. यावधृतं(तम् ।) युक्तमयां(यं) प्रार्थयते चि[ख]ा(र)-खिल-
शून्यावस्करायां भूपाष(माव)व-

24. तिष्ठमानायां [न] किञ्चिदर्थ-मा[त्रं] राज्ञ(:*) पुण्णात्यि(त्य) स्य च
राज्ञो धर्म्म-फल-ष-

25. ड्भाग-प्राप्तिरस्त्येव यतो दीयता[मे]त[त्को]षा(त्*) ताम्रपट्ट-दान-
मर्यादया (।*)चतु-[2]

26. ष्पणिक-[द्रो]णवापाद्धुस्माङ्गा[रा*] [दिना] द्रोणवाप-शतं छित्वा(त्त्वा)
दत्तं गा(ग्रा)मात्पश्चि-

27. मोत(त्त)र-दिक्भागेन द्रो १०० ० ०[3] ।। अपि च । महाभारते
श्रू[य]ते[4] द्धर्म्म-शास्त्रे

28. श्रूयते (।*)
स्व-दत्तां पर-दत्ताम्बा(त्तां वा) यो हरेति(त)वसुन्धरा[म् ।*]
स विष्ठायां कृ[मि]र्भू-[5]

29. त्वा पितृभि(:*) सह पच्च(च्य)ते ।। 1
व(ब)हु[भि]र्वसुधा[6] दत्ता राजा(ज)भि(:*) सगरादिभि(: ।*)
यस्य

30. यस्य यदा [भू]मित(स्त)स्य[7] तस्य तदा फल[म्][8] (।।*) 2
कण्टिकारिक(का)-गर्त्ता-पश्चिम-दक्षिणे[9]

31. कोणे कीलक(: ।*)ततो दक्षिणेन ताल-पुष्कि(ष्क)रिण्या(:*) पश्चिम-
महापदका-दक्षिणेन कीलकः (।*)

32. ततो(तः) पश्चिमोत्तर(रेण) वहिदकीर्य(य)-सृष्टोदक-पुष्कि(ष्क)
रिण्यां (पू*)र्व्वेण कीलक(:*) । तदुत्तरेण [भक्ति]-

33. स्वामि-मण्डलकी(य*)-सीमायां कीलक(:*) [।।] ततो(तः) पूर्व्वेणे-
(ण)चाण्डाल-पुष्कि(ष्क)रिण्यां दक्षिण-महाप-

34. [दका][यां*] कीलकः(।*) ततो दक्षिण(णे)न वेदमत्तस्वामि-
मण्डले पूर्वेण कीलक(:।*) ततो(तः) पश्चिमने(मेन) षु(शु)-

35. ष्प्र(ष्क)-पुष्कि(ष्क)[रिणी]-पश्चिमोत्तरो(र)-कोणे कीलके(कः) ।
ततो दक्षिणेन १०[10] कण्टिकारि-

36. गर्तायामा प्रती[कं(कम्)] । श्रूयते धर्म्म-शास्त्रे महाभारते(।*)
[ष]ष्टि वर्षि(र्षं)-सहस्राणि

37. स्वर्गे मोदति भू(मि*)द(:।*)
आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्यैन(न्येव) नरगम्व(कं व)से(त् ।।*) 3

1. From impressions.

2. A redundant *akshara* seems to have been engraved after *tu.*

3. The two cyphers are due to influence of the decimal system on the old fashion of writing numbers by symbols. See *Journ. Anc. Ind. Hist.*, Vol. III, pp. 133ff.

4. Omit this word. The *akshara ya* was at first omitted and is incised above the line. Read *dharmma*°.

5. The *akshara mi* is engraved below the line for the same reason.

6. The *akshara bhi* is likewise incised below the line.

7. The *akshara bhū* was also engraved later in a small space.

8. The *akshara la* is found below the line while the final *m* is not properly shaped.

9. The intended reading may be *paśchima-dakshiṇena kaṇṭakārikā-gartā-koṇe.*

10. This was probably the *pratīka* or symbol mentioned below.

No. 2—Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.)

Nidhanpur, Sylhet District, Bangladesh.

P. N. Bhattacharya, *Ep. Ind.*, XII, pp. 65ff.; XIX, pp. 115ff., 245ff.; also *Kāmarūpaśāsanāvalī*, pp. 1ff.

Language : Sanskrit.

Script : Siddhamātṛikā

Metres : V. 1 *Vaṁśasthavila*; Vv. 2-25, 28 *Āryā*; Vv. 26-27 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : Out of the seven plates on which the charter was engraved, six have so far been available for study. The grant was originally issued by king MAHĀBHŪTAVARMAN (Bhūtivarman, c. 518-42 A.D.); but the plates were burnt in a conflagration so that the tax-free gift land became tax-paying. Then at the request of the Brāhmaṇas who were formerly enjoying the land (i.e. the heirs of the donees), the donor's great-great-grandson king BHĀSKARAVARMAN (c. 600-50 A.D.), renewed the charter in favour of the claimants of shares in the gift land whose number was about 290, the names of nearly 85 of them being lost with the lost plate.—The genealogy of the renewer of the grant (i.e. Bhāskaravarman) is practically the same as found in the Dubi copper-plate inscription (above, pp. 1ff.) which was another charter of his great-great-grandfather renewed by him; but the great importance of the present grant is that it was issued by Bhāskaravarman when he was camping at KARṆASUVARṆA (in the Murshidabad District, West Bengal), the capital of his Gauḍa enemies, which must have been invaded by him successfully about the time (c. 640 A.D.).— Another importance of the record is that the names of about 200 Brāhmaṇas are mentioned in it together with their Gotras and Vedic Śākhās which exhibit cases showing that the members of the same family had generally the same stereotyped name-endings developing into family names and that the said family names are now found not among the East Indian Brāhmaṇas, but

among non-Brāhmaṇa communities, like the Kāyasthas, who appear to have absorbed some Brāhmaṇa elements.— The gift land was the *agrahāra-kshetra* (tax-free property) of Mayūraśālmala lying in the Chandrapuri-vishaya. On the boundaries stood the dried up KAUŚIKĀ (modern Kushiyārā in the Sylhet District) and the Gaṅgiṇikā meaning 'the dried up bed of a small stream'.—People in the king's service who were associated with the grant included the *Ājñā* (*Ājñapti*, executor), *Śāsayitṛi* and *Lekhayitṛi* (who got the charter drafted and engraved), *Utkhoṭayitṛi* (collector of taxes in the area in question) and *Sekyakāra* (brazier who shaped the plates and probably also engraved the record).

TEXT[1]

First Plate

1. १[2] प्रणम्य देवं शशिशेखर(रं) प्रियं
पिनाकिन(नं) भस्म-कर्णविभूषित(म् ।*)
विभूतये भूतिम[तां द्विज]-

2. न्मनां
करोमि भूय[3] स्फुट-वाचमुज्वलां(ज्ज्वलाम्) ॥ 1
स्वस्ति महानौ-हस्त्यस्व(श्व)-पत्ति-संपत्यु(त्त्यु)पात(त्त)-जय-
शव्दा(ब्दा)न्व-

3. र्थं-स्कन्धावारात् कर्ण्णसुवर्ण्ण-वासकात् ॥
भोगीश्वर-कृत-परिकरमीक्षण-जित-काम-रूपम-

4. विमुक्तं(क्तम् ।)
परमेश्वरस्य रूपं निज-भूति-विभूषितं जयति ॥ 2
जयति जगदेक-व(ब)न्धुर्लोक-हित-

5. यस्य सम्पदो केतु(: ।*)
पर-हित-मूर्त्तिरदृष्टः फलानुमेय-स्थिति ध(र्ध)र्म्म(:*) ॥ 3
धात्रीमुच्चिक्षिस्पो(प्सो)-

6. रम्वु(म्बु)निधे(:*)कपट-कोल-रूपस्य (।*)
चक्रभृत(:*) सूनुरभूत् पार्थिव-वृन्दारको नरक(:*) ॥ 4

7. तस्माददृष्ट-नरकान्नरकादजनिष्ट नृपतिरिन्द्र-सखः (।*)
भगदत्तः ख्यात-जयं विजयं
8. युधि यः समाह्वयत ॥ 5
तस्यात्मज(:*) क्षतारेर्वज्रगतिर्वज्रदत्त-नामाभूत् (।*)
शतम-
9. खमखण्ड-व(ब)ल-गतिरतोषयद्यः सदा संख्ये ॥ 6
वंश्येषु तस्य नृपतिषु वर्ष-सह-
10. स्र-त्रयं पदमवाप्य (।*)
यातेषु देवभूयं क्षितीश्वर(:*) पुष्यवर्म्माभूत् ॥ 7
मात्स(त्स्य)-न्याय-
11. विरहित(:*) प्रकाश-रत्न(:*) सुतो द्व(द्वै)-
रथ-लघु(: ।*)
पञ्चम इव हि समुद्र(:*) समुद्रवर्म्माभवत(त्त)स्य ॥ 8
12. अ-विखण्डित-व(ब)ल-वर्म्मा व(ब)लवर्म्मा तस्य सूनुरजनिष्ट(।*)
क्षितिपस्य दत्तदेव्या(व्यां) सेना य-
13. स्याभ्यमित्रीया ॥ 9
तस्यापि रत्नवत्या(त्यां) नृपतिः कल्याणवर्म्म-नामाभूत् (।*)
तनयस्तनीयसा-
14. मपि यो दोषाणामनावासः ॥ 10
गन्धर्ववती तस्माद्गणपतिमिव दान-वर्षणमजस्रं(स्रम् ।)
15. गणपतिमगणित-गुण-गणमसूत कलि-हानये तनयं(यम्) ॥ 11
तन्महिषी यज्ञवती

Second Plate : First Side

16. यज्ञवतीवारणि(:*) सुतमसूत (।*)
यज्ञ-विघ्नोनामास्पदमनलमिव महेन्द्रवर्म्माणं(णम्) ॥ 12
तस्मा[द]-
17. जनयदात्मजमात्म-विदः सुव्रता भुव[3] स्थितये (।*)
नारायणवर्म्माणं जनकमिवाधिगत-सांख्यार्थं(र्थम्) ॥ 13
18. प्रकृतिरिव तस्य पुंसो देववती स्थिर-गुणानुव(ब)न्धाय (।*)
षष्ठमिव महाभूतं न्द(द)धौ महा-

19. भूतवर्म्माणं(णम्) ॥ 14
चन्द्रमुखस्तस्य सु[तश्च]न्द्र इव कला-कलाप-रमणीयः (।*)
विज्ञानव-
20. ती द्यौरिव यं सुषुवे ध्वान्त-शान्तिकरं(रम्) ॥ 15
भोगवती भोगवती भूतेः स्थितवर्म्मण-
21. त(स्त)तो हेतुः (।*)
आसीद्भोगिपतेरिव भूमिभृतो(ऽ*)नन्त-भोगस्य ॥ 16
तस्मादगाध-
22. मु(मू)र्त्तेरकलित-रत्नादुपोढ-लक्ष्मीकात् (।*)
क्षीरोदधेरिव नृपादकलङ्क-
23. श्री-मृगाङ्को(ऽ*)भूत् ॥ 17
उदपादि नयनदेव्या(व्यां) सु(सू)नुस्तस्य स्व-वा(बा)हु-धृत-
24. राज्यः(।*)
देव(ः*) सुस्थितवर्म्मा यः ख्यातः श्री-मृगाङ्क इति ॥ 18
प्रत्युरसं विलसन्ती(न्तीं)
25. तद्वन इव या(यां) मुदा हरिर्वहति (।*)
सा श्रीरर्थि-जनेभ्यः क्षितिरिव विश्राणिता येन ॥ 19
26. कार्त्तयुगीव श्यामादेवी तस्मादजीजन(त्*) तनयं(यम् ।)
शशिनमिव सुप्रतिष्ठित-
27. वर्म्माणमपास्तये त(म*)सां(साम्) ॥ 20
यस्योन्नत्ति(तिः) परार्था विद्याधर-चक्रवर्त्ति-सेव्यस्य (।*)
स-ग-
28. जस्य सुप्रतिष्ठित-कटकस्य कुलाचलस्यै(स्ये)व ॥ 21
सैव श्यामादेवी तस्यानुजम-
29. कलितोदयमसूत (।*)
श्री-भास्करवर्म्माणं भास्करमिव तेजसां निलयं(यम्) ॥ 22

Second Plate : Second Side

30. एको(ऽ*)पि हि यः पु(पुं)सां हृदयेष्वभिलक्षित(ः*) [स्वभावेन](।*)
शुद्धेषु दर्पण(णे)ष्विव व(ब)हु से(सु)ष-
31. मं सन्मु(म्मु)खीनेषु ॥ 23

यस्यावे (वि) हृतमतनुभिस्तै (स्ते) जोभिर्लक्ष्म नृपति-भवनेषु (।*)
उद-

32. पात्वेष्विव भूरिषु विलोक्यते भास्करस्येव ॥ 24
अव्यालः स्वारोह (:*) कल्पद्रुम-

33. वत्समृद्धि-भूरि-फल (: ।*)
च्छाया (छायो) पाश्रित-जनता-परिवेष्टित-पादमूलो यः (॥*) 25

34. इत्यपि स जगदुदु (द) य-कल्पनास्त-मय-हेतुना भगवता कमलसम्भ-
वेना-

35. वकीर्ण्ण-वर्ण्णाश्रम-धर्म्म-प्रविभागाय निर्म्मितो भुवनपतिरिवोदया-
नुरक्त-मृ (म) ण्ड-

36. लो यथायथमुचित-कर-निक (र*) -वितरणाकुलित-कलि-तिम (मि) र-
सञ्चय-

37. तय (या) प्रकाशित (ता) र्य-धर्म्मालोक (:*) स्व-भुज-व (ब) ल-तुलित-
सकल-साम-

38. न्त-चक्र-विक्रम[3] स्थित्ति (ति-) विनय-संस्तवोपचित-भक्तिषु प्रकृतिषु
परंपरीणासु

39. निकाममुपकल्प (ल्पि) तानेक-भोगीन-वर्त्म्र्रा (र्त्मा) समर-विजित-
नरपति-शत-व (वि) हित-

40. विविध-नुति-वचन-कुसुम-रच (चि) त-रुचिर-कीर्ति-चित्त्रावतङ्सङ्कः
(तंसाङ्कः) शिविरिव परो-

41. पकार-विश्राणनाभिरत-सत्व (त्त्व) -वृत्तिर्यथा-समयमुदित-गुण-विधि-
विभाग-

42. सम्व (म्ब) न्ध-पटुतया सुर-गुरुरिवापरे (रः) परैरवहित-प्रभाव (:*)
श्र (श्रु) त-शौर्य-धैर्य-

43. शौटीर्य-सुचवि (रि) तैरलङ्कृतात्म-वृत्तिः प्रतिपक्ष-संश्रय-निराकृतैरिव
विव-

44. र्जितो दोषैरचलित-निरन्तर-प्रणय-[र]स-भराकृष्ट-कामरूप-लक्ष्मी-स्स-
(स) मा-

Third Plate : First Side

45. [लि]ङ्गन-प्रकटिताभिका (गा) [मि]क-गुणानुराग-वृत्तिः क[लि]युग-
पराक्रमाकलित-विप्र-

46. हस्य समुच्छा(च्छ्वा)स इव भगवतो धर्म्मस्य नयस्याधिष्ठानमास्पदं गुणानां निधिः

47. प्रणयिनामुपघ्नः सत्वस्तानां श्री-सम्पदामायतनं वसुमती-सुत-क्रमाधि-

48. गत-पद-समुत्कर्ष-दर्षि(शि)त-प्रभाव-शक्तिर्म्महाराजाधिराज: श्री-भास्करवर्म्म-

49. देवः कुशली ।। चन्द्रपुरि-विषये वर्त्तमान-भाविनो विषयपतीनधिकर-

50. णानि च समाज्ञापयति (।*) विदितमस्तु भवतामेतद्विषयान्तःपाति-म[यू]र-

51. शाल्मलाग्रहार-क्षेत्रं राज्ञा श्री-भूतिवर्म्मणा ताम्रपट्टीकृतं यत् तत्ताम्रपट्टाभा-

52. वात्करदमिति महाराज(जेन) ज्येष्ठभद्र(द्रान्) विज्ञाप्य पुनरस्याभिन-(व-ता*)म्रपट्ट-करणाय शासं(स)-

53. न दत्वा(त्त्वा)चन्द्रार्क्क-क्षिति-सम-कालमकिञ्चित्प्रग्राह्यतया भूमि-च्छिद्र-न्यायेन पूर्व्व-भो-

54. क्तु(क्तृ)-ब्रा(ब्रा)ह्मणेभ्यः प्रतिपादितं यत्र ब्रा(ब्रा)ह्मणा(नां*) नामानि (।*) प्राचेतसो वाजसनेयी पट्टक-प-

55. तिः अङ्श(अंश)-द्वय-भोक्ता साधारणस्वा(मी*) ।। श्रीवसु(:*) भ्रातृ-त्रयेण एकोङ्श(कोऽंशः) ।। सोमवसु(:*) भ्रातृ-सहितो(ऽ*)-र्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।।

56. कात्यायन-च्छान्दोगो मनोरथस्वा(मी*) चतुर्थाङ्श(र्थांश)-हीनो द्विरङ्शः(रंशः) पट्टक-पति(:*) ।। अर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) विष्णुघोषस्वा-(मी*)

57. वेदघोषस्वा(मी*) एकाङ्श(कांशः) ।। यास्को वा(बा)ह्वृच-वामदेव-स्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ।। घोषदेवस्वा(मी*) अर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।। नन्ददे-

58. [वस्वा](मी*) अर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।। भारद्वाज-च्छान्दोगो(ऽ*)-र्कदत्त(:*) गोत्र-सहिता(तोऽ)ध्यर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।। तुष्टिदत्त-स्वा(मी*) अर्द्धा(र्द्धां)-

Third Plate : Second Side

59. ङ्श(शः) ।। काश्यप-सगोत्र-वाजसनेयि-ऋषिदामस्वा(मी*) अङ्श-(अंशः) ।। शुभदामस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ।। कौत्सो वाजसने-

60. यि-शनि(नै)श्च भूति(:*) गोत्राङ्श(त्रांशः)॥ वा(बा)ह्वचो गौरात्र-(त्रे)य- सङ्कर्षणस्वा(मी*) द्विरङ्श(रंशः) ॥ नरस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ नारायण-

61. स्वा(मी*) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ विष्णुस्वा(मी*) ग्रङ्श(ग्रंशः) ॥ सुदर्शनस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ गोपेन्द्रस्वा(मी*) ग्रङ्श-(ग्रंशः) ॥ अर्क्कस्वा(मी*) ग्रङ्शा(ग्रंशात्) चतुर्थो भागः (॥*)

62. भानुस्वा(मी*) (अ*)द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ भूयस्करस्वा(मी*) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ कृष्णात्रेयो वाजसनेय-यशभु(शोभू)तिस्वा(मी*) गोत्राङ्श(त्रांशः) ॥ भारद्वाज-

63. श्छान्दोगो वरुणस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ कौण्डिन्यो वाजसनेयि-मधुसेनस्वा(मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ गौतमश्छान्दोगो

64. ध्रुवसोमस्वा(मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ विष्णुसोमस्वा(मी*) अङ्श-(ग्रंशः) ॥ भारद्वाजो वाजसनेयी विष्णुपालितस्वा(मी*)

65. (ग्र*)ध्यर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ शुचिपालितस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ मित्रपालितार्थपालितयो(:*) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥

66. प्रजापतिपालितस्वा(मी*) अङ्शा(ग्रंशा)च्चतुर्थ-भाग(:*) ॥ गौतमो वाजसनेयी मधुस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥

67. चक्रदेवस्वा(मी*) ग्रर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ वात्सश्चारक्यो(क्यः) कुष्माण्डपत्त्रस्वा(मी*) चतुर्थाङ्श(र्थांश)-हीन-पद(पादः) ॥ इ(ई)-श्वर-

68. दत्तस्वा(मी*) द्विरङ्ग(रंशः) ॥ मौद्गल्यो(ल्य)-वाजसनेयी(यि)-सुदर्शन-दिनकरस्वामिभ्यां(भ्याम्) ग्रङ्श(ग्रंशः) ॥ शौभ(न)को

69. वाजसनेयी यज्ञकुण्डस्वा(मी*) (अ*)ध्यर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ यश(:*)-कुण्डस्वा(मी*) पादाधिकोङ्श(कोऽंशः) ॥ श्रद्धाकुण्डस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥

70. नारायणकुण्डस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ [ई]श्वरकुण्डस्वा(मी*) ग्रर्द्ध-पादाभ्यधिक(:*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ शक्तिकुण्डस्वा(मी*)

71. अङ्शा(ग्रंशा)च्चतुर्थ-भाग(:*) ॥ तोषकुण्डस्वा(मी*) ग्रर्द्धपादाभ्य-धिक(:*) अङ्श(ग्रंशः) ॥ पाराशर्य-चारक[:]

72. साधुस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ अश्ला(आश्वला)यण(न)श्छान्दोगो गङ्गस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ।। [वारा] हो वा(बा)ह् वृच्यो न[र]स्वा-(मी*)अङ्श(अंशः) ॥

Fourth Plate – Lost (containing about 28 *lines of writing)*

Fifth Plate : First Side

101. स्वा(मी*) (अ*)ध्यर्द्धाङ्श(द्धांशः)॥ भट्टि-महेश्वरस्वा(मी*)अर्द्धाङ्श-(द्धांशः) ॥ पाराशर्यो या(बा)ह्वृच्यो गोपालनन्दिस्वा(मी*) अङ्श-(अंशः) ॥ भार्ग्गवो

102. विश्वभूतिस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ सुरञ्जित-सुचरिताभ्यां(भ्याम्) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ भारद्वाजस्तैत्तिरि(री)य(:*) शिवगण-

103. स्वा(मी*) अङ्श(अंशः)॥ वा(बा)ह् वृच्य-कात्यायन(:*)भ्रातृत्रयेण वसुश्री-स्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ कौशिको वाजसनेयी

104. वीरभूतिस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ विष्णुभूतिस्वा(मी*) अर्द्धाङ्श-(द्धांशः) ॥ प्रमोदभूतिस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ भारद्वाजो वाज-

105. सनेयी विष्णुदत्तस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ कौण्डिन्यो वाजसनेयी वृ(बृ)हस्पतिस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ यास्को

106. वा(बा)ह् वृच्य-हर्षदेवस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) । जातूकर्ण्ण-वाजसनेयी मेधस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ कृष्णस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥

107. माधव-हरिभ्यां(भ्याम्) अङ्श(अंशः) ॥ भारद्वाजश्छान्दोगो जनार्दन-देवस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ मौद्गल्यो

108. वाजसनेयी विष्णुसोमस्वा(मी*) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ गार्ग्यश्चारक्यो धनसेनस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ प्रमो-

109. दसेन-घोषसेनाभ्यां(भ्याम्) अङ्श(अंशः) ॥ सोमसेनस्वा(मी*)अङ्श-(अंशः) ॥ गौतमो वा(बा)ह्वृच-भास्कर-

110. मित्रस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ मधुमित्रस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ साधारणमित्र-साधुमित्त्राभां(भ्याम्) अङ्श(अंशः) ॥ धृति-

111. मित्रस्वा(मी*) अर्द्धाङ्श(द्धांशः)॥ भारद्वाजो वा(बा)ह् वृच्य-शुक्रभव-स्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ पौत्रिमाष्यो वा(बा)ह् वृच्य-सुदर्शन-

112. धनेश्वरस्वामिभ्यां(भ्याम्) अर्द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ शाण्डिल्यो वाजसनेयी रविस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥ मधुस्वा(मी*) अङ्श(अंशः) ॥

113. महीधरस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ पौर्ण्णो वा (बा) ह् वृच्य-भट्टि-महेश्वरस्वा (मी*) ग्रङ्श (ग्रंशः) ॥ भट्टि-मातृस्वा (मी*) अर्द्धाङ्श-(र्द्धांशः) ॥

114. रुद्रभट्टिस्वा (मी*) अर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ कौशिकश्छान्दोगो (गः) अद्रि (द्रि) विलेपनस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ सावर्ण्णि-

115. क-सगोत्रो वाजसनेयी गोमिनागस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥

Fifth Plate : Second Side

116. प्रवरभा (ना) गस्वा (मी*) चतुर्थ-भाग-हीनोऽङ्श (नोऽंशः) ॥ ग्रपना-गस्वा (मी*) ग्रङ्श (ग्रंशः) ॥ तोषनाग-हम्पिनागस्वामिभ्यां (भ्याम्)

117. ग्रङ्शाच्चतुर्थो भाग (:*) ॥ काश्यपो वाजसनेयी मन (नो) घोषस्वा-(मी*) ग्रङ्श (ग्रंशः) ॥ वैष्ण (व) वृद्धिश्छान्दोगो (गः)

118. सर्प्पिणिस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ जनार्दनस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ कौशिको वा (बा) ह् वृच्य (:*) ग्रर्कस्वा (मी*) (अ*)-ध्यर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ ग्रद्धदास-

119. स्वा (मी*) ग्रर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ गौतमो वाजसनेयी सनातनस्वा (मी*) ग्रङ्श (ग्रंशः) ॥ हर्षप्रभ (:*) गोत्त्रेण सह अर्द्धा (र्द्धां)-

120. ङ्श (शः) ॥ कौटिल्यो वाजसनेयी खण्डसोमस्वा (मी*) (ग्र*)-ध्यर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ श्रेयस्कर-गति-गौरिसोमेभ्यः

121. अङ्श (ग्रंशः) ॥ वकुलसोमस्वा (मी*) ग्रर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ धृतिसोम-सिङहयो (सिंहसो) मस्वामिभ्यामर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ कृष्णा-

122. त्रे यो वाजसनेयी भायश (:*) स्वा (मी*) (ग्र*) ध्यर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ यज्ञ-स्वा (मी*) पादाभ्यधिकोङ्श (कोऽंशः) ॥ देव-

123. स्वा (मी*) पादाभ्यधिकोङ्श (कोऽंशः) ॥ दह्रिस्वा (मी*) ग्रर्द्धाङ्श-(र्द्धांशः) ॥ प्रद्युम्न (म्न) स्वा (मी*) (अ*) ध्यर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ॥ वृद्धिस्वा (मी*) द्विरङ्श (रंशः) ॥

124. दिवाकर-हरि-[4]ग्रद्भु तस्वष्टु (ष्टृ)-तोषनागेभ्यो (भ्यः) अङ्श (ग्रंशः) ॥ कवेस्तरो वाजसनेयी

125. मेधस्वा (मी*) अङ्श (ग्रंशः) ॥ माण्डव्यो वाजसनेयी धृतिस्वामि (मी) गोत्रेण सह ग्रङ्श (ग्रंश)-चतु-

126. र्थो भाग(:*) ।। कश्यपो वाजसनेयी केशवस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः)।। भारद्वाजो वाजसनेयी गौरिस्वा(मी*)

127. अङ्श(ग्रंशः) ।। सुचरितस्वा(मी*) ग्रर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।। भारद्वाजो वाजसनेयी व(ब)प्प स्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ।। कौण्डिन्यो वा(बा)-ह्वृच्यो(च्यः)

128. कर्कदत्तस्वा(मी*) ग्रङ्श(ग्रंशः) ।। भारद्वाजो वा(बा)ह्वृच्यो(च्य) उदयनस्वा(मी*) ग्रङ्श(ग्रंशः) ।। वासिष्ठो वा(बा)ह्वृच्य-मेरुदत्त-स्वा(मी*)

129. अङ्श(ग्रंशः) ।। अग्निवेश्यो (श्य)-वाजसनेयी (यि)-नरेन्द्र-रेणुभूति-स्वाभ्यां-(मिभ्याम्) अङ्श(ग्रंशः)।। मेघभूतिस्वा (मी*) ग्रर्द्धाङ्श (र्द्धांशः) ।।

130. साङ्कृत्यायन-च्या(चा)रक्यो(क्यः) चन्द्रपक्षस्वा(मी*) ग्रङ्श-(ग्रंशः) ।। यास्को वा(बा) ह्वृच्य-कालिस्वा(मी*) ग्रङ्श(ग्रंशः)।।

Sixth Plate : First Side

131. शालङ्कायनो वाजसनेयी सूर्यस्वा(मी*) ग्रङ्श(ग्रंशः) । भार-द्वाजो वाजसनेयी भवदेवस्वा(मी*) अङ्श (ग्रंशः) ।

132. शर्वदेवस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः ।।) गोमिदेवस्वा(मी*) ग्रर्द्धाङ्श-(र्द्धांशः) । सवित्र(तृ)देवस्वा(मी*) द्विरङ्श(रंशः) । ग्रर्कदेवस्वा-(मी*) अर्द्धाङ्श(र्द्धांशः) ।

133. साधारणस्वा(मी*) अङ्शा(ग्रंशा)च्चतुर्भाग(:*) । गार्ग्यो(र्ग्यो) वाजसनेयी दामरातस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) । भारद्व(द्वा)जो

134. वाजसनेयी वसुदत्तस्वा(मी*) द्विरङ्श(रंशः) । आलम्वा(म्बा)यनो व(वा)जसनेयी जा(या)गेश्वरस्वा(मी*) द्विरङ्श(रंशः) ।

135. विश्वेश्वरस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) । दिव्येश्वरस्वा(मी*) अङ्श-(ग्रंशः) । गणेश्वरस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) । वु(बु)द्धेश्वरस्वा(मी*) अङ्श(ग्रंशः) ।

136. जातेश्वराङ्गेश्वराभ्यां(भ्याम्) अङ्श (ग्रंशः) ।। धो(धौ)तेश्वरस्वा-(मी*)अङ्शा(ग्रंशा)च्चतुर्भ(र्भा)ग(:*) ।। मघेश्वरस्वा(मी*) अ(ग्रं)शाच्चतुर्भाग (:*) ।

137. जाह्नेश्वरस्वा(मी*) अर्द्धङ्श(र्द्धांशः) ।। नन्देश्वरस्वा(मी*) अङ्श-(ग्रंशः) । आङ्गिरसो वाजसनेयी दामभूति-

138. स्वा(मी*) अङ्श(अंशः)। काश्यपो वा(बा)ह्वृच्च(च्य)-प्रकाशवर-स्व(स्वामी) भ्रातृ-सहितोङ्श(तोऽंशः)। यास्को वाजसनेय[ी]

139. गायत्रिपालस्वा(मी*) अङ्श(अंशः)॥ पाराशर्यो वा(बा)ह्वृच्य-शान्त-शर्मस्वा(मी*) अङ्ग(अंशः) ॥ कौशिको

140. वा(बा)ह्वृच्य- पद्मदासस्वा(मी*) गोत्राङ्ग(त्रांशः) ॥ गोवर्द्धन-यज्ञपाल-पणु-सुदर्शनस्वामि-

141. भ्यां(भ्यः) अर्द्धाङ्शः(द्धांशः) ॥ पाडूल्यश्छान्दोगो गोपालस्वा(मी*) अङ्शः(अंशः) ॥ काश्यपस्तैत्त(त्ति)रीय उग्रदत्तस्वा(मी*)

142. अङ्शः(अंशः)॥ वा(बा)र्हस्पत्यो वा(बा)ह्वृच्यो भट्टि(ट्टय)नन्तस्वा-(मी*) अंशः॥ साधुस्वा(मी*) अंशः ॥ देवकुलस्वा(मी*) अंशः (॥*)

143. जनार्दनस्वा(मी*) (अ*)द्धाङ्शः(द्धांशः) ॥ स(सु)नयन-नारायण-वृद्धि-स्वामिभ्य(:*) अर्द्धांशः ॥ गौतमो वा(बा)[ह्वृ]-

Sixth Plate : Second Side

144. च्य इ(ई)श्वरभट्टस्वा(मी*) अंग(श): ॥ भृगुस्वा(मी*) अर्द्धांशः ॥ भारद्वाजो वा(बा)ह्वृच्यो रुद्रघोषस्वा(मी*) अंशः। कात्यायनश्चारकः कौशिसो-

145. मस्वा(मी*) अंशः ॥ गौतमो वाजसनेयी प्रभाकरकीर्तिस्वा(मी*) अङ्शः(अंशः) ॥ शाण्डिल्यो वाजसनेयी अ(आ)नन्दस्वा(मी*) अंश(: ॥*)

146. शौनको वा(बा)ह्वृच्यो गतिभट्टिस्वा(मी*) अंशः ॥ तेज(जो)भट्टि-स्वा(मी*) अंशः ॥ मन(नो)घोष-तेज(जो)भट्टि-नन्दभू-

147. तिस्वामिभ्यां(भ्योऽ)द्धांशः ॥ दामभट्टिस्वा(मी*) अंशः॥ मेघभट्टि-स्वा(मी*) अंशः ॥ सुमतिभट्टिस्वा(मी*) अंशः ॥

148. सुयोगभट्टिस्वा(मी*)अंशः) ॥ वात्स्यो वा(बा)ह्वृच्यो(च्यः) शाश्वत-दासस्वा(मी*) अंश(:*) ॥ गौतमश्छान्दोगो(गः) तोषस्वा(मी*)

149. अङ्शः (अंशः)। वाराहो वा(बा)ह्वृच्यो भट्टि-हरस्वा(मी*) अङ्शः (अंशः) ॥ भारद्वाजो वाजसनेयी नागदत्तस्वा(मी*) (अ*)द्धाङ्शः-(द्धांशः) ॥

150. आलम्वा(म्बा)यनो दूर्वेश्वरस्वा(मी*) भ्रात्रा सहार्द्धाङ्शः(द्धांशः) ॥ भारद्वाजो रूपाढ्यस्वा(मी*) (अ*)द्धाङ्श(द्धांशः) ॥ कौशिको(क)-

151. वा(बा) ह्वृच्यो (च्य)-चन्द्रदास-विमर्द्दनदासस्वामिनोरेकोङ्शः
(कोऽंशः)॥ काश(श्य)पो वा[ज]सनेयी

152. सुप्रतिष्ठितस्वा(मी*) अङ्शः(अंशः)॥ गौतम-नन्दनस्वा(मी*) अङ्शः-
(अंशः) ॥ शाकटायनो(नः) तोषस्वा(मी*)

153. अर्द्धाङ्शः(र्द्धांशः) ॥ गौतम-काश्यपाया(पयोः) सारस-वकुलस्वामिनो-
रेकोङ्शः(कोऽंशः) ॥ भारद्वाजो(ज)-विदूष-

154. स्वामिनो(नः) अर्द्धाङ्श(र्द्धांश)श्चेति ॥ व(ब)लि-चरु-सत्त्रो-
पयोगाय सप्ताङ्शा(प्तांशाः)॥ यदेतत्को(त्कौ)शिकोपचितक-क्षेत्रं

155. तत्पूल(त्फलं) प्रतिग्राहक-व्रा(ब्रा)ह्मणानामेव(।*)यत्तु गङ्गिण्युपचितक-
क्षेत्रं तद्यथा-लिखित-

156. क-व्रा(ब्रा)ह्मणै(:*) समं विभज्यतामिति ॥ सीमानो यत्र पूर्व्वेण शुष्क-
कौशिका ॥ पूर्व-दक्षि-

157. णेन सैव शुष्क-कौशिका डुम्व(म्ब)री-च्छेद-सम्व(संवे)द्या। दक्षि-
णेनापि डुम्व(म्ब)री-च्छ(च्छे)द(:*) ॥ दक्षिण-

Seventh Plate

158. पश्चिमेन गङ्गिणिका डुम्व(म्ब)री-च्छेद-सम्वे(संवे)द्या॥ पश्चिमेनाधुना
सीम(मा) गङ्गिणिका ॥ पश्चि[मो]-

159. त्तरेण कुम्भकार-गर्त्तस्सैव च गङ्गिणिका प्राग्भुज्यमानोत्तरेण वृ(बृ)ह-
ज्जाटली ॥ उत्तर-पू-

160. र्व्वेण व्यवहारि-खासोक-पुष्कि(ष्क)रिणी सैव शुष्क-कौशिका चेति ॥
आज्ञा शता(त)-प्रापयिता

161. प्राप्त-पञ्च-महाशव्द(ब्द)-श्री-गोपाल(:*) । सीमा-प्रदाता(र:*)
चन्द्रपुरि-नायक-श्री-क्षि(ति*)कुण्ड(:*)

162. न्याय-करणिक-जर्नादनस्वामी व्यवहारि-हरदत्त-कायस्थ-दुन्धुनाथ-
प्रभृ(भृ)तयः (।*)

163. शासइ(यि)ता लेखयिता च वसुवर्ण्ण(:*) भाण्डागाराधिकृत-महा-
सामन्त-दिवाकरप्रभ(:।*)

164. उत्खोटयिता दत्तकारपुण्णो(पूर्ण्णः) । सेक्यकार-कालिया ।
षष्टि म्व(व)र्ष-सहस्र(स्रा)-

165. णि स्वर्गे मोदति भूमिदः (।*)
आक्षेप्ता चानुमन्ता च तान्येव नरके वसेत् (॥*) 26

166. स्व-दत्तां पर-दत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्धरां(राम् ।)
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभ(भिः) सह पच्यते [।।] 27
167. शासन-दाहादर्वागभिनव-लिखितानि भिन्नरु(रू)पाणि (।*)
तेभ्यो अ(ऽ)क्षराणि यस्मा-
168. त्तस्मानै(न्नै)तानि कूटानि ।। 8

1. From the illustrations in *Ep. Ind.*, XII and XIX.

2. This is the symbol for *siddham, Oṁ siddhiḥ* or *siddhir=astu.*

3. The *visarga* has been elided here and elsewhere according to the *Vārttika—Khar-pare śari*, etc.

4. *Sandhi* has been avoided here and elsewhere for the sake of clarity. Otherwise there could have been confusion about the identity of persons.

No. 3—Copper-plate Inscription of Bhavadeva Abhinavamṛigāṅka (c. 765-80 A.D.), Regnal year 2

Some village in the Comilla District, Bangladesh

D.C. Sircar, *Journ. As. Soc.*, Letters, XVII, 1951, pp. 83-94.

Language and Script : Sanskrit, Siddhamātṛikā.

Metres : Vv. 1-2, 4-5, 15, 19, 22 *Sragdharā*; Vv. 3, 13-14, 18 *Vasantatilaka*; Vv. 6-8, 20 *Āryā* ; Vv. 9-10, 12, 16, 21, 23 *Śārdūlavikrīḍita*; Vv. 11, 17, 25 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; V. 24 *Pushpitāgrā*.

Summary : The charter was issued from DEVAPARVATA on the Kshīrodā river by the Buddhist *PPM* BHAVADEVA ABHINAVAMṚIGĀṄKA who was the son of king ĀNANDADEVA and grandson of king VĪRADEVA and made the grant of 7½ Pāṭakas of land in the PERANĀṬANA-VISHAYA in favour of the RATNA-TRAYA (i.e. the Buddha, Dharma and Saṅgha) worshipped at the *vihārikā* (monastery) at VEṆḌAMATĪ at the request of VIBHŪTIDĀSA made through the *Dūtaka*, the chief *Mahāsāmantādhipati* NANDADHARA. The record was composed or written on the plate by Brahmadāsa. Ādityadāsa, the sponsor of the grant, agreed to pay *udraṅga* (principal fixed tax) for the gift land.

TEXT[1]

Legend on the Dharma-chakra Seal—

[श्री]-अभिनव[मृगाङ्क]

Obverse

1. १[2] स्वस्ति (।।*)
दानाद्यभ्यास-सात्मीभवन-भर-भवद्भूरि-पू[र्ण्ण]-

2. प्रवाह-
प्रापि-प्रा[ज्य-प्रजा-प्र]स्फुट-[घट]-घटनावाप्त-भूमीश्व[रत्वः ।]

3. मो[हात्सङ्क]ल्प-जालोल्वण-रिपु-तिमिरोन्मूलने तिग्म-तेजा
न्याया-

4. जीवात्स पूज्यो जगति जिन-[मु]निर्धर्म्मराजो जिगीषुः ।। 1
[वैरि]-

5. क्षीराब्धि(ब्धि) मुद्यत्प्रव(ब)ल-व(ब)ल-वलन्मन्दर-क्ष्माधरेण
प्रोन्मथ्योद्दाम-द-

6. र्प-प्रसर-फणि-फणाभोग-सन्दानि[तां ताम् ।]
यो लक्ष्मीमुज्जहार स्व-पद-गुरु-व(ब)लाक्रान्त-दिक्चक्रवालः
श्रीमान्निर्व्याज-[शूरो]

7. व(ब)लि-रिपु-दमनादच्युतो वीरदेवः ।। 2
तस्यात्म[जः] समर-दोह[द]-दुर्निवार-
दोर्द्दण्ड-[भीम]-यम-दण्ड-निपात-भीतम् (।*)
आ-

8. क्रम्य चक्रमखिलम्म(म्ब)लिनां
नृपा[णा]मानन्ददेव इति यः क्षितिपाधिपो(ऽ*)भूत् ।। 3
कृत्वा लंका-पथं पत्रि-गति-जयि (U*) तायाज-

9. मेव राम
— — — — पयोधाविति ह विकथयन्ला(यँल्ला) घवं राघवस्य(।*)
[अ]न्योन्याश्लिष्ट-नौका-घन-घटित-घटा-कोटि-

10. संघट्ट-रुद्धं
— — — — U मेव क्षितितलमसकृद्धेलया [य]श्चकार ।। 4
अन्योन्याघाति-खड्ग-ज्वलदनल-भवामाहवे

11. यस्य वा(बा)हो-
र्दुर्वारां क U— — UUU परिकरैः शीकरै[र्वा]रणा[ना]म् (।*)
क्लान्ति—शान्तिमारादनयदविरमल्लोचना-

12. [म्भो]धरा—
— — — — U — — शमित-रिपु-वधू-दीर्घ-निःश्वास-
वात(:*) ।। 5
तस्यासीत्सुरपत्नी-गुरु-गुण-गरिमोद्गीत-गौ-

13. री ××× (।*)
[धू]माङ्गदेवी. . . . . [।।*] 6
. . . . (।*)
. . . श्रयति . . . . . विलसन्मौलि-

14. माणिक्य-माल-रोची [।।*] 7

. . . . (।*)

. . . . (।।*) 8

— — — U U —U—U

15. UU— — —U— —U—

— — —UU—U—UUU— — —U— —U—(।*)

— — —UU—U—UUU— — —

16. [स]मा[नान्व]या-

युक्त[:] श्री-भवदेव—UUU— — —U— —U—[।।*] 9

— — —UU—U—UUU— लोके प-

17. राग-स्थिताः

प्रेमाव(ब)न्ध U—U—UUU— — —U — —U—(।*)

— — —U सनाहरेण व(ब)हुलामोदेन ये-

18. न द्विषा-

माकृष्टा कमलासि-ले[ख]-विषयाच्चेतः सुदूरीकृ[तम्] ।। 10

× × × × × ×[श्रेष्ठो] दोष्णा विष्णुर्दधे धराम् (।*)

तामे-

19. व यः प्रसक्तां क्ष्मां वि(बि)भर्ति धरणी[धरः] ।। 11

विश्वासं गुण-सम्पदा जगति— — —U— —U—

— — —UU— स्स एव मुदित[स्त्रै]लो-

20. क्य-लक्ष्म्या U—(।*)

— — —UU—U—UUU— — —U— —चिरं

श्रीमांस्त्वं भवदेव मे पतिरिति [प्रेम्णा] श्रिया यो

21. वृतः ।। 12

— —U—UUU—UU—U— —

— —U—UUU—U लिनास्य-शोभं(भम् ।)

युध्युद्धृतासि-

22. UU—UU गर्भ-गुप्तं

यस्यामनित्य-विमुखं प्रतिबिम्व(म्ब)मेव ।। 13

लीलोल्वनालक-लता-विलसल्ललाट-

लेख U

23. —UUU—UU खावलीव (।*)
— —U—UUU—UU—U— —
— — Uभूप-वनिता-हृदये विलग्ना ॥ 14
लक्ष्मी-ली-

24. [ला]U— —UUUUUU— —U— —U— —
— — — —U— —UUरपि पयसामर्थि-तृष्णापहारे (।*)
दुर्वारा-

25. राति-लक्ष्मी-हठ-हरण-सहो यस्य वा(बा)हुः U— —
— — — —U— — रण-शिरसि जय-श्री-निकेतस्य भूपिः-
(मिः) ॥ 15
नि-

26. [जित्य क्षि]तिपाल-चक्रमखिलं— — U— —U—
— — — UU— U— UUUस्वीकुर्वता दूरतः (।*)
— —

27. — UU — U—UUU— — — —U—U—
लोके वक्तुमिव भ्रमत्यविरतं कीर्त्तिर्महीं य[स्य च] ॥ 16
××× न-

28. त-दुर्व्वार-सर्व्वोर्व्वी-नायका ××(।*)
××× कुलाभिमतः सुफला अपि निष्फलाः ॥ 17
×××××× म[णि-म]-

29. ण्डिताखण्डल-पर-महा-महिम्नः उच्चाचल-चूडा-चुम्वि(म्बि)-हिम-रुचि-विम्व(म्ब)-चारु-चैत्य-चय-नावि×××××

30. मपाशन-वर्त्मनः जव-विजित-सप्तसप्ति-सप्ति-वाजि-व्रज-खलना-चरण-कोटि-[मार्ग]-मल्लन-समुच्छल-

31. दच्छेतर-रजः-पटल-पिहित-सकल-ककुभो(ऽ*)प्यजनित-रजो-विकारात् दीर्घ-निर्घात-निर्घोष-

32. घोर-गज-गर्जिताकर्ण्णनोत्कर्ण्ण- [तूर्ण्ण]- कम्पितापर-करि-कर-पराघात-स्व(सु)पुटित-भू-भागादप्यनिभात् कु-

33. मुदाकरादिवाभिनवमृगाङ्क-जनित-कान्ति-सन्ततेः जलधेरिव विलासिनी-रचित-शोभात् असि-विसराव-

34. [सर]. . . . . वाल-लग्न-घन-दिनकर-कर-निकर-घटित-विकट-कंकटोरः-कवाट-पट ××

Reverse

35. ×× सङ्कटीकृत-राजद्वाराजिरात् अनेक-कटका. . . . . .
36. ×काह-मसिका-वाहनिका-पूगड-टके-[निपानया यिलो]ल-समु[ल्ल]-
37. सद्व(द्ब)हल-जल-लव-धवल-विलास-वाससा व(ब)हल-जल-पूरि-
38. तालवालिका-विपुल-पुलिनासीन-सित-कलहन्स(हंस)-कुल-कृत-
39. कोलाहल-वाचालितोभय-कुलया फणि-मणि-किरण-विस-
40. र-विभासित-सकल-सलिलयापि घन-तिमिर-च[श्चत्त]-रत्तरङ्गया शसि-
(शि)-कर-शिशिर-री(नी)रयापि सदानुगताहि-
41. ककर-पाद-निकरया क्षीरोदाभिधानया पुण्य-नद्या सनाथीकृतात्
सतताभिवर्द्धमान-प्रभूत-भूति-
42. सम्भारात् देवपर्व्वतावस्थित-श्रीमज्जयस्कन्धावारात् पर[म-सौ]-
गतो महाराजाधिराज-श्रीमदानन्ददे-
43. व-पादानुध्यातः परमेश्वरः परमभट्टारको महाराजा[धि]राजः [श्री]मां-
(मान्) भवदेवः कुशली ॥ पेरनाटन-
44. विषये यथाकाल-भावि-विषयपतीं(तीन्) करणिक-[दश]ग्रामि[का]-
न्समाज्ञापयति । विदितमस्तु भवताम् (।*)
45. श्री—UदासUU—UUभूमपाल-
लब्ध(ब्ध)U—UUU—UU—र्व(र्ब)भूव (।*)
ख्यातो(ऽ*)खिले जगति चन्दन-कुन्द-चन्द्र-
[श]-
46. [ङ्खा]वदात-[यशसा] UU— U— — [॥*] 18
— — — विश्व-मित्र[स्स] मर-हित-करो ध्वान्त-विध्वन्स (ध्वंस)
-साध्वी शक्ति— — U
47. — —UUU— —U— —U—श्री(: ।*)
श्रीमानादित्यदासो विदु(बु)ध-पथ-गति(:*)पुण्य-सूर्य स्तुतो(ऽ*)भू-
त्तस्मादि[त्ये]-
48. वमात्मा शुभ UUUU— —U [ना]दीप्त-दे[वः] ॥ 19
इष्टाली तस्य जायासीदजस्य रिगि(गिरि)जेव वा भूरि(भुवि ।)
सच्छक्ति-
49. मत्त्व. . . . . [॥*] 20
— — —परमेश्वरेण सततं यः स्वीकृतः सादरं
साङ्गं यस्य सदे(दि)च्छया सु-

50. कृतिनो [व(ब)न्धेषु ये] तन्वा(न्व)ते (।*)
— — —UU—U—UUU शेनोच्चैः कुलं भूषितं
ख्यातो भूरि विभूतिदास इति

51. सत्पुत्रो(ऽ*)स्य तस्यामभूत्[॥] 21
— — — —U— —UU कुल-वनिता-भूषणं भू-स्तुपा(ता) या
गोत्रं सत्त्वस्य नित्यं निधिर-

52. धिक-धियस्त्यागि-व(ब)न्धुः [शिवात्मा][2](।*)
— — — —U— —UUUUUU— —U— —U
धाम्ना
सम्मानस्यापि धाम ध्रुव-

53. मवनिभुजो भूरि-विश्वास-पात्रम् [॥] 22
. . . . विभूतिदासेन
हस्तोदस्त-कृपाण-पात-

54. न-दलद्वैरीभ-कुम्भ-स्खल-
द्ग — —UU—U—UUU— — —U—क्ष्मामलः ।
त्यागि(गी) सत्य-निकेतनो गुरु-

55. महासामन्तना[य]: कृती
श्रीमां(मान्)नन्दधरो U—UUU— — —स्वयं [दू]तकः ॥ 23
एवंविध-दूतक-म-

56. हासामन्ताधिपति-श्री-नन्दधर-मुखेन वयं [विज्ञापिताः] (।)* [पेर-
नाटन-विष]ये वेण्डमत्यां वाहक-

57. खण्डे अर्द्धतृति(ती)य-पाटकाः एक्करकोट्टे(ऽ*)पि पाटकः म[ञ्जि-
क्ककोरके](ऽ*)पि पाटक-द्वयं कोड्डा-

58. वारे(ऽ*)पि पाटक-द्वयम् एते अर्द्धाष्टम-पाटकाः[ताम्र-शासने समारोप्य]
वेण्डमती-विहारि-

59. कायां रत्नत्रये प्रतिपादयितुमुद्रङ्गीकृत्य मां पसादी. . . . .रव्यस्य[4]
विज्ञप्त्या ताम्र(म्र)-शा-

60. सने समारोप्य सोद्रङ्गीकृत्य तथैवं प्रति[पादिताः] (।*) एतच्च भूमि-
[दानं यथा-काल]-माविभिस्सर्व्वैरे-

61. व भूमिपतिभिः प्रतिपालनीयं कारणं यस्य यस्य यदा [भूमि-
स्तस्य तस्य तदा फलं(लम्)] ॥
इति कमल-द-

62. लाम्वु(म्बु)-विन्दु-लोलां
श्रियमनुचिन्त्य मनुष्य-जीवितञ्चः(ञ्च ।)
सकलमिदमुदाहृतञ्च वुध्वा(बुद्ध्वा)
न हि पुरु]षैः]
63. पर-कीर्त्तयो विलोप्याः ॥ 24
स्व-दत्तां पर-दत्ताम्वा(त्तां वा) यो हरेत वसुन्धरां(राम् ।)
स विष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभि(:*) स-
64. ह पच्यते ॥ ॥ 25
सम्व(संव)त् २ वैसाघ(शाख)-दिने १८ ॥ लिखितं व्र(ब्र)-
ह्मदासेन ॥

1. From the original plate and impressions. See illustration in *JAS*, Letters, XVII.

2. Here is the symbol for *Siddhir=astu*, etc.

3. *Śiv-ātmā* is written below the line.

4. Read *prasādikriyatām=bhavadbhir=ity=asya. Udraṅga* here apparently means gift land liable to pay the *udraṅga* tax.

No. 4—Rāyāpur Copper-plate Inscription of Āhavamalla, Śaka 1104 (1182 A.D.)

Rāyāpur, Dharwar District, Karnataka.

R. N. Gurav, *Studies in Indian Epigraphy* (*Journ. Ep. Soc. Ind.*), I, pp. 135ff.

Language : Sanskrit.

Script : Southern Nāgarī.

Metres : Vv.1-7 *Anushṭubh* (*Śloka*) ; V.8 *Śārdūlavikrīḍita*; V.9 *Mandākrāntā*; Vv.10-11 *Śārdūlavikrīḍita*; V.12 *Āryā*; Vv.13-32 *Anushṭubh* (*Śloka*); V.33 *Śālinī*; V.34 *Anushṭubh* (*Śloka*).

Summary : The inscription begins with adoration to the gods Prajānātha (i.e. Prajāpati Brahman) and Dharaṇīdhara (i.e. the Boar form of Vishṇu). In the Kalachuri royal family was born Kṛishṇa; his son was Jogama; his son Paramardin or Permāḍi; his son Vijjaṇa or Bijjaṇa is credited with the conventional claim of having subdued the Pāṇḍya, Chola, Vaṅga and Mālava kings. This king was followed on the throne by his three sons, viz. Soma, Saṅkama and Āhavamalla. The charter records the grant of the village of Bellavura in Navilugunda-40 within Beluvala-300 to 102 Brāhmaṇas of various Gotras of the great *agrahāra* of Huppavaḷḷi on Saturday the Śrāvaṇī (i.e. the full moon in Śrāvaṇa) in the year Śubhakṛit of Jupiter's Cycle as counted in South India, which corresponded to Śaka 1104, i.e. on the 17th July, 1182 A.D.— After the introduction of the donor of the Kalachuri dynasty, the record introduces Prince Vijayāditya of the Goa Branch of the Kadamba dynasty and his elder brother king Śivachitta Permāḍi as also their mother Mailaladevī who was the daughter of the Chālukya emperor Vikramāṅka (Vikramāditya VI) and the wife of Kadamba Jayakeśin. Kadamba Vijayāditya has been introduced in the record as the person who had created the *agrahāra* of Huppavaḷḷi, to which the donee Brāhmaṇas belonged. It seems that the grant was made at the request of the

Kadamba prince, although it is not mentioned in the record in so many words.— It is stated that the document (*śāsana-paddhati*) was composed (*rachita*) by Ādityadeva who is mentioned again as *Tribhuvana-vidyā-chakravarttin* Ādityadeva and is credited with the composition of the record. It is further said that it was *likhita* (written on the plates for facilitating the work of engraving) by *Paṇḍita* Lakshmīdhara and that it was engraved by the royal artisan (*Rāja-vijñānin*) Pandaya.

TEXT[1]

First Side

1. स्वस्ति ॥
दीर्घायुरुन्नततर-प्रतापः पृथिवीमिमां(माम्) ।
2. रक्षतादक्षताचारः प्रजानाथः प्रजा-हितः ।(॥) 1
नि-
3. विघ्नं पातु विश्वस्य गोप्ता स धरणीधरः ।
धर्म्म-द्रुहां
4. दमयिता देवस्त्याग-चतुर्भुजः ।(॥) 2
अस्ति क्षत्रिय-रत्नाना-
5. माकरः सागरायति ।
कुलं कलचुरीत्याख्यं विख्यातं
6. भुवन-त्रये ।(॥) 3
तदन्ववाये राजाभूत्कृष्णः कृष्ण इवापरः ।
अ-
7. पि बालस्य चरितमद्भुतं यस्य गीयते । (॥) 4
स जोगम-महीपालं
8. कालं वैरि-महीभुजां(जाम्) ।
वीरैक-वंद्य-महसां पात्रं पुत्रमजीज-
9. नत् ।(॥) 5
दाक्षिण्य-जलधेस्तस्मात्क्षीरोदादिव चंद्रमाः ।
प्रजा-
10. यत जगत्कां(त्का)न्तः परमर्द्दि-महीपतिः ।(॥) 6
तस्मान्मेरोरिवाशे-

11. ष-व्यापिनां तेजसां निधिः ।
उदितः सुभटादित्यो वि-
12. ज्जणः पृथिवीपतिः ।(॥) 6
स च ॥
श्राचक्राम न कां दिशं न
13. बुभुजे कं देशमुन्मूलयां-
चक्रे कन्न रिपुं बभार न रि-
14. पून्व्याश्रितान्कानिह ।
संचिक्ये न धनानि कानि न द-
15. दौ किं दानमीजे मखैः
कैर्न्नायं गुण-रत्न-रोहण-
16. गिरिः श्री-विज्जण-क्ष्मापतिः ।(॥) 8
चांडयं पांडयस्त्यजति भज-
17. ते चोल-भूपश्चलत्वं
भंगं वंगः सरति भरते मालवः
18. काल-शंकां(काम्) ।
भूपाश्चान्ये जयति जगतीं विज्जण-क्षो-
19. णिपाळे
किन्नो दुर्गं जहति जिहते कां दिशं कांदि-
20. शिकाः ।(॥) 9
सर्वाशा-तिमिरं नुदन्मुकुलयन् सर्वं द्विषद्भुजं

Second Plate : First Side

21. हस्ताम्भोज-ततोर्ज्जगद्धवलयन् सर्वं स्व-कीर्त्योजसा ।
स-
22. र्वोर्वीधर-मूर्ध-पीठ-निहित-श्री-पाद-रम्योदयो
रा-
23. जा सोम उद्दे(दै)त्कलानिधिरितः पूर्णस्फुरन्मंडलः । (॥) 10
24. वार्त्ता कैव रणोत्सवेषु निनदद्भेरी-रवे भैरवे
दूष्येषु द्रु-घ-
25. णाहतेरपि कृतैस्तैः कोल-कोलाहलैः ।
यद्यात्रासु विदुद्रुवु-

26. ष्नं रिपवः के देश-कोश-त्यजः
केषां वा न विदीर्यंते स्म हृदयं
27. मूर्च्छा-निमीलद्दृशां। (शाम् ॥) 11
यत्र पितरीव पातरि यम इव यंतरि ज-
28. नो हि दंडधरे।
लोक-द्वयोचितानां सौख्यानां पारदृश्वा-
29. भूत् ॥ 12
ततस्तस्यानुजः श्रीमान् जातः संकम-भूपतिः ।
प्र-
30. सन्न-पुण्य-लक्ष्मीकः प्रकृत्यैव दया-परः ।(॥) 13
तत आहवम-
31. ल्लो(ऽ*)भूत्(द्*) राजा तत्सोदरः सुधीः ।
अशेषैरप्यशेषं च ज-
32. गदाह्लादयन् गुणैः ।(॥) 14
तथा च ॥
अस्ति कादंव-संतान-कल्प-
33. वल्ली-महाफलं(लम्) ।
यशः-परिमलोद्गारि विवेक-रस-निर्भ-
34. रं(रम् ॥) 15
शिवचित्त इति ख्यातं जगदर्थैक-जीवनं(नम्) ।
यद्दर्शनमपि
35. स्वादु सर्वं क्लम-हरं परं।(रम् ॥) 16
वीरो वितरणं चेति क्षत्रस्य नयन-
36. द्वयं(यम्) ।
चिरान्नष्टं पुनः सृष्टं येन भूयः स्व-तेजसा ।(॥) 17
तस्य लोका-
37. भिरामस्य श्रीरामस्येव लक्ष्मणः ।
कनिष्टो(ष्ठोऽ)पि गुणैर्ज्येष्ठः(ष्ठो)
38. विजयादित्य-भूपतिः ।(॥) 18
जगद्वन्द्योदयः श्रीमान् जगद्व्या-
39. पि निजौजसो(सा) ।
स एव जगतां चक्षुर्यतश्च जगतां गतिः (॥*) 19

40. भूतधात्री [धरि]त्रीयं यदि वा कुलभूभृतः ।
भुज-सारं वदंत्य-
41. स्य भुवनाभयदं परं। (रम् ।।) 20
स एव वेत्ति वाग्देवीं चकोर इव चंद्रिकां (काम्)
42. ।
सरस्वती भूषणत्वमित्यस्मिन् पप्रथेतरां। (राम् ।।) 21
अस्य नास्येति या(य)-
43. स्यांगे न भेद उपलक्ष्यते ।
कस्य तत्रैव तत्कस्य तेजः शुचि हिम-

Second Plate : Second Side

44. द्युतेः ।। 22
यस्येच्छयैव सौजन्यं निमिषत्युन्मिषत्यपि (।*)
अत-
45. स्तस्यान्तरात्मेति यं वेद सुजनो जनः ।। 23
वज्राभेद्य
46. रिपोर्वक्षः सुखेनैव नखेन यः ।
पत्र-भेदं बिभेदा-
47. यं देवो यस्याधिदैवतं (तम्) ।। 24
वसुर्विष्णोरिव दृशौ तौ पुत्रौ
48. जयकेशिनः ।
हिंस्रस्तमांसि जगतां सूर्य-चन्द्रमसावि-
49. व ।। 25
श्रीमतो विक्रमांकस्य स्वामिनः सर्व-भु(भू)भृतां(ताम्) ।
सुतेव गि-
50. रि-राजस्य सुतासीज्जननी तयोः ।। 26
नाम्ना मैललदेवीति म-
51. हादेवी-पदं महत् ।
यां च गौरीं च संश्रित्य नान्यतः पदमादधे ।। 27
52. सा च ।
चलुक्य-वंशादुद्भूय कदंब-कुलमागता ।। (।)
क्षीरोदा-

53. दिदु-लेखेव शिरस्तत्पारमेश्वरं।(रम् ।।) 28
क्षात्रं क्षात्रमिति ख्यातं य-
54. त्तेजः पुण्यमूर्जितं(तम्) ।
तदेव मूर्त्तिमन्मन्ये प्रत्यक्षं सा यशस्वि-
55. नी ।(।।) 29
तत्र च तस्यैव कुमार-मकरध्वजस्य श्रीमतो विज-
56. यादित्यदेवस्य धर्म्म-भांडागार इवाक्षय-निधावनार-
57. तं परिवर्धमाने हुप्पवळ्ळि-नामधेये महाग्रहारे नित्य-
58. निवासिभ्य(:*) विदित-वेदितव्येभ्यः सच्चरित्र-पवित्रेभ्यः शता-
59. य द्वाभ्यां च नाना-गोत्रेभ्यो महाब्राह्मणेभ्यः चतुरुत्तर-श-
60. ताधिक-सहस्रतमे शके सु(शु)भकृतु(त्)-संवत्सरे श्राव-
61. ण्यां शनैश्चर-वारे बेलुवल-त्रिशतांतर्वर्त्ति-नविलुगुं-
62. द-चत्वारिंशन्मध्यवर्त्तिनं बेल्लवुर-नामधेयं ग्रामं प्र-
63. सिद्ध-शी(सी)मा-समन्वितं निधि-निक्षेप-जल-पाषाणारामा-
64. द्यन्वितं त्रिभोगाभ्यंतरमं(म)ष्ट-भोग-तेजः-स्वाम्य-युक्तं शु-
65. ल्क-साद(?)-दंडादि-सकल-द्रव्यो(?)पार्ज्जनोपेतं कळचुरि-कु-
66. लावतंसः श्रीमानाहवमल्लदेवो राजा(ज)कीयैरप्य-

Third Plate : First Side

67. नंगुलि-प्रेक्षणीयं सर्व-नमस्यं कृत्वा धारा-पूर्वकं परमया
68. भक्त्या दत्तवान् ।। अस्य च धर्म्मस्य रक्षणे फलमि-
69. ति हस्मान्नः प्रांचस्वी[3] फल-महिम-साक्षात्कृत-सक-
70. ल-धर्म्म-मतयो महर्षयः ।।
बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः
71. सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं(लम् ।।) 30
72. अपहरतः समर्थस्य चाप्युदासीनस्य एव विपरीतं फ-
73. लमाम्नासिष्टः ।
स्व-दत्तां पर-दत्तां वा यो हरेत वसुन्धरां(राम्) ।
74. षष्टि-वर्ष-सहस्राणि विष्ठायां जायते क्रिमिः । (।।) 31
कर्म्मणा

75. मनसा वाचा यः समर्थो(ऽ*)प्युपेक्षते ।
स स्यात्तदैव चंडा-
76. लः सर्व-धर्म्म-बहिःकृ(हिष्कृ)तः ।(॥) 32
अतएव च तत्रभवद्भिर्व्यास-
77. पराशर-प्रभृतिभिः साक्षात्कृतं(त)-सकल-धर्म्म-त-
त्वं(त्त्वै)स्त्रै-
78. काल्य-दर्शिभिर्महर्षिभिः प्रणीतां स्व-स्व-वाद्यपिस्म्यता-[4]
79. क्षे साक्षादेव श्रुतिषु चोच्चावचासु धर्म्मोपदेशय-[5]
80. जामम्बकासु पुनरपरितोषान्निज-सदाचारोदाह-
81. रण-दर्शनेन सर्वाशा(सा)मप्यूषा[6] मानुषीणां प्रजानाम-
82. बोधांध-तमसा-पतिताषया[7]लोकस्य भाग्येनावतीर्ण्णः
83. स्वयमेव भगवान्नारायणः श्रीराम-नामधेयः स्व-निर्म्मि-
84. तस्यापि धर्म्मस्य कालांतरे(ऽ*)न्यथा-भाव-शंकातंक-तरलितो
85. विनयोदार-मधुरया संक्षिप्त-शुभ-मत्या सरस्वत्या भविष्यत्-
86. क्षत्रिय-श्रोत्रियान्सांजलि-व(बं)धमभ्यग्रमा[8]चक्रे ।
सामा-
87. न्यो(ऽ*)यं धर्म-सेतुर्नृपाणां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ।
सर्वाने-
88. तान्भाविनः पार्थिवेंद्रा-
न्भूयोभूयो याचते रामचंद्रः ॥ 33
शक्ति-व्यु-
89. त्पत्ति-संपन्न-विद्वत्(च्)-श्रीपाद-सेविना ।
रचितादि-
90. त्यदेवेन सेयं शासन-पद्धतिः ॥ 34
कृतिरियं त्रि-
91. भुवनविद्याचक्रवर्त्तिनः श्रीमदादित्यदेव-[9]
92. स्य ॥ लिखितमिदं पंडित-लक्ष्मीधरेण । उत्कीर्ण्णं राज-वि-
93. ज्ञानिना पंदयेन ॥ मंगल-महा-श्रीः ॥

1. From unsatisfactory illustrations in *Stud. Ind. Ep.* The published transcript is incomplete.

2. The conventional nature of the claim is clear from the style of verse 9 which may be compared with the language of verse 23 at p. 262 above.

3. There are some errors here.

4. The passage is difficult to understand.

5. There are mistakes in this passage.

6. Read °*m=apy=etāsāṁ*.

7. Read °*t-obhaya*.

8. Read °*bhyarthanāṁ*.

9. An unnecessary *daṇḍa* had been engraved at the end of the line (to cover a little empty space) and then struck off. For the title *Tribhuvana-vidyāchakravartin*, see Sircar, *Some Epigraphical Records of the Medieval Period from Eastern India*, 1979, p. 128.

GLOSSARY

Abhaya-śāsana, charter of security 550
abhijñā, Buddha's powers, 700, 701n
Abhitvaramāṇa, °*ka*, messenger 51, 52n, 64, 68, 72, 75, 85, 268, 270, 426-27
abhyantar-ādāya, local taxes 318-19
abhyantara-siddhi, local taxes 524
āchāra-sthiti-pātra, document 372-73
Āchārya, title 191-92, 538, 546-47, 576, 589, 703-04
a-chāṭa-bhaṭa-praveśa, °*prāveśya*, privilege 16, 21, 476, 489, 500
āchārya-bhoga, teacher's fees 576, 587
adattā, tax 157, 160
ādāya, levy 252, 281, 285, 291, 303
ādeya, levy 378, 384, 533, 538
āḍhaka, measure 511, 514
Adhi, *Ādhi*=*Adhikaraṇika*, *Ādhikaraṇika* 24
adhikaraṇa, office 24, 29, 36, 38, 373-74, 727
Adhikaraṇika, *Ādhi*°, officer 24
Adhikārika, officer 500, 524, 532
Adhimahārāja, chief's title 28, 30
Adhirāja, royal title 421, 530
adhirājya, royal status 17, 38
adhishṭhāna, town 314
Adhyaksha-prachāra, document 93, 97
ādivarāha-dramma, silver coin 247n
agrahāra, rent-free holding 196, 201, 219, 222, 233-34, 426, 428, 500, 543, 584, 588, 751, 756; °*kshetra* 732
Agrahārin, owner of *agrahāra* 520, 543
Agramahishī, chief queen 36-37
agnihotra, rite 355, 357, 376-77, 384, 463, 480, 489
ahi-daṇḍa, snake-tax 157, 160
Ājñā, *Ājñapti*, executor of grants 517, 521, 617, 641, 645, 732
ākara-sthāna, mines 273, 276, 285, 302
akiñchid-grāhya, free from taxes 98
akshapaṭala-prastha, levy for *Akshapaṭala's* office 280
Akshapaṭalika, accountant and record-keeper 231, 285, 289-90, 302, 524, 534
alla-vāṭa 375
Amātya, officer 26-27, 52n, 112, 127, 136, 165, 173, 217-18, 317, 610, 729
Amīr, Indian *Hammīra*, *Hambīra*, title 402, 404, 649-50, 652, 659n, 669
anāchchhedya, unresumable 428
andhāruvā=*arthā*°, tax 157, 160
aṅga-bhoga, decoration 541, 547
añj-ashṭa-sabhai, assembly 407n
Antaraṅga, privy councillor 124, 128, 728
antarāvaḍḍi=*ātur*°, tax 157, 160
a-paripanthya=*bādhā-vivarjita* 428
araghaṭṭa, *arahaṭṭa*, water-drawing machine 250, 253
ārdraka-lakaṭā, dried ginger-stick 375
Arirājachānūramādhava, title, 140, 142
Arirājahṛidayaśalya, title 404
Arirājamadanaśaṅkara, title, 131, 136
Arirājaniḥśaṅkaśaṅkara, title, 131, 135
Arirājavṛishabhaśaṅkara, title, 131, 135-36
ārogya-śālā, hospital 584
arthāruvā=*andhā*°, tax 157
Āśāvarī-śrī-Sāmantadeva, coin legend 412
Āsedhabhaṅgādhikṛita, officer 268, 270
ashṭa-bhoga, full ownership of land 196, 201, 541, 547, 599
ashṭa-bhoga-tejah-svāmya, full ownership of land 756
ashṭa-bhūti, associated with *ashṭabhoga* 196, 201
ashṭa-kul-ādhikaraṇa, Pañchāyat board 407n
ashṭāṅga-yoga, 598
astraveda, weaponry 105, 109
Aśvapati, title 131, 135-136, 217-18, 268, 270, 285, 288, 290, 299, 302, 305n
Aśvapati-gajapati-narapati-rāja-troy-ādhipati, title 135-36, 285, 290, 299, 302
aṭhūprastha, levy 280, 282n
atithi, reception of guests 377, 480
āturāvaḍḍi=*antar*°, tax 157
Āvasarika, epithet of Brāhmaṇas 2, 14
Avatāra, same as Rasul 650, 651n
āvṛitti, administrative division 124, 128
Avyakta, same as *Allah* 650, 651n
Āyuktaka, ruling officer 51, 68, 75, 81, 372-73, 462, 475, 477, 488, 496, 500, 524, 532

Bādasāha, same as *Bādshāh* 666, 668 & n, 669, 676-77
Bādshāh, imperial title 664 & n
Balādhikṛita, general 250, 253
Balādhyaksha, general 68
bali, offering to beings 29, 31, 74, 76, 80-81, 84, 217-18, 253, 259, 264, 270-71, 355, 357, 377, 384, 463, 476, 480, 489, 568, 742
balīvard-ādāna, tax 375
bandha-daṇḍa, tax 157, 160
Bappa-bhaṭṭāraka, His Majesty the Father 606, 608, 611n, 613, 617; °*pāda-bhakta* 606, 609

Barkandāz 268
Bāva, uncle 272-73
Bhadreśvara-Sugata-padākshara foot prints of gods 697
bhāga, king's share of produce 55, 72, 76, 84, 94, 161, 221, 223, 226, 250, 252-53, 274, 277, 280, 283, 285, 288, 291, 303, 309, 314-15, 343, 378-79
bhāga, administrative division 131, 136
bhāga-bhoga, share of produce and offerings 161, 314-15, 318-19
bhāga-bhoga-kara, levies 72, 84, 94, 283, 285, 288, 291, 303
Bhagavat, epithet of gods and religious leaders 36, 38 152, 191, 218, 271
Bhagavatī-bhakta, epithet 251, 255n
Bhāgika, share-holder 217-18 426-27
bhaishajya, medical treatment, medicine, 76, 84
bhāṇḍa, receptacle 374-75
bhāṇḍāgāra, storehouse, treasury 742
Bhāṇḍāgār-ādhikṛita, officer 149, 276, 285, 288, 290, 302, 727, 728
Bhāṇḍārī, officer 303, 306n
Bhaṭa, constable 16, 21, 51, 64, 68, 72, 75-76, 84, 93-94, 97-98, 124-25, 128, 136, 138n, 152, 221-22, 224-25, 270-71, 307, 309, 314, 355, 357-58, 365, 370-73, 426-28, 463, 470, 475, 480, 489, 496, 500
Bhaṭṭa-mahattama, member of council 268, 270
Bhaṭṭa-mahattara, member of council 2, 14
Bhaṭṭaputra, Brāhmaṇical title 151-52, 431
Bhaṭṭāraka, lord 123, 152, 219, 451, 453-55
Bhaṭṭārikā, feminine form of *Bhaṭṭāraka* 43n, 213, 215, 357
Bhikshu, Buddhist monk 72, 76, 229, 231, 695
Bhikshu-saṅgha, Buddhist church 231
Bhishak, physician 276, 285, 290, 302
bhoga, periodical offerings; a *jāgīr*; a small territory, 55, 72, 76, 84, 94, 98, 161, 221, 223, 226, 250, 252-53, 274, 277, 283, 285, 288, 291, 303, 309, 314-15, 318-19, 343, 357, 378, 384, 428
Bhogapati, officer 64, 68, 268, 270, 426-27
Bhogi-jana, Jāgīrdār 157, 160
Bhogika, Jāgīrdār 217-18, 357, 426-27
bhū, land measure 426-28
bhū-chchhidra-nyāya, same as *bhūmi*° 137
bhū-dro = *bhū-droṇa* = *bhūmi-droṇa-vāpa*, land measure 141, 143, 145n
bhū-khāḍī (rī), land measure 124, 128
bhukti, province 41, 67, 124-28, 131, 136, 140, 142
Bhukti-pattalika, officer 727-28
bhūmi-chchhidra-nyāya, principle of free enjoyment of land 68, 76, 84, 94, 98-99, 128, 222, 225-26, 384, 390n, 463, 475, 489, 736
bhurja-patra, birch-bark plate 256n, 320n
bhūta-pāta, *bhūta-vāta*, earthquakes, storms, etc. 377, 384, 389n, 463, 480
bhūta-pāta-pratyādeya, income from earthquakes, etc. 480
bhūt-opātta-pratyāya, income from earthquakes 470, 475, 489, 496, 500
bīja-chchheda 575, 585
biruda, surname 597
Brā, same as *Brāhmaṇa* 141-43, 145n
Brahmachārin, student 218, 234, 428
brahmacharya, status of a *Brahmachārin* 546
brahmadāya, *brahmadeya*, rent-free holding of Brāhmaṇas 76, 234, 252, 334, 384, 390n, 428, 462-63, 474-75, 488-89, 500, 534, 606, 608
Brahma-kshatra, *Brahma-kshatriya*, family with mixed Brāhmaṇa-Kshatriya blood 115-16, 120n, 124, 127, 363-64, 719-20.
brahmāṇḍa, gift 595
brahmapura, *brahmapurī*, Brāhmaṇa settlement 97, 273, 277, 463, 618n
brahmottara, rent-free property of Brāhmaṇas 84, 97, 128
Briha, same as *Brihatpurusha* 404-05
Brihaduparika, same as *Uparika*, governor 128
Brihatpurusha, same as *Mahājana* 404

Chaitya, prayer-hall, temple 687-89
chakra, weapon 13, 188
chakravarti-kshetra, an emperor's sphere of influence 156
Chakravartin, imperial title 126, 152, 377, 381, 404, 434, 538, 544, 556, 561, 571, 629
chāmara, auspicious mark 518
Champeśvara, king of Champā 717
Chāṇḍāla-pushkariṇī, Chāṇḍālas' tank 730
Chaṇḍikā-pushkariṇī, tank near a Chaṇḍikā temple 21
chandra, meaning 'one' 194n
chandr-oparāga, lunar eclipse 191

charu, *charuka*, offering to manes 29, 31, 76, 80, 84, 217-18, 253, 271, 355 357, 377, 384, 463, 489, 476, 480, 489, 742
Chāṭa, *Chaṭṭa*, police officer 16, 21, 51, 64, 68, 72, 75-76, 84, 93-94, 97, 124-25, 128, 136, 128n, 221-22, 224-25, 270-71, 307, 309, 314, 318-19, 355, 357-58, 372-73, 426-28, 463, 470, 475, 480, 489, 496, 500
cha-ṭī, cultivated mound 141-43
Chaṭṭa, same as *Chāṭa* 129, 135
chatuḥ-sīm-āvachchhinna 160
chaturvarṇa, *chāturvarṇya* 331, 562, 579, 585, 727
Chāturvaidya, *Chaturvidya*, student of four Vedas 31, 252
chatushpaṇika, priced at four Paṇas 729
Chaudharī, title or designation 668, 669n
Chaulukya-chakravartin, surname 404
chaur-oddharaṇa, recovery of stolen articles 72, 76, 84, 94, 98
Chaur-oddharaṇika, officer 50-51, 52n, 64, 68, 72, 75, 83, 93, 97, 124, 128, 136, 138, 268, 270, 426-27
Cheṭikā, maid servant 93, 98
Chhatrachchhāyika, official 426-27
chi-khi=*chira-khila* 141, 143, 145n
chi-khi-mu-ṭī=*chira-khila-muṇḍa-ṭikara* 143
Chhimpaka, dyer 375
chini-karpūra, Chinese camphor 558
chira-khila, uncultivated for long 141, 145n
chiṭṭola, tax 157, 160
chīvarika, provision for monk's garments 229, 231, 232n
Choroddharaṇika, same as *Chauroddharaṇika* 372-73
Chūrṇakāra, lime-washer 403, 406
chūrṇī=*kāhaṇa*, 1280 cowries 131, 136, 139n, 140, 143, 509n
cowrie-shell, used as coin 124

dāgapasadī, tax 303
Dakshiṇa-tīrtha-rāja, Southern Ocean 192
dakshiṇāyana 605
dāna, customs duty 403, 405, 692
Dān-ādhikārin, customs officer; officer incharge of gifts 524, 534
daṇḍa, fines 218, 280, 343, 547, 756
Daṇḍa=*Daṇḍanāyaka*, general 39, 40n, 93, 97, 124, 128, 136, 152, 217-18 250, 253, 524,
daṇḍa-daśāparādha, fines 470, 475, 480, 489
daṇḍa-dāya, fines 343
daṇḍa-dosha-daś-āparādha, fines 496, 500
daṇḍaka, same as *daṇḍa* 375
daṇḍanīti 108, 188
daṇḍa-pārushya, assault 373-74
Daṇḍapāśika, *Dāṇḍapāśika*, watchman, policeman 50-51, 68, 72, 75, 83, 93, 97, 124, 128, 136, 157, 160, 217-18, 268, 270
Daṇḍaśakti, police officer 64, 68
Daṇḍavāsika, same as *Daṇḍapāśika* 426-27
Dāṇḍika, police officer 50-51, 75, 83, 93, 97, 270, 426-27
daradraṇaka, levy 307, 309
daśabaṁdha, tax 280
Daśagrāmika, *Dāśagrāmika*, officer 64, 68, 748
daś-āpachāra=*daś-āparādha*, fines 70n, 84
daś-āparādha, fines 52, 72, 76, 91, 98, 128, 280, 314, 384, 426, 428, 463, 470, 475, 480, 489, 496, 500
daś-āparādha-daṇḍa, fines 280
Daśāparādhika, judicial officer 51, 52n, 72, 75, 83, 268, 270
Dauḥsādhasādhanika, emergency officer 64, 68, 93, 97, 124, 128, 136, 221-22, 224-25
Dauvārika, door-keeper 165, 173, 218, 487
ḍheṅku-kaḍḍhaka 373
deśāntarīya-maṭha 93, 98
deva-bhoga, same as *deva-dāya* 500, 533
deva-brahma-dāya, °*deya*, free holdings of Brāhmaṇas and gods 234, 252, 382, 463, 475
Devadāsī, temple-girl 106, 156, 719
devadāya, °*deya*, rent-free temple land 76, 390n
devadroṇī, temple property 217-18
Devadroṇy-adhikṛita, officer 217-18
devakula, temple 360-61, 431, 454, 741
devakulikā, small temple 67
deva-sthāna, temple 538
Devavārika, temple superintendent 508
devāyatana, temple 253, 421
devadharma, *deyadharma*, religious gift 146, 149
Ḍhakkā-vādaka, drummer 93, 97
dhānya, royal share of produce 374, 384, 463, 470, 475, 480, 489, 496, 500, 639
dharma-bhāṇḍāgāra, temple treasury 756
dharaṇa, coin 140
dharma-chakra, Buddhist symbol 60
Dharmādhikaraṇa-senabhogika, clerk of Judicial department 480, 490
dharma-śāsana, edict relating to pious activity 208
dharma-sthāna, holy spot 405

Dhruvādhikaraṇa, officer for collecting tax in grains 372-73
Dīkshita, Brāhmaṇical surname 191, 283, 285
dīnār, dīnāra, gold coin 336, 649
dīpotsava, Dewali festival 503, 508
dīrghagoviṁchha, tax 303
dirham=dramma, silver coin 651n
ditya, tax 355, 357
Divirapati, clerk 218, 220
dra=dramma 508, 513
drachma, Greek coin name 247n 420, 424, 503, 508, 509n 510-11, 513-14, 651n
Drāgaḍika, drummer 93, 97
dro=droṇa, 32-34, 35n
droṇa=droṇavāpa 24-25, 29, 41-42, 93, 97-98, 715
droṇavāpa, land measure 25, 35n, 42, 43n, 727, 729
droṇī, property 402, 404
Duḥsādhyasādhanika, emergency officer 268, 270
dumbarīchchheda 742
ḍumphaka=drimphaka 373, 375
Dussādhyasādhanika, same as *Duḥsādhya°* 270
✓*Dūta*, messenger 51, 64, 68, 75 84, 268, 270, 273, 276, 285, 290, 302, 426-27, 429
Dūtaka, executor of grants 29, 63, 68, 72, 76, 94, 96, 98, 132, 137, 157, 218, 220-21, 123-24, 226, 233-34, 271, 355, 358, 374, 376, 378, 385, 464, 470, 477, 480, 490, 494n, 744, 749
✓*Dūta-praishaṇika*, despatcher of messengers 51, 52n, 72, 75, 84
Dvedin=Dvivedin 201
Dvir-aśvamedha-yājin, performer of two horse-sacrifices 3
Dvis-turagamedha-yājin 3
dyūta-kaparda, gambler's tax 332

eva, name-ending 145n

fanam, same as *paṇa*, coin 550

ga=gadyāṇa 558-59
gadyāṇa, gold coin 550, 551
Gajapati, title 131, 135-36, 140-41, 144, 195, 199, 276, 285, 288, 290, 293-94, 502, 299
gaja-pāshāṇa, boundary stone 533
Gamāgamika, official 51, 52n 64, 68, 72, 75, 84, 268, 270, 426-27
gambhuvaka-dramma, coin 508
Gaṇa-daṇḍa, *Daṇḍanāyaka* of a *Gaṇa* 151-52
Gaṇaka, accountant 93, 97-98
Gāndhika, perfumer 191
gaṅginī, *°nikā*, small stream 67, 732, 742
gāñi=grāmin 140
gaṇita, mathematics 105, 108
Gañjapati, treasurer 217-18
gardabha-bharaka, ass-load 375
Garga-yavana=Kāla-yavana, Muhammedans 135, 138n
garta, pit 94, 98, 128, 160, 285, 290, 303
Garuḍa, Rāshṭrakūṭa emblem 474, 487
Gauḍeśvara, title 82, 103, 127, 129n, 131, 135-36
Gauḍika, dealer in sugar 191
Gauggulika, dealer in incense 218
Gaulmika, officer 64, 68, 72, 75, 83, 93, 97, 124, 128, 136, 168, 170, 270, 426-27
ghāṇa-palikā, levy 254
ghaṭikā, college of Brāhmaṇical learning 408n, 612, 614-15, 618n
Ghaṭṭapāla, ferry officer 268, 270
gochara, pasture land 76, 84, 128, 225, 290, 426, 428
gocharman, land measure 191
go-mahish-ādhikṛita, officer 52n
Go-mahishy-aj-āvik-ādhyaksha, officer 83-84
gokula, department of cattle 273, 276, 285, 288, 302
Gokul-ādhikārin, officer 285, 290, 302
Gopāla, milkman 191, 373
go-prachāra, grazing of cattle 250, 253, 373
goshṭhī, corporate body 121
gotra 21, 24-26, 28, 31, 87, 98, 140, 142-43, 152-53, 155n, 160, 190-92, 203-05, 281, 284-85, 289, 299, 303, 309, 319, 338, 343, 357, 428, 452, 455, 462, 475, 488, 493n, 543, 576, 586, 605-06, 608-09, 727, 729, 731, 749, 751, 756
go-yūthī, *go-yūti*, grass land 426, 428
graha-gaṇa, meaning 'nine' 172, 175n
grā-hi, *grāhya-hiraṇya*, tax to be realised in cash 143
grāma-kaṭaka, villages and towns 510
Grāmakūṭa, *°ka*, officer 462, 475, 479, 488, 496, 500, 524, 532
Grāmapati, official 83-84
grāmīṇa=grāmin=gāñi 140
gri-cha-ṭi=gri-ṭi and *cha-ṭī* 143
griha-ṭī=griha-ṭikara, mound with house 145n
griha-vā-ṭi, *griha-vāstu-ṭikara* 192
Grihīta-sāhasra, title 480, 493
gri-ṭi=griha-ṭikara 141-43, 145n
guvāka, arecanut palm 94, 98, 128, 136

hala, land measure 417, 420, 424
hala-daṇḍa, tax 157, 160
Hambīra=*Hammīra*=*Amīr* 305n
Hamīra=*Hammīra*=*Amīr* 652 & n, 654-55, 660-61
Hammīra=*Hambīra* 305n, 660-61
Harichandana, title 199
Hāriti-putra, dynastic appellation 452, 517, 525
hārya, emblem 469, 474
hasti-daṇḍa, tax 157, 160
Hasty-aśva-go-mahishy-aj-āvik-ādhyaksha, officer 68
Hasty-aśv-oshṭra-bala-vyāpṛita, °*ka*, officer 51, 52n, 270, 426-27
Hasty-aśv-oshṭra-naubala-vyāpṛitaka, officer 72-75, 85
Hasty-aśv-oshṭra-vyāpṛitaka, officer 427
haṭṭikā, market place 64, 68, 514
hayamedha=*aśvamedha*, sacrifice 445
Hayapati, title 259, 265
Hemakāra=*Svarṇakāra* 240
hi=*hiraṇya*, tax payable in cash 72, 76, 84, 94, 98, 139n, 221, 223, 226, 250, 252-53, 280-81, 343, 378, 384, 428, 463, 470, 475, 479-80, 496, 500
Hindurāya-Suratrāṇa, title 597
hiraṇya, tax in cash 595
hiraṇyagarbha, gift 184, 190, 192, 478, 481, 725, 726n
horāśāstra, astrology 105, 108

Ishṭi(*shṭa*)*kā-chaitya* 689
itihāsa, legends 606, 609

jāgīr 41, 131, 140
Jāgīrdār 677
jala, right on waters 94, 98, 128, 136, 160, 173, 253, 285, 290, 302, 319, 756
jalaj-ātapatra, auspicious marks 578
jala-kara, tax e03
jala-sthala, right 160
jala-sthala-giri-gahana-gart-oshara-pāshāṇa-loha-lavaṇ-ākara, proprietary right 277
janapada, *jānapada*, people of the countryside 29, 97, 99, 128
jāta-karman, ceremony at birth 304
Jāyagiradāra, Jāgīrdār 677
Jayanapati, officer in charge of weapons 217-18
jaya-skandhāvāra, camp 127, 135, 378
Jubarāja=*Yuvarāja* 152
Jyeshṭhabhadra, councillor 738
Jyeshṭhakāyastha, member of council 64, 68
Jyotiḥ-śāstra, astronomy, astrology 239
Jyotishika, astronomer, astrologer 410

Kachchhaka 352
Kaḍḍhaka=*Karshaka* 373
Kāhalika, drummer 93, 97
kāhaṇa=*kārshāpaṇa* 139n
Kaivarta, fisherman 191
kala=*kalam*, measure 639
kalas-āṁkuśa, auspicious marks 518
Kalvapāla-vārika, spirit-distilling officer 375
Kāṁsyika, brazier 191
kaṇṭhikā, necklace 469, 472
kaparda, cowrie-shell 332
kapardaka-purāṇa, silver coin counted in cowries 124, 128, 144n
kara, tax 72, 84, 94, 98, 161, 221, 223, 226, 250, 252-53, 274, 277, 282n 283, 285, 288, 291, 303, 314, 343, 378, 428, 424, 532-33, 538, 735
karaḍā, musical instrument 575, 585
Karaṇa, *Karaṇika*, official 64, 68
karaṇa=*adhikaraṇa*, office 24-27, 137, 374, 607-08, 610
Karaṇika, clerk 217-18, 229, 232, 259, 266, 323, 333, 363, 369, 727-28, 742, 728
Kariyāna, official 696n
Karmakāra, blacksmith 93, 97-98
karmānta, barn 41
kārpāśa, cotton 256n, 319
karpūra camphor 558-59
kārshāpaṇa coin and weight 139n, 412
Kārtākṛitika, officer 727-28
kāru, artisan class 575, 585
kāshṭha, fuel 250, 253, 374
kāshṭhakārin, carpenter 619n
kathita, composed or dictated 208
Kuṭuka, official 217-18
Kavichakravartin, title 573n
Kāyastha, official designation and community 93, 97-98, 274, 278, 283, 285-86, 292, 322, 333, 407n, 409-10, 480, 490, 504, 508, 575, 585, 732, 742
Keralī, Kerala woman 326
Khāḍgika, official 268, 270
khāḍī, *khāḍikā*, measure 124, 128
Khalifa, Caliph 406, 408n, 649 & n, 659n
khalla-bharaka, bag-load 375
Khān A'azam, Great Khān 680, 681n
khaṇḍala, territorial unit 140, 142, 144n
khaṇḍapālīya, tax 160
Khaṇḍaraksha=*Khaṇḍapāla*, official 72, 75, 83, 268, 270, 426-27
khaṇḍikā, measure 323, 332, 510, 513, 515n
khani, mine 319
khārī, measure 588

khila, fallow 428
Khojā=*Khwajah* 402, 404, 667n
Khola, official 64, 68
khovā-dāna 373
Kiśoravaḍavā-go-mahish-ādhikṛita 51, 72; °*mahish-āj-āvi-k-ādhyaksha* 52n, 83-84; °*mahishy-adhikṛita* 75
kḷipta, fixed tax 558
Kolika, community 375
kośa, treasury, storehouse 725-26
Koṭapāla=*Koṭṭapāla*, official 217-18
Koṭṭapāla, governor of a fort 97, 268, 270
Kshatrapa, confused with *Kshetrapa* 426, 27
Kshetrapa=*Kshetrapāla*, official 83, 426
Kshetrapāla, superintendent of royal lands 72, 75, 268, 270
kukshi-chchheda 585
Kulchur=*Kalachuri* 534n
Kulika, as head of a guild 426-27
kullaka 428
kulya, stream 206
Kumāra, prince 199
Kumārāmātya, officer enjoying the status of a prince 29, 36-37, 50-51, 217-18, 221-22, 224-25, 268, 270, 426-28
kumārāmāty-ādhikaraṇa, office 29, 36
Kumbhakāra, potter 27n, 93, 97, 191, 375, 742
kūṭaka, tax 280, 283, 285
Kutāmāṇa-śrī-Sāmanta, coin legend 656n
ku-tāmra, forged grant 55
kūṭa-śāsana, forged grant 225
Kuṭumbin, agriculturist house-holder 42, 51, 53n, 173, 217-18, 516, 519

laṅkā, island 583
lauha-lavaṇ-ākara, source of metal and salt 285, 290, 302
lavaṇ-ākara, salt pit 285, 290, 302-03
layana, cave-shelter 229, 231
Lekhayitṛi official 732
liṅga=Śiva-liṅga 433, 690, 719, 722
loh-ādy-ākara, mines 319
loh-ākara, mines 290, 302, 375
lohaḥ koyaṁ, chronogram 583

maddala, musical instrument 575, 585
Mādhava-śrī-Sāmanta, coin legend 656n
madhūka, mahuwa 160, 274, 277, 285, 290, 303, 319
Madhyamalokapāla=*Pañchamalokapāla*, royal epithet 610n
Mādhyandina-śākhā 24-25, 263-64, 309, 357, 462
Maha=*Mahattara*, member of village council 404, 406n
Mahādhikārin, chief administrator 621, 630
mah-āgrahāra 756
Mahābalādhikaraṇika, officer of military department 93, 97, 355, 358
Mahābhāṇḍāgārika, store-keeper 343, 347n
Mahābhogika, Jāgirdār 124, 128
Mahābrāhmaṇa, learned and pious Brāhmaṇa 756
mahādāna, one of the sixteen gifts 478
Mahādān-ākshapaṭal-ādhikṛita, official 269, 271
Mahādaṇḍanāyaka, general 50-51, 52n, 72, 75, 83, 253, 268, 270-73
Mahādauḥsādhasādhanika, emergency officer 51, 52n, 72, 75, 83
Mahādevī, title of queen 42, 45, 48, 152, 154n, 342
Mahādharmādhikaraṇika, judge 343, 347n
Mahādharmādhyaksha, superintendent of charity 124, 127, 136
Mahādhyaksha, chief administrator 347n
Mahāgaṇastha, superintendent of Pañchāyat Boards 124, 128
Mahājana, member of council 360-61, 404
Mahāyāna-yāyin, Mahāyāna Buddhist 146, 149
mahākaraṇa, record office 64
Mahākaraṇika, chief scribe 343, 347n
Mahākārtākṛitika, official 51 52n, 72, 75, 83, 268, 270, 372-73
Mahākāyastha, scribe member of council 39
Mah-ākshapaṭal-ādhikaraṇ-ādhikṛita, officer 221, 223-24, 226
Mahākshapaṭalika, superintendent of records and accounts 83, 92, 97, 124, 128, 140, 143, 299, 304, 343, 347n, 378, 385, 390n
Mahākshapaṭalin=°*lika*, official 157, 161-62
Mah-ākshasādhanika=°*paṭalika*
Mahākumārāmātya, official 72, 75, 83
Mahaṁ=*Mahattara* 404
Mahāmahattaka, member of council 131, 137, 149
Mahāmahattara, member of council 64, 68, 727-28
Mahāmaṇḍalādhipati-Mahārājādhirāja-Parameśvara, title 151-52
Mahāmantrin, chief minister 107, 342-43, 347n, 409-10
Mahāmanushya, landlord 268, 270
Mahāmātya, minister 343, 347n, 404
Mahammada-saṁvat=Hijri era 403

Mahāmudr-ādhikṛita, official in charge of seal 92, 94, 97-98, 124, 128
Mahānāyaka, chief's title 54-55
Mahāpaṇḍita, title 291, 404
mahāparishad, council 503-04, 507
mahāpātaka, sin, offence 508
Mahāpātrātipātra, chief minister 683
Mahāpīlūpati, superintendent of elephants 124, 128
Mahāprachaṇḍa-Daṇḍanāyaka, official 524, 534
Mahāpradhāna, official 727-28
Mahāpramātāra, superintendent of measurement 226, 343, 347n
Mahāpramātāra-Mahāsāmanta title 224, 226
Mahāpramātāra-Mahāsāmanta-Mahārāja, title 221, 223
Mahāpratihāra, *°pratīhāra*, officer 24-25, 50-51, 75, 83, 92, 97, 124, 128, 288, 270, 343, 347n, 372-73, 385
Mahāpurohita, priest 124, 127, 136, 283, 285
Mahārāja, royal title 20, 33, 50, 52n, 76, 146, 173, 213, 215, 216n, 218, 221, 222-25, 227, 233-34, 235n, 239, 249, 252-53, 281, 307, 372-73, 452, 496, 609, 616, 694-95, 713, 716, 736
Mahārājādhirāja, royal title 2-3, 20-21, 26, 50-51, 63, 67, 75, 83-84, 92, 96-97, 127, 131, 136, 151-52, 156, 160-62, 213, 215, 216n, 218, 222-28, 250-52, 254, 268-70, 273, 276, 283, 285, 288, 290, 299, 302, 314, 318-19, 342, 377, 381-84, 389n, 404, 427, 430-31, 452-55, 457, 462, 469, 474-75, 479, 488, 500, 518, 532, 537-38, 546, 677, 704, 728, 736, 748
Mahārājādhirāja-Parameśvara, title 312, 314
Mahārājādhirāja-Parameśvara-Bhaṭṭāraka, title 451
Mahārājādhirāja-Parameśvara- Paramabhaṭṭāraka, title 518, 532, 536-38, 541, 546
Mahārājaputra, designation 55, 342
Mahārāja-Pramātāra, official 268, 270
Mahārāja-Rājādhirāja-Rājaparameśvara-Paramabhaṭṭāraka-Paramavaishṇava-Paramabrahmaṇya, title 173
Mahārāṇaka, feudatory title 344
Mahāri, same as *Devadāsī* 156, 161
Mahāsainyapati, general 92, 97
Mahāsāmanta, feudatory title 29-32, 34n, 51, 52n, 72, 75, 83, 221-26, 249-50, 253, 268, 270, 343, 347n, 372-73, 742, 749
Mahāsāmantādhipati, feudatory title 63, 68
Mahāsāmanta-Mahārāja, feudatory title 372-73
Mahāsāmanta-nātha, feudatory title 749
Mahāsāṁdhivigrahika=*Mahāsāndhi°*, minister of war and peace 113
Mahāsāndhivigrah-ādhikaraṇ-ādhikṛita, official 355, 358
Mahāsāndhivigrahika=*Mahāsandhi°* 36, 38, 83, 92, 97, 112-13, 124, 127-28, 132, 136-37, 140, 143, 343, 347n, 358, 452, 455
Mahāsāndhivigrahik-ākshapaṭalādhikṛita, official 269, 271
Mahāsarv-ādhikṛita, chief administrator 92, 97
Mahāsattrapati-Devadroṇyadhikṛita, officer 217-18
Mahāsenāpati, general 83, 124, 128, 136
Mahāśvasādhanika, cavalry officer 343
Mahattaka, councillor 149, 279, 281, 480, 490
Mahattama, councillor 75, 280
Mahattamottama, councillor 84
Mahattara, councillor 42, 51, 53n, 64, 68, 92, 97-98, 279, 318-19, 360-61, 404, 462, 475, 488, 496, 500, 524, 532, 727-28
Mahattar-Ādhikārin 357
mahāvihāra, monastery 156, 160
Mahāvyūhapati, military officer 93, 97
mahāyajña, duties of a Brāhmaṇa householder 36
mahisha-pāshāṇa, boundary stone 533
mahish-oshṭra-bharaka, buffalo-load and camel-load 375
Mahāsāmant-ādhipati, feudatory title 744, 749
makara-toraṇa 511, 514
Mālākāra, florist 93, 97-98
Māhka, florist 191
Mālma-Modina-māsa-pāṭhaka 405
māna, measure 177-78, 192
māna-bhāṇḍa, measuring pot 374
māna-daṇḍa, measuring rod 584
maṇḍala, district or Pargana 16, 21, 77, 97, 140, 142, 349-50, 352
Maṇḍalapati, official 93, 97
Maṇḍaleśvara, chief 537
Māṇḍalika, chief 152
maṇḍapa, shed 510, 513-14
māṇi, measure 250, 254
māṇi-vāpa, land measure 254
mañjāḍi, measure 640

Mantrin, minister 273, 276, 285, 290, 302, 537
mārgaṇaka, tax 250, 253
mārgaṇi, tax 160
martulu=*nivartana*, land measure 573n
masjid, mosque 402-03, 407n, 680
maṭha, temple or monastery 98, 249 252, 330, 575, 585
Maṭhapati, same as *Mahanta* 123
maṭhikā, small *maṭha* 503-04, 507-508
Mātṛikā, Mother goddess 452
matsy-ākara, source of fish 285, 290, 302-03
mātsya-nyāya, anarchy 63, 65, 733
maula-bhṛita, hereditary and wage-earning categories 378
Mayor, administrator of a town 151
mīmāṁsā, philosophy 10, 105, 253
mīna-saṁkrānti 177, 190, 253
Mochcha land 250, 254
mṛityuka-vṛitti, death-grant 319
mudrā, signet 374
Mudrāhasta, keeper of seal 152
muhar, gold coin 672, 674
Mukhari 575, 585
mukt-oparikara, free from *uparikara* 16, 21
muṇḍa-ṭikara, *muṇḍā*°, barren mound 145n
Mururāyaragaṇḍa, royal epithet 597
mu-ṭī 141-43, 145n

Nabāba, same as Nawāb 678n
nā-bhū=*nāla-bhūmi*, cultivated field 141, 143, 145
Nagarapati, administrator of a city 217
Naimittika, astrologer 276, 285, 290, 302
nairgamika, exit tax 375
naivedya, offering to a god 146-47
Nākhu, *Nākhuda*, *Nākhuya* 404-05, 407n, 408n
nāl-jami=*nāla-bhūmi* 145n
nāla, *nāla-bhūmi*=*nā-bhū* 143, 145n
nāmaka, name used as symbol 469, 474
nāma-karaṇa, naming ceremony 304n
nanda, meaning 'nine' 172, 175n, 184, 194n
nau-daṇḍaka=*nau-patha* 39
Nāpita, barber 93, 98, 191, 375, 575, 585
Naṭa, dancer 93, 97
Naubala-hasty-aśva-go-mahish-āj-āvik-ādi-vyāpṛitaka, official 93, 97, 128, 138
naukā-bhāṭaka, charges for boat 274, 277
naukā-bhāṭaka-tara-dāya, levies 277
Naukādhyaksha, admiral 68
nausthiravegā 39
navakarman, repairs 93, 98
Navāva, *Nawab* 677
Nawab 677
naya, territorial unit 10, 75, 218
Nāyaka, chief 195, 742
nidhāna, deposits 319, 532-33
nidhi, treasuretrove 160, 309, 314, 524, 532-33, 547, 599, 749, 756
Nihelapati=*Nīlapati*, official 426-27
Niḥśaṅkamalla, surname 402, 404
nikara, tax 735
nikshepa, accumulation 524, 547, 599, 756
nīlakuṭy-ādāna, levy 375
nishka, gold coin 576, 587
nivartana, land measure 560, 572, 573n, 576, 585
niyat-āniyata, fixed and temporary taxes 303
Niyogika, official 608, 610
Niyukt-Ādhikārika, officers 157, 160, 462, 475, 488
Niyuktaka, official 462, 475, 479, 488, 524, 532
Nyāyakaraṇika, judge 742

Pa=*Paṇḍita* 142
pāda-ghaṭa 375
padakāra, hawker 375
Pādamūlika, official 92, 97
pād-ānudhyāta, meditating on or favoured by the feet 50
Padāti, foot-soldier 131, 136
padāti-jīvya, tax 157, 160
Pādshāh, title 664n
pagoda=*gadyāṇa*=*varāha*, coin 550
Paik=*Padātika* 268
pala, measure 250, 254, 375, 403, 405, 511, 514
pāli-dhvaja 453, 482
palikā, measure 250, 254, 257n

palladikā 403, 405
Paṁ=*Paṇḍita* 142-43
Paṇa, coin 374, 550-51, 725-27
panasa, jack fruit tree 94, 98
pañchakula=*pañchāyat* 402, 404, 407n
pañcha-mahāpātaka, sins, crimes 209, 406, 463, 476, 489, 520, 742
pañcha-mahāśabda, associated with feudatories 36-38, 308, 742
pañcha-mahāyajña, Brāhmaṇa's duties 36, 38, 476
pañchāmṛita, mixture of banana, sugar, etc. 36, 511, 514
pañcha-vyākhyā 584
pañchāyat 407n
pañcholī=*pañchakula* 407n

panch-opachāra 511, 514
Paṇḍita, learned Brāhmaṇa 144n, 279, 281, 317, 338, 343, 752, 757
Para=Purohita 402, 404
Paramabhāgavata, epithet 50, 52n
Parama-bhagavatī-bhakta, epithet 234, 251
Paramabhaṭṭāraka, title 21, 50-51, 63, 67, 75, 83, 92, 96, 127, 131, 136, 160, 162, 173, 218, 222, 225-28, 269-70, 276, 285, 290, 302, 314, 342 373, 381-84
Paramabhaṭṭāraka-Mahārājādhirāja, title 218, 222, 224-28, 404, 427, 430-31, 462, 474-75, 488, 500, 518, 532, 536, 538, 541, 546, 608-09, 728, 748
Paramabhaṭṭāraka-Mahārājādhirāja-Parameśvara 162, 268-70, 273, 276, 283, 285, 288-90, 302, 318-19, 342, 482-83, 427, 430-31, 457, 462, 469, 474-75, 479, 488, 500
Paramabhaṭṭāraka-Mahārājādhirāja-Parameśvara-Chakravartin, title 377, 381
Paramabrahmaṇya, epithet 173, 269, 427, 518, 606, 608-09
Paramadaivata-Paramabhaṭṭāraka-Mahārājādhirāja, epithet & title 728
Paramādityabhakta, epithet 221-22, 225, 227, 234, 251
Paramamāheśvara, epithet 20, 35n, 50-51, 52n, 160, 162, 213, 222, 225, 228, 233-34, 251-52, 269, 273, 276, 282-83, 285, 288, 290, 302, 314, 318-19, 337, 342, 356, 378-84, 386n, 387n, 389n, 426-27, 430, 606, 609, 728
Paramapāśupatāchārya, epithet 404
Paramasaugata, epithet 42, 63, 67, 75, 83, 92, 96, 222, 224-27, 748
Paramasaura epithet 136
Paramavaishṇava 37, 173, 233, 251, 309
Parameśvara, title 20, 30, 51, 63, 67, 75, 83, 92, 96, 123 & n, 127, 130-31, 136, 151-52, 160, 162, 234, 250-53
Parameśvara- Paramabhaṭṭāraka - Mahārājādhirāja, title 127, 131, 136, 268, 70, 273, 276, 283, 285, 288, 290, 299, 302, 312, 314-15, 319, 340, 342, 377, 381-84, 387n, 389n, 404, 427, 430-31, 437, 451-55, 457, 459-62, 464, 469, 472, 474-75, 479, 488, 500, 518, 532, 536, 538, 541, 546, 723.732, 748, 756
Paramopāsaka, epithet 146, 149
Paramanārasiṁha, epithet 127
Pararāya-bhayaṁkara, title 597
Pāraśava 28, 30
parganah, territorial division 678n
Pāri=Pārīkshaka 404
Pārīkshaka, examiner of coins 402
parikara=uparikara 463, 475, 589
parṇ-ākara, field of betel leaves 285, 290, 303
pāshāṇa, right 585, 599, 756
Pāśupata-āchārya 402, 404
pāśupata-vrata 586
pāṭaka, land measure 29, 32-34, 38-42, 43n, 93, 97-98, 744, 749
Pāṭakāra 191
pātra, *pātraka*, document 146
pātra=patra 374
Patrapati, tangawala 403, 406, 408n
paṭṭaka-dhārmika 375
Paṭṭakāpachārika, official 268, 270
Paṭṭakapati, principal donee 736
pattala, document 298n
pattalā, administrative unit 277, 288, 290
Pattalika, official 297, 298n
pattana, township 117, 273, 276, 285, 290, 302
pattana-maṇḍapikā, customs house 323 332
Permāḍi, same as *Paramardin* 751
Peṭavika-vārika, officer 374
Phanīndra-vaṁsa=Nāga° 470, 475
pīḍā=vishṭi 68, 76, 84, 94, 98, 314
Pīlūpati, superintendent of elephants 217-18
Piśunavetrika, official 157, 160
pīṭhikā=pīṭhī, same as Vajrāsana-*pīṭha* 293-94
Pīṭhīpati, title 293-95
poṭṭalikā, bundle 375
Pradhāna, village headman 727-28
Pramātāra=Pramātṛi, official 217-18, 220-22, 224-25, 426-27
Pramātṛi=Pramātāra, official 51, 52n, 72, 75, 226n, 428, 727
Pramesara=Parameśvara 127 & n
Prāntapāla, official 83, 268, 270, 426-27
Prapāpūraka 373
Prāpta-pañcha-mahāśabda, feudatory title, 36-38
prastha, measure 510, 513
prasūti-śālā, maternity home 584
Pratāpa-Chakravartin, title 546
prātibhedikā, tax 355, 357
Pratihāra, official 152, 217-18, 279, 281, 285, 290, 302, 337, 345n, 371n, 390n
pratihāra-prastha, tax 280
Pratinartaka, official 378, 385
pratipad, symbol 469, 474

Pratiśūrika, official 268, 270
pratyādāya, levy 274, 277, 373
pratyagrahāra 728
pratyāya, income 84, 94, 98, 221, 223, 226, 389n, 428, 463, 470, 475, 480, 489, 496, 500
pratyandhāruā=pratyarthāruvā tax 283, 285, 288, 291, 303
pravara 98, 152, 155n, 160, 281, 285, 338, 343, 428, 475, 729
praveśa 98, 309, 314, 319
Preshaṇika, official 51, 75, 84, 268, 270
Pṛithivīvallabha, title 452-55, 457, 462, 488
Pṛithivīvallabha- Śrīvallabha-Narendra, same as Govinda III 457, 462
purāṇa, silver coin 128-31, 136, 139n, 140, 142, 144n, 193n, 509n
Puraśreshṭhin=Nagaraśreshṭhin, official 152
Purohita, priest 165, 173, 249, 252, 273, 276, 279, 281, 285, 290, 302
Pustapāla, record-keeper 727-28
pūti=yūti 128
putrīkṛita, adopted as son 195, 199
puṭṭi, measure 576, 584, 586
puṭṭikā, measure 575-76, 584-86, 590n

Rā=Rāutta=Rāautta 319
Rāautta=Rājaputra 194n
Rāja=Rājakula 402, 404-05, 407n
rāja-bhāvya, royal dues 253
rāja-bhoga, royal dues or property 94, 98
Rājadauvārika, official 217-18
Rājādhirāja, title 3, 149, 173, 215, 384, 459-60, 597, 689n; surname of Kṛishṇarāya 592
Rājādhirāja-Parameśvara, title 459-60
Rājaguru 146, 695
Rajaka, washerman 93, 98, 191
rājakīya-gañja, royal stores 375
Rājakula, king's people 222, 226, 375, 378, 385, 402, 404-05, 407n, 508
Rājakulīya-samasta-pratyāya, government dues 76
Rājāmātya, official 50-51, 52n, 64,68, 72, 75, 83, 124, 127, 136, 268, 270, 426-27
Rājan, title 51, 52n, 64, 68, 75, 80, 83, 127, 136, 268, 270, 273, 276, 285, 290, 302, 356, 372-73, 426-27
Rājanaka, chief 51, 52n, 64, 68, 80, 83, 268, 270, 272n, 413, 416-17, 420, 422, 424, 426-27
Rājanyaka, chief 124, 127, 136, 454
Rāja-Parameśvara, title 173, 597
Rājapurusha, officer 373
Rājaputra, prince 29, 50-51, 52n, 54, 64, 67-68, 72, 75, 80, 83, 92, 124, 127, 136, 157, 160, 194n, 199-200, 268, 270, 320n, 372-73, 400, 426-27
Rājasthānīya, viceroy 50-51, 72, 75, 83, 221-22, 224-25, 268, 270, 372-73, 426-27
Rājasthavira, title 687, 689
Rāja-tray-ādhipati, title 135-36, 285, 290, 302
Rājavallabha, courtier 157, 160, 607-08, 610
Rāja-vijñānin, officer 752, 757
Rājñī, queen 92, 97, 124, 127, 136, 157, 160, 273, 276, 285, 290, 302
Rakarayan, Rakarayān, official 696n
rākshasa marriage 478, 481
Rālajika 101
Rāṇa=Rāṇaka 405
Rāṇaka, feudatory title 72, 75, 92, 97, 112, 116, 120-21, 124, 127, 136, 157, 160, 272n, 402-05, 407n
randhra, meaning 'nine' 172, 175n
Rāṇī, title 156, 161
raṅga-bhoga, amusement of a deity 541, 547
rāshṭra, administrative division 479
Rāshṭra-grāma-mahattara, officials 756
Rāshṭrakūṭa, official 165, 173, 496, 516, 519
Rāshṭrapati=Rāshṭrakūṭa 462, 475, 488, 500, 524, 532
Ra'hakāra, carpenter 375
rati, measure 28, 412, 509n, 550, 640
ratnadhenu, gift 595
ratnatraya, Buddhist temple 36, 40, 94, 98, 687, 744, 749
Rāuta=Rājaputra 318
Rāutta=Rājaputra 190, 194n, 320n
Rāvata=Rājaputra 320n
ravi-kula, ravi-vaṁśa, solar race 185, 624-26
rintakāvaḍḍi, tax 157, 160
ṛitu, meaning 'six' 194n
rūpaka, silver coin 374-75, 509n

sa-bhūt-opātta-pratyāya, privilege 500
Sabhya, member of a *sabhā* 203
Sachiva, official 35n
sa-daṇḍa-dosha-daś-āparādha, privilege 500
sadāśiva-mudrā, seal 137
sa-dhānya-hiraṇy-ādeya, privilege 500
sāhasa 374
sahasr-āyatana, thousand-roomed temple 80
śaila, meaning 'seven' 201, 208n
Śaivāchārya 635, 639
Sakal-ottarāpath-eśvara, title 453
Sakala-vindhy-ādhipati, title 312, 314
śakti, lance 13
Śākya-bhikshu-saṅgha 291

Śāky-ātmaja, Buddhist 229, 231
saṁ=*saṁvatsara* 658
sāṁ=*sāṁvatsarika* 136, 140, 142-43
Samāhartṛi, official 157, 160, 314
Sāmanta, feudatory title 27-29, 37, 41-42, 224, 268, 270, 302, 357, 372, 374, 376, 656n
sāmanta-chakra=*sāmanta-maṇḍala* 382, 692, 735
Sāmanta-Mahārāja, feudatory title 26, 224, 226
sāmanta-maṇḍala=*sāmanta-chakra* 381
Samastabhuvanāśraya-Śrīpṛithivīvallabha, title 541, 545-46
sa-matsy-ākara, privilege 285
Sāṁ-bhū-hi=*sāṁvatsarika-bhūmi-hiraṇya* 136
Sāṁdhivigrahin, officer 173
sāṁ-hi=*sāṁvatsarika-hiraṇya* 136, 140, 142-43, 145n
s-āmra-madhūka, privilege 76, 84
sāṁvatsarika-hiraṇya, annual tax in cash 141, 145n
Sandhi=*Sandhivigrahin* 99
Sandhivigrah-ādhikaraṇ-ādhikṛita, officer 376
Sandhivigrahika, *Sandhivigrahin*, official 29, 34, 94, 99, 107, 152, 157, 162, 173, 218, 220; °*Pramātāra*, 218, 220
Śaṅkha-vādaka, conchshell-blower 93, 97
Śāṅkhika, conch-shell worker 191-92
saṅkrānti 476
Sannidhātṛi, official 157, 160, 314
Śānty-āgārika, priest 124, 128
sa-parṇ-ākara 285
Sapta-mātṛi 452
Śarabhaṅga, official 51, 52n, 72, 75, 268, 270
Sarobhaṅga=*Śarabhaṅga* 426-27
Sārvabhauma, title 124, 127
Sarvādhyaksha, officer 532
Sarvalokāśraya, royal surname 510-11, 513-14
sarva-namasya-śāsana, rent-free grant 524, 532
sarva-pīḍā=*sarva-bādhā* 98
sarva-rājakīyānām=*a-hastakshepaṇīya* 475, 489
śāsana, grant 233, 548, 561
Śāsan-ādhikārika, *Śāsanādhikārin*, official 192, 194n, 524, 534
śāsana-stambha, pillar bearing grant 559
Śāsayitṛi, officer 732
sattra 29, 31, 76, 84, 104, 214, 218, 253, 374, 575, 585, 742
sattra-śālā 510, 513
Saugata, Buddhist 42, 288, 291
saugata-pada 74
Saugata-parivrājaka 288, 291
Śaulkika, official 64, 68, 72, 75, 83, 93, 97, 268, 270, 372-73, 426-27
Sauvarṇika, goldsmith 220
sa-vṛiksha-mālā-kula, privilege 500
Sekyakāra, brazier 732, 742
Senabhoga, *Senabhogika*, *Senabova* clerk 494n
Senaibhogam=*Senabhogika* 494n
Senāpati, general 64, 68, 273, 276, 285, 290, 302
setikā, measure 375
Shab-i-Barāt, Barātiśabi, Muslim festival 401, 407n
Shalipha=*Khalipha* 659 & n, 660n
Shashṭh-ādhikṛita, official 64, 68
Shiqdār, *Shiqqdār*, official 668, 669n
shoḍaśikā, coin 323, 332
Siddha 322, 413, 417, 420, 423
Siddhāntin, title 536, 538, 541, 547
sīhāra 428
Sikdār, official 677
sikka rupee 675, 679
śilpi-goshṭhī, society of artists 120
Śilpin, artist, artisan 99, 191, 298, 575, 585
Sīmākarmakara, official 51
sīmantonnayana, rite 375
śiraśchchheda 575, 585
Śiva-śāsana 586
skandhaka-mārgaṇak-ādi-rājabhāvya, royal dues 250, 253
skandhāvāra, camp 9, 50, 67, 75, 83, 96, 221, 225, 233, 251, 532, 538, 546
Somakula-kamala-vikāsa-bhāskara, surname 136
śrāddha, ritual 338, 343, 348n
Śramaṇa, Buddhist monk 56-57
śreṇī, guild 373, 378
Śreshṭhin 270, 317, 504, 508, 509n
Śrīkaraṇ-ādhikārin, official 524, 532
Śrī-paṭṭa-prāpta-karaṇa, epithet 31
Śrī-pṛithivī-vallabha, surname 451-54, 532, 537, 545
śrītāpa-tāmra, copper-plate grant 38
Śrī-Vallabha-narendradeva, surname 462, 475
śrotaka, rent 503-04, 508, 509n
Śruti-pāṭhaka, reciter of Veda 137
Sthān-āchārya, official 541, 546
Sthān-ādhikṛita, official 268, 270
Sthānapati, official 405
Sthapati, mason 93, 97, 575, 585
Sthavira, Buddhist monk 59 & n, 689
Sthāyipāla, official 727-28
sthiti 504
sthiti-pātra, deed of usage 372-73, 376
sthiti-pātra-vyavasthā 373, 376
sthiti-vyavasthā 373, 376

Sulatām, *Sulatāna*, title 657
śulka, tolls 374-75, 524, 532-33, 538, 547, 558, 756
Sullutāna, same as *Sultān* 677
Sulṭān, *Sultān*, royal title 410n, 655, 658, 660-61, & n, 662, 664-65, 666n, 667, 677, 678n, 680, 681 n, 682
Sūpakārapati, official 217-18
Suratāṇa, *Surītān*, same as *Sulṭān* 655, 660n,
Sūtra Sūtradhāra, mason, carpenter 87, 90-91, 93, 97, 166, 267n, 323, 333, 363, 369, 405, 407n, 413, 418
suvarna, coin 28, 240, 429, 454, 480, 532-33, 585
Suvarna-bhāṇḍāgāra-śrikaraṇa-mukhya, official 517, 520
svāmya, proprietary right 756
Svarnakāra, goldsmith 191
svayamvara 103, 381, 454

Tadāyuktaka, official 51, 52n, 64, 68, 72, 75, 83, 268, 270
Tagarapati, mistake for *Nagarapati* 217-18
Tailika, oilman 93, 97-98, 191
tala, surface of land 76, 84, 94, 98
talapāṭaka 64, 68
Talavargika, official 249, 252
taluk, territorial division 678n
Tāmbūlika, officer 191
tāmra-kholī, copper cover 121
tāmra-paṭṭa, copper plate 219, 729, 736
tāmra-śāsana, copper-plate grant 99, 137, 162-63, 297, 749
Tāmra-śilpin, copper-smith 192
ṭaṅka, coin 650, 651n
tapā, territorial division 677, 678n
Tantra 105, 108
Tāntrika 76, 79n
Tantuvāya, weaver 191
taradāya, ferry dues 274, 277
taraf, territorial division 678n
Tarapati, °*ka*, official 72, 75, 268, 270, 426-27
Tarika, official 64, 68, 72, 75, 83-84
Tārkika, logician 544
Tathāgata-ratna, the Buddha 36, 38
tauṇḍika 374
Tegin, same as *Tikina* 229
tejah-svāmya, absolute ownership 756
Ṭha=*Ṭhakkura*, title 268, 270, 299, 303-04, 402-03, 405, 407n
ṭi=*ṭikara*, mound 143
ṭikara=*ṭikkara* 141-42
Tikina, same as *Tegin* 229-30
tolā, weight 403, 405, 550
trairājya, group of three kingdoms 453
tribhoga, tenure 536, 538, 541, 547
tribhog-abhyantara, tenure 756
tri-bhog-ābhyantara-siddhi, tenure 524, 532-33
Tribhuvanāṁkuśa, seal legend 517
Tribhuvana-vidyā-chakravartin, *Tribhuvanī*°, title 752, 757, 758n
Trikaliṅg-ādhipati, title 156, 160, 337, 342
tṛṇa-yūti, grass field 136, 254n, 253, 285, 290, 303, 426, 428
tryārsha-pravara 155n, 160
tulā, measure 550, 558
tulya-meya, articles to be weighed and measured 221, 223-24, 226
turaṅga, horse and horsemen 273, 276, 285, 290, 302
turushka-daṇḍa, tax 274, 277, 280, 288, 291

uddeśa, pargana 24, 25 & n, 84, 94, 98
Udīchīpati 230
unmarabheda 373
upanidhi, 160, 309, 314
upapātaka 476, 508
uparika, governor 50-51, 72 75, 83, 217-18, 221-22, 224-25, 268, 270, 426-27, 727-28
uparikara, tax on temporary tenants 16, 21, 50, 52, 72, 76, 84, 160, 355, 357, 377, 384, 463, 470, 475, 480, 489
Upayuktaka, official 496, 500
ūrdhva=*uddeśa*, above ground 319
ushara, barren land 94, 98, 128, 136, 160
Utkheṭayitri, *Utkho*°, official 732, 742
utpadyamāna-vishṭi°*ka* 384, 463, 470, 475, 480, 488-89
Uttara-kulika-vārika, official 374
Uttarāpatha-nātha, title 452-53
uttarāyaṇa 281, 428, 489

vādhā, same as *vishṭi* 160, 524, 533, 538
Vaidya, physician or his community 93, 98, 575, 585, 641, 645
Vailabdhika, official 372
Vaishayika, official 727-28
vaiśvadeva 355, 357, 377, 384, 476, 480, 489
vājimedha, horse sacrifice 4, 8
vajra-jñāna 701
vajr-āsana 232
vajr-āsana-pīṭha, same as Bodhgayā 293
vāk-pārushya, abuse 373-74
Vallabha-narendra, title 459
vandāpanā, levy 157, 160

Vangāla-maṭha 93, 98
Vara-balīvarda, tax 157, 160
varāha, emblem 474
varāha, coin 550
varāha-lāñchhana, emblem 452, 517
varavajhe, tax 280
vara-yātrā 375
Vārika, official 93, 98, 373-75, 487, 503-04, 507-08
varna, social order 575, 585
varn-āśrama 20, 382, 721
varn-āśrama-dharma 735
varn-āśrama-vyavasthāpana 213, 222, 225, 227
varnikā, sample 375
Vartmapāla, superintendent of roads 268, 270
Vārupādā 139n
vāsaka, camp 372-73
vasāvakī, tax 160
vāstu-ṭikara, homestead mound 141
vasu, meaning 'eight' 201, 208n
vā-ṭi *vāstu-ṭikara* 140, 143
vāṭi, *vāṭī*, measure 177-78, 190-92
vāṭikā 194n, 285, 290, 303
veda, meaning 'four' 194n
vedāṅga 606, 609
vedānta 352
veda-śāstra 203
Veṭakila, *Vetakila*, official 426-27, 429n
vidyādhara-torana 634, 638
vihāra, *vihāra*, *vihārī*, *vihārikā* 42, 76, 146-47, 290, 293-94, 297, 298n, 698, 744, 749
vihāra-vāstu 42
vijaya-skandhāvāra, camp 455
vijaya-vandāpanā, levy 157, 160
vikara, free from tax 273, 277
vikara-grāma, same as *agrahāra* 277
vimśati, tax 282n
vimśopaka, coin 373-74
Vindhyeśvara, title 314
Viniyuktaka, official 51, 52n, 64, 68, 72, 75, 83, 268, 270, 372-73, 426-27
Vīrabhadra, armed guards 575, 585
Vīra-chakravartin, title 124, 127
Vīramushṭhi, armed servants 575-76, 585
Vīraśaiv-āchārya 587
Virayatrika, official 426-27
vimśati-aṭhū-prastha, levy 280
vishaya, administrative unit 29, 31, 36, 38, 51, 67, 75, 83, 93, 97-98, 140, 142, 152 165 173, 219, 268, 270, 273, 276, 373, 454-55, 475, 479, 488, 518, 575, 583, 589, 728, 732, 748-49
vishaya-dāna, levy 274, 277
Vishavāli, tax 157, 160
Vishaya-pati, official 29, 36-38, 42, 51, 52n, 64, 68, 72, 75, 83 93, 97, 124, 128, 136, 217-18, 221-22, 224-25, 268, 270, 356-57, 426-27, 462, 475-77, 488, 496, 500, 524, 532, 727-28, 736, 748
Vishaya-pradhāna, official 217-18
Vishaya-vyavahārin, officer 68
vishṭi, *vishṭika*, free labour 282n, 357, 373, 375, 384, 463, 470, 475, 480, 488, 524, 649
vishuva-samkrānti 270
viśva, meaning 'thirteen' 201, 208n
Vividha-vidyā-vichāra-vāchaspati, title 285
vrishatāpa-patra, copper plate 217, 219
vyāmiśra-bhūmi 141, 145n
vyavahār-ābhilekhitaka-karana, office 374
Vyavahārin, official 29, 68, 233-34, 742
Vyavahārika-śreshṭha °*shṭhin* 508
vyavasthā 503-04, 507-08
vyoma, meaning 'zero' 184, 194n

Yajurvedin 201, 203, 205
yaksha-dvāra 511, 514
yantra-kuṭy-ādāna, levy 375
Yuvarāja, title 36, 38, 63, 68, 151, 154n, 165, 173, 272, 276, 285, 288, 290, 302, 469
yūti, preserve 125, 132, 136, 285, 290, 303

INDEX

A

Abbasid Khalifa 659n
Abhayasiha, person 402, 404
Abhayaśrī, monk 146
Abhinavamṛigāṅka, same as Bhavadeva 747
Abhinava-Vārāṇasī, same as Cuttack 190, 192
Abhinava-Vārāṇasī-kaṭaka, same as Cuttack 177
Ābhīra, people 270
Abhona plates 358n
Ābu Bakar, Khalifa 664 & n, 665 & n
Abu-brāhīma, same as Ābu Ibrāhim 402, 404
Ābul-muzaffar Fīrūj Shāh, same as Saifuddīn 680
Ābul Qasim Ahmad, king 659n
Abyssinian 680n
Achalā-naya, territory 71, 75
Acharya, P. 110n
Ādāvāḍi copper-plate inscription 144n
Adbhutanāga, person 739
Adhimukti, monk 687, 689
Adhiva, place 277
Ādi-Bhañja, progenitor 151-52, 154n
Ādideva, person 105, 107
Ādinagara, same as Yayātinagara 634, 638
Ādivarāha, god Vishṇu 16-17, 247& n
Ādivarāha, king Bhoja I 247n
Āditya, person 202
Āditya, person 205
Āditya I, Chola k. 620, 624
Āditya II Karikāla, Chola king 621, 626
Āditya-bhaṭṭa 202-03
Āditya-bhaṭṭāraka, Sun-god 248, 312, 314
Ādityadāsa, person 744, 748
Ādityadeva, person 752, 757
Ādityapallikā, village 524, 533
Āditya Purāṇa 121
Ādityasena, Later Gupta king 44-45, 47, 50, 52n, 433, 436
Ādityavardhana, Pushyabhūti king 221, 224-25, 227
Ādityavardhana, person 429
Ādityavarman, Maukhari king 213, 216n
Ādityavarman, Early Chālukya king 523, 527
Ādityavarman, Sumatra king 703-04
Adrivilepanasvāmin, person 739
Āḍvagaṅgā, river 39, 40n
Āḍuvila-Nṛisiṁha, person 196, 208
Agastya, sage 31, 245, 641
Aghamarshaṇa, *pravara* 285, 729
Aghoraśiva, Śaivāchārya, 322, 330, 333
Agra, place 665, 670, 672 & n, 675 & n
Agradatta, family 613, 618
Agni Vaiśvānara, god 93, 98, 218, 489
Agnipurāṇa 111n
Agniśarman, person 541, 548
Agnisvāmin, person 217-18
Agnivarman, Brahmapura king 218
Āgniveśya, *gotra-pravara* 488 740
Āhavamalla Someśvara I, Chālukya king 524, 530
Āhavamalla, Kalachuri king 751, 754, 756
Ahi, person 33
Ahichchhatra-bhukti, province 221-22
Ahmadabad, place 676 & n
Ahmed, S. 667, 680
Ahobala, person 595
Ahsanabad, place 679 & n
Āhuka, person 413, 418, 420, 423-24
Agrawala, V. S. 650
Aja, epic king 434
Ajapura-naya, territory 71, 75, 79 n
Ajay, river 105
Ajmīr, place 674 & n
Akbar, Mughal emperor, 666, 668 & n, 669n, 670 & n, 671, 672 & n, 675 & n
Akālavarsha, Kṛishṇa I, Rāshṭrakūṭa king 460, 479, 482
Akālavarsha, Krishṇa II, Rāshṭrakūṭa king 495, 497, 503, 505
Ākhaṇḍalamitra, person 377, 384
Akhavaṭayik-āgrahāra 728
Akshidāhikā, place 21
Akshobhya, Buddhist deity 700-01
Ālādina, same as Alauddīn, 660 n
Ālambāyana-gotra 740-41
'Alamgīr, Aurangzib, Mughal emperor 679 & n
'Alāud-dīn Khaljī, Sultān 662 & n
'Alāuddīn Husain Shāh, Bengal Sultān 684n

Alāva, Alāvadī, Alāvadīna, same as 'Alāuddin, 660 & n, 662
Al-Birūnī, scholar 385n, 651 n
Alheka, person 279, 281
Ālī, Khalifa 664 & n, 665 & n
Alina copper-plate inscription 223 n, 377
Allah, God 402, 650, 664, 665 & n, 668, 670, 680; Akbar 671, 674 & n
Allahabad, place 338
Almora District 217
Al Mustansir, Khalifa 659 n
Aloka, person 40
Al Qadir Billah, Khalifa 649-50
Āl ūpa, people 444, 446
Amaradeva, person 32
Amaragaṅga, Yādava king 536-37
Ambaipa, Ambaiya, person 504, 508, 509n
Ambavāḍi-vishaya, territory 165, 169, 174n
Ambipāṭaka, place 322, 328
Aṁgiras, sage 613
Āṁgirasa, *pravara* 488, 493n
Amma I, Eastern Chālukya king 516
Amma II Vijayāditya, Eastern Chālukya king 388n, 516, 518, 521 n
Ammana, Kalachuri king 495, 498
Amoghapāśa, Buddhist deity 703-05, 706n
Amoghavarsha I, Rāshṭrakūṭa king 235n, 479-80, 484-85, 487-88, 490, 495, 497, 503, 505
Amoghavarsha II, Rāshṭrakūṭa king 503, 505
Amoghavarsha III, Rāshṭrakūṭa king 503, 505
Āmradvīpa, place 56-57
Āmrashaṇḍikā-maṇḍala, territory 64, 67
Aṁśudatta, mythical Gaṅga king 164, 168
Aṁśuvarman, Nepal king 434
Amutunūri, village 520
Aṇadaurā, place 277
Aṇahillapāṭaka, same as Anhilwada 402, 404
Anaimaṅgalam, place 621, 629
Ānāka, Chāhamāna king 409
Ānakadevī, queen 151-52, 154n
Anala, mythical king 193 n
Analla, Chāhamāna king 409, 411 n
Ānanda, person 32-33
Ānandadeva, king of Devaparvata 744-45, 748
Ānandapada, place 588
Ānandapura, mod. Vadnagar 358 n, 377-78, 384
Ānandasvāmin, donee 741
Anaṅgabhīma II, Eastern Gaṅga king 129 n
Anaṅgabhīma III, Eastern Gaṅga king, same as Anaṅka°, Aniyaṅka° 176-77, 188-90, 194n
Anaṅgarūpa, Champā prince 712, 715
Anaṅkabhīma, same as Anaṅga° 188-90
Ananta, donee 192
Ananta, engraver 220
Ananta, god 106, 109, 166
Ananta, person 218, 220
Ananta, serpent 218
Anantabhaṭṭa, donee 202
Anantadeva, person 728
Anantadevasvāmin, person 32
Ananta-mahāyī, Kalachuri queen 355, 358
Anantanārāyaṇa, god Vishṇu, 29-33
Anantanārāyaṇa, person 621, 629
Anantanārāyaṇa, poet 629
Anantasvāmin, person 741
Anantavarman *alias* Kolāhala, mythical Gaṅga king 176, 179
Anantavarman, Choḍagaṅga, Gaṅga king 164-66, 173, 176, 194
Ananta-Vāsudeva, deity 110n
Anāphita, person 355, 358
Anarghavalli-maṇḍala, territory 349, 352, 354
Ānarta, country 242, 244
Ānda, person 33
Andhraka, Andhra, people 75, 84, 85n 268, 270, 503, 506; country 242, 244, 649, 474, 587; language (Telugu) 583
Aṅga, people and country 293, 295, 392, 398, 436, 541, 545, 597
Andhradeśa, Āndhra°, country 574, 577
Andhraka, same as Andhra people 53n, 72, 75, 426-27
Andhra Pradesh 164, 479, 516, 550, 560, 605
Āndhra-bhāshā (Telugu) 583, 590 n
Aṅgādiya-vishaya, territory 221-22
Aṅgeśvarasvāmin, person 740
Aṅgiras, sage 613
Āṅgirasa-gotra 740; pravara 281, 282n, 475
Anhilawada, city 402
Aninditapura, place 709 n
Anivārita-Dhanañjaya, title 452, 455
Aniyaṅkabhīma, same as Anaṅga° 110n, 177, 187
Aṅka, reckoning 162, 163n, 177-78
Annamārya, Brāhmaṇa 202
Annata, person 98

Anta-Koṇakalikā-Gaṅgā-grāma 219,
Anupama, same as Rāshṭrakūṭa Govinda III 479, 485
Aoraṅgasādeva, same as Aurangzeb 678n
Apadatta, person 33
Apanāgasvāmin, person 739
Āpastamba-sūtra 605-06, 609
Aphsad, village 44
Āpnu, Āpnuvat, *pravara* 136-37, 139n
Appādevī, Gurjara-Pratihāra queen 234, 249, 251
Appalebhaṭṭa, person 205
Appana, Apyana, Ayyana, poet 191
Āppāyika, king 444, 446
Apratihāra, place 281
Apsarodevī, Pushyabhūti queen 221, 224-25, 226n, 227, 228n
Apyana, same as Appana 194n
Arab people 403
Arabic —calender 470n; language 407n, 408n, 652n, 653, 656n, 569n; script 650, 658, 661-65, 670, 675, 680, 682
Arabian Sea 71
Aradore, river 452, 455
Āramyā, city 176, 183
Āraṅjeva , same as Aurangzeb 677
Araṇyakūpa-giri, hill 360-61
Ārāvamrita, person 621, 630
Araṇyavāsinī, Durgā 360-61
Arathi, Kāmarūpa king 16
Arcot (North) District 612
Ardhanārīśvara, Śiva 102, 188, 723
Aridamanendra *alias* Supratishṭhitavarman 12, 15n
Arimarda, Arimardana, place 560, 566, 572n
Ariñjaya, Chola king 621, 625-26
Arisāh, same as Orissa 682 & n
Arishṭāśrama, place 219
Arjuna, Kalachuri king 495, 498
Arjuna, Kārtavīrya 179, 322, 324, 337, 349
Arjuna, Pāṇḍava 77, 186, 189
Arjuna, person 191
Arjuna, potter 191
Arjunadeva Niḥśaṅkamalla, Chaulukya-Vāghelā king 402, 404, 406n
Arkadatta, donee 736
Arkadevasvāmin, donee 740
Arkasvāmin, donee 737
Arkasvāmin, donee 739
Arṇo, Chāhamāna king 409
Arrah, town 50
Arthaśāstra 105, 109
Aruṇāditya, person 470, 477
Ārya-deśa 635, 639
Ārya-Mañjuśrīmūlakalpa 215
Ārya-saṅgha 36
Āryasvāmin, same as Vilāsa 524
Āryaṭa, person 269, 271
Ārya-Tārā, goddess 694
Ārya-Vasudhārā, goddess 294
Āryāvarta, region 105-06, 409-10, 451
Āry-Obharāṭ, same as Ubharāṭ 700
Āsadhara, Āśādhara, person 403, 405
Āśāpāla, king 326
Asatikā, place 279, 280
Āśāpurī, Āśāvarī, goddess 412, 656n
Āśāvarī, same as Āśāpurī 412, 656 & n
Ashrafpur, place 41
Asiatic Society of Bengal 110n
Asidhārapura, place 609
Āsika, person 417-18
Asir, place 671 & n
Āśirgaḍh, place 213, 214n
Aśoka, king 410n
Aśokachalla, king 146, 149, 150n
Aśokaśrīmitra, monk 60-61
Aśokavalla, same as Aśokachalla 146, 150n
Aśokavarman, same as Maurya Aśoka 612, 614
Assam 1, 22n, 80, 113n
Assamese script 683n
Āsuka, person 417
Aśvadatta, mythical Gaṅga king 179
Aśvamedha, sacrifice 2, 353, 452, 517, 526, 553-54, 606, 609, 717
Aśvatthāman, epic hero 612, 712, 715
Aṭhapāga, locality 139n
Atharvaveda 98, 128
Aṭhayāga-grāma, locality 136
Aṭikal, person 621, 630.
Ativālaka-pallikā, locality 219
Atri, sage 128, 164, 166, 176, 178, 258, 260, 714
Ātreya, same as Chandrātreya 258
Ātreya-gotra 14, 140, 143, 170, 202-04
Aṭṭahāsa, person 105-06
Aṭṭhāvīsa-khaṇḍa, territory 156, 160
Attic Drachma 247n
Atyaṅga, person 105, 107
Aubhala, same as Ahobala 209 n
Aubhaḷārya, persons 203-05
Audala pravara 155n, 338, 343, 348n
Āuka, Guhila chief 365
Aurangabad District 457
Aurangzeb 'Alamgir, emperor 677, 679 & n

Aurva-pravara 136-37, 139n
Avalipta, person 33
Avanivarman, Chaulukya king 322, 327
Avanti, chief 372, 376
Avanti, country 63, 65-66, 322, 329, 334n, 469, 474
Avanti, person 372, 376
Avantivarman, Maukhari king 50-51, 215, 480
Avimukta-nadī, same as Gaṅgā 112
Avitatha-pravara 281, 282n
Ayodhyā, city 273, 276, 523, 525
Āyus, mythical king 179, 193n
Āyurveda 105, 109
Ayyana I, Later Chālukya king 523, 527
Ayyana, person 194n
Ayyanārya, person 528
Azamgarh District 224

B

Bābur, emperor 664n
Bāchamāmbā, lady 567
Baḍagaṅgā inscription 2
Baḍgāon, same as Nālandā 215
Bādāl, place 87
Bādāmi, Early Chālukya capital 693n, 708n
Badarikāśrama, *tīrtha* 271
Baḍayilā, village 54-55
Baḍ-Kāntā, village 41
Baijnāth, place 413, 420
Bahraich District 288
Bāhvricha-śākhā 204-05, 226, 281, 318-19, 480-81, 488, 493n, 736-38
Balabhadra, same as Balarāma 568
Bālabhānu, same as Bālāditya 363
Bālachandra, person 221-22
Baladhāraṇarāta-bhaṭṭāraka, prince 36, 38
Bālāditya, Guhila chief, 363, 367, 371n
Bālāditya, Gupta king 51, 229-30, 232
Bālāditya, (Sabalāditya) mythical Gaṅga king 164, 169
Bālāditya, officer 234
Bālāditya, person 233-34
Bālāditya, person 242, 246
Bālāditya, same as Maitraka Dhruvasena II 380, 387n
Bālāditya, poet 246
Balaghat District 312
Bālaharsha, Kalachuri king 337, 340, 345n
Balalasena, same as Ballālasena 123
Bālaputradeva, king of Java 71, 76-78
Balarāma, prince 195, 198
Bālārka, same as Bālāditya 363, 368
Balasore District 26
Bālavalabhī, place of a college 105
Bālavalabhī-bhujaṅga, title of Bhavadeva 105, 109-10
Balavarman, Kāmarūpa king 1, 3, 5, 7, 733
Balavarman, Vyāghrataṭī chief 12, 76-77
Bāḷavūru, village 455
Balban, Ghiyāsuddīn, Sulṭān 654, 661n
Ballabha, person 204
Ballabhārya, person 203
Ballāla I, Hoysala king 540, 543
Ballāla II, same as Vīra-Ballāla 548
Ballālasena, Sena king 123 & n, 124, 126-27, 131, 133, 135
Balurghat, place 248
Bāṇāsura, demon 434
Bāndhavanāga, person 728
Bandhu, person 33
Bandhudevī, Rāta queen 36-37
Bandhula, *gotra* 285; *pravara* 285
Bandhumatī, lady 229-30
Bāndhmau, place 281n
Bandon Bay 687
Banerji, R. D. 102, 124, 129n, 130n, 138n, 683n
Bangarh plate 68, 70n
Bangladesh 28, 36, 41, 59-60, 87, 92, 101, 115, 124, 131, 140, 248, 680, 683, 731, 744
Baṅkeśvara, god 511, 514
Banskhera plate 220n, 221, 228n
Bapatla Taluk 550
Bappasvāmin, Brāhmaṇa 740
Barah plates 233
Bārhaspatya-pravara 475, 741
Barātiśābi, same as Shab-i-Barat 403, 405
Barīkoṭ, place 431
Barnett 512n, 534 n
Baroda District 358n
Barrackpore plate 120n, 145n
Barua, B. M. 140, 145n
Bārujīvī, community 101n
Basahi plate 279, 281n
Basak, R. G. 28, 34n
Bastar District 634
Basu, M. N. 24, 26
Batavyal 63
Bauddha, religious community 108
Bāuka, Gurjara-Pratihāra chief 236-37, 239
Bayyana-nāyaka, chief 560, 567
Beḍwāḍā, place 320n
Belkharā inscription 304n

Bellary District 523
Bellavura, village 751, 756
Beluvala, °voḷa, territory 536, 538, 541, 547, 751, 756
Belvola, same as Beluvoḷa 540, 543
Bengal 24, 248, 385n, 407n, 678n, 684; Asiatic Society 110n; Bay 71; Eastern 35n; South-East 59n; West 24, 26, 63, 667, 731
Bengali—calendar 675n, 678n; language 139n, 144n, 388n; record 678n; script 677, 683n
Bergaigne 719, 724n
Besnagar, place 358n
Betanārya, Brāhmaṇa 202
Betkā, village 101
Betkā-Pāikpāḍā inscription 101
Bhaḍḍaka, person, 372, 376
Bhadra, donee 40
Bhadra, dynasty 63, 65
Bhadrā, lady 236-37
Bhadrādhipatīśvara, god 719, 721
Bhadrasvāmin, person 221-22
Bhadravishṇu, person 217, 218
Bhadreśvaravarman, Champā king 712, 715
Bhagadatta, mythical king 1-2, 4, 16-17, 144n, 433, 436, 733
Bhagalpur, place 80, 123
Bhāgavata Purāṇa 572n
Bhagavatī, mother-goddess 234 & n, 249, 251, 424, 503-04, 507-08, 723
Bhagiratha, epic king, 83, 434, 553, 560, 563
Bhagiratha, prince 83
Bhāgirathī, river 66, 75, 83, 236, 238, 273, 277, 574, 580
Bhāgya-Lakshmī, goddess 637
Bhāgyavatī, Later Chālukya queen 529
Bhāhiraṇya-pallikā, place 219
Bhāila, person 363, 369
Bhairava, aspect of Śiva 570, 703
Bhaktisvāmi-maṇḍala, territory, 729-30
Bhaṇḍadaha, place 277
Bhaṇḍāragaviṭṭage, place 452, 455
Bhandarkar, D. R. 59n, 255n, 363, 369n, 370n, 378, 478, 490n, 491n, 493n, 494n, 657n
Bhandarkar, R. G. 694, 696n
Bhandarkar, S. R. 478
Bhaṇḍi-Bhaṭṭi clan 242-43
Bhānu, Sun-god 251, 562
Bhānu, person 32
Bhānu, person 28
Bhānu, person 221, 223
Bhānu, person 363
Bhānudatta, person 98
Bhānusvāmin, person 737
Bhapâditya, same as Bhavâditya 462
Bharadvāja, sage 30, 327
Bhāradvāja, *gotra* 24-25, 28, 30, 140, 142, 192-93, 202-03, 205, 222, 227, 233-34, 309, 319, 337-38, 475, 488, 493n, 606, 608, 736, 738, 740-42; *pravara* 475, 488, 493n
Bharata, author 544, 546
Bhārata, Bhāratavarsha 349, 351, 448
Bhārata War 444, 448
Bhāratī, goddess Sarasvatī 392
Bhāravi, poet 275, 444, 448
Bhārgava, *gotra* and *pravara* 136-38
Bhartribhaṭa, same as Bhartṛipaṭṭa 256n
Bhartṛipaṭṭa, Guhila king 250, 254
Bhartripaṭṭa, Guhila chief 363-64
Bhāskara, person 204
Bhāskara, person 205
Bhāskara, same as Bhāskaravarman 13-14
Bhāskara, Sun-god 33
Bhāskarachandra, person 39
Bhāskaramitrasvāmin, person 738
Bhāskaravarman, king of Kāmarūpa 1-3, 12, 14, 15n, 731, 734, 736
Bhāsvat, mythical Gaṅga king 164-65, 167 & n, 179, 259
Bhāsvat, same as Bhāilasvāmin 259, 265, 267n
Bhaṭa, Gauḍa king 363, 365
Bhaṭārka, Maitraka chief 377-78
Bhāṭi-Bhaṭṭi, Bhaṇḍi, clan 236, 239, 242
Bhaṭṭa, Brāhmanical surname 21, 26, 108-09, 128, 136, 146-47, 367, 377, 384, 431
Bhaṭṭa, Guhila chief 363, 367
Bhaṭṭa, same as Kumārila 105, 108, 111n
Bhaṭṭāditya, Bhaṭṭa-Āditya, person 203
Bhattacharya, D. C. 36
Bhattacharya, G. 510
Bhattacharya, P. N. 731
Bhaṭṭapura, locality 151
Bhattasali, N. K. 41, 138n, 101, & n
Bhaṭṭi, Brahmanical surname 738-39, 741
Bhaṭṭeśvara, Bhaṭṭa-Īśvara, person, 26-27
Bhaṭṭika, same as Bhaṭṭi or Bhāṭi 238
Bhaṭṭi-vaṁśa 239
Bhaṭṭipallikā, place 219
Bhauma-Nāraka, dynasty 1
Bhava, god Śiva 95, 111n, 112-13
Bhava, person 33
Bhava, person 40
Bhava, person 56-57

Bhava, town 712, 715
Bhavabhūti, poet 229
Bhavadāsa, person 34
Bhavadatta, person 307, 309
Bhavadeva (I), person 105-06
Bhavadeva (II), minister of Vaṅga 105-06, 110 & n
Bhavadeva, god Śiva 107
Bhavadeva Abhinavamṛigāṅka, king of Devaparvata 100n, 744, 746, 748
Bhavadevasvāmin, person 740
Bhavadevī, wrongly read name 91n
Bhavanātha, chief 28, 30
Bhavānī, mother-goddess 95, 414
Bhavānīśa, god Śiva 151
Bhavapura, town in Vietnam 717n
Bhavavarman, king of Champā 712, 715
Bhavavarman II, king of Kambuja 707
Bhāyaśahsvāmin, person 739
Bhāyillasvāmin, same as Bhāsvat 259
Bhillāditya, Guhila chief 236, 238
Bhillamadeva, Yādava king 536-38 541, 545
Bhillamāla, place 503, 506
Bhillamāladeva, god 503-04, 506-08
Bhilsā, place 358n
Bhīma, Early Chālukya prince 527
Bhīma, person 151-52, 154n
Bhīma, same as Śiva 11n
Bhīma, son of Kollabhigaṇḍa-Vijayāditya, Eastern Chālukya king 516, 518, 521n
Bhīma, son of Vikramāditya, Eastern Chālukya king 516, 518
Bhīmadeva, minister of Madanapāla 112
Bhīmadeva, Śāhi king 430
Bhīmapāla, person 98
Bhīmarāja, Later Chālukya king 528
Bhīmaratha, Somavaṁśī king 156-57
Bhīmarathī, river 444, 446
Bhīmasena, epic hero 77, 498
Bhīmasiha, person 402, 404
Bhīmaya, person, 165, 173
Bhīmeśvara, god 524, 533
Bhogabhaṭa, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238
Bhogāditya, person 299, 304
Bhogamatidevī, queen of Chaṇpakā 426-27
Bhogaṭa, person 64, 69
Bhogavarman, Maukhari king 433, 435
Bhogavatī, Kāmarūpa queen 3, 8, 734
Bhoja, people 63, 66
Bhoja I, Gurjara-Pratihāra king 233-34, 236, 238, 242, 245-47, 251-52, 279-80, 345n, 363, 366, 371n
Bhoja II, Gurjara-Pratihāra king 322, 325, 337, 339, 345n
Bhoja, Paramāra king 391, 396
Bhojaka, Jāgīrdār 51, 53n
Bhomat District 360
Bhoṭa, people 259, 265
Bhoṭanātha, king of the Bhoṭas 265
Bhowal plate 129n
Bhṛigusvāmin. person 741
Bhṛiṅgaka, person 420, 424
Bhuakūpa, place 237, 239
Bhubaneswar, city 105, 109, 110n
Bhūmaghoshasvāmin, person 14
Bhūta-pallikā, place 219
Bhūtivarman, same as Mahābhūtavarman, Kāmarūpa king 2-3, 14, 731, 736
Bhuvana, chief of Baijnāth 420, 422
Bhuvanaikamalla, same as Later Chālukya king Someśvara II 524, 531
Bhuyaskarasvāmin, person 737
Bhūyikādevī, Gurjara-Pratihāra queen 233, 249, 251
Bihar, state 44, 50, 54, 59-60, 71, 80, 102, 115, 123, 146, 149, 225, 229, 236, 248, 288, 290
Bijjana, Vijjana, Kalachuri king 751
Bijapur District 349, 443
Bilhaṇa, chief of Kīragrāma 420, 422-23
Bilhāri, place 321
Birol, place 680n
Bloch 59 n
Boar incarnation of Vishṇu 247 & n, 550, 572n, 751
Bodhgayā, place 56, 59, 146, 147n, 149, 293
Bodhimaṇḍa, same as Bodhgayā 56-57
Bodhisattva, Buddhist deity 74, 76, 149
Bollanārya, person 204
Bonthādevī, Later Chālukya queen 528
Bosch 694
Brahma, territorial unit 156, 160
Brahmadāsa, person 744, 750
Brahmadatta, person 33
Brahman, chief of Kīragrāma 420, 422
Brahman, general 541, 545
Brahman, god 98, 166, 176, 178, 202, 251, 258-59, 337-38, 350, 352, 414, 421-22, 434, 437, 545, 560, 568, 570, 613, 699, 710, 711n, 716-17, 721, 751
Brāhmaṇa-Pratihāras 237
Brahmānanda, person 204
Brahmāṇḍa Purāṇa 120n

Brāhmaṇapadraka, village 728
Brahmapura, Paurava capital 217-19
Brahmaputra, same as Lauhitya, river, 2, 16, 44
Brāhmi, script 56, 213, 217, 307, 355, 372, 687, 690, 694, 697, 707, 709-10, 712, 719, 723, 725
Brahmoka, person 143
Brandes 694
Bṛihachchhinda, same as Chhinda, family 470, 475
Bṛihadṛihevaṁkāṇai-pattalā, administrative unit 273, 277
Bṛihadvīḍā, 'bigger Vīḍā', place 427
Bṛihaspati, law-giver 191
Bṛihaspati, person 116, 121
Bṛihaspati, priest of gods 88-89
Bṛihaspatisvāmin, person 14
Bṛihaspatisvāmin, person 31
Bṛihaspatisvāmin, person 738
Brihat-Paṁchalāma, place 277
Bṛihatsaṁhitā 111n
Bṛihatsīu, place 277
Buddha, religious leader 36, 41, 56, 60-61, 72, 76, 78, 80, 146-47, 149, 229-31, 294, 629, 687, 699-700, 701n, 710, 744, °bhaṭṭāraka 94, 98, 288, 291
Buddha, chief 420, 422
Buddhadattaśarman, person 33
Buddhakīrti, person 433, 439
Buddharāja, Early Kalachuri king 355-56, 358n
Buddhavarman, Pallava king 612, 614
Buddheśvarasvāmin, person 740
Buddhist—community 41, 105, 288, 293, 694, 697, 744; monastery 41, 71, 621; monks 229; religion 56; temple 146, 157; texts 36; trinity 36
Budha, divinity 179, 193n, 322, 324, 641-42
Budha, same as Sphurita, person 105, 107
Budhasvāmin, person 31
Bühler 221, 223n, 224, 226n, 377, 390n, 413, 418n, 420, 433, 475n
Bukkamā, Vijayanagar queen 594
Burdwan, place 105
Burgess 620, 632n
Burma 572n
Burmese script 703

C

Calcutta 110n
Caliph 659n
Cambodia, same as Kampuchea 707 709, 710
Chaḍaspasā-pāṭaka, place 128
Chāhaḍadeva, king 656 & n, 657n
Chāhamāna, dynasty 249-50, 252-53, 358, 362-63, 368, 409-10
Chakrabhṛit, god Vishṇu 732
Chakradevasvāmin, person 737
Chakradhara, god Vishṇu 213, 227, 356
Chakrakoṭa, place 634, 638
Chakrapāṇi, person 151-52
Chakravarti, N. P. 215, 317, 694, 700, 703
Chakravarti, P.B. 140, 145n
Chakrāyudha, king of Kanauj 63, 80-81, 242, 244, 479, 483
Chalukya, Chālukya, dynasty 126, 177, 189, 443-45, 452, 469-70, 474, 478-82, 495, 497, 516-18, 521n, 525-27, 529-32, 541, 612, 615, 693n, 708n, 751, 755; Eastern 491n, 495; Later 391, 621; Western 451
Chālukyavikramapura, city 524
Chālukyavikrama-varsha, era 532
Chamba District 426
Chamekha, place 277
Champā, city and kingdom 712-13, 716-17, 718n, 719-20
Champādhirājya, kingdom 720
Champāpura, Champāpurī, city 713, 717
Chāmuṇḍarāja, chief 250, 254
Chāṇakya, politician 500
Chanda, R. P. 120n, 650, 651n, 677, 678n
Chandagaḍe-vishaya, administrative division 475
Chaṇḍāla, Chāṇḍāla, community 53n, 72, 75, 84, 268, 270, 426-27, 504, 508, 548, 586, 677-78, 730, 757
Chandella, dynasty 258-59, 317n, 337, 339, 345n, 652n
Chaṇḍi, goddess 108
Chaṇḍidāsa, author 683n
Chaṇḍikā, goddess 360, 361n
Chandina, Police Station 36
Chandra, Chandrātreya, mythical ancestor of Chandellas 258, 260
Chandra, mythical ancestor of Gaṅgas 179
Chandra, person 33
Chandrabhaṭṭa, person 488
Chandrabhaṭṭārikādevī, Gurjara-Pratihāra queen 249, 251
Chandrabhūshaṇa-paṇḍita, person 536, 538, 541, 546
Chandradāsa, donee 742
Chandradeva, Gāhaḍavāla king 273-74, 278-80, 283-85, 289, 293, 296, 298n, 299-300, 302
Chāndrādevī, wrong reading 138n

Chandrādityadeva, same as Chandradeva 273, 276
Chandragaḍa, same as Chandagaḍe 475
Chāndra grammar 93, 97
Chandragupta, king 479, 483
Chandragupta Maurya, king 229
Chandragupta II Vikramāditya, Gupta king 480
Chandrakaraśarman, Brāhmaṇa 191
Chandrakeśa, person 33
Chandralekhā, Eastern Gaṅga queen 176, 186
Chandramauli, god Śiva 710
Chandramukha, Chandramukhavarman, king of Kāmarūpa 1, 3, 8, 734
Chandrapakshasvāmin, person 740
Chandrapallikā, place 219
Chandrapaṇa, person 33
Chandrapura-śāsana, rent-free holding 94, 99
Chandrapura-vishaya, same as Chandrapuri°, territory 93, 97, 99
Chandrapuri-vishaya, same as Chandrapura, territory 732, 736, 742
Chandrārkaśarman, person 177, 191
Chandraśekhara Sarasvatī, person 592, 598
Chandrasvāmin, person 40
Chandrātreya, same as Chandella, family 260, 318-19
Chandravallinagara, place 588
Chandra-vaṁśa, lunar dynasty 176, 319
Chandrāvatī, place 273
Chanduka, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238
Chandulāka-pallikā, place 219
Chaṅga, person 98
Chaṅgadeva, chief 112
Chaṅgalipaṭṭa-mahāgrāma, village group 598
Chaṅggal, place 690
Chanpakā, same as Chamba 426, 427
Chāṇūramādhava, same as Arirāja-Chāṇūramādhava 143
Charmakāra, community 93, 97-98
Chāṭabrahma, person 149
Chaṭhatarā, place 277
Chāṭsu, place 345n, 363
Chatterjee, B. R. 70, 703
Chaṭṭulliha, person 312, 314
Chaturbhujā, mother goddess 707, 708n
Chatushkuṭeśvara, god 546
Chaudhury, P.D. 1, 16
Chauhān, dynasty 653n, 654n, 656n
Chauhān horseman, coin type 653, 659-61
Chaulika, same as Chola 479, 484
Chaulukya, dynasty 322, 327, 402, 404, 407n, 452
Chauṁ-vishaya, district 713, 717, 718n
Chauthalā, place 277
Chāyaṭa, person 462
Chedi, country 258, 262, 265; clan 258-59, 262, 265, 322, 330, 524, 527-28
Cheṅgalipaṭṭa, District 593
Chera, land and people 594
Chevur, place 621, 626
Chhabra, B. Ch. 687, 690
Chhāḍā, person 402-05
Chhaleśvara, god 511, 514
Chhatarpur, place 258, 318
Chhikkora, family 293-94
Chhitta, person 363, 369
Chhittalladeva, person 157, 162
Chhittullāka, land 250, 254
Chihoka, person 123 & n
Chilāḍa, place 277
Chiñchātalāi, place 349, 353
Chinchani, place 503
Chinese, emperor 229; merchandise 550
Chiririli, place 277
Chitor, place 345n
Chitorgadh District 249
Chitragupta, divine clerk 630
Chitrakūṭa, place 330, 337, 345n
Chitrāmbara, mythical Gaṅga king 164, 168
Chitrāṅgada, mythical Gaṅga king 193n
Chitraśilā, river 92, 96, 100n
Chitrasoma, person 191
Chitreśvara, god 177, 190
Chitta, person 369
Chittagong plate 144n
Choḍa—dynasty 165, 171-72; country 288, 291, 585
Choḍagaṅga, same as Gaṅga Anantavarman 165, 172-73, 181, 183, 185-87, 194n
Chola dynasty 392, 398, 448, 453-54, 459, 469, 474, 506, 530, 545, 566, 582, 594, 612, 614-15, 617, 621-23, 627, 631n, 751, 753
Chola—ascetics 575; chief 582, 620, 623; country 459, 524, 560, 566, 575, 612, 615; people 444, 448, 451, 453-54, 456n, 503, 506, 541, 545, 552, 594, 613, 617
Choyaṇḍaka, place 60-61
Chūḍāmaṇi, person 16, 21
Chūḍāmaṇivarman, Chūḷā°, Śailendra king 621, 628
Chūḍāmaṇivarma-vihāra, Chūḷā°, monastery 621, 629
Chūḍāśiva, person 322, 329
Chūdavāsa-dvādaśaka, territory 277

Chūtapallava, mythical Pallava king 612, 614
Chyavana-pravara 136-37, 139n
Chyavaneśvara-ghaṭṭa, bathing *ghāṭ* 299, 303
Coedes, G. 687, 707 & n, 712
Colebrooke, H. T. 54, 409
Comilla, place 28, 36, 41, 43n, 59n, 100n, 140, 744
Cunningham, A. 413, 420, 651n, 652n, 654n
Cuttack, place 156, 176-77

D

Dacca—District 41, 43n, 101; Museum 138n; town 92
Dadda, Gurjara chief 236, 238
Dadibhaṭa, person 33
Ḍaggumbarti, place 520
Ḍāhala, country 156, 159, 337, 347n, 391, 479, 484, 574, 580
Daivarāta-pravara 155n
Dakshaghoshasvāmin, person 14
Dakshiṇa-Rāḍha 585, 638
Dākshiṇātya, region 115-16, 366-67
Dalaeva, person 140, 143
Dāmabhaṭṭisvāmin, person 741
Dāmabhūtisvāmin, person 740-41
Damachāditya, god 123 & n
Dāmarātasvāmin, person 740
Dāmasvāmin, Bhaṭṭa 727, 729
Dāmodara, person 33
Dāmodara, person 146, 147 & n
Dāmodara, person 191
Dāmodara, person 250, 253
Dāmodara, person 500
Dāmodara, person 621, 630
Dāmodarabhaṭṭa, person 496
Dāmodaradeva, Deva king 140 142, 144n
Dāmodaradevaśarman, person 124, 128
Dāmadevasvāmin, person 736
Dāmodaragupta, Later Gupta king 44, 46
Dānārṇava, Eastern Gaṅga prince 164-65, 169-70, 174n
Dānārṇava, Eastern Chālukya king 388n
Daṇḍabhukti, territory 24, 26, 634, 638
Daṇḍapāṇi, person 151-52
Ḍaṅkella, person or place 39
Dantapura, locality 174n
Dantidurga Vallabharāja, Rāshṭrakūṭa king 457, 459, 478, 481, 495, 497, 505, 510, 512, 514n, 613
Dantirāja, same as Gajapati 195, 198-99
Dantivarman, Pallava king 613, 616
Dantan, place 24
Dāpaṇiyā-pāṭaka, village 124, 128
Darbat, place 317
Darbhapāṇi, minister 87-88
Darddisvāmin, person 739
Darpapura, place 373, 376
Darrang, District 16
Dāruka, person 142, 144n
Darvaṇagrāma, place 475
Daśabala, same as the Buddha 80-81
Daśagrāma, village 38
Daśapura, place 249, 252
Daśaratha, Deva king 144n
Daśaratha, epic king 8, 433-434, 584, 560, 563, 716
Daśaratha, person 149
Daśavarman, same as Yaśovarman 524, 529
Dattadevī, Kāmarūpa queen 733
Dattakārapūrṇa 742
Dattasena, mythical Eastern Gaṅga king 164, 167, 179
Datrang, hill 719
Dattātreya, chieftain 322, 324
Dattavatī, same as Dattadevī 1, 3, 5
Dāvaḍi-gahiyasāhasa, person 488
Dayitavishṇu, chief 63, 65
Debhaṭa, person 23n
Debuvaka, place 361
Dechibhaṭṭa, person 204
Deḍaka, person 142
Dedda, person 259, 265-66
Deddadevī, Pāla queen 63, 65
Dedduka, person 426, 428
Dehri-on-Shone, town 54
Delaporte 710
Delhi 410, 554n, 652n, 658n
Demarāna-grāma 677-78
Denduvāka, person 268, 270
Deo-Baraṇārk (Deva-Varuṇārka), place 50
Deoli, place 514n
Deopāḍā, place 115, 120n, 121n, 124
Depika, person 417
Derabhaṭa, Maitraka king 377, 381
Desai, P. B. 608
Deṭaha, person 390n
Deva, person 33
Devadāsatolī, place 219
Devadatta, person 33
Devadharaśarman, person 192
Devaghoshasvāmin, person 2, 14
Devagupta I, Later Gupta king 215, 222, 224, 228
Devagupta II, Later Gupta king 50-51
Devagrāma, place 89
Devaiya-rāṇaka, chief 470, 477
Devakhaḍga, Khaḍga king 41-42

Devakī, lady 105, 107
Devakī, Tuluva queen 593-94
Devakulasvāmin, person 741
Devamatī, Kāmarūpa queen 1, 3, 7, 733
Devanāgarī=Nāgarī, script 656n
Devanikāya, temple committee 218
Devanna, person 426, 428
Devapāla, Gurjara-Pratihāra king 273-74
Devapāla, Pāla king 52n, 71-72, 74-78, 80-81, 88, 242, 347n
Devapāla, Śāhi prince 259, 265
Devaparvata, city 36, 43n, 59n, 92, 94-95, 100n, 744, 748
Devarāja, Bhaṭṭi king 238
Devarāja, chief 250, 254
Devarāja, Guhila prince 363, 368
Devarāja, Gurjara-Pratihāra king 243
Devarakshita, Chhikkora king 293-95
Devarāta-pravara 338, 343, 348n
Devarebhaṭṭa, person 202
Devarebhaṭṭa, person 203
Devaśakti, Gurjara-Pratihāra king 233, 249, 251
Devaśarman, person 31
Devaśarman, person 605
Devaśarman 606
Devasvāmin, person 739
Devaṭa, person 67
Deva-Varuṇārka (Deo-Baraṇārk), place 50
Devavvariddhi, family 249, 252
Devayānī, lady 593
Devaya-rāṇaka, chief 477
Devīchandragupta 480
Dewai, place 430
Dhāḍivāhā, person 254
Dhāmarāi, place 677-78
Dhāmyasvāmin, person 24-25
Dhanada, deity 222, 225, 228n, 356, 720
Dhannaka-bhaṭṭa, person 242, 246
Dhanadeva, person 39
Dhanaṁvakra, place 299, 303
Dhanananda, person 33
Dhanaṅkara, person 33
Dhanapāla-bhaṭṭa 728
Dhanasenasvāmin, person 738
Dhanaskandha, family 607
Dhanaśūra, person 249, 252
Dhaneśvarasvāmin, person 738
Dhaṅga, Chandella king 258-59, 265, 345n
Dhaṅgaṭa-pāṭaka, place 328
Dhanika, Guhila king 363, 365
Dhannavallikā, place 489
Dhanyanāga, person 98
Dhānyapallikā, place 493n
Dharaṇī, person 403, 405
Dharaṇīdhara, Dharaṇīndra, Śailendra king 697-98
Dharaṇīdhara, same as Varāhāvatāra 751-52
Dharaṇika, person 143
Dharaṇīndra, Dharaṇīdhara, Śailendra king 698
Dhārāpadraka, village 250, 253
Dharasena II, Maitraka king 377, 379
Dharasena III, Maitraka king 377, 380, 387n
Dharasena IV, Maitraka king 377, 381, 387n
Dhārāvarsha, same as Dhruva 457, 462, 469, 474, 479, 482
Dharma, same as Dharmapāla 87, 469, 474, 483
Dharma, person 116, 120
Dharma, one of the Buddhist trinity 72, 76, 94, 699, 744
Dharmachakra seal 744
Dharmachakra-Jina 297
Dharmadāsa, person 32
Dharmadeva, Lichchhavi king 433, 435
Dharmāditya I, Maitraka Śīlāditya I 377, 379, 386n
Dharmāditya II, Maitraka Kharagraha II, 377, 382, 389n
Dharmagupta, person 728
Dharmaishin, mythical Eastern Gaṅga king 164, 174n, 179
Dharmapāla, Gauḍa king 63, 65-67, 71, 73, 75, 80-81, 87, 242, 479, 483
Dharmapāla, Daṇḍabhukti king 634, 638
Dharmapāladeva-mahāvihāra 62n
Dharmaratha, Somavaṁśī king 156, 158
Dharmaśambhu, Śaiva ascetic 322, 329
Dharmaśambhu=°śiva, Śaiva ascetic 575, 582
Dharmaśekhara, person 703-04
Dharmaśiva=°śambhu, ascetic 575, 582
Dharmāśoka, same as Aśoka Maurya 297
Dharwar District 536, 540, 751
Dhārya-grāma, locality 124, 127
Dhātṛi, year of Jupiter's cycle 196
Dhauteśvarasvāmin, person 740
Dhavala, person 21
Dhavala, person 98
Dhīra, person 323, 333
Dhīrū, person 191
Dhīvara, community 426-27
Dhonagrāma, place 463

Dhoyi, person 120n
Dhriti, person 33
Dhritikara, person 192
Dhritimitrasvāmin, person 738
Dhṛitisomasiṁha, person 739
Dhṛitisvāmin, person 739
Dhrūbhaṭa = Dhruvabhaṭa, same as Maitraka Śīlāditya VI 384
Dhruva, Rāshṭrakūṭa king 457, 460, 469, 479, 495, 503
Dhruvada, person 728
Dhruvadevī, Gupta queen 480
Dhruvaghoshasvāmin, person 14
Dhruvalakshmī, Kāmarūpa queen 2-3, 11
Dhruvasena II Bālāditya, Maitraka king 377, 380, 387n
Dhruvasena III, Maitraka king 377, 381
Dhruvasomasvāmin, person 737
Dhūmāṅgadevī, Deva queen 745
Dhurail, place 683
Dhūrjaṭi, god Śiva 157, 269, 561
Dihli = Delhi 658
Dikshit, K. N. 62n, 318
Dilīpa, epic king 713
Dinakarasvāmin, person 737
Dinajpur District 87, 248, 680n; West 248
Diṇḍika-pallikā, place 219
Diṇḍiśāya, locality 140, 143
Dīpaṅkara-jina, Buddhist deity 60-61
Dīrghāṅga, locality 21
Dīrghatuṅga, hill 533
Dīvakaksha, place 277
Divākara, donee 32
Divākara, person 40
Divākara, same as Sūrya 218
Divākaranāga, person 739
Divākaraprabha, person 742
Divyeśvarasvāmin, person 740
Diwālī, festival 503
Ḍombaka, chief 420, 422
Doṇaśarman, person 605-06
Doshatuṅga, officer 727-28
Dosirāja, person 452, 455
Dramila, Tamil people 165, 171
Draviḍa, people or country 87, 89, 268, 270, 503, 506, 524, 531-32, 575, 584
Draviḍāditya, person 524, 532
Dravila, same as Draviḍa 479, 484
Droṇamaṇi, person 613, 617
Dūbi, place 1, 731
Dudhusvāmin, person 33
Dudyāla, place 589
Dugganārya, person 204
Dūṇā, place 277
Dundhunātha, person 742
Durdharamitra, person 51
Durgā, mother goddess 10, 360
Durjaya, mythical Kākatiya king 550, 554, 560, 564
Durjayabhañja, Bhañja king 151-52, 154n
Durlabhapura, locality 333
Durlabharāja, Chāhamāna chief 249, 252-53
Durlabharāja, king 91n
Durmati, year of Jupiter's cycle 583
Durvāsas, sage 574, 580
Dūrveśvarasvāmin, person 741
Dvārāvatī, city 541, 546
Dvijāmbā, Rāshṭrakūṭa queen 495, 498
Dvishkhalikā, river 39
Dyutivarman, Paurava king 217-18

E

Earth goddess 16, 633
Eastern Sea = Bay of Bengal 71, 156
East Nimad District 213
Echaladevī, Hoysala queen 541, 543
Edilpur plate 129n, 139n
Egra plate 727
Egypt 659n
Ekatākaksha-vishaya, territory 727-28
Ekkarakoṭṭa, locality 749
Elavarru, village 517, 520
Ereyaṅga, Hoysala king 540, 543
Etawah, locality 279, 304n
Eteprol, village 589

F

Farād Khān, person 683
Faridpur District 131
Fathābād, locality 662 & n
Finot, L. 709 & n, 790, 712, 725
Fīrūz Shāh Tughluq, king 410n
Fleet, J. F. 44, 49, 50, 52n, 53n, 56, 58n, 164, 173n, 174n, 213, 214n, 227, 228n, 540, 549n, 279, 281n, 207, 211n, 277, 286n, 288n, 289n, 443, 495, 502n, 516, 522n
Foucher 707n

G

Gabhī, person 191
Gadag, place 536, 540
Gadanandi-pāṭaka, land 32
Gaḍḍama-nāyikā, lady 173
Gādhinagara, Gādhipura, same as Kānyakubja 54, 273-75, 284, 289, 299-300

Gadun territory 430
Gaganagañja, name of an image of Amoghapâśa 703-04
Gāhaḍavāla, dynasty 112, 124, 273, 279-80, 293, 296, 299, 348n, 652n, 653n, 656n
Gajānana, same as Gaṇeśa, god 415
Gajāsya, same as Gaṇeśa 196, 208n
Galakshmīcharaṇagrāma, locality 219
Galachuri, same as Kalachuri 580
Gambhuvaka, person 504, 508
Gaṇa, same as Śiva-gaṇa 418n
Gaṇādhipa, Gaṇādhipati, same as Gaṇeśa, god 593
Gaṇapa, same as Gaṇeśa, 413-14
Gaṇapapura, locality 570-71
Gaṇapati, Kākatīya king 550, 557, 559-61, 565-67, 574-76, 578-79, 582-83, 589
Gaṇapati=°varman, Kāmarūpa king 733
Gaṇapati, prince 560, 567
Gaṇapativarman, Kāmarūpa king 1, 3
Gaṇḍama-nāyikā, lady 165, 173
Gaṇḍarāditya, °varman, Chola king 621, 625-27, 631n
Gandhāra, country and people 63, 65-66
Gandharvavatī, Gāndharva°, Kāmarūpa queen 1, 3, 6, 733
Gaṇendravarman, Kāmarūpa king 6
Gaṇeśa, god 385n, 414, 419n, 550, 560, 574
Gaṇeśānī, goddess 419n
Gaṇeśvara, person 413, 417
Gaṇeśvarasvāmin, person 740
Gaṅga, dynasty, Eastern 110n 115, 134, 165, 170-73, 176, 180, 182-83, 193n, 194n; Western 444, 446, 457, 461, 469, 471, 474, 479, 482-83, 485
Gaṅgā, river 73-74, 77-78, 112, 116-17, 125, 176, 179, 181, 183, 166-67, 181-83, 252, 259, 263, 265-66, 285, 290-91, 299, 303, 337, 364, 393-94, 417, 435, 453, 474, 479, 482-83, 499, 553, 592, 594, 634, 638, 691, 713, 717n
Gaṅgabhadra, person 269, 271
Gaṅgādāsa, person 101 & n
Gaṅgādhara, person 140, 142
Gaṅgādhara, person 192
Gaṅgādvāra, place 236, 239
Gaṅgāgrāma, locality 219
Gaṅgaikoṇḍacholapura, °śoḷapuram, Chola capital 635, 639
Gaṅgānandin, person 248
Gaṅganārya, person 204
Gaṅgarāja, Champā king 712-13
Gaṅgāsāgara-saṅgama, holy place 71
Gaṅgasvāmin, person 738
Gaṅgavāḍi, territory 164, 169, 176, 179
Ganges, same as Gaṅgā 115, 176
Gāṅgeya, mythical Eastern Gaṅga king 164, 179
Gāṅgeya, Kalachuri king 336-38, 342-43, 346n, 347n, 652n
Gaṇu, person 191
Garalā-vishaya, territory 93, 97
Garga, person 21
Garga, person 87
Garga, person 94
Garga, person 98
Gargaśarman, person 98
Garbheśvaradevaśarman, person 131
Garhwal District 268
Garra plates 318, 320n
Garuḍa-grāma, village 269, 271
Gasunā=Masūmā 407n
Gatibhaṭṭisvāmin, person 741
Gatisoma, person 739
Gauḍa, people and country 2, 12-13, 24, 29, 35n, 45, 48, 72, 75, 84, 87, 89, 102-03, 105, 107, 112-13, 115, 119, 124, 132, 135-37, 156, 159, 215, 229, 236, 239, 258-59, 262, 266, 268, 270, 293, 295, 322, 326, 335, 363, 365, 367, 392, 397, 411n, 433, 436, 471, 479, 482, 476-77, 582-85, 635, 639, 697, 731
Gauḍa-kāyastha, community 408-10
Gaüḍavaha 229
Gauḍa-Vaṅga, territory 678n
Gauḍa-Varendra, territory 112-13
Gauḍi-dvīpa, country 697-98
Gauḍīya script 59-60, 87, 92, 101-02, 105, 119, 123-24, 131, 140, 146, 149, 151, 156, 176, 471
Gauhati, city 22n
Gaur (Gauḍa), city 63, 667 & n
Gaurī, mother goddess 20, 88, 108, 125, 187, 576, 616, 755
Gaurīdatta, person 307, 309
Gaurīsoma, person 739
Gaurīsvāmin, person 740
Gaurīśvara, same as Śiva 413, 416
Gaurjjara, people 313
Gautama-gotra, °pravara 205, 282, 282n, 737-39, 741-42
Gautama, person 279, 281
Gautamagaṅgā, same as Godāvarī 176, 181
Gautamī, same as Gautamagaṅgā 205-07; Vṛiddha° 206; Laghu° 206,
Gaya, District and city 44, 54, 56, 59, 102-03, 146, 149
Gayanagara, locality 128

Gayasudin, same as Ghiyāsuddīn 661n
Gāyatrīpālasvāmin, person 741
Gayā-vishaya, territory 71, 75
Ghanaskandha, family 605
Ghaznī, city 654n
Ghiyāsuddīn Muhammad Shāh, king 648 n
Ghoḍegrāma, place 500
Ghonagrāma, place 463
Ghoṇṭāvarshikā, place 249-50, 252-54
Ghosh, A. 215
Ghosha family 2
Ghoshadevasvāmin, person 736
Ghargharā, river 273, 276
Ghoshasena, person 738
Ghṛitakauśika-gotra 190
Gird District 242
Girivraja, locality 195, 200
Gnoli, R. 433, 439n
Goa Kadambas 751
Godā, same as Godāvarī 196, 201
Godāvarī, river 176, 392, 457, 563, 467n, 510, 513, 515n
Godavari District, East 195
Godhyakshighosha, person 728
Godineni-taṭāka, tank 206
Goggapallikā, locality 219
Gogu-rāṇaka, person 480, 490
Gojjiga-somanātha, god 511, 514
Gokarṇa, holy place 71, 73, 180, 291, 303, 595
Gokarṇasvāmin, god 169-70
Golakī-maṭha, Śaiva monastery 337, 347n, 575, 580
Golakī-vaṁśa, Śaiva sect 586
Gola-ṣaḍāgami, person 488
Gomaḍuvu, locality 520
Gomatī, river 273, 277
Gomatīkoṭṭaka, locality 50
Gomidatta, person 728
Gomidevasvāmin, person 740
Gomināgasvāmin, person 739
Gond, tribe 411n
Gonda District 288
Gopagiri, same as Gwalior 259, 265
Gopāla I, Pāla king 63, 65, 67, 73, 80-81
Gopāla, person 677-78
Gopāladeva, person 728
Gopālanandisvāmin, person 738
Gopālārya, person 202
Gopālasvāmin, person 741
Gopendrasvāmin, person 737
Gopīnāthamajumdāra, person 678
Gopīpallī, village 64, 67
Gopīśarman, person 32
Gotama-pravara 281
Gotradevī, queen 28, 30
Govādityabhaṭṭa, person 488
Govardhana, hill 32
Govardhana, person 98
Govardhana, person 105, 107
Govardhanasvāmin, person 741
Govinda, king 444, 446
Govinda, person 33
Govinda, person 417
Govinda I, Rāshṭrakūṭa king 457-58, 478, 481
Govindga II, Rāshṭrakūṭa king 457, 460-479, 495, 497, 503, 505
Govinda III, Rāshṭrakūṭa king 457, 461-62, 469, 472, 475, 479, 495, 503
Govinda IV, Rāshṭrakūṭa king 495, 498, 503, 505
Govindabhaṭṭa, person 488
Govindachandra, Chandra king 101 & n, 634, 638
Govindachandra, Gāhaḍavāla king 279, 280-81, 283-85, 286n, 288, 290-91, 293, 296, 299, 301, 304n
Govindadevaśarman, person 124; 128
Govindarāja, Chāhamāna chief 249, 252
Graha, same as Grahavarman 215
Grahavarman, Maukhari king 215
Grantha script 612, 620, 631n, 633, 641
Greek people 138n
Guha, person 378, 385
Guhadeva, person 728
Guhaka, person 420, 424
Guhasena, Maitraka king 377-78
Guhila, dynasty 250, 345n, 360, 361n, 363-64
Guhila I, king 363, 365
Guhila II, king 363, 366
Gujarat 267n, 358n, 372, 377, 402-03 444, 479
Gujarātī language 407n, 408n
Gūlavaṭa, place 277
Gulhā, lady 417
Guṇadhavala, person 480, 490
Guṇāḍhya, poet 275
Guṇagāṅka Vijayāditya, Eastern Chālukya king 516, 518
Guṇārṇava, Eastern Gaṅga king 165, 169-70
Guṇārṇava, Eastern Gaṅga prince 164-65, 169
Guṇḍa, same as Guṇḍama II 170-71, 175n
Guṇḍama I, Eastern Gaṅga king 165, 170
Guṇḍama II, Eastern Gaṅga king 165, 171, 175n
Guṇḍidāpaniyā, locality 128

Gundisthirā-pāṭaka, locality 128
Guntur District 516, 550
Gupta, dynasty 28-29, 34n, 358n, 480, 487, 625n; Later 44
Gupta, J. N. 101n
Gupta, P. L. 469
Gupta Chaudhury, K. K. 92, 100n
Gupte, Y. R. 217, 355, 358n, 359n
Guptināṭana, territory 36-38
Gurav, R. N. 751
Gurava, Guravamiśra, minister 80, 87, 89
Gurjara, Gūrjara, people and country 87, 89, 224, 226, 258, 262, 312-13, 447, 469-70, 473-74, 478, 481, 485, 503, 506, 511, 514, 541, 544-45
Gurjarapadraka, locality 728
Gurjara, person 226
Gurjara-Pratihāra, dynasty 248, 321, 363
Gwalior, fort 242, 259

H

Hadapeśvara, city 16, 20
Haidarabad, city 456n
Haihaya, same as Kalachuri 80, 82
Haihaya, clan 322, 324, 349-50, 356n, 495, 498
Halder, R. R. 360, 362n
Haladoya-pattalā, administrative unit 283, 285, 286n
Hall, Fitz Edward 54
Hamirpur District 317
Hampināgasvāmin, person 739
Hamsamitra, person 51, 53n
Haposagrāma, place 16, 21
Hara, same as Śiva 134, 152, 433, 438, 593
Haradāsa, person 94, 99
Haradatta, official 742
Haradatta-bhaṭṭa 307, 309
Hari, god 33, 125, 164, 169, 180, 258-59, 293, 296, 414-15, 508n, 542, 549n
Hari, person 98
Haribhaṭṭa, person 488
Harichandra Rohilladdhi, person 236-37
Harideva, person 33
Harihara, god 115, 276, 595
Harināga, person 739
Hariśarman, person 32
Hariśchandra, Gāhaḍavāla king 299, 302, 304n
Harisha, person 33
Harishamḍa, person 255n
Harishūḍa, person 249, 252
Hārita-gotra 202, 204-05, 428, 462
Harivardhana, Javanese king 701
Harivarman, Vaṅga king 105, 108
Harivarman, Maukhari king 213
Harjara, Kāmarūpa king 16, 18
Harmand 710
Harsha, Kāmarūpa king 16-17
Harsha, person 98
Harsha, Harshavardhana, Śrīharsha, Pushyabhūti king 221-28, 444, 447, 451, 459; era 221, 225
Harsha, Chandella king 258, 261, 337, 345n
Harsha, Guhila king 345n
Harshabhūti, person 32
Harshadamātā temple 402
Harshadeva, same as Pushyabhūti Harsha 44, 47
Harshadeva, Śrīharshadeva, Kāmarūpa king 433, 436
Harshadevasvāmin, person 738
Harshagupta, Later Gupta king 44-45
Harshaguptā, Maukhari queen 213, 215
Harshaprabha, person 739
Harshapura, place 60-61
Harsharāja, Śrīharsharāja, Guhila chief 363, 366, 371n
Harshavardhana, same as Pushyabhūti Harsha 35n, 44, 47, 215, 221-25, 227, 228 & n, 320n, 360, 361 n, 444, 451-52
Harsheśvara, person 249, 255n
Haryana, 227, 668
Hastigrāma, place 71, 75-76
Hastinibhiṭṭa, village 105, 107
Havauṅ 713, 717, 718n
Helāpura=Alampur 479, 485
Hemāchala, Hemagiri, same as Sumeru 475, 597
Hemantasena, Sena king 115, 117, 126
Hembaṭa, person 378, 385
Herambapāla, Śāhi king 259, 265
Herūrā, place 536, 538
Hetuka-Śūlin, same as Śiva 16, 19
Hevajra, Buddhist god 149
Himachal Pradesh 413, 420, 426
Hiralal 312, 315n, 316n
Hiriya(big)-Handigola, place 536, 538
Hombālalu, place 541, 547
Horn, P. 668 & n
Hovya family 630
Hoysala dynasty 540-43, 545
Hṛidayachandra, Trigarta king 420, 423
Hṛidayadhara, person 274, 278
Hridayaśiva, person 322, 329
Hultzsch, E. 80, 85n, 402, 406-08, 425n, 451, 550, 633
Hūṇa, people 44, 46, 72, 75, 92, 96, 100n, 268, 270, 503, 506, 560, 566, 572n

Hungund Taluk 443
Hunter 678n
Huppavaḷḷi, place 751, 756
Hurmuz, Hurmuja, same as Ormuz 402, 404, 407n
Hurmuja-deśa 404, °velākūla 404
Hussain Shāh, Sultān 682 & n

I

Ichchhā, lady 87-88
Ichchhādeva, person 33
Idaiturai-nāḍu, territory 633, 637-38
Ijjādevi, Later Gupta queen 50-51, 52n
Ikshugrāma, place 475
Ikshvāku, epic king 243, 560, 562, 622; dynasty 120n, 433-34
Īḻam, Īḻa-maṇḍalam, same as Siṁhala 633, 638
Ilāmuri-deśam, same as Lamri 635, 638, 639n
Ilaṅgāśogam, same as Lankāśoka 634
Ilāvrita-varsha 351
Ilititimisi, Iltutmish, Sultān 658 & n
Indian Ocean 392
Indirā, Eastern Ganga queen 176, 185
Indra, god 95, 228n, 633, 638
Indra, mythical Rāshṭrakūṭa king 523, 526
Indra, person 33
Indra III, Rāshṭrakūṭa king 498, 505
Indrabala, Pānduvaṁśi king 309
Indrabhadreśvara, god 719, 721-22
Indrabhaṭṭārikā, Maukhari queen 215
Indrarāja, Chāhamāna chief 253
Indrādityadeva, god 249-50, 253-54
Indraji, Bhagawanlal 50, 52n, 146, 433, 439n
Indrāni, goddess 95
Indrarāja, same as king Indrāyudha 80-81
Indrarāja, Chāhamāna chief 249-50, 253-54, 256n
Indrarāja, Pāṇḍuvaṁśi king 307
Indrarāja, Eastern Chālukya prince 517
Indrarāja II, Rāshṭrakūṭa king 457, 459, 478, 481, 498
Indrarāja III, Rāshṭrakūṭa king 495, 496, 503, 505
Indraratha, Somavaṁśi king 634, 638
Indrasthāniya, holy place 284, 289, 300
Indrasvāmin, person 33
Indravarman, Champā king 719-20, 722
Indravarman of Grāmapura 725
Irandu, person 191
Iraṭṭapāḍi- 750000, same as Raṭṭappāḍi country 633
Indreśvara, god or person 98
Īśāna, god 93
Īśāna, person 98
Īśānabhadreśvara, god 725
Īśānabhaṭa, Guhila chief 363, 365
Īśānavarman, Maukhari king 44-45, 213, 215, 216n
Īśānavarman, Champā king 713, 715
Īśāneśvara, god 717, 718n
Iṣṭādevi, Gurjara-Pratihāra queen 234, 249, 251
Ishṭaganadeva, Kārttikeyapura king 268-69
Islām Shāh, Sūr king 666n
Inṭhūri, place 520
Ispindār Khān, Jāgirdār 677
Īśvara, engraver 223
Īśvara, person 26
Īśvara, person 221
Īśvara, person 608, 610
Īśvara, same as Śiva 16, 111n
Īśvara, Tuluva chief 592, 594
Īśvarabhaṭṭasvāmin, person 741
Īśvaradattasvāmin, person 737
Īśvaradevaśarman, person 139n
Īśvaragupta, person 224, 226
Īśvarakundasvāmin, person 737
Īśvaraśiva, person 322, 328
Īśvaravarman, Maukhari king 213

J

Jabalpur District 321
Jacob, George le Gand 495, 502n
Jaddha, person 259, 266
Jafarpur, place 44
Jagadalamummudi, person 560, 568, 572
Jagaddeva, Paramāra chief 540, 543
Jagaddharman, son of Bhadreśvaravarman, king 712, 715
Jagaddharman, son of Īśānavarman 713, 716
Jagadekamalla, same as Jayasiṁha 529
Jagāi, person 191
Jagannātha-Purushottama, god 175n, 176, 194n
Jagattuṅga, same as Govinda III 474, 479, 484, 488, 491n, 495, 497, 503, 505
Jagattunga, Rāshṭrakūṭa prince 495, 498
Jāgeśvara, Yāgeśvara, Sūryavaṁśi chief 198
Jāgūka, person 279, 281
Jāgusarman, person 283, 285
Jahāngir, Mughal emperor 674 & n, 675 & n, 676 & n
Jāhneśvarasvāmin, person 740

Jaimini, deified, sage 93, 98
Jainagar, place 682 & n
Jaipur Division 363
Jaitādāsa-Sāu, person 669
Jāitrasiṁha, chief 541, 545
Jaitrasiṁha, person 536-37
Jājalladeva, Kalachuri king 349, 351
Jajapella, same as Yajvapāla 657n
Jajjanāga, person 249, 252
Jajjikādevī, Gurjara-Pratihāra queen 236, 238
Jājpur, same as Yajātinagara 156-57
Jākavvā, Later Chālukya queen 529
Jalāluddīn Fīrūz Khaljī, Sultān 661n
Jalāluddīn Muḥammad Akbar, Mughal emperor 668 & n, 669n
Jalāluddīn Razia, Sultānā 656n
Jālandhara, country 413, 420-21, 423
Jaloka, person 143
Jamadagni, Jāmadagnya, *gotra-pravara* 89, 120n, 128, 136-37
Jāmbavat, holy place 349, 352, 354n
Jambudvīpa, country 67, 75, 83
Jambukī, person 297, 298n
Jambusālikāpaṭali, place 219
Jamunā, river 410n
Jaña-koshṭhāgāra 722
Janamejaya, Somavaṁśī king 156-57, 159
Janārdana, god 32-33, 389n
Janārdanasvāmin, person 738
Janārdanasvāmin, person 739
Janārdanasvāmin, person 741
Janārdanasvāmin, person 742
Janasoma, person 32-33
Jaṇḍera, place 349, 354
Jāṅgalā, province 700
Jāṅgalapatha-grāma, village 109
Janigṛiha, village 106
Janjgīr, place 349
Jannatābād, same as Gaur 667 & n
Jantāvura, misreading for Dantavura= °pura 165, 169, 174n
Japilā, place 54-55
Japla, Japlā-Dinārā, place 54
Jaṭeśvarasvāmin, person 740
Jaṭilavarman, same as Varaguṇa I 641, 644
Jaunpur District 299
Java, country 690, 694, 696n, 697, 699n, 700, 719, 721
Javanese (Old), language and script 696n, 700, 703
Jaya, person 33
Jayabhaṭa-pallikā, place 219
Jayachchandra, Gāhaḍavāla king 299, 300-02, 303 & n, 348n
Jayachchandra, Trigarta king 413, 418, 420-21
Jayachola-maṇḍala, territory 592, 598
Jayadatta, person 98
Jayadeva, Nepal king 433, 435-36
Jayadeva, person 728
Jayagura, person 259, 266
Jayakesin, Kadamba king 751, 755
Jayamitra, person 33
Jayanagara-grāma, locality 177, 191
Jayanātha, person 36, 38
Jayanta, person 687, 689
Jayanta, person 689
Jayapāla, Pāla prince 80-81, 91n
Jayapāla, Śāhi king 431
Jayaśakti, Chandella prince 258, 261, 318-19
Jayaśarman, person 33
Jayaśarmasvāmin, person 31
Jayasena I, mythical Eastern Gaṅga king 164, 168, 179, 193n
Jayasena II, mythical Eastern Gaṅga king 164, 168, 179
Jayasena, person 39
Jayasiṁha I, Eastern Chālukya king 516-17
Jayasiṁha II, Eastern Chālukya king 516-17
Jayasiṁha I, Western Chālukya king 523, 526
Jayasiṁha II, Western Chālukya king 524, 530, 633, 638
Jayasiṁhavallabha, Early Chālukya king 443, 445, 526
Jayasomasvāmin, person 32
Jayasvāminī, Maukhari queen 213, 216n
Jayatuṅgavarsha, king 29-30
Jayavardhana I, Śaila king 312-13
Jayavardhana II, Śaila king 312-14
Jayavardhanī, Javanese queen 700-01
Jayeśa, god 312-13
Jayeśvara, person 32
Jejjaṭa, person 16, 21
Jejjaṭa, person 462
Jetavana-mahāvihāra, monastery 288, 291
Jentaka, person 360-61
Jhansi District 320n
Jharivallikā, place 480
Jhota, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238
Jigana, place 277
Jiju, person 317
Jina, same as the Buddha 60-61, 94, 232, 294, 297
Jina, same as Mahāvīra 448
Jina, same as Śāntinātha 317
Jinasena, person 728

Jinendra, same as Mahâvira 444, 448 & n
Jitâṅkuśa, misreading for Potâṅkuśa 165, 170
Jitavîrya, mythical Eastern Gaṅga king 164, 168
Jiyavani-pattalâ, administrative unit 279-80
Jivadevi, queen of Mlechchha dynasty 16, 18
Jîvadhâraṇa, Râta king 29, 31, 36-38
Jîvaka, person 413, 418
Jîvitagupta I, Later Gupta king 44-45
Jîvitagupta II, Later Gupta king 50-51
Jodhpur, city and territory 236, 240n
Jogama, Kalachuri chief 751-52
Joggaiya, person 504, 508
Jogyakarta District 694, 697
Jontâchârya, person 517, 521
Junagadh District 402
Jyeshṭhagupta, person 98

K

Kabhaṭṭasvâmin, person 14
Kâcharasvâmin (bhaṭṭa) 233-34
Kachchhaûrâja, place 462
Kachchippeḍu, same as Kâñchîpura 619n
Kadamba, dynasty 246n, 443, 445, 613, 616, 751-52, 715
Kadambaguhâ, place 322, 329
Kaḍâram, same as Kaṭâha 634-35, 639
Kaḍhivî Aṇadauri, place 277
Kâdoâ, place 320n
Kâdohâ, place 318-19
Kâhila, person 423
Kailâṇ, Kailâiṇ, place 36, 100n
Kaira (Kheḍâ) District 377
Kakaḍâdaha, place 318-19, 320n
Kakadwa, place 320n
Kakarâdaha, place 320n
Kâkati, Kâkatiya, dynasty 550, 560, 571, 572n, 574, 577, 580, 590n
Kakka, Gurjara- Pratihâra chief 236, 238-39
Kakka, Kshatriya-Pratihâra 236
Kakka, Râshṭrakûṭa chief 479
Kakka II, Râshṭrakûṭa king 524
Kakkara, same as Kakka II 238
Kakkaka, same as Kâkustha 242-43
Kaksha-vishaya, territory, 80, 83
Kâkustha, Kâkutstha, Gurjara-Pratihâra king 242-43, 246n
Kâkusthavarman, Kadamba king 246n
Kâlabhartṛi, mythical Pallava king 612, 614
Kalabhra, people 451, 453-54
Kalachchhuri, same as Kalachuri 443, 445
Kalachuri dynasty 80, 317, 337-39, 347 n, 526, 534 n, 541, 545, 572, 575, 581-83, 590 n, 651, 652 n, 756; era 349
Kalâhaṇḍi, place 54-55
Kâlahasti, place 595
Kalakamalavarman, Śâhi king 530
Kâlamegha, same as Kṛishṇa III 510, 513
Kâlâmukha, sect 541, 546-47
Kâlañjara, fort and territory 233-34, 258-59, 263, 265, 318-19
Kalasagrâma, village 695
Kalasan, village 694
Kalasapota, place 80, 84
Kalatsuri, same as Kalachuri 534n
Kalattûr-grâma, village 593, 598-99
Kalattûr-koṭṭa, territory 598
Kâlemika, person 142
Kalhaṇa, same as Kunthana 420
Kali age 90, 444, 448, 606, 609
Kâlidâsa, poet 392, 444, 448
Kâlidâsa, officer 524, 534
Kaligalâṅkuśa, Eastern Gaṅga king 165, 170
Kâlîgrâma, village 99
Kalikâlachola, same as Karikâla 560, 564
Kâlikâśvabhra, locality 67
Kalima, Muslim creed 649, 651n, 664n, 670n
Kalinda-tanayâ, Kâlindî, same as Yamunâ 264-65, 328
Kaliṅga, country and people 112-13, 115, 119, 124, 127, 129n, 156, 159, 165, 169-70, 176, 180, 183, 242, 244, 268, 270, 326, 392, 398, 433, 436, 444, 447, 479, 484, 541, 545, 560, 566, 597
Kaliṅganagara, same as Nagara 165, 174n
Kaliṅgarâja, Kalachuri prince 349-50
Kâlisvâmin, person 740
Kâlîśvarapura, locality 588
Kalivallabha, same as Govinda III 471
Kali-Vishṇuvardhana, Eastern Châlukya king 516-17
Kâliyâ, person 742
Kali-yuga era 450n
Kalluvî, river 489
Kâlapriya, god 510-11, 513-14
Kâla-yavana = Garga-yavana, people 138n
Kalpasûtra 203-04
Kalpe, Kalye, person 279, 281, 282n
Kalyâṇa, Kalyâṇapura, city 532, 541

Kalyāṇavarman, Kāmarūpa king 1, 3, 5, 733
Kāmadehi, same as Kāmadhenu 432
Kāmadeva, god 294, 511, 514
Kāmakāyana-gotra 452, 455
Kāmakūṭa-giri, hill 20
Kamalādevi, Later Gupta queen 50-51
Kamalanandin, person 98
Kamalarāja, Kalachuri king 349, 351
Kamalārdhāṅgīna-Nārāyaṇa, god 102, 104
Kamaṁḍalukāpasi, village 533
Kamanārya, person 203
Kāmanārya, person 204
Kāmārṇava I, Eastern Gaṅga prince 164-65, 169, 174n, 180
Kāmārṇava II, Eastern Gaṅga king 165, 170, 174n, 183
Kāmārṇava III, Eastern Gaṅga king 165, 170
Kāmārṇava IV, Eastern Gaṅga king 165, 170-71
Kāmārṇava V, Eastern Gaṅga king 165, 171, 175n
Kāmārṇava, Kumāra, Eastern Gaṅga king 180, 183-85
Kāmarūpa, country 2, 92, 96, 115, 119, 127, 436, 682n, 735
Kāmārya, person 204
Kamauli, place 283, 288, 304 n
Kamboja, country and people 71, 74, 95
Kambukā, Kañchhukā, Chandella queen 258, 262, 264
Kāṁchanārya, person 203
Kāmeśvara=Śiva 20
Kampuchea=Cambodia 707, 709-10
Kāmrū, same as Kāmarūpa 682 & n
Kamrup District 1
Kaṁsāri, same as Vishṇu 5376
Kāmtā, place 682 & n
Kāmuka, person 98
Kāṇādvipikā, place 67
Kaṇakarabhā, hill 597
Kanakaśri, person 60, 62
Kaṇāmoṭikā-parvata, hill 32
Kanarese, Kannaḍa, language 549n
Kanauj, city 229, 361n, 444, 524
Kāñchanā, Kāñchikā, Chandra queen 92
Kañchapalli, place 588
Kañchhukā=Kambukā 258, 267n
Kāñchi, city 436, 453-54, 456n, 457, 549, 461, 479, 485, 491n, 595-96, 612, 614
Kāñchikā, same as Kāñchanā 92, 95
Kāñchipura, same as Kāñchi 43n, 444, 448, 451, 454, 600n, 605-06, 608, 621, 630
Kanda, chief 420, 422-23
Kandarpadharman, Champā king 712, 714
Kandarpaśaṅkara, god 131, 136
Kandhār, place 510
Kaṇḍrakoṭa, place 589
Kandravāṭi, territory 575, 583
Kangra, locality 413, 420, 653n
Kannaḍa—country 693n; language 388n, 450n; people 293; script 592, 601n
Kannaḍa-Telugu script 605, 608
Kannaradeva, same as Kṛishṇadeva 536
Kanpur District 233
Kaṇṭakavartani, territory 165, 169, 174n
Kāṇṭāmaṇi, locality 140, 142
Kāntapur-āvṛitti, administrative division 124, 128
Kāṇva-śākhā 190, 192, 199
Kanyākubja, Kānyakubja, city 54-55, 63, 65-66, 80, 233-34, 273-74, 276, 279-80, 283, 285, 299, 302, 530
Kanyakubja-bhukti, territory 234
Kāpaḍī, Kāpaḍika, person 140, 142-43, 144n
Kāpaḍiśarman, person 177, 192
Kapardipadraka, village 727, 729
Kāpilāsaka, village 728
Kapileśvara I, Gajapati chief 195, 197
Kapileśvara II, Gajapati king 195, 198-201
Kapitthikā, place 224-25
Karahāḍa, same as Karhad 480, 488
Karalakoṭa, place 39-40
Karala-vihāra, monastery 39
Karavindapura, place 641, 645
Karhad, place 480
Karikāla, mythical Chola king 560, 620, 624
Karikāla, same as Āditya II 621, 626
Kariyana-Panaṅkaraṇa, Śailendra prince 694, 696 & n
Karkadattasvāmin, person 740
Karkara, same as Kakka II 524, 527-28
Karkarāja, Rāshṭrakūṭa chief 457-59, 478, 481
Karṇa, epic hero 189
Karṇa, Kalachuri king 279-80, 317, 337, 342-43. 391, 396, 645n
Karna, Somavaṁśī king 156-57, 160, 162
Karṇadeva, same as Kannaradeva-Krishṇadeva 536-37
Karṇasuvarṇa, city 731-32
Karṇāṭa, °ka, people and country 72, 75, 84, 115, 117, 125, 322, 326, 391, 396

Karnataka 443, 451, 523, 536, 540, 751
Karnnauy 713, 717, 718n
Karpūraśrī, Somavaṁśī queen 156-57, 161
Kārtavīrya-Arjuna, epie king 199, 337-38, 349-50
Kārttikeya, god 452, 525
Kārttikeyapura, city and territory 268-70
Kārttikeyapura, village 219
Karunāśrīmitra, monk 60
Kāshmīra, country and people 229, 575, 585, 622
Kāshṭhaparṇī-khātaka, canal 97
Kāśi, Kāśī, locality and people 124, 127, 275, 284, 289, 300, 304n, 313, 338, 343, 347n, 560, 566
Kaśmīra, Kaśmīra, Kāśmīra, same as Kashmir 117, 146, 147n, 258, 262, 322, 326, 424, 524 , 534, 585, 622
Kastūrikāmodinī, Eastern Gaṅga queen 176, 183
Kāśyapa-gotra 26-27, 169, 186, 191, 201-05, 299, 303,305n, 357, 428, 462, 518, 736, 739-41
Kaṭachchuri, same as Kalachuri 355-56, 358n
Kaṭāha, city and country 621, 628-30, 634-35, 638
Kaṭaka, locality 195, 201
Kaṭakarāja, person 517, 521
Katehir Pargana, territory 273
Kaṭeraka-vishaya, territory 312, 314
Kaṭhehali-pattalā, territory 273, 276
Kathiawar 372
Kātyāyana-gotra 736, 738, 741
Kātyāyanī, goddess 251
Kauṇḍinya, sage 712, 715
Kauṇḍinya-gotra 202-05, 737-38, 740
Kauśika, *gotra-pravara*, 14, 128, 152, 154n, 155n, 202-05, 338, 343, 347n, 500, 724-29, 738-39, 741-42
Kauśika, sage 714
Kauśikā, river 732
Kauśikī, goddess 525
Kauśisomasvāmin, person 741
Kauthuma-śākhā 192
Kauṭilya-gotra 739
Kautsa-gotra 736-37
Kautuka, person 503
Kavera, people 451, 453
Kāverī, river 92, 95, 448, 594, 612, 615, 620, 624, 626
Kavestara-gotra 739
Kāyastha-pāḍā, locality 677-78
Kāyethī script 668
Kedāra, holy place 71, 73, 102, 104, 413, 416
Kedāramiśra, minister 87, 89
Kedu, territory 690
Kelurak, place 697
Kerala, country 444-48, 451, 453-54, 456n, 459, 469, 474, 479, 484, 541, 545, 604-06, 621, 627, 633, 638
Kern 690, 692n, 693n, 701n, 703
Kesarakoṇa, locality 140, 143
Keśarī, locality 151
Keśava, Pārāśava 28, 30
Keśava, person 32
Keśava, person 142
Keśava, person 191
Keśava, person 35n
Keśava-dikshita, person 496, 500-01
Kesavāditya, person 254
Keśava-gahiyasāhasa, person 480, 488, 493n
Keśavasvāmin, person 740
Ketakapadrikā, locality 24-25
Keyūravarsha, same as Yuvarāja I 322, 326, 328
Khaddikā, village 312, 314
Khaḍga, dynasty 41, 43n
Khaḍobbālikā, locality 38, 40
Khailapāṭaka, place 328
Khajurāha, place 258
Khalimpur, place 63, 71
Khalvāṭa, hill 533
Khaṇḍakapallikā, place 219
Khan Hoa District 723
Khaṇḍasomasvāmin, person 739
Khaniboggaviḍā, place 427
Kharagraha I, Maitraka king 377, 380
Kharagraha II Dharmāditya II, Maitraka king 377-78, 382
Khare, G. H. 469
Kharparapadraka, place 249, 252
Khasa, Khaśa, people and country 72, 75, 84, 149, 258, 262, 268, 270, 426-27, 503, 406
Khaśa official 426-27
Khasarpaṇa, Buddhist deity 60-61
Khatama-rātri 403, 405
Kheṭaka, place 478, 481
Kheṭak-āhāra, territory 377, 384
Khirnai, Kshirodā, river 100n
Khizrābād, place 410n
Khokarākoṭ, place 668
Khommāṇa, Guhila chief 250, 254
Kielhorn, F. 63n, 69n, 70n, 87, 102, 105, 111n, 115, 242, 258, 266n, 267n, 272n, 283, 287n, 321, 334n, 337, 344n, 345n, 346n, 347n, 348n, 391, 400n, 409, 413, 419n, 425n,

443, 449n, 450n, 457, 464n, 465n, 466, 468n, 536, 538n
Kilhanadeva, person 403, 405
Killi, same as Kokilli 620
Kira, people and country 63, 65-66, 259, 265, 392, 400
Kiragrâma = Kirgaon, locality 413, 420, 422-24
Kirâta, people 242, 244, 268, 270
Kirgaon = Kiragrâma, locality 413, 420
Kirtidhara, person 349, 354
Kirtinârâyaṇa, same as Govinda III 484
Kirtiśambhu, person 575, 581
Kirtivarman, Chandella king 317
Kirtivarman I, Early Châlukya king 443, 445, 451-52, 523, 526
Kirtivarman II, Early Châlukya king 451, 455, 523, 527
Kirtivarman III, Early Châlukya prince 523, 527-28
Kiruvalli, place 452, 455
Kittel 456n
Kiṭhana, person 282, 285-86
Kittoe 110n
Kobhaya, village 32
Kochchaṁkaṇṇān, Chola king 620, 624
Kodâravoraka, place 42
Koḍḍâvâra, place 749
Kokali-500, administrative division 524, 532
Kokkalla I, Kalachuri king 322, 324, 337, 339, 345n, 349-50, 495, 497-98
Kokkalla II, Kalachuri king 337, 341, 346n
Kokkaṭa, person 250, 253
Kokkili, Eastern Châlukya king 516-17
Kokkilli, Ko-Kkilli, Chola king 620, 624
Kolâhala, mythical Gaṅga king 164, 168, 176, 179
Kolâhalapura, °puri, city 164, 169, 176, 179
Kolar, town and District 164, 451
Kolhapur District 495
Kollabhigaṇḍa-Vijayâditya, Eastern Châlukya king 516, 518, 521n
Kollair Lake 444
Kollakanandivâra-pattalâ, territory 273, 277
Kollapuri, place 219
Kollippakkai, place 633, 638
Kompong Svay province 710
Kona, locality 156, 160
Konadevi, Later Gupta queen 45, 48, 50
Koṇagrâma, place 160
Koṇakalikâ, place 219
Koṇiyânâṁ, place 355, 357, 358n
Koṇiya, people 358n
Koṅkaṇa, territory 444, 446
Ko-Parakesarivarman, same as Râjendracholadeva I 633
Kopivishnu, person 132, 137
Koramiya, person 519-20
Kosala, Kośala, country and people 156, 158-59, 262, 307, 311, 326, 330, 351, 433, 436, 444, 447, 469, 474, 479, 484, 634, 638; South 322, 326, 330
Kośavâha, place 250, 254
Kośiyârâ river 93, 97
Koṭabhañja, Koṭṭabhañja, Bhañja king 151-52, 154n
Koṭṭâśrama, place 152
Koṭṭayûr, place 621, 629
Kotwa, place 299
Kovida, person 202
Kratuka, place 536, 538, 541, 546
Kraceh, province 709
Krauñchaśvabhra, village 64, 67
Krîddevi-khaṇḍa, locality 196, 201
Krîddevy-uttara-khaṇḍa, locality 196, 201
Krishṇa, god 10, 33, 143, 144n, 656n
Krishṇa, Kalachuri king 751-52
Krishna I, Râshṭrakûṭa king 457, 464n, 470, 478-79, 495, 503, 505
Krishṇa II, Râshṭrakûṭa king 322, 325, 337, 345n, 495, 503, 505
Krishṇa III, Râshṭrakûṭa king 523, 526-28, 621
Krishṇa, person 621, 630
Krishṇa, Yâdava king 536
Krishṇa, person 468n
Krishṇa-bhaṭṭa 203
Krishṇadeva, person 157, 162
Krishṇadevarâya, °mahârâya, Tuluva king 599
Krishnagupta, Later Gupta king 44-45
Krishṇagiri, hill 475
Krishṇapallikâ, village 524, 532
Krishṇarâja, Guhila chief 363, 365
Krishnarâja, Kalachuri king 355-56
Krishṇarâja I, Râshṭrakûṭa king 457, 459-60, 465 n, 470, 497, 503, 505, 510, 512
Krishṇarâja II, Râshṭrakûṭa king 325
Krishṇarâja III, Râshṭrakûṭa king 505-06, 510, 521, 525
Krishnarâya, Krishnadeva°, Vijayanagara king 595-96, 599
Krishnarâyapuram, place 592, 599
Krishnavarman, person 452, 455
Krishna Sastri, H. 612
Krishṇaśikharin, place 92, 95, 100n

Krishnasvâmin, person 738
Krishnātreya-gotra 737, 739
Krishnaveni, river 575, 583, 588
Krishnavarnā, same as Krishnā 540, 543
Krishneśvara, person 237, 240
Kritanagara, Javanese king 700
Kritavirya, epic king 322, 356
Kritayuga 74
Kordhin, cyclic year 551
Kshemabhūti, person 33
Kshetrapāla, god 510-11, 513-14
Kshiranadi, river 598
Kshirodā, river 37, 92, 95, 100n, 744, 748
Kshitikunda, person 742
Kubja-Vishnuvardhana, Eastern Chālukya king 516-17
Kubunūru, place 605-06
Kuddindā-vishaya, administrative division 178, 192
Kuke, person 279, 281
Kulakamalavarman, Kalakamalavarman 430 & n
Kulaśarman, person 609
Kulavarman, person 605, 607
Kulika, people 72, 75, 84
Kumāra, same as Kāmārṇava VII 176, 184-85
Kumāradevaśarman, person 124, 128
Kumāramādevi, Gāhaḍavāla queen 293, 295-97, 298n
Kumāraghosha, person 697-98
Kumāragupta, Later Gupta king 44-45
Kumāra-Makaradhvaja, same as Vijavāditya 756
Kumāramandaśarman, person 608-09
Kumārānkuśa, person 613, 617
Kumārasambhava 35n
Kumāraśarman, person 609
Kumāravishnu, Pallava king 612, 614
Kumārila, Philosopher 105, 111n
Kumbhaghona= Kumbhakonam 595
Kumbhārapadraka, place 24, 25 & n
Kumudasūtra-vithi, place 71, 75
Kunāla, Kollair, lake 444, 447
Kunda, person 292, 297
Kundadhāni-vishaya, territory 224-25
Kundāma, place 277
Kuñjarakuñja-deśa 690-91
Kuntala, country 541, 545
Kunthana, chief 420, 423
Kuravaśri, place 608-09
Kūrmasvāmin, person 180
Kuru, country and people 63, 65-66, 560, 566
Kurukshetra, place 428
Kushiyārā, river 732
Kushmāndapatrasvāmin, person 737
Kuśika, place 275, 284, 289, 300
Kutsa, *śākhā-gotra* 203, 205
Kvan Pir temple 709

L

Lachchhuka, person 33
Lādrasvāmin, person 32
Laghu-Gautami, river 206
Laghukamavali, place 277
Lahore 651n
Lajjā, Pāla queen 80, 82
Lakshanā, Lakshanikā, princess 420, 423
Lakshavarman, same as Yaśovarman 258, 264
Lakshmadeva, same as Lakshmidhara 391-92, 397
Lakshmana, person 33
Lakshmana, person 204
Lakshmanachandra, chief of Kiragrāma 413, 416, 420, 422-24
Lakshmanasena, Gauda king 124, 126-27, 131, 133, 136, 138n, 144n, 146, 148n, 149, 369n; era 146-47, 149
Lakshmeśvar inscription 456n
Lakshmi, Rāshṭrakūṭa queen 495
Lakshmidevi, Maukhari queen 213
Lakshmidhara, same as Lakshmadeva 392, 400
Lakshmidhara, person 752, 757
Lakshminātha, prince 29, 31
Lakshmivati, same as Lakshmidevi 213, 214n, 215
Lālambi-vana, forest 92, 95
Lalita, person 40
Lalitāditya Muktāpida, Kashmir king 229
Lalitaśūra, king 268, 270, 272n
Lalitpur, territory 320n
Lalliya-Kallār, Śāhi king 431n
Lamri, place 635
Lane-Poole 650, 671, 673
Lankā, mountain 56-57
Lankā, island 56-57, 207, 434, 470, 485, 592-94
Laṅkāśoka, country 634, 638
Laskar, G. M. 41, 43n, 391
Lāṭa, people and country 68, 84, 322, 326, 444, 447
Lauhawūr, same as Lahore 651n
Lauhita-gotra 203
Lauhitya, river 17, 22, 46, 92, 96
Lavāla, land 426, 428
Lavaṇanagara, place 333
Lavvu, person 33
Leiden plates 631n
Lenkunarendāru-pattana, place 598
Lichchhavi, people 435

Ligor, place 687
Līlāvarāha, god 196
Limbārāmikā, place 457, 463
Loḍḍāv-āgrahāra, place 728
Lohagrāma, place 496, 500-01
Lohāṭā, Lohāṭakagrāma, place 373, 376
Lohitya, same as Lauhitya, or Brahmaputra 16-17, 22n, 44, 46
Lokamahādevī, Eastern Chālukya queen 516, 518, 520
Lokanandin, person 248
Lokanātha, chief 28-31, 34n
Lokapāla, deity 228n, 230
Lokeśa, Lokeśvara, Buddhist god 697
Lokkiguṇḍi, place 541, 546
Loṅ-koshṭhāgāra 717
Loro Jongrrang temple 697
Lovi store-house 713
Lüders, H. 540
Lūṇasīha, person 403, 405

M

Mādamāliṅgam, country 635, 638
Madanachandra, same as Madanapāla Gāhaḍavāla 293, 296
Madanapāla, Gāhaḍavāla king 279-80, 283-85, 289-90, 302, 656n
Madanapāla, Pāla king 112
Madanapāḍā, locality 124, 129n, 131, 144n
Madanavarmadeva, Chandella king 318-19
Madanū, person 299, 303
Madapratīhāra, place 283, 285
Mādhāinagar, locality 124, 144n
Māḍhāśālmali, village 64
Mādhava, officer 250, 253
Mādhava, person 191
Mādhava, person 165, 173, 409
Mādhava, person 409
Mādhava, person 205
Mādhava, poet 259, 265
Mādhavagupta, Later Gupta chief 44, 46, 50
Mādhavaśarman, person 452, 455
Mādhoka, person 143
Madhu-Kāmārṇava (VI), Eastern Gaṅga king 165, 171
Madhukeśa, Madhukeśvara, god 170, 174n
Mādhumateya, ascetic 322, 328-30
Mādhumateya-vaṁśa 330
Madhumathana, Deva king 140, 141
Madhumatī, place 322
Madhumitrasvāmin, person 738
Madhurā, place 592, 594
Madhura-maṇḍalam, territory 634, 638
Madhurāntaka, Chola king 621, 626-27
Madhurāntaka, same as Rājendra I 621, 629
Madhusenasvāmin, person 737
Madhusūdana, same as Madhumathana 140, 144n
Madhusūdana, god 503, 506
Madhusvāmin, person 737-38
Madhuban, place 221, 224, 228n
Madhyadeśa, country 151-52, 349, 351, 357, 635, 639
Madhya Pradesh 213, 242, 258, 307, 312, 318, 320n, 321, 349
Madina, Madinah, Muslim holy place 403, 406, 408n
Madra, country 63, 65-66, 119
Magadha, country and people 229, 433, 436, 479, 484, 541, 545, 560, 566
Magheśvarasvāmin, person 740
Maggalanimmaṭi, Pallava queen 613, 616
Maha, person 338, 343
Mahābhairava, god 570
Mahābhārata 191, 729-30
Mahābhūtavarman, same as Bhūtivarman 1-2, 7, 734
Mahābhūtivarman, same as Bhūtivarman 731
Mahābodhi, holy place 146-47
Mahāchaṇḍapāla, person 312, 315
Mahādeva, god 236, 238, 253, 421, 728
Mahādeva, Kākatīya king 550, 556, 560, 565, 575, 578
Mahādeva, person 105-06
Mahādeva, person 191
Mahādevī, Gurjara-Pratihāra queen 249, 251
Mahāgaurī, Mahāgaurībhaṭṭārikā, goddess 20, 108
Mahākāla, god 93, 98, 253, 421
Mahākāśyapa, community 56-57
Mahākshobhya, deity 701
Mahā-Kumbhārapadraka, place 25n, 26, 27 & n
Mahamada Sāma, °vini Sāma, same as Muḥammad bin Sām 652 & n, 653
Mahamada Sāha, same as Muḥammad 'Adil Shāh 666n
Mahamuda, same as Maḥmūd 650
Mahamudapura, place 650, 651n
Mahamuda Sāha, same as Maḥmūd Shāh 683
Mahana, person 293, 295
Mahānāda, person 191-92

Mahānadī, river 177, 190-91, 595
Mahānāman, monk 56-57
Mahānaṁdi-tīrtha, place 595
Mahantāprakāśa-vishaya, territory 64, 67
Maharashtra 355, 391, 444, 447, 457, 469, 478, 495, 503, 510, 710n
Mahāsena, god 517
Mahāsenagupta, king 44, 46
Mahāsenaguptā, Pushyabhūti queen 221, 224-25, 227
Mahāśivagupta, same as Karṇa 156, 160
Mahāśiva-Tīvara, same as Tīvaradeva 309
Mahāśoṇa, person 349, 351
Mahāśoṇagrāma, place 283, 285
Māhaṭā, Pāla queen 91n
Māhava, person 409-10
Mahāyāna, sect 59, 695
Mahaboobnagar District 479
Mahendra, same as Mahendravarman 3
Mahendra, mountain 100n, 164, 169-70, 174n, 180
Mahendra I, same as Mahendravarman Pallava 612, 615
Mahendrapāla I, Gurjara-Pratihāra king 248-49, 251-52
Mahendrapāla II, Gurjara-Pratihāra king 233, 249, 250, 252
Mahendrasoma, person 98
Mahendravarman, Champā prince 712, 715
Mahendravarman, Kāmarūpa king 1, 3, 6-7, 733
Mahendravarman I, Pallava king 605-06
Mahendravarman II, Pallava king 605, 608
Mahendravikramavarman, same as Mahendravarman II Pallava 605-06, 608-09
Maheśa=Śiva, god 32, 107, 393, 417, 424, 726 & n
Maheśvara=Śiva, god 11, 14, 20, 222, 225, 228, 249, 518, 613, 618, 699
Maheśvarasvāmin, person 738-39
Mahiala, Gāhaḍavāla king 279-80
Mahibhadra, person 728
Mahīchandra, Gāhaḍavāla king 273-74, 279, 284, 289, 299-300
Mahīdeva, Nepāl king 433, 435
Mahīdharasvāmin, person 739
Mahilabalī, place 377, 384, 389n
Mahindrasoma, person 98
Mahīpāla I, Pāla king 70n, 634, 638
Mahīpāla II, Pāla king 102
Mahīsantosh, place 248
Māhishmatī, place 358n
Mahītala, Gāhaḍavāla king 279
Maḥmūd, same as Nāsiruddīn Mahmūd I 661
Mahmūd, Sultān 649-50
Mahmudpur, place 650, 651n
Mahmūd Shāh, king 683, 684n
Mahobā, place 317
Mahodaya, same as Kāṇyakubja 80-81, 233, 249, 251
Māhūnadevi, Devadāsi 156, 161
Mailaladevi, Kadamba queen 751, 755
Maināmati, hill range 36, 43n, 59n, 100n, 145n
Maitraka, dynasty 372, 377-78
Maitreya, A. K. 63, 70n, 80, 87
Maitriśrimitra, monk 60-61
Majumdar, N. G. 60, 105, 111n, 115, 120n, 124, 129n, 131, 138n, 139n
Majumdar, R. C. 24, 26, 41, 151, 236, 240, 241n, 242, 707
Makkā, place 403, 408n
Makutikā, village 80, 83-84
Mālāda, person 229-31
Māladeva, person 402, 404
Mālava, people and country 72, 75, 84, 215, 242, 244, 444, 447, 457, 461-62, 479, 484, 524, 530, 535n, 541, 560, 566, 575, 582, 751, 753
Mālava, tribe, 641, 644
Mālavanadī, same as Vetravatī 259, 265
Mālavīya, people 503, 506
Malaya, mountain 92, 95
Malayapura, place 705
Malay Peninsula 687
Malda District 63, 667
Malenī, place 277
Malaiyūr, country 634, 638
Malhanadevī, Eastern Gaṅga queen 177, 189,
Malhikā, lady 417
Mallana, Mallanārya, person 202-03, 205
Mallaya, person 204
Mallaya-pandita, person 524, 534
Mallikā, lady 199
Mallubhaṭṭa, person 202
Mallugideva, Yādava king 536-37
Malwa 215
Mānadāsa, person 121
Mānadeva, Nepal king 433, 435
Manahali, place 112
Manaichcheri, place 619n
Mānakkavāram, same as Nicobar Islands 635, 639
Manappākka, village 598

Mānavya-gotra 452, 517, 521n, 517
Mandahūkur, place 651n
Maṇḍalasiddhi-Vināyaka, god 511, 514
Maṇḍana, person 267n
Maṇḍapa, same as Maṇḍū 530, 535n
Maṇḍapa, village 575, 583
Maṇḍapikā, place 250, 253
Mandāra, place 176, 183, 369n
Mandaragrāma, place 583
Māṇḍavya-gotra 14, 739
Māṇḍavyapura, same as Mandor 236, 238
Māṇḍavy-āśrama 238
Mandor, same as Māṇḍavyapura 236, 240n
Mandrakūṭa-nagara, place 588
Maṇḍū, same as Maṇḍapa 535n
Maṅgala, person 98
Maṅgalā, Śālastambha queen 16, 18
Maṅgadeva, person 112
Maṅgalarāja, person 641, 645
Maṅgaleśa, Maṅgalīśa, Early Chālukya king 443-46, 449n, 523-24, 527
Maṅghadāsa, person 80, 85
Maṅgi-Yuvarāja, Eastern Chālukya king 516, 517
Māṇikya, person 98
Maṇi-nadī, river 93, 97
Maṇivāṭaka, place 71, 75-76
Mañjikkakoraka, place 749n
Mañjughosha, same as Mañjuśrī 697, 698
Mañjuśrī, Buddhist god 697-98, 699n, 704
Mañjuvāk, same as Mañjuśrī 697, 699
Maṅkuṇadevī 194n
Mannaikkaḍakkam, same as Mānyakheṭa 633, 638
Manodhira, person 613, 618
Manoghoshasvāmin, person 739, 741
Manojñadeva, person 32
Manoratha, person 33
Manoratha, person 151-52
Manorathasvāmin, person 736
Manorathavarman, chief 712-13
Manu, person 191
Manu, sage 560, 562
Manu-vaṁśa 627
Mānyakheṭa, city 479, 488, 496, 500, 633
Manyuka, person 413, 417-18, 420, 422-24
Māppappālam, country 634, 638
Mārañjaḍaiyan, same as Varaguṇa I 641
Mārāśarva, chief 743
Mārasiṁha, Eastern Gaṅga king 176, 179
Mārasiṁha, mythical Eastern Gaṅga prince 164-65, 169
Marāṭhī, language 388n
Māravarman, Pāṇḍya king 641, 643
Māravarman II Rājasiṁha, Pāṇḍya king 641, 643-44
Māravijayottuṅgavarman, Śailendra king 621, 628
Māridāsa, person 475
Markaṭasāgara, place 221-22
Marshall 105
Mashā, same as Makkā 406
Māsuma, person 403, 405, 407n
Māśunideśam, country 634, 638
Mataṅga, race 443, 445
Mātaṅginī, queen 730, 705
Mātaṅginīśa, god 703, 705, 706n
Mātrisvāmin, person 739
Matsya, country 63, 65-66, 242
Mattamayūra, place 334n
Mattamayūranātha, person 322, 329, 334n
Maudgala°, Maudgalya-gotra 14, 605-06, 737-38
Maudgalya-tīrtha, place 568, 570
Maudgalyāyana-gotra 606
Maukhari, dynasty 44, 50, 213 215, 216n, 233, 235n, 433, 435, 480
Maunāditya, god 102, 104
Maurya, race 443-46, 469, 474
Mayatallā, princess 420, 423
Māyiruḍiṅgam, country 634, 638
Mayūra, chief 237, 239
Mayūraśālmala, village 732, 738
Mayurbhanj, District 151
Mecca, place 408n
Meda, community 53n, 72, 75, 84-85, 268, 270, 426-27
Meḍama-nāyikā, lady 165, 173
Meḍāntaka, same as Meḍtā 236, 238
Meghabhaṭṭisvāmin, person 741
Medhabhūtisvāmin, person 740
Medhāsoma, person 32
Medhāsvāmin, person 738-39
Medhāvin, king 193n
Meḍtā = Meḍāntaka 236
Mehār, Mehāra, locality 140, 142-43, 144n
Mekhalapāṭaka, territory 392, 400
Melmuṇḍarāshṭra, territory 608-09
Meme, person 279, 281
Merudattasvāmin, person 740
Metcalfe 115
Meviliṁbaṅgam, country 634, 638
Meyi, place 288, 290
Midit, locality 713, 717, 718n
Midnapore, District and town 24, 26
Mihira, same as Bhoja I 242, 245
Misra, B. 151, 153n, 154n, 155n

Mirashi, V. V. 321, 337, 348n, 349, 354n, 355
Mithila, people 258, 262
Mitra, Debala 156
Mitra, R. L. 80, 110n, 279
Mitrapālita, person 737
Mitrāvalī, place 42
Mlechchha, dynasty 16
Mlechchha, people 242; same as Muhammadan 409-10
Mohamada, same as Muhammad bin Tughluq 663
Mokshadeva, person 728
Monghyr, same as Mudgagiri 52n, 53n, 236, 347n
Mosāḍi, place 288, 290
Moon-god 156, 176, 195, 293, 322, 550; his race 115, 140, 217, 592, 634, 641
Moshana, chief 426-27
Moṭṭupalle, same as Motupalli 559
Motupalli, place 550
M. P.=Madhya Pradesh 307
Mri(Ri)shibrahma, person 149,
Muchukunda, Ikshvāku king 622
Mudgagiri, place 75, 83, 236, 239
Mudikoṇdaśoḷan, Chola king 635, 639
Mudrārākshasa 480
Mugdhatuṅga, Kalachuri king 322, 325
Muhammad, prophet 402-03, 406n, 650, 664 & n, 665 & n
Muhammad Adil Shāh, king 666n
Muhammada Sāma, Muḥammad bin Sām, king 652-53, 654n
Muḥammad Shāh, same as 'Alāuddin 662
Muḥammad Tughluq, Muhammad bin Tughluq Shāh 663 & n
Muizuddin Kaiqubād, king 661n
Muizuddin, same as Muḥammad bin Sām 304n
Mukhaliṅgam, locality 174n
Mummaḍiyaṅgāru, person 573n
Munidāsa, person 140, 143
Munīndra, same as the Buddha 41
Muñjarāja, king 391, 395
Munshi Debiprasad 236
Munshiganj, sub-division 101
Murshidabad District 731
Murāri, god 363, 368
Murāri, person 104
Musala, Mūśala, person 146, 147n
Musaṅgi, place 634
Mustaṁsiri=al-Mustansir 659 & n
Musuṇa river 606
Muyangi, same as Musaṅgi 633, 638
My-son, place 712, 725
Mysore 164, 639

N

Nādajña, person 700-01
Nāga dynasty 156, 159, 163n, 395, 618n, 712
Nāgabhaṭa, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238
Nāgabhaṭa I, Pratihāra king 242, 243
Nāgabhaṭa II, Gurjara-Pratihāra king 233-34, 242, 244, 249, 252, 479, 483
Nāgadatta, person 32
Nāgadattasvāmin, person 741
Nāgadeva, person 728
Nāgahastirāja, person 470, 475
Nāgalādevi, Tuluva queen 594
Nāganārya, person 204
Nāgapattana, place 621, 628
Nagara, same as Kaliṅganagara 165, 170
Nagara, same as Pāṭaliputranagara 50
Nagara-bhukti, territory 50-51
Nagarī, locality 176
Nāgarī, script 56, 112, 273, 279, 283, 288, 293, 317-18, 321, 337, 349, 363, 391, 402, 409, 413, 420, 457, 469, 478, 495, 503, 510, 523, 534, 540, 640, 653-56, 658-60, 661n, 663, 666n, 673;
Southern 751
Nāgārjunikonda, place 388n
Nāgpur, place 391
Nāgasena, official 728
Nāgaya, person 208n
Naghusha, same as Nahusha 156, 158
Nagipallava, person 605, 607
Nāgipattana, place 628
Nāgu, person 191
Nahusha, Somavaṁśī king 156, 163n, 166, 179, 446, 449n, 593, 595
Nāi, person 323, 333, 335n
Najoch 713, 717, 718n
Nala, dynasty 443, 445
Nala, epic king 144n
Nālandā town and District 52n, 60, 71-72, 76, 78, 79n, 214n, 215, 228n, 229-30
Nallaganapa, person 560, 567
Namanaikkoṇam, country 634, 638
Nampa, person 613, 618
Nānasiha, person 402, 404
Nanda, person 33
Nandābhagavatī, goddess 269
Nandabhūtisvāmin, person 741
Nandadevasvāmin, person 736
Nandadhara, person 744, 749
Nandaghosha, person 98
Nandagopa, person 33
Nandagrāma, place 489

Nandakuṟa, locality 605, 607-08, 610
Nandalāla, person 677
Nandanasvāmin, person 742
Nandanārāyaṇa, god 632n
Nandavalla, chief 237, 239
Nandayaśas, person 98
Nanded District 510
Nandeśvarasvāmin, person 740
Nāndī, river 510, 513
Nandināgarī, script 592, 601n
Nandipotavarman, Pallava king 451
Nāndītaṭa, same as Nanded 513
Nandivaḷḷi, place 452, 455
Nandivanāka, place 71, 75
Nandivarman I, Pallava king 612, 614
Nandivarman II Pallavamalla, king 613, 615
Nandivarman III, Pallava king 613, 616
Nanduka, person 426, 428
Nandyā, river 250, 254
Naṅgamā, Eastern Gaṅga queen 176, 181
Nannadeva, Pāṇḍuvaṁśī king 307, 309, 311
Nanna-Nārāyaṇa, god 64, 68
Nannuka, Chandella king 258, 260
Nantipaṇma, same as Nandivarman 618
Nānya, Nepal king 115, 118
Narabhaṭa Pellāpelli, chief 236, 238
Naradatta, person 33-34
Naraka, mythical Kāmarūpa king 1-3, 16-17
Naraka dynasty 1
Nāraṇḍapa-grāma, locality 131, 136
Narasa, Tuluva king 592
Narasiṁha, god 389n
Narasiṁha, Hoyasala king 541, 543
Narasiṁha, person 191
Narasiṁha, person 202
Narasiṁha, person 205
Nārasiṁha, same as Mārasiṁha 194n
Nārasiṁha, same as Narasiṁha, Tuluva king 595
Narasimhadikshita, person 480, 488, 493n
Narasiṁhanya, person 205
Narasiṁhapotavarman, Pallava king 454
Narasimhavarman I, Pallava king 605-06, 612, 615
Narasiṁhavarman II, Pallava king 608-09, 613, 615
Narasvāmin, person 737-38
Naravardhana, Pushyabhūti king 221, 224-25, 227
Naravarman, Paramāra king 391-92, 400
Naravijaya, person 33
Nārāyaṇa, god 7, 68, 102, 104, 106, 109, 125, 128, 132, 149, 195, 197, 219, 268-69, 271, 301, 452, 517
Nārāyaṇa, person 33
Nārāyaṇa, person 40
Nārāyaṇa, person 98
Nārāyaṇa, person 151-52
Nārāyaṇa, person 191
Nārāyaṇa, person 338, 343
Nārāyaṇa-bhaṭṭa, person 203
Nārāyaṇakuṇḍasvāmin, person 737
Nārāyaṇapāla, Pāla king 80, 82-84, 87, 90, 91n, 248
Nārāyaṇapālasvāmin, person 741
Nārāyaṇasvāmin, person 737
Nārāyaṇavarman, Kāmarūpa king 1-2, 3 & n, 7, 733
Nārāyaṇavarman, person 63-64, 68
Nardarikā, river 229, 231
Narendrabhañja, prince 151-52, 154n
Narendradeva, Nepal king 433, 435
Narendrasvāmin, person 740
Narmadā, river 235n, 358n, 479, 484, 574, 580
Narwar, place 654n, 656n, 657n
Nasik District 355, 358n
Nāsiruddīn I, king 661 & n
Naskh script 680
Nāśūdevī, queen 268-269
Nagipallava, chief 607
Nāthoka, person 143
Naṭikā, place 71, 75-76
Naṭṭādevī, Kalachuri queen 337, 339
Nauhaleśvara, god 330
Navaghaneśvara, god 403, 405
Navagrāma, place 417, 420, 424
Nava-ratna 697
Navilagunda-40, administrative division 751, 756
Nāyaka, person 413, 418
Nayana, person 33
Nayanā, same as Nayanadevī 3
Nayanadevī=Nayanaśobhā, Kāmarūpa queen 2, 3 & n, 734
Nayanaśobhā, same as Nayanadevī 3n
Nayapāla, Pāla king 102
Nāyavaddika-villa, lake 38-39
Neḍamāri, Niḍamāri 523
Neḍuñjaḍaiyan, same as Māraṅjaḍaiyan, Jaṭilavarman, Parāntaka and Varaguṇa I 641
Nellore District 605
Neṅgiyūr, place 452, 455
Nepāla, country 560, 566
Nepalese era 433
Nerur plates 456n
Nesarikā, place 470, 475
Nesarikā grant 477n

Netherlands 620
Netrabhaṭa, person 42
Nha Trang, place 723
Nicobar Island 635
Niḍamāri, Neḍamāri 523, 527
Nidhanpur, place 15n, 731
Nīlakaṇṭha, god 109, 263
Nīlgunda, place 523-24
Nimbara, king 268-69
Nipāṇiya, place 322, 328
Niragurhda-grāma, place 524
Nirmalā, lady 229, 231
Nirmālya, person 403, 405
Nirupama, same as Dhruvarāja 461, 471, 482, 495, 497, 503, 505
Nirūgurhda, village 532-33
Niḥśaṁkamalla, same as Arjuna 404
Nistāraṇa, person 33
Nityapramuditadeva, god 250, 253
Nityavarshadeva, same as Indra III 496, 500
Niyogi, R. 273
Nohalā, princess 322, 328
Nohaleśvara-maṭha 322, 333
Nonallā, Kalachuri queen 349, 351
Nonna, person 323, 333, 335n
Noradina-Piroja, same as Nuruddin Fīrūz 404-05
Nṛiravājakhāna, same as Nurwaj Khān 683
Nṛisiṁha, god 106, 109
Nṛisiṁha, person 203
Nṛisiṁha, same as Tuluva Narasimha 594-95
Nṛisoma, person 33
Nurjahān, Mughal queen 676 & n
Nuruddin Fīrūz, person 402, 403, 407n
Nurwaj Khān, person 683

O

Odala, same as Audala-pravara 343
Oḍḍa-vishaya = Oḍra-vishaya 634
Oḍra, country and people 270, 322, 330, 433, 436, 503, 505
Oḍraka, same as Oḍra 479, 484
Oḍra-vishaya, territory 638
Ojha, G. H. 249, 255n, 256n
Orissa, 105, 151, 156, 177, 592, 682n
Oriya language 194n
Ormuz, same as Hurmuja 402, 407n
Oxus 392

P

Pabna District 124
Padang Chandi, place 703
Paḍaviḍu-mahārājya, district 592, 598
Padma, person 191
Padmadāsasvāmin, person 741
Padmamitra, person 562
Padmanābha, person 349, 352, 687
Padmanābha, same as Vishṇu 560, 562
Padmapāṇi, person 104
Padminī, Gurjara-Pratihāra queen 236, 239, 240n
Paduma, person 147
Padumsar, tank 121n
Pagan, place 572n
Paharpur, place 59-60, 62n, 248
Pāhila, person 317, 432
Pāikpāḍā, village 101
Paiṭhan, same as Pratishṭhāna 457
Pākhāl, place 560
Pakistan 430-31
Pāla, dynasty 24, 44, 72, 102, 112, 248, 293
Pālāmaka, place 71, 75-76
Palamau District 54
Palam Baoli 411n
Palar, river 593, 601n
Palāśakūpikā, place 250, 254
Palata-pāṇḍya, chief 524
Pāli, place 322, 326
Pālitaka, village 64, 67
Pallava, dynasty 87, 444, 448, 451, 454, 469, 473-74, 479, 484, 605, 606, 608, 612, 614, 616, 618n
Pallināḍa-vishaya, territory 589
Pallavamalla, same as Nandivarman II 641, 644
Palugideva, person 402, 404
Pamahai, place 299
Paṁjalu-vishaya, territory 700
Panaṅkaraṇa, Javanese king 695-96
Pañchāla, country 63, 65-66
Pāñchāla, person 87
Pañchapa, king 620, 623
Pañchappalli, country 634, 638
Pañchapaṇa Panaṅkaraṇa, king 694-95
Pāṇḍava, family 118
Paṇḍya, person 752, 757
Pāṇḍoka, person 142
Pāṇḍu, dynasty 307, 309, 327
Pāṇḍukeśvar, place 268
Pāṇḍya, country and people 392, 399, 444, 448, 451, 453-54, 456n, 459, 469, 473-74, 479, 484, 503, 506, 541, 545, 592, 594, 621, 633, 638, 641-42, 751, 753
Paṅga, person 32
Panihali, place 277
Pāṇini, person 493
Pāṇiuli-vishaya, administrative division 318-19

Pañjalu, province 700
Paṅkalya-gotra 741
Panna District and town 320n
Paṇṇai, country 634, 638
Pānuṅgala, place 452, 455
Pānuṅgal-vishaya, administrative division 452, 455
Paṇusvāmin, person 741
Pāpe, person 318-19
Parabala, Rāshṭrakūṭa chief 74
Pāradāsa, person 101 & n
Parakesarin, Chola king 620, 623
Parakesarivarman, same as Rājendrachola I 621, 637
Paralāyi-vishaya, administrative division 140, 142
Paramāra, dynasty 363, 392, 535n
Paramāra, mythical hero 391, 394
Paramardideva, Chandella king 318-19, 320n, 543
Paramardideva, same as Vikramāditya VI 541, 543
Parameśvara, Champā king 723
Parameśvara I, Pallava king 612, 615
Parameśvara II, Pallava king 613, 615-16
Parameśvaravarman I, Pallava king 605-06, 608-09
Parāntaka I, Chola king 620-21, 624
Parāntaka II, Chola king 621, 626
Parāntaka, same as Neḍuñjaḍaiyan 641, 645
Parāśaradevaśarman, person 131, 136
Parāśara-gotra 462, 738, 741
Parāśaraghoshasvāmin, person 14
Pārasika, people 451, 453, 503, 506
Paraśurāma Harichandana, prince 195, 199
Parāya, person 619n
Parbatiyā, place 16
Parivachchhara, person 475
Partāpgaḍh, place 233, 249
Parvatākāra-rājya, kingdom 217-18
Pārvatī, goddess 102, 418n
Paśchima-pathaka, territory 252
Paśchimbhāg, place 92
Pāśupata, sect 80, 84, 85n, 359n, 586
Paśupati, same as Śiva 10, 111n, 356, 359n, 414, 434, 436, 583
Paśupati, person 40
Paṭa, person 728
Pātālamalla, same as Kakka 479, 486
Paṭalāyikā, territory 36-37, 39
Pāṭaliputra, city 50, 63, 67, 433
Pāṭaliy-āgrahāra, locality 427
Pāṭan, place 469
Patna District 60, 71, 215, 229
Pattana, place 288, 290, 302
Pattana-kkuṟṟa, territory 621, 628-29
Pāuka, person 143, 145n
Pauṇḍra, people 312-13
Pauṇḍravardhana-bhukti, territory 97, 124, 128, 131, 136, 140, 142
Paurava, family 217-18
Pavanaśiva, person 322, 328
Pavanadūta 120n
Pāyāsi, place 288, 290
Peddanārya, person 203
Peddi-yajvan, person 205
Pellāpelli, same as Narabhaṭa 236, 238
Pelliot 709n
Peṇṭhāma-bhukti, territory 307, 309
Penumbāka, place 575, 584
Peranāṭana-vishaya, territory 744, 748-49
Perayan, person 619n
Persian—wheel 250; script 688; language 664n, 667-68; calendar 670n, 678n
Phalgu, river 102
Phalgunātha, god 102, 104
Phanrang, territory 719
Phasphagrāma, locality 131, 135
Phnom-penh, place 707 & n
Pikira grant 610n
Pilipiṇkā-naya, territory 71, 75
Pimparipadraka, village 307, 309
Piñjokāshṭhī, Piñjoṭhiya, locality 131, 136, 139n
Piñjāri, locality 131
Piñchhadeva, person 33
Pinākin, same as Śiva 3, 17, 181, 575, 584, 732
Pīpala, king 656n
Pishṭapura, place 444, 447
Pitāmaha, same as Buddha 60-61
Pitāmahadeva, person 462, 466n
Pitaū 713, 716, 718n
Pitṛigaṅgā, rivulet 219
Pīuka, person 269, 271
Pogara-vishaya, territory 93, 97
Polakeśi I, Early Chālukya king 445, 452
Polekeśi, same as Pulakeśin II 449n
Polikesi, same as Pulakeśin 446
Poshyamitra, Śāhi prince 431
Potana-bhaṭṭa, person 517, 521
Pothivara, place 288, 290
Potibhaṭṭa, person 204
Prabhākarakīrtisvāmin, person 741
Prabhākara Sastri, V. 608
Prabhākaravardhana, Pushyabhūti king 222, 224-27
Prabhāsadharman, Champā king 712, 714
Prabhāseśvara, god 713, 716-17, 718n

Prabhāvatī, queen 41-42
Prabhilapallikā, place 219
Prabhūtavarsha, same as Govinda II 479, 482
Prabhūtavarsha, same as Govinda III 462, 479, 484
Prabhūtavarsha Śrīvallabha-narendra, same as Govinda III 469, 475
Prāchya 461
Pradoshaśarman, person 29, 31-32
Pradyumnasaras, tank 121n
Pradyumnasvāmin, person 739
Pradyumneśvara=Hari-Hara 115-16, 119, 121n
Prāgjyotisha, country 2, 16-17, 44, 80, 82, 127, 142, 144n
Pragalbha, mythical Gaṅga king 164, 179, 193n
Pragarva, same as Pragalbha 168
Prah Khan, place 710
Prajānātha, same as Brahman 751-52
Prajāpati, Brahman, god 751
Prajāpati, person 151-52
Prajāpati, person 143
Prajāpatipālitasvāmin, person 737
Prajñāpāramitā 60, 76
Prakāśa, person 33
Prakāśadharman, same as Vikrāntavarman 713, 716-18
Prakāśavarasvāmin, person 741
Prakīrṇadāsa, person 26-27
Pralamba, place 420, 424
Prallayannūri, village 598
Prambanan, place 694, 697
Pramodabhūtisvāmin, person 738
Pramodasena, person 738
Prasādhanādevi, queen 249, 252
Prasahyavigraha, person 355, 358
Praśānta, person 33
Praśāntadeva, person 29, 34
Pratāpadhavala, Jāpila king 54-55
Pratihāra, dynasty 87, 237, 239, 240n, 243, 273, 337, 345n, 371n
Pratishṭhāna, same as Paiṭhan 457, 462
Pratishṭhāna-bhukti, territory 457, 463
Pravaranāgasvāmin, person 739
Pravṛiddhadatta, person 728
Prayāga, place 44, 46, 338, 342, 347n, 348n
Premparti, place 520
Pṛichchhakarāja, Rāshṭrakūṭa king 478, 481
Prinsep 105, 409
Pṛithuvardhana, Śaila king 312-13
Pṛithvīdeva, Kalachuri king 349, 351
Pṛithvīdhara, person 192
Pṛithvīrāja, Chāhamāna king 412, 653 & n, 654n, 655n
Priyaṅkaraghoshasvāmin, person 2, 14
Prola I, Kākatīya king 550, 555, 560, 564
Prola II, Kākatīya king 550, 555, 574, 577
Prolanārya, person 202
Puciy Anak Śrī Jaya Indravarman (IV), king 725
Pulakeśin I, king 443, 445, 451, 456n, 523, 526
Pulakeśin II, king 443-44, 446, 451, 456n, 516, 523-24
Puṁḍravarddhana, city 500
Pūmirāshṭra, territory 606
Pūtimāsha-gotra 192
Puṇḍravardhana, territory 59n, 496
Puṇḍravardhana-bhukti, territory 64, 67, 93, 97
Punūru, place 589
Puṇṇapattu, Puṇya°, village group 599
Puṇyavallabha, person 452, 455
Puradāsa, person 41-42
Pūraṇagrāma, locality 177, 190-92
Purañjaya, Somavaṁśī king 156, 159
Purāśā, Guhila queen 363, 367
Puri, District and town 105, 175n, 194n, 446
Puri, Maurya capital 444, 446
Pūrṇachandra, Chandra prince 92, 94
Pūrṇadāsa, person 32
Pūrṇaghosha, person 32
Pūrṇendrasena, person 229, 231
Purūravas, epic king 179, 193n, 218, 593, 641-42
Purushottama, god 37, 177, 181-82, 191, 398, 410
Purushottama, Deva chief 140-41, 144n
Purushottama, person 283, 285, 621, 630
Purushottama-Jagannātha, god 175-76, 194n
Purushottama-kshetra, same as Puri 177, 192
Pūrvagrāma, locality 140, 143, 575-76, 582, 585-86
Pusāuli, place 280, 281 & n
Pushkara, Pushkarāksha, prince 709n
Pushkareśa, god 709
Pushpabhadrā, river 92, 96
Pushpapura, same as Pāṭaliputra 433
Pushyavarman, Kāmarūpa king 1-2, 4, 733
Puyadāma, person 33

Q

Qirat Khān=Fīrūz Shāh 680, 681n
Quang Nam District 712, 725
Qur'ān 403, 407n

R

Rachchhāditya-kramaïta=Rakshāditya-Kramavid 488
Rāḍha, Rāḍhā, country 105-06, 109, 575, 582; Dakshiṇa 575-76, 585, 634, 636; Uttara 634, 638
Rāḍhīya, community 140
Rāghava, Eastern Gaṅga king 115, 119, 176, 185-86
Rāghava, person 147
Ragholi, place 312
Raghu, epic king 392, 434, 692
Raghudeva, Sūryavaṁśī prince 195-96, 199, 200-01, 208
Raghudevapura, locality 196, 201, 205-08
Raghuvaṁśa 392
Rāhappa, king 460
Rāhila, Chandella king 258, 261
Rāhihīyaka, (Rā° Hi°) person 299, 303
Rohtak, District and town 668, 669n
Rāhula, person 56-57
Rāhulla, person 462
Raipur District 307
Raithisvāmin, person 728
Rājāditya, Chola king 621, 625
Rājagṛiha-vishaya, territory 71, 75
Rajahmundry, locality 195
Rajakesarin, Chola royal name 620, 623
Rājalladevī, Kalachuri queen 349, 351
Rājamahendranagara, locality 195, 200
Rājarāja I, Eastern Gaṅga king 165, 171-72, 175n, 176, 181
Rājarāja II, Eastern Gaṅga king 176-77, 187
Rājarāja III, Eastern Gaṅga king 177, 188-89
Rājarāja I Rājakesarivarman, Chola king 621, 626-28
Rājarājabhaṭa, Khaḍga prince 41
Rājarāja-Mūvendaveḻ, same as Tilla-yāḻi 621, 630
Rājarāja-Vāsudeva, person 621, 630
Rājarājeśvara temple 639
Rājaśekhara, poet 275, 333
Rājasiṁha, same as Māravarman II 641, 644-45
Rājasiṁheśvara, temple 451, 454
Rājasthan 236, 249, 360, 363
Rājasundarī, Eastern Gaṅga queen 165, 171, 176, 181
Rājasūya sacrifice 344
Rajata, person 462
Rājataraṅgiṇī 278n
Rājendrachola, Chola king 165, 175n, 176
Rājendra I, Chola king 621, 630, 633, 635, 637, 639 & n, 640
Rājghāt, place 112
Rāji. person 33
Rajjila, Gurjara Pratihāra chief 236, 238
Rājim, place 307
Rajjhā, Guhila queen 363, 367
Rajjila, Guhila chief 236, 238
Rajshahi District and town 59-60, 62n, 115, 248, 680, 683
Rāju, person 191
Rajuka, person 363, 369
Rājyabhaṭṭārikā, lady 233-34
Rājyamatī, Nepal queen 433, 436
Rājyavardhana I, Pushyabhūti chief 221, 224-25, 227
Rājyavardhana II, Pushyabhūti king 222, 223n, 224-27, 228 & n
Rakshāditya-kramavid, person 480
Ralaja, place 101 & n
Ralhaṇa, person 413, 417
Rallādevī, lady 89
Rāma, epic hero 8, 66, 81, 89, 118, 120n, 178, 243-44, 306n, 343, 364, 399, 423, 554, 560, 594, 673, 716, 745, 754, 757
Rāma, person 98
Rāma, prince4 414, 418, 420, 424
Rāma, same as king Rāmabhadra 244
Rāmabhadra, Gurjara-Pratihāra king 233-34, 237, 242, 244, 249, 251, 277, 291
Rāmabhadra, person 304, 501, 534
Rāmachandra, epic hero 207, 286, 343, 548, 589, 600, 757
Rāmachandra, person 205
Rāmadeva, epic hero 151-52
Rāmadeva, person 402, 404
Rāmadevaśarman, person 124, 128
Rāmadevī, Sena queen 124, 126
Rāmagupta, king 480
Rāmajīvana Maulika, person 677-78
Rāmanātha=Śiva 560, 568, 570-71
Rāmapāla, Pāla king 293, 295
Rāmapuri-700, administrative division 496, 500
Rāmasetu, Rāma's Bridge 71, 322, 595
Rāmeśvaram, place 592, 594
Ramayya, J. 574
Raṇabhañja, king 151-52
Raṇadhīra, Pāṇḍya king 641, 643
Raṇapāla, person 318-19
Raṇarāga, Early Chālukya king 443, 445-46, 449n, 523, 526
Raṇārṇava, Eastern Gaṅga king 165, 170
Raṇastambha, king 524, 527-28
Raṇaśubha, person 32

Raṇaśūra, Śūra king 634, 638
Raṇavaṅkamalla, surname of Harikāladeva, 145n
Raṇavigraha, Kalachuri king 495, 498
Raṅkupottaka, locality 39
Raṇṇādevī, Pāla queen 71, 74
Rāshṭrakūṭa, dynasty 71, 74, 322, 337, 345n, 457, 459, 472, 478-79, 481, 483, 487, 491n, 495, 503, 505, 510, 512, 523, 526-27, 613, 621
Rasul, Rasula, same as Muḥammad 403, 650, 664-65
Rāta, dynasty 29, 41, 43n
Ratanesvara, person 405
Ratanpur, place 354n
Rathāṅga, person 105, 107
Rāthitara-gotra 191, 609
Ratnadeva II, Kalachuri king 349, 351-52
Ratnadevī, Kāmarūpa queen 1, 3, 5
Ratnagiri, hill 156
Ratnarāja I, Kalachuri king 349, 351
Ratnavatī = Ratnadevī, Kāmarūpa queen 3, 733
Ratneśvara, person 403, 405
Raṭṭa-mārtaṇḍa, same as Amoghavarsha I 486
Raṭṭapādi-750000 638
Raṭṭavā, Guhila queen 363, 368
Rāvaṇa, mythical Rākshasa king 337-38, 350
Rāvaṇasaraḥ-siddhi-sthāna, place 128
Ravikīrti, person 444, 448
Ravisvāmin 738
Ray, H. C. 657n
Rāya-pāṇḍya, chief 524
Rāyapur, place 751
Rāyāri dynasty 112-13
Rāyārideva-Trailokyasiṁha, king 113n
Razia, queen 656n
Reḍḍi promontory 443
Reṇubhūtisvāmin, person 740
Repalle Taluk 516
Revā, Pallava queen 613, 616
Revā, same as Narmadā 87-88, 338, 350, 398, 449n, 484
Revatī-dvīpa, promontory 443, 446
Rewa, place 344n
Reyuru, place 408-09
Rice, L. 451
Rigveda 98, 192, 194n, 452, 455, 575, 584
Rishi, Ṛishi, person 462, 466n
Ṛishidāmasvāmin, person 736
Rishimitra, person 51, 53n
Robang Romans inscription 708n
Rohālāgala-pallikā, place 219
Rohtak District and town 227, 668
Rohilladdhi, same as Harichandra 237
Rudra, god 33, 111n, 251
Rudra, person 32
Rudra (Rudradeva) I, Kākatīya king 550, 556, 560, 565, 574, 577-78
Rudrabhaṭṭisvāmin, person 739
Rudradevī (Rudradeva), Kākatīya queen 574-75, 579, 583
Rudrāmbikā, same as Rudradevī 580
Rudrapāṇiśarman, person 177, 191
Rudraśambhu, person 322, 329
Rudraṭa, person 233-34
Rudraghoshasvāmin, person 14, 741
Rudravarman, Champā king 712, 713
Ruknud-dīn, Amīr 402, 404, 407n
Rūpāḍhyasvāmin, person 741
Rūpamaṇḍana 267n
Rurivallikā, place 488

S

Sabhad, place 281n
Sabhāpati, person 593, 599
Sachau 385n, 651n
Sadāśiva, ascetic 322, 329
Sadāśiva Sarasvatī, person 592, 598
Sadbhāvaśambhu, ascetic 574, 580
Sadhanva, Chaulukya king 322, 327-28
Sādhāraṇaghosha, person 40
Sādhāraṇamitra, person 738
Sādhāraṇasvāmin, person 736
Sādhāraṇasvāmin, person 740
Sādhusvāmin, person 738
Sādhusvāmin, person 741
Sagara, epic king 76, 83-84, 99, 128, 161, 271, 278, 281, 285, 291, 303, 310, 314, 343, 353, 357, 434, 464, 474, 490, 533, 538, 547, 553, 560, 572, 729, 756
Sāgaradvāra-tīrtha, place 273, 277
Sāgar Tāl, tank 242
Sagarveśvara, god 511, 514
Sahaṇapāla, person 149, 318-19
Sāhasāṅka, same as Vikramāditya Śakāri 495, 498
Sāhasika = Kalachuri Gāṅgeya 338
Sahasraliṅga temple 102, 104
Sahasrārjuna, same as Kārtavīrya Arjuna 495, 497
Saheṭh-Maheṭh, place 288
Sāhi, Śāhi, dynasty 430 & n, 431n
Śāhila, person 423
Sāhistākhāna, same as Sāistā Khān, governor 677
Sahni, Daya Ram 273, 278n, 288, 292n, 430 & n, 431

Sahya, mountain 388n
Said Ahmad Rūmī 667 & n
Said Ashraf al-Husainī 682 & n
Saifud-dīn Fīrūz Shāh 680 & n
Śaila, dynasty 312-13
Śailendra, dynasty 71, 76, 77, 621, 628, 687, 689n, 694-95, 696n, 697-98
Sāilo-vishaya, administrative division 177, 190
Saindhava king 244
Saiteha-gotra 462, 466n
Śaiva, sect 322, 337, 347n, 574
Sajjana, person 322, 332
Śaka, people and era 74, 172, 424 444, 448, 560, 566, 572n, 583, 683, 689-90, 693n, 700-01, 704, 707, 709, 716, 721-22
Śākambharī, place 409-10
Śakanṛipa-kāla, era 463, 475, 489, 500, 538, 547, 695, 698
Śakāri, Vikramāditya 495
Śākaṭāyana-gotra 742
Śakkarakoṭṭam, same as Chakrakoṭa 634
Śakra, person 87
Śakrakoṭṭa, place 638
Śakti, mythical king 179, 193n
Śaktikuṇḍasvāmin, person 737
Śaktiśambhu, person 575, 581
Śākya, same as the Buddha 229
Śākyarakshita, monk 288, 291
Sala, Saḷa, mythical hero 540, 542
Salakhaṇavarmadeva, chieftain 344n
Sālambha, Kāmarūpa king 16-17
Śālaṅkāyana-gotra 740
Sālastambha, Kāmarūpa king 16-17
Śāla-Varendrī, place 94, 99
Śālivāha-śaka, era 598
Sallakshaṇapāla, prince 409-10
Saloṇapura, place 156-57, 160
Sāmanta, person 318-19
Sāmamtadeva, king 656n
Sāmantasena, Sena king 115-16, 125
Samarāgradhīra 79n
Samarāgravīra, prince 71, 76-77
Samasadina, Samasadīṇa, same as Shamsuddin 655, 657n
Samasera Shāna, same as Samshir Khān 668
Samasoraṇa, Samasorala, Samasudina 655-56, 657n
Samataṭa, country 36-38, 59 & n, 80, 85, 92, 95, 100n; °maṇḍala 140, 142
Samatīrthaka, place 463
Sāmaveda 98, 192, 534, 584
Sambaur, same as Śambhupura 709n
Śambhubhadreśa 712-14, 717, 718n
Śambhudeva, person 504, 508
Śambhupura, same as Sambaur 209n
Śambhuvarman, Champā king 712, 714
Śambhuvijaya, person 33
Saṁgrāmavijayottuṅgavarman, Java king 638
Sāmolī, place 360
Samudradatta, person 728
Samudravarman, Kāmarūpa king 1, 3, 5, 733
Saṁvā-vishaya, territory 165, 173
Saṁvedya, mythical king 164, 167, 179
Śanaiśchabhūti, person 737
Sanātanasvāmin, person 739
Śāṇḍilya-gotra 21, 87, 738
Sandimattivu, island 633
Saṅgama, person 323
Saṅgama, place 595
Saṅgha, Buddhist church 36, 76, 231-32, 288, 694-95, 699, 744
Saṅghamitra, monk 41-42
Sāṅglī, place 495
Saṅgokā, lady 105, 107
Saṅgrāmadhanañjaya, person 699n
Saṅgrāmavijayottuṅgavarman, Śailendra king 634, 638
Sañjān, Sañjāna, place 478, 480, 488-89
Sañjaya, Java king 690-92
Saṅkama, Kalachuri king 751, 754
Śaṅkara, god 11, 29, 151-52, 332, 421, 580
Śaṅkara, person 32
Śaṅkara, person 192
Śaṅkarāchārya, ascetic 600n
Śaṅkaradeva, Nepal king 433, 435
Śaṅkaradeva, person 146, 147n
Śaṅkaradevī, queen 293, 295
Śaṅkaragaṇa, chieftain 337, 339
Śaṅkaragaṇa, Early Kalachuri king 322, 333, 337, 341, 355-56, 358n, 363, 365
Saṅkarshaṇānandaśarman, person 177, 190-91
Saṅkarshaṇasvāmin, person 737
Śaṅkhuka, person 157, 163
Śāṅkoka, person 142-43
Sāṅkṛityāyana-gotra 740
Sānokhār Bazar, locality 123
Śāntaśarmasvāmin, person 741
Śāntidāsa, person 98
Śāntimaddvīpa, island 638
Śāntinātha, *tīrthaṅkara* 317
Śanyal, N. B. 683, 684n
Sapādalaksha, hill 149
Śāpāmārka, person 131, 136
Śāradā, goddess 534

Sāradā, script 426, 430-31
Sāradhvaja, king 164, 168, 179
Sārākachchha-12, region 457, 463
Sārasa-Vakulasvāmin, person 742
Sarasvatī, goddess 90, 108, 154u, 181, 262, 379, 424, 550, 716, 755
Sarasvatī, lady 105, 107
Sarasvatī, river 392, 400
Śaraṭha-vishaya, territory 219
Sarayū, river 273, 276
Sarbhon, place 479
Sarisoḍa, place 273, 277
Sarkar, H. B. 690, 694
Śarkarādevi, queen 88
Sarkhon, place 349
Śārkkarākshi-gotra 389n
Sarma, R. 409
Sarnath, place 293
Sarpiṇīsvāmin, person 739
Sarsavani plates 358n
Sarshapavāsinī, place 728
Sarva, king 235n, 491n
Śarva, same as Amoghavarsha I 479, 484
Śarva, same as Śiva, 111n, 613, 617
Sarvadevasvāmin, person 740
Sarvāṇī, Champā queen 713, 715
Sarvaśiva-paṇḍita 635, 639
Sarvasvāmin, person 484
Sarvaṭa, person 378, 385
Śarvavarman, Maukhari king 50-51, 213, 215, 216n, 233-34, 235n
Śaśakapura, place 540, 542
Śaśāṅka, Gauḍa king 24-26, 28, 35n, 215, 223n, 727-28
Sasaram, town 54
Śaśi-vaṁśa, lunar race 179, 323, 642
Śaśidatta, person 98
Śaśiśekhara=Śiva, god 3, 732
Sastri, B. G. 391
Sastri, H. 71, 214n, 229, 233, 235n, 242, 246, 299
Sastri, N. 620, 632n
Śāśvatadāmasvāmin, person 741
Sātalavarga, territory 97
Satara District 469, 480
Satrāma, person 668, 669n
Śatrubhañjadeva, Bhañja king 151-52
Śatrughna, prince 54-55
Satya, person 250, 254
Satyakauśikasvāmin, Champā king 712, 714
Satyasena, South Indian king 612, 614
Satyāśraya, same as Pulakeśin II 443-44, 448, 452, 516-17, 623, 527, 532; same as Vikramāditya I 453; same as Vikramāditya II 454; same as Vinayāditya 453; same as Vijayāditya 453
Satyāśraya II, Later Cālukya king 524, 529, 621, 627
Satyavākya, same as Chandrabhūshaṇa 536, 538, 541, 547
Saubhāgyapura, place 333
Saumya, mythical Eastern Gaṅga king 179
Śaunaka-gotra 741
Saura, sect 138n
Saurāṅga, mythical king 164, 168, 174n, 179
Sauvardhana, Śaila king 312-13
Sāvabhada, place 281 & n
Sāvanta, person 318
Sāvarṇa-gotra 105-06, 142-43
Sāvarṇi, Sāvarṇika, Sāvarṇya, same as Sāvarṇa 140, 142-43, 226, 739
Sāvikavāra-Kamaīta, person 488
Śavitāra, person 98
Savitṛidevasvāmin, person 740
Sayfudduniyā wa addin Abul-Muzaffar Fīrūz Shāh, king 681n
Śeda-maṇḍala, territory 165, 174n
Sekhara, person 98
Sembiyan Virupparaiyan, person 635, 637, 639
Seṁchalavaṇa, place 277
Semra plates 320n
Seṁvili, place 277
Sena, dynasty 44, 120n, 131, 135-36, 144n
Serasāha, Serasāhī, Serasāhi, 666n
Śeṟṟaya, person 619n
Seshadri Sastri, P. 605
Setu, same as Rāmeśvara 74, 156, 158, 322, 326, 337, 339, 350, 399, 478, 481, 491n, 595, 597
Setubandha=Setu 75
Sevaṇa=Yādava, dynasty 537
Sevaṇadeva, Yādava king 536-37
Sewell 164
Shahabad District 50, 54
Shāhi, dynasty 653n
Shahjahanpur District 221
Sharfuddin, S. 667, 680
Shershahi, place 667
Shīr Shāh, king 665, 666n, 667 & n.
Śibi, king 622
Siddhalagrāma, village 105-06, 140, 143
Siddhamātṛikā, script 63, 71, 80, 215, 221, 224, 227, 229, 233, 236, 242, 248-49, 258, 268, 312, 360, 433, 727, 731, 744
Siddhapa, person 250, 254
Siddhārtha, same as Buddha 72
Siddhasena, person 378, 385
Siddheśvara-Mahādeva, god 236, 238
Siganārya, person 204

Śikhiśikhāgiri, territory 719, 722
Sikottari-mahājanapālī, place 402
Śīla, Guhila king 360
Śīlachandra, person 229, 232
Śīlāditya, Guhila king 360, 361 & n
Śīlāditya I, same as Maitraka Dharmāditya I 377
Śīlāditya II, Maitraka king 377-78, 382
Śīlāditya III, Maitraka king 377-78, 382
Śīlāditya IV, Maitraka king 377, 383
Śīlāditya V, Maitraka king 377, 383
Śīlāditya VI Dhrūbhaṭa (Dhruvabhaṭa), Maitraka king 223n, 377-78, 384
Śīlāditya VII, king 378
Sillā, Guhila queen 363, 366
Śiluka, Śīluka, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238, 240n
Siṁhadatta, person 98
Siṁhala, land and people 147, 451, 453, 469, 474, 503, 506, 621, 627, 633, 638
Siṁhāchala, hill 195, 200
Siṁha-saṁvat, era 404
Siṁhasomasvāmin, person 739
Siṁhavarman, Chaulukya chief 322, 327, 612
Siṁhavishṇu, Pallava king 612, 614, 615
Simpang, place 700
Sindhu, country 242, 391, 395
Sindhu, river 90
Sindūrapora, °pura, locality 165, 173
Śiṅgana, person 205
Śiṅganārya, person 204
Singhal, C. R. 649
Siṅghala=Siṁhala 146
Sīradhvaja, mythical king 193n
Sīrasāha 665
Sircar, D. C. 1, 16, 24, 26, 28, 36, 44, 54, 92, 100n, 101-02, 112, 120n, 123, 131, 140, 151, 176, 195, 223n, 247, 268, 273, 293, 317, 336, 347n, 360, 365n, 372, 402, 412, 432, 510, 590n, 605, 640, 650, 653, 674n, 678n, 744, 758n
Siroka, person 143
Sirpur, same as Śrīpura 307
Sīruka, person 323, 333, 335n
Śiśupālavadha 35n
Sītā, epic queen 673
Śiva, god 16, 28, 33, 65, 88, 102, 111n 112, 116, 280, 322-23, 330, 337-38, 344n, 350, 393, 413, 418 & n, 420-22, 424, 479, 485, 501, 511, 536, 546, 550, 560, 574, 580, 586, 598, 613, 620, 624, 692, 653-54, 691, 710, 723
Śivabandhu, person 98
Śivabhaṭṭāraka, god 80, 84
Śivachitta Permāḍi, Kadamba king 751, 753
Śivadāsa, person 613, 617
Śivadeva, Nepāl king 433, 435
Śivadevasvāmin, person 224, 226
Śivagaṇasvāmin, person 738
Śivaliṅga 420, 423, 690
Śivanāgabhaṭṭa, person 470, 475
Śiva Purāṇa 136
Śivapurī, place 418, 583
Śivarāja, Chāhamāna chief 363, 368
Śivastambha, person 274, 278
Śiva-Vaidyanātha temple 413
Śivi, epic king 622
Śivu, person 191
Siwalik mountains 410n
Siyadoni inscription 247n
Sīyaka, Paramāra king 393, 395
Skanda, god 11, 33, 78, 365
Skandagupta, person 221, 223-24, 226
Skandasena, person 728
Skandaśishya, Early Pallava king 612, 614
Skandavarman, Early Pallava king 702n
Smith, V.A. 247, 652n, 653n, 656n
Sobhakrit, Cyclic year 532
Soḍā-maṇḍala, territory 165, 169, 174n
Soḍhala, person 403, 405
Solampur=Saloṇapura 157
Solar race 176, 195, 426
Soma, mythical king 164, 167, 751, 753
Soma, person 191
Somā, princess 712, 715
Soma race=Soma-kula 78, 131, 135-36, 218, 323
Somadatta, person 26-27
Somadeva, person 728
Somāditya, person 608, 610
Soma-kula, lunar race 78, 136, 160, 634, 638
Somakuṇḍikā, place 224-25
Somanāthadeva, god 402, 404
Somanāthadevanagara, °pattana, town 402-05
Somapālaśarman, person 177, 191
Somapura, place 59 & n, 60-61
Somapura-mahāvihāra 59
Somaśambhu, person 575, 581
Somaśambhupaddhati 575, 581
Somasenasvāmin, person 738
Somaśilā, place 589
Soma-vaṁśa=Soma-kula, race 124, 127, 135, 323
Somavaṁśī dynasty 156
Somavasu, person 736

Somesvara, ascetic 536, 538, 542, 547
Somesvara, Châhamâna king 656n
Somesvara, god 104
Somesvara, person 87-88, 349, 352
Somesvara I, same as Âhavamalla 524
Somesvara, same as Śiva 322, 330
Somesvara temple 102, 104
Somesvaradeva, chief 402, 404
Sonabhadra, place 349, 351
Sonâchala, Sonaśaila, hill 595, 597
Sonadahâ, place 277
Sonaka, place 277
Sonnahî, place 501
Sonpat, Sonîpat, place 227
Sopâla, person 303
Sovardhana, chief 313
Sphurita, same as Budha 105, 107
Śraddhâkuṇḍasvâmin, person 739
Śrâvasti-bhukti, territory 224-25
Śreyaskaraghoshasvâmin, person 14
Śrîbhavana, same as Sarbhon 479
Śrîchandra, Chandra king 92, 94-95, 97, 99
Śrîchandrapura, same as Chandrapura 100n
Śrîchandrapura-brahmapura, °śâsana 93, 97
Śrîdhara, person 98
Śrîdhâraṇarâta, Râta king 36-38, 100n
Śrîdharma, person 728
Śrîgiri, person 209n
Śrîharsha, same as Chandella Harsha 337, 339, 345n
Śrîhaṭṭa-maṇḍala, territory 93, 97
Śrîkrishṇakîrtana 683n
Śrîkrishṇeśvara, god 511, 514
Śrîkâṭṭupalli, place 613, 617
Sri Lanka, country 451
Śrîmatî, Śrîmatîdevî, Later Gupta queen 48-50
Śrîmitravalî, place 42
Śrînagara, same as Pâṭaliputra-nagara 50
Śrînagara-bhukti, territory 71, 75
Śrînâtha, person 28, 30
Śrînivâsa, person 322, 332
Śrîpati, person 409-10
Śrîpura, same as Sirpur 307-08, 310n
Śrîpurusha-bhaṭṭa 269, 271
Śrîraṅga, place 595
Śrîraṅga, person 621, 630
Śrîraṅga-pattana, °paṭṭana, place 592, 594
Śrîśaila, hill range 589, 595, 596-97
Śrîśarman, person 250
Śrîvardhamâna I, Śaila king 312-13, 316n
Śrîvardhana II, Śaila king 312, 314-15
Śrîvardhanapura, city 312-13
Śrîvâstavya, community 283, 286
Śrîvasu, person 736
Śrîvatsa, person 143
Śrîvatsa-gotra 204-05, 576, 585
Śrîvijaya, city and country 621, 628, 634, 638, 686-87
Śrî-Vijaya, same as Śrî-Vijayendra 689 & n
Śrî-Vijayendrarâja, same as king Vishṇu 688, 689n
Śrî-Vijayeśvara, same as king Vishṇu 688, 689n
Sten Konow 298
Stewart 110n
Sthâlikkaṭa-vishaya, territory 64, 67
Sthirânanda, person 322, 332
Sthiravarman, Kâmarûpa king 2, 3 & n, 9
Sthitavarman, same as Sthiravarman 734
Stutterheim 696n
Sutravaṇî, country 236, 238
Suvachanâ, lady 31
Śubhadâmasvâmin, person 736
Śubhadâsa, person 80, 85
Śubhakîrti, person 24-25
Śubhâṅga, person 94, 98-99
Śubhasthali, place 64, 68
Subhaṭa, person 64, 69
Subhaṭâditya, same as Vijjana 753
Śubhatuṅgavallabha, same as Krishṇa I 478, 482
Subramaṇya Aiyer 620
Subrahmanyam, V. S. 639n
Suchandravarman, king 215
Sucharita, person 738
Sucharitasvâmin, person 740
Śuchipâlitasvâmin, person 737
Sudarśana, person 737-38
Sudarśanasvâmin, person 737, 741
Śuddhodana, Śâkya chief 78, 229
Sudoka, person 142
Śûdraka, person 102-03
Sugata, same as Buddha 433, 435, 698
Sûguṭûru, place 469, 475
Sujâtaśarman, person 33
Sukharâja, person 429
Śukrabhadrasvâmin, person 738
Sukṛita, person 33
Sûkshmabhûti, person 33
Sûkshmaśiva, person 45, 48
Suḷḷiyûr, place 452, 455
Sumaṅgala, place 426-27
Sumatibhaṭṭisvâmin, person 741
Sumatra, country 71, 635, 696n, 703
Sumeru 57, 126-27, 595
Sunayasvâmin, person 741

Sundara, king 633, 638
Sundaridevī, Gurjara-Pratihāra queen 234, 249, 251
Sun-god 248, 259, 312, 337, 560; his race 217, 242, 620
Sungal, place 426
Sunyā, person 191
Supratishṭhitavarman, Kāmarūpa king 2, 12, 734, 742
Supushpa, mythical king 433, 435
Surabaya, territory 700
Surāditya, person 292
Suraguru-Mṛityujit, mythical Chola hero 620, 623
Suraṇārya, person 205
Surañjita, person 738
Śūrapāla (I), Gauḍa king 87, 89, 91n
Surāshṭra, country 436
Suraṭa, person 33
Suruṅgā, river 92, 95, 100n
Sūrya, god 12, 101-02, 104, 178, 197, 251, 280, 310, 338, 434, 593; °bhaṭṭāraka 280; °vaṁśa 710
Sūryadatta, person 218, 220
Sūryamitra, person 51
Sūryasena, Sena king 132
Sūrya-Som-ānvaya 197
Sūryasvāmin, person 740
Sūryavarman, Kambuja king 710, 711n
Suśarmanagara, Suśarmapura, place 414, 417-18
Śushka-Kauśikā, river 742
Susigrāma, place 338, 343
Susthiravarman, same as Susthitavarman 3n
Susthitavarman, Kāmarūpa king 2-3, 10, 44, 46, 734
Suvachanā, lady 31
Suvarṇachandra, Chandra chief 92, 94-95
Suvarṇadvīpa, territory 71-72, 76
Sūvarṇahala, place 54-55
Suvarṇakāra-pallikā, place 219
Suvarṇavarshadeva, same as Govinda IV 496, 500, 503, 505
Suvrata, same as Suvratavarman 215
Suvratā, Kāmarūpa queen 1, 3, 7, 733
Suvratavarman, Maukhari king 215
Suvvuṅga-vishaya, territory 29, 31-32, 35n
Suyogabhaṭṭisvāmin, person 741
Svāgamugrāma, place 277
Svalpa-Maṅgoka, territory 16, 21
Svāmidatta, person 33, 229, 232
Svāmiśarman, person 605-06
Svargadvāra-tīrtha 277
Svarṇahala, same as Suvarṇahala 54
Svayambhū-Trikūṭeśvara, god 536, 538, 541, 546-47
Syallāmāyi, locality 151-52
Śyāmādevī, same as Dhruvalakshmī 3n, 734
Sylhet District 92, 731-32

T

Tāḍādevī, queen 138n
Tagipallava, chief 605, 607
Taila I, Later Chālukya chief 523, 528
Taila II, Later Chālukya king 524, 529
Taittirīya-śākhā 462, 475
Tājika, people 503, 506, 650
Tājikīya-saṁvat=Hijrī era 650
Tajjika, same as Tājika 506
Takkaṇalāḍam, same as Dakshiṇa-Rāḍha 634
Takoh, place 719
Tālagunda inscription 618n
Talahūti, place 277
Talai-ttakkolam, city 635, 638
Tālapa, Eastern Chālukya king 516, 518
Talasāma, place 277
Taleśvar, place 217
Tallubhaṭṭa, person 203
Tāmrakhaṇḍi, locality 165, 173
Tāmaramuge, place 452, 455
Tambaravari, river 392
Tamil—country 358n; language 407n, 612, 619n, 630, 633, 641; script 612, 620, 633
Tamil Nadu 612, 633
Tāmraliṅga, country 635, 638
Tāmraparṇi, river 392, 399
Taṇḍabutti, same as Daṇḍabhukti 634
Tañjāvūr, District and town 633
Tanjore, same as Tañjāvūr 633
Taṅkāmahāra-grāma, place 303
Tārā, goddess, 60-61, 469, 474, 694-95, 696n, 703
Tārā, Śailendra queen 71, 78
Tārāchaṇḍī, place 54
Taraktodarbh-āgrahāra, place 728
Tārānadī, river 475
Tārāpati, person 142
Tāriṇī, goddess 295, 298n
Tāta, Gurjara-Pratihāra chief 236, 238
Tātaṭa, person 64, 69
Tathāgata, same as Buddha 146
Tāvasaka, territory 426
Tāvīra, °ka, place 24, 27
Teja(ḥ*)soma, person 32
Tejobhaṭṭisvāmin, person 741
Telugu—language 311n, 550, 560, 573n, 590n, 591n; script 195, 550,

560, 574; °Kannaḍa script 164, 377, 443, 451, 516, 605, 608
Tezpur, place 16, 22n
Thana District 478, 503
Thanesar, Thaneśvar, place 361n, 444
Thappalasāri, administrative unit 268, 270
Thibaut 111n
Thīra, person 322, 332
Ṭhoḍhuka, person 413, 418
Thomas 650, 651n, 656n
Tibetan people 259
Tilaka, village 533
Tilakarāja, person 409-10
Tillayāli, person 621, 630
Timma, Tuluva chief 592-93
Tippāji, Tuluva queen 594
Tippanārya, person 203
Tippera District 28, 36, 140
Tīrabhukti, territory 80, 83
Tirkkalekuṁnareṁḍāru, place 592, 598
Tirukkāṭṭuppalli, place 613, 617
Tirumalai rock inscription 639n
Tīvaradeva, Pāṇḍūvaṁśī king 307-08, 310n
Tomara, dynasty 652n
Toṇḍai-maṇḍalam, territory 456n
Tosha, person 33
Toshakuṇḍasvāmin, person 737
Toshanāgasvāmin, person 739
Toshaśarman, person 31
Toshasvāmin 741-42
Trailokya, person 146
Trailokyachandra, Chandra king 92, 95-96
Trailokyamohanadeva, god 250, 254
Trailokyavarman, Chandella king 318-19, 320n
Trāṇek-āgrahāra, place 728
Trāt-aikākisvāmin, person 217-18
Tretā, holy place 236, 238
Tribhuvanadhavala, same as Govinda III 479, 483
Tribhuvanamalla, Kākatīya king 550, 555
Tribhuvanamalla, same as Vikramāditya VI 525, 531-32
Tribhuvanapāla, Pāla prince 63, 68
Trigarta, country 413, 420, 423
Trikaliṅga, country 165, 171, 176, 180, 187
Trikūṭeśvara, same as Śiva 536, 538, 540-41, 546-47
Trilochana, same as Śiva 338, 343
Tripurā plate 100n
Tripurāntaka, person 403, 405, 417
Tripurī, city 333, 349, 350, 392, 397
Triveṇī, holy place 134, 338, 348n
Trivikramanātha, person 249, 252, 255n
Trivikrama-shaḍaṅgavid, person 480, 488, 493n
Tuḍigeśvara, god 511, 514
Tulu, language 621, 627
Tumbeśvara, god 511, 514
Tummāṇa, territory 560, 566, 573n
Tuṇḍāka-vishaya, same as Toṇḍai-maṇḍalam 454, 456n
Tuṅga, same as Rāshṭrakūṭa dynasty 510, 512
Tuṅgabhadrā, river 473, 592, 598
Turimiṇḍi, place 520
Turk, people 320n
Turkish, language 229, 534n
Turushka, people 242, 244, 293, 296, 299, 318-19, 392, 399, 594
Turvasu, mythical king 179, 593
Tushṭidattasvāmin, person 736
Tuvavūravān Aṇukka, person 630
Tvashṭṛināga, person 739

U

Uchchaṅgi, place 540, 543
Udaipur, division 360
Udayachandra, person 32, 728
Udayadeva, Lichchhavi king 433, 435
Udayāditya, Hoysala prince 540, 543
Udayāditya, Paramāra king 391, 396
Udayādityavarman, same as Ādityavarman of Sumatra 703-04, 710, 711n
Udayamatī, woman 156, 160-61
Udayambakkam, territory 592
Udayanasvāmin, person 740
Udayavarmagupta 705
Uddyotakesarin, Somavaṁśī king 156, 159
Uddyotasiṁha, person 728
Uḍeldī, place 277
Udīchī, country 75, 83
Udīchya, country 66, 461
Uḍra, °ka, people 268, 270, 484
Udragrāma-maṇḍala, territory 68
Udumbara, administrative division 233-34
Ugradattasvāmin, person 741
Ugrasoma, person 32
Ujjain, same as Ujjayinī 693n
Ujjayanī, same as Ujjayinī 255n, 478, 481, 490n
Ujjayinī, city 250, 253, 255n, 358n, 481, 490n
Ukhuṇḍā grant 153n, 154n
Ulhaṇa, person 283, 285-86
Umāpatidhara, person 116, 120
Umar, Khalifa 664 & n, 665
Uṁḍiāka, Uṇḍiyāka 250, 254, 256n
Uñchokāṭṭi-grāma, locality 136

U. P. State 112, 217, 221, 223, 268, 273, 279, 283, 288, 293, 299, 317, 320n, 337
Upaguptā, Maukhari queen 213
Upalaıcha, place 277
Upalauṇḍa, place 288, 290
Uparipattana, country 16-17
Upasena I, monk 56-57
Upasena II, monk 57
Upendrabhaṭa, Pratihāra chief 363, 365
Uppalahatthaka, Utpalahastaka, place 489
Uppalaheṭa-pathaka, administrative division 377, 384
Urpuṭūru-grāma, place 605-06
Urtti district 151-52
Uruvupalli inscription 610n, 611n
Uthman, Khalifa 664 & n, 665 & n
Utkala country and people 26, 82, 88-89, 92, 96, 156, 159-60, 165, 172-73, 176, 182, 291
Utpala, person 111n
Uttara-Kosala 275-76, 284, 289
Uttaramallur inscription 639n
Uttaramānasa, tank 102, 104
Uttarāpatha, territory 92, 96, 100n, 219
Uttarāpatha, same as Āryāvarta 451
Uttara-Tosali, territory 156, 160
Uttara-Rāḍha, territory 638
Uttara-Lāḍam, same as Uttara-Rāḍha 634

V

Vāchākaraṇa-grāma, place 219
Vāchaspati, poet 106, 110
Vachchha, same as Vātsya-gotra 488
Vāḍā-chaturasīti, administrative unit 288, 290
Vadarik-āśrama, holy place 271
Vaḍathalā, village 281
Vaḍavāḍa-grāma place 319
Vaḍavāri, region 320n
Vaḍḍavāra, Saturday 532
Vaḍnagar, place 358n, 377
Vaḍner, place 355, 358n
Vāgdevatā, goddess 106
Vāgdevī, goddess 269, 755
Vāgīśvararakshita, person 288, 291
Vāghalladevī, Eastern Gaṅga queen 177, 188
Vāhaka-khaṇḍa, territory 749
Vāhlu, person 191, 194n
Vahni-vaṁśa 393
Vaidiśa, place 358n
Vaidyanātha=Śiva 330, 413, 420, 423, 424
Vaidyanātha-maṭha 322, 330
Vaijayantī, °pura, same as Banavāsī 524, 532
Vaikuṇṭha, god 258-59, 265, 267n, 274, 283, 289, 300
Vairisiṁha, Paramāra king 391, 393-94
Vā(Bā)ishgaon, locality 144n
Vaishṇava, sect 99, 138n, 241n, 363, 645
Vaishṇuvṛiddhi-gotra 739
Vaiśvāmitra-pravara 155n
Vaiśvānara, same as Agni 93, 98
Vājapeya, sacrifice 161, 281, 303, 353
Vājasaneya-śākhā 14, 233-34, 309, 338, 343, 355, 357, 428, 493n
Vāji, same as Vājasaneya 462, 500
Vājighoshasvāmin, person 14
Vajirasthāna, same as Waziristān 431
Vajracharya, D. 433, 439n
Vajradatta, king 1-2, 4, 16-17, 733
Vajrahasta, Eastern Gaṅga chief 164-65, 169
Vajrahasta II, Eastern Gaṅga king 165, 170
Vajrahasta III, Eastern Gaṅga king 171, 176, 180, 194n
Vajrahasta IV, Eastern Gaṅga king 165, 171
Vajrahasta V, Eastern Gaṅga king 165, 171, 180
Vajrapāṇi, god 687
Vajraṭa, king 459
Vajreśvara, god 541, 544
Vajriṇīdevī, Pushyabhūti queen 221, 224-25, 227
Vakkaleri, place 451
Vākpāla, Pāla prince 80-81
Vākpati, Chandella king 258, 261
Vākpati, person 202
Vākpatirāja, poet 229
Vakulasomasvāmin, person 739
Vakuleśvara, god 403, 405
Vālabha-Kāyastha, community 480, 490
Valabhi, city and territory 378, 480
Valabhi-saṁvat, era 404
Vaḷaippandūru, country 634, 638, 639n
Valāk-āgrahāra, place 233-34
Vālavī-vishaya 50-51
Vālavūru, place 452, 455
Vālhaṇa, person 279, 281
Valla, country 236, 238
Vallabha, person 204
Vallabhadeva, Assam king 113n
Vallabharāja, Chhikkora king 293-94
Vallabharāja, same as Krishṇa II 337, 339, 345n
Vallabharāja, king 363, 367-68
Vallabharāja, same as Dantidurga 459
Vallabharāja=Chālukya king 526

Vallabhārya, person 203
Valla-maṇḍala, territory 238
Vālmīki, sage 90
Vāmadeva, same as Vāmaśambhu 337, 342, 347n
Vāmana, person 32
Vāmana, god 81
Vāmana, person 294, 298
Vāmana, person 338, 343
Vāmana Purāṇa 191
Vāmarathya, person 224-25
Vāmaśambhu, person 337, 575, 581
Vaṁbbuliyaka, place 254
Vaṁdhamana, place 281 & n
Vaṁga=Vaṅga, country 491n
Vaṁjuli, place 500
Vaṁkiṇa, people 503, 506
Vanamāla, Vanamālavarman, Kāmarūpa king 16, 19, 21
Vanamālin, person 33
Vanamālidevaśarman, person 131, 136
Vanavāsi, place 444, 446, 633, 638
Vandhula, person 142
Vandyaghaṭīya, community 105, 107
Vaṅga, country and people 92, 95, 105, 107, 131, 136, 156, 159, 293, 297, 342, 541, 545, 597, 678n, 751, 753
Vaṅgāla, country and people 60, 469, 474
Vaṅgāla-deśa, country 634, 638
Vaṅgapati, same as Dharmapāla 244
Vaṅkshu, same as Oxus 392, 400
Vaṇṭiyoka, person 41-42
Vappa=Bappa, person 33
Vappadeva, person 33
Vappaśarman, person 33
Vāpuli, person 191
Vapyaṭa, Pāla chief 63, 65
Varadā, river 444, 446
Varadārya, person 201
Varaguṇa I, same as Neḍuñjaḍaiyan 641
Varāha=Varāhamihira, 108, 352
Varāha, incarnation of Vishṇu 452, 560-61, 565, 593
Varāhamihira, astronomer 111n, 352
Varāhapalli, place 254
Varaṇā, river 273, 277
Vārāṇasī, District and city 112, 273, 283, 291, 293, 337, 465n
Vārayipāḍā, locality 136
Vardhamānakoṭa, place 221
Vardhakipallikā, place 219
Vardhana, king 115, 119
Vardhanapura, place 313
Varendra, country 59n, 112, 113, 116, 120, 128
Varendrī, same as Varendra 124, 128
Varmasetu, king 71, 78
Varodaya-bhaṭṭa, person 641
Vārshṇeya, epic personage 144n
Varuṇa, god 71, 74-75, 153, 228n 449n
Varuṇa-purī 576
Varuṇ-āśrama 219
Varuṇasvāmin, person 737
Varuṇavāsi-bhaṭṭāraka, god 50, 52 & n
Varuṇikā, village 50-51
Varvara, people 503, 506
Vasabhī, place 279-80, 281n
Vasantadeva, Nepāl king 433, 435
Vasauy, place 713, 717, 718n
Vāsavachandra, person 317
Vāsavadatta, person 94, 98
Vasishṭha, Vaśishṭha, person 60, 62 & n
Vasishṭha, Vaśishṭha, sage 151-52, 154n, 391, 393, 519, 522n
Vasishṭha, family 621, 629
Vasishṭha, *gotra-pravara* 152-53, 462, 740
Vāstavya-kula 285
Vasu, person 34
Vasu, person 191
Vasu, N. N. 131, 139n
Vasudattasvāmin, person 740
Vāsudeva, god 101 & n, 106, 201, 258-59, 266, 277, 279-80, 285, 291, 528
Vāsudeva, same as Rājarāja-mahāchārya, 630
Vāsudeva, Deva king 140-41
Vāsudeva-nāyaka, chief 165, 173
Vasudhārā, Buddhist goddess 293-94, 297
Vāsuki, snake king 163n
Vasuśrisvāmin, person 738
Vasuvarṇa, person 742
Vatsa-gotra 136-37
Vaṭanagara, place 360-61
Vaṭanagara-bhoga, administrative division 355-57, 358n
Vātāpi, Vātāpinagarī, Vātāpipurī, city 443, 445, 448, 526, 612, 615
Vātasvāmin, person 224, 226
Vaṭayakshiṇī, goddess 249-50, 252, 254
Vatsa, country 242, 244
Vatsa, person 40
Vatsadevī, Nepāl queen 433, 436, 438
Vatsadhara, person 98
Vatsa-gotra, Vātsya-gotra 136, 204-05, 351, 462, 488, 534, 586, 737, 741
Vatsarāja, Gurajara-Pratihāra king 234, 242-43, 249, 251, 471
Vatsarāja, person 470, 477

Vatsarāja, person 480, 490
Vatsaśarman, person 728
Vātsya-gotra 462
Vātsyāyana, author 544, 546
Vaṭṭeḻuttu, script 641
Vavusadatta, person 94, 98
Vavvā, (Babbā), lady 87, 89
Vavvahali, place 288, 290
Vavvulika, land 250, 254
Vā(Bā)yisagrāma, locality 140, 142
Vā (Bā) yisagrāma-khaṇḍala, territory 140, 142, 144n
Vāyu, mythical king 193n
Vāyu Purāṇa 120n
Veda, person 98
Vedaghoshasvāmin, person 736
Vedagiri, person 202
Vedaju, person 33
Vedamattasvāmi-maṇḍala, place 730
Vedavyāsa, 357, 428, 455, 463, 476, 533
Vegādevī, queen 268-69
Velanāṇḍu-vishaya, territory 516, 518-19
Velaṅgapuḍi, Velaṅgapuṇḍi, place 575, 583-84
Velivāḍa, Velināḍa, territory 575, 583
Velivikuḍi grant 641
Velūrpālaiyam, place 612
Veṁgi, same as Veṅgī 171, 175n 484, 491n
Veṇḍamatī, place 744, 749
Veṅgī, country 165, 171-73, 457, 461, 469, 473, 479, 484-85, 516-17
Veṅgi-deśa 517
Veṅgika, same as Veṅgī 461
Veṇī, same as Triveṇī, 338, 343, 347n, 348n
Veṅkaṭ-ādri, hill 595, 597
Venkatesvara, S. V. 592
Venkayya 292n, 298n
Veraval, place 402
Vesalagrāma, place 338, 343
Veśanikā, canal 68
Vetanārya, person 202,
Vetraghaṭī, river 93, 97
Vetravatī, river 259
Vibhūtidāsa, person 744, 749
Vichitrāṅgada, same as Chitrāṅgada 179, 193n
Viḍā, place 328
Vidagdha, officer 249-50, 252-53
Vidagdha, person 33
Vidagdhadeva, Chambā king 426-27, 429
Vidarbha, country 242, 244
Viddamayya, Viddamiya, person 519
Videśa, person 32-33
Vidiśā=Vidisha, place 358n
Vidushasvāmin, person 742
Vidyābharaṇadeva, person 536, 538, 541, 547
Vidyāvinoda, V. V. 146, 149
Vieng-sa, place 687
Vietnam, country 712, 719, 723
Vigraha, chief 420, 422
Vigrahapāla I, Pāla king 80, 82-83, 91n
Vigrahapāla III, Pāla king 102
Vigraharāja, Guhila prince 363, 368
Vigraharāja IV, Chāhamāna king 409-10
Vijaya, person 32
Vijayachandra, Gāhaḍavāla king 54-55, 299, 301-02
Vijayadeva, person 279, 281
Vijayāditya, god 102, 104
Vijayāditya VII, Eastern Chālukya king 165, 172
Vijayāditya, Early Chālukya king 451, 453, 456n, 523, 527
Vijayāditya, Eastern Chālukya prince 516, 518
Vijayāditya-bhaṭṭāraka, Eastern Chālukya king 516-17
Vijayāditya-Narendramṛigarāja, Eastern Chālukya king 516-17
Vijayāditya, Kadamba prince 751, 753-754, 756
Vijayālaya, Chola king 620, 624
Vijayam, same as Śrīvijaya 634, 638
Vijayanagara, city 592, 595, 597
Vijayapāla, Chandella king 317
Vijayasena, same as Jayasena II 193n
Vijayasena, Sena king 115, 118, 120n, 126, 131, 133, 135, 145n
Vijayeśvara, Vijayendrarāja 688
Vijjana, same as Bijjana 751, 753
Vijñānavatī, Kāmarūpa queen 2-3, 8, 734
Vikasita, person 33
Vikkiga, administrative division 524, 532
Vikramāditya I, Early Chālukya king 451, 453, 523-29
Vikramāditya II, Early Chālukya king 451, 454, 523, 527
Vikramāditya, Eastern Chālukya prince 516, 518
Vikramāditya III, Later Chālukya king 527
Vikramāditya IV, Later Chālukya king 523, 527
Vikramāditya V, Later Chālukya king 524
Vikramāditya VI Tribhuvanamalla, Later Chālukya king 441, 524, 751

Vikrama=Vikramāditya, legendary king 172, 175n, 410, 411n, 453, 495
Vikramâditya, same as Gāṅgeya 338
Vikramāditya, person 524, 534
Vikramāditya-Satyāśraya, same as Vikramāditya II 454
Vikramāṅka, same as Vikramāditya VI 751, 754-55
Vikramapura, place 92, 96, 120n
Vikramapura-bhāga, administrative division 131, 136
Vikrama-saṁvat, era 404
Vikrāntavarman, same as Prakāśadharman 713, 716
Vilāsa, same as Aryamasvāmin 524, 534
Vilāsapuragrāma, locality 178, 192
Vilavatti grant 610n
Vilimalanāḍu, territory 593, 598
Vilhā, person 283, 285
Vi(Bi)lvagrāma, place 67
Vimānapura, place 333
Vimalaśiva, person 575, 582
Vimardanadāsasvāmin, person 742
Viṁchaviharabha, village 500
Viṁsatikhaḍḍāna, place 728
Vinayāditya, Early Chālukya king 451, 453, 456n
Vinayāditya, Eastern Gaṅga king 165, 170
Vinayāditya, Hoysala king 540, 542-43
Vināyaka=Gaṇeśa, god 11, 511, 514
Vināyaka, person 99
Vināyakapāla, Gurjara-Pratihāra king 249, 251, 258-59, 266
Vinayapiṭaka 59
Vinda, person 32
Vindhyas, mountain and region 71, 87, 92, 95, 235n, 245, 312, 314, 325, 357, 388n, 390, 397-98, 409-10, 447, 469, 473, 479, 484, 534
Viṅgavalli, place 495, 497
Vipulaśrimitra, monk 60-61
Vīra, person 28, 30
Vīra, king 115, 118-19
Vīra-Ballāla II, Hoysala king 541, 544, 546, 548
Vīrabhadra, divinity 421
Vīrabhadra, mythical chief 151-52, 154n
Vīrabhadra, person 402, 404
Vīrabhūtisvāmin, person 738
Vīrachoḍeśvara, same as Raghudeva 196, 207
Vīradeva, Deva king 744-45
Vīradeva, person 87
Vīrakāṭṭi, place 136
Vīrakūrcha, Pallava king 612, 614
Vīraṇāchārya, person 593, 599
Vīranārāyaṇa, same as Amoghavarsha 487
Vīranārāyaṇa, god 481, 511, 514
Vīraṇeśvarasvāmin, god 217-18
Vīranṛisiṁhendra, same as Vīra-Narasiṁha 592, 594-95
Vīrapāṇḍya, Pāṇḍya king 621, 627
Vīrapratāpa, same as Kṛishṇarāya 592, 597
Vīrasena, Sena king 115-16, 125
Vīrasiṁha, mythical Eastern Gaṅga king 164, 169
Vīravairimathana, Java king 71, 77
Viriñchi=Brahman, god 195
Virochana, epic king 164, 166-67, 169, 179
Virodhakṛit, cyclic year 536, 538
Virodhin, cyclic year 593, 598
Vīrūka, chief 363, 367
Virūpāksha, god 592, 595, 598, 600, 601n
Viryendra, monk 59 & n
Viśākhadatta, dramatist 480
Viśākhapaṭnam, District and town 164
Viśākhila-pallikā, place 291
Visala, same as Vigraharāja IV 409-10
Viśeshavidita, person 605
Vishṇu, god 4, 11, 18, 24, 26, 32-33, 45, 48, 85n, 87, 102, 109, 144n, 175n, 176, 237, 242, 247, 249, 259, 267n, 275, 368, 393, 436, 452, 525, 536, 538, 544, 550, 568, 570, 572n, 693n, 699, 717, 721, 746, 751, 755
Vishṇu, Java king 687, 689n
Vishṇu, person 377, 384
Vishṇubhadra, person 87, 91
Vishṇubhaṭa, same as Vishṇusheṇa 373, 376
Vishṇubhaṭṭa, person 488
Vishṇubhūtisvāmin, person 738
Vishṇudāsa, person 218, 220
Vishṇudatta, person 98
Vishṇudatta, person 151-52
Vishṇudattasvāmin, person 738
Vishṇudharma 192
Vishṇughoshasvāmin, person 14
Vishṇughoshasvāmin, person 736
Vishṇugopa, Pallava king 612, 614
Vishṇugupta, Later Gupta king 50-51
Vishṇumitra, person 33
Vishṇunandin, person 248
Vishṇupālitasvāmin, person 737
Vishṇuravi, person 237, 240
Vishṇuśarman, person 452, 455
Vishṇusheṇa, king 372-73, 376
Vishṇusomasvāmin, person 737-38
Vishṇusvāmin, person 737
Vishṇu-vaṁśa 538
Vishṇuvardhana I, Eastern Chālukya king 516-17

Vishṇuvardhana II, Eastern Chālukya king 516-17
Vishṇuvardhana, Hoysala king 540-41, 543
Vishṇuvardhana, Java king 700-01
Vishṇuvarman, Java king 689n
Visu, person 191
Vishṇuvṛiddha-gotra 226
Viśvabhūtisvāmin, person 738
Viśvāmitra, *gotra-pravara* 285, 338, 343, 348n, 729
Viśvanātha, same as Allah 402-03
Visvanatha, S. V. 592
Viśvarūpa, Champā prince 712, 715
Viśvarūpa, chief 102, 103
Viśvarūpa, person 98
Viśvarūpa, person 143
Viśvarūpa, person 338, 343
Viśvarūpadevaśarman, person 131, 137, 139n
Viśvarūpasena, Sena king 124, 131-32, 134, 136, 138n, 144n
Viśveśvara, god 134, 177, 190, 192, 203-04, 319, 375, 580, 582, 534-35, 580, 697
Viśveśvara-deśika, same as °śambhu 575, 580, 582-85
Viśveśvara-Golaki, monastery 576, 584, 587
Viśveśvaraśambhu, same as °śiva 575-76, 582-83
Viśveśvaraśiva, ascetic 575, 582, 584, 587-89
Viśveśvarasvāmin, person 740
Vogel, J. Ph. 426, 696n
Vṛiddha-Gautamī, river 206
Vṛiddhapallikā, place 219
Vṛiddhatarī-pallikā, place 219
Vṛiddhisvāmin, person 739, 741
Vṛi(Bṛi)hadṛihevaṁkāṇe-pattalā, territory 277
Vṛishadeva, Nepāl king 433, 435
Vyāghr-āgrahāra, place 621, 625
Vyāpura, province 393, 400

W

Warangal District 560
Waziristān, same as Vajirasthāna 431 & n
Western Ocean, same as Arabian Sea 71, 156, 444
Whitehead, R. B. 664 & n, 670 & n, 671n, 672 & n, 673 & 7, 674 & n, 675 & n, 676 & n, 679 & n
Wilford 409
Wright, H. N. 652 & n, 653-55, 656 & n 657n, 658-59, 660 & n, 661-63, 665, 666n, 682 & n
Wukir hill 690

Y

Yādava, race 472, 481, 503-04, 541, 546
Yadu, clan 63, 65, 478, 495, 497, 504, 510, 512, 536-38, 540, 542; °kula 504, 507-38; °vaṁśa 572
Yāgeśvara, Sūryavaṁśī chief 195, 198
Yāgeśvarasvāmin, person 740
Yajjā, Guhila queen 363, 366
Yajña, person 33
Yajña, person 613, 617
Yajñabhaṭṭa, person 613,, 617
Yajñadeva, person 32
Yajñadevī, °vatī, Kāmarūpa queen 1, 3, 6, 733
Yajñaghoshasvāmin, person 14
Yajñakuṇḍasvāmin, person 737
Yajñapālasvāmin, person 741
Yajñārya, person 205
Yajñasvāmin, person 739
Yājñavalkya, sage 493n
Yajñavatī, same as Yajñadevī 3, 733
Yajñavasu, person 728
Yajvapāla, same as Jajapella 657n
Yajurveda 98, 190, 192, 201-05, 452, 455 584
Yakshapāla, chief 102, 104
Yallana, person 205
Yama, god 360
Yamunā, river 259, 279-80, 417, 453 479, 482
Yaranārya, person 205
Yaṟubhaṭṭa, person 204
Yaśaḥkuṇḍasvāmin, person 737
Yāska-gotra 736, 738, 740-41
Yaśobhūtisvāmin, person 737
Yaśodevī, Sena queen 115, 118
Yaśomatī, Pushyabhūti queen 222, 224-28
Yaśonāga, person 728
Yaśovardhana, Guhila chief 236, 238
Yaśovarman, Kanauj king 229-30
Yaśovarman, Chandella king 258-59, 262, 265
Yaśovarman, same as Daśavarman 524
Yaśovigraha, Gāhaḍavāla king 273-74, 284, 289, 299-300
Yava, same as Java 700
Yavabhūmi, Java, country 71, 77
Yavana, people and country 63, 66, 92, 96, 135, 138n
Yayāti, epic king 167, 179, 593
Yayāti, Somavaṁśī king 156-58
Yayātinagara, same as Gājpur, city 156, 160, 634, 682n
Yellivaṟṟu, place 516
Yoga, same as Śiva 111n
Yogeśvara, god 93, 98

Yudhishṭhira, epic king 18, 34, 76, 152, 169, 189, 192, 310, 311n, 340, 357
Yuddhamalla I, Eastern Chālukya king 523, 527
Yuddhamalla II, Eastern Chālukya king 521n
Yuddhamalla, same as Early Chālukya Vinayāditya 516, 518, 521n
Yugākaravarmadeva, king 426-27
Yuvarāja I, Kalachuri king 322, 337, 340, 575, 580
Yuvarāja II, Kalachuri king 321-23, 329, 331, 337, 341

Z

Zahiruddin Muḥammad Bābur, Mughal emperor 664

ADDENDA ET CORRIGENDA

[Minor typographical lapses have been ignored.]

Page	11,	line	4.	Read—°*arthavattayā*
,,	15,	note	12.	Read—*kuñjara* for—*kāñchana*
,,	16,	line	31.	Read—*mukt-oparikara*
,,	18	,,	27.	Read—°*g* = *ābhava*°
,,	20	,,	18.	Read—40 °*ra-Mahāgauri,* and change the following number of text line from *40* to *41.*
,,	,,	,,	31.	Read foot-note *11* at the end.
,,	,,	last line.		Read—*pād-ānudhyāta*
,,	27,	line	12.	Read—*bhāshitāṁ*(*tām*)
,,	,,	,,	23.	Read *15* as the text line number.
,,	,,	,,	24.	Read—*ślokāḥ* × *sa-hitāḥ*
,,	32	,,	5.	Read—*va*(*ba*)*ndha*
,,	,,	,,	25.	Read—*A*(*Ska?*)*ndasūri*
,,	35,	note	21.	Read—*sachivaḥ*
,,	37	,,	8.	*Add note*—Read *sindhu*
,,	38,	line	27.	Read—*nirjā*(*ryā*)*tāyāṁ*
,,	39	,,	10.	Read—*Karalakoṭe*°
,,	,,	,,	19.	Read—*vyajana-śrī*°
,,	40		7.	Read—*Va*(*Ba*)*livarda*°
,,	,,	,,	9.	Read—*Va*(*Ba*)*livarda* and *Sādhāraṇagho*°
,,	47	,,	1.	Read—*dvishantaḥ*
,,	51	,,	19.	Read—*kuṭumvi*(*mbi*)-*puro*°
,,	52, note 12, line 2			Read—*mahākārttā*°
,,	54,	line	4.	Read—Shahabad (now Rohtas) District
,,	56	,,	18.	*Add*—Mahānāman's disciple was Upasena II.
,,	57	,,	2.	Omit mark of foot-note 7 and the note itself from p. 58.
,,	,,	,,	5.	Read—*guṇ-ānvitāś* = *cha*
,,	59	,,	17.	Read—*vo*(*bo*)*dhi*°
,,	,,	note	3.	Read—°*taṭikasya*
,,	62	,,	5.	Omit apostrophe.
,,	64	line	9.	Read—with fines
,,	66	,,	34.	Read—*udichin*°

Page 67 line 23. Change the foot-note number from *15* to *16*.
" 68 " 8. Read *ta* ⟨*ba*⟩ *lādhyaksha*
" " " 12. Read —*rā* ⟨*brā*⟩ *hmaṇa* ⟨*ṇān*⟩
" 69 " 16. Read - *utkirṇṇaṁ*
" 72 " 30. *Add* Vyāghrataṭi is the present territory called Bāghḍi watered by the Bhāgirathi, Padmā and Bhairavi in the north-eastern region of the Murshidabad District including the area about Lālgolā.
" 73 " 29. Read —*Gok irṇṇ-ādishu*
" 75 " 32. Omit foot-note number *30* and the footnote itself at p. 79.
" 76, last line Read - *r aṇyai* – *cha*
" 77, line 1. Read—*cud u budhu*
" 78 " 2. Read —*mada-jalaih*
" 80 " 2. Read—(c. 860-917 A.D.).
" 82, last line. Read—*n aiv* – *ārthitāṁ*
" 85, line 6. Read —*iti ka*
" " " 12. Read —*rra* ⟨*bra*⟩ *hmata* ⟨*tā*⟩ *rthaṁ*
" 87 " 2. Read - (c. 860-917 A.D.).
" " " 27. Read -Babbā
" 89 " 19. Read -*kalā* ⟨*shā*⟩ *yo*
" 90 " 20. Read— [*ch* – *aikam**]
" " " 21. Omit - (*cha**
" 91 " 2. Read -*kshamitaṁ kshatā*,
" " note 1, line 4. Read—Māhatā
" 93, line 24. Read —8 *Cheṭikā*, each ¼ P.
" 94 " 1. Read —*Vāerusa*
" " " 10. Read —Śālavarendri
" 98 " 20. Read—*Vihnu* (*Vishṇu*)
" " " 23. Read—*śākh-ādhyāyibhyah*
" 99 " 21. Read —*su* ⟨*bu*⟩ *ddhyā*
" 101 " 2. Read—of the time of Govindachandra
" 102 " 13. Read—the Phalgu
" 105 " 2. Read—Harivarman (c. 1075-1115 A.D.)
" 121, note 4a, line 10. Read —*parichakshate*
" 123, line 15. Read—*parameśvar-ety-ādi*
" 124 " 18. Read—Gāhadavāla
" " " 30. Read—Dāpaniyā-pāṭaka

Page	124	line	32.	Read income of 168 Kapardaka-purāṇas
,,	127	,,	12.	Read [*na*]* *hi*
,,	,,	,,	16.	Read *narvāt – anena*
,,	,,	lines	18-19	Read *samādhigata-śrī-Mahārājādhirāja-* [*kaṭakāt*°]
,,	128			Omit foot-note numbers *13, 14, 17* and *18* and the notes at pp. 129-30
,,	129,	line	1	Read *nṛipatibhi*
,,	134	,,	6	Read *mukti-gra*
,,	136	,,	21.	Read *ra'ba'kah*[24] *-sām-bhū-kah* 500
,,	,,	,,	23.	Read *-hi 127*[25]
,,	137	,,	1	Read *-Chyavana-Āpnavanata*[27]
,,	,,	last line		Read *-śrīmat*
,,	138,	note	12a	Read – Garga-Yavana *and* Dark Yavana. *Add* – The people are associated with the sage Garga in tradition.
,,	,,	19, line 6		Read – and *sukla* of *sukladika*.
,,	139			Omit foot-note *26* and change the number of footnote *24* to *25* and of *25* to *24*. In note 24, *read* – The expression *bai* for *bahih* (i.e. *bahirbhūta*)
,,	139,	note	27.	Read – *Āpnavad*
,,	142,	last line		Read *ti*[30] I *rpā-bhū* ǂ
,,	144,	note	12.	Read – Bāshgāon
,,	145	,,	27.	Read – *maṇḍā-ṭikara*
,,	149,	line	1.	Read – Bodhgaya Stone Inscription
,,	152	,,	4.	Read – 10a *for* – 19a
,,	,,	,,	6	Read – *sahasrau – tu*
,,	,,	,,	32.	Read – *pautrāya bhaṭa*[47a]
,,	,,	,,	33.	Read – *bhaṭa*[47a] *-putra*
,,	154			*Add footnote* – 48a. Read – *bhaṭṭa*
,,	155,	note	51.	*Add* – It is difficult to say if the person claimed to be a Dvyāmushyāyaṇa having two *gotras*.
,,	156,	line	24.	Read – Purañjaya
,,	159	,,	7	Read – *s – tanayah*
,,	164	,,	4.	Add – *An. Rep. S. Ind. Ep.*, 1924-25, p. 79, paragraph 8.
,,	,,	,,	26.	Read – Kolar in Karnataka. *Add* –

Note that there are discrepancies in the mythical and early genealogy as quoted in different records.

Page 164, last line. Read—Sabalāditya or Sabalā (rā)ditya *for*—Bālāditya

„ 165, line 2. Read—Daṁtavu (pu)ra *for*—Jaṁtāvura.

„ „ „ 11. Read—Potāṅkuśa *for*—Jitāṅkuśa

„ 169 „ 23. Read—*Sabalāditya* or *Sabalā(rā)ditya*

„ „ „ 25. Read—*Dantavu(pu)ra* for—*Jaṁtāvura*

„ „ „ 27. Read—*Guṇārṇṇav°*

„ 170 „ 22. Read—*tad-ātmajaḥ Po°*

„ 173 „ 7. Read—*hmaṇya* for—*kshaṇya*

„ 174, note 46. *Omit*—Jantāvura = Dantapura ?

„ „ „ 49. Read—Aṁbāvāḍi

„ 175 „ 87. Read—*°hmaṇya°*

„ 179, line 17. Read—*°varmm = ābhavat*

„ 181 „ 4. Read—*Pinākinaḥ* /

„ 190 „ 5. Read—*°tyam = āmaṇḍayan*

„ „ „ 28. Read—*śrīmad-Anaṅka*

„ „ „ 33. Read—*Ghṛitakauśika*

„ 198 „ 30. Read—*°ma-bhūshā*

„ 199 „ 14. Read—*siṁhvo(ho')°*

„ 203 „ 29. Read—*Kāśyapo*

„ 207 „ 5. Read—*Gautamyā°*

„ 208, note 22. Read—the margin

„ 209 „ 30. Read—*Kāmanārya*

„ „ „ 34. Read—*ḷa* and *ṅkti*

„ 211. *Add*—(from the Sixth to the Thirteenth Century A.D.)

„ 213, line 11. Read—*Mahārāja* Ādityavarman

„ 214, note 5, line 2. Read—is clear on

„ 215, line 12. Read—a *na* for—an *n*

„ 217 „ 16. Read—Trāt-Aikākisvāmin

„ 218 „ 13. Omit hyphen after *mahimā*

„ „ lines 22-23. Read—*°chāri-gauggu°* and *°dauvārik-Āgnisvāmi-kāraṅkika-Voṭ-ādhikara.°* *Add note*—*Kāraṅkika* may be the *Tāmbūla-karaṅka-vāhaka.*

„ „ line 29. Read—*°hārājabhi(jai)°*

„ 219 „ 20. Read—*Suvarṇṇakārapallikā Da°*

Page 220, note 1.	*Add*—Gupta regarded the grant to be a forged document on quite unsatisfactory grounds.
„ „	Omit foot-note 3.
„ 221, line 18.	Read—*Mahāsāmanta* Skandagupta
„ „ „ 19.	Read—°*paṭalādhikaraṇ-ādhikṛita-Mahāsāmanta-Mahārāja*-Bhānu
„ „ last line.	Omit hyphen after °*t-pād-ānu*°
„ 222, lines 17-18.	Read—*satv-ānukampī* and *Harshaḥ*
„ „ line 24.	Omit hyphen after *visha*
„ „ „ 30.	Read—*Va(Ba)hvṛicha*
„ 225 „ 25.	Read—*satv-ānu*°
„ 226 „ 21.	Read—*mahāpramātāra*
„ 229 „ 8.	Read—*Script* for—*Metre*
„ „ „ 13.	Read—Pratīta (called *Mārgapati* and *Udīchīpati*) and Bandhumatī,
„ 230 „ 1.	Read—*TEXT*[1]
„ 231 lines 10-11.	Read—*Vu(Bu)ddhāya* and °*ti-bhaktyā*
„ 232, note 5, line 1.	Read—to the Saṅgha, one plot
„ 236, line 20.	Read—and Bhoja. Tāta conferred
„ 237 „ 8.	Read—(837 A.D.).
„ 238 „ 14.	Read—*laghor=bhrātu(ḥ*)*
„ 239 lines 12-13.	Read—*śrī-Vvā(Bā)uka(ḥ*) suta iti*
„ „ line 27.	Read—°*si-taraṁgā*
„ 246, note 15.	Read—*adhijya*
„ 247, line 1.	Read—Inscription
„ 249, line 6.	Read—°mātṛikā
„ 251 „ 22.	Read—*Devaśaktidevas=tasya*
„ „ „ 26.	Read—°*saṭādevyām=utpa*°
„ 253 „ 22.	Read—*charu-śatru*-[51]
„ 254 „ 3.	Read—*Palāsakūpikā-grāme*
„ 255, note 39.	Read—as *Ujjayinī*
„ 256 „ 49.	Read—*kshaṇa-dṛishṭa*°
„ 258, line 26.	Read—the sage Chandrātreya
„ 267, note 50, line 7.	Read—*dadyāch=chatushṭayam*
„ 268, line 20.	Read—*Āsedhabhaṅg*°
„ 270 „ 22.	Read—*Med-Āndhra*
„ „ „ 23.	Read—*sevak*]-*ā*°
„ 271 „ 27.	Read—°*kam=aṅgu*°
„ 272, note 4, line 4.	Read—A.D. Kielhorn

Page	273,	line	3.	Read—(1093 A.D.). *Add note*—The solar eclipse took place actually not on Sunday but on Friday the 23rd of September in 1093 A.D.
,,	274	,,	31.	Read—*vidhvast-oddhata*
,,	275	,,	30.	Read—*rejuḥ*
,,	276	line	19.	Read—°*r-āpāta-madhurā* and *durjarā*[2]
,,	,,	last	line.	Read—*Sarayū-Gharghara*
,,	277,	line	13.	Read—*Brāhmaṇebhyo*
,,	,,	line	28.	Read—*ch* = *ātra ślokā*
,,	,,	,,	30.	Read—°*n* = *bhūyo bhūyo*
,,	279	,,	19.	Read—*Mahattamas*
,,	281	,,	4.	Read—*vivṛiddhaye*
,,	,,	,,	19.	Read—*pitṛibhiḥ*
,,	283	,,	2.	Read—(1126 A.D.)
,,	,,	,,	8.	Read—°*vikrīḍita*
,,	286	,,	10.	Read—*setur* = *nnṛipā*°
,,	287,	note	20.	Read—°*śarmmaṇa*°
,,	294,	line	4.	Read—Kunda was
,,	,,	,,	6.	Read—*Bhagavatyai* and °*dhārāyai*
,,	,,	,,	25.	Read—°*r* = *gajapate*°
,,	295	,,	14.	Read—*ten* = *ev* = *oḍhā*
,,	,,	,,	19.	Read—*sudhāṁśo*°
,,	296	,,	26.	Read—*vyādhās* = *ta*°
,,	297	,,	2.	Read—*mando*°
,,	,,	,,	3.	Read—*hariṇa*(*ṁ**)
,,	299	,,	2.	Read—(1197 A.D.)
,,	301	,,	17.	Read—°*d* = *adbhuta*
,,	303	,,	2.	Read—*caatur-āghāṭa*
,,	322	,,	16.	Read—*Lakshmaṇarāja*
,,	323	,,	10.	Read—*phullat-phaṇā*
,,	,,	,,	13.	Read—°*rchchishmataḥ*
,,	325	,,	17.	Read—*kām* = *asta-śattrur* = *nna*
,,	327	,,	7.	Read—*charitaḥ*
,,	328	,,	4.	Read—°*ty* = *adbhutaṁ*
,,	329	,,	22.	Read—°*n* = *nṛipaiḥ*
,,	333	,,	19.	*Read*—//[84]
,,	,,	note	3.	Read—*maṇḍala*
,,	335.			*Add note*—83. About two *aksharas* are illegible here.

Page 339, line 17. Read—*Śriharsha* (*rshe*)
„ 340 „ 1. Read—*rakshatā* for *ratakshā*
„ 341 „ 8. Read—°*s* = *tato* = *bhava*°
„ „ „ 27. Read—/[85]
„ 342 „ 14. Read—*vaggaiḥ*[100]
„ 344, note 1. *Add*—The text of the record was apparently not copied on the plates for facilitating the work of engraving.
„ 344 „ 13. Read—*Kailāsāt* = *sa*°
„ 347 „ 112. *Add*—See also the Malkapuram inscription below, pp. 574ff.
„ 352, line 19. Read—*avanjyo*(*ñjyo*)°
„ 355 „ 3. Read—The Early Kalachuris
„ „ „ 26. Read—*Anāphita*
„ 356 „ 11. Read—*vana-rājya*
„ 362, note 35, line 2. Read—which should better have been joined with 7
„ 363, last line. Read—Rajuka.
„ 364, line 6. Read—*thri* (*śri*)*ye*
„ 372 „ 1. Read—The Maitrakas and their Contemporaries.
„ 373 „ 5. *Add*—Vishṇushеṇa-Vishṇubhaṭa was probably a feudatory of the Kalachuri king Śaṅkaragaṇa.
„ 377 „ 26. Read—Uppala°
„ 379 „ 7. Read—*pād-ānuddhyāta*
„ „ „ 21. Read—°*vāhana*°
„ 384 „ 14. Read—*Mahilabalī*
„ 387, note 64. Read—Better read *suta*°
„ „ „ 92. Read—*pāda-kamala*
„ 389 „ 151. Read—*prabhūta*
„ 391, lines 2 & 4. Read—Nāgpur
„ 392, line 23. Read—*Mekhalapāṭaka*
„ 396 „ 23. Read—*Vaikuṇṭha*
„ 405 „ 1. Read—*śreyo-'rthaṁ*
„ „ „ 4. Read—*kāritaṁ*(*tam*)
„ „ „ 22. Read—*dāna* (*naṁ taila*)-*palaṁ*
„ „ „ 26. Read—*Rāṇa*°[45]
„ 409 „ 30. Read—°*y-ātmaja*[5]
„ 410, note 1, line 2. Read—at the foot

Page	410 note 1, line 4.		Read—Fīrūz Shāh's
,,	416, line	16.	Read—*dushkṛitasya* |
,,	418 ,,	1.	Read—*sūnunā*
,,	419		Omit foot-notes 8 and 10
,,	420, line	21.	Read—father Kanda
,,	422 ,,	13.	Read—*prathamam = abhū°*
,,	423 ,,	28.	Read—*°kābhyām = udare*
,,	427 ,,	19.	Read—*kulika-śaulkika*
,,	,, ,,	20.	Read—*veṭakila*[2]
,,	428 ,,	3.	Read—*bṛihat-pāshā°*
,,	429 ,,	11.	Read—*śrī-*[6]
,,	,, last note.		Change its number to *6*.
,,	432, line	6.	*Add note*—Aṁśuvarman's copper coins of the cow-and-lion type are .95 or .96 in size and between 138.7 and 187.96 grains in weight. See Cunningham, *Coins of Ancient India*, Pl. XIII, Nos. 4-6; Smith, *Catalogue*, p. 283.
,,	433 ,,	3.	Read—Nepal (Ṭhākurī-Lichchhavi) year 159.
,,	434 ,,	4.	Read—Śaka 501
,,	,, ,,	12.	Read—*nutaḥ*
,,	,, ,,	22.	Read—*viṁśa*
,,	436 ,,	20.	Read—*bibhrat°*
,,	441 ,,	3.	Read—(from the Seventh to the Sixteenth Century A.D.).
,,	448 ,,	12.	Read—*°praviśya*
,,	,, ,,	13.	Read—*nīla-nīra*
,,	,, ,,	23.	*Omit*—(|*)
,,	449, note	36.	Read—*°r = bbalaiḥ*
,,	452, line	5.	Read—Bāḷavūru
,,	456 note 2, line 2.		*Omit*—other.
,,	459, line	18.	Read—*yatnaṁ(tnam)*
,,	,, ,,	26.	Read—*°āvadhe°*
,,	463 ,,	5.	Read—*pūrvvataḥ*
,,	466, note 79, line 2.		Read—*chchhau*
,,	467 ,,	105.	Read—*°ānyair = vvā°*
,,	469, line	14.	Read—*kaṇṭhikā* (necklace)
,,	,, ,,	26.	Read—king's or country's

Page	469	line	30.	Read—Sūguṭūru
,,	470	,,	2.	Read—Phaṇīndra (Nāga)
,,	,,	,,	4.	Read—*daś-āparādha*
,,	472	,,	8.	Omit *visarga* before *upadhmānīya*
,,	,,	,,	16.	Read—*kaṇṭhikā*
,,	474	,,	22.	Read—°*tur-aṁvu*(*bu*)°
,,	475	,,	16.	Read—*ch* = *āghā*°
,,	478	,,	2.	Read—Śaka year 793
,,	,,	,,	23.	Read—Pṛichchhakarāja (Indra I). His son was Govinda (I).
,,	,,	,,	24.	Read—Indrarāja (II).
,,	486	,,	22.	Read—°*m* = *adhishṭhita*
,,	492,	note	61.	Read—°*ev* = *ā*°
,,	499,	line	10.	Read—*śobhitaṁ*[7]
,,	507	,,	32.	Read—*bhūmir* = *yā*
,,	512	,,	19.	Read—*tuṁga-yaśaḥ*°
,,	,,	,,	24.	Read—/[6]
,,	513	,,	4.	Read—*kurvvatāṁ*
,,	,,	,,	8.	Read—*kshem-oddeśena*
,,	516	,,	16.	Read—years; Vishṇuvardhana, son of his younger brother Indrarāja, for nine years;
,,	,,	,,	20.	Read—for 18 years; his son Vishṇuvardhana for thirty-six years;
,,	519	,,	22.	Read—*dharmma*°
,,	523	,,	12.	Read—41, 43,
,,	524,	last line.		*Add*—There was no Rāshṭrakūṭa kingdom before the rise of the Early Chālukyas of Bādāmi.
,,	525,	line	24.	Read—°*ṅkī* (*n* = *khi*)*lita*
,,	537	,,	10.	Read—°*antarāyiny* = *a*°
,,	529	,,	16.	Read—/[9]
,,	531	,,	27.	Read—*bhrātrā*
,,	536	,,	3.	Read—Bhillama
,,	,,	,,	4.	Read—(1191 A.D.)
,,	,,	,,	10.	Read—lineage of Yadu and Vishṇu
,,	544	,,	12.	Read—*yāvad* = *dṛiśya*°
,,	547	,,	17.	Read—°*keshv* = *ekādaśa*°
,,	550	,,	31.	Read—+ $\frac{3}{8}$ Paṇa
,,	552	,,	30.	Read—*Chakravartti*

Page	554	line	6.	Read—°*sy = āśvamedhaṁ*
„	560	„	20.	Read—°nābha (Vishṇu)
„	„	„	28.	Read—Māgadha
„	568	„	23.	Read—*kim = aparam = apani*°
„	569	„	13.	Read—*janāḥ*
„	571	„	17.	Read—*tikshṇ-ā*°
„	572,	note	32.	Read—*prathamaṁ*
„	575,	line	36.	Read—four *Varṇas*
„	„	last	line.	Read—*śilpin*—10
„	576,	line	24.	Read—°*mbhor = mmūrdhni*
„	580		13.	Read—*Ḍāhala*
„	„	„	20.	Read—°*r = Ddurvāso*°
„	583	„	14.	Read—*Viśveśvara*°
„	584	„	28.	Read—°*g-Yaju*°
„	587	„	15.	Read—*Āndhreshu sthāna*°
„	„	„	24.	Read—*bhavatu*
„	592	„	27.	Read—Pūrṇimā°
„	594	„	4.	Read—(*jām*)
„	„	„	15.	Read—*vilaṁ*°
„	601,	note	13.	Read—*bhāl-e*°
„	„	„	45.	*Add*—Hemâchala is Mt. Sumeru.
„	603,	line	2.	Read—The Far South. *Add*—(from the Seventh to the Eleventh Century A.D.)
„	607	„	6.	Read—°*kramet = sa*
„	608,	lines	2-3.	*Add*—Kāḷahasti, North Arcot District, Tamil Nadu.
„	„	line	14.	Read—°Muṇḍarāshṭra
„	„	„	16.	Read—°*śrī.*
„	610	„	12.	Read—°*śāsanasy = āsya*
„	611,	note	10.	Read—*Uruvupalli*
„	„	„	24, line 1.	Read—words
„	612	„	33.	Read—His son's son
„	„	last	line.	Read—[His son] was
„	617,	line	20.	Read—*tasmai*
„	618,	note	18.	*Add*—The author of the *praśasti* forgot to mention the name of Mahendravarman II as the son of Narasiṁha I and father of Parameśvara I and used, as an afterthought, the expression

putra-sūnu but not at the proper place.

Page 620, line 4. Read—(985-1014 A.D.).
„ 621, lines 5 & 9. Read—Gaṇḍarāditya.
„ „ line 14. Read—Pattanakkuṛ°
„ „ „ 28. Read—Aṭikaḷ
„ 628 „ 25. Read—°*y-ādhipati*°
„ 633, lines 1 & 3. Read—Tañjāvūr
„ 634, line 25. Read—*tīrthas*
„ 637 „ 18. Read—°*uḍaiyār*
„ 638 „ 13. Read—°*k-ālaṅkṛita*
„ 643 „ 15. Omit—*ttvā* and read—*tv=āmṛita* at the beginning of next line.
„ „ „ 25. Read—*pratikṛitir=bhū*°
„ 647. *Add*—(from the Eleventh to the Eighteenth Century A.D.)
„ 650, line 25. Read—*zarab*
„ 652 „ 4. Read—(1203-06 A.D.).
„ 658, note 1, line 2. Read—size .65″
„ 661, line 2. Read—(1246-66 A.D.)
„ 668 „ 13. Read—*Ghāzī*[2]
„ 669, note 9, line 4. Read—Jaitādāsa
„ 674 line 4. Read—No. 889[1]
„ 677 „ 3. Read—(1666 A.D.)
„ „ „ 8. Read—Sāhistā Khān
„ „ „ 22. Read—(*B**)*ādsāhā*°
„ 678, note 1, line 4. Read—*ashṭānavatitam-ottara*
„ 680, line 4. Read—[Hijrī] year 880
„ „ „ 10. Read—*Allah*
„ „ „ 15. Read—*muzaffar*
„ „ note 1, line 1. Read—Saifuddīn
„ „ „ „ 2. Read—895 A. H.
„ 681, line 3. Read—Saifuddin
„ 682 „ 12. Read—*muzaffar*
„ 685. *Add*—(from the Seventh to the Fourteenth Century A.D.).
„ 688 „ 12. Read—*śubh-āmbha*°

CENTRAL ARCHAEOLOGI...

70469

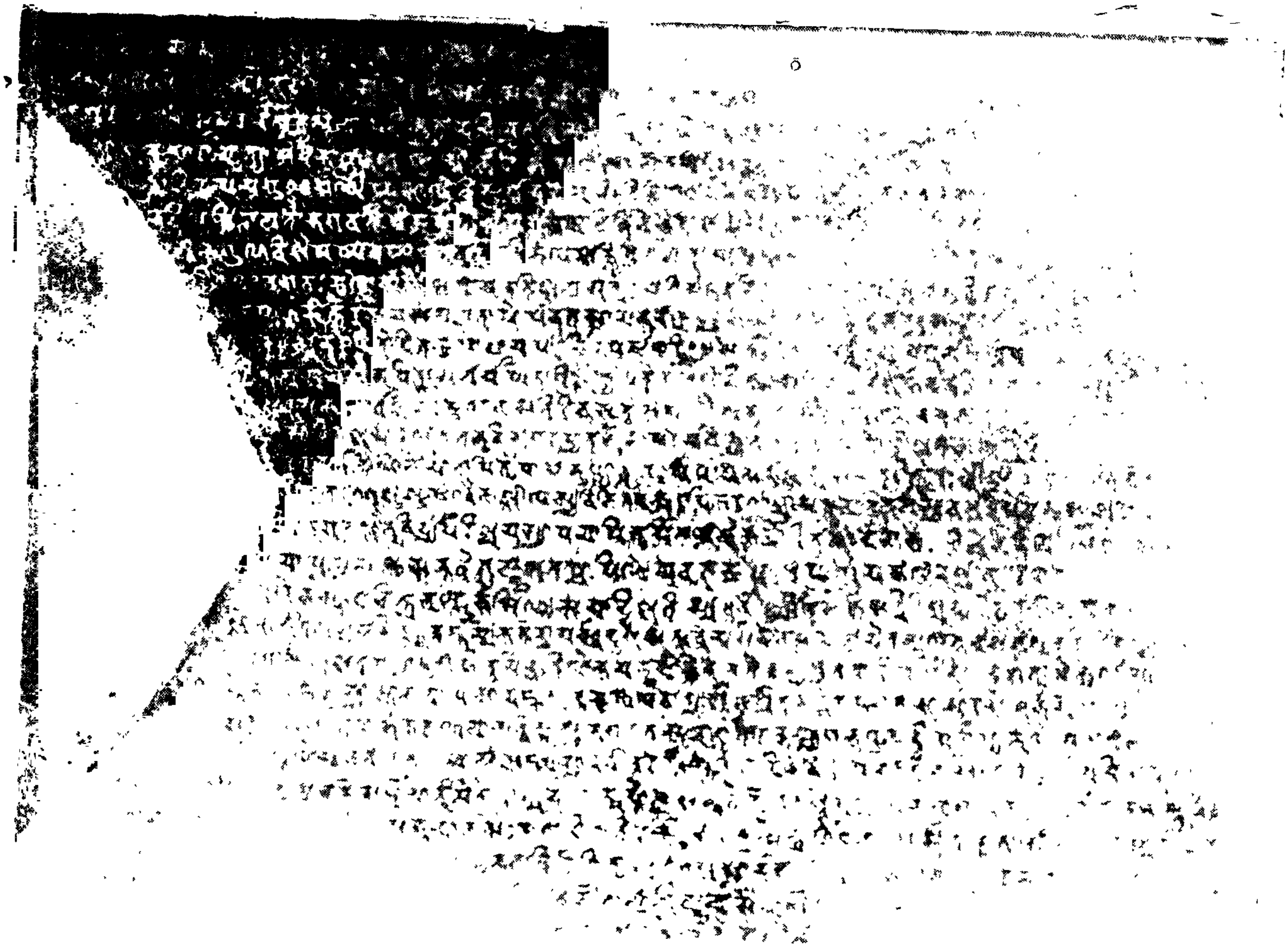

Kailān Copper-plate Inscription of Śrīdhāraṇarāta (c. 665-75 A.D.)
Regnal Year 8; Obverse—pp. 37-38.

PLATE II

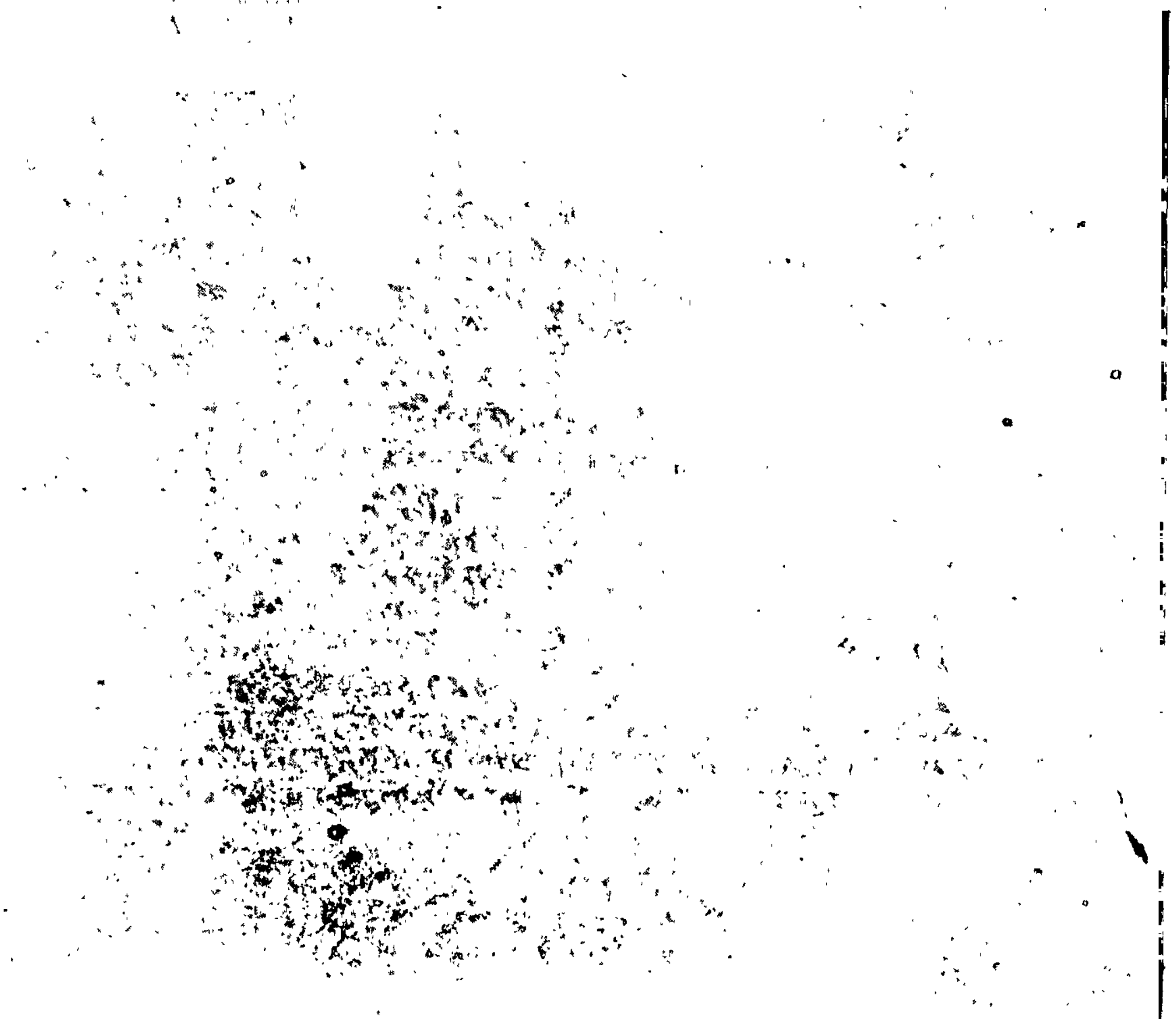

Kailāṇ Copper-plate Inscription of Śrīdhāraṇarāta (c. 665-75 A.D.)
Regnal Year 8: Reverse—pp. 38-40.

PLATE III

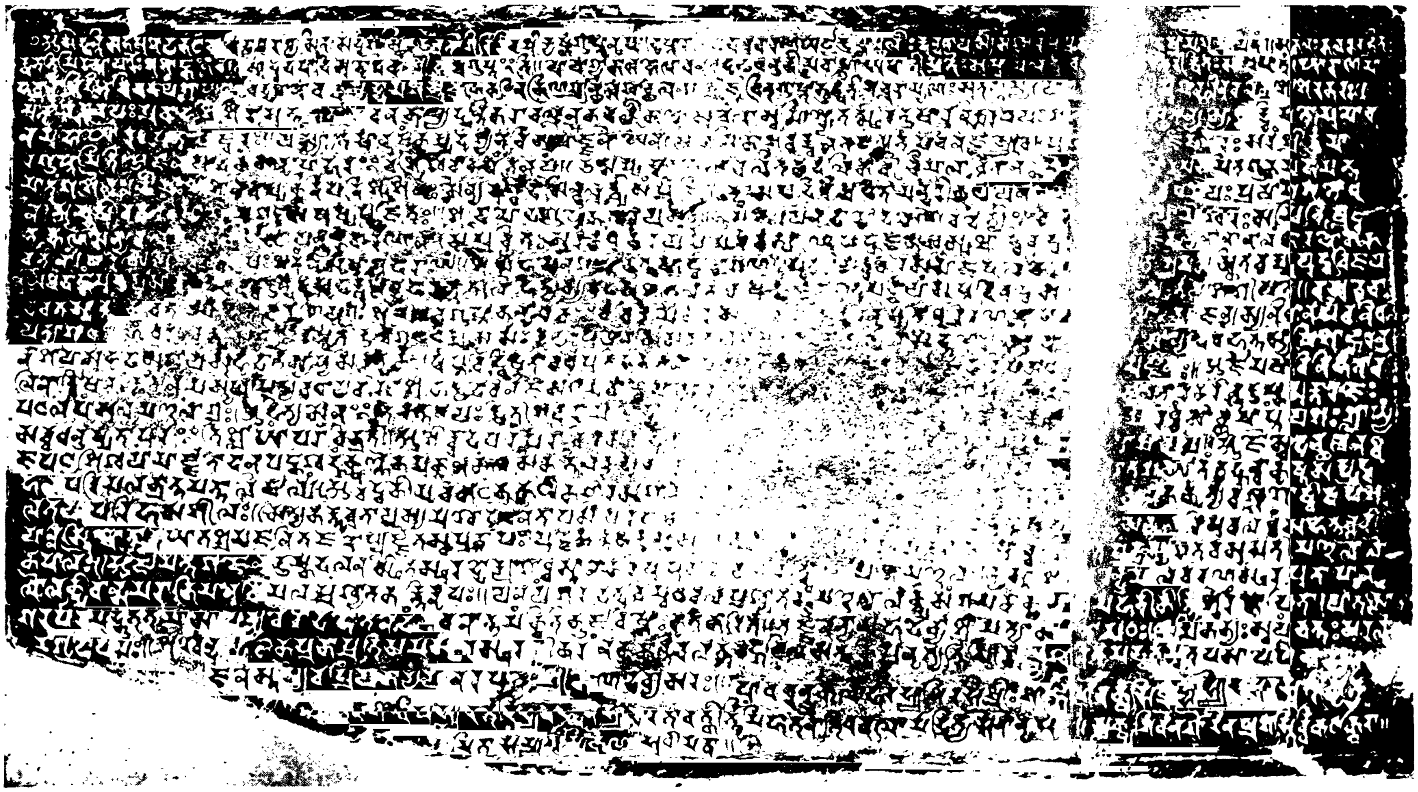

Aphsaḍ Stone Inscription of Ādityasena (c. 660-75 A.D.)—pp. 45-48.

PLATE IV

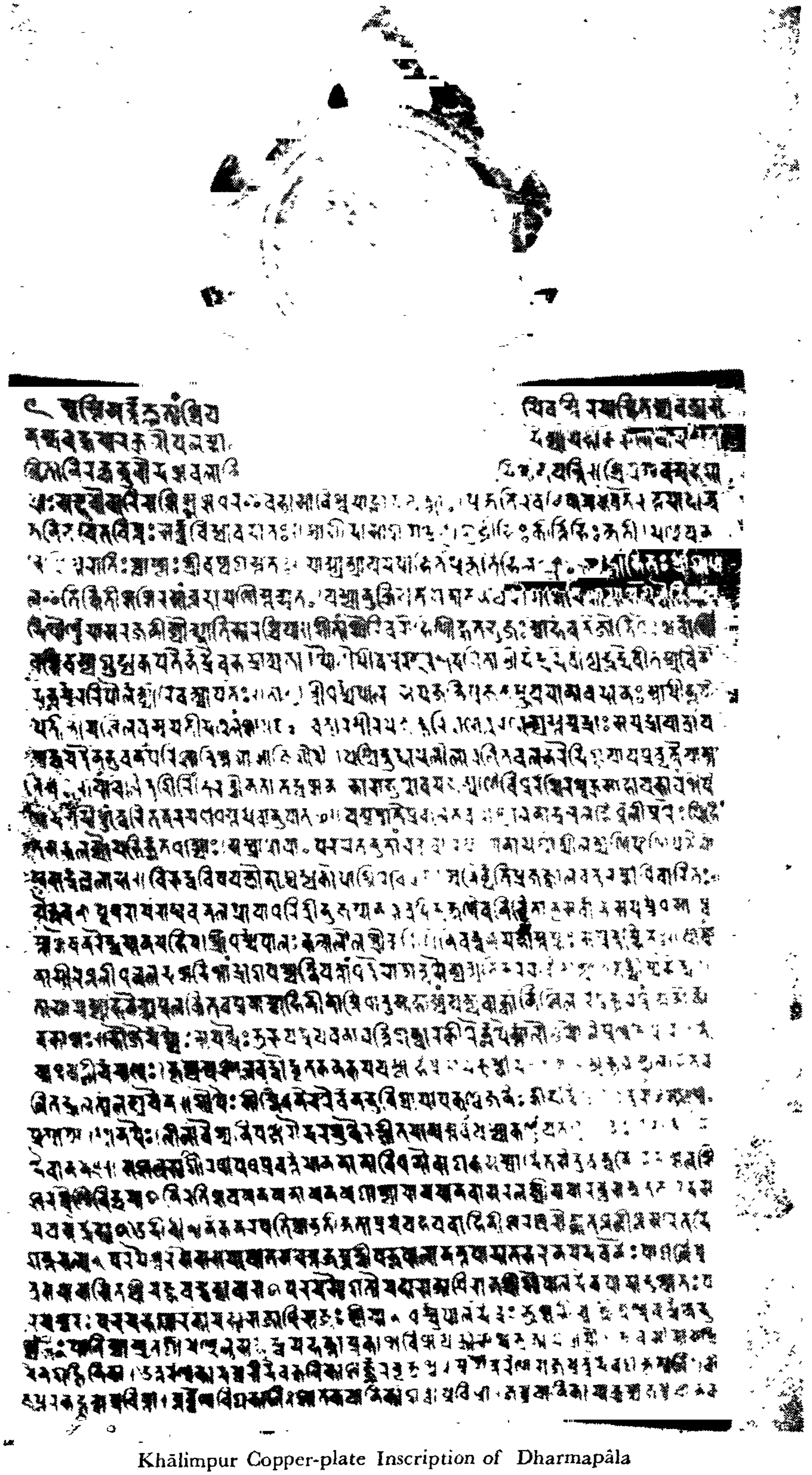

Khālimpur Copper-plate Inscription of Dharmapâla
(c. 775-812 A.D.), Regnal year 32; Obverse—pp. 64-67.

PLATE V

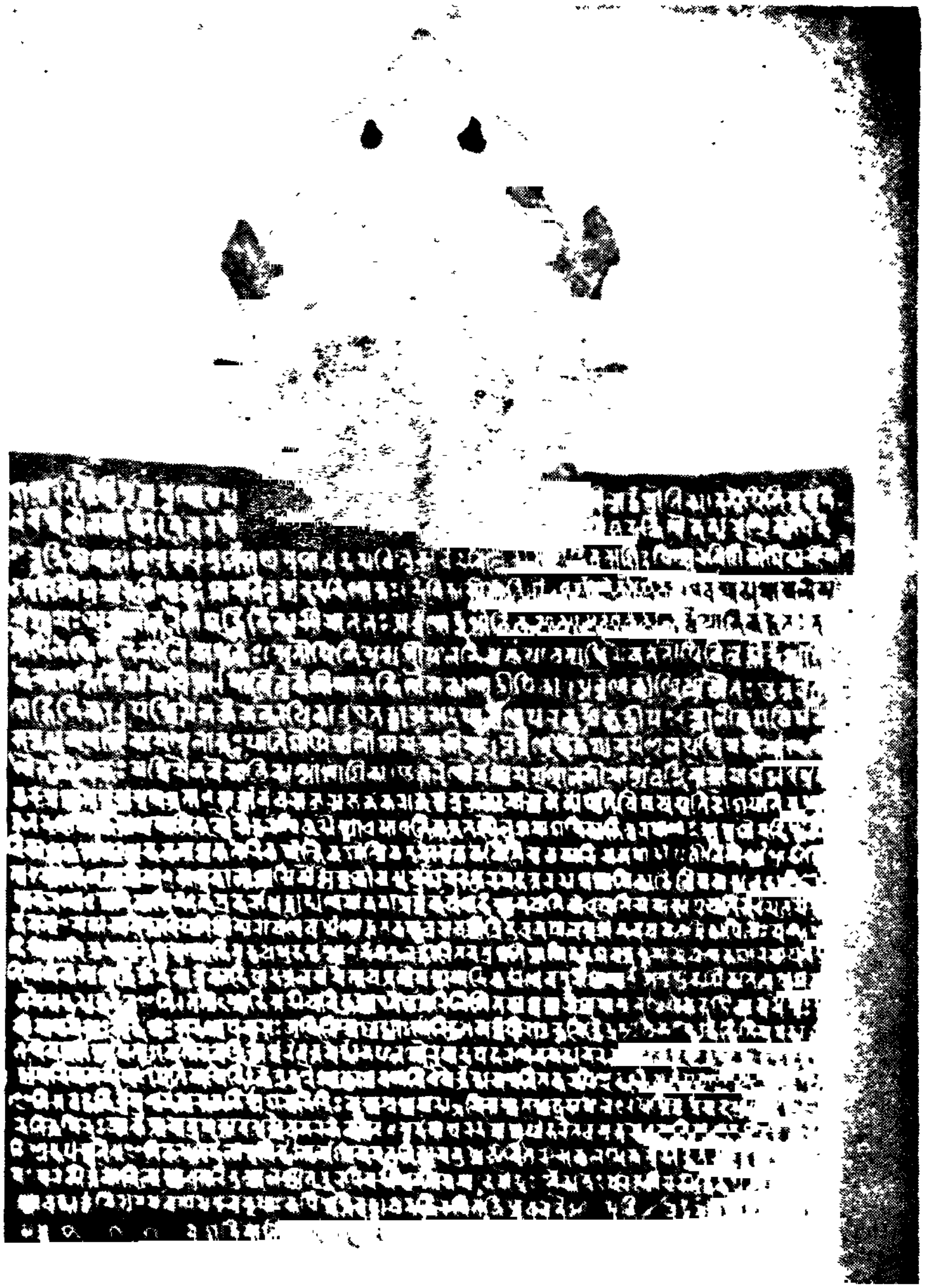

Khālimpur Copper-plate Inscription of Dharmapāla (c. 775-812 A.D.)
Regnal year 32; Reverse—pp. 67-69.

PLATE VI

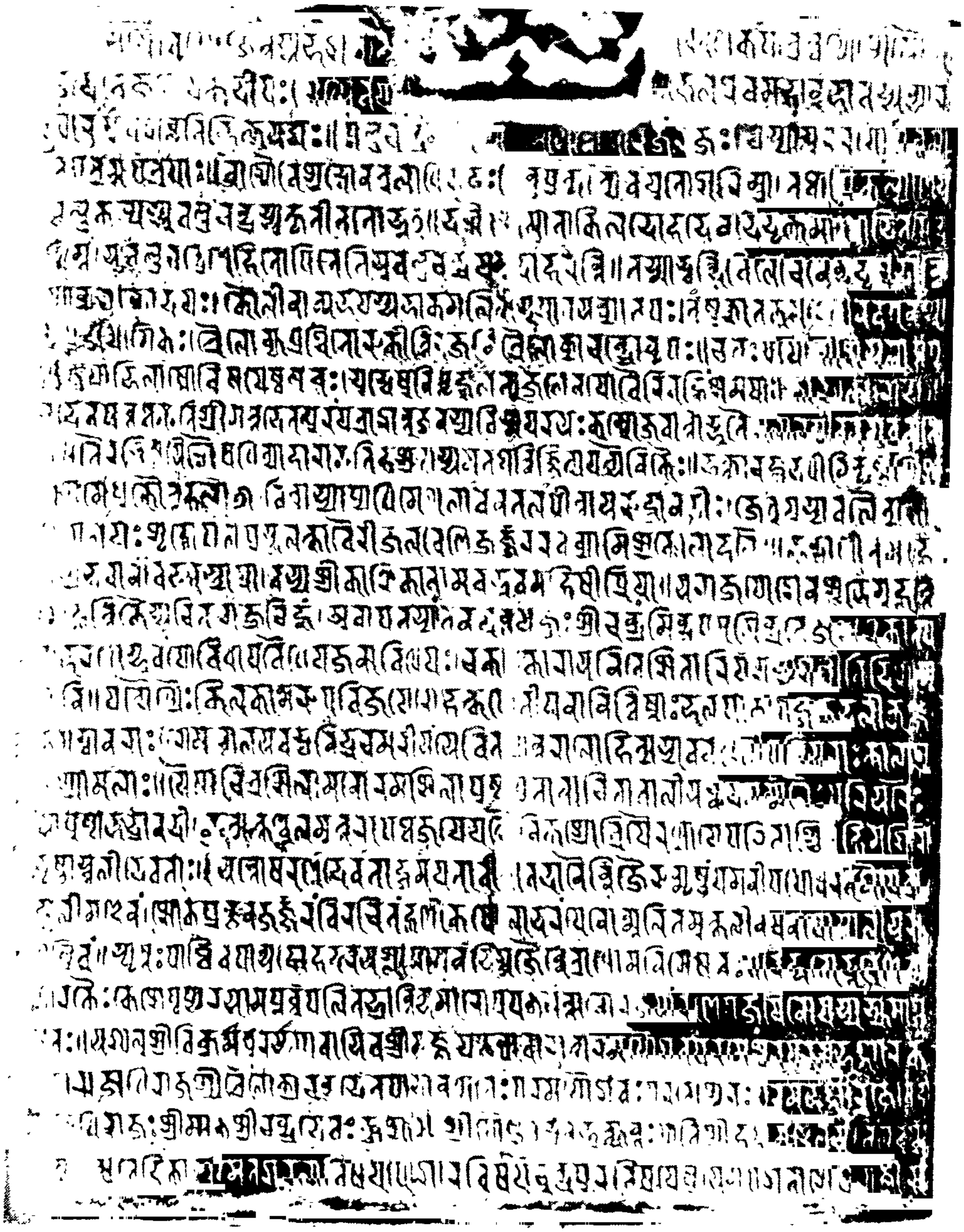

Paśchimbhāg Copper-plate Inscription of Śrichandra (c. 925-75 A.D.)
Regnal Year 5; Obverse—pp. 94-97.

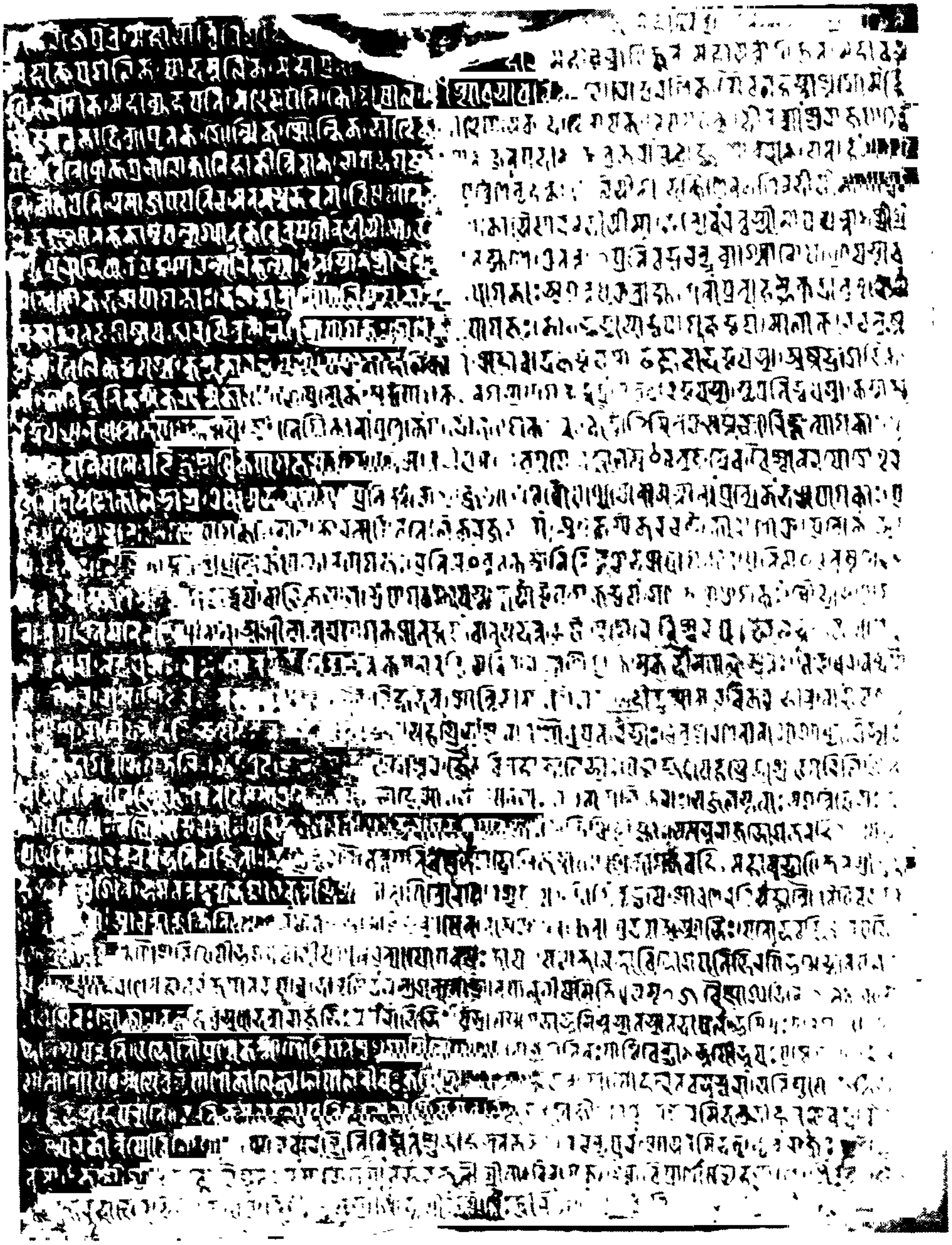

Paśchimbhāg Copper-plate Inscription of Śrichandra (c. 925-75 A.D.
Regnal Year 5; Reverse—pp. 97-99.

PLATE VIII

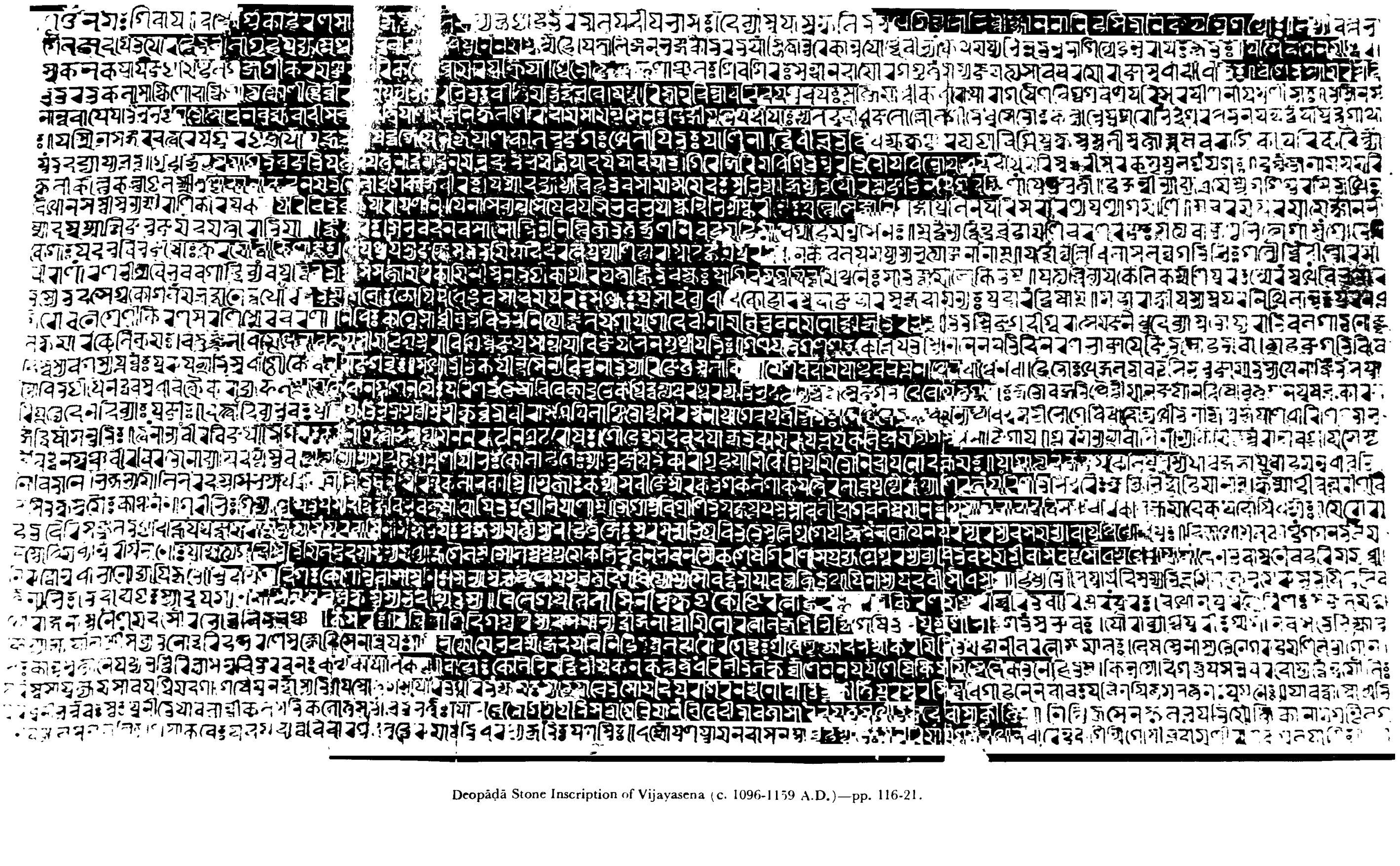

Deopāḍā Stone Inscription of Vijayasena (c. 1096-1159 A.D.)—pp. 116-21.

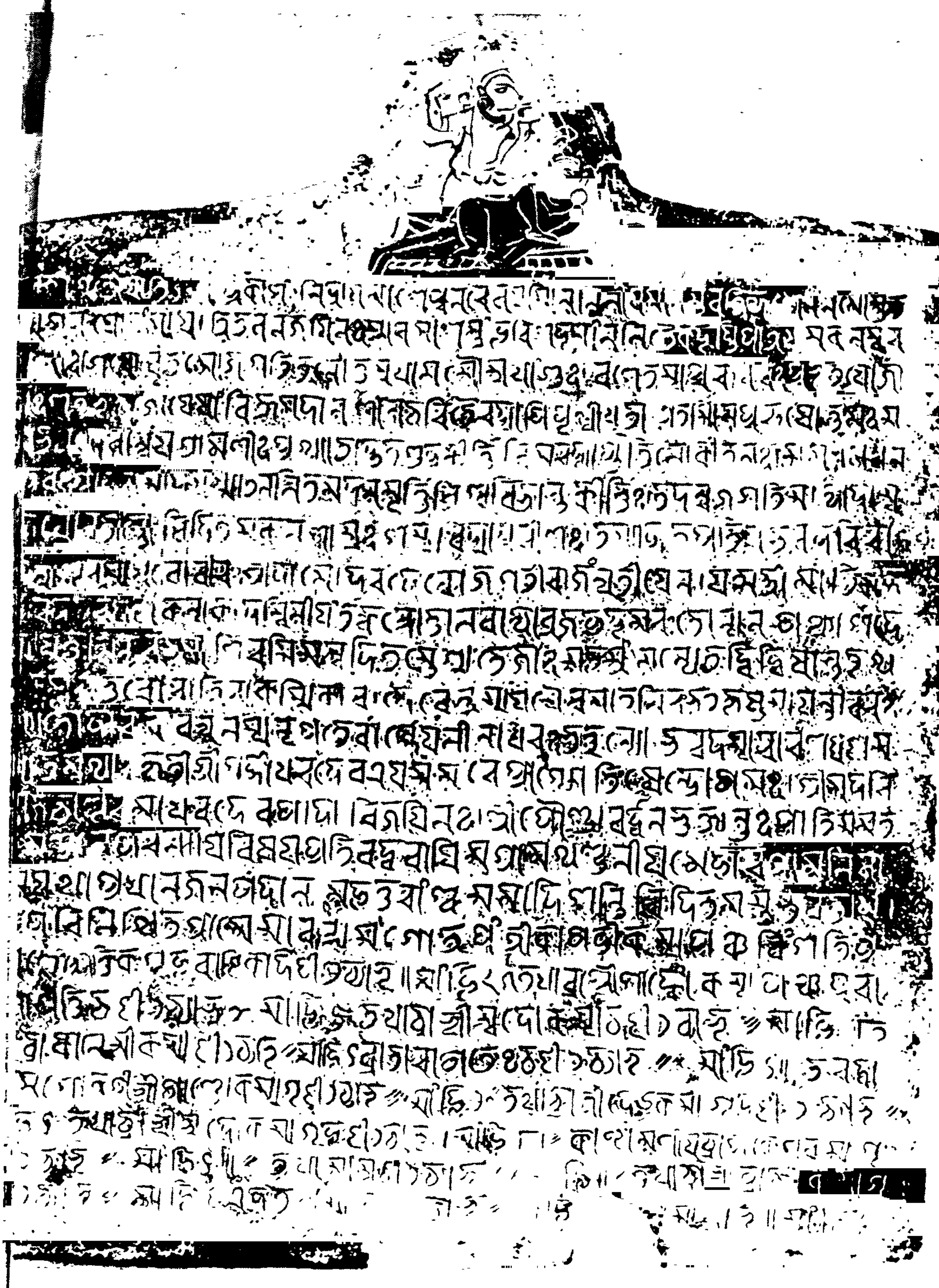

Mehār Copper-plate Inscription of Dāmodara, Śaka 1156, Regnal Year 4 (1234 A.D.): Obverse—pp. 141-43.

PLATE X

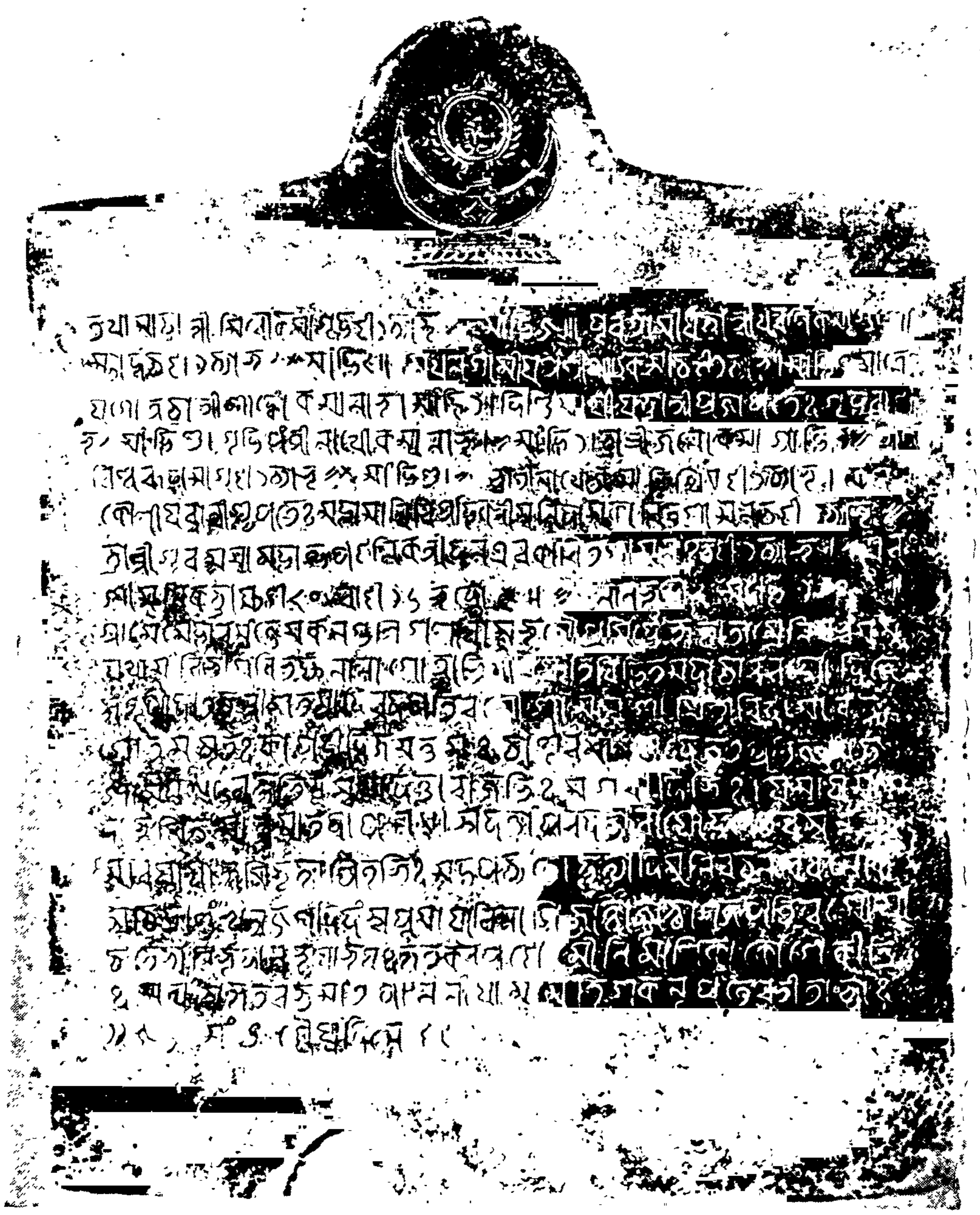

Mehār Copper-plate Inscription of Dāmodara, Śaka 1156, Regnal year 4 (1234 A.D.)
Reverse—pp. 143-44.

PLATE XI

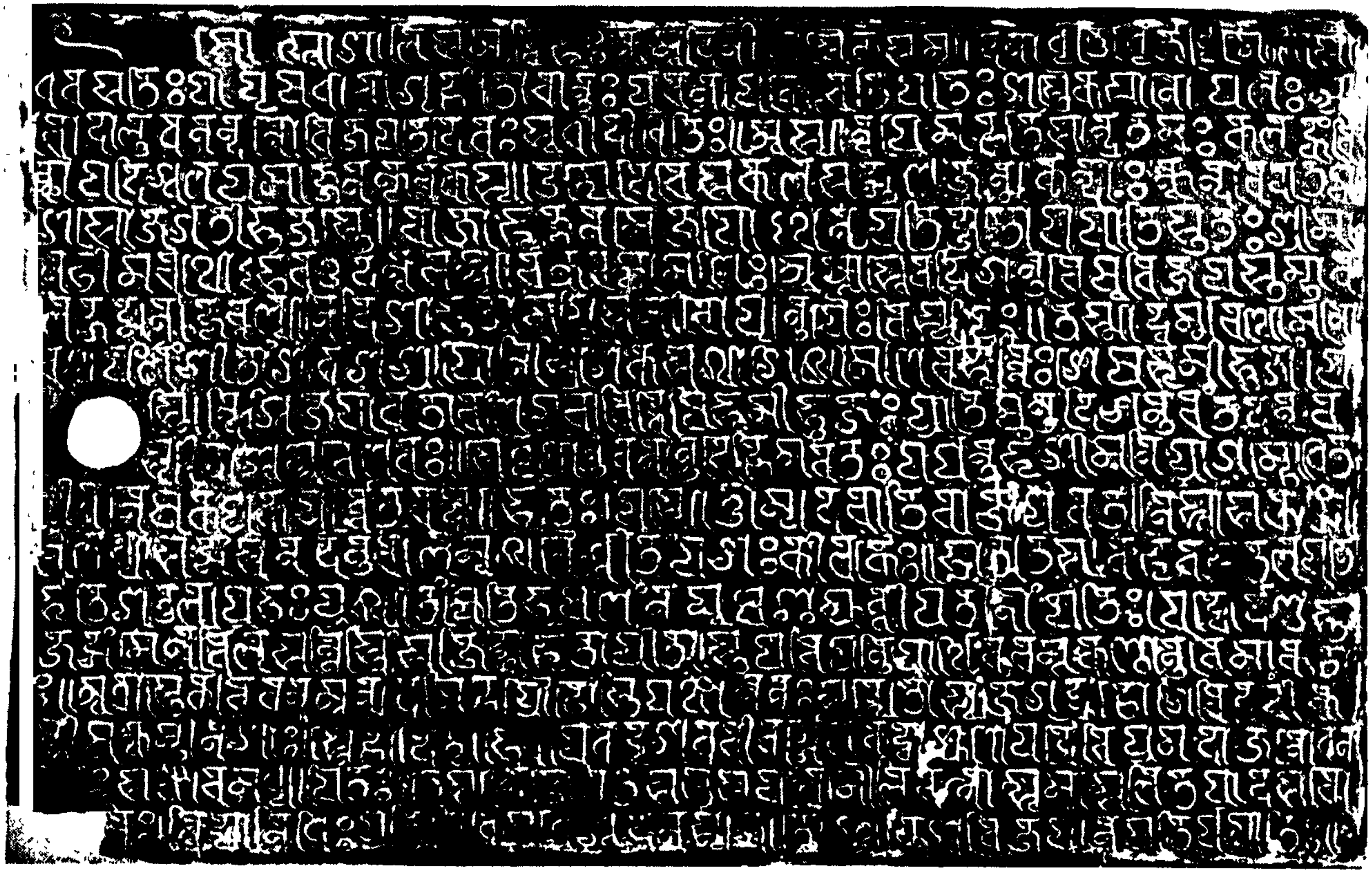

Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (c. 1100-10 A.D.), Regnal Year 5; Plate I—pp. 157-58.

PLATE XII

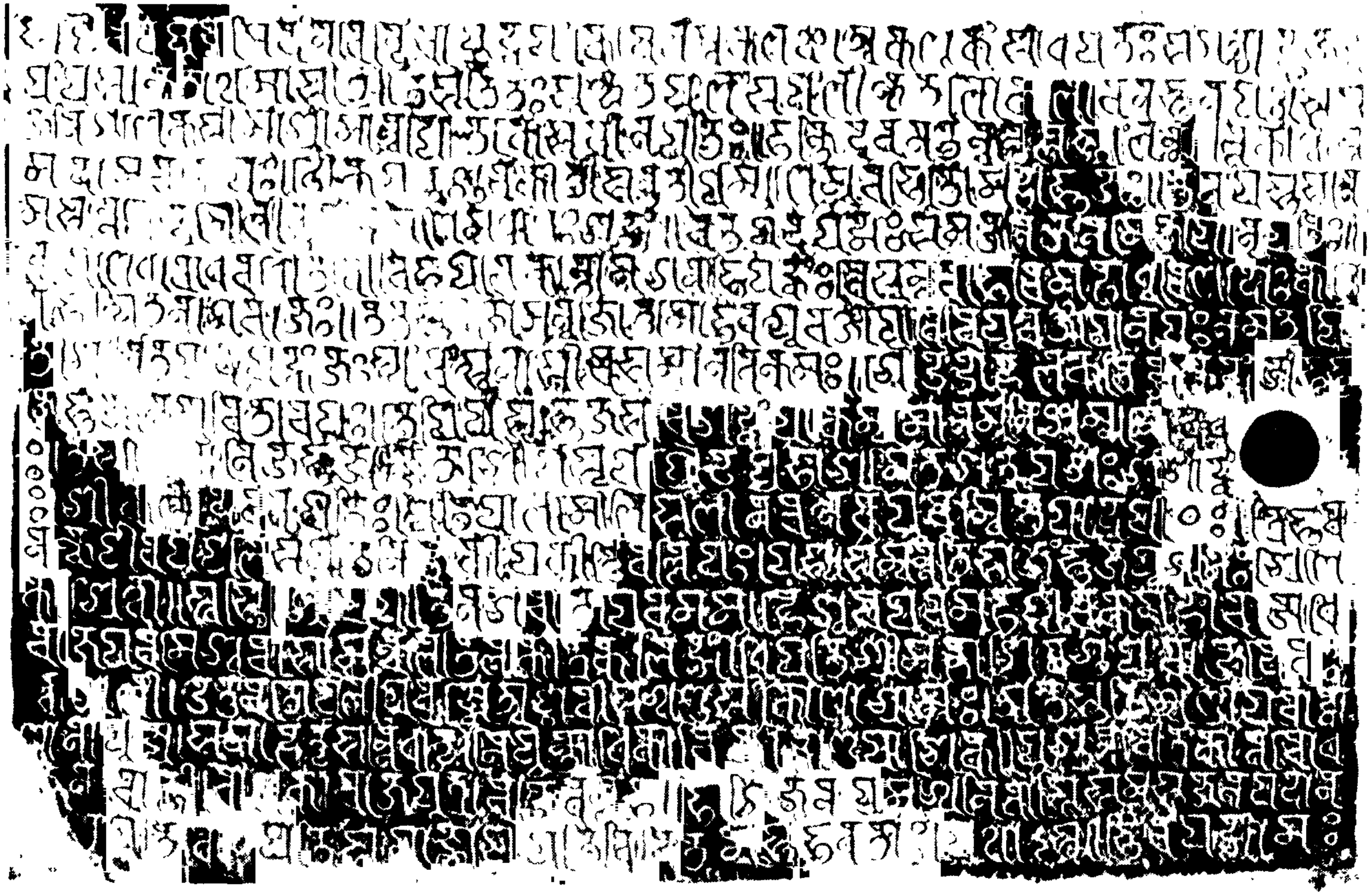

Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (c. 1100-10 A.D.), Regnal Year 5; Plate IIA—pp. 159-60.

PLATE XIII

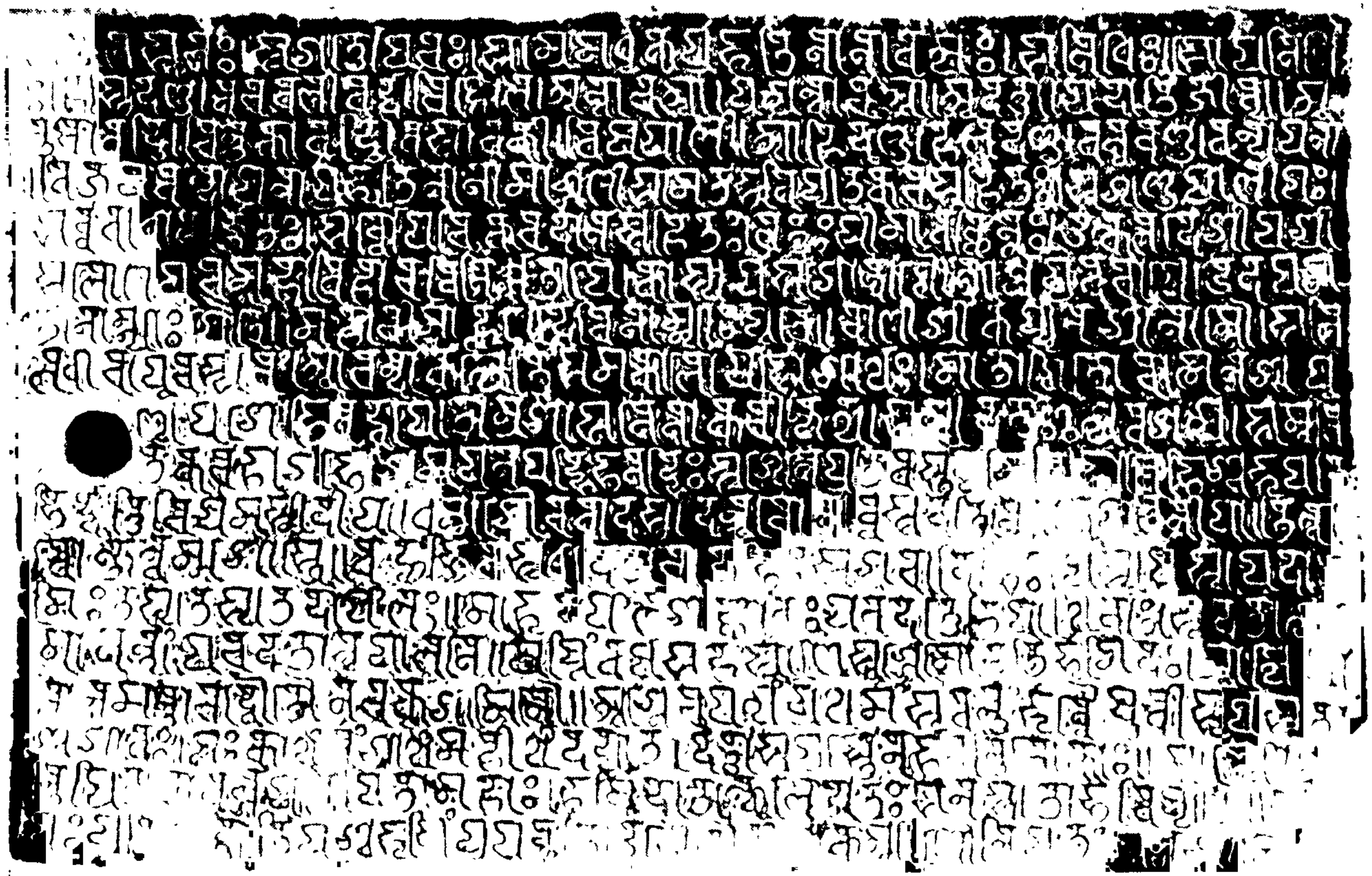

Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (c. 1100-10 A.D.), Regnal Year 5; Plate IIB—pp. 160-61.

PLATE XIV

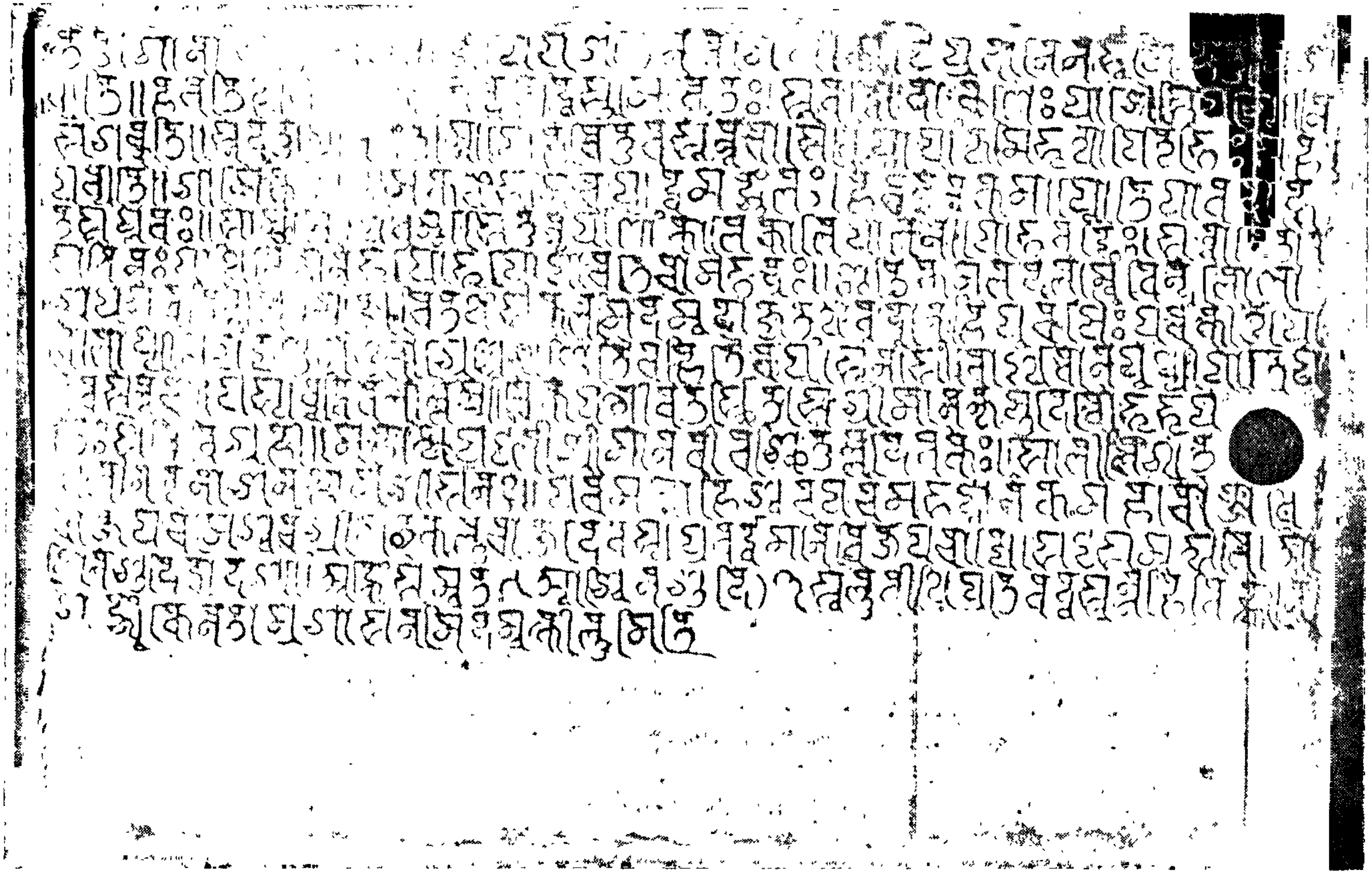

Ratnagiri Copper-plate Inscription of Karṇa (c. 1100-10 A.D.), Regnal Year 5; Plate III—pp. 161-63.

PLATE XV

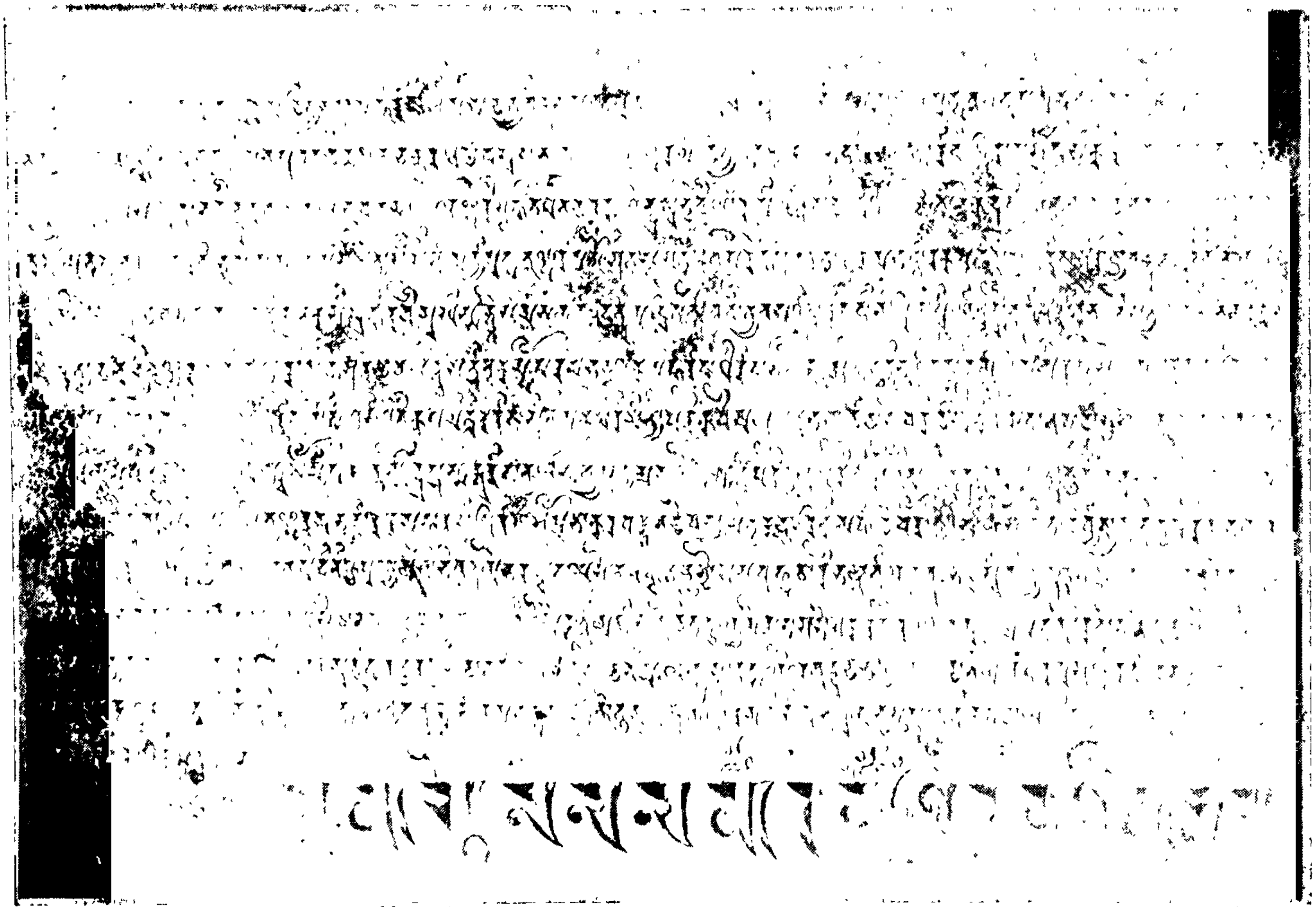

Banskherā Copper-plate Inscription of Harsha, (Harshavardhana)
[Harsha] Year 22 (628 A.D.)—pp. 221-23.

PLATE XVI

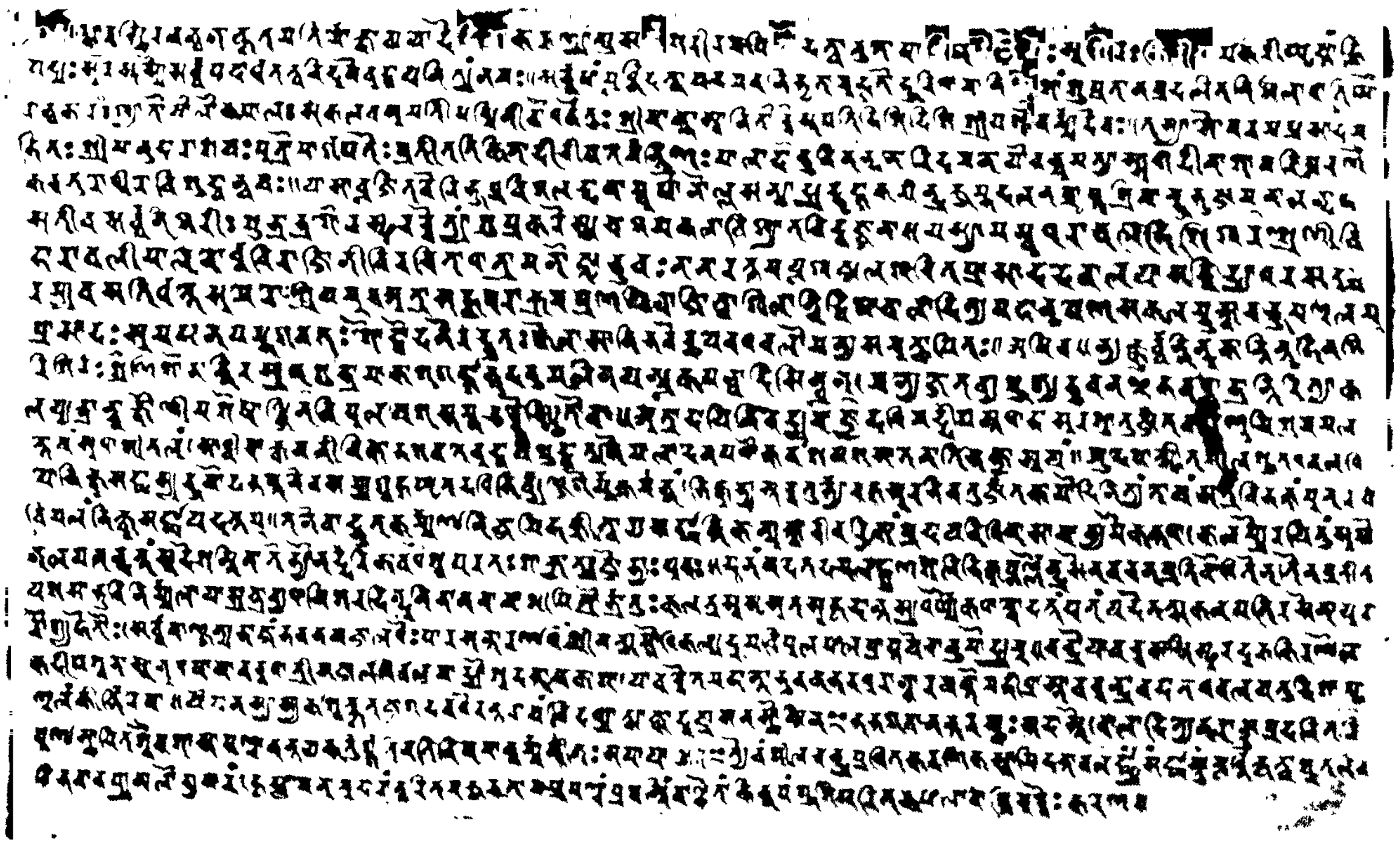

Nālandā Stone Inscription of the time of Yaśovarman (c. 725-53 A.D.)—pp. 230-32.

PLATE XVII

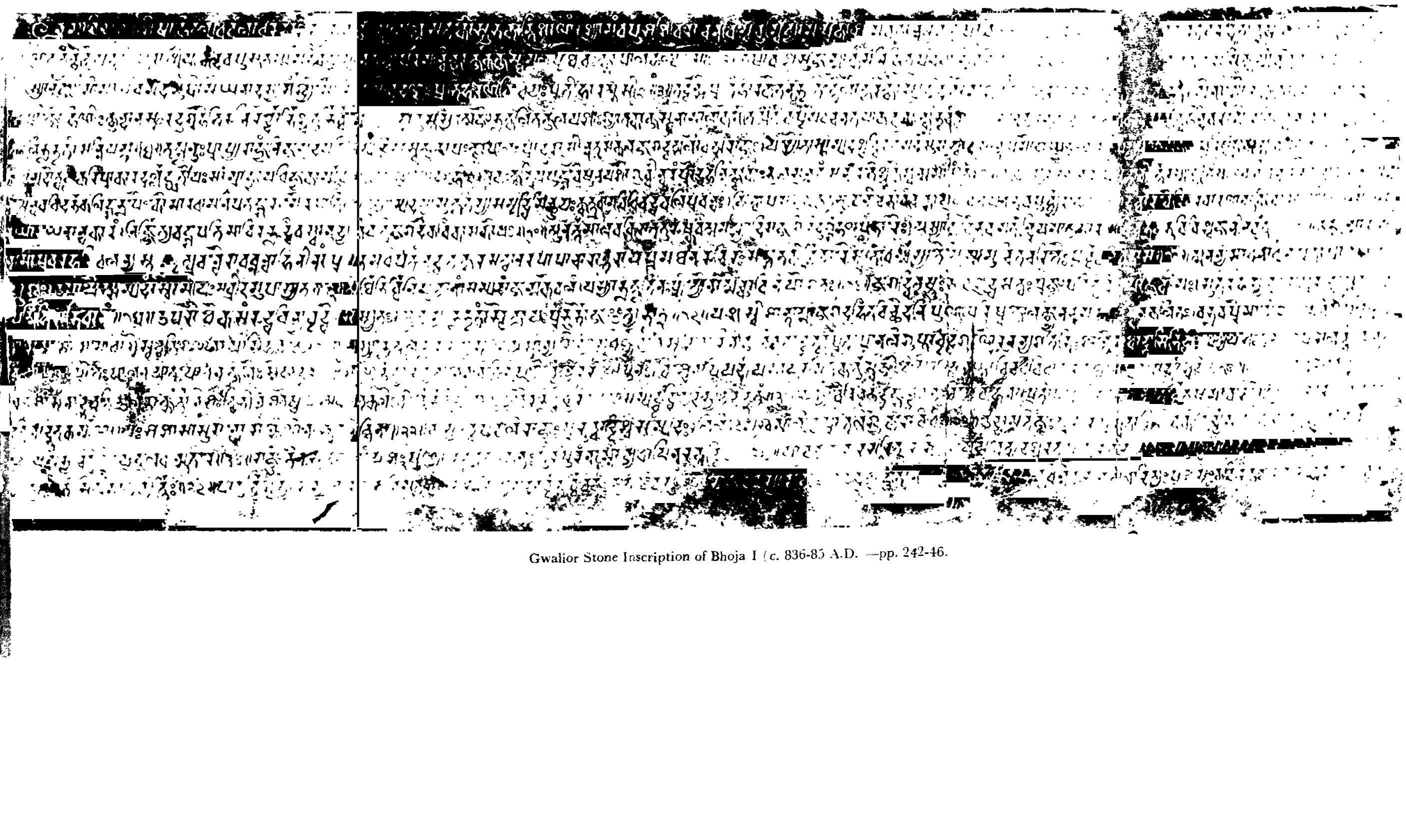

Gwalior Stone Inscription of Bhoja I (c. 836-85 A.D. —pp. 242-46.

PLATE XVIII

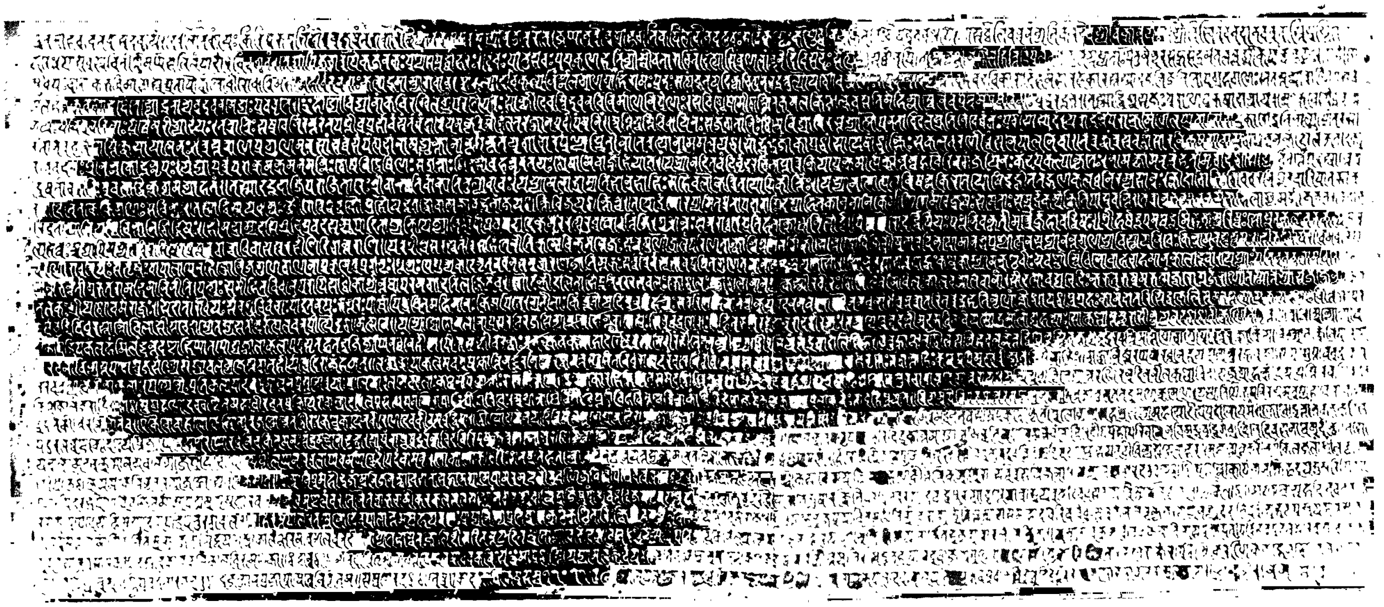

Khajurāho Stone Inscription of Dhaṅga, of the time of Vināyakapāla. [Vikrama] year 1011 (954 A.D.)—pp. 259-66.

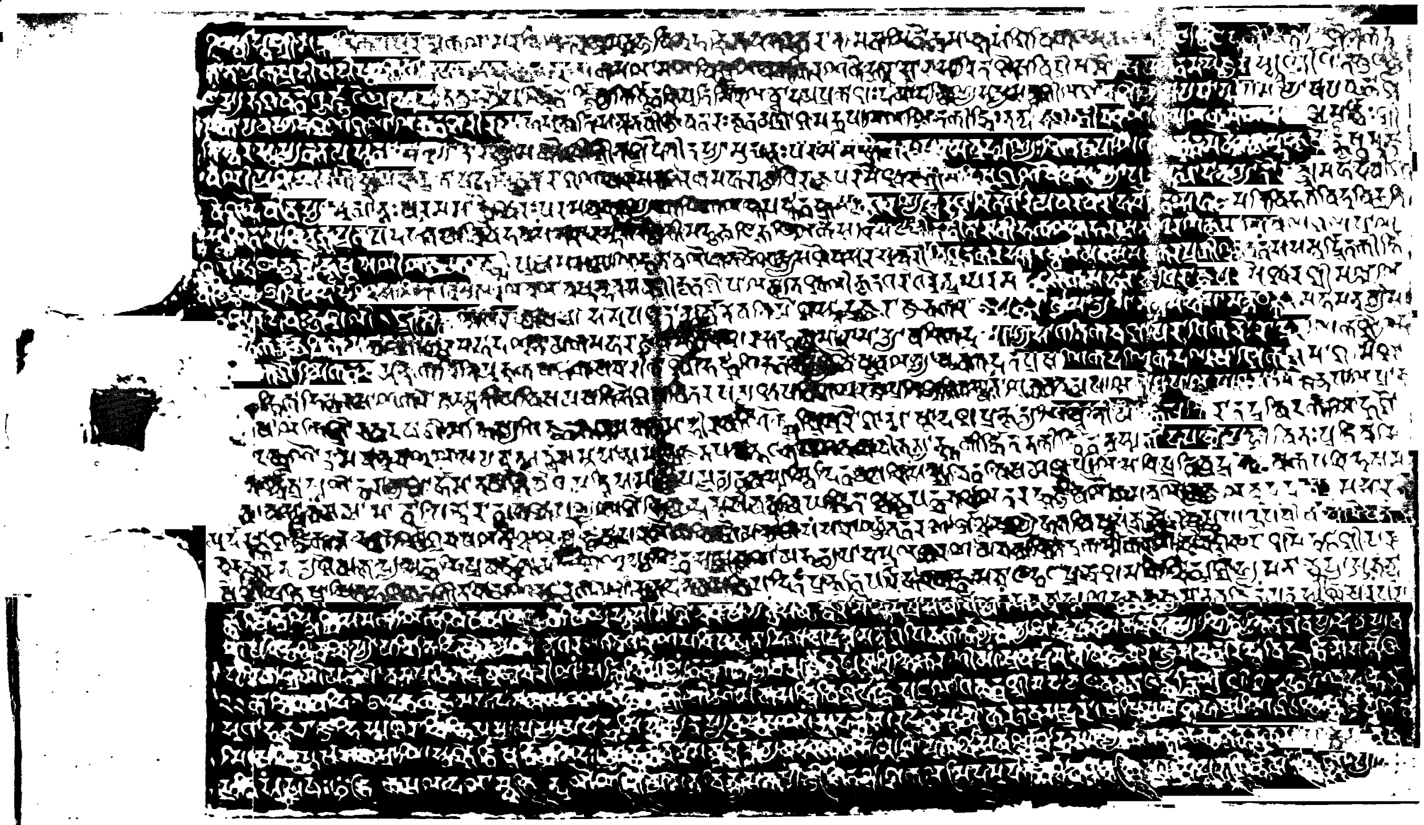

Pāndukeśvar Copper-plate Inscription of Lalitaśūra, Regnal Year 22 (854 A.D.)—pp. 269-71.

PLATE XX

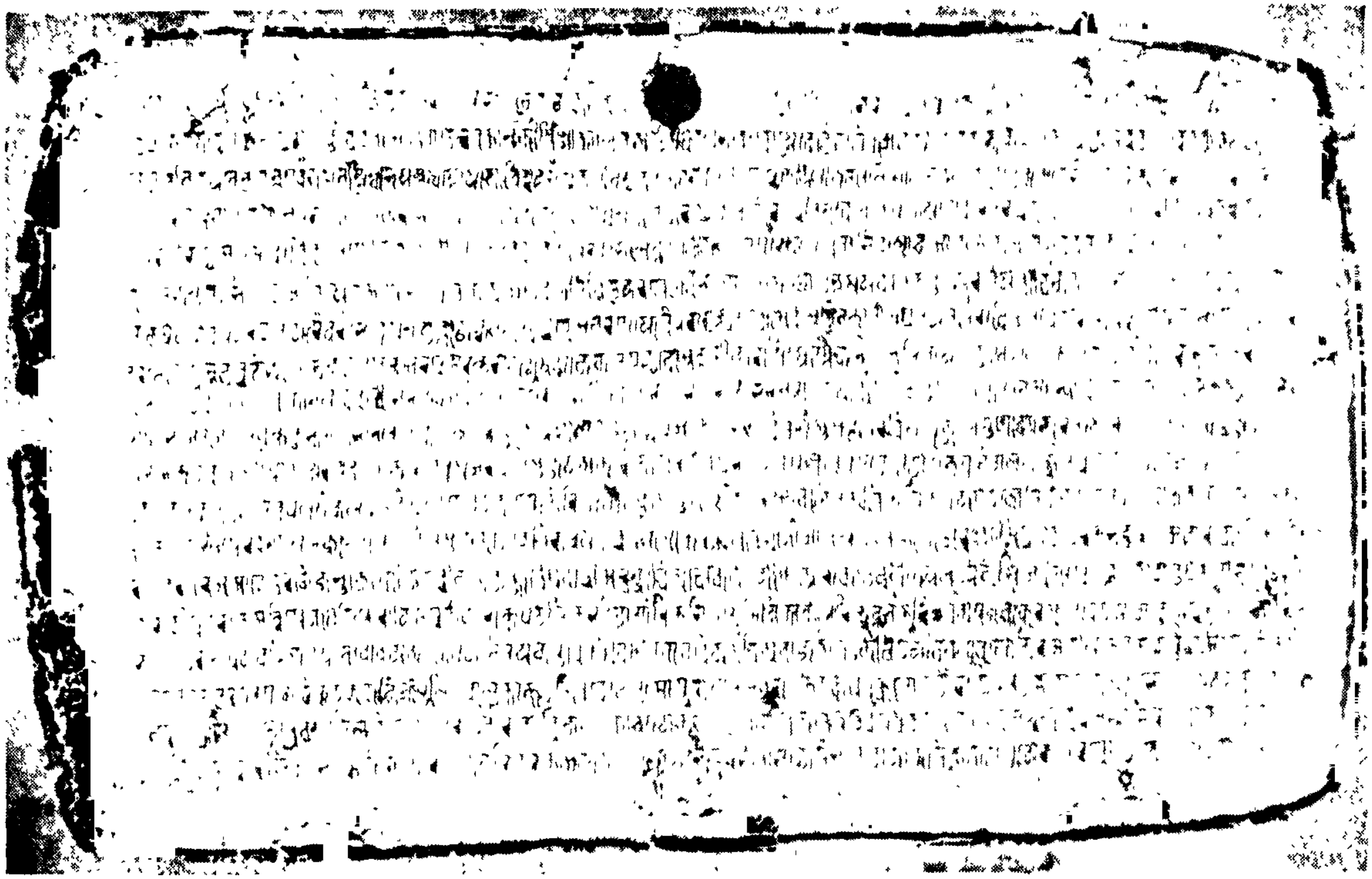

Chandrāvatī Copper-plate Inscription of Chandradeva
[Vikrama] year 1150 (1093 A.D.); Plate I—pp. 274-76.

PLATE XXI

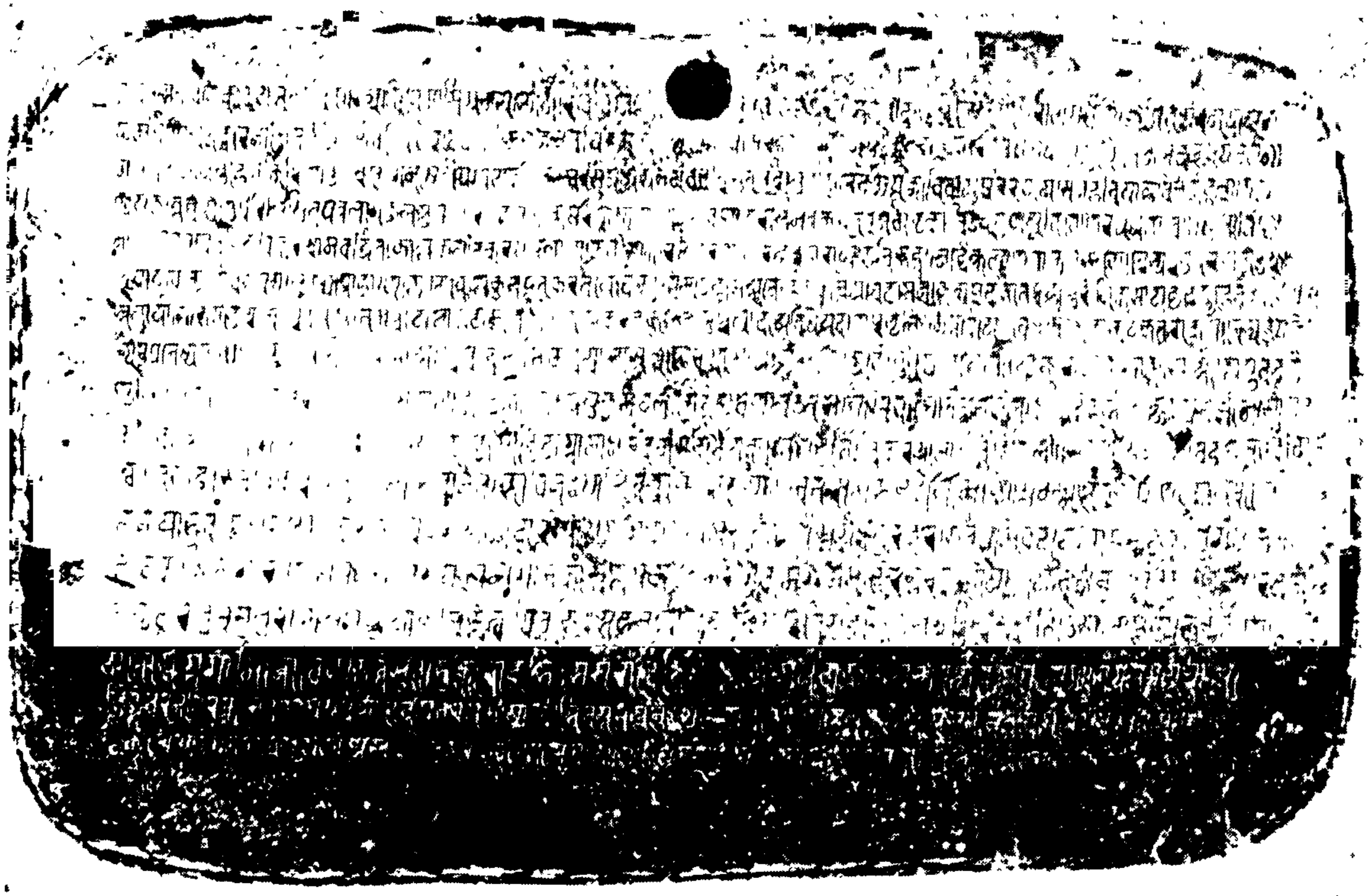

Chandrāvati Copper-plate Inscription of Chandradeva
[Vikrama] year 1150 (1093 A.D.); Plate II—pp. 276-78.

PLATE XXII

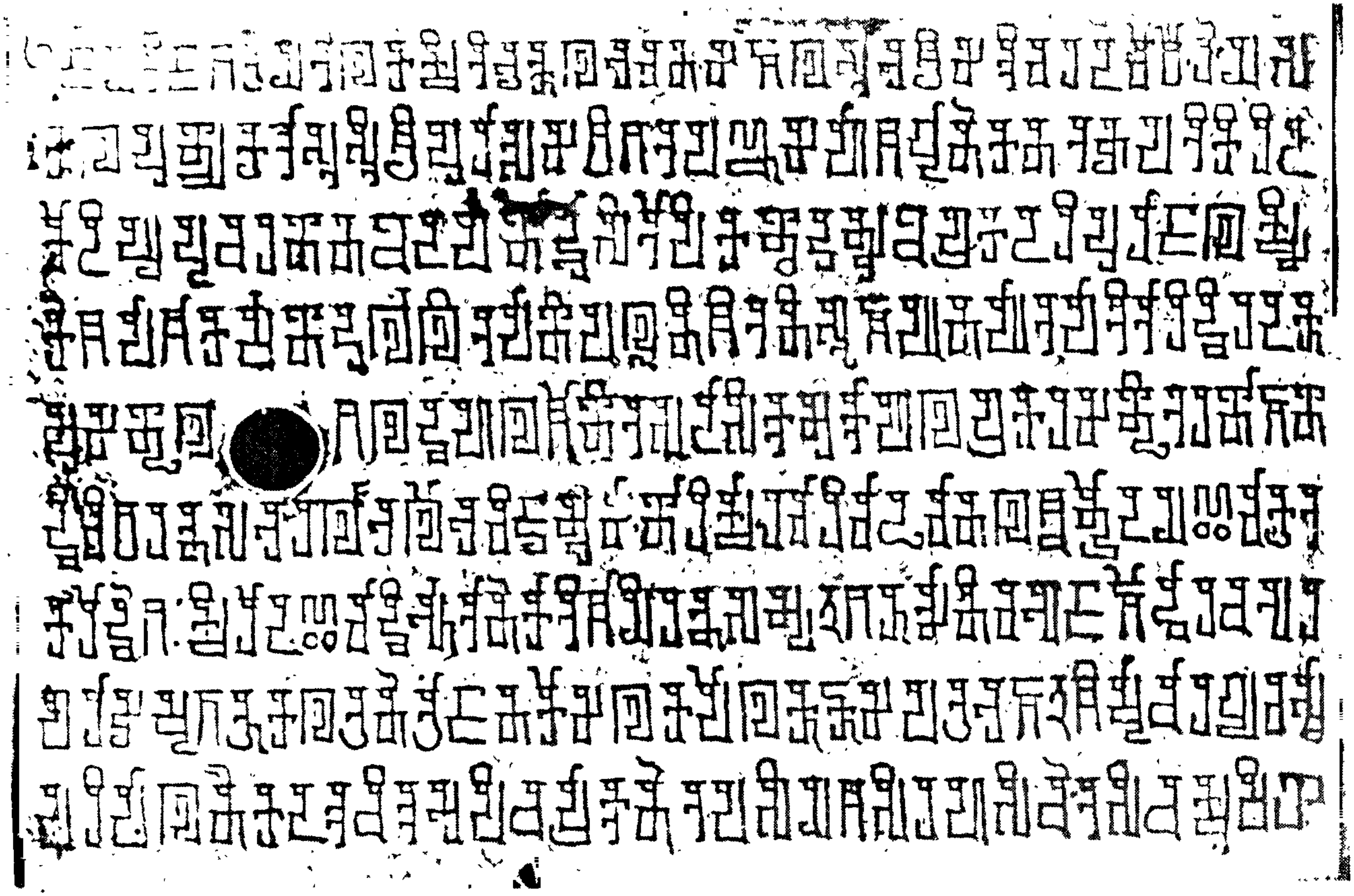

Rājim Copper-plate Inscription of Tivara (c. 680-95 A.D.), Regnal Year 7; Plate I—p. 308.

PLATE XXIII

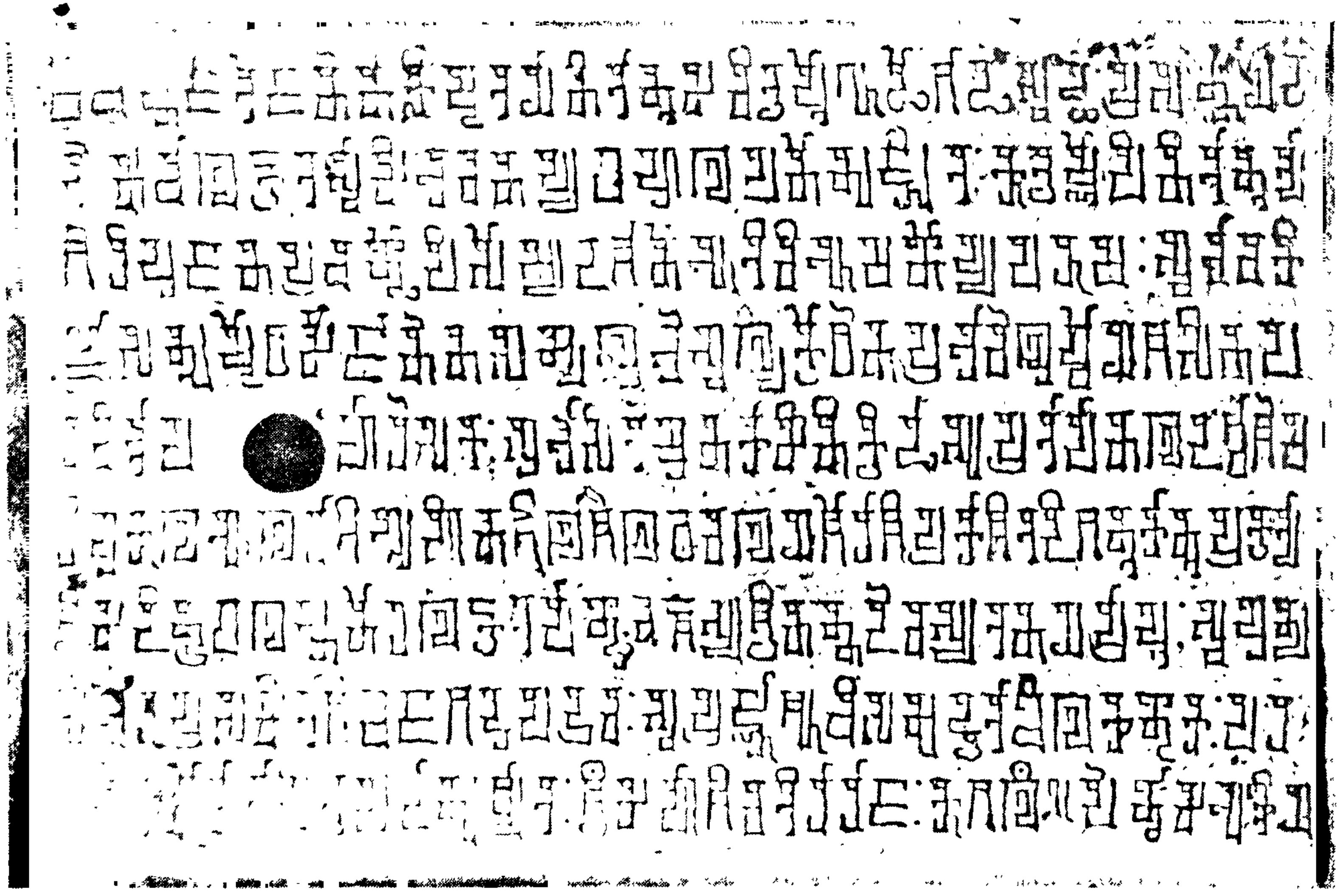

Rājim Copper-plate Inscription of Tivara (c. 580-95 A.D.), Regnal year 7; Plate IIA—pp. 308-09.

PLATE XXIV

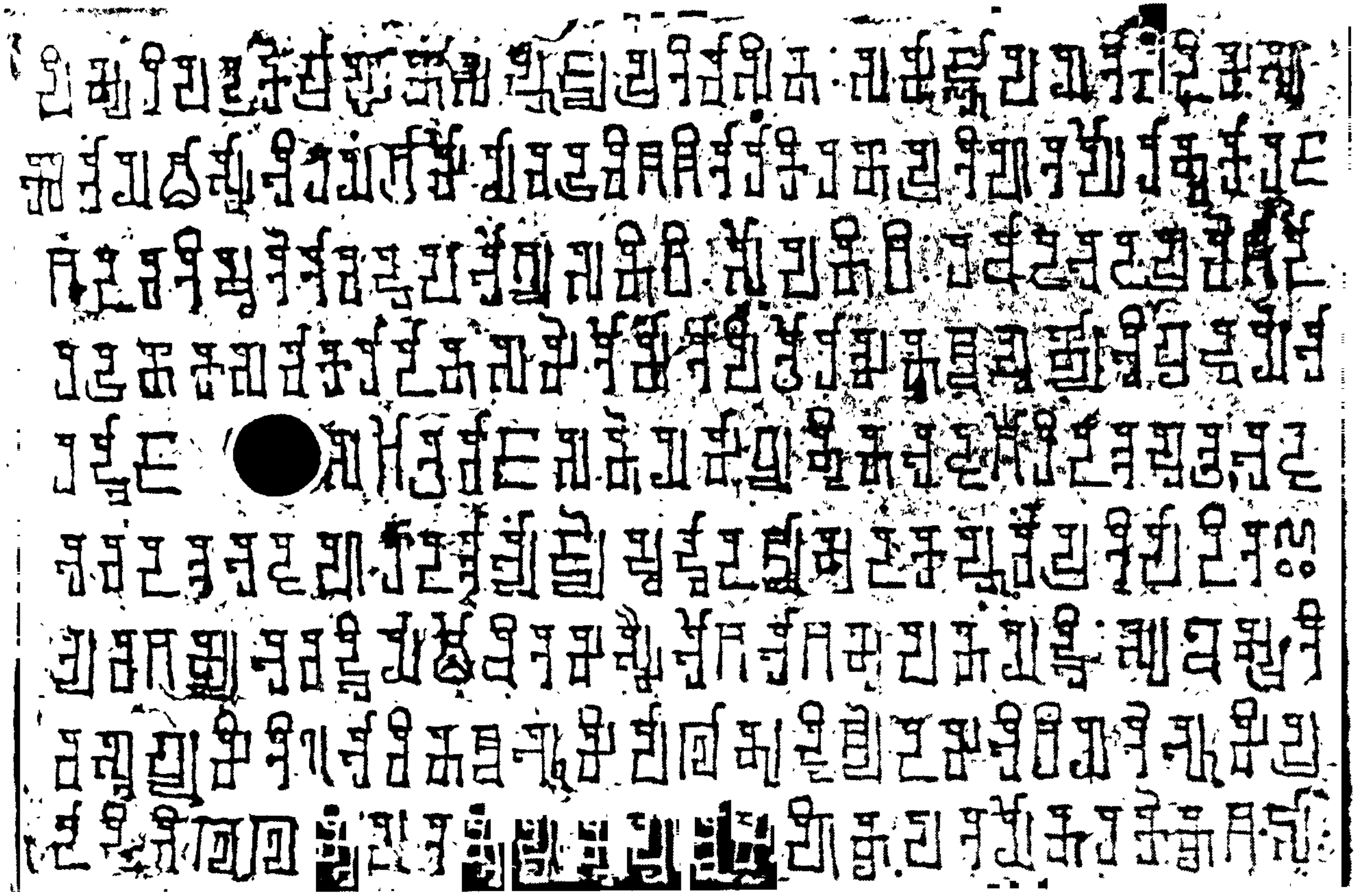

Rājim Copper-plate Inscription of Tivara (c. 580-95 A.D.), Regnal Year 7; Plate II B—p. 309

PLATE XXV

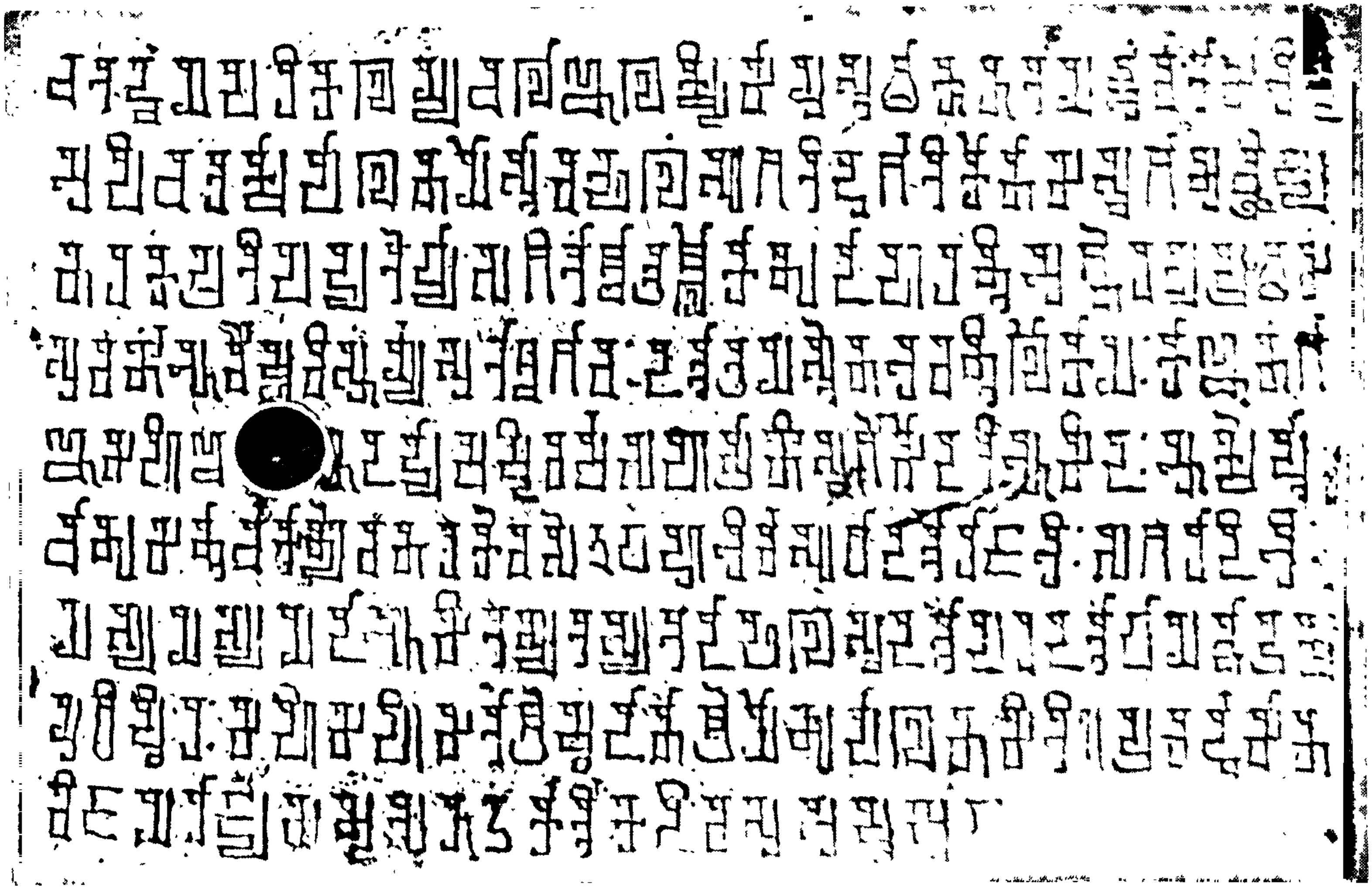

Rājim Copper-plate Inscription of Tivara (c. 580-95 A.D.), Year 7; Plate III—pp. 309-10.

PLATE XXVI

Rājim Copper-plate Inscription of Tivara
(c. 580-95 A.D.) ; Seal—p. 307.

PLATE XXVII

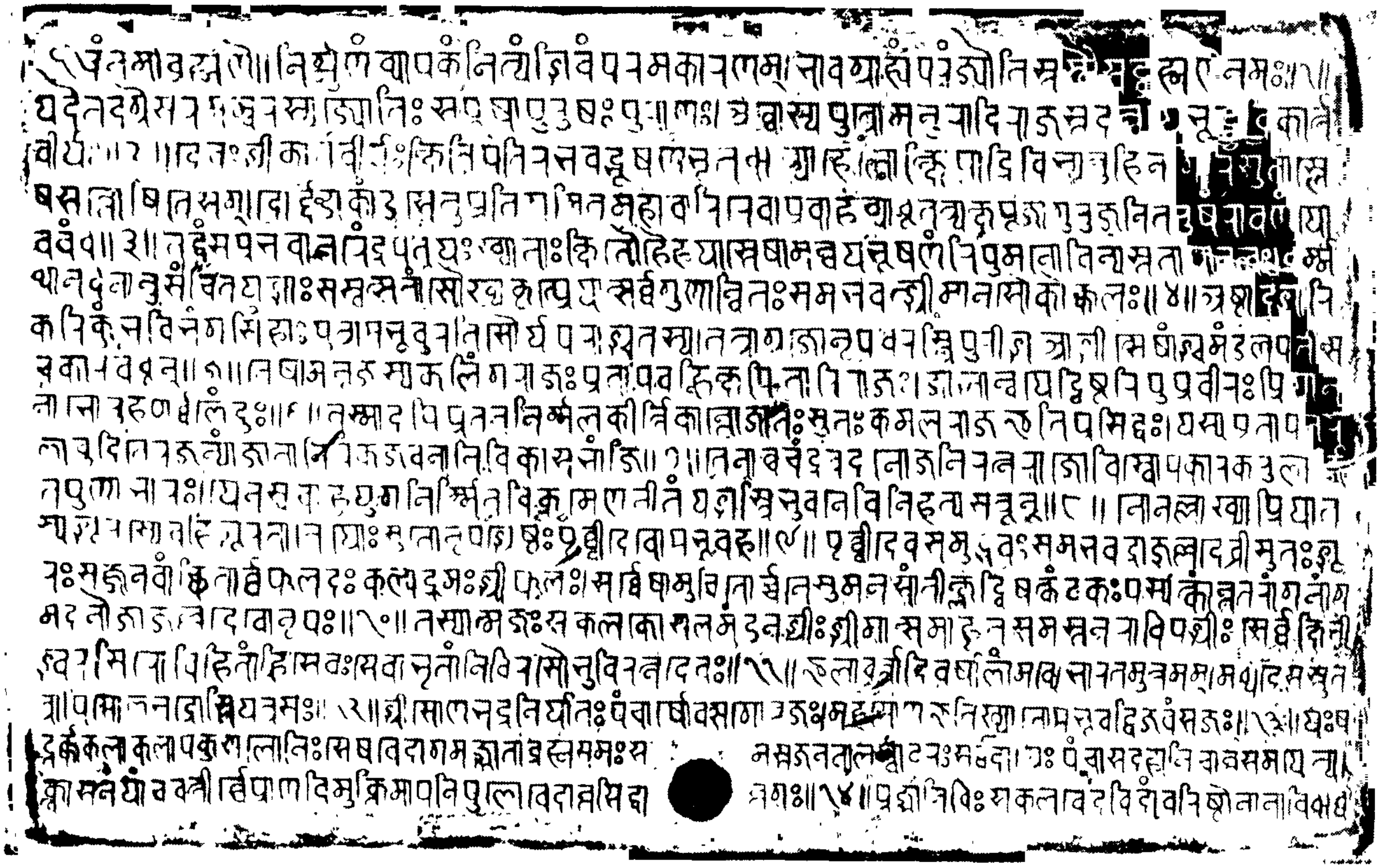

Sarkhon Copper-plate Inscription of Ratna II, [Kalachuri] year 880 (1128 A.D.); Plate I—pp. 350-52.

PLATE XXVIII

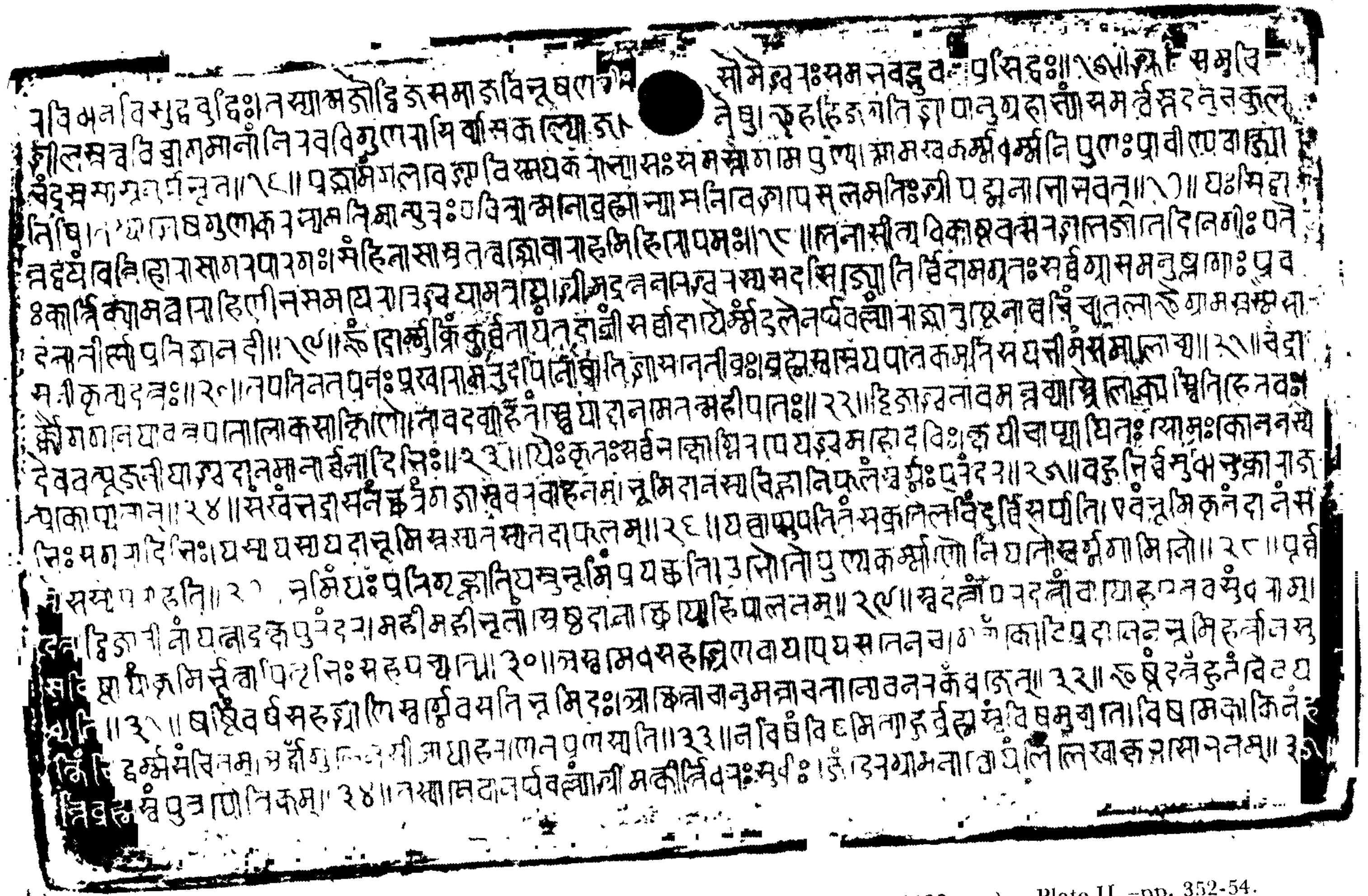

Sarkhone Coper-plate Inscription of Ratna II, [Kalachuri] year 880 (1128 A.D.); Plate II —pp. 352-54.

PLATE XXIX

... 869 (609 ...): Plate I ... pp. 355-56

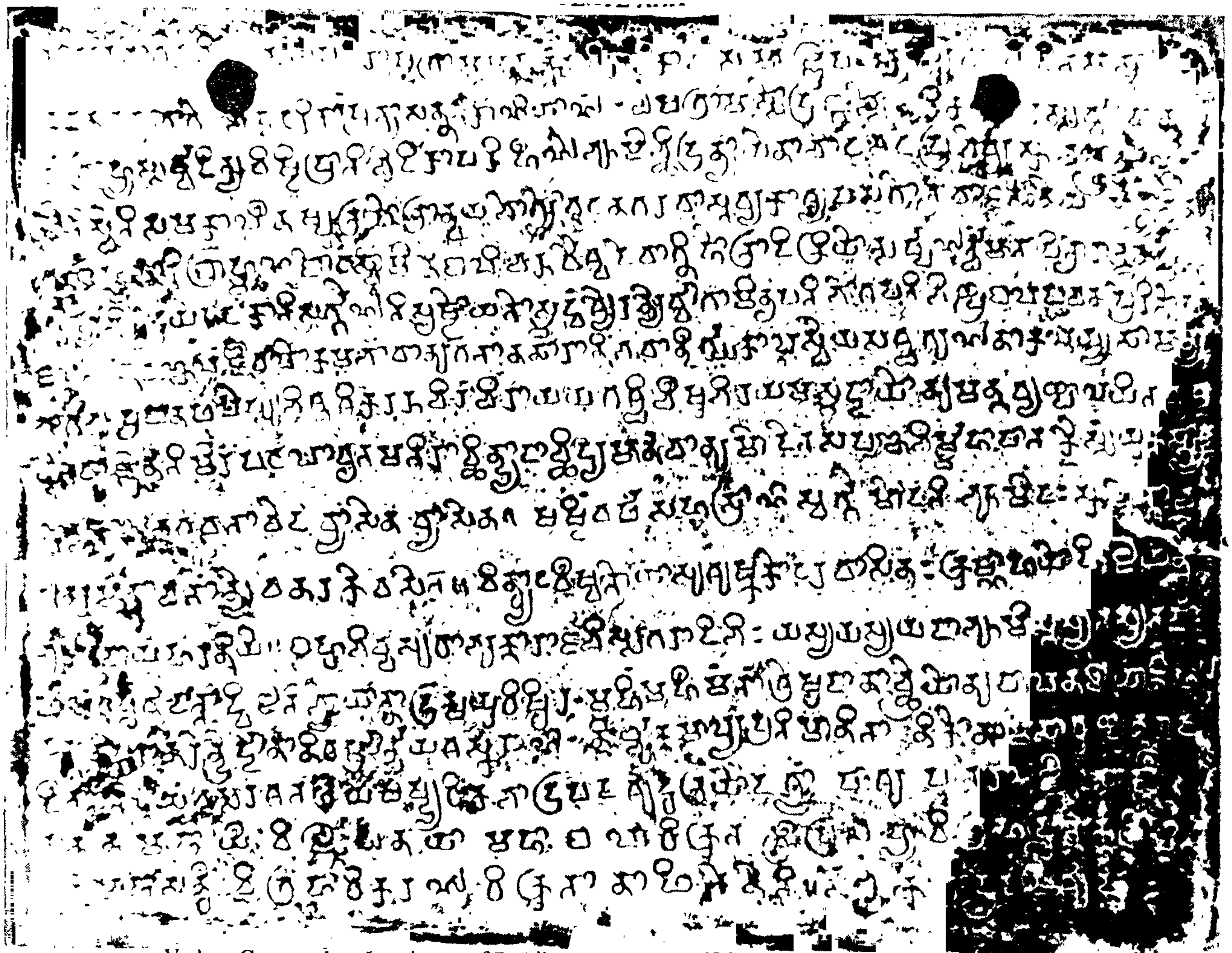

Vadner Copper-plate Inscri[illegible] of Buddh[illegible] [illegible]i] Year 360 (608 A.D.); Plate II

PLATE XXXI

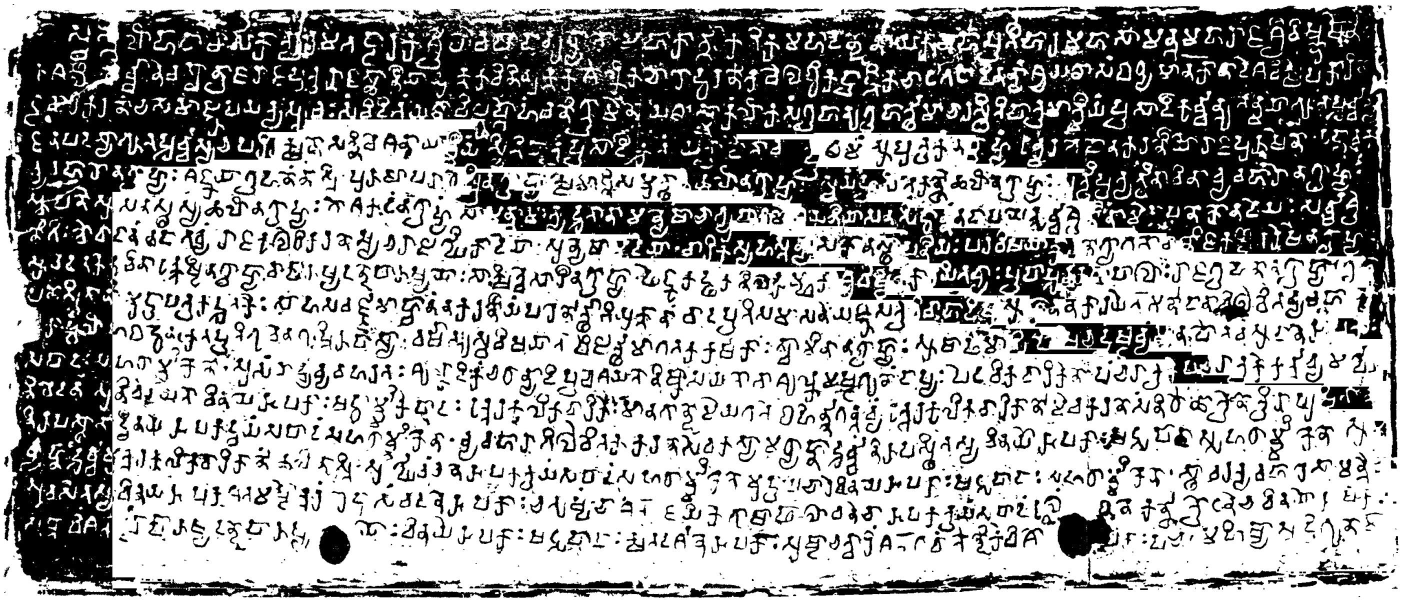

Copper-plate Inscription of Vishnushena, [Vikrama] Saṁvat 649 (592 A.D.), with an Endorsement of Avanti, [Kalachuri] year 357 (605 A.D.); Plate I—pp. 373-74.

PLATE XXXII

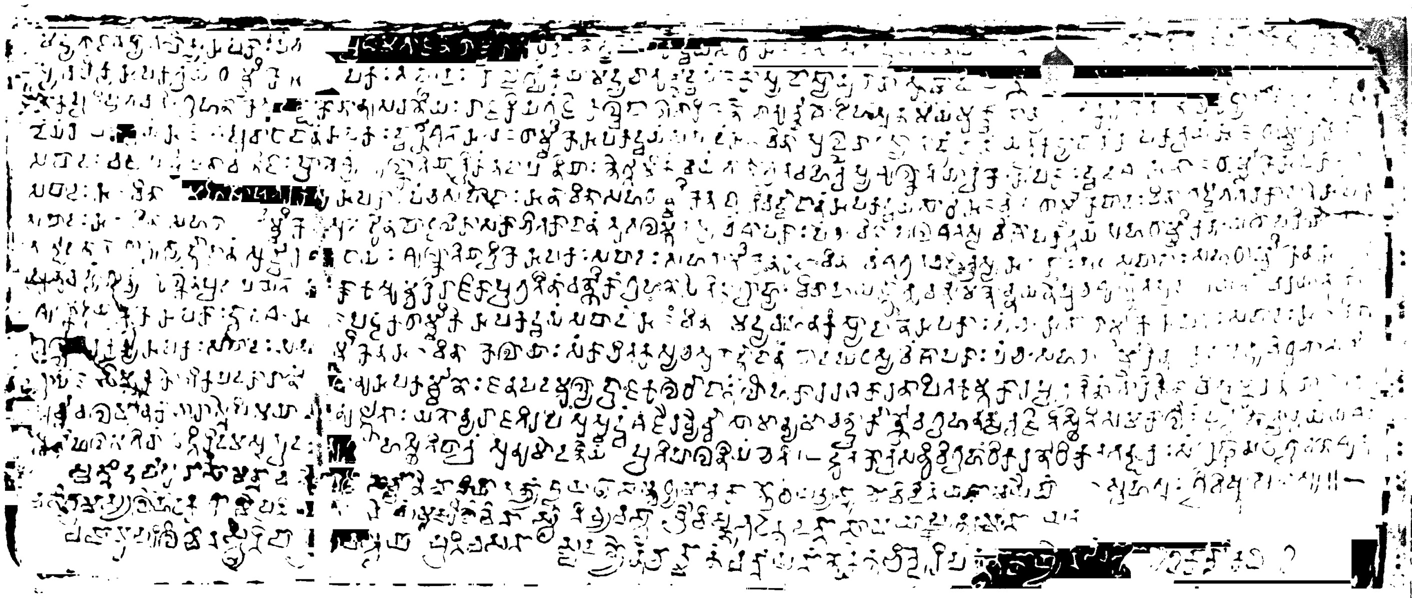

Copper-plate Inscrip[illegible] of Vishnushena. [Vikrama] Samvat 649 (592 A.D.), with an Endorsement of Avanti, [Kalachuri] year 357 (605 A.D.) Plate II—pp. 374-76.

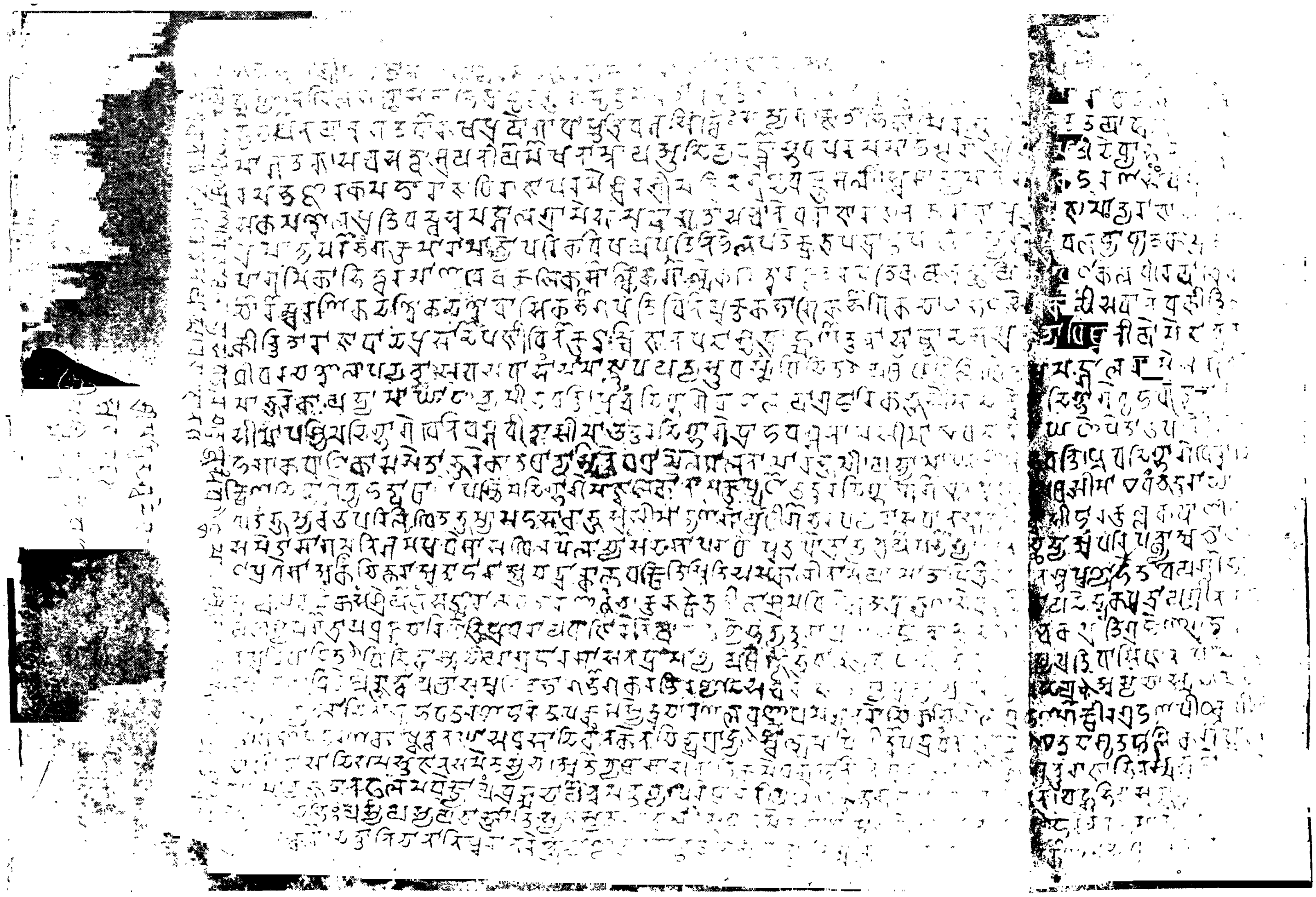

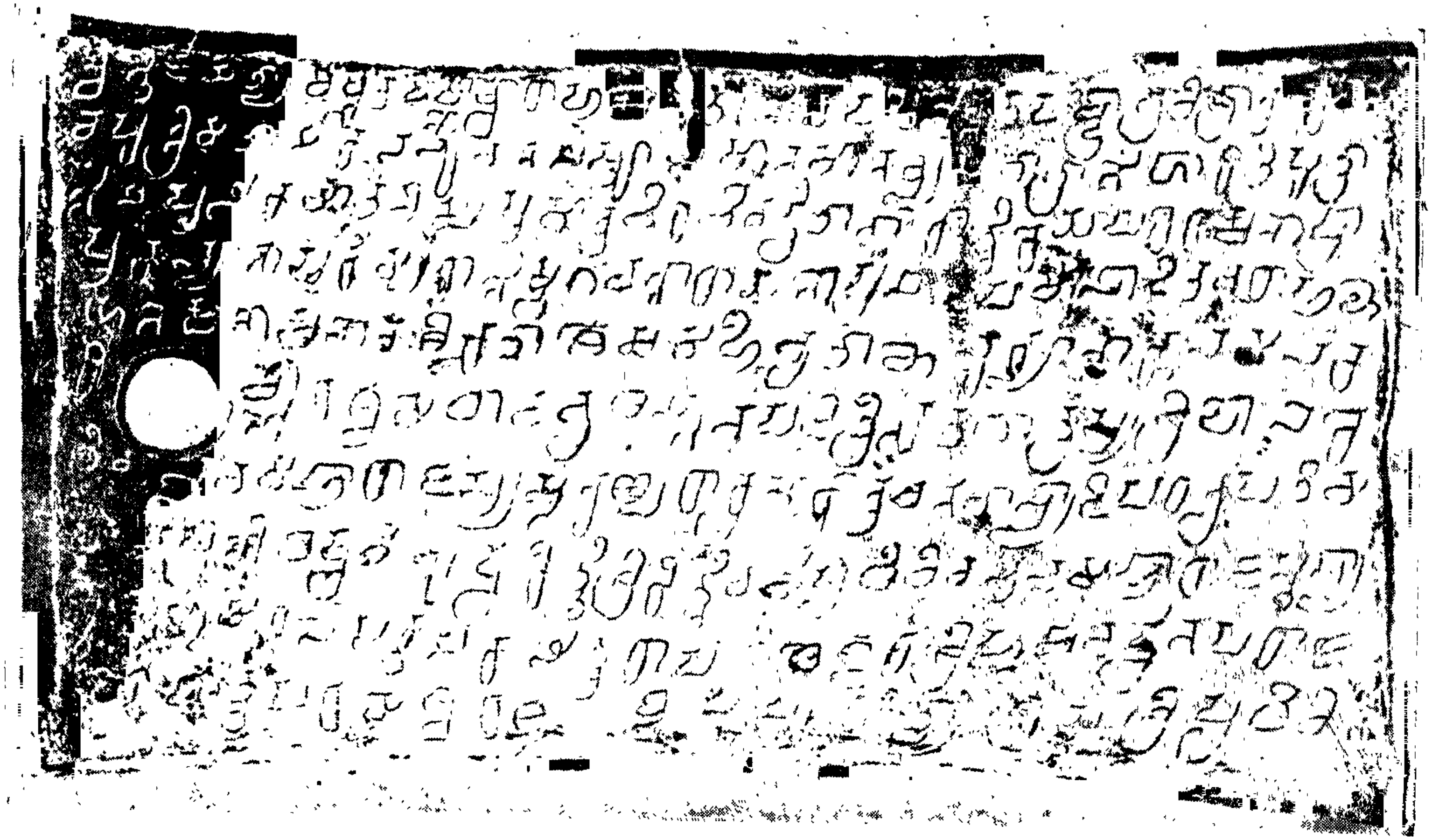

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kīrtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate I—p. 432.

PLATE XXXV

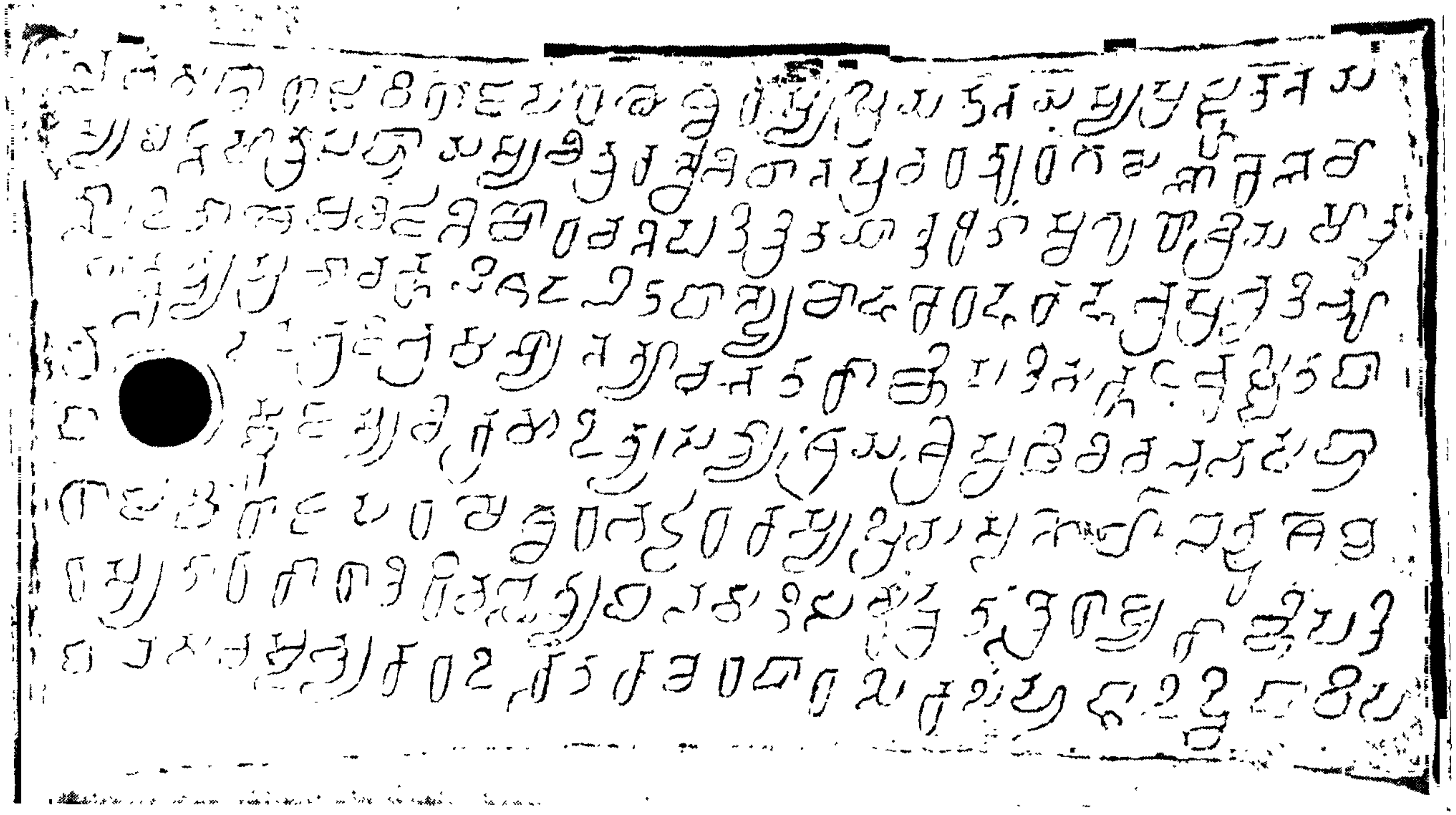

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate II A—pp. 452-53.

PLATE XXXVI

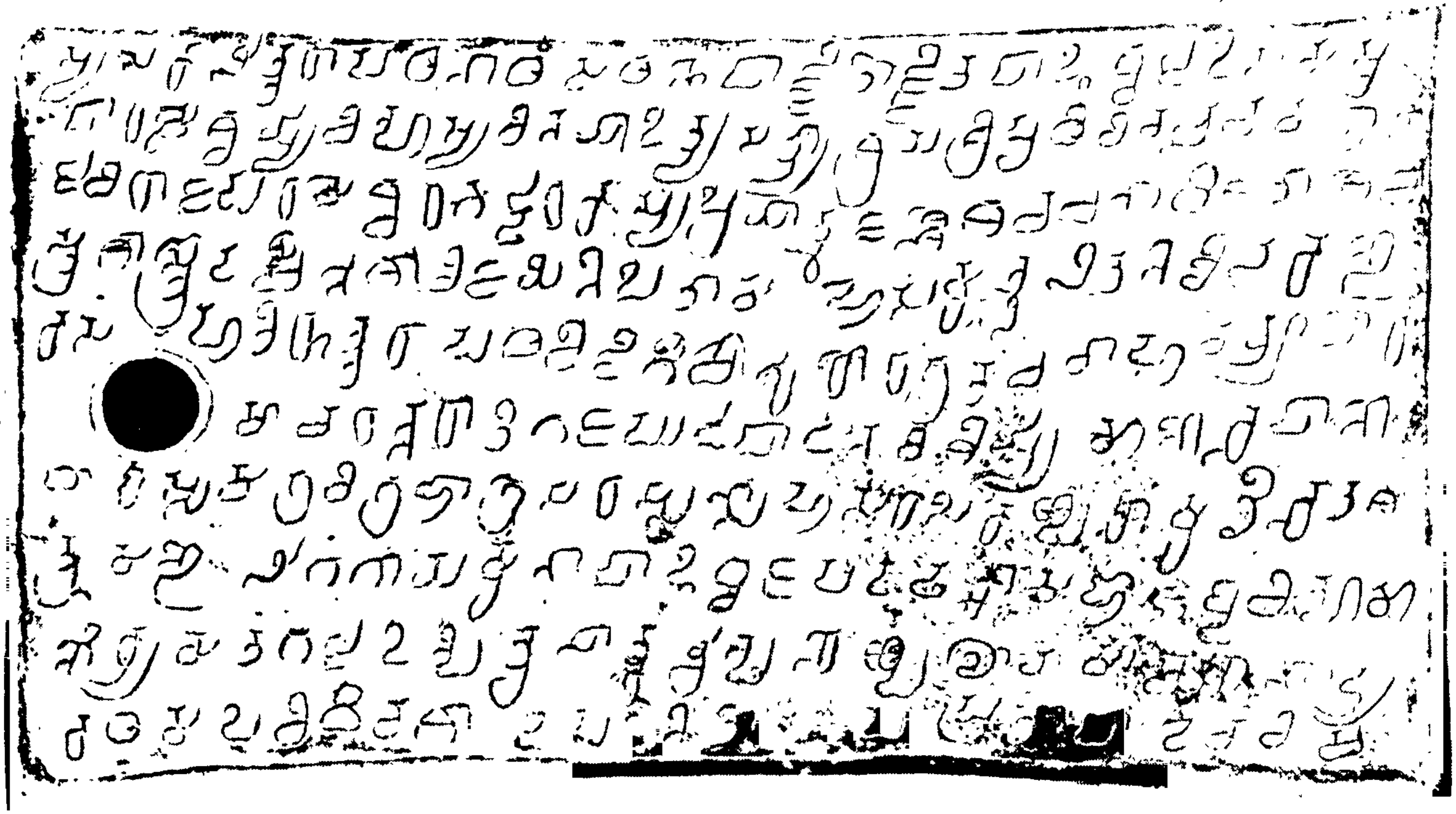

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate II B—p. 453.

PLATE XXXVII

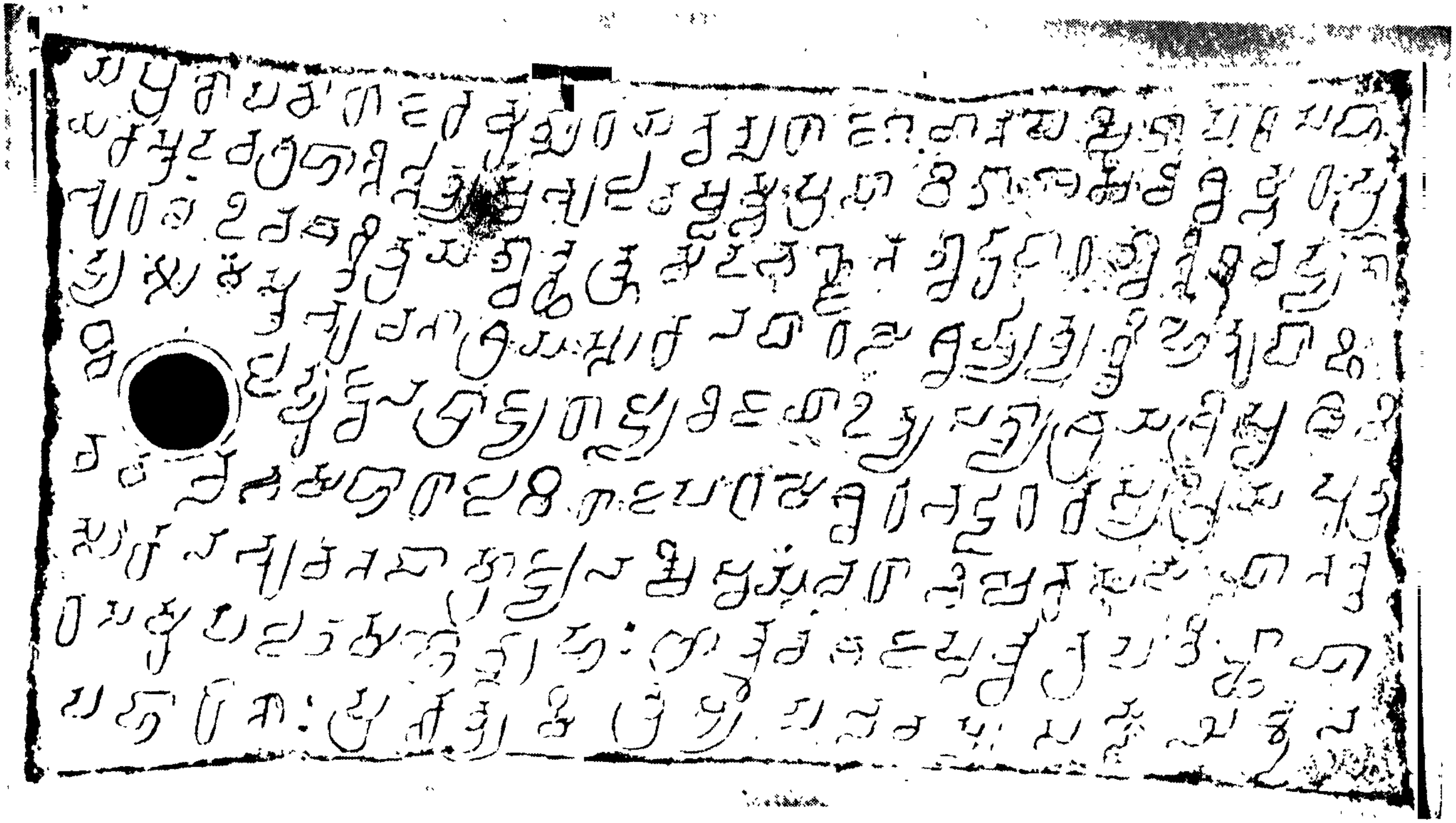

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate III A—pp. 453-54.

PLATE XXXVIII

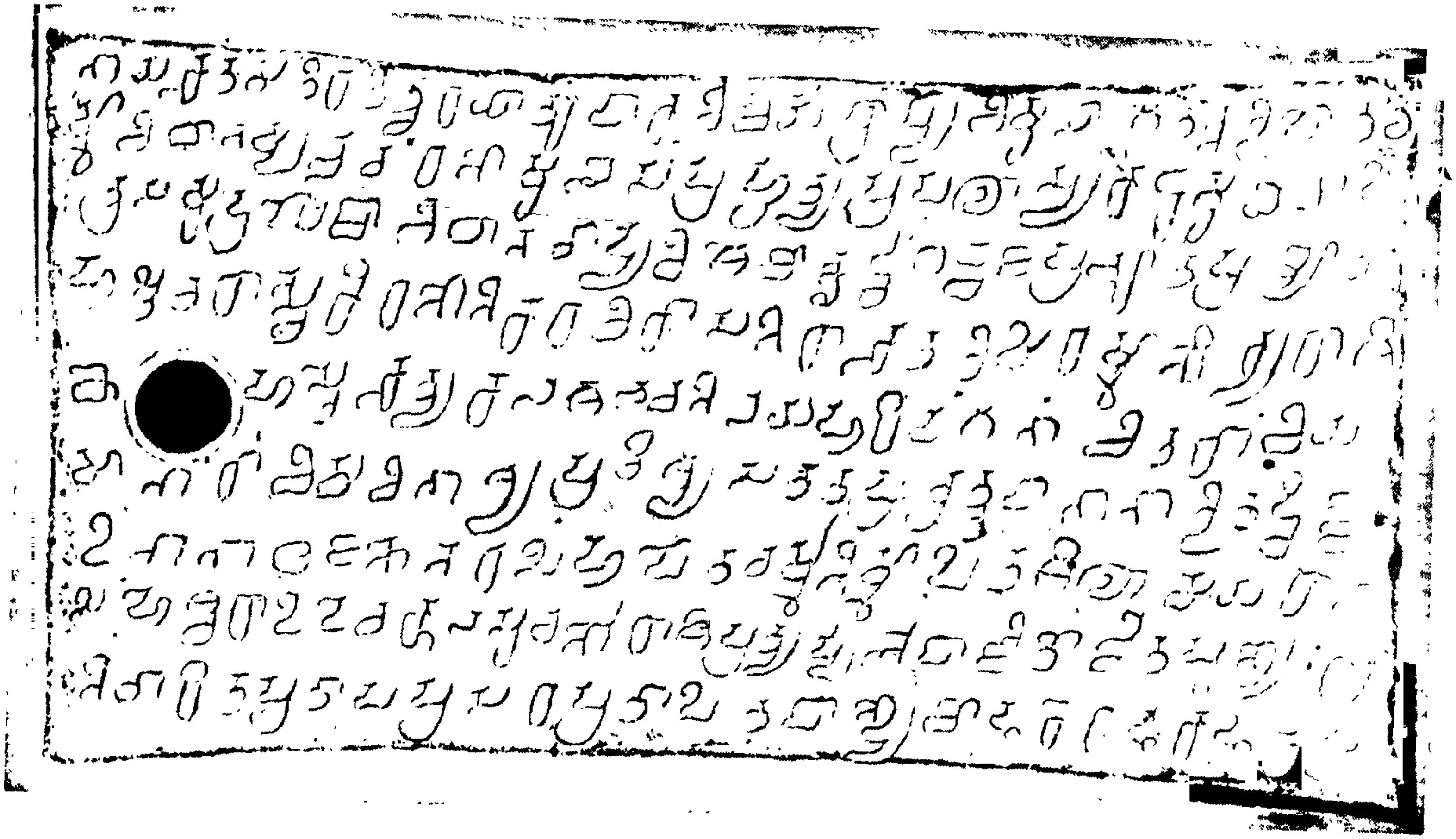

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate III B—p. 454.

PLATE XXXIX

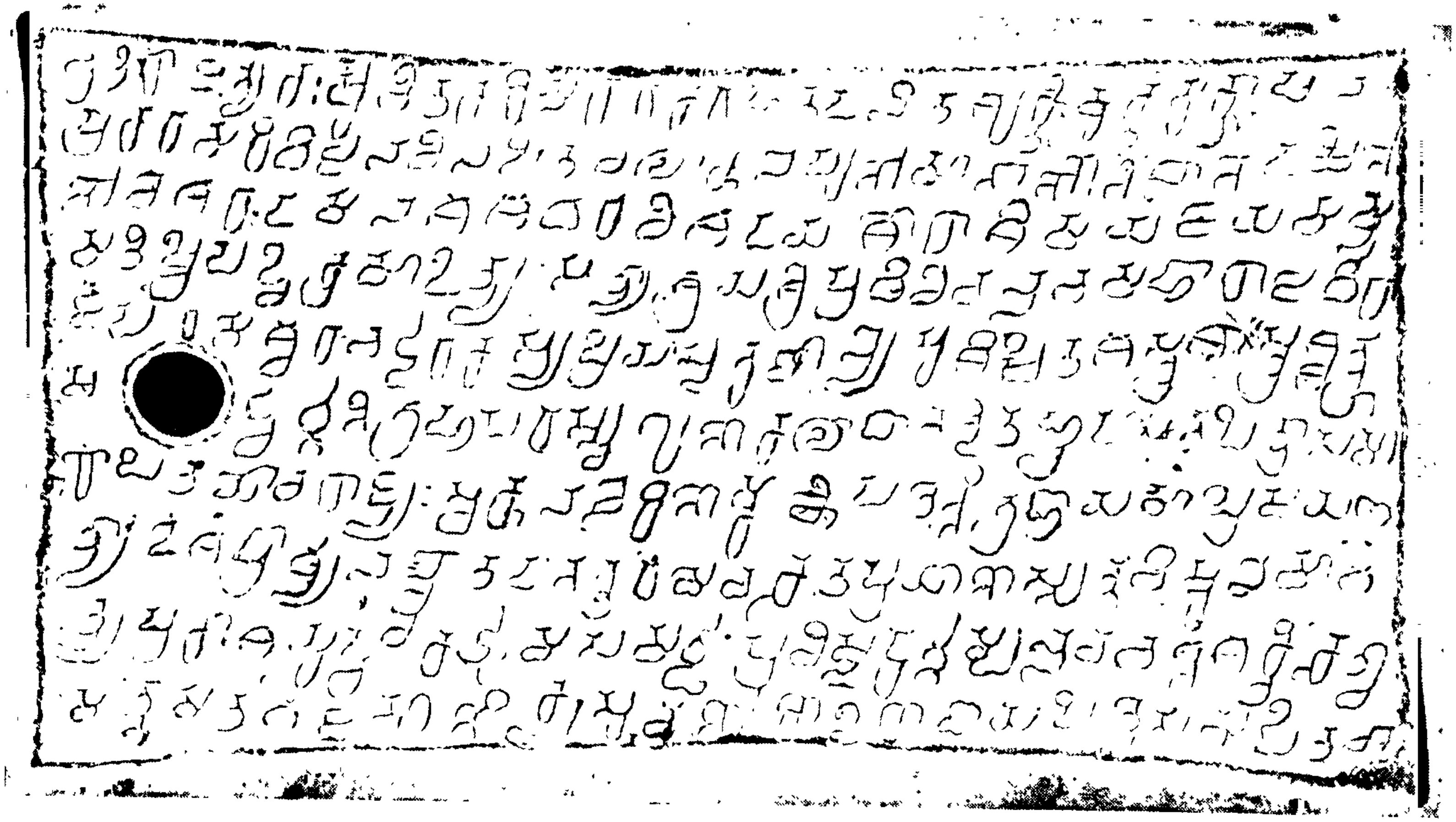

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate IV A—p. 454.

PLATE XL

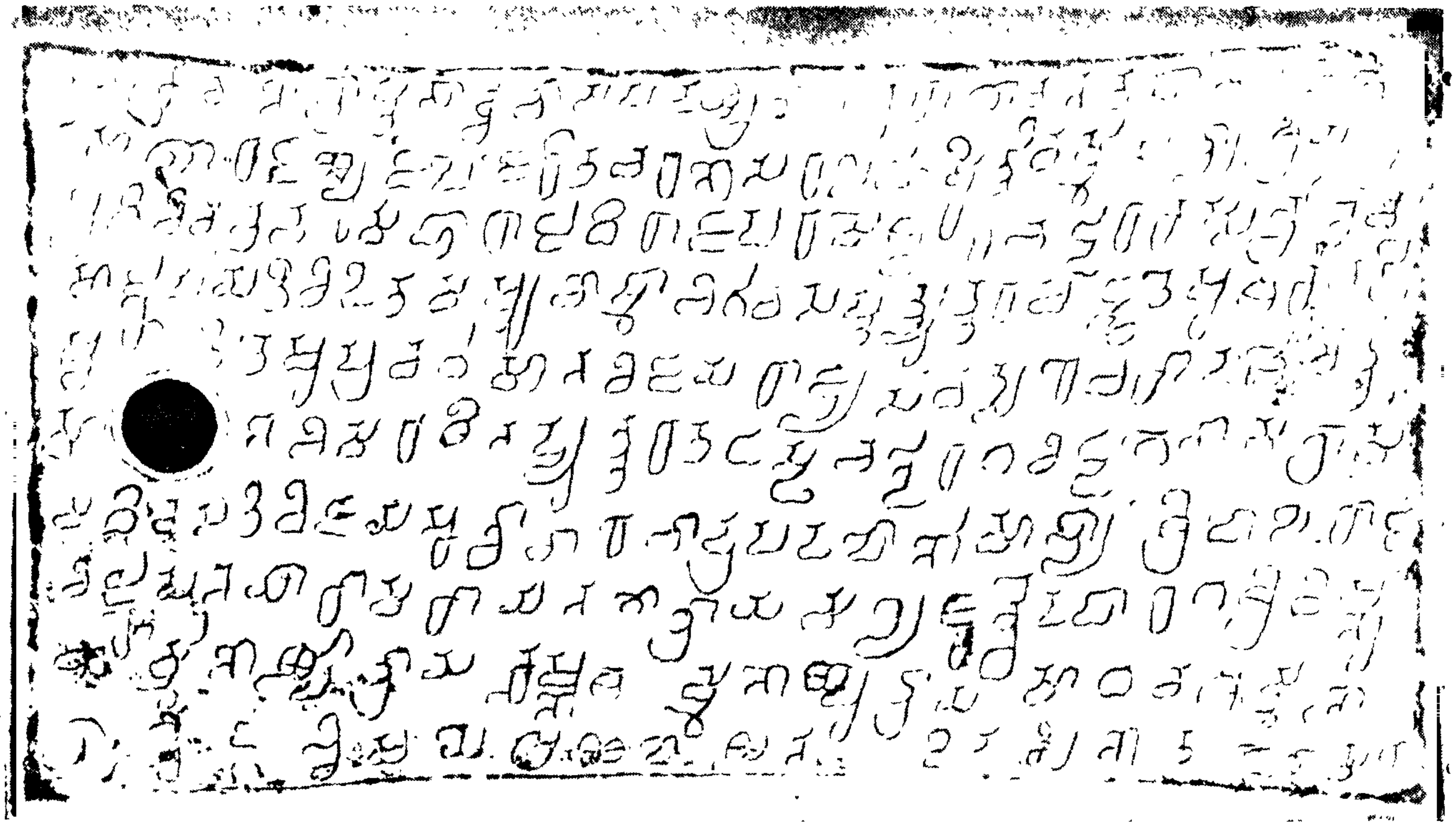

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kirtivarman II, Śaka year 679 (757 A.D.); Plate IV B—pp. 454-55.

PLATE XLI

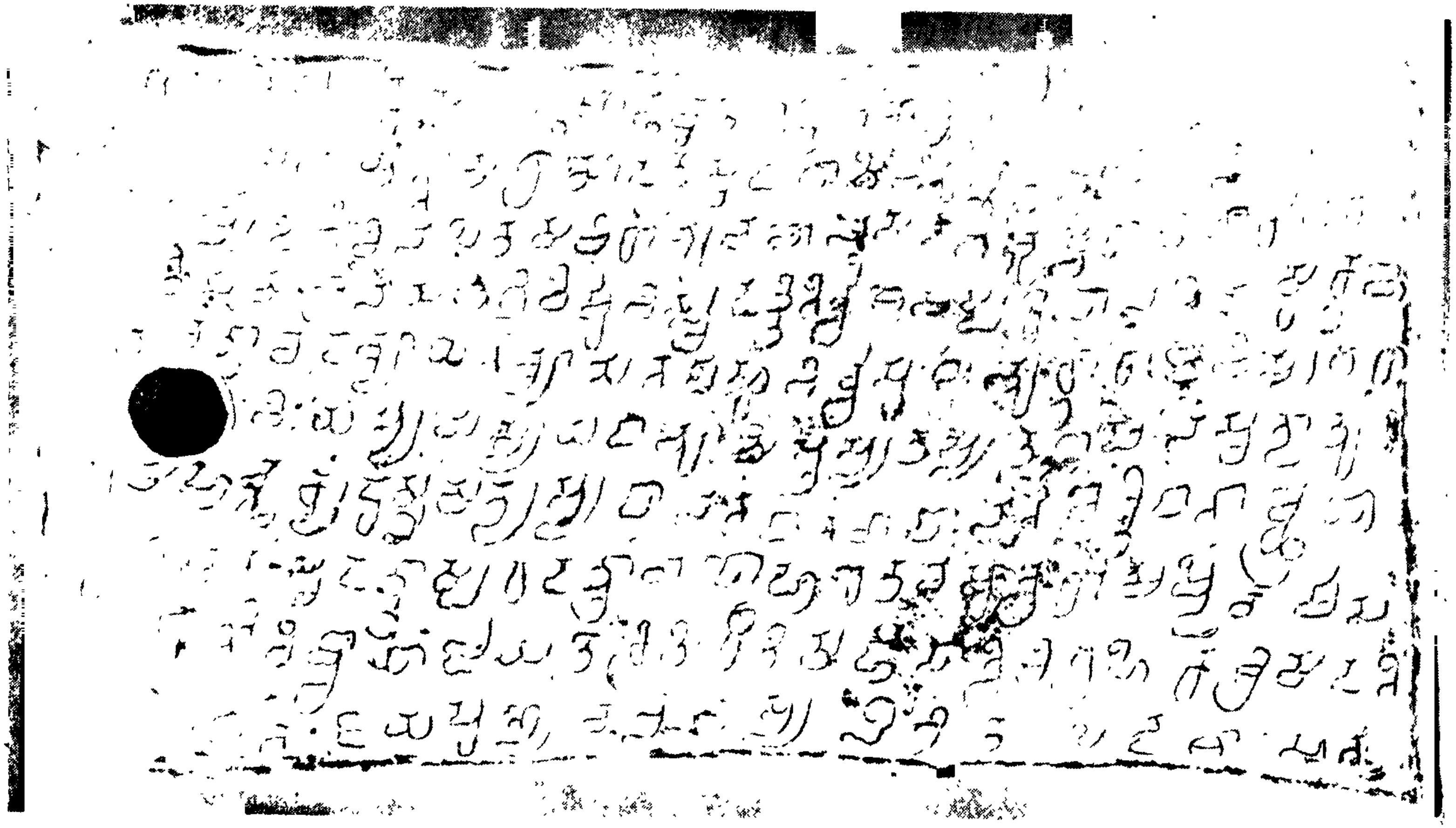

Vakkaleri Copper-plate Inscription of Kīrtivarman II, Saka year 679 (757 A. D.); Plate V—p. 455.

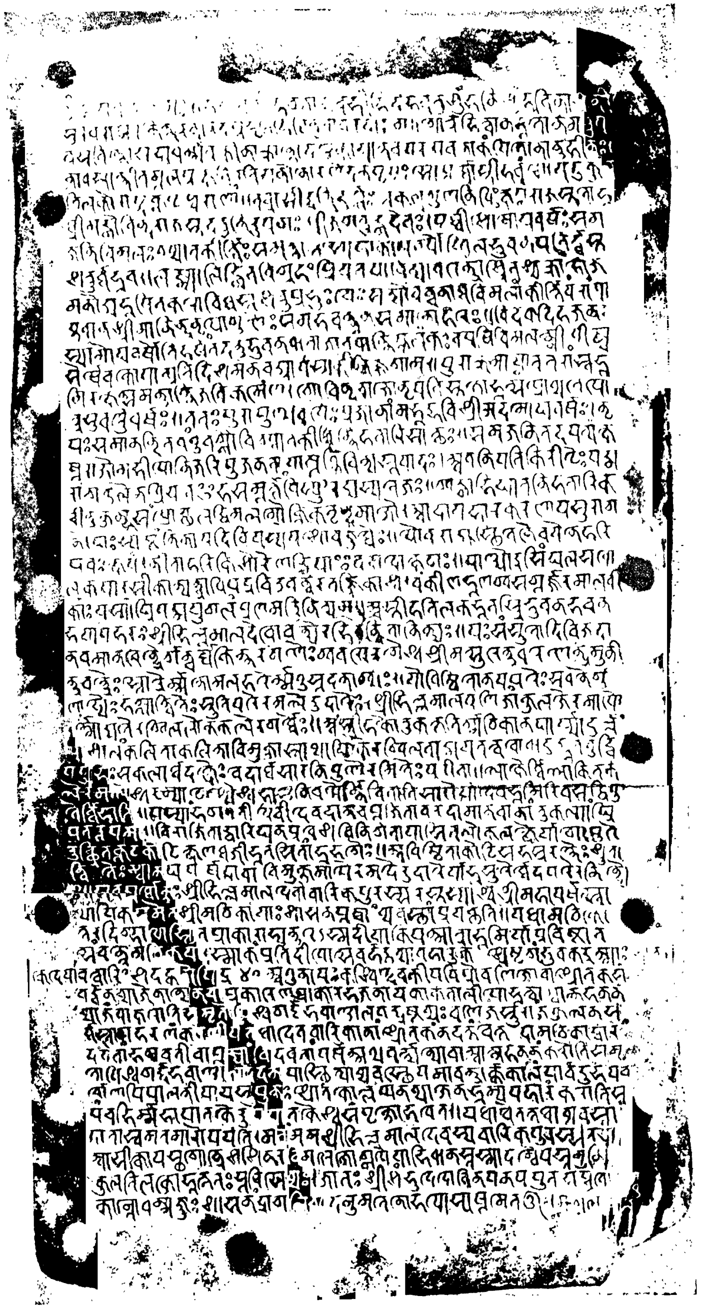

Chinchani Copper-plate Inscription of the time of Kṛṣṇa III (839-67 A.D.) —pp. 504-08.

PLATE XLIII

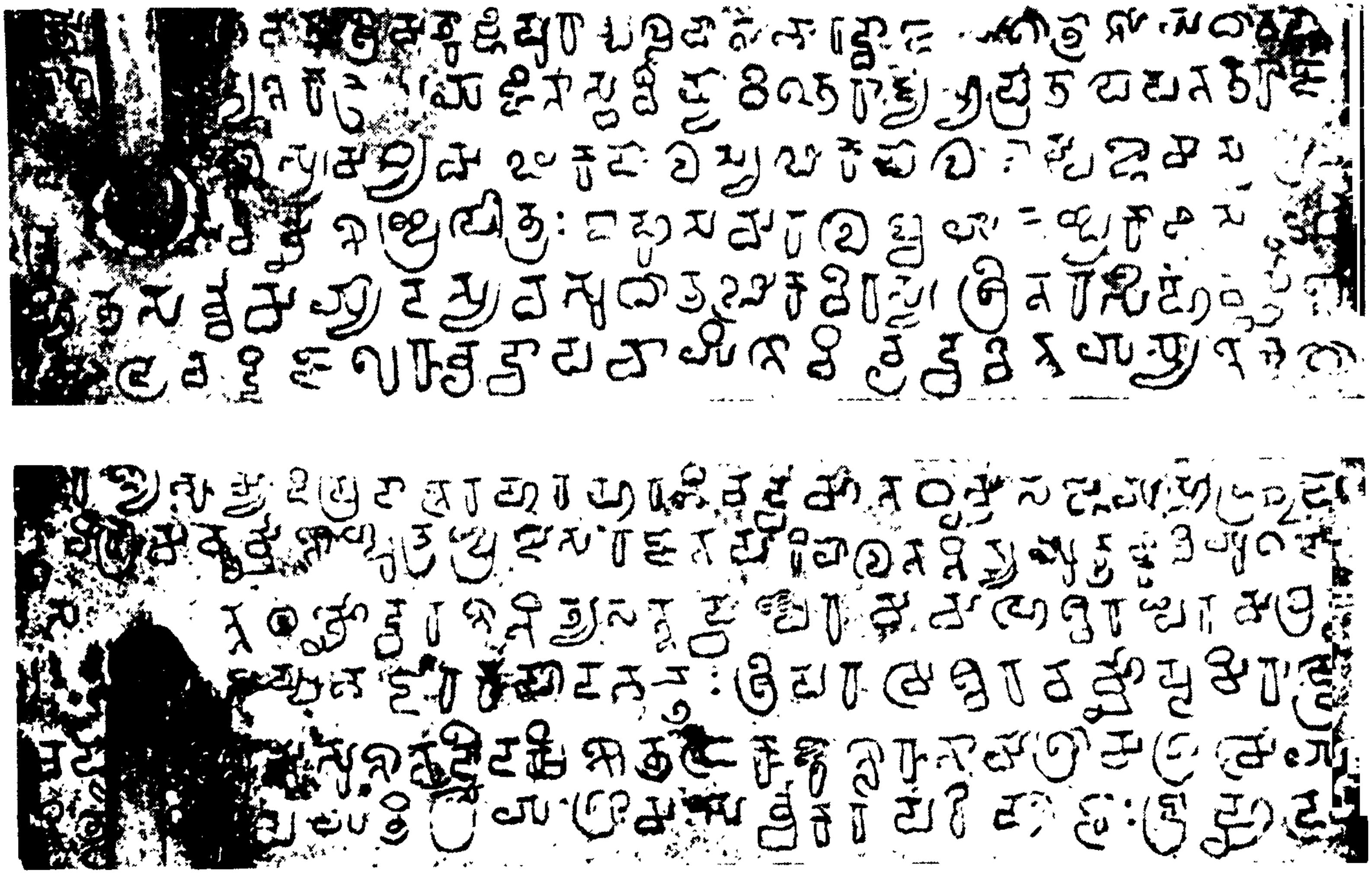

Vunnaguruvayapalem Copper-plate Inscription of Parameśvaravarman I
(c. 669-700 A.D.), Regnal year 19; Plates I and II A—p. 606.

PLATE XLIV

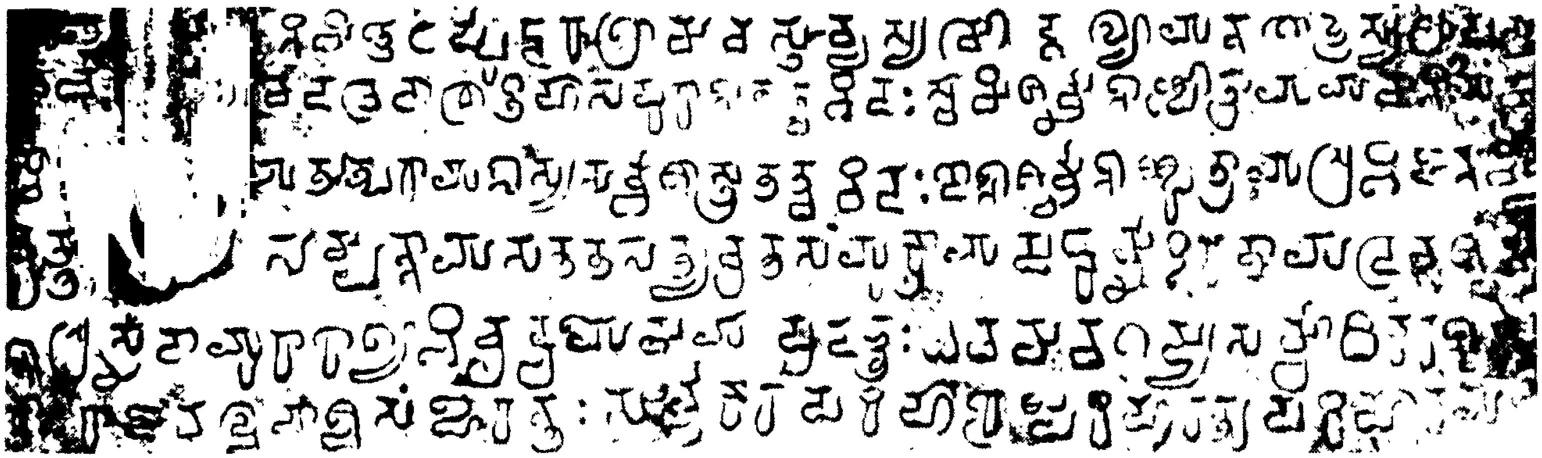

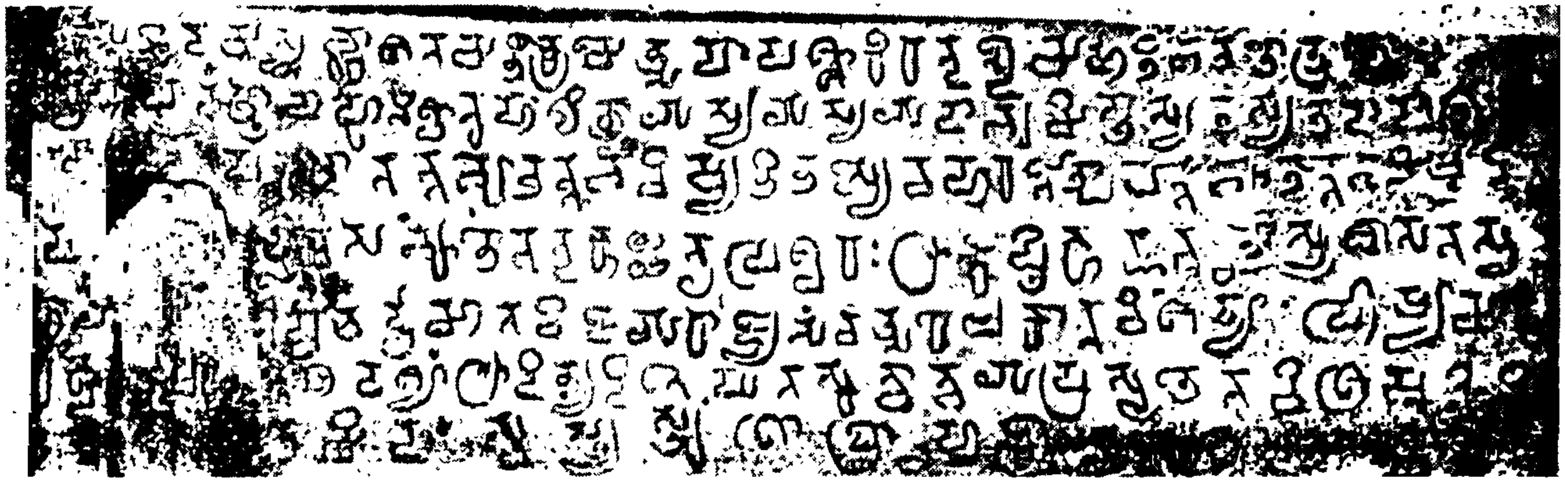

Vunnaguruvayapalem Copper-plate Inscription of Parameśvaravarman I
(c. 669-700 A.D.), Regnal year 19; Plates IIB and III—pp. 606-07.

PLATE XLV

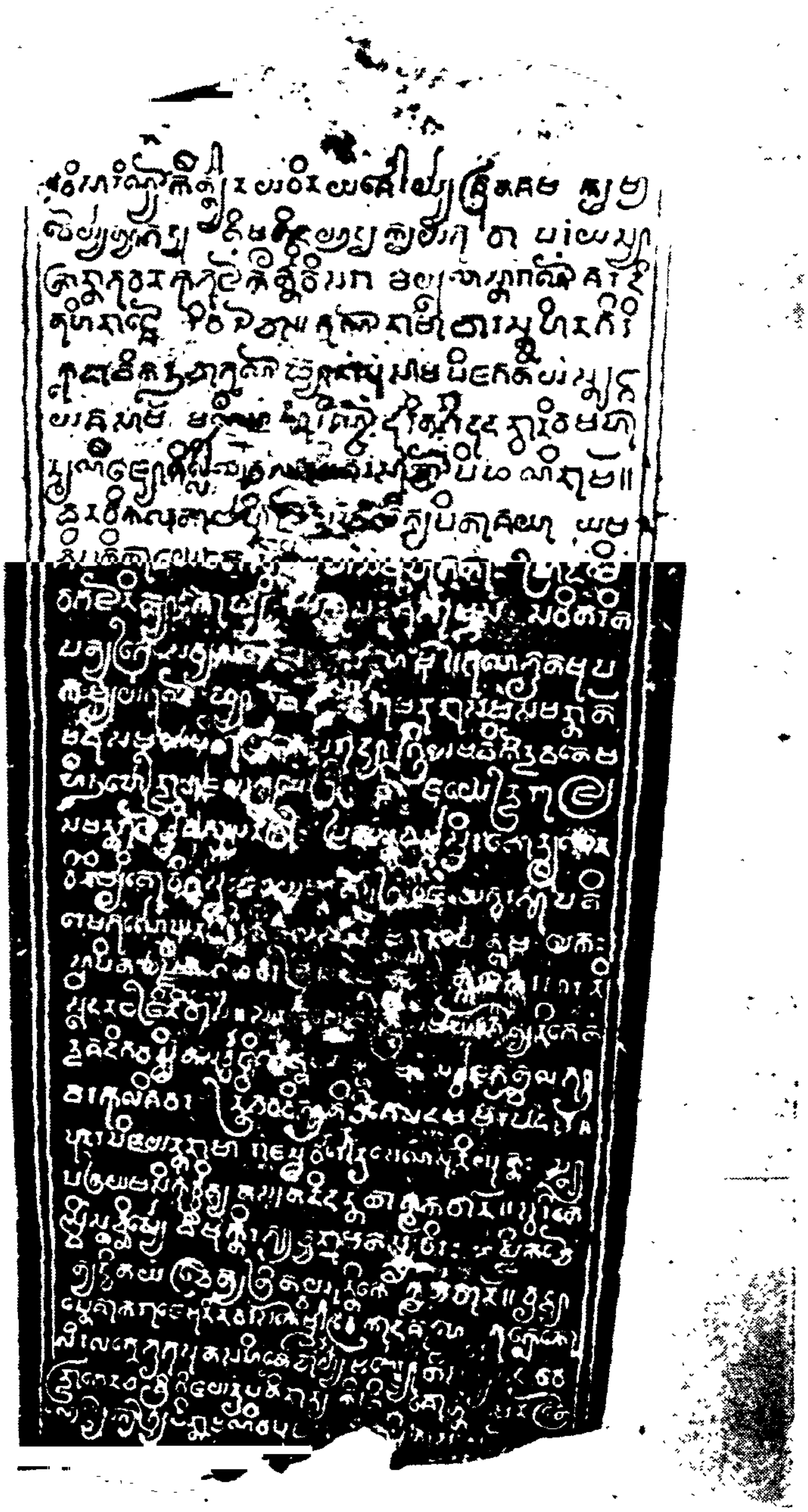

Ligor Stone Inscription of Śaka year 697 (775 A.D.)—pp. 687-89.

PLATE XLVI

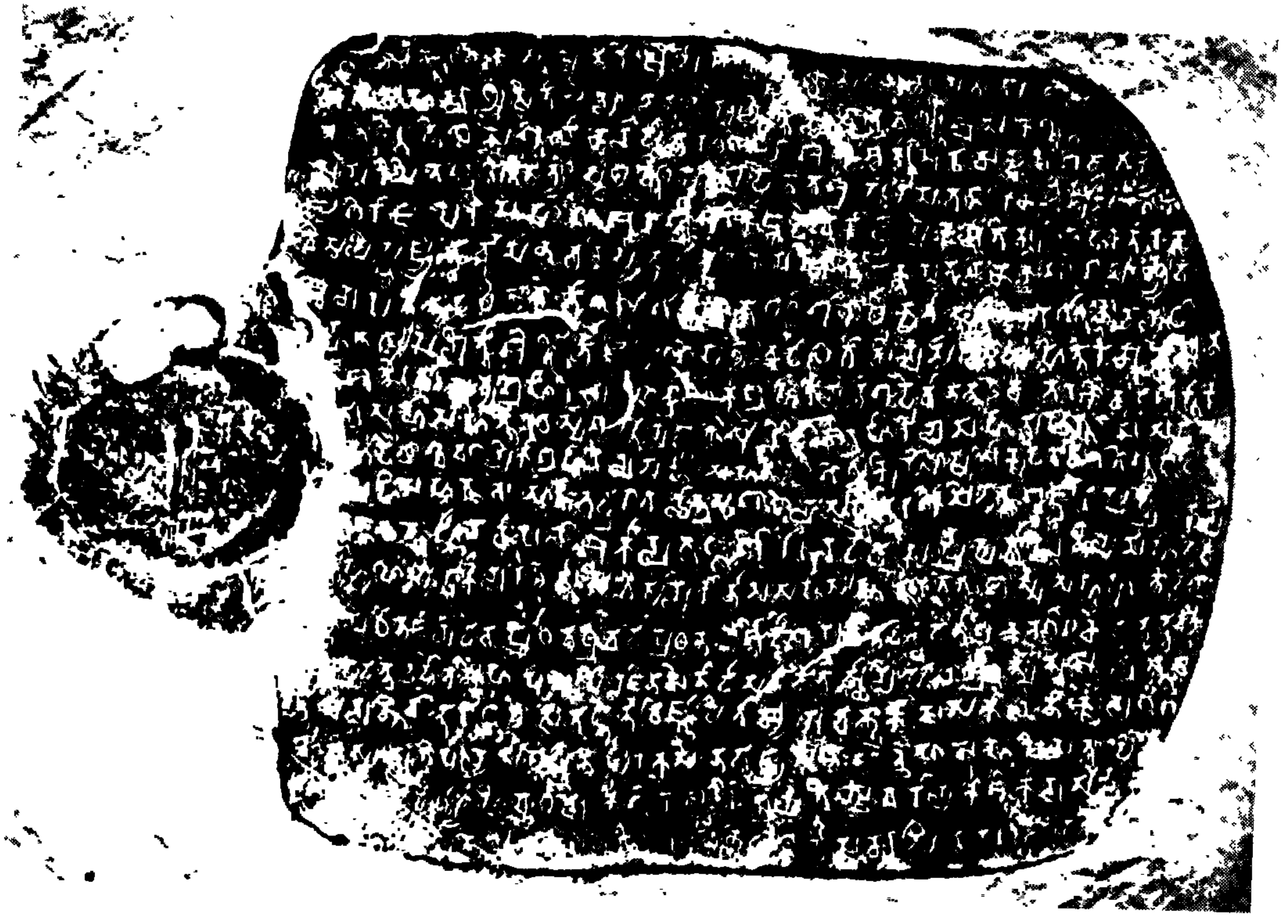

Egrā Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.); Obverse—pp. 727-29.

PLATE XLVII

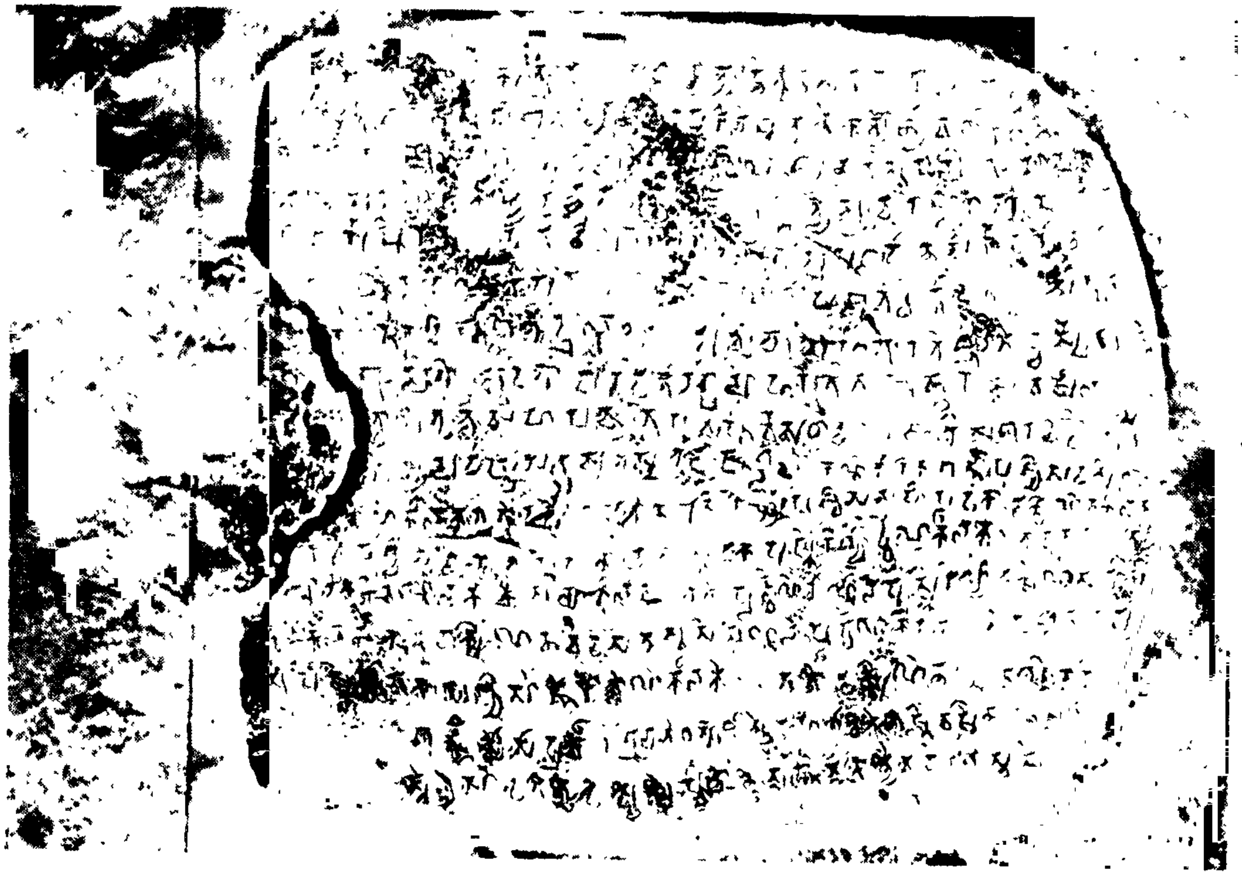

Egrā Copper-plate Inscription of the time of Śaśāṅka (c. 600-25 A.D.); Reverse—pp. 729-30.

PLATE XLVIII

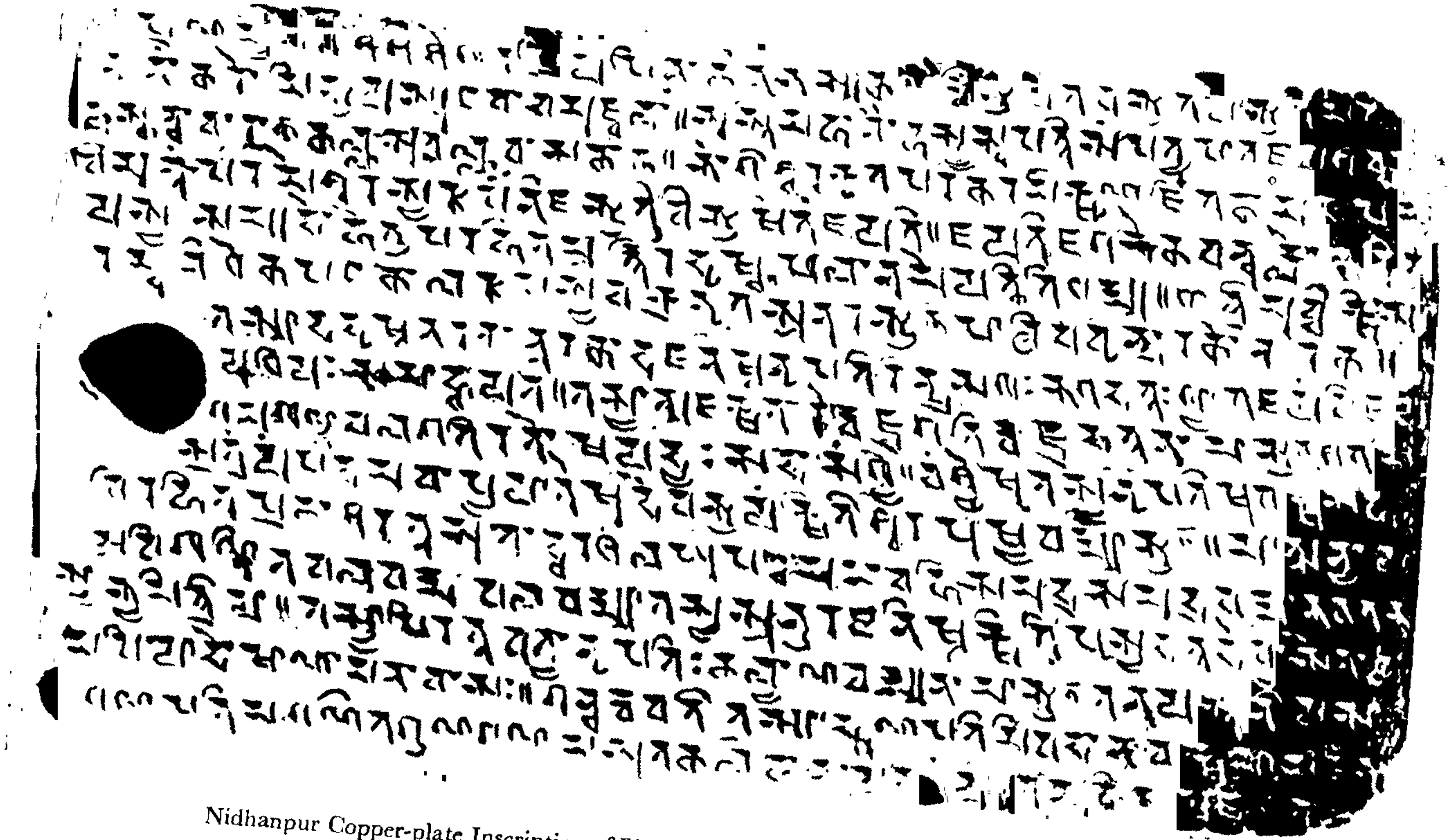

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-650 A.D.); Plate I—pp. 732-33.

PLATE XLIX

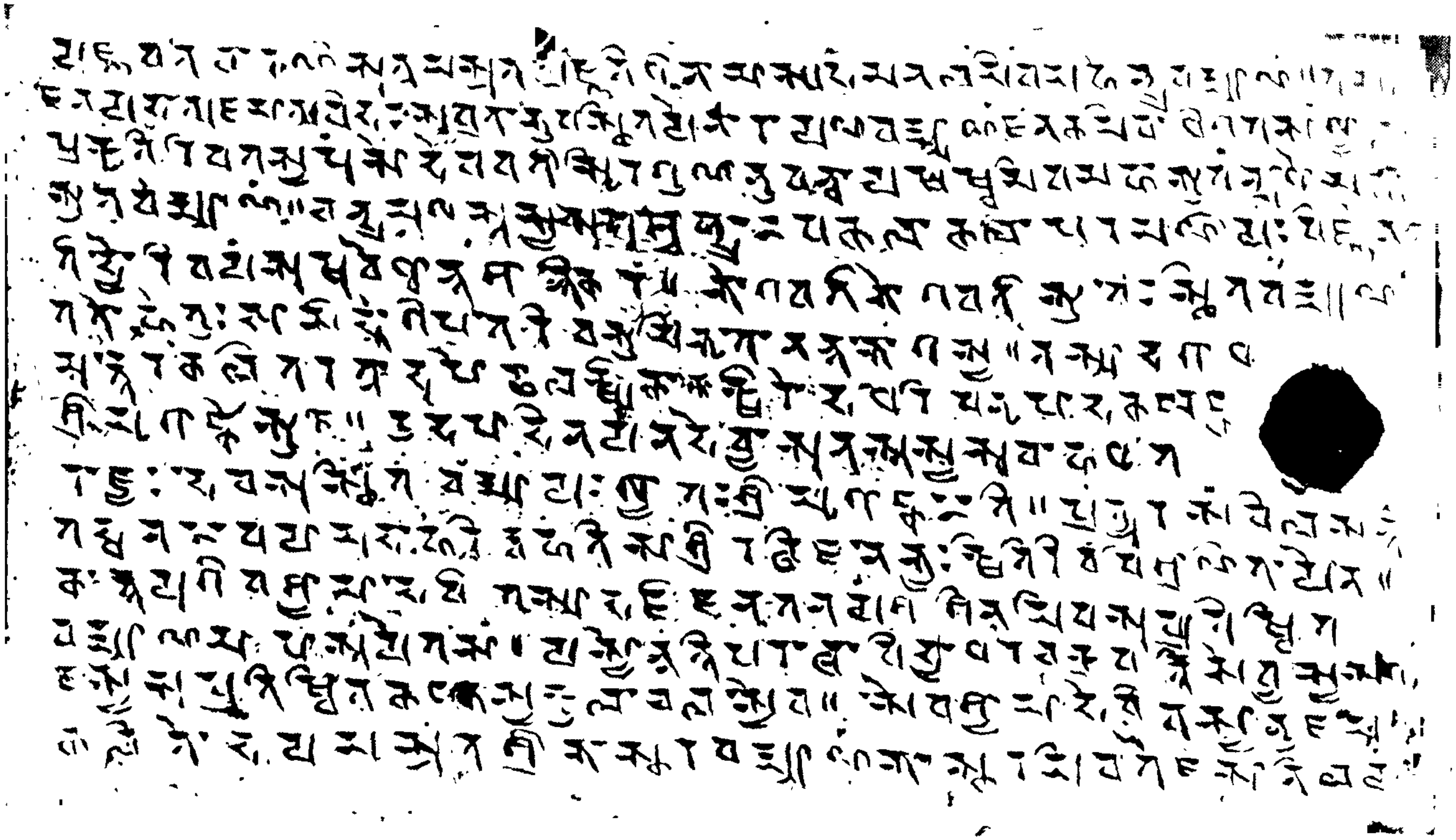

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate II A—pp. 733-34.

PLATE L

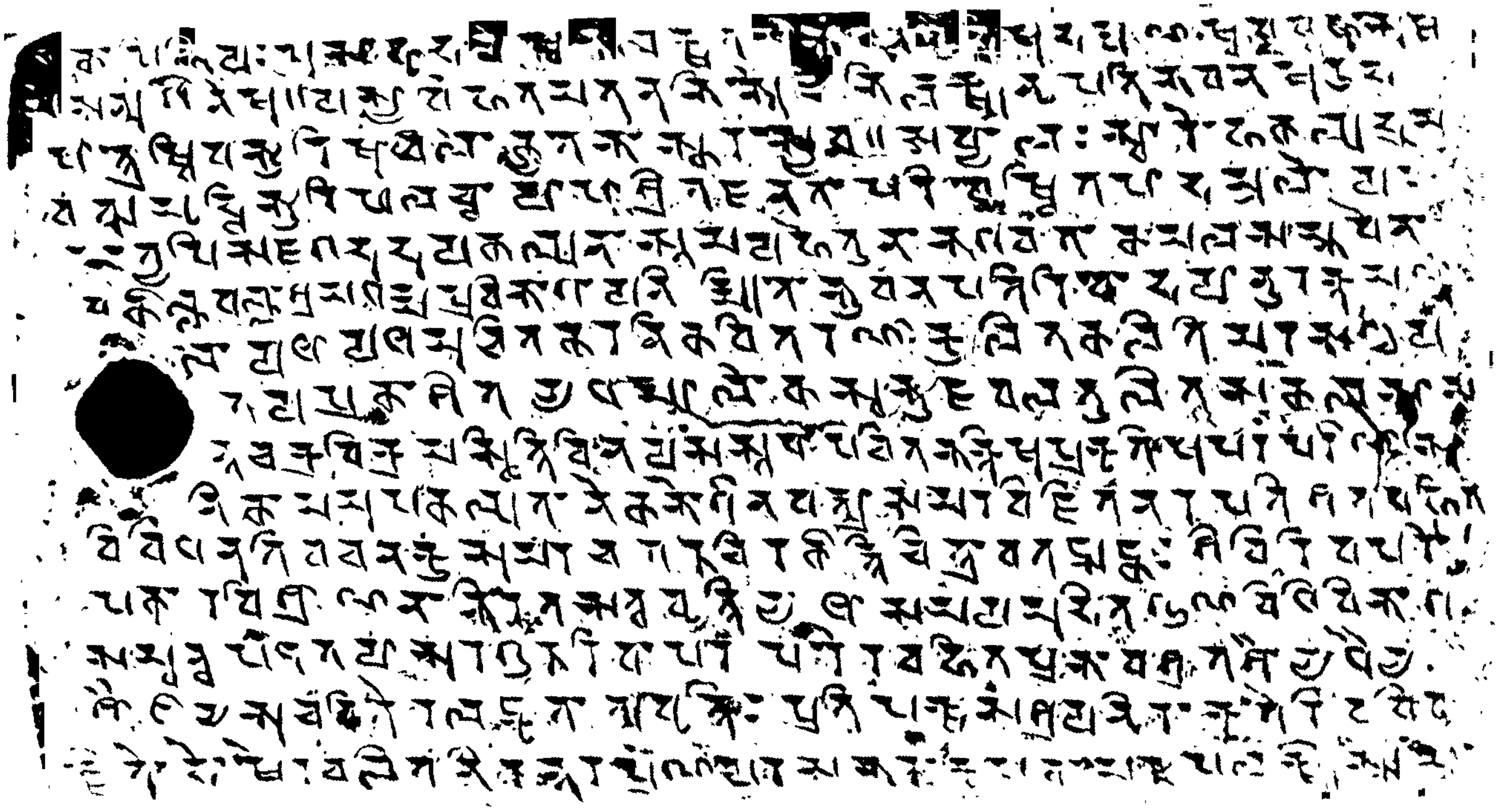

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.) ; Plate II B—pp. 734-35.

PLATE LI

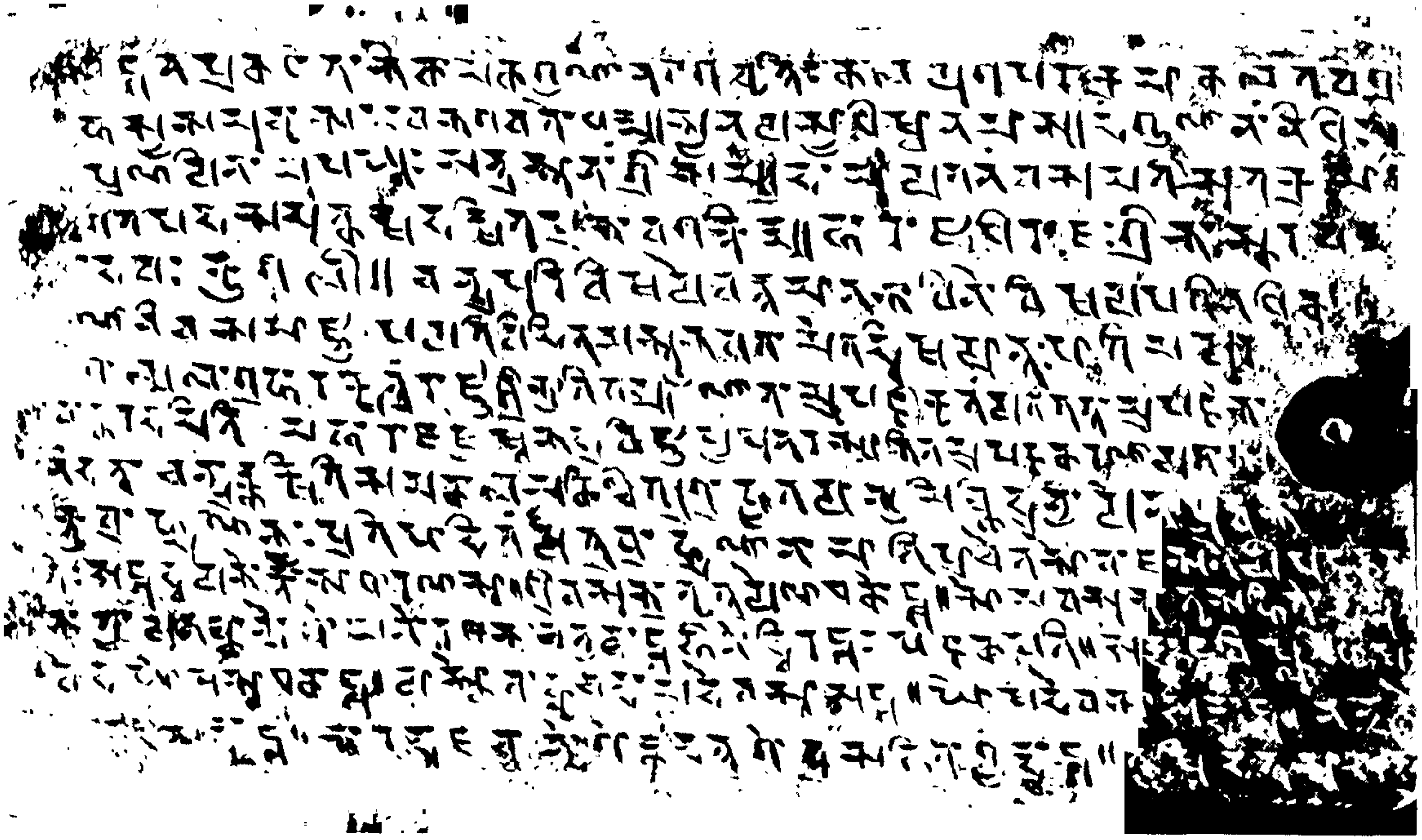

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.) ; Plate III A—pp. 735-36.

PLATE LII

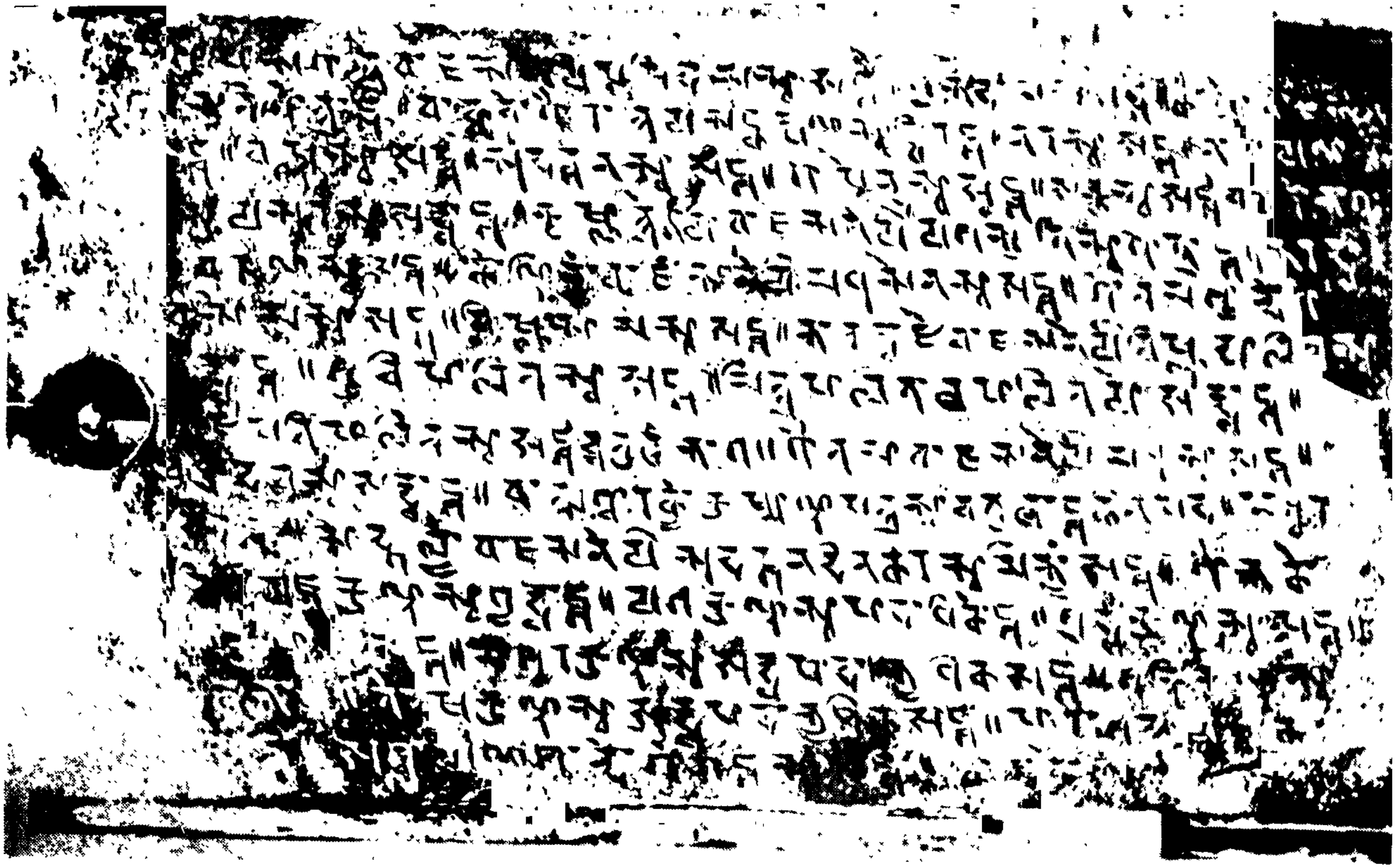

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate III B—pp. 736-38.

PLATE LIII

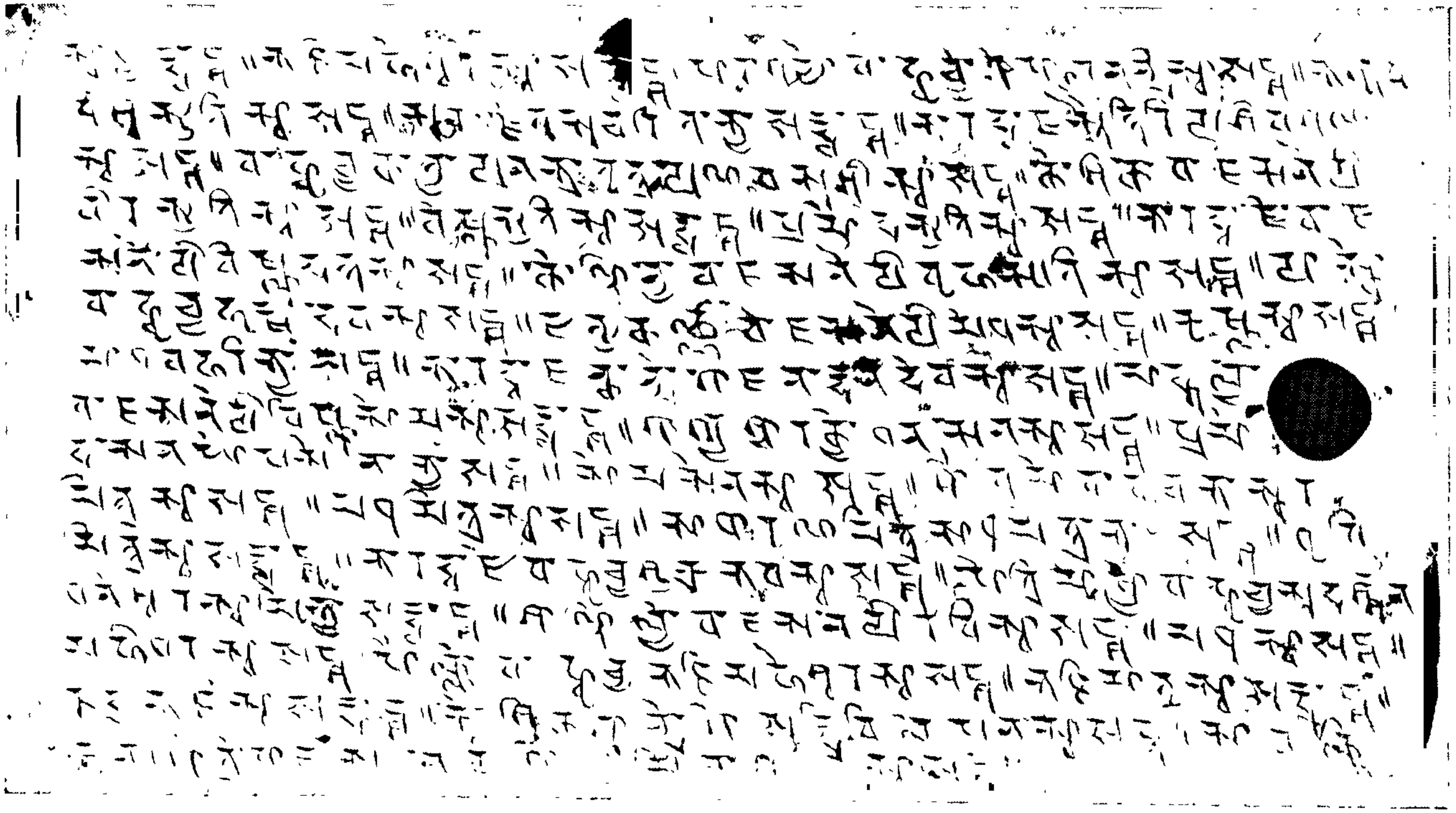

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate V A—pp. 738-39.

PLATE LIV

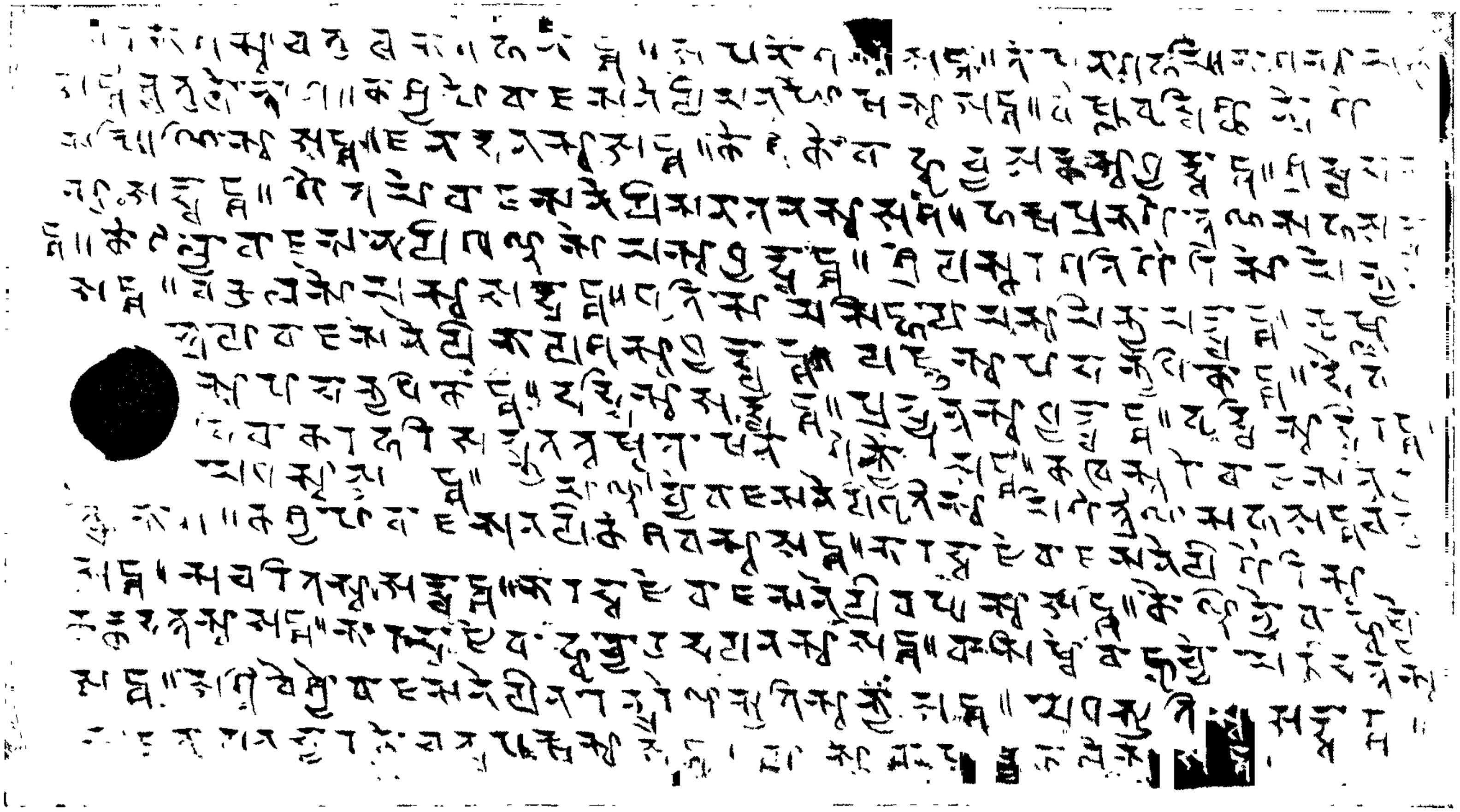

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate V B—pp. 739-40.

PLATE LV

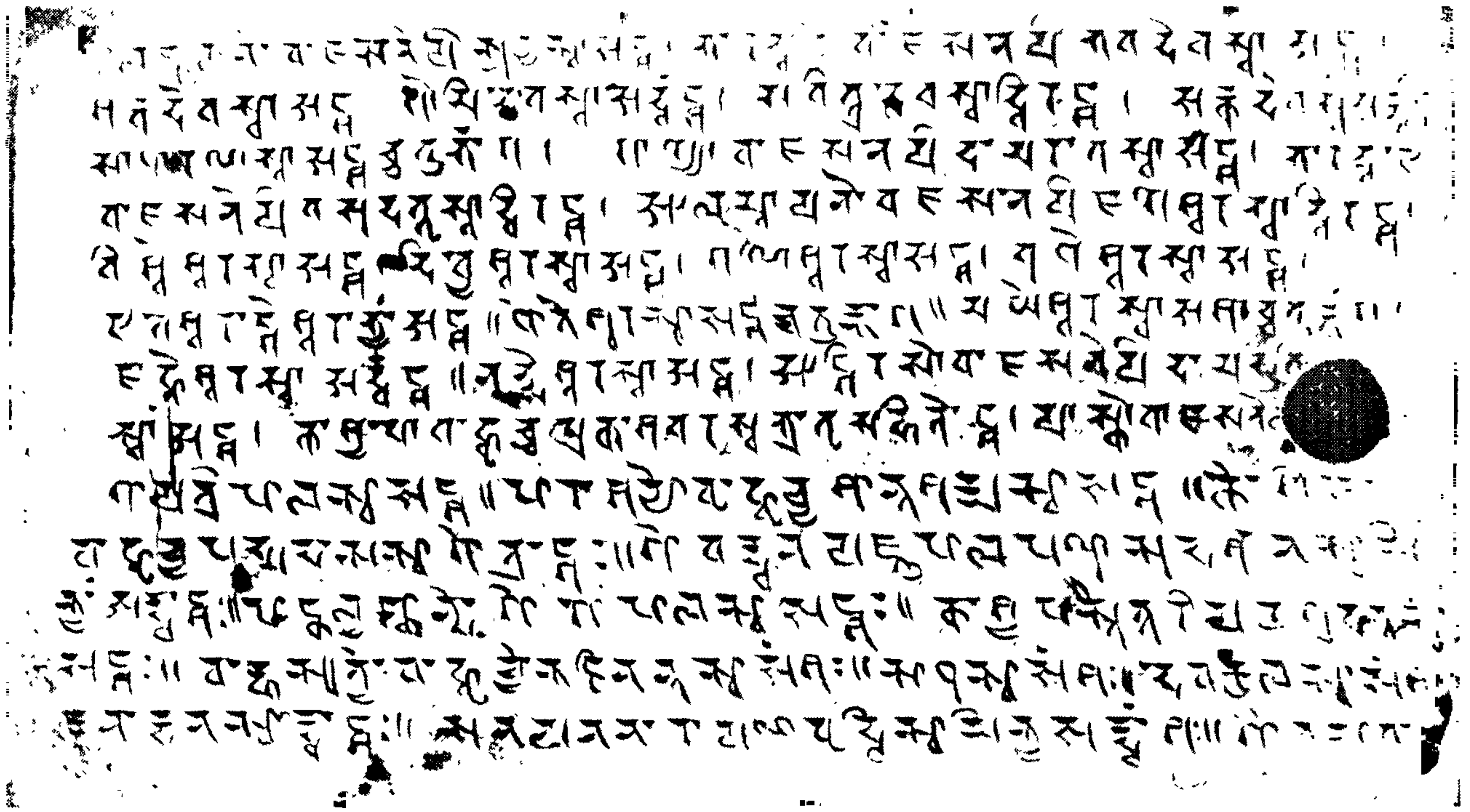

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate VI A—pp. 740-41.

PLATE LVI

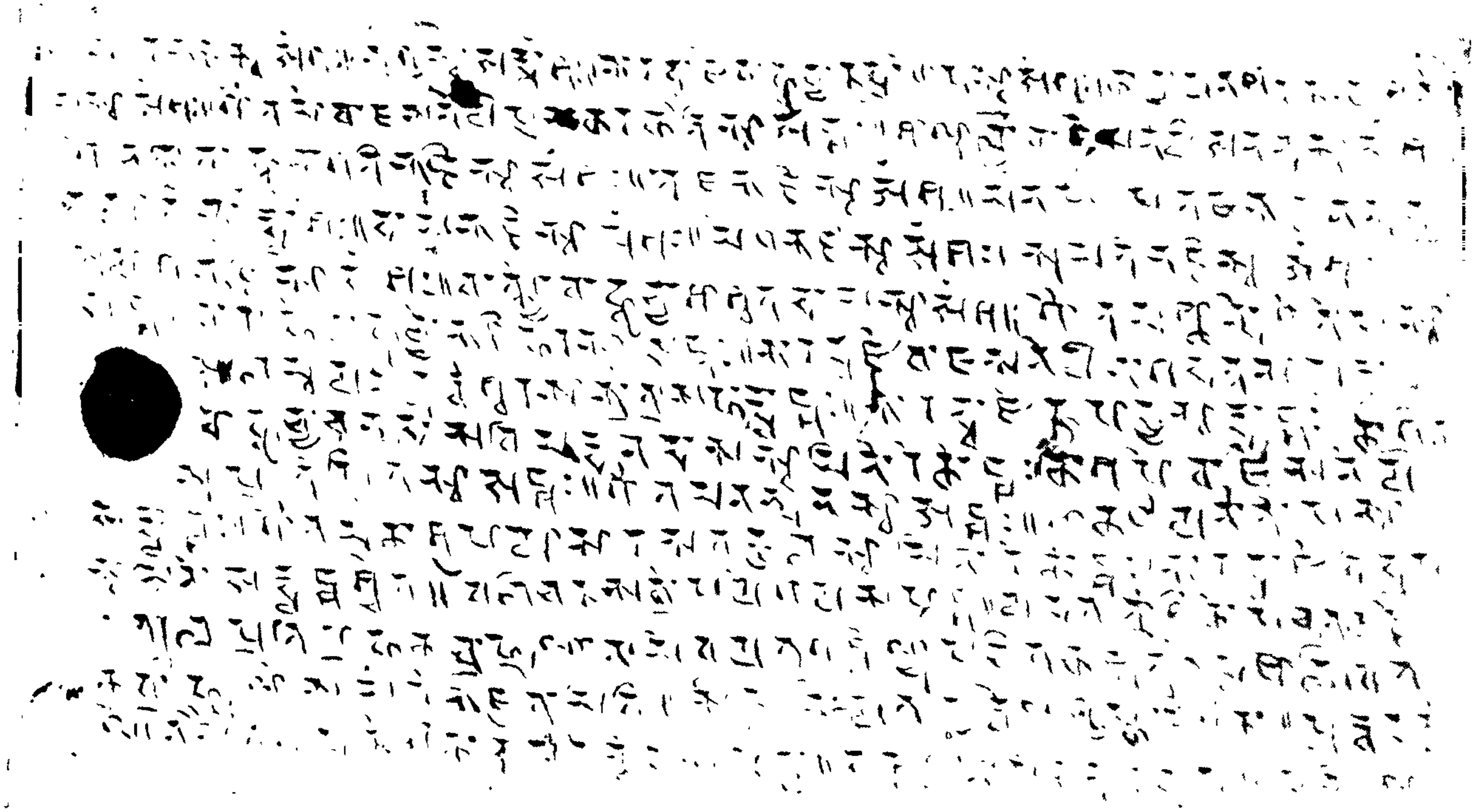

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.) : Plate VI B - pp. 741-42

PLATE LVII

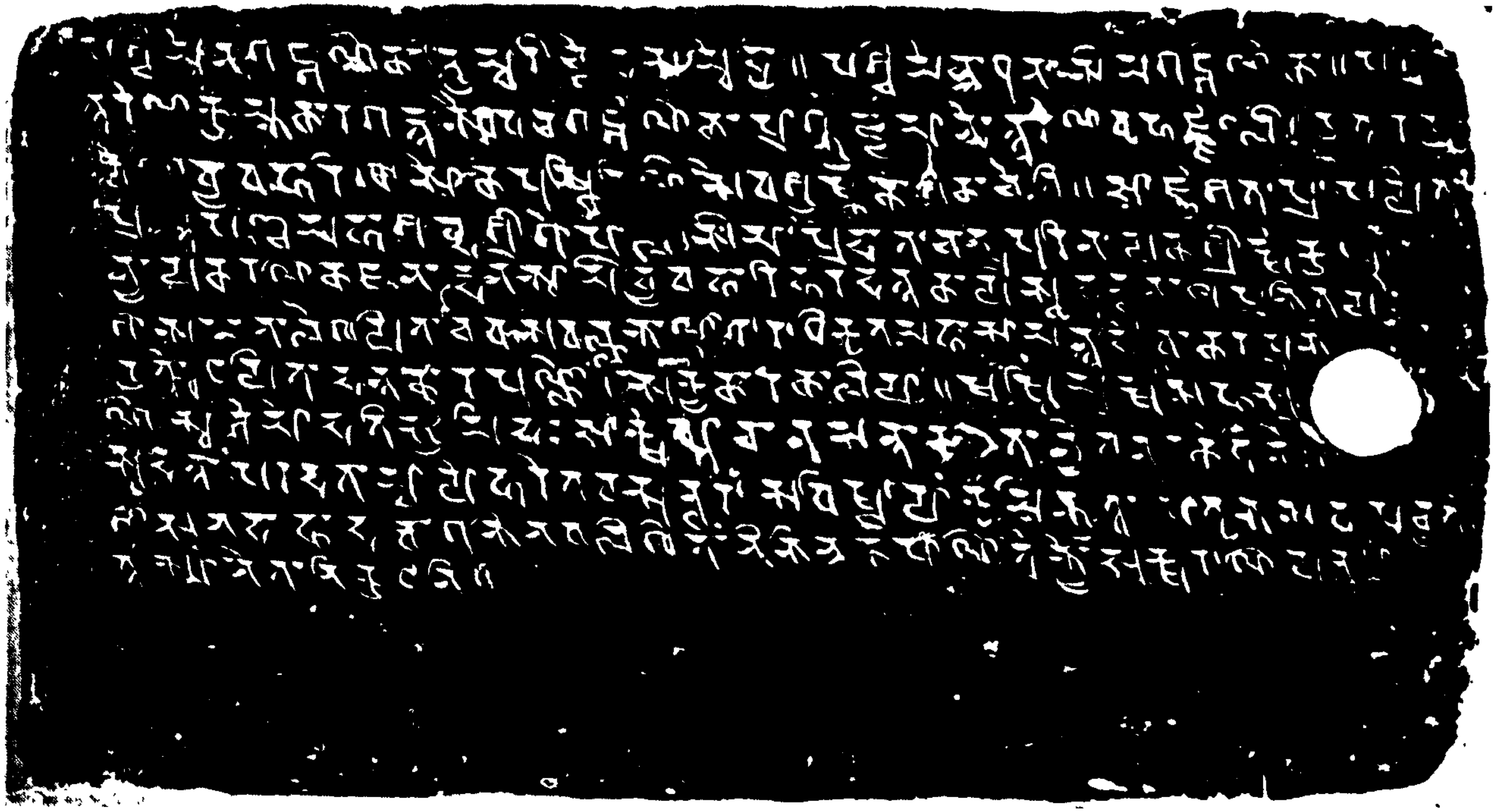

Nidhanpur Copper-plate Inscription of Bhāskaravarman (c. 600-50 A.D.); Plate VII—pp. 742-43.